Bibliotheca Bodleiana inde ab anno 1837 his codicum Sanscriticorum et Palaeo indicorum thesauris, aut dono aut pretio acquisitis, ditata est

A Collectio Wilsoniana, volumina 540 continens, ab Horatio H Wilson, literarum Indicarum in Universitate nostra nuper Professore, Calcuttae et Benaris comparata, in Bibliothecam anno 1842 pervenit Horum codicum pars major seculo nostro ineunte et seculo praeterito exarata est, minor pars superiore antiquitate excellit Libris historicis (Purana), mysticis (Tantra), dramaticis, rhetoricis, legalibus undique congerendis tantam ille vir doctissimus curam impendit, ut amplissimam harum rerum studiosis copiam aperuerit Idem multa opera Vedica collegit, in quorum numero quaedam rara et unica reperiuntur

B Collectio Milliana, volumina 145 complectens, cum aliis codicibus orientalibus, quos W H Mill, literarum Hebraicarum apud Cantabrigienses olim Professor, in India coemit, anno 1849 in aedes nostras translata est Antiquitatis Indicae peritissimus, et religionis Christianae inter gentes ethnicas propagandae

studiosissimus, eximiam vir clarissimus, immatura morte literis praereptus, ad studia sua in Europa persequenda supellectilem conquisiverat

C Collectio Walkeriana, e voluminibus 222 constans, una cum selecta codicum Persicorum et Arabicorum serie, e dono Guilelmi Walker equitis anno 1845 in Bibliothecam accessit Quae manuscripta, ab Alexandro Walker, Barodae in Guzzerat provinciae sitae praefecto*, seculo superiore exeunte nostroque ineunte collecta, integritate et antiquitate eminent, et in libris classicis Indorum accurate edendis egregium auxilium praestabunt

D Septem volumina anno 1837 a B H Hodgson, viro de literis Buddhicis optime merito, dono data sunt

E Collectio Fraseriana, volumina 41 continens, abhinc quatuor annis e Camera Ratcliffiana in Bibliothecam nostram transposita est

F Ultimo loco viginti volumina nominanda sunt, quorum unum inter thesauros a Marsh relictos, quinque in collectione Ousleiana adservantur, reliqua ante paucos annos aut dono aut emptione accesserunt

In codicibus describendis id nobis maximae curae fuit, ut manuscriptorum conditionem, aetatem, patriam accurate proponeremus Quem ad finem librorum exordia et epilogos majore ex parte intactos imprimi curavimus Ubi res et argumentum aliam rationem sequendam postularent, verbis expressis consilium nostrum indicavimus Emendationibus plerumque tum demum usi sumus, si codices plures aut commentarii praesto essent, ut conjecturis super sedere possemus Ad aetatem quod attinet, aerae Indicae in Christianam commutatae sunt Quare ab aera *Samvat* dicta anni 56 deducti, ad alteram *Saka* appellatam anni 78 additi sunt Nimis fastidiose in hac re versari noluimus Aera a scribis non prodita, literatura et aliis indiciis adducti codicum aetatem circumscripsimus Argumentum et historiam librorum rariorum ex operibus ipsis, qua maxime fieri potuit diligentia investigatis, excerpsimus et enarravimus Qua in re Weberi Catalogus codicum Berolinensium, indices a Westergaard et Boehtlingk editi, necnon manuscriptorum

* Vita Brigadier General Alexander Walker of the Bombay Army inscripta in Annual Biography and Obituary 1832 p 24 seqq exstat

Bibliotheca Bodleiana inde ab anno 1837 his codicum Sanscriticorum et Palaeo-indicorum thesauris, aut dono aut pretio acquisitis, ditata est.

A. Collectio Wilsoniana, volumina 540 continens, ab Horatio H. Wilson, literarum Indicarum in Universitate nostra nuper Professore, Calcuttae et Benaris comparata, in Bibliothecam anno 1842 pervenit. Horum codicum pars major seculo nostro ineunte et seculo praeterito exarata est, minor pars superiore antiquitate excellit. Libris historicis (Purana), mysticis (Tantra), dramaticis, rhetoricis, legalibus undique congerendis tantam ille vir doctissimus curam impendit, ut amplissimam harum rerum studiosis copiam aperuerit. Idem multa opera Vedica collegit, in quorum numero quaedam rara et unica reperiuntur.

B. Collectio Milliana, volumina 145 complectens, cum aliis codicibus orientalibus, quos W. H. Mill, literarum Hebraicarum apud Cantabrigienses olim Professor, in India coemit, anno 1849 in aedes nostras translata est. Antiquitatis Indicae peritissimus, et religionis Christianae inter gentes ethnicas propagandae

studiosissimus, eximiam vir clarissimus, immatura morte literis praereptus, ad studia sua in Europa persequenda supellectilem conquisiverat

C Collectio Walkeriana, e voluminibus 222 constans, una cum selecta codicum Persicorum et Arabicorum serie, e dono Guilelmi Walker equitis anno 1845 in Bibliothecam accessit Quae manuscripta, ab Alexandro Walker, Barodae in Guzzerat provincia sitae praefecto*, seculo superiore exeunte nostroque ineunte collecta, integritate et antiquitate eminent, et in libris classicis Indorum accurate edendis egregium auxilium praestabunt

D Septem volumina anno 1837 a B H Hodgson, viro de literis Buddhicis optime merito, dono data sunt

E Collectio Fraseriana, volumina 41 continens, abhinc quatuor annis e Camera Ratcliffiana in Bibliothecam nostram transposita est

F Ultimo loco viginti volumina nominanda sunt, quorum unum inter thesauros a Marsh relictos, quinque in collectione Ousleiana adservantur, reliqua ante paucos annos aut dono aut emptione accesserunt

In codicibus describendis id nobis maximae curae fuit, ut manuscriptorum conditionem, aetatem, patriam accurate proponeremus Quem ad finem librorum exordia et epilogos majore ex parte intactos imprimi curavimus Ubi res et argumentum aliam rationem sequendam postularent, verbis expressis consilium nostrum indicavimus Emendationibus plerumque tum demum usi sumus, si codices plures aut commentarii praesto essent, ut conjecturis supersedere possemus Ad aetatem quod attinet, aerae Indicae in Christianam commutatae sunt Quare ab aera *Samvat* dicta anni 56 deducti, ad alteram *Saka* appellatam anni 78 additi sunt Nimis fastidiose in hac re versari noluimus Aera a scribis non prodita, literatura et aliis indiciis adducti codicum aetatem circumscripsimus Argumentum et historiam librorum rariorum ex operibus ipsis, qua maxime fieri potuit diligentia investigatis, excerpsimus et enarravimus Qua in re Weberi Catalogus codicum Berolinensium, indices a Westergaard et Boehtlingk editi, necnon manuscriptorum

* Vita 'Brigadier General Alexander Walker of the Bombay Army' inscripta in Annual Biography and Obituary, 1832 p 24 seqq exstat

in Curia Indica Londinensi adservatorum collatio adjumentum egregium praebuerunt*.

Indices quatuor adjecti sunt, quorum tres primi in usum Bibliothecae parati sunt. Primo collectionum singularum codices brevissime recensuimus, et argumentum operum aut Vedicorum aut dialectis recentioribus compositorum paucis tradidimus. Secundus nomina auctorum, tertius titulos librorum continet, uterque secundum ordinem alphabeticum literarum Anglicarum dispositus est. Quarto et nomina propria et res memorabiles hoc Catalogo tractatas amplexi, commodo virorum doctorum his studiis deditorum consulere voluimus

OXONII, Cal Sept 1864.

* Verzeichniss der Sanskrit Handschriften der koniglichen Bibliothek zu Berlin, von Dr Albrecht Weber Berlin 1853 4°—Codices Indici Bibliothecae regiae Havniensis, enumerati et descripti a N L Westergaard Havniae 1846 4°—Verzeichniss der auf Indien bezueglichen Handschriften und Holzdrucke im Asiatischen Museum, von Otto Boehtlingk, in libro Das Asiatische Museum zu St Petersburg, von Dr Bernh Dorn, St. Petersburg 1846 8°

CODICES SANSCRITICI.

A POESIS EPICA

1—13.

TREDECIM volumina forma oblonga maxima Charta Ind Lit Devanag Long $13\frac{1}{2}$ Lat $6\frac{1}{2}$ Linn num variat

Inest in his codicibus *Mahabharata*, carmen epicum Indorum amplissimum vulgo *Vyasae* auctori tributum In margine succinctus *Nilakanthae*, Govindae filii, ex familia Chaturdhara oriundi, commentarius, *Bharatabhavadipa* dictus, adscriptus est

Cod. 131 *Ádiparvanis* pars Foll 294 Commentarius incipit य चन्न्र मुकुरा इवेन्द्रियमनोमाया etc Nílakanṭhas codices[1] e variis regionibus se collegisse et lectiones optimas selegisse, praeterea grammaticorum orientalium praecepta se secutum esse declarat बहून समाहृत्य विभिन्न देशयान् कोशान्विनिश्चित्य च पाठमग्र्य । प्राचा गुरूणामनुसृत्य वाचमा रभ्यते भारतभावदीप ॥६॥

Cod 132 Foll 280 Foll 1–137 Finis *Adiparvanis* Eadem haec manu atque superiora scripta sunt Foll 138–280 *Sabhaparvan* Commentarius incipit चीजाकू रद्रुमसमेश्वरसूत्रविधान् etc प्रणम्य नारायणतीर्थवर्यान्धरेशमिश्राश्च[2] हमीरपुर्यान् । प्राचा गुरूणा हृदयानुरूप कुर्मे सभापर्वणि भावदीप ॥

Cod 133 Foll 315 Foll 249, 250, 251 recentiore manu addita sunt Initium *Vanaparvanis* Commentarius incipit यो देवो मुनिनिचयसुधासुधावान् यत्तृप्त्या मुनिनिच होऽपि तृप्तिमाप । etc Hic codex et sequens anno 1737 exarati sunt

Cod 134 Foll 337 Foll 1–239 Finis *Vanaparvanis* Librarius Indicus errore folium quod ४०० sequitur numero ५०२ notavit, nihil tamen deest Foll 240–337 *Viraṭaparvan* Commentarius incipit श्रीमद्गोपालमानम्य प्राचीनाचार्यवर्त्मना । विराटपर्वप्रद्योती भावदीपो वितन्यते ॥

Cod 135 Foll 339 *Udyogaparvan* Foll 153–156 recentiore manu addita Vel sic nonnulla, quae in edit Calc versum 2274 sequuntur, ibi desiderantur Commentarius incipit श्रीमद्गोपालमानम्य श्रीलक्ष्मणपदानुग । नील कठो भावदीप करोत्युद्योगपर्वणि ॥१॥ गोपालनारायणलक्ष्मणार्या धीरशगगाधरनीलकण्ठा । चिन्तामणि साबशिवश्च पूज्या दिशन्तु मम गुरवो मति मे ॥२॥ भारते सारमुद्योगमिति वृद्धानुशासन etc Cod anno 1732 exaratus est

Cod 136 Foll 318 *Bhishmaparvan* Commentarius incipit श्रीलक्ष्मणाय गुरवे etc Post fol 46 ea exciderunt quae in edit Calc inde a dist 809 usque ad 829 leguntur Bhagavadgita inde a fol 47 ad 181 cum uberiore commentario legitur, quem Nílakanṭhas, Śridharae opera aliorumque usum, ratione ab antiquis tradita se scripsisse dicit प्रणम्य भगवत्पादान् श्रीधरादींश्च सद्गुरून् । सम्प्रदायानुसारेण गीताव्याख्या समारभे ॥ Cod anno 1734 exaratus est

Cod 137 *Dronaparvan* Foll 271 sine commentario Codex anno 1739 exaratus est

Cod 138 Foll 242 Foll 1–157 *Karnaparvan* Commentarius incipit नरनारायणौ नत्वा प्राचीनाचार्यवर्त्मना । कर्ण पर्वार्थविद्योती भावदीपो वितन्यते ॥ Fol 38 recenti manu additum est Codex anno 1748 scriptus est Foll 158–203 *Salyaparvan* Scholia perrara in marginibus adscripta sunt Foll 204–222 *Sauptikaparvan* sine commentario Foll 223–242 *Stríparvan* sine commentario Haec pars anno 1782 a Suvarnatripaṭhin quodam, Bhadrapurae de gente, exarata est

Cod 139 Foll 311 Santiparvan et Anusasanaparvan in codicibus nostris in quatuor partes distribuuntur Foll 1–232 *Śantiparvani Rájadharma* Commentarius incipit श्रीमद्गोपालमानम्य श्रीलक्ष्मणपदानुग । श्रीनीलकण्ठो भावदीप कुरुते शान्तिपर्वणि ॥१॥ Codex anno 1736 exaratus est Post folium 139 folia 12 desunt, ea continentia quae inde a disticho 2687 usque ad 2926 in edit Calc leguntur Foll 233–311 *Ápaddharma* Commentarius incipit गोपालनारायणलक्ष्मणार्यधीरेशगगाधरनीलकण्ठान । Etiam haec pars anno 1736 scripta est

Codd 140, 141 *Mokshadharma* Commentarius incipit तरणिमुकुरनेत्रोमेत्ननाभा etc Cod 140 foll 258 continet, Cod 141 folia 263 Prior atque folia 1–38 alterius

[1] Vix en m de lexicis cogitandum est [2] Alibi धीरेश legitur

eodem fere anno atque codex 139 exarata, reliqua vero aetatis multo recentioris sunt

Cod 142 Foll 349 *Ánusasanikaparvan* sive *Dána-dharma* Commentarius incipit यज्ज्योतिस्तमसः परं महदहो निर्माय रूपाणि तन्नामानि प्रविभज्य च व्यपहरत्येतैर्गुहायां गत ॥ Codex sub finem superioris seculi exaratus videtur

Cod 143 Foll 235 Minores Bharatae libri in uno volumine colligati Foll 1–9 *Viṣokaparvan* Commentarius incipit एवं तत्वदृष्ट्या शोको न कर्तव्य इत्युक्तं Foll 10–53 *Gadaparvan*, sine commentario Haec pars anno 1783 a Ghanasyama Tripaṭhin, Bhadrapurae degente, exarata est Foll 54–179 *Ásvamedhikaparvan* Commentarius incipit श्रीमद्गोपालमानम्य प्राचीनाचार्यवर्त्मना। आश्वमेधिकभावार्थं श्रीकृष्णेन प्रकाश्यते ॥ In fine vero scholiasta Nilakaṇṭha appellatur, Krishnam igitur aliud ejus nomen fuisse suspicor. Anno 1738 haec exarata sunt Foll 180–190 *Mauṣalaparvan* Commentarius incipit एवं स्वादिपर्वेषि र्प्रतिज्ञाना धर्मार्थकाममोक्षाणां मध्ये etc Foll 191–223 *Áṣramavásikaparvan* Commentarius incipit श्रीनाराय णलक्ष्मणौ etc Hic liber et praecedens anno 1747 exarati sunt Foll 224–228 *Mahaprasthanikaparvan* Commentarius incipit कृतकृत्याना तु महतु स्वप्रस्ताना महाप्रस्थानादिना उपायेन etc Anno 1737 exar Foll 229–235 *Svargarohanikaparvan* Commentarius incipit पूर्वस्मिन्पर्वणि धर्मस्य फलभतास्त्यागानृशस्यादयो etc (WILSON 131–143)

14, 15.

Vol I foll 309 Vol II foll 311 continet Long 16 Lat 6½ Lit Devan Charta Ind Linn num variat

I Mahabharatae liber, *Udyogaparvan* appellatus, cum commentario *Naráyanae* (Sarvajna), Bharatarthaprakasa appellato In marginibus foliorum trium priorum aliae glossae adscriptae sunt Priores ita incipiunt नारायणस्य विज्ञस्य सर्वज्ञस्यात्र भारतव्याख्या । व्याकलय्यस्तु जनो भारततत्त्वार्थं मरेत ॥ गुरुपरम्परागतगुढपाठव्याख्यानुसारतः । भारतार्थप्रकाशोऽयमुपनिबिद्ध्यते ॥ Etiam in reliquis partibus टीकातर una cum scholiis Narayanae reperitur Codicem vix ante initium hujus seculi exaratum puto

II *Bhíshmaparvan*, cum scholiis *Arjunamiṣrae* Commentarius Bharatarthadipiká appellatus incipit श्रीकृष्णचरणौ नत्वा कृष्णद्वैपायनं ततः । सतोषाय सतां भीष्मपर्व व्याख्यायते मया ॥ Inde a folio 34 usque ad folium 151 Bhagavadgitá cum commentario Ṣridharasvámínis legitur Commentator his versibus praefatur

शेषाशेषमुखव्याख्याचातुर्यं त्वेकवक्त्रतः ।
दधानमद्भुतं वन्दे परमानन्दमाधवं ॥१॥
श्रीमाधवं प्रणम्योमाधवं विश्वेशमादरात् ।
तद्भक्तिपर्वितः कुर्वे गीताव्याख्या सुबोधिनी ॥२॥
भाष्यकारमतं सम्यक् तद्व्याख्यातृगिरस्तथा । (l तद्व्याख्यातृ°)
यथामति समालोच्य गीताव्याख्या समारभे ॥३॥
गीता व्याख्यायते यस्याः पाठमात्रप्रयत्नतः ।
सेयं सुबोधिनीटीका सदा ध्येया मनीषिभिः ॥४॥

De codicis aetate non liquet, equidem ad initium seculi superioris retulerim (MILL 131, 132)

16–18.

Vol I Foll 238 Vol II Foll 236 Vol III Foll 216 Lit Devan Charta Ind Long 15 Lat 7 Linn num 12 sive 13

Insunt postremi Mahabharatae libri et Harivansa, cum commentario Nilakaṇṭhae

Vol I Foll 1–14 *Mauṣalaparvan* Foll 15–20 *Mahaprasthanikaparvan* Foll 21–34 *Svargarohanaparvan* Fol 35 ad finem initium *Harivanṣae* Commentarius incipit यं ब्रह्म मुकुरा इवेन्द्रियमनोमाया etc Post folium 186 undecim folia desunt, in quibus ea inerant, quae in ed Calc inde a disticho 3575 usque 3874 leguntur Post folium 200 folia 23 deficiunt disticha editionis Calc 4257–4938 continentia. Denique etiam post fol 217 folia tria desunt, quae distt 5470–5535 continuerant

Vol II eam *Harivansae* partem continet, quae in editione Calcuttensi inde a disticho 6186 usque ad 11729 leguntur

Vol III Finis *Harivanṣae* Codices tres sub finem seculi superioris exarati videntur (WALKER 218–220)

19, 20.

Vol I Foll 340 Vol II Foll 351 Lit Devan Charta Ind Long 14 Lat 6 Linn numerus variat

Inest *Harivanṣas*, carmen epicum, et ipsum Vyasae vulgo tributum et pro appendice Mahabharatae additum, cum commentario *Nilakanṭhae*

Vol I Fol 84–109 paullo recentiore manu addita sunt Quare in folio 109 nonnulla leguntur, quae in folio 110 repetuntur Finitur hoc volumen disticho 8300 editionis Calc

Vol II Reliqua Harivansae pars

Editio Mahábharatae una cum Harivanṣa Calcuttae intra annos 1834–1839 prodiit, praeterea sexcenta episodia ejusdem publici juris facta sunt (WILSON 144, 145)

21.

Lit Devan Charta Europaea. Foll 41 Long 10 Lat 7½ Linn plerumque 18

Inest in hoc codice Mahabharatae narratio *Sakuntalopakhyanam* dicta, qui amores Sakuntalae et Dushyantae regis, et Bharatarum familiae origo celebrantur Quod carmen quum per se pulcherrimum, tum ea re clarissimum est, quod Kalidasa poeta inde materiam fabulae Abhijnana-Sakuntalam appellatae desumsit Exstat in editione Calcuttensi, Adiparvan 2799–3125 Incipit त्वम॰ श्रुतमिद ब्रह्मन्देवदानवरक्षसा

Manuscriptum quum manu valde recenti neque accurate exaratum sit ad restituendum Mahábháratae textum levissimae est auctoritatis Pauca tamen digna sunt quae notentur V 2807 (ed Calc) स्वर्धर्मनिरता पर्णा V 2850 मद्भा पूर्णोतलत (तल erratum est) V 2863 वा लक्षिते hic et infra V 2911 समूता pro समता V 3100ª त्वामृतेऽपि हि दुष्यत शैलराजावतसका V 3102 येन जात

Folium quod quintum sequitur, superfluum est, utpote partem eorum quae in folio 7 (६) continentur, repetens (MILL 78)

22

Charta Ind Lit Devanag Foll 559 Long 6 Lat 3½ Linn num 6

In hoc volumine, anno ut videtur 1817 nitide exarato, et XII picturis ornato, varia opuscula insunt Quae omnia in usum sectae ejus Vishnuiticae, quae Ramam et Krishnam principes deos colit, collecta videntur Fol 1–149 *Bhagavadgitam*, Krishnae et Arjunae de rebus divinis colloquium, continent Praecedunt et index (anukramanika), et preces et meditatio (dhyana) caedem quae in editione Calcuttensi praemissae, indeque in Lasseni editione (pp 290, 291) repetitae sunt Pictura I Krishnam cum Arjuna in curru sedentem et concham inflantem repraesentat In pict II Arjunas multigenam Krishnae formam admirans conspicitur (MILL 112ª)

23

Charta Ind Lit Devanag Foll 231 Long 6 Lat 3½ Linn num 6

Plura Mahábháratae episodia in hoc volumine continentur Manuscriptum paucos annos serius quam praecedens et minus accurate exaratum est Picturae VI manum artis plane rudem produnt, ceterum imitatione earum quae in codice superiore exstant, factae videntur

Foll. 1–129 *Bhagavadgitá*, praemisso eodem prooemio atque in codice praecedente Etiam picturae I II idem repraesentant (MILL 111ª)

24

Foll 126 Charta Europ Long 11½ Lat 9 Linn num 21

Hic codex non ante annum 1820 exaratus *Sankarae Gitabhashyam*, commentarium ad Bhagavadgitam, continet Incipit नारायण परोऽव्यक्ता(त)दडमव्यक्तसभव । अडस्या तस्त्विमे लाका सप्तद्वीपा च मेदिनी ॥१॥ स भगवान् सृष्ट्वेद जगतस्य च स्थिति चिकीर्षुर्मरीच्यादीनग्रे सृष्ट्वा प्रजापतीन प्रवृत्तिलक्षण धर्म ग्राहयामास etc Plures jam ante Sankaram Gitae commentarios exstitisse ex his verbis elucet त धर्म भगवता यथोपदिष्ट भगवान्वेदव्यास सर्वज्ञो गीताख्यै सप्तभि श्लोकशतैरुपनिबबन्ध (700 disticha in ed Bonnensi insunt) । तदिद गीताशास्त्र समस्तवेदार्थसारसग्रहभूत दुर्विज्ञेयार्थ तदर्थाविष्करणायानेकैर्विवृतपद पदार्थवाक्यार्थन्यायमपि प्यन्तविरुद्धानेकार्थत्वेन लौकिकैर्गृह्यमाणमुपलभ्याह विवेकतोऽर्थनिर्धारणार्थ सक्षेपत विवरण करिष्यामि । Commentarius inde a dist 11 lectionis secundae incipit

Codex noster ex bono quidem archetypo descriptus est, attamen manu parum nitida (WILSON 255)

25

Foll 103 Charta Ind Long 11 Lat 7 Linn num variat

Inest commentarius *Bhagavadgitae*, in fine libri *Subodhaní* appellatus ab auctore anonymo scriptus Incipit एक यत्नजनयतनेकतनुभूतस्यादसह मिथाभिव्याकारगुणानि चेथि दपि वा नोम न सिक्त जले । कालेनापि न जीर्यते हुतभुजा नो दह्यत क्लिद्यते नाद्रिस्तत्सकलस्य धीजमसकृत् व्रजाभिध धीमहि ॥१॥ Explicatio a versu धर्मक्षेत्रे कुरुक्षेत्रे incipit Textus additus est

Codex anno 1798 exaratus est (WALKER 267)

26

Foll 190–216 hujus voluminis hymnum *Bhishmastavaraja* appellatum i e preces, quibus Bhishmas Krishnam celebrat, continent Hic hymnus in edit Calc lib XII inde a dist 1588 usque ad dist 1696 legitur In fine complura adduntur, omnino enim dist 126 numerantur Ultimum distichon hocce स्तवराजो समाप्तश्च विष्णुरद्भुतकर्मण । गागेयन पुरा गीतो महापातकनाशन ॥ In pictura IV Krishnas Bhishmae, qui sagittis obrutus videtur, preces audiens, praeterea princeps quidam tela jaciens conspicitur (MILL 112ᶜ)

27.

Foll 162–183ᵇ eadem continent (MILL 111ᶜ)

28

Hujus voluminis foll 151–188 *Vishnusahasranamakathanam,* enumerationem mille Vishnuis nominum, particulam Ânusasanikaparvanis, quae in editione Calc inde a dist 6936 usque ad dist 7078 legitur, continent Praemissa sunt haec यस्य स्मरणमात्रेण जन्मसंसारबन्धनात । विमुच्यते नमस्तस्मै विष्णवे प्रभविष्णवे ॥१॥ नमः समस्तभूतानामादिभूताय भूभृते । अनेकरूपरूपाय विष्णवे प्रभविष्णवे ॥२॥ Post dist 17 haec inseruntur श्रीवेदव्यास उवाच ॥ ओं । अस्य श्रीविष्णोर्दिव्यसहस्रनामस्तोत्रमालामंत्रस्य श्रीभगवान्वेदव्यास ऋषिरनुष्टुप् छन्दः । श्रीकृष्ण परमात्मा देवता । आत्मयोनिः स्वयजात (7055) इति बीज । देवकीनंदन स्रष्टा (ibid) इति शक्ति । उद्भव क्षोभणो देवः (6990) इति परमो मंत्र । शङ्खभृन्नन्दकी चक्री (7056) इति कीलक । त्रिसामा सामगः साम (7011) इति कवच । शार्ङ्गधन्वा गदाधर (7056) इत्यस्त्र । etc quae cum iis, quae et Bhagavadgitae et aliis libris praemittuntur, consentiunt, et maximam partem ad mysticam legendo praemittendam meditationem pertinent In fine laudes Vishnuis sequuntur, ita incipientes पद्मपत्र विशालाक्ष पद्मनाभ सुरोत्तम । भक्तानामनुरक्तानां त्राता भव जनार्दन ॥ quae sollenni carminis ipsius praeconio terminantur Pictura III Vishnum a Lakshmi adoratum super Sesha serpente requiescentem ex ejusque umbilico Brahmanem provenientem repraesentat (MILL 112b)

29.

Hujus voluminis folia 130–161 eadem continent (MILL 111b)

30.

Folia 52–96 *Vishnusahasranama,* Vishnuis mille nomina qualia in Mahâbhârata leguntur, cum commentario *Şankaracharyae* attributo Incipit

सच्चिदानन्दरूपाय कृष्णायाक्लिष्टकारिणे ।
नमो वेदान्तवेद्याय गुरवे बुद्धिसाक्षिणे ॥१॥
सहस्रमूर्त्तेः पुरुषोत्तमस्य सहस्रनेत्राननपादबाहोः ।
सहस्रनामस्तवनं प्रशस्तं निरुच्यते जन्मजरादिशान्त्यै ॥३॥

Auctor non modo singula verba accurate explicat, sed etiam locis e libris sacris, imprimis Vishnupurana, desumtis, illustrat

Libellus anno 1782 a Bhudeva exaratus est (WALKER 179b)

31.

Lat Devan Charta Ind Foll 220 Long 10 Lat 6 Linn usque ad fol 151 13, postea 12

Aşvamedhikaparvan, Jaimini auctori tributum, quo libro equi sacrificium a Yudhishthira factum sexaginta octo capitibus describitur Incipit जनमेजय उवाच ॥ कथं युधिष्ठिर प्रीतो मम पूर्वपितामह । हयमेध क्रतुवरं चक्रे यथुसमन्वितः ॥ जैमिनिरुवाच ॥ शृणु राजन् प्रवक्ष्यामि धर्मराजस्य चेष्टितं । दिवं पितामहे याते धर्मपुत्रोऽतिदुःखितः ॥ यदृच्छया च संप्राप्तं व्यासं परमसादरं । केनोपायेन मे ब्रह्मन् गोत्रवध्याकृतं भयं ॥ सुन विनाशमाप्नोति तन्मे ब्रूहि तपोधन । Narratio a quarto decimo Mahâbharatae libro omnibus rebus differt, quae enim ibi obiter tractantur, hic summas partes agunt Totum vero trifariam dispertiri potest 1 *Quomodo equus sacer a* Bhimasena, Vrishaketu, Meghavarna vi et armis Yauvanasvae regi ereptus sit 2 De eodem equo cum Anusalva (Daityaraja) certamen 3 Equus quum terras peragrandi causa emissus esset, cum variis regibus, qui illum retinere volunt, Arjunae et comitum pugnae Praeterea duo episodia majora inserta sunt 1 De Kuşa et Lava, Ramae filiis, c 25–37 2 Narratio de Chandrahasa, Keralorum regis filio, c 51–59

Codex anno 1791 nitide et satis accurate exaratus est (WALKER 202)

32

Lat Devan Charta Ind Foll 153 Long 13 Lat 5 Linn 10

Idem liber Hic codex capita 67 tantum continet A medio enim capite 65 usque ad finem capitis 66 alter ab altero discrepat De codice Berolinensi vide Weber Catal p 111 de versione Canarensi Wilson Mack C II p 2

Codex anno 1809 exaratus est (WILSON 106)

33

Foll 222–233 preces *Vaishnavi anusmriti* (recordatio Vishnuitica) appellatas continent Eae preces ad obtinendam beatitudinem a morituris repetendae sunt Iis quae in fine subscripta sunt (इति श्रीमहाभारते शान्तिपर्वणि शतसहस्र्यां संहितायां विष्णुधर्मोत्तरे अनुस्मृतिः समाप्ता), e Mahabharata libellum desumtum esse declaratur, equidem locum frustra quaesivi Colloquii personae sunt Şatanika, Şaunaka—Narada, Bhagavan Precum formula a Vishnue cum Narada communicata ita incipit ओं नमो भगवते वसुदेवाय ॥ अनन्त शाश्वत देवमव्यक्त पुरुषोत्तम । प्रपद्ये प्राञ्जलिर्विष्णुमच्युत परमेश्वर ॥ Pictura V principes duos, alterum demissis oculis in solio sedentem, laeva manu sertum quod temporibus nostris rosarium vocatur, tenentem, alterum coram hoc manibus junctis adorantem repraesentat (MILL 112d)

34.

Foll 184–199 eadem continent (MILL 111[d])

35

Foll 235–269 *Gajendramokshanam* (elephantum principis liberationem) narrationem, si quidem libello ipsi credendum sit e Mahábhárata (Santiparvan) desumtam continent Argumentum carminis hoc Gandharva quidam a Devala vate irato in elephantum transformatus, in Meruis montis lacu quodam, cum bibendi causa accessisset, a balaena quae et ipsa Gandharva fuerat, captus est Certamen quum per mille annos divinos continuatum esset, tandem elephantus viribus exhaustis, hymno Krishṇam celebrat, ab eoque liberatur et pristinam formam una cum amico recuperat Fabulam ob hymnum referri certum est Sectae Vishṇuiticae superstitiones in carmine plures discernuntur Cf haec वेदे रामायणे चैव पुराणे भारते तथा । आदौ मध्ये तथा चान्ते हरिः सर्वत्र गीयते ॥१५७॥ एकोऽपि कृष्णस्य सकृत्प्रणामो दशाश्वमेधावभृतेन तुल्य । दशाश्वमेधी पुनरेति जन्म कृष्णप्रणामी न पुनर्भवाय ॥१५८॥ Ultimo versu memorantur quinque opuscula priora, quae hoc codice continentur गीता सहस्रनामैव स्तवराजो ह्यनुस्मृति । गजेन्द्रमोक्षणं चैव पञ्च रत्नानि भारते ॥१६१॥ Cf etiam dist 129 Ceterum hujus libelli lectio ad avertenda malorum somniorum omina (दुःस्वप्ननाशन) commendatur

Pictura VI elephantum cum balaena in lacu contendentem et ab altera parte Krishṇam cum Garuda adstantem repraesentat (MILL 112[e])

36.

Foll 200–229 eandem et narrationem et picturam continent (MILL 111[e])

37.

Foll 36–44 *Balabharatae* (Mahábharatae compendii), *Amarachandrae* auctori tributi, fragmentum Insunt primi libri capitis tertii distt 1–105 Dushyantae et Şakuntalae, Bharatae et sequentium regum usque ad Kurum historiam continentia Metro Pramitakshari auctor usus est Incipit libellus सुकृतस्य सद्मिव तारकीयतद्गुतधाम्मायत कृष्णयोगिन । यदि वो दिवानिशपराभवोद्यतभ मन्मथारिभयभगुरं मन ॥१॥ नृपसिंहसहतिषु सगरक्रियाविमुखीषु विक्रमविलासकौतुकी । स कदा चिदाधितशरासनो वन मृगयामरातिमृगपेक्षया ययौ ॥२॥

Haec pars in Galani versione p 47 sqq legitur (WALKER 201[b])

38.

Hujus voluminis folia 31–103 libellum *Partha Itihasasamuccaya* (narrationum collectio cum Panduidis connexa) continent Insunt 32 Mahabharatae episodia, quibus morum et religionis Indicae praecepta inculcantur Pueris haud dubie libellus destinatus fuit, non modo enim narrationes admodum decurtatae, Mahabharatae verba et quae colloquuntur personae saepe mutata, sed etiam versus ex aliis illius libri partibus inserti sunt *Primo capiti index parum accuratus* praemissus est, quare singula perlustrare quam illum sequi malui

1 Şyenajidakhyanam 2 Gautamyakhyánam M XIII, 15 3 Mudgalopakhyanam M III, 15407 4 Şivacharitram M III, 10557 5 Gangamahatmyam M XIII, 1776 6 Saktuprasthiyam M XIV, 2711 7 Sudarşanopakhyanam M XIII, 84 8 Svarganarakakirtanam M XIII, 1632 9 Kapotakhyanam M XII, 5459 10 Durgatitaraṇam Cf M XIII, 2035 11 Saptarshisamvadas M XIII, 4413 12 Lobhakhyanam M XII, 5877 13 Jajalyakhyanam M XII, 9277 14 Kundadharakhyanam M XII, 9755 15 Mankigitam M XII, 6586 16 Bodhyagitam M XII, 6640 17 Indra kasyapasamvadas M XII, 6690 18 Pituh putrena samvadas M XII, 6522 19 Şukanuşasanam M XII, 12044 20 Annapradanam M XIII, 3200 21 Mánsabhakshanishedhas M XIII, 5600 22 Bhumidánapraşansa M XIII, 3103 23 Tilapradanam M XIII, 3395 24 Nrigakhyanam M XIII, 3452 25 Chyavananaghushasamvadas M XIII, 2651 26 Manasatirthavarṇanam M XIII, 5349 27 Ahatvá brahmahatya. Vidhisrigálavánarasamvádas M XIII, 405 28 Naghushakhyanam M III, 17326 29 Godanasya mahatmyam M XIII, 3485 30 Bahulavyághrasamvádas 31 Suvratopakhyánam 32 Pundaríkanaradasamvádas Appendicis instar caput Sansárakupavarṇanam appellatum additur

Haec voluminis pars anno 1774 a Bhudeva exarata est (WALKER 132[c])

39–41.

Voll III Lit. Devan Charta Ind Long 16 Lat 5 Linn vol I 10 voll II et III 11

Inest in his codicibus *Ramáyana*, carmen epicum *Valmíki* vati tributum, Rámae res gestas et fata continens

Vol I foll 194 foll 1–67 Bálakáṇda capp 77 foll 68–194 Ayodhyákáṇda capp 118

Vol. II foll 175 foll 1–54 Áraṇyakáṇda capp 75 foll 55–110 Kishkindhyákáṇda capp 67 foll 110–175 Sundarakaṇda capp 68

Vol III foll 210 Foll 1–126 Yuddhakanda capp 131 foll 127–210 Uttarakanda capp 124

Codices nostri, anno 1835 (सप्तवाणाद्रिभूशाके) nitide exarati, recensionem antiquiorem, quam Commentatorum Schlegel appellavit continent, ita tamen ut multi versus insiticii reperiantur lectionumque sit magna varietas Speciminis causa, collatione cum Schlegeli editione facta, eas excerpsi, quae in libri primi capitibus LI–LXII reperiuntur

CAP LI

Dist 5^a अपि रामे महातेजा Dist 8 omittitur Post dist 9 hoc inseritur अपि शान्तेन मनसा गुरुर्मे कुशिकात्मज । इहागतेन रामेण पूजितेनाभिवादित॰ ॥९॥ 16^b यथाबल यथातत्व तन्मे निगदित शृणु ॥ *Versus* 20^b *et dist 21 desunt.* Post dist 24 ब्रह्मर्षिगणसकीर्णं देवर्षिगणसेवित । 26^b °जितदीर्घर्जि° 27^a जपहोम° 28^b महाबल ॥

CAP LII

1^b विनयाद्वीरो 4^b तपोग्निहोत्रशिष्येषु कुशल पर्यपृच्छत ॥४॥ विश्वामित्रो महातेजा वनस्पतिगणे तदा । सर्वत्र etc 10^a राजा वशिष्ठ 11^a कृत्वा तौ 14^a मया कृता 20^b वासुदेवान तत॰ प्रीत॰ 21 शृणु चापि 22^b सविधस्त मे

CAP LIII

1^b यस्येप्सित यथा 2^a इक्षून्मधूस्तथा 1b वरासवान् 3 उष्णान्यस्योदनस्यात राशयसर्वतोपमा । मृष्टान्यन्नानि सूपाश्च 5^a हृष्ट 6^a हृष्ट पुष्टस्तथाभवत् । शान्त॰पुरवरो राजा सब्राह्मणपुरोहित॰ ॥६॥ सामात्यो मन्त्रिसहितसभृत्य पूजितस्तदा । 9^a रत्नहारी 13^a यस्या हय 17^a हैरण्यकक्ष्य° 18^b किङ्किणीकटिभूषितान् 25^a सतामूला

CAP LIV

1^a वसिष्ठोऽपि 1^b शबला राम 2^b रुदती शोककर्षिता 5^a निश्चित्य च 5^b परमौजस 6^a निर्धूय 7^a रुदती 7^b स्थित्वा रुदती मेघनिस्वना ॥ 8^b नयते 10^b बलान्मह्यो 11^a न हि तुल्य बल मह्य राजा त्वद्य विशेषत । 12^b हस्तिध्वज° 16^a °नर्म्व ब्रह्म° 17^a वसिष्ठस्तु Post 17^b तस्य तद्वचन श्रुत्वा सुरभिस्सामृजत्तदा ।

CAP LV

2^a तस्या हुकारतो जाता 2^b कर्दतश्चाय 7^a °पादाता 15^b प्रणिपत्य महादेव विश्वामित्रो ब्रवीदिन ॥ 17^a महर्षिषु । 18^b वाक्यमुक्त्वा गतस्तदा ॥ 20^a विवर्धमानो दर्पण 20^b हत मेने तत्र राम 22^b शततो दिश ॥ 23^a ये चैव मृ° 27^a यदि नाशि°

CAP LVI

3^a तद्विन्याय 5^a °ग्नेयमुत्तम 6^b एषीक 7^b मृभय दानव चैव 8^a शापत्र दारुण 9^a पिनाकस्त्र 11^a ककाल मुशल तथा 11^b विद्याधर 19^b विधूम इव का° 21^b समीप ते चल श्रेष्ठ लो° 22^b विश्वामित्रो विनिष्क्रान्तो

CAP LVII

1^a ततस्सतप्त° Post 2^a तताप परम घोर विश्वामित्रो महातपा ॥ 3^b मधुस्यदो 4^a ब्रह्मलोकपितामह । 5^b त्वा हि 6^b त्रिविष्टप 12^b अशक्तमि° Post 13^b वसिष्ठ दीर्घतपस्तपो यत्र हि तेपिरे ॥१४॥ 14^a त्रिशकुसमहा° 16^a अब्रवीत्स महात्मान 16^b शरण्याच्छरण गत ॥१९॥ 20^b काचन

CAP LVIII

1^a ततस्त्रिशकोर्वचन श्रुत्वा क्रो° 2^a दुमर्थो गु° 4^b कथ चन ॥ Post 5^b पवमान कथ कर्तुं तस्य शक्ष्यामहे वय । 8^a रोषाभिसहित । 10^b चिताभाल्यागरागश्च 11^b पौरा येऽस्यानुगामिन । 12^b दह्यमान 18^a सौम्यदर्शन 22^b देवेनाक्र° Pro dist 23 तस्य मे परमार्तस्य दैवोपहतकर्मण ॥२४॥ 24^a नान्या गति गमिष्यामि

CAP LIX

3^a पुण्यकर्मणा 5^b कौशिकमागम्य शरण्य शरणागत । Post 7^b सशिष्यान्सुहृदश्चैव सर्विज सुबहुश्रुतान् । 8^a यदन्यो वचन ब्रूया° 10^b ऊचुश्च वचन 12^a वासिष्ठ यच्छ्रुत सर्वं 12^b यथाह वचन सर्वं 16^a तेषा तद्वचन श्रुत्वा सवमा 21^a प्राणातिपात° 22^a °मित्रो महातपा । 22^b विरराम महातेजा ऋषिमध्ये महामुनि ॥

CAP LX

1^a °हतान् ज्ञात्वा Post 2^b स्वेनानेन शरीरेण देवलोकजिगीषया । Dist 4 विश्वामित्रवच॰ श्रुत्वा सर्वे एव महर्षय ॥४॥ ऊचुस्समेता सहसा धर्मज्ञा धर्मसहित । 6^a रोषत 6^b तस्मात्प्रवर्तता यज्ञ सशरीरो यथा दिवि । गच्छेदि° Pro versu 8^a तत प्रवर्तितो यज्ञ सव समधि॰ छित । एवमुक्त्वा महर्षिय सजहुस्ता क्रियास्तदा ॥८॥ 8^b क्रतौ । 11^a नाभ्यगमस्तदा तत्र 12^b et 13^a desunt 13^b दुष्प्राप 20^b 21^a ऋषिमध्ये स तेजस्वी प्रजापतिरिवापर ॥ सृजन्दक्षिणमार्गस्थान्सप्तर्षीनपरान्पुन । 21^b नक्षत्र वशमपरम° Post 21^b दक्षिणा दिशमास्थाय ऋषिमध्ये महायशा । सृष्ट्वा नक्षत्रवश च क्रोधेन कलुषीकृत ॥२२॥ 24^a °परिक्षित । 24^b नार्हत्येव तपोधन । 28^a धरिष्यति 31^b अनुयास्यति Post 32^b कृतार्थं कीर्तिमत च स्वर्गलोकगत यथा । 32^b बाढमित्येव

CAP LXI

3^a पश्चिमाया विशाया॰ पुष्करेषु महात्मन । 3^b सुख तद्धि 7^a पशुरभ्याहृतो 9^a श्रुत्वा राजा पुरुषर्षभ । Dist 12 तमुवाच महातेजा प्रशाम्याभिप्रसाद्य च । ब्रह्मर्षितपसा दीप्त राजर्षिरमितप्रभः ॥१२॥ Ante 13^a पृष्ट्वा सर्वत्र कुशलमृचीक तमिद वच । 16^a ऋचीकस्य वच Post 17^b तस्मात्कनीयस पुत्र न दास्ये तव पार्थिव ॥१८॥ 18^b तस्माद्दास्ये 19^b शुन शेप ibidemque alibi 20^b विक्रेय मध्यम Post dist 20 अथ राजा महाबाहो

यास्यांति प्रयपादिनः। हिरण्यस्य सुवर्णस्य कोटिभी रत्नराशिभिः ॥२२॥ 21ª शुनःशेपं नरेश्वरः I. Pro dist. 22. सवरीषस्तु राजर्षी रथमारोप्य सत्वरः। शुनःशेपं महातेजा जगामाशु महायशाः ॥२४॥

Cap. LXII.

Dist. 1. शुनःशेपं नरश्रेष्ठ गृहीत्वा तु महायशाः। व्यश्रमत्पुष्करे राजा म°. 2ª. तस्य विश्रममाणस्य शुनःशेपो महायशाः I. 3ª. परमातुलमातुरः I. 8ᵇ. मांत्व°. 13ª. मुनेमद्वचनं., 14ª. श्स्मसुतं. 14ᵇ. धर्मात्मभिव. 17ª. धर्मात्मभोजिनः 17ᵇ. पूर्ति. 19ᵇ. पैष्यरं स्प°. 22ᵇ. निर्वर्तयस्व राजेंद्र दीक्ष्यां च समुपाहर ॥ 25ª. याभिरभिर°. 25ᵇ. मुनिपुंगवः I. 26ª ततः प्रीतः. 27ª. महास्य च समाप्नवान्. Dist. 28. भूयस्तेपे महातपाः। पुष्करेषु नरश्रेष्ठ दश वर्षशतानि च ॥

Libri duo priores et 63 capita libri tertii anno 1806 a Carey et Marshman quatuor voluminibus editi sunt. Ea editio satis rara nuper in librariam nostram pervenit. Duo libri a Schlegel publici juris facti sunt. Denique Gorresio recensionem Gaudanam Parisiis una cum versione Italica edidit. (Mill. 139–141.)

42.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 512. Long 13. Lat. 5. Lin. variant.

Agnipuránam, ab Agni deo cum Vasishtha, denique a Súta cum anachoretis communicatum. Incipit:

लक्ष्मीं सरस्वतीं गौरीं गणेशं स्कन्दमीश्वरं।
ब्रह्माणं वह्निमिन्द्रादीन् वासुदेवं नमाम्यहं ॥
नैमिषहरिमासीना (l. नैमिषारण्य चा°) ऋषयः शौनकादयः।
तीर्थयात्राप्रसंगेन स्वागतं सूतमपूजयन् ॥ ऋषय ऊचुः ॥
सूत त्वं पूजितो स्माभिः साराभार वदस्व नः।
येन विज्ञातमात्रेण सर्वज्ञत्वं प्रजायते ॥

De argumento hujus Puráṇae vide Wilson in J. A. S. B. I, 81. et in Vishṇupuráṇae praef. p. xxxvi. In codice nostro quum neque capita numerata, neque versus separati sint, plura dicere vanum esset, pauca si indicavero lecturis acceptum fore puto. Post Vishnuis ἐνσαρκώσεων descriptionem (cap. 1–4), septem capitulis, quae singulorum Rámáyaṇae librorum nomina gerunt, ejus carminis epitome datur. Sequitur Harivansae (c. 12, 13) et Mahabháratae (c. 14–16) epitome. Quae capita de initiatione (díkshá, fol. 125ª–147ᵇ) agunt, his verbis incipiunt: वक्ष्यामि भोगमोक्षार्थं दीक्षां पापक्षयंकरीं। मलमीयादिपाशानां विश्लेष क्रियते यया ॥ ज्ञानं च जन्यते शिष्ये सा दीक्षा भुक्तिमुक्तिदा I. fol. 181ᵇ. सावान्यं सर्वदेवानां. fol. 186ª गनाश्रमाद्यं. fol. 203ª. स्थेयशान्त्यं. fol. 216ª–237ᵇ. युद्धजयार्णव I. Quam seri originis liber sit, vel ex his verbis, quamvis depravatis, dignoscitur. Fol. 232ᵇ. सप्तजंतार प्रवक्ष्यामि मोक्षान्यामपुरसरः। न्यासःस्त्रिधा तु योदा स्युः शाक्तशैवव-वामलाः I. De formulis mysticis agitur quae a sectis Sáktika, Saivitika, Tantrika adhibentur. fol. 238ᵇ. मन्त्रराशिः. fol. 239ᵇ–309ª. धर्मशास्त्रं. fol. 314ᵇ–351ᵇ. राजधर्म°. fol. 356ª–360ª. धनुर्वेद°. fol. 360ª–369ª. व्यवहारः Haec pars paucis mutatis et additis ex Yájnavalkyae legum codice desumta est. fol. 369ª. Rigvidhánam, i. e. Rigvedi hymni sive disticha ad varias superstitiones adhibenda. Haec pars e Rigvidhána libello, qui et ipse serae originis indicia prae se fert, excerpta est, multique versus ad literam cum illo consentiunt. fol. 378ª. वापर्यादिविधानं. fol. 379ª. श्रीसूक्तं. fol. 388ª. Puránarum recensio. fol. 398ª–412ᵇ. आयुर्वेदः Incipit: आयुर्वेदं प्रवक्ष्यामि सुश्रुताय यमब्रवीत्। देवो धन्वन्तरिः सार मृतसञ्जीवनीकरं ॥ fol. 414ᵇ. यच्छादित्वयतां पश्ये शालिहोत्रो यथावदत् I. fol. 418ª गजशांतिः. fol. 459ᵇ. छंदःसारः पिंगलोक्तः fol. 465ᵇ–464ª अलंकारः. Fol. 465ª. व्याकरणं Incipit: वक्ष्ये व्याकरणसारं सिद्धशब्दस्वरूपकं। कात्यायनं विबोधाय बालानां बोधनाय च ॥ Ordo hic observatur: Sandhi, declinatio, de casuum usu, de suffixis taddhita. Sequitur glossarium et synonymicum et homonymicum.

Codex anno 1821 duabus manibus ita exaratus est, ut folia quaedam alteri, alteri alia debeantur. Inde a medio codice lacunae multae reperiuntur. (Wilson 129.)

43.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 209. Long 13. Lat. 5. Lin. 8–10.

Kúrmapurana, a Vishnue, testudinis formam perente, revelatum. (B.) Incipit: नमस्कृत्याप्रमेयाय विष्णवे कूर्मरूपिणे। पुराणं संप्रवक्ष्यामि यदुक्तं विश्वयोनिना ॥ सत्रांते सूतमनघं नैमिषेया महर्षयः। (l. naimisheyá maharshayah) पुराणसंहितां पुण्यां पप्रच्छ (paprachchú A.) रोमहर्षणं ॥ त्वया सूत महाबुद्धे भगवान् ब्रह्मवित्तमः। इतिहासपुराणार्थं व्यासः सम्यगुपासितः ॥ तस्य ते सर्वरोमाणि वचसा हर्षितोनि यत। द्वैपायनस्य भगवान् ततो वै रोमहर्षणः ॥ भवंतमेव भगवान् व्याजहार स्वयं प्रभुः। मुनीनां संहितां वक्तुं व्यासः पौराणिकीं पुरा ॥ त्वं हि स्वायंभुवे यज्ञे सुत्याहे (sutyáhe) वितते सति। संभूतः संहितां वक्तुं स्वांशेन पुरुषोत्तमः ॥ तस्माद्भवंतं पृच्छामः पुराणं कौर्ममुत्तमं। वक्तुमर्हसि चास्माकं पुराणार्थविशारदः ॥ मुनीनां वचनं श्रुत्वा सूतः पौराणिकोत्तमः। प्रणम्य मनसा प्राह गुरुं सत्यवतीसुतं ॥ नमस्कृत्य जगद्योनिं कूर्मरूपधरं हरिं। वक्ष्ये पौराणिकीं दिव्यां कथां पापप्रणाशिनीं ॥ यां श्रुत्वा पापकर्मापि गच्छेत परमां गतिं। न नास्तिके कथा पुण्यामिमां ब्रूयात्कदा चन ॥ श्रद्दधानाय शांताय धार्मिकाय द्विजातये। इमां कथामनुब्रूयात्साक्षान्नारायणेरितां ॥ सर्गश्च प्रतिसर्गश्च वंशो मन्वंतराणि च। वंशानुचरितं चैव पुराणं पंचलक्षणं ॥

ब्राह्म पुराण प्रथम पाद्म वैष्णवमेव च । शैव भागवत चैव भविष्य नारदीयक ॥ मार्कण्डेयमथा ज्ञेय ब्रह्मवैवर्तमेव च । लैंग तथा वाराहश्च स्कन्द वामनमेव च ॥ कौर्मं मात्स्य च गरुड वायवीयमनतर । अष्टादश समुद्दिष्ट ब्रह्माण्डमिति सज्ञित ॥ अन्यान्युपपुराणानि मुनिभि कथितानि तु । अष्टादशपुराणानि श्रुत्वा सक्षपतो द्विजा ॥ आद्य सनत्कुमारोक्त नारसिंह तत पर । तृतीय भादमुद्दिष्ट कुमारेण तु भाषित ॥ चतुर्थं शिवधर्माख्य साक्षान्नदीशभाषित । दुर्वाससोक्तमाश्चर्यं नारदीयमत पर ॥ कापिल वामन चैव तथैवोशनसेरित । ब्रह्मांड वारुण चैव कालिकाह्वयमेव च ॥ माहेश्वर तथा शाम्ब सौर सर्वार्थसचय । पराशरोक्तमपर मारीच भार्गवाह्वय ॥ इद तु पचदशम कौर्मं पुराणमुत्तम । चतुर्धा सहिता पुण्या सहिता(न)ना प्रभेदत ॥ ब्राह्मी भागवती सौरी वैष्णवी च प्रकीर्तिता । चतस्र सहिता पुण्या धर्मकामार्थमोक्षदा ॥ इय तु सहिता ब्राह्मी चतुर्वेदैस्तु समिता । भवति षट्सहस्राणि श्लोकानामत्र सख्यया ॥ यत्र धर्मार्थकामाना मोक्षस्य च मुनीश्वरा । माहात्म्यमखिल ब्रह्मन् ज्ञायते परमेश्वर ॥ सर्गश्च प्रतिसर्गश्च वशो मन्वतराणि च । वशानुचरित चैव दिव्या प्रासगिका कथा ॥ ब्राह्मणाद्यैरिय धार्या धार्मिकैश्चद-पारगै । तामह वर्तयिष्यामि व्यासेन कथिता पुरा ॥ .

Liber in partes duas dividitur, quarum prior capita 53, altera 46 continet De argumento vide Wilson I 1 p xlix Capitum nomina haec I, 1 इद्रद्युम्नमोक्ष 2 वर्णाश्रमवर्णनं 3 चातुराश्रम्यकथन 4 आदिसर्ग 5 कालसख्याकथन 6 पृथिव्युद्धार: 9 पद्मोद्भवप्रादुर्भाव 10 रुद्रसृष्टि 11 देव्यवतार: 12 देव्या माहात्म्य 14 राजवशानुकीर्तन 15 दक्षयज्ञविध्वस 17 त्रिविक्रमचरित 19 ऋषिवश 20 21 राजवशाकीर्तन 22 इक्ष्वाकुवश 23 सोमवशानुकीर्तन 24 यदुवशानुकीर्तन 25 कृष्णतपश्चरण 26 लिंगोत्पत्ति 27 राजवशानुकीर्तन 29 यदुवशानुकीर्तन .30 व्यासार्जुनसवादे युगधर्म 31–35 वाराणसीमाहात्म्य 36–39 प्रयागमाहात्म्य 40 भुवनविन्यास 41 ज्योतिषा सन्निवेश 43 भुवनकोश 45 भुवनकोशे पर्वतसस्थान 48 जबुद्वीपस्य वर्णन 49 वैकुठलोक 51 मन्वतरकीर्तन 52 वेदशाखाप्रणयन

Alterius partis (inc fol 119[b]) capita 11 prima *Isagitas*, reliqua *Vyasagitas* appellantur Argumenta harum partium ex *indice in fine libro addito describo* *a)* साख्ययोगप्रशसा । – – । ईशमाहात्म्य । सर्वभूतेष्वीशस्य प्राधान्यकथन । गुह्यतमज्ञानकथन । ईश्वरज्ञान । अष्टागयोगयुक्ति । ब्रह्मचारिधर्म ॥

b) आचमनादिशौचविधि । ब्रह्मचर्याचारकथन । गृहस्थधर्माध्याय । आचाराध्याय । भक्ष्याभक्ष्यनिर्णय । नित्यकर्मविधि । भोजनविधि । दानधर्मा । वानप्रस्थधर्मा । त्रिदडियतिधर्मा । यतिभिक्षाविधि । ईश्वराराधन । ब्रह्महत्याप्रायश्चित्त । कपालमोचनमाहात्म्य । सुरापानादिपातकप्रायश्चित्तानि । अगम्यागमन । क्षत्रियादिसत्त्वाना वधप्रायश्चित्ते पतिव्रतोपाख्यानं । कालत्रजीर्णस्नानविधि । पुण्यायतनवर्णन । रुद्रदेवदारुवनप्रवेश । मार्कण्डेययुधिष्ठिरसवाद । नर्मदामाहात्म्येऽमरकटकमाहात्म्य । योगस्वरूपकथन । शुक्लतीर्थादिसर्वतीर्थाना माहात्म्य । नैमिषारण्यमाहात्म्ये जपेश्वरमाहात्म्य । योगेश्वररूपकथनं ॥

Codex anno 1749 exaratus est In priore parte folium unum (११६), in quo capitis 50 finis et sequentis initium inerat desideratur (WILSON 102)

44

Lit Devan Charta Ind Foll 176 Long $9\frac{1}{2}$ Lat 4 Linn 10

Idem Puraṇam Codex (A) duabus manibus exaratus est Foll 5–153, excepto foll 109 seculo decimo septimo accurate exarata, reliqua sub finem seculi superioris addita sunt Altera libri pars in folio 128[a] incipit et in capite 40 desinit Hunc codicem ex eodem atque praecedentem archetypo derivatum esse pluribus indicus probari potest (WALKER 153)

45

Lit Bengal Charta Ind *Foll 119 Long 12 Lat* $4\frac{1}{2}$ Linn 9

Idem Puranam Codex (C) superioris seculi initio exaratus olim foliis circiter 250 constabat nunc folia १–४० ६०–६३ ७४–८० ८९–१०६ ११९–२१४ २२३ २२५–२२८ २३७ reliqua desiderantur Incipit in medio capite XII, Devis nomina continente et desinit in alterius partis capite XLII Codex et capitum ordine et textu ab AB paullum differt (WILSON 352)

46.

Lit Devan Charta Ind Foll 212 Long 11 Lat 5

Foll 1–67 Linn 9 Inest Pretamanjarî (mortuorum surculus), libellus capitibus 23 constans et e *Garudapuranae* parte altera (Pretakalpa) desumtus Incipit

नैमिषे निमिषक्षेत्रे मुनय शौनकादय ।
सत्र स्वर्गाय लोकाय सहस्रसममासत ॥ २ ॥
एकदा मुनय सर्वे प्रातर्हुतहुताग्नय ।
तत्रागत समासीन सूत पप्रच्छुरादरात् ॥ ३ ॥
त्वया सूत पुराणानि सेतिहासानि चानघ ।
आख्यातान्यप्यधीतानि धर्मशास्त्राणि यान्युत ॥ ४ ॥
भूलत श्रद्दधानाश्चो जतूना कर्मजा गति ।
मरण जन्म च तथा प्रेतत्व चौर्ध्वदेहिक ॥ ५ ॥

Suta cum anachoretis dialogum olim inter Garudam et Vishnum habitum communicat, quo res ad mortuos a poenis in Tartaro subeundis liberandos necessariae exponuntur Cap 1 De malorum et bonorum post mortem mercede 2 Animalium origo Hominum classes Vitae honestae praemia 3 Bovis manumissio (vrishotsarga) 4, 5 De cerimoniis et donis ab homine

aegro faciendis 6 De largitionum praemiis De cerimoniis post mortem faciendis (Sraddha) 7 Vitae humanae inde a matris utero adumbratio Poenae quibus scelesti in Tartaro afficiuntur 8 Vishnuis nomina varia invoc ita ab inferis revocant 9 De mortuis cremandis Manibus liba proximis post mortem decem diebus offerenda sunt 10 Hominum ad inferos ductorum ob neglecta officia querimoniae 11 Mortui quatuordecim urbes inferas peragrant, priusquam ad Yamam perveniant 12 Salis largitio, Govindae veneratio commendantur Quibus donis mortui a suppliciis infernis liberentur 13 Qui dona largiti sunt post mortem placidam justitiae regis faciem contemplantur Sceleratorum poenae 14 Improbi a manibus variis calamitatibus afficiuntur 15 Manes quibus sacrificiis concilientur 16 Dialogus insertur, quo Bhishma Yudhishṭhiram edocet, quibus facinoribus homines mortui supplicia subeant Umbrae errantes cognatis in somnio se manifestant 17 Largitiones mortuo filio faciendae 18 Filis juvenibus mortuis quae cerimoniae fiant Qui fructus e decem filiorum generibus (auraṣa, kshetraja, dásiputra, etc) in patrem redundet 19 A quibus cognatis liba manibus offerenda sint Sapiṇda Sapiṇdíkaraṇam 20 Babhruváhana, Mahodayae rex, a rege mortuo quibus rebus homines et damnentur et salventur edocetur 21. Largitionum praemia De hominum corpore dissoluto et restituto 22 De hominum creatione Singulis corporis membris mundi partes repraesentantur 23 Vitae aut honestae aut scelestae posthac mercedes Liber hoc disticho finitur इति गरुडपुराणे प्रेतकल्पे मनाभ्यो हितमभिहितमेतात्सूतपुत्रेण यद्यत् । ननु जगति मुनीनामग्रतो नैमिषे तत् श्रवणगतमकुर्वन् किं विमानाति मर्त्यं ॥

Codex medio seculo superiore exaratus est Folia 1 6–9 -1 67 paulo recentiore manu addita sunt (WALKER 157[a])

47.

Foll 126–196 Linn 15 sive 16 (A) *Vrihannaradiyapurdnam*, a Naradi Sanatkumárae deinde a Suta Ṣaunakae aliisque anachoretis traditum, 38 capita habet Incipit वद वृंदावनासीनमिन्दिरानंदमंदिर । उपेंद्र सांद्रकारुण्य परात्पर प्रभुं परं ॥१॥ ब्रह्मविष्णुमहेशाख्या यस्यांशा लोकसाधका । तमादिदेवं चिद्रूपं विशुद्धं परमं भजे ॥२॥ शौनकाद्या महात्मानो ऋषयो ब्रह्मवादिन । नैमिषाख्ये महारण्ये तपस्तेपुर्मुमुक्षव ॥३॥ जितेंद्रिया जिताहारा सत सत्यपराक्रमा । यजत परया भक्त्या विष्णुमाद्यं जगद्गुरु ॥४॥ अनीर्षा सर्वधर्मज्ञा लोकानुग्रहतत्परा । निर्ममा निरहंकारा परेशे रतमानसा ॥५॥ त्यक्तकामाभिवृजिना शमादिगुणसंयुता । कृष्णाजिनोत्तरीयास्ते जटिला ब्रह्मचारिण ॥६॥ गृणत परमं ब्रह्म जगच्चक्षुःसमौजस । धर्मशास्त्रार्थतत्त्वज्ञास्तेपुर्नैमिषकानने ॥७॥ सर्वेषां पति केचित् ज्ञानैर्ज्ञानात्मकं परं (परे B) । केचिच्च परया भक्त्या नारायणमपूजयन् ॥८॥ एकदा ते महात्मान समाजं चक्रुरुत्तमा । धर्मार्थकाममोक्षाणामुपायान् ज्ञातुमिच्छव ॥९॥ षड्विंशतिसहस्राणि मुनीनामूर्द्ध्वरेतसा । तेषां शिष्यप्रशिष्याणां सख्या वक्तुं न शक्यते ॥१०॥ मुनयो भावितात्मानो मिलितास्ते महौजस । लोकानुग्रहकर्तारो वीतरागा विमत्सरा ॥११॥ कानि क्षेत्राणि पुण्यानि कानि तीर्थानि भूतले । कथं वा प्राप्यते मुक्तिर्नृणां तापार्तचेतसा ॥१२॥ कथं हरौ मनुष्याणां भक्तिरव्यभिचारिणी । केन सिद्ध्येत च फलं कर्मणास्त्रिविधात्मन ॥१३॥ इत्येव प्रष्टुमात्मानमुद्यतान् प्रेक्ष्य शौनकः । प्राञ्जलिर्वाक्यमाहेदं विनयावनत सुधी ॥१४॥ शौनक उ° ॥ आस्ते सिद्धाश्रमे पुण्ये सूत पौराणिकोत्तम । यज्ञमखैर्बहुविधैर्विश्वरूपं जनार्दनं ॥१५॥ स एतदखिलं वेत्ति व्यासशिष्यो महामुनि । पुराणसंहितावक्ता शान्तो (ṣánto B) वै रोमहर्षिणि ॥१६॥ युगे युगे त्वकान्धर्मान्विरोत्स्य मधुसूदन । वेदव्यासस्वरूपेण वेदभागं करोति वै ॥१७॥ वेदव्यासमुनिं साक्षान्नारायण इति द्विजा । शुश्रुम( ) सर्वशास्त्रेषु सूतस्तु व्यासशासित ॥१८॥ तेन सञ्शासित सूतो वेदव्यासेन धीमता । पुराणानि स वेत्त्येव नान्यो लोके तत परः ॥१९॥ य पुराणार्थविल्लोके स सर्वज्ञ स बुद्धिमान् । स शान्तो मोक्षधर्मज्ञ कर्मभक्तिकलापवित् ॥२०॥ वेदवेदाङ्गशास्त्राणां सारभूतं मुनीश्वरा । जगद्धितार्थं तत्सर्वं पुराणेषूक्तवान्मुनि ॥२१॥ ज्ञानार्णवो वै सूतस्तु सर्वतत्त्वार्थकोविद । तस्मात्तमेव प्रक्षाम इत्यूचे शौनको मुनीन् ॥२२॥ ततस्ते मुनय सर्वं शौनकं वाग्विदां वरं । समाश्लिष्य बुवतस्ते साधु साध्विति चाब्रुवन् ॥२३॥ अथ ते मुनयो जग्मु पुण्यं सिद्धाश्रमं वनं । मृगव्रजसमाकीर्णं मुनिभि परिशोभितं ॥२४॥ मनोज्ञभूरुहलताफलपुष्पविभूषितं । अच्छोदसरसावृदमतिथ्यातिथ्यसङ्कुलं ॥२५॥ ते तु नारायणं देवमनन्तमपराजितं । यजतमग्निष्टोमेन ददृशू रोमहर्षणिं ॥२६॥ यथार्हमर्चितास्तेन सूतेन प्रथितौजस । ईक्षतस्तदवभृथ तत्र तस्थुर्मखालये ॥२७॥ सम्प्राप्तावभृथस्नानं सूतं पौराणिकोत्तमं । पप्रच्छुस्ते सुखासीनं नैमिषारण्यवासिन ॥२८॥ ऋषय ऊचु ॥ वयं त्वतिथय प्राप्ता आतिथेयास्तु सुव्रत । ज्ञानदानोपचारैस्त्वं पूजयास्मान्यथाविधि ॥२९॥ दिवौकसो हि जीवन्ति पीत्वा चन्द्रकलामृतं । ज्ञानामृतं भूसुरास्तु मुने त्वन्मुखजं सूत ॥३०॥ येनेदमखिलं जातं यदाधारं यदात्मकं । यस्मिन्प्रतिष्ठितं तात यस्मिन्वा लयमेष्यति ॥३१॥ केन विष्णु प्रसन्न स्यात्स कथं पूज्यते नरैः । कथं वर्णाश्रमाचारस्त्वातिथेय पूजनं कथं ॥ सफलं स्याद्यथाकर्म मोक्षोपाय कथं नृणां । भक्त्या किं प्राप्यते पुंभिस्तथा भक्तिश्च कीदृशी ॥ यद सूत मुनिश्रेष्ठ सर्वमेतदशेषत । कस्य नो जायते श्रद्धा पातुं त्वद्वदनामृतं ॥३४॥ सूत उवाच ॥ शृणुध्वमृषय सर्वे यदिष्टं वो वदामि तत् । गीतं सनत्कुमाराय नारदेन महात्मना ॥ पुराणं नारदीयाख्यं बृहद्वेदार्थसम्मतं । सर्वपापप्रशमनं दुष्टग्रहनिवारणं ॥३६॥ etc

Cf Wilson Vishnupurana LXXIII Hoc puránam num pristinum sit illud, quod ab aliis puranis laudetur, jure dubitaveris Singulorum capitum argumenta haec 1 Suta Ṣaunakae aliisque anachoretis Vrihannáradapuraṇam tradit Ejus libri laudes 2 Sanatkumara aliique viri sancti a Narada petunt, ut Vishnuis cultum

se edoceat Narada Vishnum celebrat 3 Mundus a Vishnue creatus Hominum piorum laudatio malorum improbatio 4. Devotione et fide (sraddha, bhakti) omnia nituntur Vishnus Mrikandus pietate oblectatus filius ejus ipse nascitur 5 Markandeya Vishnum colit Quibus virtutibus Bhagavatis sectatores (bhagavatas) cognoscantur 6 Locum omnium sacerrimum ad Gangae et Yamunae confluentem esse, Prayaga appellatum[1] Varanasiae (Varanasi, Kasi, Avimukta) laudes Prayagae qui lingae forma colatur, Sivam Vishnuis esse formam[2] 7, 8 Sagaridarum fata. 9 Mitrasaha Sudasae filius, a Vasishṭha irato in Rakshasam transformatus Gangae aquis lustratus pristinam formam recuperat 10 Dei quum a Bali, Daityarum duce pugna devicti essent, Aditis in Himavate severam corporis castimoniam subit 11 Vishnus, ab Aditi hymno celebratus filium ejus se, quo Daityas perderet, nasciturum esse ei promittit Nani forma assumta Balis sacrificium adit, eumque dolo interficit 12 In praecedente capite quum agrorum largiendorum praemia memorata fuerint, duodecim nunc distichis qui homines donis digni quive indigni sint[3], docetur 13 Yama Bhagiratham regem hominis pii officia eorumque praemia edocet 14 Impiorum apud inferos et in alia corpora migrantium supplicia Quibus flagitiis homines ad inferos ferantur[4] Animo Vishnui devoto (bhakti) delicta expiari posse 15 Bhagiratha a Bhrigue Vishnuis cultum edocetur, a deoque ut Gangae undis Sagaridarum cineres lustren tur obtinet 16 Duodecimo quoque novilunii die vota facienda (dvadasivrata), eaque duodecimo Margaṣirshae mensis novilunii die solvenda sunt (udyapana) 17 Lakshminarayanavratam plenilunii die suscipiendum et mensis Karttikae plenilunio solvendum est 18 Dhvajaropanavratam, qua cerimonia decimo Karttikae mensis novilunii die vexillum in Vishnuis templum portatur Sumatis rex Vibhandakae anachoretae ejus cerimoniae originem explicat 19 Haripanchakavratam Votum decimo quoque novilunii die suscipitur, cerimoniis qua triduum continuatis, et proximo anno Márgasirsha mense solvitur 20 Masopavasa, unius mensis jejunium Hoc votum decimo novilunii die mensium Ashadha, Sravana, Bhadrapada, Ásvayuja suscipitur 21 Ekadasivratam Hoc jejunii votum undecimo die et lucentis et evanescentis lunae suscipitur Pii vel decimo et duodecimo die jejunant[5] Additur episodium, in quo Bhadrasíla Galavae patri se olim Dharmakirti nomine regem Dattatreyae discipulum, fuisse narrat, mortuumque a Yama eam tantum ob causam ex inferis esse dimissum quod semel illud votum religiose observasset 22–25 Quatuor ordinum officia (varnasramachára) 26 De manium cultu (sraddha) 27 De diebus, dierum partibus, constellationibus, quae suscipiendis votis fausta sint (tithinirnaya) 28 Delictorum piacula (práyaschitti) 29 Hominum justorum apud inferos praemia, scelestorum poenae (yamamargagamanam)[6] 30 Vitam humanam inde ab origine usque ad exstinctionem variis et cupiditatibus et miseriis subjectam esse, quare, quo metempsychosis evitetur summi numinis cognitionem obtinendam esse Major pars hujus capitis oratione soluta scripta est 31 Homines ita demum a mundi vicissitudinibus liberari posse si toto animo in Vishnuis meditationem incumbant Meditationem bifariam divisam esse alteram esse inferiorem, quae piis operibus *faciendis* obtineatur (kriyáyoga), alteram superiorem, quum animo ab externis operibus revocato summi numinis naturae penitus cognoscendae studeatur (jnana yoga) Quae meditationis adjumenta sint In quorum numero inde a dist 113 triginta sedendi rationes my-

---

[1] सेयं गंगा महापुण्या नदीरूपा प्रविश्य वै । मेषादिषु च मासेषु पावयत्यखिलं जगत् ॥ गोदावरी भीमरथी कृष्णा रेवा सरस्वती । तुंगभद्रा च कावेरी कालिंदी बाहुदा तथा ॥ वेत्रवती ताम्रपर्णी शरयू च द्विजोत्तमा । एवमादिषु तीर्थेषु गंगा च सततं स्थिता ॥

[2] Puranam nostrum et anis Vishnuit cum s t ab homine super sti oni va t cae neut quam in m co scriptum est Cf XIII 40 देवतायतनं यस्तु कुरुते कारयत्यपि । शिवस्यापि हरेर्वापि तस्य पुण्यफलं शृणु ॥ ibid 93 तिलतैलेन संस्थाप्य विष्णुं वा शिवमेव वा । स याति तल्लोकस्य कुलत्रितयसंयुतः ॥ शिवमिक्षुरसेनापि यः स्नापयति भक्तितः । शिवलोकं समेत्यस्य शतकोटिकुलान्वितः ॥ XIV 87 नास्ति कालो प्रवक्ष्यामि विमुखानां हरे हरौ । In cap XXXVIII (dist 111 s 17) qu b is prec bus i terq e leus ade indus s t trad tur

[3] नक्षत्रपाठकस्यापि दत्तं भवति निष्फलं । Al s et am loc s astro l g n l us bonae fru z ho n n l us s ln merantur

[4] I tee ea fac nora j a nullo mo lo ex] ari possunt et am hoc enumera ur वीडालय विशेषस्तु महापापेऽपि ये द्विजः । न तस्य निष्कृतिर्दृष्टा प्रायश्चित्तशतैरपि ॥५५॥ वीडाः पापिनि प्रोक्ता यतो धर्मविनिन्दकाः । तस्मात् द्विजस्तान्वेदात् यतो वेदबहिष्कृताः ॥५६॥ ज्ञानतोऽज्ञानतो वापि द्विजो वीडालयं विशेत् । ज्ञात्वा च निष्कृतिर्नास्ति शास्त्राणामेष निर्णयः ॥५७॥

[5] उपवासफलं लिप्सुर्जह्याद्भुक्तिचतुष्टयं । पूर्वापरदिने रात्रावहोरात्रं तु मध्यमं ॥५॥ एकादशीदिने यस्तु भोक्तुमिच्छति सत्तमाः । स भोक्तु सर्वपापानि स्पृहयालुर्न संशयः ॥६॥ भजेद्दशम्यामेकाशी द्वादश्यां च मुनीश्वराः । एकादश्यां निराहारो यदि मुक्तिमभीप्सति ॥७॥

[6] Cf tragujta Yamae minister hoc officio etiam in Garuda purána functus ita describ tur मलयाधुदनिघापो अञ्जनाद्रिसमप्रभः । विद्युत्प्रभायुधैर्भीमो द्वात्रिंशद्भुजसंयुतः ॥ योजनत्रयविस्तारो रक्ताक्षो दीर्घनासिकः । दंष्ट्राकरालवदनो वापीतुल्यविलोचनः ॥ मृत्युज्वरादिभिर्युक्तश्चित्रगुप्तो विभीषणः ।

sticae et spiritus coercitio memorantur[1] 32 Vishnus pietate conciliandus est 33 Historia Vedamalis Brahmanae, qui divitiarum olim improbe partarum parte filiis data, parte in opera pia impensa, in eremum se contulit, et a Jananti anachoreta edoctus denique veram beatitudinis viam ingressus est 34. Yajnamalis, filius ejus natu major, vita honesta peracta Vishnuis coelum intravit Sumalin vero, filius natu minor, omnibus sceleribus deditus, post mortem ad inferos abreptus est unde fratris pietate liberatur 35 Gulika venator, quum ab Uttanka[2] anachoreta admonitus sero improbitatem suam perspexisset, in Vishnuis templo moritur, et a viro pio aqua sacra (vishnupádodaka) lustratus coelum ascendit. 36 Quo miraculo facto Uttanka Vishnum hymno celebrat 37 Jayadhvaja rex a Vitihotra sacrifice interrogatus, cur Vishnuis templo purgando (sammárjana) lucernisque dedicandis praecipuam curam impenderet, quae in priore vita sibi, Bandhumatis filio, Dandaketu nomen gerenti evenissent, enarrat —Vishnum esse summopere colendum —Sudharma Indram quaerentem Brahmakalpa praeterito quot et qui Indrae et Manues fuissent certiorem facit Praeterea se olim vulturem fuisse narrat, et miraculo a Vishnue facto salvatum esse 38 Quatuor aevorum, praecipue vero aevi ferrei (kaliyuga) descriptio Vishnus aurea aetate albo, argentea rubro, aenea flavo ferrea nigro colore conspicitur Auctor aevi ferrei pravitate copiosius illustrata quin suorum temporum conditionem respexerit, equidem nullus dubito Pauca extraho dist. 68 असस्कृतमपक्षारो (scil manushya bhavishyanti) 70 पचमे याप पष्टे पा पर्प कन्या प्रसूयते । सप्तवर्पोऽष्टवर्पाश्च प्रजास्यति नरस्तपा ॥ 78 भविष्यति कलौ प्राप्ते राजानो म्लेच्छजातय ॥

Codex anno 1749 satis accurate exaratus est In marginibus passim disticha nonnulla adscripta sunt, quae maximam partem subditicia videntur De codice Berolinensi vide Weber Catal 452 (WILSON 127[b])

48

Lit. Devan Charta Ind Foll 202 Long 13 Lat 6 Linn ad fol 123 12, postea 11

---

[1] पद्मक स्वस्तिक पीठ सिह कोर्कुटकौजरे । कौर्म पद्मासन चैव पाराह मृगचैलिक ॥११३॥ क्रौच च नालिक चैव सर्वतोभद्रमेव च । चार्षभ (va°) नाग मात्स्य च वैयाघ्र चार्द्धचद्रिक ॥११४॥ दडपाश्वासन शैल स्वाभ्र मुद्गरमेव च । माकर त्रैपथ काष्ट स्थाणु वै हस्तिकर्णिक ॥११५॥ भौम वीरासन चैव योगसाधनकारण । Horum nom num plura esse corrupta facile apparet

[2] Hoc nomen in codice etiam Utanka, et in Cod B Udanka scribitur

Idem puranam, hujus seculi initio exaratum (B) Qui versus in marginibus praecedentis codicis leguntur, in textum hujus ms recepti sunt (WILSON 104[a])

49

Lit Bengal Charta Ind Foll 179 Long 16 Lat 5 Linn foll 1–43 9 foll 44–84 8 foll 85–179 10

Foll 1–84 Ejusdem puranae 23 capita priora

Codex hoc seculo nitide exaratus est (WILSON 110[a])

50—55.

Sex volumina Lit Bengal Charta Ind Long 16 Lat 5 Linn 9

Inest in his codicibus *Padmapuranam*, a Suta coram Saunaka aliisque anachoretis relatum, in partes quinque sive sex divisum De argumento cf doctissimam Wilsonis dissertationem in J R A S V 280 sqq et in Vishnupuranae praef p xvii

Cod 115 Foll 233 *Srishtikhanda* Capp 46 Incipit स्वच्छ चन्द्रावदात करिकरमकरक्षोभसञ्जातफेण ब्रह्मोद्भूते (l brahmod bhutam prasaktair) प्रसक्तैर्व्रतनियमपरै सेवित विप्रमुख्यै । ओंकारालकृतेन त्रिभुव[न]गुरुणा ब्रह्मणा जुष्टभूत सभोगाभोगरम्य जलमशुभहर पौष्कर व पुनातु ॥ सूतमेकान्तमासीन व्यासशिष्यो महामति । लोमहर्षणनामा वै उग्रश्रवसमभाषत ॥ ऋषीणामाश्रमास्तात गत्वा धर्मान् समासत । पृच्छता विस्तराद्ब्रूहि यन्मत्त श्रुतवानसि ॥ वेदव्यासात्मया पुत्र पुराणान्यखिलानि च । प्राप्तानि च तवाख्यानि (l praptani tava khyatani) मुनिभ्यो वद विस्तरात् ॥ प्रयागे पद्कुलीयैश्च पुरा पृष्ट स्वयभु । पृष्टेन अनुशास्तास्ते मुनयो धर्मकाङ्क्षिण ॥ देश पुण्यमभीप्सतो विभुना च हितैषिणा । सुनाभ दिव्यरूपाभ सत्पथ शुभसक्रम ॥ अनौपम्यमिद चक्र वर्त्तमानमतन्द्रिता । पृष्ठतो यात नियतास्तत प्राप्स्यथ वाञ्छित ॥ गच्छतो धर्मचक्रस्य यत्र नेमिर्निशीर्य्यते । पुण्य स देशो मन्तव्य इत्युवाच प्रजापति ॥ उक्त्वा चैव ऋषीन् सर्वान् नदृश्यत्वमगात् पुन । गङ्गावर्त्त समाहारे नेमिर्यत्र व्यशीर्य्यते ॥ ईजिरे यत्र पत्रेण ऋषयो नैमिषे तदा । तत्र गत्वा तु तान् ब्रूहि पृच्छतो धर्मसशयान् ॥ उग्रश्रवा ततो गत्वा न्यायविन्मुनिपुङ्गवान् । अभिगम्योपसगृह्य नमस्कृत्वा कृताञ्जलि ॥ तोषयामास मेधावी प्रणिपातेन तानृषीन् । ते चापि सत्रिण प्रीता ससदस्या महामते ॥ तस्मै साम च पूजाञ्च यथावत् प्रतिपेदिरे । ते तमूचुर्महाभाग कस्माद्देशात्त्विहागत । कारणञ्चात नो ब्रूहि वृन्दारकसमद्युते ॥ सूत उवाच ॥ पित्राहन्तु समादिष्टो व्यासशिष्येण धीमता । शुश्रूषस्व मुनीन् गत्वा यत्ते पृच्छन्ति तद्वद ॥ ब्रुवन्तु मा भवन्तश्च कथयामि कथा तु या । पुराणेतिहासम्पा मत्वा धर्मान् पृथग्विधान् ॥ ता गिर मधुरास्तस्य श्रुत्वा ते ऋषिसत्तमा । अथ तेषा पुराणस्य शुश्रूषा समपद्यत ॥ दृष्ट्वा तमतिथि विप्रास्तदाह रोमहर्षण । तस्मिन् सत्रे गृहपति सर्वशास्त्रविशारद ॥ शौनको नाम मेधावी विज्ञानारण्यके गुरु । इच्छितैर्भोपमालस्य विप्राणामाह तत्त्ववित् ॥ त्वया

सूत महाबुद्धे भगवान् ब्रह्मवित्तम: । इतिहासपुराणार्थं व्यास: सम्यगुपासित: ॥ दुह्योहिम मतिजन्म त्वं पुराणाश्रयां शुभां । खमीयां विप्रमुख्यानां पुराणं प्रति या मति: ॥ शुश्रूषेयं महाबुद्धे तच्छ्रावयितुमर्हसि । इमे सर्वे महात्मानो नानागोत्रा: समागता: ॥ स्वान् स्वान् धर्मान् पुराणोक्तान् शुश्रूषून् ब्रह्मवादिन: । संयुतान् दीर्घसत्रे स्मिंस्तांस्त्वं श्रावयथा मुनीन् ॥ पाद्मं पुराणं सर्वेषां कथयस्व महामते । कथं पद्मं समुद्भूतं ब्रह्मा तत्र कथं भवेत् । प्रोद्भूतेन कथं सृष्टि: कृता तेन तथा वद ॥ एवं पृष्ट: स सूतस्तु प्रत्युवाच शुभां गिरं । सूक्ष्मार्थ न्यायसंयुक्तां मधूयार्द्रां महर्षिभि: ॥ प्रीतो स्म्यनुगृहीतो स्मि भवद्भिरनुचोदनात् । पुराणार्थप्रमाणज्ञै: (l. pramáṇajnaiḥ) सर्वधर्मपरायणै: ॥ धर्म्म एष तु सूतस्य सद्भिर्दृष्ट: सनातन: । देवतानामृषीणाञ्च राज्ञामभिततेजसां ॥ तत्वं सकारणं कार्य्यं श्रुतीनाञ्च महात्मनां । इतिहासपुराणेषु दृष्टा ये ब्रह्मवादिन: ॥ न च वेदेष्वधीकार: कश्चित् सूतस्य दृश्यते । वैण्यस्य हि पृथोर्यज्ञे वर्त्तमाने महात्मन: ॥ मागधश्चैव सूतश्च स्तुत्यर्थं तौ नरेश्वरं । तुष्टेनाथ तयोर्दत्तौ वरौ राज्ञा महात्मना ॥ सूताय सूतविषयं मगधं मागधाय च । यत्र सूत्यां समुत्पन्न: सूतो नामेह जायते ॥ ऐन्द्रे सत्रे प्रवृत्ते तु ग्रहयुक्ते बृहस्पति: । गुहाविन्दनं बार्हस्पत्यस्तत्र सूतो व्यजायत ॥ शिष्यहस्तेन यत् सूतमभिभूतं गुरुर्हवि: । अधरोत्तरोत्तरायेण जज्ञे तत्र तु सङ्कर: ॥ यच्च क्षत्रात् समभवत् ब्राह्मण्यां ब्रह्मयोगत: । तत: पूर्वेण साधर्म्यात् तुल्यधर्म्मा: प्रकीर्तिता: ॥ मध्यमो ह्येष सूतस्य धर्म: क्षत्रोपजीवनं । रथनागाश्वचरितं मधान्यादपि हिंसितं ॥ नानाशिल्पं कलाशास्त्रं पुराणे कथितं पुरा । पुराणेष्वधिकारो मे विहितो ब्राह्मणैरिह ॥ यत् स्वधर्म्ममहं पृष्टो भवद्भिर्ब्रह्मवादिभि: । तस्मात्सम्यक् तु विज्ञेयं पुराणमृषिपूजितं ॥ पितृणां मानसी कन्या वासवी समपद्यत । अध्यापिता च पितृभिर्ब्रह्मचारी बभूव सा ॥ तल्लोकपाहनाश्रमो निमित्तं यस्य जन्मन: । तस्यां बभूव सुतवा महर्षिस्तु पराशरात् ॥ तस्मै भगवते कृत्वा नम: सत्याय वेधसे । पुरुषाय पुराणाय प्रधानानुवर्त्तिने ॥ माधवप्रकल्पाय विष्णवे संशितात्मने । जातमात्रश्च यं वेदा उपतस्थु: ससंग्रहा: ॥ मतिमन्थानमाविध्य येनासौ श्रुतिसागरात् । प्रकाशो जनितो लोके महाभारतचन्द्रमा: ॥ भारतं भानुमानिन्दुर्यदि न स्युरमी त्रय: । ततो ज्ञानतमोन्धस्य कावस्था जगतो भवेत् ॥ व्यासं नारायणं विद्धि विद्धि नारायणं प्रभुं । को ह्यन्य: पुण्डरीकाक्षान्महाभारतकृद्भवेत् ॥ सर्वस्य जगतो लोके पूजितश्चामितेजस: । पुराणं सर्वशास्त्राणां प्रथमं ब्रह्मणा स्मृतं ॥ त्रिवर्गसाधनं पुण्यं शतकोटिप्रविस्तरं । निर्दग्धेषु च लोकेषु वाजिरूपेण केशव: ॥ ब्रह्मणस्तु समादेशाद्वेदानाहृतवानसौ । अङ्गानि चतुरो वेदान् पुराणन्यायविस्तरा ॥ मीमांसा धर्म्मशास्त्रञ्च परिगृह्य सांप्रतं । मत्स्यरूपेण च पुन: कल्पादावुदकार्णवे ॥ अशेषमेतत्कथितमुदकान्तर्गतो विभु: । श्रुत्वा जगाद च मुनीन् प्रति देवांश्चतुर्मुख: ॥ प्रवृत्ति: सर्वशास्त्राणां पुराणस्याभवत्तदा । कालेनाग्रहणं दृष्ट्वा पुराणस्य तदा विभु: ॥ व्यासरूपी तदा ब्रह्मा संग्रहार्थं युगे युगे । चतुर्लक्षप्रमाणेन द्वापरे द्वापरे विभु: ॥ तदष्टादशधा कृत्वा भूर्लोके स्मिन् प्रकाशयेत् । अद्यापि देवलोके तु शतकोटिप्रविस्तरं ॥ भूर्लोके च चतुर्लक्षं संक्षेपेण निवेशितं । प्रमाणाभिहितं सर्वं दारभ्यार्तो न मानवै: ॥ सृष्टेरेव च यै तथा पाद्मं लोके जगाद वै । सर्वभूताश्रयं तच्च पाद्ममित्युच्यते बुधै: ॥ पाद्मं तत् पञ्चपञ्चाशत् सहस्राणीति पठ्यते । पञ्चभि: पर्वभि: प्रोक्तं संक्षेपात् व्यासकारितं ॥ पौष्करं प्रथमं पर्व यत्रोत्पन्न: स्वयं विराट् । द्वितीयं पर्व तीर्थेश्च सर्वतीर्थं विचारयेत् ॥ तृतीयं पर्व स्वर्गश्च राजानो भूमिदक्षिणा: । वंशानुचरितञ्चैव चतुर्थं परिकीर्तितं ॥ पञ्चमे मोक्षतत्वञ्च सर्वतत्वं निगद्यते । पौष्करे शुवधा सृष्टि: सर्वेषां ब्रह्मकारिता ॥ देवतानां मुनीनाञ्च पितृसर्गस्तथापर: । द्वितीये पर्वतानाञ्च द्वीपा: सप्त ससागरा: ॥ तृतीये रुद्रसर्गश्च दक्षशापस्तथैव च । राज्ञां सम्भवश्चतुर्थे सर्ववंशानुकीर्त्तनं ॥ अपवर्गस्य संस्थानं मोक्षशास्त्रानुकीर्त्तनं । ब्रह्मगीतानुकथनं पञ्चमे त्वनुकीर्त्तनं । सर्वमेतत्पुराणेस्मिन् कथयिष्यामि वो द्विजा: ॥ इदं पवित्रं यशसो निधानमिदं पितृणामपि वल्लभं स्यात् । इदञ्च वेदेषु शुभाय नित्यमिदं महापातकिभिश्च सेव्यं ॥१॥

Capitum nomina haec: 1. Puráṇávatáras. 2. Srishṭikaranam. 3 sine titulo. 4. Vishnulakshmyutpattis. 5. Pulastyasanhitáyám Dakshayajnavidhvansanam. 6. s. t. 7. Manvantaravarṇanam 8. Súryavanṣakathanam. 9. Sarvasádhárano námádhyáyas. 10 (incipit in fol. 33[a]). Pitrimáhátmyam. 11. Sráddhaprakaranam 12. Yaduvanṣakírtanam. 13. s. t. 14. Rudravratam. 15. Kshetravásas. 16. Brahmayajne gáyatrisangrahas. 17. Gáyatrívarapradánam. 18. Nandápráchímáhátmyam. 19. Rishyalobhakathanam. 20 (fol. 102[a]). Snánavidhis. 21. Pushkaramáhátmye vratamáhátmyam. 22. Gaurívratam. 23. Angárakachaturthívratam 24. Rohinívratam. 25. Tadágavidhis 26. Vrikshropanam. 27. Vratamáhátmyam. 28. Vishnupadyutpattis. 29 s. t. 30 (fol. 143[a]). Ásramavarnanam. 31. Brahmayajnas. 32. Kshemankaryutpattis. 33. Brahmándadánam. 34. Súdravadhas. 35. Rámágastyasamvádas. 36. Yajnarájasúyanivárаṇam. 37. Rámabhadrena Vámanapratishṭhá. 38. Prádurbhávas. 39. Daityasainyasya varnanam. 40 (fol. 191[a]). Padmodbhavaprádurbhávas. 41. Devásurasangráme Tárakajayas. 42. s. t. 43. Hujus capitis finis in codice indicatus non est. 44. s. t. 45 Guhotpattis. 46. s. t. rerum indicem continet.

Cod. 113. *Bhúmikhanda*. Foll. 209. Capp. 133. Incipit: ऋषय ऊचु: ॥ शृणु सूत महाभाग सर्वतत्वार्थकोविद । सन्देह जायते विद्वन् दारुणो मुनिनायक: ॥ केचित् पठन्ति प्रह्लादं पुराणेषु द्विजोत्तमा: । यत् स्वधर्म्माहितेनापि केशव: परितोषित: ॥ देवासुरे कथं प्राप्ते हरिणा सह संयुगं । निहतो वासुदेवेन प्रविष्टो वैष्णवीं तनूं ॥

Capitum tituli hi: 1–4. s. t. 5. Indrábhishekas. 6. Ditisokapraṣamas. 7. Ṣarírakathanam. 8. s. t. 9. Ditisambodhanam samáptam. 10 (fol. 17[a]). Daityatapaṣcharyá. 11, 12. s. t. 13. Sumanásamvádas. 14, 15. Sumanopákhyánam. 16. Sumanopákhyáne pápimaraṇam. 17. *Sumanopákhyáne pápapunyavivekas*. 18–20 s. t. 21 (fol. 31[b]). Suvratotpattis. 22. Suvratopákhyánam. 23. Aindrapadam. 24. Valadaityavadhas. 25, 26 Vritravadhas. 27. Marudutpattis. 28. s. t. 29, 30. Prithúpákhyánam. 31 (fol. 47[a]). 32. Veṇopákhyánam.

33 V Tungavarapradanam 34–55 Venopakhyanam 56–58 Sukalopakhyanam 59 Pitritirtham 60 (fol 95^{b}) Sukalopakhyane pitritirtham 61–77 V Yayaticharite pitritirtham 78 Yayátisvargárohanam 79 V Y P 80 (fol 127^{a}) Gurutirthe Chyavanopakhyanam 81–102 Chyavanasamvadas 103 (fol 161^{a})–112 Nahushacharitam 113–117 Ch 118 (fol 176^{a}) Gurutirthopakhyanam samaptam 119 120 Putratirtham samaptam 121–127 Sthavaratirthopakhyanam 128–131 Bhugolavarnanam 132 Puranamahimopavarnanam 133 Anukramavarnanam

Cod 114 *Svargakhanda* Foll 114 Capp 40 Incipit सूत उवाच ॥ शेषभाषितमाकर्ण्य तथा भूगोलवर्णन । पिता मे पुनरापृच्छत् भगवतो वादरायण ॥ स निशम्य तु भूगोल मुनिर्वात्स्यायन पुन । किमपृच्छत शेषनाग तद्भवान वक्तुमर्हति ॥ Capitum tituli hi 1–5 Şakuntalopákhyanam 6 Bhuvadivarṇanam 7 Apsarolokavarṇanam 8 Rudrasvargas 9 Sunanda bharatasamvadas 10 (fol 27^{a}) Ravanotpattis 11 s t 12, 13 Dhruvacharitam 14 s t 15 Sagaropakhyánam 16 Gangavataranam 17 Dhundhumaropakhyanam 18 (fol 58^{b}) Sivisvargarohaṇam 19 Maruttopakhyanam 20 Maruttayajnarambhas 21, 22 Maruttopákhyanam 23 Divodasopákhyanam 24, 25 Mándhatopakhyanam 26 (fol 77^{a}) Varṇavibhagas 27 Mándhátrinaradasamvade yogakathanam 28 Kshatradharmapraṣansa 29 Sadachárāhnikam 30 Paralokasádhanam 31 Bhaktyabhaktyasadacharanirnayas 32 (fol 95^{b}) Brahmaketupakhyanam 33 Dakshasapas 34 Paralokanirnayas 35 Şraddhapatranirṇayas 36 Rashṭrakaraniyam 37 Rajadharmanirupanam 38 Rajasadháranadharmas 39 Mándhátrisvargárohanam 40 Anukramavarnanam

Cod 112 *Patálakhaṇḍa* Foll 258 Capp 112 (113) Incipit व्यास उवाच ॥ श्रुत्वा स्वर्गस्य विस्तार प्रमाण लक्षण तथा । प्रहृष्टमानसो भूत्वा शेष वात्स्यायनो ऽब्रवीत् ॥ वात्स्यायन उवाच ॥ भूगोलस्य यथा मान दियो मानञ्च कृत्स्नश । कथित भवता शेष सन्देहो मे निराकृत ॥ पातालस्य च यन्मान भेदा यावन्त एव तु । तत्सर्वं कथ याशेषलक्षणैर्भोगवत्सम ॥ Capitum tituli hi 1 Patálavarnanam 2 Sutalavarṇanam 3 Tripuradahas 4 Suryavanṣakathanam 5 Dilipacharite Vasishṭhasamagamas 6 S Dilipavaralabhas 7 Raghuvijayas 8 Kautsapratigrahas 9 Raghucharitam 10 (fol 20^{a}) S Ajavijayas 11 S Ajasvargárohaṇam 12 S Dasarathavijayas 13 Rishyaṣringopákhyanam 14 Daṣarathayajnárambhas 15 Rámacharitam 16 R. S tavinayas 17 R. Kharadushanavadhas 18 R. Kabandhavadhas 19 S tasamáṣvasas 20 (fol. 42^{a}) Şeshavátsyayanasamváde Şrirámopakhyanam 21 R S tánveshanam 22 R. Lankánirodhas 23 Kumbhakarnavadhas 24 R. Indrajidvadhas 25 R. ṣalyakaranam 26 R Rávanavadhas 27 R Ramarajyábhishekas 28 R Srirámasvargárohanam 29 Raghunathasya Bharatavase Nandigrámadarṣanam 30 (fol 66^{a}) Rajadhanidarsanam 31 Raghunathapurapravesas 32 Raghunatharajyabhishekas 33 Agastyasamagamas 34 35 Ravanotpattis 36 Agastyopadeṣas 37 Sarvadharmanirupanam 38 Satrughnasiksha 39 Hayamochanam 40 (fol 85^{a}) Kamakhyanam 41 Şatrughnahichhattrapuripravesas 42 Chyavanopakhyanam 43 Chyavanasya tapobhogavarnanam 44 Chyavanasamagamas 45 Brahmanasamágamas 46 Brahmanopadesas 47 Ratnagrivatirthaprayanam 48 Gandakimahatmyam 49 Sannyasidarsanam 50 (fol 108^{a}) Nílagirivarnanam 51 Rajaputravijayas 52 Pushkalavijayas 53 Subahusainyasamagamas 54 Gadayuddham 55 Chitrangavadhas 56 Satrughnavijayas 57 Satrughnasubahuyogas 57 (hoc caput bis numeratur) 58 Satyavadakhyanam 59 Satyavatsamagamas 60 (fol 130^{b}) Pratishṭhákathanam 61 Satrughnavijayas 62 Aranyakopakhyanam. 63. Ramacharitrakathanam 64 Muneḥ sayujyamuktis 65 Jalamadhyad varapraptis 66 Hayagrahanam 67 Yuddhanischayas 68, 69 Pushkalavijayas 70 (fol 153^{b}) Satrughnavijayas 71 Devayuddham 72 Ramasamagamanam 73 Hayaprasthánam 74 Şapakirtanam 75 Hayamuktis 76 Surathasya hayagrahanam 77 Angadadutavakyam 78 Pushkalamochanam 79 Surathavijayas 80 (fol 175^{b}) Raghunáthasamagamas 81 Hayabandhanam 82 Charanirikshanam 83 Bharatavakyam 84 Rajakapraktananamakathanam 85 Gangadarṣanam 86 Kuṣalavotpattis 87 Kalajinmaranam 88 Hanumatpatanam 89 Naramurchchhanam 90 (fol 196^{a}) Satrughnamurchchhanam 91 Sainyajivanam 92 Sumatinivedanam 93 Ramayaṇaganam 94 Yajnaprárambhas 95 Ramasvamedhike asvamedhas 96 Rámavansas 97 Suryavansasamaptis 98 Parayaṇamáhátmyam 99 s t 100 (fol. 223^{b}) Şrivṛindavanavarnanam 101–103 s t[1] 104 Arjuniyádamanam 105 (fol 243^{b})–111 s t 112 Anukramavarṇanam

Cod 111 *Uttarakhaṇḍa* Foll 352 Capp 174 Incipit अध्वरावभृथस्नातो ऋषिभि कृतमङ्गल । पूजितो नागरै सैर स्वपुराच्निर्गतो वहि ॥ दिलीपो भूभुजा श्रेष्ठो मृगयारसिको भृश । कौतूहलसमाविष्ट साकेटव्यूहसवृत ॥ Capita sic nuncupantur 1–25 Vasishṭhadilipasamvadas 26 (fol 56^{a}) Sadaṣivadurgasamváde Sudarṣanamáhátmyam 27 Şridurgasadáṣivasamvade Úrdhvapuṇḍramahatmyam 28 Ş Mantrarthopadeṣas 29 Ş Tripadvibhutikathanam 30 (fol 67^{a}) Ş Şrimadvaikuṇṭhavarṇanapurvakam Şrimalla

[1] Inde a cap te 99 usque ad finem scriba capita denuo numerans 91 92 reliquis notavit

kshmínáráyaṇamáhátmyam. 31. Ṣ. Mahadádibhútasargas. 32, 33. s. t. 34. S. Ṣríaikuṇṭhaprathamavyúhavarṇanam. 35. s. t. 36. S. Vishṇuvyúhavarṇanam. 37. S. Matsyávatárakathanam 38. Ṣ. Durvásosápakathanam. 39 S. Lakshmyutpattis. 40 (fol. 81[b]). S. Ekádasyupavásakathanam. 41. S. Ekádasímáhátmyam. 42. Páshandácharanam. 43. S Gunatrayavivaranam[1]. 44. S. Varáhávatáras 45. s t. 46. S. Prahrádacharitam 47. S. Nrisinhaprádurbháve Hiraṇyakaṣipuvadhas 48. Ṣ Vámanávatárabhávas. 49. S. Vámanávatárakathanam. *50 (fol. 99[a])*. S *Parasurámávatárakathanam.* 51. S Raghunáthávatáramáhátmyam 52, 53 s. t. 54. S. Rámávatárakathane Rávanavadhas 55. Ṣ. Rámáyodhyápravesas. 56. S. Rámavisvarúpadarṣanam. 57. S Rámachandrasya nijadhámaprasthánam. 58. S. Sríbudhakausikam prati Srímadrámaproktam Ṣrírámakavacham. 59. S. Rámávatárakathanam. 60 (fol. 121[b])–64. S. Krishnávatárakathanam 65. S K. Kansavadhas. 66. S. Krishnacharite Muchukundamokshas. 67 S. K. Rukminívivákakathanam. 68. S. K. Vásudevasarvavivváhakathanam. 69. Ṣ. K. Vánásuragahanadordandachhedanam. 70 (fol. 146[b]). S. K. Puṇdrakaputramáhesvaríkrityávinásanam. 71. Ṣ. K. Mritabráhmanabálakánayanam. 72. s t. 73. Ṣ. Bhagavadarchanaprastávas. 74 S. Vishnupújávidhánakathanam. 75. S. Vishnor archanávidhánakathane Ansarúpakathanam. 76. Ṣ. Ṣrírámachandranámáshṭottaraṣatasankhyávarnitasrívasishthadilípasamvádas. 77 s. t. 78. Srídurgásadásivasamvádasamvalitasrívasishthadilípasamváde Sríbhagavadarchanamáhátmyakathanam. 79. Ṣ. Gítáprathamádhyáyamáhátmyam. 80 (fol. 172[a]). S G. dvitíyá°. 81. S. G. tritíyá°. 82. S. G. chaturthá°. 83. S. G. panchamá°. 84 S. G. shashṭhá°. 85. S. G. saptamá°. 86. Ṣ. G. ashṭamá°. 87. S. G. navamá°. 88. S. G. dasamá°. 89. S G. ekádasá°. 90. (fol 193[a]). Ṣ. G. *dvádasá°*. *91*. S. G. *trayodasá°*. 92. S. G. chaturdasá°. 93. S G panchadasá°. 94. S. G. shodasá°. 95 S. G. saptadasá°. 96. S. G. ashṭádasá°. 97. S. Náradaproktam [Vishnu-]Sahasranáma sampúrnam. 98 S. Krishnanámamáhátmyam 99–101. Sadásivanáradasamváde Krishnabhaktamáhátmyam. 102 (fol. 229[b]) 103. Náradasanatkumárasamváde námáparádhakathanam. 104, 105 Srídurgásadásivasamváde Bhrigum prati Náradoktau jívahinsánishedhamáhátmyakathanam. 106. S. Krishnabhaktivivaranakathane sankhachakrordhvapundradháranakrishnadvádasanámagrahanamáhátmyam 107. Srísivanáradasamváde Krishnabhaktivivaranakathane 'rchanámáhátmyam. 108. S. K. japamáhátmyam. 109 S. K asauchamitrásauchanirnayakathanam. *110* (fol. 254[a]). Ṣ K gurusmaranapraṇámádikathanam. 111. Gangásmaranapúrvakam Krishnáshṭottaraṣatanámamáhátmyam. 112. Srídurgásadásivasamvádánantaram Brahmanáradasamváde Krishṇapadachihnamáhátmyam 113 S. B. snánamáhátmyam. 114 (fol. 262[b])–161 (fol. 322[b]). B. Kárttikamáhátmyam. 162, 163. Ṣrísadásivanáradasamváde Rádhájanmáshṭamívratakathanamáhátmyam. 164, 165. S. Krishnajanmáshṭamívratakathanamáhátmyam. 166. S. Vrindávanastavamáhátmyam. 167. S. annapúrnasatamáhátmyam. 168–172. Vaisákhamáhátmyakathanam. 173. Anukramasúchanam. 174. Phalasrutis. Incipit: सूत उवाच ॥ एतदादिपुराणं वः कथितं बहुविस्तरं । पञ्चाशत्सहस्र[प]त्रं पञ्चखण्डात्मकं द्विजाः ॥ प्रथमं सृष्टिखण्डन्तु द्वितीयं भूमिखण्डकं । तृतीयं स्वर्गखण्डञ्च तुर्य्यं पातालखण्डकं ॥ पञ्चमन्तूत्तरं खण्डं प्रत्येकं मोक्षदायकं । परिशिष्टं क्रियायोगसारं वक्ष्यामि वः पुनः ॥ etc.

Cod. 116. *Kriyáyogasára*. Foll. 118. Capp. 25. Incipit: लक्ष्मीनाथपदारविन्दयुगलं etc. ॥ एकदा मुनयः सर्व्वे सर्व्वलोकहितैषिणः । सुरम्ये नैमिषारण्ये गोष्ठीं चक्रुर्म्मनोरमां ॥ तत्रान्तरे महातेजा व्यासशिष्यो महायशाः । सूतः शिष्यगणैर्युक्तः समायातो हरिं स्मरन् ॥ तमायान्तं समालोक्य सूतं शास्त्रार्थपारगं । नेमुः सर्व्वे समुत्थाय शौनकाद्यास्तपोधनाः ॥ सोऽपि तान् सहसा भक्त्या मुनीन् परमवैष्णवान् । ननाम दण्डवद्भूमौ सर्व्वधर्म्मविदाम्वरः ॥ वरासने महाबुद्धिस्तैर्दत्ते मुनिसत्तमैः । उवास सदसां मध्ये सर्व्वैः शिष्यगणैर्वृतः ॥ तत्रोपविष्टं तं सूतं शौनको मुनिसत्तमः । बद्धाञ्जलिरिमां वाचमुवाच विनयान्वितः ॥ शौनक उवाच ॥ महर्षे सूत सर्व्वज्ञ कलिकाले समागते । केनोपायेनेह मुने हरिभक्तिर्भवेन्नृणां ॥ कलौ सर्व्वे भविष्यन्ति पापकर्म्मरता जनाः । वेदविद्याविहीनाश्च तेषां श्रेयः कथं भवेत् ॥ कलावनुगतप्राया लोका अल्पायुषस्तथा । निर्द्धनाश्च भविष्यन्ति नानापीडाप्रपीडिताः ॥ प्रयाससाध्यं

[1] In his duobus capitibus disciplinae et auctores Vishnuis cultoribus vitandi enumerantur Cf Wilson I l p 301 Initium capitis 43 exscribo सदाशिव उवाच ॥ शृणु देवि प्रवक्ष्यामि तामसानि यथाक्रमं । येषां श्रवणमात्रेण पातित्यं ज्ञानिनामपि ॥ प्रथमं हि मयैवोक्तं शैवपाशुपतादिकं । मच्छक्त्यावेशितैर्विप्रैः संप्रोक्तानि ततः परं । कणादेन तु संप्रोक्तं नग्ननीलपटादिकं ॥ मायावादमसच्छास्त्रं प्रच्छन्नं बौद्धमुच्यते । मयैव कथितं देवि कलौ ब्राह्मणरूपिणा ॥ अपार्थं श्रुतिवाक्यानां दर्शयन् लोकगर्हितं । कर्म्मस्वरूपत्याज्यत्वमत्र वै प्रतिपद्यते ॥ सर्व्वकर्म्मपरिभ्रंशान्नैष्कर्म्यं तत्र चोच्यते । परात्मजीवयोरैक्यं ममात्र प्रतिपाद्यते ॥ ब्रह्मणोऽस्य परं रूपं निर्गुणं वक्ष्यते मया । सर्व्वस्य जगतो ऽप्यत्र मोहनाय कलौ युगे ॥ वेदार्थवन्महाशास्त्रं मायावादमवैदिकं । मयैव वक्ष्यते देवि जगतां नाशकारणात् ॥ द्विजन्मना जैमिनिना पूर्व्वं [मोक्ष]मपार्थतः । निरीश्वरेण वादेन कृतं शास्त्रं महत्तरं ॥ etc Hoc loco etiam Puránae et legum codices secundum qualitates iis inhaerentes trifariam distribuuntur: sáttvika, rájasa, támasa. Cf Wilson Vishnupurána XII Legum codices ad classem primam pertinent Vasishthae, Háritae, Vyásae, Parásarae, Bharadvájae, Kasyapae Ad secundam: Chyavanae, Yájnavalkyae, Atris, Dakshae, Kátyáyanae, Vishnuis Ad tertiam: Gautamae, Brihaspatis, Samvartae (? cod सामुद्र, Wilson legit: samudra), Yamae, Sankhae (साङ्ख्य cod.), Usanasis Horum sex sectatores in exitium aeternum praecipites ruunt.

सुकृत शास्त्रेषु श्रूयत द्विज । तस्मात के पि करिष्यन्ति कलौ न सुकृत जना ॥ सुकृतेषु विनष्टेषु प्रवृत्ते पापकर्म्मणि । सरशा प्रलय सद्य गमिष्यन्ति दुराशया ॥ सत्यधर्मैरत्पवृत्तैरल्पकालैश्च सत्तम । यथा भवेन्महत्पुण्य तथा क्थय सूत न ॥ यस्योपदेशत पाप पुण्य वा कुर्वते जना । स तद्भागी भवेन्मर्त्यं इति शास्त्रेषु निश्चित ॥ पुण्योपदेशी सदय कैतवैश्च विवर्ज्जित । पापकर्म्मविरोधी च चत्वार. केशवोपमा ॥ ज्ञान सपाद्य ससार य परभ्य प्रयच्छति । ज्ञानरूपी हरिस्तस्मै प्रसन्न इव लक्ष्यत ॥ ज्ञानरत्नैश्च रत्नैश्च परसन्तोषकृन्नर । स ज्ञेय सुमत नून नवरूपधरो हरि ॥ त्वमेव मुनिशार्द्दूल वेदवेदाङ्गपारग । त्वदृते न हि पञ्चान्या यतस्त्व व्यासशासित ॥ सूत उवाच ॥ धन्यो सि त्व मुनिश्रेष्ठ त्वमव वैष्णवाग्रणी । यत समस्तलोकाना हित वाञ्छसि सर्वदा ॥ शृणु शौनक वक्ष्यामि मत्तया श्रोतुमिच्छो । सर्व्वलोकहितार्थाय वैष्णवाना विशेषत ॥ एतदेव पुरा विप्र व्यास सत्यवतीसुत । पृष्टो जैमिनिना सर्व्वं यदुवाच शृणुष्व तत ॥

Haec sex volumina eadem manu medio seculo superiore nitide exarata sunt (WILSON 115 113 114 112 111 116)

56

Foll 119 Lit Bengal Charta Ind Long 16 Lat 4 Linn 8

Kriyayogasara, Padmapuranae pars Codex anno 1741 exaratus est Folia tria priora rerum indicem continent In folio quod numero 1 signatum reliquis praefixum est, pars eorum quae in capite 21 leguntur, repetitur (MILL 4)

57

Tria opera in hoc volumine insunt Lit Devan Charta Ind Foll 132

Foll 1–52 Long $11\frac{1}{2}$ Lat 5 Lineae undenae *Maghamahatmyam* (Maghae mensis majestas), quo libro, e Padmapurana (Uttarakhanda, adhy 1–23) desumto lustratio mense Magha in lacu sacro sive quibuslibet aquis facienda (maghasnanam) commendatur Cf Wilson J R. A S V 298 Incipit सूत उवाच ॥ सम्वरावभृतस्नात चर्षिभि कृतमगल । पूजतो नागरै सर्वं स्वपुरात्रियैर्यो वहि ॥२॥ दिलीपो भूभुता यश्च मृगयारसिको भृश । कौतुहलसमाविष्टो वासद प्युहसवृत ॥३॥ Cap ta sunt triginta quorum tituli hi 1 Vasishthasramagamanam 2 Bhrigoh parvatagamanam 3 s t (Vidyadhara quidam tigris facie foedatus mense Magha lavatus divina forma donatur) 4 Maghasnanaprasansa 5 Tilottamamahimakathanam 6 Devadutavikundalasamvade Srikundalavikundalakarmagatikathanam 7 Devadutavikundalasamvadas 8 D narakasvargapraptiprakaravarnanam 9 Saligramamahimavarnanam 10 D svargapraptivarnanam 11 s t. 12 Maghasnanamahimakathanam 13 Panchapsarakhyanam 14 idem 15 P Vedanidheh sutanam (l sutasya) Pisachapraptis 16 Maghasnanamahimavarnanam 17 Asramavarnanam 18 Devadyutitapahprabhavas[1] 19 Vishnoh stotrakathanam 20 Vishnoh stotrasya phalastutikathanam 21 Chitranamarajapisachapraptis[2] 22 Pisachasya purvabhavakathanam 23 Keralasya vrittantakathanam 24 Pisachaparidevanam 25 Sarasavakyam 26 Vanarasarasayoh samvadakathanam 27 Brahmanavicharas 28 Pretamokshas 29 Panchapsaramokshas 30 Maghasnanaphalakathanam

Codex anno 1771 a Bhudeva exaratus est Textus a codice Wilsoniano paulum differt (WALKER 166[a])

58

Lit Devan Charta Ind Foll 165 Long 10 Lat. $4\frac{1}{2}$

Foll 1–61 Lineae usque ad fol 34 10 deinde 9 *Maghamahatmyam*, hac vice in capita undecim divisum Narrationi ipsi haec disticha praemissa sunt जयति नवकमलकोमल विपुलामलदलकपोल । सुकुमार सुखमसितायतनेत्र ज्ञाननिधान ॥२॥ ध्यात कार्यारम्भ विघ्नद्रुमसूलखडनार्थमिव । विभ्रत्करे कुठार विनायको न श्रिय दिशतु ॥३॥ Textus recensio a codicibus 54 et 57 multis locis discrepat

Codex anno 1709 nitide exaratus est (WALKER 206[a])

59

Foll 53–90 Long $10\frac{1}{2}$ Lat $5\frac{1}{2}$ Linn ternae denae *Karttikamahatmya* (Karttikae mensis majestas), Padmapuranae pars (Uttarakhanda, adhy 133–161), 29 capita continens Incipit सूत उवाच ॥ श्रिय पतिमथामन्त्र्य गते देवर्षिसत्तमे । हर्षगोफुल्लनयना सत्या देव तदाब्रवीत ॥१॥ सत्या उवाच ॥ धन्यास्मि कृतकृत्यास्मि सफल जीवित मम । मासौ त्रैलोक्य शुभगावुपदिष्टौ त्वया मम ॥२॥ षोडशस्त्रीसहस्राणा वल्लभाह यतस्तव । यस्मान्मयादिपुरुष कल्पवृक्षसमन्वित ॥३॥ यथोक्तविधिना सम्यक नारदाय समर्पित । त्वद्विधाश्चापि जानति भूमिसस्यानज फल ॥४॥ सो य कल्पद्रुमो गहे मम तिष्ठति साम्प्रत । त्रैलोक्याधिपतिश्चाह श्रीपत रतिवल्लभा ॥५॥ अतो ह प्रष्टुमिच्छामि किंचित्वा मधुसूदन । यदि त्व मत्प्रियकर: कथयस्वात विस्तरात् । ६। श्रुत्वा तच्च पुनश्चाह करोमि हितमात्मन ।

Cf Wilson in J R A S V 305 Singulorum capitum argumenta haec 1 Krishna Satyam sive Satyabhamam uxorem olim eam Devasarmanis Atreyae

---

[1] देवद्युतितपर्रनप्रभावो ms

[2] In cod ce 58 rex ille Dravidensis *Chitrákshas* appellatur in cod Wils *Mitrasena* legitur

bráhmanae filiam fuisse, certiorem facit[1] —2 Patre et Chandra conjuge a Rákshasa occisis Vishnuis cultui deditam inprimis undecimum mensis diem (ekadasivratam) et Karttikam mensem religiose eam observasse Inde eam ad hunc honoris gradum pervenisse Notanda haec कार्त्तिके मासि ये नित्य तुलासस्थे दिवाकरे । प्रात-स्नायन्ति (snasyanti) ये मृत्या महापातकिनोऽपि वा ॥१२॥ स्नान च जागर दीप तुलसीवनपालन । कार्त्तिके ये प्रकुर्वन्ति ते नरा विष्णु-मूर्त्तय ॥१३॥ सम्मार्जन विष्णुगेहे स्वस्तिकादिनिवेदन । विष्णो पूजा च कुर्युर्मीविमुक्तास्तु ते नरा ॥१४॥ इत्थ दिनत्रयमपि कार्त्तिके ये प्रकुर्वते । देवानामपि ते वद्या किं जनैर्जन्मत कृत ॥१५॥—3 Sequitur narratio a Narada Prithyi Vainyae relata[2] Ṣankham gigantem, Oceani filium, diis devictis Vedas furari voluisse, eosque in mari submersos secutum esse Deos supplicantes Vishnum adiisse Quo die deum conciliassent, eum diem in posterum sacrum et festum institutum esse ईपस्य शुक्लैकादश्या यावद्बोधिनी भवेत् । निशातुर्या शेषेण गीततुर्यादिमगलान् ॥१८॥ कुर्वन्ति नित्य मनुजा भवद्भिर्यद्यथा कृत । ते मत्प्रियकरा नित्य मत्सान्निध्य व्रजन्ति हि ॥१९॥—Cap 4 इत्युक्ता भगवान्विष्णु सफरीतुल्यरूपधृक् । ययौ तदाञ्जलि युष्मारीची कश्यपस्य च (á (?) papatanjalau madhyavasinah Kasyapasya sah cod Wils) ॥१॥ स त कमण्डलु क्षिप्त्वा कृपया भूरि पोषित । तावत्त न ममौ तत्र तत कूपे न्यवेशयत ॥२॥ तत्रापि न ममौ तावत् तडागे प्राक्षिपत्स त । स्व त सागरे क्षिप्त्वा तत्र सो प्यवर्द्धत ॥३॥ ततो यधीत्स त शास विष्णुर्मत्स्यस्वरूपधृक । सच त स्वकरे धृत्वा बदरीवनमागमत् ॥ Vishnuem piscis forma indutum Ṣankham interfecisse et Vedas deis restituisse Prayágae sanctitas et mense Mágha lavatio commendantur —5, 6 Undecimo Áṣvinae mensis novilunii die quibus cerimoniis Kárttika-votum suscipiendum sit —7 Voto facto quibus cibis abstinendum sit —8 Quatuordecimo Úrjae (i e Kárttikae) mensis novilunii die votum solvendum esse (udyápana) —9–18 Ad Tulasi[2] plantae sanctitatem celebrandam Narada narrationem de Jálandharae[3], Oceani filii, cum deis pugna refert Haec narratio, qua loco valde inopportuno Ṣivae potentia omnes deos superans praedicatur, in libro *Researches into the nature and affinity of ancient and Hindu mythology*, p 456, a Vans Kennedy ex alia quadam textus recensione eaque copiosiore Anglice versa est —19 20 Dharmadatta bráhmana, Karavirapurae in Sahya montis confinio vivens, illius festi observatione et ipse in Vishnuis coelum venit in vitaque postera Dasaratha rex renascitur et Kalaham, Saurashtranagarae natam, propter *impietatem* in Rákshasim mutatam, quum aqua Tulasis foliis mixta tetigisset, a sedibus infernis liberat —21, 22 Tulasim Vishnui acceptiorem esse quam dona et sacrificia exemplo Vishnudasae brahmanae et Cholae, Kántipuris (Kanchipurí) regis, exemplo probatur[4] —23 Narratio de Jaya et Vijaya, quae maximam partem cum libello Gajendramokshanam (supra n 35) congruit —24 Krishṇa, Veni, Kakudmini fluviorum origo —25 Bonorum aut malorum facinorum fructus ad certam normam inter homines consociatos partiuntur देशग्रामकुलानि स्यु[ ] पापभुञ्जि (cod Wils melius *papabhanji*) कृतादिषु । कलौ तु केवल कर्त्ता फलभुक् पुण्यपापयो ॥७॥ अकृते पि हि ससग व्यवस्थेयमुदाहृता । ससर्गात्पुण्यपापानि यथा यान्ति निबोध तत् ॥८॥—26 27 Quod Dhanesvarae brahmanae in urbe Dharavati viventis exemplo illustratur Tartari loci septem esse dicuntur Taptavaluka, Andhatámisra, Krakacha, Argala, Kuṭasálmali, Raktapuya, Kumbhipaka —28 Si qui Karttika-cerimonias quominus rite celebrent impediantur, quae in earum locum substituenda sint —29 Quam ob rem Asvattha arbor Saturni tantum die (Sanivasare) tangenda sit

Codex anno 1770 exaratus est (WALKER 166b)

60

Foll 75–148 Linn initio 8, deinde 9 Prayagamahátmyae capita 35 et tricesimi sexti disticha 17 Incipit

कदाचिन्नैमिषे रम्ये सूत परमकोविद ।
किविदा (l kovidáh) सर्वधर्मेषु सर्वयज्ञेषु कोविदा ॥१॥
श्रुतिस्मृतिपुराणज्ञा सदाचारपरायणा ।
अनूचाना सदस्याश्च सर्वदा धर्मवादिन ॥२॥
केचित स्वाध्यायनिरता केचिद्वेदार्थतत्परा ।
केचित् अध्यात्मतत्त्वज्ञा केचिद्योगविशारदा ॥३॥

---

[1] Occurrunt ibi haec disticha, quae commemoranda videntur शिवा गौरी च गाणेशा वैष्णवा शक्तिपूजका । मामेव प्राप्नुवन्तीह सर्वोप सागर यथा ॥२६॥ एको हि पचधा जात स्वरूपैर्नामभि किल । स्वपन्नो यथा कश्चित्पुत्राद्याह्वाननामभि ॥२७॥

Praeterea Dhátrí (Emblick myrobolan) Vishnui sacra est. Ejus fructus cum Tulasis foliis mixti ad lavationem lustralem adhibentur

[3] Ita in codice nostro in cod Wils melius Jalandhara scribitur नेत्राभ्यां विधृतं यस्मान्नेनेतज्जलं मम । तस्माज्जलधर इति ख्यातो नाम्ना भविष्यति ॥

[4] Chola rex sororis filio quum regnum tradidisset ab eo tempore in Chola terra sororis filii in regis defuncti locum succedere solebant तस्माद्यापि त देशे सन्ना राज्यांशभागिन (rájyánsabháginas cod Wils) । स्वसीया एव जायते तत्कृतावधिवर्तिन (l tatkritavidhvartinah) ॥ Ceterum Ananantassayana non Cholae frater sed loci nomen aut Vishnuis templum fuit स कदाचिदभूद्राजा ह्यनन्तशायने द्विज । यत्रासौ भगवान् नाथो योगनिद्रामुपाश्रित ॥

तर्केषु निपुणा केचित् मीमांसाया विचक्षणा ।
वेदान्तज्ञानसिद्धान्ता ब्राह्मस्मिज्जपे रता ॥४॥
योगाभ्यासे तिनिपुणास्तापसा मौनमाश्रिता ।
सर्वतीर्थकृतस्नाना पृथ्वीपर्यटनक्षमा ॥५॥
चतुःषष्टिकलाभिज्ञा तपसा सूर्यवर्चस ।
एकत्र मिलितास्तत्र पप्रच्छुरिम्मादरात ॥६॥

Libellus, quo Prayaga ejusque sacella celebrantur, a Sesha serpente cum Sanaka communicatus esse traditur In fine singulorum capitum (इति पद्मपुराणे पातालखण्डे शेषसनत्कुमारसंवादे प्रयागमाहात्म्ये etc) Padmapuranae haec esse pars dicitur, sed in codicibus nostris non exstat, saepiusque fieri ut talia commenta librorum sacrorum auctoritate fulciantur, jam aliunde didicimus

Libellus hujus seculi initio negligenter exaratus est (Mill 77[c])

61.

Lit Devanag Charta Ind Foll 116 Long 5 Lat $4\frac{1}{2}$ Linn nunc 9, nunc 10

Sivagíta (Sivae cantilena), sedecim capita continens, quibus principalia sectae Sivaiticae dogmata exponuntur Ea a Siva deo Ramae post Sitam ereptam animum despondenti tradita erant, quod colloquium a Skanda cum Sanatkumara, ab hoc cum Vyasa communicatum, denique a Suta coram anachoretis recitatur Praecedunt preces et cerimoniae legendo praemittendae, libellus ipse sic incipit अथात सम्प्रवक्ष्यामि शुद्धकैवल्यमुक्तिद । अनुग्रहान्महेशस्य भवदुःखस्य भेषज ॥१॥ न कर्मणामनुष्ठानैर्न दानैस्तपसापि वा । कैवल्य लभते मर्त्य किं तु ज्ञानेन केवल ॥२॥ रामाय दण्डकारण्ये पार्वतीपतिना पुरा । या प्रोक्ता शिवगीताख्या गुह्याद्गुह्यतमा हि सा ॥३॥ यस्या स्मरणमात्रेण नृणा मुक्तिर्ध्रुवा भवेत । पुरा सनत्कुमाराय स्कन्देनाभिहिता हि सा ॥४॥ सनत्कुमार प्रोवाच व्यासाय ऋषिसत्तमा । मह्य कृपातिरेकेण प्रददौ बादरायण ॥५॥ Singulis capitibus hi tituli subscripti sunt 1 Bhaktiyogas 2 Vairagyayogas 3 Bhasmavidhi sahasranamopadesa 4 Sivapradurbhavas 5 Ramasyástrapraptis 6 Vibhutiyogas 7 Visvarupayogas 8 Vairagyayogas 9 Ṣariranirupanam 10 Jivasvarúpanirupanam 11 Upasanamahatmyam 12 Upasanavidhis 13 Mokshayogas 14 Panchakosopasanam 15 Bhaktiyogas 16 Sakaladhyatmayogas

Iis quae in fine capitum leguntur (इति श्रीमत्पद्मपुराणे शिवगीतासूपनिषत्सु ब्रह्मविद्याया योगशास्त्रे etc) libellus e Padmapurana desumtus esse declaratur, quod per se veri parum simile est, quum Vishnuis unius cultus Purána illo praecipiatur, et nostris quidem codicibus non confirmatur A Kurmapuránae parte, Ísagitas sive Ísvaragitas appellata, libellus noster differt

Codex anno 1749 exaratus est (Mill 110)

62.

Lit Devan Charta Ind Foll 201 Long 14 Lat 7 Linn foll 1–88 14 postea plerumque 15

Brahmapuranam, a Suta coram anachoretis ita relatum, ut olim a Brahmane deo Dakshae traditum erat De argumento cf Wilson in J R A S V 65 et in Vishnupuranae praefatione p xvi Incipit यस्मात्सर्वमिद प्रपञ्चरहित मायाजगज्जायते यस्मिंस्तिष्ठति याति चान्तसमये कल्पा पुन सम्प्राप्ता मुनय ॥ प्रपञ्चरहित त विदति मोक्ष ॥७॥ ध्रुव त वदे पुरुषोत्तमाख्यममल etc Narratio ipsa his verbis inchoatur सुपुण्ये नैमिषारण्ये पवित्रे सुमनोहरे नानामुनिजनाकीर्णे ॥ नानापुष्पोपशोभिते etc

Codex anno 1826 negligenter exaratus est. Folium 174 numero १७८ notatum est, et numerum १८८ proxime १९० sequitur, nihil tamen videtur omissum esse (Wilson 125)

63

Lit Devan Charta Ind Foll 178 Long $10\frac{1}{2}$ Lat $5\frac{1}{2}$ Linn plerumque 10

Brahmapuranae pars altera (uttarakhanda) a Ṣaunaka cum Sataníka ita communicata ut olim ab Agastya Supratikae tradita erat (B) Cf Wilson l l p 71 Incipit शौनक उवाच ॥ अत पर प्रवक्ष्यामि सौम्या दिशमुपेयुष । पराार्थं यतमानस्य चरित परमेष्ठिन ॥१॥ श्रूयमाण शतानीक पातकव्रातघातक । कथित सुप्रतीकाय मुनिना घटयोनिना ॥२॥ दक्षिणा शाजलनिधेस्तटे क्रीडावन शुभ । निर्मित जामदग्न्येन विचित्रविधिना दरात् ॥३॥ नानातरुगणाकीर्ण लताविस्तारसंकुल । शालैस्तालैस्तमालैश्च क्रमुकै सकपित्थकै ॥४॥ तिलकै कोविदारैश्च रसालैरुपशोभित । जम्बूभि पनसाश्वत्थवटवाटीविजृम्भित ॥५॥ पुन्नागैर्नालिकेरीभिर्द्राक्षाराम उपमण्डित । हरितक्रीभिर्हिन्तालैर्नारङ्गीमिर्बीजपूरकै ॥६॥ जम्बीरैरिक्षुभिश्चित्रैरक्षोडैर्बदरैर्वृत । करवीरजपाजालैश्चम्पकै शतपत्रकै ॥७॥ धाराधूलीकदम्बैश्च पाटलाभि प्रगल्भितं । सरिद्भिरूपकुल्याभिर्महानदसरोवरै ॥८॥ जलान्यनुपद प्राय प्रापणीयानि यत्र तै । पुण्डरीके कुवलयैस्तथा कोकनदै शुभै ॥९॥ कूजन्ति मधुर पुष्टा यत्र माद्यन्मधुव्रता । नवचूतरसोन्मत्तपिकद्वन्द्वानि कानने ॥१०॥ सदा वसन्तसमये भ्रमा पुष्णाति पञ्चम । तत्र सिद्धाश्रमपद घनगर्भगत शुचि( ) ॥११॥ हर्म्य रम्यतम पर्णनिर्मितैर्मुनिशावकै । शालाशतसमाकीर्ण मुनिशिष्यापसेवित ॥१२॥ दोग्ध्रीभिरग्निहोत्रीभि सुवत्साभिरलंकृत । पुष्परेणूत्करैर्जानुदघ्नैश्च सुरभीकृत ॥१३॥ मधुकृन्मधुरंकारे कलहंसकलस्वरे । श्रुति(sruti)पूर्णा मृते सान्द्र सामगानैरुपप्लुत ॥१४॥ गाव्याघैर्गजसिंहाद्यैर्मृगैरुज्झितविग्रहै ।[1]

[1] L उज्झितविग्रहै ।

तुरगैर्मेहीपैर्नुष्टमविरोधिभिरतत ॥१५॥ लोपामुद्रासहचरो मुनिर्देवकृते ग्निमान् । विविधाश्रमिभिः सार्द्धं सेवते शुद्धमानस ॥१६॥ तमेकदा समासीन पमद्यामिततेजस । सुप्रतीको मुनिवरो गुरुपादाभिनदन ॥१७॥ सुप्रतीक उवाच ॥ भगवस्त्वत्प्रसादेन सुश्रुत श्रुतवानह (srutam su srutaván aham A) । नानापुराणसभेदान् परमेश्वरतत्परान् ॥१८॥ आगमान्वेदमागाथानितिहास स्मृतीरपि । देवाना च महर्षीणा सतीना चरितानि च ॥१९॥ महिम्नो[ऽ]मलकीर्त्तीना श्रयोनिजननापिना । विधेर्विलसित कृत्स्न (kritsnam) सर्वेदिग्विषयीकृत ॥२०॥ विक्रमा कीर्तय शुभ्रा श्रुता पापप्रणाशिनी । इदानीं श्रोतुमिच्छामि सौम्यास्तु दिशमुपयुष ॥२१॥ कीर्त्तिं दनुजनाशोत्था यशश्चिह्नानि वेधस । धर्मापायाश्च विविधान् यान् विधिर्विदधे भुवि । इष्टापूर्तैरुचिमात्मन्मे (l ishtapurter uchitans) विस्तरतो वद ॥२२॥

Capita sunt triginta septem 1 Brahmanis origo 2 Sarasvati cantu suo omnium deorum animos rapit, Brahmanem corrumpit Sumridikae origo 3 Sumridika diuturna corporis castigatione absolutam sanctitatis conditionem (siddhi) obtinet 4 Daityarum, ipsius oculorum fulmine creatorum, imperio accepto, Brahmanem e coelo expellit 7 Siva cerimoniis et precibus mysticis conciliatus, Ekaviram filiam (prakritim sviyam bhairavim) ad delendos Daityarum exercitus mittit 8 Brahmani *imperium restituitur, et Savitri dea a Sole in* matrimonium datur 9 Savitris origo 10 Brahman Sivae sacrificium in loco Brahmavedi dicto ad Valyja fluvium, in regione boreali situm, offert [नारद उवाच] प्रेषितोऽस्मि जगद्धातविष्णुना प्रभविष्णुना । सप्रदर्शयितु देश ब्रह्मवेदि (°vedim) तवानघ ॥१८॥ चरिष्ण चापनिलोंके जबुद्वीप ततो वर । तस्मिन्नार्यावर्तनामा देशो देवैरपि स्तुत ॥१९॥ ब्रह्मावर्तस्तत श्रेयानु दीची दिगनुत्तमा । निदानभूता तीर्थाना श्रेयसी तत्र वेधसी ॥२०॥ तया वलजया सार्धमनुनीत स्तुति स्तुत ।[1] ब्रह्मवेदिरिति ख्यातो देश पुण्यपरामय ॥२१॥ महयान्पुलनेत्तोऽभूदित्याकर्ण्य वचो मुने । जगाम त्वरि[त] तस्मादुत्तरेण सरस्वतीं । वलजाजलसपर्कपविक्लितनिरतर ॥२२॥ Proximis versibus loci amoenitas describitur प्राप्य पुण्यतम देश सर्वदा क्रतुसाधन ॥२७॥ ननर्त मुदितस्तत्र (mudi-tadyatra cod) विधाता पार्श्वगे सन । वलजातदमासाद्य नटतोऽस्य महात्मन ॥२८॥ अगाधजलसपूर्णो महागर्तो बभूव ह । सुधापन्न-सलिल यत्र पीत्वा विहगमा ॥२९॥ दिव्यवाचो भवतीति प्राहुर्ब्रह्मह्रद बुधा । स्वय सस्कृतस्तोयेषु धाता भूतपतिर्विभु । सर्वतीर्थाविनाभाव (?) महता तपसाकरोत् ॥३०॥ 11 (fol 33^b) Brahman, ut sacrificio peracto (इष्ट) pia opera faceret (आपूर्त) vatum sanctorum eremum, prope Maniprabha lacum in silva Châruratha septentrionem versus situm, adit, eorumque filios, quos morum et legum institutis imbueret, secum ducit 12 Virorum sanctorum, qui filios suos Brahmani tradiderunt, enumeratio Kasyapa, Upamanyu, Ojishtha, Kanva, Bandhula, Angiras, Daksha, Kusika, Bhrigu, Atri Lopamudrâpati (i e Agastya), Vasishtha, Bharadvaja, Svetatreya, Vrihaspati, Surpanayya (?), Manti[2], Gautama, Gritsamada, Jamadagni, Âdhvara (*adhvara* B), Chyavana, Kahoda, Apastamba, Aruna, Kapila, Devarata Kratu, Havyada Nyagrodhapada, Vâmadeva, Sumantu, Devala, Sthandilesaya, Kusavarta, Krauncha-vradhna, Uddalaka, Varatantu, Upavesa, Hiranyanga[3], Yavishtha, Gomitra, Mudgala, Praskanva, Kutsa, Hiranyastupa, Sanaga, Atharvan, Jabali, Jaratkara[4], ,Vatsa, Artabhaga Pradhana, Prasisha Agnigarbha, Trishavana, Kanada Apnavana Vasudreka, Dalbhyaka, Samvarta, Vyagrapad, Paraskara Gobhila, Parasara, Supratîka, *Vâchamyama*, Mrikandu, Viprachitti[5], Vriddhasravas, Samindhana (?)[6], Upaskara, Raibhya, Vishtapura, Pingala, Matanga, Dadhiparna, Jatukarnya, Pradyoti Galava Lomasa, Garga, Gabhasti[7] 13 Juvenes a Brahmane instituti veram beatitudinis viam quaerunt 14 Brahman sanctorum filiis, quum mulierum officia docuisset, de coelo in sacrificii locum ad Valajam secum ducit 15 Ibi in loco sacro, Somatirtha appellato, lunae colendae ritus (somavrata) peragitur Lunae sedecim digiti hi enumerantur Amrita, Manada, Pusha, Pushti, Tushti, Rati, Dhriti, Sasini, Chandrakanti, Jyotsna, Lakshmi, Bahula, Priti, Angada, Purna, Purnamrita Ea cerimonia Chaitra mense lucente luna facienda unaque lunae hymnus (somasuktam) recitandus est 16 Visvakarman Brahmanis jussu ad Valajam prope lacum Brahmahrada appellatum Drisya urbem condit[8] 17 Juvenibus adoptivis (dharmaputra) quum filias supra dictas in matrimonium dedisset, urbem incolendam tradit Vishnuis cultum iisdem praecipit Vishnus *urbi defendendae tredecim custodes*, ipsius ministros (yaksha), ponit Eorum nomina haec Shanda (*Sanda* cod. A), Marka, Durnaman Durmukha Guha, Virupaksha Bhimasena, Jvalavaktra, Pisangaka, Kankalin, Kurmaprishtha, Bhuta, Damara, Bhairava Tutelarem urbis deam Siddhavatim instituit[9] 18 Brahman singu-

[1] Omnia inde a voce अनुनीत usque ad अगाधजल in cod A omissa sunt

[2] शतमाटिर्द्देदो A शतमाह्देदौ B [3] हिरण्यग° codd [4] भ्वरत्कारोद्यता A जमत्कारोद्यता B [5] विप्रजित्तरेयान्वयात् A विप्रंत्वेरयान्वयात् B [6] शिखिधन B deest in A

[7] Tam levis uterque codex fidei est ut nomina supra data quapar est cautione accipienda sint

[8] सौदर्यातिशयादेतत् दृश्य देवपुरादपि । इति तन्नामतो दृश्यमिति तुष्टमना स्वय ॥ यदुवाच रसोद्रेकाद्भूयो भूय पितामह । अत सप्तसु लोकेषु दृश्यमेव प्रगीयते ॥

[9] दैत्यभीतिनिदाघेभ्य पाथान्मार्गवटी यथा । सिद्धानामीप्सितासि यस्मान्नो वरानने ॥ अतस्त्वमपि लोकेषु नाम्ना सिद्धवटी भव ।

lis virorum sanctorum familus propriam deam tribuit: ततः शक्तिगणं वीक्ष्य प्रसन्नात्मा पितामहः । प्रत्येकं गोत्रदेवत्वं (°*tve* codd.) स्थापयामास शोभनं ॥१॥ स पर्यायैर्ददौ देवी कश्यपानां सरस्वतीं । कालिकामुपमन्यूनामोंकिष्टेभ्योऽंबुजाननां ॥२॥ कश्यपान्वये शिवां देवीं मधुरां वंधुलान्वये । स्थिरां चक्रे जगद्धाता दक्षगोत्रे वनांबिकां ॥३॥ ददिेशांगिरसां वंशे स देवीं भुवनेश्वरीं । कपर्दिनी भृगूणां तामन्नीणां विंध्यवासिनीं ॥४॥ हरसिद्धिप्रदां प्रापुः कुलांबां कौशिकद्विजाः । वसिष्ठवंशसंभूतास्तथागस्तिकुलोद्भवाः ॥५॥ रक्षाकरां गोत्रदेवीं तथा चैव कुलेश्वरीं । श्वेताश्वामुतयोद्भूताः -- ॥६॥ श्वेतात्रेयः स्वर्णदामां विशालाक्षीं बृहस्पतिः । सूर्पणाख्याः (सूर्पणाद्या B.) सहस्राक्षीं गौतमाः कुंडवासिनी । सर्वकामप्रदां प्रापुर्माटयः सिंधुवासिनीं ॥७॥ तारां गृत्समदोद्भूतास्त्रिपुरां जमदग्निजाः । च्यवनान्वयसंभूताः कोटिस्थां कुलदेवतां ॥८॥ आपाढां दैत्यनिवहैर्महाबलसमन्विता । मुनयो मुद्गलोद्भूता देवीमैंद्रीमशिश्रयन् ॥९॥ कहोडानामन्ववाये सुश्रोणिर्देवताभवत् । आपस्तंबमुनेर्वंशे सहस्राक्षी बभूव ह ॥१०॥ पिंगाक्षी वारुणे गोत्रे कापिले हव्यवाहिनी । विवेश देवरातोत्था (देवराताख्या A. देवरातौत्वा B) देवी दाक्षायणी प्रजाः । वसुदा क्रतुजान्विप्रान् हव्यादकुलसंगतान् ॥११॥ तोत्रत्वा (sic A. तात्रला B.) चक्रमालात्मा निग्रोधान्वयवासिनी[1] । जयदा वामदेवानां सुमंतूनां प्रजावती ॥१२॥ विरूपाक्षी देवलानामन्ववायमुपाश्रयत् । स्थंडिलेशयसंभूतानणिमाद्यस्तु (°संभूताः A °सभूता B) देवताः ॥१३॥ मातॄणां गणमानर्चुः पराशरकुलोद्भवाः । क्रौंचप्रभाः कुशावर्ताः (कुलावार्त्ताः A कुलावर्त्तास् B) तथोद्दालकगोत्रजाः ॥१४॥ चर्चिकां (चच्चिकां A. चित्रकां B.) चित्रवलयां तथा साम्राज्यसिद्धिदां । उपवेशमुनेर्वंश्याः (उपवेश्य° B) पूजयंति पताकिनीं । कौमारीं च हिरण्यांगा वरदां वरतंतवः ॥१५॥ अग्निवर्णामूर्ध्वकेशीं च यविष्ठा लेभिरेऽर्चितुं । प्रस्कण्वाश्चैव गोमित्रा हिरण्यस्तूपसंभवाः ॥१६॥ महाविघ्नेश्वरी (°री codd) सौम्यां तथा कलिविनाशिनी (कालि° A) । कुत्साश्चापरेजाः समामाश्रयन् प्रेतभक्षिणीं ॥१७॥ त्रिजगन्मोहिनीं देवी भेजिरे सनगोद्भवाः । रक्षोविक्षोभिणीं देवीं जाबालिकुलसंभवाः ॥१८॥ आर्तभागजरत्कारद्वितत्रिपवर्णोद्भवाः । जयां च विजयाख्यां च शतबाहुं शताननां ॥१९॥ प्रथनाश्वाग्निगर्भोत्थाः प्रशिपाश्च कणादजाः । विचिन्वरां (sic A. विचित्वारां B.) महालक्ष्मी चंडरूपा त्रिलोचनां । जगृहुः कुलदेवत्वे[2] वरदानोद्यताः स्वयं ॥२०॥ आयुर्दामाभ्रवानाश्च वत्साः सिद्धवटीमपि । वसूद्रेकसमुद्भूता जयतीं प्रापुरुत्तमां ॥२१॥ दाल्भ्यव्याघ्रपदोर्वंश्याः कामधेनुं धनुष्मती । तनुजा गोभिलस्यापुः पार्वतीं सिद्धमातृकां ॥२२॥ पारस्करसुता दुर्गां तथा कात्यायनीमपि । संवर्ततनया देवीं समानर्चुः पयस्विनी । मृकंडुवाचयमयोस्तनया (°यमयोस्तुयतां A. मृकडयम्वयपायास्तु B) नीललोहितां ॥२३॥ वृद्धश्रवोविप्रचित्स्योः (विप्रवीत्योः B) कुलजाः (कुलिना. A. कुलना B) कर्मपारदां । तथैकवीरा कल्याणीमुपस्करकुलोद्भवाः (उपह्वर° A. उपरद्ध° B) ॥२४॥ समिंधनकुले जाताः कुलांबा दुष्टनाशिनीं । रैभ्यविष्णुपुरोद्भूताः प्रापुराशापरां (प्रापुराशांपुरां B.) सतीं ॥२५॥ पिंगला भोगदा प्रापुर्महाकोशीं (°काशी A) मतंगजाः । दधिपर्णान्वयो लेभे हिंगुलां हरिदंबरां ॥२६॥ जातूकर्ण्यान्ववायेऽभूद्देवसेना महाबला । उदगावस्यप्रग्योतेर्वंशे (उदग्याचप्रमेच B.) वंशजा विश्वरूपिणी ॥२७॥ लोमशस्य मुनेर्गोत्रे बृहद्व्रतस्य धीमतः ॥ योगेश्वरी ज्वलमुखी गोत्रदेव्यौ बभूवतुः ॥२८॥ वैजवापोद्भवाना च बभूव कुलसुंदरी[3]. Brahman, ut Drisyapurae sacerdotibus famulos ad officia domestica perficienda compararet, ad Viráj (Vairája) regionem, prope octo fluminum confluentem sitam, proficiscitur: जगामाथोत्तरकुरून् दिशान् (l. देशान्) पुण्यसमन्वितान् । सिद्धसारस्वतस्रोतःपवित्रितनिरंतरान् ॥ तत्र वै नाभिकपुरं भूमेर्नाभिमिवापरं । etc. etc. तत्पूर्वेण ययौ धाता विराट्क्षेत्रमनुत्तमं । अष्टानां सरितां यत्र संगमो देवसेवितः ॥ Horum fluminum origo et Somatírtham describitur. 19, 20. Vaisyarum et Súdrarum creatio. 21 A sacerdotibus Drisyapurae omnium generum sacrificia fiunt 22. Nárada a Brahmane de coelo mittitur, ut Bráhmanas ritus varios doceat Valajae sanctitas et origo Flumen seculo aureo Balajá (= balát játá), argenteo Sivakámadughá, aereo Nandiní, ferreo Vánanásá appellatum fuit. 23. Pingáksha Rákshasa, quum omnes deos devicisset, a Brahmane aqua e Valajá (चैत्रमासेऽसिते पक्षे चतुर्दश्यां महानिशि) hausta interficitur. Fame exorta viri sancti a Durgá, Sákambharís[4] formam gerente, auxilium petunt, eaque homines oleribus (*śáka*, inde deae nomen derivatur) in orienti Valajae parte crescentibus sustinet. Nomen Vánanásá flumini eo tempore datum est, quo Tárakae sagittis oppressorum deorum vulnera Valajae undis sanata sunt 24. Votum ad Valajae ripam in Solis honorem nuncupandum (vasantavratam). 25. Chaitrae mensis lucida parte octo deorum sacella (tírtha) ambienda sunt. 26—30 Daityae[5], ambiguo Náradae consilio instigati, quum Vrikakarmane duce Drisyapuram mimarum et saltatorum forma[6] intrassent, post saevam cum geniis (Yaksha), urbis custodibus, pugnam a Siddhavatí dea conciduntur. 31 (fol 41[a]) Quibus causis urbs varia nomina sua acceperit 32—35 Ad Sumridíkam narratio revertitur, qui austerae devotionis fructibus superbiens urbem infestat. 36 Bháskaravratam 37. Urbis laudes Ne hic quidem liber finitus videtur

[1] L न्यग्रो°,

[2] कुलदेवित्वे A B

[3] Textum, qualiscunque sit, et horum 28 distichorum et loci ad cap 10 exscripti utriusque codicis collatione constitutum esse lectores monitos velim

[4] Uno hoc libri loco me Sákambhari deae nomen legere memini शाकंभरीति नाम्नाहं पूजनीया प्रयत्नतः । वलजा नंदिनी नाम जगदानंददायिनी ॥ i e "Equidem Sakambharis nomine, et Valaja totum mundum beans Nandiní nuncupata colendae sumus"

[5] E Kaliká familia (Kálikeyakula) orti esse dicuntur

[6] In urbe ipsa fabulam Vritravadha appellatam egerunt

Voce *upapatha* (deverticulum), quae in singulorum capitum titulis legitur (इति ब्रह्मपुराणोत्तरखण्डोपपथ etc), librum nostrum alterius partis appendicem tantum esse significari videtur, quod, sive viros colloquentes sive exordium spectas, veri simillimum est[1]

Codex anno 1772 negligenter exaratus est Folia २० २१ २२ in quibus capitis quinti finis et capp *6 7* inerant, *nunc desiderantur* (WILSON *356*)

64.

Lit Devan Charta Ind Foll 86 Long $10\frac{1}{2}$ Lat $5\frac{1}{2}$ Linn plerumque 13

Idem liber (A) Codex, medio circiter seculo superiore exaratus, in capite tricesimo desinit Folia १२ १३ quae nunc desunt, eadem fere continebant, quae etiam in cod *B desiderantur Lacunam quandam jam in* prototypo adfuisse, verbis अत्र स्थान अर्द्धं पत्रं नास्ति "hoc loco folium dimidiatum deest" (fol 12ª) percipitur Ceterum codex, melius quidem quam B neque tamen accurate exaratus, eandem textus recensionem continet Quod folium octogesimum sextum esse solebat, nunc post fol 75 positum est (WILSON 354)

65, 66.

Duo *volumina Lit Devan Charta Ind Long* 13 Lat $6\frac{1}{2}$ Linn 12

Brahmavaivartapurânam, a Suta coram Şaunaka ita relatum, ut olim a Krishna Brahmani, a Brahmane Dharmae, a Dharma Nárâyanae, a Nârâyana Naradae a Narada Vyásae traditum erat De libri argumento conferantur quae Wilson in J A S B I 217 sqq et in *Vishnupuranae praefatione p xli doctissime disserunt*

Vol I Foll 342 I *Brahmakhanda*, Foll 1–68 Incipit गणेशब्रह्मसुरेशशेषा सुराश्च सर्वे मनवो मुनीन्द्रा । सरस्वतीश्री गिरिजादिकाश्च नमन्ति देवं प्रणमामि तं विभुं ॥१॥ etc भारते नैमिषारण्ये ऋषयः शौनकादयः । नित्यं नैमित्तिकं (nai°) कृत्वा क्रियामूषु कुशासन ॥७॥ तस्मिन्[च]स्तरे सौतिमागच्छत यदृच्छया । प्रणत सुविनीत तं विलोक्य स्तुरासन ॥८॥ स सपूज्यातिथि भक्त्या शौनको मुनिपुङ्गव । मधुपर्कादिकं शान्तं श्रान्तं पौराणिकं मुनिं ॥९॥ पथायासविनिर्मुक्त वसत सुखिरासने । सस्मित सर्वतत्त्वज्ञ पुराणाना पुराणवित् ॥१०॥ पर कृष्णकथादिव्यं पुराणं श्रुतिसम्मतं । मंगलं मंगलार्हं च मगल्य मगलालय ॥११॥ सर्वमगलबीज च सर्वेषा मगलप्रद । सर्वामगलाघ्न[2] च सर्वसपत्कर पर ॥१२॥ हरिभक्तिप्रद शश्वत् सुखद मोक्षद भवे । तत्त्वज्ञानद पुत्रपौत्रविवर्द्धन ॥१३॥ पप्रच्छ सुविनीत च सुनीतो मुनिसंसदि । यथाकाशे तारकाना (°nam) द्विजराजो विराजते ॥१४॥ शौनक उवाच ॥ प्रस्थान भवत कुत्र कुत्र आयासि ते शिव । किमस्माक पुण्यदिनमद्य त्वद्दर्शनेन च ॥१५॥ वयमेव कलौ भीता विशिष्टज्ञानवर्जिता । मुमुक्षवो भवे (bhave) मग्नास्तद्धेतुस्त्वमिहागत ॥१६॥ भवान्साधुर्महाभाग पुराणेषु पुराणवित । सर्वेषु च पुराणेषु निष्णातो (पि)तिकृपानिधि ॥१७॥ श्रीकृष्णे निश्चला भक्तिर्यतो भवति शाश्वती । तत्कथ्यता महाभाग पुराणं ज्ञानवर्द्धन ॥१८॥ गरीयसी या मोक्षाच्च कर्ममूलनिकृन्तनी । ससारे सनिबद्धाना निगडच्छेदकर्त्री ॥१९॥ भवदावाग्निदग्धाना पीयूषवृष्टिवर्षिणी । सुखदानदा सौते शश्वच्चेतसि जिविना (l jivinam) ॥२०॥ यत्रादौ सर्वबीज च परब्रह्मनिरूपण । तस्य सृष्टयु न्मुखस्यापि (srishtyu°) सृष्टत्कीर्त्तन पर ॥२१॥ सारात्सार निराकार परमात्मस्वरूपक । किमाकार च तद्ब्रह्म तद्ध्यान किं च भावन ॥२२॥ ध्यायते वैष्णवा किं वा शान्ताश्च योगिन पर । मत प्राधान केषा वा गूढ वेदे निरूपित ॥२३॥ प्रकृतश्च निराकार[3] यत्र वामो निरूपित । गुणाना लक्षण यत्र महदादीना च निश्चय ॥२४॥ गोलोकवर्णन यत्र यत्र वैकुण्ठवर्णन । वर्णन शिवलोकस्य यत्रान्यत्स्वर्गवर्णन ॥२५॥ अशाना च कलाना च यत्र सौत निरूपण । के प्राकृता[ ] का प्राकृति क आत्मा प्रकृते पर ॥२६॥ निगूढ जन्म येषा वा देवाना देवयोषिता । समुत्पत्ति समुद्राणा शैलाना सरितामपि ॥२७॥ का (l के) चाशा प्रकृतेश्चापि कला का वा कला( )कला । तासा च चरित ध्यान पूजास्तोत्रादिक शुभ ॥२८॥ दुर्गासरस्वतीलक्ष्मीसावित्रीणा च वर्णन । यत्रैव राधिकाख्यान अत्यपूर्वं सुधोपम ॥२९॥ जीवकर्मविपाकश्च नरकाणा च वर्णन । कर्मणा खडन यत्र यत्र तेभ्यो विमोक्षण ॥३०॥ येषा च जीविना यद्यत् स्थान यत्र शुभाशुभ । जीविना कर्मणो यस्माद्यासु यासु च योनिषु ॥३१॥ जीविना कर्मणो यस्माद्यो यो रोगो भवेदिह । मोक्षण कर्मणो यस्मात्तेषा च तन्निरूपय ॥३२॥ शालग्रामशिलसी[4] काली गगा पृथ्वी स्वधा तथा । आसा यत्र शुभाख्यानमन्यासामपी (°pi) यत्र वै ॥३३॥ शालग्रामशिलाना च दानाना तन्निरूपण । अपूर्वं यत्र या सौते धर्माधर्मनिरूपण ॥३४॥ गणेश्वरस्य चरित यत्र तज्जन्मकर्म च । कवचस्तोत्रमन्त्राणा गूढा (l गूढाना) यत्र वर्णन ॥३५॥ यदपूर्वमुपाख्यानमश्रुत परमाद्भुत । कृत्वा मनसि तत्सर्वं सांप्रत वक्तुमर्हसि ॥३६॥ यत्र जन्मक्षमो विश्वे पुण्यक्षेत्रे च भारते । परिपूर्णतमस्यापि कृष्णस्य परमात्मन ॥३७॥ जन्म कस्य गृहे लब्ध पुण्ये पुण्यवतो मुने । सुत प्रसूता का धन्या मान्या पुण्यवती सती ॥३८॥ आविर्भूय च तद्गेहात्क (l âvirbhuya cha tadgehat kva) गत केन हेतुना । गत्वा कि (l गत्वा किं) कृतवास्तत्र कथ वा पुनरागत ॥३९॥ भारावतारण केन प्रार्थितो गाश्चकार स । विधाय कि वा सेतु च गोलोक गतवान्पुन ॥४०॥ इतीन्यन्यदाख्यान पुराण श्रुतिदुर्लभ । दुर्विज्ञेय मुनीना च मनोनिर्मलकारण ॥४१॥ यज्ज्ञानाद्यन्मया पृष्टमपृष्ट वा शुभाशुभ । मद्गो वैराग्यज्ञान तन्मे व्याख्यातुमर्हसि ॥४२॥ शिष्यपृष्टमपृष्ट वा व्याख्यान कुरुते च य । स सद्गुरु सता श्रेष्ठो याग्यायोग्ये च य सम ॥४३॥ सौतिरुवाच ॥ सर्वं कुशलमस्माक त्वत्पादपद्मदर्शनात् । सिद्धक्षेत्रागता ह यामि नारायणाश्रम ॥४४॥ दृष्ट्वा विप्रसमूह च

[1] In fine capitis secundi in cod B इति ब्रह्माण्डपुराणे द्वितीयपादे उपपथ etc scriptum est

[2] L. °घ्न

[3] L. किमाकारो

[4] L. मनसा तुलसी

नमस्कर्तुमिहागत· । दृष्टु च नैमिषारण्य पुण्यद चापि भारते ॥४५॥ देव विप्र गुरु दृष्ट्वा न नमेद्यस्तु सभ्रमात् । स कालसूत्र व्रजति यावच्च-द्रदिवाकरौ ॥४६॥ हरिर्ब्राह्मणरूपेण शश्वत् भ्रमति भूतले । सुकृती प्रणमेत्पुण्याद्ब्राह्मण हरिरूपिण ॥४७॥ भगवन् यत्त्वया पृष्ट ज्ञात सर्वम-भीशित (°psitam) । सारभूत पुराणेषु ब्रह्मवैवर्त्तमुत्तम ॥४८॥ पुराणो-पपुराणाना वेदाना भ्रमभजन । हरिभक्तिप्रद सर्वतत्त्वज्ञानप्रवर्द्धन ॥४९॥ कामिना कामद चद मुमुक्षुणा (chedam °kshunám) च मोक्षद । भक्तिप्रद वैष्णवाना कल्पवृक्षस्वरूपक ॥५०॥ ब्रह्मखडे सर्वबीज परब्रह्मनि-रूपण । ध्यायते योगिन· सर्व वैष्णवा यत्परात्पर ॥५१॥ वैष्णवा योगिन· सत्तो न च भिन्नाच शौनक । स्वज्ञानपरिपक्केन भवती (°ti) जीविन· कलात् ॥५२॥ सत्तो भवति (l bhavanti) तत्सगाद्योगिसगेन योगिन । वैष्णवा भक्तसगेन क्रमात्सयोगिन· परान् ॥५३॥ यदुद्भवाश्च देवाना देवीना सर्वजीविना । तत· प्रकृतिखड च देवीना चरित शुभ ॥५४॥ जीविकर्मविपाकश्च शालग्रामनिरूपण । तासा च कवचस्तोत्रमत्रपूजा निरूपण ॥५५॥ प्रकृतेर्लक्षण तत्र कलाशाना निरूपण । कीर्त्तनत्कीर्त्तन (l कीत्तरत्कीर्तन) तासा प्रभावश्च निरूपित· ॥५६॥ सुकृतीना दुष्कृ तीना यत्स्थान स्यात् शुभाशुभ । वर्णन नरकाणा च रोगाना मोक्षणा (l रोगाणा मोक्षण) तत· ॥५७॥ ततो गणेशखडे च तज्जन्मपरिकीर्त्तन । अतीवापूर्वचरित श्रुतिवेदसुदुर्लभ ॥५८॥ गणेशभृगुसवादसर्वतत्त्वनिरू पण । निगूढकवचस्तोत्रमत्रतत्रनिरूपण ॥५९॥ श्रीकृष्णजन्मखड च कीर्त्तित च तत· पर । भारते पुण्यक्षेत्रे च श्रीकृष्णजन्मकर्म च ॥६०॥ भुवो भारावतरण क्रीडाकौतुकमडल (l °mangalam) । सता सेतुवि-धान च जन्मखडे निरूपित ॥६१॥ इद ते कथित विप्र पुराण प्रवर पर । चतु·खडपरिमित सर्वधर्मनिरूपित ॥६२॥ सरपामीशि(psi)ततम सर्वेशापूर्णकारण । ब्रह्मवैवर्त्तक नाम सर्वाभीष्टफलप्रद ॥६३॥ सारभूत पुराणेषु केवल वेदसमत । वीवृत ब्रह्मकार्यं च कृष्णेन यत्र शौनक ॥६४। ब्रह्मवैवर्त्तक तेन प्रवदति पुराविदु (°vidah) । इद पुराणसूत्र च पुरा दत्त च ब्रह्मणे ॥६५॥ निरामये च गोलोके कृष्णेन परमात्मना । महातीर्थ पुष्करे च दत्त धर्माय ब्रह्मणा (l. ब्रह्मणा) ॥६६॥ धर्मण दत्त पुत्राय प्रीत्या नारायणाय च । नारायणर्षिर्भगवान्नारदाय ददौ तदा ॥६७॥ नारदो व्यासदेवाय प्रददौ जाह्नवीतटे । व्यास पुराणसूत्र तु सव्यस्य विपुल महत् ॥६८॥ मह्य ददौ सिद्धक्षेत्रे पुण्यदे सुमनोहरे । मयेद कथित ब्रह्मस्त्व समग्र निशामय ॥६९॥ चष्टादश(सह)सहस (°sahasram) तु व्यासेनेद पुराणक । पुराणकात्स्न्येश्रवणे यत्फल लभते नर· ॥७०॥ [त]त्फल नूनमध्यायश्रवणेन च ॥७१॥१॥

Capita sunt triginta 1 Prooemium 2 Ante creationem Goloka coelum unum exstitit, super Vishnuis et Sivae mundo tunc temporis vacuo eminens In medio Goloka summum numen (रासमडलमध्यस्य शात रासे श्वर वर) luce involutum immotum quievit 3 Deus creandi cupidus e corpore suo omnes deos procedere jubet[1], hoc quidem ordine Narayana, Siva, Brahman, Dharma, Sarasvati, Lakshmi, Prakriti (= Durga) 4 Savitri, Kama, Rati, Varuna, Vayu, Vishnu A quibus alii etiam dei et deae creantur 5 Temporum divinorum computatio[2] Radhae in Rasamandala creatio Pastores, pecora, ferae, currus, minorum gentium dei oriuntur 6 Dei quum deas in matrimonium ducerent, Siva Prakritim, ne devotionis obstaculum esset timens, recusavit. Siva ascetarum princeps constituitur Brahmanem quum novae creationis dominum fecisset, Krishna cum pastoribus in Vrindavanam proficiscitur 7 Mundi creatio 8 Savitris et Brahmanis progenies Narada, quum Brahmanis mandato, ut ipse cum fratribus creandi munus susciperet, restitisset ea poena afficitur, ut per innumera secula Gandharva (Upabarhana nomine), deinde servae filius (dasiputra) esset 9 10 Reliquorum deorum origo Ghritachis et Visvakarmanis filii octo ordinum inferiorum majores[3] Ordinum mixtorum origo Sunt ii (fol 24^b) कुलटाया च शूद्राया चीत्र-कारस्य (chi°) वीर्यत· । बभूवाट्टालिकाकार· (aṭṭálika°) पतितो जारदोषत· ॥९६॥ अट्टालिकाकारवीर्यात्कुभकारस्य योषिति । बभूव कोटक· सद्य· पतितो गृहकारक· ॥९७॥ कुभकारस्य वीर्येण सद्य· कोट-कयोषिति । बभूव तैलकारश्च कुटिल पतितो भुवि ॥९८॥ सद्य· क्षत्रियवीर्येण राजपुत्रस्य योषिति । बभूव तीवरश्चैव पतितो जारदो षत· ॥९९॥ तीवरस्य तु वीर्येण तैलकारस्य योषिति । बभूव पतितो दस्यु (? dasyur) नटश्च परिकीर्त्तित· ॥१००॥ नटस्त्रीवरकन्याया जन-यामास पञ्चरान् (? shan navan) । माल्लु मल्ल मातर च भड कोल कलदर ॥१॥ ब्राह्मण्या शूद्रवीर्येण पतितो जारदोषत । सद्यो बभूव चाडाल· सर्वस्मादधमो[ऽ]शुचि ॥२॥ तीवरेण च चाडाल्या चर्मकरो (? karmakaro) बभूव ह । कर्मकाराच्च चा-डाल्या मासच्छेदी बभूव ह ॥३॥ मासच्छेद्या तीवरेण कोचश्च परि

[1] आलोच्य मनसा सर्वमेकमेव सहायवान् (eka evásaháyavan ?) । स्वेच्छया सष्टुमारेभ सृष्टिस्वेच्छामय· प्रभु ॥३॥ आविर्बभूवु सर्वादौ पुसो दक्षिणपार्श्वत· । भवकारणरूपाश्च मूर्त्तिमतस्त्रयो गुणा (i e sattva tamas rajas) ॥४॥ ततो महानहकार· पचतन्मात्र (? panchatra°) एव च । रूपरसगधस्पर्शशब्दाश्चेवेतिसज्ञका ॥५॥ आविर्बभूवु (l आविर्बभूव) तत्पश्चात्स्वय नारायण· प्रभु । etc

[2] ब्राह्मवाराहपाद्माश्च कल्पाश्च त्रिविधा मुने । यथा युगानि चत्वारि क्रमेण कथितानी च ॥५॥ सत्य त्रेता द्वापर च कलिश्चेति चतुर्युग । त्रिशति· षष्ट्याधिकैश्च युगैर्दिव्ययुग स्मृत ॥६॥ मन्वतर तु दिव्याना युगानामेकसप्तति· । चतुर्विंशतु मनुषु गतेषु ब्रह्मणो दिन ॥७॥ त्रिश तै स्त(s cha)षष्ट्याधिकैर्दिनैर्वर्षं च ब्रह्मण· । अष्टोत्तर वर्षशत विधेरायुर्निरूपित ॥८॥ एतन्निमेषकाल (l °las) तु कृष्णस्य परमात्मन· । ब्रह्मणश्चा-युषा कल्प· कालविद्भिर्निरूपित· ॥९॥ क्षुद्रकल्पा बहुतरास्ते सवर्त्तादय स्मृता· । सप्तकल्पान्तजीवी च मार्कण्डेयश्चतन्मत· ॥१०॥ ब्रह्मणश्च दिनेनैव स कल्प परिकीर्त्तित । विधेश्च सप्तदिवसैर्मुनेरायुर्निरूपित ॥११॥

[3] मालाकारकर्मकारशखकारकुविन्दकान् । कुभकारसूत्रधारस्वर्णचित्र कारास्तथा ॥ Paulo ante novem fuisse dicuntur ibi enim कसकार additus est

कीर्त्तित । वेश्यस्त्रिया तु वैवर्तोत्काद्वार परिकीर्त्तित ॥४॥ सद्य खा-
डालकन्यायां नटबीर्येण शौनक । बभूवतुस्तौ द्वौ पुत्रौ दुष्टौ हड्डिडिमौ
(? dushtau haddidimau) तथा ॥५॥ क्रमेणऽहरिकन्याया (haddi°)
सद्यश्चाडालवीर्यत । बभूवु पञ्च पुत्राश्च दुष्टा वनचराश्च ते ॥६॥
मरालीवरकन्याया गगातीरे च शौनक । बभूव सद्यो यो बालो गगापुत्र
प्रकीर्त्तित ॥७॥ गगापुत्रस्य कन्याया वीर्येण वेषधारिण । बभूव वेष
धारि च पुत्रो योगी प्रकीर्त्तित ॥८॥ वैश्यात्तीवरकन्याया सद्य शुडी
बभूव ह । शुडियोषीति (1 sundiyoshiti) वैश्यात्तु पौडकश्च
(paundrakas cha) बभूव ह ॥९॥ क्षत्रात्करणकन्याया (1 kara-
na°) राजपुत्रो बभूव ह । राजपुत्र्या तु करणादागरीति प्रकीर्त्तित ॥१०॥
क्षत्रवीर्येण वैश्याया कैवर्त्त परिकीर्त्तित । कलौ तीवरससर्गाद्धीवर
पतितो भुवि ॥११॥ तीवर्या धीवरात्पुत्रो बभूव रजक स्मृत । रजक्या
तीवराच्चैव कापालीति बभूव ह ॥१२॥ नापितात् गोपकन्याया सर्वस्त्रि-
तस्य योषिति । क्षत्राद्बभूव व्याधश्च बलवान्मृगहिंसक ॥१३॥ तीवरात्
शुडिकन्याया बभूवु सप्त पुत्रका । ते कलौ हडिससर्गाद्बभूवुर्दस्यव
सदा ॥१४॥ ब्राह्मण्यामृषिवीर्येण ऋतो प्रथमवासरे । कुत्सितश्चोदरे
जात कूदरस्तेन कीर्त्तित ॥१५॥ तदशौच विप्रतुल्य पतितो ऋतुलेपत ।
सद्य कोटकससर्गादधमो जगतीतले ॥१६॥ क्षत्रवीर्येण वैश्यायामृतो प्रथ
मवासर । जात पुत्रो महान् दस्युर्बलवाश्च धनुर्द्धर ॥१७॥ चकार वागतीत
च (cha) क्षत्रियो वारितस्तया (? varitas taya) । तेन जात स पुत्रश्च
वागतीत प्रकीर्त्तित । १८॥ क्षत्रवीर्येण शूद्रायामृतुदोषेण पापत । बलवन्तो
दुरन्ताश्च बभूवुम्र्लेच्छजातय ॥१९॥ अविद्धकर्णा क्रूराश्च निर्भया रणदुर्जया ।
शौचाचारविहीनाश्च दुर्द्धर्षा धर्मवर्जिता ॥२०॥ म्लेच्छात्कुविन्दकन्याया
जोलाजातिर्बभूव ह । जोलात्कुविन्दकन्याया शराक परिकीर्त्तित ॥२१॥
वर्णसकरदोषेण बह्व्यश्च सद्मजातय (shanda°) । तासा नामानि सख्याश्च
को वा वक्तु क्षमो द्विज ॥२२॥ वैद्योऽश्विनीकुमारेण जातश्च विप्रयो
षिति । वैद्यवीर्येण शूद्राया बभू[वु]र्बहवो जना ॥२३॥ ते च ग्राम्य
गुणज्ञाश्च मन्त्रौषधपरायणा (mantrau°) । तेभ्यश्च जाता शूद्राया ये
व्यालग्राहिणो भुवि ॥२४॥ De cognationis et affinitat s gradibus 11 (fol ~7[a]) Brahmanarum (vipra) praeconium, a Sole factum 12 Narada (Upabarhana) Gandharvorum regis filius nascitur 13 Upabarhana mortuo Malavat s uxoris planctus Ejus minis terr ti dei omnes in terram (kausikitre) descendunt 14 Malavatis cum Brahmana (i e Krishna) coram de s colloquium Krishnae cultus omnium praestantissimus 15 Malavatis cum Yama mortisque dea (mrityukanya) colloquium 16 De morborum causis generibus remedus Creator, quum quatuor Vedas revelasset, quintum, medicinae cod cem (ayurveda) addid t, eumque Bhaskarae tradidit, isque artem med cam cum discipulis communicavit
तेषा नामानि विदुषा तन्त्राणि (tan°) तत्कृतानि च ॥१०॥ व्याधि
प्रणाशबीजानि साध्वि (1 vyadhipranasavijani sadhvi) मत्तो
निशामय । धन्वन्तरिर्दिवोदास (1 Dhanv°) काशीराजो [ऽ]श्विनी
सुतौ ॥११। नकुल सहदेवा[ऽ]र्कि[श्च्य]वनो जनको बुधा । जाबालो
जाजलि पैल करथो [ऽ]गस्त्य एव च । १२॥ एत वेदागविज्ञाश्च
षोडश व्याधिनाशना । चिकित्सातत्त्वविज्ञान नाम तन्त्र मनोरम ॥१३॥
धन्वन्तरिश्च भगवान्श्चकार प्रथमे सति । चिकित्सादर्पण नाम दिवोदा
सश्चकार स ॥१४॥ चिकित्साकौमुदी (°dim) दिव्या काशीराजश्चकार
स । चिकित्सासारतन्त्र च भ्रमघ्न चाश्विनीसुतौ ॥१५॥ तन्त्रे (1 tantram)
वैद्यकसर्वस्व नकुलश्च चकार स । चकार सहदेवश्च व्याधिसपवि
मर्द्दन ॥१६॥ ज्ञानार्णव महातन्त्र यमराजश्चकार स । च्यवनो जीवदान
च चकार भगवान् सुधी ॥१७॥ चकार जनको यागी (1 yogi)
वैद्यसन्देहभञ्जन । सर्वसारतन्त्र होता नापालसत्यराजक ॥१८॥ वेदाग
सार तन्त्र च चकार जाजलिर्मुनि । पैलो निदान करथस्तन्त्र सर्वधर
वरं ॥१९॥ द्वैध निर्णय तन्त्र च चकार कुम्भसम्भव । चिकित्साशास्त्र
बीजानि तन्त्राण्येतानि षोड[श] ॥२०॥ 17 Brahmanae (Krishnae) cum deis de Krishna colloquium 18 Upabarhanae vitae elementa a ceteris deis restituuntur animus vero Krishnae demum jussu revertitur 19 Preces mysticae Mahapurushapavana kavacha, Sankarakavacha, Stavarája appellatae 20 Upabarhana mortuus metempsychosi Kalavatis, quae Drumilae pastoris uxor fuit, filius, Narada appellatus, Málavati vero Srinjayae regis filia nascitur 21 (fol 51[a]) Naradas a puero Krishnam colit, a deoque pristinam conditionem recuperat 22 Brahmanis filiorum enumeratio 23 De mulierum vitus 24 De uxoris fidae virtutibus 25 Naradas a Siva preces ad Vishnum colendum idoneas obtinet 26 Diurna Brahmanae officia (áhnika) Inter alia, quae majorem partem cum legum codicibus antiquioribus con gruunt Sálagramae (ammonitae) cultus commendatur
सनपु शामा (? sastá) पूजा च शालग्रामे च नारद । सुराणामेव सवया
यत्राधिष्ठानमेव च । ७२॥ स स्नात सर्वतीर्थेषु सर्वसत्रेषु (°yajneshu)
दीक्षित ॥ शालग्रामोदकेनैव योऽभिषेक समाचरेत् ॥८०॥ शालग्रा-
मजल भक्त्या नित्यमश्नाति यो नर । जीवन्मुक्त स च भवेद्यात्यते विष्णु
मादर ॥८१॥ शालग्रामशिलाचक्र यत्र तिष्ठति नारद । स चक्री
भगवास्तत्र सर्वतीर्थानि निश्चित ॥८२॥ Krishnae cultus 27 De cibo diebus quibusdam vitando 28 De summo numine (brahman) et natura (prakriti) De Krishna in Goloka sedente 29 Narada in eremum Nárayanae proficiscitur 30 Krishnae laudes

II *Prakritikhanda* Foll 69–245 Incipit नारद
उवाच ॥ गणेशजननी दुर्गा राधा लक्ष्मी सरस्वती । सावित्री च सृष्टि-
विधौ प्रकृति पञ्चधा स्मृता ॥१॥ आविर्बभूव सा केन सा वा का
ज्ञानिना वर । कि (kim) वा तल्लक्षण सा क (1 cha) बभूव पञ्चधा
कथ ॥२॥ सर्वेसा (sarvasam cod. Mill) चरित पूजा विधान
गुणमीप्सित (°psitam) । अवतार कुत्र कस्यास्तन्मा व्याख्यातुमर्हसि ॥३॥
नारायण उवाच ॥ प्रकृतेर्लक्षण वत्स को वा वक्तु क्षमो भवेत् । किञ्चिञ्च
यापि वक्ष्यामि यत् श्रुत धर्मवक्त्रत (°vaktratas) ॥४॥ प्रकृष्टवाचक
प्रश्च कृतिश्च सृष्टिवाचक । सृष्टौ प्रकृष्टा या देवी प्रकृति सा प्रकीर्त्ति
ता ॥५॥ गुणे प्रकृष्टे सत्त्वे च प्रशब्दो वर्त्तते श्रुतौ । मध्यमे रजसि कृश्च

तिशब्दस्तमसि स्मृत॰ ॥६॥ त्रिगुणात्मास्वरूपा (trigunátmasvarupá) या सर्वशक्तिसमन्विता । प्रधान (pradhaná) सृष्टिकरणे प्रकृतिस्तेन कथ्यते ॥७॥ प्रथमे वर्त्तते प्रश्च कृतिश्च (kritiṣ cha) सृष्टिवाचक॰ । सृष्टेराद्या च या देवी प्रकृति॰ सा प्रकीर्त्तिता ॥८॥ योगेनात्मा सृष्टिविधौ द्विधारूपो वभूव स । पुमाश्च दक्षिणार्द्धाङ्गो वामार्द्धो प्रकृति॰ स्मृता॰ (पुमाश्च दक्षिणार्द्धाङ्गात् वामार्द्धात् प्रकृति॰ स्मृता cod Mill) ॥९॥ सा च ब्रह्मस्वरूपा च माया नित्या सनातनी । यथात्मा च तथा शक्तिर्यथाग्नौ (°gnau) दाहिका स्थिता ॥१०॥ अत एव हि योगीन्द्र स्त्रीपुम्भेद् (stripumbhedam cod Mill) न मन्यते । सर्वं ब्रह्ममय ब्रह्मन् शश्वत्पश्यति नारद ॥११॥ स्वेच्छामयस्येच्छया च श्रीकृष्णस्य सिसृक्षया । साविर्बभूव सहसा मूलप्रकृतिरीश्वरी ॥१२॥ तदाज्ञाया (tadajnayá) पञ्चविधा सृष्टिकर्मविभेदत॰ । अथ भक्तानुरोधाद्वा भक्तानुग्रहा (bhaktánugrahavigrahá cod Mill) ॥१३॥ गणेशमाता दुर्गा या शिवरूपा शिवप्रिया । नारायणी विष्णुमाया पूर्णब्रह्मस्वरूपिणी ॥१४॥ ब्रह्मादिदेवैर्मुनिभिर्मनुभि॰ पूजिता स्तुता । सर्वाधिष्ठातृदेवी सा सर्वरूपा सनातनी ॥१५॥ धर्मसत्यपुण्यकीर्त्तियशोमङ्गलदायिनी । सुखमोक्षस्वर्गदात्री शोकार्त्तिदुःखनाशिनी ॥१६॥ शरणागतदीनार्त्तपरित्राणपरायणी (°na) । तेज[]स्वरूपी (°rupa) परमा तदधिष्ठातृदेवता ॥१७॥ सर्वशक्तिस्वरूपा च शक्तिरीशस्य सतत । सिद्धेश्वरी सिद्धिरूपा सिद्धिदासिद्धिदेश्वरी ॥१८॥ वुद्धिनिद्रा (l buddhir nidra) क्षुत् पिपासा छाया तन्द्रा दया स्मृति॰ । जाति॰ क्षान्तिश्च (kshántis cha?) शान्तिश्च कान्तिर्भ्रान्तिश्च चेतना ॥१९॥ तुष्टि॰ पुष्टिस्तथा लक्ष्मीर्धृतिर्माता (dhritir mata?) तथैव च । सर्वशक्तिस्वरूपा सा कृष्णस्य परमात्मनु (°nah) ॥२०॥ etc Haec pars a Narayana cum Narada communicatur Capita sunt sexaginta quatuor 1 Prakritis descriptio Ejus quinque manifestationes (Durga, Lakshmi, Sarasvati, Savitri, Radhá[1]) E prakritis partibus (ansa), particulis (kala), particularum particulis (kalansánsa) aliae deae, virtutes et vitia, sanctorum et heroum uxores, feminae nascuntur Atque primum e majoribus ejus partibus (pradhanansa) prodeunt Gangá, Tulasí, Manasa (Kasyapatmaja, Nage ṣvarasyanantasya bhagini, Jaratkarumuneh patni, Ástikasya muner mata), Shashthi[2], Mangalachandi (sive Mangalachandika)[3], Káli (durgálalaṭasambhutá rane Sumbhanisumbhayoh), Vasundhara Deinde e Prakritis particulis (kala) oriuntur Svaha (Vahnipatní), Dakshina, Svadha, Svastideví (Vayupatní), Pushti (Ganapatipatní), Tushti (Anantapatní), Sampatti (Ísanapatní), Dhriti (Kapilapatni), Kshama (Yamapatni), Mukti (Satyapatní) etc Denique e particularum particulis (kalanṣansasambhutas) mulieres fiunt 2 Dei a Krishna creantur Lakshmis, Radhae, Radhae sociarum Durgae, Mahadevae ortus 3 Viraj, Radhae filius, Krishnae pars sedecima Ejus progenies 4 Sarasvati dea quibus ritibus (मायस्य शुक्लपञ्चम्या विद्यारम्भे दिनेऽपि च), et precibus colenda est[4] Ejus laudes a Yajnavalkya factae[5] 5 Sarasvati Gangae imprecatione in flumen mutatur Ganga etiam in terram descendere, et Lakshmi Tulasis plantae formam sumere cogitur 6 Quae quum imprecatione solutae in coelum revertentur, aetas ferrea terram invadet Eo tempore Kalki nascetur et barbaros terram occupantes occidet[6] विप्रस्य विष्णुयशस पुत्र[] कल्किर्भविष्यति । नारायणकालांशश्च भगवान्वलिना वर॰ ॥५७॥ दीर्घण करवालेन दीर्घो घोटकवाहन । म्लेच्छशून्या च पृथिवीं विरालेण करिष्यति ॥५८॥ Quo facto aetas aurea revertetur 7 Terra ex illuvie, quae in corpore Virajis in aqua stantis adhaerebat, orta est[7] Ea Vishnuis apri formam gerentis uxor est (varahí) Preces, quibus colenda est Agrorum largitio commendatur, eorum, qui alienos fundos, agros, possessiones occupant, poenae describuntur Praeterea alia facinora quaedam cum terra conjuncta memorantur[8] Terrae nomina 8 De Ganga narratio Saga

[1] अवतारे च वाराहे वृषभाणुसुता (वृकभान° cod Mill Occurrit alibi gen. Vrishabhánasya) च या ॥

[2] प्रधानांशस्वरूपा या देवसेना च नारद ॥८०॥ मातृकासु पूज्यतमा सा च षष्ठी प्रकीर्त्तिता ॥८१॥ शिशूना प्रति विश्वेषु प्रतिपालनकारिणी । तपस्विनी विष्णु भक्ता कार्त्तिकेयस्य कामिनी ॥८२॥ षष्ठांशरूपा प्रकृतेस्तेन षष्ठी प्रकीर्त्तिता । पुत्रपौत्रप्रदात्री च धात्री त्रिजगता सती ॥८३॥ सुंदरी युवती रम्या सतत भर्त्तुरन्तिके । स्थने (sthane) शिशूना परमा वृद्धरूपा च योगिनी ॥८४॥ पूजा द्वादशमासेषु यस्या विश्वेषु सतत । पूजा च सूतिकागारे पुरा (para cod Mill) षष्ठदिने शिशो ॥८५॥ एकविंशतिमे चैव पूजा कल्याणहेतुकी । मनन्वन्नियमिता (sasvan niyamitá cod Mill) चैषा नित्या काम्याप्यत परा ॥८६॥ मातृरूपा दयारूपा शश्वद्रक्षणकारिणी । जले स्थले चान्तरिक्षे शिशूना स्वप्नगोचरे ॥८७॥ Cf caput XL

[3] प्रधानांशस्वरूपा च देवी मङ्गलचण्डिका । प्रकृतेर्मुखसम्भूता सर्वमङ्गलदा सदा ॥८८॥ सृष्टौ मङ्गलरूपा च संहारे कोपरूपिणी । तेन मङ्गलचण्डी सा पण्डितै॰ परिकीर्त्तिता । ८९॥ प्रति मङ्गलवारेषु प्रति विश्वेषु पूजिता । पञ्चोपचारैर्भक्त्या च योषिद्भि॰ परिपूजिता ॥९०॥ पुत्रपौत्रधनैश्वर्ययशोमङ्गलदायिनी । शोकसन्तापपापार्त्तिदु॰खदारिद्र्यनाशिनी ॥९१॥ परितुष्टा सर्ववाञ्छाप्रदात्री सर्वयोषिता । रुष्टा क्षणेन संहर्त्तुं शक्ता (sakta) विश्व महेश्वरी ॥९२॥ Cf caput XLI

[4] Praeter alios multos Sakátáyana, Panini Katyayana eo hymno ante Náradae tempora usi esse dicuntur

[5] सनत्कुमारो ब्रह्माण ज्ञान पप्रच्छ यत्र वै । वभूव जडवत्सोऽपि सिद्धान्त कर्त्तुमक्षम ॥११३॥ स च तुष्टाव त्वा ब्रह्मा चाज्ञया परमात्मन॰ । चकार त्वत्प्रसादेन तदा सिद्धान्तमुत्तमम ॥११४॥

[6] Cf Wilson Vishnupurána p 484

[7] Improbantur enim qui e Madhuis et Kaitabhae gigantum medulla ortam esse putant

[8] वसुदाच्या भूखनन य करोति च मानव॰ । स याति कृमिदंशं (krimidansam cha cod Mill) स्थितिस्तत्र चतुर्युग ॥७७॥

ridarum fata Fructus e lavatione in Ganga facta percipiendus Meditatio (Kauthumoktam dhyanam) et hymnus, quibus *Gangá colenda est* Mystica Gangae origo 9 Radha quum amoris invidia Gangae undarum *ebibendarum consilium cepisset, dea* a Krishna protegitur Vishnupadi nominis origo 10 Gangae cum Krishna connubium 11 (fol 107[b]) Tulasis fata Vrishadhvaja rex, omnium deorum praeter Sivam contemtor, Solis imprecatione regno privatur 12 Kusadhvajae, Vrishadhvajae nepoti, a Malavati uxore filia, Vedavati appellata, paritur Ea Krishna piis operibus conciliato in vita postera Sita, Ramae uxor, postea Draupadi renascitur, denique Lakshmis forma cum Krishna conjungitur Rerum a Rama gestarum adumbratio 13 *Dharmadhvajae, Kusadhvajae fratri, Tulasi* filia nascitur Quae austera devotione ut in vita postera Krishnae uxor fieret, obtinuit 14 Ejus cum Sankhachuda[1] Gandharva connubium 15 Dei, Sankhachudae potestate territi, a Krishna impetrant, ut a Siva interficeretur *16 Sankhachuda Sivam convenit, sed regno se abdicare* recusat[2] 17 Pugnae descriptio 18 Sankhachuda a Siva Krishnae pilo[3] occiditur 19 Tulasis plantae, e Tulasis deae capillis ortae, sanctitas Salagrama lapides, in Gandaki fluminis ripa reperti Krishnae natura imbuti *ideoque sacri sunt In iis lapidibus varii circuli* (chakra) mystici reperiuntur[4] 20 Tulasis laudes Nomina ejus octo Vrinda, Vrindavani, Visvapujita, Visvapavani, Pushpasara, Nandini, Tulasi, Krishnajivani 21 (fol 134[a]) Narratio de Savitri Savitris cultus a Parasari *Asvapati Madrorum regi, progeniem desideranti, traditus* 22–31 Yamae cum Savitri colloquium Narratio de Sávitri, Satyavatis uxore, eam tantum ob causam ab auctore relata, ut, qui bonorum, quive malorum operum fructus essent, demonstraret 22–25 Operum *piorum maxime vero largitionum praemia 26* Yamae laudes (yamáshṭakam) Tartari ejusque abyssorum (kunda) descriptio *27 Quibus facinoribus in quas* abyssos homines incidant, refertur Peccata, quae Brahmanae vel bovis caedi paria sunt 28 De formis, quas scelesti in vita postera sumere coguntur, de Tartari locisque, in quos praecipitantur 29 Krishnae cultum unam salutis viam esse 30 Iterata abyssorum (kunda) descriptio 31 (fol 162[a]) Krishnae virtutum *laudatio 32–36 Narratio* de Lakshmi 32 Lakshmis origo 33 Durvásasis imprecatione Indra regno privatur Durvasas de devotione (bhakti), rerum mundanarum renunciatione (sannyása), vitae humanae cursu disserit 34 Indra a Vrihaspati auxilium petit Largitionum praemia 35 Krishna deos, quos fortuna (*Lakshmí*) deserat, et quibuscum maneat, docet Lakshmi e mari *mulgendo prolata, Indrae regnum restituitur 36* Meditatio et preces, quibus Lakshmi colenda est (Mahálakshmistotram) 37 Narratio de Svahá (प्रकृते कलया चैव शर्वेशक्तिस्वरूपिणी (sarva° cod Mill) । बभूव दाहिका शक्तिरग्ने (l agneh) स्वाहा स्वकामिनी ॥१६॥) Váráha aevo Svahá Krishnae uxor fuit, Nagnajiti appellata Sváhae preces 38 Narratio de Svadha, manium uxore Ejus cultus (शरत्कृष्णत्रयोदश्यां मघायां श्राद्धवासरे) 39 De Dakshina, sacrificii uxore 40 Narratio de Shashṭhi Dea Priyavratae *regis filium, quem Málini mater mortuum ediderat*, in vitam revocat Ejus cultus 41 (fol 188[b]) De Mangalachandi dea दक्षायां वर्त्तते चण्डी कल्याणेषु च मङ्गल । मङ्गलेषु च या दक्षा सा च मङ्गलचण्डिका ॥३॥ पूज्यायां वर्त्तते चण्डी मङ्गलो ऽपि महीसुतः । मङ्गलाभीष्टदेवी या सा वा मङ्गलचण्डिका ॥४॥ मङ्गलो मनुवंशश्च सप्तद्वीपधरापतिः । तस्य पूज्याभीष्टदेवी तेन मङ्गलचण्डिका ॥५॥ मूर्त्तिभेदेन सा दुर्गा मूलप्रकृतिरीश्वरी च । कृपारूपातिप्रत्यक्षा योषिताभिष्टदेवता ॥६॥ Quo tempore Ṣiva cum Tripura pugnavit, Durga novam hanc vigoris bellici (yuddhaṣakti) formam induit 42 Narratio de Manasa कन्या सा च भगवती कश्यपस्य (Kasyapasya) च मानसी । तेनेयं मनसा देवी मनसा या च दीव्यति ॥२॥ मनसा ध्यायते या वा परमात्मानमीश्वरं । तेन सा मनसा देवी योगेन तेन दीव्यति ॥३॥ Ejus nomina duodecim haec *Jaratkáru Jagadgauri, Manasa,* Siddhayogini, Vaishnavi, Nagabhagini, Saivi, Nageṣvari, Jaratkarupriya, Ástikamatri, Vishahari, Mahajnanayuta 43 Manasae cum Jaratkaru connubium Astika, eorum filius, in sacrificio, a Janmejaya ad necandas serpentes instituto, Takshakam et Indram ab interitu servat Manasae colendae ritus 44 Surabhis, vaccae divinae, origo *45–53 De Radha narratio 45 Siva Durgae* Radhae ortum narrat पुरा वृन्दावने रम्ये गोलोके रासमण्डले । शतशृङ्गैकदेशे च मल्लिकामालतीवने ॥२५॥ रत्नसिंहासने रम्ये तस्थौ तत्र जगत्पतिः । स्वेच्छामयश्च भगवान् बभूव रमणोत्सुकः ॥२६॥ रमणं कर्तुमिच्छंश्च तद्बभूव सुरेश्वरी । इच्छया च भवेत्सर्वं तस्य स्वेच्छामयस्य

[1] सुदामा नाम गोपश्च श्रीकृष्णाङ्गसमुद्भव । तदंशश्चातितेजस्वी लेभे जन्म भारते ॥ साम्प्रतं राधिकाशापात् दनुवंशसमुद्भव । शङ्खचूड इति ख्यातस्त्रैलोक्ये न च तत्समः ॥ Cap XIII 30 31

[2] In hoc capite *bhándára* recentioris originis vocabulum e bhandágára factum bis occurrit भाण्डाराणां सहस्रं च 7 भाण्डारवाहनादिकं 9 Pugna prope Pushpabhadram flumen fuit (पश्चिमोदधिपूर्वे च मलयस्य च पश्चिमे ॥१९॥ श्रीशैलोत्तरभागे च गन्धमादनदक्षिणे । ––– शरावतीमिश्रिता च निर्गता सा हिमालयात् ॥२०॥ गोमतं वामतः कृत्वा प्रविष्टा पश्चिमोदधौ ।) Cap tis quinti decimi distichis 2 et 27 collatis Pushpabhadram Chandrabhagae synonymon esse conjicias sed in lib III 28 26 ab ea discernitur

[3] Inde Siva Sulapáni appellatur

[4] Hi circuli a vermibus quibusdam Vajrakita et Vajradanshtra appellatis fieri dicuntur

च ॥२७॥ एतस्मिन्नंतरे दुर्गो द्विधारूपो बभूव सः । दक्षिणांगश्च श्रीकृष्णो वामार्द्धांगा च राधिका ॥२८॥ Reliqui dei a Krishna et Rádhá descendunt. 46. Narratio de Virajá nympha, quae Rádhae iram timens in flumen mutatur. Sudáman, Krishnae comes, Rádhae imprecatione Sankhachúdae Asurae, Tulasís conjugis, formam induit. Rádhá ipsa Vrishabhánae vaisyae, Kalávatí matre, filiae nascitur. Ea Ráyánae pastori despondetur, sed in nuptiis in Umbram evanescit, et postea Krishnae nubit: अतीते द्वादशाब्दे तु दृष्ट्वा तां नवयौवनां । सार्द्धं रायानवैश्येन तत्संबंधं चकार सः ॥३९॥ छायां संप्राप्य (sansthápya cod. Mill.) तद्गेहे सांतर्द्धानं चकार ह । बभूव तस्य वैश्यस्य विवाहश्छायया (vivábas chháyayá) सह ॥४०॥ गते चतुर्दशाब्दे तु कंसभीतस्छलेन च । जगाम गोकुलं कृष्णः शिशुरूपि (°rúpí) जगत्पतिः ॥४१॥ कृष्णमाता यशोदा या रायानस्तत्सहोदरः । गोलोकगोपं कृष्णांशं संबंधात् कृष्णमातुलः ॥४२॥ कृष्णेन सार्द्धं राधायाः पुण्ये वृंदावने वने । विवाहं कारयामास विधिना जगतां विधिः ॥४३॥ स्वप्ने राधापदांभोजं न हि पश्यंति वल्लवाः । स्वयं राधा हरेः क्रोडे छाया रायनमंदिरे ॥४४॥[1] Krishnae juvenilis facinora. 47. Utkala, Dhruvae filius, propter pietatem Suyajna appellatus, quum Sutapasem Bráhmanam hospitem parum honorifice excepisset, regnum amittit. 48. Viri sancti regem poenas eorum edocent, qui mulierem, vaccam sive Bráhmanam occidunt (stríghna, goghna, brahmaghna) aut bona opera sceleribus oblitterant (kritaghná)[2]. 49. De incestus poenis 50, 51. Sutapasis de Krishnae majestate, temporum computatione, quatuordecim Manu, aliis rebus cum Suyajna colloquium. Suyajna, devotione a peccato solutus, a Rádhá in Golokam vehitur. 52 (fol 214[b]). Preces, quibus Rádhá (kárttikípúrnimáyám) colenda est. 53. Rádhákavacham. 54–64. Narratio de Durgá. 54. Sedecim deae nomina, a Kauthuma tradita: Durgá, Náráyaní, Isáná, Vishnumáyá, Sivá, Satí, Nityá, Satyá, Bhagavatí, Sarvání[3], Sarvamangalá, Ambiká, Vaishnaví, Gaurí, Párvatí, Sanátaní. Harum appellationum origo. 55. Chandrae et Tárae amores. 56. Vrihaspatis erepta uxore luctus 57. Vrihaspatis primum ab Indra, deinde a Siva auxilium petit. 58. Brahman Sukrae, ad quem Chandra confugerat, persuadet, ut et hunc et Tárám sibi traderet. Budha, Chandrae et Tárae filius, Chaitram, Chaitra Adhiratham, Adhiratha Suratham gignit. 59. Suratha a Nandi regno privatus silvam adit, ibique cum Drumila (Samádhi) Vaisya amicitiam contrahit. A Medhasa anachoreta Durgae cultum edocentur[4]. 60 (fol. 237[a]). De Krishnae veneratione. 61, 62. De Durgae cultu[5]. 63. Durgástotram. 64. Durgákavacham.

III. *Ganesakhanda*. Foll. 246–342. Incipit: श्रीनारद उवाच ॥ श्रुतं प्रकृतिखंडं तदमृतार्णवमुत्तमं । सर्वोत्कृष्टमीशितं (ípsitam) च मूढानां ज्ञानवर्द्धनं ॥१॥ अधुना श्रोतुमिच्छामि गणेशखंडमीश्वर । तज्जन्मचरितं नृणां सर्वमंगलमंगलं ॥२॥ कथं जज्ञे सुरश्रेष्ठः पार्वत्या उदरे शुभे । देवी केन प्रकारेण ललाभ तादृशं सुतं ॥३॥ स यांशः कस्य देवस्य कथं जन्म ललाभ सः । अयोनिसंभवः किं वा किं वासौ [यो]निसंभवः ॥४॥ किं वा तद्ब्रह्म तेजो वा कियानेव पराक्रमः । का तपस्या च किं ज्ञानं किं वा तन्निर्मलं यशः ॥५॥ कथं तस्य पुरः पूजा विश्वेषु निखिलेषु च । स्थिते नारायणे शंभौ जगदीशे च ब्रह्मणि ॥६॥ पुराणेषु निगूढं च तज्जन्मपरिकीर्त्तनं । कथं वा गजवक्त्रो [ऽ]यमेकदंतो महोदरः ॥७॥ एतत्सर्वं समाचक्ष्व श्रोतुं कौतूहलं मम । सुविस्तीर्णं महाभाग तदतीव मनोहरं ॥८॥ etc.

Capita sunt 46. 1. Párvatis cum Siva connubium. Skandae origo. 2. Párvatí filium desiderat. 3 Punyakavratae, ad filios obtinendos efficacissimi, praeconium a Siva factum. 4. Ea cerimonia decimo tertio Mághae mensis clarilunii die incipienda est. Dona, quae Krishnae offerenda sunt. 5. Hoc ritu peracto, Satarúpá, Manuis uxor, Priyavratam et Uttánapádam filios nacta est. 6. Párvatis ad ritum peragendum apparatus. 7. Párvatí, quamvis invita, Sivam ipsum Sanatkumárae sacrifici donat (dakshiná). Eadem Krishnam celebrat. 8. Qui desiderium ejus explet. Ganesae ortus. 9. Sivae et Párvatis filium nactorum exsultatio. 10. Dei variam felicitatem puero precantur (mangaládhyáya). 11 (fol. 269[a]). Etiam Sanaischara gratulabundus Párvatim visit,

[1] Cf cap. XLV, 51 स्वयं देवी हरेः क्रोडे छाया रायानकामिनी । स च द्वादशगोपानां रायानः प्रवरः प्रिये ॥ Inmaculatam deo nupsisse hoc innuere videtur

[2] कृतघ्नाः षोडशविधाः सामवेदे निरूपिताः । सर्वे (sarvah cod Mill) प्रत्येकदोषेण प्रत्येकं फलमश्नुते ॥३५॥ कृते सत्ये च पुण्ये च स्वधर्मे तपसे (tapasi) व्रते । प्रतिज्ञायां च दाने च स्वगोष्ठीपरिपालने ॥३६॥ गुरुकृत्ये कामकृत्ये देवकृत्ये द्विजार्चने । नित्यकृत्ये च विश्वासे परधर्मप्रधानयोः ॥३७॥ एतान्याहंति पापिष्टः स कृतघ्न इति स्मृतः ।

[3] Hoc nomen a *sarva* (cunctus) derivatur

[4] Márkandeyapuránae haec esse imitatione expressa, vix est cur moneam.

[5] Multa ad doctrinam mysticam (Tantrika) pertinent Cf (cap LXI) ततो [ऽ]ष्ट नायिकां (náyiká) देव्या यत्नतः परिपूजयेत् । उग्रचंडां प्रचंडां च चंडोग्रां चंडनायिकां ॥७९॥ अतिचंडां च चांमुंडां (chámundám) चंडां च चंडवती (°tim) तथा । पद्मे चाष्टदले चैताः प्रागादिक्रमतस्तथा ॥८०॥ पंचोपचारैः (°cháraih) संपूज्य भैरवान्मध्यदेशतः । आदौ महाभैरवं च संहारभैरवं तथा ॥८१॥ असितांगभैरवं च रुरुभैरवमेव च । तत[ः] कालभैरवं च क्रोधभैरवमेव च ॥८२॥ ताम्रचूडं चंद्रचूडमंते च भैरवद्वयं । एतान्संपूज्य मध्ये च नव शक्तीश्च पूजयेत् ॥८३॥ तत्र पद्मे चाष्टदले मध्ये च भक्तिपूर्वकं । वैष्णवी चैव ब्रह्माणी रौद्री माहेश्वरी (°rim) तथा ॥८४॥ नारसिंही च वाराहीमिंद्राणीं कार्त्तिकी तथा । सर्वशक्तिस्वरूपां च प्रधानां सर्वमंगलां ॥८५॥

sed puerum adspicere recusat 12 Quod quum urgente Durga fecisset pueri caput a trunco separatum in Golokam evolat Vishnus elephanti caput Ganesae corpori affigit Durgae imprecatione Sanaischara claudicat 13 Dona et laudes a deis Ganesae oblatae 14 Ganesakavacham 15 Narratio de Kárttikeyae ortu 16 Nandisvara ad Karttikam a Krittikis, ejus nutricibus, arcessendum proficiscitur 17 Karttika parentes adit 18 Karttikae initiatio (abhisheka) deorumque dona Devasenam Karttikeya, Pushtim Ganesa uxores ducunt 19 Sivae quum Solem qui Malinem et Sumalinem laeserat necavisset Kasyapa, ut ipsius filius caput amitteret, imprecatur Sol in vitam revocatur 20 Suryakavacham 21 (fol 285[a]) Indra quum Parijatakae ramum, a Durvasase e Goloka allatum in elephanti capite posuisset, deorum regno privatur Ejus elephanti caput a Krishna abscisum in Ganesae trunco impositum est[1] 22 Krishna conciliato Indra imperium recuperat 23[a] *Lakshmíkavacham* 23[b] *Fortuna quorum domos vitet refertur* 24 25 Kartaviryarjunae regis de Kapila divinae copiae vacca (kamadhenu), cum Jamadagni certamen[2] 26 Rex ab anachoreta bis vincitur 27 Redintegrata pugna, Jamadagni a rege occiditur Renukae uxoris lamenta et Ramae filii adventus 28 De viduis concremandis et de sepeliendi ritibus obiter disseritur Parsurama delendorum Kshatriyarum consilio capto primum Brahmanem, deinde 29 Sivam adit Sivae coeli descriptio 30 Siva eum et precibus magicis et armis instruit 31 (fol 304[a]) Trailokyavijayam kavacham 32 Preces, hymnus ritus quibus Krishna colendus est 33 Rama et auspiciis et somnio felicissimum eventum portendentibus ad expeditionem se accingit 34 Kartavirya Manoramae uxori somnium infaustum refert, 35 eaque moerore moritur Rex pessimis ominibus cum sociis ad pugnam proficiscitur in qua Matsya raja primus occiditur Cui preces ad conciliandum Sivam efficacissimae (Sivakavacham) eripiuntur 36 Pugna continuatur Rama Bhadrakalim deam invocat Suchandra rex, cui cantio mystica fraudulenter eripitur a Rama occiditur 37 Bhadrakalíkavacham 38 39 Eodem modo Pushkaraksha, Suchandrae filius et Padmaksha ejusdem nepos, postquam Mahalakshmíkavacham et Durgakavacham amiserunt denique 40 Kartavirya ipse, amisso Krishnakavacha, occiditur 41 (fol 329[a]) Rama in Kailasam ad Sivam colendum proficiscitur 42 43 Ganesae quum Ramae aditum ad Sivam dormientem praeclusisset pugna exorta dens eliditur Unde Ekadantae nomen accepit 44 Parvati quum Ramam exsecratura esset Krishna interveniente conciliatur Ganesae nominum octo explicatio 45 Durgae praeconium 46 Tulasis flos in Ganesae cultu non adhibetur, propterea quod Tulasi olim levitate deum a meditatione averterit

Vol II Foll 399 IV *Krishnakhanda* Incipit नारद उवाच ॥ श्रुत प्रथमतो ब्रह्मन् ब्रह्मखण्ड मनोहर। प्रकृतो पद्मनाभोत्तापरमाद्भुतमत च ॥१॥ ततस्तद्वचन तूर्ण समागत्य तथान्तिक । श्रुत प्रकृतिखण्ड च सुधाखण्डात्पर पर ॥२॥ ततो गणपते खण्डमखण्ड भयखण्डन । न मे तृप्त मनो लोल विशिष्ट श्रोतुमिच्छति ॥३॥ श्रीकृष्णजन्मखण्ड च जन्मादिखण्डन नृणा । प्रदीप सर्वतत्त्वाना कर्मघ्न हरिभक्तिद ॥४॥ सद्या वैराग्यजनन भवराग(°roga)निकृन्तन । कारण मुक्तिभोगाना भवाब्धितारण पर ॥५॥ कर्मोपभोगरोगाणा खण्डन च रसायन । श्रीकृष्णचरणाम्भोजप्राप्तिसोपानकारण ॥६॥ जीवन वैष्णवाना च जगता कारण पर । वद विस्तार्य मा भक्त शिष्य (l sishyam) च शरणागत ॥७॥ केन वा प्रार्थित कृष्ण आजगाम महीतल । सर्वांशैरेकदेशेन स परिपूर्णतम स्वय ॥८॥ युगे कुत्र कुतो हेतो कुत्र चाविर्बभूव ह । वसुदेवोऽस्य जनक को वा का वा च देवकी ॥९॥ वश कस्य कुले जन्म मायया सुविडयन । किं चकार समागत्य केन रूपेण वा हरि ॥१०॥ जगाम गोकुल कसभयेन सूतिकागृहात् । कथ कसात्कीदृतुल्यात् भवेशस्य भय मुने ॥११॥ हरिर्वा गोपवेशेण (°veshena) गोकुले किं चकार ह । कुत्र गोपाङ्गनाभिर्वा विजहार जगत्पति ॥१२॥ का वा गोपाङ्गणा (°ganáh) के वा गोपाला बालरूपिण । का वा यशोदा को नन्द किं वा पुण्य चकार ह ॥१३॥ कथ राधा पुण्यवती देवी गोलोकवासिनी । व्रजे वा व्रजकन्या सा बभूव प्रेयसी हरे ॥१४॥ कथ गोप्यो दुराराध्यं समापुरीश्वर पर । कथ ताश्च परित्यज्य [ज]गाम मथुरा पुन ॥१५॥ भारावतरण कृत्वा [किं] विधाय जगाम स । कथ[य]स्व महाभाग पुण्यश्रवणकीर्तन ॥१६॥ etc Capita sunt 132, quibus tituli hi subscripti sunt 1 Vishnuvaishnavayor gunaprasansáprastavas 2 Virajánandaprastavas 3 Saptasamudrajanmaradhasridamodbhavas 4 Golokavarnanam 5 Golokavarnane Srikrishnastotrapathanam 6 7 s t 8 Janmáshtamivratopavasanirupanaprastavas 9 Nandaputrotsavas 10 Putanámokshanaprastavas 11 (fol 44[a]) Trinavartavadhas 12 Sakatabhangakavachanyasa 13 Srikrishnannaprasanam 14 Vrikshárjunabhanjanam 15 Radhákrishnavivahe navasangamaprastavas 16 Vakakesipralambavadhavrindávanagamanaprastávas 17 s t 18 Vrindavananagaravarnanacharitaprastavas 19 Viprapatninám mokshanaprastavas 20 Kaliyadamanadavagnimokshanaprastavas 21 (fol 92[b]) Govatsavalakaharanaprastavas 22 Indrayagabhanjane Nandastotraprastavas 23 Dhenukavadhas 24 Tilottamavaliputrayor Brahmasapaprastávas 25 Tálabhakshanaprasange Valiputramokshanaprastavas 26 Munimokshanaprastavas 27 Ekadasivratanirupanaprastavas 28 Gopivastraharanaprastavas 29 Rasakridáprastavas 30 Munimokshaprastavas 31 (fol 140[b]) Radhaprasnas 32 Radhaprasne Mohinistotraprasangas 33 R

1 Jam supra haec narrata sunt L b II 33 III 12

2 Auctor notissimum Rámáyanae episodium imitatus est

Brahmamohinisamvade Srikrishnastotraprasangas 34 Mohinisapabrahmadarpabhangaprastávas 35 Jahnavi janmaprastavas 36 Radhakrishnasamvade Brahmanah prasangas 37 Sankaraprasangas 38 Haranirmalya sapaprasangas 39–42 s t 43 (fol 179[a]) Satideha tyagas 44 Sankaravirahasol apanodanam 45 Parva t sampradanam 46 Parvatiparamesvarayor vivahas 47 Sarvamangalavarnanam 48 s t 49 Vahnidarpa bhangas 50 Durvasodarpabhangas 52 (fol 202[a])[1] Dhanvantaridarpabhanga Manasavijaya 53 Rádhama dhavayo rasavarnanam 54 Rasakridavarnanam 55 56 Srikrishnaprabhavakathanam 57 Bhagavadguna varnane Lakshmistotraprakathanam 57[b] Lakshmi vairagyamochanam 58 s t 59 Mahendradarpa bhangaprakathanam Sachisokapanodanam Sachikrita gurustavakathanam 60 Mahendradarpabhangapraka rane Sakramokshakathanam 61 (fol 222[b]) s t 62 Sriramacharitam 63 Kansaduhsvapnakathanam 64 Kansayajnaprakathanam 65 Akruraharshotkathanam 66 Radhasokapanodanam 67 Ádhyatmikayogapraka thanam 68 Radhasokavimochanam 69 Srikrishna gamanam 70 Gopivishayas 71 (fol 243[a]) Yatra-mangalam 72 Kansahananavasudevadevakimoksha nam 73 Nandadisokapramochanam 74–79 Bhaga vannandasamvadas 80 Bh Taraharanam 81 (fol 266[a]) Bh Taraparharanam 82–90 Bh 91 (fol 300[b]) s t 92 Rádhastotram 93–95 Radhoddhavasamva das 96 R kálanirupanam 97, 98 s t 99 Bhaga vadupanayane Ganesábhishekas 100 101 Bhagava dupanayanam 101[b] (fol 325[a]) Munipatnistotram 102 Dvarakárambhe nirmane 103 Dvarakapravesas 104–106 Rukminyudvahas 107 Rukminisvavamvaras 108 Rukminyudvahas 109 110 Radhayasodasamva das 111 (fol 346[b]) Munikrishnasamvadas 112 Ga nesapuja 113 Vanayuddhe Ushaniruddhasangamas 114 V Vananiruddhasamvadas 115 Skandaniruddha yuddham 116 V Sivalambodarasamvadas 117 V Haragaurisamvadas 118 V Valikritam Krishnasto-tram 119 V 120 Srigalavasudevamokshanam 121 (fol 370[a]) Manibaranam 122 Radhakrishnalambo-darapujanam 123 Siddhasrame tirthayatraprasange Ganesapujanam Brahmaseshadikritam Radhikastotram 124 Siddhasramatirthayatraprasange Vasudevajnanalam bhanam 125 Sriradhakrishnasamvadas 126 Vrinda vanamahotsave Yasodanandajananam 127 Sriradhago lokagamanam 128 Golokarohanam 129 Naradapra karanam 130 (fol 392[b]) Vahnisuvarnotpattis 131 Index 132 Puranarum enumeratio Brahmavaivarta puránae praeconium

[1] Numerus 51 ser bae incur a praetermissus est

De codicibus Parisiensibus cf Hamilton Catal p 36 sqq, de Berolinensibus Weber Catal p 132

Hi codices hujus seculi initio exarati sunt (WILSON 98 99)

67, 68

Unum opus in voluminibus duobus compactum Lit Devan Charta Ind Long 11 Lat 5 Linn 10

Insunt in his codicibus *Brahmavaivartapuranae* libri tres primi

Vol I Foll 211 Foll 1–79 Capita 30 *Brahma khanda* Foll 80–211 *Prakritikhandae* capita 34

Vol II Foll 206 Foll 1–87 *Prakritikhandae* capita 35–63 Foll 88–206 Ganesakhanda Capita 46

Hi codices intra annos 1770–1780 negl genter exarati sunt (WALKER 163, 164)

69

Lit Bengal Charta Ind Foll 169 Long 15 Lat 4 Linn plerumque 10

Brahmavaivartapuranae pars altera, *Prakritikhanda* Cap 11 incipit in fol 39[a], cap 21 fol 64[b], cap 31 fol 90[b], cap 41 fol 116[a], cap 51 fol 142[a] cap 61 fol 163[a] Codex superiore seculo satis accurate exaratus est Textus recensio a cod Wils non differt Sexaginta tria tantum capita numerantur Capita enim 63 et 64 codicis Wils in unum comprehensa sunt (MILL 18)

70

Hujus voluminis fol a 148–259 *Kasimahatmyam* (Ka sis urbis majestas) continent, qui liber ad tertiam Brah mavaivartapuranae partem pertinere dicitur Incip t भवानीतनयाद्यायतनयानददायक काशिवासिजनाद्यायहारिन् दुढ नमो स्तु ते । १॥ जयति जयति काशी काशितज्ञानराशी (°raṣih) शिव-हरिहरधातृश्रीगणेशादिकाना । निवसतिरियमाद्या ता भजध्व भजध्व सरत नमत शुद्धा शुद्धये कीर्तयध्व ॥ जृपय जतु । युगानि युगमान च (युगमान च) युगधर्मा सनातनं युगेषु लोकचरित श्रुतमस्माभिरा दित ॥३। पुन कलियुगस्यास्य स्वरूप वर्णयादित कलिना धर्म[ि] मिश्रेण वाचता यचि (l api) सज्जना ॥४॥ etc

Capita sunt 26 quibus Kasis urbis ejusque sacello rum sanctitas celebratur Insertae sunt narratiunculae quaedam, quibus miracula in ea urbe facta illustrantur Capp 1–5 Gurubhakti Dipaka quum Vedadharmae Paulae fil o magistro praecipuam et obedientiam et ve nerat onem praestitisset, sanctitatem summam obtinet Cap 6 Mokshopayas Cap 7 Miraculum quoddam

refertur, quod *Dharmapathae mercatori evenit*, quum in usum publicum lacum Varanasiae fodisset Capp 8–11 vide infra Cap 12 Principes nisi largitionibus peccata luere non posse, Mahatejasis kshatriyae exemplo probatur Cap 13 De urbis lingis Civitas novem *locos salis fecundos, novem silvas, novem montes habere*, et vicis septem constare traditur 14 Urbis laudes 15 Dvijajetri brahmana, qui in Rakshasam mutatus erat, urbis sanctitate divinam formam nanciscitur 16 Vitravidhanam 17 De Kasis nomine Kasi deae *forma coram Siva de hominum vitiis conqueritur* etc etc

In fine libri haec subscripta sunt इति श्रीब्रह्मवैवर्ते तृतीयविभागे रहस्ये काशीमाहात्म्ये षट्त्रिंशो ऽध्याय ॥

Codex post annum 1820 exaratus est (WILSON 245[c])

71.

In hoc volumine quatuor opuscula insunt Lit Devan Charta Ind Foll 110 Long foll 1–45 12, reli quorum 12½ Lat foll 1–22 4½ reliquorum 5

Foll 1–22 Linn 7 8 *Panchakrosamahatmya*, quatuor capitibus constans, e Kasikhanda desumtum (capp 8–11) Incipit श्रीदेव्युवाच ॥ देवदेव महादेव भक्तानामभयप्रद । काशीवास सुगहन पापिना धनलो(भ)भिनाम ॥१॥ विषयाश(sa)क्तमनसा न सुखाय कदाचन । सुखाय सर्वलोकाना प्रवृत्ति प्रथिता कलौ ॥२॥ विषये परिपुष्टना जीवन नान्यथा भवेत् । प्रायश्चित्तान्तर देव वदस्व यदि मन्यसे ॥३॥ प्रायश्चित्तविहीनस्य यातना जायते ध्रुवम् । बिभेमि दीनान मनुजान् दृष्ट्वा शास्त्रपराङ्मुखान् ॥४॥ तानभ्युद्धर देवेश शङ्कान्स्वेच्छापरिग्रहान् ॥ श्रीमहादेव उवाच ॥ साधु पृष्ट त्वया देवि घोरपापकृता नृणा । निस्तार स्याद्यथा सद्य प्राय[श्चि]त्तेन येन हि ॥५॥ प्रायश्चित्तविहीनाना यात (l. yatana) बहुधा सदा । तस्मात्सर्वप्रयत्नेन प्रायश्चित्त समाचरेत ॥६॥ जैगीषव्यो मुनिश्रेष्ठस्तपस्वी मत्परायण । तेन पृष्टो ह्यागत्य शिष्यार्थं तद्दयालुना ॥७॥ etc Siva a Jaigishavya interrogatus scelerum in Kasi ipsa commissorum hoc unum esse piaculum ait, ut sacella circum urbem *sita circumirentur*[1], ibique dei (maxime vero lingae variae formae) colerentur Qui cultus quam efficax sit, Mandapae, Kushmandae brahmanae filii, obiterque Visalakshis, Sandilyae filiae, exemplo probatur In capite tertio dei colendi enumerantur, in quarto ritus observandi describuntur

Haec voluminis pars anno 1813 exarata est (MILL 42[a])

[1] Cap I ज्ञानस्वरूपा काशीय पञ्चक्रोशपरमिता (L parimita) ॥६५॥ तस्या प्रदक्षिणा कृत्वा दशजन्मकृतादघात् (kritad aghat) । मुक्तो भवति पापात्मा etc

72

Lit Devan Charta Ind Foll 148 Long 12 Lat 6 Linn 11

Adhyâtmarâmâyana (Râmayanam spirituale) *Brahmândapurânae* (uttarakhanda) pars, a Brahmane cum Narada ita communicata ut olim a Sivae Parvati deae tradita erat Libro Ramae res gestae narrantur, ita tamen ut non homini, sed numini summo, sive potius Vishnui (*Rama enim ipsissimus a numine summo differre* negatur) tribuantur, qui ea forma indutus in terram descendisse fertur ut Ravanam gigantem, deos terrentem, occideret Sita vero naturae prototypon sive Lakshmi deae esse dicitur Praecedit prooemii loco caput unum, quod *in hoc codice* (A), et *in* B alterius Puranae partis sexagesimum primum esse dicitur[2] Incipit सूत उवाच ॥ कदाचिन्नारदो योगी परानुग्रहवाञ्छया । पर्यटन्सकलाल्लोकान् सत्यलोकमुपागत ॥१॥ तत्र दृष्ट्वा मूर्तिमद्भिश्छन्दोभि परिवेष्टितम् । बालार्कप्रभया सम्यग्भासयन्त सभागृहम् ॥३॥ मार्कण्डेयादिमुनिभि स्तूयमान मुहुर्मुहु । सर्वार्थगोचरज्ञान सरस्वत्या समन्वित ॥४॥ चतुर्मुख जगन्नाथ भक्ताभीष्टफलप्रदम् । प्रणम्य दण्डवद्ब्रह्मा तुष्टाव मुनिपुंगव ॥५॥ प्रसन्नस्तु मुनि प्राह स्वयंभूर्विश्वगोत्तमम् । कि प्रष्टुकामस्त्वमसि तद्वदिष्यामि ते मुने ॥६॥ etc Liber ipse ab his versibus incipit, e quibus et argumentum et auctoris propositum facile cognosces य पृथ्वीभरवारणाय दिविजै सप्रार्थितश्चिन्मय सजात पृथिवीतले रविकुले मायामनुष्योऽव्यय । नि शङ्क हतराक्षस पुनरगाद्ब्रह्मत्वमाद्य स्थिरा कीर्ति पापहरा निधाय जगता त जानकीश भजे ॥१॥ विश्वोद्भवस्थितिलयादिषु हेतुमेक मायाश्रय विगतमायमचिन्त्यमूर्तिम् । आनन्दसान्द्रममल निजबोधरूप सीतापति विदिततत्त्वमह नमामि ॥२॥ पठति ये नियममनन्यचेतसा शृण्वति चाध्यात्मिकमहित शुचि (शुभ B) । रामायण सर्वपुराणसमित निर्धूतपापा हरिमेव यान्ति ते ॥३॥ अध्यात्मरामायणमेव नित्य पठेद्यदिच्छेद्भवबन्धमुक्तिम् । गवा सहस्रायुतकोटिदानमल लभेद्य शृणुयात्स नित्यम् ॥४॥ पुरारिगिरिसंभूता श्रीरामार्णवसंस्थिता । अध्यात्मरामगङ्गेय (adhy°) पुनाति भुवनत्रय ॥५॥ कैलासाग्रे कदाचिद्रविशतविमले मुंदरे रत्नपीठे संविष्ट ध्याननिष्ट त्रिनयनमभय सेवित सिद्धसंघै । देवी वामाङ्कसस्था गिरिवरतनया पार्वती भक्तिनम्रा प्राहेद देवमीश सकलमलहर वाक्यमानन्दकन्द ॥६॥ पार्वत्युवाच ॥ नमो ऽस्तु ते देव जगन्निवास सर्वात्मदृक् त्व परमेश्वरो ऽसि । पृच्छामि तत्त्व पुरुषोत्तमस्य सनातन त्व च सनातनो ऽसि ॥७॥ गोप्य यदत्यन्तमनन्यवाच्य वदन्ति भक्तेषु महानुभावा । तदप्यहो ऽह तव देव भक्ता प्रियो ऽसि मे त्व वद यत्तु पृष्ट ॥८॥ ज्ञान सविज्ञानमथानुभक्तिवैराग्ययुक्त[3] च मित विभास्वत् । जानाम्यह योषिदपि त्वदुक्त यथा तथा ब्रूहि तरति येन ॥९॥ पृच्छामि चान्यच्च पर[4] रहस्य तदेव

[2] इति श्रीब्रह्माण्डपुराणे उत्तरखण्डे द्विशतोत्तरसाहस्र्या संहितायां भविष्यत्कफलनिर्णयो ऽध्यात्मरामायणे फलस्तुतिर्नामैकषष्टितमो ऽध्याय ।

[3] °नुभक्ति B °नुभक्ति C [4] चान्यच्च पर B चान्यच्च पर C

चाग्रे चद चारिजाद्य । श्रीरामचद्रे [ऽ]खिलतत्वसारे भक्तिर्दृढा नौर्भवति प्रसिद्धा ॥१०॥ भक्ति (bhaktih B) प्रसिद्धा भवमोक्षणाय नान्यतत॰ (°t tatah) साधनमस्ति किंचित् । तथापि हृत्सशयबधन मे विभेत्तुमर्हस्यमलोक्तिभिस्त्व ॥११॥ वदति राम परमेकमाद्य निरस्तमायागुणसप्रवाह । भजति चाहर्निशमप्रमत्ता॰ पर पद याति तथव सिद्धा ॥१२॥ वदति कचित्परमो पि राम स्वाविद्यया सवृतमानमस्त । जानाति नात्मानमत॰ परेण सबोधितो वेदपरात्मतत्व ॥१३॥ यदि स्म जानाति कुता विलाप[ ] सीताकृते तेन कृत॰ परेण । जानाति नैव यदि केन सेव्यो रामो पि सर्वैरिह जीवजातै ॥१४॥ अतोत्तर कि विदित भवद्भिस्त्व ब्रूहि मे सशयभेदवाक्य[1] । श्रीमहादेव उवाच ॥ धन्यासि भक्तासि परात्मनस्त्व यत् ज्ञातुमिच्छा तव रामतत्व ॥१५॥ पुरा न केनाप्यभिचोदितो ह वक्तु रहस्य परम निगूढ । त्वयाद्य भक्त्या परिचोदितो ह वक्ष्ये नमस्कृत्य रघूत्तम ते ॥१६॥ राम॰ परात्मा प्रकृतेरनादिरानद एक॰ पुरुषोत्तमो हि । स्वमायया कृत्स्नमिद हि सृष्ट्वा नभो वदतर्बहिरास्थितो य॰ ॥१७॥ सर्वांतरस्थो पि निगूढ आत्मा स्वमायया सृष्टमिद विचष्टे । जगति नित्य परितो भ्रमति यत्सन्निधो चुबकलोह वद्धि ॥१८॥ एत न जानति विमूढचित्ता स्वाविद्यया सवृतमानसास्ते । स्वाज्ञानमप्यात्मनि शुद्धबुद्धावारोपयतीह[2] निरस्तमाये ॥१९॥ ससारमवानुसरति ते वे पुत्रादिसक्ता॰ पुरुकर्मयुक्ता॰ । जानति नैव हृदये स्थित ते चामीकर कठगत यथाज्ञा॰ ॥२०॥ यथाप्रकाशो न तु विद्यते रवौ ज्योति॰स्वभावे परमेश्वरे तथा । विशुद्धविज्ञानघने रघूत्तमे [ऽ]विद्या कथ स्यात्परत परात्मनि ॥२१॥ यथा हि चक्षुणोभ्रमतो गृहादिक (chakshnor) विनष्टदृष्टेर्भमतीव दृश्यते । तथैव देहेद्रियकर्तुरात्मन कृत परे [ऽ]ध्यस्य जनो विमुह्यति ॥२२॥ नाहो न रात्रि सवितुर्यथा भवेत्प्रकासरूपाऽव्यभिचारत॰[3] क्वचित् । ज्ञान तथाज्ञानमिद द्वय हरौ रामे कथ स्थास्यति शुद्धविग्रहे ॥२३॥ तस्मात्परानदमये रघूत्तमे विज्ञानरूपे न हि विद्यते तम । अज्ञानसाक्षिण्यरविन्दलोचने मायाश्रयत्वान्न हि मोहकारण ॥२४॥ अत्र ते कथयिष्यामि रहस्यमतिदुर्लभ । सीतारामम रुत्सूनुसवाद मोक्षसाधन ॥२५॥ पुरा रामायणे रामो रावण देवकटक । हत्वा रणे रणश्लाघ्य सपुत्रबलवाधर ॥२६॥ सीतया सह सुग्रीवलक्ष्मणाभ्या समन्वित । अयोध्यामगमद्रामो हनूमत्प्रमुखैर्वृत॰ ॥२७॥ अभिषिक्त॰ परिवृतो वसिष्ठाद्यैर्महात्मभि । सिहासने समासीन॰ कोटिसूर्यसमप्रभ ॥२८॥ दृष्ट्वा तदा हनूमत प्राजलि पुरत॰ स्थितम । कृतकार्य निराकाक्ष ज्ञानापेक्ष महामति ॥२९॥ राम सीतामुवाचेद ब्रूहि तत्व हनूमते । निष्कल्मषो[ऽ]य ज्ञानस्य पात्र नौ नित्यभक्तिमान् ॥३०॥ तथेति जानकी प्राह तत्व रामस्य निश्चित । हनुमते (hanumate) प्रपन्नाय सीता लोकविमोहिनी ॥३१॥ सीतोवाच ॥ राम विद्धि पर ब्रह्म सच्चिदानदमव्ययम । सर्वोपाधिविनिर्मुक्त सत्तामात्रमगोचर ॥३२॥ आनद निर्मल शात निर्विकार निरजनम् । सर्वव्यापिनमात्मान स्वप्रकाशमकल्मष ॥३३॥ मा विद्धि मूलप्रकृति सर्गस्थित्यतकारिणी । तस्य सन्निधिमात्रेण सृजाम्यतमतद्रिता (सृजामीदमतद्रिता B C) ॥३४॥ तत्सान्निध्यान्मया सृष्ट तस्मिन्नारोप्यतेऽबुधै । अयोध्यानगरे जन्म रघुवशेतिनिर्मले ॥३५॥ विश्वामित्रमहायज्ञ मखसरक्षण तथा । अहल्याशापशमन चापभगो महेशितु॰ ॥३६॥ मत्पाणिग्रहण पश्चाद्भार्गवस्य मदक्षय । अयोध्यानगरे वासो मया द्वादशवार्षिक ॥३७॥ दडकारण्यगमन विराधवध एव च । मायामारीचमरण मायासीताहृतिस्तथा ॥३८॥ जटायुषो मोक्षलाभ॰ कबधस्य तथैव च । शबरीपूजन पश्चात्सुग्रीवेण समागम॰ ॥३९॥ वालिनश्च वध॰ पश्चात्सीतान्वेषणमेव च । सेतुबधश्च जलधौ लकायाश्चाभिरोधनम् ॥४०॥ रावणस्य वधो युद्धे सपुत्रस्य दुरात्मन । विभीषणे राज्यदान पुष्पकेन मया सह ॥४१॥ अयोध्यागमन पश्चाद्राज्ये रामाभिषेचनम् । एवमादीनि कर्माणि मयैवाचारितान्यपि ॥४२॥ आरोपयति रामे स्मिन्निर्विकारे [ऽ]खिलात्मनि ॥४२॥ रामो न गच्छति न तिष्ठति नानुशोचत्याकाक्षते त्यजति नो न करोति किंचित । आनदमूर्तिरचल परिनामहीनो मायागुणाननुगतो हि तथा विभाति ॥४३॥ etc Totum opus in libros septem dividitur, qui Ramayanae librorum titulos gerunt I Bálakanda, capp 7 (fin in fol 17[a]) II Ayodhyakanda, capp 9 (fol 41[b]) III Áranyakanda, capp 10 (fol 59[b]) IV Kishkindhakanda, capp 9 (fol 76[b]) V Sundarakanda, capp 5 (fol 87[b]) VI Yuddhakanda sive Lankákanda, capp 16 (fol 125[b]) VII Uttarakanda, capp 9 (foll 148[a])

Duo operis capita sacerrima habentur primum, cujus partem supra exscripsimus, *Ramahridaya* appellatum, quo intima Ramae natura revelatur et libri septimi caput quintum, *Ramagita* quo auctor, philosophiae Vedanticae sectator, summi numinis cognitionem, operibus piis praestantiorem, adumbrat

De codice Petropolitano cf Boehtlingk in libro Das Asiatische Museum etc p 721, de codicibus Berolinensibus Weber Catal p 133 de Parisiensibus Hamilton pp 17 64

Codex hoc seculo satis accurate exaratus est (Mill 51)

1 °भेदि B   2 शुद्धबोधे स्वा° B शुद्धयोधे स्वा° C   3 °प्रकाशं°

73

Lit Devan Charta Ind Foll 223 Long 12½ Lat 5 Linn foll 1–110 9 postea 10

Adhyatmaramayana (B) Ad caput Ramagita dictum (incipit in fol 195) commentarius adscriptus est, qui his verbis incipit अथ भगवान् शिवो रामलक्ष्मणसवादमुखेन परतत्वमुपदेष्टुमाह Cujus commentarii *Ramavarmanem* auctorem compertum habeo Eorum quos contuli locorum textum saepius cum cod C quam cum A congruentem reperi

Codex anno 1801 exaratus est (Wilson 105)

74.

Lit Devan Charta Ind Foll 205 Long 10 Lat 6 Linn 12

I

Adhyâtmarámáyana. (C) Codex anno 1792 negligenter exaratus est

De toto Brahmándapurána cf Wilson Vishnupurána, p liv Partes ejus hae innotuerunt: Agnísvara Máhátmya (Wilson Mack. Coll I, 62), Anjanádri M. (ibid. 62), Anantasayana M (ibid 62), Arjunapura M. (ibid 63), Kaṭhoragiri M (ibid 64), Tungabhadrá M. (ibid 72), Padmakhanda (ibid 75), Pápanásana M (ibid. 75), Pinakiní M (ibid 76), Buddhipura M (ibid 84), Mallapura M. (ibid 80), Mallári M. (Westergaard Catal p 4), Rámáyana M (Wilson I 1 54), Lakshmípújá M. (Weber Catal p 135), Lalitopákhyánam (cf. Wilson Vishnupurana, p lv), Valkalikshetra M (Wilson Mack Coll I, 83) Virajakshetra M (ibid 84), Şivagangá M (ibid 87), Srígoshṭhi M (ibid), Sríranga M (ibid), Sundarapura M (ibid 89), Sundaráranya M (ibid), Hastagiri M (ibid. 91) (WALKER 130)

75.

Lit Devan Charta Ind. Foll 127. Long 12½. Lat 6. Linn 14

Bhavishyapuránae pars prior, a Sumantu cum Satáníka communicata (A.) De argumento cf. Wilson, Vishnupurana p xxxix. Incipit: शृणुष्वेदं महाबाहो पुराणं पंचलक्षणं यच्छ्रुत्वा मुच्यते राजन् पुरुषो ब्रह्महत्यया पर्वाणि चैवात्र पंच कीर्त्तितानि स्वयंभुवा प्रथमं कथ्यते ब्रह्म (l. ब्राह्म) द्वितीयं वैष्णवं स्मृतं तृतीयं शैवमाख्यातं चतुर्थं त्वाष्ट्रमुच्यते पंचमं प्रतिसर्गाख्यं सर्वलोकैः सुपूजितं एतानि तात पर्वाणि लक्षणानि निबोध मे सर्गश्च प्रतिसर्गश्च वंशो मन्वंतराणि च वंशानुचरितं चैव पुराणं पंचलक्षणं चतुर्दशभिर्विद्याभिर्भूषितं कुरुनंदन (kurunandana) अंगानि चतुरो वेदा मिमांसा न्यायविस्तरः पुराणं धर्मशास्त्रं च विद्या ह्येताश्चतुर्दश आयुर्वेदो धनुर्वेदो गांधर्वश्चैव ते त्रयः अर्थशास्त्रं चतुर्थं तु विद्या ह्यष्टादशैव ताः प्रथमं कथ्यते सर्गो भूतानामिह सर्वशः etc.

Capita, quae neque in A C. neque in codice Colebrooke (E I H 1314) indicantur, centum circiter videntur esse Atque I. auctor de creatione, temporum divisione, ritibus sacris, consecratione, connubio, de patris familias officiis disserit (fol 1–26ᵃ) Quibus in rebus legum codicis Manui tributi capita 1–3 ita secutus est, ut non modo disticha haud pauca ex eo libro desumeret, sed etiam nonnunquam Manum ipsum laudaret Cf haec: मनुना च तथा प्रोक्तं नाम्नो लक्षणमुत्तमं । शर्मवद्ब्राह्मणस्य etc = M II, 32. यथाह भगवान्मनुः । ऋग्धरं त्वक्षयं ज्ञेयं etc = M. II, 84 Plurima vero vel in hac parte ex aliis quibusdam fontibus deprompsit De rebus singulis haec In fol 4ᵇ. ritus quadraginta (sanskara) et virtutes octo enumerantur: गर्भाधानं पुंसवनं सीमंतोन्नयनं तथा । जातकर्मान्नप्राशनं चूडाकरणमेखलाः ॥ ब्रह्मव्रतानि चत्वारि स्नानं च तदनंतरं । सधर्मचारिणीयोगो यज्ञानां कर्म मानद ॥ पंचानां कार्यमित्याहुरात्मनः श्रेयसे नृप । देवपितृमनुष्याणां भूतानां ब्रह्मणस्तथा ॥ एतेषां चाष्टकाकर्म पार्वणं श्राद्धमेव हि । श्रावणी चाग्रहायणी चैत्री चाश्वयुजी तथा । पाकयज्ञास्तथा सप्त सन्त्याधेयं च सत्क्रिया । अग्निहोत्रं तथा राजन् दर्शं च पितृमेधकं ॥ पौर्णमासं च राजेंद्र चातुर्मास्यानि चापि हि । निरूढपशुबंधं च तथा सौत्रामणीति च ॥ हविर्यज्ञास्तथा सप्त तेषां चापि हि सत्क्रिया । अग्निष्टोमोऽत्यग्निष्टोमस्तथोक्थ्यः षोडशी विदुः ॥ वाजपेयोऽतिरात्रश्च आप्तोर्यामेति वै नृप । सस्कारेषु स्थिताः सप्त सोमाः कुरुकुलोद्वह ॥ इत्येते द्विजसंस्काराश्चत्वारिंशन्नृपोत्तम । अष्टौ चात्मगुणास्तात शृणु तानपि भारत ॥ अनसूया दया क्षान्तिरनायासं च मंगलं । अकार्पण्यं तथा शौचमस्पृहा च कुरूद्वह ॥ *Fol. 7ᵇ.* Upasparsanavidhis. *Fol. 9ᵇ. De mahâguru* haec traduntur: यथोपजीवी यो विप्रः स महागुरुरुच्यते । अष्टादश पुराणानि रामस्य चरितं तथा ॥ विष्णुधर्मादिधर्माः शिवधर्माश्च भारत । कार्ष्णं वेदं पंचमं तु यन्महाभारतं स्मृतं ॥ सौराश्च धर्मा राजेंद्र नारदोक्ता महीपते । जयेति नाम एतेषां प्रवदंति मनीषिणः ॥ एवं विप्रकदंबस्य वाचकः (librorum sacrorum praelector, qui aliis etiam libri locis laudatur) प्रवरः स्मृतः । यस्त्वेतानि समस्तानि पुराणानि इह जानते । भारतं च महाबाहो स सर्वज्ञो मतो नृणां ॥ Fol 13ᵃ. Upanayanavidhis. Fol. 15ᵇ. Strílakshanam. Hoc capite externus mulieris habitus fastidiose describitur, et quae membrorum singulorum proprietate marito futuro portendantur, indicatur. II. De cerimoniis variis disseritur, quae septem diebus lunae ortum sive occasum sequentibus observandae sunt Oratio narrationibus ornata est, quae in priore parte omnino desunt. Incipit (fol 26ᵇ): भगवंस्तिथयो ब्रूहि तिथीना च विधिं च मे । प्राशनं गुह्यधर्मं च उपवासविधीनपि ॥ मुच्यते येन पापौघाद्ब्रह्महत्यादाद्विजोत्तम । संसाराच्चैव (? °rách cha yad) विप्रेंद्र श्रेयसे जगतस्तथा ॥ सुमंतुरुवाच ॥ शृणु कौरव कर्माणि तिथिगुह्याश्रितानि तु । श्रुतपठितपापघ्नान्युपोषितफलानि च ॥ प्रतिपदि क्षीरप्राशनं पुष्पप्राशनं द्वितीयायां । लवणवर्जं तृतीयायां तिलान्नं प्राश्नीयाच्चतुर्थ्यां ॥ क्षीराशनश्च पंचम्यां फलाशनः सदा षष्ठ्यां । शाकाशनः सप्तम्यां बिल्वाहारोऽष्टम्यां तु ॥ शिष्टाशनो नवम्यामनग्निपाकाहारो दशम्यां । एकादश्यां घृताहारो द्वादश्यां पायसाहारः ॥ त्रयोदश्यां गोमूत्राहारश्चतुर्दश्यां यवान्नाहारः । कुशोदकप्राशनं पौर्णमास्यां हविष्याहारोऽमावास्यायां ॥ I *Pratipatkalpa*[1]. Cerimoniae in honorem Brahmanis his duobus mensis diebus observandae. Qui locus maxime propter eam rem notandus est, quod non modo sacella Brahmani aedificari jubentur, sed etiam imaginum ejus cultus (sammárjana, snána) praecipi-

[1] Tres vocabuli formae in his capitibus leguntur *pratipad, prâtipadá pratipadí*

tur. Quid quod dei statua sive imago curru circum urbem circumvehitur: fol. 30^{a}. पौर्णमासोपवासं च कृत्वा भक्त्या नराधिप। अनेन विधिना यस्तु विरिंचिं पूजयेन्नरः॥ प्रतिपद्यां महाबाहो स गच्छेद्ब्रह्मणः पदं। ऋग्भिर्विशेषतो देव (?) विरिंचो यासु देवता॥ कार्त्तिके मासि देवस्य रथयात्रा प्रकीर्तिता। यां कृत्वा मानवो भक्त्या याति ब्रह्मसलोकतां॥ कार्त्तिके मासि राजेंद्र पौर्णमास्यां चतुर्मुखं। मार्गेण चर्मणा सार्धं सावित्र्या परंतप॥ भ्रामयेन्नगरं सर्वं नानावाद्यैः समन्वितं। स्थापयेद्भ्रामयित्वा तु सलोकं नगरं नृप॥ ब्राह्मणं भोजयित्वाग्रे शांडिलेयं मपूज्य च। आरोपयेद्रथे देवं पुण्यवादित्रनिस्वनैः॥ रथाग्रे शांडिलीपुत्रं (शांडिनी° A.C.D.) पूजयित्वा विधानतः। ब्राह्मणान्वाचयित्वा च कृत्वा पुण्याहमंगलं॥ देवमारोपयित्वा तु रथे कुर्यात्प्रजागरं। नानाविधैः प्रेक्षणकैर्ब्रह्मघोषैश्च पुष्कलैः॥ कृत्वा प्रजागरं खेरं प्रभाते ब्राह्मणं नृप। भोजयित्वा यथाशक्त्या भक्ष्यभोज्यैरनेकशः॥ पूजयित्वा जनं वीर वस्त्रेण विधिवन्नृप। गजेन च महाबाहो पयसा पायसेन च॥ ब्राह्मणान्वाचयित्वा च छांदेन विधिना नृप। कृत्वा पुण्याहशब्दं च [तं] रथं भ्रामयेत्पुरे॥ चतुर्वेदविदैर्विप्रैर्भ्रामयेद्ब्राह्मणो रथं। बह्वृधाप्रणवोच्चारैश्छंदोगाध्वर्युभिस्तथा॥ भ्रामयेदेव देवस्य सुरज्येष्ठस्य तं रथं। प्रदक्षिणं पुरं सर्वं मार्गेण सुसमेन (sushamena) तु॥ न वोढव्यो रथो (यं) वीर शूद्रेण शुभमिच्छता। नारुहेत रथे प्राज्ञो भुक्तैकं[1] भोजनं नृप॥ ब्रह्मणो दक्षिणे पार्श्वे सावित्री स्थापयेन्नृप। भोजको वामपार्श्वे तु पुरतः कंजजं न्यसेत्॥ एवं तूर्यनिनादैस्तु शंखशब्दैश्च पुष्कलैः। भ्रामयित्वा रथ वीर पुरं सर्वप्रदक्षिणं। स्वस्थाने स्थापयेद्भूयः कृत्वा नीराजनं बुधः॥ 2. *Dvitíyákalpa* (fol. 33^{b}). Hi dies Asvinibus consecrati sunt. Episodium de Chyavana et Asvinibus, eodem fere modo atque in Mahábhárata (III, 10316 sqq) breviter relatum. 3. *Tritíyákalpa* (fol. 33^{b}). Gaurívratam. 4. *Chaturthíkalpa* (fol. 33^{b}–43^{a}). Ganesavratam Vighnavináyakae sive Vighnesae appellationis origo Purushalakshanam. Strílakshanam. Horum capitum, quibus, quae corporis habitu significentur et portendantur, ostenditur, lectio physiognomonibus nostris commendanda est. Ganesae colendi ritus. Qui tum auspicatissimus est, quum lucente Marte peragitur (Angárakachaturthí): यदा शुक्लचतुर्थ्यां तु वारो भौमस्य वै भवेत्। तदा सा सुखदा ज्ञेया etc 5. *Panchamíkalpa* (fol. 43^{a}–48^{b}). Hi dies serpentibus sacri sunt. पंचमी दयिता राजन्नागानां नंदिवर्धिनी। पंचम्यां किल नागानां भवतीत्युत्सवो महान्॥ वासुकिस्तक्षकश्चैव कालियो मणिभद्रकः। ऐरावतो धृतराष्ट्रः कर्कोटकधनंजयौ॥ एते प्रयच्छंत्यभयं प्राणिनां प्राणजीविनां। पंचम्यां स्नापयंतीह नागान् क्षीरेण ये नराः॥ तेषां कुले प्रयच्छंति अभयं प्राणदक्षिणां। शप्ता नागा यदा मात्रा दह्यमाना दिवानिशं॥ निर्वापयंति स्नपनैर्गवां क्षीरेण मिश्रितैः। येन स्नापयंति वै नागान् भक्त्या श्रद्धासमन्विताः॥ Atque primum narratio de Kadrú et Vinatá (M. I, 1072 sqq) breviter refertur, deinde hujus cerimoniae observatio in serpentium morsus commendatur. Tum serpentium origo et dentes, denique vulneratorum symptomata et remedia accurate describuntur. Quae omnia eodem fere modo tractantur, atque in Susruta (Kalpasthána 4. 5). 6. *Shashthíkalpa* (fol. 48^{b}–53^{b}) Kárttikeyavratam. Non genere, sed ordinis officiis peractis virtutem niti, Brahmanis cum viris sanctis colloquio probatur. 7 *Saptamíkalpa* (fol. 53^{b}–127^{b}) Hi dies Soli consecrati sunt. De Solis prole et cultu. Inde a fol. 55^{a} Krishnae cum Śámba filio colloquium sequitur, quo Solis colendi ritus praecipitur. Fol 55^{a}. आथर्वणविधिं वक्ष्ये धर्मकेतोरनुत्तमं[2]. [Cod. C. fol. 74^{b}. नैमित्तिकानतो वक्ष्ये यज्ञान् शांब समासतः। सप्तम्यां ग्रहणे चैव संक्रांतिषु विशेषतः॥[3] fol. 76^{b}. Rathayátrá Primum Solis currus, ejus comites, currus describuntur.] Fol. 60^{b}. Deinde quemadmodum imago ejus per urbem circumferatur narratur. Fol 64^{b}. रथयात्रा समाप्ता. Fol 65^{b}–69^{a}. Solis colendi ritus (kriyáyoga) a Brahmane cum Dindi (sive Dindin)[4] communicatus Fol. 69^{a}–73^{a} Sankha anachoreta cum Bráhmana quodam Sámbae et Vasishthae de eadem re colloquium communicat[5]. Sámba enim Durvásasis imprecatione lepra laborans Solis cultu sanatus erat Fol 72^{b}. Súryastotram. Fol 73^{a}–127^{b} Narratio de Sámba, qui Krishnae patris imprecatione morbo affectus a Nárada solis naturam, prolem, cultum edocetur[6]. Fol. 98^{b}. De Bhojakis et Magis, solis sa-

[1] Corruptelam in his verbis inesse suspicor त्यक्त्वैकं भोजकं vel simile aliquid legendum est

[2] Post fol 56^{b}, l 6 quaedam omissa, alia transposita sunt Cf cod C fol 74^{b}

[3] Voto soluto a divitibus currus aureus, a pauperibus cupreus sive paniceus pontifici donandus est एवं संवत्सरे पूर्णे कृत्वा वै कांचनं रथं। सप्तभिर्वाजिभिर्युक्तं नानारत्नोपशोभितं॥ आदित्यप्रतिमां मध्ये शुद्धहेम्ना कृतां शुभां। रत्नैरलंकृतां कृत्वा हेमपद्मोपरिस्थितां॥ तस्मिन्नथवरे कृत्वा सारथिं चाग्रतः स्थितं। वृतं द्वादशभिर्विप्रैः क्रमान्मासाधिपात्मभिः॥ मध्ये कल्पज्ञमाचार्यं पूजयित्वा यथाश्रुति। सवित्रादित्यवर्णं वै वस्त्ररत्नादि नाहयेत्॥ एवं समाधिपान्विप्रान् संपूज्याथ निवेदयेत्। आचार्याय रथं छत्रं ग्रामं गा वा मही शुभा॥

[4] Dindi utrum homo an deus (Siva) fuerit, non patet Saepissime *gananayaka*, bis terve *tripurantaka* appellatur Cf fol 69^{a} सूर्यमाराध्य स दिंडी सूर्यस्यानुचरोऽभवत्॥

[5] Huc enim ea pertinent, quae in fol 56^{b} usque ad fol 58^{b} leguntur Quae nunc rubrica notata sunt

[6] Loci Solis cultu clarissimi tres, sive quatuor esse dicuntur Fol 73^{a} स्थानानि त्रीणि देवस्य द्वीपेऽस्मिन्भास्करस्य तु। पूर्वमिंद्रवनं नाम तथा मुंडारमुच्यते। कालप्रियं तृतीयं तु त्रिषु लोकेषु विश्रुतं॥ तथान्यदपि ते वच्मि यत्पुरा ब्रह्मणोदितं। चंद्रभागातटे नाम्ना पुरं यच्छांबमद्रितं॥ द्वीपेऽस्मिन् शाश्वतं स्थानं यत्र सूर्यस्य नित्यदा etc Pro *Mundara* Wilford (Asiatic Researches XI, 70) Mandara legit

cerdotibus De quibus cf quae Wilson ad calcem libri '*Memoire sur l'Inde, par M Reinaud,*' p 391 sqq disserunt Locos maxime memorabiles exscripsi (आदित्योऽरुण प्रत्युवाच) प्रियव्रतसुतो राजा शाकद्वीपमहीपति । तेन मे कारित दिव्य विमानप्रतिम गृह । तस्मिन्द्वीपे तदात्मीये दिव्य शैलमय महत ॥ स ममार्चां कारयित्वा काचनीं लक्षणान्विता । प्रतिष्ठापनाय वै तम्याश्चितयामास सुव्रत ॥ कृतमायतन ह्यष्ट तथैव प्रतिमा कृता । को वै प्रतिष्ठापयिता देवमर्कं शुभालये ॥ एव सचितयित्वा तु जगाम शरण मम । भक्ति तम्यानुसचित्य खगाह पार्थिवस्य ता ॥ गतोऽह दर्शन तस्य उक्त चापि मया खग । कि चितयसि राजेद्र कुतश्चिता समागता ॥ ब्रूहि यत्त हृदि प्रौढ चिताकारणमागत । सपादयिष्ये तत्सर्वं विमना भव मा नृप ॥ अत्यर्थं दुष्करमपि करिष्ये नात्र सशय । इत्युक्त स मया राजा इद वचनमुक्तवान् ॥ द्वीपे ऽस्मिन्देवदेवेश कृतमायतन तव । मया भक्त्या जगन्नाथ तथैव प्रतिमा कृता ॥ प्रतिष्ठा कारये केन तव देवालये खग । ये तु सति त्रयो वर्णा द्वीपऽस्मिन् क्षत्रियादय ॥ ते मयोक्ता न कुर्वंति प्रतिष्ठा तव कृत्स्नश । न चायर्वा जगन्नाथ ब्राह्मणो नात्र विद्यते ॥ तेनेयमागता चिता हृदि शल्य तथार्पित । ततो मयोक्तो राजासौ वैनतेय वच शुभ ॥ एवमेतन्न सन्हो यथा तूक्त नराधिप । क्षत्रियादित्रयो वर्णा द्वीपऽस्मिन्नात्र सशय ॥ तऽत्र नार्हंति मे पूजा न प्रतिष्ठा कदाचन । तस्मात्ते श्रेयसे राजन् प्रतिष्ठायात्मनस्तथा ॥ सृजामि प्रथम वर्णं मगमन्नमनोपम । इत्युक्त्वा तमह वीर राजान खगसत्तम ॥ जगाम परमा चिता तस्य कार्यस्य सिद्धये ॥ अथ मे चितयानस्य मच्छरीराद्विनि सृता । शशिकुंदेंदुसकाशा सख्ययाष्टौ महाबला ॥ पठतश्चतुरो वेदान् सागोपनिषद खग । कषायवासस सर्व करडाबुजधारिण ॥ *ललाटे तिलकौ द्वौ तु द्वौ चान्ये* (sic) *वक्षसस्तथा । किरणाभ्या तथा द्वौ तु* पादाभ्यामपरौ तथा ॥ अथ तेऽष्टौ महात्मान सर्वे प्रणतकधरा । पितर मन्यमाना मामिद वचनमब्रुवन् ॥ तात तात महादेव लोकनाथ जगत्पते । किमर्थं भवता सृष्टा वय देव स्वदेहत ॥ ब्रूहि सर्वं करिष्याम आदेश भवतोऽखिल । पितास्माक भवान्देवो वय पुत्रा न सशय ॥ इत्युक्तस्तत्ते सर्व मयोक्ता देवसभया । प्रियव्रतसुतो योऽयमस्य वाक्य करिष्यथ ॥ स चाप्युक्तो मया राजा शाकद्वीपाधिप खग । य एते मत्सुता राजन् मगा ब्राह्मणसत्तमा ॥ कारयाशु प्रतिष्ठा मे मैरेतैर्महीपते । कारयित्वा प्रतिष्ठा तु ममार्चाया नराधिप ॥ पश्चादायतन सर्वमथामर्पय पूजने । एते मत्पूजने योग्या प्रतिष्ठाया च सर्वश ॥ सर्वस्व नापहर्तव्य भोजकेभ्य कदाचन । सर्वमायतनाद्य तु गृहक्षेत्रादिक च यत् ॥ धनधान्यादिक राजन् यन्ममायतने भवेत् । तत्सर्वं भोजकेभ्यस्तु दातव्य नात्र सशय ॥ धनधान्यसुवर्णादि गृहक्षेत्रादिक च यत् । यन्मदीय भवेत्किंचित्सग्रामनगर क्वचित् ॥ तस्य सर्वस्य राजेंद्र मदीयस्य समतत । अधिपा भोजका स्युर्वै नान्ये विप्रान्यो नृप ॥ यथाधिकारी पुत्रस्तु पितुर्द्रव्यस्य वै भवेत् । तथा मदीयवित्तस्य भोजका स्युर्न सशय ॥ इत्युक्तेन मया राज्ञा तेन सर्वं प्रवर्तितं । कारयित्वा प्रतिष्ठा तु दत्वा सर्वस्वमेव हि ॥ भोजकेभ्य खगश्रेष्ठ ततो हर्षमवाप्तवान् । एवमेते मया सृष्टा भोजका गरुडाग्रज ॥ अहमात्मा तथाप्येषा सर्व सुमनसस्तथा । मत्पुत्रेति (?) ममाप्येयात्तथाभ्यर्हिता (?) सदा ॥ तस्मात्तेभ्य प्रदातव्यं न हर्तव्य कदाचन । भोजकास्व हरेद्यस्तु लोभाद्द्वेषादथापि वा ॥ स याति नरकं घोर तामिस्र शाश्वती समा । तस्माद्ग्रामादिक द्रव्य यत्किंचिन्मम विद्यते ॥ तत्सर्वं भोजकस्य हि पितृपर्यागत मत । भोजकश्च भवेद्यादृक तत्ते वच्मि खगेश्वर ॥ समयान्पालयेद्यस्तु स्वानुष्ठानपर सदा । वेदाधिगमन पूर्वं दारसग्रहण तथा ॥ अव्यगधारण नित्य तथा त्रिषवण स्मृत । पचकृत्व सदा पूज्यो अह रात्रौ दिने तथा ॥ वेदब्राह्मणदेवाना निंदा कार्या न वै क्वचित । नान्यदेवप्रतिष्ठा तु कार्या वै भोजकेन तु ॥ ममापि च न कर्तव्या तेन एकाकिना क्वचित् । सर्वमेव निवेद्य तु अश्नीयाद्भोजक सदा ॥ न भुजीत गृह गत्वा शूद्रस्य गरुडाग्रज । शूद्रोच्छिष्टं प्रयत्नेन सदा त्याज्य हि भोजके ॥ येऽश्नति भोजका नित्य शूद्रान्न शूद्रवेश्मनि । ते मा पूज्य फल सन्त कथ प्राप्स्यति खेचर ॥ गत्वा गृह तु शूद्रस्य न भोक्तव्य कदाचन । गृहागत च शूद्रान्न न च त्याज्य (?भोज्य) कथचन ॥ आध्मातव्यो (adhma° D) ऽचुजो नित्य भोजकेनाग्रतो मम । सकृत्प्रवादित शख मम प्रीतिर्हि जायते ॥ यस्मा ज्ञात मदेह पुराणश्रवणात्तथा । तस्माच्छख सदा वाद्य भोजकेन प्रयत्नत ॥ तस्यैव परमा वृत्तिर्नैवेद्य यन्मदीयक । नाभोज्य (नो भोज्य D) भुजते यस्मात्तेनासौ भोजको मत ॥ भोजयति च मा नित्य तेन ते भोजका मता । अव्यग च प्रयत्नेन धार्यं शुद्धिकर पर ॥ अव्यगहीनो ह्यशुचिर्भोजक स्यान्न सशय । यस्तु मा भोजयेद्वीर अव्यगेन विना खग ॥ न तस्य सतति स्याद्वै न चाह प्रीतिमान्भवे । मुडन शिरस कार्यं न तु कूर्चस्य सुव्रत ॥ etc

Fol 103ª Dipamahatmyam Fol 109ª Sámba Solis jussu Sambapurim urbem ad Chandrabhagae ripam condit Fol 111ª Solis templum quo modo aedificandum et ornandum sit, refertur Fol 112ª Solis statuae conficiendae ratio Fol 114ª De templi dedicatione *Fol 116ª Ritus cum statua in templo ponenda* conjuncti (adhivasana) Fol 118ª De vexillis quibus templum ornandum est Fol 120ª Samba, primum Gauramukha, Ugrasenae sacrifice, deinde Sole ipso consulto, Magos sacrifices instituit गौरमुख उवाच ॥ मगाय समयच्छ त्व पुरमेतच्छुभ विभो । तस्याधिकारो देवस्य देवताना च पूजने ॥ शाब उवाच ॥ कोऽय मगेति ते प्रोक्त क्व चासौ वसते विभो । कस्य पुत्रो द्विजश्रेष्ठ किमाचार किमाकृति ॥ गौरमुख उवाच ॥ योऽय मगेति वै विप्रो ममशोदित्योर्द्विजातय (?) । निक्षुभाग्निसुतो वीर आदित्यात्मज उच्यते ॥ शाब उवाच ॥ कथ स निक्षुभापुत्र कथ वीरसुतस्तथा (?) । कथ चादित्यतनयो मगोऽसौ उच्यते पुन ॥ गौरमुख उवाच ॥ मानुषत्व गता देवी निक्षुभा किल यादव । गता शापमवाप्येह भास्करल्लोकपूजितात् । गोत्र मिहिरमित्याहुर्ब्रत वै ब्राह्ममुत्तम ॥ ऋज्वाह्वो नाम कर्मात्मा ऋषिरासी पुरानघ । तस्यात्मजा समुत्पन्ना निक्षुभासौ वरागना ॥ रूपेणाप्रतिमा लोके हावनी नाम नामत । पितुर्नियोगात्सा कन्या विहरेज्जातवेदस ॥ विहरंत्या[1] यथा न्याय समिद्ध पावक तदा । अथ ता देवदेवेशो ह्यशुमाली ददर्श ह ॥ रूपयौवनसपन्ना तत कामवशं गत । चितयामास तन्वगीं कथ ता विभजे स्वहं ॥ अनया विधुतो

[1] Aut विहरंतीं legendum est aut versus deest

योऽय पाधको देवपूजित । एतमाविश्य तन्नगौं भजेय लोकपूजिता ॥ इति सचित्य देवेश सहस्राशुर्विस्मयति । विनेश पावक वीर तदा त विभरानन (?) ॥ तता विलासलावण्यरूपयौवनशालिनी । समिद्ध (समित्व A D) लघयित्वाग्नि जगामायतलोचना ॥[1] क्रुद्ध स्वरूपमास्थाय दृष्ट्वा कन्या स पीडित । कर करेण सगृह्य उवाच यदुनदन ॥ वेदोक्त विधिमुत्सृज्य यथाय (यथात्व A D) लघितस्त्वया । तस्मात्त तु समुत्पन्नस्तव पुत्रो भविष्यति ॥ जलगवु इति ख्यातो वशकीर्तिविवर्धन । अग्निजात्या मगा प्रोक्ता सोमजात्या द्विजातय ॥ भोजकादित्यजात्या हि दिव्यास्ते परिकीर्तिता । तामेवमुक्त्वा भगवानादित्योऽन्तर्दधेऽग्निमान् ॥ etc De Magorum patria a Sole haec traduntur (fol 121[a]) न योग्य परिचर्याया जबुद्वीप ममानघ । मम पूजाकरान् गत्वा शाकद्वीपादिहानय ॥ लवणोदात्परे पारे क्षीरोदेन समावृत । जबुद्वीपात्पर यस्माच्छाकद्वीपमिति स्मृत ॥ तत्र पुण्या जनपदाश्चातुर्वर्ण्यसमावृता । मगाश्च मगमाश्चैव मानसा मदगास्तथा ॥ मगा ब्राह्मणभूयिष्ठा मगसा क्षत्रिया स्मृता । वैश्यास्तु मानसा ज्ञेया शूद्रास्तेषा तु मदगा ॥ न तेषा सकर कश्चिद्वर्णाश्रयकृत क्वचित् ॥ धर्मस्याव्यभिचारत्वादेकान्तसुखिन प्रजा ॥ तेजसा ते मदीयेन निर्मिता विश्वकर्मणा । तेभ्यो वेदास्तु चत्वार सरहस्या मयोदिता ॥ वेदाङ्गविधिर्विधे स्तात्रे परैगुह्यैर्मया कृत । मामेव तेऽभिध्यायन्त जपते मा च नित्यश ॥ मन्मनाद्यजनपरा मद्भक्ता मत्परायणा । मम शुश्रूषकाश्चैव मम च व्रतचारिण ॥ अव्यगधारिणश्चैव विधिदृष्टेन कर्मणा । कुर्वन्ति ते सदा भद्र मम पूजा मनोनुगा ॥ तथा देवा सगधर्वा सिद्धाश्च सह चारणा । विहरन्ते रमते च दृश्यमानाश्च तै सह ॥ जबुद्वीपे त्वह विष्णुवदवेदागपूजित । शक्रोऽह शाल्मलिद्वीपे क्रौचद्वीपे त्वह भग ॥ प्रक्षद्वीपे त्वह भानु शाकद्वीपे दिवाकर । पुष्कर च स्मृतो ब्रह्मा तत्र (?) चाह महेश्वर ॥ Samba igitur in Sakadvipam proficiscitur, indeque decem et octo Magorum familias arcessit Condita urbe Sambapuri, idem Dvaravatim revertitur, indeque Bhojarum filias arcessit, quas Magis desponderet Quorum filii Bhojakae appellantur Unde Bhojaka vernaculum Solis cultorum nomen fuisse vides Fol 122[b] Vyasa Sambam Magorum ritus et cerimonias edocet. Partem quandam talem, qualis in cod A legitur[2], exscripsi विपर्यस्तेन वेदेन मगा नायत्नता मगा । स्वयमाममत्नयोगेस्तु[3] विपर्यस्तैस्तु नित्यश ॥ गय त्र्यर्केनिधानेन मगरस्तेन (l. magavas tena) ते स्मृता । ब्रह्मा धारयते कूर्चं श्मश्रुयश्च तपोधना ॥ पवनाकृतिश्च भगवान् न्कूर्चं धारयते रवि । तस्मान्मगुभिरित्यर्थं कर्तव्य कूर्चधारण ॥ श्रूयत श्वपच मन मौनेन नियमस्थिता । भुञ्जते चापि मानेन मौनिनस्तेन भोजका ॥ मुनिचर्यंकृतस्ते पि शाकद्वीपनिवासीन । तस्मान्मौनेन भोक्तव्य मगुना सिद्धिमिच्छता ॥ यच सूर्य समास्यात कारण च यचस्तथा । अर्चयति यच नित्य यचार्चा तेन ते स्मृता ॥ भोजकन्यासु जातत्वाद्भोजकास्तेन सस्मृता । ब्राह्मणाना यथा प्रोक्ता वेदाश्चत्वार एव तु ॥ ऋग्वेदो थ यजुर्वेद सामवेदो ह्यथर्वण । ब्रह्मणास्तास्तथा वेदा मगानामपि सुव्रत ॥ त एव विपरीतास्तु तेषा वेदा प्रकीर्तिता । वदो विश्ववदश्चे विदुदगिरसस्तथा ॥ वेदा ह्येते मगाना तु पुरोवाच प्रजापति । मगा वेदमधीयत वेदज्ञा तेन ते स्मृता ॥ शेषो नाम महानाग सर्वसत्वसुखावह । स सूर्यरथमासाद्य रश्मिभि सह वर्तते ॥ य तस्य पुनर्निर्मोक स स्वेस्तु अमाहक । वदितव्यो मगाना तु भस्त्रमतेण नित्यत ॥ यथा मुञ्जा द्विजाना (l munjo dvi°) तु व्रतकाल प्रदीयते । अमाहक तथा तेषा मुगाना तु प्रदीयते ॥ सर्वसस्कारयज्ञेषु यथा दर्भा द्विजादिषु । पवित्रा कीर्तिता तेषा तथा वर्श्मा मगेष्विह (°shv iha) ॥ ताभिर्यजति भूयिष्ठ तस्मिन् द्वीपे मगधिपा । विद्यावत कुले श्रेष्ठ शाचाचारसमन्वित ॥ यष्टार सूर्य उक्त च जपत मत्नमादित । प्रिय स्याद्भास्करस्येह भोजक यदुनदन ॥ स्वस्वदिनेव (°dine cha) चे मत्नो चेदो (चेदादौ D) परिपठ्यते । स चैव ब्राह्मणाना तु सावित्री परिकल्प्यते ॥ अस्माक तु यदुश्रेष्ठ महाव्याहृतिपूर्विका । सुमाहकेनार्थे विना (न) भुञ्जीत मानेन भुञ्जीत यथा तु युक्त ॥ न चापि किचिन्मृतक स्पृशत रजस्वलाश्चैव च सस्पृशेत् । श्मशानमुर्व्या तु परिक्षिपेत[4] नानिष्टसूर्यैस्तु मगुर्म्रियत ॥ यथा सुराप्सहायज्ञे विप्रा मत्नपुरस्कृत । पिवति न च दुष्यति (dushyanti) वदप्रोक्तेन कर्मणा ॥ तत्वन्मद्य मगाना तु विधिमत्नपुरस्कृत । हवि सपद्यते यस्त (yasmat) तेन दोषो न विद्यते ॥ यथाग्निहोत्र द्विजाना तथाध्वरहोत्र मगाना । अचुपुनामेति तथाध्वरस्य मुनिर्वचपरो परिधारणीय ॥ पच धूपा प्रदातव्य हरस्येह सर्वदा । दडनाथकरेत्नेहे त्रिसध्य भास्करस्य तु ॥ Fol 123[a] Pristini illi decem et octo Magi bifariam divisi erant, decem nobilioris, octo plebejae originis Priores quum uxores e Bhoja gente oriundas duxissent, eorum proles *Bhojaka* appellabatur, alterorum, qui Sakorum filias in matrimonium duxerant filii *Mandaga* nominabantur Fol 123[a] De cingulo *avyanga* appellato Quod alus nominibus *pathitanga*, *amahaka*, *sara* nuncupatur Fol 124[a]–127[b] De Bhojakarum officiis Libri finis desideratur

Solis cultum si exceperis e terra peregrina in Indiam allatum, reliqui qui in hoc libro docentur, ritus Brahmanicae religioni non repugnant Preces vero quarum recitatio commendatur, pleraeque Vedicae sunt Narrationes paucae oratione simplici relatae sunt Samba purana in medio libro semel laudatur

Codex sub finem seculi superioris exaratus est (Wilson 103)

76

Lit Devan Charta Ind Foll 218 Long 14 Lat 5 Linn 10 11

Bhavishyottarapuranae, alterius Bhavishyapuranae

---

[1] Versus nonnulli desiderari videntur

[2] In t o excepto reliquorum quos supra excerpsi locorum textum collato cod Colebr 1314 (=D) paulum emendatum dedi

[3] L. श्चुक्मामसत्नयोगेस्तु

[4] Si quid divinando assequi licet his verbis ne cadavera (शव) sepeliantur prohiberi putaverim

partis capita 164. (B.) Incipit: यस्य गंडतले भाति विमला मद्पदावली। भक्षमालेव विमला सो (sa) नः पायाद्गणाधिपः॥ श्रीं नमो वासुदेवाय सशार्ङ्गाय सकेतवे। सगदाय सचक्राय सशंखाय नमो नमः॥ नमः शिवाय सोमाय सगणाय समूनवे। सवृषाय सशूलाय सकपालाय सेंदवे॥ शिवं ध्यात्वा हरिं स्मृत्वा प्रणम्य परमेष्ठिनं। चित्रभानुं [च] भानुं च नत्वा ग्रंथमुदीरयेत्॥ छत्राभिषेकं पांडवं (श्रुत्वाभिषिक्तं पांडवं च C.) धर्मपुत्रं युधिष्ठिरं। दर्ष्टुमभ्यागता (drashṭum a°) द्रष्टा व्यासाद्याः परमर्षयः॥ मार्कंडेयः समांडव्यः शांडिल्यः शाकटायनः। गौतमो गालवो गार्ग्यः शातातपपराशरौ॥ जमदग्न्यो (já°) भरद्वाजो भृगुर्भार्गुरिरेव च। उत्तंकः शंखलिखितौ शौनकः शाकटायनिः॥ पुलस्त्यः पुलहो दाल्भ्यो बृहदश्वः सलोमशः॥ नारदः पर्वतो जह्नुर्धौम्यपरायम्॥ etc.

Hic liber, a Krishna Yudhishṭhirae traditus, prooemio brevi praemisso, de variarum cerimoniarum observatione agit, quorum nomina infra exscripta sunt. Capitum tituli hi[1]: 1. Vyásagamanam 2. Brahmándotpattis. 3 Máyádarsanam 4. Doshákhyápanam 5. Pápabhedaprakhyápanam. 6 Subhásubhakarmaphalanirdeṣas 7 Sakaṭavratakathanam 8. Tilakavratam. 9. Aṣokavratam 10 Karavíravratam. 11 (inc. in fol. 21ª = C. 168ª). Kokilávratam. (11ª. Vrihattapovratam. Hoc caput in B. non legitur). 12. Bhadropavásavratam. 13. Yamadvitíyávratam. 14. Asúnyasayanadvitíyá. (14ª. Bhúmakatritíyá. 14ᵇ. Meghapálítritíyávratam. 14ᶜ. Panchágnisádhanákhyam Rambhátritíyávratam. Etiam haec capita in codice B. desiderantur). 15. Goshpadatritíyávratam 16. Harikálítritíyávratam. 17. Lalitátritíyávratam 18. Aviyogatritíyávratam 19. Umámahesvaravratam. 20. Saubhágyáshtakatritíyávratam. 21 (fol 30ᵇ = C. 186ᵇ). Ánantaryatritíyávratam[2]. 22. Rasakalyáninívratam. 23. Árdránandakarítritíyávratam 24 Chaitrabhádrapadatritíyávratam. 25 Ánantaryatritíyávratam[2]. 26. Akshayatritíyávratam. 27. Angárakachaturthívratam. 28. Vináyakasnapanachaturthívratam 29. Avighnavináyakachaturthívratam 30. Sántivratam 31 (fol. 39ᵇ = C. 196ª). Sarasvatívratam. 32. Nágapanchamívratam. Hoc caput ad verbum e priore parte desumtum est. Cf supra p 31ª. 33. Sripanchamívratam. 34. Visokashashthívratam. 35 Kamalashashṭhívratam 36 Mandárashashṭhívratam. 37. Lalitáshashṭhívratam. 38. Tárakavadhakárttikeyapújáshashṭhívratam. 39. Vijayasaptamívratam 40. Ádityamandalavidhis. 41 (fol. 47ª = C. 203ª). Trayodasavarjyasaptamívratam. 42. Kurkutívratam. 43 Ubhayasaptamívratam. 44. Kalyánasaptamívratam. 45. Sarkarásaptamívratam. 46. Achalásaptamívratam. 47. Budhásht̩amívratam. 48. Janmásht̩amívratam. 49. Dúrvásht̩amívratam. 50. Krishnásht̩amívratam. 51 (fol. 56ᵇ = C. 211ᵇ). Anaghásht̩amívratam. 52. Somásht̩amívratam. 53. Ṣrívṛikshanavamívratam. 54. Dhvajanavamívratam. 55. Ulkánavamívratam. 56. Daṣávatáram vratam. 57. Tárakadvádaṣívratam. 58. Aranyadvádaṣívratam. 59. Rohiníchandravratam. 60. Hariharahiranyagarbhaprabhákáránám aviyogavratam. 61 (fol. 66ª = C. 220ª). Govatsadvádasívratam (Vibhútidvá° B.). 62. Govindasayanotthápanavratam (Devasayana° codd.). 62ᵇ. Nírájanadvádasívratam. 63. Bhíshmapanchakavratam. 64. Malladvádasívratam. 65. Bhímadvádasívratam[3]. 65ᵇ. Vijayadvádaṣívratam sive Ṣravaṇadvádaṣívratam. 66. Sampráptidvádasívratam. 67. Govindadvádaṣívratam. 68. Akhaṇḍadvádasívratam. 69. Manorathadvádasívratam. 70. Tiladvádasívratam. 71 (fol. 81ᵇ = C. 230ᵇ) Sukritadvádasívratam. 72. Dharanívratam. 73. Visokadvádaṣívratam. 74. Vibhútidvádasívratam. 75. Madana- (sive Ananga-) dvádasívratam. 76. Abádhakavratam (Ankapáda° C.). 77. Nimbárkakaravírárchanavratam. 78. Yamádarṣanatrayodasívratam[4]. 79. Anangatrayodasívratam. 80. Pálívratam. 81 (fol. 93ᵇ = C. 242ª). Rambhávratam. 81ª. Ánandachaturdaṣívratam. 81ᵇ. Anantachaturdaṣívratam. 82. Sravanikávratam (81ª et 81ᵇ in cod. C. non leguntur et quae de Ṣravaṇikávrata dicuntur, fine excepto, a cod. B. differunt). 83. Chaturdasyásht̩amínaktavratam. 83ª. Sivachaturdasí. 84. Sarvaphalatyágachaturdaṣívratam. 85 Vijayapúrnimávratam. 86 Vaiṣákhíkárttikímághímáhátmyam. 87. Yugatithimáhátmyam. 88. Sávitrívratam. 89. Kárttikyám Krittikávratam. 90. Púrnimámanorathavratam. 91 (fol. 111ᵇ = C. 254ᵇ), Asokapúrnimávratam. 92. Anantavratam. 93. Sámbharáyanívratam[5]. 94. Nakshatrapurushavratam. 95. Sivanakshatrapurushavratam. 96 Sampúrṇavratam. 97. Kámadánam náma vesyávratam. 98. Vrintákavidhis. 99. Grahanakshatravratam. 100. Sanaischaravratam. 101 (fol 125ᵇ = C 264ª). Ádityanaktavidhivratam (Hoc caput in C. desideratur). 101ª Sankrántyudyápanam vratam. 102. Bhadrávratam (Vishtivrata. C. Hac enim cerimonia Vishti, Solis et Umbrae filia, Sanaischarae soror, colitur). 103. Agastyárghavidhivratam. 104. Abhinavachandrárghavidhis. 105. Sukabrihaspatyorarghavidhivratam. 106. Vratapanchásitis[6] (Incipit: शृणु भारत वक्ष्यामि पंचाशीतिव्रतानि ते। नोक्तानि यानि कस्यापि मुनि-

[1] Numeri e codice C desumti sunt

[2] Anantatṛitiyavratam, quod vocabulum Boehtlingk nescio e quibus fontulis in lexicon suum derivavit, in neutro capite legitur.

[3] Hujus capitis finis et sequentis initium in cod C desideratur

[4] कुर्वंति ये व्रतमिदं त्रिदशेऽह्नि पूताः पश्यंति ते यममुखं न कदाचिदेव. Quod ad nomen explicandum sufficit

[5] Sámbharayanis, mulieris sanctae, nomen in codd litera s sive s scribitur

[6] Panchasaptativratam B

भिर्षैमेदशिभिः ॥१॥ भविष्यमस्यमार्तिडपुराणात्तदितो (?) मया । वाराह चैव सगृह्य कथ्यते तानि पाडव ॥२॥) 107 Maghasnanavidhi vratam 108 Nityasnanam 109 Rudrasnanavidhis 110 Chandradityagrahanasnanavidhis 111 (fol 140ᵃ = C 274ᵇ) Anasanavidhis 112 Vapikupatadagotsargavidhis 113 Vrikshodyapanavidhis 114 Devapujaphalam 115 Dipadanavidhis (Hujus capitis finis et sequentis initium in B omissum est) 116 Vrishotsargavidhis (इत्युक्त गगमुनिना विधान वृषमोक्षणे) 117 Phalgunapurnimotsavas 118 Andolakavidhis 119 Damanakandolakarathayatranamotsavas 120 Madanamahotsavas 121 (fol 152ᵇ = C 287ᵃ) Bhutamatotsavas (Hoc caput in B non legitur) 122 Sravanapurnimarakshabandhavidhivratam[1] 123 Chandikamahanavamyutsavas (Hic ritus quo Durgae statua per urbem circum ferenda et insignia regia precibus colenda sunt a rege victoriam petenti nono Asvinae mensis clarilunu die observandus est) 124 Indramahotsavas 125 Dipamálikotsavas 126 Ayutahoma lakshahomavidhis 127 Kotihomavidhis 127ᵃ Mahasantis

Desinit hoc loco pars qua cerimoniae tractantur, iis quae sequuntur largitionum piarum genera varia exponuntur 128 Pratyakshadhenuvratam 129 Tiladhenudanavidhis Incipit तिलधेनु प्रवक्ष्यामि शृणु पार्थिवसत्तम । वराहेण पुरा प्रोक्ता महापातकनाशिनी ॥ Quibus e Varaha purana hoc caput, et fortasse sequentia desumta esse significari videtur Atque re vera in illo Purana de vaccis sesamo, saccharo, melle, aliis rebus factis agitur, et, prorsus ut in libro nostro capita *Tiladhenumahatmyam Jaladhenu°*, *Lavana°*, occurrunt verba vero omni modo differunt 130 Jaladhenudánavidhis 131 (fol 170ᵇ = C 313ᵇ) Ghritadhenuvidhis 132 Lavanadhenuvidhis 133 Suvarnadhenudanavidhis 134 Ratnadhenudanavidhis 135 Ubhayamukhidanavidhis 135ᵃ Gosahasrapradanavidhis (Hoc caput in C non exstat) 136 Vrishadanavidhis 137 Mahishidanavidhis 138 Avidánavidhis 139 Bhumidanamahatmyam 140 Prithvidanavidhis 141 (fol 175ᵇ = C 302ᵃ) Halapanktidanavidhis (decem aratrorum donum) 142 Ápakadanavidhis (Praecedentis capitis finis et hujus initium in C omissa sunt) 143 Grihadanavidhis 144 Annadanamahatmyam 145 Sthaldanavidhis 146 Dasidanavidhis 147 Dharmaghata prapadanam 148 Agnishtikadanavidhis[2] 149 Vidyadanavidhis 150 Tulapurushadanavidhis (Trutinae cum ritibus sollennibus erectae lancem alteram homo ascendit, in altera aequum auri pondus imponitur) 151 (fol 189ᵃ = C 334ᵇ) Hiranyagarbhadanavidhis 151ᵃ Brahmandadanavidhis (Ovum mundanum auro factum In codice C omnia inde a medio hoc capite usque ad cap 151ᵒ omissa sunt) 151ᵇ Kalpavrikshadanavidhis 151ᶜ Kalpalatadanavidhis 151ᵈ Rathasvadanavidhis 151ᵉ Kalapurushadanavidhis (figurae mortis deum repraesentantis largitio) 151ᶠ Saptaságaravidhis (Septem urnae, oceanos septem repraesentantes sale, lacte butyro liquefacto, saccharo liquido, lacte coagulato, saccharo aqua e lacu sacro hausta replendae, et Brahmanis, Vishnuis Sivae, Solis Indrae, Lakshmis Parvatis simulacra imponenda sunt) 151ᵍ Mahabhutaghatadanavidhis 151ʰ Sayyadanavidhis 151ⁱ Atmapratikritidanavidhis (Aereum sive aureum largitoris simulacrum dono datum) 151ᵏ Hiranyasvadanavidhis 151ˡ Hiranyasvarathadanavidhis 151ᵐ Krishnajinadanavidhis 151ⁿ Hemahastirathadanavidhis 151ᵒ Visvachakradanavidhis 152 (fol 191ᵇ = C 338ᵇ 1) Bhuvanapratishthadanavidhis 153 Nakshatradanavidhis (largitiones exortis sideribus quibusdam faciendae) 154 Tithidanam 155 Varahadanavidhis (Acervus apri forma sesamo struendus) 156 Dhanyaparvatadanavidhis (Rudrena pura Naradaya Matsyena cha Manave proktam) 157 Lavanaparvatadanavidhis 158 Gudaparvatadanavidhis 159 Hemachaladanavidhis 160 Tilachaladánavidhis 161 (fol 210ᵇ = C 349ᵃ) Karpasachaladanavidhis 162 Ghritachaladanavidhis 162ᵃ Ratnachaladanavidhis 163ᵃ Raupyachaladanavidhis 163ᵇ Sarkarachaladanavidhis (Capitis praecedentis finis et hujus initium in C desiderantur) 164 Sadacharavidhis 165 Hujus capitis, quod libri finem continuit, decem tantum versus supersunt, unum enim folium deest In codice B vero, invita Minerva haec sequuntur 165 Kapiladanamahatmyam 166 Gudadhenuvidhis 167 Kshiradhenuvidhis 168 Dadhidhenuvidhis 169 Madhudhenuvidhis 170 Sarkaradhenuvidhis 171 Phaladhenuvidhis 172 Karpasadhenuvidhis 173 Navanitadhenuvidhis 174 Rasadhenuvidhis 175 Ganesadurgavishnugangá stutivarnanam In fine vero haec verba leguntur इत परवशानुवर्णन ॥

Liber, quamvis maximam partem ex aliis puranis haustus sit tamen quum ritus varios in uno quasi corpore collectos contineat utilissimus est Oratio narrationibus ornata est, quibus ceremoniarum origo sive virtus traditur

Codex eadem atque praecedens manu exaratus est Folia 35–63 tempore recentiore addita sunt (WILSON 126)

[1] Cf Wils Dict s v रक्षा

[2] Eodem modo quamquam vocabul m ter quaterve in hoc capite scrib tur mihi qu dem *agnishtika* legendum videtur Hoc ritu mense Margasira ingentes lignorum acervi (प्रचुरकाष्ठवती) incenduntur

77.

Lit Devan Charta Ind Foll 367 Long 14 Lat 7 Linn 14

Bhavishyapuranae pars utraque (C) Prioris partis, quae in fol 142[a] desinit, ea omnia desiderantur, quae in codice A inde a folio 94[a] 13 usque ad finem libri leguntur Altera pars e codice interpolato descripta est De exemplari Berolinensi cf Weber Catal 468

Codex anno 1826 exaratus est (WILSON 124)

78

Hujus voluminis folia 215–225 *Ganesastavaraja* libellum continent Incipit कर्मणा मनसा वाचा मे प्रपन्ना विनायक । ते तरति महाघोर ससार दुःखसागर ॥१॥ श्रीब्रह्मा उवाच ॥ भगवन् श्रोतुमिच्छामि विस्तरेण यथातथ । स्तवराजस्य माहात्म्य स्वरूप च विशेषत ॥२॥ नदिकेश्वर उवाच ॥ स्तवराजस्य माहात्म्य प्रवक्ष्यामि समासत । यत्फल लभते जप्त्वा स्वरूप चैव यादृश ॥३॥ Libellus distichis 141 constat, quibus Ganesa more solenni coacervatis et nominibus et epithetis celebratur Bhavishyapuranae hoc esse caput octavum decimum esse dicitur Quae vero ibi preces leguntur, ab his omni nomine differunt In fine libelli haec leguntur इति श्रीभविष्यत्पुराणे षष्ठे शे ब्रह्मनदिकेश्वरसवादे चतुर्थीकल्पे स्तवराजस्वरूपकथनो नामाष्टादशो ध्याय सपूर्ण ॥

Haec folia medio seculo superiore nitidissime exarata sunt (WALKER 129[h])

79–81.

Vol III Lit Devan Charta Ind Long 14 Lat 5 Lineae variant

Bhagavatapuranam, cum *Śrîdharasvaminis* commentario, *Bhagavatabhavarthadipika* appellato

Cod 121 Foll 408 Lib I Foll 1–81 Lib II Foll 82–123 In fine folium unum desideratur Lib III Foll 124–242 Haec pars, in charta Europaea exarata, recentiore manu post annum 1820 addita est Lib IV Foll 243–408

Cod 122 Foll 424 Lib V Foll 1–119 Folia १–६ desiderantur Lib VI Foll 120–219 Lib VII Foll 220–316 Foll १ २ desunt Lib VIII Foll 317–374 Lib IX Foll 375–424

Cod 123 Foll 508 Lib X Purvardha Foll 1–145 Foll ३१ ३२ desunt. Lib X Uttarárdha Foll 146–267 Lib XI Foll 268–460 Lib XII Foll 461–508 Folia १–४ desiderantur

Editiones Indicae duae exstant altera Calcuttae anno 1830, altera anno 1839 in urbe Bombay impressa Libros novem cum versione Francogallica Burnouf annis 1840–47 Lutetiae Parisiorum edidit De codicibus Parisiacis cf Burnouf I, CXLVII, de Berolinensibus Weber 469–478

Hi codices intra annos 1813–1816 nitide exarati sunt (WILSON 121–123)

82–85.

Voll IV Lit Devan Charta Ind Long $15\frac{1}{2}$ Lat $5\frac{1}{2}$ Lineae variant

Bhagavatapuranam cum Sridharae commentario

Cod 133 Foll 231 I Foll 1–79 II Foll 80–119 III Foll 120–231

Cod 134 Foll 266 IV Foll 1–109 V Foll 110–204 VI Foll 205–266

Cod 135 Foll 171 VII Foll 1–57 VIII Foll 58–118 IX Foll 119–171

Cod 136 Foll 442 X Purvardha Foll 1–144 Uttarardha Foll 145–287 XI Foll 288–402 Folium ९ desideratur XII Foll 403–442

Hi codices anno 1823 exarati sunt (MILL 133–136)

86.

Lit Bengal Charta Ind Foll 346 Long $17\frac{1}{2}$ Lat $5\frac{1}{2}$ Lineae variant

Insunt in hoc codice *Bhagavatapuranae* libri X XI XII In marginibus *Śridharasvaminis* commentarius adscriptus est Lib XI Foll 1–83 Lib X Foll 84–314 Lib XII Foll. 315–346

Codex anno 1711 exaratus est (WILSON 22)

87.

Lit Bengal Charta Ind Foll 152 Long 16 Lat 5 Linn variant

Bhagavatapuranae liber duodecimus cum *Sridhara svaminis* commentario Foll 149–152 recentiore manu exarata, libri octavi lectiones II–IV, narrationem de elephanti liberatione continent

Codex anno 1686 nitidissime exaratus est (WILSON 117)

88.

Volumen chartae tenuissimae Indicae ternos digitos latae

Hoc codice, hujus seculi initio literis minutis lusui non usui exarato, *Bhâgavatapuranae* libri VI–IX continentur Insunt multae picturae, quibus Krishna virique sancti cum eo colloquentes repraesentantur, pul-

cherrima in fine libri octavi repertur, in qua Krishna cum Radha ejusque amicis conspicitur (MILL 143)

89.

Foll 525–534 *Narayanavarma*, Narayanae loricam, quo hymno Krishna multiformis celebratur, continent. *Libellus, primo disticho excepto* (यस्मै विश्वरूपन्तु धर्मं नारायणात्मक । इन्द्राय प्राह येनद्रो गुप्तो दैत्यान्पयाजयत्) e sexto Bhagavatapuranae libro desumtus est, ibique lectionem octavam constituit In Burnoufii editione, Vol II p 588 legitur (MILL 112°)

90.

Lit Devanag Charta Indica Long 10 Lat $4\frac{1}{2}$ Linn 8

Hujus voluminis folia 155–208 *Bhaktiratnavali* (devotionis monile) libellum a *Vishnupurí* Tirabhuktensi compilatum continent Incipit ये मुक्तावपि नि[ ]स्पृहा प्रतिपद (dam) प्रोन्मीलदानदद्रा यामास्थाय समस्तमस्तकमणि कुर्वंति य स्वे वशे । तान् भक्तानपि ता च भक्तिमपि त भक्तप्रिय श्रीहरि वन्दे सततमर्चये (san°) ऽनुदिवस नित्य शरण्य भजे ॥१॥ Quod distichon e Bhagavatapurana ipso desumtum est Auctor, quem nomen ab urbe natali sumsisse vides e duodecim Bhagavatapuranae libris disticha principalia, quibus hominum erga Vishnum deum devotio tractatur, excerpsit et capitibus tredecim disposuit Quod ipse verbis hisce declarat दूरान्निशम्य महिमानमुपेत्य पार्श्वमत प्रविश्य भागवतामृताब्धे । पश्यामि कृष्णकरुणाजननिर्मलेन ह्रल्लोचनेन भगवद्भजन हि रत्न ॥७॥ तदिदमतिमहार्घ्यं भक्तिरत्न मुरारेरहमधिकसयत्न प्रीतये वैष्णवाना । हृदिगतजगदीशादेशमासाद्यमाद्य निधिवरमिव तस्माद्धारि षेद्धरामि ॥८॥ कंठे कृता कुलमशेषमलकरोति वेश्मस्थिता निखिलमेव तमोऽपहति । तामुज्ज्वला गुणवतीं जगदीशभक्तिरत्नावलि सुकृतिन परिशीलयतु ॥९॥ निखिलभागवतश्रवणालसा बहुकथाभिरथानपकाशिन । सममय ननु तानतु सार्थको भवतु विष्णुपुरीग्रथनग्रह ॥१०॥ Libro I (dist 119) de devotione in universum agitur, II (distt 65) de devotionis instrumentis III (distt 33) de devotionis generibus Quae quum novem rebus inniti dicatur, Vishnuis nominum auditione, repetitione, ejusdem recordatione, adoratione, cultu, veneratione, servitio, fiducia, corporis et animi in ejus manus traditione[1], novem deinceps capitibus disticha huc spectantia colliguntur IV distt 45 V distt 58 VI distt 26 VII distt 31 VIII distt 9 IX distt 4 X distt 4 XI distt 2 XII distt 2 Denique distichis decem Vishnus solum hominum refugium declaratur

In fine capitum singulorum haec leguntur इति श्रीमत्पुरुषोत्तमचरणारविंदकृपामकरदबिंदुप्रोन्मीलितविवेकतैरभुक्तपरमहंसविष्णुपुरीग्रथिताया श्रीभागवतामृताब्धिलब्धश्रीभगवद्भक्तिरत्नावल्या - -

Codex sub finem seculi superioris exaratus est Scriba haec adjecit इद पुस्तक लिखित उदेपुरमध्ये दीनवधुदासेन महताराघवजीपाठक ॥ (WALKER 131[b])

91

Hujus voluminis folia 122–172 *Bhaktiratnavalis* fragmentum, libros I–III et libri IV disticha 18, continent Praeterea folia २३ २४ २५ et २९ desiderantur In marginibus commentarius adscriptus est, qui his verbis incipit सत्सदाचारानुमित श्रुतिबोधित प्रारिप्सित निर्विघ्न परिसमाप्तिकारण श्रीकृष्णकीर्तनरूप मगलमाचरति ॥

Haec voluminis pars ineunte seculo octavo decimo exarata est (WALKER 157[c])

92

Foll 105–139 *Harilílávaveka*, Harilîlae investigatio, ad Vopadevae libellum commentarius Incipit श्रा नम कृष्णाय सच्चिदानदरूपिणे । जगत्सर्गविसर्गादिसाक्षिणे [ऽ]चित्यशक्तये ॥१॥ जयति वोपदेवस्त (°vasya) वाचो विबुधसस्तुत । यनसारा ज्वलाभास (? jvalabhasah) क्षीरोदस्येव विचय (vichayah) ॥२॥ श्रीमद्भागवतस्यानुक्रमणी हृद्विनिर्मिता । हरिलीलाभिधानेय यथाबुद्धि विविच्यते ॥ Additus est textus, quo Vopadeva, metro Anushtubh usus, de Bhagavatae lectionum numero, viris colloquentibus singulorum librorum argumento accurate disseruit Vopadevae libellus hoc disticho incipit श्रीमद्भागवतस्कधाध्यायार्थादि निरूप्यते । विदुषा वोपदेवन मत्रिहमाद्रितुष्टये ॥ De Hemadri commentator haec मत्री च राज्ञो देवगिरीश्वरस्य रामचन्द्रस्य । In fine Vopadevas haec इति भागवतस्यानुक्रमणी रमणी कृता । विदुषा वोपदेवेन भिषक्केशवसूनुना ॥ हरिलीलेति नामेय हरिभक्तैर्विलोक्यता । यस्या विलोकनादेव हरिभक्तिर्विवर्धते ॥

De commentatoris nomine ut dubitarem, iis quae Burnouf in Bhagavatapuranae praefatione I, XCIII dixit, adductus sum In fine enim codicis nostri haec leguntur हरिलीलाविवेको [ऽ]य कामरजस्य (l कामराजस्य) वेश्मनि । कटके चरयाचक्रे तुम्वा (l रचयाचक्रे तुष्ये) हेमाद्रिणा मता (l मता) ॥, quibus *Hemadris* quidam librum in aula Kamarajae scripsisse declaratur At in codice Colebrookii (E I H 484) post distichon illud haec addun-

[1] श्रवण कीर्तन विष्णो स्मरण पादसेवन । अर्चन वदन दास्य सख्यमात्मनिवेदन ॥ Bhág Pur VII 5 23

tur इति हरिलीलाविवेक समाप्त । सरस्वतीमधुसूदनेन (sic) निर्ष्यूढमेतदुपमोदनेन ॥ Quae levissimae auctoritatis verba Madhusudanam libellum retractasse significant Idem vero Hemadris alium Vopadevae librum commentatus est In fine enim Muktaphalae, quo opere Vopadeva de Vishnuis cultu agit, in omnibus quos equidem in spexi *codicibus haec leguntur* टीका मुक्ताफलस्येमा नाम्ना कवल्यदीपिका । हेमाद्रि कटके चक्रे कामराजस्य वेश्मनि ॥

Paramahansapriya, Vopadevae liber, in commentario aliquoties laudatur

Codex anno 1766 neglgentissime exaratus est (WALKER 208[d])

93.

Foll 6 Long $10\frac{1}{2}$ Lat 4 Linn 8

Hujus voluminis folia 72–77 libellum *Durjanamukhachapetika* (Alapa improbis ducta) a Ramasrama quodam scriptum continent Incipit यदुपीचर्भं नत्वा हुवे विद्वद्विनिश्चय । भागवताभिग्रायो व्यार्षानीयत्वसश्रये ॥१॥ Auctor Bhagavatapuranam genuinis octodecim puranis a Vyasa scriptis vindicare studet Libellus a Burnouf in Bhagavatapuranae *praefatione I p 56 sqq* Francogallice versus est

Haec folia post annum 1820 neglgenter exarata sunt (WILSON 493[d])

94.

Foll. 9 Long $10\frac{1}{2}$ Lat 4 Linn 8

In foll 99–108 *Avataravadavali* (disquisitionum series de epiphania institutarum) libellus a *Purushottama* Pitambarae filio Vallabhacharyae discipulo, scriptus Plenior titulus in fine reperitur इति श्रीमद्वल्लभाचार्यचरणनलिनानतोत्तमागश्रीपीताम्बरतनुजपुरुषोत्तमकृतावतारवादावल्या श्रीभागवतस्वरूपविषयकशङ्कानिरासवादस्त्रयोदश समाप्त ॥ Incipit वेदवेदान्तसार यद्धामस्वेदनिवर्त्तक । महापुराणमूर्द्धन्य श्रीमद्भागवत स्तुम ॥ Auctor iisdem fere utitur argumentis atque Ramasrama, quo tamen antiquior videtur esse, ut Bhagavatam in genuinorum puranarum numero esse probet Vopadevae tamen nullam omnino mentionem facit In medio fere libello eos auctores recenset, qui sive locos Bhagavatae laudant, sive *auctoritatem ejus agnoscunt Sunt ii* Apyayadikshita Dravidensis in libro Sivatattvaviveka, Upadesasahasri libri commentarius[1], Kalidharmanirnaya liber, *Kshemendra Kasmirensis in libro de ritibus* Kshemendraprakasa appellato, Nirnayasindhu liber[2], Nrisimhacharya, Ramachandrae, *Prakriyakaumudis auctoris*, filius in commentario ad Kalanirnayadipika librum[3], Sahasranaman capitis, quod in Padmapurana occurrit, commentarius, Prachinagauda in libro Samvatsarapradipa, Bhattojidikshita in commentario ad librum Chaturvinsatimata (भट्टोजिदीक्षितकृताया चतुर्विंशतिमतव्याख्यायामाचारकाड तर्पणोत्तर पुत्रानिर्णये च), Bhaskara in Sraddhamayukha, Madhusudanasarasvati in libro Bhaktirasayana et in commentario ad Bhagavadgitam, Vidyanivasabhattacharya in libro de ritibus Sachcharitamimansa appellato, Vishnupuri Tirabhuktensis in libro Bhaktiratnavali, Sankaracharya in libro Chaturdasamataviveka, Hemadri in pluribus libris (तथा हेमाद्रिग्रन्थदानखडकालनिर्णयादिषु) Praeterea Puranae, Anekarthakosha et Sridharasvamin citantur

Libellus eadem manu atque praecedens exaratus est (WILSON 493[f])

95.

Lit Devan Charta Ind Foll 377 Long $16\frac{1}{2}$ Lat 6 Linn 11

Matsyapuranam, a Suta coram anachoretis ita relatum, ut olim a Vishnu, piscis formam gerente cum Manu communicatum erat De argumento cf Wilson, Vishnupurana p LI Incipit प्रचण्डताण्डवाटोपप्रक्षिप्ताधिप्तदिग्गजा । भवतु विघ्नभङ्गाय भवस्य भवता भुजा ॥ पातालादुत्पतिष्णोर्मकरवसतयो यस्य पुच्छाभिघातादूर्ध्वं ब्रह्माण्डखण्डव्यतिकरविहितव्यात्ययेनापतति । विष्णोर्मत्स्यावतारे सकलवसुमतीमण्डल व्यश्नुवानास्तस्यास्योदीरिताना ध्वनिरपहरतादश्रियं व श्रुतीना ॥ नारायण etc ॥ अजो पि य क्रियायोगान्नारायण इति स्मृत । त्रिगुणाय त्रिवेदाय नमस्तस्मै स्वयभुवे ॥ सूतमेकाग्रमासीन नैमिषारण्यवासिन । मुनयो दीर्घसत्रान्ते पप्रच्छुर्दीर्घसहिता ॥ प्रवृत्तासु पुराणीषु धर्म्यासु ललितासु च । कथासु शौनकाद्यास्तु अभिनन्द्य मुहुर्मुहु ॥ कथितानि पुराणानि यान्यस्माक त्वयानघ । तान्येवामृतकल्पानि श्रोतुमिच्छामहे पुन ॥ कथ ससर्ज भगवॉल्लोकनाथश्चराचर । कस्माच्च भगवान्विष्णुर्मत्स्यरूपत्वमाश्रित ॥ भैरवत्व भवस्यापि पुरारित्व च गद्यते । कस्य हेतो कपालित्व जगाम वृषभध्वज ॥ सर्वमेतत्समाचक्ष्व सूत विस्तरश क्रमात् । त्वद्वाक्यस्यामृतस्येव न तृप्तिरिह जायते ॥ सूत उवाच ॥ पुण्य पवित्रमायुष्यमिदानीं शृणुत द्विजा । मात्स्य पुराणमखिल यज्जगाद गदाधर ॥ पुरा राजा मनुर्नाम चीर्णवान्विपुल तप । पुत्रे राज्य समारोप्य क्षमावानविनदन ॥ etc

Capita sunt 278, quorum argumenta haec 1 Vishnus pisciformis Manui instantem cataclysmum praedicit

---

[1] Liber Sankaracharyae tributus cujus titulus plenior h e Sakalavedopanishatsaropadesasahasri Commentarios duos novi alterum a *Ramatirtha* Krishnatirthae discipulo scriptum alterum ab *Anandajnana* compositum

[2] Hujus nominis liber a *Kamalakara* Dinakarae filio scriptus est

[3] Hic liber *Ramacharyae* tributur

2 Diluvii tempore Manus quum navem conscendisset, cum Vishṇu piscis formam gerente colloquitur De mundi creatione 3 De creatione a Brahmane facta Cui ut Savitrim sive Satarupam undecunque intueretur, quatuor (immo quinque) facies oriuntur Eorum filius Manu Svayambhuva (alus nominibus Viraj sive Adhipurusha appellatus) nascitur, a quo reliqui Manues descendunt[1] 4–6 Incestu, quamvis cogitatione sola[2], commisso Brahman quum Kamam exsecravisset, ejus precibus motus, ut Lakshmanae, Ramae fratris, et Bharatarum gente extincta, regis alius filius nasceretur, deinde in coelum reverteretur, statuit Deorum vatum divinorum, gigantum, daemonum origo 7 Madanadvadaṣivratam (चैत्रे मासि सिते पक्षे द्वादश्या) quo ritu Krishna, Kámae formam gerens colitur Hoc ritu observato Diti Marutes filios nacta est 8 Regum institutio Prithu primus terrae rex fuit 9 Manvantararum, Manuum eorumque prolis descriptio Octavum post Manum, Vivasvatis filium, Manvantaram Savarnyam futurum esse dicitur 10 Prithuis, Venae filii, regnum Terrae nomina *prithivî* et *go* explicantur 11 (fol 14[a]) De Solis prole De Sanjna, Prabhá, Chaya ejus uxoribus Solis nimius splendor a Tvashtri minuitur[3] Ida in equam mutatur et Budhae nubit 12 Pururavas Budhae et Idae filius nascitur Ida ipse postea kimpurushae formam et Sudyumnae nomen nanciscitur Gentis a Sole originem ducentis proles Ikshvakuis familia 13 Manium septem catervae sunt, tres incorporales, quatuor corpore praediti Quorum Mena filia spiritualis est Dakshayaṇi in Dakshae sacrificio se ipsam comburit Ejus in variis locis sacris nomina वाराणस्यां विशालाक्षी नैमिषे लिंगधारिणी । प्रयागे ललिता देवी कामाक्षा (कामुका C D [4]) गंधमादने ॥ मानसे कुमुदा नाम विश्वकाया तथापरे। गोमते गोमती नाम मंदरे कामचारिणी ॥ मदोत्कटा चैत्ररथे जयती हस्तिनापुरे । कान्यकुब्जे (kanya° C D) तथा गौरी रंभा मलयपर्वते ॥ एकाम्रके (एकाम्रके C D) कीर्त्तिमती विश्वा विश्वेश्वरे विदुः । पुष्करे पुरुहूतेति केदारे मार्गदायिनी ॥ नंदा (मदा C D) हिमवतः पृष्ठे गोकर्णे भद्रकर्णिका । स्थानेश्वरे भवानी तु बिल्वके बिल्वपत्रिका ॥ श्रीशैले माधवी नाम भद्रा भद्रेश्वरे (भद्रेश्वरी C D) तथा । जया वराहशैले तु कमला कमलालये ॥ रुद्रकोट्यां च रुद्राणी काली कालिंजरे गिरौ (कालंजरे तथा C D)। महालिंगे तु कपिला माकोटे मुकुटेश्वरी ॥ शालग्रामे महादेवी शिवलिंगे जलप्रिया । मायापुर्यां कुमारी तु संताने ललिता तथा ॥ उत्पलाक्षी सहस्राक्षे कमलाक्षे (हिरण्याक्षे C D) महोत्पला । गयायां मंगला नाम विमला पुरुषोत्तमे ॥ विपाशायाममोघाक्षी पाटला पुंड्रवर्धने । नारायणी सुपार्श्वे तु त्रिकूटे (त्रिकूटे C D) रुद्रसुंदरी ॥ विपुले विपुला नाम कल्याणी मलयाचले । कोटवी कोटितीर्थे तु (°tirtheshu C D) सुगंधा मागधे (माधवे C D) वने ॥ कुब्जाम्रके (गोदावर्यां C D) त्रिसंध्या तु गंगाद्वारे रतिप्रिया (ravi° C D) । शिवकुंडे शुभानंदा नंदिनी देविकातटे॥ रुक्मिणी द्वारवत्यां तु राधा वृंदावने वने । देवकी मथुरायां तु पाताले परमेश्वरी ॥ चित्रकूटे तथा सीता विंध्ये विंध्याधिवासिनी । सह्याद्रावेकवीरा च हरिश्चंद्रे (हरिश्चंद्रे C D) तु चंद्रिका ॥ रमणा रामतीर्थे तु यमुनायां मृगावती । करवीरे महालक्ष्मीरुमा देवी विनायके॥ अरोगा (आरोग्या C D) वैद्यनाथे तु महाकाले महेश्वरी । अभयाप्युष्णतीर्थे तु (अभयेत्युष्णतीर्थेषु C D) अमृता विंध्यकंदरे (नितंबा विंध्यपर्वते C D)॥ मांडव्ये मांडवी नाम स्वाहा माहेश्वरे (°ri C D) पुरे। छगलांडे (छागलांडे C D) प्रचंडा तु चंडिकामरकंटके॥ सोमेश्वरे वरारोहा प्रभासे पुष्करावती । देवमाता सरस्वत्यां पारावारतटे (para pa° C D) मता ॥ महालये महाभागा पयोष्ण्यां पिंगलेश्वरी । सिंहिका कृतशौचे (कृतशौचे C D) तु कार्त्तिके[ऽ]प्यतिशांकरी ॥ उत्पलावर्त्तके लोला सुभद्रा शोणसंगमे । माता सिद्धपुरे (सिद्धवने C D) लक्ष्मीरनंगा भरताश्रमे ॥ जालंधरे विश्वमुखी तारा किष्किंधपर्वते । देवदारुवने पुष्टिर्मेधा काश्मीरमंडले ॥ भीमा देवी हिमाद्रौ तु पुष्टिर्विश्वेश्वरे (तुष्टि° C D) तथा । कपालमोचने शुद्धिर्माता कायावरोहणे ॥ गंगाद्वारे (शंखोद्धारे C D) [ऽ]ध्वरा नाम धृतिः पिंडारके तथा । कला तु चंद्रभागायामच्छोदे (°chhode C D) शिवकारिणी (शिवधारिणी C D) ॥ वेणायाममृता नाम बदर्यामुर्वशी तथा । औषधी चोत्तरकुरौ (°kurau C D) कुशद्वीपे कुशोदका ॥ मन्मथा हेमकूटे तु मुकुटे (कुमुदे C D) सत्यवादिनी । अश्वत्थे वंदनीका (°nija C D) तु निधिर्वैश्रवणालये ॥ गायत्री वेदवदने पार्वती शिवसंनिधौ । देवलोके तथेंद्राणी ब्रह्मास्येषु सरस्वती ॥ सूर्यबिंबे प्रभा नाम मातृणां वैष्णवी मता । अरुंधती सतीनां तु रामासु च तिलोत्तमा ॥ चित्ते ब्रह्मकला नाम शक्तिः सर्वशरीरिणां । एतदुद्देशतः प्रोक्तं नामाष्टशतमुत्तमं । अष्टोत्तरं च तीर्थानां शतमेतदुदाहृतं ॥ 14 De Achoda, Manium Agnishvátta appellatorum filia, et de ejus nominum Amavasyá, Ashṭaká, Satyavati origine 15 Manes Barhishad dicti in Vaibhraja mundo degunt, quorum filia Pívari postea Ṣukae Vyasae filio, nubit Manes Manasa appellati, Vasishthae filii, quibus filia *Go* (शुक्रस्य दयिता पत्नी) est Iis a Brahmanis liba offeruntur In solis orbe Havishmat manes, Angirasis filii, degunt, iique Yasodae

[1] वैराजा यत्र ते जाता बहवः शंसितव्रताः । स्वायंभुवा महाभागाः सप्त सप्त तथापरे ॥ स्वारोचिषाद्याः सप्त ते ब्रह्मतुल्यस्वरूपिणः । औत्तमिप्रमुखास्तद्वद्येषां त्वं सप्तमोऽधुना ॥

[2] वाक्सृष्टिः । चतुरिंद्रियवदिंद्रिया तद्वदतींद्रियशरीरका ॥

[3] अपनेष्यामि ते तेजः कृत्वा यंत्रे दिवाकर । रूपं तव करिष्यामि लोकानंदकरं प्रभो ॥ तथेत्युक्तः स रविणा भ्रमौ कृत्वा दिवाकरं । पृथक्चकार तत्तेजश्चक्रं विष्णोरकल्पयत् ॥ त्रिशूलं चापि रुद्रस्य वज्रमिंद्रस्य चाधिकं । दैत्यदानवसंहर्तुं सहस्रांशुकरात्मकं ॥ रूपं चाप्रतिमं चक्रे त्वष्टा पद्भ्यामृते महत् । न शशाकाथ तद्द्रष्टुं पादरूपं रवेः पुनः ॥ अर्चास्वपि ततः पादौ न कश्चित्कारयेत्क्वचित् । यः करोति स पापिष्ठां गतिमाप्नोति निंदितां ॥ Similia in Bhavishyapuráṇa leguntur

[4] His literis codd. Colebr (E. I H 1080 et 407) notavi

patres Qui a Kshatriyis coluntur. In Kámadugha mundo manes *Svasvadhá* (*sukhada* C D) habitant, quorum filia Virajá Nahushae nubit Ii a Vaisyis coluntur. In Mánasa mundo Somapa manes vivunt, qui Narmadám filiam genuerunt Quae res in sacrificio *manibus oblato adhibendae, quaeve vitandae sint*, breviter refertur 16 De manium cultu Atque primum de iis ritibus agitur, qui ter in anno ad colendos manes faciendi sunt (*anvahárya*)[1] 17 Deinde ii tractantur, *qui omnibus ordinibus communes anni temporibus yuga* et *manvantara* appellatis peragendi sunt (*sádharana*, sive *samanya*). Data laetitiae occasione, qualis die festo, sacrificio, nuptiis celebrandis offertur, ii ritus observantur, qui *abhyudayika* sive *vriddhiṣraddha* appellantur. Quae tria genera *parvana* nomine comprehunduntur 18 Ceremoniae diebus post mortuum cognatum proximis observandae (*ekoddishṭa*) 19 Manibus quae oblationes factae sunt, eam formam sumunt, quae ad eos sustentandos maxime idonea est 20, 21. Ritus funebres quam efficaces sint, septem Kausikae filiorum fatis probatur Ii enim, quum fame exorta Gargae magistri vaccam mactassent, ita tamen, ut suadente Pitrivartine, fratre natu minimo, manibus sacrificarent, post quinque aetates operis pii fructu cum numine summo conjuncti sunt Atque quarta aetate Pitrivartin Panchalorum rex sapientissimus (sarvajautunám rutavettá), fratres duo regis socii[2], reliqui bráhmanae facti sunt 22 (fol 28[b]) Ingens locorum sacrorum ad flumina et lacus sitorum numerus traditur, ubi manium cultus faustissime fieri perhibetur Simul diei tempus ad ritus peragendos statutum definitur 23 De Somae (Lunı) origine ejusque et Tarae amoribus 24. Budhae origo. De Purúravase et Urvasi eorumque prole Rajis filii Brihaspatis insidiis ab Indra interficiuntur[3] 25–42. Yayatis *res gestae Quae verbo tenus cum iis, quae in* Mahábhárata I, 3185–3690 leguntur, consentiunt 43 (fol 50[b])[5] De Yaduis subole et Kártavíryárjuna Quae cum Harivansae lectione 33 consentiunt 44–46 De Andhakarum et Vrishnium familia narratio, quae a Harivanṣa lectionibus 37–40 paulum tantum differt. 47 Vishnus, quo Asuras exstirparet, decies in terram descendit, ter divinam, septiens humanam formam gerens 48, 49 De Turvasuis, Púruis, Druhyuis, Anuis familia. Sub finem futurorum regum series[4] enumeratur: अधिसोमकृष्णो (*adhisuma*° C D) यस्मिमं प्रथमं वर्तते नृपः। तस्यान्ववाये वक्ष्यामि भविष्ये कथितान्नृपान् ॥ अधिसोमकृष्णपुत्रस्तु (adhisíma° C D) विचक्षुर्भविता नृपः। गंगया तु धृते तस्मिन्नगरे नागसाह्वये ॥ त्यक्त्वा विचक्षुर्नगरं कौशाम्ब्यां तु निवत्स्यति। भविष्याष्टौ सुतास्तस्य महाबलपराक्रमाः ॥ भूरिज्येष्ठः सुतस्तस्य ततश्चित्ररथः स्मृतः। शुचिद्रथश्चित्ररथाद्वृष्णिमांश्च शुचिद्रथात् (suchidrathát C. D) ॥ वृष्णिमतः सुषेणश्च भविष्यति शुचिर्नृप. (punar nṛipaḥ C. D)। तस्मात्सुषेणाद्भविता सुनीथो नाम पार्थिवः ॥ नृपात्सुनीथाद्भविता नृचक्षुः सुमहायशाः। नृचक्षुषस्य (nrichakshushas tu C D.) दायादो भविता वै सुखीबलः ॥ सुखीबलसुतश्चापि भावी राजा परिप्लवः। परिप्लवसुतश्चापि भविता सुतपा नृपः ॥ मेधावी तस्य दायादो भविष्यति न संशयः। मेधाविन. सुतश्चापि भविष्यति पुरंजयः ॥ उर्वो (ऊर्वौ C D) भाव्य. सुतस्तस्य तिग्मात्मा (Nirmákhyas et postea Nirmád C D) तस्य चात्मजः। तिग्मात्माद्बृहद्रथो भाव्यो वसुदामा बृहद्रथात् ॥ वसुदाम्नाच्छतानीको भविष्योदयनस्तथा। भविष्यते चोदयनाद्वीरो राजा वहीनरः (महीरत: C D) ॥ वहीनरात्मजश्चैव (mahírata° C. D) दंडपाणिर्भविष्यति। दंडपाणेर्निरामित्रो निरामित्रात्तु क्षेमकः ॥ अतोऽनुवंशश्लोकोऽयं गीतो विप्रैः पुरातनैः। ब्रह्मक्षत्रस्य यो योनिर्वंशो देवर्षिसत्कृतः। क्षेमकं प्राप्य राजानं संस्थास्यति स वै कलौ ॥ 50 De Agnis filiis, sive diversis ignis sacri generibus. 51 (fol 74[a]) Pietas operibus bonis innixa commendatur (ज्ञानयोगसहस्राद्धि कर्मयोगः प्रशस्यते)[5]. 52 Puránarum enumeratio, cujus locos gravissimos Wilson in Vishnupuránae praefatione p xvi sqq excerpsit Upapuranae tres tantum memorantur. उपभेदान्प्रवक्ष्यामि लोके ये संप्रतिष्ठिताः ॥ पाद्मे पुराणे यत्प्रोक्तं नरसिंहोपवर्णनं। तच्चाष्टादशसाहस्रं नारसिंहमिहोच्यते ॥ नंदाया यत्र माहात्म्यं कार्त्तिकेयेन वर्ण्यते। नंदापुराणं तल्लोकैराख्यातमिति कीर्त्यते ॥ यत्र शांब (l ṣambam) पुरस्कृत्य भविष्येऽपि कथानकं। प्रोच्यते तत्पुनर्लोके शाम्बमेतन्मुनिव्रताः ॥[6] 53 Inde ab hoc capite usque ad caput 91 de variis ritibus agitur Incipit अतः परं प्रवक्ष्यामि दानधर्मानशेषतः। उपवाससमायुक्तान्यथा मत्स्योदितानि ह ॥ महादेवस्य संवादं नारदस्य च धीमतः। यथावृत्तं प्रवक्ष्यामि धर्मकामार्थसाधकं ॥ Nakshatrapurushavratam 54 Adityaṣayanavratam. 55. Krishnáshṭamívratam 56 Rohinichandrasayanam vratam 57 Tadagavidhis 58 Vrikshotsargavidhis sive Vrikshodyá-

[1] एतदग्निमतः प्रोक्तमन्वाहार्यं तु पार्वणं। यथेंदुसंक्षये तद्वदन्यत्रापि निगद्यते ॥ et paulo post अनेन विधिना श्राद्धं त्रिरब्दस्येति निर्वपेत्। कन्याकुंभवृषस्थेऽर्के कृष्णपक्षेषु सर्वदा ॥ यत्र यत्र प्रदातव्यं सपिंडीकरणात्परं। तत्र तेन विधानेन कार्यमग्निमता सदा ॥

[2] Cf Harivansa 1185 sqq 1 Subalaka कामशास्त्रप्रणेता च बाभ्रव्यः स सुबालकः। पंचाल इति लोकेषु विश्रुतः सर्वशास्त्रवित्. 2 Kandarika: वेदशास्त्रप्रवर्तकः ॥

[3] गत्वाथ मोहयामास रजिपुत्रान्बृहस्पतिः। जिनधर्मं समास्थाय वेदबाह्यं स वेदवित् ॥ वेदत्रयीपरिभ्रष्टांश्चकार धिषणाधिपः। वेदवाह्यान्परिज्ञाय हेतुवादसमन्वितान् ॥ जघान शक्रो वज्रेण.

[4] Cf Wilson, Vishnupurána, p 461

[5] Etiam infra in cap 245 eadem sententia occurrit ज्ञानयोगसहस्राद्धि कर्मयोगो विशिष्यते ॥

[6] *In codicibus C D Adityapuránam additur*

pranavidhis 59 Saubhagyasayanavratam 60 Agastyapujavidhis Narratio de Agastyae origine 61 (fol 86^{a}) Anantatritiyavratam 62 Rasakalyaninivratam 63 Ârdranandakaritritiyavratam 64 Akshayatritiyavratam 65 Sarasvatavratam 66 Chandradityoparaga snanavidhis 67 Saptamisnapanam 68 Bhimadvadasivratam Hic ritus, quo Bhima Panduides duodecimo Maghae mensis clarilunii die Vishnum coluisse fertur, e Bhavishyapurana desumtus esse dicitur Vide supra, p 34^{b} n 65 69 Anangadanavratam a Dalbhya Chaikitayana traditum 70 Asunyasayanam vratam Hoc ritu secundo Sravanae mensis obscurilunii die si Krishna colitur, conjuges nunquam separantur 71 (fol 69^{a}) Angarakachaturthîvratam Quem ritum e Bhavishya purana desumtum esse, prooemii versus innuere videntur 72 Sukra–Brihaspatipuja 73 Kalyanasaptamivratam 74 Visokasaptamivratam 75 Phalasaptamivratam 76 Sarkarasaptamivratam 77 Kamalasaptamivratam 78 Mandarasaptamivratam 79 Subhasaptamivratam 80 Asokadvadasivratam gudadhenuvidhanam cha 81 (fol 103^{a}) 82 Dhanyasailadanam, Lavanachala°, Gudachala°, Hemaparvata°, Tilasaila°, Karpasaparvata°, Ghritasaila°, Ratnasaila°, Rajataparvata°, Sarkarachaladanam 83 Vaisampayaniyam grahasantividhanam 84 Graharupanukirtanam 85 Sivachaturdasivratam 86 Phalatyagamâhatmyam 87 Âdityavaravratam 88 Sankrantyudyapanavratam 89 Vibhutidvadasivratam 90 Shashtivratam Sexaginta ritus breviter enumerantur 91 (fol 121^{b}) Snanavidhis 92–101 De Prayagae sanctitate 102–115 Mundi descriptio 102 (fol 102^{a}) De septem Jambudvipae partibus 103 De Kuruvarshae, Bharatavarshae[1], aliorum incolis, fluminibus, montibus, arboribus, ceteris 104–109 Pururavas ad Airavatim Vishnum colit 110 Regionum circum Kailasam sitarum descriptio 111 (fol 142^{a}) Sakadvipae, Kusadvipae, Kraunchadvipae, Salmaladvipae, Gomedadvipae, Pushkaradvipae descriptio 112 De siderum majorum motibus et temporis divisione 113 De nubibus, pluviae origine Solis curru 114 De solis satellitibus, de luna, de solis et lunae defectionibus De Dhruva, qui porculi marini (sisumara) forma in coelo positus conversionibus suis siderum motum efficere dicitur[2] 115 Sol noctu ignem, ignis interdiu solem intrat De stellis 116–127 Tripura a Siva destruitur (cf Mahabh VIII 1391, sqq) 116 Maya, Asurarum princeps, una cum Vidyunmaline, et Tarakaksha, a Brahmane obtinent, ut urbes tres ab ipsis condendae, nisi Sivae sagitta, a nemine destruantur 117 Tripurae descriptio 118 Ubi Asurae vitam beatissimam degunt, donec Discordia et Nemesis urbem intrant Mayae insomnium 119 Dei, ab Asuris oppressi, a Brahmane, coque auctore a Siva auxilium petunt 120 Siva ad pugnam se accingit cui dei essedum magicum parant Brahman ipse aurigae munus suscipit 121 (fol 162^{a}) Narada Mayae bellum indicit 122 Pugnae initium 123 Maya, postquam lacum nectare mortuos in vitam revocante implevit, pugnam redintegrat Dei Indra duce fugantur Krishna bovis forma Tripuram intrat et nectar illud ebibit 124 Asurae in mare confugiunt 125 Dei urbem occupant Redintegrata pugna Tarakaksha occiditur 126 Fato quum constitutum esset, ne urbs alio tempore destrueretur, atque quo momento luna cum Pushya conjungeretur, Asurae a deis illud tempus neglectum iri sperantes exsultant 127 At Siva fatali illo temporis puncto urbem telo excidit 128 Pururavas nova luna ad colendos manes coelum adit[3] De manium generibus De singulis lunae phasibus et mensis lunaris partibus 129 De temporum humanorum et divinorum computatione Aevi argentei descriptio 130 Intra aevum aureum et argenteum quod sacrificium ab Indra institutum est, in eo assentiente quidem Sole, at recusantibus viris sanctis animalibus factum est Ex quo tempore pietas plus valet quam sacrificium[4] 131 (fol 179^{b}) Aeneae et ferreae aetatis descriptio In temporis fine aevi depravati domitor et vindex e Bhriguis familia existet, qui in hoc purána *Pramati* appellatur Postea aetas aurea revertetur 132 De hominum in singulis manvantaris officiis De vatum divinorum (rishi) generibus Denique septem gentes illae enumerantur, e quibus carminum sacrorum poetae processerunt Bhrigu (vates 19), Angiras (33), Kásyapa (6), Atri (7), Vasishtha (7), Visvamitra (13), Agastya (3), E regia domo orti sunt Manus Vaivasvata Ida rex, et Pururavas Vaisyae vero Bhalandava (Bhalanda C D), Vasasva (Vandya C D), Sankila (Sankirna C D) fuerunt

---

[1] Hoc varsha in novem partes distribuitur quarum nomina apud Wilson Vishnupurana p 175 invenies nona ibi omissa *Manava* appellatur

[2] योऽसा चतुर्दशर्क्षेषु शिशुमारो व्यवस्थित । उत्तानपादपुत्रोऽसौ मेढीभूतो ध्रुवो दिवि ॥ स वै भ्रमन्भ्रामयते चन्द्रादित्यौ ग्रहैः सह । भ्रमन्तमनु वै यान्ति नक्षत्राणि तु चक्रवत् ॥

[3] यदा तु चन्द्रः सूर्यश्च नक्षत्रेण (नक्षत्राणि C D) समागतौ ॥ अमावास्यां निवसत एकस्मिन्नथ मण्डले । तदा स गच्छते दिवाकरनिशाकरौ ॥ अमावास्याममावास्यां मातामहपितामहौ । अभिवाद्य ततस्तत्र कालापेक्षः स तिष्ठति ॥ Sequuntur nonnulli versus ad eundem spectantes qui tamen in iis qui mihi praesto sunt codicibus corrupti sunt

[4] Indra ipse eo tempore nomen dei omnia devorantis (visvabhuj) accepit

Omnino nonaginta et unus fuisse dicuntur 133–147 Tarakae caedes 148 (fol 226[b])–165 Hiranyakasipuis aliorumque Asurarum caedes et Vishnuis manifestationes Quae res eodem modo et plerumque iisdem verbis narrantur atque in Harivansa 2248–2789 166 (fol 251[b]) Andhakae caedes 167–172 Váranásiae majestas 167 Avimuktae laudes Quo loco quum Harikesa yaksha (sive Pingala) Şivam coluisset, a deo catervarum suarum praefectus (ganapati) creatur. 168 Omnia pia culi urbe frequentanda laudantur Templa sacerrima (linga) haec octo ibi reperiuntur Harischandra, Amratakesvara, Jaleşvara (jale° A), Şriparvata, Maháláya, Krimichandesvara[1], Kedára, Maháblhairava 169 Etiam Skanda urbis sanctitatem praedicat 170 Ejusdem loci virtutes a Siva celebrantur Urbis confinium Praemia eorum, qui ibi Şivam colunt 171 (fol 261[b]) Avimuktae habitatio ad omnia omnium hominum peccata lustranda sufficit 172 Denique etiam viri sancti urbem laudibus extollunt 173–181 Narmadae[2] majestas, a Markandeya coram Yudhishthira praedicata 173 Fluvii sanctitas, et locorum sacerrimorum enumeratio 174 175 Jvalesvaram tirtham in Amarakantaka monte situm, eo tempore ortum est, quum Tripura, Vanae sede, deleto una urbs in eum locum decidit 176 Kuverис et Narmadae confluens Nomen a Kuvera (cf P VII 3 1) *derivatur 177 Alii loci sancti in laeva Narmadae* ripa siti enumerantur 178 Permulta alia sacella memorantur 179 Şuklatirtham (sive Şukratirtham) celebratur 180, 181 Alia sacella 182 (fol 281[b]) De septem vatibus divinis Bhrigu, Angiras, Atri, Marichi, Pulastya, Pulaha, Vasishtha[3], eorumque prole Atque primum Bhriguis gens refertur Deinde 183 Angirasis 184 185 Atris, 186 Marichis, 187 Vasishthae 188 Narratio de Nimi et Vasishtha, qui alter alterum exsecrati corpore privantur (Videha), donec a Brahmane formam recuperant Vasishthae et Agastyae origo 189 Agastyae, Pulahae, Pulastyae gens Hujus capitis initium in codice desideratur 190 Dharmae proles 191 (fol 288[a]) Hi omnes vates divini inferiis colendi sunt De cibis et largitionibus manibus maxime acceptis 192 Vaccae praegnantis largitio 193 Nebridis dorcadis nigrae (krishnajina) largitio 194 Tauri manumittendi descriptio (vrishotsarga) 195–201 Narratio de Savitri, Asvapatis filia Mahabharatae (III 16616 sqq) in tat one relata 202 (fol 296[a])–214 De regis officiis 202 *De ministris eligendis regisque vitae ratione* 203 De ministrorum officiis 204 Arcis aedificatio et armorum annonaeque comparatio 205 De antidotis et medicinis a rege comparandis 206 De praesidiis magicis a rege ad firmandam arcem adhibendis De ominibus infaustis 207 De regis filio educando De regnandi artibus et consiliis 208 Fato non ignave cedendum, sed virili conatu obnitendum esse 209 Inimici variis rationibus devincendi sunt comitate, 210 discordia disseminanda, 211 (fol 306[b]) donis 212, 213 castigatione 214 Juris civilis compendium 215 De avertendis quum infaustis ominibus, tum calamitatibus (sánti) Quae (216–225) a Garga coram Atri enarrantur 216 De calamitatum generibus De ominibus faustis 217 Deorum signa, si stationem et quietem reliquerint procuranda sunt 218 De ignibus et fulminibus procurandis 219 De ominibus, quae arborum mutatione indicantur 220 De pluviae prodigio 221 (fol 316[b]) De fluminibus et lacubus 222 De partu sive praematuro sive monstroso 223 Res immobiles si moveantur, piacula adhibenda sunt 224 De prodigiis, quae avibus sive animalibus indicantur, piandis 225 De variis portentis 226 Grahayajna Lakshahoma Kotihoma, tria sacrificia, quibus planetae conciliantur 227 Tempus ad expeditionem opportunum 228 Membris palpitantibus quid significetur 229 De insomniis 230 De ominibus, quae expeditioni infelicem sive felicem eventum portendunt 231 (fol 322[a]) *Vishnuis ad delendos Asuras nani forma nascitur* 232 Prahrada coram Bali nepote Vishnum celebrat. 233 Vishnus, quum a Bali sacrificante tres passus obtinuisset, totum mundum expugnat Asuras occidit, Balim ipsum in Sutalam, Tartari locum, relegat. 234, 235 Vishnuis verris forma se manifestat Haec capita verbotenus cum Harivansae lectionibus 223, 224 consentiunt 236–238 Oceano a deis agitato ambrosia, kalakuta venenum, aliae res oriuntur 239–244 De domibus condendis 239 Vástu vocabuli origo mythica 240 Quo mense, qua constellatione, quo solo, quibus finibus et ritibus domus aedificanda sit, docetur 241 (fol 339[b]) De domibus, quae uno duobus, tribus, quatuor conclavibus constant (ekasálam, dvisálam, trisálam, chatuhsálam) Quam longitudinem singulorum ordinum et regis ministrorum domus excedere non debeant, definitur 242 De tignis et portis 243 De ritibus, quibus domus nova inauguranda est 244 Quae arbores ad materiam faciendam eligendae, quaeve vitandae sint, docetur 245 De statuarum quum aliorum deorum tum Vishnuis mensura 246 De Şivae simulacro 247 De Sivae hermaphroditi (Ardhanárişvara), cum Umá (Umesa), cum Narayana (Sivanarayana) conjuncti, et de Vishnuis verris leonis nani formam gerentis, denique de Brahmanis, Karttikeyae Ganesae, Katyayanis, Indrae simulacris 248 De Solis, Agnis, Yamae, aliorum deorum et dearum simulacris 249 De stylo-

[1] Al b *Drimicho lesvara* legitur

[2] कलिगदश पश्याध (कलिगदशोपस्यान C D) पर्ततऽमरकटके ॥

[3] De Narada hoc loco οὐδὲ γρυ

batis 250 De lingis conficiendis 251 (fol 351^a) Ritus cum inaugurando simulacro conjuncti (pratishtha)[1] 252 Deorum invocatio, ut quem simulacra eundem ipsi locum occupent (adhivasana) 253 De templi consecratione 254 De simulacrorum lavatione (devatasnanam) 255 Ceremoniae ad sedanda obstacula eo tempore observandae, quum domus conditur, sive domicilium novum aut diu derelictum intratur (vastupasamana)* 256 De templorum generibus 257 De sacellorum (mandapa) speciebus et structura 258–260 Futura regum a Sole originem ducentium series[3] 261–276 De largitionum piarum sedecim generibus यत्तु षोडशधा प्रोक्तं वासुदेवेन भूतले ॥४॥ पुण्यं पवित्रमायुष्यं सर्वपापहरं शुभं । पूजितं देवताभिश्च ब्रह्मविष्णुशिवादिभिः ॥५॥ आद्यं तत्सर्वदानानां तुलापुरुषसंज्ञितं । हिरण्यगर्भदानं च ब्रह्माण्डं तदनन्तरं ॥६॥ कल्पपादपदानं च गोसहस्रं च पञ्चमं । हिरण्यकामधेनुश्च हिरण्याश्वस्तथैव च ॥७॥ हिरण्याश्वरथस्तद्वद्धेमहस्तिरथस्तथा । पञ्चलाङ्गलकं तद्वद्धरादानं तथैव च ॥८॥ द्वादश विश्वचक्रं च ततः कल्पलतात्मकं । सप्तसागरदानं च रत्नधेनुस्तथैव च ॥९॥ महाभूतघटस्तद्वच्छोडश परिकीर्तितं । Quae capita cum Bhavishyapurana (cf supra, p 35^b) non solum ordine fere conveniunt, sed in rebus ipsis et verbis tantam similitudinem exhibent, ut ex illo purana desumta esse satis veri simile sit Quod etiam versu quarto innuitur 277 Kalparum triginta enumeratio 278 Brevis argumenti index

His perlectis, in fontibus Matsyapuranae Mahabhâratam, Harivamsam, Bhavishyapuranam fuisse invenies, alii alios reperient Princeps numen in hoc purana Vishnu-Krishna colitur, Krishna tamen antiquior quam mollis ille et imbecillus Brahmavaivartae deus De codice Parisiaco cf Hamilton, p 58

Codex anno 1729 exaratus multis vitiis laborat, attamen praestantior est quam codd C D, in quibus non modo plures loci interpolati sunt, sed etiam multa mutata, formae vero grammaticae, rudes quidem illae et anomaliae, at in hoc librorum genere non insolitae, librariorum arbitrio ad normam et regulam revocatae sunt In fine haec leguntur श्रीशाके १६५० संवत् १७८५ भाद्रपदशुक्लतृतीयायां श्रीमन्महाराजाधिराजश्रीश्रीश्रीमद्दीपसाहानामाज्ञया जगन्मणिरिदं पुस्तकं श्रीनगरेऽलिखत् । आदर्शपुस्तकस्याशुद्धत्वान्मात्राशुद्धिलिखने दोषाभावः सुधीभिरवगन्तव्यः सत्यं ॥ (WILSON 21)

96.

Foll 85–115 Linn 7 *Prayágamahatmya*, Prayagae majestas, Matsyapuranae pars, decem lectionibus constans Folium primum deest Yudhishthiras, propter cognatorum caedem moerore et religione affectus, a Markandeya omnia peccata frequentando Prayaga, qui est locus sacer ad confluentem Gangae et Yamunae situs[4], iui posse certior fit Omnino hoc episodium ad celebrandas loci illius aquas earumque vires magicas extollendas scriptum est 1 Markandeyae adventus 2 Prayagae sanctitas 3 Bovum largiendorum praemia 4, 5 De piorum operum posthac praemiis Sacellorum enumeratio 6 Prayagae aquae omnia peccata abluunt De sacellis ad Yamunam sitis 7, 8 Prayagi omnium locorum sacrorum sacerrimus esse declaratur 9 Prayágam Brahmanis, Vishnuis, Sivae sedem esse 10 Ergo Yudhishthira Prayagae lavando summam felicitatem obtinet

Libellus anno 1717 exaratus est (MILL 105^b)

97.

Lit Bengal Charta Ind Foll 195 Long 22 Lat $5\frac{1}{2}$ Linn 9

Markandeyapurana De argumento cf Wilson, Vishnu purana, p xxxii Distichorum numerus esse 6900 in fine traditur Devimahátmyam inde a fol 125^a legitur Hujus puranae editio Calcuttae nunc sub prelo est De codice Parisiaco cf Hamilton p 22, de Petropolitanis Boehtlingk in libro ‘Das Asiatische Museum,’ p 723 de Berolinensibus Weber Catal p 140

Codex hoc seculo exaratus est (WILSON 27)

98.

Hoc volumen opuscula varia continet Lit Devan Charta Ind Foll 237 Long $10\frac{1}{2}$ Lat $4\frac{1}{2}$

Hujus voluminis folia 1–150 (linn 14–16) *Chandikamahatmya* (Chandikae majestas), Markandeyapuranae episodium, cum commentario continent Carmen, etiam Devimahatmya, Chandim, Kalim etc appellatum, tredecim capitibus Durgae deae potestatem variorum gigantum caedibus manifestatam illustrat Commentarius

---

[1] Principes qui in ea ceremonia sacerdotes adhibentur alter *sthápaka* alter *murti pa* appellantur

* कुर्वीत वास्तुशमनं मध्ये गाधस्य धर्मवित् ॥२५॥ पुष्पैर्गन्धैश्च माल्यैश्च पानभक्ष्यैस्तथैव च । वास्तु सर्वं प्रतिकरोत्सम्यगन्यैस्तथैव च ॥ वास्तोष्पतिं यजेच्चात्र पायसेन बृहस्पतिं । चौडुम्बरपलाशैश्च बलिं प्रतिदिशं हरेत् ॥ सूर्यो वायुर्यमः पितरो वरुणो निर्ऋतिस्तथा । सोमो महेन्द्र इत्येता दिक्षु दिग्देवताः स्मृताः ॥ दद्याद्दानं ब्राह्मणेभ्यः शिवं भवति वास्तुनि । प्रतिसंवत्सरं कार्यं गृहे वै गृहमेधिना ॥ Rigvidhána IV 26

[3] Cf Vishnupurana cap XXII sqq

[4] Fines his verbis accuratius describuntur आ प्रयागात्प्रतिष्ठानाद्धत्पुरो वासुकेर्ह्रदात् । कम्बलाश्वतरौ नागौ नागश्च बहुमूलकः ॥ एतत्प्रजापतेः क्षेत्रं त्रिषु लोकेषु विश्रुतं ।

a *Santanu* rege, Uddharanae filio, e Tomara gente oriundo, scriptus est. Incipit: ब्रह्म यस्यै हरिर्यस्यै रुद्रो यस्यै यथाक्रमः। नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमो नमः ॥१॥ Auctoris *tempore alios jam commentarios exstitisse* hoc versu cernitur. शुभंयुः शंतनुः शंयुः सत्कीर्तिस्तोमरान्वयः। व्याकरोति (scil देवीमाहात्म्यं) पराकृत्य कुव्याख्यानपरंपरां ॥५॥ Santanus scholam Páníníyam secutus res satis perspicue, non raro tamen perverse explicat. Vocabulorum derivationes minime feliciter expedit, quamvis nonnunquam plures uni proponat Amarae lexicon frequentissime laudatur. Singulis capitibus haec subscripta sunt: इति श्रीमद्राजाधिराजश्रीतोमरान्वयश्रीमदुद्धरणात्मजश्रीशंतनुचक्रवर्तिविरचितायां शांतनव्यां श्रीचंडिकामाहात्म्यटीकायां etc

Codex anno 1782 a Bhúdeva exaratus est (WALKER 129[a])

99.

Duo opuscula in hoc volumine insunt Lit. Devan. Charta Ind Foll 71. Long. opusculi prioris 6. alterius $5\frac{1}{2}$, lat. 4. Linn usque ad fol. 56 novenae, deinde octonae.

Foll. 1–56 ejusdem episodii textum anno 1804 exaratum continent. (WILSON 486[a])

100.

Duo opuscula in hoc volumine insunt Lit. Devan. Charta Ind Foll. 115. Long $6\frac{1}{2}$. Lat $3\frac{1}{2}$. Linn. 7.

Foll. 1–84 satis negligenter exarata *Devímáhátmyae* textum continent

Editiones Indicae plures exstant, Europaea una a Poley anno 1831 parum diligenter curata (MILL 105[a])

101.

Lit Devan Charta Ind. Foll 380 Long $12\frac{1}{2}$. Lat. $6\frac{1}{2}$ Linn. 11.

Inest in hoc codice *Lingapuránae* prior et altera pars Liber, ad praedicandam Sivae majestatem scriptus, a Súta cum vatibus in Naimisha silva degentibus communicatur. Incipit: नमो रुद्राय हरये ब्रह्मणे परमात्मने। प्रधानपुरुषेशाय सर्गस्थित्यंतकारिणे ॥ नारदो ऽभ्यर्च्य शैलेशं [शं]करं संगमेश्वरे। हिरण्यगर्भं स्वर्लीने ह्यविमुक्ते महालये ॥ रौद्रे गोप्रेक्षके चैव श्रेष्ठे पाशुपते शुभे। याम्येश्वरे जंबुकेशे तथा गोमायुकेश्वरे ॥ हिरण्यगर्भं चंडेशे ईशान्ये च त्रिविष्टपे। शुक्रेश्वरे यथान्याये नैमिषं प्रययौ मुनिः ॥ नैमिषेयास्तदा सिद्धास्तं दृष्ट्वा हृष्टमानसाः। समभ्यर्च्यासनं तस्मै तद्योग्यं समकल्पयन् ॥ सो ऽपि हृष्टो मुनिवरैर्दत्तं भेजे तदासनं। संपूज्यमानो मुनिभिः सुखासीनो वरासने ॥ चक्रे कथां विचित्रार्थां लिंगमाहात्म्याश्रितां। एतस्मिन्नेव काले तु सूतः पौराणिकः स्वयं ॥ जगाम नैमिषं धीमान् प्रणामाय तपस्विनां। तस्मै सामं च दानं च यथायच्चक्रिरे तदा ॥ नैमिषेयास्तु शिष्याय कृष्णद्वैपायनस्य तु। अथ तेषां पुराणस्य शुश्रूषा समपद्यते ॥ दृष्ट्वा तमतिविश्रब्धं विद्वांसं रोमहर्षणं। अपृच्छंश्च ततः सूतमृषिं सर्वे तपोधनाः। पुराणसंहितां पुण्यां लिंगमाहात्म्यसंयुतां ॥ De argumento cf. Wilson, Vishnupurána, p. XLII. Prior pars capita 105 continet, quorum titulos, quatenus in codicis mediocris, neque versus neque sectiones distinguentis, conditione fieri licuit, infra dedi. 1. ईशानकल्पवृत्तांते सूतवाक्यं. 2. संक्षेपानुक्रमणिका (rerum index. Puránam totum 11000 versus continere dicitur). 3. प्राकृतः प्राथमिकसर्गाध्यायः. 4, 5. सृष्टिक्रमः. 6. सृष्टिक्रमे रुद्राणां सृष्टिः. 7. रुद्रावतारयानतारतीर्थकरोत्पत्तिः. 8. पाशुपतयोगप्रकरणं. 9. योगानुष्ठानगुणाख्यानं. 10 आचार्यसत्यादिनिर्णयः. 11, 12. वामदेवोत्पत्तिः. 13 तत्पुरुषरुद्रोत्पत्तिः. 14 अघोररुद्रोत्पत्तिः. 15. अघोरोत्पत्तौ अघोरजपो ब्रह्मकूर्चप्रभावः. 16 रुद्रोत्पत्तौ ईशानसंभवः. 17, 18. शब्दब्रह्मपद्मलिंगोत्पत्तौ विष्णुकृतो लिंगस्तवः. 19 ब्रह्मविष्णुप्रबोधे. 20. लिंगोद्भवः. 21. ईश्वरस्तवः. 22. सृष्टिकामब्रह्मरुद्रसंवादः. 23. ब्रह्मरुद्रसर्वत्वप्रतिपादनं. 24. रुद्रावतारक्षेत्रनिर्देशः. 25. स्नानाचमनविधिः. 26. जलभस्ममंत्रस्नानत्रयविनिर्णयः. 27, 28. लिंगार्चनविधिः. 29. देवदारुवनोपाख्यानं. 30. देवदारुवनप्रवेशे मृत्युंजयः. 31. देवदारुवनप्रवेशे ईश्वरदर्शनं. 32. देव° देवस्तवः. 33. देवदारुवनप्रवेशः. 34. शिवभस्ममहिमोत्पत्तिः. 35. दधीचक्षुपसंवादे मृतसंजीवनमंत्रविधिः. 36 क्षुपदधीचसंवादः. 37, 38 शक्रशैलादसंवादः. 39. श° चतुर्युगधर्मविचारः[1]. 40. श° चतुर्युगधर्मव्यवस्था. 41 शक्रशिलादसंवादः. 42. नंदीश्वरोत्पत्तिः. 43, 44. नंदिकेश्वराभिषेकः. 45–58. भुवनकोशः. 59 भु° ज्योतिश्चक्रनिर्णयः. 60. भु° ग्रहतारादिविचारणं. 61. भु° ज्योतिःप्रचारः. 62. ध्रुवचरितं. 63. सर्गक्रमः. 64. सृष्टिक्रमे वासिष्ठकथनं. 65. सूर्यवंशः. 66. सोमवंशे ययातिचरितं. 67, 68. सोमवंशः. 69. आदिसर्गक्रमः. 70. त्रिपुरविजयः. 71. त्रि° त्रिपुरदहनं. 72. लिंगमाहात्म्ये योगनिर्णयः. 73. लिंगविवरणं. 74. (निष्कलो निर्मलो नित्यः सकलश्च कथं शिवः। वक्तुमर्हसि.) 75. लिंगमूर्तिप्रतिष्ठाविधिः. 76–78. (मृदादिरत्नपर्यंतैर्द्रव्यैः कृत्वा शिवालयं। यत्फलं लभते मर्त्यः.) 79. पशुपाशविमोक्षणं. 80. प° लिंगद्वादशव्रतं. 81. व्यपोहस्तवः. 82. प्रतिमासलिंगव्रतं. 83. प्रतिमासैकभक्तव्रतं.

---

[1] In hoc capite et Puránae et legum codices enumerantur Atque priora hoc ordine Brahma, Padma, Vishnu, Siva, Bhagavat, Bhavishya, Narada, Márkandeya, Agni, Brahmavaivarta, Linga, Varaha, Vámana, Kúrma, Matsya, Garuda, Skanda, Brahmánda Legum codices hi Manu, Atri, Vishṇu, Hárita, Yajnavalkya, Usanas, Angiras, Yama, Ápastamba, Samvarta, Kátyáyana, Brihaspati, Parasara, Vyása, Sankha, Likhita, Daksha, Gautama, Satátapa, Vasishṭha Hanc enumerationem cum Yájnavalkya congruere neminem fugit

84 पचाक्षरमाहात्म्य 85 वैराग्यमाहात्म्य 86 शिवशक्त्यभेदनिर्णय 87 योगाचारोपदेश 88 सदाचारवर्णन 89 प्रायश्चित्तानुवर्णन 90 अरिष्टवर्णनं[1] 91 वाराणसीश्रीपर्वतयोर्माहात्म्य 92 अन्धकानुग्रह 93 वराहप्रादुर्भाव 94 नारसिंह 95 जलन्धरवध 96 विष्णुकृतरुद्रनामसहस्र 97, 98 दक्षमखमथन 99 कामदहन 100 ईश्वरस्वयंवर 101 गौरीमहेश्वरविवाह 102 विनायकोत्पत्ति 103 महाकालसभवे महेश्वरनृत्यकारण 104 उपमन्युसिद्धि 105 कृष्णपुत्रोपलब्धि

Altera pars in folio 203 his distichis incipit

कृष्णस्तुष्यति केनेह भर्त्रदेवेश्वरेश्वर ।
वक्तुमर्हसि चास्माकं सूत सर्वार्थविद्वान् ॥
सूत उ° । पुरा पृष्टो महातेजा मार्कंडेयो महामुनि ।
अवरीषेण विप्रेंद्रास्तद्वदामि यथातथ ॥

1 कौशिककथन 2 विष्णुमाहात्म्य 3 वैष्णवगीतकथन 4 विष्णुभक्तकथन 5 (अवरीषस्य माहात्म्य) 6 सलक्ष्मीवृत्त 7 विष्णुमाहात्म्येऽष्टाक्षरद्वादशाक्षरमाहात्म्य 8 षडक्षरमन्त्ररुद्रमाहात्म्य 9 पशुपतिपादन 10 ईश्वरमाहात्म्य 11 देवीमाहात्म्य 12 अष्टमूर्त्तिवर्णन 13 अष्टमूर्त्तिविवरण 14 पचब्रह्मविवरण 15 व्यक्ताव्यक्तादीश्वरस्वरूपवर्णन 16, 17 ईश्वरमाहात्म्य 18 रुद्रप्रस्ताने पाशुपतव्रतविवरण 19 मडलस्थरुद्रचतुर्वेक्त्रविवरण 20 गुरुशिष्यसप्रदाय 21 शिष्यप्रतिष्ठाविधि 22 सूर्यपूजाविधि 23–25 शिवपूजाविधि 26 अघोरमन्त्रपूजाविधि 27 विजयाभिषेक 28 तुलापुरुषदानविधि 29 सुवर्णमेदिनीदान 30 कल्पपादपदान 31 हेमधातुदान (Ganesam danam) 32 लक्ष्मीदान 33 तिलधेनुदान 34 प्रत्यक्षगोसहस्रदान 35 प्रत्यक्षकन्यादान सुवर्णवृषभदान 36 षाडशमहादान 37 जीवश्राद्धविधि 38 लिंगमाहात्म्य 39 लिंगप्रतिष्ठाविधि 40 प्रतिष्ठातत्व 41 अघोरमाहात्म्य 42 व° अभिचारस्त° विधि 43 यज्ञेश्वरीविद्यामाहात्म्य 44 गायत्रीमाहात्म्य 45 मृत्युजयविधि 46 पुराणमाहात्म्य

In ultimo capite haec leguntur

ग्रथैकादशसाहस्र पुराण लिंगमुत्तम ।
अष्टोत्तरशताध्यायमयायमशमत पर ।
षट्चत्वारिंशाध्यमध्याय धर्मकामार्थमोक्षद ।

E quibus verbis satis corruptis hoc tamen elucet, his duabus partibus Puranam absolutum esse De codice Parisiaco cf Hamilton, p 29

Codex sub finem superioris seculi negligenter exaratus est (WILSON 100)

102

In hoc volumine duo opera insunt. Lit. Devan Charta Ind Foll 196 Long $14\frac{1}{2}$ Lat. 6

[1] Capita 87—90 a Vayupuranae capitibus 14—19 nec rebus nec verbis multum differunt.

Foll 1–125 Linn 14 *Vamanapuranam*, a Pulastya Naradae traditum Incipit त्रैलोक्यराज्यमाक्षिप्य बलेरिन्द्राय यो ददौ । नमस्तस्मै सुरेशाय सदा वामनरूपिणे ॥ पुलस्त्य[1] ऋषिमासीनमाश्रमे वाग्विदा वर । नारद परिपप्रच्छ पुराण वामनाश्रय ॥ कथ भगवता ब्रह्मन्विष्णुना प्रभविष्णुना । वामनत्व धृत पूर्वं तन्ममाचक्ष्व (°chakshva) पृच्छत ॥ कथ च वैष्णवो भूत्वा प्रह्लादो दैत्यसत्तम । त्रिदशैर्युयुधे सार्द्धमत्र मे संशयो महान् ॥ श्रूयते च द्विजश्रेष्ठ (sreshthi) दक्षस्य दुहिता सती । शकरस्य प्रिया भार्या बभूव वरवर्णिनी ॥ किमर्थं सा परित्यज्य स्वशरीर (sva°) वराङ्गना । जाता हिमवतो गेहे गिरीन्द्रस्य महात्मन ॥ पुनश्च देवदेवस्य पत्नीत्वमगमच्छुभा । एत[द्धि मे ब्रवन् s in] सर्वंविच्छि मतो सि मे ॥ तीर्थानी चैव (l तीर्थाना चैव) माहात्म्य दानाना चैव सत्तम । व्रताना विविधानी च विधिमाचक्ष्व मे द्विज ॥ एवमुक्तो नारदेन पुलस्त्यो मुनिसत्तम । प्रोवाच वदती (vadatam) श्रेष्ठो नारदे (naradam) तपसो निधि ॥ etc

Cf Wilson, Vishnupurana, p XLVII Capita sunt 95, quorum summarium hoc 1 Prooemium Siva quum olim cum uxore nubem domum suam fecisset, Jimutaketu nomen accepit 2 De Dakshae sacrificio et Satis morte Siva quum quintum Brahmanis caput abscidisset ea poena affectus est, ut laeva manu illud gereret (Kapálin)[2] Sacerdotis caede perpetrata, Nemesis Şivam persequitur, donec Prayagae lavando lustratur 4 Siva ad ulciscendam uxoris mortem catervas suas creat, usque Virabhadram praeficit Virabhadra cum deis congressus a Vishnu vincitur 5 Şiva vero omnes deos fugat, Daksham occidit, sacrificium ipsum, quod cervi formam induerat, in coelo persequitur Ubi ipse variorum siderum compositione repraesentatur (Kálarupin) De zodiaci signis 6 Incipit हृइवो ब्रह्मणो योऽसौ धर्मो दिव्यवपु सदा । तस्य भार्या त्वहिसा च (दाक्षायणी तस्य भार्या B)[3] तस्यामजनयत्सुतौ ॥ हरि कृष्ण च देवर्षे नरनारायणौ तथा । योगाभ्यासरतौ नित्य हरिकृष्णौ बभूवतु ॥ Nara et Nárayana quum in Badarika eremo pietatem austeram exercuissent Indra ad eos pelliciendos Amorem, deum corpore carentem, delegat Jam Pulastya, a Narada rogatus quem ad modum deus ille corpore privatus esset, res plane inauditas narrat, nimirum eam ob causam relatas, ut cultus Laingici origo Sivaeque potentia, vel Brahmanem et Vishnum superans celebrarentur Hujus capitis pars a Vans Kennedy in libro 'Ancient and Hindu Mythology,' p 297 Anglice versa est Sub

[1] Lege पुलस्त्य et paulo post नारद

[2] Haec narratio his verbis incipit शृणुष्वावहितो भूत्वा कथामेता पुरातनीं । ब्राह्मादिपुराणे च ब्रह्मणाव्यक्तरूपिणा ॥ quibus Brahmapuranam laudari vides Ibi vero de Siva Calvifero nihil tradi videtur Dakshae vero sacrificium copiose describ tur In capite duodecimo Matsyapuranam omnium praestantissimum declaratur

[3] Literis B C codd E I H 241 et 400 significavi.

N

capitis finem Sivae cultores quadrifariam divisi, hujusque superstitionis conditores enumerantur: ततश्चकार भगवाश्चातुर्वर्ण्यं हरार्चने। शास्त्राणि चैषां मुख्यानि नानोक्तिविदितानि च (शास्त्राणि चेन्मुख्यानि मोदिभिर्गदितानि च B) ॥ आद्यं शैवं परिख्यातमन्यत्पाशुपतं मुने। तृतीयं कालवदनं चतुर्थं च कपालिनं॥ शैवश्चासीत्स्वयं शक्तिर्वसिष्ठस्य प्रियः सुतः। तस्य शिष्यो बभूवाथ गोपायन इति श्रुतः (गोमायुरिति विश्रुतः B) ॥ महापाशुपतश्चासीद्भरद्वाजो तपोधन। [तस्य शिष्योऽप्यभूद्राजा ऋषभः सोमकेश्वरः॥ कालास्यो भगवानासीदापस्तम्बस्तपोधन।][1] तस्य शिष्यो वक्रो वैश्यो नाम्ना क्राथेश्वरो मुने (क्राथेश्वरो B) ॥ महाव्रती च धनदस्तस्य (धनदत्तस्य B) शिष्यश्च वीर्यवान्। कर्णोदर (Arnodara A C) इति ख्यातो जात्या शूद्रो महातपा ॥ 7, 8 Urvasis origo Chyavana rex, dum in Narmada lavatur, a Keralaka serpente captus in Tartarum deducitur, ubi Prahladam invisit Prahladas, quum de principatu cum Narayana contendisset, postremo humilitate et obsequio victoriam reportat 9 Andhakae cum deis pugna 10 Qua omnes deos devincit mundoque potitur 11–15 Sukesis cum viris sanctis in silva Magadhensi colloquium 11 (fol 15ª) Sukesi (sive Sukesin), Vidyutkesinis, Rakshasarum regis, filius, a Siva urbem coelestem obtinet Is data occasione ab anachoretis quum deorum et gigantum, tum hominum, in septem insulis mundanis viventium, officia edocetur De 21 locis infernis, in Pushkaradvipa sitis 12 Peccata, quibus homines in Erebum detruduntur 13 Jambudvipae descriptio 14 De quatuor ordinum officiis 15 Domum reversus, Sukesi populum justissime regit, ita ut urbs splendore et solem et lunam obscuraret Quo facto iratus Sol urbem de coelo praecipitat, ipse vero a Siva in terram detruditur, et intra Varanam et Asim, qui sunt rivuli in Gangam influentes, decidit, unde Varanasis nomen 16 Quo tempore sol Geminos et Cancrum intrat principes dii, dormitum euntes, colendi sunt मिथुनाभिगते सूर्ये शुक्लपक्षे तपोधन। एकादश्यां जगत्स्वामी शयनं परिकल्पयेत्॥ शेषाहिभोगपर्यङ्कं कृत्वा सम्पूज्य केशवं। कृत्वोपवीतिकं चैव सम्यक् सम्पूज्य च द्विजान्॥ अनुज्ञां ब्राह्मणेभ्यश्च द्वादश्यां प्रयतः शुचिः। तथा पीताम्बरधरः स्वस्ति निद्रां समानयन्॥ त्रयोदश्यां ततः कामः स्वपते शयने शुभे। कदम्बानां सुगन्धानां कुसुमैः परिकल्पिते॥ चतुर्दश्यां ततो यक्षाः स्वपन्ति सुखशीतले। सौवर्णपङ्कजकृते सुखास्तीर्णोपधानके॥ पौर्णमास्यामुमानाथः स्वपते चर्मसंस्तरे। वैयाघ्रे सजटाभारे समुद्ग्रथ्यान्यचर्मणा॥ ततो दिवाकरो राशिं संप्रयाति च कर्कटं। ततोऽमराणां रजनी भवते दक्षिणायनं॥ ब्रह्मा प्रतिपदि तथा नीलोत्पलमयेऽनघ। तल्पे स्वपिति लोकानां दर्शयन्मार्गमुत्तमम्॥ विश्वकर्मा द्वितीयायां तृतीयायां गिरेः सुता। विनायकश्चतुर्थ्यां तु पञ्चम्यामपि धर्मराट्॥ षष्ठ्यां स्वपिति च स्कन्दः सप्तम्यां भगवान्रविः। कात्यायनी तथाष्टम्यां नवम्यां कमला तथा॥ दशम्यां भुजगेन्द्राश्च स्वपते वायुभोजनाः। एकादश्यां तु कृष्णायां साध्या मघवन् स्वपति च॥ Quo die Visvakarman decumbit, is *Asunyasayana* appellatur Octavo et nono mensium Nabhasya, Asvayuja, Karttika Margasira, Pausha, Magha lunae obscurae die Siva colendus est Quibus mensibus quae vota suscepta sunt, ea reliquis solvenda sunt (parana) 17 De ritibus et precibus (vaishnavam panjaram), quibus Vishnus Asvayuja mense colendus est Quibus precibus usa Katyayani olim gigantes delevit Jam hujus deae res gestae referuntur 18 Mahisha Asura Rambhae, Karambhae fratris, filius gignitur 19 Katyayanae origo[2] 20, 21 Mahishae caedes 22 (fol 29ª) De Umae origine Samvaranae cum Tapati connubium 23 Kurus, eorum filius, Kurukshetrae conditor 24–32 Vishnus nani forma se manifestat Quorum capitum pars major e Matsyapurana (cc 231–233) verbo tenus desumta est 33 (fol 39ᵇ) Sarasvati a Markandeya hymno celebrata ut ab ipso in Kurukshetram duceretur, passa est 34–42 De ejus terrae silvis[3], fluviis locis sacris Qui loci a piis visendi sunt Capita 34, 35, 36, 38 e Mahabharata (III, 1 83) sumta sunt 43–50 De Sthanutirtha aliisque sacellis, lingae cultu celebratis, narratio, a Sanatkumara coram Markandeya relata Capite 43 superstitionis laingicae origo simili modo atque supra exponitur 51 (fol 58ª)–54 De Sivae cum Uma connubio De Ganesae origine 55 56 De Chandae et Mundae, Sumbhae et Nisumbhae, gigantum, caede Etiam haec imitatione Devimahatmyae (cap 5 sqq) expressa sunt 57–70 De Karttikeyae origine, Mahishae caede, Andhakae clade 71 (fol 93ᵇ) et 72 De Marutum origine 73–95 De Balis clade Inseruntur vero plura episodia Primum enim magnus locorum sacrorum (tirtha) numerus laudatur, quos Prahlada visisse fertur Deinde Dhundhu Asurae caedes refertur Tum manium cultus Bhadrapada mense (Sravanadvadasyam) factus quam efficax sit, narratione de Somasarmane et Somasravase mercatoribus, e Sakala urbe oriundis probatur (c 79) De cerimonia Nakshatrapurusha appellata (c 80) Elephanti liberatio iisdem verbis atque in libello *Gajendramokshana* (cf supra p 5ª) narratur (c 84) Denique plures hymni ad Vishnum celebrandum idonei proferuntur

[1] Quae uncis inclusi in codice B desiderantur

[2] Res et maxima ex parte verba e Devimahatmya (c 3) desumta sunt neque alia de causa auctor metrum mutasse videtur nisi eo consilio ne furti argueretur

[3] Septem enumerantur काम्यक, अदितिवन, व्यासवन, फलकावन, सूर्यवन, मधुवन, सीतावन, itidemque septem fluvii Sarasvati Vaitarani Yamuna Mandakini Madhusrava (मधुस्रवा महापुण्या A मधुस्रवा चाशुनदी B) Drishadvati Lacus sacerrimi Brahmasaras et Ramasaras esse dicuntur

His igitur centonibus consarcinatus est liber, quem pro puráṇa antiquo venditant. Cujus ecquae pars propria et peculiaris sit, jure dubitaveris. Caput primum et secundum, quarti et sexti pars a Vans Kennedy l. l. p. 293. Anglice versa sunt.

Codex Benaris anno 1763 negligenter exaratus est. (WILSON 127[a].)

103.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 162. Long. 11½. Lat. 4½. Linn. 10.

Insunt in hoc codice *Váyupuránae* capita 58. (A.) Incipit: प्रपद्ये देवमीशानं शाश्वतं ध्रुवमव्ययं । महादेवं महात्मानं सर्वस्य जगतः पतिं ॥१॥ ब्रह्माणं लोककर्त्तारं सर्वज्ञमपराजितं । प्रभुं भूतभविष्यस्य सांप्रतस्य च सत्पतिं ॥२॥ ज्ञानमप्रतिघं (°मं B.) यस्य वैराग्यं च जगत्पतेः । ऐश्वर्यं चैव धर्मश्च सहसिद्धं चतुष्टयं ॥३॥ य इमान्पश्यते भावान्नित्यं सदसदात्मकान् । आविशंति पुनस्तं वै क्रियाभावार्थमीश्वर ॥४॥ लोककृल्लोकतत्वज्ञो योगमास्थाय तत्ववित् । असृजत्सर्वभूतानि स्थावराणि चराणि च ॥५॥ तमजं विश्वकर्माणं चित्पतिं लोकसाक्षिणं । पुनराख्यानजिज्ञासुर्व्रजामि (puránákhyánajijnásur B.) शरणं प्रभुं ॥ ब्रह्मणमहेंद्रेभ्यो नमस्कृत्वा समाहितः । ऋषये च वरिष्ठाय वसिष्ठाय महात्मने ॥ तन्नप्त्रे चातियशसे जातूकर्ण्याय चर्षये । वशिष्ठ - - च शुचये कृष्णद्वैपायनाय च ॥ पुराणं संप्रवक्ष्यामि ब्रह्मोक्तं वेदसम्मितं । धर्मार्थैन्यायसंयुक्तैरागमैः (°yuktair B.) सुविभूषितं ॥ आसामकृष्णे (ásíma° B.) विक्रांते राजन्यनुपमत्विषि । प्रशासतीमां धर्मेण भूमिं भूमिपसत्तमे ॥ ऋषयः संशितात्मानः सत्यव्रतपरायणाः । ऋजवो नष्टरजसः शांता दांता जितेंद्रियाः ॥ धर्मक्षेत्रे कुरुक्षेत्रे दीर्घसत्रं त (l. tu) ईजिरे (दीर्घसत्रांत रेजिरे B.) । नद्यास्तीरे दृषद्वत्याः पुण्यायाः शुचिरोधसः ॥ दीक्षितास्ते यथाशास्त्रं नैमिषारण्यगोचराः । द्रष्टुं तांस्त महाबुद्धिं सूतः पौराणिकोत्तमः ॥ लोमानि हर्षयांचक्रे श्रोतृणां यत्सुभाषितैः । कर्मणा प्रथितस्तेन लोकेस्मिंल्लोमहर्षणः ॥ तपःश्रुताचारनिधेर्वेदव्यासस्य धीमतः । शिष्यो बभूव मेधावी त्रिषु लोकेषु विश्रुतः ॥ पुराणवेदो ह्यखिलस्तस्मिन्सम्यक्प्रतिष्ठितः । भारताश्रया च विपुला महाभारतवर्द्धनी ॥ धर्मार्थकाममोक्षार्था कथा यस्मिन्प्रतिष्ठिताः । सूक्ताः सुपरिभाषाश्च भूमावोषधयो यथा ॥ स तान्यायेन सुधियो न्यायविन्मुनिपुंगवान् । अभिगम्योपसंस्कृत्य नमस्कृत्वा कृतांजलिः ॥ तोषयामास मेधावी प्रणिपातेन तानृषीन् । ते चापि सत्रिणः प्रीताः ससदस्या महौजसः ॥ तस्मै साम च पूजां च यथावत्प्रतिपेदिरे । अथ तेषां पुराणस्य शुश्रूषा समपद्यत ॥ दृष्ट्वा तमतिविश्वस्तं विद्वांसं लोमहर्षणं । तस्मिन्सत्रे गृहपतिः सर्वशास्त्रविशारदः ॥ इंगितैर्भावमालिख्य (l. álakshya) तेषां सूतमनोदयत् । त्वया सूत महाबुद्धिर्भगवान्ब्रह्मवित्तमः ॥ इतिहासपुराणार्थं व्यासः सम्यगुपासितः । दुदोह वै (l. dudohitha) मतिं तस्य त्वं पुराणाश्रयां कथां ॥ एषां च ऋषिमुख्यानां पुराणं प्रति धीमतां । शुश्रूषास्ति महाबुद्धे तच्छ्रावयितुमर्हसि ॥ सर्वे ह्यमे महात्मानो नानागोत्राः समागताः । स्वान् स्वान् वंशान् पुराणेषु शृणुयुर्ब्रह्मवादिनः ॥ सपुत्रान् दीर्घसत्रे स्मिन् [सर्वान्] श्रावय भो मुनीन् । दीक्षिष्यमाणैरस्माभिस्तेन प्रागसि संस्मृतः ॥ इति संनोदिता सूतः प्रत्युवाच शुभां गिरं । श्लक्ष्णां (श्लक्ष्णां aut सूक्ष्मां) च न्यायसंयुक्तां संब्रूया लोमहर्षणः ॥ पूतो स्म्यनुगृहीतश्च (smy'anu°) भवद्भिरभिनोदितः । पुराणार्थं पुराणज्ञैः स[त्य]व्रतपरायणैः (°paráyanaih) ॥ स्वधर्म एष सूतस्य सद्भिर्दिष्टि (सद्भिर्दृष्टः B.) पुरातनैः । देवतानामृषीणां च राज्ञां चामिततेजसां ॥ वंशानां धारणं कार्यमुतां च महात्मः (कार्यं श्रुतानां च महात्मनां B.) । इतिहासपुराणेषु दिष्टा ये ब्रह्मवादिभिः ॥ न ही देवेष्वधीकारः (न हि वेदेष्व° B) कश्चित्सूतस्य दृश्यते । वैण्यस्य हि पृथोर्यज्ञे वर्त्तमाने महात्मनः ॥ सुत्यायामभवत्सूतः (sútyáyám B.) प्रथमं वर्णवैकृतं । ऐंद्रेण हविषा तत्र हवि[ः] पृक्तं बृहस्पतेः[1] ॥ जुहावेंद्राय देवाय ततः सूतो व्यजायत । प्रमादात्तत्र संजज्ञे प्रायश्चित्तं च कर्मसु ॥ शिष्यहव्येन यत्पृक्तमभिभूतं गुरोर्हविः । अधरोत्तरचारेण (adharottara° B.) जज्ञे तद्वर्णवैकृतं ॥ यच्च क्षत्रात्समभवद्ब्राह्मण्याव[र]योनितः । ततः पूर्वेण साधर्म्यात्तुल्यधर्मा प्रकीर्त्तितः ॥ मध्यमो ह्येष सूतस्य धर्मः क्षत्रोपजीवनं । रथ्यनागाश्वचरितं जघन्यं च चिकित्सितं (chiki°) ॥ तत्वधर्मसहं (l. तत्स्वधर्ममहं) पृष्टो भवद्भिर्ब्रह्मवादिभिः । कस्मात्सम्यक् न विब्रूयां (vibrúyám) पुराणमृषिपूजितं ॥ पितॄणां मानसी कन्या वासवी समत्पद्यत (samapadyata) । अपध्याता च पितृभिर्मत्स्ययोनौ बभूव सा ॥ अरणी च हुताशस्य निमित्त (nímittam B.) यस्य जन्मनः । तस्यां जातो महायोगी व्यासो वेदविदां वरः ॥ तस्मै भगवते कृत्वा नमो व्यासाय वेधसे । पुरुषाय पुराणाय भृगुवाक्यप्रवर्त्तिने (pravartine B.) ॥ मानुषच्छद्मरूपाय विष्णवे प्रभविष्णवे । जातमात्रं च यं वेद उपतस्थे ससंग्रहः ॥ धर्ममेव पुरस्कृत्य जातूकर्ण्यादवाप्तं । मतिमंथानमाविध्य येनासौ श्रुतिसागरात् ॥ प्रकाशं जनितो लोके महाभारतचंद्रमाः । वेदद्रुमश्च यं प्राप्य सशाखः समपद्यत ॥[2] भूमिकालगुणान्प्राप्य बहुशाखो यथा द्रुमः । तस्मादहमुपश्रुत्य पुराणं ब्रह्मवादिनः ॥ सर्वज्ञात्सर्ववेदेषु पूजिताद्दीप्ततेजसः । पुराणं संप्र[व]क्ष्यामि यदुक्तं मातरिश्वना ॥ पृष्टेन मनुभिः (मुनिभिः B.) पूर्वं नैमिषेयैर्महात्मभिः । महेश्वर[ः] परो [ऽ]व्यक्तश्चतुर्व्यूहश्चतुर्मुखः ॥ अचिंत्यश्चाप्रमेयश्च (achintyas) स्वयंभूर्हेतुरीश्वरः । अव्यक्तं कारणं यत्तन्नित्यं (अव्यक्तं कारणं येन नित्यं B., sed यत्तन्नित्यं legendum esse manifestum est) सदसदात्मकं ॥ महदादिविशेषांतं (°shántam) सृजतीति विचिश्चयः । अंडं हिरण्मयं चैव बभूवाप्रतिमं ततः ॥ अंडस्यावरणं चाद्भिरपामपि च तेजसा । वायुना तत्सनभसा नभो भूतादिना वृतं ॥ भूतादिर्महता श्चैव (l. चैव) अव्यक्तेनावृतो महान् । अंतर्भावश्च देवानामृषीणां चोपवर्णितः ॥ नदीनां पर्वतानां च प्रादुर्भावो त्र शस्यते । मन्वंतराणां सर्वेषां कल्पानां चोपवर्णनं ॥ कीर्त्तनं ब्रह्मवृक्षस्य ब्रह्मजन्म च कीर्त्यते । अतो ब्रह्मणि श्रष्टुत्वं (स्रष्टृत्वं) प्रजासर्गोपवर्णनं ॥ अवस्थाश्चात्र कीर्त्यंते ब्रह्मणो [ऽ]व्यक्त-

---

[1] 'Butyrum sacrum Indrae, Bṛihaspatis discipulo, destinatum cum Bṛihaspatis, deorum praeceptoris, commixtum est,' idque piaculum erat.

[2] Totam hanc prooemii partem confer sis cum Padmapuránae loco, supra pp. 11, 12, exscripto.

मन्मनः । कल्पानां चामरं चैव जगतः स्थापनं तथा ॥ शयनं च हरेरत्न पृथिव्युद्धरणं तथा । संनिवेशः पुरादीनां वर्णाश्रमविभागशः ॥ वृक्षाणां गृहसंस्थानां सिद्धीनां च विनाशनं । योजनानां पथं चैव संचरं बहुविस्तरं ॥ स्वर्गे स्थानविभागं च मर्त्यानां शुभचारिणां । वृक्षाणामोषधीनां च वीरुधां च प्रकीर्त्तनं ॥ वृक्षनारकिकीटत्वं मर्त्यानां परिकीर्त्तनं । देवतानामृषीणां च द्वेसृतीपरिकीर्त्तनं ॥ अंत्यादीनां तनूनां च सृजनं त्यजनं तथा । प्रथमं सर्वशास्त्राणां पुराणं ब्रह्मणा स्मृतं ॥ अनंतरं च वक्त्रेभ्यो वेदास्तस्य विनिःसृताः (sritáh) । अंगानि धर्मशास्त्रं च व्रतानि नियमास्तथा ॥ पशूनां पुरुषाणां च संभवः परिकीर्त्तितः । तथा निर्वचनं प्रोक्तं कल्पस्य च परिग्रहः ॥ नव सर्गाः पुनः प्रोक्ता ब्रह्मणो बुद्धिपूर्वकाः । त्रयो ऽन्ये [ऽ]बुद्धिपूर्वास्तु ततो लोकानकल्पयत् ॥ ब्रह्मणो ऽवयवेभ्यश्च धर्मादीनां समुद्भवः । ये द्वादश प्रसूयंते प्रजाकल्पे पुनः पुनः ॥ कल्पयोरंतरं (antaram) प्रोक्तं प्रतिसंधिश्च यत्तयोः । तमोमात्रावृतत्वाच्च (तमोमात्रावृतत्वाच्च B.) ब्रह्मणो धर्मसंभवः ॥ तथैव शतरूपामात्मयोः पुत्राम्वतः परं । प्रियव्रतोत्तानपादौ प्रसूत्याकूतयश्च ताः ॥ कीर्त्यंते धुतपाप्मानो येषु लोकाः प्रतिष्ठिताः । रुचेः प्रजापतेश्चोर्द्ध्वमाकूत्यां मिथुनोद्भवः ॥ प्रसूत्यामपि दक्षस्य कन्यानां प्रभवस्ततः । दाक्षायणीषु (dá°) चाप्यूर्द्ध्वं श्रद्धाद्यासु महात्मनां ॥ धर्मस्य कीर्त्यते सर्गः सात्विकस्तु सुखोदयः । तथा धर्मस्य हिंसायां तामसो [ऽ]शुभलक्षणः ॥ महेश्वरस्य सत्यां च प्रजासर्गः प्रकीर्त्तितः । निरामयं च ब्रह्माणं तादृशं कीर्त्तनं पुनः ॥ योगं योगनिधिं प्राह द्विजानां मुक्तिकांक्षिणां । अनतारश्च रुद्रस्य महाभाग्यं तथैव च ॥ त्रैवेदिकी कथा चापि संवादः परमो महान् । ब्रह्मनारायणाभ्यां च यत्र स्तोत्रं प्रकीर्त्तितं ॥ स्तुतस्ताभ्यां स देवेशस्तुतोष भगवान् शिवः । प्रादुर्भावो च रुद्रस्य ब्रह्मणो ऽगे महात्मनः ॥ कीर्त्यते भाम (कीर्त्यते नाम B.) हेतुश्च यथारोदीन्महामनाः । रुद्रादीनि यथा स्रष्टा नामान्याप्नो (l. ápnot) स्वयंभुवः ॥ यथा च तैर्व्याप्तमिदं त्रैलोक्यं सचराचरं । भृग्वादीनामृषीणां च प्रजासर्गोपवर्णनं ॥ वसिष्ठस्य च ब्रह्मर्षेश्च गोत्रानुकीर्त्तनं । अग्नेः प्रजायाः संभूतिः स्वाहाया यत्र कीर्त्तिता ॥ पितॄणां द्विःप्रकाराणां स्वधायास्तदनंतरं । पितृवंशप्रसंगे च (prasangena B.) कीर्त्यते च महेश्वरात् ॥ दक्षस्य शापः सतयैं भृग्वादीनां च धीमतां । प्रतिशापश्च रुद्रस्य दक्षादद्भुतकर्मणः ॥ प्रतिषे[ध]श्च वैरस्य कीर्त्यते दोषदर्शनात् । मन्वंतरप्रसंगेन कालज्ञानं च कीर्त्यते ॥ प्रजापतेः कर्दमस्य कन्या या शुभलक्षणा । प्रियव्रतस्य पुत्राणां कीर्त्यते यत्र विस्तरः ॥ तेषां नियोगो द्वीपेषु देशेषु च पृथक्पृथक् । स्वायंभुवस्य सर्गस्य ततश्चाप्यनुकीर्त्तनं ॥ ऋक्षो नाभेर्निसर्गश्च (nábher) ऋषभश्च महात्मनः । द्वीपानां ससमुद्राणां पर्वतानां च कीर्त्तनं ॥ वर्षाणां च नदीनां च तद्भेदानां च सर्वशः । द्वीपभेदसहस्राणामंतर्भेदश्च (antar°) सप्तसु ॥ विस्तरान्मंडलाश्चैव जंबूद्वीपसमुद्रयोः । प्रमाणं योजनाग्रेण (°greṇa) कीर्त्यते पर्वतैः सह ॥ हिमवान्हेमकूटश्च निषधो मेरुपर्वतः । नीलः श्वेतश्च शृंगी (śringí) च कीर्त्यते वर्षपर्वताः ॥ तेषामंतरविष्कंभा उच्छ्रायायामविस्तराः । कीर्त्यंते योजनाग्रेण ये च तत्र निवासिनः ॥ भारतादीनि वर्षाणि नदीभिः पर्वतैस्तथा । भूतैश्चोपनिविष्टानि गतिमद्भिर्ध्रुवैस्तथा ॥ जंबूद्वीपादयो द्वीपाः समुद्रैः सप्तभिर्वृताः । ततश्चाप्यमया भूमिर्लोकालोकश्च कीर्त्यते ॥ चंद्रस्यांतरिक्षमे लोकाः सप्तद्वीपा च मेदिनी । भूरादयश्च कीर्त्यंते वरणैः प्राकृतैः सह ॥ सर्वं च तत्प्रधानस्य परिमाणैकदेशिकं । संख्यातपरिमाण्यश्च (सख्यांसपरिमाण्यां च B.) संक्षेपेणैव कीर्त्यते ॥ सूर्याचंद्रमसोश्चैव पृथिव्याश्चाप्यशेषतः । प्रमाणं योजनाग्रेण सांप्रतैरभिमानिभिः ॥ महेंद्राद्याः सभाः पुण्या मानसोत्तरमूर्द्धनि । अत ऊर्ध्वं गतिश्चोक्ता सूर्यस्यालातचक्रवत् ॥ नागवीथ(thy)जवीथ्योश्च लक्षणं परिकीर्त्यते । काष्ठयोर्लेखयोश्चैव मंडलानां च योजनैः ॥ लोकालोकस्य संध्याया अह्नो विषुवतस्तथा । लोकपालाः स्थितास्थोर्द्ध्वं (स्थिताश्चोर्ध्वं B.) कीर्त्यंते ये चतुर्द्दिशं ॥ पितॄणां देवतानां च पंथानौ (panthánau) दक्षिणोत्तरौ । गृहिणां न्यासिनां चोक्तौ रजःसत्वसमाश्रयात् ॥ कीर्त्यते च पदं विष्णोःधर्माद्या यत्र धिष्ठिताः । सूर्याचंद्रमसोचारो ग्रहानां ज्योतिषां तथा ॥ कीर्त्यते ध्रुवसामर्थ्यात्प्र(घा)जानां च शुभाशुभं । ब्रह्मणा निर्मितः सौरः स्यंदनो ऽर्थवशात्स्वयं ॥ कीर्त्यते भगवान्येन प्रसर्प्पति दिविक्षयः । स रथो ऽधिष्ठितो देवैरादित्यैश्चर्षिभिस्तथा ॥ गंध[र्वै]रप्सरोभिश्च ग्रामणीसर्पराक्षसैः । अपांसारमयस्येंदोः कीर्त्यते च रथस्तथा ॥ वृद्धिक्षयौ च सोमस्य कीर्त्यंते सूर्यकारितौ । सूर्यादीनां स्यंदनानां ध्रुवादेव प्रकीर्त्तनं ॥ कीर्त्यते शिशुमारश्च यस्य पुच्छे ध्रुवः स्थितः । ताराहृपाणि सर्वाणि नक्षत्राणि ग्रहैस्सह ॥ निवासा यत्र कीर्त्यंते देवानां पुण्यकारिणां । सूर्यरश्मिसहस्रे च वर्षशीतोष्णनिश्रवः ॥ प्रविभागश्च रश्मीनां नामतः कर्मतो ऽर्थतः । परिमाणगती चोक्ते ग्रहाणां सूर्यसंश्रयात् ॥ यथा चाशु विषात्प्राप्ता शंभोः कंठस्य नीलता । ब्रह्मप्रसादितस्याशु विषादः शूलपाणिना (विषादं शूलपाणिनः B.) ॥ स्तूयमानः सुरैर्विष्णु स्तौति देवं महेश्वरं । लिंगोद्भवकथां पुण्यां सर्वपापप्रणाशिनीं ॥ विश्वरूपात्प्रधानस्य परिणामो ऽयमद्भुतः । पुरूरवस्य (purúravasa) एलस्य (माहलस्य) माहात्म्यानुप्रकीर्त्तनं ॥ पितॄणां द्विप्रकाराणां तर्पणं चामृतस्य वै । ततः पर्वाणि कीर्त्यंते पर्वणां चैव संधयः ॥ स्वर्गलोकगतानां च प्राप्तानां चाप्यधोगतिं (°dhogatim) । पितॄणां द्विप्रकाराणां श्राद्धेनानुग्रहो महान् ॥ युगसंख्या प्रमाणं च कीर्त्यते च कृतं युगं । त्रेतायुगे चापकर्षाद्वार्त्तायासं प्रवर्त्तनं ॥ वर्णानामाश्रमाणां च संस्थानां च प्रवर्त्तनं । वर्णानामाश्रमाणां च संस्थितं धर्मतस्तथा ॥ यज्ञप्रवर्त्तनं चैव संवादो यत्र कीर्त्यते । ऋषीणां वसुना सार्द्धं वसोश्चाधः पुनर्गतिः ॥ प्रश्नानां (praṣnánám) दुर्वचस्त्वं च स्वायंभुवमृते मनुं । प्रशंसा तपसश्चोक्ता युगावस्थाश्च कृत्स्नशः ॥ द्वापरस्य कलेश्चात्र संक्षेपेन प्रार्तनं (संक्षेपेण प्रकीर्तनं B.) । देवतिर्यङ्मनुष्याणां पुराणानि युगे युगे ॥ कीर्त्यते युगसामर्थ्यात्परिणाहोच्छ्रयायुषः । शिष्टादीनां च निर्देशः प्रादुर्भावश्च कीर्त्यते ॥ मंत्राणां ब्राह्मणानां च लक्षणं परिकीर्त्तितं । ईश्वराणामृषीणां च मनोः पितृगणस्य च ॥ गोत्राणां लक्षणाभां (°nám) च वर्मणानां (varmáṇám) च प्रकीर्त्तनं । शाखानां (śákhánám) परिमाणं च वेदव्यासादिशब्दनं ॥ मन्वंतराणां संहारं संहारांते च संभवः । देवतानामृषीणां च मनोः पितृगणस्य च ॥ न शक्यं विस्तराद्वक्तुमित्युक्तं च समासतः । मन्वंतरस्य संख्या च मानुषेण प्रकीर्त्तिता ॥ मन्वंतराणां सर्वेषामेतदेव च लक्षणं । अतीतानागतानां च वर्त्तमानेन (varta°) कीर्त्यते ॥ तथा मन्वंतराणां च प्रतिसंधानलक्षणं । अतीतानागतानां च प्रोक्तं स्वायंभुवे ऽतरे ॥ मन्वंतरं त्रयं चैव कालज्ञानं च कीर्त्यते । मन्वं-

न्तरेषु देवानां प्रजेशानां च कीर्तनं ॥ दक्षस्य चापि दौहित्राः प्रियायाः दुहितुः सुताः । ब्रह्मादिभिस्ते जनिता दक्षेणैव च धीमता ॥ सावर्ण्याद्याश्च कीर्त्यंते मनवो मेरुमाश्रिताः । ध्रुवस्योत्तानपादस्य प्रजासर्गोपवर्णनं ॥ पृथुना चापि वैन्येन भूमेर्दोहप्रवर्त्तनं । पात्राणां पयसां चैव वंशानां च विशेषणं ॥ ब्रह्मादिभिः पूर्वमेव दुग्धा चेयं वसुंधरा । दशभ्यस्तु प्रचेतोभ्यो मार्यायां च (मारिषायां B.) प्रजापतेः ॥ दक्षस्य कीर्त्यते जन्म सोमस्यांशेन धीमतः । भूतभव्यभवेशत्वं (भूतं भव्यं भविष्यं च B., sed rectius भूतभव्यभवेशत्वं legitur) महेंद्राणां च कीर्त्यते ॥ मन्वादिका भविष्यंति चाख्यानैर्बहुभिर्वृताः । वैवस्वतस्य च मनोः कीर्त्यते सर्गविस्तरः ॥ देवस्य महतो यज्ञे वारुणीं बिभ्रतस्तनुं । ब्रह्मशुक्रात्समुत्पत्तिर्भृग्वादीनां च कीर्त्यते ॥ विनिर्वृत्ते प्रजासर्गे चाक्षुषस्य मनोः शुभे । दक्षस्य कीर्त्यते सर्गो ध्यानाद्वैवस्वतेंतरे ॥ नारदः प्रियसंवादो दक्षपुत्रान्महाबलान् । नाशयामास शापाय आत्मनो ब्रह्मणः सुतः ॥ ततो दक्षो मृतकन्या वीरिण्यामेव विश्रुता । कीर्त्यते धर्मसर्गश्च कश्यपस्य च धीमतः ॥ अत ऊर्ध्वं ब्रह्मणश्च विष्णोश्चैव भवस्य च । एकत्वं च पृथक्त्वं (prithaktvam) च विशेषत्वं च कीर्त्यते ॥ ईशित्वाद्य तथा सर्वाजया देवः (ईशित्वाद्यप्रपाशाजयादेवाः B.) स्वयंभुवा । महत्प्रसादो मरुतां दित्या देवाश्च संभवाः ॥ कीर्त्यते मरुतां चाथ गणास्ते सप्त[स]काः । देवत्वं पितृवाक्येन वायुस्कंधेन चाश्रयः ॥ दैत्यानां दानवानां च गंधर्वोरगरक्षसां । सर्वभूतपिशाचानां पशूनां पक्षिवीरुधां ॥ उत्पत्तिश्चाप्सरसां कीर्त्यते बहुविस्तरा । समुद्रसंयोगकृतं जन्मैरावतहस्तिनः ॥ वैनतेय(:)समुत्पत्तिस्तथा चास्याभिषेचनं । भृगूणां विस्तरश्चोक्तस्तथा चांगिरसामपि ॥ कश्यपस्य पुलस्त्यस्य तथैवात्रेर्महात्मनः । पराशरस्य च मुनेः प्रजानां यत्र विस्तरः ॥ देवतानामृषीणां च प्रजोत्पत्ति(:)स्ततः परं । तिस्रः कन्याः प्रकीर्त्यंते यासु लोकाः प्रतिष्ठिताः ॥ पितृदौहित्रनिर्देशो देवानां जन्म चोच्यते । विस्तरं ते भगवतः वंशानां सुमहात्मनां ॥ इलाया विस्तरस्योक्त (°रश्चोक्त) आदित्यस्य ततः परं । विकुक्षिचरितं चोक्तं धुंधोश्चैव निबर्हणं ॥ बृहद्बलांतसंक्षेपादिक्ष्वाक्वाद्याः प्रकीर्तिताः । निम्यादीनां क्षितीशानां यावज्जह्नुगणादिति ॥ कीर्त्यते विस्तरो यत्र ययातेरपि भूपतेः । यदुवंशसमुद्देशो हैहयस्य च विस्तरः ॥ क्रोष्टोरनंतरं चोक्तस्तथा वंशस्य विस्तरः । ज्यामघस्य च माहात्म्यं प्रजासर्गश्च कीर्त्यते ॥ देवावृधस्य त्वंधस्य वृष्णेश्चैव महात्मनः । अत्रिमिदान्वयश्चैव विष्णोर्दिव्याभिशंसनं ॥ विवस्वतो च संप्राप्तमणिरत्नस्य धीमतः । बुधाश्रितः प्रजासर्गः कीर्त्यते च महात्मनः ॥ कंसस्य चापि दौरात्म्य(m)स्त्कांते व्यासमुद्भवः । वासुदेवस्य देवक्यां विष्णोर्जन्म प्रजापतेः ॥ विष्णोरनंतरं चापि प्रजासर्गोपवर्णने । देवासुरे समुत्पन्ने विष्णुना स्त्रीवधे कृते ॥ संरक्षता शक्रसख्यं शापः प्राप्तः पुरो भृगोः । भृगुश्चोत्थापयामास दिव्यां शुक्रस्य मातरं ॥ देवानामसुराणां च संग्रामा द्वादशाद्भुताः । नारसिंहप्रभृतयः कीर्त्यंते प्राणनाशनाः ॥ शुक्रेणाराधनं स्थाणोर्घोरेण तपसा कृतं । वरदानप्रलुब्धेन यत्र शर्वस्तवः कृतः ॥ अनंतरं विनिर्दिष्टं देवासुरविचेष्टितं । जयंत्या सह संगे तु यत्र शुक्रे महात्मनि ॥ असुरान्मोहयामास शुक्ररूपेण बुद्धिमान् । बृहस्पतिसुतान् शुक्रः शशाप सुमहाद्युतिः ॥ उक्तं च विष्णुमाहात्म्यं विष्णोर्जन्मादिशब्दनं । तुर्वसुः शुक्रदौहित्रो देवयान्या यदोरभूत् ॥ अनुद्रुह्यमथा (druhyus tathá) पूरुर्ययातितनया नृपाः । यत्र वंश्या महात्मानः तेषां पार्थिवसत्तमाः ॥ कीर्त्यते यत्र कार्त्स्न्येन भूरिद्रविणतेजसः । कुशिकस्य च विप्रर्षेः सम्यग्यो (samyag yo) धर्मसंश्रयाः ॥ बार्हस्पत्यं तु सुरभिर्यत्र शापमिहानुदत् । कीर्तनं जह्नुवंशस्य शंतनोर्वीर्यशब्दनं ॥ भविष्यतां तथा राज्ञामुपसंहारशब्दनं । अनागतानां सर्वानां मुनीनां चोपवर्णनं ॥ भौमस्यांते कुलियुगे (kali°) क्षीणे संहारवर्णनं । परार्धपरयोश्चैव लक्षणं परिकीर्त्यते ॥ ब्रह्मणो योजनाग्रेण परिमाणविनिर्णयः । नैमित्तिकः प्राकृतिकस्तथैवात्यंतिकः स्मृतः ॥ त्रिविधः सर्वभूतानां कीर्त्यते प्रतिसंचरः । अनावृष्टिर्भास्कराच्च घोरः संवर्तको नलः ॥ सोमो सैकार्ण[वो] वांयुस्तथा रात्रिर्महात्मनः । संख्याल्लक्षणमुद्दिष्टं ततो ब्राह्म्यं विशेषतः ॥ भूरादीनां च लोकानां सप्तानामुपवर्णनं । कीर्त्यते चात्र निरयाः पापानां (pápinám B.) रौरवादयः ॥ ब्रह्मलोकपरिष्ठासु (ब्रह्मलोकोपरिष्टासु) शिवस्य स्थानमुत्तमं । यत्र संहारमायांति सर्वभूतानि संक्षये ॥ सर्वेषां चैव सत्त्वानां परिणामविनिर्णयः । ब्रह्मणः प्रतिसंसर्गे सर्वसंहारवर्णनं ॥ अष्टरूपमतः प्रोक्तं प्राणस्याष्टक्रमेव च । गतिश्चोर्ध्वमधश्चोक्ता धर्माधर्मसमाश्रयात् ॥ कल्पे कल्पे च भूताना महतामपि संक्षयः । प्रसंख्याय च दुःखानि ब्रह्मणश्चाप्यनित्यता ॥ दौरात्म्यं चैव भोगानां परिणामविनिर्णयः । दुर्लभत्वं च मोक्षस्य वैराग्याद्दोषदर्शनं ॥ व्यक्ताव्यक्तं परित्यज्य सत्त्वं ब्रह्मणि संस्थितं । नानात्वदर्शनाच्छुद्धं ततस्तदतिवर्तते ॥ ततस्तापत्रयातीतो निरूपाख्यो निरंजनः । आनंदो ब्रह्मणः प्रोक्तो न बिभेति कुतश्चन ॥ कीर्त्यते च पुनः सर्गो ब्रह्मणोन्यस्य पूर्ववत् । कीर्त्यते ध्रुपितंशश्च (°vansas cha) सर्वपापप्रणाशनः ॥ इति कृत्स्नसमुद्देशः पुराणस्योपवर्णितः । कीर्त्यते जगतो यत्र सर्वप्रलयविक्रियाः ॥ प्रवृत्तयश्च भूतानां निवृत्तीनां फलानि (phaláni) च । प्रादुर्भावो वसिष्ठस्य शक्तेर्जन्म तथैव च ॥ सौदासान्निग्रहस्तस्य विश्वामित्रकृतेन च । पराशरस्य चोत्पत्तिरदृश्यत्या यथा विभोः ॥ यज्ञे (जज्ञे) पितॄणां कन्यायां व्यासश्चापि यथा मुनिः । शुकस्य च जथा (यथा B.) जन्म सहपुत्रस्य धीमतः ॥ पराशरस्य प्रद्वेषो विश्वामित्रकृतो यथा । वसिष्ठसंभृतश्चाग्निर्विश्वामित्रजिघांसया ॥ संतानहेतोर्विभुना वीर्यः स्कंदेन धीमता । दैवेन विधिना विप्रा विश्वामित्रहितैषिणा ॥ एकं वेदं चतुष्पादं चतुर्धा पुनरीश्वरः । यथा विभेद भगवान् व्यासः शर्वादनुग्रहात् ॥ तस्य शिष्यप्रशिष्यैश्च शाखाभेदाः पुनः कृताः । प्रसंगैः षट्कुलीयैश्च यथा पृष्टः स्वयंभुवा ॥ पृष्टेन चानुशास्तास्ते मुनयो धर्मकांक्षिणः । देशं पुरस्तभोसंतो विभुना तद्धितैषिणा ॥ सुनाभं दिव्यरूपाख्यं सत्यांगं शुभविक्रमं । अनौपम्यमिदं चक्रं वर्तमानमतंद्रिताः ॥ पृष्ठतो (prishtha-to) यात नियतास्ततः प्राप्स्यथ वांछितं । गच्छतो धर्मचक्रस्य यत्र नेमिर्विशीर्यते ॥ पुण्यः स देशो मंतव्य इत्युवाच तदा प्रभुः । उक्त्वा (uktvá) चैवमृषीन्सर्वान् अदृश्यत्वमगात्पुनः ॥ गंगागर्भसमाहारं नैमिषेयत्वमेव च । ईजिरे चैव सत्रेण मुनयो (munayo) नैमिषे तदा ॥ मृते शरद्वति तथा तस्य चोत्थापनं कृतं । ऋषयो नैमिषेयास्तु चक्रुर्या परमा पुनः ॥ निःसोमांगामिमां (निःसो° B.) कृत्वा कृष्णरामनयाहरत् । यथाविधि यथाशास्त्रं समासिच्यदपुत्रयत् ॥ प्रीतं चैव कृतातिथ्यं राजानं विधिवत्तदा । संवर्ताग्गतः क्रूरः स्वर्भानुरसुरो हरत् ॥ अनुशमुद्दिष्टं (अनुसमुद्दिष्टं B.) चापि नृपसिंहं यथा पुरा । गंधर्वा (गंधर्वा)

सहित दृष्ट्वा कलापग्राममथासिन ॥ सनिपात॰ पुनस्तस्म यथा यज्ञे (जज्ञे) महर्षिभि॰ । दृष्ट्वा हिरण्मय सर्व्व एड॰ सस्थापितस्तु ते॰ (दृष्ट्वा हिरण्मय सर्वं यज्ञे वस्तु महात्मना । तदा वै नैमिषेयाणा सत्र द्वादशवार्षिक । यथा विवादमानस्तु ऐड सस्थापितस्तु ते B) ॥ जनयित्वा त्वरस्यात ऐडपुत्र यथायुष । समापयित्वा तत्सत्रमायुष पर्युपासते ॥ एतत्सर्वं यथापूर्व व्याख्यात द्विजसत्तमा । ऋषीणा परम चात्र लोकतत्त्वम नुत्तम ॥ ब्रह्मणा मथुरा प्रोक्तं पुराण ज्ञानमुत्तम । अवतारश्च रुद्रस्य द्विजानुसग्रहकारणात ॥ तथा पाशुपता( ) योगा[ ] स्थानाना चैव कीर्त्तन । लिङ्गोद्भवस्य देवस्य नीलकण्ठत्वमेव च ॥ कथ्यत यत्र विप्राणा वायुना ब्रह्मवादिना । धन्य यशस्यमायुष्य सर्वपापप्रणाशन ॥ कीर्त्तन श्रवण चास्य धारण च विशेषत । अनेन हि क्रमेणेद पुराण सप्र वक्ष्यते ॥ सुखमर्थं ममासेन महानप्युपलभ्यत । तस्मात्तद्योपमुद्दिश्य वक्ष्याम्यहामि विस्तर ॥ पादमात्रमिद सम्यक् येनाधीत जितेन्द्रिया । तेनाधीत पुराण तत्सर्वं नास्त्यत्र सशय॰ ॥ यो विद्याच्चतुरो वेदान्साङ्गो-पनिषदो द्विज॰ । न चेत्पुराण सविद्यान्नैव स स्याद्विचक्षण॰ ॥ इतिहा-सपुराणाभ्या वेद समुपबृंहयेत् । बिभेत्यल्पश्रुताद्वेदो मामय प्रह(त)रि ष्यति ॥ अध्यसन्निममध्याय साक्षात्प्रोक्त स्वयभुवा । आपद प्राप्य मुच्यत यथेष्टा प्राप्नुयाद्गति ॥ यस्मात्पुरा ह्यनतीद पुराण तेन तत्स्मृत । निरुक्त मस्य यो वेद सर्वपापै प्रमुच्यते ॥ नारायण॰ सर्वमिद विश्व व्याप्य (vyapya) प्रवर्त्तते । तस्यापि जगत स्रष्टु स्रष्टा देवो महेश्वर ॥ अत( )श्च सक्षेपमिम शृणुध्व महेश्वर(?) सर्वमिद पुराण । स सर्गकाले विसर्गसहारकाले (स सर्गकाले च करोति सर्गान् B) सहारकाले पुनराददीत ॥१॥

De hujus puranae argumento cf Wilson in J A S B I, p 535 sqq et in Vishnupurána, p xvii Capitum argumenta haec

I *Prakriyapáda*[1] 1 Prooemium et summarium 2 Hoc puranam olim a Vayu cum vatibus sanctis in sacrificio continuo, regnante Pururavase et Áyu, communicatum est 3 Suta creationis historiam se enarraturum esse declarat 4–6 De mundi creatione

II *Upodghatapada* 7 De kalparum computatione, et de intercalatione inter Padmakalpam et Varahakalpam facienda 8 De creatione a Brahmaṇe facta De aevo aureo et argenteo Ordinum quatuor origo eorumque officia. 9 Deorum, gigantum mundi creatio Brahmanis ira Rudra (ardhanarinaravapus) creatur, hujus ex ore Uma procedit Cujus synonyma enumerantur 10 *Brahman* quum corpus in duas partes divisisset, altera Purusha, altera Ṣatarupa facta est De horum, Brahmanis filiorum, Ṣivae et Satis prole Sivae cultus quinque rebus innititur *spiritus coercitione* (eaque triplex *manda, madhyama, uttama*)[2], meditatione, sensuum a rebus externis revocatione, animi intentione, recordatione[3] 11 (fol 34^b = B 32^a) De spiritus coercitione Qua quadruplex fructus obtineri dicitur 1 *santi* quies flagitiorum sive propriorum sive a majoribus transmissorum, sedatione effecta, 2 *prasanti*, tranquillitas, quae libidinibus refrenandis cernitur, 3 *dipti*, splendor, quo gradu ad sapientiam et potestatem prope divinam pervenitur, 4 *prasáda*, serenitas, quae ex absoluta rerum externarum omnium oblivione procedit *Spiritus coercendi ratio adumbratur* 12 Ad perfectionem (siddhi) obtinendam impedimenta (upasarga) quaedam removenda sunt, quae numinis contemplationi interveniunt Primum enim mystae ad metam properanti imagines mirae, velut dei obversantur Deinde a terra, intellectu, aqua igne, vento, aere, mente, quae septem subtilissimae substantiae sunt, pericula ei afferuntur Quas dum animo contemplatur, earum potestatem obtinet Quarum rerum si voluptate implicetur (sajjate), omnem studii fructum amittit

शृणोति शब्दान् श्रोतव्याञ्योजनाना शतादपि । सर्वज्ञश्च विधिज्ञश्च योगी चोन्मत्तवद्भवेत् ॥ यक्षराक्षसगन्धर्वान्वीक्षते दिव्यमानुषान् । वेत्ति तांश्च महायोगी उपसर्गस्य लक्षण ॥ देवदानवगन्धर्वानृषींश्चापि तथा पितॄन् । प्रेक्षते सर्वतश्चैव उन्मत्त त विनिर्दिशेत् ॥ भ्रमेण भ्राम्यते योगी चोद्यमानोऽतरात्मना । भ्रमेण भ्रान्तबुद्धेस्तु ज्ञान सर्वं प्रणश्यति ॥ वार्ता नाशयते चित्त चोद्यमाने तरात्मना ।[4] यत्नाक्रान्तबुद्धेस्तु सर्वं ज्ञान प्रणश्यति ॥ प्रावृत्य मनसा शुक्ल पट वा कबल तथा । ततस्तु परम ब्रह्म क्षिप्रमेवानुचिन्तयेत् ॥ तस्माच्चैवात्मनो दोषान्सूपसर्गानुपस्थितान् । परित्यजेत मधावी यदीच्छेत्सिद्धिमात्मन॰ ॥ ऋषयो देवगन्धर्वा यक्षोरग-महासुरा । उपसर्गेषु सयुक्ता आवर्त्तते पुन पुन ॥ तस्माद्युक्त॰ सदा योगी लघ्वाहारो जितेन्द्रिय । तथासूक्ष्म सुसूक्ष्मेषु धारणा मूर्ध्नि धारयेत् ॥ ततस्तु योगयुक्तस्य जितनिद्रस्य योगिन । उपसर्गा॰ पुनश्चान्ये जायते प्राणसज्ञका ॥ पृथिवी धारयेत्सर्वां ततश्चापो ह्यनतर । ततोऽग्नि चैव सश्वमाकाश मन एव च ॥ तत॰ परा पुनर्बुद्धि धारयेत प्रयत्नत॰ । सिद्धीना चैव लिङ्गानि दृष्ट्वा दृष्ट्वा परित्यजेत ॥ पृथ्वीं धारयमाणस्य मही सूक्ष्मा प्रवर्तत । आत्मान मन्यते नित्य पृथ्वी गधश्च जायते ॥ आपो धारयमाणस्यापि॰ सूक्ष्मा भवति हि । शीता रसा॰ प्रवर्तते सूक्ष्मा ह्यमृत-सन्निभा॰ ॥ तेजो धारयमाणस्य तेज॰ सूक्ष्म प्रवर्तते । आत्मान मन्यते तेजस्तद्रूपमनुपश्यति ॥ वायु धारयमाणस्य वायु सूक्ष्म प्रवर्तते ।

---

[1] प्रक्रिया प्रथम पाद॰ कथायमनुपरिग्रह॰ । उपोद्घातोऽनुषङ्गश्च उपसहार एव च ॥ एव हि पादाश्चत्वार समासात्कीर्तिता मया । Cap IV

[2] मन्दो द्वादशमात्रस्तु उद्घाता द्वादश स्मृता । मध्यमश्च द्विरुद्घातश्चतुर्विंशतिमात्रिका ॥ उत्तमस्तु त्रिरुद्घातो मात्रा षट्त्रिंशदुच्यते । स्वेद-कम्पविषादाना जननो ह्युत्तम॰ स्मृत॰ ॥

[3] प्राणायामस्तथा ध्यान प्रत्याहारोऽथ धारणा । स्मरण चैव यो गेऽस्मिन्पञ्च धर्मा प्रकीर्तिता॰ ॥

[4] Fortasse वार्ता नाशयते चित्त चोद्यमानोऽतरात्मना । वार्तेना° legendum est

चात्मानं मन्यते वायुं वायुरन्मंडलं भ्रमेत् ॥ आकाशं धारयमाणस्य व्योम सूक्ष्मं प्रवर्तते । पश्यते मंडलं सूक्ष्मं घोषश्चास्य प्रवर्तते ॥ तथा मनो धारयतो मनः सूक्ष्मं प्रवर्तते । मनसा सर्वभूतानां मनस्तु विशते हि सः । बुद्ध्या बुद्धिं यथा युंजंस्तदा विज्ञाय बुध्यते ॥ एतानि सप्त सूक्ष्माणि विदित्वा यस्तु योगवित् । परित्यजति मेधावी स बुद्ध्या परमं व्रजेत् ॥ यस्मिन्यस्मिंश्च संयुक्तो भूत ऐश्वर्यलक्षणे । तत्रैव संगं भजते तेनैव प्रविनश्यति ॥ तस्माद्विदित्वा सूक्ष्माणि संसक्तानि परस्परं । परित्यजति यो बुद्ध्या स परं प्राप्नुयाद्द्विजः ॥ दृश्यंते हि महात्मान ऋषयो दिव्यचक्षुषः । संसक्ताः सूक्ष्मभावेषु ते दोषास्तेषु संश्रिताः ॥ तस्मान्न निश्चयः कार्यः सूक्ष्मेष्विह कदाचन । ऐश्वर्याज्जायते रागो विरागं ब्रह्म चोच्यते ॥ 13. Dominium (aisvarya)[1] nactus asceticus octo facultatibus divinis praeditus est: 1. *animan*, subtilitas, qua potestate nemini cernendus omnia intrare potest[2]; 2. *laghiman*, levitas, qua maxima celeritate ubicunque pervenit; 3. *mahiman*, magnitudo; 4. *prápti*, omnia obtinendi facultas; 5. *prákámya*, voluntas libera, qua rebus omnibus frui potest, neque tamen iis detinetur; 6. *ísitva*, imperium; 7. *vasitva*, omnia ipsius voluntati subjiciendi facultas; 8. *yatrakámávasáyitá*, omnia decernendi facultas. 14. Quo animae metempsychosis vitaeque humanae miseriae et vicissitudines[3] evitentur, summo numini cognoscendo opera navanda est. 15. Numen summum in corde commorans octo libamentis colendum est. 16, 17. De Śivae cultorum officiis. 18. De erroribus expiandis (práyaśchitta). 19. De ominibus diris: अत ऊर्ध्वं प्रवक्ष्यामि अरिष्टानि निबोधत । येन ज्ञानविशेषेण मृत्युं पश्यति चात्मनः ॥१॥ अरुंधतीं ध्रुवं चैव सोमच्छायां महापथं । यो न पश्येत्स नो जीवेन्नरः संवत्सरात्परं ॥२॥ अरश्मिबिंबं सूर्यस्य रश्मिबिंबं च पावकं । यः पश्येन्न वै जीवेत मासादेकादशात्परं ॥३॥ वमेन्मूत्रं पुरीषं वा सुवर्णं रजतं तथा । प्रत्यक्षमथवा स्वप्ने दश मासान्न जीवति ॥४॥ अग्रतः पृष्ठतो वापि खंडं यस्य पदं भवेत् । पांशुले कर्दमे वापि सप्त मासान्स जीवति ॥५॥ काकः कपोतो गृध्रो वा निलीयेद्यस्य मूर्धनि । क्रव्यादो वा खगः षण्मासान्नातिवर्तते ॥६॥ बध्येद्वायसपंक्तीभिः पांसुवर्षेण वा पुनः । छायां वा विकृतां पश्येच्चतुःपंच स जीवति ॥७॥ अनभ्रे विद्युतं पश्येद्दक्षिणां दिशमाश्रितां । उदकेंद्रधनुर्वापि त्रयो द्वौ वा स जीवति ॥८॥ अप्सु वा यदि वादर्शे आत्मानं यो न पश्यति । अशिरस्कं तथात्मानं मासादूर्ध्वं न जीवति ॥९॥ शवगंधि भवेद्गात्रं वसागंधि तथापि वा । मृत्युर्ह्युपस्थितस्तस्य अर्धमासं स जीवति ॥१०॥ यस्य वै स्नातमात्रस्य हृदयं चावशुष्यति । धूमो वा मस्तकात्पश्येद्दशाहं न स जीवति ॥११॥ संभिन्नो मारुतो यस्य मर्मस्थानानि कृंतति । अद्भिः स्पृष्टो न हृष्येच्च तस्य मृत्युरुपस्थितः ॥१२॥ ऋक्षवानरयुक्तेन रथेनाशां तु दक्षिणां । गायन्नथ (गायन्नम्य A. गायन्नस्य B.) व्रजेत्स्वप्ने विद्यान्मृत्युरुपस्थितः ॥१३॥ कृष्णांबरधरा श्यामा गायंती वाथवांगना । यन्नयेद्दक्षिणामाशां स्वप्ने सोऽपि न जीवति ॥१४॥ छिद्रं वासश्च कृष्णं च स्वप्ने यो बिभृयान्नरः । नग्नं वा श्रवणं[4] दृष्ट्वा विद्यान्मृत्युरुपस्थितः ॥१५॥ आ मस्तकतलाद्यस्तु निमज्जेत्पंकसागरे । दृष्ट्वा तु तादृशं स्वप्नं सद्य एव न जीवति ॥१६॥ भस्मांगारांश्च केशांश्च नदीं शुष्कां भुजंगमान् । पश्येद्यो दशरात्रं तु न स जीवेत तादृशः ॥१७॥ कृष्णैश्च विकटैश्चैव पुरुषैरुद्यतायुधैः । पाषाणैस्ताड्यते स्वप्ने यः सद्यो न स जीवति ॥१८॥ सूर्योदये प्रत्युषसि प्रत्यक्षं यस्य वै शिवा । क्रोशंती संमुखाभ्येति स गतायुर्भवेन्नरः ॥१९॥ यस्य वै स्नातमात्रस्य हृदयं पीड्यते भृशं । जायते दंतहर्षश्च तं गतायुषमादिशेत् ॥२०॥ भूयो भूयस्त्वसेद्यस्तु रात्रौ वा यदि वा दिवा । दीपगंधं च नो वेत्ति विद्यान्मृत्युमुपस्थितं ॥२१॥ रात्रौ चेंद्रायुधं पश्येद्दिवा नक्षत्रमंडलं । परनेत्रेषु चात्मानं न पश्येन्न स जीवति ॥२२॥ नेत्रमेकं स्रवेद्यस्य कर्णौ स्थानाच्च भ्रश्यतः । नासा च वक्रा भवति स ज्ञेयो गतजीवितः ॥२३॥ यस्य कृष्णा खरा जिह्वा पद्माभासं च वै मुखं । गंडे चिपिटके (च पिटके B.) रक्ते तस्य मृत्युरुपस्थितः ॥२४॥ मुक्तकेशो हसंश्चैव गायन्नृत्यंश्च यो नरः । याम्याशाभिमुखो गच्छेत्तदंतं तस्य जीवितं ॥२५॥ यस्य स्वेदसमुद्भूताः श्वेतसर्षपसन्निभाः । स्वेदा भवंति ह्यसकृत्तस्य मृत्युरुपस्थितः ॥२६॥ उष्ट्रा वा रासभा वापि युक्ताः स्वप्ने रथे शुभाः । यस्य सोऽपि न जीवेत दक्षिणाभिमुखो गतः ॥२७॥ द्वे चात्र परमेरिष्टे एतद्रूतं (etad rúpam B.) परं भवेत् । घोषं न शृणुयात्कर्णे ज्योतिर्नेत्रेण (l. नेत्रे न) पश्यति ॥२८॥ श्वभ्रे यो निपतेत्स्वप्ने द्वारं चास्य पिधीयते । न चोत्तिष्ठति यः श्वभ्रात्तदंतं तस्य जीवितं ॥२९॥ ऊर्ध्वा च दृष्टिर्न च संप्रतिष्ठा (संप्रतिष्ठा codd.) रक्ता पुनः संपरिवर्तमाना । मुखस्य चोष्मा शुषिरा च नाभिरत्युष्णमूत्रो विषमस्थ एव ॥३०॥ दिवा वा यदि वा रात्रौ प्रत्यक्षं योऽभिहन्यते । तं पश्येदथ हंतारं स हतस्तु न जीवति ॥३१॥ अग्निप्रवेशं कुरुते स्वप्नांते यस्तु मानवः । स्मृतिं नोपलभेच्चापि तदंतं तस्य जीवितं ॥३२॥ यस्तु प्रावरणं शुक्लं रक्तं पश्यति मानवः । रक्तं कृष्णमपि स्वप्ने तस्य मृत्युरुपस्थितः ॥३३॥ अरिष्टसूचिते देहे तस्मिन्काल उपागते । त्यक्त्वा भयं विषादं च उदात्तेर्बुद्धिमान्नरः ॥३४॥ etc. 20 De Om syllabae significatione et sanctitate. 21 (fol. 45[b] = B. 42[a]). Kalparum mensura breviter definitur, deinde viginti octo kalpae enumerantur: Bhava, Bhuvas, Tapas, Bhava, Rambha, Ritu, Kratu, Vahni, Havyaváhana, Sávitra,

[1] Idque triplex esse dicitur: sávadya, niravadya, súkshma तथापि त्रिविधं ज्ञेयमैश्वर्यं सार्वकामिकं । सावद्यं निरवद्यं च सूक्ष्मं चैव प्रवर्तते ॥ सावद्यं नाम यत्तत्त्वं पंचभूतात्मकं स्मृतं । निरवद्यं तथा नाम पंचभूतात्मकं स्मृतं ॥ इंद्रियाणि मनश्चैव अहंकारश्च यै स्मृतं । तत्र सूक्ष्मं प्रवृत्तं तु (सूक्ष्मप्रवृत्तंस्तु MS) पंचभूतात्मकं पुनः ॥

[2] त्रैलोक्ये सर्वभूतेषु जीवो स्थानियतः (sic B. जीवाश्चानियतः A) स्मृतः । अणिमा च यथाप्यर्कं सर्वं तत्र प्रतिष्ठितं ॥

[3] Quae in hoc capite de hominum origine et vita dicuntur, similiter in Márkandeyapuráṇa c 11, Garudapuráṇa, Pretakalpa c 22, et in Vṛhannáradíya c. 30 traduntur

[4] श्रमणं A. Hoc loco श्रमण, mendicus Buddhicus, intelligi videtur, quae vox etiam क्षपण scribitur.

Bhuvas Usika, Kusika Gandharva Rishabha Shadja[1], Marjaliya, Madhyama Vairajaka Nishada Panchama Meghavahana Chintaka Akuti Vijnati Manas, Bhava, Vrihat Kalpas qui a Gandharva vocabulo incipiant et in Meghavahana voce desinant, a modulis musicis de nominatos esse facile apparet 22 23 Siva quatuor aevis (kalpa) se manifestavit, forma alba, rubra nigra omnigena (Visvarupa) Aetate flava Mahesvari orta est Siva coram Brahmane de futuris kalpis suis ipsius in singulis manifestationibus, sectae Sivaiticae conditoribus disserit ततस्तस्मिन्तदा कल्पे वाराहे सप्तमे प्रभो । पुनर्विष्णुर्महातेजा कालो लोकप्रकालन । मनुर्वैवस्वतो नाम तव पुत्रो भविष्यति ॥ तदा चतुर्युगावस्थे कल्पे तस्मिन्युगान्तके । भविष्यामि शिखा युक्त श्वेतो नाम महामुनि ॥ हिमवच्छिखर रम्ये छागल पर्वतोत्तमे । चतु शिष्या शिवे युक्ता भविष्यन्ति तदा मम ॥ श्वेत श्वेतशिखश्चैव श्वेतास्य श्वेतलोहित । चत्वारस्ते महात्मानो ब्राह्मणा वेदपारगा ॥ ततस्ते ब्रह्मभूयिष्ठा दृष्ट्वा ब्रह्मगति परा । मत्समीप गमिष्यन्ति पुनरावृत्तिदुर्लभ ॥ पुनस्तु मम देवेश द्वितीये द्वापरे प्रभु । प्रजापतिर्यदा व्यास सत्यो नाम भविष्यति ॥ तदा लोकहितार्थाय सुतारो नाम नामत । भविष्यामि कलौ तस्मिन् लोकानुग्रहकारणात् ॥ तत्रापि मम ते पुत्रा भविष्या नाम नामत । दुन्दुभि शतरूपश्च ऋचीक केतुमा-स्तथा । प्राप्य योग तथा ज्ञान ब्रह्म चैव सनातन । रुद्रलोक गमिष्यन्ति पुनरावृत्तिदुर्लभ ॥ तृतीये द्वापरे चैव यदा व्यासस्तु भार्गव । तदा त्वह भविष्यामि दमनस्तु युगान्तके ॥ तत्रापि च भविष्यन्ति चत्वारो मम पुत्रका । विशोकश्च विकेशश्च विशाप शापनाशन ॥ तेऽपि तेनैव मार्गेण योगोक्तेन महौजस । रुद्रलोक गमिष्यन्ति पुनरावृत्तिदुर्लभ ॥ चतुर्थ द्वापरे चैव यदा व्यासोऽङ्गिरा स्मृत । तदाप्यह भविष्यामि सुहोत्रो नाम नामत ॥ तत्रापि मम सत्पुत्राश्चत्वारश्च तपोधना । भविष्यन्ति द्विजश्रेष्ठा योगात्मानो दृढव्रता ॥ सुमुखो दुर्मुखश्चैव दुर्दमो दुरतिक्रम । प्राप्य योगगति सूक्ष्मा विमला दग्धकिल्बिषा ॥ तेऽपि तेनैव मार्गेण गमिष्यन्ति न सशय । पचम द्वापरे चैव व्यासस्तु सविता यदा ॥ तदा चापि भविष्यामि कङ्को नाम महातपा । अनुग्रहार्थं लोकाना योगात्मानेककर्मकृत् ॥ चत्वारस्तु महाभागा विरजा शुद्ध-योनय । पुत्रा मम भविष्यन्ति योगात्मानो दृढव्रता ॥ सन सनन्दनश्चैव प्रभुर्यस्य सनातन । ऋतु सनत्कुमारश्च निर्ममा निरहङ्कृता । मत्समीप गमिष्यन्ति पुनरावृत्तिदुर्लभ । परिवर्त पुन षष्ठे मृत्युर्व्यासो यदा विभु ॥ तदाप्यह भविष्यामि लोकाक्षिर्नाम नामत । शिष्याश्च मम ते दिव्या योगात्मानो दृढव्रता ॥ भविष्यन्ति महाभागाश्चत्वारो लोकसमता । सुधामा विरजाश्चैव शङ्ख साद्रव (?) एव च ॥ योगात्मानो महात्मानस्ते सव दग्धकिल्बिषा । तेऽपि तेनैव मार्गेण गमिष्यन्ति न सशय ॥ सप्तमे परिवर्ते तु यदा व्यास शतक्रतु । विभुर्नाम महातेजा पूर्वमासीच्छतक्रतु ॥ तत्राप्यह भविष्यामि कलौ तस्मिन्युगान्तके । जैगीषव्येति विख्यात सर्वषा योगिनां वर ॥ तत्रापि मम ते पुत्रा भविष्यन्ति युगे तदा । सारस्वत सुमेधाश्च वसुवाह सुवाहन ॥ तेऽपि तेनैव मार्गेण ध्यानयुक्ति समाश्रिता । भविष्यन्ति महात्मानो रुद्रलोकपरायणा ॥ वसिष्ठश्चाष्टमे व्यास परिवर्ते भविष्यति । कपिलश्चासुरिश्चैव तथा पच-शिखो मुनि ॥ वाग्बलिश्च महायोगी सर्वे एव महौजस ॥ प्राप्य माहेश्वर योग ध्यानिनो दग्धकल्मषा । मत्समीप गमिष्यन्ति पुनरा वृत्तिदुर्लभ ॥ परिवर्तेऽथ नवमे व्यास सारस्वतो यदा । तदा चाह भविष्यामि ऋषभो नाम नामत ॥ तत्रापि मम ते पुत्रा भविष्यन्ति महौजस । पराशरश्च गार्ग्यश्च भार्गवो ह्यङ्गिरास्तथा ॥ भविष्यन्ति महात्मानो ब्राह्मणा वेदपारगा । सर्व तपोबलोत्कृष्टा शापानुग्रहकोविदा ॥ तेऽपि तेनैव मार्गेण योगोक्तेन तपस्विन । ध्यानमार्ग समासाद्य गमिष्यन्ति तथैव च ॥ दशमे द्वापरे व्यासस्त्रिधामा नाम नामत । यदा भविष्यति विप्र[र्षि]स्तदाह भविता पुन ॥ हिमवच्छिखरे रम्ये भृगुतुङ्गे नगोत्तमे । नाम्ना भृगोस्तु शिखर तस्मात्तच्छिखर भृगु ॥ तत्रैव मम ते पुत्रा भविष्यन्ति दृढव्रता । बलबन्धुनिरामित्र (बलन्धर्निरा° A बल वधनिरा° B) केतुशृङ्गस्तपोधन ॥ योगात्मानो महात्मानो ध्यानयोगसमन्विता । रुद्रलोक गमिष्यन्ति तपसा दग्धकल्मषा ॥ एकादशे द्वापरे तु भृवृश्चासो (विवृ° B Fortasse *Bhrigur*) भविष्यति । तदाप्यह भविष्यामि गङ्गाद्वार कलेर्धुरि ॥ उग्रो नाम महानादास्तत्रैव मम पुत्रका । भविष्यन्ति महौजस्का सुवत्ता लोकविश्रुता ॥ लम्बोदरश्च लम्बश्च लम्बाक्षो लम्बकेशक । प्राप्य माहेश्वर योग रुद्रलोकाय सस्थिता । तेऽपि तेनैव मार्गेण गमिष्यन्ति परा गति ॥ द्वादशे परिवर्ते तु शततेजा महामुनि । भविष्यति महासत्त्वो व्यास कविवरोत्तम ॥ ततोऽप्यह भविष्यामि अत्रिर्नाम युगान्तक । हैमक वनमासाद्य (हेमक वन° B) योगमास्थाय भूतले ॥ तत्रापि मम ते पुत्रा भस्मस्नानानुलेपना । भविष्यन्ति महायोगा रुद्रलोकपरायणा ॥ सर्वज्ञ समबुद्धिश्च साध्य सर्वस्तथैव च । रुद्रलोक गमिष्यन्ति ध्यानयोगपरायणा ॥ त्रयोदश पुन प्राप्ते परिवर्ते क्रमेण तु । धर्मो नारायणो नाम व्यासस्तु भविता यदा ॥ तदाप्यह भविष्यामि बालिर्नाम महामुनि । बालिखिल्याश्रमे पुण्ये पर्वते गन्धमादने ॥ तत्रापि मम ते पुत्रा भविष्यन्ति तपोधना । सुधामा काश्यपश्चैव वसिष्ठो विरजास्तथा ॥ महायोगबलोपेता विमला ह्यूर्ध्वरेतस । तेनैव योगमार्गेण गमिष्यन्ति न सशय ॥ यदा व्यास सुरक्षस्तु पर्यायश्च चतुर्दश । तत्रापि पुनरेवाह भविष्यामि युगान्तक ॥ वश त्वङ्गिरस श्रेष्ठो गौतमो नाम योगवित् । तस्माद्भविष्यते पुण्य गौतम नाम तद्वन ॥ तत्रापि मम ते पुत्रा भविष्यन्ति कलौ तथा । अत्रिरुग्रतपाश्चैव श्रावणो श्रविष्टक (सावर्णोप्यसतिप्वका B Fortasse श्रावणोऽथ श्रविष्ठक) ॥ योगात्मानो महात्मानो ध्यानयोगपरायणा । तेऽपि तेनैव मार्गेण रुद्रलोकनिवासिन ॥ तत प्राप्ते पचदशे परिवर्ते क्रमागते । त्र्यारुणिस्तु यदा व्यासो द्वापरे भविता प्रभु ॥ तदाप्यह भविष्यामि नाम्ना वेदशिरा द्विज । तत्र वेदशिरो नाम अस्त्र तत्पारमेश्वर ॥ भविष्यन्ति महावीर्य वेदशीर्षश्च पर्वत । हिमवत्पृष्ठमाश्रित्य सरस्वत्या नगोत्तमे ॥ तदापि मम ते पुत्रा भविष्यन्ति तपोधना । कुणिश्च कुणिबाहुश्च कुशरीर कुनेत्रक । योगात्मानो महात्मानो ब्रह्मिष्ठाश्चोर्ध्वरेतस । तेऽपि तेनैव मार्गेण रुद्रलोक गतास्तु वै ॥ तत षोडशमे चापि परिवर्ते क्रमागते । व्यासस्तु सञ्जयो नाम भविष्यति यदा (तदा MSS) प्रभु ॥ तदाप्यहं भविष्यामि गोकर्णो नाम

[1] षड्जना यत्र षर्षय ।

नामतः। तस्माद्भविष्यते पुण्यं गोकर्णं नाम तद्वनं॥ तत्रापि मम ते पुत्रा भविष्यंति महौजसः। काश्यपो ह्युशनाश्चैव च्यवनोऽथ बृहस्पतिः॥ तेऽपि तेनेव मार्गेण गमिष्यंति परं पदं। ततः सप्तदशे चैव परिवर्ते क्रमागते॥ तदा भविष्यते व्यासो नाम्ना देवः कृतंजयः। तदाप्यहं भविष्यामि गुह्यवासीति (l. गुहावासीति) नामतः॥ हिमवच्छिखरे चैव महातुंगे महालये। सिद्धक्षेत्रं महापुण्यं भविष्यति महालयं॥ तत्रापि मम ते पुत्रा ब्रह्मज्ञा योगवादिनः। भविष्यंति महात्मानो निर्ममा निरहंकृताः॥ उतथ्यो वामदेवश्च महाकालो महालयः। तेषां शतसहस्रं तु शिष्याणां ध्यानसाधनं॥ भविष्यंति तदा कल्पे सर्वे ते ध्यानयुंजकाः। ते तु संनिहिता योगे हृदि (तुहृदि A.[1]) कृत्वा महेश्वरं। महालये पदं क्षिप्त्वा प्रविष्टाः शिवमव्ययं॥ ये चान्येऽपि महात्मानः काले तस्मिन्युगांतके। ध्यानयुक्तेन मनसा विमलाः शुद्धबुद्धयः॥ गत्वा महालयं पुण्यं दृष्ट्वा माहेश्वरं पदं। तूर्णं तारयते जंतुर्दश (जंतु A.) पूर्वान्दशापरान्॥ आत्मानमेकविंशं च तारयित्वा महालये। मम प्रसादाद्यास्यंति रुद्रलोकं गतज्वराः॥ ततोऽष्टादशमश्चैव परिवर्तो यदा भवेत्। तदा ऋतंजयो नाम व्यासस्तु भविता मुनिः॥ तदाप्यहं भविष्यामि शिखंडी नाम नामतः। सिद्धक्षेत्रे महापुण्ये देवदानवपूजिते॥ हिमवच्छिखरे पुण्ये शिखंडी यत्र पर्वतः। शिखंडिनो वनं चापि ऋषिसिद्धनिषेवितं॥ तत्रापि मम ते पुत्रा भविष्यंति तपोधनाः। वाचश्रवा ऋचीकश्च श्यावाश्वश्च दृढव्रतः (शावाश्वस्य दृव्रतः A.)॥ योगात्मानो महासत्त्वाः सर्वे ते वेदपारगाः। प्राप्य माहेश्वरं योगं रुद्रलोकं व्रजंति ते॥ ततस्त्वेकोनविंशे तु परिवर्ते क्रमागते। व्यासस्तु भविता नाम्ना भारद्वाजो (भरद्वा°?) महामुनिः॥ तत्राप्यहं भविष्यामि जटामालीति नामतः। हिमवच्छिखरे रम्ये जटायुर्यत्र पर्वतः॥ तत्रापि मम ते पुत्रा भविष्यंति महौजसः। हिरण्यनामा कौशल्यः काक्षीवः (कौशिल्यः काक्षिवः A.) कुथुमिस्तथा॥ ईश्वरयोगधर्माणः सर्वे ते ह्यूर्ध्वरेतसः। प्राप्य माहेश्वरं योगं गमिष्यंति [न संशयः॥ ततो विंशतिमे सर्गे परिवर्ते क्रमेण तु। वाचश्रवाः स्मृतो व्यासो भविष्यति] महामतिः॥ तदाप्यहं भविष्यामि ह्यट्टहासेति नामतः। अट्टहासप्रियाश्चापि भविष्यंति तदा नराः॥ तत्रैव हिमवत्पृष्ठे त्वट्टहासो [महागिरिः। भविष्यति] महातेजाः सिद्धचारणसेवितः॥ तत्रापि मम ते पुत्रा भविष्यंति महौजसः। युक्तात्मानो महासत्त्वा ध्यानिनो नियतव्रताः॥ सुमंतुर्बर्बरिर्विद्वान्सुबंधुः कुशिकंधरः। प्राप्य माहेश्वरं योगं रुद्रलोकाय ते गताः॥ एकविंशे पुनः प्राप्ते परिवर्ते क्रमेण तु। वाचस्पतिः स्मृतो व्यासो यदा स ऋषिसत्तमः॥ तदाप्यहं भविष्यामि दारुको नाम नामतः। तस्माद्भविष्यते पुण्यं देवदारुवनं महत्॥ तत्रापि मम ते पुत्रा भविष्यंति महौजसः। प्लक्षो दाल्भायणिश्चैव केतुमाली बकस्तथा॥ योगात्मानो महात्मानो नियता ह्यूर्ध्वरेतसः। परमं योगमास्थाय रुद्रं प्राप्तास्तथानघाः॥ द्वाविंशे परिवर्ते तु व्यासः शुक्लायनो यदा। तदाप्यहं भविष्यामि वाराणस्यां महामुनिः॥ नाम्ना वै लांगली भीमो यत्र देवाः सवासवाः। द्रक्ष्यंति मां कलौ तस्मिन्नवतीर्णं हलायुधं॥ तत्रापि मम ते पुत्रा भविष्यंति सुधार्मिकाः। भल्लाविर्मधुपिंगाक्षः श्वेतकेतुस्तथैव च (स्वेतकानु° A. In cod. B. totus versus deest.)॥ तेऽपि माहेश्वरं योगं प्राप्य ध्यानपरायणाः। विरजा ब्रह्मभूयिष्ठा रुद्रलोकाय संस्थिताः॥ परिवर्ते त्रयोविंशे तृणबिंदुर्यदा मुनिः। व्यासो भविष्यति ब्रह्मा तदाहं भविता पुनः॥ श्वेतो नाम महाकायो मुनिपुत्रः सुधार्मिकः। तत्र कालं जरिष्यामि तदा गिरिवरोत्तमे॥ तेन कालंजरो नाम भविष्यति स पर्वतः। तत्रापि मम ते पुत्रा भविष्यंति महौजसः॥ औशिजो बृहदुक्थश्च देवलः कविरेव च। प्राप्य माहेश्वरं योगं रुद्रलोकं गता हि ते॥ परिवर्ते चतुर्विंशे ऋक्षो व्यासो भविष्यति। तत्राहं भविता ब्रह्मन् कलौ तस्मिन्युगांतके॥ शूली नाम महायोगी नैमिषे योगिवंदिते। तत्रापि मम ते पुत्रा भविष्यंति तपस्विनः॥ शालिहोत्रोऽग्निवेशश्च (ग्निवेश्यश्च A. B.) युवनाश्वः शरद्वसुः। तेऽपि योगबलोपेता रुद्रं यास्यंति सुव्रताः॥ पंचविंशे पुनः प्राप्ते परिवर्ते यथाक्रमं। वासिष्ठस्तु यदा व्यासः शक्तिर्नाम भविष्यति॥ तदाप्यहं भविष्यामि दंडिमुंडीश्वरः प्रभुः। कोटिवर्षं समासाद्य नगरं देवपूजितं॥ तत्रापि मम ते पुत्रा भविष्यंति क्रमागताः। योगात्मानो महात्मानः सर्वे ते ह्यूर्ध्वरेतसः॥ छगलः कुंभकर्णश्च कुंभश्चैव प्रवाहुकः। प्राप्य माहेश्वरं योगं गमिष्यंति तथैव ते॥ षड्विंशे परिवर्ते तु यदा व्यासः पराशरः। तदाप्यहं भविष्यामि सहिष्णुर्नाम नामतः॥ पुण्यं रुद्रवटं प्राप्य कलौ तस्मिन्युगांतके। तत्रापि मम ते पुत्रा भविष्यंति सुधार्मिकाः॥ उलूको वैद्युतश्चैव शंबूको ह्याश्वलायनः। प्राप्य माहेश्वरं योगं गंतारस्ते तथैव हि॥ सप्तविंशतिमे प्राप्ते परिवर्ते क्रमागते। जातूकर्ण्यो यदा व्यासो भविष्यति तपोधनः॥ तदाप्यहं भविष्यामि सोमशर्मा द्विजोत्तमः। प्रभासतीर्थमासाद्य योगात्मा लोकविश्रुतः॥ तत्रापि मम ते पुत्रा भविष्यंति सुधार्मिकाः। अक्षपादः कणादश्च उलूको वत्स एव च॥ योगात्मानो महात्मानो विमलाः शुद्धबुद्धयः। प्राप्य माहेश्वरं योगं रुद्रलोकं ततो गताः॥ अष्टाविंशे पुनः प्राप्ते परिवर्ते क्रमागते। पराशरसुतः श्रीमान्विष्णुर्लोकपितामहः॥ यदा भविष्यति व्यासो नाम्ना द्वैपायनः प्रभुः। तदा षष्ठेन चांशेन कृष्णः पुरुषसत्तमः॥ वसुदेवाद्यदुश्रेष्ठो वासुदेवो भविष्यति। तदा चाहं भविष्यामि योगात्मा योगमायया॥ लोकविस्मयनार्थाय ब्रह्मचारी ‾ ‾ ‾ः। श्मशाने मृतमुत्सृष्टं दृष्ट्वा लोकमनाथकं॥ ब्राह्मणानां हितार्थाय प्रविष्टो योगमायया। दिव्यां मेरुगुहां पुण्यां त्वया सार्धं च विष्णुना॥ भविष्यामि तदा ब्रह्मन् लकुली नाम नामतः। कायारोहणमित्येवं सिद्धक्षेत्रं च वै तदा॥ भविष्यति तु विख्यातं यावद्भूमिर्धरिष्यति। तत्रापि मम ते पुत्रा भविष्यंति तपस्विनः॥ कुशिकश्चैव गार्ग्यश्च मित्रको रुष्ट एव च। योगयुक्ता महात्मानो ब्राह्मणा वेदपारगाः॥ प्राप्य माहेश्वरं योगं विमला ह्यूर्ध्वरेतसः। रुद्रलोकं गमिष्यंति पुनरावृत्तिदुर्लभं॥ इत्येतद्वै मया प्रोक्तमवतारेषु लक्षणं। मन्वादिकृष्णपर्यंतमष्टाविंशं युगक्रमात्॥ तत्र श्रुतिसमूहानां विभागो धर्मलक्षणं। भविष्यति तदा कल्पे कृष्णद्वैपायनो यदा॥

24. De Brahmanis et Sivae origine. 25. De creatione. 26. De syllaba Om, e cujus elementis tres Vedae orti sunt. Quatuordecim vocalibus totidem Manues repraesentantur. 27. Octo Sivae nomina, locique in quibus singula colenda sunt: Rudra (सूर्यो मही जलं वह्निर्वायुराकाश एव च। दीक्षितो ब्राह्मणश्चंद्र इत्येते ब्रह्मधातवः॥ तेषु पूज्यश्च वंद्यः स्याद्रुद्रस्तान्न हिनस्ति वै), Bhava = aqua, Ṣarva = terra.

[1] In cod B omnis inde a षोडशमे चापि परिवर्ते [क्रमा° usque ad महासत्त्वा] ध्यानिनो desiderantur

Íṣana = ventus Paṣupati = ignis, Bhíma, Ugra Mahádeva 28 De septem vatum divinorum prole 29 De Agnis prole Hoc caput a quinquagesimo Matsyapuranae capite non differt 31 (fol 72^b = B 66^b) De manium generibus Daksha Ṣivae imprecatione Práchínabarhishis filius Prachetasis nepos nascitur Dakshae sacrificium a Ṣiva dirimitur Haec narratio iisdem verbis in Brahmapuráṇa (cod 62 fol 65^a) traditur 31 De temporis divisione 32 De quatuor mundi aetatibus 33 De Manuis Sváyambhuvae prole, et de septem insularum terrestrium regibus 34–53 Mundi descriptio Magna pars in Matsyapurána (capp 102–115) iisdem verbis legitur 54 (fol 144^a = B 125^b) De Nílakaṇṭhae, Sivae epitheti, origine 55 Ṣivae praestantia celebratur origine lingae, cujus magnitudinem neque Brahman neque Vishṇus emetiri potuerunt[1] 56–58 Haec capita a Matsyapurána (capp 128–130) non differunt

Codex, omnium quos equidem vidi sincerissimus, medio seculo quinto decimo videtur exaratus esse Fol 79 desideratur Multa folia tam lacera sunt ut librum, qui collaturi sunt, viri docti, ut summa cautione tractent, monendi sint (WILSON 355)

104

Lit Devan Charta Ind Foll 270 Long 14 Lat 7 Linn 13

Vayupuranae pars utraque

C 59 (fol 143^a) Hoc caput a Matsyapuraṇae c 132 non differt 60 De Vedarum divisione[2] द्वापरे तु पुरावृत्ते मनोः स्वायम्भुवेऽन्तरे । ब्रह्मा मनुमुवाचेदं वेदं व्यस्य महामते ॥ परिवृत्तं युगं तात स्वल्पवीर्या द्विजातयः । संवृत्ता युगदोषेण सर्वं चैव यथाक्रमं ॥ भ्रष्टमानं युगवशाल्पशिष्टं हि दृश्यते । दशसाहस्रभागेन ह्यवशिष्टं कृतादिदं ॥ वीर्यं तेजो बलं चाल्पं सर्वं चैव प्रणश्यति । वेदे वेदा हि कार्याः स्युर्मा भूद्वेदविनाशनं ॥ वेदे नाशमनुप्राप्ते यज्ञो नाशं गमिष्यति । यज्ञे नष्टे देवनाशस्ततः सर्वं प्रणश्यति ॥ आद्यो वेदश्चतुष्पादः शतसाहस्रसंमितः । पुनर्दशगुणः कृत्स्नो यज्ञो वै सर्वकामधुक् ॥ एवमुक्तस्तथेत्युक्त्वा मनुर्लोकहिते रतः । वेदमेकं चतुष्पादं चतुर्धा व्यभजत्प्रभुः ॥ ब्रह्मणो वचनात्तात लोकानां हितकाम्यया । तदहं वर्तमानेन युष्माकं वेदकल्पनं ॥ [मन्वन्तरेण वक्ष्यामि व्यतीतानां प्रकल्पनं ।][3] प्रत्यक्षेण परोक्षं वै तन्निबोधत सत्तमाः ॥ अस्मिन्युगे कृतो व्यासः पाराशर्यः परंतपः । द्वैपायन इति ख्यातो विष्णोरंशः प्रकीर्तितः ॥ ब्रह्मणा चोदितः सोऽस्मिन्वेदं व्यस्तुं प्रचक्रमे । अथ शिष्यान्स जग्राह चतुरो वेदकारणात् ॥ जैमिनिं च सुमन्तुं च वैशम्पायनमेव च । पैलं तेषां चतुर्थं तु पञ्चमं लोमहर्षणं ॥ ऋग्वेदश्रावकं पैलं जग्राह विधिवद्द्विजं । यजुर्वेदप्रवक्तारं वैशम्पायनमेव च ॥ जैमिनिं सामवेदार्थश्रावकं सोऽन्वपद्यत । तथैवाथर्ववेदस्य सुमन्तुमृषिसत्तमं ॥ इतिहासपुराणस्य वक्तारं चैव हि । मां चैव प्रतिजग्राह भगवानीश्वरः प्रभुः ॥ एक आसीद्यजुर्वेदस्तं चतुर्धा व्यकल्पयत् । चातुर्होत्रमभूत्तस्मिंस्तेन यज्ञमकल्पयत् ॥ आध्वर्यवं यजुर्भिस्तु ऋग्भिर्होत्रं तथैव च । औद्गात्रं सामभिश्चक्रे ब्रह्मत्वं चाप्यथर्वभिः । ब्रह्मत्वमकरोद्यज्ञे वेदेनाथर्वणेन तु ॥[4] ततः स ऋच उद्धृत्य ऋग्वेदं समकल्पयत् । होतृकं (होतृत्व C) कल्पयन्यज्ञं वहत्याहं जगद्धितं ॥ सामभिः सामवेदं च तेनौद्गात्रमरोचयत् । राज्ञस्त्वथर्ववेदेन सर्वकर्माण्यकारयत् ॥ आख्यानैश्चाप्युपाख्यानैर्गाथाभिः कुलकर्मभिः (कुल्य° C) । पुराणसंहिताश्चक्रे पुराणार्थविशारदः ॥ यच्छिष्टं तु यजुर्वेदे तेन यज्ञमथायुनक् । युनानः स यजुर्वेद इति शास्त्रविनिश्चयः ॥ पादानामुद्धृतत्वाच्च यजूंषि विषमाणि च । स तेनोद्धृतवीर्यस्तु ऋत्विग्भिर्वेदपारगैः । प्रयुज्यते ह्यश्वमेधस्तेन (°धतेन C asvamedhe?) वा युज्यते तु सः ॥ ऋचो गृहीत्वा पैलस्तु व्यभजत्तद्द्विधा पुनः । द्वे कृत्वा संहिते चैव शिष्याभ्यामददात्प्रभुः ॥ इन्द्रप्रमतये चैकां द्वितीयां बाष्कलाय च । चतस्रः संहिताः कृत्वा बाष्कलिर्द्विजसत्तम ॥ शिष्यानध्यापयामास शुश्रूषाभिरतान्हितान् । बोध्यं तु प्रथमां शाखां द्वितीयामग्निमाठरं । पाराशरं तृतीयां तु याज्ञवल्क्यमथापरां ॥ इन्द्रप्रमतिरेकां तु संहितां द्विजसत्तम । अध्यापयन्महाभागं मार्कण्डेयं यशस्विनं ॥ सत्यश्रवसमग्र्यं तु पुत्रं स तु महायशाः । सत्यश्रवाः सत्यहितं पुनरध्यापयद्द्विजं ॥ सोऽपि सत्यितरं (sic C सत्यितरं B सत्यितरं D) पुत्रं पुनरध्यापयद्विभुः । सत्यश्रियं महात्मानं सत्यधर्मपरायणं ॥ अभवंस्तस्य शिष्या वै त्रयस्तु सुमहौजसः । सत्यश्रियस्तु विद्वांसः शास्त्रग्रहणतत्पराः ॥ शाकल्यः प्रथमस्तेषां तस्मादन्यो रथीतरः । बाष्कलिश्च भरद्वाज इति शाखाप्रवर्तकाः ॥ देवमित्रस्तु शाकल्यो ज्ञानाहंकारगर्वितः । जनकस्य स यज्ञे वै विनाशमगमद्द्विजाः ॥ Sequitur narratio de Devamitra Sákalya, qui a Yajnavalkya doctrinae certamine victus moritur देवमित्रस्तु शाकल्यो महात्मा द्विजसत्तम । चकार संहिताः पञ्च बुद्धिमान्पदवित्तम ॥ तस्य शिष्या भवन्पञ्च मुद्गलो गोलकस्तथा । खालीयश्च (खालोपश्च B खालोमश्च D) तथा मत्स्यः शैशिरेयश्च पञ्चमः ॥[5] प्रोवाच संहितास्तिस्रः शाकपूर्णी रथीतरः (शाकपूणिरथीतरः C शाकपूर्णरथतरः B) । निरुक्तं च पुनश्चक्रे चतुर्थं द्विजसत्तमाः ॥ तस्य शिष्यास्तु चत्वारः केतवो वामनस्तथा । धर्मशर्मा देवशर्मा सर्वे व्रतधरा द्विजाः ॥ शाकल्ये च मृते सद्यो ब्रह्महत्यास्त बभूवतुः । ततस्थिता परा प्राप्य गतास्ते ब्रह्मणोऽन्तिकं etc 61 भारद्वाजो याज्ञवल्क्यो गालविः शालकिस्तथा । धीमान् शतबलाकश्च

---

[1] Occurrit ib hoc Sivae dictum अयं मे दक्षिणो बाहुर्ब्रह्मा लोकपितामहः । वामो बाहुश्च मे विष्णुर्नित्यं युद्धेषु निर्जितः ।

[2] Cf Vishnupurana III 4

[3] In hac parte codicibus E I H 2102 2109 (= C) et 1310 (= D) usus sum Versus uncis inclusus in codd B D desideratur

[4] Hic versus subditivus est

[5] मुद्गलो गोमुखश्चैव वात्स्यः शालीय एव च । शिशिरः पञ्चमश्चासीन्मैत्रेयस्तु महामुनिः ॥ Vishnupurana III 4 20 Pro Gomukha codices deteriores गोखलु legunt

नैगमश्च द्विजोत्तमाः ॥ बाष्कलिश्च भरद्वाजस्त्रिसः प्रोवाच संहिताः । रथीतरो निरुक्तं च पुनश्चक्रे चतुर्थकं ॥ त्रयस्तस्याभवन् शिष्या महात्मानो गुणान्विताः । धीमांश्चंदायनीयश्च पन्नगारिश्च (पन्नगारिश्च B.D.) बुद्धिमान् ॥ तृतीयश्चार्जवस्ते च तपसा शंसितव्रताः । वीतरागा महातेजाः संहिताज्ञानपारगाः ॥ इत्येते बह्वृचां प्रोक्ता संहिता यैः प्रवर्तिताः । वैशंपायनगोत्रोऽसौ यजुर्वेदं व्यकल्पयत् ॥ षडशीतिस्तु येनोक्ता संहिता यजुषां शुभाः । शिष्येभ्यः प्रददौ ताश्च जगृहुस्ते विधानतः ॥ एकस्तत्र परित्यक्तो याज्ञवल्क्यो महातपाः । षडशीतिश्च तस्यापि संहितानां विकल्पकाः ॥ सर्वेषामेव तेषां वै त्रिधा भेदाः प्रकीर्तिताः । त्रिधा भेदास्तु ते प्रोक्ता भेदेऽस्मिन्नवमे शुभे ॥ उदीच्या मध्यदेशाश्च प्राच्याश्चैव पृथग्विधाः । श्यामायनिरुदीच्यानां प्रधानः संबभूव ह ॥ मध्यदेशप्रतिष्ठानामारुणिः प्रथमः स्मृतः । आलंबिरादिः प्राच्यानां त्रयोदश्यादयस्तु ते । इत्येते चरका प्रोक्ता संहितावादिनो द्विजाः ॥ ऋषयस्तद्वचः श्रुत्वा सूतं जिज्ञासवोऽब्रुवन् । चरकाध्वर्यवः केन कारणं ब्रूहि तत्त्वतः ॥ किं चीर्णं कस्य हेतोश्च चरकत्वं च भेजिरे । इत्युक्तः प्राह तेषां स चरकत्वमभूद्यथा ॥ सूत उवाच ॥ कार्यमासीदृषीणां च किंचिद्ब्राह्मणसत्तमाः । मेरुपृष्ठं समासाद्य तैस्तदास्त्विति मंत्रितं ॥ यो नोऽत्र सप्तरात्रेण नागच्छेद्द्विजसत्तमाः । स कुर्याद्ब्रह्मवध्यां वै समयो नः प्रकीर्तितः ॥ ततस्ते सगणाः सर्वे वैशंपायनवर्जिताः । प्रययुः सप्तरात्रेण यत्र संधिः कृतोऽभवत् ॥ ब्राह्मणानां तु वचनाद्ब्रह्मवध्यां चकार सः । शिष्यानथ समानीय स वैशंपायनोऽब्रवीत् ॥ ब्रह्मवध्यां चरध्वं वै मत्कृते द्विजसत्तमाः । सर्वे यूयं समागम्य ब्रूत मे तद्धितं वचः ॥ याज्ञवल्क्य उवाच ॥ अहमेव चरिष्यामि तिष्ठंतु मुनयस्त्विमे । बलं चोत्थापयिष्यामि तपसा स्वेन भावितः ॥ एवमुक्तस्ततः क्रुद्धो याज्ञवल्क्यमथाब्रवीत् । उवाच यत्त्वयाधीतं सर्वं प्रत्यर्पयस्व मे ॥ एवमुक्तः सरूपाणि यजूंषि प्रददौ गुरोः । रुधिरेण तथाक्तानि छर्दित्वा ब्रह्मवित्तमः ॥ ततः स ध्यानमास्थाय सूर्यमाराधयद्द्विजः । सूर्ये ब्रह्म यदुच्छिन्नं खं गत्वा प्रतितिष्ठति ॥ ततो यानि गतान्यूर्ध्वं यजूंष्यादित्यमंडलं । तानि तस्मै ददौ तुष्टः सूर्यो वै ब्रह्मरातये ॥ अश्वरूपश्च मार्तंडो याज्ञवल्क्याय धीमते । यजूंष्यधीयते यानि ब्राह्मणा (ब्राह्मणो B. D.) येन केनचित् ॥ अश्वरूपाणि दत्तानि ततस्ते वाजिनोऽभवन् । ब्रह्महत्या तु यैश्चीर्णा चरणाच्चरकाः स्मृताः ॥ वैशंपायनशिष्यास्ते चरकाः समुदाहृताः । इत्येते चरकाः प्रोक्ता वाजिनस्तु निबोधत ॥ याज्ञवल्क्यस्य शिष्यास्ते कण्ववैधेयशालिनः । मध्यंदिनश्च शापेयी विदग्धश्चाप उद्दलः ॥ ताम्रायणश्च वात्स्यश्च तथा गालवशैशिरी (गोलवशैशिरी C. गालवशौशिरी B. गालवशैशिरी D.) । आटवी (आटवी C. अटव्या B. अटवी D.) च तथा पर्णी वीरणी सपरायणः ॥ इत्येते वाजिनः प्रोक्ता दश पंच च संमताः । शतमेकाधिकं कृत्स्नं यजुषां ये विकल्पकाः ॥ पुत्रमध्यापयामास सुमंतुमथ जैमिनिः । सुमंतुश्चापि सुत्वानं पुत्रमध्यापयत्प्रभुः ॥ स सहस्रमधीत्याशु सुकर्माप्यथ संहिताः । प्रोवाचाथ सहस्रस्य सुकर्मा सूर्यवर्चसः ॥ अनध्यायेष्वधीयानान् तान् जघान शतक्रतुः । प्रायोपवेशमकरोत्ततोऽसौ शिष्यकारणात् ॥ क्रुद्धं दृष्ट्वा ततः शक्रो वरमस्मै ददौ पुनः । भाविनौ ते महावीर्यौ शिष्यावनलवर्चसौ ॥ अधीयानौ महाप्राज्ञौ सहस्रसंहिता उभौ । एते सुरा महाभाग मा क्रुध्य द्विजसत्तम ॥ इत्युक्त्वा वासवः श्रीमान् सुकर्माणं यशस्विनं । शांतक्रोधं द्विजं दृष्ट्वा तत्रैवांतरधीयत ॥ तस्य शिष्योऽभवद्धीमान्पौष्यिंजिर्द्विजसत्तमाः । हिरण्यनाभः कौशिल्यो द्वितीयोऽभून्नराधिपः ॥ अध्यापयत्तु पौष्यिंजिः सहस्रार्धं तु संहिताः । ते नाम्नोदीच्यसामान्याः शिष्याः पौष्यिंजिनः शुभाः ॥ शतानि पंच कौशिल्यः संहितानां च वीर्यवान् । शिष्या हिरण्यनाभस्य स्मृतास्ते प्राच्यसामगाः ॥ लोकाक्षिः कुथुमिश्चैव कुशीतिर्लांगलिस्तथा । पौष्यिंजिशिष्याश्चत्वारस्तेषां भेदान्निबोधत ॥ राणायनीयः (रायाणनीयः C.) सहतांडिपुत्रस्तस्मादन्यो मूलचारी सुविद्वान् । सकैतिपुत्रः सहसात्यपुत्र एतान्भेदान्विद्ध लोकाक्षिणस्तु ॥ त्रयस्तु कुथुमेः पुत्रा औरसा सपराशराः (रसपासराः B. D.) । भागवित्तिश्च तेजस्वी त्रिविधाः कुथुमाः स्मृताः ॥ शैरिकिः (शैरिद्युः C.) शृंगिपुत्रस्तु द्वावेतौ चरितव्रतौ । राणायनीयिः सौमित्रिः सामवेदविशारदौ ॥ प्रोवाच संहितास्तिस्रः शृंगिपुत्रो महातपाः । चैलः (चौल° C.) प्राचीनयोगश्च सुरालश्च (?) द्विजोत्तमाः ॥ प्रोवाच संहिताः षट् तु पाराशर्यस्तु कौथुमः । आसुरायणवैशाख्यो वेदवृद्धपरायणौ ॥ प्राचीनयोगपुत्रश्च बुद्धिमांश्च पतंजलिः । कौथुमस्य तु भेदास्ते पाराशर्यस्य षट् स्मृताः ॥ लांगलिः शालिहोत्रस्तु (शालिगोत्रस्तु C.) स षट् प्रोवाच संहिताः । भालुकिः कामहानिश्च जैमिनिर्लोमगायिनिः (लोम° MSS) ॥ कंडुश्च कोहलश्चैव षडेते लांगलाः स्मृताः । एते लांगलिनः शिष्याः संहिता यैः प्रसाधिताः ॥ ततो हिरण्यनाभस्य कृतिः शिष्यो (कृतशिष्यो MSS.) नृपात्मजः । सोऽकरोच्चतुर्विंशत्संहिता द्विपदां वरः ॥ प्रोवाच चैव शिष्येभ्यो येभ्यस्तान्वै निबोधत । राडश्च (राडश्चमह° C.) महवीर्यश्च पंचमो वाहनस्तथा ॥ तालिकः (तालकाः B. तालकः D.) पांडकश्चैव कालिको राजिकस्तथा । गौतमश्चाजवस्तश्च सोमराजा यतकृतः (पतंजतः B. यतंततः D.) ॥ पृष्ठघ्नः परिकृष्टश्च उलूखलक एव च । यवीयसश्च वैशालो अंगुलीयश्च कौशिकः ॥ सालिमंजरिः सत्यश्च कापीयकानिकश्च यः । पाराशरश्च (परा° C.) धर्मात्मा इति क्रांतास्तु सामगाः ॥ सामगानां तु सर्वेषां श्रेष्ठौ द्वौ तु प्रकीर्तितौ । पौष्यिंजिश्च कृतिश्चैव संहितानां विकल्पकौ ॥ अथर्वाणं द्विधा कृत्वा सुमंतुरददाद्द्विजाः । कबंधाय गुरुः कृत्स्नं संचविद्या (sic C. सचविद्या B. D.) यथाक्रमं ॥ कबंधस्तु द्विधा कृत्वा पथ्यायैकं पुनर्ददौ । द्वितीयं वेदस्पर्शाय (वेददर्शाय Vishnup.) स चतुर्धाकरोत्पुनः ॥ मोदो[1] ब्रह्मबलश्चैव पिप्पलादस्तथैव च । शौल्कायनिश्च (शौम्कायनिश्च C. शौका° B शोक° D) धर्मज्ञश्चतुर्थस्तु यतः स्मृतः (चतुर्थः तपतः C.) ॥ वेदस्पर्शस्य चत्वारः शिष्यास्त्वेते दृढव्रताः । पुनश्च त्रिविधं विद्धि पथानां (पंथानां MSS.) भेदमुत्तमं ॥ जाजलिः कुमुदादिश्च तृतीयः शौनकः स्मृतः । शौनकस्तु द्विधा कृत्वा ददावेकं तु बभ्रवे ॥ द्वितीयां संहितां धीमान् सैंधवायनसंज्ञिते । सैंधवो मुंजकेशाय भिन्नां चास्य त्रिधा पुनः ॥ नक्षत्रकल्पो वैतानस्तृतीयः संहिताविधिः । चतुर्थोऽंगिरसः कल्पः शांतिकल्पश्च पंचमः ॥ श्रेष्ठा अथर्वणो ह्येते संहितानां विकल्पनाः । षट्शः कृत्वा मया प्रोक्तं पुराणमृषिसत्तमाः ॥ आत्रेयः सुमतिर्धीमान्काश्यपो ह्यकृतव्रणः । भारद्वाजोऽग्निवर्चाश्च वसिष्ठो मित्रयुश्च यः ॥ सावर्णिः सौमदत्तिस्तु सुशर्मा शांशपायनः । एते शिष्या मम ब्रह्मन्पुराणेषु दृढ-

---

[1] Pro मोदो Vishnupuránae codd haec: मौंदो A. मैत्रो D मौद्रो B C

व्रता ॥ त्रिभिस्तैस्तु कृतास्तिस्र संहिता पुनरेव हि । काश्यप संहिताकर्ता सावर्णि शांशपायनि ॥ मामिपा (मामिका D) च चतुर्थी स्यात्सा चैषा पूर्वसंहिता । सर्वास्ता हि चतुष्पादा सर्वाश्चैकार्थवाचिका ॥ पाठान्तरे पृथग्भूता वेदशाखा यथा तथा । चतु साहस्रिका सर्वा शांशपायनिकामृते ॥ लोमहर्षणिका मूला तत काश्यपिका परा । सावर्णिका तृतीयासामृजुवाक्यार्थपण्डिता । शांशपायनिका चान्या नोदनार्थ(निदाना°?)विभूषिता ॥ सहस्राणि ऋचामष्टौ षट्शतानि तथैव च । एता पञ्चदशान्याश्च दशान्या दशभिस्तथा ॥ वालिखिल्या ससप्रैषा ससावर्णा प्रकीर्तिता । अष्टौ सामसहस्राणि सामानि च चतुर्दश ॥ आरण्यक सहोमं च एतद्गायन्ति सामगा । द्वादशैव सहस्राणि छन्द आध्वर्यवं स्मृत ॥ यजुषा ब्राह्मणाना च तथा व्यासो व्यकल्पयत । सग्राम्यारण्यक तत्सासमन्त्रकरण तथा ॥ अत पर कथाना तु पूर्णा इति विशेषण । ग्राम्यारण्य समत्र च ऋग्ब्राह्मणयजु स्मृत ॥ तथा हारिद्रवीयाणा खिलान्युपखिलानि तु । तथैव तैत्तिरीयाणा परक्षुद्रा इति स्मृत ॥ द्वे सहस्रे शतन्यूने वेदे वाजिसनेयके । ऋग्गण परिसख्यातो ब्राह्मण च चतुर्गुण ॥ अष्टौ सहस्राणि शतानि चाष्टौ अशीतिरन्याभ्यधिकश्च पाद । एतत्प्रमाण यजुषामृचा च सशुक्रिय साखिलयाज्ञवल्क्य ॥ तथा चरणविद्याना प्रमाण संहिता शृणु । षट्सहस्रमृचामुक्तमृच षड्विंशति पुन ॥ एतावदधिक तेषा यजु काम विवक्षति । एकादशसहस्राणि दश चान्या दशोत्तरा ॥ ऋचा दशसहस्राणि अशीति त्रिशतानि च । सहस्रमेक मन्त्राणामृचामुक्त प्रमाणत ॥ एतावदृगुविस्तारमन्यच्चार्चिक बहु । ऋचामथर्वणा पञ्च सहस्राणीति निश्चय ॥ सहस्रमन्यद्विज्ञेयमृषिभिर्विंशति विना । एतदङ्गिरसा प्रोक्त तेषामारण्यक पुन ॥ इति सख्या प्रसख्याता शाखाभेदास्तथैव च । कर्तारश्चैव शाखाना भेदहेतुस्तथैव च ॥ सर्वमन्वन्तरेष्वेव शाखाभेदा समा स्मृता । प्राजापत्या श्रुतिर्नित्या तद्विकल्पास्त्विमे स्मृता ॥ De vatum divinorum generibus, eorumque in singulis Manvantaris reditu Desinit in hoc capite pars prior 62 (fol 155^b) De Manvantaris et de creatione a Manubus singulis facta De Prithuis Vainyae rebus gestis[1] 63 De Prithuis prosapia Dakshae origo 64 Marichae, Kasyapae filii, creatio De Bhur, Bhuvas, Svar mundis

III *Upodghâtapâda* 65 (fol 164^b) De Manuis Vaivasvatae creatione De septem virorum sanctorum, creaturarum dominorum (Saptarshayas Prajapatayas), origine, eorumque prosapia 66 De Dharmae prole Suta a viris sanctis interrogatus, quinam trium deorum praestantissimus esset, unum esse Deum respondit, eumque ad mundi creationem, conservationem, destructionem tres formas induisse (râjasi, sattviki, tamasi tanus) Sicut enim adamas, quamvis unicolor, crystallo repercussus, varios colores exhiberet, ita Creatorem, in mundo se manifestantem, et unum esse et tergeminum एकात्मत्व स्मृता वेदे धर्मशास्त्रे पुरातने । सांख्ययोगपरैर्वीरै पृथगेकार्थदर्शिभि ॥ अभिज्ञातप्रभावज्ञैर्मुनिभिस्तत्त्वदर्शिभि । एकत्व च पृथक्त्व च तास्तु भिन्ना प्रजा इह ॥ इद परमिद नेति ब्रुवते भिन्नदर्शना । ब्रह्माण कारण केचित्केचित्प्राहु प्रजापति ॥ केचिच्छिव परत्वेन प्राहुर्विष्णु तथापरे । अविज्ञानेन ससक्ता शक्त्या रजादिचेतस ॥ तत्त्व काल च देश च कार्य चावेक्ष्य तत्त्वत । कारण तु स्मृता येते नानार्थ त्विह देवता ॥ एक प्रशसमानस्तु सर्वानेव प्रशसति । एक निन्दति यस्तेषा सर्वानेव स निन्दति ॥ एक यो वेत्ति पुरुष तमाहुर्ब्रह्मवादिन । अद्वेषस्तु सदा कार्यो देवतासु विजानता ॥ न शक्यमीश्वर ज्ञातुमैश्वर्येण व्यवस्थित । एकात्मा स त्रिधा भूत्वा समोहयति य प्रजा ॥ Reliquos vero deos e tribus principalibus emanasse 67 Duodecim dei, *Jaya* appellati quum a Brahmane ad creationem propagandam geniti officium neglexissent, ea poena affecti sunt, ut usque ad finem Vaivasvata aevi renascerentur ब्रह्मणो वै मुखात्सृष्टा जया देवा प्रजेप्सया । सर्व मन्त्रशरीरास्ते स्मृता मन्वन्तरेष्विह ॥ दर्शश्च पौर्णमासश्च बृहद्यच्च रथतर । आकूत प्रथमस्तेषा तत आकूतिरुच्यते ॥ वित्तिश्चैव सुवित्तिश्च आकूति कूतिरेव च । अधीतिश्च (अधीष्टश्च C D) ततो ज्ञेय आधीतिश्चैव (अधी° C D) तत्त्वत । विज्ञातिश्चैव विज्ञातो मनवो ये च द्वादश ॥ Quare deinceps Ajita, Tushita, Satya, Hari, Vaikuntha, Sadhya, Áditya nominibus oriuntur De gigantum et Marutum origine 68 De Danuis prosapia 69 Minorum gentium dei, velut Gandharvae, Apsarae, Yakshae et animalia enumerantur 70 Regum institutio Vatsarae (Vatsara B) et Asitae, Kasyapae filiorum, proles Reliquorum creationis dominorum filii 71 (fol 196^a)–82 De manium cultu praecepta a Brihaspati cum Samyu filio communicata 83 (fol 223^b)–95 Regum historia Sed in codice nostro in folio 231^a l 10 lacuna quam maxima exstat Omnia enim desiderantur, quae in cod C fol २६२–३०३ leguntur

---

[1] In hoc capite Sûtae et Magadhae origo narratur Atque de Sûta eadem verba quae in prooemio leguntur de Magadha vero haec तस्मिन्नेव समुत्पन्ने पुनर्जज्ञे तु मागध । सामगेषु तु गायत्सु सुभाण्डे वैश्वदेविके । समागते सदुत्पन्नस्तस्मान्मागध उच्यते ॥ Uterque quomodo praecones instituti sint ita refertur पृथो स्तवार्थं तौ तत्र समाहूतौ महर्षिभि । तावूचुर्मुनय सर्व स्तूयतामयं पार्थिव ॥ कर्मैतदनुरूप च पात्र चाय नराधिप । तावूचतुस्तदा सर्वांस्तानृषीन्सूतमागधौ ॥ आवा देवानृषीश्चैव प्रीणयाव स्वकर्मभि । न चास्य कर्म वै विद्मो न तथालक्षण यश ॥ स्तोत्र येनास्य कुर्याव राज्ञस्तेजस्विनो द्विजा । ऋषिभिस्तु नियुक्तौ तु भविष्यै स्तूयतामिति ॥ दानधर्मरतो नित्य सत्यवाक्यो जितेन्द्रिय । ज्ञानशीलो वदान्यस्तु सग्रामेष्वपराजित ॥ यानि कर्माणि कृतवान्पृथुश्चापि महाबल । तानि शीलन वच्मि नि स्तुवद्भि सूतमागधै ॥ तत स्तवान्ते सुप्रीत पृथु प्रादात्प्रजेश्वर । अनूपदेश सूताय मगधान्मागधाय च ॥ तदा (ततो?) वै पृथिवीपाला स्तूयन्ते सूतमागधै । आशीर्वादै प्रबोध्यन्त सूतमागधवन्दिभि ॥ Cf Vishnupurana I 13 quod caput etiam in ceteris rebus cum nostro consentit

IV *Upasanhara* 96 (fol 244ᵃ) De Manvantaris futuris De mundi dissolutione et restitutione De temporis computatione 97 De septem mundis eorumque praesidibus De locis inferis' Śivae coelum celebratur 98, 99 De numinis summi cognitione

Codex hujus seculi initio negligenter exaratus est (Wilson 120)

105.

Lat Devan Charta Ind Foll 403 Long 11¼ Lat 4¾ Linn 10

Varahapuranam, a Vishnu, verris formam gerente, cum Terra communicatum (A) Incipit नमस्तस्मै वराहाय लीलयोद्धरते महीं । खुरमध्यगतो यस्य मेरु' खणखणायते ॥१॥ दंष्ट्राग्रेणोद्धृता गौरुदधिपरिवृत्ता (l °वृता) पर्वतैर्निम्नगा[f]भ स्तोक मृत्पिण्डव प्राग्वृहद्गुरुवपुषानन्तरूपेण (l brihaduru) येन ॥२॥ सो य कंसासुरारिर्मुरन[र]कदशास्यान्तकृत्सर्वसंस्य' । कृष्णो विष्णु सुरेशो नुदतु मम रिपूनादिदेवो वराह ॥३॥ सूत उवाच ॥ यस्मिन्काले स्थिति' पूर्वं वराहवपुषा तु सा । उद्धृता विष्णुना शक्त्या (l saktya) जगाद परमेश्वर ॥४॥ धरण्युवाच ॥ कस्य कल्पे भवानेव मा समुद्धरते विभो । न चाह वेद ते मूर्तिं मादिसर्गी च केशव ॥५॥ वेदेषु चैव नष्टेषु मत्स्यो भूत्वा रसातल । प्रविश्य तास्तथोत्कृष्य ब्रह्मणे दत्तवानसि ॥ अन्यत्सुरासुरमथ त्व समुद्रस्य मथने । वृतवानसि (धृतवानसि B) कौर्म्येण मदर मधुसूदन ॥७॥ पुनश्च गा जगन्नाथ निमज्जति (l nimajjantim) रसातलात् । उज्जहारैकदंष्ट्रेण भगवान्वै महार्णवान् (°t) ॥८॥ अन्यद्धिरण्यकशिपुर्वरदानेन दर्पित' । साधयमान पृथिवीं स त्वया विनिपातित ॥९॥ (वलिस्तु बद्धो भगवस्त्वया वामनरूपिणा ।)[1] पुनर्नि'क्षत्रिया देव त्वया चापि पुरा कृता ॥१०॥ जामदग्न्येन रामेण त्वया भूत्वा मकृत्प्रभा( ) । पुनश्च रावणो रक्ष क्षपित[ ] वात्ततेजसा ॥११॥ वलि प्रनष्टो भगवन्स्त्वया वामनरूपिणा । न च जानामह (°namy aham) देव तव किंचिद्विचेष्टित । उधृत्य मा कथ सृष्टि सृजसे किं च कारण ॥ सकृष्टये च कृत्वा त कारण (सकृद्भिर्येत कृत्वा च पास्यते चापि केन वा B) । केन वा सुलभा देवा सृजता सृष्टा सतत विभो ॥ कथ च सृष्टेरादि स्यादवसान कथ भवेत् । कथ युगस्य गणना सख्या स्यात्तु चतुर्युग ॥ के वावस्था महेश्वर (को वा विशेषो तेष्वसर्गो का वा सख्या महेश्वरी B) । तन्वान' (यज्ञान B) के च राजान केन सिद्धि परा गता' ॥ एतत्सर्वं समासेन कथयास्व प्रसीद मे । इत्युक्तो क्रोधरूपेण (ity uktah krodarupena) जहास परमेश्वर' ॥ हसतस्तस्य देवस्य वदने सार्धैर्नितौ वसव (l हसतस्तस्य कुक्षौ तु जगद्धात्री) ददर्श ह । रुद्रान्देवान्सहवसुसिद्धसघोन्महर्षिभि ॥ सचन्द्रसूर्यग्र(ा)हमप्तलोकानत[ ]स्थिताभाव उपातधर्मान् । इतिदश (पती) पश्यति सा समस्त स्मितावस्थिति सर्वपितत्सर्वगात्रा (यानत्स्थितिवर्पितसर्वगात्रा B) ॥ उन्मीलिताम्यस्तु यदा महात्मा पृष्टो धरण्यामलसर्वगात्रा । तावत्स्वरूपेण चतुर्भुजेन महोदधौ सप्तमथान्वपश्यत् (suptam etc) ॥ शेषपर्यंकशयने सुप्त देव जनार्दन । दृष्ट्वा तन्नाभिपकोत्पन्नतस्तत चतुर्भुज । कृताञ्जलिपुटा देवी स्तुति धात्रि (dhatri) जगाद ह ॥ धरण्युवाच ॥ नम कमलपत्राक्ष नमस्ते पीतवाससे । नम सुरारिविध्वसकारिणे परमात्मने ॥ शेषपर्यंकशयने धृतवक्षस्स्थलाश्रये (dhritavakshahsthalasriye) । नमस्ते सर्वदेवेश नमस्ते मोक्षकारिणे ॥ नम शार्ङ्गासिचक्राय जन्ममृत्युविवर्जिते (°jita) । नमो नाभ्योस्थित(l ना भ्युत्थित)महाकमलासनजन्मने ॥ नमो विद्रुमरक्ताय पाणिपल्लवशोभित (°ne) । शरण त्वा प्रपन्नास्मि त्राहि तारिमनागसं (l narim) ॥ पूर्णां नीलाञ्जनाकार व[ा]राह ते जनार्दन । दृष्ट्वा भीतास्मि भूयोपि जगत्वदिहगोचर (जगत्स्वद्देहगोचर) ॥ इदानीं कुरु मे नाथ दया त्राहि महाभयात् । केशव' पातु मे पादौ जघे नारायणो मम ॥ माधवा मे कटि पातु गोविंदो गुह्यमेव च । नाभि विष्णुस्तु मे पातु उदर मधुसूदन ॥ उ(?)रस्त्रिविक्रम' पातु हृदय पातु वामन । श्रीधर' पातु मे कठ हृषीकेशो मुख मम ॥ एव न्यस्य हरेर्न्याम नामानी (°ni) जगती तदा । नमस्ते भगवन् विष्णोरित्युक्त्वा वीरराम ह (भगवन्विष्णो इत्युक्त्वा वि°) ॥१॥

Cf Wilson, Vishnupurana, p XLIV Cap 1 Prooemium 2 De creatione Savitri dea Vedas tres complectitur 3 Narada coram Priyavrata, quae in vita priore sibi accidissent, enarrat 4 De Nárájanae formis variis Aśvasiras rex a Kapila et Jaigishavya, Vishnum esse omniformem, edocetur 5 Animae a metempsychosi liberatio ita obtinetur, si opera, numinis cognitione respecta, fiant यत्किंचित्कुरुते कर्म पुरुष' साध्वसाधु वा । सर्वं नारायणे न्यस्य कुर्वन्नेव न लिप्यते ॥ et infra एव ज्ञान भवेत्कर्म कुर्वतोऽपि स्वजातिक भवेन्मुक्ति etc 6 Vasu Kasmiriae rex Pushkarae Vishnum, Pundarikakshae formam gerentem celebrat, ibique quae a se in vita priore gesta essent certior fit 7 Gayae sanctitas Raibhyae rebus gestis narratis celebratur 8 Narratio de venatore quodam pio, cujus jam in cap 6 mentio injecta est 9 De creatione a Narayana aevo aureo facta 10 De Durjayae, Supratíkae regis filii, rebus gestis 11 (fol 26ᵇ = B 14ᵃ)–12 Durjaya quum Gauramukhae anachoretae gemmam magicam eripere voluisset Vishnus potentia coercetur 13, 14 Gauramukhae cum Markandeya de manium cultu colloquium, Prabhasae habitum 15 Gauramukha Vishnu celebrato cum numine conjungitur (layam jagama) 16 Indra quum bobus sacrificaturus esset (gomedha), vaccae a Vidyut et Suvidyut Asuris abreptae sunt Quas quum Sarama quaesivisset, lactis dono corrupta est, quum vero ab Indra vapularet, lac evomuit, et in Asurarum latebras confugit, et hoc modo vaccae ab Indra repertae sunt[2] Quantum,

---

[1] Scribae errore hic versus ex iis quae infra leguntur repetitus est

[2] Eadem ratione mythus in Brihaddevatá libro narratur Cf Kuhn in Haupt Zeitschr ft VI 121

eheu haec narratio a pulcherrimo illo Rigvedae (X, 108) carmine distat![1] 17–36 Prajapalae regis cum Mahata pase anachoreta de deorum origine colloquium 17 A Vishnu deos omnes esse creatos narratione Brihadaranyakae nimis s mili, probatur deos nimirum singulos quosque, quo suas esse in mundo partes summas demonstrarent, corpus priscum illud genitale (prajapatyam sariram) reliquisse, idque tamen viguisse (na siryate) 18 19 Agnis origo 20 Asvinum origo 21 (fol 48^a = B 26^a) 22 Gauris deae origo 23 Ganeşae origo 24 Serpentium origo 25 Karttikeyae origo 26 Solis origo 27 Siva quum cum Andhaka pugnaret matres mysticae eorumque proles ortae sunt 28 Ad Vaitra suram occidendum Maya Durgae formam induit 29 Regionum origo 30 Kuverae origo 31 (fol 68^a = B 37^b) Numen summum ipsum quo creationem tueretur, Vishnuis forma se manifestavit 32 Dharmae origo 33 Rudrae origo 34 Manium origo 35 Somae dei origo 36 Tandem Prajapala rex, se aevo aureo Suprabha nomine regem fuisse certior factus Vishnu celebrato d em supremum ob t 37 Venator quidam, Arunis anachoretae majestate permotus v ta scelesta relicta Vishnu s cultor evadit 38 Idem a Durvásase l bros sacros edocetur Jam variae cerimoniae enumerantur 39 Matsyadvadasivratam (Margasire mase) 40 Kurmadvadaşivratam (Paushe) 41 Varahadvadasivratam (Maghe, site paxe) 42 Narasinha dvadasivratam (Phalgune s p) 43 Vamanadvadasi vratam (Chaitre, s p) 44 Jamadagnyadvadasivratam (Vaisakhe) 45 Ramadvadaşivratam (Jyeshthe) 46 Krishnadva lasivratam (Áshádhe) 47 Buddhadvadasi vratam (Şravane, s p) Kall dvadasi vratam (Bhadrapade s p)[1] 48 (fol 79^a = B 50^b) Padmanabhadvadas vratam (Aşvayuje, s p) 49 Karttikadvadas vratam 50–68 Agastyae cum Bhadrasva Svetavahana rege colloquium (Agastyagitas) 50–52 De Pasupála rege narratio παραβολικως explicanda 53 Bhartripraptivratam (vasante şuklapakshe dvadasyam) 54 Subhavratam (Kárttikadvadasyám) 55 Dhanyavratam (मार्गशीर्ष सिते पक्षे प्रतिपदा तिथिर्भवेत्) 56 Kántivratam (Karttikasya dvitiyáyam s te dine) 57 Saubhagyavratam (incipit Phalgunasya trit yayam şukle pakshe) 58 Avighna vratam (Phalgunasya chaturthyam) 59 Sántivratam (Karttikasya panchamyam ş p) 60 Kamyavratam (Paushasya shashthyam s p) 61 (fol 92^a = B 58^a) Arogyavratam 62 Putrapraptivratam (Bhadrapada syáshtamyam krishne p) 63 Şauryavratam (Asvayujasya navamyam) 64 Sarvabhaumavratam (Karttikasyáshtamyám ş p) 65 Huic capiti Naradapuranasuchanam titulus s bscriptus est Neque temere Vishnus enim Naradam, devotionis instrumenta percunctantem, his alloquitur अलाभ वेदशास्त्राणां पचरात्रोदितेन हि । मागण मा यजन्त य ते मा प्राप्स्यति नारद ॥ ब्राह्मणक्षत्रियविशां पचरात्र विधीयते । शूद्रादीनां तु (न?) तच्छ्रोत्रपदवीमुपयास्यति ॥ एव मयोक्त विप्रेन्द्र पुराकल्प पुरातन । पचरात्रसहस्राणां यदि कश्चिद्ग्रहिष्यति ॥ कर्म क्षयच्च मा कश्चिद्यदि भक्तो भविष्यति । तस्य चेद् पचरात्र नित्य हृदि वासष्यति ॥ इतरे राजसैर्भावैस्तामसैश्च समावृता । भविष्यति द्वि जश्रेष्ठ मद्धाशनपराङ्मुखा ॥ कृत त्रेता द्वापर च युगानि त्रीणि नारद । सत्त्वस्थान गमिष्यति कली रजस्तमोधिक ॥ अन्यच्च ते यद दर्मि शृणु नारद साम्प्रत । यदिद पचरात्र मे शास्त्र परमदुर्लभ तद्भवान्वस्पत सर्वं मत्प्रसादान्न सशय । वदन पचरात्रं भक्त्या यज्ञेन च द्विज । प्राप्योऽह नान्यथा वत्स वर्षकोट्ययुतैरपि ॥ 66 Parabolae supra laudatae explicatio 67 De ordinum commercio prohibito (agamyagamanam) 68 Agastya miraculum quod ipsi olim evenit refert 69–88 Agastya colloquium repetit quod Rudra olim secum habuisset (Rudragitas) 69 Vishnuis majestas celebratur 70 Rudra quum Creatorem unicum esse, at trifaria forma se manifestare declarasset[2], a viris sanctis interrogatus cur igitur institutiones ipsi proprias revelasset haec ait Gautamam olim in Dandaka silva fame exorta magnum anachoretarum numerum sustentasse Cui infensus quum Sandilya vaccam veneficio factam in segetes immisisset, eam a Gautama occisam esse Quo facto anachoretas omnes eremum reliquisse, non aliter scelus illud expiari posse declarantes, nisi vacca illa Gangis aqua in vitam revocaretur Gautamam id quidem austera devotione effecisse at, quum insidias sibi structas esse comperisset anachoretas illos exsecratum esse, ut per omne aevum coma promissa, cinere cooperti falsa pietatis specie degerent l brorumque sacrorum expertes essent Horum in usum se postmodum novum institutionum cod cem revelasse भविनारो द्विजोत्तमा ॥ कलौ त्वद्रूपिण सर जटामुकुटधारिण । स्वेच्छया प्रेतवपाश्च मिथ्या लिग धरा प्रभो ॥ तेषामनुग्रहार्थाय किंचिच्छास्त्र मदीयता । ये चास्मद्वशगा सर यतयु कलिपीडिता ॥ एवमभ्यर्थितस्तैस्तु पुराह द्विजसत्तमा । वेदक्रियासमायुक्ता कृतवानस्मि सहिता ॥ निश्वासाख्या ततस्तस्या लीना बाभ्रव्यशाण्डिला । अल्पापराधाच्छ्रुत्वैव गता वैतालिकाभव (गतास्ते दाम्भिक भवन् B) ॥ मयैव मोहितास्ते तु भविष्य जानता द्विजा । लौल्यार्थिन स्वशास्त्राणि करिष्यति कलौ नरा ॥ निश्वा ससहिता या (या MSS) हि लक्षमात्र प्रमाणत । सैव पाशुपती दीक्षा याग पाशुपतस्तथा ॥ एतस्माद्वेदमार्गाद्धि यदन्यदिह जायते । तत्क्षुद्रकर्म विज्ञेय रौद्र शौचविवर्जित ॥ ये रुद्रमुपजीवन्ति कलौ वैद्दा

---

[1] Capita 39—4 in cod ce A des derantur

[2] यतोऽस्मिन्नद्भुत हव्य मामुद्दिश्य महर्षय । ते त्रयोऽपि सम भाग गृह्णीम सुरसत्तमा ॥ नास्माक विविधो भावो वर्तत मुनिसत्तमा । सम्यग्दृश प्रपश्यति विपरीतेष्वनेकश ॥

लिका नरा । उल्लुप्मरुद्रास्ते त्वया नाह तेषु व्यवस्थित ॥ भैरवरु स्वरूपेण रैयकाय मया पुरा । नर्तित तु मया सोऽय सवथ क्रूरकर्मणा ॥ घय निनीपता दृप्तात्सोऽट्टहासा मया कृत । य पुरा तत्र त मह पतिता अश्रुबिदव ॥ असख्याताम्तु त रौद्रा भवितारो महीतले । उल्लुप्मनिरता रौद्रा सुरामासप्रिया सदा । स्त्रीलोला पापकर्माण मभूता भूतलेषु ते ॥ 71 (fol 102[b] = B 66[a]) De trinitate et unitate 72 Rudra omnem potentiam Narayanae se debere confitetur[1] 73 De insulis septem mundanis eorumque dominis 74–88 Mundi descriptio 89–91 Ad Andhakae caedem trium deorum conjunctione *Trikala* sive *Trisakti* dea oritur nimirum ea forma creationem repraesentans 92 (fol 104[a] = B 79[b])–94 Mahishae gigantis caedes 95 Rurus gigas a Chamunda occiditur 96 De Siva Calvifero narratio, quae eodem fero modo atque in Vamanapurana traditur 97 Oratio ad venatorem illum pium (capp 37 38), Satyatapas appellatum, redit, et miraculum quoddam narratur 98 Duodecimus Karttikae mensis clarilunii dies prae ceteris Vishnui sacer est Incipit hoc loco Vasishthae cum Sveta rege de variarum largitionum parum generibus colloquium Tiladhenudanam 99 Jaladhenuvidhis 100 Rasadhenus 101 (fol. 138[a] = B 88[b]) Gudadhenus 102 Sarkaradhenus 103 Madhudhenus 104 Kshiradhenus 105 Dadhidhenus 106 Navanitadhenus 107 Lavanadhenus 108 Karpasadhenus 109 Dhanyadhenus 110 Kapilamahatmyam Sub finem hujus capitis puranae enumerantur इय मया हि ते देवि कथिता मात्रकामिका । वराहाख्या वरारोह सवपातकनाशनी ॥ सवज्ञा दुहिता चेय ततो ब्रह्मा सुबोध ह । ब्रह्मापि स्वसुते प्रादात्पुलस्त्याय महात्मने ॥ सोऽपि रामाय च प्रादाद्भार्गवाय महात्मने । असावपि स्वशिष्याय प्रादादुग्राय (प्रादादुग्राय A प्रादादुगाय B) धार्मिक ॥ गर्गोऽपि (उग्रोऽपि A) मनव प्रादात दशव (?) कीर्तितो मया । सवथ पूर्वकालोक्ता द्वितीय शृणु साप्रत ॥ सनत्को (सवज्ञा A B) लब्धवा नस्मि त्व च मत्त धराधर । त्वत्तश्च तपसा युक्ता वेत्स्यति कपिलादय । क्रमण यावद्वासन ज्ञातमेतद्भविष्यति । तस्यापि शिष्यो भविता नाम्ना वै रोमहर्षिण ॥ असौ शुनकपुत्रस्य कथयिष्यति नान्यथा । अष्टादश पुराणानि वेद द्वैपायनो गुरु ॥ ब्राह्म पाद्म वैष्णव च शैव भागवत तथा । तथान्यन्नारदीय च मार्कंडेय च सप्तम ॥ आग्नेयमष्टम प्रोक्त भविष्य नवम तथा । दशम ब्रह्मवैवर्त लैंगमेकादश स्मृत ॥ वाराह द्वादश प्रोक्त स्काद चात्र त्रयोदश । चतुर्दश वामन च कौर्म पचदश तथा । मात्स्य च गारुड चैव ब्रह्माड च तत पर ॥[2] 111 (fol 150[a] = B 95[a]) Vishnuis laudes 112 Vishnus a terra interrogatus ordinum quatuor officia enarrare incipit 113 De facinoribus et piis et scelestis 114 Triginta duae res enumerantur, maximam partem ad cibum, vestimenta, mundiliam pertinentes, quae a Vishnuis cultore vitandae sunt 115 Jam quibus adjumentis ii quos delictorum suorum poeniteat Vishnum conciliare debeant deinceps traditur Atque primum preces commendantur 116 De cibi generibus in jejunio vitandis 117 Preces tribus solennibus diei temporibus (trisandhya) adhibendae 118 Facinora proba et honesta enumerantur, quibus peractis homines a metempsychosi liberantur 119 Kokamukha (sive Koka) locus prae ceteris Vishnui sacratus est 120 Duodecimus Karttikae mensis dies aliaque stata anni tempora Vishnui sacra sunt 121 (fol 168[b] = B 108[a]) Duodecimo Phalgunae mensis clarilunii die Vishnus vernis floribus colendus est 122 Quaecunque in mundo mira et intelligentiam humanam excedentia eveniunt ea omnia Vishnuis potestate mystica (maya) fiunt Eidemque, quae deis singulis in mundo gubernando tribuuntur provinciae, debentur या एता दवता सर्वा यज्ञभागन तोपिता । मायामेतामह कृत्वा तोपयामि दिवौकस ॥ लोका सव विजानति देवा नित्य मखाशिन । मायाम तामह कृत्वा रक्षामि त्रिदशान्सदा ॥ सवाऽपि भजते लोको यदार च बृहस्पति । मायामागिरसी कृत्वा याजयामि दिवौकस ॥ सव लोका विजानति वरुण पाति सागर । माया तु वारुणी कृत्वा सह पामि महोदधि ॥ सव लोका विजानति कुवरोऽय धनश्वर । कुवरमायामादाय ग्यह रक्षामि तद्धन । एव लोका विजानति वृत्र शक्रण सूदित । शाक्री माया समास्थाय मया वृत्रो निपातित ॥ etc Additur narratio satis absurda de Somasarmane sacerdote qui quum a Vishnu petivisset ut potentiam magicam sibi manifestaret, in mulierem transformatus, varia fata subiit 123 De Kubjamraka loco sacro ad Gangem sito ejusque sacellis Quo loco Raibhya vir sanctissimus Vishnum coluisse dicitur 124 De Brahmanae initiatione (brahmanadikshasutram) 125 De reliquorum ordinum initiatione Ne Sudra quidem excluditur 126 Ceremoniae et preces a viris Vishnui devotis faciendae 127 Jam quem ad modum triginta et duo delicta illa, quae cap 114 enumerata sunt lustrentur, exponitur Rajannaprayaschittam Si sectae Bhagavatae socius a rege alimenta sumserit, piaculum esto 128 Dantakashtha abhikshanam Qui ad Vishnum venerandum accedunt antea ligno quodam ad dentes purgandos uti debent (दतकाष्ठमखादित्वा य कर्माणि करोति ते प्रायश्चित्त च म ब्रूहि etc)[3] 129 गत्वा मैथुन सयोग या नु मा स्पृशत नर । स्पृष्ट्वा रजस्वला नारी etc Neve cadavere tacto

[1] Quae in hoc capite leguntur similiter in pluribus puranis recurrunt e g in Vayupuránae cap 24

[2] Hoc loco prior libri pars desinere videtur

[3] दतकाष्ठ a bit of wood used by the natives of India to cleanse their teeth Carey Idque lignum duodecim digitos longum fuisse alio loco traditur De eodem in cap 206 haec अमाया च विशालाक्षि दतकाष्ठ न खादयेत । etc

ad Vishnuis templum accedendum est 130 Marutkarmaprayaschittam (v cf) 131 (fol 195^b = B 130^a) Purishotsargaprayaschittam 132 Maunatyagaprayaschittam 133 Fuscis (nîla) vestibus ne quis ad dei templum accedito 134 Dei simulacrum nisi ritibus sollennibus non tangendum est 135 Iracundia vitanda est 136 Ritibus a religione Vaishnava alienis (*akarmanyam punyam*) utendum non est 137 Rubris vestibus indutus ne quis deum colito 138 Noctu, lucernis non accensis, ne ad templum accedito 139 Ne nigris vestimentis neve 140 illotis utitor 141 (fol 199^b = B 132^a) Ne ea offerat, quae a canibus relicta sunt (svanochchhishtam)[1] 142 Carne verrina comesta ne adorato 143 Aves επιδερμισι instructas (jalapada) ne edito 144 Lucernam qui tetigerit (nisi manibus lotis?) deum ne colito 145 A sepulcro reversus ne templum ingreditor 146 Liba sesamina (pinyaka) ne comedito 147 Carnem verrinam die festo ne adhibeto (वाराहमासन तु यो मम कुर्वीत मायया[2]), neve 148 mulsum bibito, neve 149 olus crocinum (kausumbham sakam) edito 150 Vestimenta aliena ne gerito 151 (fol 203 = B 135^a) Quaecunque liba deo offeruntur, recens parata esse debent 152 Tus non sine floribus donandum est 153 Templo adito calcei exuendi sunt 154 De tympano pulsando 155 Qui gulae nimium indulserit, res sacras nisi lustratus ne aggreditor Inde ab hoc loco usque ad caput 196 varii loci Vishnui sacri (tirtha) celebrantur 156 De Saukaraka (rarius Saukara) Ubi sacella sacerrima haec Chakratirtha, Somatirtha, Gridhravata[3], Âkhotakatirtha, Vaivasvatatirtha[4] 157 Eodem loco motacilla mortua quum in Gangem projecta esset postea in mercatoris filium mutata est 158 Quantum eorum sit praemium qui coram Vishnu canunt et saltant, narratione de Chandala quodam probatur 159 Kokamukhae sacella enumerantur Jalavindu Vishnudhara, Vishnupada, Vishnusaras, Somatirtha (सोमतीर्थे स्थित स्यात कोकाया मम मडले । यत्र पञ्चशिला भूमिरिणुनासा तथाकिता), Tungakuta, Anindya ásrama, Agnisaras, Brahmasaras etc 160 De Vadarikásrama 161 (fol 228^b = B 151^b) Vishnus toto animo colendus est 162 De Mandára eremo, qui in dextra Gangis ripa, prope Vindhyam montem, situs esse dicitur Ibi undecim lacus sacri (kunda) esse traduntur 163 De Salagrama, ejusdemque nominis lapidibus[5], et de Gandaki fluminis sanctitate 164 Gonishkramanatirtham 165 Stutasvamikshetram, ubi olim, quum Vishnus Vasudevae forma se *manifestaturus erit*, Sandilya, Jajali, Kapila, Upasayaka (?), Bhrigu deum adoraturi esse feruntur 166 De Dvaravati ejusque sacellis Yadu durum caedes paucis verbis eodemque fere modo narratur atque in Vishnupurana V, 37, excepto quod in nostro libro Durvasas Sambam exsecratur 167 De Sanandura (उत्तरे तु समुद्रस्य मलयस्य तु दक्षिणे) 168 Lohargala तत्र सिद्धवटे भद्रे गत्वा वै विशद्योजन । म्लेच्छमध्ये वरारोहे हिमाचलस माश्रिते ॥ तत्र लोहार्गल नाम etc 169–196 De Mathurae sanctitate 197–202 De Vishnuis simulacris 197 (fol 315^a = B 207^b) De erigendis simulacris ligneis (*Madhukae, i e Asokae lignum adhibetur*) *198* De lapideis 199 De fictilibus 200 De cupreis 201 De simulacris campanarum aere (kansya) factis 202 De argenteis et aureis 203–206 De manium cultu Naradae cum Nimi colloquium 203 (fol 325^a = 211^a) De mundi creatione Manium cultum primus Nimis, Atreyae filius (isque Manuis filius), mortuo filio instituisse fertur 204 De lustranda familia De ritibus et silicernio proximis post mortuum cognatum diebus faciendis 205 Dona in ceremoniis funebribus pontificibus probis et generosis largienda sunt Manes enim, si viris genere infamibus (kunda, gola) munera offerantur, e sedibus coelestibus expelli, Medhatithi regis exemplo probatur 206 Qui Brahmanae in sacrificio divinis manibus oblato, quive alii in oblatione, majoribus defunctis data, invitandi sint, docetur Horum rituum efficacitas laudatur Cur, quae manibus fiant sacrificia, igne comburantur, explicatur, qui homines a ritibus *arcendi sint, definitur etc* *207* *Madhuparkae, i e* dapis aequalibus butyri liquefacti, lactis coagulati, mellis partibus factae, origo mythica Hoc loco in Vishnuis cultu illud ferculum adhiberi traditur 208 Preces in offerendo *madhuparka* recitandae 209–228 *Sansarachakram*, mundi circulus His capitibus Náchiketa, quae a se *in* Tartaro *improborum supplicia justorum* praemia visa essent, enarrat 209 Narratio de Nachiketa et Uddalaka, Kathakopanishadis imitatione expressa, et in hoc quidem capite divinus ille philosophi fervor nonnullas certe in imitatore ingenii scintillas accendit 210 Nachiketam ex inferis reversum viri sancti quae ibi vidisset, interrogant 211 (fol 348^b = B 228^a) Scelesti enumerantur, qui mortui in Acheruntem prae-

[1] Vocabulum insolitum *svana* proxime legitur श्वानो वै मम जन्मानि गोमायु' मत्र वै तथा । जायेत *etc*

पायसाद्धृत किंचिन्मायया तत्प्रकीर्तित Vrataraja.

[3] Additur fabula de cane aurea et vulture qui eo loco a Somadatta principe vulnerati postea altera Kántirájae filia alter Kalingarum regis filius nati sunt

[4] Locus beatitudinis aeternae hominibus piis destinatus in hoc capite Svetadvípa appellatur; alibi etiam reliquae insulae mundanae velut Kraunchadvípa eidem usui inserviunt

[5] Cur Salankáyanae viri sancti nomen cum hoc cultu conjungatur non apparet

cipitantur 212 Yamae urbs describitur 213 Piorum sedes et Yamae satellites describuntur 214–217 Nachiketa, Yama precibus conciliato, a Chitragupta ejusque famulis per Tartari locos circumducitur, ibique impiorum supplicia conspicit. Quae capita quantisne in deliciis Petrus Breughel, vir optimus, habiturus fuisset[1] 218, 219 Quibus sceleribus homines in Tartarum detrudantur, exponitur 220 Chitragupta famulos, variorum morborum forma indutos, ad arcessendos impios emittit 221 (fol 369^a = B 242^b)–222 Yamae et Chitraguptae de mortuis judicium 223 Inde ab hoc capite Yamae cum Narada de facinoribus piis, quibus homines in coelum perveniant, colloquium incipit 224, 225 Mulierum fidarum post mortem praemia. 226 Scelera in vita priore commissa piis operibus obliterari possunt. 227 Quam ob rem quum vaccarum cultus, tum Karttikae mensis clarilunii diei undecimi, qui *Prabodhiní* nomine Vishnui sacer est, observatio commendantur 228 Finitur hoc capite Yamae cum Narada, et Nachiketae cum viris sanctis colloquium 229 (fol 388^a = B 254^a)–232 De loco sacro Gokarna appellato in Sleshmatakavana sito, ubi olim Siva cervi forma latuisse perhibetur[1]. Praecedit narratio de Nandine, qui pietate id effecisse dicitur, ut a Siva catervarum dux (Nandiṣvara) crearetur 233 Libri finis 234 Index

Librum Puranae nomen minime merere, sed in usum sectae cujusdam, quae generali Bhagavatarum nomine saepe nuncupatur, compilatum esse, libro perlecto mihi quidem persuasum est

Codex sub finem seculi superioris negligenter exaratus est (WALKER 169)

106.

Lit. Devan Charta Ind Foll. 265 Long 13 Lat 9 Linn 21

Varahapuranam (B) De codicibus Berolinensibus cf Weber, Catal p 142

Codex anno 1821 Benaris parum accurate exaratus est In fine haec leguntur सवत १८७७ खरनामसंवत्सरे ऋधिकज्येष्ठे मासे शुक्ले पक्षे सम्म्यायां गुरुवासरे तद्दिने लिखित वाराहपुराणे सपूर्णम समाप्त ॥ ॥ काशीमध्ये ठिकाणासीतलाघादपरनाथुराम-ब्राह्मणकीहवेलिमेराजमदिरमेतिवाडीनाथुरामब्राह्मणगुर्ज्जरगौडत्रिवाडी॥ (WILSON 101)

[1] Cf *Wilson* Mackenzie Collection I p 69 Gokerna Mahátmya Account of *Gokerna* a celebrated shrine of *Siva* as *Mahabaleswara* on the coast of North Canara a section of the Skanda Purana.' *Fr Buchanan* Journey III 166

107

Foll 27–74 Linn 10 *Mathurámahatmyae* capita 18 et undevicesimi versus 30, quo libello Mathura urbs ejusque sacella celebrantur (C) Haec Varáhapuranae pars capitibus 29 constat et in codicibus nostris inde a capite 169 legitur Incipit श्रुत्वा देवस्य माहात्म्य लोहार्गलनिवासिन । त्रैलोक्यनाथाधिपतेर्विस्मय परम गत (l गता) ॥ धरण्युवाच ॥ पद्मपत्रविशालाक्ष लोकनाथ जगत्पते । त्वत्प्रसादाच्च देवेश श्रुत शास्त्र महौजस (महोदय A B D) ॥१॥ तव शिष्या च दासी च त्वामह शरण गता । जगद्धातर्जगद्योने जगत्प्रभुस्तद्व्रत ॥२॥ तव सभापणादेव जातास्मि कनकोज्ज्वला । सत्कृता च शुभा च सर्वशास्त्रेण मानद ॥३॥ शास्त्रस्यास्य कृतेनाथ नास्य (l nasti) नाथ परिश्रम । त्वदायत्त जगत्सर्व यच्च किंचित्प्रवर्त्तते ॥४॥ इति मत्वा (कृत्वा in margine reliqui codd मत्वा) साह्लादौ हृदि वर्त्तते (यदि वर्तसे i e वर्तसे D optime) । लोहार्गलात्पर श्रेष्ठ गुह्य परमदुर्लभ ॥५॥ तीर्थं तद्वद कल्याण तीर्थानामुत्तमोत्तम । यदस्ति दुर्लभ तीर्थं कथयस्व मम प्रभो ॥६॥ श्रीवराह उवाच ॥ न विद्यते च पाताले नान्तरिक्षे न मानुषे । समत्व मथुराया हि प्रिय मम वसुधरे ॥७॥ सूत उवाच ॥ तच्छ्रुत्वा वचन तस्य प्रणम्य शिरसा तदा । पुण्यानां परम पुण्य पृथ्वी वचनमब्रवीत् ॥८॥ पृथिव्युवाच ॥ पुष्कर नैमिष चैव पुरीं वाराणसीं तथा । एतान्हित्वा महाभाग मथुरा किं प्रशससि ॥९॥ श्रीवाराह उवाच ॥ शृणु कार्त्स्न्येन वसुधे कथ्यमान मयानघे । मथुरेति च विख्यातमस्ति क्षेत्र पर मम ॥ etc

Singulis capitibus vada sacra in confinio Mathurae sita enumerantur, ad illustrandamque ejus regionis sanctitatem passim fabellae mirum quantum inficetae inseruntur

Haec codicis pars sub finem seculi superioris satis accurate exarata est (MILL 77^b)

108.

Foll 46–102 Linn 9 *Mathuramahátmyam*, capp 29 (D) Exscripsi partem capitis vicesimi sexti (= Varahapur 193), quoniam ex eo, quo tempore haec libri pars composita sit, eodem non modo Bhavishyapuranam, sed etiam Sambapuranam jam vulgatum esse discimus सुखासीनस्य कृष्णस्य पुत्रदारयुतस्य च । आगतो नारदस्तत्र यदृच्छागमनो मुनि ॥२॥ पाद्यमर्घमासन च मधुपर्कं सभाजन । गा च गृह्य यथान्याय कृत्वा सवादमुत्तम ॥३॥ एकान्तमिति वक्तव्य कृष्ण गत्वाथ नारद । उत्थाय युगलो भूत्वा कृष्णायाचक्षित शृणु ॥४॥ एष पुत्रो युवा वाग्मी सुरूपश्चारुदर्शन । स्पृहणीय सदा कान्त स्त्रीजनस्य सुरेश्वर ॥५॥ एतासा वरनारीणा क्रीडार्थं हि सुरेश्वर । देवयोन्यो दद्दुस्तुभ्य सहस्राणि च षोडश ॥६॥ शाव दृष्ट्वा तु सर्वासा क्षुभ्यते सुमनोभव । एतत्ते ब्रह्मलोके च गीयते देवतै सदा ॥७॥ त्वत्प्रियार्थं समायातो भवत्पार्श्वे निषेवितु (तत्प्रियार्थमायातो भवत्पार्श्वे निवे

न्तिु D) । श्रूयेते चार्थवन्तौ श्लोकौ द्वैपायनेन वै ॥ ८ ॥ कीर्तिमत स्वर्गवासो नरकस्तद्विपर्ययात् । दिव स्पृशति भूमि च यस्य (? यश्च B) पुण्येन कर्मणा ॥ ९ ॥ यावत्सशब्दो (सुशब्दो ? 'bene audiens') भवति तावत्पुरुष उच्यते । पुरुषश्चाविनाशी च कथ्यते शाश्वतोऽव्यय ॥ १० ॥ नरके पुरुष प्रोक्तो विपरीते मनीषिभि । तस्माच्छाम्ब समाहूय तथा दर्वोगण सह ॥ ११ ॥ श्वासनेषूपविष्टाना तासा क्षोभ तु शाम्बत । लक्ष-यिष्याम्यह सर्वे सत्य वासत्यमथ वा ॥ १२ ॥ तावत्सस्यासमान्येव स्वा-स्तीर्णानि भागश । पद्मपत्रैरुपेतानि कृतानि मुनिना सह ॥ १३ ॥ सर्वासामुपविष्टाना (?) प्रत्येक केशवस्तदा । पश्चाच्छाम्ब समाहूय (?) तस्याग्रे कृतसपुट ॥ १४ ॥ स्थितो मुहूर्त कि कार्यमादिशस्वाब्रवीत्तत्र । दृष्ट्वा रूपमतीवास्य शाम्बस्यैव वरस्त्रिया ॥ १५ ॥ चुक्षोभ भगवान्दे-वोऽनग समरणात्तथा । उत्तिष्ठध्व गृह सर्वा गच्छध्व स्व निवेशन ॥ १६ ॥ निगृह्यमाणा ताक्षोभ वस्त्रलग्नदलेन च ।[1] गता सर्वा यथायाता शाम्बस्तत्र स्थितो भवेत् ॥ Quo facto Samba Krishnae imprecatione lepris afficitur ततस्तु नारदेनैव शाम्बशापविनाशन ॥ २८ ॥ समादिष्टो महान्धर्म आदित्याराधन प्रति । शाम्ब शाम्ब महाबाहो शृणु जाम्बवतीसुत ॥ २९ ॥ उदयाचले च पूर्वाह्ण उद्यत तु विभावसु । नमस्कुरु यथाशास्त्र वेदोपनिषदादिभि ॥ ३० ॥ त्वयोदित रवि श्रुत्वा तुष्टि या-स्यति नान्यथा ॥ शाम्ब उवाच ॥ अगम्यागमनात्पापाद्दुष्टो य पुरुषो भवेत ॥ ३१ ॥ तस्य देव कथ तुष्टो भविष्यति स वै मुने ॥ नारद उवाच ॥ भविष्य पुराणमिति तव वादाद्भविष्यति ॥ ३२ ॥ ब्रह्मलोके पठिष्यामि ब्रह्मणोऽग्रे त्वह सदा । सुमतुर्मर्त्यलोके च मनो प्रकथ-यिष्यति ॥ ३३ ॥ शाम्ब उवाच ॥ कथ पूर्वाचले गत्वा मासपिडापमो यह । पितृशापान्महद्दु स प्राप्तोऽस्म्यहमकल्मष ॥ ३४ ॥ नारद उवाच ॥ यथोदयाचले देवमाराध्य लभते फल । मथुरायां तथा प्रात षट्सूर्य-[2] लभेत्फल ॥ ३५ ॥ मध्याह्ने च तथा देव फलप्रियमकल्मषे । मथुराया च मध्याह्ने मध्यदिनगते रवौ । ३६ ॥ अस्तगते यथा देव सायोराध्य (? शाम्बाराध्य) फल लभेत् । मथुराया तथा पुण्यमुदयास्तरवौ तथा ॥ ३७ ॥ प्रातर्मध्या पराह्णे च षट्सूर्य धारलोपक । कृष्णगगोद्भव चैव सचनत्रयमेव च ॥ ३८ ॥ एव कुरु यथान्यायमेकाह्ने तु रस फल । आराध्य शाम्ब कुर्यादि सर्वे पाप जहिष्यसि ॥ ३९ ॥ श्रीवराह उवाच ॥ तत शाम्बो महाप्राज्ञ कृष्णाज्ञप्तो ययौ पुरीं । मथुरा मुक्तिफलदा रव्याराधनोत्सुक ॥ ४० ॥ नारदोक्तेन विधिना शाम्बो जाम्बवतीसुत । षट्सूर्य पूजयामास उदयत विभावसु ॥ ४१ ॥ कृत्वा योगेन चात्मान शाम्बस्याग्रे रविस्तदा । वर वृणीष्व भद्र ते मद्धर्म प्रकटाय च ॥ ४२ ॥ यच्छिक्षितो नारदेन तद्भद्र मम चाग्रत । शाम्ब पचाशकै श्लोकैर्वेदगुह्यपदाक्षरै ॥ ४३ ॥ य स्तुतोऽस्मि त्वया वीर तेन तुष्टोऽस्मि ते सदा । स्पृष्टो देवेन सर्वांगलक्षणादीप्र भवद्वि (? fortasse दीप्तिमच्छवि) ॥ ४४ ॥ व्यक्तगात्रयत माघाह्नि तौषोऽभूद्रविर्यथा । मध्याह्ने याज्ञवल्कस्य यजुर्मध्यदिनीयक (यथूर्मा° D यज्ञ मा° A B) ॥ ४५ ॥ अध्यायच्छात्रसहितो रविर्मध्यदिनो यथा । वैकुण्ठपश्चिमे पाश्व तीर्थे माध्यन्दिनीयक ॥ ४६ ॥ स्नात्वा माध्यदिन दृष्ट्वा सर्वपापै प्रमुच्यते । उदयास्ते ततो देव शाम्बेन सहितो विराट ॥ ४७ ॥ सायाह्ने कृष्णगगाया दक्षिणे सस्थित सदा । तत्र दृष्ट्वा तु सायाह्ने रविमस्तोदय प्रभु ॥ ४८ ॥ सर्वपापविशुद्धात्मा परं ब्रह्माधिगच्छति ॥ वराह उवाच ॥ एव शाम्बस्य तुष्टेन मध्याह्ने तु नभस्तलात् । द्विधा कृत्वात्मयोगेन शाम्बकुष्ठमपोहत ॥ ४९ ॥ शाम्बमस्यातितीव तु तत्रैवातर धीयत । शाम्बस्तु सह सूर्येण रथस्थेन दिवानिशा ॥ ५० ॥ रवि स पृच्छ-यामास पुराण सूर्यभाषित । भविष्यपुराणमिति स्यात कृत्वा पुनर्नव ॥ ५१ । शाम्ब मूर्तप्रतिष्ठा च कारयामास तत्त्ववित् । उदयाचले सहस्राशो (°शु A °शु B D) र्यमुनायास्तु दक्षिणे ॥ ५२ ॥ मध्ये कालप्रिय देव मध्याह्ने स्थाप्य चोत्तमं । मूलस्थाने ततश्चक्रे अस्ताचलगते रवौ ॥ ५३ ॥ स्थाप्य त्रिमूर्ति शांबस्तु प्रातर्मध्यापराह्णिके (? °Lim)[*] । मथुराया तथा चैव स्थाप्य शाम्बो वसुधरे ॥ ५४ ॥ स्वनाम्ना स्थापयामास पुराणविधिना स्वय । इद शाम्बपुर नाम माथुराणा कुलेश्वर ॥ ५५ ॥ रथयात्रा (maghamásasya saptamyam) तथा कृत्वा रविणा कथिता यथा । etc Cf supra, pp 31^{b}, 32^{b}

Libellus hujus seculi initio negligenter exaratus est (MILL 42[c])

109.

Lit Devan Charta Ind Foll 216 Long $13\frac{1}{2}$ Lat $6\frac{1}{2}$ Linn 10

Vishnupuránam (A) Incipit समर्चितो भिक्षतार्थसिद्धये गणै सुराणामपि य स्तुत सदा । अशेषविघ्नौघनभातवेदस नमामि त शुद्धविघ्नगणाधिप ॥ १ ॥ पद्मासन पद्मसमासन च पद्मस्य योनि चतु-रानन च । षडगवेदैश्च विभूषिताग पितामह त प्रणतो स्मि नित्य ॥ २ ॥ जित ते पुण्डरीकाक्ष नमस्ते विश्वभावन । नमस्ते स्तु हृषीकेश महापुरुष पूर्वज ॥ ३ ॥[3]

Lib I Foll 1–50^{b} Capp 22 Lib II Foll 50^{b}–77^{b} Capp 16 Lib III Foll. 78^{a}–107^{a} Capp 18 Lib IV Foll 107^{a}–147^{b} Capp 24 Lib V Foll 147^{b}–198^{b} Capp 38 Lib VI Foll 198^{b}–216^{b} Capp 8

Hujus Puranae versio Anglica a Wilson cum prolegomenis et annotationibus praestantissimis anno 1840 Oxonii edita est De codicibus Berolinensibus cf Weber Catal p 144

Codex egregius anno 1703 exaratus est Folium 215 recentiore manu additum est (WILSON 108)

110.

Lit Devan Charta Ind Foll. 236 Long $13\frac{1}{2}$ Lat 5 Linn foll 3–21 11 reliquorum 10

Vishnupuranam (B) Lib I Foll 1–52^{b} Lib II Foll 52^{b}–83^{b} Lib III Foll 83^{b}–117^{a} IV 117^{a}–157^{b} V 157^{b}–216^{b} VI 216^{b}–236^{a}

Codex Benaris anno 1740 exaratus est Folia 3–21 nostro seculo addita sunt (WILSON 107)

---

[1] Verba corrupta sunt de rebus cf si placet cod 75 fol 74^{a}

[2] Codices et hic et infra षट्सूर्य

[3] Reliqui codices a disticho tertio inc piunt

111.

Lit Devan Charta Ind Foll 387 Long 13 Lat 6 Lineae variant

Vishnupuranam (C) Lib I Foll 1–90 Lib II Foll 91–148 Lib III Foll 149–207 Lib IV Foll 208–272 Lib V Foll 273–351 Lib VI Foll 352–387

In hujus codicis marginibus commentarius brevis adscriptus est Atque librorum I II V explicatio a *Sridharasvamine* composita et *Átmaprakaṣa* appellata est librorum III IV a *Ratnagarbha*, eique nomen *Vaishnavakutachandrika* inditum est De sexto libro non constat Sridharasvamin his verbis exorditur श्रीबिंदुमाधव दे परमानदविग्रह । वाच विश्वेश्वर गगा पराशरमुखान् मुनीन् ॥१॥ श्रीमच्चित्सुखयोगिमुख्यरचितव्याख्या[1] निरीक्ष्य स्फुट तन्मार्गेण सुबोधसग्रहवतीमात्मप्रकाशाभिधा । श्रीमद्विष्णुपुराणसारविवृत्तिकर्ता यति श्रीधरस्वामी सद्गुरुपादपद्ममधुप साधु स्वधीशुद्धये ॥२॥ श्रीमद्विष्णुपुराणस्य व्याख्या स्वल्पातिविस्तरा । प्राचामालोक्य तद्व्याख्यामध्येमेय विधीयते ॥३॥ Libri II commentarius ab his verbis incipit सच्चितपरमानदनृहरि श्रीधरो यति । पुराण वैष्णव व्याख्या स्वप्रकाशाख्यटीकया ॥१॥ Lib III अशङ्कयेन सृष्ट्यादिद्विसत्सभुवनोक्तिभि । Lib IV धर्माधर्मयो पूर्वमुक्तयोरनुवर्ण्यते । Lib V अथात पचमाशे कृष्णलीलामहोदय । Lib VI सर्गादिफलमाख्यातु मुक्तिमात्यतिक लय ।

Codex sub finem seculi superioris exaratus est In fine libri quarti folium unum desideratur (Wilson 130)

112.

Lit Bengal Charta Ind Foll 156 Long $19\frac{1}{2}$ Lat $6\frac{1}{2}$ Linn 10

Vishnupuranam (D) Lib I Foll $1–37^b$ Lib II Foll $37^b–57^b$ III Foll $57^b–78^a$ IV Foll $78^a–105^b$ V Foll $106^a–144^b$ VI Foll $144^b–156^a$

Codex superiore seculo nitide exaratus est (Wilson 26)

113

Lit Devan Charta Ind Foll 177 Long $10\frac{1}{2}$ Lat $4\frac{1}{2}$ Linn 11

Ṣivapuranam, capita 75 continens Incipit जगत पितरौ शभु जगतो मातर शिवा । तत्पुत्र च गणाधीश नत्वैतद्वर्णयाम्यह ॥१॥ वागीशा यस्य वदने लक्ष्मीर्यस्य च वक्षसि । यस्यास्ति हृदये सवित्त नृसिहमह भजे ॥२॥ एकदा मुनय सव नैमिषारण्यवासिन । पप्रच्छु (paprachuh) परया भक्त्या व्यासशिष्य गुणान्वित ॥३॥ ऋषय ऊचु ॥ सूत सूत महाभाग चिर जीव सुखी भव । पिबतस्त्वन्मुखाम्भोजाच्चुत (chyutam) ज्ञानामृत वय ॥४॥ अवितृप्ता पुन किचित्पृष्टुमिच्छामहे वय । व्यासप्रसादात्सर्वज्ञो जातो (I yato) सि कृत कृत्यता ॥५॥ नाज्ञात विद्यते किचिद्भूत भाव्य भव च यत् । गुरो कृपा समासाद्य सर्वं साधीकृत त्वया ॥६॥ कथय त्व प्रसादेन शिवरूपमनुत्तम । तत्पूजा परमा दिव्या चरित्राण्यप्यनेकश ॥७॥ अगुणो गुणता जात (yatah) कथ लोके महेश्वर । शिवतत्त्व वय सव न जानीमो विचारत ॥८॥ सृष्टे पूर्वं कथ देवस्तन्मध्ये च कथ पुन । तदते च कथ तिष्ठेच्छकरो लोकशकर ॥९॥ कथ प्रसन्नता याति प्रसन्न कि फल पुन । यच्छति सर्वलोकेभ्य सर्वं कथय सुव्रत ॥१०॥ सद्य प्रसन्नो भगवान् भवतीत्यनुशुश्रुम । एतत्सर्वं तथा चान्यत्कथनीय त्वयानघ ॥११॥ इति पृष्टस्तदा तैस्तु श्रुत्वा हर्षसमन्वित । उवाच वचन तत्र ऋषीणा शृण्वता तदा ॥१२॥ इति श्रीशिवपुराणे परिपाठकनाम प्रथमोऽध्याय ॥

Hoc Puranam a Suta coram viris sanctis, in Naimisha silva degentibus, ita relatum esse fertur, ut olim a Brahmane deo cum Narada communicatum erat Cap 1 Prooemium 2 De mundi creatione quae Ṣivae, nimirum in hoc libro summum numen repraesentantis, jussu facta est Brahman oloris Vishṇus apri forma (Ṣvetavarahakalpe) oriuntur 3 Siva lingae forma se manifestat Singulae sermonis literae Sivae corpus repraesentant De Om syllabae sanctitate 4 Ṣiva Vishnuis precibus commotus ipsissima specie apparet, eique institutiones suas revelat जपतस्तस्य देवस्य प्रादुर्भूतो हर स्वय । पुन प्रसन्नस्तत्रैव हरये परमात्मने ॥१॥ निगम श्वासरूपेण ददौ तस्मै महात्मने । तत्र मत्वा ह्यनेके वै तत्र कर्माण्यनेकश ॥२। सर्वविद्यानिधिदक्षो हरश्चास्मिन्महामुने । ईशान सर्वविद्याना श्रुतिरेषा सनातनी ॥३॥ हराल्लभ्य स्वय विष्णुर्हरिर्मेसमदात्पुन । पुरत श्वास रूपेण प्राप्तवानिगम तदा ॥ De qua revelatione spiritu facta (Nihṣvasakhya Sañhita), cf quae supra* p 58^b e Varahapuranae cap 70 excerpta sunt[2] Lingae cultus injungitur Ṣiva mundi regendi partes distribuit 5, 6 Cur Brahma oloris, Vishnus apri formam induerint, pueriliter et inepte explicatur Uterque deus quum Ṣivam venerati essent creandi opus aggrediuntur 7 Deorum creatio 8 Sati in Dakshae sacrificio in ignem se praecipitat De Sivae cultu praecipue matutino 9–24 De Tripurae eversione narratio, quam auctor eodem modo et ordine retulit, atque Kalidasa in Kumarasambhava carmine 25 (fol 53^a) De lingae cultu et 26 significatione 27–29 De ritibus cum Sivae cultu conjunctis 30 Pandani (ketaki) flores in Ṣivae cultu non adhibentur, propterea quod haec arbor olim ad S tam ab opprobrio vindicandam verum testimonium non protulerat 31 (fol 66^a) Neve Champakae

---

[1] De Chitsukha cf. Burnouf Bhágavatapur I LVIII

[2] Cf cap 70, 19 यनैव विष्णवे दत्ता श्वासेन वेदसज्ञिता । चा यीमत्ता ह्यनेके च ध्यान च पूजन बुधा ॥

floribus utendum est 32–36 De Gaṇeṣae origine[1], rebus gestis, cultu 37 Sertorum, Elaeocarpi (rudráksha) semine confectorum, sanctitas 38 Varii loci enumerantur, propter lingae cultum celebrati Sanctissimi hi duodecim esse dicuntur: सोमराष्ट्रे सोमनाथं (scil लिंगं) च श्रीशैले मल्लिकार्जुनं ॥१७॥ उज्जयिन्यां महाकालमोंकारे परमेश्वर । केदार हिमवत्पृष्ठे डाकिन्यां भीमशंकर ॥१८॥ वाराणस्यां च विश्वेशं त्र्यंबक गौतमीतटे । वैद्यनाथ चिताभूमौ नागेशं दारुकावने ॥१९॥ सेतुबंधे च रामेश घुश्मेश (l ghuṣmeṣam) च शिवालये । द्वादशैतानि नामानि प्रातरुत्थाय य पठेत् ॥२०॥ स etc 39 De Nandikeṣae sacelli origine fabula. 40 De aliis lingis Atriṣvara, locus sacer, eo tempore ortus esse dicitur, quum Anasuyae sanctimonia Ganges in locum aridum adductus est 41 (fol 92[b]) De superstitionis Laingicae origine fabula, cum sexto Vámanapuráṇae capite argumento quidem, non verbis, consentiens 42 Andhakae caedes 43 De Sudarṣana sacerdote, Dadhichis filio A quo *Baṭu* sive *Baṭuká* sacerdotes[2] descendisse feruntur शिवाभ्या स्थापिता यस्मात्तस्मात्ते बटुका स्मृता ॥३६॥ तपोधीता (?) यतो ज्ञातास्तस्मात्तपोधना मता । शिवयो कृपया सत्र निस्तार बहुधा गता ॥३७॥ तेषां च प्रथमा पूजा मता पूजा महात्मन । तेन यावत्कृता नैव पूजा च शंकरस्य च ॥३८॥ तावत्पूजा न कर्तव्या मानवैर्वेदपारगै । शुभं वाप्यशुभं वापि बटुक न परित्यजेत् ॥३९॥ मासान्ते च श्रोत्रे च बटुरेको विशिष्यते । शिवयोश्च तथा कार्यं विशेषो दृश्यते त्विह ॥४०॥ et infra· तस्माच्च बटुका येषा पुराविद्भि प्रकीर्तिता ॥५१॥ शिवपूजा तु तै पूर्वमुमायां मान्यथा पुन । यस्मिन्नाधिकारोऽस्ति शिवस्य वचनादिह ॥५२॥ यज्ञारम्भे च कार्ये वै पूजा पूर्णा भवन्विति । तावदेव हि तेषा तु कार्यं नान्यत्रवैव च ॥५३॥ 44 De Someṣvara linga, quod Prabhásae eo tempore ortum esse dicitur, quum Lunus, ne Dakshae imprecatione omnino evanesceret, Ṣivam precibus et pietate conciliavit De Mallikárjuna linga 45 De Mahakáleṣvara linga in urbe Avanti statuto, quod tum ortum est, quum Siva Dushanam daityam occidit De Omkára et Amareṣvara lingis 46 Kedáreṣvaralingam in Badaryaṣrama statutum 47 Bhimae, Kumbhakarnae rákshasae filii, caedes 48 De creatione Avimukteṣvaralingam De Ṣiva Calvifero 49 50 Káṣis urbis sanctitas 51 (fol 116[a])–53 De Kusávarta tirtha. Quae in his capitibus de Gautama et Ahalyá traduntur, similem Varahapuráṇae (cap 70) narrationem in memoriam reducunt 54, 55 Ravana a Ṣiva extollitur, rursusque subvertitur De Vaidyanáthae et Nágeṣvarae lingae origine 56 Rámeṣvaralingam 57 Ghuṣmeṣalingam 59, 60 Hiranyakaṣipus et Hiranyákshae caedes 61 (fol 141[a]) Achaleṣalingam Narratio de Áhuka Bhilla et Áhukí uxore, qui Ṣivae favore Nalae et Damayantis forma renati sunt. 62–66 Etiam Arjuna in Ṣivae cultorum numero fuit 67 De precibus et ceremoniis, in Ṣivae cultu adhibendis 68 Kṛishna Ṣivam Bilveṣvarae formae adoravit 69 Idem olim a Ṣiva Sudarṣana discum ad delendos gigantes accepit. 70 Mille Ṣivae nomina 71 (fol 162[b])–73 De cerimonia *Sivarátri* appellata, quae quatuordecimo Mághae mensis obscurilunii die celebranda est Cujus cerimoniae observatione vel a scelestissimis hominibus Ṣivam propitiari posse, duabus de venatore quodam et Vedanidhi sacerdote narrationibus probatur 74 De beatitudine summa obtinenda 75 De Ṣivae potentia

De libro ipso quem ad celebrandum cultum Laingi cum scriptum esse vides in praesentia nihil temere asseveraverim, exspectandum enim est dum de Skandapuraṇae parte, quae Ṣivamáhátmya appellatur, accuratiora audiamus Ex quo libellum nostrum desumtum esse, iis quae infra dicta sunt, suspicari possis

Codex anno 1770 a Bhúdeva nitide quidem, neque tamen satis accurate exaratus est (WALKER 204)

114–116.

Volumina tria Lat Devan Charta Ind Long 11 Lat 4½ sed inde a fol 92 vol II 5

His voluminibus *Revámáhátmyam*, Revae majestas, continetur, quo libro Revá sive Narmadá fluvius et loci sacri, in ejus ripa siti, celebrantur Hic liber partem Váyupuránae, quod Ṣivae dedicatum est, sive Ṣivapuráṇae, a Vayu narrati, constituere dicitur, et a Suta cum Ṣaunaka communicatur Sollenni harum literarum more singulorum sacellorum origo et sanctitas narrationibus illustrantur

Vol I Foll 258 Linn 8 Incipit उभयतटपुण्यतीर्था प्रक्षालितसकललोकदुरितौघा । देवमुनिमनुजवंद्या हरतु सदा नर्मदा दुरित ॥१॥ नाशयतु दुरितमखिल भूत भव्यं च कालसंभूत । सकलपवित्रितवसुधा पुण्यजला वंदिता देवा ॥२॥ बालार्कसमप्रभाभं विबुधरिपुशिरच्छेदनाद्रक्तदिग्धं । धारामोद्भूतकालानलबहुलशिखातेजसा दुर्निरीक्ष्य । निर्दग्धाशेषदैत्य भ्रमति सुरवधूमवपैरर्च्यमान पायाचक्र पुरारेर्निपुधनुषगणैर्वंद्यमान सदैव ॥३॥ नारायण etc ॥४॥ शौनक उवाच ॥ नैमिषे पुण्यनिलये नानाऋषिनिषेविते । शौनक सत्रमासीन सूत पप्रच्छ विस्तरात् ॥५॥ मन्ये हं धर्मनैपुण्य त्वयि सूत सदर्चितं । पुण्यामृतकथावक्ता व्यासशिष्य त्वमेव हि ॥६॥ अतस्त्वा परिपृच्छामि धर्मं तीर्थाश्रय कथे । बहूनि सति तीर्थानि बहुशो मे श्रुतानि च ॥७॥

[1] इति विचार्य सा देवी चरणयोर्जलसभव । चक्रमुद्धार्य तेनैव निर्ममे पुत्तक शुभ ॥ Quod aliquatenus verecundius est quam quae aliis locis de sapientiae dei natalibus narrantur

[2] Cf Carey s v *vaṭu* 'a brahman who resides with and performs religious ceremonies for persons of the Súdra class

श्रुता दिव्यनदी सा ऽपि तथा विष्णुनदी मया । तृतीया न मया क्वापि श्रुता रौद्री सरिद्वरा ॥८॥ तां वेदगर्भां विख्यातां विबुधैर्याभिवंदितां । वद मे त्वं महाप्राज्ञ तीर्थपूगपरिष्कृतां ॥९॥ क्व देशमाश्रिता रेवा कथं श्रीरुद्रसंभवा । तत्संश्रितानि तीर्थानि यानि तानि वदस्व मे ॥१०॥ सूत उवाच । साधु पृष्टं कुलपते चरित्रं नर्मदाश्रितं । विचित्रं च पवित्रं च दोषघ्नं श्रोतुं वक्तुं च सत्तम ॥११॥ वेदोपवेदवेदांगादीन्यभिव्यस्य पूर्वतः । अष्टादशपुराणानां वक्ता सत्यवतीसुतः (सत्यवतीसुतः s. m.) ॥१२॥ तं नमस्कृत्य वक्ष्यामि पुराणानि यथाक्रमं । येषामभिव्याहरणादभिवृद्धिर्वृषायुषोः ॥१३॥ श्रुतिः स्मृतिश्च विप्राणां चक्षुषी परिकीर्त्तिते । काणस्तत्रैकया हीनो द्वाभ्यामंधः प्रकीर्त्तितः ॥१४॥ श्रुतिस्मृतिपुराणानि विदुषां लोचनत्रयं । यस्त्रिभिर्नयनैः पश्येत्सो ऽशो माहेश्वरो मतः ॥१५॥ आत्मविद्या च पौराणी धर्मशास्त्रात्मिका च या । तिस्रो विद्या इमा मुख्याः सर्वशास्त्रविनिर्णये ॥१६॥ पुराणं पंचमो वेद इति ब्रह्मानुशासनं । यो न वेद पुराणं हि न स वेदात्र किंचन ॥१७॥ कतमः स हि धर्मो ऽस्ति किं वा ज्ञानं तथाविधं । यन्नद्वा तत्किमस्तीह पुराणे यत्र दृश्यते ॥१८॥ वेदाः प्रतिष्ठिताः सर्वे पुराणे नात्र संशयः । बिभेत्यल्पश्रुताद्वेदो मामयं प्रतरिष्यति ॥१९॥ इतिहासपुराणैश्च कृतो ऽयं निश्चलः पुरा । आत्मा पुराणं वेदानां पृथगंगानि तानि षट् ॥२०॥ यच्च दृष्टं हि वेदेषु तद्दृष्टं स्मृतिभिः किल । उभाभ्यां यच्च दृष्टं हि तत्पुराणेषु गीयते ॥२१॥ पुराणं सर्वशास्त्राणां प्रथमं ब्रह्मणा स्मृतं । अनंतरं च वक्त्रेभ्यो वेदास्तस्य विनिर्गताः ॥२२॥ पुराणमेकमेवासीदस्मिन् कल्पांतरे मुने । त्रिवर्गसाधनं पुण्यं शतकोटिप्रविस्तरं ॥२३॥ स्मृत्वा जगाद च मुनीन् प्रति देवश्चतुर्मुखः । प्रवृत्तिः सर्वशास्त्राणां पुराणस्याभवत्ततः ॥२४॥ कालेनाग्रहणं दृष्ट्वा पुराणस्य ततो मुने । व्यासरूपं विभुः कृत्वा संहारम (samharet sa?) युगे युगे ॥२५॥ चतुर्लक्षप्रमाणेन द्वापरे द्वापरे सदा । तदष्टादशधा कृत्वा भूर्लोके ऽस्मिन् प्रभाष्यते ॥२६॥ अद्यापि देवलोके तच्छतकोटिप्रविस्तरं । तदर्थो ऽत्र चतुर्लक्षसंक्षेपेण निवेशितः ॥२७॥ पुराणानि दशाष्टौ च सांप्रतं तदिहोच्यते । नामतस्तानि वक्ष्यामि शृणु त्वं ऋषिसत्तम ॥२८॥ सर्गश्च प्रतिसर्गश्च वंशो मन्वंतराणि च । वंशानुचरितं चैव पुराणं पंचलक्षणं ॥२९॥ ब्रह्मपुराणं तत्राद्यं संहिताभ्यां विभू[षि]तं । श्लोकानां दशसाहस्रं नानापुण्यकथायुतं ॥३०॥ पाद्मं च [पंच]पंचाशत्सहस्राणि निगद्यते । तृतीयं वैष्णवं नाम त्रयोविंशतिसंख्यया ॥३१॥ चतुर्थं वायुना प्रोक्तं वायवीयमिति स्मृतं । शिवभक्तिसमायोगात् शैवं तच्चापराख्यया ॥३२॥ चतुर्विंशतिसंख्यातं सहस्राणि तु शौनक । चतुर्भिः पर्वभिः प्रोक्तं भविष्यं पंचमं तथा ॥३३॥ चतुर्दशसहस्राणि तथा पंचशतानि तत् । मार्कंडं नवसाहस्रं षष्ठं तत्परिकीर्त्तितं ॥३४॥ आग्नेयं सप्तमं प्रोक्तं सहस्राणि तु षोडश । अष्टमं नारदीयं च प्रोक्तं वै पंचविंशति ॥३५॥ तथा भागवतं नाम भागद्वयविभूषितं । तदष्टादशसाहस्रं प्रोच्यते ग्रंथसंख्यया ॥३६॥ दशमं ब्रह्मवैवर्त्तं तावत्संख्यमिहोच्यते । लिंगमेकादशं (lungam) ज्ञेयं तथैकादशसंख्यया ॥३७॥ भागद्वयविरचितं तत् लिंगं ऋषिपुंगव । चतुर्विंशतिसाहस्रं वाराहं द्वादशं विदुः ॥३८॥ विभक्तम(र)शभिः खंडैः (khandaih) स्कांदं भागवतां वर । चतुर(श)शीतिसाहस्रं संख्यया तन्निरूपितं ॥३९॥ ततस्तु वामनं नाम तच्चतुर्दशमं स्मृतं । संख्यया दशसाहस्रं प्रोक्तं कुलपते पुरा ॥४०॥ कौर्मं पंचदशं प्राहुर्भागद्वयविभूषितं । दशसप्तसहस्राणि पुरा संक्षेपतः कलौ ॥४१॥ मात्स्यं मत्स्येन यत्प्रोक्तं मनवे षोडशं क्रमात् । तच्चतुर्दशसाहस्रं संख्यया सततां वर ॥ गारुडं सप्तदशमं स्मृतं चैकोनविंशतिः । अष्टादशं तु ब्रह्मांडं भागद्वयनिरूपितं ॥४३॥ तच्च द्वादशसाहस्रं शतद्वयसमन्वितं । तथैवोपपुराणानि प्रोक्तानि तानि वै यथा ॥४४॥ इदं ब्रह्मपुराणस्य खिलं सौरमनुत्तमं । संहिताद्वयसंयुक्तं पुण्यं शिवकथाश्रयं ॥४५॥ आद्या सनत्कुमारोक्ता द्वितीया सूर्यभाषिता । सनत्कुमारनाथापि तद्विख्यातं महामुने ॥४६॥ द्वितीयं नारसिंहं च पुराणे पद्मसंज्ञिते । नंदापुराणं च तथा तृतीयं वैष्णवे मतं ॥४७॥ चतुर्थं शिवधर्माख्यं पुराणे वायुसंज्ञिते । दौर्वाससं पंचमं च स्मृतं भागवते सदा ॥४८॥ भविष्ये नारदोक्तं च सूरिभिः क[थि]त[तं] पुरा । कापिलं मानवं चैव तथैवोशनसेरितं ॥४९॥ ब्रह्मांडं वारुणं चाथ कालिकाह्वयमेव च । माहेश्वरं तथा शांबं सौरं सर्वार्थसंचयं ॥५०॥ पाराशरं भागवतं कौर्मं चाष्टादशं क्रमात् । एतान्युपपुराणानि मयोक्तानि यथाक्रमं ॥५१॥ पुराणसंहितामेतां यः पठे(त)द्वा शृणोति च । सो नतपुण्यभागी स्यान्मृतो ब्रह्मपुरं व्रजेत् ॥५२॥ इति वायुपुराणे रेवाखंडे पुराणसंहिता नामाध्यायः ॥१॥

सूत उवाच ॥ पुराणं यन्मयोक्तं हि चतुर्थं वायुसंज्ञितं । चतुर्विंशतिसाहस्रं शिवमाहात्म्यसंयुतं । महिमानं शिवस्याह पूर्वे पाराशरः पुरा । अपरार्द्धे तु रेवाया माहात्म्यमतुलं मुने । पुराणेषूत्तमं प्राहुः पुराणं वायुनोदितं । यस्य श्रवणमात्रेण शिवलोकमवाप्नुयात् । यथा शिवस्तथा शैवं पुराणं वायुनोदितं । शिवभक्तिसमायोगान्नामद्वयविभूषितं[1] । नर्मदायास्तु माहात्म्यं तस्मिन् द्वैपायनो ऽब्रवीत् etc.

Initio excepto, quo varia mundi aeva enumerantur, quum praeter nomina nihil memorabile libro nostro tradatur, singulorum capitum titulos exscribere satis habui[2]: Puránasanhitá. Narmadámáhátmya[3] Kalpasamudbhavas. Máyúrakalpasambhavas. Kúrmakalpasamudbhavas. Vakakalpasamudbhavas. Mátsyakalpas Fol. 48ᵇ. Váráhakalpas. Kapilápúrvasambhavas Visalyásambhavas. Vişalyásangamas. Karamardásangamas Nílagangásangamas Madhúkavratam Fol. 73ᵃ. Tripuravidhvanse Jválesvaratírtham Revákáverísangamamáhátmyam. Váráhísangamas. Chandavegásangamatírtham Erandísangamatírtham. Erandisangame Pitritírthamáhátmyam. Omkárotpattimáhátmyam[4]. Koṭitírtham. Kákahradatírtham Jambukesvaratírtham. Sárasvatatírtham. Kapilásangamamáhátmyam Narakavarnanam Fol. 102ᵃ. Şáríravyavasthá. Amaresvaratírthe godánamahimá. Aşokavanikátírtham Matangatírtham. Mrigavanatírtham. Manorathatírtham, Angáragartásangamamáhátmyam. Krishnárevásangamas, Vilvámra-

[1] i e Váyavya-Raudram

[2] Capita numeris carent

[3] Inde a capite tertio usque ad finem libri Yudhishṭhira cum Márkandeya colloquitur

[4] Hujus sacrarii origo traditur Urbs ad Kalpagá fluvium in monte Amarakanṭaka sita esse dicitur

kamáhátmyam. Suvarnadvípam, Hiranyagarbhásangamas. Aşokeşvaratírtham. Vágu-revásangamamáhátmyam. Sahasrávartakatírtham Saugandhikavanamáhátmyam. Sarasvatítírthamáhátmyam. Brahmodatírtham. Şánkaratírtham. Somatírtham. Sárasvatatírtham. Sahasrayajnatírtham. Kapálamochanatírtham. Agnitírtham. Aditísvaratírtham. Váráhatírtham. Fol. 127ª. Devapathatírtham. Sahasrayajnatírtham. Şuklatírtham. Díptikesvaratírtham. Vishnutírtham. Yodhanapuratírtham. Máruteşvara-Yogesvaratírthadvayam. Rohinítírtham. Şáríravyavasthá. Dárutírtham. Brahmávartatírtham. Patreşvaratírtham. Agnitírtham. Ádityatírtham. Meghanádatírtham. Dárutírtham. Fol. 150ª. Devatírtham. Narmadesvaramáhátmyam (Guhávásatírtham) Kapilátírtham. Karanjesvaratírtham. Kundesvaratírtham. Pippaládatírtham Vimalesvaratírtham. Vimalesvara-pushkarinísangamatírtham. Şúlabhedaprasansá. Andhakavaradánam. Andhakayuddhe Sachígrahanam Girvánásvásas Andhakavadhas Súlabhedotpattis. Súlabhede pátraparíkshákathanam. Súlabhede dánadharmas Ş. Dírghatapaákhyánam. Rishyasringasvargagamanam. Ş. Dírghatapahsvargagamanam. Ş. Kásirájamokshas Ş. vyádhavákyam. Ş vyádhasvargagamanam. Fol. 202ᵇ. Şúlabhedamáhátmyam samáptam. Pushkarinyám Ádityeşvaratírtham. Şakresvaratírtham Karoteşvaratírtham. Kumáresvaratírtham. Agastyesvaratírtham. Vyásesvaratírtham Vaidyanáthatírtham. Kedáratírtham Ánandesvaratírtham. Mátritírtham. Narmadátírtham. Mundesvaratírtham. Fol 220ᵇ. Asvaváhí[nadí]sangama. Bhímesvaramáhátmyam. Arjunesvaratírtham. Dharmesvaratírtham Lukesvaratírtham[1]. Dhanadatírtham. Jatesvaratírtham. Ravitírtham Kámesvaratírtham. Mangaleşvaratírtham. Kapilesvaratírtham. Gopáreşvaratírtham. Manísvaratírtham.

Vol. II. Foll. 233. Tilakesvaratírtham. Gotamesvaratírtham Mátritírtham. Şankhachúdeşvaratírtham. Kedáratírtham. Paráşaresvaratírtham. Bhímeşvaratírtham. Chandreşvaratírtham. Asvaparnísangame[2] Bahvísvaramáhátmyam. Náradesvaratírtham. Vaidyanáthatírtham. Tejonáthatírtham. Fol. 26ᵇ. Vaidyanáthatírthamáhátmyam Vánaresvaratírtham. Kumbhesvaratírtham Rámesvaratírtham Meghesvaratírtham. Dadhiskandam et Madhuskandam tírtham. Nandikesvaratírtham Varunesvaratírtham. Pávakesvaram sive Agnitírtham. Kuveratírtham. Hanúmantesvaratírtham[3] sive Kapitírtham. Pútikeşvaratírtham. Fol. 53ᵇ. Somanáthatírtham, ad Revae et Uris confluentem situm. Nandítírtham. Pingaleşvaratírtham. Rinamochanatírtham. Kapileşvaratírtham. Chakratírtham sive Jalaşáyitírtham. Fol. 74ᵇ. Chandádityatírtham. Yamahaseşvaratírtham. Kalhodígangeşvaratírtham. Nandikesvaratírtham. (Naranáráyana-) Badarikeşvaratírtham. Naleşvaratírtham. Márkandeşvaratírtham. Vyásatírtham Fol. 95ᵇ Kotíşvaratírtham. Prabheşvaratírtham. Şukesvaratírtham. Nágeşvaratírtham. Márkandesvaratírtham. Kotísvaratírtham. Sankarshaneşvaratírtham. Janakesvaratírtham. Manmathesvaratírtham. Anasúyátírtham. Erandísangamatírtham. Fol. 130ª. Suvarnaşileşvaratírtham. Ambikesvaratírtham. Karanjesvaratírtham. Bharateşvaratírtham. Nágeşvaratírtham. Mukuteşvaratírtham. Saubhágyasundaritírtham. Dhanadeşvaratírtham. Rauhinesvaratírtham. Senápure Chakratírtham Uttaresvaratírtham. Bhogesvaratírtham. Kedáratírtham. Nishkalankatírtham. Márkandesvaratírtham. Dhútapápesvaratírtham. Ángirasesvaratírtham Kotíşvaratírtham. Ayonijesvaratírtham. Angirakesvaratírtham. Skandesvaratírtham. Fol. 151ª. Narmadeşvaratírtham, quod alio nomine Devatírtham appellatur. Brahmesvaratírtham, olim Dhátakitírtham nuncupatum. Válmíkesvaratírtham. Kapálesvaratírtham. Kotísvaratírtham. Pándutírtham. Trilochanesvaratírtham. Kapilesvaratírtham. Kambukesvaratírtham. Chandraprabhásatírtham. Kohalesvaratírtham. Fol. 176ᵇ. Indreşvaratírtham. Válukesvaratírtham. Devesatírtham. Şakreşvaratírtham. Nágeşvaratírtham. Gautamesvaratírtham sive Ahalyeşvaratírtham. Rámesvaratírtham Mokshatírtham. Narmadesvaratírtham. Kapardisvaratírtham. Ságaresvaratírtham. Dhaurádityatírtham. Ayonijatírtham. Korilápure Agnitírtham, sive Kapileşvaratírtham. Bhrigvísvaratírtham[4]. Korilápure Brahmatírtham. K. Daşásvamedhatírtham. Kotitírtham. Fol. 199ᵇ. Koriláyám Ádivaráhatírtham. K. Kuvera-Yámya-Váruna-Váteşvaratírtham. Rámesvaratírtham[5]. Karkateşvaratírtham. Sakresvaratírtham Somatírtham Nandáhradatírtham. Chakratírtham sive Dvádasítírtham. Jayaváráhatírtham. Şivatírtham. Yodhanípure Rámakesavatírtham. Y. Rukminítírtham. Amáhakeşvaratírtham, qui locus ad manes colendos aptissimus esse dicitur[6]. Siddheşvaratírtham. Tápesvaratírtham

[1] Nomen versibus hisce explicatur देवैः सर्वैः समं यत्र लुकिषसि महेश्वर ॥ et इह मे प्रीतिरतुला लुकितस्य सुरैः सह ॥ Sed quaenam illa vox लुक्?

[2] Is fluvius etiam *Asvavatí* appellatur

[3] Cf हनूमतेश्वरस्याग्रे भक्त्या विप्राय भारत, et क्रोशांतरे स्थितं पार्श्वे हनूमंतेश्वराच्छुभ

[4] कोरिल्लायां तु पुरेण. Ceterum cf Thornton Gazetteer III, 149 *Korull* A town in the province of Guzerat, or the dominions of the Guicowar, situate on the right bank of the Nerbudda river, and 30 miles S from Baroda Lat 21° 50′, long 73° 12′.

[5] Idque in urbe Ayodhyá, quae krosam unum a Korila distat

[6] Praeter etymologiam, eamque satis absurdam, de nominis origine nihil reperi

गृत्समता पदता मन्त्र २ सनत्कुमार उवाच यस्मै तीर्थे वर पुण्य श्राद्धादौ सयतारक गयातीर्थमतिश्रेष्ठ तीर्थभ्यो ऽधिक शृणु ३ गयासुरस्तपस्तेपे यथा मरुद्गण जगाम वै छलेन पातयित्वोर्व्या शिला धर्मा दधार यत ४ etc

Gayae situs his capitis primi versibus circumscribi videtur मुण्डपृष्ठाच्च पूर्वस्मिन्पश्चिमे दक्षिणोत्तर । सार्धक्रोशद्वय मान गयेति ब्रह्मणोदिता ॥ २३ ॥ पञ्चक्रोश गयाक्षेत्र क्रोशमेक गयाशिर । तन्मध्ये सर्वतीर्थानि त्रैलोक्ये यानि सन्ति वै ॥ २४ ॥

Capite primo Gayae sanctitas celebratur, eoque loco manium cultus efficacissime fieri praedicatur Deinde capp 2–5 urbis origo enarratur, et singula sacella enumerantur[1] Gayásura quum Brahmani corpus sacrificii causa obtulisset ut Gaya in perpetuum deorum sedes esset, obtinuisse dicitur Capitibus 6 et 7 de ritibus agitur ab iis observandis qui religionis causa Gayam veniunt 8 Futura eorum praemia, qui sacraria singula adeunt

Libellus hujus seculi initio negligenter exaratus est (WILSON 489)

118.

Foll 23–45 Linn 9 *Gayamahatmyae* capita septem et octavi disticha duo (A)

Haec folia hujus seculi initio negligenter exarata sunt (MILL 42[b])

119

In hoc volumine varia opuscula insunt Lit Devan Charta Ind Foll 254 Long 10 Lat 4½

Foll 1–56 Linn 10 *Katyayanimahatmya* (Kâtyâyani deae majestas), quod e *Skandapuránae* parte, *Brahmottarakhanda* dicta desumtum esse dicitur, capita 26 continens Incipit सिद्धान्दा सर्वकार्याणसिद्धि ध्याता सिद्धि या दन्नोऽपि पुमा । विष्णो शक्ति नदगोपपुत्री पायात्कात्यायनीयस्य नित्यं ॥ १ सूत उवाच ॥ शृण्वन्तु ऋषय सर्व नैमिषारण्यवासिन । कात्यायन्यास्तु माहात्म्य सर्वदु खक्षयकर ॥ २ सर्वकामप्रद नृणा नारीसौभाग्यवर्धनं । पुत्रपौत्रादिफलद कृष्णभक्तिप्रदायक ॥ ३ पुरा सरस्वती तीरे ऋषय सत्रमासत । भृग्वाद्या नारदाद्याश्च महात्मानो ऽमितव्रता ॥ ४ तेषां कथाविलासपूर्वो विचारो लोकहेतुना । कली कथ भविष्यन्ति मना वेदबहिर्मुखा ॥ ५ न सत्यं न दया शौचं नाचारो सयमोदिता । परदा रपरद्रोहपरद्रव्यैकलिप्सुता ॥ ६ न वर्णाश्रमधर्माश्च गुरुशुश्रूषण न हि । पापप्रभवदुःखं भविष्यति कली युगे ॥ ७ तेन दुःखार्दितो लोक कथ सद्गतिमाप्स्यति । भवता च दयालूनां तपस्तेपस्ति या कथ ॥ ८ इय चिन्तयता सर्वा मुनीनां मारत प्रवीत् । मा भैष्ट मुनय सर्व परदु खसासहिष्णव ॥ ९ मानुषेण वर्ष मध द्वारकीमहपुरा । पशुभ्यो प्रश्न यच्च निशीथे समवेशयत् ॥ १० तत् कृष्णशब्दिते धाम मे भविष्यति मानवा । न तेषा धर्मकामार्थमोक्षाश्च दुर्लभ क्षितौ ॥ ११ इममर्थमह विप्रा विधातार जगद्गुरु पुरा पृष्ट स चावादीत्पुत्र मे श्रूयता वच ॥ १२ etc

Libellus ad celebrandum ritum quendam mense Margasirsha fieri solitum, scriptus est (मासि मार्ग शुक्लपक्ष प्रतिपत्प्रभृति व्रत) quo ritu Katyayani (i e Parvati) una cum Krishna colebatur Quare dea ubique Krishnae Ἐνεργεια appellatur विष्णुब्रह्ममहेशात्मा केशवो मार्गशीर्षके । मासाधिपतिरस्यस्य शक्ति कात्यायनी स्मृत ॥ ३९ ॥ मा पूजयति तु भक्त्या ये मार्गशीर्षे सहकेशवा च । तेषा etc Cap 21 Quamquam hoc ipso in capite Brahmanis et Rudrae potestate creata esse dicitur Jam vero auctor, ut utile dulci misceret Krishnae pueri res gestas adumbrat (capp 6–20) Qua in re quum Harivansam, tum Vishnupuranam secutus est Idque satis aperte et ingenue confitetur व्यासेन हरिवंशे च प्रोक्ता विस्तरतस्त्विमा (हरेर्लीला) । पाराशरेण च प्रोक्ता वैष्णवेऽपि विशेषत ॥ ९ ॥ Cap 7 Quodsi capita supra dicta cum Vishnupuranae lib V cap 5 sqq contuleris auctorem nostrum illius vestigia presse secutum esse invenies Plerumque enim ipsa verba repetivit Addidit nonnulla, quae in neutro libro reperiuntur, et seriorem libri originem produnt[2] Primum enim Nanda et Yasoda non homines fuisse dicuntur, sed Kasyapa et Aditi a Brahmane in terram missi Deinde Rádha, divinae originis mulier a Krishna amata inducitur एका या सा तु चिच्छक्ति सदानन्दमयी परा । राधेति नाम्ना सप्रोक्ता राजते श्रीस्वरूपिणी ॥ १४ ॥ Cap 6 et रमापि स्वपति दृष्ट्वा गोपी जनरतिप्रद । समग्र तासु सभाय (सभ्याय MS) राधा भूत्वाग-मत्स्वय ॥ १६ ॥ Cap 18 Denique in capite 19 canticum exstat, versibus in similem sonum desinentibus scriptum Incipit जय जय गोकुलमण्डन परिशोषितदुष्टपूतनाप्राण । जय जय शकटभञ्जन परिरक्षितगोपगोपिकात्राण ॥ १३ ॥ Inde a capite 21 Katyayanis potentia gigantum caede manifestata, praedicatur

Haec codicis pars anno 1709 nitide quidem neque tamen satis accurate exarata est (WALKER 181[a])

120—122

Voll III Lit Devan Charta Ind Long 13 Lat 6½ Linn var

Continetur his voluminibus *Kaşikhanda, Skandapuranae* pars quo libro Varánasi (Benares) urbs ejusque sacraria celebrantur Narratio a Vyása coram Súta tradita esse dicitur

[1] Sanctiss mum *Phalgutírtham* fuisse dicitur

[2] Pastorum filiae (gop) sedecim fuisse traduntur

Purnabhadrae et Kanakakuṇḍalae filius, quum a puero Şivam coluisset, Váranasiam profectus a deo catervis duabus, Sambhrama et Udbhrama nominatis, praeficitur novumque Dandapáṇi nomen accipit[1] 33 34 De Jnanodatirthae, alus nominibus Şivatirtha, Tarakatirtha, Mokshatirtha, sive Jnanavápi appellati, origine Quod ad manes colendos aptissimum perhibetur Narratio de Susilá (postea Kalávati), Harisvámmis filia, eam ob causam inventa, quo auctor in enumerandis et celebrandis urbis sacellis moraretur 35 (fol 152[b]) Hoc capite trium ordinum officia quum in universum, tum cerimoniae et preces diurnae accurate exponuntur Quam equidem partem dignissimam puto, quae cum Ramánandae commentario edatur 36 De gradu primo, sive *Brahmacharin* 37 De mulierum corpore Quae membrorum habitu indicentur, singillatim exponuntur Quae res quemadmodum cum Varanasia, sanctimonia, beatitudine connexa sit, scholiasta ipse miratur quidem, at explicat Cf supra, pp 30[b], 31[a] [2] 38 De patris familiae officiis 39 (fol 215[b]) Avimuktesvaram lingam Ripunjaya exorta fame a Brahmane terrae rex instituitur, novumque Divodasae nomen accipit 40 De patris familiae officiis 41 De tertio et quarto, sive anachoretarum et mendicorum gradu[3] Sed majore hujus capitis parte devotio mystica, spiritu coërcendo variisque sedendi et membrorum collocandorum modis exercenda (asana, mudra), tractatur Atque disticha principalia iisdem fere verbis in Atmárámae Haṭhayogapradipiká leguntur 42 De mortis instantis indiciis Cf supra, pp 51[a] et 45[a] 43 (fol 259[b]) Divodasa Varánasiae regnante homines felicissimum aevum degebant At deorum invidia exorta, Indra Agni persuasit, ut terram desereret Quo facto Divodasa castigationes severas subit 44 Interim Şiva cum Parvati in Mandara monte commorans, quo Varanasiam, sedem sibi dilectissimam, rediret, e qua Divodasae jussu cum reliquis deis decesserat, deas mysticas (yogini) delegat, ut regem ad deserendam urbem compellerent[4] 45 Deae igitur, quum variarum feminarum pleraeque vero veneficarum forma indutae, urbem intrassent, neque ullum in rege vitium repperissent, ipsae urbis sanctitate tantopere alliciebantur, ut in Sivae luco sedem aeternam caperent Sequuntur dearum sexaginta quatuor nomina Eaedem inde a primo usque ad nonum Asvayujae mensis clarilunii diem aliisque temporibus colendae sunt 46 Etiam Sol, a Şiva Váránasiam missus, formis duodecim sumtis, ibi perstat इति काशीप्रभावज्ञो भगवान्घृणिमालिकः । कृत्वा द्वादशधात्मानं काशिपुर्यां व्यवस्थित ॥४४॥ लोलार्क उत्तरार्कश्च साम्बादित्यस्तथैव च । चतुर्थो द्रुपदादित्यो मयूखादित्य एव च ॥४५॥ खखोल्कश्चारुणादित्यो वृद्धकेशवसंज्ञकौ । दशमो विमलादित्यो गंगादित्यस्तथैव च ॥४६॥ द्वादशश्च यमादित्यः काशीपुर्यां घटोद्भव । तमोऽधिकेभ्यो दुष्टेभ्यः क्षेत्रं रक्षन्ति सर्वदा ॥४७॥ तथास्य मनो लोलं यत्काशीदर्शने (i e Varanasiae videndae cupidus) । ततो लोलार्क इत्याख्या काश्यां जाता विवस्वतः ॥४८॥ लोलार्कस्त्वसिसंभेदे दक्षिणस्यां दिशि स्थितः । योगक्षेमं सदा कुर्यात्काशीवासिजनस्य च ॥४९॥ मार्गशीर्षस्य सप्तम्यां षष्ठ्या वा (वा MS) रविवासरे । विधाय वार्षिकीं यात्रां नरः पापैः प्रमुच्यते ॥५०॥ Quibus duodecim solibus haud dubie totidem sacella (kuṇḍika) significantur, in quibus mensium singulorum soles colebantur 47 De Uttarárka qui in septentrionali urbis parte, in loco Varkarikuṇḍa appellato, positus est Narratio de Priyavratae sacerdotis filia 48 De Sámbáditya qui a Sámbae, Kṛshnae filii, cultu nomen traxit 49 De Draupadáditya Initium non magis scurrile quam singulare est सूत उ° । सत्राय मुने श्याम कुमार (i e Skanda) शुभजन्मने । सत्याख्य (°पञ्चो?) कथामेतां तन्नाह्य द्रुपदात्मजा ॥१॥ श्याम उवाच । पुराणसंहिता सूत सूते त्रैकालिकीं कथा । संदेहो नात्र कर्तव्यो यतस्तद्रोपदेऽसि ॥२॥ Chronologia igitur furca expulsa, Uma Draupadis forma et Şiva quintuplici Panduidarum forma apparuisse, Draupadi vero pietate solis favorem obtinuisse traditur De Mayukháditya Gabhastisvaram lingam Mangalavratam 50 De Khakholkaditya[5] et Garudaditya, quorum nominum ad explicationem fabula de Kadru Vinatá, et Garuda (Mbh I, 1190 sqq) breviter narratur[6].

Vol III Foll 252 Cap 51 De Arunáditya narratio, Anurus origine illustrata De Vṛddhaditya, qui a Vṛddha-Harita nomen accepisse fertur Kesaváditya Vimaláditya Gangaditya Yamaditya 52 Divodasam regem, Şiva auctore, quum Brahman deus, sacerdotis speciem gerens, adiisset, ad immolandum equorum sacrificia decem impellit, ipseque in urbe detinetur Unde Dasasvamedhatirtham nomen duxit olim Rudrasaras appellatum 53 Şiva catervas suas Kásim mittit Şankukarneşvaram et Mahakálesvaram lingam Ghanṭakarneşvaram et Mahodaresvaram lingam Somanandişvaram, Nandishenesvaram, Kálesvaram, Pingaleşvaram, Kukkuţeşvaram lingam Kuṇḍodaresvaram, Mayure-

[1] Idem a Danda sive Dindi sive Pingala solis satellite non differt

[2] Ni fallor utrumque caput ad explicanda Manus verba: "in d eus praeditam uxorem ducat scripta sunt

[3] In his rebus omnibus auctor Manum secutus est ita tamen ut plurima adderet

[4] Post fol 269 folium unum desiderari videtur Cf Vans Kennedy l l p 423 sqq

[5] Scholiasta auctore hoc nomen et aliter खखोल्कादित्य scribitur

[6] Antiquissima, quod obiter moneo hujus fabulae forma in Satapathabrahmana (II 6 2) legitur, narratioque ipsa Sauparni kadrava appellatur

ṣvaram, Vāṇesvaram, Gokarnesam lingam etc 54 De Kapardisalinga De Pisachamochanatirthae origine 55 (fol 24ª) De aliis Varanasiae lingis et urbis sanctitate 56 Denique Ganesa Kasim mittitur, qui astrologi forma praeditus insomniis interpretandis et alios et regem devincit et in potestatem suam redigit 57 Quo facto Ṣiva urbis confinium intrat et Ganesam hymno celebrat Cui deo quartus Maghae mensis clarilunii dies sacer est Varanasiae quinquaginta sex Ganesae sacella exstant, ubi deus totidem nominibus colitur 58 Vishnus Varaṇasiam proficiscitur Padodakatirtham De Vishṇus simulacro, Adikesava appellato, quod in Svetadvipa loco (काशिसीमनि) statutum est Praeterea permulta sacraria enumerantur Vishnus et Lakshmi, Buddharum (Saugata) forma sumta (Punyakirti et Vijnanākaumudī) doctrinis suis cives corrumpunt (vss 72–132) Divodasa rex, postquam regnum Samaranjayae filio tradidit, et Ṣivae templum, Bhupalasri appellatum, condidit, ubi Divodasesvaram lingam colebatur, mortuus in divorum sedes recipitur 59 De Panchanadatirtha, quod in Kiranae (किरणा), Dhutapāpae, Gangis (cum Yamuna et Sarasvati conjuncti) confluente positum est[1] Narratio de Dhutapāpa, Vedasirasis anachoretae filia, cujus imprecatione Dharma deus in Dharmanadam lacum mutatus esse traditur 60 (fol 55ª) De Vindutirtha, quod eo tempore consecratum est, quum Vishnus, ab Agnivindu anachoreta adoratus, Vindhumadhavae forma se manifestavit Sequuntur praecepta de Vishnu Kārttika mense colendo[2] 61 Varanasiae sacraria (tirtha) enumerantur, ubi Vishṇus et alii dei coluntur 62 Sivae Varaṇasiam introitus Kapilam tirtham 63 (fol 76ᵇ) Inde ab hoc capite ad finem libri varia Varaṇasiae lingarum genera describuntur Jyeshṭhesvaram et Jaigishavyesvaram lingam Jaigishavyam, virum sanctum, Siva his verbis alloquitur योगशास्त्रं मया दत्तं [त]व निरामयं । त्वया योगिनां मध्ये योगाचार्योऽस्तु वै भवान् ॥ ११॥ रहस्यं योगविद्यायाः यथावत्तं तपोधन । सर्वेऽस्मत्प्रसादात्ते देव निर्वाणमाप्स्यसि ॥ १२॥[3] 64. Audito Ṣivae adventu viri sancti, aliis locis sacris relictis, Kasim proficiscuntur Urbis sanctitas praedicatur 65 Hoc capite aliorum lingarum nomina traduntur, pleraque a viris sanctis desumta, velut Parasaresvaram, Mandavyesvaram, Jabalisvaram, Katyayanesvaram, Autathyesvaram etc, quae omnia prope Jyeshṭhesvaram collocata esse dicuntur Kandukesvaralingae origo Vyaghresvaralingam, eo tempore ortum, quo Ṣiva Dundubhinirhradam Danavam, Prahladae adunculum, tigris forma pontifices opprimentem, occidit 66 Himavat ad visendam filiam Kasim venit Sivae templi descriptio Ṣailesalingam 67 Ratnesvaralingam Cujus cultu Kalavati saltatrix Vasubhutae, Gandharvarum regis, filia, Ratnavali nomine, facta est, et Sankhachudae nagae nupsit 68 (fol 108ª) Krittivasesvaralingam, eo tempore ortum, quum Siva Gajasurae caesi pellem induit De Hansatirthae origine 69 Hoc capite sexaginta octo lingae enumerantur, quae pleraque aliis e terris Kasim pervenisse dicuntur 70 De deabus tutelaribus Visalakshi, Lalita, Visvabhuji, Varahi etc 71 Māhesvaris cum Durga Asuri certamen 72 (fol 130ª) Gigante interfecto dea Durgae nomen sumsit Quae in hoc capite preces insunt, in Durgae laudem a deis factae, Vajrapanjara appellantur 73 Lingae (14 + 14 + 14) enumerantur De Omkaresvarae lingae origine 74 Narratio de Damana, Bharadvajae filio, coram quo, Amarakanṭakam profecto, Garga Pasupatarum magister, sanctissimos Varanasiae locos enumerat, pluraque miracula ibi facta refert 75 Trailokyatapam sive Trailochanam lingam 76 Cujus in sacello quum columbarum par nidum fecisset, non modo ex accipitris unguilis effugit, sed etiam postmodum semideorum forma renatum est 77 (fol 160ª) Kedaresvaralingam 78 Dharmesvaralingam, olim a Yama in Dharmapiṭha statutum 79 Siva coram psittacis Mokshalakshmivilasae, Nirvanamandapae, Ṣringaramandapae Jnānamandapae, aliorum templorum sanctitatem praedicat 80 De ritu Manorathatritiya appellato (Chaitrasuklatritiyayam), quo ritu Gauri una cum Siva colitur 81 Indra ut Vritrae caedem expiaret Varaṇasiae in Dharmapiṭha Sivam adoravit, ibique tirtham Dharmandhu (sive Dharmakupa) appellatum ortum est Indresvaralingam aliaque Narratio de Durdama rege 82 Narratio de Amitrajit rege, qui Malayagandhinim Vidyadharim, a Kankalaketu Danava in Tartarum abductam, interfecto gigante, in matrimonium duxit 83 De ritu Abhishtatritiyavratam appellato (Mārgasirshatritiyayam sukle p) Viresvaralingam et loci sacri in ejus vicinia siti 84 Sacraria ad Gangae et Varanae confluentem sita 85 Kamesvaram (Durvasesvaram) lingam et Kamakundam, olim a Siva Durvasasis supplicatione statutum 86 Visvakarmesvaralingam 87 (fol 196ᵇ) Daksha, Sivae potestati invidens sacrificio instituto hunc deum non invitat, neque Dadhichis auctoritate movetur, ut consilium mutaret 88 Qua re audita, Sati in sacrificio se ipsa comburit 89 Dakshae sacrificium a Sivae catervis dirimitur Dakshesvaralingam. 90 Parvatisvaralingam 91 Gangesvaralingam 92 Narmadesvaralingam 93 Satisvaralingam 94 Amritesvaralingam a Sanāru, Upajandhani filio mortuo et in vitam revocato, repertum Karunesvaram

---

[1] कृते धर्मनद नाम त्रेतायां धूतपापक । द्वापरे बिन्दुतीर्थं च कलौ पञ्चनद स्मृत ॥१३६॥

[2] Radhae nomen prima vice in hoc capite legitur

[3] Cf supra, p 52ᵇ

Jyotírúpeșvaram etc. 95 (fol. 218[a]). Vyáseșvaram. Vyása quum Váránasiae summum esse deum Vishnum declarasset, manus ejus laeva subito torpuit, neque ante soluta est, quam Vishnu auctore Sivam precibus (Vyásáshțaka) celebrasset. 96. Jam inde ab eo tempore Vyása Sivae cultor evadit, et discipulos caerimonias et res sacras Váránasiae faciendas edocet. Idem quum stipe non accepta Kásím exsecravisset, a Șiva expulsus, urbis confinium nisi octavo et decimo quarto uniuscujusque mensis die non intrabat. 97. Kásílingávalí. 98. De die festo, quo Siva, relicto (Chaitrasuklatrayodasyám) Mandara monte, urbem intravit (Urjasuklapratipadi) De Kukkuțamandapae (olim Muktimandapae appellati) origine. 99 Visveșalingam 100 Anukramanikádhyáyas.

Librum serae originis esse puto, eodem fere tempore atque Brahmavaivartapuránam scriptum. Verborum artificia et ambiguitates, quibus capita nonnulla abundant, in nullo alio Purána me legere memini Specimini haec erunt: Cap. I (नारदो विंध्यं ददर्श) रसालयं रसालैस्तरशोकैः शोकहारिणं । तालैस्तमालैर्हिंतालैः शालैः सर्वत्र शालितं ॥८॥ खर्पुरैः खपुराकारं श्रीफलं श्रीफलैः किल । गुरुप्रियं लगुरुभिः कपिप्रियं कपित्थकैः ॥९॥ घनप्रियः कुचाकारैर्लकुचैश्च मनोहरं । सुधाफलसमारंभिरंभाभिः परिभासितं ॥१०॥ सुरंगैश्चापि नारंगै रंगमंडपवच्छ्रियं । वानीरैश्चापि जंबीरैर्बीजपूरैः प्रपूरितं ॥११॥ अनिलालोलकंकोलपल्लवल्लीसकापितं । लवलीलवलोलाभिर्लाम्यल्लीलालयं किल ॥१२॥ Cap. V. नरो न रोगी यदिहाविहाय सहायभूतां सकलस्य जंतोः । काशीमनाशीः सुकृतैकराशीमन्यत्र यातुं यततां न चान्यः ॥१९॥ विन्नसपापां त्रिदशैर्दुरापां गंगासदापां भवपाशशापां । शिवाविमुक्तामसृतकशुक्तिं मुक्ता विमुक्तां न परित्यजंति ॥१८॥ Cap. XLIII, 19 नागा नागांसि चक्रुश्च तस्य नागवलीपसः । दनुजा मनुजाकारं कृत्वा तं तु सिषेविरे ॥ Cap. LX. सुखोपविष्टः सहृष्टः सुदृष्टिर्विष्टरश्रवाः । दृष्टवांस्तपसा जुष्टमपुष्टांगं तपोधनं ॥१३॥ etc. etc. Omnino auctorem carmina poetarum artificiosorum et novisse et imitatum esse affirmaverim, neque despero fore ut nomen ejus eruamus Narrationes et fabulae ad illustrandam sacellorum sanctitatem traditae pleraeque ineptae et pueriles sunt, nonnulla vero capita lectu dignissima sunt.

De codicibus Parisiacis cf Hamilton p 33, de Havniensi Westergaard p. 99, de Berolinensibus Weber p. 145.

Commentarius et perspicuus et utilis Vásudevae regis jussu a Rámánanda, Mukundapriyae filio, Gadádharae nepote, e Kasyapa gente oriundo, Váránasiae scriptus est. Magistros scholiasta et Rámendravanam (Devendra) et Chaturbhujam habuit Incipit: संचिदानंदसंदोहभक्तैकामोदमंदिरं । सादर नौमि तं भक्त्या श्रीगोपीजनवल्लभं ॥१॥ In fine libri se duos commentarios scripsisse declarat, alterum locos e lexicis excerptos continentem, alterum his vacantem (सकोश, निकोश). Ad c. XV, 53. commentarium laudat, quem ipse ad Bálabodhaní libellum composuit. Nisi fallor, e terra Bengalensi oriundus erat, permultas enim voces Bengalicas excitat, quae etiamnum in ore populi versantur Libros multos laudat, nomina rariora haec: Kaivalyadípikákára I, 2. Gangástotra XXVII, 165 Dasasloki LXXXVII, 33. Madhumádhaví Amaraţíká LX, 13. Vishnubhaktirahasya III, 20. Sáradátilaka XXIX, 68 Sangítaratnákara a Șárngadeva scriptus, cum commentario Sangítaratnákarakalánidhi, a Kallinártha (sic codex) composito LXXIV, 70. Srídharasvámin I, 2. Sankshepasáríraka I, 1. Sárvabhaumabhaţţácharya I, 1. Suresvaráchárya I, 2. Hathayogapradípiká XLI, 60. Inter lexicographos Medinikara recentissimus est Inde a capite LI. scholia satis rara et brevissima sunt.

Hi codices anno 1792 exarati sunt, atque volumen I. et II satis nitide et accurate, neglientius vero tertium. (Wilson 95–97.)

123.

Hoc volumine opuscula duo continentur. Lit. Bengal Charta Ind. Foll. 75. Long. 16½. Lat. 3½.

Foll. 1–16. Linn. 4. *Gurugítá*, Skandapuránae pars, quo libello distichis circiter centum magistrorum observantia et cultus praecipitur. Praemissis precibus sollennibus, carmen his incipit versibus: ऋषय ऊचुः । गुह्याद्गुह्यतरा विद्या गुरुगीता विशेषतः । त्वत्प्रसादाद्धि श्रोतव्या तत्सर्वं ब्रूहि मे सूतः (विस्तरात्?) । सूत उवाच । कैलाशशिखरे रम्ये भक्तिसाधनतत्परं । प्रणम्य पार्वती भक्त्या शंकरं परिपृच्छति । श्रीपार्वत्युवाच । नमस्ते देवदेवेश सदा शिव जगद्गुरो । सदाशिव महादेव गुरुदीक्षां प्रदेहि मे । केन मार्गेण भो स्वामिन्देही ब्रह्ममयो भवेत् । तत्कृपां कुरु मे स्वामिन्नमामि चरणे तव । etc.

De codice Petropolitano cf. Boehtlingk l. l. p. 723.

Libellus sub finem seculi superioris exaratus est. (Wilson 109[a].)

124.

Opera duo. Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 218. Long. 11. Lat. 5

Foll 1–99. Linn. 10. *Dvárakámáhátmyam*, e Skandapuránae parte, quae a Prahláda traditur, desumtum, capitibus 34. constans. Hoc libro *Dvárakae*, urbis in terra Gurjarensi sitae[1], sacraria celebrantur. Incipit: श्रीशौनक उवाच ॥ कथं सूत युगे ह्यस्मिन् रौद्रे वै कलिसंज्ञिके । बहु-

[1] Cf. *Tod*, Travels in Western India, p. 422 sqq.

पाखंडसंकीर्णे प्राप्स्यामो मधुसूदनं ॥१॥ युगत्रये व्यतिक्रांते धर्माधारपथे तथा। प्राप्ते कलियुगे घोरे ह्य विष्णुभेगयानिति ॥२॥ सूत उवाच ॥ दिवं याते महाराजे रामे दशरथात्मजे। दुष्टराजन्यभारेण पीडिते धरणीतले ॥३॥ देवानां कार्यसिद्ध्यर्थं भुवो भारावतारणात्। वसुदेवकुले साक्षादाविर्भूते जनार्दने ॥४॥ etc.

Aetate ferrea quum viri sancti, ne omnis religio terram desereret, timerent, Vishṇum percontati primum Brahmanem, eoque auctore Prahládam adeunt. Isque Krishnam Dvárakae, quae olim *Kuṣasthalí* appellata esset, commorari tradit: Cap II. पश्चिमस्य समुद्रस्य तीरमाश्रित्य तिष्ठति। कुशस्थलीति या पूर्वं कुशेन स्थापिता पुरा ॥३॥ यदने गोमती यत्र सागरेण च्व संहिता। द्वारवत्यांति सा विप्रा धानत्तेषु प्रकीर्त्तिता ॥४॥ तस्यां वसति [वि]श्वात्मा भुक्तिमदो (bhaktimuktiprado?) हरिः। कलापोऽशभिर्युक्तो मूर्त्तिद्वादशभिर्युतः ॥५॥ Templum a Durvásase et Krishna consecratum esse dicitur. Inde a capite quarto varia sacraria enumerantur, eorumque origo proditur, veluti · Rukmiṇíhradam, Kṛikalásatírtham (= Nṛigatírtham), Vishnupadatírtham, Mayasaras, Gopikásaras, Brahmatírtham etc. Omnium vero sacerrimum *Chakratírtham* esse dicitur, in Gomatí[1] fluminis cum oceano confluente situm.

Codex anno 1770 negligenter exaratus est (WALKER 144[a].)

125.

Hoc volumine opuscula duo continentur. Lat. Devan. Charta Ind Foll 42 Long 15½. Lat 6.

Foll 1–37. Linn 12 *Ṣambhalamáhátmyam*, e *Skandapuránae* parte, Bhúkhaṇda appellata, desumtum. Hoc libello, viginti quatuor capitibus, distichis circiter 1500 constante, *Sambhalae* urbis, inter Gangem et Rathaprám sitae, sacella celebrantur[2]. Narratio colloquii forma, a Skanda cum Agastya habiti, traditur. Incipit: नारायण etc. त्रिदशाना यथा विष्णुस्तीर्थानां तीर्थराडिव तथा जयति भूखडे (bhúkhaṇḍe) शंभलग्राम उत्तम: जयति पराशरसूनुः सत्यवतीहृदयनंदनो व्यासः यस्यास्य कमलगलितं वाङ्मयममृतं (वान्मु°) जगत्पिबति अगस्त्य उवाच पार्वतीहृदयानंद शर्वसंभव प्रभो किंचित्पष्टुमिहेच्छामि तद्भवान्वक्तुमर्हति नदिग्रामस्य माहात्म्यं श्रुतं सर्वं विशेषतः शंभलस्य च माहात्म्य सविशेषं वदस्व मे स्कंद उवाच साधु साधु महाप्रुष्टे ऽगस्त्येह द्विजोत्तम कुलोचितं ब्राह्मणानां भवता प्रतिपादितं etc.

Cap. 1. Prooemium. De lingis Sambhalae sacerrimis. 2. Loci situs his verbis describitur: पुरं वै शंभलेश्वर। गंगारथप्रामध्यस्थं क्षेत्रं वै योजनत्रयं ॥ दिक्तटे सौरे etc Idem Rathaprá fluvius saepius in libro memoratur. Urbs eo tempore condita esse fertur, quo Dhúmráksha, Nishadarum rex, Táráksham avunculum, peregrinatores spoliaturum, prope Ṣambhaleṣvaram lingam occidit. 3 Narratio de Gunanidhi, Devasarmanis filio, iisdem verbis atque in Kásíkhanda (cap 13) relata Chandreṣalingam a Yayáti rege cultum. 4 Arkakundatírtham. 5 Hansatírtham. Krishnatírtham. Kurukshetrasthalí. Pádodakatírtham Svetadvípam. Dasásvamedhatírtham etc. 6 Pisáchamochanam 7 Chaturmukhatírtham. Naimisháranyatírtham Kshemamúrtitírtham Vijayatírtham. Úrdhvaretastírtham. Ekántítírtham 8 Avantísaras. 9 Papakshayatírtham. Yamatírtham 10 Manikarniká etc 11 (fol 15[b]). Prayágatírtham. 12 Mrityutírtham Pushkaratírtham Brahmávartatírtham Narmadátírtham Dharmakúpas Panchahradatírtham 13[3] Bhavishyagangá. 14 Gomatítírtham Quae hoc capite de Visvapala mercatore traduntur, cum tricesimo Kásikhandae capite consentiunt 15. Godávarítírtham. Bháratítírtham Revatírtham Narratio de passeribus duobus, quae hoc capite continetur, a sexagesimo sexto Kásíkhandae capite non differt 16. Tírthagopálam. 17. Bhadrásramam prope Ánandakam locum situm 18. Atrikásramam Vishṇutírtham. Bhágírathatírtham Mokshatírtham etc. 19 (fol. 29[a]) Chakrahradas. 20 Ratnayugmatírtham Pushpadantatírtham Karmamochanatírtham. Guptatírtham. 21. Gayátírtham 22 Hoc capite putei sacri enumerantur 23. Futurae, i e aereae aetatis descriptio 24. Epilogus Liber in hoc versu desinit: स्कंद उवाच नंदिग्रामस्य माहात्म्यं हरेर्पैर द्विजोत्तम कथितं च महापुण्यं शालग्रामं निशामय ॥

Hoc libro Vishnus cultus, non, ut in Skandapurana fieri solet, Ṣivae, commendatur Narrationes, quibus sacellorum singulorum sanctitas illustratur, mutatis nominibus plures in Kásíkhaṇda iisdem fere verbis leguntur.

Haec voluminis pars Váránasiae anno 1762 exarata est. (WILSON 119[a].)

126.

Lat Devan. Charta Ind. Foll 192. Long 11½. Lat. 5½. Linn. 11.

Skandapuránae Vṛihadbrahmottarakhandam, capita 43, disticha circiter 4000 continens (A.) Hic liber, ad Ṣivae cultum et religionem tradendam scriptus, a Súta cum

[1] '*Goomtee*, a small rivulet, whose embouchure with the ocean is especially sacred, though it would not wet the instep to cross it' *Tod* I 1 p 425

[2] Wilford auctore (As Res XI, 88) hoc nomine *Sambhal* urbs, in Oude provincia sita (Lat 28° 35', Long 78° 39'), significatur

[3] Hujus capitis initium desideratur

viris sanctis communicatus esse dicitur Incipit ज्योतिर्मात्रसदानन्दनिर्मलज्ञानमूर्त्तये । नम शिवाय शान्ताय ब्रह्मणे लिङ्गमूर्त्तये ॥१॥ ऋषय ऊचु ॥ आख्यात भवता सूत विष्णोर्माहात्म्यमुत्तमम् । समस्तावहर पुण्य समासेन श्रुत च न ॥२॥ अन्येषा चैव देवाना श्रुत विस्तरश पुन । सगोपाङ्गविधानेन (साङ्गो°) सूताख्यात विशेषतः ॥३॥ इदानीं श्रोतुमिच्छामो माहात्म्य त्रिपुरद्विष । तद्भक्ताना च माहात्म्य सर्वपापहर पर ॥४॥ तन्मन्त्राणा च माहात्म्य तथैव द्विजसत्तम । तत्कथायाश्च तद्भक्ते प्रभावमनुवर्णय ॥५॥ सूत उ° ॥ एतावदेव मर्त्त्याना पर श्रेय[ ] सनातन । यदीश्वरकथाया वो जाता भक्तिरहैतुकी ॥६॥ अत स्तद्भक्तिलेशस्य (atas tadbhakti°) माहात्म्य वर्ण्यते मया । अविकल्पायुषा नाल वक्तु विस्तरत स्तत ॥७॥ सर्वेषामपि पुण्याना सर्वेषा श्रेयसामपि । सर्वेषामपि यज्ञाना जपयज्ञ पर स्मृत ॥८॥ तत्रादौ जपयज्ञस्य पर स्वस्त्ययन महत् । शार्व षडक्षर दिव्य मन्त्रमाहुर्महर्षय ॥९॥ etc

Cap 1 De vocum *Namah Sivaya* sive *Om Namah Sivaya* sanctitate Narratio de Dasárha, Mathurae rege et Kalavati uxore, qui a Garga, quamnam in vita priore conditionem tenuissent, edocentur 2 Siva quarto decimo Maghae mensis obscurae lunae die colendus est, quo in cultu Vilvae arboris folia adhibentur Narratio de Mitrasaha rege, postmodum Kalmashanghri appellato 3 De Gokarna, loco sancto, et Gokarneṣalingae (sive Mahabalae) origine 4 De Sanjna, solis uxore, narratio notissima Cujus deae nomen *Randala* alibi me legere non memini रतेज (sic) सवितुर्येन्च दलित पत्यपाधुना ॥५९॥ रदलेति च ते नाम द्वापरान्ते भविष्यति । 5–8 Ṣivae invocatio et Sivaratris observatio, quamvis fortuitae, quantum valeant, Chandalis cujusdam exemplo probatur 9 Vimarshanae, Kiratarum regis, et Kumudvatis uxoris fata 10 (fol 39b) Siva sub vesperum (pradosha) dierum Lunae et Saturni, et tertii decimi semimensis diei sive etiam uniuscujusque diei colendus est Narratio de Chandrasena Ujjayinis rege, et de pastoris filio (Srikara) 11–13 Narratio de Satyaratha, Vidarbharum rege, et ejus filio 14 De vespera diei tertii decimi (ubhayoh pakshayoh) observanda praecepta a Sandilya tradita 15 Dharmaguptae, Satyarathae (c 11) filii, res gestae enarrantur 16 De Siva vespera diei Lunae colendo Narratio de Simantini, Chitravarmanis, Champavatis et Mathurae regis, filia 17 Quum fato decretum esset ut quarto decimo aetatis anno vidua esset, Chandrangada (sive Chitrangada), Indrasenae regis, filius, illius conjux, Yamunae undis submersus est At a serpentibus marinis servatus in Takshakae sedem pervenit 18 Septem locorum infernorum (अतल वितल चव सुतल च तलातल । महातल रसापूर्व तल पातालमेव च ॥), et Seshae sedis descriptio 19 Chandrangada in regnum suum redit, parentes a hostibus captos liberat, cum uxore conjungitur 20 (fol 82a) Narratio de Sumedhase, Vedamitrae sacerdotis, et Samavate, Sárasvatae filio, qui posterior in mulierem mutatus est 21 Samavat quibus vitae prioris facinoribus in hoc fatum incurrerit, ostenditur 22, 23 Narratio de Mandara sacerdote et Pingala vesyá, qui quum Rishabham, Ṣivae cultorem, honorifice excepissent, postmodum alter Vajrabáhus filius, Bhadrayus nomine, altera Chandrangadae filia, Kirtimálini appellata renati sunt 24 Ṣivakavacham 25 Bhadrayus, devictis in pugna hostibus, Kirtimalinim in matrimonium ducit et, a patre, Dasárnarum rege, agnoscitur 26 Idem a Ṣiva tentatus, religiosum deorum cultorem se probat 27 Cineris, quo Ṣivae cultores corpus illinere solent, sanctitas narratione quadam probatur Durjaya enim, Yavanarum rex, qui propter vitam libidinosam variis metamorphoses subierat, et denique in Rakshasam mutatus erat, quum Vamadevam tetigisset, sceleribus liberatus est 28 De signo, cinere (gomayasambhava) facto quo Ṣaivae frontem, humeros, brachia, femora notare solent (tripundhra) ललाटोरुभुजद्वये ॥३९॥ स्कन्धे च लेपयेद्भस्म सजल मन्त्रपावित । तिस्रो रेखा भवन्त्येषु स्थानेषु मुनिपुङ्गव ॥४०॥ भ्रुवोर्मध्य समारभ्य यावदन्तौ भवेद्भ्रुवो । मध्यमानामिकाङ्गुल्योर्मध्ये तु प्रतिलोमत ॥४१॥ अङ्गुष्ठेन कृता रेखा त्रिपुण्ड्राख्या हि सा मता । तिसृणामपि रेखाणा प्रत्येक नव देवता ॥४२॥ 29 Fidem (sraddha) piis operibus praestantiorem esse, miraculo quodam probatur Quum enim Ṣabara quaedam, conjugi cinis de rogo desumtus ut suppeteret, et casam incendisset, ipsaque in flammas se praecipitasset, Ṣivae favore incolumis exiit 30 (fol 123b) De Eleocarpi baccarum sanctitate Narratio de Simanta (Sudharman B), Bhadrasenae, Kasmirae regis, filio, et Taraka amico 31 De precibus notissimis, Rudradhyaya, Rudrajapya, Satarudriya dictis 32 Umamaheṣvaram vratam (Chaitre cha Margasirshe cha ashtamyam chaturdasyam cha) 33 Narratio de Sárada, Devarathae sacerdotis, filia 34 Puranarum auditio commendatur

Quae sequuntur capita appendicis instar videntur serius addita esse 35 De diebus ad ritus peragendos idoneis (tithinirnaya) 36 De largitionum piarum sedecim generibus 37 De spiritus coercitione et gayatri prece 38 (fol 178b) De scelerum expiatione 39 40 De majorum et minorum peccatorum (mahapataka, upapataka) expiatione Naradae cum Nala rege colloquium 41 De devotione religiosa (bhakti bhaktiyoga) 42 De Sivae colendi ratione 43 Devotionem et fidem Ṣivae acceptiorem esse, quam dona quantumvis munifica, narratione de Kasiraja, Varanasiae rege, et Krishnabhakta sacerdote probatur

Ad definiendam operis aetatem haec optime verba

faciunt quae in cap 22 leguntur यदा परीक्षितः सर्वं श्रीमद्भागवत मुदा । श्रुत्वा सप्ताहमात्रेण मुक्तो नैयात्र संशय ॥१२॥ Quibus vides Bhagavatapuranam illud, Vopadevae tributum laudari Non igitur ante seculum tertium decimum liber scriptus est

Codex intra annos 1770–80 non satis accurate exaratus est (WALKER 160)

127

Foll 104–190 Linn 11 *Laghuśivapuranam*, Sivapuranam minus, praecedentis libri epitome capita 25 continens (B) Versus plerique iidem sunt, quae vero in recensione majore levioris momenti vel *superflua* esse videbantur, omissa sunt Capita vero 21–24 huic epitomae propria sunt Atque quae inter recensionem utramque ratio intercedat, hac tabula apparebit

A Capp 1–3 = B C 1, 2 A 4 A 5–8 = 3 A 9 = 4 A 10, 11 = 5 A 12, 13 = 6 A 14, 15 = 7 A 16–19 = 8 A 20 = 9 A 21 A 22 = 10 A 23 = 11 A 24 = 12 A 25 = 13 A 26 = 14 A 27 = 15 A 28 = 16 A 29 = 17 A 30 = 18 A 31 = 19 A 32 = 20 A 33 = 21

Capita 22–25, quibus Paśupatarum doctrinae breviter traduntur, e libello Sivagita dicto (n 61), excerpta, iisdemque verbis concepta sunt

Haec voluminis pars anno 1770 exarata est. In fine haec leguntur लखापित गुसाईंश्रीपशिवरामगिरसुतगोविंदगिरेण इद श्रीलघुशिवपुराण श्रीकृष्णार्पणबुध्या ध्यामश्रीपतुलशीसुतभूदेवस्य दत्तद्भ ॥ (WALKER 132[d])

128

Hujus voluminis folia 124–201 eandem *Brahmottarakhandae* epitomen capitibus 22 continent (C) Atque capita 1–17 a codice B non discrepant, sed inde a capite 18 ordo paulum inversus est Cap 20 B = 18 C cap 21 B = 19 C capp 18 19 B = 20, 21 C Denique caput 22 codicis C, quod in codice B desideratur, a capite 34 cod A non differt

Haec pars hujus seculi initio exarata est (WILSON 104[b])

129.

Lit Bengal Charta Ind Foll 258 Long 15 Lat $4\frac{1}{2}$ Linn usque ad fol 210 9 postea plerumque 10

Hoc codice *Sivapuranae* partes tres continentur

I Foll 1–106 *Uttarakhanda* Capp 36 Tandis cum Vamadeva colloquitur Incipit नारायण etc ॥१॥ यागीशो दधिखाह्लादजनि मधुरिपुर्यामतो यस्य वेधा वाहोर्यो वै मुनिन्द्रैरयनतद्दयैर्गीयते (l मुनीन्द्रै°) सामगाने । गीर्वाणा (गीर्वाणा°) शक्रमुख्या( ) दितिसुतसहिता नो निटुर्यस्य रूप य कर्ता पाति हर्ता सकल जगदिद शभवेऽस्मै नमोऽस्तु ॥२॥ पुख्या पापविनिर्मुक्ता नमिषारण्य वासिन । मुनय सिद्धिसकल्पा सूत पप्रच्छुरादरात् ॥३॥ मुनय ऊचु ॥ अस्माभि शिवमाहात्म्य पुण्यच्च सश्रुत बहु । इदानीं गुणकर्माणि पुनर्ब्रूहि विशेषत ॥४॥ अमृतापायिना (l amritapayinám) नृणा सन्तोषो नैव जायते । गावत्पुण्यमिवारख्ये प्रार्थयन्ति नव नव ॥५॥ सूत उवाच ॥ धन्या यो मतिरुत्पन्ना शिवे परमकारणे । यत्नामस्मृतिमात्रेण पापिनो मुक्तिभाजना[ ] ॥६॥ पाराशर्यसमीप तु यदृष्ट य श्रुत पुरा । मथाह (tathaham) तद्वदिष्यामि स्वशक्त्या व्याससस्तात् (°सम तात्) ॥७॥ etc

Singulis capitibus hi tituli subscripti sunt 1 Bhrigvadisamvadas 2 Tandi-Vamadevasamvade lingotpattis 3 Lingamahatmyam 4 Dvadasajyotirlingáni 5 Tripuravadhe Brahmadinam Himavadgamanam 6 Tripuravadhopaye Sankaravakyam 7 Tripuravadhas 8 Sivadevatasamvádas 9 (fol 21[a]) Dakshaputrivivâhas 10 Dakshayaṇyagnipravesas 11 Dakshayajnavidhvansanam 12 Brahmamrigavadhas 13 Umotpattis 14 Kandarpadahanam 15 Ratıvaradanam 16 Umavaradanam 17 Gaurivivahas 18 Tarakavadhas 19 (fol 47[b]) Ganesotpattis 20 Tírthayatra 21 Nandikesvarotpattis 22 Manikarnikamahátmye Gangotpattis 23 Váranasimahátmyam 24 Antargrihayatra 25 Varanasimáhatmye Panchakrosiyátrayam Mahakalaganotpattis 26 Kirtivásasuravadhas 27 Vinduhradotpattis 28 Rásakrida 29 Tribhuvanesvarashṭottaranamasatam 30 (fol 82[b]) Ekasravanamahátmyam 31 Varahaprasadas 32 Amritamanthane devanugrahe vishapanam 33 Markandeyaprasade mrityunjayas 34 Sivaratrimáhatmye Nishadamuktis 35 S Krishnasarmavimuktis 36 Chaturdasivratam

II Foll 107–229 *Jnanakhanda* Capp 56 Haec pars a Sanatkumara cum viris sanctis communicata esse dicitur Incipit प्रपद्ये देवमीशान सर्वज्ञमपराजित । सम्भव सर्वभूतानामनादि सर्वतोमुख ॥१॥ वेदान्ते य स्वर मोक्ष प्राकाराख्यो महेश्वर । सृजत सर्वभूतानि पञ्चमूर्ति सदाशिव ॥२॥ साख्यानां परम योग व्रत पाशुपत तथा । सर्वज्ञानस्य कर्तारमादिदेवमुमापति ॥३॥ सृजते भगवान् सर्वं मूर्तिद्वयविकारवान् । रक्षणार्थं स भक्तानां त्रिधात्मान सृजत्यज ॥४॥ स सदा याति भगवानक एव महेश्वर । त्रैलोक्य हितरक्षार्थी नित्यमुक्त शिवोऽव्यय ॥५॥ प्रज्वलन्त महाशूल घोररूप महाशनि । नानाक्रीडनकैश्च य क्रीडतो (क्रीडते) योगमायया ॥६॥ दयिताई वपु कृत्वा नृत्यारम्भे स्थिता हर । जगत्स्थितिश्च कुरुते लोकस्यानुग्रह शिव ॥७॥ तस्य चित्ताप्रभावेन न तस्यास्तीति जगत । तदहमा समवक्ष्यामि पुराण शिवभाषित ॥८॥ etc

Cap 1 Prooemium 2 De libri argumento 3 De

insulis mundanis 4 De locis inferis 5 De coelo 6–9 Brahmagitas De Sivae natura ejusque cultu 10 (fol 127[b])–12 De Brahmanis, Vishnus, Sivae coelis 13 Vibhishanamahesvarasamvadas 14 Namasankirtanam 15 Sthanamahatmyam 16 Guhyakhyanam 17 Mahesvaradarsanam 18 Lingodbhavas 19 Pushpadidanamahatmyam 20 (fol 150[b]) Pushpasamuddesas 21 Pushpasarasamuchchayas 22 Danavidhis 23 Namavidhis 24 Namashtamavidhanam 25 Danadharmavidhis 26 Vratavarnanam 27 Yamopadesas 28 Chandrayanamakirtanam 29 Bhutikirtanam 30 (fol 177[a]) Lingarchanaphalam 31, 32 Nandisvarayogopakhyanam 33 Yogopanishad 34–41 Durvasopanishad 42 (fol 190[b]) Nadisancharas 43 Avimukta mahatmyam 44 Dandapanivarapradanam 45–50 Nandyupakhyanam 51 (fol 210[a]) Nilakanthastavas 52–54 Tripuropakhyanam 55 Yogavidhis 56 Sivapuravarnanam

III Foll 230–257 Hujus partis, quae ad *Sanatsaya-tiyae* Puranae sectionem primam pertinere dicitur, quatuordecim tantum capita supersunt Incipit नम शिवाय सोमाय सगणाय ससूनवे । प्रधानपुरुषेशाय स्वर्गस्थित्यन्तहेतवे ॥१॥ शक्तिर(?)प्रतिमा ह्यस्य ऐश्वर्य्यञ्चापि सर्वेश । स्वामित्वञ्च [⏑ – – –] स्वभाव सम्प्रचक्षते ॥२॥ तत्वञ्च विश्वकर्म्माण शाश्वत ध्रुवमव्यय । महादेव महात्मान व्रजामि शरण शिव ॥३॥ धर्म्मक्षेत्रे महातीर्थे गङ्गासागरसङ्गमे । प्रयागे परमे पुण्ये ब्रह्मलोकस्य वर्त्मनि ॥४॥ मुनय सश्चितात्मान कार्य्यब्रह्मपरायणा । महौजसा महाभागा महासत्वान्वितो नवे ॥५॥ तत्र सत्र समाकर्ण्य तेषामक्लिष्टकर्म्मणा । साक्षात् सत्यवतीसूनोर्वेदव्यासस्य धीमत ॥६॥ शिष्यो महात्मा मेधावी त्रिषु लोकेषु विश्रुत । पञ्चावयवयुक्तस्य वाक्यस्य गुणदोषवित् ॥७॥ etc

Caput primum prooemium, secundum Brahmanis cum viris sanctis de Sivae majestate et potentia colloquium continet Inde a capite tertio Vayus coram iisdem viris de creatione a Siva facta disserit Desinit codex in dist 33 capitis 14

Codex hujus seculi initio exaratus est (Mill 9)

130

Lit Devan Charta Ind Foll 172 Long 10 Lat $5\frac{1}{2}$ Linn 10 11 12

Srimalamahatmyam, Skandapuranae pars[1], capita 54 disticha circiter 3000 continens Incipit पुरा पुराणिणा रूपे पुराणपुपपूरिणे । यद्गुणग्राममुन्नीयै गणनाथो जयत्यय ॥१॥ नमस्त्रिभुवनाभोजबोधमीलनहेतवे । विश्वरूपाय शुद्धाय नम श्रीवत्सधारिणे ॥२॥ स्कन्द उवाच ॥ देवदेव पुनर्ब्रूहि भूभाग किञ्चिदुत्तम । यत्र ब्रह्मादयो देवा वशिष्ठाद्यास्तपोधना ॥३॥ प्रभासादीनि तीर्थानि गगाद्या सरितस्तथा । ऋषय पितरो यान्ति गन्धर्वाप्सरसस्तथा क्रीडन्ति मातर सर्वा कुमारे सह यत्र च । यत्र स्नानेन हव्येन सम्यक् तुष्यति देवता ॥५॥ कव्येन पितरस्तृप्ति लभन्त प्रपितामहा । यत्र क्रीडति गौरिन्द्र प्रिया साङ्गमतद्गत ॥६॥ सावित्र्या च प्रजानाथ शैलपुत्र्या सम भव । एतद्विस्तरतो ब्रूहि यदि तुष्टो सि धूर्जटे ॥७॥ etc

Hoc libro *Srimalae* sacraria celebrantur Cujus loci situs his capitis secundi versibus describitur अस्ति सौगन्धिकादद्रेरुत्तरस्या दिशि द्विज । वायव्यामर्बुदारण्यात्सिद्धगन्धर्वसेवित ॥२२॥ सरस्त्रैयम्बक नाम सर्वपापप्रणाशन । Narratio a Vasishtha cum Mandhatri rege, Yuvanasvae filio, communicatur

Cap 1 Vasishtha, postquam Gautamae eremum, in Srimala agro situm adusset, ad visendum regem se advenisse ait 2 A rege interrogatus, unde ager ille Srimaliae nomen accepisset, et Lakshmis sedes facta esset, Vasishtha singula enarrat Siva, Gautamae pietate conciliatus, locum sacrum ad Traiyambakam lacum ei indicat 3 Regionis descriptio 4 Lacui ipsi Gautamae nomen inditur, et tirtham a deis omnibus consecratur 5 Gautamasarasis aquas non minus sacras esse quam Godavaris fluvii narratione de Yajnasila sacerdote probatur 6, 7 Lakshmis, Bhrigus filiae, cum Vishnu connubium 8 Quae quum in lacu illo loti divinam potentiam sibi innatam cognovisset, locum in perpetuum sanctum esse jussit 9 Deae auctoritate Srimala urbs a Visvakarmane aedificatur 10 (fol 22[b]) Vishnus jussu viri sancti ex aliis locis sacris Srimalam se recipiunt 11 Quorum virorum Gautama princeps declaratur[2] Urbs a deis consecratur (pratishthanam) 12 Urbis laudes 13 De aurificum, Srimalae habitantium, origine 14 Jam singula sacraria (tirtha) enumerantur, eorumque origo narrationibus illustratur Traiyambakasaras 15 Ejus lacus Yogisvari dea tutelaris est 16 Krishnasaras 17 Brahmasaras 18 De Lakshmi dea, Varunavis nomine culta (वरुण चौरस्य दु स्वार्तेनाविर्भूतास्मि यद्भुवि । वरुणाविरिति (? वरुणावीरिति) स्यात नाम तन्म भविष्यति ॥६४॥) De sacerdotum familiae *Vanta* appellatae origine 19 Kairatasaras 20 (fol 73[b]) Vata yakshapatirtham 21 Yakshasthalas 22 Yakshakupas 23 Kasyapesvaratirtham 24 Chandisatirtham 25 Brahmikundam 26 Nuptus factis sacerdotibus cibi

---

[1] In fine capitis primi haec leguntur इति श्रीस्कन्दपुराणे एकाशीतिसाहस्र्या संहितायां विंशत्यधिकायां ब्राह्मे विभाग तृतीयपरिच्छेदे श्रीमालमाहात्म्ये etc

[2] Ejus auctoritatem quum sacerdotes e Sindhu regione oriundi in dubium vocassent ab Angirasis rebus sacris interdicti sunt इत्येव सुरविप्रेन्द्रस्तूयमाने हि गौतमे । ऊचुरीर्ष्यालव केचित्सैन्धवारण्यवासिन ॥ भो भो गौतम केनासि श्रेष्ठोऽस्माक गुणन्न वै ॥ तद्ब्रूहि यदि वेदेषु प्रावीण्यमपिलप्यसे । etc

largiendi sunt, quo Sanka Rakshasi, quae puellas rapere solebat pericula et calamitates avertat 27 Kankola, serpentium rex, quum puellas a Sanka abductas parentibus restituisset, inde ab eo tempore statutum est, ut serpentibus in quovis sacrificio oblatio fieret 28 Pravutesvaratirtham 29 Kásyapesvaram 30 (fol 106[b]) Dvadaşadityasramas 31 Quo in eremo Solis simulacrum, Jagatsvamin appellatum, colebatur 32 Qui deus, quum pestilentia in urbe grassata esset, Kirítae forma indutus, mortuos in vitam revocavit तदाप्रभृति भूपाल द्विजा श्रीमालवासिन । श्रीमाले भिन्नरूपेण प्रवर्तते रथोत्सवे ॥४१॥ कृतक मृतक कृत्वा रुदतो मुक्तमूर्धजा । लुठति पुरतो भानोस्तेन ते स्युनिरामया ॥४८॥ 33 Mahálakshmitirtham 34 Ahalyáhradas[1] 35 Varahatirtham 36 Valmíkesvaram 37 Kausikadityam 38 De Durga, Arishtae nomine colendi 39 Sarvamangaláyatanam 40 Atmachandatirtham 41 (fol 137[b]) Indravaţatirtham 42 Bhurbhuvatirtham 43 Nandinitirtham 44 Arvachanditirtham 45 Balagauritirtham 46 Govatsalatirtham 47 Siddhachamundatirtham 48 Íşasvaras 49 Paraşareşvaram 50 (fol 155[b]) Kamalatirtham 51 De festo Kuladipotsava dicto, quod proximo post nuptias die celebrare solebant, quo novas sponsas ab Utis Daityae impetu defenderent 52 Varunatirtham 53 Mahalakshmivratam (Bhádrapadashţamyám s p) 54 Vasishţha a Mándhátri interrogatus, quem nam aetate ferrea futura quaestum Srimalae sacerdotes facturi sint, haec ait Parikshitem regem Hástinapurae lacum quendam divitus impleturum eisque (parikshitam vittam) Kasyapae anachoretae auctoritate sacerdotum Şrimalensium futuras esse Cum hac narratione mythus ad explicandum dravina vocabulum fictus conjunctus est

Codex duabus manibus medio seculo superiore exaratus est (WALKER 134)

131.

Foll 17–75 Linn 6 Lit Bengal *Kapilasanhita*, capita 21 continens Hoc libro *Utkalae* sive *Odrae*, Orissae hodiernae partis, loci sacri celebrantur Narratio colloquii forma traditur, a Kapila cum Satyajit rege habiti, Kapila vero se Bharadvajam secutum esse profitetur Incipit नारायण etc. ॥ पान्तु वा जलदश्यामा शार्ङ्गज्याघातकर्कशा । त्रैलोक्यमण्डपस्तम्भा चत्वारो हरिबाहव ॥ सत्यजिदुवाच ॥ मया श्रुतानि क्षेत्राणि पुण्यान्यपहराणि च । इदानीं श्रोतुमिच्छामि क्षेत्राण्युत्कलदेशके तेषु क्षेत्रेषु यत्पुण्य यत्पुण्य याश्च देवता । यदाश्रमश्च या नद्यस्तान् सर्वान् कथयस्व मा । त्वत्प्रसादात् भविष्यामि कृतार्थोऽहं महामुने । सर्वमिदत्ततमिस्त्व यन्त्र पूज्यतम प्रभो । त्व हि सर्वाणि जानासि पुराणानि दशानि च । सर्वशास्त्राणि जानासि सर्वज्ञस्त्वं महामुने ॥ कपिल उवाच ॥ कथयामि रहस्य त्वा शृणुष्वैकमना नृप । येषां स्मरणमात्रेण कल्मषा यान्ति वै क्षय । यथोत्तर भारत श्रेष्ठो देशानामुत्कल श्रुत । उत्कलस्य समो देशो देशो नास्ति महीतले । etc

Cap 1 Prooemium 2 De Mahanadis fluminis origine Sukantis enim sacerdotis, Pulahae filii, pietate conciliata, Ganga de coelo descendisse et eam formam sumsisse dicitur 3 De *Purushottama* agro, qui alio nomine Lílachala (Líládri) appellari videtur 4 De Indradyumna rege narratio 5 Markandeyatirtham Yamesvaram lingam Alabukeşvaram Kapalamochanam Şvetamádhavam et Matsyamádhavam ad Şvetagangam Indradyumnasaras Kalpavaţam Mangalavaţam 6 (fol. 28[b]) *Maitreyavanam* Narratio de Şamba et Sole Şrimangalam tirtham Şrisalmalíbhandam tirtham Suryagangatirtham Rámeşvaratirtham 7 *Virajakshetram* Ibi Şiva Akhandalae appellatione colitur Mukteşvaram lingam Vaitarani flumen Trilochanatirtham Kapilam tirtham Gogrihatirtham Somatirtham Alpámbutirtham 8 Mrityunjayatirtham Krodatirtham Şrisukatirtham Siddheşvaratirtham 9 De Şikhareşalinga in *Kailasa* monte posito (यदोक्तं च कैलाश [sic] रावणेन दुरात्मना । तदेक शृग पतित तत्कैलाशमि होच्यते) Payomritatirtham Jambhakundam 10 *Ekamrakavanam* 11 (fol 40[a]) Varanasia relicta, Şiva Ekamram adiisse dicitur 12 Vindusarastirtham Tribhuvanesvaralingam 13 De praemiis eorum futuris qui in *Ekamravana* moriuntur Koţilingeşvaram Chandeşvaram Şikhidhvajam 14 Quam silvam etiam Vishnus incolere dicitur De lingis ibi positis 15 Rámachandrásramam Janakináthalingam Asokatirtham Uttaresvaraşramam Siddhásramam Mukteşvaralingam Indreşvaram 16 (fol 54[a]) *Kedareşvarasthalí*, Gauri deae sacra, ubi Gandhavati (Adyagangá) flumen fluit 17 De Gandhavatis origine et locis sacris in ejus ripa sitis 18 Devipadadvayam tirtham in Svarnakuţha agro situm De ritu Chaturmasya appellato 19 De deorum templis in Ekámra silva circumeundis 20 De lavatione in Mahánadi, Pushpabhadrá, Dadhinadi, Guptasarasvati (Prachi Sarasvati) fluminibus faciendi. 21 De beatitudinis aeternae obtinendae instrumentis

Libellus hujus seculi initio nitide exaratus est (WILSON 109[b])

X

---

[1] Et in hoc libro semper et in aliis Puránarum codicibus saepe Ahdrá pro Ahalrá legitur

132.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 317. Long 13. Lat. 6½. Linn. foll 1–230. 12 postea 13.

Kálikápuránam, a Márkandeya coram anachoretis relatum. Post deae invocationem haec sequuntur: ईश्वरं जगतामाद्यं प्रणम्य पुरुषोत्तम मनित्यं ज्ञानमयं वक्ष्ये पुराणं कालिकाह्वयं१मार्कण्डेयं मुनिश्रेष्टं स्थितं हिमधरांतिके मुनयः परिप-प्रछुः प्रणम्य कसंगदयः२भगवन्सम्यगाख्यातं सर्वशास्त्राणि तत्वतः श्चे-दाश्चर्चा यथासांगान्सारभूतं प्रमथ्य च etc.

De libri argumento cf Wilson, Mack. C. I, 49. et Vishnupurána, p. LXII. De animalium sacrificio lectio (rudhirádhyáya), quae a W. C. Blaquiere in As. Res. V, 371. Anglice versa est, in fol 230[b]. incipit.

De codicibus Parisiacis cf. Hamilton, p. 30, de Berolinensi Weber, p. 127

Codex anno 1821 parum accurate exaratus est. (Wilson 128)

133.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll 98. Long. 12 Lat. 4 Linn. 11–13.

Ganesapuránae pars prior, *Upásanákhanda* (cultus sectio) appellata Hoc Upapuránam a Brahmane deo cum Vyása, ab hoc cum Bhrigu, a Bhrigu denique cum Somakánta, rege Saurásht̤rico communicatum esse dicitur. Liber ad sapientiae dei cultum praecipiendum majestatemque celebrandam compositus est Multae igitur res gestae narrantur, quibus divina ejus potestas manifestata est. Incipit: नमस्तस्मै ग२णेशाय ब्रह्मविद्याप्रदा-यिनी। यस्यागस्त्यायते नाम विघ्नसागरशोषणे ॥ ऋषय ऊचुः ॥ सूत सूत महाप्राज्ञ वेदशास्त्रविशारद ॥ सर्वविद्यानिधे त्वत्तो वक्ता नान्योप-लभ्यते ॥१॥ Paucis interpositis haec leguntur: अन्यान्यपि पुराणानि वर्तते (vartante) द्वादशैव तु। गाणेशं नारसिंहं च नार-दीयमथापि च। गणेशस्य पुराणं यत्तत्रादौ कथयाम्यहं॥

Capita sunt 93. Scribae errore caput 91. numero 98. distinctum est

Codex anno 1801 exaratus est. (Wilson 351.)

134.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 212. Long. 12. Lat. 4 Linn. 11.

Ganesapuránae pars altera, *Kridákhanda* (facinora a Ganesa puero lusu ficta) appellata. Incipit: मुनय ऊचुः सम्यगाख्यानमाख्यातं त्वया सूत महामते सादरं श्रुतमस्माभिर्न च तृप्तिं गता वयं: १ यथा च (na) तृप्यते जंतुरश्नमश्नन् दिने दिने अन्यत्क-थांतरं ब्रूहि येन तृप्यामहे वयं २ सूत उवाच: उक्तं चोपासनाखंडं क्रीडाखंडं वदामि वः यथा कृतं गणेशेन नानादैत्यविहिंसनं ३ साधु-द्विजगवां चैव पालनं परमादरात् तदहं संप्रवक्ष्यामि श्रूयतां स्थिरचे-तसा ४ etc.

Capita sunt 154, his titulis notata: 1. Náradopadesas. 2 Varapráptivarnanam 3. Svargavijayas. 4 Vyásaprasnas. 5. Ásramanigamas 6. Vináyakávirbhávas. 7. Virajárákshasímokshanam. 8 Gandharvarúpinakramokshanam. 9 Brahmádistutis 10. Nánánámanirúpanam 11 (fol 15[a]). Bálacharitam 12 Nisácharavadhas 16 Nripaprasthápanam. 17. Munivarapradánam. 18. Kapitadaityavadhas. 19 Kúpakandaravadhas 20 Daityatrayavadhas 21 (fol. 30[b]) Ditirúparákshasívadhas. 22 Lokaprárthanam 23. Suklamunivarapradánam. 24 Vináyakabhojanavarnaná 25. Bhaktiprasansávarnanam 26. Bhímarákshasamokshanam. 27 Amátyanigrahas 28. Púrvajanmavarnanam. 29 Virochanavadhas. 30. Vámanotpattivarnanam 31 (fol. 44[b]). Balicheshtitavarnanam. 32. Kírtiprasansikathanam. 33 Bálasanjivanam. 35, 36. Mandáraprasansávarnanam. 37. Samímandáramáhátmyam. 38. Sivavarnanam. 39, 40. Durásadopákhyánam. 41 (fol. 59[a]) Dvandvayuddhavarnanam. 42. Durásadajayas. 43. Dhundhirájákhyánam. 46. Nripavasíkaranam [1]48 Rájyatyágas 49 Kírtivarapradánam. 50. Samímandáraphalavarnanam. 51 (fol. 69[a]). Ganesas Kásírájae regi se manifestat. 52. Vimánagamanam. 53. Ganesalokavarnanam. 54. Svánandapadapráptivarnanam. 55 Sanandanabhramanavarnanam. 56. Dútamochanam. 57. Narántakanirgamas 58. Rájagriham. 59 Narántakanigrahavarnanam. 60 Rájamokshanam. 61 (fol 56[a]). Yuddhavarnanam 62. Daityadamanam. Viráddarsanam 63. Nagarínirodhas. 64. Sukratyágas 65. Siddhiparájayas 66. Buddhivijayas. 67. Siddhiparájayas. 68, 69. Astrayuddham. 70. Daityayuddhavarnanam. 71 (fol 101[a]). Devántakavadhas Purípravesas 72. Svásramábhigamanam. 73 Vináyakacharitam. 74 Sindhútpattivarnanam. 75. Súryavarapradánam. 76 Suraparájayas. 77. Yuddhavarnanam. 78. Sindhor ákramavarnanam. 79 Surarshivarapradánam 80 Gaurívarapradánam. 81 (fol. 112[b]). Sivasamvádas. 82. Ganesavimovas (ganesávirbhávas?) 83. Daityájnápanam. 84. Gridhrásuravadhas. 85 Bálásuravadhas. 86. Ganesakavacham 87. Upavesanam. 88. Kamaṭhásuravadhas 89. Manchakásuradundubhivadhas. 90. Ajagarasalabhásuravadhas 91 (fol. 125[a]). Ávijavadhas. 92. Matsyásurasulavadhas. 93. Kardamavadhas. Visvarúpadarsanam. 94 Chanchalásuravadhas 95. Gautamásramagamanam. 96. Vrikásuravadhas. [2]98. Kritántakalásuravadhas 99 Sikhandivarapradánam. 100, 101. Bhágásuravadhas.

---

[1] Numerus 47 a librario praetermissus est

[2] Numerus 97 a librario praetermissus est

102–104 Kamalásurasainyavadhas. 105 (fol. 144[b]). Visvarúpadarsanam. 106. Visvedevabhedo buddhinirásas. 107. Chandráharanavarnanam. 108. Sakrayasovidhvansanam. 109. Ravijágarvapariháras. 110. Rákshasavadhas. 111. Nandípreshanam. 112. Daityavarnanam. 113. Sindhuyánavarnanam. 114. Mitrakaustubhavadhavarnanam. 115. Sindhusenáparájayas. 116 (fol. 159[b]). Sindhuvairúpyakaranam. 117. Ranasodhanam (?). 118. Durgávákyam. 119. Kalavikalavadhas. 120 Dharmádharmasenáhananam. 121. Pitrisindhusamvádas. 122 (Sindhusenápaláyanam). 123. Sindhusenánásanam. 124. Sindhuvadhas. 125. Purígamanam. 126 (fol. 177[a]). Mayúresavivábavarnanam. 127. Dvárimahimavarnanam. 128. Sindúrotpattivarnanam. 129. Párvatímokshanam. 130. Gauridohadavarnanam. 131. Gajánanávirbhávas. 132. Gandharvaparájayas. 133. Kailásábhigamanam. 134. Parásaradarsanam. 135. Kraunchákramanam. 136 (fol. 189[a]). Kraunchasápavarnanam. 137. Sindúranirgamas. 138 Varenyopadesavarnanam. 139. Gításúpanishadarthagarbhásu yogámritárthasástre srímanmaháganesagajánanavarenyasamváde sirárthas. 140. Gítá° karmayogas. 141. Gítá° vijnánapratipádanam. 142. Gítá° sannyásayogas. 143 (141). Gítá° yágávrittiprasangayogas. 144 (142). Gítá° buddhiyogas. 145 (143) (fol. 200[b]). Gítá° upásanáyogas. 145. Gítá° visvarúpasandarsanam. 146 (145). Gítá° kshetrajnátrijneyavivekayogas 147. Gítá° nánopadesayogas. 148 (147). Gítá° trividhavastuvivekanirúpanam. 149 (148). Munivisarjanam. 150 (149). Vyásánugrahasiddhakshetravarnanam. 151 (150). Somakántavimánapráptivarnanam. 152 (151). Hemakanthadarsanavarnanam. 153 (152). Somakántasya devapurapráptivarnanam. 154 (153). Shatpanchásadvináyakavarnanam. 155 (154). Phalasrutivarnanam.

Codex anno 1801 eadem manu atque praecedens exaratus est. (Wilson 350.)

135.

Hujus voluminis folia 61–75 (linn. 7) *Ganesasahasranáman* (Ganesae mille nomina), carmen metro epico scriptum, continent. Incipit:

लीलया लोकरक्षार्थं द्विधा भूतो महेश्वरः ।
यः स्वयं सर्वनित्यात्मा न तं नमामि विनायकं ॥१॥

Opusculum ipsum distichis 212. constans ita incipit:

गणेश्वरो गणक्रीडो गणनाथो गणाधिपः ।
एकदंष्ट्रो वक्रतुंडो गजवक्त्रो महोदरः ॥६॥

In fine hic titulus invenitur इ थी स रा ग श कसंवादे गणपतिसहस्रनामस्तोत्र संपूर्णम् ॥ Libellus e Ganesapuránae partis prioris capite 47. desumtus est.

Libellus post annum 1820 exaratus est. (Wilson 243[c].)

136.

Foll. 85–179. Lit. Bengal. *Devibhágavatapuránae* pars. Insunt liber I. et II, et capita 19. libri tertii Incipit: सर्वचैतन्यरूपां तां विद्यामाद्याञ्च धीमहि । जीवहृत्कंजनिलयां वृद्धिं (buddhim) या नः प्रचोदयात् ॥१॥ शौनक उवाच । सूत सूत महाभाग धन्यो सि पुरुषर्षभ । यदधीतास्त्वया सम्यक् पुराणसंहिताः शुभाः ॥२॥ अष्टादश पुराणानि कृष्णेन मुनिनानघ । कथितानि सुदिव्यादि पठितानि त्वया किल ॥३॥ पञ्चलक्षणयुक्तानि सरहस्यानि मानद । त्वया ज्ञातानि सर्वाणि व्यासात्सत्यवतीसुतात् ॥४॥ अस्माकं पुण्ययोगेन प्राप्तस्त्वं क्षेत्रमुत्तमं । दिव्यं विनसनं (विनशनं) पुण्यं कलिदोषविवर्जितं ॥५॥ समाजो त्र मुनीनां वै श्रोतुकामो स्ति पुण्यदां । पुराणसंहितां सूत ब्रूहि त्वं नः समाहितः ॥६॥

I. Skandha. Foll. 85–125[b]. Capita 20. Cap. 1. Prooemium. 2. Súta coram Saunaka et aliis viris sanctis Bhágavatapuránam recitare incipit. De Bhágavatapuránae libris et capitibus haec: पुराणमुत्तमं पुण्यं श्रीमद्भागवताभिधं । अष्टादश सहस्राणि श्लोकास्तत्र सुसंस्कृताः ॥११॥ स्कंधा द्वादश एवात्र कृष्णेन विहिताः शुभाः । द्वात्रिंशच्चिशतं पूर्णमध्यायाः परिकीर्तिताः ॥१२॥ विंशतिः प्रथमे तत्र द्वितीये द्वादशैव तु । त्रिंशच्चैव तृतीये तु चतुर्थे पंचविंशतिः ॥१३॥ पंचत्रिंशत्तथाध्यायाः पंचमे परिकीर्तिताः । एकत्रिंशत्तथा षष्ठे चत्वारिंशच्च सप्तमे ॥१४॥ अष्टमे तत्त्वसंख्याश्च[1] पंचाशन्नवमे तथा । त्रयोदश सु (tu?) संप्रोक्ता दशमे मुनिना किल ॥१५॥ तथा चैवादशस्कंधे त्रिंशद्वै परिकीर्तिताः । विंशच्चैव तथाध्याया द्वादशे मुनिसत्तमाः ॥१६॥ Totus igitur liber disticha 18000, libros 12, capita 332. continuisse fertur 3. Distichorum numerus proditur, quem Puránae continere dicuntur: सूत उवाच ॥ शृण्वंतु संप्रवक्ष्यामि पुराणानि मुनीश्वराः । यथा श्रुतानि तत्त्वेन व्यासात्सत्यवतीसुतात् ॥१॥ मद्वयं भद्वयं चैव ब्रत्रयं वचतुष्टयं । अनापलिंगकूर्मस्कं (sic) पुराणानि पृथक् पृथक् ॥२॥ चतुर्दशसहस्रं च मात्स्यमाद्यं प्रकीर्तितं । तथा ग्रहसहस्रं च मार्कंडेयं महद्भुतं ॥३॥ चतुर्दशसहस्राणि तथा पंचशतानि च । भविष्यं परिसंख्यातं मुनिभिस्तत्त्वदर्शिभिः ॥४॥ अष्टादशसहस्रं वै पुण्यं भागवतं किल । तथा चायुतसंख्यातं पुराणं ब्रह्मसंमतं ॥५॥ द्वादशैव सहस्राणि ब्रह्मांडं च शताधिकं । तथाष्टादशसाहस्रं ब्रह्मवैवर्तमुच्यते ॥६॥ अयुतं वामनाख्यं च वायव्यं षट्शतानि च । त्रयोविंशतिसाहस्रं वैष्णवं परमाद्भुतं ॥७॥ चतुर्विंशतिसाहस्रं वाराहं परमाद्भुतं । षोडशैव सहस्राणि पुराणमग्निसंज्ञकं ॥८॥ पंचविंशतिसाहस्रं नारदं परमं मतं । पंचपंचाशत्साहस्रं पद्माख्यं विपुलं मतं ॥९॥ एकादश सहस्राणि लिंगाख्यं चातिविस्तरं ॥१०॥ एकोनविंशसाहस्रं गारुडं हरि-

[1] Voce *tattva* viginti quinque significari solent; numerus tamen capitum non quadrat, computantibus enim unum deficit.

भाषितं । सप्तदशैव साहस्रं पुराणं कूर्मभाषितं । एकाशीतिसहस्राणि स्कंधाख्यं परमाद्भुतं । पुराणसंख्या चाख्याता विस्तरेण मयानघ ॥१२॥ तथैवोपपुराणानि शृण्वंतु ऋषिसत्तमाः । सनत्कुमारं प्रथमं नारसिंहं ततः परं ॥१३॥ नारदीयं शिवं चैव दुर्वाससमनुत्तमं । कापिलं मानवं चैव तथा चौशनसं स्मृतं ॥१४॥ वारुणं कालिकाख्यं च शांबं नंदिकृतं शुभं । सौरं पाराशरं प्रोक्तमादित्यं चातिविस्तरं ॥१५॥ माहेश्वरं भागवतं वासिष्ठं च सविस्तरं । एतान्युपपुराणानि कथितानि महात्मभिः ॥१६॥ Deinde dei et viri sancti viginti octo enumerantur, qui singulis aetatibus Puránas collegerunt et tradiderunt (vyása): Svayambhú, Prajápati, Usanas, Brihaspati, Savitri, Mrityu, Maghavan, Vasishtha, Sárasvata, Tridháman; Trivrisha, Bháradvája, Antaríkshan, Dharmin, Tra[i]yyáruna, Dhananjaya, Medhátithi, Vratin, Atri, Gautama, Uttama, Haryátman, Vena Vájasrajáksha, Soma Amushyáyana, Trinavindu, Bhárgava, Ṣakti Játukarna, Krishnadvaipáyana. Drauni vero aetatis futurae diascenastes futurus esse dicitur. 4. Vyása quum filii desiderio deos pietate conciliaturus, quemnam potissimum deum coleret dubius esset, a Nárada sermonem quendam audit, olim a Brahmane cum Vishnu habitum. Cujus principalis sententia haec: tres quidem esse deos supremos, eosdem vero a potentia divina (ṣakti) ipsis innata regi: स्रष्टा त्वं पालकश्चाहं हरः संहारकारकः । कृतः केनेति स तर्कः क्रियते वेदपारगैः ॥४६॥ जगत्संजनने शक्तिस्त्वयि वर्तति राजसी । सात्त्विकी मयि रुद्रे च तामसी परिकीर्तिता ॥४७॥ तया विरहितस्त्वं तु न स्वेतत्करणे प्रभुः । नाहं पालयितुं शक्तः संहर्तुं नापि शंकरः ॥४८॥ तदधीना वयं सर्वे वर्तामः सततं विभो ।. 5. Ad interficiendum Hayagrívam Asuram Mahámáyae consilio equi caput Vishnus trunco imponitur[1]. 6 (fol. 95ª). Madhus et Kaiṭabhae gigantum ortus. 7. Hos ad interficiendos Brahman Vishnum adit. Quem quum alto meditationis somno sepultum invenisset, Mahámáyám invocat, eaque deum suscitat. 8. De Ṣakti. 9. Invocata Ṣakti Vishnus Madhum et Kaiṭabham occidit. 10. De Ṣukae, *Vyásae filii, natalibus.* 11 (fol. 104ª). De Tárá et Chandra, et Budhae origine. 12. Sudyumna rex in mulierem mutatur, et Ilá nomen accipit. Cujus Budhaeque filius Purúravas. 13. De Purúravase et Urvasí narratio. 14, 15 Ṣukae cum Vyása de matrimonio et de rerum mundanarum vanitate colloquium. Vyása Ṣukae Bhágavatapuránam tradit. 16 (fol. 113ᵇ). De ejus libri origine mythus. 17. Ṣuka ad Janakam visendum Mithilám proficiscitur. 18. Janakae cum Ṣuka colloquium Quatuor gradus (ásrama) percurrendi sunt, quo mens a cupidinibus sensim revocetur (vairágya): मनस्तु प्रयत्नं काममसंयमकृतात्मभिः । स्वतः क्रमेण मेतव्यमाश्रमानुक्रमेण च ॥३०॥ In Vedis vero vitae regimen ponendum est. Quibus etiamsi opera quaedam praecipiantur, quae minus proba et honesta esse videantur, veluti hostiarum immolatio, alearum lusus et mulsi libamen (surágraha) in sacrificiis nonnullis adhibitum, tamen ea omnia nisi certis conditionibus improbanda non sunt: जनक उवाच ॥ हिंसा यज्ञेषु प्रत्यक्षा सा हिंसा परिकीर्तिता । उपाधियोगतो हिंसा नान्यथेति विनिर्णयः ॥५७॥ यथा हींधनसंयोगादग्नौ (यथाहंधन° MS.) धूमः प्रवर्तते । तद्वियोगात्तथा तस्मिन्निर्धूमत्वं विभाति वै ॥५८॥ अहिंसा च तथा विद्धि वेदोक्ता मुनिसत्तम । रागिणां सापि हिंसैव निःस्पृहाणां न सा तथा ॥५९॥ रागकृतं च यत्कर्म तथाहंकारसंभवं । त्यकृतं वेदविद्वांसः प्रवदंति मनीषिणः ॥६०॥ गृहस्थानामहिंसैव जायते द्विजसत्तम । सा हिंसैव महाभाग मुमुक्षूणां जितात्मनां ॥६१॥ 19 Suka quum homines, quamdiu in mundo viverent, a cupidinibus liberari negasset, Janaka cogitatione quidem id fieri posse respondet: दंडाजिनकृता चिंता यथा तव वनेऽपि च । तथैव राज्यचिंता मे चिंतमानस्य वा न वा ॥३१॥ विकल्पोपहतस्त्वं वै दूरदेशमुपागतः । न मे विकल्पसंरोहो निर्विकल्पोऽस्मि सर्वदा ॥३२॥ सुखं स्वपामि विप्राहं सुखं भुंजामि सर्वदा । न बद्धोऽस्मीति बुद्ध्याहं सर्वदैव सुखी मुने ॥३३॥ त्वं तु दुःखी सदैवासि बद्धोऽहमिति शंकया । इति शंकां परित्यज्य सुखी भव समाहितः ॥३४॥ देहोऽयं मम बंधोऽयं न ममेति च मुक्तता । तथा धनं गृहं राज्यं न मेति च विनिश्चयः ॥३५॥ Suka domum revertitur, et postquam patris familias officia explevit, in solitudinem se recipit, ibique meditatione et pietate absolutam sanctitatis conditionem (siddhim) obtinet. 20. De Santanus et Satyavatís progenie narratio, e Mahábhárata excerpta.

II. Skandha. Capp 12. Foll. 124ª–147ª. Incipit: या विश्वं वितनोति पालयति या संहर्त्रि कल्पक्षये ब्रह्माणञ्च हरिं हरञ्च मनसैरुत्पादयंती गुणैः । सावित्रीञ्च रमामुमाञ्च तनुजां दत्वाथ तेभ्यः पृथक् जुष्टा पश्यति दृश्यते च सकलं तां नौमि विश्वेश्वरीं ॥१॥ यैर्न श्रुतं भागवतं पुराणं नाराधिता यैः प्रकृतिः पुराणी । प्राप्तं न [त]त्त्वं गुरुवक्त्रतो यैस्तेषां वृथा जन्म गतं नराणां ॥२॥ पुराणान्यन्यानि हरिहरकलापकलितानि । कविः कृत्वासौ नृगुणविरचितानि बुद्धिविभवेन ॥३॥ गुणातीतं स्फीतगुणरसयुत (°tam) समस्तशुचि किञ्च । पुराणं श्रेष्ठं विचरति (?) द्युतिपरं चकार किल कृष्णः ॥४॥ श्रुत्वा भागवतं पुण्यं मुच्यते भवसंकटात् । पंचलक्षणसंयुक्तं विद्याविलसितान्वितं ॥५॥

Capp. 1–5. De Satyavatís et Vyásae origine. 1. De Matsyagandhá (Mínagandhá = Satyavatí), et Matsya (*Kála, Matsyodarin*), Vasus regis filius. 2. Vyásae origo. 3–5. De Ṣantanu rege narratio. 6, 7. Pánduidarum *res gestae*. 8–10. De Parikshite rege, qui a Takshaka *serpente occiditur*. 11. De Janamejaya 12 ejusque sacrificio. Quod dum procuratur, Vyása Bhágavatapuránam recitasse dicitur.

III. Skandha. Foll. 147ª–179ᵇ. Incipit: यां पेंद्राः प्रय-

[1] Post fol. ९१. a scriba disticha plura omissa sunt.

न्यनादिनिधाना (l °निधना) सम्यक न जानन्ति ते देवा विष्णुविरिञ्चिरुद्रमहिता ध्यायन्ति चित्ते सदा। यन्नियूपसमन्वितैरमुनिन युञ्जन्ति या साधकास्ता विद्या सकलार्थदामकलिता वन्दे भवानी मुदा ॥१॥ जनमेजय उवाच ॥ भगवन भवता प्रोक्त यद्गमद्याभिधं (l यज्ञमखाभिध) महत्। सकोम्बा (°ा kámbá) कथमुत्पन्ना कुत्र कस्माञ्च निर्गुणा( ) ॥२॥ कीदृशश्च मखस्तस्या स्वरूप कीदृश तथा। विधान विधिवद्ब्रूहि सद्यस्तु मि दयानिधे ॥३॥ ब्रह्माण्डस्य तथोत्पत्ति यद विस्तरतस्तथा। यत्कृत (yat°) यादृश ब्रह्मन्नखिल वेत्सि भूसुर ॥४॥ etc

1 Vyása a Janamejaya de natura deorum interrogatus, dialogum refert, quondam ab ipso cum Narada, 2 a Naradaque cum Brahmane habitum De creatione Primus Brahma ortus est Quem quum Madhu et Kaitabha gigantes aggrederentur, subito Vishnum in Ṣesha serpente jacentem conspexit Ad eos quum Rudra accessisset, haec deorum trias a Ṣakti (= Máya Mulaprakriti) quae ab omni aevo exstisse dicitur, ad creandum impellitur 3 Ejusdem jussu per omnes coelos circumducuntur 4 Denique deam ipsam adeunt in ejusque sede (devyah pádanakhe) omnem creationem conspiciunt Dea a Vishnu celebratur 5 Quam quum etiam Ṣiva hymno adorasset a dea precem magicam obtinet 6 A Brahmane rogata, Mahámáyá suam ipsa naturam explicat देव्युवाच ॥ सदैकत्व न भेदोऽस्ति सर्वदैव ममैनयो। योऽसौ साहमह योऽसौ भेदोऽस्ति मतिविभ्रमात् ॥२॥ आवयोरतर सूक्ष्म यो वेद मतिमान्हि स। विमुक्त स तु ससारान्मुच्यते नात्र सशय ॥३॥ एकमेवाद्वितीय वै ब्रह्म नित्य सनातन। द्वैतभाव पुनर्याति काल उत्पत्सुसज्ञके ॥४॥ यथा (यथा MS) दीपस्तथोपाधेर्योगात्सजायते द्विधा। छायेवादर्शमध्ये वा प्रतिबिम्ब तथावयो ॥५॥ भेद उत्पत्तिकाले वै सर्गार्थ प्रभवत्यज। दृश्यादृश्यविभेदोऽय द्वैविध्ये सति नान्यथा ॥६॥ नाह स्त्री न पुमान्चाह न क्लीब सर्गसक्षये। सर्गे सति विभेद स्यात्कल्पितोऽय धिया पुन ॥७॥ अह बुद्धिरह श्रीश्च धृति कीर्तिस्मृति स्मृति। श्रद्धा मेधा दया लज्जा क्षुधा तृष्णा क्षमाक्षमा ॥८॥ कान्ति शान्ति पिपासा च निद्रा तन्द्रा जराजरा। विद्याविद्या स्पृहा वाञ्छा शक्तिश्चाशक्तिरेव च ॥९॥ वसा मज्जा च त्वक्चाह दृष्टिर्वागनृता मृता (sic)। परा मध्या (pará madhyá MS) च पश्यन्ति नाड्योऽह विविधाश्च या ॥१०॥ कि नाह पश्य ससारे मद्वियुक्त किमस्ति हि। सर्वमेवाहमित्येव निश्चय विद्धि पङ्कज ॥११॥ एतैर्म निश्चितै रूपैर्विहीन कि वदस्व मे। तस्मादह विधे चास्मिन्सर्गे वै वितताभव ॥१२॥ नून सर्वेषु देवेषु नानानामधरा ह्यह। भवामि शक्तिरूपेण करोमि च परा क्रम ॥१३॥ ऐन्द्री ब्राह्मी तथा रौद्री वाराही वैष्णवी शिवा। वारुणी चाथ कौमारी नारसिंही च वासवी ॥१४॥ उत्पन्नेषु च कार्येषु देवेषु प्रविशाम्यहं। करोमि सर्वकार्याणि निमित्त त (scil देव) विधाय वै ॥१५॥ etc 7 De Purusha et Prakriti De tribus qualitatibus (sáttvika, rajasa, tamasa) 8 9 His qualitatibus quid efficiatur, qualemque invicem rationem habeant, exponitur 10, 11 De Satyavrata (Uttathya), Devadattae, sacerdotis Kosalensis, filio, qui a puero hebes et stolidus Ṣaktis adoratione summam sapientiam nactus est 12 De Saktis cultu 13 De sacrificio a Vishnu olim ad Saktim colendam instituto 14–19 Narratio de Sudarsana, Dhruvasandhis, Ayodhyae regis et Manoramae filio Is a Yudhajite Ujjayinis rege, post patris mortem regno expulsus, Ṣakti conciliata in imperium restituitur

Desinit codex in versu 53 capitis undevicesimi

Codex hujus seculi initio satis accurate exaratus est (Wilson 110[b])

137.

Lit Devan Charta Europ Foll 102 Long 8½ Lat 3½ Linn 8

Nandisvarapuranae, sive *Nandipuranae* pars e *Kedarakalpa*[1] desumta capita 28 (paṭala) continens Libro *Mahapatha* (via principalis) nomen fuisse, rebus ipsis intelligitur Incipit गुरुर्ब्रह्मा गुरुर्विष्णुर्गुरु देवो महेश्वर गुरुरेकपर ब्रह्म तस्मै श्रीगुरवे नम ॥१॥ नन्दिकेश्वर उवाच पृच्छाम्यह करोमीश साधकाना हिताय वै महापथेन याम्यन्ति केचिन्मुक्ता हि मानवा २ तस्याय हि फल ब्रूहि सत्य देव महेश्वर गच्छन्ति साधका सर्व स्वय देहेन शकर ३ इति नन्दिवच श्रुत्वा हर्षपूर्णो सदाशिव श्रूयता नन्दिन्मनसा इत्युवाच सदाशिव ४॥ ईश्वर उवाच ॥ मनसा कर्मणा वाचा सम जन्मानि किल्बिष। कृत तेषा विनश्यन्ति ये गच्छन्ति महापथ ५ etc

Dialogo a Ṣiva cum Nandine habito summa beatitudo ita tantum obtineri traditur, si eximia Ṣivae veneratione habita, locus ipsi in Gandhamadana, Himalayae monte, sacer, Kedara dictus, a pius frequentetur, et Kedaresam lingam, ibi statutum, adoretur Quod viri sancti (sadhaka) cujusdam exemplo probatur (cap 4 usque ad finem libri), qui relicta hominum societate, quamvis mundi cupidinibus continuo tentatus, longam peregrinationem (mahapatha) una cum comitibus suscepit, donec ad Ṣivam pervenit ab eoque pietatis munera accepit Kedara locus in provincia hodie *Gerhwal* sive *Gurwhal* dicta situs est, in ejusque vicinia montis cacumen *Maha Panth* appellatum exstat[2] Voce *Mahapatha* igitur quatuor res significari puto 1, peregrinationem illam quae ab homine pio ad visendum Sivae sacellum, in Kedara monte situm facienda sit, sive spiritualem peregrinationem, qua Sivae natura penitus cognosca-

[1] इति श्रीकेदारकल्पे नन्दिपुराणे etc

[2] G W Traill in Asiatic Researches XVI 210

tur[1], 2, cognitionem ipsam; 3, montis fastigium, unde homines, quo citius in coelum pervenirent, praecipites se dare solebant, 4, hunc librum Quem quicunque scripsit, grammaticae Sanscriticae non admodum videtur peritus fuisse, errores enim nonnunquam tales inveniuntur, quales vix a librariis illati sunt

A nonnullis hic liber Skandapuránae pars esse dicitur.

Codex anno 1798 exaratus est. (Wilson 490.)

138.

Lit. Devan. Charta Ind Foll 131. Long $11\frac{1}{2}$. Lat 5 Linn 11

Narasinhapuránam, capita 62 continens, a Suta cum Bháradvája aliisque anachoretis communicatum (A) Incipit: नारायणं etc. ॥१॥ तमहाटककेशांत ज्वलत्पावकलोचन(:) । वज्राधिकनखस्पर्श दिव्य सिंह नमो स्तु ते ॥२॥ पातु वो नरसिंहस्य नखलांगलकोटयः । हिरण्यकशिपोवक्ष असृक्कर्दमारुणा. ॥३॥ होमवह्न्याग्निनः सर्वे मुनयो वेदपारगाः । त्रिकालज्ञा महात्मानो नैमिषारण्यवासिनः ॥४॥ अर्बुदारण्यनिरताः पुष्करारण्यवासिन. । महेंद्राद्रिरता ये च विंध्याद्रिनिवासिनः ॥५॥ धर्मारण्यरता ये च दंडकारण्यवासिनः । श्रीशैलनिरता ये च कुरुक्षेत्रनिवासिनः ॥६॥ कौमारपर्वते ये च ये च पंपानिवासिनः । एते चान्ये च बहवः सशिष्या मुनयो [ऽ]मलाः ॥७॥ माघमासे प्रयोगं (prayágam) तु स्नातु तीर्थे समागताः । तत्र स्नात्वा यथान्याय कृत्वा कर्म जपादिकं ॥८॥ नत्वा तु माधवं देवं कृत्वा च पितृतर्पणं । दृष्ट्वा तत्र (tatra) भारद्वाज पुण्यतीर्थनिवासिनं ॥९॥ तं पूजयित्वा विधिवत्तेनैव च सुपूजिताः । आसनेषु विचित्रेषु वृष्यादिषु (vrishyádishu) यथाक्रमं ॥१०॥ भारद्वाजेन दत्तेषु आसीनास्ते तपोधनाः । कृष्णाश्रिताः कथाः सर्वे परस्परमथाब्रुवन् ॥११॥ कथांतेषु ततस्तेषां मुनीनां भावितात्मनां । आजगाम महातेजाः तत्र सूतो महामतिः ॥१२॥ व्यासशिष्यः पुराणज्ञो लोमहर्षणसंज्ञकः । तान् प्रणम्य यथान्यायं स च तैश्चाभिपूजितः ॥१३॥ उपविष्टो यथायोग्यं भारद्वाजमतेन सः । व्यासशिष्य मुपासीनं ततस्ते लोमहर्षणः (vyásasishyah puránajno romaharshanasanjnakah B) ॥१४॥ तं पप्रच्छ भारद्वाजो मुनीनामग्रतस्तदा ॥ भारद्वाज उवाच ॥ शौनकस्य महासत्रे (sattre) वाराहाख्या तु संहिता ॥१५॥ त्वत्तः (tvattah) श्रुता पुरा सूत एतैरस्माभिरेव च ॥ सांप्रतं नारसिंहाख्यां त्वत्तः पौराणसंहितां । श्रोतुमिच्छाम्यहं सूत श्रोतुकामा इमे स्थिताः ॥१६॥ अतस्त्वां परिपृच्छामि मध्यमेतन्महामुने । ऋषीणामग्रतः सूत मते तेषां महात्मनां ॥१७॥ कुत एतत्समुत्पन्नं केन वा परिपाल्यते । कस्मिन् वा लयमभ्येति (abhyeti) जगदेतच्चराचरं ॥१८॥ किं प्रमाण च वै भूमेर्नृसिंहः केन तुष्यति । कर्मणा तु महाभाग तन्मे ब्रूहि महामते (°mate) ॥१९॥ कथं च सृष्टेरादिः स्यात् अवसानं (avasánam B) कथं भवेत् । कथं युगस्य गणनां किं वा स्याच्चतुर्युगं ॥२०॥ को वा विशेषस्तेष्वत्र का चावस्था कलौ युगे । कथमाराध्यते देवो नरसिंहोऽत्र मानुषैः ॥२१॥ क्षेत्राणि कानि पुण्यानि के च पुण्य[ा]ः शिलोच्चयाः । नद्यश्च (nadyas cha) काः पुराः पुण्या नृणां पापहराः शुभाः ॥२२॥ देवादीनां कथं सृष्टिः मनोर्मन्वंतरस्य तु । तथा विद्याधरादीनां सृष्टिरादौ कथं भवेत् ॥२३॥ यज्वानः के च राजानः के च सिद्धिं परां गताः । एतत्सर्वं महाभाग कथयस्व यथाक्रमं ॥२४॥ etc.

Cap 1 Prooemium. De mundi creatione. 2. De temporum computatione. 3 De novem creationum generibus, quae his versibus enumerantur: इत्येते कथिताः सर्गा बहवो मुनिसत्तम । प्रथमं महतः सर्गस्तन्मात्राणां द्वितीयकः ॥२३॥ वैकारिकस्तृतीयस्तु सर्ग ऐंद्रियकः स्मृतः । मुख्यसर्गश्चतुर्थस्तु मुख्या वै स्थावराः स्मृताः ॥२४॥ तिर्यक्स्रोतास्तु यः प्रोक्तस्तिर्यग्योनिः स पंचमः । ततोर्ध्वस्रोतसः षष्ठो देवसर्गस्तु स स्मृतः ॥२५॥ ततोऽर्वाक्स्रोतसः सर्गः सप्तमो मानुषः स्मृतः । अष्टमोऽनुग्रहः सर्गः सात्त्विको य उदाहृतः ॥२६॥ नवमो रुद्रसर्गस्तु नव सर्गाः प्रजापतेः । पंचैते वैकृताः सर्गाः प्राकृतास्ते त्रयः स्मृता. ॥२७॥ प्राकृता वैकृताश्चैव जगतो मूलहेतवः । सृजतो ब्रह्मणो सृष्टिमुत्पन्ना ये मयेरिताः ॥२८॥ Cf. Vishnupurána I, 5 4. De creatione a Brahmane ejusque filiis facta. 5. De undecim Rudrarum creatione Quos Siva masculo corpore fisso genuisse fertur: बिभेद पुरुषत्वं च दशधा चैकधा च सः । तेषां नामानि वक्ष्यामि शृणु मे द्विजसत्तम ॥८॥ अजैकपादहिर्बुध्नः कपाली रुद्र एव च । हरश्च बहुरूपश्च त्र्यंबकश्चापराजितः ॥९॥ वृषाकपिश्च शंभुश्च कपर्दी रैवतस्तथा । एकादशैते कथिता रुद्रास्त्रिभुवनेश्वराः ॥१०॥ स्त्रीत्वं चैव तथा रुद्रो बिभेद दशधैकधा । उमैव बहुरूपेण पत्नीत्वेन व्यवस्थिता ॥११॥ De Maríchis, Dakshae aliorumque Brahmanis filiorum prole. 6 (fol 8^b = B 6^a). De Dakshae filiarum prosapia De Vasishthae et Agastyae origine 7. Márkandeya, Mrikandus et *Sumitrae* filius[2], quum fati decreto duodecimo aetatis anno diem supremum obiturus esset, Narasinhae cultui ad Tungabhadrae ripam in Sahya monte deditus, mortem devicit Precum formula sacerrima, in hoc capite tradita, haec: ओं नमो भगवते वासुदेवाय. 8. Ejusdem dei veneratione homines non solum mortem effugiunt, sed etiam e locis inferis in coelum perveniunt 9 Hymnus in Vishnus laudem a Yama factus 10–12. De Márkandeyae rebus gestis His capitibus preces a Vishnus cultoribus usurpandae traduntur. 13 (fol. 19^b = B 13^a). Yamae et Yamís colloquium 14 Savitris, Kasyapae sacerdotis uxoris, honestate et conjugis amore divinationem nactae, cum Devasarmane de parentibus colendis colloquium. 15 Narratio de sacerdote quodam, qui Vishnus cultu

---

[1] Libelli summa in hac sententia, saepe repetita, vertitur आगता मृत्युलोकाच्च गंतव्य शंकरालये.

[2] Vedasirasis pater

summam beatitudinem obtinuit 16 Arboris mundanae (samsaravriksha) descriptio Cujus rami quum rebus terrestribus fructusque cupidinibus humanis constent, a viro sapiente non ascendenda, sed numinis summi cognitionis gladio caedenda est 17 Vishnus meditatione sola homines mundi vicissitudinibus liberantur 18 De precis *Om namo Narayanáya* sanctitate 19 De Asvinum origine Initio hi versus occurrunt महता विस्तरेणोक्ता वैष्णवाख्ये महामते । पुराणे शक्तिपुत्रेण पुरोत्पत्तिश्च च यामुना ॥५॥ अश्विनार्देवयोश्चैव सृष्टिरुक्ता सुविस्तरा । सक्षेपात्तव वक्ष्यामि सृष्टिमेता शृणुष्व मे ॥६॥ 20 Varia Solis nomina 21 (fol 29^b = B 18^b) De Marutum origine 22 Regum solarium et 23 lunarium stemma 24 Quatuordecim Manvantararum enumeratio 25 26 Ikshvákus res gestae, et 27 progenies 28 Regum lunarium series Şantanus res gestae 29 De aliis regibus lunaribus 30 Terrae et coeli descriptio 31 (fol 48^a = B 28^a) Bhrigu Sahasraníkam regem Narasinhae cultum edocet (31–60) 32 De Narasinhae simulacris unguendis (sammarjana) 33 De eodem deo floribus aliisque donis colendo 34 De oblationibus *Lakshahoma* et *Kotihoma* dictis 35 De Vishnu in terra variis formis manifestato 36 Matsyapradurbhavas 37 Kurmapradurbhavas 38 Varahapradurbhavas 39–43 Narasinhapradurbhavas 44 (fol 71^a = B 36^a) Vamanapradurbhávas 45 Parasurámapradurbhavas 46–50 Ramapradurbhavas 51 (fol 105^b = B 60^a) Krishnapradurbhávas 52 Kalkiprádurbhavas De aetate ferrea 53 Sukrae oculus amissus Vishnus favore restituitur 54 De Vishnus templo et simulacro faciendo et inaugurando 55 Brahmanadharmas 56 Grihasthadharmas 57 Vanaprasthadharmas 58 Yatidharmas 59 De Vishnu Purushasukta hymno adorando 60 De prece octo syllabis (Om namo Narayanaya) constante 61 Naradae cum Pundaríka de Vishnus cultu, omnem aliam devotionem superante, colloquium[1] 62 Eorum qui hoc *Puránam legent praemia.*

De codice Parisiaco cf Hamilton, p 42

Codex circiter annum 1770 exaratus est (WALKER 158)

139.

Lit Devan Charta Europ Foll 74 Long 11 Lat 9 Linn 21

Narasinhapuranam (B) Versus et capita distincta non sunt Textus a codice A non raro differt.

Hic liber in charta anno 1821 facta post annum 1825 exaratus est (WILSON 353)

[1] Hujus capitis loco in cod B Tirtharum enumeratio legitur

140

Lit Devan Charta Ind Foll 72 Long 15 Lat 6 Linn 12

Naradiyapuranam, a Suta ita narratum, ut coram Saunaka aliisque anachoretis olim a Narada relatum erat, qui ipse a Kapila illud acceperat Incipit एक यजनयतनैकतनुभूतस्यान्वजस etc १ यत्पादाब्जयुग etc २ श्रीमत्पसनताद्यैफाल्गुन etc ३ सूत उवाच ॥ ॥ अस्ति त्रैलोक्यविख्यात वन नैमिषसंज्ञित । पवित्र गोमतीतीरे नित्य पुष्पफलर्द्धिमत ४ खलकृता महात्मान' श्रीभागवतलक्षणै' ऋषयो यत्र सत्रेण चिर हरिमपूजयन् ५ विवभु' शासिनो यत्र प्रोत्फुल्लकुसुमोत्करा (°motkarah) दलोज्ज्वला इव सुरा यज्ञभागार्थमागता ६ तत्राश्रमो (tatrasramo) महानासीत् ब्रह्मलोकनिभ शुभ सपुलपशुनाराणा महर्षीणा सुखावह' ७ तस्मिन्कुलपतिर्वृद्धो शौनक सकल (sakalam) जन स्वभावयद्धरेर्भक्त्या यागी भागवतोत्तम ८ etc

I Pars prior, *Bhaktisudhodaya*[2] appellata. Foll 1–43 Capita 20 Cf Wilson in Vishnupurana, p XXXII Cap 1 Prooemium 2–5 De Krishnae potestate 6 7 *Narratio de Dhruva, Uttanapadae filio* 8–16 Narratio de Prahlada, neutiquam Vishnupuranae verbis tradita 17–20 De Krishnae cultu

II Foll 44–72 Pars altera, a Vasishtha tradita Incipit वसिष्ट उवाच धातुनाधनृणाधात्रीचकरतेकृपो भजनेन भवेदायु' प्राणो वै धर्मसेवय' etc Hac parte, quae plus triginta capita habet, Rukmangadae regis et Mohanis filiae historia continetur

Codex anno 1762 negligentissime exaratus est (WILSON 118)

141.

Foll 38–42 Linn 14 *Vasishthalaingae* Upapuránae capita quatuor prima Incipit श्रीमत्कैलासमागत्य वसिष्ठो वेदवित्मुनि' तपश्चचार सत्कर्मनिरतो नियतेंद्रिय' दिव्यवर्षसहस्र तु वायुभक्षोऽग्निमध्यग श्रीमत्पञ्चाक्षर साधाद्यतहृद्यमध्यग सर्वदा पठन् पुण्य प्रणवेन षडक्षर जजाप शकर दृष्टु यात्नया मुनिसत्तम तत' प्रसन्नो भगवानवया सह शकर' लिङ्गज्योति'स्वरूपेण पुरतो स्म प्रकाशित' etc

His capitibus cultus Sivae laingicus praecipitur, neque quidquam memorabile in iis legitur, nisi forte locos sacros exceperis qui Şivae sacellis celebres capite tertio enumerantur Sunt ii Váranasi, Vyaghrapurim Kanchipuram, Mahaşaila (mons), Brahmapuram, Şve

[2] तद्धरेश्चिलीलस्य सत्कथाना समुच्चय । इम शृणुष्वमत्यर्थं नाम्ना भक्तिसुधोदय ॥२॥ यन्मया कपिलाच्छ्रुत्वा पुराण वेदसमित । नारदीयमिति प्रोक्त तत्सार प्रमदीमि च' ॥३॥ Cap 2

táranyam tírtham (Káveryá uttare taṭe), Madhyárjunatírtham (Káveryá dakshine taṭe), Kumbhaghonatírtham (ibidem), Japyesvaratírtham (? Káveryá uttare taṭe), Gandhamádanaparvatas, ubi Rámeṣvaram et Lakshmaṇakuṇḍakam sacella reperiuntur; Somanátham, Kedáram, Bhímesvaram, Vriddháchalam ad Manimuktám fluvium, Goparvatam (Vriddháchalasyottaratas), Kálahastisailam ad Suvarnamukharím fluvium. Quibus e nominibus hoc certo colligitur, librum nostrum in Carnatica provincia compositum esse.

Capitis quarti finis desideratur. Haec folia hujus seculi initio exarata sunt. (WILSON 119[b])

142.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 260 Long. $9\frac{1}{2}$. Lat. 6. Linn numerus variat

Insunt *Puránarum* et nonnullorum aliorum carminum epicorum *indices*, e libro olim in *Wilfordi* usum confecto descripti Quod e codicibus Colebr. E. I. H. 365, 366, eadem continentibus, colligo. In prima enim cod 366. pagella Colebrooke haec adscripsit: 'Copied from an index prepared for Capt. Wilford, and communicated to H. C, and by him to the Asiatick society, in Capt. W.'s name.' Hi indices, parum accurate facti, plerumque ea tantum continent, quae titulis in fine capitum subscriptis suppeditantur, neque tamen omni a parte spernendi sunt. Libros singulos infra ordine alphabetico disposui: Agnipurána fol 189[a]. Adbhutarámáyana 32[b]. Ádipurána 76[a]. Ádityapurána 77[a]. Kálikápurána 57[b]. Jainyapustake Kalpadrukalpasútra 235[a]. Kúrmapurána 53[a]. Ganesapuráne Upásanákhanda 66[b]. Ganesapuráne Uttarakhanda 71[a]. Garudapurána 219[a]. Garudapuráne Pretakalpa 220[b]. Devíbhágavatapurána 186[a]. Narasinhapurána 152[a]. Náradapancharátra 204[a]. Náradíyapurana 74[b]. Vrihannáradíye Yugadharmavarnanam 66[b]. Padmapurána 34[a]. 166[b]. Padmapuráne Bhúkhanda 49[a]. Padmapuráne Bhúmikhande Mághamáhátmya 55[a]. P. Pátálakhande Tryambakamáhátmya 167[a]. P. P. Prayágamáhátmya 54[a]. P. P. Rámáṣvamedha 57[a]. P. Uttarakhanda 42[a]. P. U. Vilvesvaramáhátmya 168[b]. P. Panchamakhanda 168[b]. Jainyapárasanáthacharitra 238[a]. Jainyagranthe Budhacharitra 237[a]. Brahmavaivarte Prakritikhanda 197[b]. B Ganapatikhanda 182[b]. B. Krishnajanmakhanda 200[a]. B. Pitásumatisamváda 151[a]. Brahmándapurána 160[b].[1] Brahmándapurána 164[a]. Brahmánde Uttarakhande Lalitopákhyáne Hayagrívamuni-Agastyasamváda 207[b]. Bhavishyapurána 28[b]. Bhojaprabandha 78[a]. Matsyapurána 4[a]. Márkandeyapurána 46[a]. Rájatarangini 227[b]. Válmíkíye Rámáyane Yuddhakánda 79[b]. Jainye Laghulalitávistarákhyam Buddhapuránam. 226[b]. Lingapuráṇa 183[b]. Vámanapurána 39[a]. Váyupurána 24[a]. Váyupuráne Váyavísanhitáyám uparibhága 149[b]. Váyavísanhitáyám púrvabhága 169[b]. Váyupuráne Revákhande Narmadámáhátmya 192[a]. Svetaváráhe Váyupuráne Gayámáhátmya 28[a]. Váráhapurána 13[b]. Kshemendrakrita-Vrihatkathá 33[a]. Vrihatkathá 208[a]. Vrihatkatháyám Vetálapanchavinṣatikathá 238[b]. Ṣámbapurána 55[b]. Jainyagranthe Shattrinsaddípiká 225[b]. Skánde Agastyasanhitáyám Hálásyamáhátmya 145[b]. 224[b]. Sk. Ambikákhanda 83[a]. 223[a]. Sk. Ayodhyákhanda 251[a] Skandapuránántargata-Avantikhanda 97[a]. 224[a]. Skandapuráne Utkalakhande Purushottamamáhátmya 252[b]. Sk Kanakádrikhande Kokilámáhátmya 251[b]. Sk. Kásikhanda 244[a]. Sk. Kumárikákhanda 130[a]. 225[a]. Sk. Kedárakalpa 199[a]. 259[a]. Sk. Kedárakhanda 170[a]. Sk. Kedárakhande Gangádváramáhátmya 157[a]. Sk Ganesakhanda 150[b]. Sk. Golokavarnanam 242[b]. 259[b]. Skandapuránántargata-Tápímáhátmyam 140[b]. 224[b]. Sk. Dvárakámáhátmya 150[a]. Sk. Nágarakhanda 121[a]. 221[b]. Sk. Pátálakhaṇḍa 248[a]. Sk. Prabhásakhanda 86[b]. 222[b]. Sk. Brahmottaram 158[b]. Sk. Bhúkhaṇḍe Sambhalagrámamáhátmya 147[b]. Sk. Revákhanda 108[a]. 222[b]. Sk. Vináyakávatáravarnanam 148[a]. Sk. Sankarasanhitá 152[b]. Sk. Sankarasanhitáyám Devakánda 151[b]. Sk. S. Sivarahasya 175[a]. Sk. S. dvitíyánsa-shashthánsa 175[b]. Sk. S. saptamánṣa 173[a]. Sadásivasanhitáyám Golokavarnana 199[b]. Sk. Srímálakhanda 255[a]. Sk. Sanatkumárasanhitá 127[a]. Sk. Sanatkumárasanhitáyám panchamo 'dhyáyah 149[b]. Sk. Sahyádrikhanda 165[b]. Sk. Sahyádrikhande Dandakáranya 171[b]. Sk. Sútasanhitáyám Sivamáhátmyakhanda 155[b]. Sk Váyavíye Setukhanda 159[b]. Sk. Saurasanhitá 166[a]. Sk. Himavatkhanda 178[b]. Harivansa 32[a]

Codex post annum 1812 exaratus est. (MILL 79)

143, 144.

Volumina duo Lit Bengal Charta Ind. Long. $10\frac{1}{2}$. Lat. $7\frac{1}{2}$. Linn 16

Inest *Puránasarvasvam*, Rerum omnium adumbratio maximam partem e Puránis hausta, liber ab *Haláyudha*, Purushottamae filio, Bengalensi, A. D. 1474 scriptus Opus paragraphos (prasna) 730 continere dicitur, quinque vero primae in codice nostro desunt, quod eo magis dolendum est, quoniam e prooemio haud dubie plura de auctoris patria et gente didicissemus. Ceterum paragraphis plerisque Puránarum aliorumque, unde desumti sunt, librorum nomina expressis verbis addita sunt.

[1] Váyupuráṇae hic index, non Brahmáṇḍae.

Vol. I Foll. 271. Caput sextum incipit: प्रथमः ॥ सूत उवाच ॥ प्रथमं तावत् स्वायम्भुवं मन्वन्तरमनल्पं कथितं मयाऽऽदौ । स्वारोचिषनाम द्वितीयो मनुः । तस्मिन् स्वारोचिषे मन्वन्तरे विपश्चिन्नाम देवेन्द्रः पारावताः सतुषिता देवाः । etc.

Argumentum e titulis apparebit: De Manvantaris Fol 3^a. De Ikshvákus progenie 10^b. Mundi descriptio 48^b. Tírthamáhátmyam 55^a. Gangámáhátmyam 62^b. Prayágamáhátmyam 68^a. Váránasímáhátmyam 71^a. Gayámáhátmyam 74^b. Jagannáthamáhátmyam 77^b. De Indiae regionibus 79^a. De Puráṇis 80^a. De Mahábháratae argumento fragmentum 80^b.

Cháturvarṇyacháturáśramyadharmás 80^b. Dharmas 81^b. Varṇadharmás 82^b. Bráhmaṇamáhátmyam 84^a. Jíviká 84^a. Rathayátrá 85^b. Guvákadínam 86^b. Antyajadharmás 86^b. Sanskárás 87^a. Garbhádhánam 87^a. Pumsavanam 87^a. Símantonnayanam 87^b. Játakarma 87^b. Shashṭhadine Shashṭhípújá 88^a. Námakaraṇam 88^a. Annapráśanam 88^a. Chúḍákaraṇam 88^b. Upanayanam 89^a. Bhaikshyam 89^b. Śástrábhyásaphalam 90^a. Śishyás 90^b. Vidyápradánam 90^b. Anadhyayanam 90^b. Abhivádanam 91^b. Gurus 91^b. Brahmacháravidhis 92^a. Gárhasthyam 93^a. Viváhyáviváhyakanyánirúpaṇam 93^b. Strílakshaṇam 97^b. Punarbhús 98^a. Purushalakshaṇam 101^a. Dínánukramaṇam 102^a. Kanyávarṇavarshakramas 102^a. Dátṛnirúpaṇam 102^a. Kanyásvayamvaras 105^a. Sambandhas 105^a. Viváhabhedás 106^b. Adhivedanam 107^a. Parivedanam 107^b. Avasathyádhánam 107^b. Agnihotrádi 108^a. Dvádaśaputrás 108^b. Putrátideśas 108^b. Dínas 110^b. Trivargachintanam 110^b. Maitram 111^b. Pádaprakshálanam 112^a. Áchamanam 114^a. Dantadhávanam 114^b. Prátaḥsnánam 115^b. Sandhyálakshaṇam 115^b. Sandhyáyám nishiddhakarma 115^b. Sandhyáyám anavalokyáni 116^b. Sandhyámaunam 116^b. Sandhyopásanam 116^b. Kámyaprátaḥsnánam 117^a. Snánanishedhas 117^a. Nadílakshaṇam 118^a. Práṇáyámas 118^b. Gáyatrí 119^b. Aksharáli 119^b. Japayajnas 121^b. Púrváhṇakarma 121^b. Shaṭkarma 121^b. Madhyáhṇakṛtyam 123^b. Brahmayajnamáhátmyam 123^a. Tarpaṇam 125^b. Kámyatarpaṇam 126^a. Snánavidhi 126^b. Sarvastavas 127^a. Súryapújá 131^a

Śivapújá 132^a Bhaktiprakaraṇam 132^a Gatiprakaraṇam 132^b. Yátráprakaraṇam 132^b. Darśanaphalam 132^b. Kírtanaphalam 132^b. Smaraṇaphalam 133^a. Sammárjanaphalam 133^a. Díkshápbalam 133^a Sphaṭikalingam 133^a. Párthivalingapújáprakaraṇam 133^b Pújáphalam 133^b. Snánaphalam 134^a. Nṛityagítaphalam 134^b. Anulepanam 134^b. Akshatádiphalam 134^b. Arghyadánaphalam 135^a Vangavyajanadánam 135^b. Dhúpadánam 135^b. Dípadánam 135^b. Naivedyam 135^b. Dhyánam 135^b. Japaphalam 135^b. Pradakshiṇaphalam 135^b. Praṇámaphalam 136^a. Śivapradánakam 136^a. Śivachaturdaśyám upavásaphalam 136^b Śiváyatanakaraṇaphalam 136^b. Lingasthápanaphalam 136^b. Śivanindá 136^b. Bhasmalepanaphalam 136^b Nirmályalanghanadoshas 137^a. Hariharátmakaḥ stavas 138^b. Durgápújáprakaraṇam 140^b Durgástutis 142^b Śálagrámalakshaṇam 145^a. Śálagrámadánam 145^a Lingaparíkshá 145^b. Rudrákshadháraṇaphalam 146^b Rudrákshadháraṇamantras 146^b

Gítámáhátmyam 147^a Vishṇoḥ sahasranáma 147^b. Vishṇusmaraṇaprakaraṇam 148^a Govindae et Haris nominum veriloquium 148^a Namaskáraprakaraṇam 148^b. Kírtanaprakaraṇam 150^b. Smaraṇam 150^b. Śravaṇam 151^a. Bhaktis 151^a. Vishṇubhaktalakshaṇam 151^b. Bhaktiprárthaná 151^b. Prasádanirmáṇam 152^a Pratimákaraṇam 152^b Dhvajadánam 152^b. Sammárjanaphalam 152^b. Upalepanam 153^a Dravyapújá 153^a Áváhanam 153^a Ásanádidánam 153^a Madhuparkadánam 153^b Snánam 154^b Snánamantrás 155^a. Udvartanam 155^a. Nírájanam 155^a. Dhyánam 155^b Dhyánalakshaṇam 155^b Dhyánaphalam 155^b. Vastram 156^a. Bhúshaṇam 156^b. Anulepanam 156^b Vyajanam 157^a Pushpam 158^b. Patram 159^b Nishiddhapushpam 160^a. Nirmályalanghane doshas 160^a Dhúpas 160^b. Dípas 160^b Naivedyam 161^a Mantrajápas 161^b Stutiphalam 161^b Gítaphalam 161^b Vádyam 161^b. Pradakshiṇam 161^b Viśeshadánáni 162^a Vaiśvadevavidhis 162^b Gosevá 164^b Panchayajnás 164^b. Nityaśráddham 165^a. Átithyapraśaṁsá 165^b Annanindá 166^a Puṇyabhojyam 166^b Mánsam 166^b Randhanakarma[1] 167^a Vishánnaparíkshá 167^a Bhojanavidhis 168^b. Śayanavidhis 169^b Gṛhiṇídharmas 171^b Strídharmas 172^a Svátantryam 172^b Rajasvalá 173^a. Garbhiṇídharmas 173^a Anuśayitá 173^b Vidhavádharmas 173^b Strínindá 174^a Strínám vyabhichárálakshaṇam 174^b Strívrataprakaraṇam 179^a Vánaprasthavidhis 179^b Yatidharmas 181^a Ashṭau mahásiddhayas 182^a. Yogaprakaraṇam 185^b Ásanáni 186^b Nádísankhyá 190^a Práṇáyámas 193^a Pratyáhárás 193^a Dháraṇás 193^a Dhyánam 196^a Samádhis 196^b.

Rájadharmaprakaraṇam 199^a Chhatrádilakshaṇam 200^b Puradilakshaṇam 201^a Yátrádi 203^b Dútalakshaṇam 205^b Rájanítis 213^b Śtrílakshaṇam 214^a Atha kámaśástram Purusham lakshaṇam 214^b. Strílakshaṇam 215^a Varángalakshaṇam 215^b. Suratam 215^b Náyikálakshaṇam 216^b. Vaiśyavahárás 217^a Svaravyavahárás 217^a Shaṭtrinśalláṅchhás 220^b. Vákyaratam 220^b Daśalakshaṇam 220^a Kámávasthás 220^b Kámachinhám 220^b Sakhílakshaṇam 221^a Ná-

[1] De coquendi ratione.

Vol. I. Foll. 271. Caput sextum incipit: प्रथमः ॥ सूत उवाच ॥ प्रथमं तावत् स्वायम्भुवं मन्वन्तरस्वरूपं कथितं मयोदी। स्वारोचिषनाम द्वितीयो मनुः। तस्मिन् स्वारोचिषे मन्वन्तरे विपश्चिन्नाम देवेन्द्रः पारावताः सतुषिता देवाः। etc.

Argumentum e titulis apparebit: De Manvantaris Fol. 3a. De Ikshvákus progenie 10b. Mundi descriptio 48b. Tírthamáhátmyam 55a. Gangámáhátmyam 62b. Prayágamáhátmyam 68a. Váránasímáhátmyam 71a. Gayámáhátmyam 74b. Jagannáthamáhátmyam 77b. De Indiae regionibus 79a. De Puráṇis 80a. De Mahábháratae argumento fragmentum 80b.

Cháturvarṇyacháturásramyadharmás 80b. Dharmas 81b. Varnadharmás 82b. Bráhmanamáhátmyam 84a. Jíviká 84a. Rathayátrá 85b. Guvákadánam 86b. Antyajadharmás 86b. Sanskárás 87a. Garbhádhánam 87a. Pumsavanam 87a. Símantonnayanam 87b. Játakarma 87b. Shashṭhadine Shashṭhípújá 88a. Námakaranam 88a. Annaprásanam 88a. Chúdákaranam 88b. Upanayanam 89a. Bhaikshyam 89b. Şástrábhyásaphalam 90a. Sishyás 90b. Vidyápradánam 90b. Anadhyayanam 90b. Abhivádanam 91b. Gurus 91b. Brahmachárividhis 92a. Gárhasthyam 93a. Viváhyáviváhyakanyánirúpanam 93b. Strílakshanam 97b. Punarbhús 98a. Purushalakshanam 101a. Dáránukramanam 102a. Kanyávaravarshakramas 102a. Dátṛinirúpaṇam 102a. Kanyásvayamvaras 105a. Sambandhas 105a. Viváhabhedás 106b. Adhivedanam 107a. Parivedanam 107b. Ávasathyádhánam 107b. Agnihotrádi 108a. Dvádaşaputrás 108b. Putrátidesas 108b. Dáyas 110b. Trivargachintanam 110b. Maitram 111b. Pádaprakshálanam 112a. Áchamanam 114a. Dantadhávanam 114b. Prátahsnánam 115b. Sandhyálakshanam 115b. Sandhyáyám nishiddhakarma 115b. Sandhyáyám anavalokyáni 116b. Sandhyámaunam 116b. Sandhyopásanam 116b. Kámyaprátaḥsnánam 117a. Snánanishedhas 117a. Nadílakshanam 118a. Práṇáyámas 118b. Gáyatrí 119b. Akshamálá 119b. Japayajnas 121b. Púrváhnakarma 121b. Shaṭkarma 121b. Madhyáhnakṛityam 123a. Brahmayajnamáhátmyam 123a. Tarpaṇam 125b. Kámyatarpanam 126a. Snánasáṭhí 126b. Súryastavas 127a. Súryapújá 131a.

Şivapújá 132a. Bhaktiprakaranam 132b. Gatiprakaraṇam 132b. Yátráprakaraṇam 132b. Darsanaphalam 132b. Kírtanaphalam 132b. Smaraṇaphalam 133a. Sammárjanaphalam 133a. Díksháphalam 133a. Sphátikalingam 133a. Párthivádilingapújáprakaranam 133b. Pújáphalam 133b. Snánaphalam 134a. Nṛityagítádiphalam 134b. Anulepanam 134b. Akshatádiphalam 134b. Arghyadánaphalam 135a. Varjaníyapushpáni 135a. Dhúpadánam 135a. Dípadánam 135a. Naivedyam 135b. Dhyánam 135b. Japaphalam 135b. Pradakshiṇaphalam 135b. Praṇámaphalam 136a. Sivapradánakam 136a. Sivachaturdasyám upavásaphalam 136b. Siváyatanakaranaphalam 136b. Lingastháp anaphalam 136b. Şivanindá 136b. Bhasmalepanaphalam 136b. Nirmályalanghanadoshas 137a. Harihariátmakah stavas 138b. Durgápújáprakaranam 140b. Durgástutis 142b. Sálagrámalakshaṅam 145a. Şilagrámadánam 145a. Lingaparíkshá 145b. Rudrákshadháraṇaphalam 146b. Rudrákshadháraṇamantrás 146b.

Gítámáhátmyam 147a. Vishnoh sahasranáma 147b. Vishnusmaraṇaprakaranam 148a Govindae et Haris nominum veriloquium 148a Namaskáraprakaranam 148b. Kírtanaprakaranam 150b. Saranam 150b. Şravanam 151a. Bhaktis 151a. Vishnubhaktalakshaṇam 151b. Bhaktiprárthaná 151b. Prasádanirmánam 152a. Pratimákaranam 152b. Dhvajadánam 152b. Sammárjanaphalam 152b. Upalepanam 153a. Dravyapújá 153a. Áváhanam 153a. Ásanádidánam 153a. Madhuparkadánam 153b Snánam 154b. Snánamantrás 155a. Udvartanam 155a. Nírájanam 155a. Dhyánam 155b Dhyánalakshaṇam 155b. Dhyánaphalam 155b. Vastram 156a. Bhúshanam 156b. Anulepanam 156b Vyajanam 157a. Pushpam 158b. Patram 159b. Nishiddhapushpam 160a. Nirmályalanghane doshas 160a Dhúpas 160b. Dípas 160b. Naivedyam 161a. Mantrajápas 161b. Stutiphalam 161b. Gítaphalam 161b. Vádyam 161b. Pradakshinam 161b. Viseshadánáni 162a Vaisvadevavidhis 162b. Gosevá 164b Panchayajnás 164b. Nityasráddham 165a. Átithyaprasansá 165b Annanindá 166a Punyabhojyam 166a. Mánsam 166b Randhanakarma[1] 167a. Vishánnaparíkshá 167a Bhojanavidhis 168b. Şayanavidhis 169b Grihinídharmas 171b. Strídharmas 172a. Svátantryam 172b Rajasvalá 173a. Garbhinidharmas 173a Anumṛitá 173b Vidhavádharmas 173b. Strinindá 174a Strínám vyabhicháralakshanam 174b. Strívrataprakaranam 179a Vánaprasthavidhis 179b. Yatidharmas 181a. Ashṭau mahásiddhayas 182a. Yogaprakaranam 185b Ásanáni 186b. Nádisankhyá 190a. Práṇáyamas 193a Pratyáháras 193a. Dháranás 193a Dhyánam 196a. Samádhis 196b.

Rájadharmaprakaranam 199a Chattrádilakshanam 200b. Purádilakshanam 201a. Yátrádi 205b Dútalakshanam 205b. Rájanítis 213b Strírakshádi 214b Atha kámasástram Punsám lakshanam 214b. Strílakshaṇam 215a Varángalakshaṇam 215b. Samaratam 215b. Náyikálakshaṇam 216b. Seváyavaháras 217a Svaraviseshas 217a. Shaṭtrinsad bandhás 220a. Váhyaratam 220a. Dasalakshaṇam 220a. Kámavasatis 220b Kámachálanam 220b. Síkinkshalakshaṇam 221a. Ná-

[1] De coquendi ratione

garalakshanam 221a. Dútílakshanam 221a. Sthúlíkaranam 221b. Stambhanam 221b. Vasíkaranam 222a. Drávanam 222a. Vyavaháras 223b. Sákshinas 225a. Sákshiniyame sapathás 226a. Agnipaíkshá 226a. Jalaparíkshá 226b. Vishaparíkshá 226b. Koshaparíkshá 226b. Dandasankhyá 227a. Dandapranayanam 230b. Rájanítis 234a. Nítisáras 240b Pújaníyopákhyánam 243b. Dhaumyasikshá 245b. Syenakapotíyam 248a. Káyasthaprakaranam 249a. Káyasthalakshanam 249b. Dhanurvedas 254b. Sangrámalakshanam 256b. Vajraparíkshá 259a. Mauktikaparíkshá 261b. Padmarágaparíkshá 263b. Indranílaparíkshá 266a. Pushparágaparíkshá 267b Karketanaparíkshá 268a. Bhíshmaratnaparíkshá 268b. Pulakaparíkshá 269a. Rudhirákshaparíkshá 269a. Ratnaparíkshá 269b. Lohaparíkshá 271b.

Vol II. Foll 225. Vástvádi 1b. Gajachikitsá 2b. Asvachikitsá 8a. Áyurvedas 11a. Dravyagunás 12b. Annagunás 13a. Matsyagunás 14a. Mánsagunás 14b. Sákagunás 15a.

Hastádhyáyas, de manuum et digitorum gestu. Incipit: हस्तकस्तु पताकादिर्विषयोत्तरणादिकं । अनयोर्लक्षणं तद्धाव्यं चिह्नं यदेतयोः ॥ कर्तव्यो विषयोद्देशः सम्यग्यंतपदाश्रितः । दक्षिणेनैव हस्तेन पुंसामभिनयो भवेत् ॥ वामेन प्रायशः स्त्रीणामिति रीतिः पुरातनी । असंयुताः कियंतोऽपि कियंतः संयुताः परे ॥ हस्तेनैकेन कर्माणि येषां ते स्युरसंयुताः । येषां हस्तद्वयेनैव कर्माणि तेऽत्र संयुताः ॥ असंयुतानां हस्तानामुद्देशः क्रियतेऽधुना । पताकः पताकोऽपश्च हंसास्यः कर्तरीमुखः ॥ अलपद्मस्त्रिपताको मुष्टिकः शिखरस्तथा । अर्धचंद्रः सर्पशिराः सूच्यास्यः खटकामुखः ॥ अरालः शुकतुंडश्च संदंशः कंगुलस्तथा । ऊर्णनाभोऽपि कथितः कपित्थो मृगशीर्षकः ॥ हंसपक्षलाङ्गूलश्चतुरो मुकुलस्तथा । भ्रमरश्च कदंबश्च कृष्णसारमुखाह्वयः ॥ योणिकोऽप्यथ सिंहास्योऽंकुशस्तंत्रीमुखस्तथा । इत्येते कथिता हस्ता मया तावदसंयुताः ॥ संयुतानां तु हस्तानामुद्देशः क्रियतेऽधुना । गजदंतः कपोतश्च वर्धमानोऽञ्जलिस्तथा ॥ निषधः कर्कटश्चैव तथोत्संगावहित्थकः । स्वस्तिको मकरो दोलस्तथा पुष्पपुटाभिधः ॥ मरालनामा च तथा पुटको वर्धमानकः । चतुर्दशैते कथिताः संयुता हस्तका अमी ॥ Singulae species is quae sequuntur accurate definiuntur 20a. Rágamálá 21b Sandhirágás 22a.

Atha Jyotihprakaranam Dagdhatithis 22a. Várás 22a. Nakshatráni 22b. Nakshatrádhipás 22b. Amritayogas 23a Bhadrayogas 23a. Ánandayogas 23a. Subhayogas 23a. Ayogas 23b. Yamaghantayogas 23b. Mrityuyogas 23b. Kálaghantayogas 23b. Utpátayogas 24a. Viyogas 24a. Ardhapraharikná 24a. Kálodayas 24a. Chandrasuddhis 24b. Tárásuddhis 25a. Chandratárayor balábalam 25a. Tithyádinám Gunádhikyakathanam 25a. Raviprabhritigrahasuddhis 25a. Grahánám ekarásisthitikálakathanam 25b. Grahasántis 25b. Viruddhalakshanam 25b. Tadavayavás 25b. Avayavaphalam 26a. Yoginyá udayas 26a. Tithyádihrásavriddhí 26a. Avama-dinakshayayos paribháshá 26a. Rásayas 26a. Rásyadhipás 26b. Nakshatreshu rásivyavasthá 26b. Garbhádhánam 27a. Pumsavanam 27a. Rásibalábalam 27a. Námakaranam 27a. Nishkramanam 27b. Támbúlabhakshanam 27b. Annaprásanam 27b. Karnavedhas 27b. Vidyárambhas 28a. Chúdákaranam 28a. Upanayanam 28a. Samávartanam 28a. Yogaprakaranam 28b. Rásínám varnádivyavasthá 29a. Devaganádi 29a. Viváhas 29a. Dvirágamanam 29b. Vadhúgrihapravesas 29b. Navavadhúpabhogas 29b. Prasthánavidhis 29b. Yátrámátralakshanáni 30a. Diksúlalakshanáni 30a. Vastraparidhánam 30a. Ghritínámiká yátrá 30b. Strínám alankáradháranam 30b. Agnidagdha-múshikopahatavastraparidhánam 30b. Navánnabhakshanam 30b. Navaparnádibhakshanam 30b. Bheshajabhakshanam 31a. Virechanam 31a. Rogamuktasnánam 31a. Vrikshároparnam 31a. Kúpádikhananam 31a. Abhisastavicháras 31a. Vastuvikrayas 31b. Gonishkramanapravesau 31b. Asvapravesas 31b. Vájikarma 31b. Nikshepádi 31b. Khadgadhanurvidyárambhas 31b. Varmádisívanam 31b. Sannáhádidháranam 31b. Rájapurapravesas 32a. Kachhabandhas 32a. Silpádigunárjanam 32a Pasukrayas 32a. Halamuhúrtam 32a. Dhányavapanam 32b. Dhányaropanam 32b. Dhányakartanam 32b. Khananam 32b. Víjabandhanapravesane 32b. Dhányasthápanam 33a. Bhúkampádimandalanirúpanam 33a. Krittikádyutpannajvarabhuktis 33b. Nakshatradohadasántikam 33b. Tithyádidoshasántikam 34a. Váradohadam 34a. Prakárántarena hritanashtádivastuparijnánam 34a. Utpádyavastus 34a. Sayyásanárambhas 34b. Nátyárambhas 34b. Grihakaranam 34b. Grihapravesas 34b. Devádipratishthá 35a. Právritkálaparíkshanam 35a.

Sákunam 37b. Chikkálakshanam 38a. Spandanalakshanam 38b. Yátrápravesádau subhásubhaprakaranam 39b. Sárasas 39b. Sukas 39b. Sáriká 40a. Bhásbas 40a. Mayúras 40a. Ulúkas 40b. Kapotas 40b. Chatakádis 40b. Cháshas 41a. Khanjanas 41b. Kákas 44a. Kukkuras 44b. Grihagodhiká 46b. Sivá 47a. Yátráprakaranam 50b. Svarnachúdas 51a. Arishtapátanam 51b. Somasántis 51b. Mangalasántis 51b. Budhasántis 52a. Vrihaspatisántis 52a. Sukrasántis 52a. Sanisántis 52b. Ráhurishtasántis 52b. Keturishtasántis 53b. Utpátavivekas 55b. Svapnádhyáyas 57b. Duhsvapnasántis 57b.

Vedasákhás 58a. Shannám darsanánám siddhántás 58a. Dravyáni 60b. Ánvíkshikí 62a. Mímánsá 62b. Vedántas 63a. Pátanjalam 63a. Vyákaranam 65b. Kávyalakshanam 66b. Nátakam 67b. Rasás 70a. Vrittikathanam 70b. Gítádilakshanam 72a. Iti rasaprakaranam 72b. Alankáraprakaranam 74b. Chitra-

kavitvam 76^a Arthálankáras 77^a. Sabdálankáras 78^a. Kávyagunás 79^a. Kávyadoshás 80^a. Doshoddháras 80^b. Kávyanáṭyálankáras 81^a. Koshaprakaraṇam 83^a. Chandahprakaranam. Varnavrittam 84^a. A'ryáprakaranam 84^a. Samasyápúranavidhis 87^a. Sangítaprakaraṇam 87^a. Gítalakshanam 87^a. Gáyanalakshanam 87^a. Gáyanadoshas 87^a. Dhruvalakshanam 88^a. Shodasadhruváṇám námáni 89^a Maṇṭhakalakshanam 89^a. Pratimaṇṭhakalakshanam 89^b. Kandukas 89^b U'rdhvatálalakshaṇam 89^b. Laghusikharatálas 90^a. Turaganílatálas 90^a. Umátilakatálas 90^a. Rájatálas 90^a. Vidyádharatálas 90^a. Rájavinodatálas 90^a. Athaikatálí vidhis Khaṇdatálas 90^b. Lalitatálas 90^b. Rúpakam 90^b. Gamakam 90^b. Laghugurudrutaplutalakshaṇáni 91^b. Rasás 91^b

Atha Ṣráddhaprakaraṇam' Yugádyávishayam 92^b. Aparapakshas 93^b. Sastrahatas 94^a. Ashṭaká 94^a. Navánnakálas 94^b. Saktukálas 94^b. Rátrividhis 94^b. Desas 95^a. Pátram 95^a. Panktipávanas 95^a. Apátram 95^b. Vakavrittyádayas 96^a. Apasáryás 96^b. Dravyáṇi 97^b. Tilás 98^a. Kritánnádi 98^a. Varjyáni 98^a. Adhikáriṇas 99^a. Nimantranádi 100^a. Jívatpitrikam 100^b. Dvipitrikam 100^b. Patitapitrikam 100^b. Sapindíkaranam 101^b. Strísapindíkaranam 102^a. Dvivivâhitásapindíkaraṇam 102^a Anumritá 102^b. Vriddhisráddham 103^a. Sámvatsarikam 104^a. Shodasasráddháni 104^b. Ambughaṭas 104^b. A'mavidhis 105^a. A'padvidhis 105^a. Sráddhottarakarma 105^b. Sráddhaphalam 105^b.

Atha Dhanaprasansá Dhanam 106^a. Bráhmanastutis 106^b. Dánapátram 107^a. Pratigrahas 108^a. Dánam 109^b. Godánam 109^b. Vidyádánam 110^a. Abhayadánam 110^b. A'rogyadánam 110^b. Annadanam 111^a. Prakírnadánáni 112^a. Toyadánam 115^b. Vṛikshâropanam 117^a. Kanyádánam 117^b. Ṣringídánam 118^a. Vaitaraṇí 118^a Bhúmidánam 118^b. Suvarṇadánam 119^a. Nílavrishotsargas 119^a. Shodasa dánáni 119^b. Mahádánáni 121^a. Nánádánáni 123^a. Kámyadánam 124^b. Atha samvatsarakrityam. Malamásas 125^b. Durgápújá 125^b. Khanjaríṭas 126^a. Kaumudijagaras 126^a Sukharátris 126^b. Bhrátridvitíyá 126^b Sankrántis 127^a Grahanam 127^b. Gajachâyá 127^b. Yugádi 128^a. Yugántas 128^a. Manvantarádis 128^a. Daṣahará 128^b. Rohinyashtamí 129^a. Tithidvaitam 129^b. Pratipat 129^b. Rátryantaram 129^b. Tṛitíyá 130^a. Chaturthí 130^a. Panchamí 137^a. Saptadhátuvishavikriyá 139^b. Nágalakshanam 142^b. Shashṭhí 143^a. Saptamí 143^b. Ashṭamí 144^a. Ekádaṣí 147^b. Dvádasí 147^b. Bodhanamantras 147^b. Trayodaṣí 147^b. Chaturdaṣí 149^a. Anantachaturdasí 149^b. Paurnamásí 149^b. Amávásyá 150^b. Parvanishiddham 151^a. Tithiválrayogás 151^a. Dinakshayas 151^b. Kárttikas 151^b Vakapanchakam 151^b Mághas 152^a Vaisakhas 152^a. Atha shashṭivratakathanam 156^a. Janmadinavidhis 156^b. Asauchaṣuddhis 157^a. Jananásaucham 157^b. Asauchavidhir nishedhe 158^a. Videsasthásaucham 158^a Stryasaucham 158^b. Asauchasankaras 159^a Garbhasrávásaucham 159^a. Sapiṇdásaucham 160^a. Sadyahsaucham 161^a. Adhikárí 162^a. Karmaphalanivrittis 164^b. Akámakritavikalpas 165^b. Práyaschittanirnayas 168^a. Práyaṣchittam brahmavadhe 169^a Vadhapravrittasya vadhánutpáde práyaschittam 169^a. Kshatriyádínám brahmavadhapráyaschittam 169^b Anekavadhapráyaschittam 169^b. Kshatriyádivadhapráyaschittam 169^b. Strívadhapráyaschittam 170^a. Vyabhicharitastrívadhapráyaschittam 170^a. Brahmagarbhas 170^a Govadhapráyaschittam 171^b Adoshavishayás 172^a. Itarapránivadhapráyaschittam 172^a. Abhakshyabhakshanapráyaṣchittam 173^b. Apeyakshírapánapráyaschittam 173^b. Antyajánnabhakshanapráyaṣchittam 175^a. Steyapráyaschittam 175^a. Agamyágamanapráyaschittam 176^a Antyajastrigamanapráyaschittam 177^a. Rajasvalágamanapráyaschittam 177^a. Sansargapráyaschittam 177^b Asprisyasparsanapráyaschittam 178^b. Pratigrahapráyaschittam 178^b. Bráhmanasyávikrayyavikrayapráyaschittam 179^a. Bhúmiṣuddhis 179^a. Grihasuddhis 180^b Atha krichráni 181^b.

Prádurbhávás 193^b. Lakshmíhetus 194^a. Alakshmíhetus 196^a. Dhruvacharitam 203^b. Prahrádacharitam 217^b. Brahmanah sabhá 225^a.

Auctores et libros rariores a Haláyudha laudatos hos notavi: Kavikalpalatá II, 84^b, Bhímabhaṭta I, 166^b, Yájnavalkyagítá I, 185^a, Vishnudharmottara I, 156^a, Vishnurahasya I, 160^a, Sráddhadípiká II, 98^b, Hayaṣírshapancharátra I, 155^a.

In fine libri haec leguntur. गौडे श्रीविदिते वरेंद्रविषये (वारेंद्र° s in quod nihili est) योऽभूद्वशिग्वंशजः (वशिव° MS) सत्याचारपरोन्न(परान्न° MS)तिर्गजगतिः सन्नीतिविद्यारतिः । तत्सूनोः पुरुषोत्तमात्सुविनयाधानात्समुत्पन्नवान्विद्वान्दीनदयान्वितः कुलधरो ध्यातैकधर्मव्रतः ॥ नानावेदपुराणभारतमनुस्मृत्यादिशास्त्रोद्धृतैः मध्यैः सम्मतैर्मनोरमतमैस्त्रिंशत्परैः कारितं । यत्नात्तेन पुराणपूर्वकमिदं सर्वस्वमाकल्पक शाके षण्णवबह्निचन्द्रगणिते प्रीत्यै सदास्तां सतां ॥

Haec volumina non ante annum 1810 exarata sunt (Wilson 357, 358)

B. DOCTRINA MYSTICA (TANTRA).

145.

Lit. Bengal. Charta Ind. Foll. 248. Long. 20. Lat. 4. Linn. 7.

Rudrayámalatantram, capita (patala) 64. continens. Incipit: भैरव उवाच ॥ पुरा श्रीपरमेशानीवदनाम्भोजनिःसृतं (°sritam)। श्रीजामलं महातन्त्रं स्वतन्त्रं विष्णुजामलं। शक्तिजामलमाख्यातं ब्रह्मणः स्तुतिहेतुना। ब्रह्मजामलं वेदाङ्गं सर्वत्र कथितं प्रिये। इदानी-मुत्तराकाण्डं वद श्रीरुद्रजामलं। यदि भाग्यवशाद्देवि तव श्रीमुखपङ्कजे। यानि यानि स्वतन्त्राणि संदृष्टानि महीतले। प्रकाशय महातन्त्र नान्य-तन्त्रेषु तृप्तिमान्। सर्वेवेदान्तवेदेषु कथितव्यं ततः परं। तदा ते भक्त-वर्गाणां सिद्धिः मन्त्रा[य]ते ध्रुवं। यदि भक्ते दया भद्रे वद त्रिपुर-सुन्दरि। महाभैरववाक्यञ्च पङ्कजायतलोचना। श्रुत्वोवाच महाकाली कथयामास भैरवं॥ भैरव्युवाच॥ शम्भो महात्म (?) दर्पघ्न कामहीन कुलाकुल। चन्द्रमण्डलशोभाढ्य हालाहलनि-- वनि (nigárana?)। अद्वितीया घोरमूर्त्ते रक्तवर्णशिखोज्ज्वल। महा-- च्छंपिपते शिव सर्वे-षाञ्च नमो नमः। सर्वासां प्राणमयन शृणु आनन्दभैरव। आदौ बाला-भैरवीणां साधनं षट्कलात्मकं। पश्चात्कुमारीललितासाधनं परमाद्भुतं। कुरुकु-विप्रचित्तासाधनं शक्तिसाधनं। योगिनीखेचरीयक्षकन्यकासाधनं ततः। उन्मत्तभैरवीनिद्राकालविद्यादिसाधनं। पञ्चमुद्रासाधनञ्च पञ्चचा-लादिसाधनं। मत्यङ्गिरासाधनञ्च कलौ साक्षात्करं परं। हरितालिका-स्वर्णविद्याधूम्रविद्यादिसाधनं। आकाशगङ्गाविविधकन्यकासाधनं ततः। भूलतासाधनं सिद्धसाधनं तदनन्तरं। etc.

Liber dialogi forma, a Bhairaví cum Bhairava habiti, traditur. Capitum initia infra exscripsi: 2 (fol. 11^b). अथातः संप्रवक्ष्यामि सर्वदर्शनविद्यया। सर्वज्ञ परमानन्दोऽज्ञमधिया भयङ्कर। शृणुष्व कमलाशम्भो कुलार्णवविधिं शृणु। पशूनां व्रतभङ्गादौ विधिं प्रथमतः प्रभो। व्रतभङ्गे नित्यभङ्गे नित्यपूजादिकर्म्मणि। सहस्रं प्रजपेन्मन्त्री व्रतदोषोपशान्तये। नित्यश्राद्धं तथा सन्ध्यावन्दनं पितृ-तर्पणं। देवतादर्शनं पीठदर्शनं तीर्थदर्शनं। गुरोराज्ञापालनञ्च देवता-नित्यपूजनं। पशुभावस्थितो मर्त्यो महासिद्धिं लभेद्ध्रुवं॥ 3 (17^a). --- शृणु नाथ प्रवक्ष्यामि त्वं योग्यो सि सुरद्रुमः। नानाविद्याबि-शेषज्ञः सावधानो यथारम्। आदावकडमं[1] प्रोक्तं श्रीचक्रञ्च कुलाकुलं। ताराचक्रं कूर्मचक्रं राशिचक्रं तथा परं। शिवचक्रं विष्णुचक्रं ब्रह्म-चक्रं विलक्षणं। देवचक्रं ऋणिधनि सुधाचक्रं ततः परं। रामाचक्रं चतुश्चक्रं सूक्ष्मचक्रं ततो वदेत्। तथा कथहचक्रञ्च कथितं षोडश प्रभो॥ 4 (18^b). अथ चक्रं प्रवक्ष्यामि कालाकालविचारकं। समाश्रित्य महावीरो दिव्यो वा पशुभाववान्। चक्रदानं प्रविचार्य्य सिद्धिमन्त्रं न चालयेत्। प्रणवस्य प्रपदस्य प्रासादस्य महामनोः॥ 5 (24^b). अथ वक्ष्यामि चक्रेन्द्रं शृणु भैरव सादरं। येन हीना न सिद्ध्यन्ति महाविद्याधरप्रदा। तच्चक्रं ब्रह्मणा ध्यक्तं ब्रह्माचक्रमुदाहृतं। यस्य ज्ञात्वा स्वयं ब्रह्मा स्वबलेन खरं सृजेत्॥ 6 (32^a). महाकथहचक्रार्थं सर्वचक्रोत्तमोत्तमं। यस्य विचारमात्रेण कामरूपी भवेन्नरः। तत्प्रकारं वीरनाथ क्रमशः क्रमशः शृणु। चतुरस्रे लिखेद्वर्णं चतुष्कोष्ठसमन्विते॥ 7 (37^b). अथ पूजां प्रवक्ष्यामि कुमार्य्याश्चातिदुर्लभं। व्याधिवर्णविही-नानां शीघ्रं सिध्यति भूतले॥ 8 (41^a). अथ वक्ष्ये महादेव कुमार्य्या जपहोमकं। लक्षसंख्यं (°khyam) जपं कृत्वा मयांवानागभवंरमां॥ 9 (44^b). अथातः संप्रवक्ष्यामि कुमारीकवचं शुभं। त्रैलोक्यमङ्गलं नाम महापातकनाशनं॥ 10 (46^b). --- महापुण्यप्रदं नाथ शृणु सर्वेश्वरप्रियं। अष्टोत्तरसहस्राख्यं कुमार्य्या परमाद्भुतं। पठित्वा धारयित्वा च नरो मुच्यते संकटात्॥ 11 (53^a). अथातः संप्रवक्ष्यामि दिव्यं भावादिनिर्णयं। समाश्रित्य महारुद्रो भुवनेश्वरनामधृक्। यं ज्ञात्वा कमलानाथो देवतानामधीश्वरः। चतुर्वेदाधिपो ब्रह्मा साक्षाद्ब्रह्म सना-तनं। वटुको मम पुत्रश्च शक्रः स्वर्गाधिदेवता। अष्टसिद्धियुताः सर्वे दिक्पालाः खेचरादयः॥ 12 (56^b). तन्नाम सद्ध (siddhi) देह-स्थमष्टमाङ्गमधो लिखेत्। तदधः सिद्धिदेहस्थं सप्तमाङ्गं महेश्वर। तद्दक्षिणे सन्धिभागे षडङ्गं कामचक्रके॥ 13 (59^a). आज्ञाप्र-श्नार्थभावज्ञ वर्णविन्यासनिर्णयं। चाधुना शृणु सर्वज्ञ भावज्ञानपरा-यणः॥ 14 (63^b). अथातः संप्रवक्ष्यामि योगमार्गेण शङ्कर। भर-ण्यादिसप्तविंशनक्षत्रार्थं सुसत्फलं। तत्फलाफलमाहात्म्यं साक्षात्कारका-लःफलं। फलार्थं भरणीक्षेत्रं धर्म्मविद्यादिनिर्णयं॥ 15 (67^b). देव-कार्य्यं वेदशाखापल्लवं प्रणवं परं। वदामि परमानन्द भैरव इदमाशृणु। अस्यैकदे अकारञ्च ऋग्वेदपरमाक्षरं। ब्राह्मणं तं विजानीयादाद्यवेदार्थ-निर्णयं। वेदेन लभ्यते सर्वं वेदाधीनमिदं जगत्। वेदमन्त्रविहीनो यः शक्तिविद्याः समभ्यसेत्। स भवेद्धि कथं योगी कौलमार्गपरायणः॥ 16 (70^b). शृणुष्वानन्दरुद्रेश तृतीयदललक्षणं। समावेदमपोरञ्च तमो-गुणनिराकुलं॥ 17 (72^b). अथ वक्ष्ये महादेव अथर्ववेदलक्षणं। सर्व-वेदस्य सारं हि शक्त्याचारसमन्वितं। अथर्ववेदादुत्पन्नं सामवेदं तमोगुणं। सामवेदाद्यजुर्वेदं महासत्वसमुद्भवं॥ 18 (79^b). शृणु नाथ प्रवक्ष्यामि असाध्यसाधनं परं। कामचक्रस्य वर्णानां वर्णनं प्रश्ननिर्णयं॥ 19 (84^b). इदानीं शृणु वक्ष्यामि सर्वतन्त्रार्थगोपनं। तत्सर्वं प्रश्नचक्रे च षड्धीरस्यभेदनं॥ 20 (86^b). अथ षष्ठे महादेव सिद्धिमन्त्रं विचा-रणं। जपित्वा भावयित्वा च नरो मुच्येत शङ्कटात्॥ 21 (88^b). --- रहस्यं शृणु मे नाथ महाकालज्ञ भावग। योगमार्गानुसारेण वीरभावाश्रितेन च। आनन्दोद्रेकपुञ्जनात् शक्तिवेदार्थनिर्णयं। वेदाधीन महायोगं योगाधीना च कुण्डली॥ 22 (93^a). शृणु शम्भो प्रवक्ष्यामि षट्चक्रस्य फलोदयं। यज्ज्ञात्वा योगिनः सर्वे चिरं तिष्ठन्ति भूतले। मूलाधारं महापद्मं चतुर्द्दलसुशोभितं। वादिशान्तं स्वर्णवर्णं शक्तित्रयपदं भजेत्॥ 23 (97^b). अथातः संप्रवक्ष्यामि ब्रह्ममार्गमनुत्तमं। यद्यज्ज्ञात्वा सुराः सर्वे जयाख्याः परमागुरुः। मनःस्थैर्य्यप्रकाशाय महतां धर्म्मवृद्धये। योगाय योगिनां नाथ भक्ष्यभक्ष्यनिरूपणं। योगाभ्यासं यः करोति न जानातीह भक्षणं। कोटिवर्षसहस्रेण स योगी भवति ध्रुवं। ततो भक्ष्य-यमहोत्सवं प्रवदामि समासतः। यज्ज्ञात्वा सिद्धिमाप्नोति स्वाधिष्ठानादि-

[1] Circulus *Akadama* appellatus in codicis Wilson. 46. folio 225^a. delineatus est.

भेदनं ॥ 24 (102^b). अथ वक्ष्ये महाकाल योगशास्त्रार्थनिर्णयं । येन विज्ञानमात्रेण षट्चक्रग्रन्थिभेदकः ॥ 25 (109^a). ‑ ‑ ‑ शृणु प्राणेश वक्ष्यामि योगनाथ प्रियागुरो । योगाङ्गं योगिनामिष्टं तत्ववज्रनिरूपणं ॥३॥ तत्र सृष्टिप्रकारञ्च प्रपालनविधिस्तथा । असंख्यसृष्टिसंहारं वदामि तत्वतः शृणु ॥ 26 (114^a). शृणु प्राणेश सफलं प्राणायामनिरूपणं । प्राणायामजपं ध्यानं तत्वयुक्तं वदामि तत् । प्रकारत्रयमुल्लासं प्राणायामेषु शोभितं । देवताविधिविघ्नेशा उत्तमाधममध्यमाः ॥ 27 (121^a). ‑ ‑ ‑ शृणु लोके प्रवक्ष्यामि प्राणायामफलाफलं । न गृह्णीयाद्विस्तरन्तु स्वल्पेनैव तु कुम्भयेत् । शनैः शनैः प्रकर्त्तव्यः संसारञ्च विवर्ज्जयेत् ॥ 28 (126^a). निश्चयन्ते प्रवक्ष्यामि आनन्दभैरवेश्वर । मन्त्रसिद्धिलक्षणन्तु योगमार्गानुकालतः ॥ 29 (132^a). अथ षट्योगञ्च प्रवक्ष्यामीह तत्वतः । कुण्डलिनीयोगविधिं कृत्वा योगी भवेश्वरः । मूलादिब्रह्मरन्ध्रन्तु षट्चक्रभेदनं मतं । षट्चक्रे योगशास्त्राणि विविधानि वसन्ति हि । यो जानातीह षट्चक्रं स सर्वशास्त्रविद्भवेत् ॥ 30 (134^a). अथ वक्ष्ये महाकाल मूलपद्मविवेचनं । यत्कृत्वा अमरो भूत्वा वसेत्कालचतुष्टयं । अथ षट्चक्रभेदार्थे भेदिनीशक्तिमाश्रयेत् । छेदिनी सर्वग्रन्थिनां योगिनीं समुपाश्रयेत् ॥ 31 (136^a). अथ नाथ प्रवक्ष्यामि भेदिन्याः साधनं परं । येन साधनमात्रेण योगी स्यात्कालजालह ॥ 32 (139^a). अथ कान्ते प्रवक्ष्यामि शृणुष्व मम तत्वतः । शक्तिः कुण्डलिनी देवी सर्वभेदनभेदिनी । कलिकल्मषहन्त्री च जगतां मोक्षदायिनी । तस्याः स्तोत्रं यथाध्यानं न्यासं मन्त्रं शृणु प्रभो ॥ 33 (141^a). अथ वक्ष्ये महादेव कुण्डलीकवचं शुभं । परमानन्ददं सिद्धं सिद्धवृन्दनिसेवितं ॥ 34 (144^a). अथ भेदान् प्रवक्ष्यामि हिताय जगतां प्रभो । निर्म्मलात्मा शुचिः श्रीमान् ध्यानात्मा च सदा शिवः । स मोक्षणो ज्ञानरूपी स षट्चक्रार्थभेदकः । त्रिगुणज्ञानविकलो न पश्यति दिवानिशं । ब्रिरान्मज्ञानहेतोर्न पश्यति कलेवरं ॥ 35 (146^b). ‑ ‑ ‑ धृतियोगं प्रवक्ष्यामि यत्कृत्वा निर्म्मलो भवेत् । अत्यन्तगुह्यं योगञ्च समाधिकरणं नृणां । यदि नः कुरुते योगं तदा मरणमाप्नुयात् । धौति(dhriti)योगं विना नाथ कः सिद्ध्यति महीतले । सूक्ष्मात्सूक्ष्मतरं रन्ध्रं द्वात्रिंशद्धस्तमानकं । एकहस्तक्रमेणैव यः करोति शनैः शनैः । यावद्वाशहस्तञ्च तावत्कालं क्रियाचरेत् ॥ 36 (148^b). अथ कान्त प्रवक्ष्यामि कुण्डलिचेतनादिकं । सहस्रनाम सफलं कुण्डलिन्याः प्रियं सुखं । अष्टोत्तर महापुण्यं धारणात् सिद्धिदायकः ॥ 37 (157^b). ‑ ‑ इदानीं श्रोतुमिच्छामि स्वाधिष्ठानं प्रकाशकं । ‑ ‑ वद श्रीकुण्डलीयोगं स्वाधिष्ठानविभेदनं ॥ 38 (159^b). शृणु नाथ प्रवक्ष्यामि श्रीकृष्णसाधनोत्तमं । येन क्रमेण भक्तिः स्यात् कालजालवशो भवेत् । मम पादाम्बुजे भक्तिर्भवत्येव न संशयः । भक्तिमान् यः साधकेन्द्रो महाविष्णुं भजेद्यदि । शिवतुल्यो भवेन्नाथो मम भक्तो महीतले ॥ 39 (162^a). अथ नाथ प्रवक्ष्ये हं संसारसाधनोत्तमं । येन साधनमात्रेण योगी भवति तत्क्षणात् । अनायासेन सिद्धिः स्याद्यद्यन्मनसि वर्त्तते । त्रैलोक्यं मोहयेत् क्षिप्रं त्रैलोक्यं वशमानयेत् । स्वाधिष्ठानगतं विष्णुं सारं सारप्रदं हरिं । जामदग्न्यकराम्भोजे सेवितं सर्वसेवितं । अनन्तं सत्वनिलयं वासुकिं समाकुलं । अष्टहस्ताग्रहं श्रीदं नानालङ्कारशोभितं । स्वाधिष्ठानगतं ध्यात्वा शीतलो जायते वशी ॥ 40 (164^b). अथ नाथ प्रवक्ष्यामि शृणुष्वावहितो मम । येन क्रमेण लोकानां योगकार्य्यंदृढो भवेत् ॥ 41 (165^b). ‑ ‑ ‑ योगेन्द्रपरमानन्द सिद्धि श्रीरुद्र खेचरं । शृणु श्रीराकिणीस्तोत्रं परमानन्दवर्द्धनं । सर्वत्र सुखदं प्रोक्तं सिद्धानामपि साधनं । एतत्स्तवनपाठेन योगी योगदृढो भवेत् ॥ 42 (168^a). कथयामि महाकाल परमाद्भुतसाधनं । कुण्डलीरूपिणी देवी चाकिन्याकुलवल्लभा ॥ 43 (175^b). ‑ ‑ ‑ इदानीं शृणु योगार्थं मयि संयोग एव च । श्रुत्वा चैतत्क्रियाकार्य्यं नरो योगीश्वरो भवेत् ॥ 44 (177^a). अथ कामातुराणाञ्च कालनिर्म्मूलहेतुना । कथयामि महादेव यत्कृत्वा कामिनीवशं । तत्प्रकारं प्रवक्ष्यामि योगसाधनहेतुना । मुण्डासनं समाहृत्य उद्धौं पद्मासनञ्चरेत् ॥ 45 (180^b). मणिपूरविभेदार्थं शृणु वक्ष्यामि तत्वतः । यं ज्ञात्वा मूढलोकाश्च प्रविशन्ति महापदे ॥ 46 (182^b). अथ कालत्रयं वक्ष्ये यत्काले योगिराड्भवेत् । तत्काले प्राणवायूनां विनयं सूक्ष्मसञ्चयं । पुनःपुनःसञ्चयेन मूढो भवति संयमी । क्रियायां यत्र यत्नेव योगिन्यो योगमातरः । यत्काले यत्प्रकर्त्तव्यं तन्निरूप्य कुलार्णवः । काले काले वशो याति परमात्मा निरामयः । विना प्रयोगसारेण विना जाप्येन शङ्कर । कः सिद्धो जायते ज्ञानी योगि भवति कुत्र वा ॥ 47 (185^b). शृणु भैरव वक्ष्यामि रौद्राणीस्तोत्रमुत्तमं । श्रुत्वा पठित्वा देवेश धारयित्वा स्वदेहके । महासिद्धो भवेदेव महाकालवशो भवेत् । त्रैलोक्यरक्षणार्थाय ब्रह्मणा विष्णुना तथा । रुद्रपुत्रां महारौद्रीं स्तुत्वा सर्वजयो भवेत् ॥ 48 (189^b). शृणु कैलासशैलज्ञ चक्रमण्डलसंस्थितां । षट्चक्रभेदमाहात्म्यं सावधानावधारय । अप्रकाश्यमिदं रत्नं मणिपूरविभेदनं । अष्टैश्वर्य्यसाधनाय जीवन्मुक्तिप्रजाय च ॥ 49 (201^a). ‑ ‑ ‑ स्तोत्रं रुद्रस्य वक्ष्यामि सारात्सारं परात्परं । यज्ज्ञात्वा योगिनः सर्वे षट्चक्रपरिभेदकाः ॥ 50 (202^b). षट्चक्रभेदनार्थाय सर्वसिद्धिसुसिद्धये । वक्ष्यामि लाकिनीदेवीस्तोत्रं परमदुर्लभं ॥ 51 (205^a). ‑ ‑ ‑ शरीरं त्रिविधं मोक्षमुत्तमाधममध्यमं । तत्रैवं त्रिविधं स्वर्गं स्वर्गपातालभूतलं । सप्तस्वर्गं तथा नाथ सप्तभूतलमेव च । सप्तपातालमेवं हि सप्तद्विसप्तसंख्यकं । तन्मध्ये त्रिविधं भावं दिव्यवीरपशुक्रमं । देवी (divi) तिष्ठन्ति देव्यश्च (devás cha) वीरास्तिष्ठन्ति भूतले । पशवः सन्ति पाताले क्रमशः क्रमशः प्रभो । सर्वत्र त्रिगुणाढ्यं सत्वरजस्तमादिकं । सत्वगुणं स्वर्गमध्ये विष्णोः सेवापरायणः । तदा सर्वे दृढाः स्वर्गे भूतले च रजोगुणं । ब्रह्मसेवापराः सर्वे ब्रह्मज्ञानिन एव च । पाताले शिवसेवाश्च शिवरूपिण एव च । तमोगुणात्पशोर्भावमधोदृष्टिं समाप्य च ॥ 52 (208^a). अथ सम्भेदनार्थाय वक्ष्ये षट्पङ्कजस्य च । महारुद्रस्य देवस्य श्रीश्रीमृत्युञ्जयस्य च । लाकिनीशक्तिसहितं सहस्रनाममङ्गलं । अष्टोत्तरशतं व्यासं निगूढं तव सिद्धये ॥ 53 (216^b). कथयस्व वरारोहे मणिपूरमनुक्रमं । यज्जप्त्वा मुनयः सर्वे चाष्टसिद्धिमवाप्नुयुः ॥ 54 (217^b). ‑ ‑ इदानीं कालज्ञानादिचारणं शृणु भैरव । संपूज्य सञ्चयाद्यत्नं वायुं स्वभाविकोपतिं । कुम्भयित्वा स्वभावेन चिरकालं सुखी भवेत् । शनैः शनै रेचयित्वा सर्वदा तद्गतो भवेत् । कालज्ञानवशो याति तत्क्षणान्नात्र संशयः ॥ 55 (221^a). परापरविभेदज्ञ निगूढज्ञानसाधनं । इदानीं शृणु सर्वज्ञ पञ्चद्रव्यादिसाधनं । षट्चक्रपद्मभेदार्थो यत्क्रमाज्जायते क्षणात् ॥ 56 (222^b). कथयामि तव स्नेहात्कायचश्यविशेषणात् । हठयोगं प्रकथितमिदानीं शृणु तत्क्रमं । मणिपूरस्थितं

रुद्र त्रैलोक्यपरमाघर। कथयामि शिवानन्दसागर शङ्कर मङ्गल ॥ 57 (223a) अथात सम्प्रवक्ष्यामि विवेकगुणलक्षण । वर्णध्यानानन्तर हि पूजन तत महत्फल ॥ 58 (225a) अथातु सिद्धिमाहात्म्य शृणु श्रीचन्द्रशेखर । मन्त्रोद्धार तथा न्यास कवचाङ्गनव प्रिये । स्तोत्र सहस्रनामाख्य साष्टोत्तरमनुप्रिय । भाकारध्यानमखिल सालोक्यादिपदप्रद ॥ 59 (226b) ज्ञानश्वरी शुभकरी परिताराणीया योगेश्वरीहरिहरैर्गुरुभिमहेन्द्रै । ता काकिनीमत्मविष्णुजननी परमेशपत्नी सस्तौमि चारुहृदयाम्बुजपीठमध्ये ॥१॥ 60 (228b) यद कान्ते परमानन्दे रहस्य कुलसुन्दरि । यस्य विज्ञानमात्रेण भवेद्बाधरो हरि । ईश्वरस्य स्तव ग्रह्य पर निर्वाणसाधन । शोभाकादियोगपतेर्योगेन्द्रस्य परात्पते ॥ 61 (230a) --- काकिनीश्वरयोगाख्य महस्रनाममङ्गल । अष्टोत्तरविभाकार कोटिसौदामिनीप्रभ । आयुरारोग्यजनन शृणुष्वावहितो मम ॥ 62 (240b) अथ नाथ प्रवक्ष्ये ह काकिनीगुरुदेवयो । मन्त्रोद्धार भवज्ञान केन सिद्धो भवेद्यदि ॥ 63 (242b) --- इदानीं शृणु सर्वज्ञ रुद्रचण्डिकमुत्तम । येन विज्ञानमात्रेण नरो मुक्तिमवाप्नुयात् । ॥ श्रीचण्डिकावाच ॥ चण्डिका हृन्य न्यस्य स्मरण य करोत्यपि । अनन्तफलमाप्नोति देवि चण्डिप्रसादत ॥ 64 (245a) -- इदानी शृणु सर्वज्ञ शत्रूणा नाशन पर । प्रत्यास्त्र सम्प्रवक्ष्यामि सद्य प्रत्यय कारक । साधकाना हितायाय स्तम्भनाय च वरिष्ठा । यस्य स्मरणमात्रेण पवनो पि स्थिरायते । प्रणव स्थिरमायाञ्च ततश्च बगलामुखि । तदग्रे सर्वदुष्टाना ततो वाच मुख (mukham) पद । स्तम्भयेति पद जिह्वा कीलयेति पदद्वय । बुद्धि नाशय पश्चात्तु स्थिरमायां समालिखेत । लिखेच्च पुनरुद्धार स्वाहेति पदमन्तत । ओं ह्लीं बगलामुखि सर्वदुष्टाना वाच मुख स्तम्भय जिह्वा कीलय कीलय बुद्धि नाशय नाशय ह्लीं ओं स्वाहा ॥ etc

In capitis ultimi fine hic titulus subscriptus est इति श्रीरुद्रयामले उत्तरतन्त्रे महातन्त्रोद्दीपने सिद्धमन्त्रप्रकरणे षट्चक्रप्रकाशे भैरवीभैरवसम्वादे बगलामुखीस्तोत्रविन्यासो नाम चतु षष्टीतम पटल समाप्त ॥

His 64 capitibus neque opus absolvitur, et prooemio priorem quandam partem praecessisse apparet Sed plures libri ad Rudrayamalam pertinere dicuntur, qui haud dubio serius additi sunt Innotuerunt mihi tres primus *Rudrayamale Deviral asyam* dictus capitibus 60 constans[1], secundus *Rudrayamalatantre Dhatukalpas* (de arcanis metallorum viribus) appellatus (I I H 452), tertius *Rudrayamalatantre Bhuvane svarirahasyam* inscriptus, capita 26 continens (E I H 1230) Nostri vero libri nullum aliud hucusque exemplar in Europam allatum est

Codex hujus seculi initio exaratus est In paginis notandis numeri १६ १०६ २३३ a scriba praetermissi, et २१ २१७ bis inscripti sunt, omnia tamen recte se habent (WILSON 47)

[1] Incipit श्रीभैरव उवाच । अधुना देवि वक्ष्यामि रहस्य परमाद्भुत । यत्र सर्वषु तन्त्रेषु यामलादिषु (!) भाषित ॥१॥ पराद्देविरहस्याख्य तत्र etc E I H 528

146.

Foll 496–523 varias sectae Saktıcae preces, maximam partem cum arte astrologica connexas, continent De libelli titulo non constat, nam qui in fine (इति श्रीरुद्रयामले घटिकलग्न सपूर्ण) reperitur, ad ultimam tantum partem referendus est In marginibus म मु legitur Incipit ओं श्रीमते रामानुजाय नम ॥ ओं श्रीकृष्णनारद प्रत्याह ॥ चैत्रे निशाफल ज्ञेय निराशी जायते लोचन । वैशाखे श्वेतलाभ स्याज्ज्येष्ठे च मरण ध्रुव ॥ In fol 515b haec leguntur इति श्रीसनकसनदनसनत्कुमारविरचित ॥ (MILL 112n)

147.

Lat Devan Charta Ind Foll 79 Long 11½ Lat 5 Linn 10

Kularnavatantram, capita (ullasa) 17 continens Incipit श्रीगुरु गणप दुर्गा वटुक शिवमच्युत । ब्रह्माण गिरिजा लक्ष्मीं वाणीं वन्दे विभूतये ॥१॥ अनाद्यायाखिलाद्याय मायिने गतमायिने । अरूपाय सरूपाय शिवाय गुरुरूपिणे ॥२॥ परात्परमादमन्त्रोद्यत्सच्चिदानन्दतेजसे । अग्नीषोमस्वरूपाय साचिकाय नमो स्तु ते ॥३॥ श्रीदेव्युवाच ॥ भगवन् देव देवेश पचकृत्यविधायक । सर्वज्ञ भक्तिसुलभ शरणागतवत्सल । महेश परमेशान करुणामृतवारिधे । असारे घोरससारे सर्वदु खमलीमसे । नानाविधशरीरस्थाश्चानन्ता जीवराशय ॥४॥ जायते च म्रियते च तेषामतो न विद्यते । सदा दु खातुरा एव न सुखी विद्यते क्वचित ॥६॥ केनोपायेन देवाद्य मुच्यते वद मे प्रभो ॥७॥ ईश्वर उवाच ॥ शृणु देवि प्रवक्ष्यामि यत्मा त्व परिपृच्छसि । तस्य श्रवणमात्रेण ससारान्मुच्यते नर ॥८॥ अस्ति देवि परब्रह्मस्वरूपी निष्कल शिव । सर्वज्ञ सर्वकर्ता च सर्वेशो निर्मलो [s]द्वय ॥९॥ स्वय ज्योतिरनाद्यन्तो निर्विकार परात्पर । निर्गुण सच्चिदानन्दस्तदशा जीवसज्ञका ॥ etc

Cap 1 De rerum humanarum vanitate Sub finem auctor in orthodoxos eos invehit qui piis operibus, castimonia, librorum sacrorum lectione beatitudinem se adeptuıos putent क्रियायासपरा केचिद्व्रतचर्यादिसयुता । अज्ञानसवृतात्मान सचरन्ति प्रतारका ॥७५॥ देहदडनमात्रेण का मुक्तिरविवेकिना । वल्मीकताडनाद्देवि मृत कुत्र महोरग ॥७६॥ गृहारण्यसमा लोके गतव्रीडा दिगम्बरा । चरन्ति गर्दभाद्याश्च विरक्तास्ते भवन्ति कि ॥८१॥ मृद्भस्मोद्धूलनादेव मुक्ता स्युर्यदि मानवा । मृद्भस्मवासी नित्य श्वा स कि मुक्तो भविष्यति ॥८२॥ शीतवातातपसहा भक्ष्याभक्ष्यसमा प्रिये । तिष्ठन्ति सूकराद्याश्च ज्ञानिनस्ते भवन्ति कि ॥८३॥ आजन्ममरणात ये गङ्गादितटिनीस्थिता । मण्डूकमत्स्यप्रमुखा ज्ञानिनस्ते

भवति किं ॥९५॥ षड्दर्शनमहाकूपे पतिताः पशवः[1] प्रिये । परमार्थं न जानन्ति पशुपाशनियन्त्रिताः ॥९९॥ वेदशास्त्रार्णवे घोरे उह्यमाना इतस्ततः । षडूर्मिनिग्रहग्रस्तास्तिष्ठन्ति हि कुतार्किकाः ॥१००॥ अभ्यस्य वेदशास्त्राणि तत्त्वं ज्ञात्वाथ बुद्धिमान् । पलालमिव धान्यार्थी सर्वशास्त्राणि संत्यजेत् ॥१०५॥ न वेदाध्ययनान्मुक्तिर्न शास्त्रपठनादपि । ज्ञानादेव हि कैवल्यं नान्यथा वीरवन्दिते ॥१०७॥ यावत्कर्माणि दीप्यन्ते तावत्संसारवासना । यावदिन्द्रियचापल्यं तावत्तत्त्वकथा कुतः ॥११५॥ यावद्देहाभिमानश्च ममता यावदेव हि । यावत्प्रयत्नवेगोऽस्ति तावत्संकल्पकल्पना ॥११६॥ यावन्नो मनसः स्थैर्यं तावत्तत्त्वकथा कुतः । यावन्न गुरुकारुण्यं तावत्तत्त्वकथा कुतः ॥११७॥ तावत्तपो व्रतं तीर्थं जपहोमार्चनादिकं । वेदशास्त्रागमकथा यावत्तत्त्वं न विन्दति ॥११८॥ Veram beatitudinis obtinendae viam in rituum *kaula* appellatorum cognitione positam esse. बहुनात्र किमुक्तेन रहस्यं शृणु पार्वति । कुलमार्गादृते मुक्तिर्नास्ति सत्यं न संशयः ॥१२१॥ तस्मात्कुलार्थतत्त्वं हि विज्ञेयं श्रीगुरोर्मुखात् । सुखेन मुच्यते जन्तुर्घोरसंसारबन्धनात् ॥१२२॥ 2 Qui ritus hoc capite celebrantur. सर्वेभ्यश्चोत्तमा वेदा वेदेभ्यो वैष्णवं परं । वैष्णवादुत्तमं शैवं शैवाद्दक्षिणमुत्तमं ॥ दक्षिणादुत्तमं वामं वामात्सिद्धान्तमुत्तमं । सिद्धान्तादुत्तमं कौलं कौलात्परतरं न हि ॥[2] "एकतः सकला धर्मा यज्ञतीर्थव्रतादयः । एकतः कुलधर्मस्तु तत्र कौलोऽधिकः प्रिये ॥ "योगी चेन्नैव भोगी स्याद्भोगी चेन्नैव योगवित् । भोगयोगात्मकं कौलं तस्मात्सर्वाधिकं प्रिये ॥ भोगो योगायते साक्षात्पातकं सुकृतायते । मोक्षायते च संसारः कुलधर्मे कुलेश्वरि ॥ "शैववैष्णवदौर्गार्कगाणपत्येन्दुसंभवैः । मन्त्रैर्विशुद्धचित्तस्य कौलज्ञानं प्रकाशते ॥ "सर्वकर्मविहीनोऽपि वर्णाश्रमविवर्जितः । कुलनिष्ठः कुलेशानि भुक्तिमुक्त्योः स भाजनं ॥ "चतुर्वेदी कुलाज्ञानी श्वपचादधमः प्रिये । श्वपचोऽपि कुलज्ञानी ब्राह्मणादतिरिच्यते ॥ Denique secta Kaulika a carnis edendae et mulsi bibendi opprobrio vindicatur. Utraque enim res nisi in ritibus prohibita esse dicitur. 3 De *Urdhvamnáyae*[3], quo vocabulo Saktarum codex sacer significari videtur, et de precis mysticae (*Paraprasadamantra* sive *Prasadaparamantra*) sanctitate. 4 Ritus traduntur, quibuscum preces illae recitandae sunt. Iique manuum et pedum gesticulatione (nyasa) constant, cum meditando (dhyána) conjuncta. Mahashodhanyásas. 5 De vasculis, mulsi generibus, carnibus, a mysta adhibendis. Nisi in sacrificiis, neque vino uti neque carne vesci licere, iterum atque iterum cavetur. अनिमित्तं तृणं वापि छेदयेन्न कदाचन । देवतार्थं द्विजार्थं वा हत्वा पापैर्न लिप्यते ॥ et infra: मन्त्रपूतं कुलद्रव्यं गुरुदेवार्पितं प्रिये । ये पिबन्ति जनास्तेषां स्तन्यपानं (regeneratione) न विद्यते ॥ द्रव्यं तु भैरवो देवि मोदः शक्तिः समीरिता । अहो पीतं च द्रव्यं हि मोहयेत्त्रिदशानपि ॥ तन्मैरेयं शिवे पीत्वा येन विक्रियते नरः । मद्यानैकपरो भूयात्स मुक्तः स च कौलिकः ॥ सुरा शक्तिः शिवो मांसं तद्भोक्ता भैरवः स्वयं । तयोरैक्यं समुत्पन्नमानन्दो मोक्ष उच्यते ॥ आनन्दो ब्रह्मणो रूपं तच्च देहे व्यवस्थितं । तस्याभिव्यञ्जकं द्रव्यं योगिभिस्तेन पीयते ॥ कुण्डीकनकपालानि मधुपूर्णानि बिभ्रतः । किं न पश्यति लोकोऽयं ब्रह्मविष्णुमहेश्वरान् ॥ निःशङ्को निर्भयो धीरो निर्लज्जो निष्कुतूहलः । निर्णीतवेदशास्त्रार्थो वरदां वारुणीं पिबेत् ॥ मन्त्रसंस्कारसंशुद्धामृतपानेन पार्वति । जायते देवताभावो भवबन्धविमोचकः ॥ ब्राह्मणस्य सदा पेयं क्षत्रियस्य रणागमे । मूलज्ञाने तु वैश्यस्य शूद्रस्यात्वेष्टिकर्मणि ॥ देवान्पितॄन्समभ्यर्च्य वेदशास्त्रोक्तवर्त्मना । गुरुं स्मरन्पिबन्मद्यं खादन्मांसं न दोषभाक् ॥ तृप्त्यर्थं सर्वदेवानां ब्रह्मज्ञानस्थिराय च । सेवेत मधुमांसानि तृष्णया चेत्स पातकी ॥ मन्त्रार्थं (°र्थं cod.) स्फुरणार्थं च मनसः स्थिरहेतवे । भवपाशनिवृत्त्यर्थं मद्यपानं समाचरेत् ॥ स्वेदात्मसुखार्थं यो मद्यादीनि स पातकी । प्राशयेद्देवताप्रीत्यै ह्यभिलाषविवर्जितः ॥ मत्स्यमांसासवादीनां पदार्थानां निषेवणं । यागकालं विनान्यत्र मया न कथितं प्रिये ॥ यथा क्रतुषु विप्राणां सोमपानं न दूषितं । मद्यपानं तथा कार्यं समये भोगमोक्षदं ॥ Etiam haec notanda: अमुद्रा पशोः (αμυητου) शक्तिः समुद्रा कौलिकस्य च । शक्तिं तां सेवयेद्यस्तु स भवेच्छक्तिसेवकः ॥ पराशक्त्यात्ममिथुनसंयोगानन्दनिर्भरः । य आस्ते मैथुनं तत्स्यादपरे स्त्रीनिषेवकाः ॥ 6 De diurnis mysteriorum cultoris (pujaka) cerimoniis. 7 De *Vatukae* (वटुक, वटु)[4] aliorumque daemonum (yogini, bhuta, kshetrapala) cultu. De Saktis adoratione. कुलदीपान्प्रदर्श्याथ शक्तिपूजां समाचरेत् ॥ स्वशक्तिं वीरशक्तिं वा दीक्षितां गुरुसंमतां । वाचयित्वा पिबेन्मद्यमिति शास्त्रस्य निश्चयः ॥ अदीक्षितस्त्रियाः कुर्यान्मद्यसंस्कारमर्चके । मन्त्रदीक्षाविधानेन शुद्धा भवति नान्यथा ॥ तस्मात्कुलधरां शक्तिं गन्धपुष्पाक्षतादिभिः । अभ्यर्च्य देवताबुद्ध्या भोगपात्रं निवेदयेत् ॥ तरुणी कन्यकाश्चापि प्रमदाश्च मनोहराः । संपूज्य देवताबुद्ध्या दद्यात्पात्रं पृथक्पृथक् ॥ अनिवेद्य तु यः शक्त्यै कुलद्रव्यं निषेवते । पूजितं निष्फलं देवि देवता न प्रसीदति ॥ चण्डाली चर्मकारी च मातङ्गी पुष्कसी तथा । श्वपची खट्टकी (sic) चैव कैवर्ती शिववासिता ॥ कुलाष्टकमिदं प्रोक्तमकुलाष्टकमुच्यते । कौलिकी (sic) शौण्डिकी चापि शस्त्राजीवी च रञ्जकी ॥ गायकी रजकी शिल्पी कौशिकी च तथाष्टमी । मन्त्रतन्त्रसमायुक्ताः समयाचारपालकाः ॥ कुमारी वा व्रतस्था वा यागमुद्राधरापि वा । पूजाकाले स्मृता (सुता cod.) प्राज्ञा सा पूज्या सहजा बुधे । उक्ताङ्गनाभावे चातुर्वर्ण्याङ्गना यजेत् ॥ 8 De septem mysteriorum gradibus (ullasa): árambha, taruna, yauvana, praudha, praudhanta, unmana, ana

[1] *Pecudes* omnes ii appellantur, qui mysteriis imbuti non sunt.

[2] Cf. *Wilson* (As. Res. XVII 222), quo loco de secta Tantrica, qua solet doctrina, disputavit.

[3] मम पञ्चमुखेभ्यश्च पञ्चाम्नाया विनिर्गताः । पूर्वश्च पश्चिमश्चैव दक्षिणश्चोत्तरस्तथा । ऊर्ध्वाम्नायश्च पञ्चैते मोक्षमार्गाः प्रकीर्तिताः ॥ Vox ipsa hoc disticho explicatur: ऊर्ध्वत्वात्सर्वधर्माणामूर्ध्वाम्नायः प्रशस्यते । ऊर्ध्वं नयत्यधस्स्थं च ऊर्ध्वाम्नायोऽयमीरितः ॥

[4] Quinque sive novem annorum pueri in his sacris adhibebantur iique (देवतापुत्राः) Sivam, velut puellae inde a primo usque ad nonum aetatis annum Saktim repraesentabant.

vastha. Mysteriorum summa in Sivae cum Sakti conjunctione constat शिवशक्त्यो: समायोगो यस्मिन्काले प्रजायते । सा सन्ध्या कुलनिष्ठाना समाधि: स निगीयते ॥[1] 9 De animo ab omni excepta numinis, meditatione abstrahendo Summum vero beatitudinis fastigium tum demum ascendi dicitur, quum mysta animum suum a numine (Siva) non differre intelligat न प्रत्यासनता योगो न नासाग्रनिरीक्षणं । ऐक्यं जीवात्मनोराहुर्योगं योगविशारदा: ॥ ध्यायेत क्षणमात्रं वा श्रद्धया परमं महः । यद्ब्रह्म सुमहत्पुण्यं तस्यान्तो नैव गम्यते ॥ क्षणं ब्रह्माहमस्मीति य: कुर्यादात्मचिंतनं । तत्सर्वं पातकं हन्यात्तमः सूर्योदयो यथा ॥ De viri qui summum mysteriorum gradum obtinuit (kaulikendra, yogisa), potestate 10 De diebus sollennibus quibus Bacchanalia celebranda sunt कृष्णाष्टमी चतुर्दश्यावमावास्या च पूर्णिमा । संक्रांति: पंच पर्वाणि तेषु पुण्यदिनेषु च ॥ etc 11 De vivendi ratione, a kaulika observanda Mysteria ne cum profanis communicentur, saepe injungitur यथा रक्षति चौरेभ्यो धनधान्यादिकं । कुलधर्मं तथा देवि पशुभ्य: परिपालयेत् ॥ अंत: कौलो बहि: शैवो जनमध्ये तु वैष्णव: । कुलं सगोपयेद्देवि नारिकेलफलाम्बुवत् ॥ वेदशास्त्रपुराणानि दृष्ट्वा वरयोषिता इव । इयं तु शाम्भवी मुद्रा गुप्ता कुलवधूरिव ॥ 12 De magistro (μυσταγωγός) a discipulis colendo (gurusripadukapuja) 13 Quinam idonei et discipuli et magistri sint, exponitur 14 De initiationum generibus[2] 15 De precibus rite recitandis (purascharanalakshanam) 16 Ceremoniae magicae, aut ad removenda obstacula (santikarman), aut ad subigendos aliorum animos (vasyakarman) susceptae (kamyakarmavidhanam) 17 Hoc capite terminorum technicorum a Saktis adhibitorum veriloquia, eaque raro in rem traduntur Pauca excerpsi कुलं गोत्रं समाख्यातं तच्च शक्तिशिवोद्भवं । येन सिद्धमिति (?) ज्ञानं कौलिकं सोऽभिधीयते ॥ अकुलं शिव इत्युक्तं कलं शक्ति: प्रकीर्तिता । कुलाकुलानुसंधाननिपुणं कौलिकं प्रिये ॥ Liber in hoc disticho desinit इति ते कथिता( ) किंचिदुत्तमाम्नायसंज्ञिता । समासेन कुलेशानि किं भूय: श्रोतुमिच्छसि ॥

De codice Parisinco cf Hamilton p 20

Codex anno 1760 exaratus est In fine haec leguntur: संवत १८१६ मार्गशीर्षशुक्लाष्टम्यां श्रीधर्मावतारराजाराजमनाराधयत जीवपठनार्थं केलासपंडितेन लिखितं ॥ In pagina 79[b] haec अधुना पंडितगोविंदरामसम्मत इदं पुस्तक ॥

In foliis signandis scriba numerum ६० praetermisit, nihil vero desideratur (Wilson 254)

148

Lit Bengal Charta Ind Foll 40 Long 10 Lat 4 Linn 7

Krikalasadipika[3], liber mysticus, in capita quatuor divisus Incipit कैलाशशिखरासीनं पञ्चवक्त्रं सनातनं । पप्रच्छ गिरिजा वाक्यं विनयेन जगत्पतिं । श्रीलीलावत्युवाच । इदानीं क्रकलासो पि पशुरूपधरा (°ro) ध्यय । पशुवाक्यप्रबोधाय उपायं वद शङ्कर । ईश्वर उवाच । साधु पृष्टं त्वया भद्रे पशुवाक्यप्रबोधनं । आदौ तु कथयिष्यामि पश्चात्साधनमुत्तमं । कार्तिके फाल्गुने चापि तृतीयायां महानिशि । एकाकी निर्भयो गत्वा चितायां वरवर्णिनि । शुद्धासन समासाद्य देवीं ज्ञात्वा तु चर्चिकां । शुष्काकरादीमुग्ररावां मला घोरतरेक्षिणी । युवतिं द्विभुजां तालजया मुक्तकचां भजे । एवं ध्यात्वा प्रयत्नेन जपेन्मन्त्रमनन्यधी । तारं माया तथा चर्चि चर्चिके क्रकलासक । घोष येद्वितयं वह्निकान्तामन्त्र: परात्पर: । एवं सहस्रं प्रजपेन्मन्त्र: सिद्धिरनुत्तमा । क्रकलासरवं ज्ञात्वा साधको गतशोकवान । तत्प्रसादान्महेशानि साफल्यं तस्य जायते । स ब्रूते सकला वार्त्ता साधकाय यदा तदा । राजानं वशयेच्चित्रं कामिनीश्च न संशयः । etc

Capite primo et secundo Parvatis cultu mystico ea potestas obtineri perhibetur, ut animalium et geniorum voces intelligantur, eaque re miracula varia efficiantur Nomen libello a causis duabus inditum est, primum quod chamaeleontis voce cognita summus mystarum gradus ascendi traditur, deinde quod Siva ipse ea forma apparere dicitur Namque, ut in rebus mysticis ambigua omnia et lucifuga, eorum omnium, quae infra enumerantur, animalium forma et Siva et Parvati se manifestare videntur

Patala I Foll 1–11[b] Krikalasasabdas Vallisiddhis (?) Mushikasabdas Marjarasabdas Pherusabdajnanam Svasabdajnanam Bhekasabdajnanam Godhasabdajnanam Gosabdajnanam Mrigasabdajnanam Meshasabdajnanam Chagasabdajnanam Sasakasabdajnanam Rikshadisabdajnanam Sukarasabdajnanam Kankalasiddhis

Patala II Foll 11[b]–18[a] Kakasabdajnanam Khanjanasiddhis Mayurasiddhis Vidyadharapakshavisesha-siddhis Kankasabdajnanam Vakasabdajnanam Chatakasabdajnanam Sukasabdajnanam Sarikasabdajnanam Sarasasiddhis Kapotasiddhis Kukkutasabdajná-

---

[1] De mysteriorum solatio haec प्रवृत्ते भैरवीचक्रे सर्वे वर्णा द्विजातय: । निवृत्ते भैरवीचक्रे सर्वे वर्णा: पृथक्पृथक् ॥ स्त्री वाथ पुरुष: शण्ढो वा श्वपचो वा द्विजातय: । चक्रमध्ये न भेदोऽस्ति सर्वे देवसमा स्मृता: ॥

[2] Tirocinio peracto homo ad sacra admissus *buddha* s ve *prabuddha* (expergefactus) ὁ τελεστής, vero *bodhaka* (qui ex somno excitat) appellatur

[3] In codice ipso ubique *Krakalása* legitur

nam. Hansasiddhis. Kshemankarísabdajnánam. Kukkutasabdajnánam. Tiṭṭibhasabdajnánam. Kokasiddhis Chakorasabdajnánam. Kítasabdajnánam.

Paṭala III. IV. Foll. 18^{b}–40. Incipit: अथ वक्ष्ये महेशानि साधनं परमाद्भुतं । कालिकाया महादेव्या नायिकानाञ्च पार्व्वति । आदौ दीपिनि देवेशि वक्ष्या वीरपूजिते । यस्य विज्ञानमात्रेण जीवन्मुक्तो भवेन्नरः । सर्व्वेषामपि देवानां दीपिनि या प्रकीर्त्तिता । चतुर्व्वर्गप्रदा विद्या सिद्धविद्यासु पार्व्वति । etc.

De ritibus et precibus agitur, quibus mysta efficere possit, ut dea suprema (paramesvarí) ipsa se manifestet, sibique summae in magia perfectionis (siddhi) nuntia sit. Quae superstitiones, ut in ejusmodi mysteriis fieri solet, exsecrandis nequitiis non vacabant.

Codex post annum 1810 exaratus est. (WILSON 309.)

149.

Lit. Bengal. Charta Ind. Foll 235. Long $11\frac{1}{2}$. Lat. 4. Linn 8.

Tantrasáras, doctrinae mysticae compendium, a *Krishnánanda* compositum. Totum opus, in capita (parichheda) quatuor divisum, ex aliis libris excerptum est, quorum nomina partibus plerisque praefixa sunt. Locis tamen difficilioribus Krishnánanda passim commentarium brevem addidit. Ad cognoscendas Tántrikorum superstitiones hic liber haud uno nomine utilis est, quum non ante seculum sextum decimum scriptus Tantrarum omnium quasi medullam contineat.[1] Incipit: नत्वा कृष्णपदद्वन्द्वं ब्रह्मादिसुरवन्दितं । गुरुञ्च ज्ञानदातारं कृष्णानन्देन धीमता । तत्तद्ग्रन्थगताद्वाक्याद्व्याख्यानार्थं प्रतिपद्य च । सौकार्य्यार्थं च संक्षेपात्तन्त्रसारः प्रतन्यते ॥

I. Foll. 1–26^{a}. Gurulakshaṇam fol 1^{b}. Śishyalakshaṇam 1^{b}. Pitrádito díkshánishedhas 2^{a}. Díkshá 3^{a}. Iti kulákulavichâras 4^{a} Rásichakram 4^{a}. Nakshatrachakram 4^{b}. Akathahachakram 5^{a} Akadamachakram 5^{b}. Rinidhanichakram 6^{a}. Námagrahanaprakáras 6^{b}. Díkshákálas 7^{a}. Váraniyamas 7^{a}. Tithiniyamas 7^{a}. Nakshatranirṇayas 7^{b}. Yoganirṇayas 7^{b}. Lagnanirṇayas 7^{b}. Pakshanirṇayas 7^{b} Málánirṇayas 8^{b}. Málániyamas 9^{a}. Ásanabhedás 10^{a}. Málísanskáras 10^{a}. Purascharaṇam 11^{b}. Purascharaṇe 'bhakshyádinishedhas 12^{a}. Japaphalam 13^{b}. Purascharaṇaprayogas 16^{a}. Kúrmachakram 17^{a}. Mantránám dasa sanskárás 17^{b}. Kalávatídíkshâprayogas 18^{a}. Pancháyataní díkshá 23^{b}. Sankshepadíkshá 24^{b}. Sarvatobhadram 24^{b}. Trilohí mudrá 25^{b}.

II. Foll. 26^{a}–152^{b}. Sámányapújápaddhatis 26^{a}. Sandhyáprayogas 26^{a}. Snánavidhis 27^{a}. Antarmátṛiká 30^{b} Iti sámányapújápaddhatis 34^{b} Bhuvaneśvarímantrás 34^{b}. Annapúrṇámantrás 37^{b}. Triputámantrás 38^{a}. Haritámantrás 39^{a} Nityamantrás 40^{a}. Vajraprastárinímantrás 40^{b} Durgámanavas 41^{a}. Mahishamardinímantrás 42^{a}. Jayadurgámantrás 43^{a}. Triśúlinímantrás 43^{a}. Vágíśvarímantrás 43^{b}. Párijátasarasvatímantrás 45^{b}. Ganesamantrás 46^{a}. Herambamantrás 47^{b}. Haridráganesamantrás 48^{a}. Lakshmímantrás 48^{b}. Mahálakshmímantrás 49^{b}. Súryamantrás 51^{a}. Vishnumantrás 53^{b}. Rámamantrás 57^{a}. Krishnamantrás 58^{a}. Vásudevamantrás 65^{b}. Dadhivámanamantrás 66^{a}. Hayagrívamantrás 66^{b}. Hayagrívaikáksharamantrás 66^{b}. Nrisinhamantrás 67^{a}. Hariharamantrás 68^{a}. Varáhamantrás 68^{b}. Sivamantrás 69^{a} Kshetrapálamantrás 73^{b}. Bhairavímantrás 75^{b}. Sampatpradá Bhairaví 78^{a}. Kaulesabhairaví 78^{b}. Sakalasiddhidá Bhairaví 78^{b}. Chaitanyabhairaví 78^{b}. Kámesvarí Bhairaví 79^{a}. Shatkútá Bhairaví 79^{b}. Bhogamokshapradá Bhairaví 79^{b}. Rudrabhairaví 79^{b} Bhuvanesvarí Bhairaví 80^{b}. Tripurabálámantrás 80^{b} Annapúrnesvarí Bhairaví 81^{b} Śrívidyá 82^{b}. Shodaśí 83^{b}. Panchamí 87^{b}. Dípaní 88^{a} Śrímantrás 88^{b} Śríchakranáse práyaschittam 89^{a}. Śríchakrapádodakamáhátmyam 89^{a}. Darsanaphalam 89^{a}. Sankshepa-Śrívidyápaddhatis 89^{a}. Sthitikramas 94^{a}. Mushṭinyásas 94^{a}. Shodhányásas 94^{b} Ganesanyásas 94^{b} Grahanyásas 95^{b}. Nakshatranyásas 95^{b}. Yoginínyásas 96^{a}. Rásinyásas 96^{a}. Píṭhanyásas 96^{a}. Tripuránjásas 96^{b}. Kámaratinyásas 97^{a}. Shodasa nityá nyásas 97^{a}. Prakaṭayoginínyásas 98^{b}. Áyudhanyásas 98^{b}. Prachandachandikámantrás 106^{a}. Shodasívidyá 109^{a}. Syámámantrás 110^{a}. Mantrabhedás 113^{b}. Guhyakálí 116^{a}. Iti Syámáprakaranam 117^{a}. Tárinībhedás 117^{a}. Tárâchamanam 117^{b}. Vírasádhanam 126^{a} Savasádhanam 128^{a}. Vidyábhedás. Chandograsúlapánimantrás 130^{a}. Mátangímantrás 130^{b}. Uchchhishṭachándálinímantrás 131^{a}. Dhúmávatímantras 131^{b} Bhadrakálímantrás 132^{b}. Uchchhishṭaganesamantras 132^{b}.

[1] Occurrunt ibi hi versus, qui veneficia, in libris Vedicis *calaga* (καταδεσμος) appellata, in memoriam reducunt तथा नरसिंहसमुद्भूतं कीलक मंत्रमंत्रितं । निखनेन्मन्दिरे यस्य तरेदुच्चाटनं परं ॥ अथ वीर्य्या खनेद्यस्य क्रयविक्रयतां हरेत् । निखनेच्छौण्डिकागारे तन्मद्यं वैकृत भवेत् ॥ वेश्यागृहे तु निखनेद्ग्राहकं लभते तु सा । कन्यागृहे निखनेच्च विवाहो भवेद्ध्रुवं ॥ मानुषास्थिसमुद्भूतं कीलक चाभिमंत्रितं । निखनेन्मन्दिरे यस्य मरणं तस्य निश्चितं । उद्धृते तु भवेत्स्वास्थ्यमिति सर्व्वस्य संमत ॥ Cf infra fol 146^{b} (Cod E I H 1200 fol 150^{a}) ओं टं टा टं टां टिं टीं टुं टूं टें टैं टों टौं टं टः अमुकं गृह्ण हुं हूं टं ठः । इति मंत्रेण शृगालास्थिमयं कीलकं पंचांगुलं सहस्रेणाभिमंत्रितं यस्य गृहे श्मशाने वा तस्य नाम्ना निखनेत्स उन्मत्तो भवति । ओं डं डा डिं डीं डुं डूं डें डैं डों डौं अमुकं गृह्ण २ हूं डं डः । अनेन मंत्रेण मनुष्यास्थिमयं कीलकं वितस्तिप्रमाणं सहस्रेणाभिमंत्रितं यस्य गेहे श्मशाने वा निखनेत्तस्य समस्तपरिवारो नश्यति । उद्धृतेऽथवा शांतिः । etc

Dhanadámantrás 133b. Şmasánakálí 134b. Vagalámukhí 135a. Karnapısáchímantrás 136a. Siddhilakshanam 136b. Manjughoshamantrás 136b. Tárinikalpas 138b. Sárasvatakalpas 140a. Kátyáyaníkalpas 141a. Jayadurgámantrás 142a Vışálákshí 142b. Gaurímantras 143a. Brahmasrímantras 143b. Indramantras 143b. Garudamantras 144a. Garudastavas 144b Vishaharágnımantras 144b Vrıschıkádıvishaharamantras 144b *Hanúmatsádhanam* 145a. Jválámukhímálıní 145b Árdrapaţí 146a.[1] Smasánabhairaví 146a. Mahákálı 146a Nıgadabandhamokshanam 146b. Tryambakamantras 146b. Mrıtyusanjıvaní 147a. Sukropásıtá mrıtyusanjívaní 147b. Ákarshanavıdhánam 147b. Chámundámantrás 148a. Vıdveshanam 148a. Uchcháţanavıdhıs 148b. Sukhaprasavamantras 148b Adarsanaprakáras 148b Yogınísadhanam 149a. Kámesvarí 150a Pujádháras 151a. Yantrasanskáras 151b. Chakrapratishţháprayogas 152a

III Foll 152b–191a Dıgvıdhánam 152b. Pújáyám vihitanishiddháni 152b Mantrasıddher upáyas 154a Mantránám doshádoshás 154b. Mantradoshasántıs 155b. Homártham kunḍanırnayas 155b. Kundánám viseshaphaláni 157a. Kámyahomártham kunḍanirnayas 157a. Nıtyahomapaddhatıs 158b. Sankshepahomaprayogas 159a. Vrıhaddhomapaddhatıs 160a. Homadravyáni 163a. Shaţkarmalakshaṇam 163b. Ásanam 164a.[2] Bhútánám udayas 164b. Bhútánám mandaláni 164b. Bhuvanesvarístotram 165a. Bhuvanesvaríkavacham 166a. Annapúrnástotram 166b. Annapúrnákavacham 167a. Tripuţástotram 167b. Asyáh kavacham 168a. Durgáyáh satanámastotram 168b. Asyáh kavacham 169a. Mahıshamardinístotram 169b. Asyáh kavacham 170a. Lakshmístotram 171a. Asyáh kavacham 171a. Sarasvatístotram 171b. Ganesastotram 172a. Haridráganesakavacham 173a. *Súryakavacham* 173a. Vishnustotram 173b. Rámachandráshţottaraşatanámastotram 174a. Asya kavacham 175b. Krishnastotram 176a. Gopálastotram 176b. Asya kavacham 177a. Nrisinhakavacham 178a. *Şivastotram* 178a. *Şivakavacham* 179a Bhairavástotram 179b. Bhairavíkavacham 180a. Srívıdyástotram 180b. Mahátripurasundaríkavacham 180b. Kinkiṇístavas 181b. Şríkavacham 181b. Vaţukastotram 182a. Prachaṇḍachandıkástotram 183b. Asyáh kavacham 184a. Şyámákavacham 184b. Syámástotram 185b. Tárástotram 186b. Táráprajnaţiká a *Sankaracharya* scripta 187a.[3] Sántıstotram 188a. Tárákavacham 189a Guhyashodhá 190a. Vagalámukhístotram 190b.

IV Foll. 191a–223b. Chatuḥshashţyupachárás 191a Manimuktádıdravyánám nırmályakálakathanam 191b. Tripurasundaryáh shodasopacháramantrás 191b. Rudrákshamáhátmyam 192b. Naımittıkádıkarmabhange práyaschıttam 193b Vıshṇuvárádhanamantrás 194a Yogángásanáni 195b. Mudrás 195b. Dháraṇayantráni Bhuvanesíyantram 198b. Tvarıtáyantram 199a. Durgáyantram 199a. Lakshmíyantram 199a. Bhairavíyantram 199b. Kálíyantram 199b. Ganesayantram 199b. Rámayantram 199b. Narasınhayantram 200a. Gopálayantram 200a. Devakíputrayantram 200b. Şivayantram 200b Sántıkádau dháranayantram 200b. Yantralekhanadravyam 201a. Sántyudakasnánam 201a. Atha sankshepatah sarvásám devatánám nıtyapújávidhir likhyate 201a. Naımittıkavidhis 202a. Prayogavıdhis 203b. Bhuvanesvaríprayogas 203b. Tvarıtáprayogas 203b Durgáprayogas 204a. Sarasvatíprayogas 204a. Lakshmíprayogas 204a Ganesaprayogas 204a. Súryaprayogas 204a. Ramaprayogas 204b. Vıshṇuprayogas 205a. Dadhıvámanaprayogas 206a. Hayagrívaprayogas 206a. Nrisinhaprayogas 206a. Varáhaprayogas 206b. Dakshınámúrttıprayogas 206b. Bhairavíprayogas 206b. Sundaríprayogas 207a. Chhinnamastáprayogas 208b. Syámáprayogas 208b. Tarpanam 209a. Nıgrabáder upáyas 209b. Vetálasiddhıs 209b: तदुक्तं कुलचूडामणौ ॥ भैरव उवाच ॥ वेतालादिमहासिद्धिः कथं भवति चंडिके । तन्मे कथय देवेशि यदि स्नेहोऽस्ति मां प्रति ॥ देव्युवाच ॥ निंबवृक्षोद्भवं काष्ठं श्मशाने साधकोत्तमः । भौमवारे मध्यरात्रौ गत्वा [कुलपु]गान्वितः ॥ खनित्वा चाष्टलक्षं वै जपेन्महिषमर्दिनीं । तत्सहस्रं हुलेद्वास (हुलेद्वस MS.) तत्रैव पितृकानने ॥ काष्ठमुद्धृत्य तस्मिन्दै दंडं पादुकमूषितं । कृत्वा दुर्गाष्टमीरात्रौ श्मशाने निःक्षिपेत्ततः ॥ तस्योपरि शवं कृत्वा पूजयित्वा यथाविधि । शवासने गतो धीरो जपेदष्टसहस्रकं ॥ ततो मातृबलिं दत्वा काष्ठमामंत्रयेत्ततः । स्फें स्फें दंड महाभाग योगिनीहृदयप्रिय । मम हस्तस्थितो नाथ ममाज्ञां परिपालय ॥ इत्यमाभ्य वेतालं यत्र यत्र प्रयुज्यते । तं तं पूर्णविधायाथ पुनरायाति कौलिकं ॥[4] गच्छ गच्छ महाभागे पादुके चरवर्षिणि । मत्पादस्पर्शमात्रेण गच्छ त्वं शतयोजनं ॥ घटलोहं समासाद्य पंचाशदंगुलाकृतिं । खङ्गं कृत्वा तत्र मंत्रं लिखित्वा पूजयेत्मनुं ॥ तत्सहस्रं ततो हुत्वा महाशवकलेवरे । खनित्वा क्षीरवृक्षाग्रे यत्नाः शुष्केऽप (? शुष्क तु) भापयेत् ॥ कुलाष्टम्यामर्धरात्रौ पितामध्ये विशेषतः । प्रीतिपूर्वं समामंत्र्य हुलेत् (?) पितृवने ततः ॥ मधुरत्रयसंयुक्तं पिष्टपत्रैः संयुतं । पादादिमूर्धपर्यंतं होमान्ते बलिमाहरेत् ॥ चलंते परमा माया देवी महिषमर्दिनी ।

[1] De incantamento panni udi ope faciendo

[2] यमाग्रे स्वस्तिक भूयो विकटं कुक्कुटं पुनः । पद्मं भद्रकमित्याद्युत्मनानि मनीषिणः ॥

[3] Inc, । ... मध्यस्मेव सर्वभुक्ति मध्यविष्णुगिरिश्चालमुक्ते । मोक्षमयमनमनुजमुरतं निगमांतमयं कुरु पुरुषे ॥

[4] 'Und nun komm, du alter Besen! Nimm die schlechten Lumpenhuellen, Bist schon lange Knecht gewesen, Nun erfuelle meinen Willen! Auf zwei Beinen stehe, Oben sei ein Kopf, Eile nun und gehe Mit dem Wassertopf!' *Goethe*

ध्यायति पलिपूर्णास्या घरहस्ता हसन्मुखी ॥ गृह्ण चलेति शब्दं वै खड्गमुन्नोल्य धारयेत् । घोरदंष्ट्रे महाकालि कपालस्वरूपिणि । घां घीं घौं घूं घैं घौं घः । ईं ॐ कुरु कल्याणं विपक्षच्छेदयित्वरं ॥ एवमामंत्र्य खड्गं तु पट्टहिरय विपेचरः । छित्वा छित्वा पुनश्छित्वा गच्छत्याकृष्यते पुनः ॥ etc Válakasanskáras 210^{b}. Chhágádibalividhis 211^{a}. Kuláchāras 211^{a}. Ṣivábaliprakáras 213^{a}. Kulavartma sarvatra gopaníyam 213^{a}. Prátahkṛtyam 213^{b}. Atha dútíyágo nirúpyate. Tatrádau Vijayásvíkáras 214^{a}. Japanaprakáras 214^{b}. Mánasádisodhanam 215^{b}. Ṣaktisodhanam 216^{a}. Naivedyam 217^{b}. Virá-nám purascharaṇam 217^{b}. Yoginám mantrasnánam 219^{a}. Sandhyá 219^{a}. Anantarapújá 219^{a}. Homas 219^{b}. Antahpanchamakárayajanam 219^{b}. Kumáripújá 219^{b}. Yogaprakriyá 220^{b}.

Libri auctoresque in nostro codice hi laudantur: Agastyasanhitá foll. 2^{a} 12^{a}. etc Ágamakalpadruma 2^{a}. 5^{b}. 17^{a}. (cf. Kalpadruma). Ádiyamala 142^{b}. Uttaratantra 214^{b}. 215^{a}. 216^{b}. Ekavírakalpa 10^{a}. 117^{a}. 124^{b}. Kalpadruma 4^{a}. (cf Ágamakalpadruma). Kálikápuráṇa 9^{b}. 38^{a}. 153^{b}. 219^{a}. Kálitantra 110^{a}. 110^{b}. 153^{b}. 208^{b} Kálirahasya 113^{b}. Kálihṛdaya 31^{b}. Kukkuṭesvaratantra 137^{a}. Kubjikátantra 130^{a}. 169^{b}. Kumárikalpa 111^{a}. 111^{b}. 118^{a} 214^{b}. Kulachúdámani 27^{a}. 42^{b}. 113^{b} 206^{b}. 209^{b}. Kulaprakása 14^{b}. Kulasára 15^{a}. Kulámṛta 27^{b}. 84^{b}. Kulárnava 12^{a}. 12^{b}. etc Kaulavaliya 151^{b}. 153^{a}. Kaulikatantra 216^{a}. Kriyására 1^{b} 2^{a} Ganesavimarsiní 2^{b}. 24^{a}. 158^{a}. Gándharva 125^{b}. Gáruḍa 145^{b}. Gautamíya 7^{a}. 8^{a} 9^{b}. etc. Chakradípiká 59^{a}. Chandrachúḍámaṇi 119^{b}. (cf Tantrachúdámani). Chámundátantra 9^{b}. Chanda[h]sangraha 125^{b} Jnánárṇava 30^{a}.-31^{b}. 76^{b}. etc. (cf Yoginíjnánárnava) Tattvabodha 88^{a}. Tantrakaumudíkára 83^{b}. Tantrachúdámaní 118^{b}. (cf Chandrachúdámani) Tantrarája 4^{b}. 9^{b}. Tantrahṛdaya 34^{b}. Tripurására 81^{b}. Dakshinamúrttisanhitá 34^{b}. 38^{b}. 45^{b}. etc Nandikesvarasanhitá 27^{a} Navaratna 93^{b}. Navaratnesvara 19^{a}. 103^{a}. 201^{b}. 219^{a}. Náradíya 151^{a} 152^{b}. Náráyaṇakalpa 15^{a}. Náráyaṇíya 4^{b}. 42^{a}. Nibandha 4^{a}. 5^{a}. 144^{a}. 154^{b}. etc.[1] Nílatantra 17^{a}. 27^{b}. 117^{a}. etc. Padmapuráṇa 175^{b}. 193^{a}. Pingalátantra 4^{b}. Pingalámṛta 6^{b}. Purascharaṇachandriká 14^{b}. 56^{b}. Prapanchasára 18^{a}. 45^{b}. 55^{b}. 162^{a}. Pheṭkáriní 123^{a}. 131^{b}. Pheṭkáriya 113^{b}. 119^{b}. etc. Mahápheṭkáriya 117^{b} Brahmapuráṇa 156^{b}. Brahmayámala 32^{b}. Brahmasanhitá 63^{b}. 160^{a}. 178^{b}. Brahmopanishad 189^{a} *Bháratáchárya* 86^{a}. Bhávachúḍámaṇi 128^{a}. 212^{a}. 216^{a}. Bhutabhairava 88^{b}. Bhairavatantra 18^{b}. 109^{b}. Bhairavíya 123^{a}. Bhairavítantra 3^{a}. (cf Svachhandabhairava). Matsyasúkta 2^{b}. 34^{b}. 118^{a}. etc Mantrachúḍámani 214^{b}. Mantradevaprakásiká 45^{b}. 68^{a}. 131^{a}. 143^{b} Mantrayantraprakása 152^{b}. Mátṛkárnava 125^{b}. 219^{a}. Málinívijaya 3^{b}. 9^{a}. *Máyátantra* 84^{a}. *125*^{a}. *Muṇḍamálátantra* 3^{b} 8^{b}. 9^{b}. etc. Maithilás 22^{a}. Yogaratnávalí 5^{b}. Yoginíjnánárnava 85^{b}. Yoginítantra 2^{b}. etc. Yoginíhṛdaya 3^{a}. 10^{a}. Ratnávalí 7^{b}. (cf. Yogaratnávalí) *Rághavabhaṭṭa* 4^{a}. 19^{b}. 153^{b}. Rámárchanachandriká 4^{b} 7^{b}. 24^{a}. Rudrayámala 2^{b}. Yámalíya 6^{a}. (cf. Ádiyámala, Brahmayámala, Siddhayámala) Lalitátantra 216^{b}. Vasishṭhasanhitá 156^{a}. (cf. Vásishṭha) Vámakesvaratantra 130^{b}. 151^{b} 198^{a}. Váráhítantra 3^{b} 8^{b}. 9^{b} etc. Váráhíya 30^{a}. Vásishṭha 24^{b}. 157^{a} Vijayákalpa 214^{a} *Vidyádharáchárya* 16^{b} Vidyánandanibandha 34^{b}. Visuddhesvaratantra 9^{a}. 13^{b}. 27^{b} 30^{a}. etc. Vìṇasára 18^{a}. 23^{b}. etc. Víratantra 110^{b} 113^{b}. 211^{b}. etc. Vírabhadra 126^{a}. Vaisampáyanasanhitá 3^{a} 11^{a}. 13^{a}. 69^{a} *Ṣankaráchárya* 119^{a}. 188^{a}. Ṣáradá[tilaka] 4^{a}. 14^{b}. 17^{b} etc Ṣiválgama 217^{b} Ṣríkrama 2^{b} 8^{b}. *81*^{a}. Sanatkumárakalpa 61^{a}. Sanatkumáratantra 24^{a}. 33^{a} 178^{a} Sanatkumárasanhitá 6^{b}. Sanatkumáríya 10^{a} Samayáchára 217^{b}. etc. Sammohanatantra 26^{b}. Sárasangraha 1^{b}. Sárasamuchchhaya 152^{b}.[2] Siddhayámala 2^{b} 85^{a}. 182^{a}. (siddhi°). Siddhasárasvata 3^{b} 123^{b} etc Siddhesvaratantra 113^{b} Skandhapuráṇa 193^{a} Svachhandabhairava 88^{b} Svatantra 101^{b} 114^{a} 125^{b} (Svatantratantra) 201^{b} 214^{a}. 216^{a}. Svayambhúmátṛkátantra 141^{a} Hansaparamesvara 8^{b}. Hansamáhesvara 10^{a}. Hanúmatkalpa 173^{b}

In fine haec leguntur. श्रीमहामहोपाध्यायश्रीकृष्णानन्दभागीरथभट्टाचार्यविरचिते तंत्रसारे चतुर्थः परिच्छेदः समाप्तः ॥

De codice Havniensi cf Westergaard, p 101, de Berolinensi Weber, p 361. Qui codex utrum recensiorem breviorem quandam contineat, necne, in praesentia divinari non licet

Codex anno 1812 exaratus est. Folium ६४ desideratur, numerum ६४ scriba praetermisit, nihil tamen deest.

In foliis 224–235 varii generis circuli et formae mysticae (chakra, mandala, yantra, kunda) delineatae sunt. 1. Nakshatrachakram. 2. Riṇadhanachakram 3 Kulakulachakram. 4 Akathahachakram 5 Akadamachakram 6 Rásichakram 7. Sarvatobhadramandalam. 8 Alpasarvatobhadramandalam 9 Laghunábhamandalam 10 Panchábjamandalam. 11. Kúrmachakram 12 Mátṛkáyantram 13 Sámányapújáyantram 14 Bhuvanesvarípujayantram 15 Tripuṭápújáyantram 16 Tárápujáyantram 17. Vajraprastáriṇípujáyantram. 18 Nityapujáyantram 19. Ganesapújayantram

[1] Liber saepe laudatur sed titulum accuratiorem nusquam repperi. Cf Vidyánandanibandha

[2] Id est Tripurasárasamuchchhaya.

20. Vágísvarípújáyantram. 21–23. Srîkrishṇasya pújáyantram. 24. Gopálasya pújáyantram. 25. Tripurábhairavípújáyantram. 26. Varáhapújáyantram. 27. Annapúrṇábhairavípújáyantram. 28. Chandograṣúlapáṇipújáyantram. 29 Vaṭukabhairavapújáyantram. 30. Shatkútábhairavípújáyantram. 31. Chaitanyabhairavípújáyantram 32. Rudrabhairavípújáyantram 33, 34. Syámápújáyantram 35. Srívidyápújáyantram. 36. Prachandachandikápújáyantram. 37. Guhyakálísmasánakálíbhadrakálímahákálínám pújáyantram 38, 39. Tárápújáyantram. 40. Dhanadápújáyantram. 41. Smasánakálípújáyantram. 42. Visálákshípújáyantram. 43. Vagalámukhípújáyantram. 44. Tárinípújáyantram 45 Chandograsúlapáner yantram. 46. Ṣrídurgáyantram. 47. Garudayantram 48. Vagalámukhídháranayantram. 49. Lakshmíyantram. 50. Ṣrírámayantram. 51. Hanúmadyantram. 52. Manjughosha. 53. Tripurádháraṇayantram. 54. Gaṇeṣadháranayantram. 55. Lakshmyá dháranayantram. 56. Nrisinhasya dháranayantram. 57. Tarítádháranayantram. 58. Bhairavyá dháranayantram. 59. Srírámasya dháranayantram. 60. Ṣrikrishnasya dháranayantram. 61. Mṛityunjayasya dháranayantram. 62. Ṣivasya dháranayantram. 63. Táráyá dháranayantram. 64 Ranadurgádháraṇayantram. 65. Vagalámukhídháranayantram. 66. Kályá dháranayantram. 67. Chaturasrakundam. 68. Padmakundam. 69. Ashṭásrakuṇdam. 70. Vartulakundam. 71. Shadasrakundam. 72. Yonikundam. 73. Ghaṭargalayantram. 74. Ardhachandrakundam. 75. Tryasrakundam. Quatuor infra typis excudi jussi. (Wilson 46.)

नक्षत्रचक्रं

अ आ १ देवः	इ २ मानुषः	ई उ ऊ ३ राक्षसः	ऋ ॠ ऌ ॡ ४ मानुषः	ए ५ देवः	ऐ ६ मानुषः	ओ औ ७ देवः	क ८ देवः	ख ग ९ राक्षसः
घ ङ १० राक्षसः	च ११ मानुषः	छ ज १२ मानुषः	झ ञ १३ देवः	ट ठ १४ राक्षसः	ड १५ देवः	ढ ण १६ राक्षसः	त थ द १७ देवः	ध १८ राक्षसः
न प फ १९ राक्षसः	ब २० मानुषः	भ २१ मानुषः	म २२ देवः	य र २३ राक्षसः	ल २४ राक्षसः	व श २५ मानुषः	ष स ह २६ मानुषः	ळ क्ष २७ देवः

अकथहचक्रं

अ क थ ह	उ ङ प	आ ख द	ऊ च फ
ओ ड व	ऌ झ म	औ ढ श	ॡ ञ य
ई घ न	ऋ ज भ	इ ग ध	ॠ छ ब
अः त स	ऐ ठ ल	अं ण ष	ए ट र

ऋणधनिचक्रं

६	६	६	०	३	४	४	०	०	०	३
अ आ	इ ई	उ ऊ	ऋ ॠ	ऌ ॡ	ए	ऐ	ओ	औ	अं	अः
क	ख	ग	घ	ङ	च	छ	ज	झ	ञ	ट
ठ	ड	ढ	ण	त	थ	द	ध	न	प	फ
ब	भ	म	य	र	ल	व	श	ष	स	ह
२	२	५	३	०	२	१	०	४	४	१

कुलाकुलचक्रं

वायुः	अग्निः	भूमिः	जलं	आकाशः
अ आ ए क च ट त प य ष	इ ई ऐ ख छ ठ थ फ र क्ष	उ ऊ ओ ग ज ड द ब ल ळ	ऋ ॠ औ घ झ ढ ध भ व स	ऌ ॡ अं अः ङ ञ ण न म श ह
वायुः	अग्निः	भूमिः	जलं	आकाशः

150.

Foll. 121–147. Lit. Bengal. Linn. 6. *Todalatantram*, capita decem continens. Incipit: श्रीदेव्युवाच । ब्रूहि मे जगतां नाथ सर्वविद्यामय प्रभो । महाविद्यासु सर्वासु गुह्यासु भुवनत्रये । एतासां दक्षिणे भागे नानारूपपिनाकधृक् । पृथक्पृथक् महादेव कथयस्व मयि प्रभो । श्रीशिव उवाच । शृणु चार्वङ्गि सुभगे कालिकायाश्च भैरवं । महाकालं दक्षिणाया दक्षभागे प्रपूजयेत् । महाकालेन वै सार्द्धं दक्षिणः रमते सदा । etc.

Hoc libro de cultu mystico, circulorum et διαγραμμάτων, spiritus comprimendi, aliarum nugarum ope exercendo, agitur. Titulus non explicatur. Bengalice *todala* vocabulo brachiorum ornamentum quoddam significatur.

Haec codicis pars post annum 1810 exarata est. (WILSON 41[c].)

151.

Hoc volumine opera tria continentur. Lit. Bengal. Charta Ind. Foll. 147. Long. 16. Lat. 3½.

Foll. 1–53. Linn. 7. *Phetkárinítantra*, capitibus 22. constans. Incipit: क्रोधोज्ज्वलन्तीं जघनं धमन्तीं मृष्टिं दहन्तीं दितिजं ग्रसन्तीं । भीमं नदन्तीं प्रणमामि कृत्यां रोरूयमाणां क्षुधयोग्रकालीं ॥ उन्मत्तभैरवं नारसिंहं डामरभैरवं शिवाकारं मालिन्याद्यमसिताङ्गादियामलं । सिद्धयोगेश्वरं तन्त्रं योगिनीजालसम्बरं । दृष्ट्वा कृत्याविधिं फेत्कारिणीतन्त्रं वि(वि)रच्यते ॥ quo prooemio auctor opus ex Unmattabhairavatantra, Nárasinhatantra, Ḍámarabhairavatantra, Ṣivatantra, Málinítantra, Yámalatantra, Siddhayogeṣvaratantra, Yoginítantra se excerpsisse fatetur. Praeterea in fine capitis 13. Ádivátulatantra laudatur. Liber consilio flagitiosissimo compositus est, incantationes enim et praestigiae magicae nefastae et horrendae traduntur; sed ad cognoscendas superstitiones populares, quae mirum in modum cum populis occidentalibus consentiunt, maximi est pretii.

Cap. 1. De literarum quinquaginta significatione. Unicuique enim literae quatuor potestates, duae masculae, duae femininae tribuuntur. Ut exemplo utar, क्ष litera *Keṣava* et *Kírti*, *Ṣríkanṭha* et *Púrnodará* significantur. Praeterea literae et syllabae quaedam symbolice usurpantur: उकारः कुटिलः प्रोक्तो मकारः काल एव च । ऐन्द्रापती[1] लकारश्च हंसो थश्च ह उच्यते । विन्ध्यवासिनी माया च इकारस्तु कुचद्वयं । माया लक्ष्म्यश्च ह्रींकारो हूँकारः कूर्च उच्यते । द्विठः स्वाहा समाख्याता[2] कालाग्निर्व्यापकोऽङ्कुशः । अस्त्रं फडिस्यतो ब्रह्मा दक्षकर्णान्वितः शिवः । सकारस्तु भृगुपाशो नो यानी पाकशासनः । नागेशो ज्वलनो रेफो सकारस्त्विन्दुरीरितः । सकुलो भग एकारः उकारः शिव उच्यते । दक्षवामाक्षिणि ई प्रोक्ती पाशी थः परिकीर्त्तितः । लोलाक्षिका लकारश्च हकार लक्ष्लीश्वरः । इन्द्रासनगतो ब्रह्मा मतिमूर्द्धिन्श्च मन्मथः । ह्रीं श्रोतिस्त्रितत्वं ह्रीं हूँ कूर्चः क्रोधो पि कीर्त्तितः । etc.[3] 2. De vasculis, διαγραμμάτων formam gerentibus, in ritibus magicis adhibendis: शान्तिके चतुरस्रं स्यात् पौष्टिके वृत्तमेव च । त्रिकोणमभिचारे तु षडस्रं मारणे मतं । षडस्रं मोहने चैव सप्तास्रं स्तम्भने मतं । शत्रूच्चाटे (l. शत्रूच्छेदे sive शत्रूच्चाटे) तथाष्टास्रं नवास्रं व्याधिहा मतं । मोहे तु कारयेत् कुण्डमेकमेवैकहस्तकं । चतुरस्रं त्रिकोणं वा वृत्तम्वा मेखलात्रयं । etc. 3. De apparatu magico ceremoniisque, ad sacra auspicanda faciendis. 4.[4] Cantio magica priusquam ad usus aliquos adhibeatur, praecepta varia observanda sunt (puraskriyá, puraṣcharaṇakarman). Quare tempora et sidera idonea, res ad incantationem necessariae, sedendi modi etc. traduntur. पञ्चमी च द्वितीया च तृतीया सप्तमी तथा । बुधेज्यधारसंयुक्ता शान्तिकर्म्मणि पूजिता । गुरुचन्द्रयुता षष्ठी चतुर्थी च त्रयोदशी । सप्तमी पौष्टिके शस्ता अष्टमी नवमी तथा । दशम्येकादशी चैव भानुशुक्रदिनान्विता । आकर्षणे त्वमावास्या नवमी प्रति[प]त्तथा । पौर्णमासी मन्दभानुयुक्ता (l. °bhánur) विद्वेषकर्म्मणि । कार्ष्णी चतुर्दशी तद्वदष्टमी मन्दतारका(:) । उच्चाटने तिथिः शस्ता प्रदोषेषु विशेषतः । चतुर्दश्यष्टमी कृष्णा अमावास्या तथैव च । मन्दारकदिनोपेता शस्ता मारणकर्म्मणि । बुधचन्द्रदिनोपेता पञ्चमी दशमी तथा । पौर्णमासी च विज्ञेया तिथि स्तम्भनकर्म्मणि ॥ शुभग्रहोदये कुर्य्यादशुभान्यशुभोदये । रौद्रकर्म्म[ा]णि रिक्तार्के मृत्युयोगे च मारणं । सूर्य्योदयं समारभ्य घटिकादशकं क्रमात् । ऋतवः स्युर्वसन्ताद्या अहोरात्रं दिने दिने । वसन्तग्रीष्मवर्षास्यशरद्धेमन्तशैशिराः । हेमन्तः शान्तिके प्रोक्तो वसन्तो वश्यकर्म्मणि । शिशिर स्तम्भने ज्ञेयो विद्वेषे ग्रीष्म ईरितः । प्रावृडुच्चाटने (uchchátane) ज्ञेया शरन्मारणकर्म्मणि । मंलिसोत्तम्भनं कुम्भे हर्य्यक्षे वृश्चिकोदये । द्वेषोच्चाटादिकं नक्रकुलीरतुलोदये । मेषकन्याधनुर्मीने वश्यशान्तिकपौष्टिकं । मारणं चाष्टमे राशौ रिपोर्भेदादिनिग्रहे । वश्यं पूर्व्वेद्युः (púrvedyur?) विद्वेषोच्चाटनं लिखेत् । शान्तिपुष्टी त्वहन्यन्ते सन्ध्याकाले तु मारणं । अर्द्धरात्रे लिखेत्स्तम्भमाकृष्टिं प्राग्दिनोदयात् । यदन्यच्छोभनं कार्य्यं तामसूये लिखेद्बुधः । इन्द्रे स्तम्भनमुच्चाट वह्नौ सर्व्वाभिचारकं । यमे रक्षसि विद्वेषं शान्तिं वरुणसोमयोः । कुलोत्सादं मरुद्भागे यथे कलहनिग्रहौ । कुर्व्वीत नोदितं कर्म्म यच्छुभे प्रमदः पदे ।

[1] म et ल, य et र literatura Bengalica perraro, म et स vix distinguuntur. Quare in vocabulis ceterum ignotis errores cavere difficillimum est.

[2] पुंलिंगा हूँफडंताले स्वाहांता योषितो मताः । नपुंसका नमोंताश्च इत्युक्ता मनवस्त्रिधा ॥ Pro स्वाहांता in Viṣvasára द्विठांता legitur.

[3] His nugis factum est, ut in lexicis, post decimum aerae nostrae seculum scriptis, literis singulis nescio quae mirificae significationes tributae sint.

[4] Hoc caput in fol. 6[a]. l. 7 incipere videtur.

वश्याकृष्टौ लिखेत् भूर्ज्जे लिखेदुच्चाटनं ध्वजे । गर्दभत्वचि विद्वेषं स्तम्भनं गजचर्म्मणि । प्रेतचीरे समालिख्य तापज्वरादिमारणं । विवादसैन्यस्तम्भादि शिलायामपि मोहनं । वश्यां कुङ्कुमकर्पूररोचनाभिर्हरिद्रया । यावेन स्तम्भनाकृष्टिं लिखेचानामिकामृजा । विद्वेषं रुरुरक्तेन काकरक्तेन मारणं । मोहनं रिपुरक्तेनोच्चाटनं चास्त्वजामृजा । विद्वेषोच्चाटनं काकपक्षेणापि च मारणं । वश्ये चाकर्षणे स्तम्भे रक्तवर्णं विचिन्तयेत् । etc. 5 (fol. 12^a). De carmine mystico[1], Kukkuṭesvara dicto Incipit: अथ वक्ष्ये कुक्कुटानामाद्यमन्त्रवरं तथा । जगतामुपकारार्थैः शपथैर्गुरुभिर्यथा पुरा प्रोक्तं । 6 Uchchhushtachándálinímanus[2]. Deae nomen hoc disticho explicatur: उच्छिष्टेन बलिं दत्वा जपेज्जन्तमानसः । उच्छिष्टेनैव कर्त्तव्यो जपोऽस्याः सिद्धिमिच्छता ॥[3] 7 (fol. 18^b). Dhúmávatímanus 8 Dhúmravarnámanus 9. Bhadrakálímanus 10 Smasánakálikámanus. 11 (fol. 25^b). Nílasarasvatímanus[4]. 12. Mahákálímanus. 13. Mahákrityáparimalomanus Pauca exscripsi: ध्यात्वा कृत्यामर्चयीत रक्तैः पुष्पैश्च वश्यके । कृष्णा मारणकृत्येषु रक्ताभा वश्यके तथा । कृत्याञ्च मदनां सर्वकृत्यामुच्चादनी (ta) तथा । भीषणां श्रीमतीं चैव प्रतिष्ठाप्य ततः परं । विद्यामभ्यर्चयेदष्टपत्रेषु क्रमशः सुधीः । पूर्वोक्तशङ्करी नाम शुक्लवर्णां वरानिलां । द्विभुजां सौम्यवदनां पाशाङ्कुशधरां शिवां । दक्षिणे भीषणां नाम ललज्जिह्वामधोमुखीं । कृष्णवर्णां रक्तकेशी रक्तमाल्यानुलेपनां । चतुर्भुजां सिंहनादोज्ज्वलच्छूलकपालिनी । खड्गचर्म्मधरां देवी सर्वाभरणभूषितां । पश्चिमे वारुणीं नाम स्वर्णवर्णां हसन्मुखी । सुवर्णमालिकां नाम शुभ्रदंष्ट्रा भयापहां । उत्तरे भीषिकां नाम रक्तवर्णां भयङ्करीं । पूजयित्वा जपेन्मन्त्री नित्यमष्टोत्तरं शतं । अथास्य विनियोगस्तु कर्त्तव्यो मन्त्रिणा सदा । कालं विदित्वा प्रतिकृतिं मधूच्छिष्टेन कारयेत् । द्वादशाङ्गुलकः (°kím) शत्रोर्नखलोमसमन्वितं । हृदये नामधेयञ्च फट्कारं सर्वकर्म्मके । अमुष्य प्राणा अमुष्य जीव इह स्थितः । अमुष्य सर्वेन्द्रियाणीति अमुष्य वाङ्मनश्चक्षुःश्रोत्रजिह्वाघ्राणप्राणानिहागत्य सुखं चिरं तिष्ठन्त्विग्निवल्लभा । इति प्राणं प्रतिष्ठाप्य शरीरं लेपयेत्ततः । मृतब्राह्मणचाण्डालकेशाभ्यां पादयोः पृथक् । बिल्वकारस्करमये तोरणे चाप्यधोमुखी । तस्याधो मेखलां कृत्वा त्रिकोणं वह्निमंडलं । तत्र पात्रं विधायाग्निं परिधीनत्तलस्रुवैः । विभीतकपरिध्यानं कल्पयेत्तस्य मारणं । जुहुयात्तिलतैलाक्तैः काकोलूकस्य पिच्छकैः । दाघयेनं शोषयेनं मारयेदभिचारय च । अष्टोत्तरशतेनैव अनया जुहुयाद्बुधः । होमान्ते विधिवत् कृत्वा आराध्याग्नेश्च सन्निधौ । यो मे कश्च ग्रहो यातिदूरस्थो यान्तिकेषु च । सम्मुख्याग्निं विधानेन नवरात्रिं समापयेत् । etc. Effigies cereas etiam apud Graecos et Romanos ad praestigias adhibitas esse vulgatissimum est. 14. Jayadurgámanus. 15 (fol 33^b). Ágneyo mantras, sive Játavedádinavadurgámanus. 16 Dinástram, Krityástram: अतिदुर्गामनुं प्राहुर्दिनास्त्रं मन्त्रवित्तमाः । प्रतिलोममिमं मन्त्रं कृत्यास्त्रं परिचक्षते ॥ 17. Lavanamantras, preces cum salis oblatione conjunctae, quibus Bhadrakálí invocatur 18 (fol. 48^a). De amuletis (yantra) 19. Pránákarshí mahámanus. 20 Decem cerimoniarum genera (sanskára), cum incantationibus conjuncta: मन्त्राणां दश कथ्यन्ते संस्काराः सिद्धिदायिनः । जननं जीवनं पश्चात्ताडनं बोधनं तथा । तथाभिषेको विमलीकरणाप्यायने ततः । तर्पणं दीपनं गुप्तिर्दशैता मन्त्रसंक्रियाः । शोधिताः फलदा मन्त्रा भवन्ति किल कामदाः । मन्त्राणां मातृकामध्यादुद्धारो जननं स्मृतं । प्र(?)णवान्तरितं कृत्वा मन्त्रमेनं जपेत्सुधीः । एतज्जीवनमित्याहुर्मन्त्रतन्त्रविसारदाः । मन्त्र(?)वर्णान् समालिख्य ताडयेच्चन्दनाम्भसा । प्रत्येकं वायुना मन्त्री ताडनं तदुदाहृतं । विलिख्य मन्त्रं तं मन्त्री प्रसूनैः करवीरजैः । तन्मन्त्राक्षरसंख्यातैर्हन्यान (hanyád) यन्त्रेण बोधनं । स्वतन्त्रोक्तविधानेन मन्त्री मन्त्रार्णसंख्यया । अश्वत्थपल्लवैर्मन्त्रमभिषिञ्चेत्स्वसिद्धये । संचिन्त्य मनसा मन्त्री ज्योतिर्मन्त्रेण निर्दहेत् । मन्त्रे मलत्रयं मन्त्री विमलीकरणन्त्विदं । तारं व्योमाग्निमनुयुग्दण्डीज्योतिर्मनुर्मतः । कुशोदकेन जप्तेन प्रत्यर्णं प्रोक्षणं मनोः । तेन मन्त्रेण विधिवदेतदाप्यायनं मतः । मन्त्रेण वारिणा तन्त्रे तर्पणं [तर्पणं] स्मृतं । तारमायारमायोगो मनोर्दीपनमुच्यते । जप्यमानस्य मन्त्रस्य गोपनं त्वप्रकाशनं । संस्काराः सर्वतन्त्रेषु गोपिताः कथिता दश ।[5] Res ad oblationem adhibitae quanta mensura et quo pondere esse debeant, definitur. 21. De circulis mysticis. 22. Krodhamantras

In fine haec leguntur: फेत्कारिणीतन्त्र इयं ममोक्ता कृत्या समस्तागमसारभूता । शत्रोर्विनाशाय धनाय धर्म्ममोक्षाय सम्यक् प्रयतो नियोज्या । दुष्टाविदुष्टजनहिंसा परघातिनी कृत्या यदितेष्टसिद्धिदात्री मयात्र फेत्कारिणीतन्त्रे । सृष्टिस्थितिविनाशा नाम द्वितीयातिभैरवी । महाकृत्या स्मृत । नित्यमशुभारिविमर्द्दिनी ॥ ॥ इति श्रीमद्भैरवविरचितं फेत्कारिणीतन्त्रं सम्पूर्णं ॥

Haec voluminis pars hujus seculi initio nitide quidem, neque tamen satis accurate exarata est. (WILSON 41^a.)

152.

Foll. 386–428. *Rámasahasranámastotram*, Rámae mille nominum laudationem, e *Brahmayámalatantra* desumtam, continent. Siva a Párvatí interrogatus,

[1] Hoc carmine et aliis, quae infra enumerantur, variae artes magicae exerceri dicuntur, velut *vasyakarman*, qua animi devinciuntur, *ákarshana*, qua homines absentes attrahuntur, *vidvesha*, qua discordia et inimicitiae disseminantur, *stambhana*, qua hostes impotentes et imbecilli redduntur, *uchchátana*, qua homines tantis calamitatibus afficiuntur, ut vitae sortisque eos pigeat; *máranam*, occisio etc

[2] *Manu* vocabulo, in Tantris et Puránis recentioribus usitatissimo, incantatio (mantra) significatur

[3] In capitis fine hic titulus subscriptus est इति शिवदीक्षान्तर्गतमिश्रलक्ष्मीमते पश्चिमाम्नाये फेत्कारिणीतन्त्रे etc

[4] Eadem dea *Ekajaṭá* appellari videtur

[5] Accuratius haec in Sáradátilaka fol 7ª leguntur

quonam modo vires magicae impetrari possint, Rámae nomina cum ea communicat Eaque variis epithetis constant, in quorum numero ea notanda sunt, quibus Ráma Ramae, Rukminis, Radhae conjux esse declaratur Singuli hymni ipsius versus a R consonanti incipiunt, quod ad nugas mysticas pertinet Libelli initium hoc श्रीपार्वत्युवाच देवदेव महादेव भक्तानुग्रहकारक । त्वत्तः श्रुतं मया पूर्वं मन्त्राणां शतकोटयः ॥१॥ तन्त्राणि यन्त्रजालानि रहस्यानि यानि च । तानि तानि महासिद्धिकल्पितानि शुभानि च ॥२॥ गुटिकापादुकासिद्धिः परकायप्रवेशनं । यापा सिद्धिश्चापसिद्धिस्तथा सिद्धिर्मनोमयी ॥३॥ ज्ञानविज्ञानकर्माणि नानासिद्धिकराणि च । लक्ष्मीकुतूहलासिद्धिर्वीक्षासिद्धिस्तु खेचरी ॥४॥ केनेदं सर्वमाप्नोति देव मे वक्तुमर्हसि ॥ श्रीमहादेव उवाच ॥ लक्षपारसहस्राणि चरितानि च त्वं प्रिये । रुक्मिणीभार्यास्महादेवी पुनस्त्वं परिपृच्छसि ॥६॥ श्रीदेव्युवाच ॥ प्राणनाथ शिव शम्भो करुणानिधिशङ्कर । श्रीरामतत्त्वजिज्ञासा (sic) जायते परमेश्वर ॥७॥ रहस्यं रामचन्द्रस्य रकाराद्यक्षरपूर्वकं । नामसहस्रकं देहि वद त्वं मम प्रभो ॥८॥ Subscriptio haec इति श्रीब्रह्मयामले भृङ्गिमुखसंवादे उमामहेश्वरसंवादे रकारादिश्रीरामसहस्रनामस्तोत्रं सम्पूर्णम् ॥

Pictura IX Siva cum Parvati in monte sedens delineatur Ante eum taurus reclinans, post Parvatim tigris conspicitur (Mill 112h)

153.

Foll 535–544 *Ramakavacham*, Rámae loricam, continent, libellum e *Brahmayámalatantra* desumtum Siva a Parvati rogatus Rámae et lendi ritus efficacissimos cum ea communicat Incipit ॐ अस्य श्रीरामचन्द्रकवचमन्त्रस्य ॥ ब्रह्मा ऋषिः ॥ etc. श्रीपार्वत्युवाच ॥ भगवन्सर्वधर्मज्ञ सर्वदेवनमस्कृत । सर्वं मे कथित देव राममन्त्रं विशेषतः ॥ त्रैलोक्यमोहनं नाम कवचं पूर्वसूचितं । कथयस्व महादेव यद्यहं तव वल्लभा ॥ In fine hic titulus legitur इति श्रीब्रह्मयामले तन्त्रे उमामहेश्वरसंवादे त्रैलोक्यमोहनं रामकवचं संपूर्णम् ॥ (Mill 112p)

154.

Hujus codicis folia 101–196, literatura Bengalica exarata, *Mantramahodadhi* (precum oceanum) librum, a *Mahidhara* scriptum, continent Incipit

> गणेश्वरं तमो नत्वा कृष्णं महागणपतिं गुरुं ।
> मन्त्रसर्वस्वरूपाल्पं वक्ष्ये मन्त्रमहोदधिं ॥

Auctor 25 capitibus (taranga) caeremonias et preces a doctrinae mysticae asseclis (tantrika) adhibendas exponit. Liber anno p. Chr 1589 compositus est. Primus liber de caeremoniis in universum agit

Cap II fol 106b Ganesamantrakathanam Incipit

> गणेशस्य मनून् वक्ष्ये साभीष्टप्रदायकान् ।
> तल्पसंकोचश्रुतिः कालरात्रिश्च कामिका ॥

Cap III fol 110b Kalisamastamantras Incipit

> अथ कालीमनून् वक्ष्ये सद्योवाक्सिद्धिदायकान् ।
> यानाराध्य विशेषं प्राप्नुवन्ति जना भुवि ॥

Cap IV fol 112b Taramantras Incipit

> कीर्त्यन्ते सिद्धिदातारास्तारायाः मनवो मुना (l 'dhuna) ।
> गुरूपदेशादासाद्य कृतार्थाः स्युर्नरा भुवि ॥

Cap V fol 116a Táramantrabhedakathanam Incipit

> ताराभेदा अथोच्यन्ते शीघ्रं सिद्धिप्रदायिनः ।
> वह्निर्वामाक्षिबिन्द्वाढ्या कामिका भुवनेश्वरी ॥

Cap VI fol 118b Chinnamastadimantrakathanam Incipit

> छिन्नमस्तामनुं वक्ष्ये शीघ्रं सिद्धिविधायिनं ।
> वज्रासना शिवायुग्मं भौतिकं शशिशेखरः ॥

Cap VII fol 121b Yakshinyádimantrakathanam Incipit

> अथ सर्वार्थसंसिद्धै प्रवक्ष्ये यक्षिणीमनून् ।
> वसुनाभौ विषद्वायुबिन्द्विन्दुयुक्ता (l क्रोडीशस्वी) सदो विषत् ॥

Cap VIII fol 125a Valalaghusyamá. Incipit

> अथ बाला प्रवक्ष्यामि सर्वसौभाग्यदायिनीम् ।
> बृहस्पतिः कुबेरश्च गायते विद्यया धनी ॥

Cap IX fol 129b Annapurnádimantraprakásanam Incipit

> अन्नपूर्णेश्वरीमन्त्रं वक्ष्येऽभीष्टप्रदायिनं ।
> कुबेरोऽयमुपास्यामुपास्या तुल्यधननिधिनायकः ॥

Cap X fol 133b. Vagalámukhikathanam Incipit

> अथ प्रवक्ष्ये शत्रूणां स्तम्भिनीं बगलामुखीम् ।
> प्रणवागलहृच्छान्तिबिन्दुयुक्

Cap XI fol 137a Srividyánirupanam Incipit

> विनेश्वं कमलाकान्तं नृसिंहं चन्द्रशेखरं ।
> नत्वा सर्वेश्वरं वक्ष्ये श्रीविद्यामन्त्रनायिकां ॥

Cap XII fol 140b Sundaripujanam Incipit

> श्रीविद्यायामथो वक्ष्ये परिवारसमर्चनं ।
> कृतेन येन मन्त्रज्ञो लभते वाञ्छिताधिकं ॥

Cap XIII fol 145b Hanumanmantrakathanam Incipit

> अथोच्यन्ते हनुमतो मन्त्राः सर्वसमाधकाः ।
> हनुमतेऽष्टमंत्रको वराहो हस्वनायकः ॥

Cap XIV fol 148b Vishnumantranirupanam Incipit

> अथ नृसिंहमन्त्राद्य नृसिंहविधानमंत्र ॥
> अथ वक्ष्ये महाविष्णोर्मन्त्रान् सर्वार्थसाधकान् ।

Cap XV fol 152ᵇ Suryadimantranirupanam Incipit

अथ वक्ष्ये रवेर्मन्त्र रोगादीन्यघनाशन ।
प्रणवो मनुनेशानीमाधारे विकयान्वित ॥

Cap XVI fol 156ᵃ Sivadimantranirupanam Incipit

महामृत्युंजय वक्ष्ये दुरितापनिवारण ।
य प्राप्य भार्गव॰ शम्भोमृतान् दैत्यानजीवयत् ॥

Cap XVII fol 160ᵃ Kartaviryamantranirupanam Incipit

अथेष्टदामनून् वक्ष्ये कार्त्तवीर्य्यस्य गोपिता ।
य सुदर्शनचक्रस्यावतार: क्षितिमण्डले ॥

Cap XVIII fol 163ᵇ Kalaratrichandikakathanam Incipit

कालरात्रिमथो वक्ष्ये सपालगणसूदनी ।
तारवाक्शक्तिकन्दर्परमा कालेश्वरीति च ॥

Cap XIX fol 169ᵃ Tamrachudadikathanam Incipit

वरुणापूर्व्वमन्त्रस्य विधानमभिधीयते ।
मन्त्री य विधिना कृत्वा साधयेत् सुमनोरथान् ॥

Cap XX fol 173ᵃ Yantrakathanam Incipit

अथ प्रवक्ष्ये यन्त्राणि (l यन्त्राणि) गदितानि पुरारिणा ।
शुभे दिन समाराध्य स्वेष्टदेव भजात्मवान् ॥

Cap XXI fol 176ᵇ Snanadikathanam Incipit

नित्यपूजाविधि सर्व्वदेवसाधारण ब्रुवे ।
ब्राह्मेमुहूर्त्तोत्थाय कृत्वा शौचादिक सुधी ॥

Cap XXII fol 181ᵃ Pujakathanam Incipit

स्ववामाग्रे तु षट्कोण कृत भूपुरवेष्टित ।
कृत्वा त्रिकोणमूर्द्धाग्र स्तम्भयेत्स्वहमुद्रया ॥

Cap XXIII fol 186ᵃ Damanapavitrarchananirupanam Incipit

वक्ष्ये यो सर्व्वदेवाना पवित्रदमनार्पण ।
पवित्रे श्रावणे पूजा चैत्रे दमनकैरपि ॥

Cap XXIV fol 189ᵃ (Chakrabhedair mantranám parisodhanam) Incipit

साधकाना शीघ्रसिद्धै मन्त्रशुद्धिमथा ब्रुवे ।
साधकस्य तु नामादिवर्णमारभ्य शोधयेत् ॥

Cap XXV fol 192ᵇ Shatkarmadinirupanam Incipit

अथ वक्ष्ये महासिद्धि दिनान्तञ्च प्रयोगत॰ ।
शान्तिर्वश्य स्तम्भनञ्च द्वेषमुच्चाटमारणे ॥

In fine libri auctor nonnulla de gente et fatis suis addit, unde avum ipsius Ratnakaram, patrem Ramabhaktam fuisse discimus, hunc librum vero, Lakshminrisinha rege patrono Brahmanarum petitu Benaris anno supra dicto compositum esse अहिच्छत्र द्विजचन्द्र वत्सगोत्रसमुद्भव॰ । आसीद्रत्नाकरो नाम विद्वत्ख्यातो धरातले ॥ तत्तनूजो रामभक्त: पुण्यभक्ताभिधो भवेत् । महीधरस्तदुत्पन्न समारासारतां विदन् ॥ निजदेश परित्यज्य गतो वाराणसी पुरी । सेवमानो (MS सेव्यमानो) नरहरिं तल्लिंगमिव धातुम् ॥ कल्याणाभिधसूत्रेण तथान्यैर्द्विजसत्तमै । अनेका नागमग्रथान्विलोकितु मुनीश्वरै॰ ॥ एकग्रथस्थित सर्वं महात्मा सार मिच्छुभि । प्रार्थित समतामौ नाम्ना मन्त्रमहोदधि॰ ॥ etc

Codex anno 1814 a Pítambaraṣarmane parum accurate exaratus est Disticha numeris distincta non sunt (Wilson 300ᵇ)

155.

Lit Devan Charta Europ Foll 63 Long $12\frac{1}{2}$ Lat. $4\frac{1}{2}$ Linn 9

Mahidharae ad librum superiorem commentarius *Nauka* (navis ad trajiciendum mare idonea) appellatus Incipit

नत्वा लक्ष्मीपति देव स्वीये मन्त्रमहोदधी ।
नाव विरचये रम्या तरणाय गुणैर्युता ॥

Auctor difficiliora brevissime explicat, et quae in majore libro desiderantur, supplet, imprimis precum formulas Codice nostro decem tantum et septem capita continentur Cap I fin in fol 5ᵇ [1] II–8ᵃ III–9ᵇ IV–13ᵃ V–16ᵃ VI–17ᵇ VII–19ᵇ VIII–23ᵇ IX–27ᵇ X–30ᵃ XI–38ᵃ XII–46ᵇ XIII–49ᵇ XIV–52ᵃ XV–55ᵃ XVI–59ᵇ XVII–63ᵃ Mahidharae magister Nrisinhasrama fuit

Codex intra annos 1835–1840 negligenter exaratus est (Mill 43)

156.

Lit Devan Charta Ind Foll 5 Long $12\frac{1}{2}$ Lat 5 Linn 7

Yoginítantrae caput sextum decimum, quo Váranasiae origo et sanctitas praedicatur Incipit श्रीदेव्युवाच ॥ श्रुत हि पूर्व्ववृत्तान्त सर्व्वधामप्यगोचर इदानीं श्रोतुमिच्छामि काली काश्यभवत कथ ॥ ॥ ईश्वर उवाच शृणु देवि पर गुह्य ब्रह्मादीनामगोचर सारात् सारतर देवि भक्तिमुक्तिफलप्रद एकदा ब्रह्मविष्णू तौ विवदन्तौ परस्पर ईश्वरो हमीश्वरो हमुक्तवन्तौ जलार्णवे तयो शान्त्यै महादेवि प्रादुर्भूत जलार्णवे अप्रमेय महालिंग मदीय पावन पर etc

In fine haec leguntur इति योगिनीतन्त्रे देवीश्वरसवादे द्वाविंशतिसाहस्रे षोडश पटल ॥

Haec folia post annum 1815 exarata sunt (Wilson 530)

[1] In fine capitis primi haec subscripta sunt इति श्रीमदहिच्छत्रस्थानिविभूषणभट्टश्रीमहीधरविरचितायां etc

157.

Lit. Bengalica. Lineae 5. Voluminis folia 54–120. *Ṣaktiratnákaras,* de Ṣaktis, id est Durgae cultu mystico. Liber, in quinque capita divisus, e Tantris et Puránis excerptus est. Incipit: या शक्तिर्गिरिशस्य चक्षुरधिका दृष्टिः परा शाम्भवी कण्ठे गीः श्रवणे वरा च रसना मध्ये रसैयात्मिका (l. rasaikátmiká)। घ्राणे यापि च गन्धिका किमपरं प्राणात्मिका मानसे वन्दे तां त्रिगुणैकनन्दितपदां भूयोपवर्गप्रदां ॥१॥ etc. नानातन्त्रपुराणपुस्तकवरादाहृत्य चामोदतः। कुर्वे पुस्त(क)वरस्य रम्यरचनं श्रीशक्तिरत्नाकरं शक्त्याधारणपादपद्मविभवं श्रीरामकैशोरकं॥

Cap I. Foll 54–64^{a}. *Brahmanirúpanam.* Sakti deorum omnium mater esse declaratur[1]. In fine hymnus in Ṣyámám, e Mahákálasanhitá desumtus, legitur.

Cap. II. Foll 64^{a}–77^{b}. *Ṣaktisvarúpanirúpanam.* De vera Saktis sive Durgae natura Dea variorum numinum forma se manifestasse, et ab omnibus deis coli declaratur.

Cap III. Foll. 77^{b}–88^{b}. *Ṣrímadbhagavatyá námamáhátmyam.* Maximum eorum esse meritum traditur, qui deae nomina pie sancteque recitent.

Cap IV. Foll 88^{b}–110^{b}. *Durgáradhanamáhátmyam* De Durgae cultu et veneratione.

Cap. V. Foll. 110^{b}–120^{a}. *Mahávidyá.* De variis Durgae manifestationibus nominibusque, quae in precibus mysticis usurpantur. In fine carminum singulorum auctores (guravah) recensentur, qui plerique mythici sunt. Nonnulli tamen re vera exstasse videntur: (वीरीरतन्त्रे) - - - गणेशो गाणपत्यश्च गणदीक्षाप्रभुर्मतः। सूरः सौरस्तथा वत्स विष्णुर्विष्णुपरायणः॥ दिव्यौघा गुरवो देव सिद्धौघा गुरवस्तथा। मानवौघाः समासेन कथयामि तवाग्रतः॥ सर्वतन्त्रेषु मन्त्रेषु प्रोक्ता मन्त्रचतुष्टयी। तत्रादौ कालिका देवी तस्या गुरुक्रमं शृणु॥ महादेवो महाकालस्त्रिपुरश्चैव भैरवः। दिव्यौघा गुरवः प्रोक्ताः सिद्धौघान् कथयामि ते॥ सद्यानन्दः पूर्णदेवश्चलचित्तश्चलाचलः। कुमारः क्रोधनश्चैव तथा च स्मरदीपिनः॥ माया मायावती चैव मानवौघान् शृणु प्रिये। विमलः कुकुरश्चैव भीमसेनः सुधाकरः॥ मीनो गोरक्षकश्चैव भोजदेवः प्रजापतिः। मूलदेवो रन्तिदेवो विघ्नेश्वरहुताशनौ॥ समयानन्दसन्तोषः कालिकागुरवः स्मृताः। अथ तारागुरून् वक्ष्ये दृष्टादृष्टफलप्रदान्॥ ऊर्द्धकेशो व्योमकेशो नीलकण्ठ (°tho) वृषोध्वजः (vrishadhvajah)। दिव्यौघान् सिद्धिदान् वत्स शृणुष्वावहितो मुदा॥ वशिष्ठः कुर्म्मनाथश्च मीननाथो महेश्वरः। हरिनाथो मानवौघान् अथ वक्ष्यामि सद्गुरून्॥ तारावती भानुमती जया विद्यामलोदरी। सुखानन्दः परानन्दः पारिजातः कुलेश्वरः॥ विश्वप(?)श्चः कैरवी च कथितं तारिणीकुलं। सिद्धौघमानवौघौ च दिव्यौघः परमेश्वरः॥ अक्षोभ्यः सर्वमूर्द्धन्यस्त्रिमूर्त्तिर्नागरूपधृक्। अथ सुभा(?)वतीदेवान् कथयामि तव प्रिय॥ परमानन्दः पूर्णांशो देवदेवो जनार्द्दनः। पूर्णांशी सुन्दरी चैव मोहिनी रतिकामिकौ॥ पुरश्चोभादिसंपूर्णा वीराकर्षणकर्म्मिणः। सिद्धौघे च सती देवी भैरवश्चन्द्रशेखरः॥ मानवौघे शचीन्द्राणी क्षमा पूर्णा कलावती। माहेशो विष्णुनामा च गणेशः सुरनायकः॥ कुलानन्दः कुमारी च मर्द्धाश्च संस्कृताः स्त्रियाः। अथ वक्ष्यामि ते वत्स षोडशीना गुरुक्रमं॥ आनन्दनाथ देवान्ते परप्रकाशकस्ततः। ततः परशिवो देवः परशक्तिस्ततः परं॥ कौलेश्वरः शक्तिदेवः कुलेशानश्च कामुकः। सिद्धौघान् कथयिष्यामि भोगः क्लिन्नश्च भैरवः॥ समयोदेवः सहजो मानवौघान् शृणु प्रिय। गगणानन्दनिमलौ सहजो भुवनस्तथा। लीलास्वात्मप्रियः पश्चात् कथिता गुरुसत्तमाः॥ - - - शृणु वत्स महादेव गुरून् दुर्गामन्त्रवान्॥ परमात्मा परानन्दः परमेष्ठी शुभोदयः। कृपणः कालः कलानाथा दिव्यौघा भैरवादिकाः॥ नारदः काश्यपः शम्भुर्भार्गवः कुलकौशिकः। एते पञ्च महादेव सिद्धौघाः परिकीर्त्तिताः॥ रुद्राचार्य्यः क्षमाचार्य्यः (परमाचार्य्यः) परमात्मनसंज्ञकः। कुमारीशः शक्तिधरो मानानन्दः प्रभाकरः॥ हरिशर्म्मा विष्णुशर्म्मा दत्तात्रेयः प्रियप्रदः। वहुला शाकिनी देवी चर्य्यानाथः प्रकीर्त्तितः॥ तथा च विश्वसारे॥ जमदग्निर्भरद्वाजो भृगुर्गौतमकाश्यपाः। विश्वामित्रः शिवो नन्दी काहली स्थविरस्तथा। एते च ऋषयः प्रोक्ता दुर्गामन्त्रस्य पार्वति॥

Ad vámácháram in hoc opere nullo loco alluditur

Ad componendum librum auctor operibus hisce usus est: Annadákalpa fol. 95^{a}. Ágamasára 120^{a} Ádipurána 89^{b}. Urdhvámnáya 89^{b}. Kalpalatátantra 110^{b} Kamákhyatantra 81^{b}. 82^{a}. Kálikulasarvasva 88^{a}. Kálítantra 116^{b}. Kálipurána sive Chandipurána. Kálisaratantra 81^{b}. Kásíkhanda. Kubjikátantra 112^{a}. Kulachúdámani 55^{b}. Kulárnava 89^{b}. 102^{b}. Kúrmapurána Kaivalyatantra 114^{b}. Gándharva 94^{a}. 98^{b}. Jnánárnava 57^{b}. Táranítantra 75^{a} 102^{b} Durgábhaktitarangiṇí 79^{a} Bhaktitarangiṇí 96^{a}. 105^{a}. Tarangiṇí 80^{b} Devípurána. Devyágama 55^{b}. 111^{b} Nandikesvarapuráṇa 89^{a} Navaratneṣvara 55^{b}. Niruttaratantra 88^{b}. Padmapurána 83^{b}. Parameṣvaratantra 112^{a}. Brihaddharmapurána 57^{b}. 60^{a} 104^{b} 113^{a}. Bṛihannáradíyatantra 80^{a}. Bṛihannirvánatantra 59^{a}. 114^{a} Brahmayámala 66^{a} 67^{a}. Brahmavaivarta 84^{a}. Bhaktyupakrama 94^{b} 96^{a}. Bhavishyapurána. Bhágavata 96^{b} Matsyapurána 67^{b}. Mantrakosha 57^{b}. Mahákálasanhitá 59^{b}. 61^{a}. 76^{b}. 99^{b}. Mátṛibhedatantra 115^{b}. Máyátantra 77^{b}. Márkandeyapurána. Málinívijaya 111^{a}. Mundamálátantra 112^{b}. Yámala 57^{a}. 76^{b}. Rádhátantra 57^{b}. 58^{a}. 61^{a}. etc. Rudrayámala 74^{b}. 76^{a}. Lingapurána. Lingárchanatantra 57^{b}. 60^{b}. 113^{a}. Vasishṭhatantra 102^{b}. Váráhapurána 83^{b}. Visvasára 66^{a}. 100^{b}. 105^{a}. Víjamuktávali 58^{a}. Viratantra

[1] Sic enim in Sarvágama libro legitur शक्तिः शिवः शिवः शक्तिः शक्तिर्ब्रह्मा जनार्द्दनः। शक्तिरिंद्रो रविः शक्तिः शक्तिश्चंद्रो ग्रहो ध्रुवं॥ शक्तिरूपं जगत्सर्वं यो न जानाति नारकी। शक्तिः सर्वमयो देवः शक्तिः सर्वमयं तपः। शक्तिरेव परं ज्ञानं शक्तिः सर्वमयं जगत्॥ Additur haec annotatio एतेन शिवविष्णवादिसर्वे प्रभावः शक्तेः स्थूलरूपा इत्यर्थः॥

105^{a} 116^{b} Saktiyamala 56^{b} 58^{b} 67^{b} 82^{a} 102^{a} Sivarahasya 71^{a} etc Sarvagama 58^{a} Sammohana tantra 65^{b} 67^{a} Skandapurana

Haec voluminis pars post annum 1810 exarata est (WILSON 41^{b})

158

Lit Bengal Charta Europ Foll 26 Long 13 Lat $9\frac{1}{2}$ Linn 27

Hujus codicis post annum 1820 exarati folia 1 2 Indiae regionum enarrationem e *Saktisangamatantra* desumtam continent Libellus distichis 81, metro ep co scriptis, absolvitur Inc pit श्रीशक्तिसंगमे तन्त्रे। वैद्यनाथ समारभ्य भुवनेशान्तगं शिवे। तावदङ्गाभिधो देशो यात्राया न हि दुष्यति ॥१॥ वङ्गाकर समारभ्य ब्रह्मपुत्रान्तगं शिवे। वङ्गदेशो मया प्रोक्तः सर्वसिद्धिप्रदर्शकः ॥२॥ जगन्नाथात्समभागात्कृष्णानीरान्तगं शिवे। कलिङ्गदेशः सम्प्रोक्तो वाममार्गपरायणः ॥३॥ कलिङ्गदेशमारभ्य पञ्चाद्योजन शिव। दक्षिणस्या महेशानि कालिङ्ग परिकीर्तितः ॥४॥ सुब्रह्मण्य समारभ्य यावदद्य जनार्दनं। तावत्केरलदेशः स्यात्तन्मध्य सिद्धकरल ॥५॥ In fine haec रहस्यातिरहस्य च कथित तव भक्तित। गोपनीयं गोपनीय गोपनीय स्वयोनिवत ॥८१॥ इति श्रीशक्तिसंगमतन्त्रे देशविभागप्रस्ताव समाप्त ॥ (WILSON 323^{a})

159

Lit Bengal Charta Ind Foll 144 Long $13\frac{1}{2}$ Lat $4\frac{1}{2}$ Linn usque ad foll 51 8, postea 7

Saktanandatarangini Incipit प्रणम्य प्रकृति नित्या परमात्मस्वरूपिणी। तन्यते भक्तिमुक्त्यर्थं शाक्तानन्दतरङ्गिणी॥ Auctor librum in sectae Sakticae usum e Tantris et Puranis excerptum, in capita (ullasa) 18 divisit quorum argu mentum distichis hisce proponit उल्लासे प्रथमे वक्ष्ये शरीर कर्मसम्भव। दीक्षा द्वितीये वक्ष्यामि तृतीये योगनिर्णय। प्रात कृत्य चतुर्थ तु आसन पञ्चम तथा। अन्तर्यागविधि षष्ठे नित्यपूजाच पञ्चमे (l saptame) । जपौ (i e *octavo*) मालाविधानन्तु नवम जपलक्षण। महासेतुश्च सेतुश्च कुल्लूका दशमे तथा। मुखस्य शोधन रुद्रे (i e *undecimo*) द्वादशे च पुरस्क्रिया। संस्कार मन्त्रराजस्य पल्लिहान त्रयोदशे। फलचतुर्दशे चैव उपचारादिदानज। नामसंस्करणपुरश्चादिफल पञ्चदशे तथा। कलौ ससर्गदोषादिप्रायश्चित्तन्तु षोडशे। कुण्ड सप्तदशे चैव होमश्चाष्टादशे तत। गुरुपादरजा ध्यात्वा कृतमुल्लासनिर्णय ॥

Cap 1 Hominum vita inde a primis initiis usque ad mortem adumbratur Corporis membris singulae mundi partes, quasi microcosmo macrocosmus, repraesentantur Pristinorum operum culpa homines in terra renascuntur Res humanae ad unam omnes quum vanae et fallaces sint, cavendum est, ne animus iis devinciatur 2 (inc in fol 11^{b}) De initiatione Quinam ad sacra admittendi sint explicatur De temporibus idoneis Initiandi ritus his traditur प्राङ्मुखो गुरुरासीन शिष्य प्रत्यङ्मुख स्थित। त्रिवार दक्षिणे कर्णे वामकर्णे तथासकृत्। स्त्रीशूद्रविषये कुर्याद्विपरीतेन चिन्तन। आचम्य सयतो भूत्वा प्राणायाम विधाय च। अष्टोत्तरशत जप्त्वा ध्यानादिकसमन्वित। अष्टकृत्वो जपेन्मन्त्र वामकर्णे सुरेश्वरि। इय दीक्षा सर्वतन्त्रे शक्त्रियां परिकीर्तिता। गुरोर्लब्ध्वा महाविद्या अष्टोत्तरशत जपेत्। गुरवे दक्षिणां दद्याद्वित्तशाठ्य न कारयेत्॥ De magistro colendo 3 (fol 24^{b}) De numinis, potissimeque Saktis, meditatione 4 (fol 30^{a}) De ritibus matutinis 5 (fol 43^{b}) De rebus ad stragulum conficiendum idoneis De sedendi modis पद्मासन स्वस्तिकाख्य भद्र वज्रासन तथा। वीरासनमिति प्रोक्त क्रमादासनपञ्चक॥ सव्य पादमुपादाय दक्षिणोपरि न्यसेत्तत। तथैव दक्षिण सव्यस्योपरिदृष्टिधानवित॥ पद्मासनमिति प्रोक्त जपकर्मसु शस्यते। जानूर्वोरन्तरे सम्यक्कृत्वा पादतले उभे॥ ऋजुकायो विशेन्मन्त्री स्वस्तिक तत्प्रचक्षते। सीवन्या (MS सीमन्या) पार्श्वयोर्न्यस्येद्गुल्फयुग्म सुनिश्चल॥ वृषणाध पार्श्वपादौ पाणिभ्या परिबन्धयेत्। भद्रासन समुद्दिष्ट योगिभि मार कल्पित॥ ऊर्वो पादौ क्रमान्न्यस्येत्कृत्वा प्रत्यङ्मुखाङ्गुली। करौ निद ध्यादाख्यात वज्रासनमनुत्तम॥ एक पादमध कृत्वा विन्यस्योरौ तथेतर। ऋजुकायो विशेन्मन्त्री वीरासनमितीरित॥ Sakti de media nocte colenda est अर्धरात्रात्पर यच्च मुहूर्तद्वयमव हि। सा महारात्रिरुद्दिष्टा तत्र कृताक्षयो भवेत्॥ 6 (fol 46^{a}) De Deae sacrificio et veneratione, mente et cogitatione faciendis (antaryajanam, antahpuja) 7 (fol 50^{a}) De ritibus et precibus, quae in quibuscunque cerimoniis adhibentur 8 (fol 64^{a}) De rosariis iisque rebus quae in eorum locum substitui possunt 9 (fol 70^{a}) De precibus rite recitandis Quae aut alta voce fiunt, aut summissa, aut cogitatione tantum repetuntur यदुच्चनीचोच्चरितै स्पष्टशब्दवदक्षरै। मन्त्रमुच्चारयेद्व्यक्त जपयज्ञ स वाचिक॥ समुच्चारयेद्[धन्]मन्त्रमीषदोष्ठ प्रचालयेत्। किञ्चिच्छब्दमय मूलादुपांशु स जप स्मृत॥ धिया यदक्षरश्रेण्या वर्णाद्वर्ण पदात्पद। शब्दार्थचिन्तनाभ्यास स उक्तो मानसो जप॥ उच्चैर्जपाद्विशिष्ट स्यादुपांशुर्दशभिर्गुण। तस्मादपि विशिष्ट स्यात्सहस्र मानसो जप॥ De mysticis literarum et syllabarum significationibus De numinis meditatione et precibus mysticis 10 (fol 81^{a}) *Setu Mahasetu*, quibus vocabulis syllabae quaedam sacrae, *ante* formulam mysticam pronuntiandae significantur, eaeque, prout haec vel alia Saktis species adoratur, paulo variantur In Bhuvanesis cultu hic *pons* usurpatur ओं ह्रीं ह्रीं ओं ओं A Sudris *om* solum huic usui adhibetur Horum simile est quod *Kulluka* appellatur E g in formula, quae Nirvanamantra appellatur, अ आ इ ई, itidemque literae reliquae deinceps recitantur in Kalikae cultu haec क्रीं क्रूं स्त्रीं हूं फट 11 (fol 84^{b})

Mukhasodl anam (sive *jihi ásodhanam*), oris vocibus quibusdam sacris purificatio, velut in Tripurae cultu his ग्रीं सो ग्रीं सो महेशानि परमेश्वरि, in Bhuvanesis adoratione his ऐ ऐ ऐ Spiritus vitalis si *Ida* venam intraverit, preces (mantra) somno oppressae (nidrátura) dicuntur quod *Kamakalarija* recitando expiandum est 12 (fol 87[b]) *Purascl aranam* Cf supra foll 92[a] 97[b] Cantio ut efficax sit, quinque rebus opus est precibus, butyri oblatione, libatione, simulacri aspersione, sacerdotum epulis[1] जपहोमौ तर्पणं च सेको ब्राह्मणभोजनं । पञ्चाङ्गोपासनं लोके पुरश्चरणमुच्यते ॥ जीवहीनो यथा देही सर्वकर्मसु न क्षमः । पुरश्चरणहीनोऽपि तथा मन्त्रः प्रकीर्तितः ॥ Quibus ritibus faciendis festum auctumnale maxime opportunum esse traditur शरत्काले महापूजा क्रियते या च वार्षिकी । तस्मिन्पक्षे विशेषेण पुरश्चरणतत्परः ॥ 13 (fol 100[a]) De circulo cabbalistico conficiendo et consecrando De sacrificio Atque non modo pecudes, sed nonnunquam, quamvis a regibus tantum, homines mactatos esse his apparebit[2] मुण्डमालायां ॥ नरच्छागबलया (नरच्छाग° MS) मेषो महिषः शशकस्तथा । शल्लको शूकरश्चैव बलयः परिकीर्तिताः ॥ *Narabalis tu rájnam eva R ja narabalı i dadyan nanyo 'pi paramesvari* । युवानं व्याधिहीनं च सुशीलं लक्षणान्वितं । सर्वावयवसम्पन्नं बलिं दद्यात्सुशोभनं ॥ तस्य सुन्दरं कृष्णं यत्नात्स्त्रीदोषवर्जितं । धारयित्वा बलिं तत्र भूषयेत्पुष्पचन्दनैः ॥ भूषयेद्रक्तमाल्येन सिन्दूरेण विशेषतः । उत्तराभिमुखो भूत्वा बलिं पूर्वमुखं तथा ॥ समानीय स्वयामेन मूलेन प्रोक्षणं चरेत् । संप्रोक्ष्य विधानेन बलिं संपूजयेत्ततः ॥ ब्रह्मणे च ब्रह्माणं तथागार्यां च मेदिनीं । कर्णयोश्च तथाकाशं जिह्वायां सरस्वतीं ॥ ज्योतींषि नेत्रयोर्विद्युं चन्द्रे परिपूजयेत । ललाटे पूजयेच्चन्द्रं शक्रं दक्षिणगण्डतः ॥ वामगण्डं तथा वह्निं ग्रीवायां समवर्तिनं । रोमकूपे धृतिं चैव भ्रुवामध्ये प्रचेतसं ॥ नासामूले च शमनं स्कन्धे चैव महेश्वरं । हृन्मे सर्वदेवांश्च पूजयित्वा पठेदिदं ॥ यों महातपोभिर्नारीश्च परिपत्साध्यते नृणां । तस्मै देहि महाभागे मन्त्रं चामुहि श्रियं ॥ शिवपूजा सु संपूज्य उत्सृज्य च ततः परं । ततो देव्यैं समुद्दिश्य कामसुद्दिश्य चामनः ॥ इत्युत्सृज्य बलिं पश्चात्करवालं प्रपूजयेत । खड्गाग्रे पूजयेद्देवीं वाणीं वागीश्वरीं तथा ॥ मध्ये च पूजयेद्देवि लक्ष्मीनारायणावपि । मूले च पूजयेद्देवीं उमया सह शंकरं ॥ स्त्रियं च संपूज्य नमस्कृत्यामयत्नतः । खड्ग त्वं शिवरूपोऽसि ब्रह्मभैरवनायक ॥ दुर्गायो निकरा नित्यं कालीशक्तिरिवापरा । खड्ग या नव (खड्गापय MS) माशाय शक्तिः कार्यपरतत्परा (°त्पर MS) ॥ पशुश्छेद्यस्त्वया शीघ्रं खड्ग नाथ नमोऽस्तु ते । एवं संपूज्य तं खड्गमुत्थाप्य साधकाग्रणीः ॥ छगा

पूर्वमुखो भूत्वा बलिमुत्तरपद्मकं । खा हू इति मन्त्रेण छेदयित्वा तत पशु ॥ ततो बलीना रुधिरं तामसिपवमफले । मधुभिर्मिश्रपुष्पैश्च स्वपिवास्य प्रयत्नतः ॥ गन्धपुष्पान्वितं कृत्वा उत्सृजेत्समुपाहरन् । प्रदाय वामभागे लक्ष्मीं ततः कोशिकिशब्दतः (?) ॥ रुधिरेण ततः पश्चादापायतां समुच्चरेत् । निवेद्य रुधिरं देवि शीघ्रं दद्यात्प्रदीपकं । ततो निवेदयेन्मांसं ताम्बूलं सुमनोहरं ॥ Rudhiramastakasthapanakramam áha Tantre नारं मध्ये शिरं (शिरो MS) रक्तं देव्याः सम्मुखे योजयेत् । छागं तु वामतो दद्यान्माहिषं पितरात्पुरः । पाक्षिणं वामतो दद्यान्मृगो नैऋतिके ॥ Yámale यस्य करकटाक्षस्तो दत्ताना श्रूयते क्वचित् । तस्य तु मरणं विद्याद्धानिं वा तत्र निर्दिशेत् । यत्राश्रु कृष्यते नेत्रे तदा हानिं विनिर्दिशेत् ॥ पूर्वोत्तरदिग्भागे [तु] पतते यदि मस्तकं । सप्तमपक्षके विद्याद्रक्षो राज्यं विनिर्दिशेत ॥ ईशानेऽभिमुखभागे पतते यदि मस्तकं । ततः स्वल्पेन कालेन सर्वसिद्धिर्भवेद्ध्रुव ॥ यदि वायव्यन्निर्ऋतौ नैऋत्ये स्थिरोऽपि वा । मस्तकं पतते यातु तस्य हानिं विनिर्दिशेत् ॥ Quae atrocitas his excusatur त्रिविधा या भवेद्हिंसा सा त्वहिंसैव कीर्तिता । भूतहिंसा न कर्तव्या पशुहिंसा विशेषतः । बलिदानं विना देवि हिंसा सर्वत्र वर्जयेत् ॥ 14 (fol 106[b]) De rebus ad cultum necessariis, quae octonae denae senae denae, denae, vel quinae esse dicuntur षट्कारिका । आसनावाहनं चार्घ्यं पाद्यमाचमनं तथा । स्नानवासोपवीतं च भूषणानि च सर्वशः ॥ गन्धं पुष्पं तथा दीपं धूपाय च तथापरं । माल्यानुलेपनं चैव नमस्कारं विसर्जनं । षडष्टोपचारैस्तु सदा पूजा समाचरेत् ॥ Tantre आसनं स्वागतं पाद्यं मर्घमाचमनीयकं । मधुपर्काचमनं स्नानं वसनाभरणानि च ॥ सुगन्धि सुमनोधूपदीपनैवेद्यवन्दनं । प्रयोजयेदर्चनायामुपचारास्तु षोडश ॥ etc 15 (fol 117[a]) A Saktis quaenam arbores colendae loci sacri visendi, omina observanda sint, exponitur In fine hymnus, *Sanketastava* appellatus traditur De Durgae cultu 16 (fol 125[a]) De imp orum societate vitanda In sacris si quid sinistri acciderit sive neglectum fuerit, piacula adhibenda sunt 17 (f l 133[a]) De vasis ad adolendum ignem usurpatis (kunda) 18 (fol 136[b]) De oblatione igne facienda

Libri in codice nostri hi laudantur Agastyasanhita fol 12[a] Agnipurana 25[a] etc Agamakalpadruma 17[a] Uttarakalpa 21[a] 72[a] Uttaratantra 72[b] Urdhvámnáya 100[b] Kadimata 55[a] Kámadhenutantra 73[b] Kálikápurana 10[b] etc Kalikulasarvasva 14[a] 131[a] Kálitantra 98[b] Kálividyá Svachandasangraha 58[a] Kubjikátantra 30[b] Kumaritantra 95[b] 131[a] Kulachudamani 26[b] 58[a] 117[a] Kularnava 11[b] 16[a] etc Kurmapurana 27[a] 28[b] Kramadipika 14[a] Krivásara 12[b] 136[a] Ganesavimarsini 140[a] Gandharvatantra 27[a] 33[b] etc = Gandharva 15[b] 26[b] etc (cf Tantragandharva) Garudapurana 76[a] Guptadikshátantra 14[b] 16[b] 99[a] Gurudikshatantra 14[b] Gopalatápaniya 25[a] Govindavrindavana 133[a] Gautamiya 40[a] 56[a] etc Jnánár

---

[1] सकलतोऽकृत्यस्य सर्वं कृत्वा परान्ते । होमयेत्तद्दशांशेन तद्दशांशेन तर्पणं ॥ तद्दशस्य दशांशेन अभिषेकं तदन्ततः । अभिषेक दशांशेन कुर्याद्ब्राह्मणभोजनं ॥

[2] Cf Burnouf in Asiat Res XVII 219

nava 55^{b}. 57^{b}. 102^{a}. etc. Jnáná[rnava]bháshya 2^{b}. Tattvasára 16^{b}. Tantragandharva 17^{b}. 38^{b}. 44^{a}. 49^{b}. 58^{b}. 60^{b}. Tantragarbha (?) 50^{b}. Tantrasára 14^{b}. Todalatantra 94^{b}. Brihat-Todalatantra 45^{b}. Dharmapurána 40^{b} Navaratnesvara 13^{b}. 56^{b} etc. Nílatantra 39^{b}. 45^{b}. Nrisinhatápaníya 13^{b}. Pádmapurána 26^{b}. Pújápradipa 100^{a}. Phetkáriní 56^{b} 107^{a}. Brihannáradíya 26^{a}. Bhavishyapurána 40^{b}. 53^{b}. etc. Bhágavatapurána 132^{b}. Bháshya (?) 29^{a}. 40^{b} (cf. Vimalánanda). Bhútadámara 72^{a} Bhútasuddhi 14^{a}. 25^{b}. 49^{b}. 71^{a}. etc Bhairavatantra 58^{a}. 63^{b}. 100^{a}. Matsyasúkta 17^{a}. 129^{b}. Mantrakosha 72^{a}. Mantratantraprakása 39^{a} 39^{b}. (Tantramantraprakása) Mantradevaprakásiká 66^{a}. Mantramuktávalí 11^{b}. 78^{b}. Mahábhárata 53^{b} Mahishamardinitantra 21^{a}. 99^{a} 125^{a} Mánángulamahátantra 133^{b} Márkandeyapurána 10^{a} etc. Mahesvara[tantra] 87^{b} Mundamálá 66^{a} 93^{b}. etc. Yámala 1^{b}. 10^{a}. etc. Yoginíhridaya 16^{b}. 25^{a}. 91^{a}. etc. Rághavíya 139^{b}. Rámatápaníya 25^{a} Rudrayámala 11^{a}. etc Lakshmíkulatantra 43^{a}. Laingapurána 25^{b} 130^{b}. Váráha 29^{a}. Váráhítantra 13^{b}. 19^{a}. etc. Vásishtharámáyana 53^{b}. Vimalánandabhashya 28^{b}. Visuddhesvara 43^{a}. 56^{b}. 70^{a} etc. Visvasára 16^{b}. 18^{a}. etc. Vishnudharmottara 132^{b}. Vijárnavatantra 96^{b}. Vaisampáyanasanhitá 88^{a}. Saktiyámala 1^{b}. 111^{b}. Sáradá 17^{b}. 29^{b}. etc. Sáradátiká 60^{b}. Şivadikshátiká 17^{b}. Sivadharma 40^{b}. Saiva 29^{a}. Şyámárahasya 30^{b}. Şrikrama 12^{b}. 27^{b}. 124^{a}. Brihat-Srikrama 62^{a}. 108^{a}. Sanketapaddhati 35^{a}. Sanatkumárasanhitá 90^{a}. Sanatkumárítantra (*sic*) 99^{a}. Samayátantra 29^{b}. 35^{b}. 36^{b}. 46^{a}. 119^{b}. 138^{b}. 142^{a}. Sammohanatantra 43^{b}. 100^{b}. 136^{a}. Sárasangraha 13^{a}. Sárasvatatantra 84^{b}. Sárávalí 58^{a}. Siddhántasekhara 133^{b} Setumangalatantra 81^{a}. 83^{b}. Skandapurána 130^{b}. Smritisára 138^{a}.

De codice Havniensi cf. Westergaard, p. 101.

Codex circiter annum 1810 exaratus est. (Wilson 247.)

160.

Opera duo. Lit. Bengal. Charta Europ. Foll. 196 Long 12½. Lat. 9 Linn. 24.

Foll 1–99. *Sáradátilakam*, a *Lakshmana*, Krishnae filio, Várunendrae nepote, compositum. Auctor his distichis praefatur: नित्यानन्दवपुर्निरन्तरगलत्पञ्चाशदर्णैः (l. °दर्णैः) क्रमाद्व्याप्त (°m) येन चराचरात्मकमिदं शब्दार्थरूपं जगत् । शब्दब्रह्म यदूचिरे सुकृतिनश्चैतन्यमन्तर्गतं (°tam) तद्वो [s]व्यादनिशं शशाङ्कसदनं वाचामधीशं महः । मन्दस्मितोल्लसितमिन्दुकलावतंसमिन्दीवरोदर[सहोदर]नेत्रशोभि(:) । हेतुस्त्रिलोकविभवस्य नवेन्दुमौलेरन्तःपुरं (antahpuram) दिशतु मङ्गलमादराद्वः । संसारसिन्धोत्तरणैकहेतून् वन्दे गुरून्भूमि शिवस्वरूपान् । रजांसि येषां पदपङ्कजानां तीर्थाभिषेकश्रियमावहन्ति । सारं वक्ष्यामि तन्त्राणां शारदातिलकं शुभं । धर्मार्थकाममोक्षाणां प्राप्ते[:] प्रथमकारणं । शब्दार्थसृष्टिमु(r mu)निभिश्छन्दोभिर्दैवतैः सह । विधिश्च मन्त्रयन्त्राणां तन्त्रे स्मिन्नभिधीयते [५].

Liber capitibus (paṭala) 25. constat. Cap. 1. De carminum mysticorum origine. Initium exscripsi: निर्गुणः सगुणश्चेति शिवो ज्ञेयः सनातनः । निर्गुणः प्रकृतेरन्यः सगुणः सकलः स्मृतः ॥६॥ सच्चिदानंदविभवात्सकलात्परमेश्वरात् । आसीच्छक्तिस्ततो नादो नादाद्बिंदुसमुद्भवः ॥७॥ परः शक्तिमयः साक्षात्त्रिधासौ भिद्यते पुनः । विंदुर्नादो बीजमिति तस्य भेदाः प्रकीर्तिताः ॥८॥ विंदुः शिवात्मको बीजं शक्तिर्नादस्तयोर्मिथः । समवायः समाख्यातः सर्वागमविशारदैः ॥९॥ रौद्री विंदोस्ततो (विंदोस्तनो A. B.[1]) नादाज्ज्येष्ठा बीजादजायत । वामा ताभ्यः समुत्पन्ना रुद्रब्रह्मरमाधिपाः ॥१०॥ संज्ञानेच्छाक्रियात्मानो वह्नीन्द्वर्कस्वरूपिणः । भिद्यमानात्पराद्बिंदोरव्यक्तात्मा रवोऽभवत् ॥११॥ शब्दब्रह्मेति तं प्राहुः सर्वागमविशारदाः । शब्दब्रह्मेति शब्दार्थं (°र्थं A. B.) शब्दमित्यपरे जगुः ॥१२॥ न हि तेषां तयः सिद्धिर्जडत्वादुभयोरपि । चैतन्यं सर्वभूतानां शब्दब्रह्मेति मे मतिः ॥१३॥ तत्प्राप्य कुंडलीरूपं प्राणिनां देहमध्यगं । वर्णात्मनाविर्भवति गद्यपद्यादिभेदतः ॥१४॥ अथ विंद्वात्मनः शंभोः कालबंधोः कलात्मनः । अजायत जगत्साक्षी सर्वव्यापी सदाशिवः ॥१५॥ सदाशिवाद्भवे(°ने° A. B.)दीशस्ततो रुद्रसमुद्भवः । ततो विष्णुस्ततो ब्रह्मा तेषामेवं समुद्भवः ॥१६॥ मूलभूतात्ततोऽव्यक्ताद्विकृतात्परवस्तुनः । आसीत्किल महातत्त्वं गुणतः (गुणात: A. B.) करणात्मकं ॥१७॥ अभूत्तस्मादहंकारस्त्रिविधः सृष्टिभेदतः । वैकारिकादहंकारादेव वैकारिका दश ॥१८॥ दिग्वातार्कप्रचेतोश्विवह्नीन्द्रोपेंद्रमित्रकाः । तैजसादिंद्रियाण्यासंस्तन्मात्राक्रमयोगतः (A. B. तन्मात्रक्रमयोगतः?) ॥१९॥ भूतादिकादहंकारात्पंच भूतानि जज्ञिरे । शब्दात्सूर्यो (शब्दात्सूर्य A. शब्दात्पूर्व B) वियत्स्पर्शाद्वायुरूपाद्धुताशनः ॥२०॥ रसादपः क्षमा गंधादिति तेषां समुद्भवः । शब्दं वियन्मरुत्कृष्णो रक्तोऽग्निर्विशदं पयः ॥२१॥ पीता भूमिः पंच भूतान्येकैकाधारतो विदुः । शब्दस्पर्शौरूपरसगंधा भूतगुणाः स्मृताः ॥२२॥ 2 (fol. 4^{b}). De literarum significatione recondita Incipit: ततो व्यक्तिं प्रवक्ष्यामि वर्णानां वदने नृणां । प्रेरिता मरुता नित्यं सुषुम्नारन्ध्रनिर्गताः । कण्ठादिकरणैर्वर्णाः क्रमादाविर्भवन्ति ते । एषु स्मृताः स्वराः सौम्या[:] स्पर्शाः सौराः शुभोदयाः । आग्नेया व्यापकाः सर्वे सोमसूर्याग्निदेवताः । स्वराः षोडश विख्याताः स्पर्शास्ते पञ्चविंशति[:] । तत्वात्मानः स्मृताः स्पर्शा मकारः पुरुषोत्तमः । व्यापका दश ते कामधनधर्मप्रदायिनः । ह्रस्व[:] स्वरेषु पूर्वोक्तः परो दीर्घः क्रमादिमे । शिवशक्तिमयास्ते स्युर्विन्दुःस्वर्गावसानकाः (l. vindusargá°)[2] । विन्दुः पुमान् विप्रोक्तः (?) शक्तिः सर्गो (सर्गो B) निशाकरः । स्वराणां मध्यमं यत्तच्चतुष्कं तन्नपुंसकं । पिङ्गलायां स्थिता ह्रस्वा इडायां सङ्गता[:] परे । सुषुम्नामध्यमा ज्ञेयाश्चत्वारो पि नपुंसकाः ।

---

[1] B litera codicem Colebr (E I H 1508), hujus seculi initio exaratum, significavi

[2] i e in र्गं et र्गः desinentes

विना स्वरैस्तु नान्येषां जायते व्यक्तिरञ्जसा । शिवशक्तिमया(°yán) माहुस्तस्माद्वर्णान्मनीषिणः । कारणात्पञ्चभूतानामुद्भूता मातृका यतः । ततो भूतात्मका वर्णाः पञ्च पञ्च विभागतः । वाय्वग्निभूजलाकाशाः पञ्चाशल्लिपयः क्रमात् । पञ्च ह्रस्वाः पञ्च दीर्घा बिन्द्वन्ताः सन्धिसंभवाः । पञ्चशः कादयः पथलसहान्ताः[1] समीरिताः । सोमसूर्याग्निभेदेन मातृकावर्णसम्भवाः [११]. De carminum mysticorum generibus: मातृकावर्णभेदेभ्यः सर्वे मंत्राश्च जज्ञिरे । मंत्रविद्याविभागेन द्विविधा मंत्रजातयः ॥५८॥ मंत्राः पुंदेवता ज्ञेया विद्याः स्त्रीदेवताः पुनः । स्त्रीपुंनपुंसकात्मानो मंत्राः सर्वे समीरिताः ॥५९॥ पुंमंत्रा हुंफडंताः स्युर्द्विठांताः स्युः स्त्रियो मताः । नपुंसका नमोंताः स्युरित्युक्ता मनवस्त्रिधा ॥६०॥ शस्तास्ते त्रिविधा मंत्रा वश्यशांत्यभिचारिके । अग्नीषोमात्मका मंत्रा विज्ञेयाः क्रूरसौम्ययोः[2] । कर्मणोर्वह्नितारांता (कर्मणोर्वह्नितारान्त्य A. B.) वियत्प्रायाः (वियत्° A.) समीरिताः ॥६१॥ आग्नेया मनवः सौम्या भूयिष्ठंत्वमृताक्षराः । आग्नेयाः संप्रबुध्यंते प्राणे चरति दक्षिणे ॥६२॥ भागेऽन्यस्मिन्स्थिते प्राणेऽसौम्या (प्राणे सौम्या A.B.) बोधं प्रयांति च । नाडीद्वयगते प्राणे सर्वे बोधं प्रयांति च ॥६३॥ प्रयच्छंति फलं सर्वे प्रबुद्धा मंत्रिणां सदा । छिन्नादिदुष्टमंत्रास्ते पालयंति न साधकं ॥६४॥ Quibus in recitatione vitiis cantiones hebetentur, accurate definitur. De magistris et discipulis. 3 (fol. 8^{a}). De templo (yágamandapa) ad initiationem dimetiendo, aedificando, vasis sacris (kunda etc.) instruendo. Incipit: ततो वक्ष्यामि दीक्षागं (leg. दीक्षाग्रं) वास्तुयागपुरःसरं । कृतेन येन मन्त्रज्ञा (°jno) दीक्षायाः फलमश्नुते । राक्षसं वास्तुनामानं हत्वाधिश्राय तंतनूं[3] (l. तत्तनूं) । स्थितास्त्रिपञ्चाशद्देवास्तेभ्यः पूर्वंबलिं हरेत् ॥ 4 (fol. 12^{a}). De initiatione. Incipit: अथ दीक्षां प्रवक्ष्यामि मन्त्रिणां हितकाम्यया । विनानया न लभ्येत सर्वं मन्त्रफलं यतः । दिव्यं ज्ञानं यतो दद्यात्कुर्यात्पापक्षयं यतः । तस्माद्दीक्षेति (dí-kshá) संप्रोक्ता देशिकैस्तंत्रवेदिभिः । चतुर्विधा सा संदिष्टा क्रियावत्यादिभेदतः । क्रियावती वर्णमयी कलात्मा वेधमय्यपि (l. वेधमय्यपि)[4] ॥ 5 (fol. 15^{b}). *De igne sacro adolendo.* Incipit: ततोऽग्निजननं वक्ष्ये सर्वतन्त्रानुसारतः । आचार्यकुण्डे विधिवत्संस्कृते शास्त्रवर्त्मना । अष्टादशाः स्युः संस्काराः कुण्डानां तत्रनोदिताः । वीक्षणं मूलमन्त्रेण शरेण प्रोक्षणं मतं । तेनैव ताडनं दर्भैर्(हु)मेणाभ्युक्षणं मतं । अस्त्रेण खननोद्धारौ हृन्मन्त्रेण प्रपूरणं । समीकरणमस्त्रेण सेचनं वर्म्मणा मतं । कुट्टनं हेतिमन्त्रेण वर्म्ममन्त्रेण मार्जयेत् । विलेपनं कलारूपं कल्पनं तदनन्तरं । त्रिसूत्रीकरणं पश्चाद्धृदयेनार्च्चनं मतं । अस्त्रेण (astrena) वज्रीकरणं हृन्मन्त्रेण कुशैः शुभैः । चतुष्पथं तनुत्रेण तनुपादक्षपाटनं । योगे कुण्डानि संस्कुर्यात्संस्कारैरेभिरीरितैः ॥ De rerum ad oblationem adhibitarum mensura et pondere (homadravyánám pramánam). 6–23. Carmina mystica, quibus numina diversa invocantur. Atque singulis capitibus et numinis cujusdam, et variarum ejusdem manifestationum cultus traditur. Quae carmina omnia ad usus superstitiosos recitabantur. 6 (fol. 19^{b}). Sarasvatímantras. Incipit: अथ वर्णतनुं वक्ष्ये विश्वबोधविधायिनी[म्] । यस्यामनुपलब्धायां सर्वमेतज्जगज्जडं । ऋषिर्ब्रह्मा समुद्दिष्टो गायत्री छन्द ईरितं । सरस्वती समाख्याता देवता देशिकोत्तमैः[5] ॥ 7 (fol. 23^{a}). Bhútalipis, quo carmine Varnesvarí dea adoratur. Incipit: अथ भूतलिपिं वक्ष्ये सुगोप्य[ा]मतिदुर्लभां । यां प्राप्य शम्भोर्मुनयः सर्वान् कामान् प्रपेदिरे ॥ 8 (fol. 26^{b}). Srímantras. Incipit: अथ वक्ष्ये श्रियो मन्त्रान् श्रीसौभाग्यफलप्रदान् । यस्याः कटाक्षमात्रेण विलोक्यमपि (A B.) वर्द्धते ॥ 9 (fol 30^{b}). Bhuvanesvarímantras. Incipit: अथ वक्ष्ये जगद्धात्रीमधुना भुवनेश्वरीं । ब्रह्मादयो पि यां ज्ञात्वा लेभिरे श्रियमूर्जितां ॥ Capitis finem, ut, quaenam vires his carminibus tributae essent, specimine ostenderem, exscripsi: लिखित्वा भूर्जपत्रादौ मंत्रमेतद्यथाविधि । धारयेद्वामबाहौ वा कंठे वा निजमूर्धनि ॥ वशयेत्सकलान्मर्त्यान्विशेषेण महीपतीन् । नीलपटे विलिख्यैतद्गुटिकीकृत्य तत्पुनः ॥ साध्यप्रतिकृतौ सिक्थे निर्मितायां हृदि न्यसेत् । पात्रे त्रिमधुरापूर्णे निक्षिप्यैनां विधानतः । संपूज्य पुष्पगंधाद्यैर्वलिं निक्षिप्य रात्रिषु ॥ मूलमंत्रं जपेन्मंत्री नित्यमष्टसहस्रकं । सप्ताहाद्वांछितां नारीमाहरेत्स्मरविह्वलां ॥ भूर्जपत्रे विलिख्यैतद्गुटिकीकृत्य तत्पुनः । लाक्षया ताम्ररजतकांचनैर्वेष्टयेत्क्रमात् ॥ तत्कुंभे न्यस्य संपूज्य यथावद्भुवनेश्वरीं । संस्पृश्य तं जपेन्मंत्री दिवाकरसहस्रकं ॥ अभिषिच्य प्रियं साध्यं वक्ष्यमाणमाशिखं । कांतिं पुष्टिं धनारोग्यं यशांसि लभते नरः ॥ भित्तौ विलिख्य तद्यंत्रं पूजयेन्नित्यमादरात् । भूतप्रेतपिशाचास्तं न वीक्षितुमपि क्षमाः ॥ तद्विलिख्य शिरस्त्राणे साधितं धारयेद्दृढं । युद्धे रिपून्बहून्हत्वा जयमाप्नोति पार्थिवः ॥ etc. 10 (fol. 33^{b}). Tvaritámantras. Incipit: ततो भिधास्ये त्वरितां त्वरितफलदायिनीं । तारोमायावर्म्मबीजमृद्धिरीशस्वरान्विता ॥ 11 (fol. 37^{a}). Durgámanus. Incipit: ततो दुर्गामनुं वक्ष्ये दृष्टादृष्टफलप्रदं । मायाग्निःकर्णबिन्द्वाढ्यो भूयो सौ स्वर्गवत् भवेत् ॥ Quae potissimum dea ad praestigias nefarias invocatur: सेनासंस्तंभने (°नं A. B) मंत्री कारस्करसमुद्भवैः । पुष्पैः सहस्रं जुहुयात्तत्पत्रैस्तां निवर्तयेत् ॥९५॥ संगरवारे कुलिके जप्त्वा भस्म चितोद्भवं । विक्षिपेन्मूर्धनि रिपोर्निर्द्दिष्टो

[1] Litera ल haud dubie ळ significatur Ceterum haec omnia circulo Kulákula appellato (supra, p 96) optime illustrantur

[2] i e ad malignos vel bonos usus adhibentur.

[3] Et hic mythus in Matsyapurána legitur, et alii hujus capitis loci ex eodem Purána videntur depromti esse Cf supra, p 42^{b}.

[4] *Kriyávatí*, ritibus externis constans; *varnamayí*, cum formulis symbolicis conjuncta, *kalávatí*, meditatione si potestates mysticae *nivritti*, *pratishthá*, *vidyá*, *sánti*, *vyápti* appellatae, quibus rerum elementa quinque repraesentantur, in discipuli corpore constitisse putentur; *vedhamayí*, si Saktis ipsa viri initiandi corpus occupasse animo et cogitatione fingatur.

[5] *Desika* vocabulum, quo mysteriorum magister, sive vir mysteriis imbutus significatur, in nullo Tantra tam crebro usurpatur quam in nostro.

देशतो व्रजेत् ॥९६॥ मद्विपातिते पत्रे कारस्करसमुद्भवे । तस्य पादरजोयुक्तैर्होमादुच्चाटयेदरीन् ॥९७॥ कारस्करमयी कृत्वा प्रतिमाम- तिशोभना । जप्त्वा प्रतिष्ठितप्राणां छेदयेदंगशः पुनः ॥९८॥ काकोलूकवसा - (°वसा° A B) युक्तमश्वोत्तरसहस्रकं । कृष्णपक्षे चतुर्दश्यां श्मशाने हव्यवाहने ॥९९॥ जुहुयान्म्रियतेऽरातिरेवमेव दिनत्रयात् । उन्मत्तसमिधो होमान्मन्त्री स्युः शत्रवः क्षणात् ॥१००॥ उलूककाकयोः पत्रे खवसारक्तसभवे । जुहुयान्निशि कान्तारे शत्रुः कालातिथिर्भ- वेत् ॥१०१॥ शत्रोः प्रतिकृतिं मन्त्री प्रतिष्ठितसमीरणां । विमेषेव (विशेस्रैव A विशेषेणैव B) विलिप्ताङ्गीमयुष्णे निक्षिपेज्जले ॥१०२॥ ज्वराक्रान्तो भवेच्छीघ्रं दुग्धसेकात्क्षणं नयेत् ॥ 12 (fol 40^b) Tripurabhairavimantras Matangimantras Incipit अज्ञान- तिमिरध्वंसिसमाराधैवतारणं । आनन्दबीजमवतादतर्क्यं त्रैपुरं महत् । अथ वक्ष्ये परां विद्यां त्रिपुरामतिगोपितां । यां ज्ञात्वा सिद्धसंघानाम- धिपो जायते नरः ॥ 13 (fol 45^b) Ganesamantras Incipit अथ वक्ष्ये गणेशस्य मन्त्रान् सर्वसमृद्धिदान् । यान् प्रा[प्य] मानवा नित्यं साधयन्ति मनोरथान् ॥ 14 (fol 50^a) Chandramantras Incipit अथोच्यते चन्द्रमसो मनुः सर्वसमृद्धिदः । सद्वी शस्यो भृगुर्निन्दुमनुस्वरसमन्वितः ॥ 15 (fol 54^b) Vishnumantras Incipit अथ वक्ष्ये महामन्त्रान् विष्णोः सर्वार्थसिद्धिदान् । यस्य संस्मरणान्मर्त्यो भवाब्धेः पारमाश्रितः ॥ 16 (fol 59^a) Narasinhamanus Incipit अथाभिधास्ये विधिवन्नारसिंहमहामनुं । उग्रवीरं पदं पूर्वं महाविष्णुमनन्तरं ॥ 17 (fol 63^b) Purushottamamantras Incipit अथ वक्ष्ये जगन्मूलं मन्त्रं श्रीपुरुषोत्तमं । गोपितं वैष्णवे तन्त्रे भुक्तिमुक्तिफलप्रदं ॥ 18 (fol 68^a) Sivamantras Incipit अथ वक्ष्ये महेशस्य मन्त्रान् सर्वसमृद्धिदान् । यैः पूर्वभूमयः प्राप्ता शिवसायुज्यमञ्जसा ॥ 19 (fol 72^a) Dakshinamurttimantras Incipit अथ वक्ष्ये मन्त्ररत्नं समस्तपुरु- षार्थदं । यथापुमन्त्रं जदोन (? ज्ञातेन) दिव्यं ज्ञानं मुनीश्वराः ॥ 20 (fol 76^a) Aghorastramantras Incipit अथाभिधास्ये विधिवदघोरास्त्रमनुक्रमं (°मनुत्तमं B) । यस्य संस्मरणादेव सद्यः नश्यन्त्युपद्रवाः ॥ 21 (fol 80^b) Gayatrimantras Incipit अथो वदामि गायत्रीं शिरसा च समन्विता[म्] । सर्ववेदोद्धृतः सारो मन्त्रो यः समुदाहृतः ॥ Agneyastram आग्नेयास्त्रमिति प्राक्त विलोमपाठतो मनुः ॥ 22 (fol 84^b) Dinastram Incipit अथो दिनानां सुकृतास्त्रं वक्ष्ये शत्रुविमर्दनं । अतिदुर्गममनुं प्राहुर्दीनास्त्रं मन्त्रवित्तमाः ॥ Krityastram Lavanamantras 23 (fol 89^a) Traiyambakamantra 24 (fol 92^b) De amuletis Incipit अथ वक्ष्यामि यन्त्राणां भेदास्तन्त्रे सुगोपितान् । ये साधयन्ति सततं मन्त्रिणो निजवाञ्छितं ॥ 25 (fol 96^b) De rebus mundanis abjiciendis et numine meditando De sedendi modis et spiritu comprimendo

In fine auctor quaedam de gente sua profert Textus tamen in codice utroque tam corruptus est, ut sine conjecturis audacissimis refingi non possit

Ceterum Saradâtilakam, unum si Yamalam excepe- ris, in libris mysticis primum locum tenet, et reliquos, nisi fallor, antiquitate superat Sectae laevae quae dicitur licentia ab auctore omnino tacetur

Commentarius ad libros XV–XXV a Kamarupapati scriptus in codice E I H 518 invenitur[1]

Codex, ex eodem exemplari atque B sed accuratius descriptus, anno 1814 a Pitambara exaratus est Nam quod in fine शकाब्दाः १९२१ legitur, aut errori aut fraudi debetur (WILSON 300^a)

161.

Foll 271–294 libellum distichis 101 constantem *Ramachandrastavaraja* (eximiam Ramachandrae laudationem), e *Sanatkumârasanhita* desumtum, continent Incipit अस्य श्रीरामचन्द्रस्तवराजस्तोत्रमन्त्रस्य सनत्कुमार ऋषिरनुष्टुप् छन्दः । श्रीरामो देवता । सीता बीजं । हनुमान् शक्तिः । श्रीरामप्रीत्यर्थे जपे विनियोगः ॥ सूत उवाच । सर्वशास्त्रार्थतत्त्वज्ञं व्यासं सत्यवतीसुतं । धर्मपुत्रः प्रहृष्टात्मा प्रत्युवाच मुनीश्वरं ॥१॥ Libello Rama, Dasarathae filius, divina Krishnae natura praeditus, celebratur In fine haec leguntur इति श्रीसनत्कुमारसंहितायां नारदोक्तं श्रीरामचन्द्रस्तवराजस्तोत्रं संपूर्णम् ॥

Pictura VII Ramam cum Sita in sacello sedentem repraesentat Ad dextram Lakshmana flabellum tenens, ad laevam Hanumat venerabundus conspicitur (MILL 112^f)

162

Foll 429–457 *Janakisahasranamastotram*, Jânakis sive Sitae mille nominum laudationem e *Siddhesvaratantra* desumtam continent Libellus 132 distichis constat quibus Rama coram Lakshmana divinam Sitae majestatem omnium aliarum dearum potentiam complectentem, variis epithetis celebrat Incipit ओं अथ ज्यानक्या सहस्रनाम लीपते ओं अस्य श्रीजानकीदेव्याः सहस्रनामस्तोत्र तदुक्तं सिद्धेश्वरतन्त्रे ॥१॥ श्रीलक्ष्मण उवाच ॥ देवदेव जगन्नाथ कथयस्व महाप्रभो । नाम्नां सहस्रं जानक्याः श्रोतुमिच्छामि तत्त्वतः ॥२॥ श्रीराम उवाच ॥ कथयामि भवत्प्रीत्या शृणु लक्ष्मण भक्तितः । ओं अस्य श्रीजानकीदेव्याः सहस्रनामस्तोत्रमन्त्रस्य ॥ वागीश्वरी देवता ॥ सर्वकामार्थसिद्ध्यर्थे जपे विनियोगः ॥ etc

Pictura X Sitam in sacello sedentem et a duabus ma-

---

[1] In fine haec leguntur सर्वशास्त्रकलेवरविद्यापारगो गुरुसमो गुरुणाद्यः (totus versus vit s laborat) । ग्रथमेनमनिशं शिवार्चकः कामरूपपतिपण्डितोऽकरोत् ॥ इति श्रीमहामहोपाध्यायजगद्गुरुभट्टाचार्य- श्रीसिद्धान्तवागीशकृता शारदाटीका गूढार्थप्रकाशिका समाप्ता ॥

tronis adoratam repraesentat. Quae ipsae, quum iisdem atque illa et vestibus et ornamentis indutae sint tergeminam Sitae naturam videntur indicare (MILL 112[1])

163.

Lit Devan Charta Europ Foll 14 Long 11 Lat 9 Linn 24

Hanumatpaddhatis, Hanumatis colendi ritus Incipit ओ ह्रीं श्रीं ऐं क्लीं ॥ ॥ ओ नमाजनीसूनवे मम सवश सूत्राशय ॥२॥ उच्चाटय ॥२॥ सौभाग्य कुरु ॥२॥ सववश्य कुरु ॥२॥ सर्वकर्षण कुरु ॥२॥ क्लीं हुं फट स्वाहा ॥ ओ नमो हनूमते ॥ ओ उग्रदादित्यसमकाशमुग्रास्भुजविक्रम कदर्पकोटिलावण्य सर्वविद्याविशारद ॥ etc

Libellus capita quinque continet Atque quatuor e *Sudarşanasanhita* desumta sunt Medium, quo Hanumatis mille nomina traduntur, Ramayanae pars esse dicitur Incipit ऋषिरु उवाच ॥ ऋषे लाहगिरिप्राम ॥ सीताविरहकातर ॥ भगवान्कृतवानाम ॥ किं तु त्व ब्रूहि विस्तरात ॥१॥ वाल्मीकिरुवाच ॥ रामो मनुजदेहो य ददर्शाग्रे कपीश्वर ॥ हनूमत जगत्स्वामी बालार्कसमतेजस ॥२॥

Hic codex non ante annum 1820 exaratus est (WILSON 322)

164.

Foll 550–559 *Hanumatkavacham*, Hanumatis lorica, preces, quibus Hanumat quinqueceps adoratur Libellus e *Sudarşanasanhita* desumtus est Incipit ओ अस्यी पचमुखीहनुमानकवचस्तोत्रमत्रस्य ॥ श्रीरामचद्र । ऋषि । हनुमान् पचमुखी देवता ॥ etc Subscriptio haec इति श्रीसुदर्शनसहिताया सीसमरण पचमुखीहनुमानकवच सपूर्णम् ॥

Pictura XII Hanumatem quinquecipitem repraesentat Medium caput simiae, secundum leonis, tertium Garudae, quartum equi, quintum verris est, quibus Hanumat Krishnae ipsius natura divina praeditus esse indicatur In fol 559 haec leguntur ओ सवत १८ ७३ भागुति तृतीयस्या रवौ लिखित कश्मीरमध्ये हायपडित भाभूरामकौ पठनार्थी वैष्णवकौसस्पादासविद्यार्थी शुभम ॥ Utrum haec ab eodem scriba qui totum codicem exaravit, profecta sint, necne non liquet quum literatura paulum diversa esse videatur (MILL 112[r])

165

Foll 545–548 *Lakshmanakavacham*, Lakshmanae lorica, hymnus distichis 19 constans, in laudem Lakshmanae divini compositus et ex Tantra quodam extractus, quod in subscriptione नारदयतत्र appellatur Incipit ओ सौमित्रिकवच वक्ष्ये यश कीर्तिजयप्रद । दुर्गमे पथि दुर्ग च नराणा सवलक्षण ॥१॥ भक्तकल्पतरु देव गौराग कमलोचन । रामानुज महावीर लक्ष्मण सर्वलक्षण । २॥ (MILL 112[q])

166

Foll 460–495 *Gayatrimantra* Gayatri preces continent Incipit libellus ओ श्रीमते रामकृष्णाय नम ॥ ओ उत्तिष्ठतु महाभूता ये भूता भूमिपालका । भूतानामवरोधेन ब्रह्मकर्म समाचरेत् ॥ ओ आगच्छ वरदे देवि अक्षरे ब्रह्मवादिनि । गायत्री छदसा माता ब्रह्मयोनि नमो स्तु ते ॥ Versus तत्सवितु etc sexies vicies indicatis ritibus quibusdam repetitur, ita ut singulis vicibus alii deo dedicetur Numina, quae adorantur haec Brahma Rama, Lakshmana, Hanumat Krishna, Gopala, Garuda, Vishnu, Parasurama Nrisinha, Siva, Guru (=param brahma), Surya, Agni, Pavana, Prithvi, Gagana, Chandra, Hansa (parama) Tulasi, Lakshmi Gauri, Sakti, Tatraskandha (idem Yotrapramada epitheto ornatur[1]), Jala, Kamadeva In fine Narayana invocatur, mutato tamen versiculo (श्रीमन्नारायणाय चरणौ शरण प्रपद्ये) Subscriptio haec इति श्रीचोविशगायत्री सपूर्णम ॥

Pictura XI Brahmanem deum in ansere sedentem et a duobus hominibus adoratum repraesentat (MILL 112[m])

167

Hujus codicis fol a 57–64 *Pavanavijaya* (victoria de spiritu reportata) libellum continent Incipit

श्रीदेव्युवाच । न तिथि न च नक्षत्र न वायानेटुक बल ।
सर्वसिद्धिकर शास्त्र कथयस्व मम प्रभो । १॥
ईश्वर उवाच । शृणुष्व कथ्यते देवि देहस्थ ज्ञानमुत्तम ।
येन विज्ञानमात्रेण सर्वज्ञत्व प्रजायत ॥२॥
देहमध्ये स्थिता नाड्यो बहुरूपासु विस्तरा(त) ।
ज्ञातव्याश्च बुधैर्नित्य स्वदेह ज्ञानहेतवे ॥३॥

Libellus distichis 108 constans, haud dubie e Tantra quodam desumtus est quum a Bhairava cum Devi communicatus esse dicatur Venarum trium in corpore principalium quae Ida Pingala et Sushumna[2] appellantur, natura et potestas mystica describuntur

---

[1] ओ तत्रस्कधाय विद्महे योत्रप्रमादाय धीमही । etc Cujus epitheti origo reconditioris non est indagationis

[2] इडा वामे तु निज्ञया दक्षिणे पिगला तथा ।

In fine de tribus spiritus coercendi modis (Rechaka, Púraka, Kumbhaka) agitur.

Libellus anno 1370 exaratus est. (Walker 191[b])

168.

Hujus voluminis folia 18–60 carmen *Ánandalaharí* (voluptatis unda) sive *Saundaryalaharí* (pulchritudinis unda) appellatum, a *Sankara* scriptum, continent (A) Celebratur eo Sivae uxor, vel ἐνέργεια Mysticam doctrinam auctor pluribus distichis (cf 9–11) respicit, neque tamen versui unicuique, quod a scholiastis quibusdam fit, significatio recondita obtrudenda est. Ceterum auctor voce Dravidasisu (Dravidae filius) ad se ipsum alludit.

Scholiasta, qui, vero nomine celato, in fine libri *Kaivalyásrama*, Govindae discipulus, appellatur, mysticae interpretationi, praecipue in initio carminis, operam navat, librosque mysticos (Tantra) plurimos laudat[1] Quos, additis aliis auctoribus et libris, enumerare operae pretium est. Literis cursivis eos notavi, qui etiam a scholiasta B. citantur. Abhinavagupta 34. Aseshakulavallarí 12. *Átharvanavede saubhagyakánda* 11. 33. 34. *Kádimata* 3 19 21. 32 33 96 *Kubjikátantra* 14. Kaurma (pur.) 101. Kramastutiv Sankara *Chatuhşatí* 10 19 Chidgaganachandriká 1. *Jnánarnava* 5 32 Tripurárnava 1. 3. *Dattátreya* 2. 96 Daşarúpaka (alank) 51. *Devípurána* 25. Dharmácháryastuti 19 Navaratnamálá 35. Padmaváhiní 14 Parástotra 33. Parimala 1. Bhagavadgítá 27. Prapanchasáre Bhuvanesvarístotra 32 Manoramá 7. Mantrapáráyanántargatavágvádinímantroddhare vidyárthaprakásiká 1 Mantradevaprakásiká 95. Mahimnah stuti 41. *Mánasollása* 1 14 33 Márkandeya (pur) 81. 95 101 Yájnavalkya 1. Yogánuşásana 38 *Yoginíhridaya* 1. 14 33. 95 *Rudrayamala* 1. 8. 19 35 94. Vásishţharámáyaņa 1 99 Vidyáranya in libro Vidyárthadipiká 33 Şankaráchárya in libro Kádikramastuti 4. 95 *Şámbhavadípiká* 24 *Şáradátilaka* 1. 33 Şivadrishţi 1. Sakalajananístava 35. *Sanketapaddhati* 1. 11. 19. 33 *Sangítasástra* 94 *Siddhisopána* 9 Subhagodaya 21. Skándapuráņa 1. 35 37. *Svachandasangraha* 32 Varias lectiones uterque scholiasta plurimas memorant Quod distichon in Haeberlini anthol 75 legitur, ab utroque omittitur. Dist 85 post 87, 94. post 91. denique 95. 98. 93 96. 99 97. 100. in codice A. collocantur. Post 92. hoc dist. inseritur et a scholiasta explicatur: समानीतः पद्मां (sive etiam पद्मां) मणिमुकुरतामंबरमणिर्भयादास्यस्यांतःस्तिमितकिरणश्रेणिमसृणः । दधाति त्वद्वक्त्रप्रतिफलनमश्रांतविकचं निरातंकं चंद्रान्निजहृदयपंकेरुहमिव ॥ Dist. 88 Kaivalyásramas insiticium putat, quippe quod in optimis codicibus non legatur (नायं श्लोकः शंकराचार्याणां सांप्रदायिकमलयालदेशीयानां पुस्तकेषु यतो नास्ति नापि दाक्षिणात्यपुस्तकेषु) Dist. 103 in codice C. solo legitur.

Codex anno 1697 a Giridhara quodam exaratus est. (Wilson 243[h].)

169.

Lit Devan. Charta Ind Foll 229 Long 10 Lat 4½ Linn variant

Hujus voluminis folia 1–51 eundem hymnum continent, cum commentario praestantissimo a *Gaurikántasárvabhauma*[2] scripto. (B) Gaurikántas Kaivalyásramae commentario usus esse videtur, nam et in ceteris cum eo consentit, et eosdem fere auctores laudat. Sed res multo lucidius explicat, varias lectiones refert et perpendet, mystica interpretatione (gúdhartha, tántrikam vyákhyánam, tántrikamatam) rarius utitur. Ad cognoscenda vero Tántricorum arcana vix dicam quantum utilis est. Dist 28 post 90 explicat, etiamsi in nonnullis codicibus priore loco legi eum non latuerit. Praeter eos libros et auctores, quos supra notavi, hos laudat: Kámikátantra 1. 11 Kulachúdámani 100. Tantraràja 99. Tantrasára 19 Dákshinátyacháryás 67. Bhairavatantra 14 Mátrikáhridaya 1. Vámakesvaratantra 5 Şaktitantra 10. Saivatantra 10 Syámarahasye Bhávachúdámani, praeterea saepissime Visvaprakáşa lexicon. In dist 31. quum Sankaras tantrarum 64. mentionem faciat, singula recenset Sunt vero haec: 1. Mahámáyásambaram. 2 Yoginíjálasambaram. 3 Tattvasambaram. 4–11. Bhairaváshtakam, scil 4 Siddhibhairavam. 5 Máyikabhairavam 6. Kankálabhairavam 7. Kálágnibhairavam. 8. Saktibhairavam 9. Yoginíbhairavam 10. Mahábhairavam. 11 Bhairavanáthatantram. 12–19 Bahurúpáshtakam, scil 12 Bráhmítantram 13 Máheşvarítantram. 14 Kaumárikam tantram. 15. Vaishņavítantram. 16 Váráhítantram 17. Indránítantram 18 Chámundátantram 19. Sivadútítantram.

---

[1] Incipit शब्दायमानतिमिरायलिमेघमानं निःस्पन्दमानतिमिरोर्ध्वगमानध्वरागं । विभ्रान्धकारतरणिं तरुणार्कशोणं (°bham) वन्दे ध नागनगयोरपि वेशपेशम् ॥१॥

[2] Incipit ओंकारोत्तमरत्नहर्म्यनिलयप्रासादमध्यस्थितां । कामाख्यां भुवनेश्वरीं निरुपमां ब्रह्मादिभिर्वंदितां ॥ योगींद्रैकनिषेवितां त्रिजगतामुत्पत्तिनाशस्थलीं ॥ ज्ञानानंदमयीं महोदयकरीं कांचिद्भजे देवतां ॥१॥ Auctor, e Bengalia boreali oriundus, commentarium Ánandalaharítari appellavit In fine hoc distichon legitur यो नानाविधशास्त्रतर्कनिपुणश्चक्रे निबंधान् बहून् पूज्यां भूमिमहीभुजां सदसि यो लेभे सुधीमान् कविः । यो गौडोत्तरदेशदिग्गज इह श्रीसार्वभौमो महान् भट्टाचार्य इमां स एव विदधे टीकां मुदे वाग्विदां ॥२॥

20–27 Yamalashtakam (in quorum numero Rudrayamala etc) 28 Chandrajnanam 29 Malinitantram 30 Mahasammohanam 31 Vamajushtam (Vamakesvaratantram, quod etiam Chatuhsati appellatur) 32 Mahadevam 33 Vatulam 34 Vatulottaram 35 Kamikam 36 Hridbhedam 37 Tantrabhedam 38 Guhyatantram 39 Kalavadam (Kamasastram Vatsyayanádimatam) 40 Kalasaram 41 Kundalikamatam 42 Matottaram 43 Vinatantram 44 Trotalam 45 Trotalottaram 46 Panchamritam 47 Rupabhedam 48 Bhutoddamaram (?) 49 Kulasaram 50 Kuloddesam 51 Kulachudamani 52 Sarvajnanottamam 53 Mahakalimatam 54 Arusam 55 Medinisam 56 Trikundisvaram 57 Purvam 58 Paschimam 59 Dakshinyam 60 Uttaram 61 Niruttaram 62 Vimalam 63 Vimalogyam 64 Devitantram तत्र महामायाशंबरतंत्र अन्यस्मिन्पदार्थेऽन्यथाप्रतिभानरूपमायाप्रपंचरचनोपाय प्रतिपादकमिंद्रजालिकविद्यारूप १॥ योगिनीजालशंबरतंत्र योगिनीजालदर्शनोपायप्रतिपादक २॥ तत्त्वशंबर इंद्रजालविद्याविशेषं पृथिव्यादितत्त्वानामन्यत्वान्यथोपायप्रतिपादक ३॥ भैरवाष्टक । यथा सिद्धिभैरवतंत्र ४॥ मायिकभैरवतंत्र ५॥ ककालभैरवतंत्र ६॥ कालाग्निभैरवतंत्र ७॥ शक्तिभैरवतंत्र ८॥ योगिनीभैरवतंत्र ९॥ महाभैरवतंत्र १०॥ भैरवनाथतंत्र ११॥ एतान्यष्ट तंत्राणि कापालिकमतप्रतिपादकानि ॥ बहुरूपा शक्तिः । तत्प्रतिपादकतंत्राणामष्टाना गणो बहुरूपाष्टक । तथा ब्राह्मीतंत्र १२॥ माहेश्वरीतंत्र १३॥ कौमारिक तंत्र १४॥ वैष्णवी तंत्र १५॥ वाराहीतंत्र १६॥ इंद्राणीतंत्र १७॥ चामुंडातंत्र १८॥ शिवदूतीतंत्र चेति १९॥ यमला नाम ला नाम (?) सिद्धाया । तत्प्रतिपादकानि तंत्राणि रुद्रयामलादीन्यष्टौ । शाक्ततंत्रतया चतुःषष्टितंत्राणामपि यामलतया व्यवहारः २७॥ चंद्रज्ञानतंत्र कामेश्वर्यादिषोडशनित्याप्रतिपादक कापालिकमतदर्शक च २८॥ मालिनीतंत्र समुद्रयानोपायप्रतिपादक २९॥ महासमोहन जाग्रतामपि निद्रितापायप्रतिपादक ३०॥ वामजुष्ट वामकेश्वरतंत्र । चतुःशतीत्यपि कथ्यते ३१॥ महादेवतंत्र वटुकादिसिद्धिकुलाचारप्रदर्शक ३२॥ वातुल ३३ वातुलोत्तर ३४ कामिक चेति ३५ तंत्रत्रय चेत्रकर्मणादिविधिप्रतिपादक ॥ हृद्भेदतंत्र कापालिकाचारप्रदर्शक ॥३६॥ तंत्रभेदगुह्यतंत्रयो ३७ ३८ प्रकाश रहस्य चापरकृतमतंत्रप्रयोगाना परावृत्त्युपायाः दर्शिताः ॥ कलावाद कामशास्त्र वात्स्यायनादिमत ३९॥ कलासार रूपादिवृत्त्युपायप्रतिपादक ४०॥ कुंडलिकामत गुटिकासिद्धिप्रदर्शक । गुटिका पानपात्र ४१॥ मतोत्तरतंत्र (sed in margine supra तंत्रोत्तर legitur) सर्वसिद्धिप्रतिपादक ४२॥ वीणातंत्र । वीणा नाम योगिनी । सभोगयक्षणीत्यस्या नामांतर । तस्याः साधनोपायदर्शक ४३॥ त्रोतलतंत्रे गुटिकाजननपादुकासिद्धिः ४४॥ त्रोतलोत्तरतंत्रे चतुःषष्टिसहस्रसख्ययोगिनीना दर्शनोपायाः ४५॥ पंचामृततंत्र पृथिव्यादिपंचभूताना साधनेन मरणाभावप्रतिपादक कापालिकतंत्र ४६॥ रूपभेदादिपंचतंत्राण्युच्चाटनादिप्रयोगप्रतिपादकानि ५१॥ सर्वज्ञानादितंत्रपंचक कापालिकसिद्धांतैकदेशिदिगंबरमताचारप्रदर्शक ५६॥ पूर्वतंत्रादिदेवीमतपर्यंत तंत्राष्टक दिगंबरैकदेशिक्षपणकमताचारप्रदर्शक ६४॥ Hi 64 libri ab omnibus vel infimae originis hominibus legendi, voce Kulamargatantra comprehunduntur Quinque mysteria, Subhagama appellata scilicet Vasishthasanhitá, Sanakasanhita, Sanandanasanhita, Sanatkumarasanhita, Sukasanhita a via Vedis praescripta non discedunt ideoque Samayachara appellantur *Mixti* generis libri sunt nonnulli alii velut Chandrakalatantram, Jyotsnapakshatantram, Kalavidhitantram, Kularnavatantram, Kulesvaritantram, Barhaspatyatantram, Bhuvanesvaritantram, Durvasomatatantram, Jnanarnavatantram, Dakshinamurttisanhita Ad v 19 scholiasta literas Bengalice sive Devanagarice exaratas memorat (Gaudanagaralipi)

Codex anno 1779 a Bhudeva scriptus est (WALKER 179[a])

170

Lit Bengal Charta Ind Foll 78 Long $16\frac{1}{2}$ Lat $5\frac{1}{2}$ Linn 10–12

In fol is 1–27 idem hymnus exstat (C) In marginibus commentarius brevis auctoris anonymi adscriptus est Incipit पुरा किल वाराणस्या ब्रह्ममीमासाभाष्यकारो द्राविडदेशीयो द्वैतवादविमुखो जगद्विजयी परिव्राजकाचार्य श्रीशंकराचार्य शंकरप्रतिमोऽपि शक्तिविधुरतया चिरमविरतक्लेशमनुभूतवान् अथ शक्तिवपूर्व्यविजृम्भितेव मम दुःखधारेति ज्ञानपरिपाकतो निर्णीय शक्तिकलाया श्रीमदन्नपूर्णाया प्रसाद ब्रजवेवोद्भिपपे धर्मखेदेन निष्पन्नतामास्तवैव ब्रह्मशक्ति स्तौति स्म शिव इत्यादि ।

Codex post annum 1820 exaratus est (MILL 2[a])

171

Foll 72–90 (linn 7) idem carmen continent, post annum 1800 exaratum (D)

Editiones exstant Calcuttensis anni 1824 et parum accuratae Troyeri in Journ As 1841 et Haeberlini in Anthologia

Haec folia hujus seculi initio exarata sunt (MILL 62[c])

172

Foll 106–114 ejusdem hymni textum continent, post annum 1822 exaratum (E)

De codice Berolinensi cf Weber, p 361 (WILSON 328[c])

173.

Lit. Devan. Charta Ind Foll. 83. Long. 10½. Lat. 4. Linn. 11.

Bhuvanesvarístotram, hymnus in Sarasvatím deam, Bhuvanesvarís formam gerentem, a *Prithvídhara,* Sambhunáthae discipulo, compositus. Ad doctrinam Tántricam auctor identidem alludit Carmen distichis 45 constat, quorum 35 prima Sárdúlavikrídita metro composita sunt. Initium desideratur, nam quae nunc folia numeris १. २ notata sunt, iis, recentiore manu additis, commentarius ad dist 2 repetitur. Commentarii tamen pars major ad distichon primum superstes est Disticha 2–4 haec:

स्वादिष्ठांतविलासलालसतया तासां तुरीया तु या
क्रोडीकृत्य जगत्त्रयं विजयते वेदादिविद्यामयी ।
तां वाचं मयि संप्रसादय सुधां कल्लोलकोलाहल-
क्रीडाकर्णनवर्णनीयकवितासाम्राज्यसिद्धिप्रदां ॥२॥
कल्पादौ कमलासनोऽपि कलया विद्धः कयाचित्किल
त्वां ध्यात्वांकुरयांचकार चतुरो वेदांश्च विद्याश्च ताः ।
तन्मातर्ललिते प्रसीद सरलं सारस्वतं देहि मे
यस्यामोदमुदीरयंति पुलकैरंतर्गता देवताः ॥३॥
मातर्देहभृतामहो धृतिमयी नादैकरेखामयी
सा त्वं प्राणमयी हुताशनमयी विंदुप्रतिष्ठामयी ।
तेन त्वां भुवनेश्वरीं विजयिनीं ध्यायामि जायां विभो-
स्त्वत्कारुण्यविकाशिपुण्यमतयः खेलतु मे सूक्तयः ॥४॥

Distichis 36–40. Prithvídhara magistrum laudat·

श्रीसिद्धनाथ इति कोऽपि युगे चतुर्थे
प्राविर्बभूव करुणावरुणालयोऽस्मिन् ।
श्रीशंभुरित्यभिधया स मयि प्रसन्नं
चेतश्चकार सकलागमचक्रवर्ती ॥३६॥
तस्याज्ञया परिगतान्वयसिद्धविद्या
भेदास्पदैः स्तुतिपदैर्वचसां विलासैः ।
तस्मादनेन भुवनेश्वरि वेदगर्भे ।
सद्यः प्रसीद वदने मम संनिधेहि ॥३७॥
श्रीसिद्धनाथ करुणाकर शंभुनाथ
श्रीशंभुनाथ करुणाकर सिद्धनाथ ।
सर्वापराधमलिनेऽपि मयि प्रसन्नं
चेतः कुरुष्व शरणं मम नान्यदस्ति ॥३८॥
इत्थं प्रतिक्षणमुदश्रुविलोचनस्य
पृथ्वीधरस्य पुरतः स्फुटमाविरासीत् ।
दत्वा परं भगवती हृदये प्रतिष्ठा
गात्रैः स्वयं नयनयोश्च मुदेऽवतीर्णा ॥४०॥

Additus est commentarius, *Siddhasárasvatadípiká* appellatus, a *Padmanábha,* Dámodarae et Arvádevís filio, Lakshmídharae nepote[1], compositus. Expositionem mysticam Padmanábha plus justo urget, ceterum in explicandis auctoris verbis satis accuratus. Auctores et libros hosce laudat. a, *Tántricos* Chandírahasya, dist. 23. Chatuhsatí 1. 2. 8 10. Tripurásárasamuchchaya 1. 4. 8. 10. Náradíya 10. Purascharanapaddhatimálá 10. Prapanchasára 1. 4 etc. *Bháratácharya* 13 Mantramuktávalí 13. Yogasiddhiprakriyá 10. Rudrayámala 3. *Laghupandita* 1. 6. 9 10. 19. 31. Vaisampáyanasanhitá (fol. 80ª) Sáradátilaka 3 etc. Srípati 34. Srímatottara 1. Sanketapaddhati 2. b, *Grammaticos et lexicographos* Anekárthadhvanimanjari. Abhidhánachintámani (Hem). Amara. Ekáksharanámamálá Ekáksharábhidhánakosha Kavikalpadruma. Kávyakámadhenu Kumára (gr.). Kedárae Vrittiratnákara. Kriyákalápa 6. Bháskaramisra 6. Bhímasena (gr.) Visvapraкása. Sarasvatí. Haláyudha. c, *Miscellaneos* Kálidása. Kávyakalpalatá. Kávyaprakása, Kumárasambhava. Gitagovinda. Manu. Samudra 19. Sarasvatíkanthábharana Siddhántasiromani jyotihsástra Sulhana 34 (poeta: सप्तर्षिहस्तावचितावशेषारण्यपो विवस्वान्परिवर्तमानः).

Codex anno 1709 a Brahmadeva Abhira exaratus est. In fine haec leguntur: स्वस्ति श्रीशके १६।३१ वर्षे विकारिनामसंवत्सरे ॥ आश्वीनमासे शुक्लपक्षे नवम्यां भृगुवासरे ॥ तद्दिने सिद्धसारस्वतदीपिका समाप्ता ॥ etc. (WILSON 312.)

174.

Rotulus chartae tenuissimae Ind. Lit. Devan Long. 17. Lat. 1¾.

Devíkavacham, quo libello, distichis 53 constante, Durgae colendae preces traduntur. Incipit: शतानीक उवाच । यद्गुह्यं परमं लोके सर्वरक्षाकरं नृणां । यन्न कस्यचिदाख्यातं तन्मे ब्रूहि पितामह ॥१॥ श्रीब्रह्मोवाच ॥ अस्ति गुह्यतमं विप्र सर्वरक्षाकरं परं । देव्यास्तु कवचं पुण्यं तच्छृणुष्व महामुने ॥२॥ प्रथमं शैलपुत्रीति द्वितीयं ब्रह्मचारिणी । तृतीयं चण्डघंटेति कूष्माण्डेति चतुर्थकं ॥ पंचमं स्कंदमातेति षष्ठं कात्यायनीति च । सप्तमं कालरात्रीति महागौरीति चाष्टमं ॥ नवमं सिद्धिदात्रीति नव दुर्गाः प्रकीर्तिताः । उक्तान्येतानि नामानि ब्रह्मणैव महात्मना ॥५॥

In fine Argalástotram et preces kílaka appellatae leguntur.

Libellus hujus seculi initio exaratus est. Picturis duabus Durgá repraesentatur. (OUSELEY 714.)

[1] Lakshmidhara Sándae filius, Bálasarmanis, e regione Gurjarensi oriundi, nepos fuit Quo stemmate Padmanábha Damodarae, Sangitadarpanae auctoris, filius fuisse proditur

C CARMINA ARTIFICIOSA (KAVYA)

175, 176

Opus unum voluminibus duobus compactum Lit Devan Charta Ind Long 11 Lat 5 Linn plerumque 9 Vol I foll 204 Vol II foll 236

Inest *Raghuvansa Kalidasae* poetae, quo carmine epico, undeviginti libros continente, reges a Sole oriundi inde a Dilipa usque ad Agnivarnam celebrantur In marginibus Mallinâthae commentarius adscriptus est (B)

Duas esse hujus carminis recensiones, alteram antiquiorem, qualem a Mallinâtha exhiberi, alteram recentiorem, a Vrihaspatimisra et Bharatasena scholiastis traditam, Stenzler in editione sua praestantissima probavit Quibus tertiam adderemus, si mutationes a librariis inter scribendum insolenter factae eo nomine dignae essent Quos mihi codices manu scriptos perlustrare contigit, ii Stenzleri sententiam confirmabant, qua nullum exemplar inveniri statuit, quod unam alteramve recensionem accurate redderet Mallinâthas ipse passim varias lectiones citat, quas in codicibus suis invenerat Quae nostrorum codicum sit conditio, ita optime cernetur, si librorum I–V cum Stenzleri editione collatorum variam lectionem recensuero Quo facto codicem B plerumque cum Mallinâtha consentire, codicem A, quamvis antiquissimum magis differre, Millianum C medium occupare locum, codicem vero Bengalicum D recentissimam exhibere recensionem apparebit Praeterea varias lectiones addidi, a Mallinâtha ipso memoriae traditas

Liber I

3 माहात् A B C M quid legerit non constat 3 मणादित॰ A B C 11 महीभृता A B C 14 विभाविना B 17 चात्मनो pro चा मनो॰ A 19 व्यावृता pro सकुंठिता A B C etiam a M laudatur 21 सधान् A B 25 धर्मादेव B 28 दशेऽगुह इवाहिता A B C Post d 34 hoc dist in A additur गगा भगीरथेनेव पूरया पावनक्षमा । ईप्सता भवति न्यस्ता तेन मविपु कौशला ॥ B C pro altero hemistichio hoc ponunt इच्छता भवति तेन न्यस्ता मविपु कोशला ॥ 36 चादितौ pro चास्थितौ A B 37 परिगतायिव A 38 उर्वरे॰ A B C Inde a 42 dist nonnulla transposita 44 45 43 A C 42 45 43 39 40 41 44 B 45 उपागतान् pro उपस्थितान् C 49 स्कधासक्तस्मिद्रुग्रै । चानिऌसमुद्गमात्पूर्व॰ पूर्वमाला तपस्विभि ॥ A B C Post d 52 चाकीर्णमृषिपत्नीनामुटजद्वाररोधिभि॰ । चपत्यैरिव नीवारभागधेयो चिते मृगै ॥ C 54 विश्रामये॰ A C 57 चानी A 59 58 C 61 लक्ष B C लक्ष्य A, idemque in utroque commentarii codice legitur, ideoque restituendum 67 66 B C 68 प्रकाशाधकारस्त्व A C 69 शुद्धयशा B तु pro हि A 70 विनेतमी A C वितान मा B चाश्रमपादप B C 71 च्युतयधर्मरेहि मे A नवनद्धस्य हतिन॰ A B C 72 तस्माद्यथा विमुच्येऽह A 73 °नो यथा हृत॰ B 76 इमा देवीमृतुस्नाता स्मृत्वा सपदि सत्वर । प्रदक्षिणक्रियातीतस्तस्या कोपमजीजन ॥ A B C quod distichon in B quidem subditicium esse (क्षेपक) notatur Genuinus versus subinde paulum corruptus ita traditur धर्मलोपभयाद्राज्ञीमिमा मचिन्त्य सत्वर etc B C Post 79 hic versus subditicius चरेहि तदपज्ञानादनपेक्ष्य (°नाये° cod) मनोरथ । प्रतिबध्नाति हि श्रेय॰ etc B Post d 80 in B sed post 81 in C hoc dist additur स त्वमकातरा तस्या मदीया यतमाहर । चाराधय सपत्नीक सा वा काम विधास्यति ॥ 81 स सा मदीया सुरभे॰ A C Post 83 तापललाटजा रेखा बिभ्रती मासितेतरा (°भसि° C) । मध्या प्रातिपदेनेव प्रतिभिन्ना (°द्युतिभिन्ना C) हिमाशुना ॥ A C 85 महीभृत॰ A B 86 चाशसितारम्भप्रार्थन A B C 89 स्थान pro स्थिति A B C 91 भूया pro स्थेया॰ B 93 ऊर्जितश्रिय A B C

Liber II

6 चाददाना A B et Mallinâtha, चादधाना C quod sensu carens etiam in Stenzleri textum irrepsit 8 गुरुहोम A B C 13 मनोकहाकंपन A 21 चात्मसिद्धे A 31 लग्नागुलि B 35 चरेहि A B 36 स्य pro स्मो A 38 मतगजाना pro यनद्विपाना A 39[b] कलेव B 40[b] यशोति A 43[b] तु pro हि A 45[b] विमुच्यता B C 46 गिरिकन्दराया दृष्टामपूरे शकल प्रकुर्वन् A गिरिकन्दराया etiam in C 49 चपराधन्डात् A C °रडात B 5.[a] याचो A 54[a] कथ च A 54[b] नु A B 58 जात॰ pro पुत्र॰ A C 60 चधीमुखस्य B C 63 यत्न pro पुत्र B 65 उपयुज्य etiam pro उपभुज्य legi M monet 66 धूपे॰ pro गुरो॰ A C idemque in textu restituendum videtur, quum in nostris quidem M commentariis vox गुरो desit, at vero धूपे reperiatur Ibid चौधस्य A B 69 पत्रनिपीतशेष A B C शुद्ध यशो भूय इव A B शुद्ध यशो मूर्तिमिव C 71 ततमु होतार B ततश्च होतार B pro चनतर भर्तु॰ Ibid चनुभाव pro प्रभाव॰ A

Liber III

1 कौमुदीमहमिति के चिपठति M Postea in C hoc distichon insertur ततो विशा पत्युरनन्यमततेर्मनोरथ विधिविधेयेोऽयोमुत्र । चनन्यसौहार्दरसस्य दोहद प्रिया प्रपेदे प्रकृतिप्रियवद ॥ Post d 3 मुखेन सा केतकपत्रपाडुना कृशागयष्टि परिमेयभूषणा । स्थितान्पतारारकरेन्दुमडला विभातकल्पा रजनी व्यडम्बयत ॥ A C

4 महीं pro भुर A B C मत्पुत A B C 6 चास्य A s m et Mallinatha बभूय टु प्राप A Post 6 दिनेषु गच्छत्सु मधूकपाण्डुर तदीयमाश्यामसुख स्तनद्वय । समुन्नमो यारव्यदनकोशयोरभार कान्ति गवलापिधान्ययो ॥ A 9 8 A C 9 भ्रमरावलीदयो A C °लीन° B 12ª अधिष्ठिते A B C गर्भवेश्मनि A B C गर्भकर्मणि a M memoratur 13ᵇ चाद्यत A Post 16 स वीक्ष्य पुत्रस्य चिरात्पिता मुख निधानकुम्भस्य युवेव दुर्गत । मुन्त शरीर प्रवभूव नात्मन पयोधिरिन्दूदयमूर्छितो यथा ॥ A 19ª °नृत्ते 24 न व्यहीयत A B C 25 °शिष्यया । पितुमुद तेन शिशुस्ततान स A 28 वृत्तचूल° A C 30 पवनातिवर्तिभि A 31 मन्त्रवित् A 32ᵇ गभीर° A B 33 तमोपह A B C 37 दुरासद A 39 चत पर A B रथाता A B 41 नि स्पद A निष्पद B 44 यत्तो pro मदा A B 45 सता pro मदा A 46 श्रुते pro शुचे B 50 अनुसारिणा B et uterque commentarii codex 51 तत महस्याह पुन पुरदर व्यपतभीर्भूमिपुरस्सरान । A गर्वे pro सर्गे A B C 53 मार्गण pro सायक A C 55 शचीपत्त्रलताक्रियोचिते A B C 56ª मयूरपक्षणा A B C 57ᵇ तुमल B C et M 60 व्यपरोपणोद्धत A C व्यपरोपणोद्धृत B 61ᵇ च यथा A निखने A C 62 विधीयते A 63ª अभगम° A 63ᵇ अवेहि A C किमिच्छसीति तमाह A 64 असमग्रनिसृत A °नि सृत C दिलीपसूनु A 65ᵇ °प्रयतश्च मद्दु° A 68 हर्षजडेन A B et M हर्षचलन C

Liber IV

Pro dist secundo A B C hoc inserunt न्यस्तशस्त्र दिलीप च त च शुश्रुवुषा पति । राज्ञामुद्धतनाराचे हृदि शल्यमिवार्पित ॥ 3ᵇ सुप्रजा B 4ᵇ चैत्र A Post dist 7 A secundum Mallinathae collocat, proxima vero ita invertit 10 9 8 C vero 8 13 12 10 9 13 °दर्शिन A B C 14 लब्धप्रशमन A Post 14 hoc dist in A inseritur निर्विघ्नलघुभिर्मर्धे सचितुस्तस्य चोभयो । वर्धिष्णवो दिशा भागान् प्रतापा यस्य रेचिता ॥ distichon vero genuinum pro varia lectione (पाठान्तर) datur B C post d 15 A vero post d 16 hoc inserunt अधिज्यमायुध कर्तुं समयोऽस्य रघोरिति । स धनु शकितनव सजहे (मद्दत A) शतमन्युना ॥ 16 पयायो द्वातकार्मुकौ A B C et Mallinatha qui etiam alteram lectionem, a Stenzler perperam receptam, exstare dicit 17 विलसत्कासचामर A C Pro d 20 quod in margine tantum exstat, A hoc तस्य गोप्तुर्द्विरेफाणा कणात्पलनिपातिना । स्वरसवादिभि कण्ठे शालिगोप्यो जगुर्गुणान् ॥ Pro कथोद्धात M aliam laudat lectionem कथोद्भूत 25 मम्यक तस्यै हूतो वह्नि A 26 मूलपर्यन्त A B C 29 स्पद नाकीर्णि A तुरगोत्कीर्णि B Post d st 29 in B, at in C post d 31 hoc additur पुरोगै कलुपास्तस्य सह प्रस्थायिभि कृशा । पश्चात्प्रयायिभि पकाश्चक्रिरे मार्गनिम्नगा ॥ id que distichon in commentario codicis B explicatur, non vero in E 30 31 A 30 पुरोगाल्लदनतर A B C पश्चाद्यानीक A B C, eaque lectio etiam a M laudatur 37 प्रयत्ना pro प्रणता B 38 उत्कलादेशितपथ A B °भिमुख A Pro कपिशा a nonnullis करमा lectum esse M tradit Post 41 A B C hoc distichon inserunt quod etiam in codice E explicatur वायव्यास्त्रविनिर्भूतात्पश्चाद्विद्वान्महात्य । गजानीकास्स कालिग तार्क्ष्य सर्पमिवार्दे । 42 दलैस्तस्य A यशा पपु A C 46ᵇ मरीच° B Post d 46 in A post 47 in C hoc inseritur et in commentario E post 47 explicatur सामानेयस्तुरङ्गखुरपक्षोलार्थितसभव । व्यानशे सपदि व्याम कीटकोशाविल रज ॥ Pro d 47 C distichon 54 ponit 53 रामेषूत्सारि° A. 54 in A deest 55 मल्ला C मुरचीं lectionem M laudat 56 मज्जिते, quod a radice मज् derivandum et A habet et M laudat मर्म pro चर्मभि A C 57ª °पद्धाना A 62 तुमुल A C Post d 66 hoc additur in A B जितानजय्यस्तानेव कृत्वा रघपुर सरान् । महार्थवमियौगनि प्रविवेशोत्तरापथ ॥ idem in C, nisi quod initio ita legitur जितानजय्य काकुत्स्थ 67 वक्षुतीर° A वक्षु° C 69 सद्योर्ड B C Uterque commentarii codex अकोलै habet 70 विधिशुल्क विशानाथमुदन्वतमिवापगा ॥ A C 72 मत्ताना pro सिंहाना B गुहागताना सिंहाना C 77ª विमर्दे सह तैस्तत - - °नल A तत्र युद्ध C 78 शरैरुच्छ्रितमकेतान् 79 परम्परस्य A B C 82ª °पर्यै A C 85 विश्रमयन् A B et Mallinátha 86 विश्वजितमारभे A B C

Liber V

4ᵇ चैतन्यमुग्रादिव दीक्षितेन A B C 5ª यद्वत्त्रिणो धैर्यविलोपि तम A B 11ª अनुग्रहेणाभिगमस्थितेन तवाहतस्तृप्यति म न चेत A. 12 दुर्बलाश प्रत्याह कौत्सस्तमपेतकुत्स A 20 अवाप्तविघ्नेन A 25 महितो A B 26 ता गिर pro सगर A B C quod etiam a M laudatur शृग सुमेरो A B C etiam Mallinathae notum 32 मनीषी pro महर्षि A B वाक्य pro वाच B 34ᵇ ईड्य A B C 35 आलोकका मात् B चैतन्य a quibusdam pro आलोक lectum esse M refert 39 कृपकौशकाना B 41 कीर्णतरा pro वन्यतरा A 43 निर्धूतदानामलगण्डलेखो A निर्धूत etiam in B 44 न्यस्तदटेषु A 45 सहसा तरगान् A Deinde in A C hoc distichon inseritur स भोगिभागाधिकपीवरेण अवेष्टितार्द्धप्रसृतान (सवष्टितोर्द्धप्रहरेन C) दीर्घान् । चिक्षेप तीराभिमुख सशब्द हस्तेन वारीपरियानियोर्मीन् ॥ Aliud dist in A C post d 46 additur कारण्डवोत्सृष्टमृदुप्रवाला (प्रताना C) पुलिन्दयोषावुपिहारकाची । कर्षन् स मवाललता नदीणा (शैवाल C) प्रोहावलग्नास्तटमुत्ससर्प (lege प्रोहाव° प्रवाहलग्ना° C) । 47 हृदा

यगाह A B C 49 तुमुल A चपल C 50^b कृष्टचाप B C 57 आदात्त A B C 58 प्रतिषेधकृत्य B 63 हेमकुम्भ A B C 65^b वैतालिका ललितवपमनोहराभिः प्राबोधयन्नुषसि वाग्भिरुपवृ-भाभ ॥ A idemque in A C ubi tamen in fine उदारवाच legitur 66 वितद्रो pro विनिद्रो A यामेकत A B C 67 ध्वनवेक्ष्यमाणा A C स्वनवेद्यमाना B Subinde in A hoc dist insertum est निद्रावश त्वयि गते कथचिदात्मानमानन रूपा भवतो वियोज्य । लक्ष्मीर्विभातसमयेऽपि हि दर्शनेन पर्युत्सुका प्रणयिनी निशि खण्डितेव ॥ 69 धृतस्रच A B C 69^b सौर-भ्यमीप्सुरिव ते मुखमारुतस्य यन्तो गुणान प्रति निशापरिणामवायु ॥ A 70 द्रुमपल्लवेषु et °गुलिका A C 72^b कातियागात A 73^a वनायुजासे A वनजेयाणवाह्निदेश्या C Post d 74 in A hoc legitur इति स विगतनिद्रस्तल्पमल्पेतराश सुरगज इव गङ्गा-सैकत सुप्रतीक । परिजनवनिताना पादयोर्व्यापृताना वलयमणिवि दिष्ट प्रच्छदात मुमोच ॥

Mallinatha, scholiastarum Indicorum praestantissimus Kalidasae praeter Raghuvansam etiam Kumarasambhavam et Meghadutam commentatus est, quod in praefatione his verbis ipse declarat मल्लिनाथ कवि सोऽय मन्दात्मानुजिघृक्षया । व्याचष्टे कालिदासीय काव्यत्रयमनाकुल ॥ i e 'Mallinatha poeta, tardi ingenii homines adjuturus tria Kalidásae poemata perspicue interpretabitur' Usus est commentario Nathae, ex australi India oriundi, eumque ter quaterve laudat A Raghuvansa eum incepisse, cum disticho superiore, tum eo probatur, quod in Kumarasambhavae lib VII, 77 (तदेतद्गुरुशमजीवन्या सुच्यक्तमवोच), et in Meghaduta lectores ad librum priorem relegat Mallinathae aetas ab auctoribus quibusdam pendet, quos in libris suis citat In quorum numero non modo Mahesvara et Hemachandra, sed etiam Vopadeva repe riuntur[1] Non igitur ante seculum XIV vixit, nam quod a quibusdam viris doctis seculo XII vel XIII floruisse dicitur, haud scio quo argumento nitatur In Raghuvansa, Kumarasambhava, Şişupálavadha hi auctores et libri laudantur. a, *Grammatici et lexicographi* Abhidhánaratnamála Ş I, 19 Amara Utpalamala *R* VIII, 10 K I 25 Ş VII 67 Kasika Kedara *R* II 1 Keşava Kaiyaţa. Kshirasvamin sive Svamin Gaņaratnamahodadhi *R* V 43 Gaņavyakhyana *K* I 26 II, 60 V 67 Ş I, 38 VII 52 Chandrika (de verbis a Bhaţţamalla laudatur) *R* XII, 41 Chhandovisa (metricus) Ş III, 82 VII, 1 Jayaditya Ş II, 1 Trikándasesha Divakara (Vrittaratnákaraţíkáyam) Ş I, 2 Durgasinha *R* XV, 6 Dvirupakosha Natha *R* I 23 K IV, 33 VI, 39 VII, 44 Nanarthakosha. Nyásakara Nyasoddyota *R* II, 34 Ş VII, 54 Padamanjari Pingalanága Ş IV, 4 8 Bhaţţamalla *R* VIII, 68 XII, 4 *S* II, 68 Bharata *R* XIX, 36 Bhashyakara Bhojaraja *R* XII, 19 Mahabhashya Mahesvara Mugdhabodhakara *K* II, 1 Yadava Yáska (Niruktaparisishtayoh) *K* II, 12 Ratnakosha S V, 53 Ratnakara (de musica) Ş I, 10 Ranti *S* I, 20 Vallabha (gr) *K* I, 35 III, 61 IV, 16 *S* II, 44 VI, 28 VII, 41 Vamana Vişvaprakasa Vrittikára Vaijayanti Sabdarnava Şakaţayana *K* I, 35 Sasvata Sajjana *R* I, 2 20 XVII, 29 *K* V, 62 *S* III, 37 Halayudha Hemachandra b, *Alii auctores et libri* Agastya (ratnasastre) *S* IV, 44 Alankarasarvasva *K* I, 44 *S* II 42 74 III, 8 VII, 1 Abhinavagupta *K* I, 8 Avasthásangraha *S* VI, 29 Aşvasastra *S* VI, 60 Apastamba Aryabhaţţa (math) *R* X, 1 Aşvalayana Katyayana Kamandaka Kamatantra *S* VI, 76 Kamasastra (cf Kamasutra ad Meghad 85) *K* VII, 94 Kavyaprakasa. Kahala *K* VII, 91 *Kauţilya R* III, 29 35 IV, 35 XV, 29 XVII, 49 55 56 76 81 XVIII, 50 Gajayurveda *R* I, 9 Gargya (de omnibus) *R* XVI, 24 Gita Gonarda *K* VII 95 Gonardiya *R* XIX, 29 30 Gautama *R* I, 25 Chakshusha *R* V 50 Chanakya *R* I, 22 Daņdaniti *R* I, 26 Daņdin (alankara) Dasarupaka *K* I, 4 25 Ş II, 8 IV, 54 VII, 11 Narada *R* III, 13 *K* I, 8 Narasinhapurana *R* X, 56 Naidanikas *S* III, 72 Naishadha Paraşara Paraskara *R* III, 10 Palakavya *R* XVI, 3 Prayogavrittikara *K* VII, 82 Bahaţa (? med) *R* III, 1 2 6 Buddha vel Budha Kalpa yuktis auctor *K* I, 24 Brihaspatismriti *R* XVII, 40 *K* VII, 6 Bauddhas *S* II, 28 Brahmapurana Brahmandapurana Bharata Bhavishyottara Bhagavata Ş I, 1 Bhupala *R* V, 38 *K* I, 25 VII, 91 Bhojaraja *K* II, 60 *S* V, 10 60 Manu Maháyatra (de omnibus) *R* IV, 25 Maghakavya Markandeya. Mitaksharavyákhyana Ş II, 112 Mrigacharmiya *R* IV, 39 Ş V, 49 Yajnavalkya Yogasara *K* III, 47 Yogachara *K* III, 45 Rangaraja Ş II 8 VI, 48 Ratirahasya *R* XIX, 25 32 Rajakandarpa *K* VI, 40 Rajaputriya *R* IV 39 *S* V, 49 Rájamriganka (astr) *R* III, 19 Ramayana Ramayanaţíka *R* XIII, 73 Revantottara *S* VI, 60 Laghumánasa (astr) *R* III, 13 Vasantarájiya *S* II, 8 Vasishtha Vágbhaţţa (med) Ş II, 96 Vatsyáyana *R* VII, 22 XIX, 16 *K* VII, 77 Vishnupurana Vyása Sakunarnava *R* XI 26 Şabarabháshya *K* VI, 9 Şaunaka *R* VIII, 25 Sarvottaratvabhidhána *K* II, 14 Sankhyas Sánkhya siddhánta Ş IV, 55 Samudrikas *K* I, 33 Siddhayogasangraha *R* X, 73 III, 1 Skánda Haralilávati S X, 10 60 Harivanşa Hárita[2]

[1] De Med n kara cf quod al o loco dictum est

[2] E, Kiratárjun ya hos a ldo Nitivakyámr ta I 2 4 26 Matanga IV 32 Vidyádhara IV 38

Codex medio seculo superiore nitide quidem sed non satis accurate exaratus est (WALKER 155, 156)

177.

Hujus codicis folia 164–217 (linn 15) *Raghuvansae* textum continent (A) In marginibus glossae multae, quibus vocabula difficiliora explicantur adscriptae sunt

Haec folia a Mahimasundara in Rini urbe nitidissime *exarata sunt* In fine haec leguntur सवत १६८५ वर्षे । श्राम् सुदि २ दिने ॥ श्रीरिणीनगरे ॥ श्रीजिनभद्रसूरिसताने ॥ वा० श्री पद्ममेरुगणि । वा० श्रीमतिवर्द्धनगणि ॥ वा० श्रीमेरुतिलकगणि ॥ वा० दयाकलशगणि । वा० श्रीअमरमाणिक्यगणिमणीना शिष्यमुख्यश्री-श्रीश्रीश्रीश्रीसाधुकीर्त्त्युपाध्यायाना शिष्यण । ०महिमसुदरेण लिखिता-प्रति ॥ (WALKER 182^{c})

178.

Lit Devan Charta Ind Foll 80 Long 9 Lat 6 Linn 15

Raghuvanṣae textus (C)

Codex anno 1823 exaratus est Scribae incuria multa vitia in librum irrepserunt (MILL 95)

179.

Opera duo Lit Bengal Charta Ind Long $14\frac{1}{2}$ Lat $4\frac{1}{2}$ Linn 6

Foliis 1–111 *Raghuvansaé* textus continetur (D) Collato capite primo librarios Bengalicos, quae eorum est levitas etiam in hunc librum grassatos esse intellexi Quod ex hac lectionum varietate perspicietur

I, 3 कविमशःप्रेप्सुर्गे° 3^{b} प्राशुगम्ये 9^{b} प्रतारितः 10 °हतवे 12 शुद्धमति 13 इवाश्रितः 16 अधिगम्य° 17 लेखामात्र° क्षुधादात्मनो 18 रमान्नविः 19 स्वयमेवार्थे° 19^{b} शास्त्रे चाप्याहता 21^{b} सोऽर्थान् 25 स्थित्यै प्रणयतो दड 31 दाक्षिण्ययुक्तेन 34^{a} महते सुतलाभाय pro सता° 34^{b} निवेशिता pro निचिक्षिपे Post 34 hoc d additur गगा भगीरथेनेव पूर्वपा पवनक्षमा । इच्छता सतति न्यस्ता तेन मक्षिपु कोषला ॥ Post 36 hic distichorum ordo 37 42 45 43 38 39 40 41 44 46 38^{b} उत्करै° 49 50 वनातरादपावृत्तैः स्कधा मक्तसमित्कुशे । अग्निप्रत्युद्गमा पूतै पूर्यमाण तपस्विभिः ॥ आकीर्णमाश्रमामद्यविधिभि समिदाहरै । वैखानसैरधृष्याग्निप्रत्युद्गमनवृष्टिभिः ॥ 51 विविक्तीकृतवृक्षक 52 आतपापाय° Sequitur d 50 54^{a} विश्रामयेति 54^{b} तामवरोहय पत्नी रथादवरुरोह च 56 अन्वासीन 57 प्रीत्या प्रीति ननदतुः 58 आतिथेयतमातिथ्यवि नीतागपरिश्रम 59 अथापर्नविदस्तस्य विजितारिपुर सरः 60 प्रतिहता 61^{a} सयमितारिभिः 61^{b} लक्ष्य 62^{b} पृष्टे भवति Distt 67 66 transpositi 67^{b} उपभुजते 68 प्रकाशश्चाधकारश्च 69 तु pro हि 70^{a} विनेतर्मा 70^{b} आश्रमपान्प 71^{b} नवयज्ञस्य 72 तस्माद्यथा विमुच्येऽह सविधातु यथार्हसि 73 यथा हृदः 74^{a} सततिस्तभकारण 74^{b} पुरो भर्तु° 76 इमा देवीमनुध्याता श्रुत्वा सपदि सत्वर । प्रत्यक्षिणक्रियातीतस्तस्याः कोपमजीजन ॥ 79^{a} अनेहि तदवज्ञानाद्यत्नापेक्ष मनोरथ 81 स त्वमेकातरा तस्या मदीया वत्समातर । आराधय सपत्नीक सा वा काम विधास्यति ॥ 85^{b} तिथ्याभिषेकमशुद्धिमादधाना महीपते ॥ 86^{a} तपोधन 88^{a} सम्यगाराधनेन गा 90 प्रयाता प्रा° 93^{b} विसमजार्जितश्रिय

Libri singuli hisce in foliis finiuntur I, 7^{a} II 13^{a} III 19^{a} IV, 24^{b} V, 30^{b} VI, 37^{b} VII, 43^{a} VIII 50^{b} IX, 57^{a} X, 62^{b} XI, 69^{a} XII, 75^{a} XIII, 81^{b} XIV, 87^{b} XV, 93^{a} XVI, 98^{b} XVII 103^{a} XVIII, 107^{b} XIX 111^{b}

Codex hujus seculi initio exaratus est (WILSON 235^{a})

180, 181.

Opus unum voluminibus duobus compactum Charta Ind Lit Devan Long $9\frac{1}{2}$ Lat $3\frac{1}{2}$ Linn 9 Vol I foll 122 Vol II fol 136

Mallinathae commentarius ad *Raghuvanṣam* (E) Codex quum antiquitate tum textus integritate praestantissimus, folium ultimum quum recentiore manu additum sit, quo anno exaratus sit non constat. Equidem seculi sexti decimi medii esse putaverim Folia ५८ ५९ १९३ seculo superiore addita sunt Folia ७२–६६, quae commentarium ad libb IV, 83–VI, 1 continebant, omnino desiderantur (WALKER 185, 186)

182.

Lit Devan Charta Ind Foll 103 Long 11 Lat 4 Linn 10

Ejusdem commentarii fragmenta, e foliorum farragine a me collecta et disposita Insunt hae partes 1 Foll 1–5 Lib X, 56 ad finem 2 Foll 6–21 Lib XI 3 Foll 22–35 Lib XII 4 Foll 36–48 Lib XIII 5 Foll 49–61 Lib XIV 6 Foll 62–74 Lib XV 7 Foll 75–82 Lib XVII, 1–55 8 Foll 83–92 Lib XVIII 9 Foll 93–103 Lib XIX Ultimum folium deest

Haec folia seculo XVII exarata sunt (WILSON 529)

183.

Hujus voluminis folia 104–171 ejusdem commentarii fragmenta satis antiqua, e tribus codicibus diversis

desumta, continent 1 Foll 104–114 Lib XVII, 1–77 2 Foll 115–117 Lib XVIII, 34 ad finem libri 3 Foll 118–126 Lib XIX, 1–45 4 Foll 127, 128 Lib XVI, 16–33 5 Foll 129, 130 Lib XVI, 39–52 6 Foll 131, 132 Lib XVI, 83–XVIII, 3 7 Foll 133–141 Lib VII, 3 ad finem libri 9 Foll 143–171 Lib XVI, 87 ad finem Raghuvansae Haec pars anno 1622 exarata est

Praeter optimam Stenzleri editionem (London, 1832), Indicae plures exstant, quarum in numero, quae Calcuttae anno 1852 cum Mallinathae commentario impressa est, facile primum locum tenet

De codicibus Parisiacis cf Hamilton pp 27, 64, de Havniensi Westergaard, p 12, de Berolinensibus Weber, p 148 (WALKER 210[c])

184.

Lat Devan Charta Ind Foll 67 Long 12 Lat 6 Linn num variat

Inest *Kalidasae Kumarasambhavas*, quo carmine epico belli numinis origo celebratur, cum *Mallinathae* commentario (A) Carmen olim viginti duos libros continuisse dicitur, nunc in plerisque codicibus, velut in nostro, septem tantum supersunt

De codicum conditione idem valet quod supra de Raghuvanşa dictum est non unam quandam sed diversas textus recensiones singulis repraesentari Quod variis lectionibus librorum primi et secundi quos cum Stenzleri editione contuli, apparebit

LIBER I

1 तोयनिधी C D E F विगाह्य B D F Distt 4 et 5 transponuntur in C, contra 5 et 6 in B D E F 6 छायामिपे D F 8[b] स्नानप्र° D 9[b] °कंडू B 12 शिरस्यामतीव D 13 चाटु° B 14 गुहद्वारि D 16 हस्ताचरिता° F 21 सपोपमानेन A सपायमानेन B pr m सपाप° B s m 23[a] तूपस्तन° B 24[a] धरित्री B 24[b] वैदूर्यं° A वैदूर्यं° C वैडूर्य° E मेघनादाद्° B 26 तपसे A B D F °मया C pr m °मगा s m 30 महीधपीनै° omnes 31[b] माधु यय F 33 चमुघता° F 34 मनताशा D F 34[b] °लभ्मे° A Distt 35 36 34 in E transponuntur 38 नयलोमराजी D F Post dist 38 hoc in C E inseritur गभीरनाभीहृदमध्यिमाने रराज नीला नवरोमराजिः । मुखेदुभीरुस्तनचक्रशाकचपुष्युता[1] शैवलवल्लरीव ॥ Postea in F distt 42 39–41 transponuntur 39 नवयौवनस्य कामेन F 40[a]

---

1 भीरु pr m भीत s m C भित E

चारु pro चाटु D Distt 42 41 in D transponuntur 42 Hoc distichon commentario subditicium appellatur, in ed Calc omissum est 45 ताम्रोष्ठ° A B 46 °पुष्प° --°शब्दा° D F Post dist 46 in E hoc inseritur कर्णद्वयस्य नगराजपुत्र्यास्ताटकयुग्म सुतरा रराज । मत्वा भवित्री त्रिपुरारिपत्नी ता सवमानाविव पुष्पदन्तौ ॥ Idem distichon in marg cod B ita legitur कर्णद्वयस्य --नितरा बभास । ज्ञात्वा --सवासमेताविव पु° ॥ In cod C post d 48 legitur ताटकपत्र विरराज तस्या शैलात्मजाया श्रवणद्वयस्य । मत्वा भवित्री मदनारिपत्नी सेवासमेताविव पुष्पवन्तौ ॥ 52 °न्यतरा° B 53 माध्यस्थ्य E F 54 पूर्वं F Mallinathas lectionem पूर्वं ज्वलने laudat तत प्रभृत्येव D 55 जितात्मा A. C et E s m 57 ककुद्मान् D F 58 समित्समूह E तपश्चचार D E F

LIBER II

5 प्रभावस्तस्य गीयते A सदृश्वरा° –गीयते D F A Mallinatha lectio quaedam सदृश्वरा° प्रसवस्तस्य गीयते laudatur 7 आत्मभावी D F 8[a] °परिणामेन D F 8[b] यौ स्वप्रबोधौ तावेव भूताना A यौ तु स्वप्नावबोधौ तु भूताना B D F 9 जनतो जगदतक A 11 गुरूलघु D 12[a] उद्गीथ A B C 16[a] यथार्थं° A B F 16[b] प्रबा pro वेधा D F 18 Codices et Mall अधीकारान्, quod in textu restituendum est 19 किमिद् A. B et Mallin किमिमा --प्रभावानि D F °प्रभावानि pro प्रकाशानि etiam in B C 20 अनुगूर्ण° D सवगूर्ण° F 21 अयमपि दु° B 24 इयायाता प्रकामालोकदर्शिन D इयायाता प्रकामालोकदर्शन F 26 यताहकार° D F 27 न खलु स्य यलोत्तरे D F 28 माधवस्य omnes, necnon Mall 29 मेरुयामास वृत्रहा C D F वृत्रहा etiam in B 30 द्विनेत्रो (pr m °त्र) चक्षु दशचक्षुशताधिक B द्विनेत्रो हरेश्चक्षुर्दशचक्षु शताधिक D F 31[a] यथात्म A 31[b] शास्यति प्रभु A D F (°ति प्रभु F) 32 त्वया दत्त° B C D F 33 करोति pro तनोति B 38[b] वासुकिप्रहिता D F 39 प्रत्यह pro त मुहु A. 39[b] स्वर्गद्रुम° D F 40 मत्युपकारेण A B F 41[a] हस्ते F 46 पितामहा° D F Disticha 46 45 44 in C transposita sunt 48 न सर्वे D F 49 °वार्पित C D F 53 तस्य pro तस्मिन् C D F 54 सिद्धे B D सिद्धे F 56 वृतस्तेनेदमवाह F स्पादी B C 57 उद्यत D F 58 प्रतिष्ठित omnes 59 ते यूय C D F 60 सोढु pro योद्धु A. B 61 पेशीचयानदूषितान् A 63 समिद्धि° A F समिद्धे B कर्मसमिद्धि° D 64 च म ललि° A म pro मु etiam a Mallin legi videtur चारुशाङ्गें et पुष्पकेतु D F

Codex anno 1827 satis accurate exaratus est. Collato commentario editioni Calcuttensi fidem nimiam non tribuendam esse vidi (MILL 44)

185.

Lat Devan Charta Ind. Foll. 57 Long 8½ Lat 4. Linn [illegible] 12.

Kumarasambhavae capita I–VII (B)

Codex hujus seculi initio satis nitide exaratus est (Mill [illegible])

186.

Hujus voluminis folia 53–87 (linn 11) *Kumárasambhavae* libros I–VII continent. (C.) In marginibus et intra lineas foll 80–87 passim glossae adscriptae sunt

Haec folia anno 1774 a Bhúdeva, Agnihotrivyásatulasis filio, exarata sunt (Walker 200[c])

187.

Hujus voluminis foliis 151–173 (linn 5), literatura Bengalica exaratis, *Kumárasambhavae* libri I–IV et disticha 41 libri quinti continentur (D)

E variis lectionibus supra datis codicem nostrum ex eodem fere fonte atque Millianum F derivatum esse percipies

Haec folia hujus seculi initio exarata sunt (Wilson 39[1])

188.

Hujus voluminis folia 46–53 currente stylo, neque tamen post seculum septimum decimum exarata, primum *Kumárasambhavae* librum continent (F) (Walker 201[c])

189.

Lat Bengal Charta Ind Foll 29 Long 15½ Lat 3½ Linn 6

Kumárasambhavae libri I–VII et disticha 13 libri octavi (F)

De codicibus Parisiacis cf Hamilton, pp 28, 74, de Berolinensibus Weber, p 150 Editiones exstant Stenzleri (a 1838), et Calcuttensis, Mallinathae commentarium continens a 1851 impressa

Codex post annum 1810 exaratus est (Mill 10)

190.

Lat Bengal Charta Ind Foll 42 Long 14 Lat 4 Linn 6

Kumárasambhavae libri VIII–XVII (G)

Liber VIII, *Suratavarṇanam*, disticha 91 continens incipit •

पाणिपीडनविधेरनन्तरं शैलराजदुहितुर्हरं प्रति ।
भावसाध्वसपरिग्रहादभूत् कामदोहदसुखं मनोहरं ॥

Liber IX, *Kailásagamanam*, disticha 52 continens, incipit

तथाविधेऽनङ्गरसप्रसङ्गे मुखारविन्दमधुपः प्रियायाः ।
सम्भोगवेश्म प्रविशन्तमन्तर्ददर्श पारावतमेकमीशः ॥

Liber X, *Kumárajanma*, disticha 61 continens incipit •

तावदाप्ययुनासीरः सदसि त्रिदशैः सह ।
मत्वा वैयग्र्यहेतोस्तं वह्निर्मुहर्मह ॥

Liber XI, *Bálakríḍavarnanam*, disticha 50 continens incipit

सम्यर्च्यमाना पितृभिः समग्रैः प्रङ्कैः सुरेन्द्रप्रमुखैरुपेत ।
त पाययामास सुधाभिपूर्णं स्वर्गापगा स्व स्तनमाशु धात्री ॥

Liber XII, *Senapatitvam*, disticha 58 continens, incipit

अथ प्रपेदे त्रिदशैरशेषैः क्रूरासुरोपद्रवदुःखिताल्मा ।
पुलोमपुत्रीन्पितोऽन्धकारिं तृपातुरस्थातकयत्पयोदं ॥

Liber XIII, *Kumárábhishekas*, disticha 50 continens incipit •

प्रस्थानकालोचितचारुवेषः स भर्गिर्गैरनुगम्यमानः ।
ततः कुमारः शिरसानतेन त्रैलोक्यभर्तुः प्रणनाम पादौ ॥

Liber XIV, *Senáprayánam*, disticha 50 continens incipit

रणोत्सुकेनाधकशत्रुसूनुना स्वय प्रयुक्तैस्त्रिदशैर्नियेषुणा ।
महासुर तारकमक्षित द्विष प्रसह्य हतु समनह्यत द्रुत ॥

Liber XV, *Surasurasaṃyamelanam*, disticha 53 continens, incipit

सेनापतिं नदनमधकद्विषो युधे पुरस्कृत्य बलस्य शासनः ।
सैन्यैरुपेतीति सुरद्विषा पुरोऽभूत्किवदती हृदयप्रकम्पिनी ॥१॥
चमूपति मन्मथमर्दनात्मजं विजित्वराभिर्विजयश्रिया श्रिय ।
श्रुत्वा सुराणा पृतनाभिरागम चित्तैश्चिर चुक्षुभिरे महासुरा ॥२॥
समेत्य दैत्याधिपते पुरः स्थिताः किरीटबद्धाञ्जलयः प्रणम्य ते ।
त्यरेदयन्नन्धकशत्रुसूनुना - - - - नभजित महागत ॥३॥
दासीकृताशेषजगत्त्रय नु मा जिगाय युद्धे कतिशः शचीपतिः ।
गिरीशपुत्रस्य बलेन साम्प्रत [illegible] सकाकु सोऽहसत् ॥४॥
तत क्रुधा विस्फुरिताधरो [illegible] र्पितदोर्बलो निजान् ।
[illegible] (?) [illegible] ॥५॥

ततो चलाचलितचलातिशातनं (?°मातनं MSS.) दिग्दंतिदाननदूर-
    ताननिस्वनं (दिग्धंतिघानद्रपतानिस्तनं H.)।
महीधरांभोध्यनिपातिजक्रमं ययौ रथं चोरमधाधिरुह्य सः ॥८॥
युगक्षयक्षुभ्यपयोधिनिस्वनाश्चलाध्वजाकाकुलवारितामपाः (?)।
धाराजोग्रस्तदिगंतभास्कराः प्रतिप्रयातं पृतनाम्नमन्वयुः ॥९॥
चमूरजः प्राप दिगंतदंतिनां महत्पुरस्याभिसुरं प्रसर्पतः।
दंतप्रकांडेषु सितेषु शुभ्रतां कुंभेषु दानांबुधरेषु पकतां ॥१०॥
महीभृतां कंधरदारणोत्थपिसद्वाहिनीनां पटहस्वनैर्घनैः।
उद्वेजिताश्चुक्षुभिरे महार्णवा नभश्चचंती सहसा व्यवर्धत ॥११॥
सुपरितापस्य महापमूस्वनैर्विगाह्यमाना तुमुलैः पुरापगा।
चभ्युच्छ्रितैर्हर्म्यशतैरपातितैश्चालयचाकनिकेतनावली: ॥१२॥

Liber XVI, *Devásurasangrámas*, disticha 49 continens, incipit:

अथान्योन्यं विमुक्तास्त्रशस्त्रजालैर्भयंकरं।
युद्धमासीच्छुनासीरसुरारिबलयोर्द्वयोः ॥१॥
पत्तिः पत्तिमभीयाय रथाय रथिन रथी।
तुरंगस्थं तुरंगस्थो दंतिस्थं दंतिनि स्थितः ॥२॥
पठिता वंदिभिः श्रुत्वा प्रवीरविरुदावलीः (पठिता वंदिप्रवीर° MSS)।
चापं विलंघ्य चिह्नानि दधुर्युद्धोत्सुका अपि ॥३॥
संग्रामानदवर्षिणी विग्रहे पुलकांकिते।
चामीकरचपविच्छेदो वीराणां मिलतां मिथः ॥४॥
निर्दयं शस्त्रभिन्नेभ्यः कवचेभ्यः समुच्छ्रितैः।
चासन्व्योमदिशः स्थूलैः पतितैरिव पंजराः (?) ॥५॥
खड्गा रुधिरसंलिप्ताश्चंडांशुकरभासुराः।
इतः स्थितापि (?) वीराणां विद्युतं वैभवं दधुः ॥६॥
विमुंचतो मुखेर्ज्वाला (मुखेवाला G. मुखेर्वाला H.) भीमा इव भुजंगमाः।
विसृशमु भटैस्तुंगा व्योम व्यानशिरेऽसुराः (?) ॥७॥
गाढं वपूंषि निर्भिद्य धन्विनां विभृतां (?) मिथः।
चशोणितमुखा भूमिं प्राविशन्दूरमाशुगाः ॥८॥
निर्भिद्य दंतिनः पूर्वं पातयामासुराशुगाः।
पेतुः प्रवरयोधानां प्रीतानामाहवोत्सवे ॥९॥
चलद्ग्निमुखैर्बाणैर्नाराचैरितरेतरं।
वर्षैर्विमानिका व्योम्नि वीरैर्दूरमपासरन् ॥१०॥
विभिन्नं धन्विनां बाणैर्विशाल इव पिङ्गली।
ररास विरस (?) व्योम सेनापतिरिव छलात् ॥११॥
चापैराकर्णमाकृष्टैर्विमुक्ता दूरमाशुगाः।
चापापनुधिराप्तादलुब्धा इव रसेविणो ॥१२॥
गृहीताः पाणिभिर्वीरैर्विशोका: शस्त्रधनयः।
कोशा मगप्रलादानिर्यंहमन्मदा इव ॥१३॥
शस्त्राः शोणितसंदिग्धा भृशंतो वीरपाणिषु।
रक्तोत्पलरतेऽभाते विद्युतां विभ्रमं दधुः ॥१४॥
कुंतायकाशिरे चंद्रमुप्रमतो रक्तार्पिताः (°पिनो MSS)।
सिद्धाभागा दमस्येव लेलिहानपशांतये (?) ॥१५॥

Liber XVII, *Tárakásuravadhavarnanam*, disticha 56 continens[1], incipit:

दृष्ट्वाभ्युपेतमथ तं च पतिं पुरस्तात्संग्रामकेलिकुतुकेन घनप्रमादं।
योद्धुं मदेन मिमिलुः ककुभामधीशा याशांधकारितदिगंबरभङ्गिमेव ॥१॥
देवद्विषा परिवृढो विकटं विहस्य बाणावलीभिरभितः कुपितो ववर्ष।
शैलानिव प्रचलनारिधरोपरिस्थानंभस्तटीभिरिव गाढमनारताभिः ॥२॥

Hi libri utrum a Kálidása profecti sint necne, in praesentia quidem dijudicare incautum esset Quae equidem legi, mirum in modum frigere mihi videbantur

Codex hujus seculi initio exaratus est (MILL 28)

191.

Lit Devan. Charta Ind. Foll 26. Long 13½ Lat. 6 Linn 13.

Kumárasambhavae libri VIII–XVII. (H.)

Hic codex ex eodem atque praecedens exemplari a scriba literarum Bengalicarum rudi anno 1834 exaratus est. (MILL 45)

192.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 135. Long 9 Lat. 4 Linn plerumque 9

Insunt fragmenta satis antiqua *Ghantápathae* commentarii, a *Mallináthá* ad *Kiratárjuniyam*, *Bháravis* poetae carmen, conscripti Qui commentarius una cum textu anno 1814 Calcuttae typis impressus est.

Folia 1–13. libri I disticha 45 continent, sequuntur folia 14 et 15, recentiore manu addita, in quibus lib. I finitur Foliis 16–51. commentarius inde a II, 57 ad VI, 1. continetur. Inter utramque partem antiqua folia 14. (१४–२८) exciderunt. Folia 52–108. inde a libro VI, 2 ad finem libri decimi procedunt Folium 109 libri XV. disticha 49. et 50, folia 110–126 commentarium inde a libr I, 41. ad III, 5 continent In foliis 127–135 integer liber sextus inest.

Hujus codicis folia quatuor manibus exarata sunt, atque foll. 1–13. 16–43. 110–135 septimo decimo, reliqua duodevicesimo seculo (WALKER 138)

193.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 123 Long 10½. Lat. 4 Linn 9

Sisupálavadhas (Sisupálae caedes), carmen epicum *Mághae* poetae. Argumentum carminis, viginti libros

---

[1] Librorum XV—XVII initia ex utroque codice paulum emendata speciminis causa excerpsi

continentis, a Colebrooke Misc Ess II, 80 breviter enarratum est Editiones Calcuttenses duae exstant, prior anno 1815, altera anno 1847, utraque cum Mallinathae commentario impressa

Codicis nostri folia 1 73–123 anno 1672 exarata sunt folia vero 2–72 multo antiquiora sunt Haec varias lectiones, emendationes, glossas in marginibus adscriptas habent (MILL 73)

194

Lit Bengal Charta Ind Foll 92 Long 16 Lat $3\frac{1}{2}$ Linn 6

Şisupalavadhae textus, post annum 1810 exaratus Versus singuli lineola quidem divisi, sed numeris instructi non sunt, quod de plerisque codicibus Bengalice scriptis valet Lib I fin in fol 6ª, II fol 10ᵇ, III fol 15ª, IV fol 19ª, V fol 24ª, VI fol 28ª, VII fol 32ᵇ, VIII fol 37ª, IX fol 42ª, X fol 46ᵇ, XI fol 51ª, XII fol 55ᵇ, XIII fol 59ᵇ, XIV fol 64ª, XV fol 70ª, XVI fol 74ª, XVII fol 78ª, XVIII fol 82ᵇ, XIX fol 87ᵇ, XX fol 92ª

In hujus codicis fine disticha quinque satis mendose leguntur, quibus poetae stemma proditur Eadem in editione Calcuttensi (1815) cum variatione quadam inveniuntur

सर्वाधिकारी सुकृताधिकारः श्रीधर्मनाभस्य बभूव राज्ञः ।
मुक्तदृष्टिर्विरजाः सदैव देवोपरः श्रीवसुदेवनामा ॥
काले मितन्तथ्यमुदर्कपथ्यं तथागतस्येव जनः सचेताः ।
विनोपरोधात् स्वहितेच्छयैव महीपतिर्यस्य वचश्चकार ॥
तस्याभवद्दत्तक इत्युदारः क्षमी मृदुर्धर्मपरस्तनूजः ।
य वीक्ष्य वैयासमजातशत्रोर्वचो गुणग्राहि जने प्रतीये ॥
सर्वेण सर्वाश्रय इत्यनिन्द्यमानन्दभाजा जनेन ।
यश्च द्वितीयं स्वयमद्वितीयो मुख्यः सभाङ्गौणमवाप नाम ॥
श्रीशब्दरम्यकृतसर्गसमाप्तिलक्ष्म लक्ष्मीपतेश्चरितकीर्त्तनमात्रचारु ।
तस्यात्मजः कविषु माघ इति प्रतीतः काव्यं व्यधत्त शिशुपालवधा-
भिधानं ॥

Quibus si qua fides habenda est, poetae pater Dattaka, avus Vasudeva (Suprabhadeva) fuit, isque in aula Dharmanábhae regis vixit Hi versus tamen neque a Mallinátha expositi sunt, neque in codice Milliano exstant Lib II dist. 112 auctor ad Nyásam, Jinendrae librum grammaticum, alludit (WILSON 174)

195.

Folia 73–78 (linn 8), superioris seculi initio exarata, decimi *Şişupálavadhae* libri fragmentum, inde a dist 5 usque ad dist 89ᵇ continent (WALKER 162ᵇ)

196, 197.

Volumina duo Lit Devan Charta Ind Vol I foll 279 Vol II foll 239 continet Long $9\frac{1}{2}$ Lat 5 Linn 9

Inest *Mallinathae* ad *Sişupalavadham* commentarius, *Sarvankasha* appellatus Volumen prius libros I–XI, alterum reliquos continet

Hi codices seculo superiore exeunte exarati sunt (WILSON 494, 495)

198.

Lit Bengal Charta Ind Foll 197 Long 13 Lat $4\frac{1}{2}$ Paginae foll 1–135 7, reliquae 8 lineas habent

Bharatasenae, Gaurangamallikae filii, ad *Sişupala vadham* commentarii, *Subodha* appellati, libri I–V Incipit

प्रणम्य शम्भुं भुवनाधिनाथं सपार्वतीकं भजदिष्टसिद्ध्यै ।
गौराङ्गमल्लीकसुतः सुबोधां माघस्य टीकां भरतः करोति ॥

Bharata commentarium, facilem intellectu, principis filii in usum se composuisse declarat, etiamsi multi praestantiores exstarent Lib I finitur in fol 41ᵇ, II fol 100ᵇ, III fol 135ᵇ, IV fol 163ᵇ, V fol 197ᵇ Singuli libri primo excepto hanc subscriptionem habent इति वैद्यहरिहरखानवंशसमुद्भवगौराङ्गमल्लीकात्मजश्रीभरतसेनकृतायां माघटीकायां सुबोधायां etc

Codex hujus seculi initio satis nitide exaratus est (WILSON 326)

199

Lit Bengal Charta Ind Foll 171 Long $16\frac{1}{2}$ *Lat* $5\frac{1}{2}$ *Linn* 9

Ejusdem commentarii libri VI–XV, et libri XVI distt 5 Lib VI finitur in fol 21ª, lib VII fol 41ᵇ, lib VIII fol 57ᵇ, lib IX fol 74ᵇ, lib X fol 93ᵇ, lib XI fol 110ª, lib XII fol 129ᵇ, lib XIII fol 141ª, lib XIV fol 155ª, lib XV fol 170ᵇ

De codice Parisiaco cf Hamilton, p 86, de Berolinensibus Weber, p 150

Codex hujus seculi initio exaratus est (WILSON 38)

200.

Lit Devan Charta Ind Foll. 287 Long 9 Lat 14 Linn 7

Naishadhîyacharitam, carmen epicum ab *Harsha* Hirae et Mamalladevis filio, compositum libris 22 Nalae et Damayantis amores et connubium celebrans (A) Praeter parentum nomina, quae in singulorum libro-

rum fine occurrunt poeta perpauca de se ipse tradidit Fine libri VII Bengaliae regem quendam se carmine celebrasse, lib X doctrina logica se excelluisse, lib XVII *Chhandae*[1] cujusdam panegyricum se scripsisse, lib XVIII *Svasaktisiddhi* (sive *Svabhaktisiddhi*) librum se composuisse lib XXII regis cujusdam, Sahasankae similis res gestas se praedicasse declarat Ea disticha, quae in editione Calcuttensi post dist 151 lib XXII leguntur in codicibus nostris non exstant

Codex anno 1736 a Kasinatha exaratus est Folia १–४ et ९५–३८ (I, 94–III, 13) desiderantur In marginibus foliorum 1–88 glossae manu Mahratica adscriptae sunt (WILSON 498)

201

Foll 41–121 Lit Bengal Linn 6 *Naishadhiya charitae* lib III 78–XI (B) Liber III finitur in *fol* 45^b, IV *fol* 55^a, V *fol* 65^a, VI *fol* 73^a, VII fol 81^a, VIII fol 89^a, IX fol 101^a, X fol 110^b, XI fol 121^b

De codice Parisiaco cf Hamilton, p 30, de Berolinensibus Weber, p 152 Prior pars Calcuttae anno 1836, altera ibidem cum Narayanae commentario anno 1855 prodiit

Haec folia post annum 1810 exarata sunt (WILSON 170^c)

202

Foll 112–219 Lit Bengal *Naishadhiyacharitae* pars altera (C) Lib XII finitur in fol 124^a, XIII fol 129^a, XIV fol 137^b XV fol 145^b, XVI fol 156^a, XVII fol 168^b, XVIII fol 179^a, XIX fol 186^b, XX fol 195^a, XXI fol 208^a, XXII fol 219^a

Haec pars post annum 1810 exarata est (WILSON 235^b)

203

Opera tria Lit Devan Charta Ind Long $9\frac{1}{2}$ Lat 4

Foliis 1–78, diversis seculi XVII et XVIII manibus exaratis, *Naishadhíyacharitae* fragmenta continentur (D) 1 Foll 1–13 lib I II 1–7 2 Foll 14–20 lib III 1–73 3 Foll 21–23 lib III 105 ad finem libri 4 Foll 24–32 lib V, 4^b–126 5 Fol 33 lib V, 137 138 6 Fol 34 lib VI, 72–82 7 Fol 35 lib VI 94–101 8 Foll 36–50 lib IX 9 Foll 51–60 lib X, 1–118 10 Foll 61–66 lib XIII 11 Foll 67–78 lib XXI Haec postrema pars in Angana urbe exarata est (WALKER 210^a)

[1] Pro Chhandaprasasti quidam Chhandahprasasti legunt

204, 205

Opus unum voluminibus duobus compactum Lit Devan Charta Ind Long $12\frac{1}{2}$ Lat $4\frac{1}{2}$ Vol I foll 280 linn 11 Vol II foll 239 linn 1–117 11 postea 9

Narayanae, Nrisinhae et Mahalasae filii, ad *Naishadhiyacharitam* commentarius

Vol I Desunt folia १–१० quae libri primi disticha 1–95 continebant Lib I finitur in fol 7^b Lib II fol 31^b Lib III fol 65^b Lib IV fol 89^a Lib V fol 117^a Lib VI fol 140^b Lib VII fol 166^b Lib VIII fol 180^b Folium unum deest quod finem libri octavi et noni initium continebat Lib IX fol 228^b Lib X fol 254^b Lib XI fol 280^b

Vol II Lib XIII (ante XII positus) fol 27^a Lib XII fol 59^b Lib XVI fol 93^a Lib XV fol 118^b Lib XVII fol 186^a Lib XVIII fol 239^b

In fine libri XVII haec subscriptio legitur इति शेषरामचन्द्रविरचितायां नैषधचरितभावद्योतनिकायां सर्वङ्कषाख्यायां सप्तदशः सर्गः ॥ Commentarius vero a Calcuttensi non differt

Utrumque volumen Benaris anno 1821 exaratum est (WILSON 346 347)

206

Lit Devan Charta Ind Foll 67 Long $13\frac{1}{2}$ Lat $6\frac{1}{2}$ Linn 18

Sesharámachandrae ad *Naishadhíyacharitae* libros XVII et XIX, et Narayanae ad librum XX commentarius *Ramachandrae* commentarius ab edit one Calcuttensi non differt

Codex exeunte seculo superiore exaratus est (WILSON 241)

207

Lit Devan Charta Ind Foll 153 Long 11 Lat $3\frac{1}{2}$

Foll 1–72 (linn 10) *Narayanae* ad *Naishadhiya charitam* commentarii liber primus Incipit वैदेही यस्य वामे जयति जयजनिर्हेंघिणे लक्ष्मणो पि etc Folia 15–23 et 43–67 recentiore manu addita sunt

Folia antiqua in fine seculi XVII, reliqua superiore seculo exarata sunt (WALKER 162^a)

208

Lit Devan Charta Ind Foll 144 Long 9 Lat 4

Foll 1–118 (linn 8–11) *Damayantikatha* (Damayantis narratio), a *Trivikramabhatta*, Nemadityae filio, Sridharae nepote, e Sandilyae gente oriundo scripta (A) Auctor Nalae et Damayantis fata, Mahabharatae episodium notissimum secutus, oratione soluta, versibus tamen plurimis[1] ornata, capitibus septem enarrat Opus propter hanc orationis prosae et poeticae conjunctionem ei generi adnumeratur, quod ab Indis *Champu* dicitur, et nonnunquam *Nalachampu* nomine laudatur Incipit जयति गिरिसुताया कामसतापवाहिन्युरसि रसनिषेकश्चादनश्च दूमौलि । तदनु च विजयंते कीर्त्तिभाजा कवीनामसकृदमृतबिदुस्यदिनो वाग्विलासा ॥१॥ जयति मधुसहाय सर्वसंसारवल्लीजननजरठकंद को पि कदर्पदेव । तदनु पुनरपांगोत्संगसंचारिताना जयति तरुणयो पिन्नोचनाना विलास ॥२॥ जगाधांत परिस्पदि विबुधानदमदिर । वदे रसातरप्रौढ श्रोत (l स्रोत) सारस्वत वहत् ॥३॥ प्रसन्ना कातिहारिण्यो नानाश्लेषविचक्षणा । भवति कस्यचित्पुण्यैर्मुखे वाचो गृहे स्त्रिय ॥४॥ कि कवेस्तस्य काव्येन कि काडेन धनुष्मत । परस्य हृदये लग्न न घूर्णयति यच्छिर ॥५॥ अप्रगल्भा पदन्यासे जननीरागहेतव । सत्येके बहुलालापा कवयो बालका इव ॥६॥ अक्षमालापवृत्तिज्ञा[ ] कुशासनपरिग्रहा[ ] । ब्राह्मीव दौर्जनी ससद्वदनीया[ ] समख ला[ ] ॥७॥[2] रोहण सूक्तिरत्नाना पद वृद् विपश्चिता । यस्मिन्पतितो नीच काचो मुच्चैर्मणीयते ॥८॥ सतिजातस्य या मूर्च्छि शशिन सज्जनस्य च । क्व सा वै रात्रिजातस्य तमसो दुर्जनस्य च ॥९॥ निष्पिष्ट समुद्र (ebrius) को पि न कुलीन सम [ऽ]मति । सर्वथा सुरसबद्ध काव्य यो नाभिनदति ॥१०॥ सदूषणापि (l सदूष°) निर्दोषा सखरापि सकोमला । नमस्तस्मै कृता येन रम्या रामायणी कथा ॥११॥ व्यास क्षमाभृता श्रेष्ठो वद्य स हिमवानिव । सूता गौरीदृशी येन भवे विस्तारिभारता ॥१२॥ कर्णांतविश्रमभ्रातकृष्णार्जुनविलोचना । करोति कस्य नाह्लाद कथा कातव भारती ॥१३॥ शब्दद्वाण्डविज्ञतीयेन नमदा कारधारिणा । धनुषेव गुणाढ्येन नि शेषो रंजितो जन ॥१४॥ इत्य काव्यकथाकथानकरसैरेषा कवीनाममी विश्वास परिपूर्णकर्णहृदया कुंभा पयोभिर्यथा । वाचो वाच्यविवेकविक्लवधियामीदृग्विधा मादृशा लभ्यते क्व किलावकाशमथवा सर्वसहा सूरय ॥१५॥ वाच काठिन्यमायाति भगश्लेषविशेषत । नोद्वेगमत्र कर्तव्यो यस्मान्नैको रस कवे ॥१६॥ काव्यस्याम्रफलस्यापि कोमलस्येतरस्य च । बधनायाविशेषेण रसो प्यन्यादृशो भवेत् ॥१७॥ अस्ति समस्तमुनिमनुजवृदवृदारकवदनीयपादारविदस्य भगवतो विधेर्विश्वव्यापिव्यापारपारदृश्वादवतीर्णस्य ससारसारचक्रे क्रतुक्रियाकाडशौडस्य शाडिल्यनाम्नो महर्षेर्वंशे । श्रूयते च श्रवणोचिताश्चदनपल्लवा इव तत्र केचिदनूचाना शुचय सत्यवाचो विरचितचर्चैश्वो वनीयाचारा ब्रह्मविदो ब्राह्मणा पुण्यजनाश्च न च ये ऽल कापुरुषा मुमुक्षवश्च न च येऽलपटा प्रसिद्धाश्च न च येऽलपाका कामवर्षाश्च न च येऽलघना सन्मार्गस्थ महाभारतिकाश्च न च ये रंगोपजीविन सेवितासरसो पि न च ये रभान्विता ॥ कि बहुना ॥ जानति हि गुणान्वक्तुं तद्विधा एव तादृशा । वेत्ति विश्वभरा भार गिरीणा गरिमाश्रय ॥ [१८] तेषा वशे विमलयशसा श्रीधरस्यात्मजो भून्नेमादित्य स्वमतिविकसद्वेदविद्याविवेक । उत्कल्लोला दिशि दिशि जना कीर्तिपीयूषसिधु यस्याद्यापि श्रवणपुटकै कूणिताक्षा पिबति ॥ [१९] तैस्तैरात्मगुणैर्येन त्रिलोकास्तिलकायित । तस्मादस्मि सुतो जातो जाड्यपात्र त्रिविक्रम ॥ [२०] सो ह हसायितु मोहादक पगुर्यथेच्छति । मूढधीस्तद्वदिच्छामि कविवृदारकायितु ॥ [२१]

Jam hoc prooemio Trivikramam verborum ambiguitati velut Vanam[3], Subandhum, alios minorum gentium poetas, praecipuam curam impendisse apparet Quare sine commentario quid auctor singulis vicibus voluerit, enodari non potest

Cap I (distt 61) fol 20ª II (distt 38) fol 34ª III (distt 34) fol 48ª IV (distt 27) fol 60ª V (distt 77) fol 82ª VI (distt 74) fol 100ª VII (distt 45) fol 118ª

In marginibus foliorum 1–37 glossae multae adscriptae sunt

Haec voluminis pars anno 1442 exarata est In fine haec leguntur स्वस्ति सवत् १४९८ वर्ष कार्त्तिक शुदि द्वितीयाया तिथौ नद्रपद्रग्रामे पातसाहश्रीमहम्मदविजयराज्ये तन्नियुक्तमलिकश्रीमहम्मदव्यवहरपतिपट्टवायासमस्तव्यापार चालयत्येव काले षट्पद्रज्ञातीयमह धरणीधरेण आत्मनस्तथा लपूणा पठनार्थं दमयतीपुस्तिकालेखि ॥ (WALKER 190ª)

209.

Lit Devan Charta Ind Foll 139 Long 10½ Lat 4½

Foll 1–57 (linn 15) *Damayantikathá* (B)

Haec folia seculi XVI manu nitide exarata sunt Folium 2 desideratur (WALKER 208ª)

210.

Lit Devan Charta Ind Foll 259 Long 13 Lat 5½

Foll 1–104 (linn 9) *Damayantikatha* (C)

Haec folia anno 1821 exarata sunt (WILSON 245ª)

[1] Nonnulli a Sarngadhara laudantur

[2] Ambigua haec Re vera autem auctor poetas quosdam his verbis carpere voluit Num ii velut sacerdotum scelestorum collegium veneranda sunt qui praecepta mala amplexi intolerabiles sermones fundunt omnes nimirum fungi et nebulones?"

[3] Isque in disticho 14 memoratur

211.

Foll 166–174 (linn 12) *Draupadivastraharanam* (Draupadi vestibus privata) Incipit अथ द्रुपद्या वस्त्राहरणसंबंध लिख्यते ॥ यो गोपनारीपरिहासकारी । यो गोपकोपाहितदर्पहारी । यो गोपनापाचलराजधारी पायात्स वः कुञ्जविहारकारी ॥१॥ कोपाकुल कौरवकामवर्षी सपिण्डहासावमतेरमर्षी राज्ये हृते पाण्डुयशोधराणां । कान्तामपि द्यूतपरोऽजहार ॥२०॥ Auctor distichis 104, quae metris artificiosis scripta sunt, Mahábharatae narrationem (Sabhaparvan 2186–2300) quandam tractavit Yudhishthira enim quum et regnum et uxorem alea amisisset, Duryodhana Draupadim per vim in aulam suam arcessivit Quam quum, servae instar habitam, spoliari jussisset, a Krishna miraculo quodam hac turpitudine liberata est

Haec folia anno 1780 a Bhudeva exarata sunt (WALKER 129[c])

212.

Hujus voluminis folia 101–131, literatura Bengalica exarata (linn 6), *Raghavapandaviyae*, carminis a *Kavirája* scripti, libros I–IX continent Auctor libris tredecim Raghuidarum et Panduidarum res gestas ita enarravit, ut disticha singula, interpretatione diversa adhibita, ad alteros utrosque referri possint Accuratiora apud Colebrooke Misc Ess II, 98 invenies Auctor sub regno Kamadevae, Jayantipuris regis, vixit, eumque non modo in prooemio celebrat, sed etiam in fine omnium capitum laudat Ad aetatem poetae describendam, hoc distichon (I, 18) magni momenti est श्रीविद्याशोभिनो यस्य श्रीमुञ्जादियती भिदा । धारापतिरसावासीदयं तावद्धरापतिः ॥ “Qui Kamadevas, fortuna et doctrina excellens ea re a Munja differebat, quod ille Dharae dominus fuit, hic vero terrae dominus est” Non igitur dubitari potest, quin Kaviraja post seculum decimum vixerit Subandhus et Vanae opera eum imitatum esse hoc disticho apparet (I, 41) सुबन्धुर्बाणभट्टश्च कविराज इति त्रयः । वक्रोक्तिमार्गनिपुणाश्चतुर्थो विद्यते न हि ॥ “Subandhu, Vana, Kavirája, hi tres orationis ambiguitate excellunt, quartus eorum similis non exstat”

Haec folia post annum 1810 exarata sunt Cap I fol 107[a] II, 110[a] III, 112[b] IV, 115[a] V, 120[b] VI 122[a] VII, 125[b] VIII, 129[b] IX, 139[b] Carmen Calcuttae anno 1854 impressum est De codice Parisiaco et *Vignanathae* commentario cf Hamilton, p 79, de *Sasadharae* commentario Weber, p 153 (WILSON 39[b])

213.

Hujus voluminis folia 58–78 (linn 8 9) *Ramachandracharitrasaram*, ab *Agnivesa* compositum, continent Auctor distichis 102, Sardulavikridita metro scriptis Ramachandrae res gestas adumbrat Incipit

श्रीसारदाचरणपद्मयुग निधाय चित्ते गणेशचरणौ प्रणयेन नत्वा ।
रामायणीयमखिल(?) मुनिभिः प्रणीत(?)माद्यैरह तदिह सारतर प्रवक्ष्ये ॥१।
पूर्वं यो दितिजो नरार्धवपुषा सिंहेन निस्तारितः
• सो य विश्रवस सुतोऽसुरसुतागर्भोद्भवो रावणः ।
तेनातीव सदा जगत्त्रयमिद दुष्टेन सतापित
जातस्तद्वधहेतवे दशरथात श्रीरामनामा हरिः ॥२॥
आदौ यः पिशिताशनीं निहतवान् रामो वने ताडका
विश्वामित्रमखस्य विघ्नकृतो नक्तचरानर्दयन् ।
यातोऽसौ मिथिला हरस्य धनुषो ज्यारोहणाकर्षणे
सीता तत्र पणीकृतेति जनकेनाकर्ण्य तत्कौतुकात् ॥३॥
श्रीरामेण यदा स्वय शिवधनुर्भङ्क्त्वा जिता जानकी
ह्यासीत्पञ्चदशाब्दिकेन वयसा षट्वार्षिका मैथिली ।
पश्चाद्द्वादश हायनानि वसतो यातान्ययोध्यापुरे
तातस्तस्य तदा महोद्यमपरो (l °रः) पट्टाभिषेके भवत ॥४॥

Desinit in hoc disticho

इत्येतद्यश्चरत्न (charitram) पठति रघुपतेर्यो नरो वा शृणोति
सार रामायणस्य प्रतिदिनमृषिणा चाग्निवेशेन गीत ।
सो य निर्धूतपापो जलधरपदमारुह्य यानेन याति
स्वर्गं दिव्येन देवैरभिमुखमखिलैरागतैः स्तूयमानः ॥१०२॥

Haec folia anno 1702 satis accurate exarata sunt (WALKER 181[b])

214.

Foll 109–179 (linn 8) *Sankarachetovilasas* (Sankarae ingenii lusus, sive Sankarae lusus quo Cheta laudatur), quo carmine Chetasinhae reguli res gestae a *Sankara*, Balakrishnae filio, e Bharadvájae gente oriundo, celebrantur Incipit

श्रीमत्भाललसत्सुधाकरसुधापानप्रसङ्गोल्लस
न्मोदप्रोज्झितदानपानरचनाकेलि मिलिदावलीं
सिन्दूरारुणकुण्डलीकृतचलत्शुण्डाभागोत्पत-
त्फूत्कारैस्तिरयन् विनाशयतु वो विघ्नान्स विघ्नाधिप १

Carmen, sermonis artificiis et ambiguitatibus turgens neque tamen inelegans, quot libros continuerit, non constat, in nostro enim codice in fine libri quarti desinit Oratione soluta cum versibus conjuncta ad genus *Champu* dictum pertinet

Lib I Paragraphi 135 1–37 Prooemium 38–47 Varanasiae laudes 48–63 Qua in urbe Yavanorum regnavit 64 Ejus in aulam Krishnamisra advenit

65–83 Hujus stemma traditur Gautama Şatananda Kharanaraya Bhaganaraya Mihiraratı Krishṇamisra Garga (rishi) Gautama Sringin Kavana Vidyadhara Rathikara (?) Krishṇamisra (Kṛthamisra, Kishtumisra) 84–109 Yavanari, cum Gori Yavanarum rege, congressus occiditur[1] 110 तदारभ्य नृप कारया वशज कोऽपि नाभवत । राष्ट्र विभज्य तैरेव भुज्यते स्म यथारुचि । 111–135 Krishnamisrae prosapia Ramamisra et Devamisra Devamisrae filius Kripamisra fuit, ejus Savantamisra Misra Dhimarana Kanada Motirama Laddhanadeva Manikyamisra Maharajamisra Bhavachandra Madhumisra Paramananda Jidadhana Manoranjana Manoranjanae quatuor filii geniti sunt *Manasarama*, Dasarama Dayarama Mayarama *Manasaramae* filius *Valivanda* fuit

Lib II Paragg 46 1–15 Valivanda Varanasiae rex celebratur 16–21 Cui *Chetasinha* filius natus est 22 Isque post patris mortem in regnum successit 23–46 Regis virtutes ad nauseam praedicantur

Lib III Paragg 109 Chetasinhae jussu Ramanagara (Srirajaramanagara) urbs condita est[2]

Lib IV Regis officia quotidiana et pietas celebrantur Desinit liber in distycho 109 चय कुडलिया चित्त निजवशतामिद नय ससारमूढ कृष्णा हृदयसरोरुहे कुरु रे ममताहृद कुरु रे ममताहृद वचनमिदमद्भुतसारम श्रीपतिनामसमूहमाशु हृदय कुरु हार श्रीपतिनामसमूहमाशु हृदये कुरु चित्तम् विषयवशीकृतचित्त कृष्णचरणे कुरु चित्तम

Sed quisnam celeberrimus ille Chetasinha rex cujus virtutes talem invenerunt praeconem? Scilicet *Cheyt Singh* ille, Varanasiae intra annos 1770–1781 Zemindar, cujus causa in senatu Anglico tot tantaeque in Warren Hastings turbae excitatae sunt Poema igitur nostrum intra annos 1771–1778 scriptum esse puto

In fine librorum haec leguntur इति श्रीसमस्तसामतमुकुटकोटिकुहरित्सन्नेहादोलितपादारविदमहाराजचेतसिहप्रोत्साहितमाहिमपारावारपारीणश्रीमद्दीपितवालकृष्णसूनुशकरविरचिते शकरचेतोविलासचपूप्रबध लक्ष्मीनारायणाके etc

Haec voluminis pars in fine seculi superioris exarata est (WILSON 493[g])

[1] Krishnamisrae Datri puram (Datariyá) a rege dono datur

[2] Cheit Singh intended to build a grand town at Ramnaghur on a regular plan and with wide streets after the European fashion This purpose was frustrated by his deposition but a tolerable idea of its scope may be formed from the two spacious streets crossing each other at right angles which compose the existing town of Ramnaghur *Hamilton* Gazetteer II 433

215, 216

Opus unum voluminibus duobus compactum Vol I foll 240, vol II foll 198 continet Lit Devan Charta Ind Long $10\frac{1}{2}$ Lat $4\frac{1}{2}$ Linn 8

Inest *Sarngadharapaddhatis*, anthologia a *Sarngadhara* edita Auctor, Damodarae filius natu maximus, Lakshmidharam et Krishnam fratres habuit avus Rághavadeva in Hammirae Sakambharis (Sambhar) regis, aula vixit[3] Şarngadhara disticha ex optimis poetis excerpsit propria multa addidit, eaque secundum materiam et argumentum in capita 163[4] digessit Distichorum numerus esse 6300 dicitur Capitum nomina, ordine alphabetico a me disposita, sunt haec Agastyanyoktayah 61 Adbhutarasanirdesah 142 Amityatamirupanam 148 Anukramah 2 Abhisarikasancharakathanam 119 Aripalayanam 74 Arishtajnanam 162 Asaticharitam 132 Asishah 4 Udaraprasansa 16 Udyamakhyanam 30 Upadesavidhanam 153 Upavanavinodah 82 Kamalanyoktayah 67 Karabhanyoktayah 56 Karunarasanirdesah 141 Kalahantaritapralapasakhyanunayau 113 Kalpasthanam 89 Kákanyoktayah 50 Kalacharitam 151 Kálasankhyanam 154 Kavyaprasansa 6 Kukavininda 9 Kupandıtaninda 11 Kupanyoktayah 68 Kripananinda 23 Kesaranjanam 90 Kokilanyoktiyah 46 Kautukam 88 Kriyaguptakarmaguptasandhiguptavindumat chitrakhyanam 34 Khadyotanyoktayah 52 Gajaprasansa 78 Gajanyoktayah 54 Gandharvasastram 81 Gunaprasansa 18 Grishmasamayasvabhavakhyanam 134 Chandranyoktiyah 41 Chandrodayavarnanam 120 Chatakanyoktayah 47 Jatih 36 Taṭákanyoktayah 66 Tamovarnanam 118 Taruṇ prithagavayavavarnanam 98 Turangaprasansa 79 Trishnáninda 27 Tejasviprasansa 17 Dandraninda 25 Davanalanyoktayah 70 Durjananinda 22 Dutyupahasarasaprasnau 109 Daivakhyanam 29 Dhanaprasansa 21 Dhanurdharaprasansa 80 Dharmavrittih 38 Dhiraprasansa 13 Nadyanyoktayah 65 Namaskritih 3 Navavadhusangame sakhivakyam navavadhusuratarambhakride 123 Nayakam prati dutipreshanam 105 Nayakayor uktipratyukti 114 Nayakasikshanayakanunayau 115 Nayakasyagre dutyuktih 107 Nayakatithyanayaka

[3] Avunculi auctoris Gopala et Devadasa fuerunt Horum omnium ne Hammira quidem excepto versus in anthologia leguntur Ceterum gentile regis nomen in codice nostro चाहुयाग scribitur itidemque in codd E I H 2048 (A) et 20 3 (C) चाहुयाण in cod 876 (B) चाहुवान in cod 1384 (E) In cod 125 (D) prooemium deest

[4] Hic numerus cum computatione mea quadrat Boehtlingk 168 invenit

Distichis permultis Sárngadhara auctorum nomina adscripsit, plurima poetarum anonymorum vocabulo कस्यापि 'nescio cujus' significavit. In codice nostro aliquot nomina omissa, multa a scriba corrupta, ne numeri quidem distichorum satis accurate notati sunt. Cave igitur, ne nimiam ei, quam infra dabo, nominum recensioni fidem habeas, etiamsi, ubicunque dubitationi locus dabatur, codices Londinienses a me collati sint.

Poetae igitur hi laudantur: Akálajalada 42, 14. Achala 42, 20. 114, 11. 133, 21. Cf. 8, 5. Achyuta 63, 11. Adbhutapunya 111, 3. 124, 2. Anantadeva 6, 6. Abhinanda 136, 16. (Cf. 8, 5. et Gaudábhinanda.) Abhinandana 132, 3. Abhinavagupta 69, 3. Abhirámapasupati 33, 20. Amarúka 100, 6. 8. 101, 5. 103, 3. etc. Amala (a poeta quodam laudatur 8, 5). Amritavardhana 138, 1. Arasíṭhaphura (?) 3, 20.[1] Argata 119, 4. Avantivarman 118, 4. 134, 12. A'kásapoli 104, 5. 110, 2. A'nandadeva 32, 14. A'nandavardhana 52, 3. 54, 3 (Cf. Nandavardhana.) Bhaṭṭa Indurája 59, 63. 71, 54. 116, 6. Indrakavi 3, 27. 62, 6. 66, 5. 145, 4. Indrasinha 140, 8. Uddíyakavi 122, 10. Utkata 36, 8 Utpalarája 59, 28. Utprekshávallabha 110, 11. Bhaṭṭa Upamanyu 110, 5. Umápatidhara 41, 8. 107, 18. Kanthapandita 34, 17 Kapilarudra 133, 5. Kapolakavi 98, 31. Kamaláyudha 137, 5. Karnotpala 123, 6. Karpúrakavi 59, 38. Kalasa 134, 22. Kavísvara 140, 15. Kálidása 26, 2. 34, 11. etc Kumáradása 98, 59 71. 114, 1. Kumárabhatta 124, 14. Kumuda 4, 33 Krishna 67, 3. Krishnapilla 133, 25. 135, 21. Krishnabhaṭṭa 8, 4 Krishnamisra 4, 20. 30, 2 49, 5. 91, 9. 144, 3. Krídáchandra 4, 10. Kshemendra 9, 5 11, 2. 3. etc. Ganadeva 15, 5. 45, 4. (Cf. Devaganadeva) Gandagopála 136, 5. Gángadeva 58, 13. Gunákara 78, 17. 136, 3. Gopáladeva 147, 12. Gobhaṭṭa 23, 5 (Hoc distichon ab Ujjvaladatta citatur.) Govardhanácharya 31, 4. Bhaṭṭa Govindarája 4, 1 36, 3 54, 8. 59, 42. 106, 10. 119, 16. (A Deveşvara celebratur 8, 10. Cf. Vikaṭanitambá.) Gaudábhinandana, Gaudábhinanda 62, 14. 107, 13. Svetámbara Chandra 138, 5 Chandraka 117, 14. Chandrakavi 42, 5. 114, 12. Chandradeva 46, 11. 12 48, 5. (8, 6. Vánam celebrat.) Chánakya 5, 2. 3. 21, 3. etc. Chaura (? carpitur 9, 6.) Bhojarájachaurakavikritam padyam 147, 18. Chhamachhamikáratna 106, 8. Chhinnama 4, 12. Jayagupta 136, 8. Jayadatta 79, 10. (de equorum speciebus.) Jayadeva 3, 13. 24. 7, 10 etc Jayamádhava 6, 7. 121, 7. 133, 19. 134, 26 Jayavardhana 52, 1. Jívanáya 135, 29. Jívanáyaka 56, 2. Jnánavarman 58, 1. Tarala, cf. Rájase-

[1] सरसीठप्पु A सरसीठक्कुर B सरसीठक्कुर C सरमीठक्कुर E

khara. Trilochana 41, 17. (4, 15. 16. Vánam et Mayúram laudat.) Trivikrama Bhaṭṭa, Damayantíkathae auctor 4, 49. 7, 5. 8. 9, 1. 98, 24. 106, 4. 12. 111, 5. 120, 21. 135, 4. Dagdhamarana 106, 6. Dandin 4, 40. 16, 8. (Cff. Rájasekhara et Vijjáká) Dámodaragupta 140, 7. Dámodaradeva 71, 58. 147, 12. 21. 148, 6. Dinakaradeva 139, 8. Divákara, cff. Rájasekhara et Mátangadivákara. Dvirakisora 36, 6. Dípaka 3, 18. 131, 2. 143, 13. Durgasena 135, 28. Devaganadeva 29, 19 31, 1 45, 4. 148, 16. 149, 8. 150, 10. 151, 7. Devadásadeva 134, 29. 147, 13. 22. Devabodhi 110, 8. Devesvarapandita 3, 7. 4, 8. 8, 10. etc. (Bhojam regem celebrat 73, 5–7.) Dhanadadeva 8, 11. 133, 31 = Dhanadeva 4, 3 7, 4. 9. 39, 2. 45, 5. etc. Dhanapála 8, 14. (Mágham et Bháravim laudat) Dhanika 103, 4. 140, 13 Dharmakírti 55, 11. Dharmadása 33, 7. 8. 10. 11. Dharmavardhana 55, 13. 59, 13. Dhárákadamba 134, 6. Dhairyamitra 106, 6. Dhoíkavi 71, 2.[1] Nakula 79, 56 112. (de equorum cura Cf. Pándavanakula) Nagnajit 121, 4. Nandavardhana 53, 7. (Cf. Ánandavardhana) Namaiya 59, 17. 62. Narasinha 69, 5. Nágapaiya 58, 12 Nágammá 3, 30. Náthakumára 135, 19 Náráyanabhatta 140, 12. 20 144, 10. 146, 2. 7. Nidrádaridra 106, 7. Nisánáráyana 4, 48. 141, 12. Netratribhágabrahmayasasvin (?) 106, 16 Parimala 40, 11. Pánini 120, 14. 135, 8. Pándavanakula 77, 27. (Cf. Nakula) Srípálakavirája 133, 8. Pushṭika 104, 12. Pushpákaradeva 36, 21. 45, 6. 53, 11. 59, 3. Prithvídhara 102, 8. Prakásavarsha 23, 6. 42, 19. Prabhákaradeva 99, 1. Prahládana 41, 1. 42, 1. 59, 69. 60, 8. Phalajjalavásudeva 100, 9 (Cf. Vásudeva.) Phalguhastiní 120, 10 Ballálasena 41, 16. Bhaṭṭa Bíjaka 58, 2. 133, 1. 135, 6. 39. 137, 1. Bauddhah ko 'pi 29, 1. Bhaṭṭanáyaka 59, 31. Bhaṭṭasvámin 36, 23. Bhadantajnánavarman 58, 1. Bhadantavarman 112, 8. Bharchhu 15, 1. 137, 14. Bhartrimentha 139, 5. Bhartrisvámin 136, 3. Bhartrihari 7, 12. 10, 6–8. 11, 4. etc. Bhallaṭa 40, 9. 10. 43, 3. 46, 9 50, 2. 52, 4. 56, 1. 59, 54. 71, 57. 102, 7. 107, 8 Bhavabhúti 4, 5. 13. 6, 2. 12, 7. etc. Srívaidya Bhánupandita 43, 1. 58, 3. 59, 43. 74, 5. 98, 43. 124, 7. Bháratíkavi 4, 9. Bháravi 121, 3. 134, 24 (Cff Dhanapála et Rájasekhara.) Bhása 98, 45. 120, 20 136, 6 (Cf. Rájasekhara.) Bhikshátana 132, 18. Bhíma 112, 5. 134, 5. 135, 34. Bhímasinhapandita 71, 53. 98, 82. Bheríbhánkára 3, 2. 10. 4, 11. 46, 7. 53, 9 Bhogabhaṭṭa 14, 9. Bhojadeva 44, 14. 46, 5. 59, 4. 15. 39. 68, 3. 71, 6. 134, 4. 10. 135, 23. 137, 15. Bhojarája 35, 11–14 117, 7. Munjam prati Bhojarájasya lekhah 141, 6. Bhojarájakavivarga 128, 2. Bhohara (?) 137, 7. Madana 36, 26. 41, 9. Manu 91, 11. Mayúra 4, 50. 51. 36, 17. 29. 138, 13. (Cff. Rájasekhara et Trilochana.) Mahádeva, Rájapitámahamahádeva 40, 4. 58, 11. 59, 25. 71, 36. 37. Mahámanushya 136, 1. 138, 4. Mágha 12, 8 14. 15, 14–16. 17, 6. etc. (Cf. Dhanapála.) Mátangadivákara 72, 10.[2] Mádhavamágadha 59, 44. Máyúrája 146, 9. Márkandeyamuni 39, 13. 147, 1. Málavarudra 62, 15. Muktápída 55, 9. Murári 32, 18. 97, 10. 98, 40. etc. Mecha (?), cf. Rájasekhara. Menṭha 117, 12. 118, 3. (idem distichon ipsi et Vikramádityae tribuitur. Cf. Bhartrimenṭha.) Moriká 102, 6. 107, 24. Bhaṭṭayaṣas 144, 8. Yasovarman 144, 7. Raghu in libro Kavidarpaṇa 129, 6. Ratnákara 74, 3. 98, 60. 117, 3. 121, 2. (Cf. Rájasekhara.) Ravigupta 14, 7. 22, 7. 23, 7. Ravidatta 36, 12. Rákshasa 133, 27. Rághavachaitanya 3, 14. 15. 7, 14. 49, 4 77, 28 Rághavadeva 147, 20. Rájasekhara 3, 28 8, 3 (tria Dandinis opera laudat.) 8, 18–20. (hos poetas celebrat: Bhása, Rámila, Somila, Vararuchi, Sáhasánka, Mecha, Bháravi, Kálidása, Tarala, Skandha, Subandhu, Dandin, Vána, Mátangadivákara, Ganapati, Ratnákara, Harsha, Mayúra) 14, 21. 103, 10. 122, 6. 131, 1. 8. 134, 14. 137, 8. 10. 138, 2. Rámila 133, 38 (Cf. Rájasekhara) Ráhulaka 135, 14. Rudrabhaṭṭa 36, 7. 102, 12. 107, 1. 115, 3. 123, 2. 7. 131, 5. 133, 6. (Cf. Málavarudra) Lakshmanasena 54, 6. Lakshmídhara 36, 10. 48, 3. 67, 2. 98, 63. 137, 3. Ladaní (?) 45, 3.[3] Lonitaka 105, 5. Vatsarájadeva 147, 19. Vararuchi 36, 4. 98, 1. 109, 2. (Cf. Rájasekhara.) Varáhamihira 140, 11. Vallabhadeva 23, 4. 54, 19 59, 3. 11. 67. 66, 3. 105, 4 (Cf. Utprekshávallabha) Vasundhara 4, 34. Vastupála 42, 2. Vákpatirája 4, 39. Vánapanchánana 32, 4. 98, 3 (Cff. Chandradeva et Rájasekhara.) Vánabhaṭṭa 3, 4. 4, 26. 6, 8. 7, 3. 6 13, 7. 23, 3 101, 7. 125, 2. 134, 27. 34. 36. 137, 16. 138, 12. 140, 5. (Cf. Trilochana.) Vámanasvámin 114, 9. 139, 9 Válmíkikavi 120, 5. Válmíkimuni 25, 12. 98, 71. 104, 6 106, 9. 136, 15. 140, 28 36. 141, 14. 142, 9. Vásudeva 107, 9. Sarvajnavásudeva 118, 5. (Cf. Phalajjalavásudeva) Vikaṭanitambá 45, 9 123, 3. (dist. 119, 1. ipsi et Govindasvámini tribuitur.) Vikramáditya 16, 10. 35, 15. 118, 3. Vijjáká[4] 8, 9. (Dandinem laudat.) 29, 17 32, 17. 36, 14. 59, 14. etc. Vidyápati 60, 2. 71, 44. 114, 3 135, 40 Vidyáranya 4, 6. Vináyakapaṇḍita 73, 8. Vilvamangala 3, 16. 17. 4, 29. 43. Vishnusarman 19, 3. 20, 10. 11. 21, 7. 8. Vihlana[5] 5, 6. 7, 7. 13. etc Vriddhi 51, 1. 143, 50. (Cf. Sakavriddhi.) Vaidyanátha

[1] Cf Dhoyin nomen in Gitagovindae prooemio

[2] 8, 19 a Rajasekhara laudatur अहो प्रभावो वाग्देव्या यन्मातंगदिवाकरः । श्रीहर्षस्याभवत्सभ्यः समो बाणमयूरयोः ॥

[3] Lakshmí B C D

[4] Hoc nomen et Vijjika et Vijáká scribitur

[5] Vihlana, Vilhana, Chihlana, Silhana MSS

98, 21. Bhagaván Vyása 16, 10. etc. (In fine cap. 80. Şivadhanurveda ei tributur.) Sakavarman 36, 19 Sakavriddhi 98, 42. 46. 50. 73 102, 5. 135, 2. Saktikumára 59, 58. Sankarakavi 73, 12. 13. Sanku Mayúrasúnu 131, 4. Sankuka 135, 33. Sankhadhara 7, 1. 120, 12. Sarvavarman 63, 13. Sasivardhana 125, 1. Şándilya 140, 1. Sárngadhara 4, 45 7, 15. 16. 8, 1. 31, 2. etc. Sálihotra 79, 31. Sivadásadeva 125, 8 148, 18 Şivasvámin 101, 6 109, 7 Sílabhaṭṭáriká 106, 3. 109, 3. 115, 7. 132, 8. 35, 14 (aequalis Bhojarájae? cf. 8, 8.) Srídhara, in fine cap 92 Srutadhara 67, 12. 136, 9. (Cf. Srutidhara in Jayadevae prologo.) Sankula 112, 6. Satkavimisra 107, 17. Sarasvatíkuṭumba 59, 16. 72, 1. Sarasvatíkutumbaduhitri 32, 19 Sarvadása 135, 1. Sárvabhauma 3, 6 8. 73, 14 (Anangabhímam regem laudat) Sáhasánka, cf Rájasekhara. Sinhadatta 36, 15. Singápidi 98, 6. Sudarsana 73, 18. (Vírapáṇḍya regem celebrat. Ipse ab Harihara laudatur.) Subandhu 3, 3 22. 6, 1. 22, 5. 6. 141, 5. (Cf. Rájasekhara) Surika 62, 7.[1] Súravarman 4, 15. Somakavi 111, 2. Somila 133, 38. (Cf Rájasekhara) Somesvara 122, 14. Skandha, cf. Rájasekhara Hanúmat 3, 26. 4, 4. etc Hammíranarendra 140, 14. Harigana 4, 44 22, 9. 59, 4. 115, 8 148, 19. 152, 4. Harihara 3, 21. 35, 9 107, 21. 126, 3. 131, 11. (8, 12 Sudarsanam laudat.) Harsha 98, 16 102, 3. 120, 1. etc. Hetuka 59, 30.

Praeterea libri et carmina haec citantur: Ásinagaraprákárapraşasti 4, 2. Kavidarpana, v. Raghu. Koka 94, 9. 10. Jayatungodaya 97, 8. Jyotihsástra cap 37. Dhanurveda, v. Vyása Dharmasástra cap. 37. 39, 9 Nítişástra 76, 86. Nriganripatipáshánayajnayúpapraşasti 73, 9. 10 (Şákambharís rex laudatur) Panchákhyána 76, 86. Padmapuráṇa 39, 41. Pálakávya 78, 10 38. Purána cap. 37. Bálabhárata 34, 9 Bhárata cap 75 76, 86. Mahánáṭaka 4, 22. 140, 30 35. 141, 13 146, 1. (Cf Hanúmat) Şivabháshita-Yogarasáyana 153, 13 154, 13 155, 65. Rájaníti cap 75 Lakshmaṇakhandapraşasti 4, 7. Vásishṭharámáyana, sive Vásishṭha 148, 1. 12. 149, 6 150, 8. 153, 48 77 155, 76. Vishnupurána 39, 19. 40. Vṛikshayurveda 82, 241. Súktisáhasra 36, 16. 100, 3. 133, 22. 135, 7. Somanáthapraşasti 4, 23. Smriti cap. 75.

Duo Şárngadharapaddhatis codices in Museo Asiatico Petropolitano asservantur, e quibus Schieffner et Boehtlingk lectionum varietatem, quae in versibus ex Bhartrihari et Panchatantra desumtis reperitur, publici juris fecerunt. Cf. Bulletin Historico-philologique de l'Académie de St. Pétersbourg IV, 272. et VIII, 113

Codex olim foliis 472 constabat, nunc haec desiderantur: fol. २०६ (cap. 80, 169–181); fol. २२२ (finis cap. Gándharvasastra et initium capitis Vrikshayurveda); foll. २२४ २२५ (cap. 82, 17–40); foll. २८८–३११ (finis capitis Pasúnám lakshanáni, et capita Vishápaharana, Bhútavidyá, Bálagráhopasamana, Kautuka, Kalpasthána, Kesaranjana, et initium capitis Strípraşansá); foll ३२१–३२९ (finis capitis Sanketádi et initium capitis Bálavarnana). Praeterea in vol I fol. 160ᵃ. finis capitis Aripaláyana et initium capitis Rájaníti desiderantur.

Ultimum codicis folium recentiore manu additum est. Codex medio seculo superiore exaratus est. (WALKER 126, 127)

217.

Lit. Bengal. Charta Ind. Foll. 121. Long. 14 Lat. 4 Linn 6.

Foll 1–14. *Ritusanháras*, i. e tempestatum cyclus, carmen *Kálidásae* poetae tributum, quo anni Indici tempestates sex totidem capitibus celebrantur. Editiones exstant Guil. Jonesi, Bohleni, Haeberlini.

Textu cum Haeberlini editione collato haud exiguam lectionum varietatem notavi. Quibus equidem non multum auctoritatis tribuerim, quum maximam partem pro librariorum Bengalicorum more novandi libidine factae sint. De codice Parisiaco cf. Hamilton, p. 72.

Haec folia post annum 1810 exarata sunt (WILSON 170ᵃ.)

218.

Foll. 134. Lit. Bengal. Long 11½. Lat. 12 Charta Europ Linn. numerus plerumque 30. excedit.

Meghadútas, Kálidásae carmen lyricum, cum sex commentariis, quorum auctores hi · *Bharatasena, Rámanátha, Kalyánamalla, Mallinátha, Váchaspatigovinda, Sanátanaşarman.* Initia singulorum haec:

1. नत्वेशं वैद्यगौराङ्गमम्बीकाङ्गसमुद्भवः ।
भरतो मेघदूतस्य टीका बहुबुधैः कृताः ।
तथापीयं सुबोधाख्या क्रियते भूभृदाज्ञया ॥
2. उपास्य विश्वकर्म्माणं विदुषां कण्ठभूषणं ।
ग्रथ्यते मेघदूतस्य मुक्तावलिरियं मया ॥
3. प्राणाज्वलद्भवदावानलतापशान्त्यै यत्पादमम्बुजपरं शरणं प्रयान्ति ।
तं सर्व्वभवविभ्रमभयनाशनमम्बुजास्यं विष्णुं नमामि सहमाखिल-
विघ्ननाशं ॥
पद्मबन्धुकुलाम्भोधिशीतांशुर्लोकविश्रुतः ।
त्रैलोक्यचन्द्र इत्यासीत् कर्पूर धृतिनेश्वरः ॥
तत्पुत्रोऽस्मि पराभूतवैरस्त्रीमण्डलस्पृहः ।
सर्व्वलक्षणसंयुक्तो गजमल्लो महायशाः ॥

[1] Risuka A Rásuka B Srisuka C D

तस्य कल्याणमन्दोऽस्ति नन्दनो बुद्धिसागरः ।
तेनेयं मेघदूतस्य टीका नाम्नैव मालती ॥ क्रियते etc

4 Mallinatha hunc commentarium, postquam Raghuvansam commentatus est, composuit, ut ex verbis एतच्च कामशास्त्रसंवादेन सम्यग्विवेचितमस्माभी रघुवंशसंजीविन्या (dist 88) apparet Praeter *Natham* (45 66) alius carminis commentator, *Niruktakara*, memoratur, cujus explicationes carpuntur (47 80 यद्यप्योन्मत्तत्वात् प्रलपितमित्यदोष इति यदपि हक्कारः स्वयमेवोन्मत्तप्रलापीत्युपेक्षणीय 110) Auctores et libros hosce laudat Amara, Alankarasarvasva (23), Ujjvala (3), Utpala (cujus lexicon Utpalamála appellatur, 16 28 85) Ekavali (alankára 43), Karnodaya (9) Kasika (79 83) Kshirasvamin (Am comm) Dandin, Dasarupaka (40) Nimittanidana (10 17 98 99) Nrityasarvasva (36), Pataka (107), Bhiravi, Bhashyakara, Bhojaraja (101), Manu, Malatimala (lex 99), Yadava, Ratirahasya (30 85), Ratisarvasva (100), Ratnakara (91), Rasakara (77 80 103 115), Rasaratnakara (100 107), Rudra (lex 4 55), Vagbhatta (13), Vamana Visva, Vaijayanti Sakunasastra (9), Sabdarnava, Sambhurahasya (44 56 61 74), Sasvata, Sriharsha, Sangitaratnakara (89), Samudrikam (85), Sarasvatalankara (118), Skanda (pur 34), Halayudha

5 प्रणम्य गोपिकाकान्तं गुरुपादोपदेशतः ।
टीका कश्चिद्विभाति मेघदूतस्य सगता ॥

6 उपनीत नवनीत etc ॥१॥ प्राच्या व्याख्याः समालोच्य श्रीसनातनशर्मणा ।
तन्यते मेघदूतस्य टीका तात्पर्यदीपिका ॥२॥

Disticha in codice nostro 116 numerantur Quod ad singula attinet, dist चक्षुष्मान् post 18 a Vachaspati et Sanátana explicatur Iidem soli distt ननावश्य et हेमाभोज° interpretantur, quae a ceteris praetermittuntur Post dist 66 edit Calc duo disticha (पत्नीमन्त्र° et शान्तदोष) insiticia nescio unde desumta addit Dist आश्वामैना post 112 a Kalyánamalla et Mallinatha explicatur, denique etiam stropha श्रुत्वा वार्त्तां Kalyanamallam interpretatorem invenit

De codicibus Parisiacis cf Hamilton, pp 28, 80, 94, de Berolinensi Weber, p 168 Editio princeps a Wilson anno 1813 (2 edit 1843) edita, critica Gildemeisteri Bonnae anno 1841 impressa est Textus cum Mallinathae commentario Calcuttae anno 1851 editus est

Codex post annum 1810 exaratus est (WILSON 307)

219

Foll 29–84 (linn 10) *Nalodayas*, carmen *Kalidasae* poetae tributum, quo Nalae et Damayantis amores celebrantur, cum *Ganesae*, Rámadevae filii, commentario Incipit

प्रणम्य विघ्नहर्तारं भारतीं च तथा गुरून् ।
नलोदयाख्यकाव्यस्य क्रियते चैत्रदीपिका ॥१॥

De distichorum ordine in hoc codice haec annotanda sunt Cant II 14 12 13, 33 32, 59 58 Cant IV 29 28 Ganesae commentarius brevis et perspicuus est

Haec voluminis pars anno 1594 ab Haranjit exarata est (WALKER 128[c])

220

Lit Devan Charta Ind Foll 144 Long foll 1–20 11 Lat 5 Long foll 21–144 11½ Lat 4 Linn 7

Foll 1–20 *Nalodayas* Cant II 33 32, 59 58 Cant III 48 47 Cant IV 21 20 22, 47 46 Dist 47 ita legitur पुनश्च नैषधेन पूरतापतापनायता । मदा यमुद्रसम्महा महामहामहास्त सपदं ॥ Scholia in marginibus adscripta partim e Ganesa, partim ex alio commentario excerpta sunt

Haec folia anno 1614 a Síhara, Ramae filio, exarata sunt In fine haec leguntur सद्देह सभतीपवास्तव्य लोकेषु विख्यातसकलवैद्यकज्ञो ज्योतिमूरजी तस्यात्मजो० श्रीरामस्यात्मजो० । जेराम तस्यात्मजो जोशीहरजी तेन लिखितोऽयं नलोदय । (WALKER 171[a])

221

Lit Devan Charta Ind Foll 95 Long 10½ Lat 5 Linn variant

Inest *Gitagovindam*, *Jayadevae* carmen lyricum Krishnae et Radhae amores canticis duodecim celebrans, cum *Narayanae* commentario jussu *Bhishmdasae*[1], Lakshmidasae filii facto (A) Editiones plures exstant eminet Lasseni Bonnae anno 1836 impressa

Narayanae commentarius perbrevis est, neque in locis difficilioribus interpretandis multum auxilii praebet, textum tamen satis purum praebet

Codex post annum 1815 exaratus est (MILL 72)

222

Hujus voluminis folia 21–48 *Gitagovindae* eodem commentario instructi, fragmentum satis magnum continent (B) Folia १–१९ desiderantur quae supersunt, inde a cant V, 17 (त्वद्वाक्येन) carminis reliquam partem praebent

Haec folia anno 1761 exarata sunt (WILSON 337[c])

---

[1] Bh kh dasa A Bhishmádasa B

223.

Foll 28–72, literatura Bengalica exarata, *Gitagovindam* cum commentario auctoris anonymi continent (C) Incipit commentarius राधामाधवयो रह· केलयो वक्ष्यमाणा जयन्ति सर्वोत्कर्षेण वर्तन्ते। राधाकृष्णयो सर्वोत्कृष्टत्वात् तयोर्लीलानामपि सर्वोत्कृष्टत्व तथा च श्रीभागवते etc Haec scholia fortasse e variis commentariis collecta sunt, permulta ad literam cum Náráyana consentiunt

Haec folia post annum 1820 exarata sunt (MILL 2ᵇ)

224.

Foll 15–40 *Gitagovindae* textus, literatura Bengalica post annum 1810 exaratus (D) (WILSON 170ᵇ)

225.

Hujus voluminis folia 240–273, anno 1794 exarata, *Gitagovindae cantica* exhibent. Disticha canticis praemissa aut subjecta omissa sunt

De codice Parisiaco cf Hamilton, p 79, de Berolinensibus Weber, p 168 (WALKER 152ᵈ)

226.

Foll 69–71 (linn 10) *Ánandalaharístotram, Sankaracháryae* auctori tributum Carmen, disticha 20, Sikharini metro composita, continens, ad Parvatis deae laudem scriptum est Incipit

भवानि स्तोतु त्वा प्रभवति चतुर्भिन वदनै
प्रजानामीशानस्त्रिपुरमथन· पचभिरपि
न षभि· सेनानीदशशतमुखैप्यहपति-
स्तस्यैपाकेश कथय कथमस्मिन्नवसर· १

Haec folia hujus seculi initio negligenter exarata sunt (WILSON 493ᶜ)

227.

Foll 274–285 (linn 11) *Álamandarastotram,* carmen disticha 69 continens, quibus Krishna deus adoratur Incipit स्वादयन्निह सर्वथा ॥ त्वय्यतार्थ मुहुर्ग्रह । स्तोत्रयामास योगींद्र ॥ स्त वंदे यामुनाह्वय ॥१॥ नमो नमो यामुनाय यामुनाय नमो नम ॥ नमो नमो यामुनाय। यामुनाय नमो नम ॥२॥ नमो यामुनपादाब्ज । रेणुभि· पावितात्मने । विदिताखिलवेद्याय । गुरवे विदितात्मने ॥३॥ Álamandára nomine quid significetur, e carmine ipso non apparet.

Haec folia anno 1794 negligenter exarata sunt (WALKER 152ᵉ)

228.

Hujus voluminis folia 123–153 (linn 5) duo carmina ad laudem *Kalyanae* regis, Narayanae filii, a *Madana,* Krishnae filio, scripta continent Prius (foll 123–130) ab hoc disticho incipit

श्रिय· कुरुताममधिपस्य पालनौ मधुद्विषो मूर्तिमनारत भजे ।
करासिचक्राञ्जधनुर्द्वैरा घनस्फुरद्रुच हेमसमप्रभावरा ॥१॥

Alterius disticha 2½ in initio desiderantur Auctor carmen utrumque ita composuit, ut singula primi Kiratarjuniyae libri hemistichia suis ipsius versibus deinceps intexeret, ita quidem ut singula Bharavis hemistichia eundem locum in Madanae distichis occupent Quod his numeris clarius reddetur Kir 1ᵃ = M 1ᵃ K 1ᵇ = M 2ᵇ K 1ᶜ = M 3ᶜ K 1ᵈ = M 4ᵈ K 2ᵃ = M 5ᵃ K 2ᵇ = M 6ᵇ etc Ex utroque igitur Madanae carmine primus Kiratarjuníyae liber restitui potest Poeta Vansastha metro usus est Prius carmen disticha 101, alterum 86 continet Prius hoc disticho finitur आशावपि धनेशितुर्वैदुयश· श्रीकृष्णसमेविना श्रीकृष्णेन हि येन तस्य मदन· सूनु स्वय निर्ममे। कल्याणेशयश·प्रसूनपटलैर्मालामिमा निर्मला यस्मा मध्यगुणश्रिय ग्रथितवती श्रीभारवेर्भारती ॥१०१॥ Idem in alterius fine exstat, hoc vero additur कल्याण क्षितिपालभालविमलालकारचूडामणे जीव त्व चिरजीविना धुरि धराभार भर स्वे भुजे। भोज निर्जय सज्जने वितरणैस्तेजोभिरोज पति स्वर्गे यद्वत् मे भवानहमपि स्वर्गे प्रयत्ने यत ॥८६॥ इति श्रीभट्टमदनविरचित कल्याणराजस्योत्तरचरित्र ॥

De rege ipso parte altera haec traduntur Gurjarensis provinciae cujusdam rex fuit (8) Turcas (Turakva), Abdallakhan duce adortos, ad Barej urbem devicit (13), Jehangir imperator dist 40 memoratur regis antistes Harajit appellatur (77 78) His perpensis et Kalyanam et Madanam seculo septimo decimo medio floruisse putaverim, eaque sententia iis quae in Weberi Catal pp 332 333 leguntur confirmatur

Haec folia seculo septimo decimo medio ab auctore ipso videntur exarata esse, quum et literatura ejus aevi, et disticha nonnulla in marginibus reficta sint (WALKER 162ᵉ)

229.

Folia 105–147 (linn 10–12) *Kankatilakam,* carmen a *Nilakantha,* Ramabhattae filio, ad Kasim urbem celebrandam scriptum Opus ad id genus referendum est quod Champu appellatur, quum orationi solutae versus admixti sint Incipit वदे गुरु शिव साव दक्षिणामूर्तिमव्यय । यद्वदनेन सदो पि विन्दुरुसमानता ॥१॥ अविकाहृदयाभोज मरदाखादभर । पदारुकविमदार पाहि मा भव शकर ॥२॥

Argumentum carminis hoc: Kuvera, in Kailásam montem profecturus, a Nárada Sivam Váránasím adiisse certior fit Quo audito Vasantaṣekhara et Induṣekhara, Kinnarae duo, magistri venia impetrata, urbem illam adeunt ejusque templa et numina colloquio celebrant.

De auctoris gente haec traduntur: श्रीकौंडिन्यमहातपोधनकुलक्षीरांबुराशिस्फुरद्राकेंदीवरबंधुरा जलनिधेर्विख्यातनामांकितः। नानाग्रंथनिबंधनैकनिपुणः षड्दर्शनीसंपदा गाढालिंगितमानसो व्यजयत श्रीरामभट्टाग्रणीः ॥४॥ श्रीरामभट्टतनयो घनसांख्ययोगसत्तर्कतंत्रमुखतंत्रगणस्वतंत्रः। श्रीमन्नृसिंहपालितवंशसिंधुपूर्णेंदुरार्यनुतकीर्तिलसत्करींद्रः ॥५॥ विश्वनाथपदांभोजमरंदास्वादलोलुपः। काशिकातिलकं शंभोः प्रीतये कुरुते सुधीः ॥६॥ i e. 'Excelluit Rámabhaṭṭas, vir praestantissimus, e Kaundinyae gente, quae pietate magna conspicua fuit, ortus, velut luna e mari lacteo, oceano tenus celebratus, variorum operum auctor sollertissimus, sex philosophiae systemata animo penitus tenens Hujus filius, literarum multarum, in quibus philosophia Sánkhya, Yaugica, Vedántica eminent, peritissimus, gentis a leone divino protectae oceani plena quasi luna, poeta insignis, virorum ingenuorum laudibus florens devoto animo Kásikátilakam scribit et Sivae dedicat, apis instar nectar, quod e Visvanáthae pedum nelumbia destillat, degustaturus' Kaundinya gens alio nomine Pánya appellata, auctorque noster Rámabhaṭṭae filius natu minor fuisse traditur.

Additus est verbosus *Bhúdevae* commentarius, doctior quam utilior. Incipit· कटीतटपटीकरटिचर्मकमीतिगं etc.

Haec voluminis pars anno 1821 a Kásinátha exarata est (WILSON 245[b])

230.

Opera tria Lit Bengal Charta Ind Foll. 72. Long $13\frac{1}{2}$. Lat. 5

Foll 1–16. (linn 12–14) *Krishnakarnámritam* (nectar Krishnae auribus hauriendum), carmen a *Vilvamangala*, alias *Líláṣuka* appellato, ad Krishnae in Vṛindávana ludentis laudem compositum, distichis 110 constans Incipit: चिन्तामणिर्जयति सोमगिरिर्गुरुर्मे शिक्षागुरुश्च भगवान् शिखिपिच्छमौलिः। यत्पादकल्पतरुपल्लवशेखरेषु लीलास्वयंवररसं लभते जयश्री. ॥१॥

In marginibus succinctus auctoris anonymi commentarius, *Subodhaní* appellatus, legitur. Incipit कृपासुधासरिद्यस्य विश्वमाप्लावयत्यपि। नीचगैव सदा भाति श्रीचैतन्यं तमाश्रये ॥

Haec voluminis pars hujus seculi initio exarata est. (WILSON 242[a].)

231.

Foll. 17–42. (linn. 12.) Auctoris anonymi ad *Krishnakarnámritam* commentarius, *Sárangarangadá* appellatus Incipit: यद्भावभावितधियः प्रणयोत्थवाचां etc. De Vilvamangala ipso haec narratiuncula traditur: अथ दाक्षिणात्यकृष्णवेण्णा (i. e Krishnavená) नद्यासीत्। तस्याः पश्चिमतीरनिवासी पंडितकवींद्रः श्रीविल्वमंगलनामा कश्चिद्ब्राह्मणः किलासीत्। स च पूर्वदुर्वासनाप्रेरितस्तत्पूर्वतीरनिवासिन्यां संगीतविद्याधिक्कृतकिन्नरीनिकरायां कस्याचिच्चिंतामणिनाम्न्यां वेश्यायामतीवासक्तो बभूव। स च कदाचिन्निशायां जीमूतमंदगर्जितजातहृच्छयोऽंध इवागणितगमनप्रत्यूहचयः स्वगृहान्निर्गत्य तां नदीं शवावलंबनेन हस्ताभ्यामुत्तीर्य कीलितकवाटं तद्वासमद्वारमाससाद। तत्राप्यश्रुतफुत्कारशत इतस्ततो भ्रमणं कृत्वा भित्तिगर्तेऽर्धप्रविष्टः कृष्णभुजगपुच्छमालंब्य भित्तिमुल्लंघ्य प्रणालिकामध्ये निपतन्मूर्छितो बभूव। ततः सा सखीभिः सह विद्युद्दीपिकया तं दृष्ट्वा हा कष्टमिति वदंती तमानीयोपचारैः सुस्थं चक्रे। ततस्तेन कथितं स्वागमनवृत्तांतं श्रुत्वा जातवेपथुः सा सनिर्वेदं तमाह। अहो सकलशास्त्रविशारदमपि भवंतं मूढं विना कोऽन्यः परिणतिविरसरसलेशार्थमात्मानं घातयेत्। हा धिक् धिगस्तु मां याहं पापीयसी कपटभावैः पुरुषान्प्रतार्य तेषां मनो धनानि चाहरं। अहो एतादृश्यासक्तिर्यदि श्रीकृष्णे भगवति जायते तदा किं न स्यात्। स्वसर्वं परित्यज्य श्रीकृष्णभजनमेव मया कार्यमिति निश्चित्य तां रात्रिं तं शुश्रूषमाणा सखीभिः सह श्रीकृष्णस्य श्रीराधया सह रासकुंजादिलीलामयगीतान्यगासीत्। स चापि तद्वाक्यजातनिर्वेदः स्वं भर्त्सयन् ममापि स्वसर्वं परित्यज्य भगवद्भजनमेव कार्यमिति चिंतयन्नुन्निद्रित एव तद्गीतश्रवणमात्रेण प्रोद्बुद्धपूर्वसिद्धप्रेमांकुरस्तं राधाकांतमेव प्राणकोटिदयितं मन्यमानः प्रातस्तां नमस्कृत्य तेनैव पथा तन्नदीतीरस्थं सोमगिरिनामानं वैष्णवोत्तममासाद्य निवेदितस्ववृत्तांतस्तस्माच्छ्रीगोपालमंत्रराजमग्रहीत्। गृहीतमंत्र एव प्रोद्बुद्धानुरागः कंपाश्रुपुलकादिव्याकुलः श्रीवृंदावनगमनोत्कंठितोऽपि गुरुसेवार्थं कतिचिद्दिनानि तत्रैवावात्सीत्। तत्रापि श्रीकृष्णलीलादिवर्णनग्रंथांश्चकार। तद्दृष्ट्वा गुरुणा लीलाशुक[1] इति ख्यातोऽप्यभूत्। तत्र स्वीयेरूपदूतस्तत एव संन्यासं चक्रे। ततः परोत्कंठया श्रीगुरुं विज्ञाप्य श्रीवृंदावनाय प्रतस्थे। गच्छंश्च पथि पथि प्रथमं तत्स्फूर्तिसमुच्छलितप्रेमप्रवाहोत्कंठाकल्लोलपतितः शून्यमिवात्मानं मत्वा तत्तल्लीलाविशिष्टस्य तस्य स्फूर्तिं प्रार्थयन् ततो मथुरामंडलं गतो लीलाविशेषस्फूर्त्युच्छलितानुरागसिंधूत्तलालसावस्थैग्रसितस्तद्दर्शनं प्रार्थयन् ततो मथुरागतस्तत्तत्स्फूर्तौ साक्षात्कारं मन्वानस्ततो वृंदावनागतस्तं साक्षाद्दृष्ट्वा वाङ्मनसगोचरत्वेन तं वर्णयंश्च यद्यत्प्रललाप तत्तत्सर्वं तत्संगिभिर्वैष्णवैस्तदा तदैव लिखित्वा स्थापितमासीत्। ततो वृंदावने कतिचिद्दिनान्यवात्सीत्। पश्चाच्छ्रीकृष्णेन स्वलीलां प्रवेशितः। इति हि गुरुपरंपरागता सार्वलौकिकी प्रसिद्धिरिति ॥

Haec folia seculo superiore exeunte nitidissime exarata sunt. (WILSON 242[b].)

---

[1] Cf nomen *Chichchhuka*

232.

Foll. 88–115. (linn. 16) *Khandaprasastis* (laudatio in partes divisa), carmen *Hanúmatı* auctori tributum, quo decem Vishnus manifestationes celebrantur. Incipit:

षंद्रादित्याभनेत्रः कमलभवभवस्फारपृष्ठप्रतिष्ठो
भास्वत्कालाग्निजिह्वः पृथुलगलगुहादृष्टनिःशेषविश्वः ।
श्रद्भिः पुच्छोच्छिन्नाभिषिक्तिमुद्वेपधूनेत्त्वमंमूचिताभि-
र्मत्स्यःच्छिन्नाम्भिवेलं गगनतलमलं क्षालयन् वः पुनातु ॥१॥
मीपामुः शकुलाकृतेर्भगवतः पुच्छच्छटाच्छोटना-
दुद्यतः शतचंद्रितापरतलं ते विंदवः सैधवाः ।
येर्ष्यावृत्य पतद्भिरौर्वशिखिनस्तेजोजटालं वपुः
पानध्यानघशादरोपकरुजां चक्रे चिरायास्पदं ॥२॥
दिरपाह्रः शकुलाकृतिः स भगवान् नैश्रेयसीं संपदं
यस्य स्फूर्जदतुच्छपुच्छशिखरप्रेंखोलनक्रीडनैः ।
क्षुभ्यद्वार्द्धिसमुच्छलज्जलभरैर्मंदाकिनी संगते-
र्गंगासागरसंगमे प्रणयिनी जाता विहायःस्थली ॥३॥

Matsyávatára, distt 8 fol. 90^{a}. Kúrmávatára, distt 6 fol. 91^{a}. Varáhávatára, distt. 11 fol 93^{a} Nṛisinhávatára, distt. 9 fol 94^{a}. Vámanávatára, distt 7. fol 95^{a} Paraşurámávatára, distt. 4 fol 95^{b} Rámachandrávatára, distt 72. fol 108^{a} Krishnávatára, distt. 6 fol 110^{b}. Budhávatára, distt. 3 fol 111^{b}. Kalkyavatára, distt 3 fol. 112^{b}. Denique Hanúmat simia, et ipsa tantae particeps gloriae, distichis decem praedicatur

Additus est commentarius a *Jnánánanda* scriptus Pristinum scholiastae nomen *Gangadásae* fuisse hoc disticho apparet, quod in fol 108^{a} legitur:

भट्टश्रीपोरियास्याद्भुपवरतिलकाद्रंगदास समार्यै
देवी सौभाग्ययुक्ता स्तनगपद्परागं महालक्ष्मीसंज्ञा ।
सोऽयं प्रामपतित्वे रचयति रमलं रामचद्रप्रतापं ।
ज्ञानानंदा हनूमत्कृतनुतिपठितं व्याक्रियामंडनेऽस्मिन् ॥

Haec folia anno 1776 a Bhúdeva exarata sunt (WALKER 200^{d}.)

233.

Foll. 87–110 (linn 10 11) *Gitagangádharam*, carmen a *Kalyána* poeta scriptum, continent. Incipit:

मेघाडंबरकारिधारितिमहावर्षानुकारिस्फुर-
च्चाकारमघोघरे त्रिजग[त्री]मीशो नटीनृत्यति ।
यस्योपरि संपतत्भिकृमिथिलमहिम्नगिर(?)तानामह-
स्यापिस्ताः पुरतः प्रभुः प्रपिलमतल्लानपिध्यसनः ॥१॥
चेतश्चेच्चतुराननं मुररिपौ मारातके मेरतो
भक्तास्तद्रमने स्ति भावुकजनाः कल्याणपाठीमिमां ।
शृण्वंतु मतिवामरं भवभयभ्रमितौ धूर्जटेः
शृंगारादिरसानुवर्णनवरां मद्विरदाह्लादिनीं ॥२॥

यद्यप्यष्टपदीप्रबंधरचने नान्यो स्ति कुत्राप्यहो
विद्वान् श्रीजयदेवपंडितकवेस्तत्कीर्त्तिमाप्नोति यः ।
प्रांशोः पंगुरिवानुयामि पदवीमीशानकीर्त्युच्चके-
र्येत्याधारबलेन तस्य विदुषां श्रेष्ठेदुरापामपि ॥३॥
यदीशभजने जना भवति मानसं भक्तिम-
त्तदीयजनपावनातुलचरित्रसंवर्णने ।
तदा मदनुवर्णितं शृणुत सज्जनाः शृण्वता
मुदावहमिमं शिवाशिवविहारकाव्यं परं ॥४॥
जगद्धाताविधानार्थं जगदीशावपि स्वयं ।
लौकिकीमिव या लीलां विधत्तस्तामह ब्रुवे ॥५॥
शिवयोः शिवदं श्रेष्ठं पठतां तत्प्रसादतः ।
गीतगगाधर ग्रंथं कल्याणश्चकरोत्ययं ॥६॥

Auctor, Jayadevae Gítagovindam imitatus, duodecim capitibus Şivae et Párvatis lusus (lílá) celebravit. Capitum tituli hi: 1 Şivánunayas. 2 Şivánukúlanavasantavarnane 3 Vibhíshanapradarşanas (?) 4. Sotkanthaşivas 5 Párvatiprasádanam. 6. Parvatípaschâttápavarnanam 7. Kalahantaritávarnanam 8 9 Utkanthitávarnanam. 10. Muditamanmathántakas. 11 Şivaprasádanam 12 *Svádhínapatikáşivásaubhágyavarnanam*

Haec folia seculo septimo decimo (*paridhávisamvatsare*) a Keşavendra exarata sunt. (WALKER 192^{d})

234.

Hujus voluminis folia 48–64 (linn. 12) *Gítagirísam*, Şivae laudationem, continent, quo libello *Ráma*, Şrínáthae filius, Şivae et Párvatís amores cecinit. Auctor non modo in rebus, sed etiam in metris Jayadevae Gítagovindam serviliter et inepte imitatus est. Incipit. कर्पितावितरेतरस्य मनसी यश्चेर यश्चेयतः समोहं दहतापपाशु मुधया सिद्धेव हर्षप्रदौ किंचित्संकुचितौ पुनर्विकसितौ श्वेतौ शितौ लोहितौ पातामीश्वरयोस्तरंगतरलौ लोकान् कदाचाशुभौ १ हर्षं श्री-हर्षनामा रचयति वचनैरद्भुतार्थैर्दुरूहैर्गंभीरैर्भावितौ भारविरपि तनुते चित्रपद्मप्रयोगं वाग्गुम्फैः सप्रसादैर्मृदुगदितपदैः कालिदासः प्रमोद-स्तुर्घैर्लोकेषु तेषामहमपि चरणाभोजभृंगो स्मि रामः २ हर्षेयं कपिरनु-यत्नैर्ते यथाय गद्योतो रविमपि निर्द्धनो यथाटनं धीमुक्तादहमधुना तथानुकुर्वे लालित्य कविजयदेवभारतीनां ३ Libellus in capita duodecim divisus est, quorum nomina haec: 1. Vasantavilásas 2. Mánimimanorathas 3 Utkanthitasitikanthas 4 Gaurigurutaránuragas 5 Vayasyárahasyoktis 6 Durgádasánirdeşas 7. Patiyuvatiratirvarnanam 8 Şambhúpálambhas 9 Párvatípravartanam 10. *Anuraktagirísas* 11. Nihsankaşankaradarşanam 12 Şivaparvatisamágamas

Libellus anno 1787 (संवत् १८४३ वर्षे शाके १७०९ etc') exaratus est. (WILSON 425^{f})

235.

Lit Devan Charta Ind Foll 114 Long foll 1–22 $12\frac{1}{2}$ foll 23–105 11 foll 106–114 $9\frac{1}{2}$ Lat $5\frac{1}{4}$

Foll 1–22 (linn 11–13) *Gunaratnakosastotram* (thesauri eximias gemmas continentis laudes), carmen a *Paraṣarabhatta*, Vatsankae filio, Rangesae sacrifice, ad laudem Lakshmis deae scriptum Incipit श्रीपराशरभट्टार्य्यः श्रीरंगेशपुरोहितः श्रीवत्साङ्कसुतः श्रीमान् श्रेयसे मे ऽस्तु भूयसे ॥१ Quod distichon senioris originis est Auctoris ipsius exordium hocce

श्रियै समस्तचिदचिद्विधानव्यसनं हरेः ।
समीकारिभिरालोकैः सार्थयन्त्यै कृताञ्जलिः ॥२॥
उल्लासपक्ष्मलितपालितसप्तलोकीनिर्वाहकोरकितनेमकटाक्षलीला ।
श्रीरंगहर्म्यतलमंगलदीपरेखा श्रीरंगराजमहिषी श्रियमाश्रयामः ॥३॥
अनुकलतनुकाडालिगनारम्भशुम्भ प्रतिदिशभुजशाखश्रीशशाखानोकहर्द्धि ।
स्तननयनगुलुच्छस्फारपुष्पद्विरेफा रचयतु मयि लक्ष्मी कल्पवल्ली कटाक्षान् ॥४॥

Si qua primo disticho illi fides habenda est, e frequenti in singulis versibus Rangesae et Rangesvaris mentione facta auctorem deae veneratione simulata reginam celebrare, vel alludere ad eam voluisse concluserim Disticha sunt 62, metris artificiosis scripta.

Adscriptus est commentarius auctoris anonymi, qui in fine libri Vedantacharyae titulo nominatur Incipit लक्ष्मीकटाक्षविक्षेपा रक्षैकैककृतेक्षणा रक्षतूल्लकरुणा मधुस्थितजगत्त्रयाः ॥१

Haec folia hujus seculi initio exarata sunt (WILSON 328^a)

236.

Lit Devan Charta Europaea Foll 114 Long 14 Lat $9\frac{1}{2}$ Linearum numerus variat

Bhaminivilasae, a *Jagannatha* Panditaraja scripti, liber primus et libri secundi disticha 117 Auctor sententias ad varias vitae conditiones spectantes quatuor libris composuit Atque primo sententiae allegoricae (anyokti) secundo cum rebus amatoriis conjunctae (srngara) traduntur, tertio elegia in mortuam uxorem continetur (karuna), quarto denique poeta animi tranquillitatem Krishnae cultu obtinendam esse docet (santa) Venkata auctore Jagannatha sub Akbar imperatore (1556–1586) vixit quae sententia satis probabilis est Libri I et II initia, a me paulum emendata, sunt haec

I In poetas aemulos

दिगंते श्रूयंते मदमलिनगंडाः करटिनः
करिण्यः कारुण्यास्पदमसमशीलाः खलु मृगाः ।
इदानीं लोकेऽस्मिन्ननुपमशिखानां पुनरयं
नखानां पांडित्यं प्रकटयतु कस्मिन्मृगपतिः ॥१॥

Ad hominem a sapientium familiaritate ad conditionem vulgarem delapsum

पुरा सरसि मानसे विकचसारसालिस्खलत्परागसुरभीकृते पयसि यस्य यातं वयः ।
स पल्वलजलेऽधुना मिलदनेकभेकाकुले
मरालकुलनायकः कथय रे कथं वर्तताम् ॥२॥

Ad regem qui principis juvenis inaugurationem impediverat

तृष्णालोलविलोचने कलयति प्राचीं चकोरीगणे
मौनं मुंचति किं च कैरवकुले कामे धनुर्धुन्वति ।
माने मानवतीजनस्य सपदि प्रस्थातुकामेऽधुना
धातः किं नु विधौ विधातुमुचितो धाराधराडंबरः ॥३॥

Ad regem liberalem

अपि दलदरविंदस्यन्दमानं मरंदं
तव किमपि लिहंतो मंजु गुंजंतु भृंगाः ।
दिशि दिशि निरपेक्षस्तावकीनं विवृण्वन्
परिमलमयमन्यो बांधवो गंधवाहः ॥४॥

Distichis 1–18 interpretatio Anglica a Colebrooke facta adscripta est

Lib II in fol 63^a incipit

न मनागपि राहुरोधशंका न कलंकानुगमो न पांडुभावः ।
उपचीयत एव कापि शोभा परितो भामिनि ते मुखस्य नित्यं ॥१॥
नितरां परुषा सरोजमाला न मृणालानि विचारपेशलानि ।
यदि कोमलता तवांगकानामथ का नाम कथापि पल्लवानां ॥२॥
तन्मंजु मंदहसितं श्वसितानि तानि
सा वै कलंकविधुरा मधुराननश्रीः ।
अद्यापि मे हृदयमुन्मदयन्ति हन्त
सायंतनांबुजसहोदरलोचनायाः ॥३॥
खेदांबुसांद्रकणशालिकपोलपालि-
दोलायितश्रवणकुंडलवंदनीया ।
आनंदमंकुरयति स्मरणेन कापि
रम्या दशा मनसि मे मदिरेक्षणायाः ॥४॥
कस्तूरिकातिलकमालि विधाय सायं
स्मेरानना सपदि शीलय सौधमौलिं ।
प्रौढिं भजंतु कुमुदानि मुदामुदारा-
मुल्लासयंतु परितो हरितो मुखानि ॥५॥

Additus est commentarius perspicuus a *Maniráma* Ramachandrae filio, Jayaramae nepote, Gangaramae pronepote, scriptus Incipit कवीन्द्राणामास्ये स्फुरसि किल काव्यात्मकतया धनींद्राणां दृष्टौ प्रविलससि लक्ष्म्यात्मतया । मुनींद्राणां स्वांते वससि परया स्वीयकलया न विस्तोऽपारं ते जननि महिमानं गिरिसुते ॥ Tara cognomen se gessisse, proavum Nagojibhattae discipulum fuisse, hunc commentarium

Bálakṛishṇa amico auctore scriptum esse, prooemio lectores certiores facit Ex epilogo (MS E I H 1396) librum anno 1802 compositum esse discimus Ad dist 1, 35 *Muktaválíprakáṣa* citatur, qui commentarius a Manirama ipso videtur scriptus esse

Libri primi disticha 98 a Galano in libro ΙΝΔΙΚΩΝ ΜΕΤΑΦΡΑΣΕΩΝ ΠΡΟΔΡΟΜΟΣ Graece versa sunt, librum tertium Bohlen in Ritusanharae appendice edidit

Codex anno 1815 exaratus est (WILSON 236)

237.

Folia 151–165 (linn 16–20) *Mahimnah stavas*, i e Ṣivae majestatis praeconium, cum *Ahobalae* commentario Incipit

महिम्नः पारं ते परमविदुषो यद्यसदृशी
  स्तुतिर्ब्रह्मादीनामपि तदवसन्नास्त्वयि गिरः ।
अथावाच्य सर्वं स्वमतिपरिणामावधि गृण-
  न्ममाप्येष स्तोत्रे हर निरपवादः परिकरः ॥१॥
अतीतः पन्थानं तव च महिमा वाङ्मनसयो-
  रतद्व्यावृत्त्या यं चकितमभिधत्ते (l abhidhatte) श्रुतिरपि ।
स कस्य स्तोतव्यः कतिविधगुणः कस्य विषयः
  पदे त्वर्वाचीने पतति न मनः कस्य न वचः ॥२॥

Auctor, sive ille *Pushpadanta* fuit, sive hoc nomen fictum est, distichis 41 Ṣivam ita celebravit, ut et unicum illum esse deum, et alios deos in eo contineri, ejusque potestate superari declararet Carmen serioris aetatis non sine artificio scriptum est[1] Strophae 29 primae Ṣikhariṇi, reliquae Harini metro compositae sunt Equidem carmen olim disticho undetricesimo finitum, reliqua serius addita esse putaverim Commentator disticha 31 tantum explicat. Str 32 plane absurda est, neque felicius est commentum, quo str 33 Gandharvarum rex, Ṣivae servus, hoc carmen ad leniendam domini iram composuisse traditur Similis de eodem Gandharva fabula in Banerji editione (Journal, As Soc of Bengal VIII, 355), haud dubie ex alio quodam commentario desumta, traditur Ahobala haec पुष्पदन्तनामा कश्चन गन्धर्वविशेषः शिवैकशरणो भूत्वा शिवप्रसादार्थं हिमवत्पर्वते तपः कृत्वा सन्तुष्टे शङ्करे प्रसन्ने स्वाज्ञया शिवपरत्वादुहर्षं चौपलादिभिः समभ्यर्च्य श्रीशङ्करं स्तोतुमिच्छन् शङ्करगुणानामनन्तत्वेनाप्रमेयत्वात् गुणकथनरूपस्तुतिकरणमशक्यमिति ज्ञात्वा स्वानौद्धत्यं च प्रकटयन् स्तोतुमारभते ।

Carmen nostrum quum ab Ujjvaladatta citetur ante seculum XIV scriptum est.

Ahobala commentator, Nrisinhabhattae filius, e Bháskarae gente oriundus, hymnum satis perspicue explicat, non tam vocabula singula quam res ipsas respiciens Incipit. ईशानं सर्वविद्यानामीश्वरं पार्वतीपतिं । भजामि श्रीमहादेवं सर्ववेदोत्तमं प्रभुं ॥१॥ Praeter Ṣivapuráṇam unus tantum liber citatur, ab auctore ipso scriptus, *Rudrabháshya* appellatus, qui fortasse Rudrajapae commentarius fuit Verba auctoris sunt ad dist 28 रुद्रशब्दार्थो महयस्त्वमत्कृतश्लोकरूपरुद्रभाष्येऽनुसन्धेयः

Praeter Banerji editionem, quae typothetae sphalmatis foedata est, altera cum versione Bengalica Calcuttae impressa esse dicitur De codice Havniensi cf Westergaard, p 100, de commentario Berolinensi Weber, p 363

Haec folia anno 1776 exarata sunt (WALKER 129[b])

238.

Foll 20–39 (linn 8 9) *Rajanitiṣastram*, πολιτείας διδασκαλία, *sententiarum ethicarum collectio, quae Vṛiddha Chanakyae* auctori tribuitur Addita est interpretatio *Hindi* Incipit श्लोक ॥ प्रणम्य सरसा विष्णुं । त्रैलोक्याधिपतिं प्रभुं । नानाशास्त्रोद्धृतं वक्ष्ये राजनीतिसमुच्चयं ॥१॥ अर्थ ॥ तेहु सरसा मनकीकरी । त्रैलोक्यनु यधिपति प्रभु स्वामी श्रीआदिविष्णु प्रणमी नमस्कारकरि । नानाविध अनेकशास्त्र उधरू । राजनितसमुह बोलु ॥

Libellus in capita octo divisus est, disticha 18, 16, 7, 19, 18, 6, 16, 16 continentia Textus Sanscriticus admodum corruptus est.

Haec folia anno 1737 a Mohanachanda exarata sunt, qui in fine haec adscripsit सकलपण्डितोत्तमपण्डितश्री५श्रीश्रीविषद्गनीतत्शिष्यपण्डितजिनचन्द्रजीशिष्यमोहनचन्देन लषीतो यं श्रीपरोलनगरे गाधीश्री५पेतलजीसुतकरमचन्दपठनार्थं ॥ (WALKER 205[c])

239.

Lit. Devan Charta Ind Foll 57 Long 7½ Lat 3½ Linn 7

Radhárasasudhánidhis, Radhae saporis mellei thesaurus, carmen ab Hita-*Harivansa* Gosvámine ad laudem Rádhae in Vṛindavana[2] cultae scriptum Incipit यस्याः कदापि वसनाञ्चलखेलनोत्थधन्यातिधन्यपवनेन कृतार्थमानी । योगीन्द्रदुर्गमगतिर्मधुसूदनोऽपि तस्या नमोऽस्तु वृषभानुभुवो दिशे

---

[1] Cur *Lassen* (Zeitschrift V 460) वाङ्मनसयोः in d st 2 Sanscritice dictum esse negaverit nescio Cf Pan ni V 4 77 Neque व्याघ्रपदी vocabulum reprehendendum erat quum व्याघ्रपदी, व्याघ्रपदी, व्याघ्रपदी etc a grammaticorum principe tradantur

[2] *Vṛindávana nemus* prope Gokulam urbem in Mathurá provincia in laeva Yamunae ripa situm est

पि ॥१॥ व्रजेश्वरादिमुदूहपदारविदश्रीमत्परागपरमाद्भुतवैभवाया । सर्वार्थसारसमर्थिकृपार्द्रदृष्टेस्तस्या नमो स्तु वृषभानुभुवो महिम्ने ॥२॥ यो ब्रह्मरुद्रशुकनारदभीष्ममुख्यैरालक्षितो न सहसा पुरुषस्य तस्य । सद्यो वशीकरणचूर्णमनंतशक्तिं तं राधिकाचरणरेणुमनुस्मरामि ॥३॥ आधाय मूर्द्धनि यदा पुरुदारगोप्य' काम्य पद प्रियगुणैरपि पिच्छमौले । भावोत्सवेन भजता रसकामधेनु तं राधिकाचरणरेणुमहं स्मरामि ॥४॥

Libellus distichis 270 constans, si ea respiciantur, quae *Wilson* in As Res XVI, 128 de Harivansa docuit, exeunte seculo sexto decimo videtur scriptus esse

Commentarius a *Narottama* anno 1764 scriptus in cod E I H 146 exstat

Codex anno 1790 exaratus est. In fine haec leguntur पुस्तकलिखितम श्रीवृंदावनमध्ये यमुनातटे पठनार्थे वेणवमडलके पीतांबरदासहस्ताक्षरहमराज ॥ (WILSON 520)

240.

Hujus voluminis folia 175–194 *Ramakrishnakavyam*, carmen Ramam et Krishnam celebrans, a *Surya* astronomo scriptum, cum auctoris commentario continent Idem in epilogo *Vilomaksharakavyam*, carmen quod retrorsum legi potest, appellatur Si enim singulorum distichorum syllabas retrorsum legeris, eadem vocabula prodibunt. Simul priore distichi versu Rama, altero Krishna laudatur Incipit

तं भूसुतामुक्तिमुदारहासं । वद यतो भव्यभवं दयाश्री ।
श्रीयादवं भव्यभतोयदेवं । सहारदामुक्तिमुतासुभूतं ॥१॥

Commentarius incipit रामकृष्णाख्यकाव्यस्य टिप्पणं लिख्यते मया । बालाना सुखबोधार्थं तेन तो तुष्यता ध्रुव ॥१॥ Proximo disticho quum patrem Suganakajnanadhirajam appellet, auctorem nostrum a Suryadasa astronomo non differre intelligimus, quem anno 1540 vixisse aliunde constat Carmen disticha 36 continet, nam quae in Haeberlini Anthologia additicia duo leguntur, ab auctore in fine commentarii posita sunt

Haec folia anno 1779 a Bhudeva exarata sunt (WALKER 129[d])

241.

Foll 50–79 (linn 9) *Rámavilasakavyam* ab Harinátha scriptum, capita quatuor, cantica 21 continens Incipit एका चैतन्यवल्ली तदुपरि युगपत्फुल्लमिंदीवर सान्मध्ये रक्तोपले द्वे अभिमुखकनकाभोज इदीवरे द्वे । सा पायाद्रारतीत्य विधिगुरुकवयो जानकीरामभद्रावन्योन्य वीक्ष्यमाणौ यदमलकृपया वर्णयामासुरुच्चै ॥१॥ बुद्धिर्यदुन्मिषति सुदरकामतत्वे । धर्मार्थमोक्षविषयानपरित्यजती । निष्ठा च विष्णुचरणाबुजभक्तियोगे । तत्पडिता पठत रामविलासकाव्य ॥२॥

Auctor, quem tertium Jayadevae imitatorem deprehendimus, Rámae divini et Sitae amores, post nuptias gaudia, lusus ita celebravit, ut reconditam hujus conjunctionis significationem respiceret Harinatham in eremo quodam ad Godávarim sito vixisse, Vasudevae filium, Dharanidharae nepotem, Srikantae discipulum fuisse, pluribus carminis locis discimus Cf 10, 8 वासुदेवात्मज कृपय हरिनायक श्रीकांतलब्धविद्याविनोद । प्रतिष्ठानगोदावरीतटमठाराधनोपनिषदद्वैतचैतन्यमोदं ॥ Sive 17, 8 धरणीधरतनयवासुदेवसुतहरिनाथे कविदासे । कुरु कल्याण कमले कृतरघुपतिपदयुगलवासे ॥

Cap I fol 58[b] Janakivarnanam Cap II fol 66[b] Prathamasamagamas Cap III fol 74[b] Jalakelivarnanam Cap IV fol 79[b] Sitasamagamas

Haec folia eadem atque n 233 literatura a Kesavendra (pramáthinamasamvatsare) in fine seculi septimi decimi exarata sunt (WALKER 192[b])

242.

Foll 286–289 (linn 12) *Lakshmístotram*, in Lakshmim carmen, distichis 33 constans, *Agastyae* vati tributum Incipit जय पद्मापलाशाक्षि जय त्व श्रीपतिप्रिये । जय मातर्महालक्ष्मी ससारार्णवतारिणी ॥१॥ महालक्ष्मी नमस्तुभ्य नमस्तुभ्य सुरेश्वरी । हरिप्रिये नमस्तुभ्य नमस्तुभ्य दयानिधे ॥२॥ पद्मालये नमस्तुभ्य नमस्तुभ्य च सर्वदे । सर्वभूतहितार्थाय वसुवृष्टि (l °वृष्टिं) सदा कुरु ॥३॥ Agastyae nomen in dist 24 legitur एतच्छ्रुत्वागस्त्यवाक्य हृष्यमाणा हरिप्रिया । उवाच मधुरां वाणीं तुष्टाहं तव सर्वदा ॥ Hymnum, etiamsi antiquioris sermonis simplicitas affectetur, valde recentis aetatis esse manifestum est

Haec folia anno 1794 exarata sunt (WALKER 152[f])

243.

Hujus voluminis folio 210 *Vakratundashtakam* (Ganesae octas), hymnus continetur, octo distichis constans, quo sapientiae deus celebratur Carmen, Málini metro scriptum, cujus versus in similem sonum desinunt invita Sarasvati *Vyasae* tribuitur Totum exscripsi गणपतिपरिवार चारुकेयूरहार । गिरिधरवरसार योगिनीचक्रधार ॥ भवजलपरिवार दु खदारिद्र्यहार । गणपतिमभिवंदे वक्रतुडावतार ॥१॥ अखिलमलविनाश पाणिनश (l paninasam) सुपाश । कनक ⏑ ⏑ निवास सूर्यकोटिप्रकाश ॥ भवतुभयविनाश मा-[ल]तीतीरवास गणपतिमभिवंदे मानसे राजहस ॥२॥ विषममणिमयूखै शोभमान विदूरे । कनकरचितचित्र कठदेशे पवित्र ॥ दधति विमलहार सर्वदा यस्य सार । गणपतिमभिवंदे भूभुव'स्वैकसार ॥३॥

दुरितजगममद याह्लेयैकवेद । - - - । गणपतिमभिवंदे सर्वदानदकद ॥४॥ त्रिनयनपुतभाले शोभमाने विशाले । मुकुटमणिमुडाले मुक्तिकाना च जाले ॥ धवलकुसु[म]माले यस्य शोप विशाले । गणपतिमभिवदे सस्थिते चक्रपाणौ ॥५॥ वसुमतिवसुरूप पीठमादौ सुदीप । षट्परिरमकोण तस्य चोर्द्धे त्रिकोण ॥ गजमितिदलपद्म सस्थित चारुपद्म । गणपतिमभिवदे कल्पवृक्षस्य कदः ॥६॥ वरदविशदहस्त दक्षिण यस्य हस्त । सदयसभयदत चितय[च]चेतसस्य ॥ सचलकुटिलसुड (l °sundam) चैकतुड द्वितुड । गणपतिमभिवदे सर्वदा वक्रतुड ॥७॥ कल्पद्रुमाधिस्थितकामधेनु । चितामणिदक्षिणपाणिशुड ॥ विभ्राणमत्युतचित्ररूप । य पूजयेत्तस्य समस्तसिद्धि ॥८॥ व्यासाष्टकमिद पुण्य । गणेशस्तवन नृणा । पठन तु स्तनाशाय । विद्या श्रियमवाप्नुयात् ॥९॥

Hoc folium medio seculo superiore exaratum est (WALKER 129[f])

244

Lit Devan Charta Ind Foll 37 Long 8 Lat 5½ Linn 15

Virudávali, insignium honorificorum series, quo carmine *Raghudevas*, Visveşvaramişrae et Kumudinis filius, Mithilae regem quendam celebravit Incipit कलकद्धलम्बितचन्दनचुम्बितचारुचतुर्भुजभीमधले । हिमशैलशिखरिनि पैरविरसिन्नि कुचकलमविरतगण्डतले०दलद्घनगाश्रिनि भवभयभञ्जिनि मञ्जुलमणिमयमुकुटवरे पचाननचारिणि शशधरधारिणि जय जय जननि जयन्ति परे

Auctor strophis artificiosis trifariis usus est 1 *kantakalika*, 2 *surasloka*, 3 *viraviruda*[1] eaeque deinceps in carmine undetricies usurpantur Stropha ultima *virakasharamalaviirudam* appellatur, quia attributa singuli ordine alphabetico disposita sunt Quod ad res attinet, poema totum epithetis arcessitis et ineptis constat, soni et metri *majore quam argumenti* ratione habita

In fine haec leguntur

श्रीविश्वेश्वरमिश्रतः कुमुदिनी देवी कुमार कुला
लङ्कार भुवने लसत्सरगुरु गौरी गिरीशादिव
दौहित्रो च्युतठक्कुरस्य कृतिन हारितास्तान्वय-
प्रेष्ठो मौ रघुदवपालकविर्वृद्धिदेहभूमण्डन ॥
विद्यावद्यमुरं महीपतिमय श्रीबुद्धिनाथस्ततो
लक्ष्मीदेवकुलाधिदेवमहितश्रीमाहनो मोहन ।

[1] *Viruda* vocabulo praeter eam quam supra dedi significationem carmen laudatorium sive panegyricus intelligitur Cf कल्याणीस्त्व विरुदैं रथ नौ महात्मि निद्रामशिवे शिवाहते । kalyánará jastuti II 52 पदीरितविरुदावलिरोचन in carmine nostro fol 27ª; et supra p 117ª

नत्वा श्रीहरिदेवदेवमनुमा ज्येष्ठान्वयोभिर्गुणै
कृत्वेमा विरुदावलीमिह मदानन्दे तुन्ने न्यस्तवान् ॥
इति मैथिलश्रीरघुदेवविरचिता विरुदावली समाप्ता ॥
Codex hujus seculi initio exaratus est (WILSON 519)

245.

Lit Devan Charta Ind Foll 147 Long 10 Lat 4½

Foll 1–10 (linn 12) *Vihlanakavyam*, carmen distichis 176 constans, *Vihlanae* poetae Kasmirensi tributum Incipit ध्यात्वा गणेशमखिलागमसारभूत श्रीसारदा सुरनमस्कृतपादपद्मा । किचित्स्वकीयमिति प्रस्फुरितेन काव्य भव्य करोमि विदुषा मुपघोषनार्थ ॥१॥ स्वर्गापवर्गविमलमडलखडतुल्ये भूमडले महीतपस्तन (sic) नामधेये । धीराकगुर्जरजनै परिसेव्यमानो भोगी बभूव नृपतौ किल वैरसिह (l वीरसिंह) ॥२॥

Vihlaņa, quum a Virasinha rege Şasikalae sive Chandralekhae filiae magister institutus esset, amore mutuo exorto, clandestinum cum ea conjugium iniisse traditur Quod quum rex rescivisset, poetam capitis damnavit Isque ad supplicium ductus disticha quinquaginta illa, quae vulgo sub nomine Chaurapanchásika circumferuntur, recitasse (distt. 86–136), et amicis intercedentibus a rege in gratiam receptus esse dicitur Conf Bohlen, Bhartrih praef p xxvi

Disticha, quae ab अद्यापि vocabulo incipiunt, plura in *Şarngadharapaddhati leguntur et Vihlanae auctori addi*cuntur Neque equidem dubitandum esse puto, quin disticha quinquaginta illa a Vihlana ipso scripta, reliqua a sciolo quodam addita sint Distichon, quod apud Bohlen 49 legitur, in codice nostro non exstat, neque aliud quidquam in carmine reperitur, quod fabulae illi materiam praebere poterat Ceterum codicis nostri disticha perpauca tantum cum Bohleni editione consentiunt

Haec folia circiter annum 1670 exarata sunt (WALKER 209ª)

246.

Foll 190–239 (linn 13) *Bhartriharisatáni*, *Bhartriharis* centuriae tres, cum versione *Hindi* (A)

Nitisatam, foll 190–206ᵇ distt 108 Sringarasatam, foll 206ᵇ–220ᵇ distt. 102 *Vairágyasatakam*, foll 223–239 dist 107

Distichorum ordo nescio quibus de causis prorsus immutatus est Praeterea multa reperiuntur, quae in neutra editione leguntur

Editiones exstant Bohleni anno 1833 impressa et Haeberlini in Anthologia De codicibus Berolinensibus cf Weber, p 170

Haec folia anno 1743 Anjanapurae exarata sunt (WALKER 152[c])

247.

Foll 10–19 (linn 19) *Sringárasatam*, primus *Bhartriharis* liber, cum versione *Hindi*, quae a superiore non differt (B) Etiam distichorum collocatio cum A consentit

In fine haec leguntur इति श्रीभर्तृहेममहीसविरचित शृंगाररसात भपूर्ती ॥

Haec folia medio seculo superiore exarata sunt (WALKER 205[b])

248

Foll 63–79 (linn 12) *Suryastotram*, hymnus ad Solem, *Şambae* auctori tributus, cum commentario Incipit

यस्मात्सरे प्रसरतितरा शातृकर्तृस्वभावो
भूपैपाद्यैर्विपयरचितैरावृतिर्यैस्य नास्ति ।
शब्दार्थोभ्या वितपमिव यत्तव्यकृप विधत्ते
मीचादित्य तमहमतनु चित्रभस्य प्रणौमि ॥१॥

Carmen distichis 54, Mandakrantá metro compositis, constat Şambae nomen etiamsi in distichis 52 et 53 occurrat, et textus et commentarius ab uno eodemque seculi sexti decimi auctore videntur profecti esse

Haec folia seculo septimo decimo exarata sunt (WALKER 206[b])

249.

Foll 23–53 (linn 7 8) *Angarejachandriká*, carmen ad Anglorum praeconium a *Vinayakabhaţţa* Karnatakensi, Dhuņdhirájae filio, anno 1801 Varanasiae compositum Incipit विनायकाऽभिधानो ह विनायककृतानति ॥ भाजास्महे मुहुर्धिरा विनायककृता कृपा ॥१॥ दुढिराजात्मज श्रीमान् दुढिराजाङ्घ्योर्भृङ्ग ॥ नमामि परात्मान शर्मदे दयतातया ॥२॥

Auctor postquam Anglorum regem, Kampinya appellatum celebravit, varias ejus populi virtutes praedicat cumque ex antiqui libri cujusdam vaticinatione nongentos annos in India regnaturum esse declarat Denique principum nonnullorum mentionem honorificam facit, velut Agastiburigasaheba, Aravaraneţ (प्रजानामरप रक्षित नराग्रामीड़ म भूपति), Kamalburaga, Tamisburaga, quibus in nominibus enucleandis me sagaciores ingenium exerceant.

Libellus disticha 120 continens sine ullo dubio ab auctore ipso exaratus est (WILSON 487[b])

D COMOEDIAE (NATAKA)

250.

Lit Devan Charta Ind Foll 200 Long 13 Lat 5 Linn 8

Foll. 1–137 Inest commentarius ad *Mrichchhakaţikam*, *Sudrakae* comoediam, a *Lalladikshita*, Lakshmanae filio, Sankaradíkshitae nepote, *Wilsonis* (Valisenae) jussu intra annos 1821 et 1822 Varanasiae et Calcuttae scriptus Incipit वाधवकरोपनामा स महाराष्ट्रो गुरुर्युदेलाना शास्त्रे काप्यऽधीती गौरीचरणारविंदरोलव १ मृच्छकटिकप्रकरणे प्राकृतरत्नाकरोर्मिमचरणे सेतु करोति विवृति दीक्षितलल्लाभिध सुकृति २

Act I finitur in fol 23[a], II fol 39[a], III fol 50[a], IV fol 65[a], V fol 80[a], VI fol 88[b], VII fol 90[b], VIII fol 104[b], IX fol 116[b], X fol 136[b]

In fine auctor plura de gente fatisque suis tradit Haec voluminis pars anno 1822 exarata est (WILSON 167[a])

251.

Lit Devan Charta Europ Foll 45 Long 11 Lat 9 Linn 19

Kálidasae Abhijnanaşakuntalam (B)

Codex noster a Brockhaus collatus est, eaque collatio in Boehtlingki editione exhibetur Textus recensionem eam, quae Devanagara appellatur, continet et ex exemplo satis bono post annum 1820 descriptus est

De codice Parisiaco cf Hamilton, p 74, de Havniensi Westergaard, p 14, de Berolinensibus Weber, p 161 Editiones Europaeae exstant a Chézy, Boehtlingk, Williams curatae (WILSON 338)

252

Foll 64–77 (linn 12–16) *Şakuntalae* initium, inde a primo actu usque ad dist 65 actus tertii (तपति तनुगात्रि मन्नमस्त्वामनि) (A.) Haec folia, quamvis manu nimis festinante exarata, praestantissimum recensionis Devanágarae textum praebent

Haec voluminis pars seculo septimo decimo exarata est (WALKER 201[c])

253

Lit Bengal Charta Ind Foll 48 Long 13¼ Lat. 3 Linn 6

Sákuntalae textus recensionis ejus quae Bengalica appellatur

Folia १–७ desiderantur Incipit सुणादु सज्जो, apud Boehtlingk 14, 21 In marginibus locorum Pracriticorum interpretatio Sanscritica adscripta est

Codex anno 1710 exaratus est (WILSON 233)

254

Lit Bengal Charta Ind Foll 115 1 Foll 1–47 Long $16\frac{1}{2}$ Lat $5\frac{1}{2}$ Linn 8 2 Foll 48–115 Long 17 Lat $5\frac{1}{2}$ Linn 10

A Foliis 1–47 ejusdem comoediae recensio Bengalica continetur

B Folia 48–115 *Sankarae*, Vásudevae et Bhánumatis filii, ad *Sakuntalam* commentarius, *Rasachandrika* appellatus Incipit वक्षोजद्वयकाञ्चनाचलपरीरम्भ etc ॥१॥ साशैशार etc ॥२॥

आसीत्कृती जयधरो जगति प्रसिद्धो
नानापदेन वनितासकुलप्रदीप ।
योग श्रुतिस्मृतिपुराणकथागमादि-
शास्त्राभियोगपटुभाजि भवादिसिद्ध ॥
तत्सूनुरिन्दुरुचिनिर्म्मलकीर्त्तिराशि-
राधारिरर्ाशिर्विदितो भुवि रुद्रनाना (°náma) ।
निधानमूकृतवशिष्ठमुनिप्रतिष्ठो
वेदादिशास्त्रशतधामसहस्रधामा ॥
तस्यात्मज परमशाब्दिकचक्रवर्त्ती
वेदेतिहाससकलस्मृतितत्त्ववेत्ता ।
लोकेऽभिधानविदितो भुवि वासुदेवो
नित्यार्चनाहरिहराहरणप्रवीण ॥
तस्यात्मजो विषमतर्कनिकुञ्जसिंहो
गोविन्दचारुचरणाम्बुजलब्धबुद्धि ।
श्रीशङ्कर शिशुमुकेभरतादि दृष्ट्वा
शाकुन्तले वितनुते नु पदप्रकाश ॥

Quibus distichis hoc stemma proditur Jayadhara Rudra Vasudeva Şankara, Govindae discipulus Scholiasta recensionem Bengalicam explicat In primis commentarii foliis nomina rariora haec reperi Adbhutasara, Kavikanthahara (alankara), Kávyamimansakara, Daşarupaka, B daráyana, Vamadeva, Şatakarni (fol 50^a सूत्राधारगुणाकार स्थापक प्रविशेनत । उपचारेण सोऽयत्र सूत्रधारोऽभिधीयते)

Act I fol 66^b, II fol 74^a, III fol 85^b, IV fol 96^b, V fol 104^a, VI fol 110^b, VII fol 115^a

Utraque codicis pars post annum 1810 nitide exarata est (WILSON 40)

255.

Lit Devan Charta Ind Foll 68 Long 11 Lat 9 Linn 20–22

Foll 1–47 *Ranganathae*, Balakrishnae filii, ad *Kalidasae Vikramorvasim* commentarius anno 1656 scriptus Incipit गडसिंदूरमार्तंड etc ॥५॥ श्रीबालकृष्णं पितर विद्वद्शिरोमणि नत्वा नारायणाख्य च पितृव्य विबुधोत्तम ॥६॥ श्रीकालिकादासरचितत्रोटकस्य यथामति रगनाथाख्यविदुषा व्याख्या विस्ताय मिष्यते ७ ॥

Ex epilogo auctoris fratrem Venimadhavabandhum, patruum Narayanam, avum Ranganatham, abavum Nanabhattam fuisse apparet Auctores et libri rariores a Ranganatha hi citantur Udayanácharyas, Dasarupaka, Paniviracbitadasarupakatika fol 6^a (16^b तथापदेव पाणिविरचितदशरूपटीकाया साहसाकीयसमतिरपि), Natyadarpana, Natyalochanakara 6^a, Malaguptacharya (?) 6^b, Muktavali (lex), Rupachintamani 2^b 11^a, Vişvalochana (= Vişvaprakasa), Sagara, cujus operi plurima se debere profitetur, Someşvara 32^b, Haradatta

Actus I finitur in fol 14^b, II fol 24^b, III fol 30^b, IV fol 43^a, V fol 47^b

Codex post annum 1815 parum accurate exaratus est (WILSON 305^a)

256.

Foll 96–131 (linn 7) *Malavikagnimitram, Kalidasae* comoedia (A)

Haec voluminis pars manibus duabus exarata est, atque foll 96–114 seculo septimo decimo folia vero 115–131 seculi superioris initio Folium ultimum *desideratur*

Act I fin in fol 104^a, II fol 107^b, III fol 116^a, IV fol 124^b, V fol 131^b [1]

Textus a Tullberg anno 1840 editus, interpretatio Germanica Weberi anno 1856 publici juris facta est (WILSON 308^f)

257.

Lit Devan Charta Ind. Foll 35 Long $10\frac{1}{2}$ Lat $4\frac{1}{2}$

Foll 1–24 (linn 10 11) *Malávikagnimitram* (B)

Act I fol 6^a, II fol 8^b, III fol 14^b, IV fol 19^b, V fol 24^b

Haec voluminis pars anno 1698 exarata est Anno 1824 Lalleşvara Calcuttae (Kalkita) vocabula singula

[1] In prologo A भासक, B C धावक legunt In B vero secunda manu भासक intra lineas adscriptum est

lineolis rubris distinxit, pauca correxit, annotationes nonnullas adjecit (WILSON 311^a)

258

Lit Devan Charta Ind Foll 190 Long $12\frac{1}{2}$ Lat foliorum 1–136 $4\frac{3}{4}$ foliorum 137–190 4

Foll 1–34 (linn 8) *Malavikagnimitram* (C)

Act I fol 8^a, II fol 11^a, III fol 19^a, IV fol 26^b, V fol 34^a

Haec voluminis folia post annum 1820 exarata sunt (WILSON 229^a)

259

Lit Devan Charta Europ Foll 218 Long 11 Lat 9 Linearum numerus variat

Malatimadhavam, Bhavabhutis poetae comoedia, cum commentariis duobus

Act I fol 42^b, II fol 61^b, III fol 84^b, IV fol 94^b, V fol 121^a, VI fol 143^b, VII fol 163^b, VIII fol 178^b, IX fol 206^a, X fol 218^a

Commentarius prior satis copiosus a *Jagaddhara*, Ratnadharae et Damayantikae filio, scriptus est Incipit

चञ्चच्चन्द्रिकचन्द्रचारुकुसुमो माद्यज्जटापल्लवो
 दृप्यद्व्यालफणीन्द्रशृङ्कमणिमान् तत्पञ्चशाखालय ।
स्थाणुम फलगो भवत्वतितरा गौरीमुखन्दुद्रव-
 त्पीयूपद्रवदोहदादिव दधद्वद्रमत्व सता ॥१॥
नत्वा गुरून् गुणगुरूनवलाक्य टीका विश्वात्किोपभरतश्रुतिशब्दविद्या ।
छन्दाम्यलकरणमर्थगति विचिन्त्य श्रीमान् जगद्धरकृती वितनोति टीका ॥२॥

Ex epilogo hoc stemma colligitur Chandesvara Vedesa sive Vedadhara (Devesa MS) Ramesvara Gadadhara Vidyadhara Ratnadhara Jagaddhara Fidem auctori commentarium ad Venisanharam et Vasavadattam debemus

Commentarius alter a *Malanka* rege, brevitati studente compositus et *Durgamasubodhini* appellatus est Incipit मालाङ्काख्यो महीपालो नत्वा हरिपदाम्बुज । मालतीमाधवस्यार्थं विवृणोति यथामति ॥

Comoedia nostra in *Wilsonis* libro *Select Specimens of the Theatre of the Hindus* Anglice versa est Textus Calcuttae anno 1830 impressus est, actum primum Lassen anno 1832 edidit

Codex post annum 1820 exaratus est (WILSON 306)

260

Foll 36–105 (linn 8) *Mahaviracharitam*, Ramae res gestae, *Bhavabhutis* poetae comoedia

Act I fol 46^b, II fol 55^b, III fol 61^b, IV fol 72^a, V fol 82^b, VI fol 95^b, VII fol 105^b

De libri argumento cf *Wilson* H Th II 323 Textum Trithen anno 1848 edidit

Haec folia post annum 1820 exarata sunt (WILSON 229^b)

261

Lit Devan Charta Ind Foll 191 Long $13\frac{1}{2}$ Lat $5\frac{1}{2}$ Linn 9

Foll 1–39 *Bhavabhutis* poetae *Uttararamacharitam*

Act I fol 8^a, II fol 12^b, III fol 21^a, IV fol 27^a V fol 31^a, VI fol 36^a, VII fol 39^b

Haec fabula a *Wilsone* l l Anglice versa est Textus Calcuttae anno 1831 impressus est De codice Berolinensi cf Weber Catal p 162

Haec voluminis pars anno 1821 exarata est (WILSON 166^a)

262.

Foll 115–138 (linn 9) *Narâyanae*, Balakrishnae filii, Ranganathae nepotis ad *Uttararamacharitam* commentarius, Varanasiae anno 1764 scriptus Incipit

अपारभवसागरोत्तरणसेतुभूत सकृ
 त्प्रलापविषयीकृत जयति यस्य नामामृत ।
दशास्यकुलकाननज्वलनतीव्रदावानल
 स को पि रघुनायको मम भवत्वभीष्टप्रद ॥१॥

Act I fol 121^a, II fol 125^a, III fol 129^a, IV fol 133^a, V fol 134^b, VI fol 137^a, VII fol 138^a Quae in fine libri disticha tria leguntur, ea paulum emendata exscripsi

यो मानभट्टबुधवर्धुरधीतविद्य
 श्रीज्ञानभट्टसुकृती कृतिकृष्णसूनु ।
श्रीरघुनाथतनयेन तदीयपौत्र-
 नारायणेन सुधिया रचितेति टीका ॥१॥
वाराणसीनियतवासपवित्रमूर्त
 श्रीरंगनाथविदुषो विहिताध्वरस्य ।
श्रीबालकृष्ण इति य प्रथितस्तनूज
 स्तस्याग्रजेन रुचिरा विवृतिर्व्यधायि ॥२॥
ऋतुगजरसचन्द्रैर्विक्रमार्कस्य शाके
 गतवति शुभमासे कार्त्तिके शुक्लपक्षे ।
प्रतिपदि परिपूर्णाकारि जिज्ञासुतुष्ट्यै
 विवृतिरियमुमेशाधिष्ठिताया नगर्यां ॥३॥

De codice Berolinensi cf Weber Catal p 162

Haec voluminis pars anno 1822 exarata est (WILSON 165^b)

263.

Foll 38–95 (linn 10) *Anarghyaraghavae*, comoediae a *Murari*, Vardhamanae et Tantumatis filio, e Mudgalarum gente[1] oriundo, scriptae, actus quinque primi (A) Poeta, Ramayanam secutus, Ramae res gestas et fata, ex quo tempore, domo patria relicta, Visvamitram secutus est, usque ad recuperatum regnum, actibus septem adumbravit Cf *Wilson*, Hindu Theatre II, 375 Incipit निष्प्रत्यूहमुपास्महे भगवतः कौमोदकीलक्ष्मणः कोकप्रीतिचकोरपारणपटुज्योतिष्मती लोचने । याभ्यामर्द्धविवोधमुग्धमधुरश्रीरर्द्धनिद्रायितो नाभीपल्वलपुण्डरीकमुकुलः कम्बो[ ] सपत्नीकृतः ॥१॥ अपि च । विरमति महाकल्पे नाभीपथैकनिकेतनस्त्रिभुवनपुनः शिल्पी यस्य प्रतीक्षणमात्मभूः । किमधिकरणा कि (ki) दृक्कस्य व्यवस्थितिरित्यसावुदरमविशङ्कुः तस्मै जगन्निधये नमः ॥२॥ नान्द्यन्ते सूत्रधारः ॥ भो भो लवणोदधिवेलावनालीतमालकन्दलस्य त्रिभुवनमौलिमण्डनमहानीलमणेः कमलाकुचकलशकेलिकस्तूरिकापत्राङ्कुरस्य भगवतः श्रीपुरुषोत्तमस्य यात्रायामुपस्थानीया सभासदः । कुतश्चिद्द्वीपान्तरादागतेन[2] कलहकदलनाम्ना कुशीलवेन रौद्रवीभत्सभयानकाद्भुतभूयिष्ठ कमपि प्रबन्धमभिनयता नित्य किलायमुद्वेजितो लोकस्तत्कमपि चिदभिमतरसभाजः प्रेक्षणकस्य प्रयोगानुज्ञया नाद्यनिर्दोषाप्य[ ]यत्बहुरूपातिवासी मध्यन्दिनीयः सुचरितनामभरतपुत्रो हमनुहे (I ऽहमनुगृह्य) ॥

Act I (distt 55) fol 48[a], II (distt 86) fol 60[a], III (distt 60) fol 71[a], IV (distt 67) fol 84[a], V (distt 55) fol 95[b]

Haec folia seculo septimo decimo exarata sunt (WALKER 207[b])

264.

Lit Devan Charta Ind Foll 108 Long $13\frac{1}{2}$ Lat 7

Foll 1–48 (linn 13) *Anarghyaraghavam* (B)

Act I Munindrasamvadas fol 5[b], *II Kaumaravikramas fol* 12[a], III Pinakabhangas fol 18[a], IV Dasarathavipralambhas fol 25[a], V Sugrivabhishekas fol 31[a], VI Dasagrivanigrahas fol 38[b], VII Nayakanandas fol 48[b]

Haec voluminis pars post annum 1820 exarata est (WILSON 232[a])

265

Foll 148–205 (linn 10) *Anarghyaraghavam* (C)

Act I fol 155[a], II *fol* 163[b], III *fol* 170[b], IV fol 179[a], V fol 186[b], VI fol 194[a], VII fol 205[a]

De codice Parisiaco cf Hamilton, p 79, de Berolinensi Weber Cat p 162

Haec folia anno 1821 exarata sunt (WILSON 230[c])

266.

Foll 121–191 (linn 9) *Anarghyaraghavam* (D)

Act I fol 130[a], II fol 140[a], III fol 148[b], IV fol 158[b], V fol 167[a], VI fol 176[a], VII fol 191[a]

In actibus quinque primis a Pandita quodam, qui passim annotationes adscripsit, vocabula singula lineolis rubris distincta sunt Haec voluminis pars anno 1821 videtur exarata esse (WILSON *166*[d])

267.

Foll 135–182 (linn 11) Commentarii a *Ruchipati* ad *Anarghyaraghavam* scripti pars Incipit

दार्ढ्यद्वितयेन खण्डपरशोः कोदण्डमारोपयन्
कुर्वाणः सहसा विदेहनृपतिं पूर्णप्रतिज्ञाभरं ।
सानन्दं कुशिकात्मजेन सुदृशा वृन्देन कौतूहला-
त्सव्रीडं प्रिययावलोकितमुखो रामो स्तु नः श्रेयसे १

Auctor opus jussu Bhairavae regis, Narasinhae filii, se aggressum esse proximis distichis declarat Commentarius ad taedium prolixus est, quum ejusdem sententiae non raro quinque vel sex diversae interpretationes proponantur Actus I in fol *161*[b] finitur, actus secundi major pars superstes est desinitque in verbis इन्दुदृषदा चन्द्रकान्तमणिना सभःशिराः पानीयाधारनाडी भिदान द्विधा कु, i e in disticho 71

Haec folia anno 1821 parum accurate exarata sunt (WILSON 231[d])

268.

Foll 138–177 (linn 8) Epitome commentarii ad *eandem comoediam a viro docto quodam nescio ex quo* libro excerpta, qua verba difficiliora brevissime explicantur Incipit नि प्रत्यूहमिति विघ्नो तरायः प्रत्यूह इत्यमरः तादृश्य यतुधो ऽव्ययीभावचसमासोर्थाभावे विघ्नाभावायेत्यर्थः । उपास्महे आराधयामः लोचन सूर्यचन्द्ररूपे ॥

Act I fol 147[b], II fol 155[a], III fol 160[a], IV fol 166[a], V fol 171[a], VI fol 171[b], VII fol 177[b]

Haec folia post annum 1820 exarata sunt (WILSON 165[d])

269

Foll 32–58 (linn 12) *Abhiramamaninatakam*, a *Sundara* anno 1599 compositum (A.) Auctor actibus septem Rámae historiam tractavit Cf *Wilson* l l II, 395 *Incipit*

रागस्ते महतो पि चेतसि परित्यक्तस्वभावेऽधुना
सम्प्राप्तो यदि हेय मानमहित मुञ्चेति चाटूक्तिभिः ।

---

[1] सन्ति मौद्गल्यगोत्रसभवस्य महाकवेर्भट्टश्रीवर्धमानतनूजन्मनस्तन्तुमतीनन्दनस्य मुरारेः कृतिरभिनवमनर्घराघव नाम नाटक ॥

[2] सिंहलकात् glossa marg

कोपात् कोकनदच्छदच्छविमुखीमाविश्य यान्तीं कर
पद्मा मौनपरायणामनुनयन् पद्माप्रिय पातु व ॥

नान्द्यन्ते सूत्रधार । नेपथ्याभिमुखमवलोक्य मारिष इतस्तावत् । प्रविश्य पारिपार्श्विक भावनियोगात् कर्णनाय कर्णयुगलमूल काम करदीकृत । सूत्रधार अद्य खलु सुरासुरनरकिन्नरतिर्य्यगलङ्घनीय नियोगस्य जलधितनयानुरागवशादगणितजलधिनिकटनिवासलोकाप वादस्य भगवत पुरुषोत्तमस्य यात्राया परिमिलितयानया विदग्धवि द्वज्जनपरिषदा मध्यदेशीयमहाकविसुदर्शनप्रग्रथितमभिनवमभिराममणि नामधेय नाटक नाटयितव्य etc

Act I (distt 17) fol 36^b, II (distt 18–35) fol 40^b, III , IV (distt 62–85) fol 45^a, V (distt 86–123) fol 49^a, VI (distt 124–175) fol 54^b, VII (distt 176–205) fol 58^b In fine haec leguntur

शाके शशाङ्काग्निशरेन्दुतुल्ये ग्रामे वरिशाग्रमत [स]स्वच्छे ।
तत्तदीजागरिणा निबद्ध मुदे कवीना कविसुन्दरेण ॥

Haec codicis pars seculo septimo decimo exarata est Folia nunc plura desiderantur Atque primum foll ८ ५ (distt 6–14) deinde foll १४ १५ (distt 47–63), denique folii २१ pars dimidia abscissa est (WILSON 308^b)

270.

Foll 54–92 (linn 10) *Abhiramamaninatakam* (B)

Act I fol 63^a, II (Pinákabhangas) fol 68^a, III (Bhargavâlapas) fol 72^b, IV (Dandakaranyaprasthanam) fol 76^a, V (Abhijnanadanam) fol 81^a, VI (Ravanaparajayas) fol 87^b, VII (Ramabhadrabhishekas) fol 92^a

Haec folia non ante annum 1820 exarata sunt Nam quod in fine ॥ षट् ॥ १६६५ ॥ legitur, id ex alio codice videtur descriptum esse (WILSON 492^b)

271

Foll 63–97 (linn 9) *Kansavadhas*, comoedia a *Sesha Krishna* grammatico[1], Krisinhae filio scripta, actus septem continens Incipit

प्रारम्भ शुभकर्मणस्त्रिभुवनक्लेशाभिचारागम ॥
कान्ताकर्षणकर्मकामथविधि कामाद्विती श्रुति ॥
हुङ्कारो मदनस्य निर्वृतिवधूसञ्जीरसिञ्जाध्वनि
श्रेय सपद्मातनोतु भवत कंसारिवंशीरव ॥१॥

De libri argumento cf *Wilson* H Th II, 400 Act I (distt 43) fol 69^a, II (distt 25) fol 72^a, III (distt 31) fol 75^a, IV (distt 50) fol 82^a, V (distt 38) fol 89^a, VI (distt 44) fol 94^b, VII fol 97^a

Haec folia anno 1821 exarata sunt (WILSON 231^b)

[1] Cf quae in prologo a Sutradhara dicuntur प्राय भयगमेतत्त्व तु दूषण कवीना व्याकरणकाविदतेति etc

272.

Opera duo Lit Bengal Charta Ind Foll 61 Long $13\frac{1}{2}$ Lat 4

Foll 1–21 (linn 6) *Chitrayajnanatakam* a *Vaidyanatha* (Vachaspatibhaṭṭacharya) scriptum Incipit

यत्पादाम्बुजनि सृता भगवती गङ्गा त्रिलोकीतल
धार कालभयैर्विहीनमकरोत् तत्त्व न वेत्ति श्रुति ।
वीणापाणिरहर्निशं न हि गुणान् गातु क्षमो नारद-
स्त्वा पातु महीपते यदुपते पादाम्बुज सर्वदा ॥

नान्द्यन्ते सूत्रधार. अलमतिविस्तरेण । नेपथ्याभिमुखमवलोक्य अये प्रयोगकर्त्तार यूय के क्व गता । प्रविश्य नटी अज्जउत्त आणेदु सूत्र अये निन्दितनवनिविडतरसनीरनीलनीरदकान्तिकान्तकोटिकन्दर्पदर्पपरिविघट्टनपटीयानिजवदनसारदसुपूर्णसुधाकरकरनिकरपानानन्दसमूहमोहितगोपाङ्गनानयनचकोरपरिहितपीतवसनवनमालाशोभितकौस्तुभविराजितवक्ष[ ]स्थलाजानुलम्बितभुजमरकतकालभुजगाकृतिवेणीविराजितपुष्पभागनवपल्लासपेलवपरिणत - - - गोविन्ददेवस्य यात्रायामेतत् परिमिलिता ॥ Haec comoedia I'svarachandrarayae jussu composita est De argumento cf *Wilson* H Th II 412

Act I Yajnasthalapravesas fol 6^a, II Dadhichidakshasamvadas fol 12^a, III Dadhichigamanam fol 15^b, IV Satidakshaprajapatibhavanagamanam fol 18^b, V Yajnabhangas fol 21^b

Haec folia post annum 1820 exarata sunt (WILSON 234^a)

273

Foll 98–134 (linn 9) *Damacharitam* a Dikshita *Sámaraja*, Nariharis filio, scriptum Incipit जलधर सदृशे मुकुन्दवक्षस्यचिररुचिप्रतिभास etc De auctore in prologo haec traduntur सूत्रधार ॥ प्रिये साधूपलब्धमेतेषा रञ्जक प्रेक्षणक । स्मरसि नरहरिदीक्षितसूनुना दीक्षितसामराजेन आनन्दरायरञ्जनाय श्री दामचरित नाम नाटक विरच्य तदग्रेऽभिनेतु मह्यमर्पितमासीत् ॥ De argumento hujus comoediae cf *Wilson* H Th II, 404

Act I fol 103^a, II fol 108^a, III fol 119^b, IV fol 128^a, V fol 134^b

Haec voluminis pars post annum 1820 negligenter exarata est (WILSON 231^c)

274

Foll 82–95 (linn 11) *Dhurtanartakam prahasanam*, comoedia a *Samaraja*, Naraharis filio[2], scripta, in partes duas (sandhi) divisa (A) Incipit

क्रोडस्थाकान्ते कलयति जगतामीश्वरे कमजलौ
मिथ्या वैराग्यदम्भ निखिलनरवधून्नताल तपोचि

[2] In subscriptione Morvanikara Narahar dikshita appellatur

हास्यं चक्रे कयाचिन्मधुभिदभिमतं पीतवस्त्रं चकर्ष
ज्ञात्वेतीत्यं मुरारिः स्मितसुभगमुखः पातु युष्मान् स तस्मात् १
अपि च कालिंदीपुलिने तमालमलिने भृंगैर्निषंगैर्युते
क्रीडत्कोकिलपोतराजिविलसत्कंठे (°kanthe) मनोहरिणि (°há°)
अर्धग्रस्तशशांकवदिवजमुखे राधाधरं धारयन्
गोपीभिः परिवेष्टितो भवतु वो भव्याय नव्याकृतिः २
नांद्यंते सूत्रधारः सर्वतो वलोक्य अहो अद्य तावद्वंदारुवृंदारकवृंदमौलिस्खलदमंदमंदारप्रसवमकरंदसंदोहामोदितपादुकुसुम्या (°páduka-syá?) तिमिकटसटाकोटिकोटिपाटितनोरुपरोदरस्खलन्नीरपीवरितावनीरुहप्रमपचिम् (°bhú) पितोत्तमांगस्पातिसरनखरप्रसरदावेशितविदारितदर्पोद्दीर्णे (°írna) हिरण्यकशिपूदरदरीजरीजृंभमाणांवमंतानशोभितांगस्य दैत्यकरिकेसरिणो नरकेसरिणो यात्रायां परिमिलितेन निखिलकलाकल्पककोविदेन धरित्रीसुत्राम्णां (°dharitrí°) समूहेनाहमुक्तः यद्दीक्षितनरहरिकुलावतंसेन तर्ककर्कशजलधिकुंभकुलोत्तंसेन सरससाहित्यसुधासरोराजहंसेन सकल[क]लाभिज्ञेन दीक्षितसामराजाभिधेन विरचितं धूर्तनर्तकं नाम प्रहसनं (prahasanam) तन्नाट्यतामिति ॥

De libri argumento cf. *Wilson* H. Th. II, 407. Dramatis personae hae: Múdhesvara, asceta; Jagadvanchaka et Mukhara, ejus discipuli; Krishnánanda, Múdhesvarae amicus; Pápa, Krishnánandae discipulus; Şunṭháchárya, Sivae pontifex; Vasantalatá, Sunṭháchâryae serva; Pápachara, rex; Vidúshaka; Mangalakuṭháramisra, janitor; Nirmedhásrama, Múdhesvarae amicus.

Haec folia anno 1799 exarata sunt. (Wilson 308[e])

275.

Foll 118–136. (linn 8) *Sámarájae Dhúrtanartakam.* (B.)

Haec folia e praecedenti exemplo post annum 1820 descripta sunt. (Wilson 229[d])

276.

Lat. Devan Charta Ind. Foll 204. Long $10\frac{1}{2}$ Lat. $5\frac{1}{2}$.

Foll 1–4 (linn. 19.) *Dútángadam*, Angada nuntius, fabella a *Subhaṭa* scripta, scenis quatuor constans. (A) Incipit:

पायात्स वः कुमुदकुंदमृणालगौरः
शंखो हरेः करतलांबरपूर्णचंद्रः ।
नादेन यस्य सुरवधुविलासिनीनां
नीव्यो भवंति शिथिला जघनस्थलीषु ॥१॥
अपि च । शंभोः कोदंडभंगा[त्]विदितविभवः शक्रसूनोर्विनाशा-
दक्षातः सेतुबंधादपि न परिचितः कैकयीनंदनेन ।
संवादादंगदस्याप्यनधिगतगतिः कारणान्तर्निमूढं-
भूयाद्भूत्यै जनानां जगति रघुपतेर्विग्रहः कोऽपि भावः ॥२॥

नांद्यंते सूत्रधारः । परिक्रम्य । नेपथ्याभिमुखमवलोक्य । प्रिये विलासवति इत इतस्तावत् । ततः प्रविशति नटी । इत्यादि । साकूतं ।
अज्ञो परिकरयिष्ये । सूत्रधारः । विश्वविश्वंभरासमुद्धरणधीरत्वादिवराहस्य निजभुजयुगलबलविजितसकलवैरिवृंदसुंदरीनेत्रनीलोत्पलविगलितबहुलबाष्पपूरप्लवमानप्रतापराजहंसस्य महाराजाधिराजश्रीत्रिभुवनपालदेवस्य परिषदाज्ञया प्रबंधविशेषमहमुपक्रममाणोऽस्मि । भो भोः सामाजिकाः शृणुत सावधानाः । यत् अद्य वसंतमहोत्सवे देवश्रीकुमारपालेश्वरस्य यात्रायां दोलापर्वणि । पदवाक्यप्रमाणपारंगमेन महाकविना श्रीसुभटेन निर्मितं दूतांगदं नाम छायानाटकमभिनयसंगीभिरुन्मीलयिष्यामि ॥

Cf. *Wilson* I l. II, 390. Sc I. Angada a Ráma ad reposcendam Sítám mittitur Sc II Mandodarí Rávanae non persuadet, ut Rámae concedat Sc III Rávana, ab Angada frustra monitus, ad pugnam egreditur Sc. IV. Hemángada et Chitrángada Gandharvae Rámae victoriam proclamant *Chháyánáṭakae* vocabulo quid significetur, non constat.

Haec folia seculo septimo decimo exarata sunt (Walker 213[a].)

277.

Foll 79–81. (linn 17) *Dútángadam* (B)

Haec folia, seculo septimo decimo exarata, ejusdem fabellae recensionem paulo breviorem continent. (Wilson 308[d])

278.

Foll. 150–161. (linn. 10–14) *Dútángadae* argumenti enarratio, in capita tria divisa Incipit. पायात्स व etc. ॥१॥ एकदा अंगदः सैन्ये यस्प्रदेदं विभीषण । राघमानां कथ मंत्रो विनाशो नैव ज्ञायते ॥२॥ तारिता यत्रैता येन तपोतीर्णो महार्णवः । चिंत्यतां रघुवीरस्य वीर्यं यत्र श्रुतं पुरा ॥३॥ Fabellae ipsius disticha passim addita sunt Subscriptio in fine haec legitur: इति श्रीअंगदविष्टितांगदं छायानाटकं संपूर्णं ॥

Haec folia anno 1772 a Bhúdeva exarata sunt (Walker 200[f].)

279.

Foll 93–106 (linn. 8) *Dhananjayavijayas*, comoedia actu uno constans, a *Kánchana*, Náráyanae filio, scripta (A) Incipit: हरेर्लीला वराहस्य दंष्ट्रादंडः स पातु वः हेमाद्रिकलशा यत्र धात्री छत्रश्रि[यं] दधौ १ अपि च तद्वः प्रमार्ष्टु विपदः प्रणतार्तिहंत्र्य[ा] त्र्यस्तं पदं महिषमूर्द्धनि चंडिकायाः । वैरी यदी[य]नखरांशुपरीतशृंगः शक्रायुधांकितनवांबुधराभो भृत् २.

De argumento fabulae, ad genus *Vyáyoga* dictum pertinentis, cf. *Wilson* II, 374.

Haec folia circiter annum 1820 exarata sunt (WILSON 492[c])

280.

Foll 106–117 (linn 8) *Dhananjayavijayas* (B)

De auctore in prologo haec traduntur कुल कपिमुनेरस्ति यत पुत्रान्सरस्वती । सशियमति घातीव नितात मधुरा गिरः ॥१०॥ तत्राभवदुपाध्यायो नारायणसमाह्वय जितवादिमहस्रौघ· प्राप वादीघ्रराभिधा ॥११॥ अपि च । कृतसन्यसनात्प्रयच्छतोऽभय भूतगणाय योगिन । निजमडलभेदशकिनो भयमेकस्य रवेरभूद्यत ॥१२॥ तत्सूनु काचनो नाम समस्तगुणवल्लभ । गोष्ठीशालेव विद्याना यस्य जिह्वा वि राजते ॥१३॥ तेन कृतो धनजयविजयो नाम व्यायोगोऽभिनेतव्य ॥

Haec voluminis pars post annum 1820 exarata est (WILSON 229[c])

281.

Lit Devan Charta Ind Foll 45 Long 10 Lat foliorum 1–13 4 reliquorum 5

Foll 1–13 (linn 9) *Dhurtasamagamam prahasanam*, a *Jyotirisvara*, Dhiresvarae filio Ramesvarae nepote, scriptum

Haec comoedia a Lassen in Anthologia edita est, qui in praefationis p x de auctoris aetate disputavit

Folia 1 2 13 Wilsonis manu ex editione Bonnensi descripta, reliqua seculo septimo decimo exeunte nitide exarata sunt, et lectiones praestantissimas haud paucas suppeditant (WILSON 514[a])

282.

Foll 25–35 (linn 13) *Prachandapandavam*, sive *Bálabharatam*, comoedia a *Rajasekhara* Mahipaladevae regis jussu scripta, actus duos continens (A) Incipit नम· श्रियाय समारसरोमस्य रजसिन विकाशीश्यमस्ताय (°suryá ya) सकोपमकेलेन्द्वे १

De fabulae argumento cf *Wilson* H Th II, 361

Haec folia seculo superiore exeunte negligenter exarata sunt (WILSON 311[b])

283.

Foll. 206–227 (linn 8) *Prachandapandavam* (B)

Distichon, quo Rájasekhara summum inter poetas recentiores locum occupare praedicatur, in prologo legitur hoc बभूव वल्मीकभव पुराकविस्तत· प्रपेदे भुवि भर्तृमेठता । स्थित· पुनर्या भवभूतिरेखया स वर्तत सप्रति राजशेखरः ॥ Bhartrimenthae sive Menthae nomen in Sarngadharapaddhati occurrit

Haec folia e codice parum accurato post annum 1820 descripta sunt (WILSON 230[d])

284.

Foll 48–68 *Viddhasalabhanjika*, *Rájasekharae* comoedia Incipit कुलगुरुरबलाना केलिदीक्षाप्रदाने परमसुहृदनगो रोहिणीवल्लभस्य । अपि कुसुमपृषत्कैर्द्यवदेवस्य जेता जयति सुरतलीलानाटिकासूत्रधार· १

Cf *Wilson* H Th II, 354 Act I fol 53[b], II fol 57[a], III fol 63[b], IV fol 68[b]

Apographon nostrum post annum 1820 negligentissime exaratum est (WILSON 305[b])

285.

Lit Devan Charta Ind Foll 183 Long $13\frac{1}{2}$ Lat 5

Foll 1–62 (linn 9) *Pradyumnavijayas*, comoedia a *Sankaradikshita*, Dikshita-Bálakrishnae filio, Dikshita Dhundhirajae nepote, composita, eo die acta, quo Sabhasinhae, Hridayasahis filius, Chhatrasálae filius, Bundelarum rex institutus est Incipit गोपीगोपतिगोपगोभिरखिल etc ॥१॥ सूक्ष्मात्सूक्ष्मतरा कला etc ॥२॥ नाद्यते सूत्रधार· अलमतिविस्तरेण विचित्र( ) अहो विध्यगिरिद्राधियकाया शरणागतपालनपर पत्रणाभिध नगर (nunc *Pannah* sive *Punnah*) तत्रा श्रीक्षितिपालछत्रसालपौत्र· श्रीहृदयसाहिपुत्र· श्रीसभासिह· etc

De fabulae argumento cf *Wilson* H Th II, 402 Sankaram, qui praeterea Sankarachetovilasa (supra n 214) et Gangavataranachampuprabandha libros scripsit, non ante annum 1780 mortuum esse, aliunde constat

Act I fol 9[b], II fol 16[a], III fol 29[b], IV fol 34[a], V fol 45[b], VI fol 52[a], VII fol 62[a]

Haec voluminis pars anno 1822 exarata est (WILSON 231[a])

286.

Lit Devan Charta Ind Foll 102 Long foll 1–88 12 Lat $4\frac{1}{2}$ Long foll 89–102 11 Lat 3 Lineae variant

Prabodhachandrodayas, intelligentiae lunae ortus, comoedia philosophica a *Krishnamisra* scripta (A) Versio Anglica anno 1812 a J Taylor M D publici juris facta, textus Calcuttae et ab H Brockhaus editus est

Act I fol 14[a], II fol 28[a], III fol 41[b], IV fol 55[a], V fol 69[a], VI fol 89[a]

Codex tribus partibus constat, quae diversis temporibus exaratae sunt

I Foll 1–32 exeunte seculo superiore exarata Commentarius in marginibus adscriptus incipit राम विनायक वन्दे सदानन्द गुणाकर । ससारतापसहारकारण विग्र चारुण ॥१॥ Isque a *Ramadasa* scriptus est Haec pars usque ad initium actus tertii (p 51,10 apud Brockhaus) porrigitur

II Foll. 33–89 anno 1731 a Krishnadeva, Pandyapurushottamadevae filio, nitide exarata, reliquam comoediae partem continent Adscriptus est commentarius *Ganesae* Visvanathadikshitae filii Bhava-Ramakrishnae nepotis *Chidchandrika* appellatus Qui commentarius cum Ramadasa eatenus consentit, ut hunc Ganesae libro usum esse investigando facile percipias Ganesae enim scholia et copiosiora et magis perspicua sunt In fine haec disticha leguntur

आसीद्वारोपनामा भुवि विदितयशा रामकृष्णोऽतिविज्ञ

सस्माद्वीर्यो विनीतो विविधगुणनिधिर्विश्वनाथोऽवतीर्णे ।

तस्मात्प्रख्यातकीर्तिर्विविधमखकृत प्रादुरासीद्वचाख्या

श्रीमत्या यो गणेशो भुवि विदितगुणा तस्य चिचन्द्रिकास्तु (sic) ॥१॥

न प्राकृत त्वक्षमिहास्ति किंचिन्मयेति सत श्रुतिगोचर च ।

करोमि तेनास्तु निरकुशेय चिचन्द्रिकानन्दविबोधनाय ॥२॥

ज्ञानतोऽज्ञानतो वापि सुष्टु वासुष्टु यत्कृत ।

तद्बो क्षमध्व सद्वृत्ता परीक्षयत सादर ॥३॥

III Foll 90–102 Loci Prákritici in quatuor actibus primis occurentes cum interpretatione Sanskritica. Haec pars anno 1647 ab Harajit exarata est (WALKER 183)

287

Lat Bengal Charta Ind Foll 57 Long 16 Lat $5\frac{1}{2}$ Linn 6

Prabodhachandrodayas (B)

Act I fol 10[b], II fol 22[a], III fol 30[b], IV fol 38[b], V fol 47[a], VI fol. 57[a] In marginibus loci Prákritici Sanskritice versi sunt

De codicibus Parisiacis cf Hamilton pp 77 83

Codex post annum 1875 exaratus est (MILL 1)

288

Lat Bengal Charta Ind Foll 48 Long $10\frac{1}{2}$ Lat 7 Linn 21

Commentarius ad *Prabodhachandrodayam*, a *Rudradeva*, Harihara tarkalankarabhattacharyae filio, scriptus Incipit जनितस्तीयविघ्नेति शम्भुमौलिविधुभ्रमा । भवानीमसचन्द्राणी प्रकाशयतु मे मन ॥ प्रवर्तितो येन निगूढभाव स्फुटीकृतह भवदुर्गमस्य । भूयात शरण्य मम विभ्रमेतप्रबोधचन्द्रोदयनामभेद ॥ श्रीरुद्रदेवकविरत्नो निधन (1 निधनु) मात्यान्निपद्मजतले विनय करोति etc

Act I fol 9[b], II fol 18[a], III fol 24[a], IV fol 31[b], V fol 37[b] VI fol 48[b]

Codex hujus seculi initio exaratus est (WILSON 313)

289

Foll 56–114 (linn 9) *Prasannaraghavam* comoedia a *Jayadeva*, Mahadevae filio e Kundina gente oriundo, scripta et in Sivae festo acta Incipit

चत्वार. प्रथयतु विद्रुमलता रङ्गाङ्गुलिश्रेणय

श्रेय शाणसरोजकोरकरुचस्ते शार्ङ्गिण पाणय ।

भालेप्वब्जभुवो लिखति युगपद्ये पुण्यवर्णावली

कस्तूरीमकरी पयोधरयुगे गङ्गये च श्रिय ॥१॥

Auctor actibus septem Ramae historiam adumbravit In prologo Sutradharas *Gunaramam* fratrem, et ipsum histrionem laudibus extollit et principum australium in aulis artem exercere declarat Quae sequuntur collato codice E I H 937 (=A)[1], e prologo excerpsi नाद्यते सूत्रधार. परितोऽवलोक्य सहर्ष ॥ अये कथममी निजवदनशारदारविन्दनर्तितगिरिनन्दिनीनयनखञ्जनस्य निखिलमुनिजनहृदयरञ्जनस्य विकटजटापटलोत्सगगताडवितगगातरगनिकरस्य मदाकिनीचदनललाटिकायमानमुकुटोपनीतनूतनसुधाकरस्य त्रिभुवननलिननिर्माणनिर्मलविसाकुरस्य भगवत शकरस्य यात्राया परिमिलिता एव पारिषदा । etc प्रविश्य नट ॥ इद मन्मुखेनैव भवतमुदीरयति सामाजिका । यत्किल भरताधिराज ॥ ity ardhokte Sutradharah karnav apidhaya अहह असमञ्जसमसमञ्जस । भवतु । कार्यं तावदाकर्णयामि ॥ Natah भाव अधुना मयैव भवत्सकाशादाकर्णनीय किमिद मसमञ्जसमसमञ्जसमिति ॥ Su नन्विदमेव यत्किल नदति ज्यायसि कनीयसि राजपदमुपन्यस्यते । अह हि भरतमात्रक एव । मम पुनरग्रजन्मा गुणरामनामा राजपदभाजन ॥ Natah भाव कीदृग्गुणस्ते गुणराम ॥ Su ननु नाम्नैव दत्तमुत्तर ॥ Natah, vihasya कथ नाम्नर गुणावगम ॥ etc Su Yah khalu *Ratjanaka namadheyasya* (य त्वलरति° B) rajnah sadasi *Haracha paropanam* náma natakam abhiniya paritushtena rajna samarpitam *rangaviddyadharakhyatim* priyam iva samaditavan ॥ Natah स पुन सप्रति क देशमभिनदयति ॥ Su केनापि दाक्षिणात्यन नटापसदेन मदीयमवेद गुणरामनामेति वदता रगविद्याधरख्यातिरपहृता । तदाकर्ण्य गुणरामस्तामेव दिश प्रचलित । अधुना च श्रुतमस्माभि । यत्किल सुकण्ठनाम्ना गायकेन मैत्रीं विधाय दाक्षिणात्याना भूभुजा सदसि तेन सह रगसगरमुपक्रातवानिति । - -

[1] Hic codex anno 1672 exaratus est

Natah क्व पुनरस्य कवि ॥ Sú sapranayakopam विलासो यद्राधामममरमोनिषन्मधुर कुरगाक्षीविम्बाधरमधुरभार गमयति । क्वाँदृ कौडन्य स तत्र जयदेव घनयुग्मयोरामोदातिथ्य न किमिह महादेवतनय ॥ Api cha लक्ष्मणस्येव यस्यास्य सुमित्रागर्भजन्मन (Sumitra igitur poetae mater fuisse videtur) । रामचन्द्रप दभाजे भ्रमद्भायते मन ॥ etc Jayadeva etiam artis logicae peritus fuisse dicitur नन्वय प्रमाणप्रवीणोऽपि श्रूयते । तदहमस्य कवितातार्किकत्वयाश्चन्द्रिकाचडातपयारेकाधिकरणतामालोक्य विस्मितोऽस्मि ॥ Su य इह विस्मय । येषा कोमलकाव्यकौशलकला लीलावती भारती तथा कर्कशतर्ककर्कशवचनोद्गारेऽपि कि हीयते । य कान्ताकुचमण्डले कररुहा सानन्दमारोपिताते कि मत्तकरीन्द्रकुम्भशिखरे नारोपणीया शरा ॥ etc Denique poetae quidam enumerantur Yasyaş Chorak chikuranikurah, karnapuro Mayuro, Bhaso hasah, kavikulaguruh Kalidaso vilasah । Harsho harsho hridayavasatih, panchabanas tu Banah kesham naisha kathaya kavita kamini kautukaya ॥

Act I fol 67^a, II fol 73^a, III fol 81^a, IV fol 87^b, V fol 96^a, VI fol 103^b, VII fol 114^b

In fine haec leguntur रिङ्द्रिपदपरपेन्दुपुते चशके (l निध्वद्रिपट्पदपेन्दुयुते च शाके) वारे भृगावहिमधाम्नि गते च सिहे मघुर्णमति रघुनाथगुणान्वितो सौ नाम्नप्रबधरसकल्पितचित्तनच लिखितन्वपाहार्य १॥ Quo disticho exemplum illud, ex quo apographon nostrum transscriptum est, anno 1749 exaratum esse declaratur

De codice Havniensi cf Westergaard, p 14

Haec voluminis pars anno 1822 neglīgentissime exarata est (WILSON 165^b)

290.

Charta Europaea Foll 137–190 (linn 7) Madhuraniruddham rupakam, a Chayaní-Chandrasekhara-Rájaguru, Gopínáthae filio, scriptum Incipit भद्राय स्मितकौमुदीमधुरमास्येन्दु etc ३ तदानापयत कि नाम रूपकमभिनेतव्यमिति सावाशे कर्णं दत्वा किमाज्ञापयति भवत मधुरानिरुद्ध नाम रूपकमभिनेतव्यमिति सूत्र सर्वकुय (kavaiklavyam) कतम पुरास्य रूपकस्य रचयितेति न स्मरामि । पुनराकाशे देयोऽनायत रामचन्द्रपदवीमध्ये समस्तोतमामेन्द्रोत्समान्नकमति प्रथमत क्वान्तिमता वित्त पाणीभूत्यामीलितयसरा कृत्वा सर्वकस्यति धीर स्वामनि धीरवेशाद्यप्य य मान्य मन्यते ३ तद्वैशानिमयामत्य सत्य सत्कविकवि साम्य कथा प्रथमस्य चयनीचन्द्रशेखर ५ सूत्र स्मृत्वा मतिरत्येव तस्लिन रूपकं सकलकोविन्द्रयतमस्तान्यपप्राकरणिकरमाम्नोमयानिगामयविगायीनापरागमुरुद्वितीयतनयस्य चयनिचन्द्रशेखरायगुरोरान्मयाधारन भरत्लीनिर्यास

Cf Wilson II Th II, 396 Act I Upáyopanyásas f l 142^b, II Vasantartupravartanam fol 147^b, III Náyakavipralambhas fol 154^a, IV Dhvajabhangas fol 160^a, V Khecharasiddhis fol 167^b, VI Nayakanirnayas fol 175^a, VII Priyatamasamagamas fol 182^b, VIII Aniruddhanandas fol 190^a

Haec folia post annum 1820 exarata sunt (WILSON 229^e)

291.

Foll 30–118 (linn 11–15) Mahanatakam, sive Hanumannatakam, cum Mohanadásae commentario (V) Incipit

कल्याणानाविधानइलिमलमथनम्पावनम्पावनाना-
म्पाथेय यन् मुमुक्षोस्सपदि परपदप्राप्तये प्रस्थितस्य
विश्रामस्थानमेक कविवरवचसा जीवन सज्जनाना-
म्वोज धर्मद्रुमस्य प्रभवतु भवता भूतये रामनाम[1] १
पातु श्रीस्तनपत्रभगमकरीमुद्राङ्कितोरस्थलो
देव सर्वजगत्पतिर्मधुवधूवक्त्राब्जचन्द्रोदय
क्रीडाक्रोदतनोर्नवेन्दुविशदे दंष्ट्राकुरे (danshtra°) यस्य भूर्भाति स्म प्रलयाब्धिपल्वलतलोत्खातैकमुस्ताकृति २
य शैवा[ ] समुपासते शिव इति ब्रह्मेति वेदान्तिनो
बौद्धा बुद्ध इति प्रमाणपटव कर्त्तेति नैयायिका
अर्हन्नित्यथ जैनशासनरता कर्मेति मीमांसका
सो य वो विदधातु वाञ्छितफल त्रैलोक्यनाथो हरि ३

Argumentum fabulae Wilson I I II 363 enarravit Textus recensiones duo exstant antiquior a Mohana dasa tradita, recentior a Madhusudana constituta Mohanadasa passim quidem, ut orationi dissipatae medelam afferret, versus a se factos addidit Quod in prooemio factum est, ubi disticha 4–7 (चासीदुद्दरभूपति°) his verbis inducit इदानीं वचायोजनाय व्याख्याकृदासन श्लोकचतुष्टयम तारयति Sed in universum textum ita tradere videtur, qualem a scholiastis antiquioribus (टीकाकार) accepit Longe majora Madhusudana molitus est, qui non modo librum in pauciores partes contraxit, sed plurima addidit, multa omisit, distichorum collocationem saepe mutavit Mohanadasae textus quum disticha 548 continent, in Madhusudanae recensione 720 inveniuntur Idem in fabulae fine Ramae in coelum ascensum descripsit, cujus rei nulla in recensione altera mentio reperitur

Quae de Hanumate comoediae auctore et Damodara diasceuasta traduntur, ea hoc disticho innituntur, quod in fine codicum A B C D reperitur

रचितमनिलपुत्रेणाथ वाल्मीकिनाब्धौ
निहितममृतबुद्ध्या प्राङ्महानाटक यत् ।
सुमतिनृपतिभोजेनोद्धृत तत्क्रमेण
ग्रथितमवतु विश्वं मिश्रदामोदरेण ॥

[1] Hoc distichon etiam in Khandaprasasti legitur

Act I Janakisvayamvaras distt 52 fol 39ª, II Janakiramachandravilasas distt 30 fol 44ᵇ, III Autpatikas distt 26 fol 49ª, IV Sitaharanam distt 16 fol 51ª, V Sitaviyogas distt 59 fol 60ª, VI distt 45 fol 65ᵇ, VII Setubandhas distt 20 fol 69ª, VIII Dutangadas distt 55 fol 79ᵇ, IX Mantrivakyam distt 40 fol 84ᵇ, X Ravanaprapanchas distt 24 fol 88ᵇ, XI Kumbhakarnavadhas distt 42 fol 94ª, XII Indrajidvadhas distt 17 fol 96ª, XIII Saktibhedas distt 35 fol 101ª, XIV Ramavijayas distt 87 fol 118ª

Haec voluminis pars anno 1817 exarata est (WILSON 228ᵇ)

292.

Lit Devan Charta Ind Foll 227 Long 13 Lat 5

Foll 1–99 (linn 9–13) *Mahanatakam* (B)

Act I fol 12ᵇ, II fol 19ᵇ, III fol 24ª, IV fol 26ᵇ, V fol 37ᵇ, VI fol 44ª, VII fol 47ᵇ, VIII fol 56ª, IX fol 62ª, X fol 66ª, XI fol 73ᵇ, XII fol 77ª, XIII fol 83ª, XIV fol 99ᵇ

In marginibus *Mohanadasae* Kamalapatis filii e Mathura gente oriundi, commentarius brevis et perspicuus adscriptus est Incipit हृदये यत्प्रेरणया समुद्यतो ह निमूढतरबुद्धि· । वन्दे तत्पदकमल गोकुलनाथस्य वेदादे ।१। हनुमन्नाटकसागरशब्दार्थागाधता सुगाधत्व । नेतु कृतसाहसता मम सुधिय· क्षन्तुमर्हन्ति ।२। Mohana aliorum commentatorum (टीकाकार) sententias nonnunquam repetit, *Rasodadhi*, librum rhetoricum a se scriptum (मद्दीयरसोदधा) saepissime citat, alios ejusdem generis libros haud paucos excerpit quorum in numero rariores hos enotavi Kalavilasa, Kamavatara Natakavatara, Panchasayaka, Virabhanu, denique *Charaka* lexicon

De codice Parisiaco cf Hamilton p 81, de Berolinensi Weber Catal p 163

Haec voluminis pars circiter annum 1820 exarata est (WILSON 230ª)

293

Lit Devan Charta Ind Foll 125 Long 13½ Lat 6½

Foll 1–89 (linn 13–16) *Mahanatakam* cum *Mohanadasae* commentario (C)

Act I fol 10ª, II fol 15ᵇ, III fol 20ª, IV fol 22ª, V fol 31ª, VI fol 36ᵇ, VII fol 40ª, VIII fol 50ᵇ, IX fol 55ᵇ, X fol 59ᵇ, XI fol 65ª, XII fol 67ª, XIII fol 72ª, XIV fol 89ª

Haec folia anno 1822 negligenter exarata sunt (WILSON 168ª)

294

Foll 138–200 *Mahanatakae* textus (D)

Act I fol 143ᵇ, II fol 147ᵇ, III fol 150ᵇ, IV fol 152ª, V fol 159ᵇ, VI fol 164ᵇ, VII fol 166ᵇ, VIII fol 172ᵇ, IX fol 176ª, X fol 179ª, XI fol 184ª, XII fol 186ª, XIII fol 190ᵇ, XIV fol 200ª

Haec folia post annum 1822 exarata sunt (WILSON 167ᵇ)

295

Lit Bengal Charta Ind Foll 164 Long 16½ Lat 3½ Linn 5

Foll 1–98 *Mahanatakam*, e *Madhusudanae* recensione (E) Incipit

विश्वेशो व· स पायात्रिगुणसचिवता योऽचलस्यानुवार
विष्वद्रीचीनसृष्टिस्थितिविलयमन· स्वेच्छया निर्मिमीते
यस्येयत्तामतीत्य प्रभवति महिमा कोऽपि लोकव्यतीत
स्यतो यश्चक्षुराद्यैरपि निपुणतमो वीक्षणादिक्रियासु १

Act I fol 8ᵇ Videhatanayalabhas (Rec A I, 1–I, 25), act II fol 16ª Vaidehisuratam (Rec A. I, 26–II 30)[1], act III fol 29ª Vaidehiharanam (Rec A III IV), act IV fol 38ᵇ Ramad Bálivadhas (Rec A V), act V fol 50ᵇ Sandesaharanam (Rec A VI), act VI fol 67ª Sagarabandhanam (Rec A VII), act VII fol 76ª Dutangadas (Rec A VIII), act VIII fol 79ᵇ Mayaravaṇas (Rec A IX), act IX fol 98ᵇ Svargarohaṇam

In fine actuum singulorum mutatis mutandis hoc distichon legitur इत श्रीलहनूमता विरचिते श्रीमन्महानाटके वीरश्रीयुतरामचन्द्रचरिते प्रत्युद्धृते विक्रमै । मिश्रश्रीमधुसूदनेन कविना सन्दर्भसज्जीकृते स्वर्गारोहणनामकोऽत्र नवमो यातोऽङ्क एवेत्यसौ ॥ Personarum nomina aliaque ad rem scenicam pertinentia plerumque addita sunt

Hujus recensionis textus a Kalikrishna Bahadur cum interpretatione Anglica Calcuttae anno 1840 editus est

Codex post annum 1820 exaratus est (WILSON 172ª)

296.

Foll 90–125 (linn 13) *Mudrarakshasam*, comoedia a *Visakhadatta*, Prithus filio, Vaṭesvarae nepote, scripta, actus septem continens

Act I fol 97ª, II fol 103ª, III fol 108ª, IV fol 112ª, V fol 118ª, VI fol 122ª, VII fol 125ª

[1] In fine hujus actus quindecim disticha consulto se omisisse in eorumque locum Rámáyanae versus nonnullos se substituisse editor Calcuttensis ingenue profitetur

Haec fabula a *Wilsone* l l Anglice versa est Textus Calcuttae anno 1831 editus est De codice Parisiaco cf Hamilton, p 80, de Berolinensi Weber Catal p 162

Haec voluminis pars anno 1821 exarata est (Wilson 168^{b})

297.

Lit Devan Charta Ind Foll 177 Long $13\frac{1}{2}$ Lat $5\frac{1}{2}$

Foll 1–54 (linn 9) *Mudrárákshasam*

Act I fol 12^{a}, II fol 21^{b}, III fol 30^{a}, IV fol. 36^{a}, V fol 44^{a}, VI fol 49^{b}, VII fol 54^{a}

Haec folia anno 1821 exarata sunt (Wilson 165^{a})

298

Lit Devan Charta Europ Long 14 Lat $7\frac{1}{2}$ Linn 9

Mudrárákshasam

Act I fol 22^{a}, II fol 39^{a}, III fol 52^{b}, IV fol 64^{a}, V fol 78^{a}, VI fol 87^{b}, VII fol 94^{b} Sequitur locorum Prakriticorum, qui in actu quinto occurrunt, interpretatio Sanskritica Eadem per actus omnes post sententias Prakriticas in textu ipso adscripta est.

Codex anno 1823 exaratus est (Wilson 169)

299.

Foll 38–62 (linn 10) *Mudrárákshasae* fragmentum, actum primum et secundi partem continens Locos Prakriticos interpretatio Sanskritica proxime sequitur Desinit in verbis चाहितुडिकमुपमृत्य दसो सु समपादस-प्पदमने

Haec folia post annum 1820 exarata sunt (Wilson 232^{b})

300

Foll 63–108 (linn 12) *Vateśvarae*, Gauripati a filii, ad *Mudrarákshasam* commentarius Incipit कल्याण कल्पवृक्ष etc ॥१॥२॥ श्रीमानधीत्य नयनाटककोशशब्द तत्वाद्युपास्य च गुरु-नयमातनोति मुद्राविमुद्राविमुद्रितनयां मुणस्वसिधुगौरीपतस्तनयमिश्र वटेश्वराख्य ॥३॥ Ad res politicas illustrandas *Nayasura* et *Nayalochana* libri frequentissime laudantur

Act. I fol 73^{a}, II fol 81^{b}, III fol 91^{a}, IV fol 97^{b}, V fol 102^{a}, VI fol 105^{a}, VII fol 108^{a}

In prologi explicatione (fol 63), folii unius lacuna significata est.

Haec folia anno 1821 negligenter exarata sunt. (Wilson 232^{c})

301.

Lit Devan Charta Ind Foll 154 Long foll 1–31 12 foll 32–58 $10\frac{1}{2}$ foll 59–154 10 Lat foll 1–95 4 foll 96–131 3 foll 132–154 4

Foll 1–31 (linn 11) *Yayáticharitam*, quae comoedia actus septem continente, *Rudradeva* Yayátis et Sarmishthae amores celebravit (A) Incipit सभारम्न etc अभिरामपर्मतन यता यमपि नपीकृता इव सम ॥ कन्दर्पदीहृ-दयपिरचितं नयनाटकमपतारयाम ॥

Cf *Wilson* H Th II, 388 Comoedia *Sarmishṭhá-yayáti* appellata in Sáhityadarpana memoratur

Act I f l 5^{a}, II fol 9^{a}, III fol 12^{b}, IV fol 18^{b} V fol 23^{a}, VI fol 27^{b}, VII fol 31^{b}

Haec folia anno 1801 parum accurate exarata sunt (Wilson 308)

302.

Lit Devan Charta Ind Foll 21 Long 13 Lat $9\frac{1}{2}$ Linn 27

Yayáticharitam (B)

Apographon e praecedenti exemplo post annum 1810 factum (Wilson 344)

303.

Foll 40–72 (linn 9) *Ratnávali* comoedia, ab *Harshadeva* rege composita. (A)

Act I fol 47^{b}, II fol 56^{a}, III fol. 63^{b}, IV fol 72^{a} Haec comoedia a *Wilsone* l l Anglice versa est, textus Calcuttae anno 1832 prodiit De codice Parisiaco cf Hamilton p 73

Haec voluminis pars anno 1821 exarata est. Verba lineolis supra positis separata sunt (Wilson 166^{b})

304

Lit Devan Charta Ind Foll 106 Long $9\frac{1}{2}$ Lat 4

Foll 1–53 (linn 8) *Ratnaval* (B)

Act I fol 11^{b}, II fol 27^{b}, III fol 39^{b}, IV fol 53^{b}

Haec folia anno 1821 parum accurate exarata sunt (Wilson 492^{a})

305

Lit Bengal Charta Ind Foll 52 Long 12½ Lat 8½ Linn 28–31

Vidagdhamadhavam, comoedia *Rupae* tributa, anno 1549 composita. Incipit

सुधाना चान्द्रीणामपि मधुरिमोन्माददमनी
दधाना राधादिप्रणयघनसारै सुरभिता ।
समन्तात्सन्तापोद्गमविषमससारसरणी-
प्रणीता ते तृष्णा हरतु हरिलीलाशिखरिणी ॥१॥
अपि च ॥ अनर्पितचरीं चिरात्करुणयावतीर्ण कलौ
समर्पयितुमुन्नतोज्ज्वलरसा स्वभक्तिश्रियं ।
हरि पुरटसुन्दरद्युतिकदम्बसन्दीपित
सदा हृदयकन्दरे स्फुरतु व शचीनन्दन ॥२॥

नान्द्यन्ते सूत्रधार । अलमतिविस्तरेण ॥ भा भो समाकर्ण्यता । अद्याह स्वप्नान्तरे समादिष्टोऽस्मि भक्तावतारेण श्रीशङ्करदेवेन[1] ॥४॥ अये ताण्डवकलापण्डित इह किल पल्लवीचक्रचेतोवृत्तिमकरालयस्य निरवद्यवेणुवादनविद्यास्वाध्यायसिद्धीना प्रथमाध्यापकस्य सुगन्धिपुष्पावलीसौन्दर्यतुन्दिलायामरविन्दवान्धवनन्दिनीतीरान्त काननलेखायामवलम्बितमत्तपुंस्कोकिलललीलस्य परमानन्दवर्द्धिनि गोवर्द्धननितम्बे सम्भूतनव्याम्बुराडम्बरस्य किशोरशिरोमणेर्नन्दनन्दनस्य प्रेमभराकृष्टहृदयो नामादिग्देशत साम्प्रत रसिकसम्प्रदायो (°samudayo) वृन्दावन विलोकनोत्कण्ठया केशितीर्थपायकण्ठे समीयिवान् ॥५॥ स च धन्य ॥

कृत गोपीवृन्दैरिह भगवतो मार्गणमभू-
दिहासीत्कालिन्दीपुलिनवलये रासरभस ।
इति ध्याय ध्याय चरितमसकृत्तोकुलपते
र्लुठन्नुद्धाप्योऽयं कथमपि दिनानि क्षपयति ॥६॥

तदिदानीमेतस्य भक्तवृन्दस्य मुकुन्दविशेषोद्दीपनेन वहिर्भवत प्राणा कामपि तस्यैव केलिसुधाकल्लोलिनीमुल्लासयता परिरक्षणीया भवता मत्कृपैव ते सामग्रीं समग्रयिष्यति इति । तेनाद्य जगद्गुरोरस्य निदेशमेवानुवर्त्तिष्ये । प्रविश्य पारिपार्श्विक । भाव भवता निवद्धस्य विदग्धमाधवनाम्नो नवीननाटकस्य प्रयोगानुसारेण गृहीतभूमिका कुशीलवा रङ्गप्रवेशाय त्वद्भवन्तमनुज्ञापयन्ति ॥८॥ सूत्र ॥ मारिष । निर्मितं किमिति तद्याटकपरिपाटीभिर्गुणिकापरिग्रह । यत्र विमृष्य भवतु ।

ममास्मिन् सन्दर्भे यदपि कविता नातिललिता
मुद भास्यन्त्यस्या तदपि हरिनाम्नाद्भुतगणा ।
अप कालग्रामाप्रवनगरिमोत्तारसरसा
सुधी को वा कौपीरपि नमितमूर्द्धा न पिबति ॥९॥

Cf *Wilson* II Th II, 393 Act I Venunádavilasas fol. 8ᵇ, II Manmathalekhas fol 16ᵇ, III Radhásangas fol 41ᵃ, IV Venuharaṇam fol 30ᵇ, V Rádhá prasadhanam fol 36ᵇ, VI Saradviharas fol 43ᵇ, VII Gauritirthaviharas fol 107ᵃ

[1] प्रद्युम्नकुण्डतीरवर्त्तिना गोपेश्वरनाम्ना Schol

In fine haec leguntur नन्दसिन्धुरवाणेन्दु (? बाणेन्दु°) सख्ये सवत्सरे गते । विदग्धमाधव नाम नाटक गोकुले कृत ॥

In marginibus commentarius brevissimus auctoris anonymi adscriptus est Incipit श्रीकृष्णचैतन्यो जयति ॥ वृन्दाटवीश्वरसगुणवर्णन तेनैव एकन कर्मणा भाजमानश्रीरूपनामगुणसूचककाव्यरत्न सचित्रसम्पुटमलकुरुता etc

Codex post annum 1810 nitide exaratus est. (Wilson 343)

306

Lit Bengal Foll 99–164 *Venísanharas Bhatta-Narayanae* comoedia. (A) Incipit

निषिद्धैरप्येभिर्लुलितमकरन्दो मधुकरै
करैरिन्दोरन्तश्छुरित इव सम्भिन्नमुकुल ।
विधत्ता सिद्धि नो नयनसुभगामस्य सदस
प्रकीर्ण पुष्पाणा हरिचरणयोरञ्जलिरय ॥
अपि च ॥ कालिन्द्या पुलिनेषु केलिकुपितामुत्सृज्य रासे रस
गच्छन्तीमनुगच्छतोऽश्रुकलुषा कसद्विषो राधिका ।
तत्पादप्रतिमानिवेशितपदस्योद्भूतरोमोद्गते-
रक्षुण्णो (? °क्षुणोऽ) नुनय प्रसन्नदयितादृष्टस्य पुष्णातु व ॥
अपि च ॥ दृष्ट सप्रेम देव्या किमिदमिति भयात्सम्भ्रमाच्चासुरीभि
शान्तान्तस्तत्त्वसारै सकरुणमृषिभिर्विष्णुना सस्मितेन ।
आकृष्यास्त्र स गर्वैरुपशमितवधूसम्भ्रमैर्दैत्यवीरै
सानन्द देवताभिर्मयपुरदहने धूर्जटि पातु युष्मान् ॥

नान्द्यन्ते सूत्रधार ॥ श्रवणाञ्जलिपुटपेय विरचितवान् भारताख्य-मममृत य तमहमरागमकृष्ण कृष्णद्वैपायन वन्दे ॥ अलमतिविस्तरेण ॥ तत्रभवत ॥ परिषदग्रे विज्ञापयामि etc यदिद कवेर्मृगराजलक्ष्मणो[2] भट्टनारायणस्य कृतिरभिनव वेणीसहार नाम नाटक प्रयोक्तु व्यवसिता स्म ॥

Argumentum fabulae *Wilson I I II* 335 enarravit. Act I fol 107ᵇ, II fol 117ᵇ, III fol 130ᵃ, IV fol 140ᵃ, V fol 148ᵃ, VI fol 164ᵇ De codice Parisino cf Hamilton p 79, de Berolinensi Weber, p 163 Ed tio Bombayana lapide expressa a Burnouf (Journ As 1848, I p 69) memoratur

In marginibus locorum Prakriticorum interpretatio, et glossae paucae leguntur

Codex post annum 1810 satis accurate exaratus est. Numerus 45 a scriba praetermissus est, nihil vero desideratur (Wilson 172ᵇ)

[2] Jagaddhara मृगराजलक्ष्मणः सिंहचिह्नस्य Glossae in cod A adscriptae मृगराजश्चह्न स एव चिह्न यस्य । कविषट्कस्येति यावत । इट्ट इति कश्चित् । यद्वा सिंहसदृशस्य । यद्वा पशुपतिप्रधानस्य । Quae ultimo loco expl cat o propon tur haud sc o an veritati proxima s t Qui enim an malum dominum pro ins gni gerit, is Pásupata esse poss t

307.

Foll 100–147 (linn 9) *Venísanháras* comoedia, in hujus apographi subscriptionibus *Venísamvaranam* appellata (B)

Act I fol 105^b, II fol 113^a, III fol 122^b, IV fol 128^b, V (fol 136^a), VI fol 147^a

Haec folia anno 1821 exarata sunt Inde ab actu quinto lacunae permultae significatae sunt (WILSON 230^b)

308

Lit Devan Charta Ind Foll 118 Long 12 Lat $5\frac{1}{2}$

Foll 1–29 (linn 8) *Venísanharae* fragmentum, actus duos primos et majorem tertii partem continens (C) Desinit in verbis तदच कुरुते द्रोणात्मज क्रोधन ॥३०॥ राजा ॥ तस्म तथाविधस्य क एकस्या

Haec folia anno 1821 exarata sunt (WILSON 228^a)

309

Foll 73–119 *Jagaddharae* ad *Venísanharam* commentarius Incipit कठस्थाहिमणीविभूषिततनू etc

Act I fol 87^a, II fol 93^a, III fol 99^a, IV fol 105^b, V fol 111^a, VI fol 119^b

Jagaddhara in explicandis poetae verbis et brevis et perspicuus est textuque satis integro videtur usus esse Ut exemplo uno utar disticha duo additicia (जयति १, उत्तिष्ठत्या ५) quae in prologi exordio in codicibus B C leguntur ne syllaba quidem tangit

De codice Berolinensi *cf* Weber, *p* 163

Haec folia intra annos 1820–1822 exarata sunt (WILSON 166^c)

310

Lit Devan Charta Ind Foll 18 Long $12\frac{1}{2}$ *Lat* 8 Linn 28

Saradatilakam a *Sankara* compositum, opus ad genus Bhana dictum pertinens Incipit जयति नवदुकूले कलिकालेपनीत स्फुरिति जयनभागे छादित चद्रपादे तदपनयनबुध्या तत्र लोलाग्रहस्ते पुनरपि निजनाथे स्मेरवक्त्रा भवानी ॥ etc पुरा खलु पुरदरादिवृदारकवृदवदनीयचरणारविदस्यामदकदलितानदकदम्य कात्यायनीसनाथस्य विश्वनाथस्य निरतरनिवासतया सफलितसकलपुण्यराशया काश्या शर्वाणीरमणसपर्यासमर्पितनमस्याना सदस्यानामसमा कमसौ कर्णरसायनीकृत तत्वैर्वै कोविदैरुदीरिता निखिलरसपरीवाह परिस्फुरती किरन्ती ॥ शकर सकलसत्कविमान्य साहितीसरसकाव्य विलास शारदातिलकमुज्ज्वलशय्याकोमल खलु वभाण सभाण ॥

Cf *Wilson* H Th II, 384 Tanta inter hunc et *Şankarachetovilásam* librum in sermonis artificus similitudo intercedit, ut ab eodem auctore utrumque scriptum esse conjicere liceat

Apographon post annum 1824 factum est (WILSON 302)

311.

Foll 14–45 (linn 8) *Hasyárnavaprahasanam*, comoedia a Jagadisvara composita Incipit स्वेदस्विदित साद्रचदनचय ॥ etc Cf *Wilson* H Th II, 408 Act I finitur in fol 34^a

Haec folia Varanasiae a Ramachandra Kasmirensi anno 1821 exarata sunt (WILSON 514^b)

312.

Foll 132–154 (linn 7) *Hasyarnavas* comoedia, Bhavanicharanae cura literis Bengalicis anno 1835 impressa quae editio satis rara est Locorum Prákriticorum interpretatio desideratur (WILSON 308^g)

313.

Lit Devan Charta Ind. Foll 21 Long $10\frac{1}{2}$ Lat $9\frac{1}{2}$ Linn 18

Karpuramanjari, *Rajasekharae* comoedia, lingua Prakritica scripta, actibus quatuor constans, qui *javanikantara* appellantur Fabula ad genus *sattaka* dictum refertur Incipit भद्द भोदु सरस्स देश कइणो ग्रदतु वासा इणो etc

Act I fol 6^b, II fol 12^a, III fol 16^a IV fol 20^b

Codex post annum 1830 exaratus est (MILL 67)

E CHRONICA, NARRATIONES, FABULAE

314.

Lit Devan Charta Ind Foll 188 Long 14 Lat $5\frac{1}{2}$ Linn 9

Insunt in hoc codice opuscula varia, quibus regionis Kasmirensis historia tractatur

Foll 1–80[a] *Rajatarangini* Kasmirae regum historia, a *Kalhana* Champakae filio, anno 1148 composita

Lib I fol 12[a], lib II fol 17[b] Liber tertius desideratur Lib IV fol 48[a], lib V fol 65[b], lib VI fol 80[a] Libri sex primi cum interpretatione Francogallica, septimus et octavus sine textu, a Troyer Parisiis a 1840–1852 editi sunt Cf Wilson, 'An Essay on the Hindu History of Cashmir,' in As Res vol XV

Foll 80[a]–156[a] *Jainatarangini* (fluvius a Jaina rege derivatus), auctore *Srivara*, Jonarajae discipulo, qui historiam Kasmirensem inde a Zainu-'l-abidina (زين العابدين) usque ad Fath Shah, i e Wilsone teste, ad A D 1477 continuat

Opus in quatuor libros (taranga) divisum est Prooemii disticha nonnulla desiderantur Incipit परिच्छेदेन शुक्ला भारती मम तथापि सकल चित्तपदात्तत्रिजगत्त्रय ॥ Liber I septem capita habet 1 fol 86[a] Mallasilayuddhavarnanam, 2 fol 87[b] Shattrinsadvarshe durbhikshavarnanam, 3 fol 92[b] Adamakhananirvasanam Hajyakhanasanyogivarnanam, 4 fol 94[b] Pushpalilavarnanam, 5 fol 99[a] Kramasaroyátravarnanam, 6 fol 100[a] Chitropachayasilpavarnanam, 7 fol 111[a] Jainasahasvaryanam Lib II Haidarasahavrittantavarnanam, desinit in fol 115[b] Lib III Hassanasaharajyavrittantavarnanam, fol 133[a] Lib IV Phathasaharajyapraptis, fol 156[a]

De codice Berolinensi cf Weber Catal p 165

Foll 156[a]–188[b] *Rajavalipataka*, cujus auctor in editione Calcuttensi *Prajyabhatta* appellatur In codice nostro titulus falsus *Kalhanakritarajatarangini*, legitur Incipit नमश्चराचराकारधारिणे etc ॥ श्रीजोनराजविबुधश्रीवराभ्यां मनोरमे कृत द्वापश्चिमपीत ग्रंथ राजावलिद्वय गंगाभगवतीतीर्थे स्थाने धन्यस्वभूपित' राजावलियताका (i e Rajavalipatakám) स्वा राज्ये फतिहभूपते etc Auctor historiam inde a Fath Shah ad Akbar continuat Lib I fol 173[a] desinit in verbis इति ताहिरालयपरश्चयर्णेन Lib II incipit राज्य माज्योकसानादयत्वा दौलतचक्रक etc Desinit पुराणनगरीदाहे सा यमीभी नगरी नवा सपत्नीविरहे जाते न्यतनो देववल्लभा ॥

Haec opera omnia Calcuttae anno 1835 impressa sunt quam editionem satis raram consulere non potui

Codex anno 1834 negligenter exaratus est Libri, capita, disticha distincta non sunt (MILL 20)

315.

Lit Devan Charta Ind Foll 139 Long $11\frac{1}{2}$ Lat $7\frac{1}{2}$ Linn 12

Jonarajae Rajatarangini Auctor, qui sub Zainu-'l abidina rege vixit, historiam Kasmirae a Jayasinha, Sussalae filio, usque ad tempora sua continuat In prooemio haec leguntur

रसमय्या गिरा यृष्टा नित्यताहृत्स्यमापिपत् ।
स्य श्रीजयसिंहात तत्कीर्ति कन्हणद्विज' ॥
ततो देशाद्दिदेषेण तद्भाग्यैरपापि वा ।
कविरीक्सुधया कश्चिन्नाजिजीवापराश्रपान् ॥
श्रीजैनोल्लाभदीने स्वा समयच्छति रक्षति ।
जोनाराजाभिधस्तेषामुद्यतो वृत्तवर्णने ॥

Desinit in distichis श्रीजाकाट्टाधिपत्य च मरेम्कारपद ददौ । ठक्कुरायाब्दाख्याय महाग्रामाश्च पत्तला । ठक्कुरेभ्यो परेभ्यो सावपि मान्यतया सम । महाग्रामसहस्राणि यथेष्ट प्रददौ नृप' ॥

Codex anno 1822 a Sadasukha Indraprasthae (फरीजनहिताय) satis accurate exaratus est (WILSON 391)

316

Lit Devan Charta Europ Foll 42 Long $12\frac{1}{2}$ Lat 9

A Foll 1–4 Septimi *Kalhanae* historiae libri disticha 117 Incipit या मातुले जनि निर्मले पितृकुले श्लाघ्या तनुयथसा ॥ त्व सध्याहितसन्निधिर्मम जयारम्भे परे खेलसि सध्यावदनसाध्यमूयगिरिजास्तुत्यैदृशीवाकछले यसध्यामपि वदते स्म स जगत्प्रीयातु गौरीश्वरः १ ॥

B Foll 5–15 alterum *Rajavalipatakae* librum continent, ex alio codice atque apographon Millianum transscriptum

Haec folia post annum 1810 exarata sunt (WILSON 393[a])

317.

Hujus voluminis foliis 68 et 69 disticha 20 continentur nescio unde desumta, quibus series regum quorundam enumeratur, qui a *Paramara*[1] descendisse fe-

[1] Cf Transact R S I 207 sqq

runtur Incipit परमार इति ख्यातो शौनकर्षिसुत पर. । यो जघान पितुर्वैरे यज्ञविघ्नपरान् परान् १

Paramára, Saunakae filius Dharma Deva Kanaka Vikrama Rudrachhatra Ujjendra (धारानगरतो गत्वा क्वचिद्दिग्विजये विभु । चक्रारोज्जयिनीं लोके देवधानीमिवा पर ७) *Bhoja* (isque Bhojapurim condidisse fertur) Gunala Udayajit Ranadara Tejasinha Nira Dhira Uditadambara (?) Santanu Ahankara Durlabha Rama Sangrama Ugrasena Holasinha Narayana (Mallopanamaka) Mandhatri *Prataparudra* (Bhojapuryam jata) Horilasinha Chatradharin

Haec folia hujus seculi literatura exarata sunt (WILSON 426[1])

318

Hujus voluminis foliis 97–130 (linn 10–12) *Rasikaramanam* carmen a *Raghunatha* scriptum continetur Incipit श्रीलंबोदरमेकदंतममलं नत्वार्थसिद्धिप्रदं कर्पूरादिसुगंधवस्तु निचयैरभ्यर्च्य गौरीसुत । उद्दहन्मदपानमत्तमधुपावादश्रुतिस्वहिम व्यक्त वच्मि गुणान्महामतिसुतस्येशस्य दुर्वासस । १ वक्तुं यस्य गुणान् सहस्रवदनो जिह्वाद्विसाहस्रकैर्नाल को महिमानमस्य मनुज स्वस्वास्यधीर्वर्णयेत । किंवाकाशमपारमत्र गरुडश्येनादिपक्षीश्वरा ह्यात्मायस्थितशक्तिसारनिहिता सुन्नयति क्रमात् । २

Auctor XVIII capitibus *Durvasasis*, doctrinae Vaishnavae praeceptoris, vitam et res gestas verbose et parum ornate adumbravit Argumentum carminis hoc In Naimishakanana regione (I 8) Kanyakubja urbs (I, 14) sita est (देशेऽस्ति तस्मिन्किल कन्यकुब्जाभिध महत्पत्तनमिंदिराया) Ibi Karunakara sacerdos (III, 1) cum Mahámati uxore (III, 9) vixit Iique filio (III, 26) Padmanabha (IV, 17) nomen indiderunt Is inde a prima juventute studiis religiosis deditus, imprimis Vishnum coluit (जितेंद्रियो जितात्मा च भिक्षाशी कंदमूलभुक् । शिखी यज्ञोपवीती च नारायणपरायण IV, 21) Brahmacharinis gradum (IV, 24) assecutus, domum patriam reliquit, et Bharatisri Nrisinha magistro (IV, 26), Prayagae vivente, pietatem et animi disciplinam exercuit A magistro *Durvasas* nomine donatur (IV, 29) Vitae sanctitate placatus, Vishnus ei se revelat (V, 2), cujus dei variae in mundo manifestationes (avatara) a Durvasase celebrantur (V, 17) Vishnus Durvasasem novam ipsius esse manifestationem declarat jamque olim in Atris domo natum esse (V, 18 19 इत्थ स्तुतो नरहरि पुनराबभाषे त्वं तावदत्र भुवनेऽसि ममावतार । ह्यात्मानमत्रिभवने किल पुत्रजात किं न स्मरस्यभिधया सुमतेऽनघैव ॥१८॥ योऽहं स त्वं च त्वं चाहं न भेदोऽस्त्यावयो क्वचित् । इत्थं मतिं किमु न ते यदि त्वं तपसि स्थित ॥१९॥) Durvasas, omnium locorum sacrorum (tirtha) visendorum voto facto (VI, 1), cum discipulis profectus in Nandanakanana (VI, 7) a leone incurritur Is, a Durvasase virga tactus, formam divinam induit, seque Brihadasvam, Gandharvarum regis filium, esse declarat, olim a viris sanctis propter nimiam venandi cupidinem in leonem mutatum Inde Durvasas *Purushottamam* regionem adit, ubi Gajapati *Pratáparudra* regnavit (VII, 3 राजा गजपती रुद्रप्रतापाख्यो विराजते । यत्र देवी रमा नित्यं रमते स्वविभूतिभि)[1] Dona magnifica a rege accepta Haradasae sacerdoti, filiae dotem quaerenti impertitur Jagannatham adorat (VIII, 8) Narasinhae magistri morte nuntiata (IX, 1) Prayagam revertitur Sepultura facta in Kamarupam (12) indeque Mallapuram urbem (13) proficiscitur Ibi Brahmaputra lacus sacer, Níla mons, Rama regionis rex fuit (ब्रह्मपुत्रो ह्रदो नाम्ना तीर्थं परमपावन । यकास्ति स्वच्छपाथोभि पूर्णो यत्र तमोपह ॥१४॥ यत्र नीलस्तु नाम्ना वै पर्वत शोभते सदा । नानाद्रुमलताकीर्णो निर्झरैरुपशोभित ॥१५॥ यस्मिंस्तु नगरे रम्ये तद्देशाधिपतिर्महान् । श्रीरामाख्यो नृपो नित्यं वसति श्रीपतिप्रिय ॥१६॥) Durvasas Mukundamisrae sacerdotis hospitium accipit (25) Cum Rama rege preces mysticam communicat, qua uxor ejus eousque sterilis filium concipit (X, 8) Ibidem bráhmanam quendam leprosum sanat (18) Iter pergit, hosque locos visit Bhramarakunda in monte Níla (XI, 2 तत्र स्नात्वा मुनिवर कामाक्षा समपूजयत् । देवी भवहृदा नत्वा शिष्यस्तैरुपासित ॥४॥ ततो रूपेश्वर देव दुर्वासा सननाम ह । तत स च यथावृत्तकोटिलिंग महामुनि ॥५॥ तानि नत्वा स तु कामुकेश्वरमपूजयत । दुर्वासास्तापसश्रेष्ठ शिष्यस्तैरुपासित ॥६॥ तत स फलगाख्ये (?) तु गिरौ तिष्ठतमादरात् । यशोमाधवमानम्य ब्रह्मसागरमाययौ ॥७॥), Brahmasagara (7), Gangasagarasangama (8), Kundaraka (9), Mahanadi sagarasangama (महानदीसागरसंगमे स स्नात्वा जगन्नाथमनंतमाद्य । ययौ नमस्कर्तुमघापह वै क्षेत्रे स्थित वै पुरुषोत्तमाख्ये ॥११॥ जगन्नाथं नमस्कृत्य कूर्मदेव ननाम स । कूर्मं नमस्कृत्य जयनृसिंह समपूजयत् ॥१२॥), Rajamahendratirtha, Godavarisangama (13), Vidyanagara (तुंगभद्रा नदी यत्र विरूपाक्ष शिव स्थित ॥१३॥ विरूपाक्ष नमस्कृत्य तुंगाभद्र ननाम स । त्रिणामल्ल (?८) नमस्कृत्य श्वेतावरमपूजयत् ॥१५॥), Gosamadhi (17), Kameri Kumbhakarna (18), Tejaura (19), Setubandha (20), *Mathura* (तत स च मुनिर्मानी मथुरामाजगाम ह । तिपथा मथुरा गत्वा मुखनाथमपूजयत् ॥२१॥ मथुरामाजगामाथ दुर्वासास्तापसेश्वर । रघनाथ ततोऽगमत्), Ranga

---

[1] An inadvertendum est quod Sterling in As Res XV 284 tradidit It is added that about this time Chytunya or Chytan Mahaprabhu (i e चैतन्य) came from Naddia in Bengal to visit the temple of Jagannáth and that he performed miracles before the Raja (Pratáparudra)

natha (22), Chandrakumáraşikhara (23), Ujjvala Narasinha[1], Mallikarjunasringa (24), Trimalla, Tripati, Sivakanti (25), Vishnukanti, Pakshitirtha (26), Vedarna, Karasvamin (27), Trinagaritirtha (लघिकाक्षोक्लिा चैव यत्रदे तापसेश्वर ॥२८॥ तत कन्याकुमारीं स यत्रदे मुनिसत्तम । आदिकेशवमभ्यच्य पद्मनाभ ननाम ह ॥२९॥), Trinavallitirtha (30), Papavinasanatirtham Atitirtha (? सोतितीर्थं जगाम ह MS 31), Tilaganjitirtham (तत स तिलगञ्जीति तीर्थं) Kevalaputra (32), Chaurabhavani, Kajjalitirtha (33), Şringerimatha, Tungabhadranad tirtha (34), Vatsanurakatirtha (35), Kotilinga, Bhatkala (36), Gokarnalinga, Chandragutigiri, Tapodhama (37), Brahmaparvata, Nasikatryambaka, Chitrasinha (38), Vajrayogini, Unaitirtha (38[b] स वज्रयोगिनीं पश्चाद्दृष्टासा ननाम ह । तत स मुनिशार्दूल ऊनाईतीर्थमागमत ॥३८॥), Kardamesvara, Tapatisangama (39), Revasangama (40), Mahisangama, Sabhramati (41), Şvetaparvata, Guptaprayaga (41[b]), Mula Dvaravati, Madhavaprachi (42), *Prabhása* (43 यत्र प्राची सरस्वती), Mulamádhava (44 दृष्टीमूर्यमभ्यर्च्य मूल माधवमाययौ), Raivatagiri, ubi Mrigikunda tirtha (45), Saravaparvata, Bilesvara, Laghu Dvaravati (ततो बिलेश्वर पूज्य लघुद्वारवतीमगात् ॥४६॥), *Dvaraká*, ubi Chakratirtha sacrarium, Gomati fluvius, eoque tempore Bhima rex fuit (48), Şankhoddhára (62), Pindarakatirtha (63), Ambaranagari, Prayaga, Asapuri Sindhusamudrasangama (ततोऽम्बराख्या नगरीं प्रयागमाशापुरीमभ्युपसाद्य पश्चात् । सिन्धोः समुद्रस्य च सगम स मुनिर्ययौ तापससघयुक्त ॥६४॥ तत्र स्नात्वा मुनिवरो हिंगुलाजामपूजयत), Dharatirtha (65), Kataksha kshetra, Gorakshyáttra (ततश्चित्ता नमस्कृत्य गोरक्षाट्ट समाययौ ॥६६॥), *Kaşmíradeşa* (67), Manimahesa, Nagarakoti (? चाग मत्रगरकोटिकृतायसति शिवा ॥६८॥), Prithudaka, Sarasvati nadi (69), Vasishthaprachi, *Kurukshetra* (70), Haridvara, Hrishikesa, Devaprayaga (71), Saptadháratirtha (ततः स सप्तधाराख्य तीर्थं परमपावन । जगाम मुनिशार्दूलो यत्र गगास मन्वया ॥७२॥), Kedarasambhu, Rudraprayaga (73), Nandaprayaga Karnaprayaga (74), Badarivasrama (75), *Hastina pura* Suklakshetra (76), Naimishakanana, Mitrisha (sic), *Ayodhya* (77 सरयूाख्या नदी यत्र तीर्थं परमपावन ॥७८॥ स्नात्वा च तत्रापि मुनिः स रघूत्तमानर सम्यगियाय हर ।), Manasa saras (79), Harikshetra, Muktikshetra Gallaki nadi (80), Nilakantha, Chhachhiká, Kauşiki nadi (81), Kanakávinadi (82), Bhramarakunda (84) Inde Durvásas ad Madhyadesae sacraria visenda proficiscitur Cap XII Brahmaputra hrada (2 snatva cha tatra *Tribhuktirajam* ajagama, tam pujayitva vidhivat etc), Vanmati nadi (3), Dadarisangama, Dyunadisangama (4), Vaidyanatha Gaya, Kasi (5)[2], Prayaga (18), Mathura (19), Kálanjaraparvata (20), Dhavalagiri, ubi Reva fluvius (21), Jatasankara tirtha (22), Mahuradatta locus (23), Toranamála, Avantiká (24), Ekalinga tirtha, Pushkara tirtha (26), Girisa Saranesa (27), Arbudachala (ubi Şiva Achalesa colitur 28), Siddhakshetra ता (Ambikam) पूजयित्वा विधिवन्मुनीशः क्षेत्र ययौ सिद्धसमाह्वमाराद । सरस्वतीबिन्दुसरादिकेषु स्नात्वाभयत्पूर्णमनोरथोऽसौ ॥२९॥ स लोहयष्टीं समुपाजगाम ततो मुनि शिष्यगणाभियात । Denique Dvaravatim revertitur, quo loco sibi et discipulis sedem (matha) condiderat (30) Regi precem efficacissimam tradit (XIII, 22), alimentorumque abundantiam largitur (25) Discipulos circulorum mysticorum naturam edocet (XIV) Şishyah paprachhuh स्वामिन् जनाना विविधा हि चेष्टाः कस्माद्भवतीह मुनीश्वरद्य । षट्चक्रभेदश्च कथ विभो नः कुत्र स्थितानीति वदस्व शिष्यान् ॥२॥ चक्रेषु देवाः कति सति युक्ता नाम्ना च के तापससघसेव्य । जीवस्त्वहोरात्र मनुष्यस्तत्र श्वासान्करोतीह कतिप्रमाणान् ॥३॥ Durvása uvacha हृत्पङ्कजकृतावासो हसो जीव परात्पर । हस हसेति हसेति स्वात्मान जपते सदा ॥१०॥ बहिर्यातिहकारेण सकारेण विशत्यपि । सोऽह हसेति हसोऽय जीवो जपति सर्वदा ॥११॥ अहोरात्रेण जीवोऽयमतिमस्य प्रजल्पति । एकविंशत्सहस्र तु षट्शतैरधिक विभु ॥१२॥ हृत्पद्मकृतसवासो हसो नित्य प्रजल्पति । इम मन्त्र महामन्त्र सर्वसिद्धिप्रदायक ॥१३॥ गुद आधारचक्र स्याद्रक्तवर्ण चतुर्दल । चतुर्मातृकासयुक्त व श ष स इति क्रमात् ॥१६॥ ब्रह्मा गणपतिर्देवः सिद्धिबुद्धी च शक्तिके ॥१७॥ स्वाधिष्ठान तु चक्र स्याल्लिङ्गे षड्दलसयुत । पीतवर्ण च पद्मिन्तु मातृकार्णैरुपस्कृत ॥१९॥ बकारादिलकारान्तैस्तत्के विभूषिते । तत्र ब्रह्मान्विदिन स्यात्सावित्री शक्तिरुच्यते ॥२०॥ नाभ्या च तद्वन्मणिपूरकाख्य चक्र तु नीलोत्पलसन्निभं तत् । दलैरुपेत दशभिर्मुत[द्र]मृद्धैरिरासहद्दशभिदभाते ॥२२॥ तत्र देवो महाविष्णुरुच्यते शक्तिरिन्दिरा ॥२३॥ हृदयेऽनाहत चक्र स्वर्णवर्ण महत्प्रभं । दलैर्द्वादशभिर्युक्त द्वादशार्णै वदातगे ॥२५॥ मातृकाया विदुर्युक्तैरत्र देवतमुच्यत । रुद्रा भवानी शक्तिश्च ॥२६॥ कण्ठे विशुद्धिचक्र तु धूम्रवर्णं विराजते । दले षोडशभिर्युक्त ॥२८॥ स्वरै षोडशभिर्युक्त जीवस्तत्राधिष्ठित । अविद्या शक्तिरस्वोक्ता ॥२९॥ आज्ञाचक्र च भ्रूमध्ये स्थित माणिक्यसन्निभं । द्विदल ह क्ष इति च मातृकावर्णशोभित ॥३१॥ दय स्यात्परमात्माख्य माया शक्तिरुदाहृता ॥३२॥ गोल्हाटमण्डल तद्वद्ब्रह्मरन्ध्रमुत्तम । चक्र प्रकाशयकुल सहस्रपत्रसमन्वित ॥३४॥ सहस्रैस्तु दलैर्युक्त मातृकावर्णरूपस्कृत । सर्वेश सर्वं सयुक्त तत्रात्र परिकीर्तित ॥३५॥ तत्र देवा गुरुस्तत्र ज्ञान शक्तिः प्रकीर्तिता ॥३६॥

---

[1] Ad hoc usque deorum nomina *tírtha* vocabulum supplendum est

[2] Ib Visvanatham hymno *Chandrachudashtaka* appellato adoravit qui hymnus ab his verbis incipit चन्द्रचूडचन्द्रशेखरप्रसन्नवदनमहादेवस्वगग ह

Cap XV. Durvásas doctrinam mysticam tradere pergit Incipit: अथ प्रवक्ष्यामि विपादहर्षस्वप्रमादेषु यदस्ति तत्त्वं । In medio corde nymphaeam octofoliam, in eaque vitae principium sentiens inclusum esse (जीवस्तु तन्मध्यगतोऽस्ति हंसो ज्योतिःस्वरूपः). Quod ubi interno impulsu res externas versus agatur (तत्र स्थितोऽसौ जीवात्मा चेष्टां संसारकारिणीं । करोति मन्यते चाहं करोमि सततं तु स.), prout in singulis loti foliis requiescat, varios animi affectus effici, etc. Inde a capite XVI variae Durvásasis in mundo manifestationes enarrantur. Atque aetate aurea in Atris domo apparuit, ib que Chandram et Dattam fratres habuit Aevo argenteo in Mandara monte vixit (XVI, 21) Tertius Dvapara aevo in terram descendit (XVI, 22–XVII) Denique capite XVIII Durvásasis nostri res gestae repetuntur, et auctoris epilogus continetur

Post libri XVIII subscriptionem haec leguntur संवत् १६२१ वर्षे आश्विनमासे शुक्लपक्षे नवम्यां तिथौ गुरुदिने लिखितमिदं काव्यं रसिकरमणं व्यासश्रीजयरामतनूजेन रघुनाथेन भारतीश्रीदुर्गा-सामंतोपयार्थं ॥ Labellus igitur eodem fere tempore (a 1565) exaratus est, quo videtur scriptus esse. Ceterum folia 97–117. antiquiore, reliqua recentiore manu exarata sunt. (WALKER 207[c])

319.

Foll 192–227. *Visvagunádarsas* (speculum virtutum, quae in mundo reperiuntur), liber a *Venkata*, Raghunáthadikshitae filio, Apyayae nepote, nisi fallor, seculo sexto decimo exeunte scriptus In *prooemio* haec disticha leguntur, emendatis emendandis a me exscripta:

> कांचीमंडलमंडनस्य मखिनः कर्णाटभूभृद्गुरो-
> रातार्यस्य दिगंतकांतयशसो य भागिनेय विदुः ।
> यस्तोक्यवदर्धुरध्वयगुरोरस्येष विद्वज्जयोः
> पुत्रः श्रीरघुनाथदीक्षितकविः पूर्णो गुणैरेधते ॥२॥
> तत्सुतसर्वदातंत्रस्याकृतिवित्तकः ।
> चक्र विश्वगुणादर्शं विमले वेंकटाध्वरी ॥३॥

Argumentum hoc: Krisánu et Visvávasu Gandharvae curru per aërem moto variis Indiae regiones, praecipue vero australes, peragrant (विश्वावलोकमुत्सुकया कदाचिद्विमानमारुह्य समारूढं । कृशानुविश्वावसुनामधेयं गंधर्वयुग्मं गगने चचार ॥४॥), et de earum terrarum populis, urbibus, templis, deorum cultu, artibus et literis ita disputant, ut res pleraeque a Krisanu reprehendantur, a Visvávasu vero vindicentur. Liber, et versus et orationem solutam continens, ad cognoscendam Dakshinae regionis historiam recentiorem satis utilis erit.

In fine haec leguntur: इति श्रीपंचमलमंजननिरंजनविस्मा-ततातपञ्चभागिनेयवाजपेयादियाज्याक्रियाचार्यतनूभवश्रेयसकविरघु-नाथाचार्यतनयस्य श्रीनिवासकृपाविदितनयस्य सरशाखिकाले वेंक-टार्यकृतिषु विश्वगुणादर्शः समूर्णः ॥

Liber a Caveli Venkata Rámasvámin Calcuttae a. 1825 interpretatione Anglica donatus est

Haec voluminis pars post annum 1820 parum accurate exarata est. (WILSON 237[b])

320.

Lit Bengal Charta Ind Foll 70. Lat $15\frac{1}{2}$ Lat. $3\frac{1}{2}$ Linn 6

Bhojaprabandhas, quo libro, a *Ballala* composito, Bhojae regis res gestae celebrantur. Incipit. श्रीमतो धाराधीश्वरस्य भोजस्य प्रबन्धो लिख्यते ॥ अस्ति धारा नाम नगरी तत्र सिन्धुलसंज्ञो राजा आसीत् · तस्य · सावित्री नाम पत्नी · आसीत · तयोर्वृद्धत्वे · भोजनामा पुत्रो जातः · etc.

Capite priore (foll. 1–10[a]) regni adeptio narratur, altero Bhojae erga poetas et viros doctos liberalitas praedicatur. Temporum rationem quum Ballála nullam fere habuerit, nomina ab eo laudata ad definiendam poetarum Indicorum aetatem eatenus adhibenda sunt, ut, codicibus optimis in lectionibus consentientibus, ante seculi sexti decimi finem innotuisse pro certo habere possimus. Atque in codice nostro haec fere poetarum nomina *reperiuntur*: Karpúra 13[b].[1] Kalinga 13[b]. Kámadeva 55[a]. Kálidása. Kokila 13[b]. Krídáchandra 21[b]. Gopaladeva (Kundinanagarád ágatah) 49[b] Govinda 11[b]. Chauhittha pandita 32[b]. Jayadeva 63[a]. Tanduladeva Kasmírensis 33[a]. Tarendra (Chandra?) 13[b]. Dámodara 45[a] 52[a]. Dhanapála 44[b]. Bána. Bhavabhuti (Váránasinagarat) 58[a] Bháskara (Prabhásatírthanivásin) 50[a]. Madana 13[b]. Mayúra 13[b] Mallinátha 53[a] Mahesvara 22[a]. 31[b]. 65[b]. Mágha Gurjarensis 66[b]. Muchukunda Kasmírensis 48[b]. Rájendra 22[b]. Rámachandra 65[b]. Rámadeva 13[b] Rámesvaribhatta 22[a]. Lakshmídhara Drávidensis 17[b]. Vararuchi 13[b] Vidyávinodi 13[b]. Vináyaka 13[b]. Visvávasu kápálika 63[b]. Vishnukavi 47[a] Sankara 13[b]. 14[a]. Sákalya (ex urbe Ekasálí sive Ekasilá sive Ekasílá appellata) 50[a]. Sámbhavadeva 57[a]. Suka 42[a]. Sitá 22[b]. Sunanta (MS. सामंत 48[a]). Subandhu 13[b]. Somanátha pandita 47[a]. Harivansa 13[b]. Harisarman (codd alii Harivarman) 63[b] Hárita 58[a]

In folio 68[b]. haec leguntur, quibus vulgaris de Hanumannátakae origine opinio traditur Textum paulum

[1] Qui in hoc folio enumerantur poetae, ii praestantissimi fuisse dicuntur

emendatum exscripsi ततो द्वास्थो राजानं प्रणम्य विज्ञापयामास । देव कोऽपि सायात्रिको द्वारि तिष्ठति राजदर्शनाकाङ्क्षी । राजा प्राह । प्रवेशय । स च सायात्रिको राजानं प्रणम्य मदनपट्टिका पुरो मुमोच । राजा तां मदनपट्टिकां दृष्ट्वा पप्रच्छ । यस्य केयं मदनपट्टिका किं चास्यां लिखितमस्ति । सायात्रिको प्राह । राजन्नीरधावकस्मादेव वाहने स्खलिते मम च तारकैः शोध्यमाने वार्धौ तत्र मध्यमग्नं क्वापि शिवायतनं दृष्टं । तस्य शिवायतनस्य पुरो महद्भिरक्षरैर्विरचिता शिलाद्वयं । ततो मया ताभ्यो मदनपट्टिकया तानि मुद्रा (?) कियन्त्यपि वृत्तान्याहृतानि । ततो राजा ता हनूमत्कृता खड्गप्रशस्तिमालोक्य तस्य सायात्रिकस्य कवित्वसख्यया सुवर्णकोटीर्दत्तवान् । तत्र मदनपट्टिकायां चरणद्वयं दृष्टवान् । राजा वाचयति ।

इह खलु विषमः पुरा कृतानां फलति हि जन्तुषु कर्मणां विपाकः ।

उत्तरार्धं मदनपट्टिकायां नास्ति । ततो राजा महाकवीन्प्राह । एतस्य वृत्तस्य भवद्भिरुत्तरार्धमर्पसंगत्या कर्तव्यं । ततस्ते महाकवयः यौगिणा लाक्षयोत्तरार्धं पठन्ति स्म ॥

क्व च जनकतनया क्व रामचन्द्रः क्व च दशकन्धरमन्दिरे निवासः ॥[1]

ततो राजा तुतोष । तं नृपं सन्तुष्टं भोजं दृष्ट्वा सीता प्राह । देव यथा विद्वद्भिरुत्तरार्धमभाणि तथा हनूमतोऽभिप्रायो नास्ति । ततो राजा सेनया सह दक्षिणोदधेस्तीरमासाद्य तानि जलनिधौ मग्नानि वृत्तानि प्रकटीचकार । एवं महता यत्नेन तच्चोत्तरार्धमागात ।

हरशिरसि शिरांसि यानि रेजुर्हरि हरि तानि लुठन्ति गृध्रपादे ॥

Idem distichon in Hanumannaṭaka XIV, 43 (ed Bahadur, dist 592) legitur, unde antiquius huic comoediae nomen *Khandaprasasti* fuisse discimus De Khanda prasasta carmine (n° 232) ne cogitemus vel metro ipso prohibemur

De Ballalae aetate haec comperi Filium Ranganatham, nepotem Visvarupam habuit, qui astronomi seculo septimo decimo ineunte vixerunt Ipse igitur exeunte seculo sexto decimo floruit

In fine haec leguntur श्रीमतो धाराधीश्वरस्य शतशः प्रबन्धाः सन्ति । मया च यथामति कियन्त्यपि लोकतः श्रुतानि वृत्तानि एकत्र कृतानि ॥ अमङ्गलमिति मत्वा राज्ञो भोजस्यावसानसमयानि पद्यानि न लिखितानि ॥ श्रीकालिदासस्य वश्याहस्तेन मरणं गर्हितमिति कृत्वा नात्र लिखितं ॥ यावज्जीवेत्सुखमित्यादि मोक्षं न लभते इत्यादि ॥ तथा च ॥ यः कालिदासमरणं भुवि निश्चिकाय भोजः स एव किल भावपरस्य योद्धा ॥ इत्यादिनिगमप्रसिद्धा कथा नात्र लिखिता ॥ etc

Bhojaprabandhae partem Pavie in Journal Asiatique 1844 enarravit, idem textum e duobus codicibus Parisiacis anno 1855 edidit De codice Havniensi cf Westergaard p 14

Codex post annum 1810 satis nitide exaratus est (MILL 17)

[1] Hunc versum auctor consulto claudicantem fecit

321—324.

Volumina quatuor Lit Devan Charta Europ Long $11\frac{1}{2}$ Lat $9\frac{1}{2}$ Linn voll I II et tertii usque ad fol 112 undevicenae postea vicenae singulae

Inest in his voluminibus *Kathasaritsagaras* (oceanus, narrationum fluvios in se recipiens), a *Somadeva* Kasmirensi, Ramae filio compositus Majorem narrationum collectionem *Vrihatkatha* dictam se excerpsisse, auctor in prooemio declarat Opus libros 18 (lambaka) continet iique in capita (taranga) divisi sunt

Vol I Foll 210 I Kathapitha, 8 Taranga, fin in fol 32^a, II Kathamukha, 6 Tar fol 63^a, III Lávanaka, 6 Tar fol 106^a, IV Naravâhanajanana 3 Tar fol 125^a, V Chaturdarika 3 Tar fol 152^b, VI Madanamanchuka, 8 Tar fol 210^b

Vol II Foll 179 VII Ratnaprabha 8 Tar fol 59^a, VIII Suryaprabha, 7 Tar fol 116^a, IX Alankaravati, 6 Tar fol 179^a [2]

Vol III Foll 178 X Saktiyasas, 10 Tar fol 77^b XI Vela 1 Tar fol 83^a, XII Sasankavati 36 Tar Caput septimum decimum in fol 178^a finitur Capitibus 8 32 Vetalapanchavinsatika narratio continetur

Vol IV Foll 204 Liber XII in fol 77^b desinit XIII Madiravati 1 Tar fol 85^a XIV Mahabhisheka 2 Tar fol 94^b, XV Panchalambaka, 2 Tar fol 108^b XVI Suratamanjari 3 Tar fol 130^b, XVII Padmavati, 6 Tar fol 165^b, XVIII Vishamasila, 5 Tar fol 204^a Hoc libro Vikramaditya res gestae narrantur

Capita quinque prima anno 1839 ab H Brockhaus cum versione Germanica edita sunt

Haec volumina anno 1824 (cf vol III fol 77^b) e codice bono parum accurate transscripta sunt Quae in fine legitur subscriptio (इदं बृहत्कथापुस्तकरत्नं मुनीशपण्डितदयारामस्याथ लिखितं ब्राह्मणनारायणेन) e codice illo videtur desumta esse (WILSON 316–319)

325

Lit Devan Charta Ind Foll 164 Long 13 Lat $6\frac{1}{2}$ Linn 8

Kathasaritsagarae pars Incipit a quarto libri IX capite, et medio in nono capite libri X desinit

IX *Alankarika* Tar 4 fol 15^b 5 fol 30^b, 6 fol 57^a X *Saktiyasas*, Tar 1 fol 68^a, 2 fol 77^a 3 fol 88^b, 4 fol 104^a 5 fol 124^a, 6 fol 138^b, 7 fol 150^b, 8 fol 161^a

Codex post annum 1820 negligenter exaratus est (MILL 33)

[2] In fine hujus capitis Nalae et Damayantis historia legitur

326.

Foll. 147ª–171. *Sinhásanadvátrinśatputrikávártá*, sive *Vikramacharitam*, narrationes triginta duae, quibus *Vikramádityae* animi magnitudo et liberalitas celebratur. Incipit: यं वेदवेदांतविदो वदंति परं प्रधानं पुरुषं तथान्ये। विश्वोद्गतेः कारणमीश्वरं वा तस्मै नमो विघ्नविनाशनाय ॥१॥ etc. अधुना मनस्वि(नो)जनमनोरंजनाय द्वात्रिंशत्सिंहासनपुत्तलिकाविचित्रालापकुतूहलमनोहरगद्यपद्यमयः कथाप्रबंधः कथ्यते ॥

De argumento libri cf. quae Roth in Journ. Asiat 1845, II p. 278 sqq disputavit Codex noster cum Tubingensi et Londiniensi E. I. H. 2523 rebus quidem consentit[1], sed recensiorem multo breviorem continet Namque, narratione prima excepta, versus, quibus fabulis ceterum ineptis aliquid leporis accedit, omnino fere desiderantur

In Bibliotheca E I. H codices quinque asservantur:

a. Eam recensionem continentes, quam *Jainicam* appellare licet, cod 1315, Samvat 1722, cod 1516, Samvat 1732[2]; cod 2183, Samvat 1866 (decurtatus). Haec recensio eo maxime insignis est, quod in prologo *Siddhasena Divákara*, Sarvajnae filius[3], ad Vikramádityam venisse, eumque ad tolerandam religionem Jainicam permovisse dicitur.

b. Recensio *Tántrica*, cod 2523, Samvat 1852; cod. 2897. e Bibl. Leydeniana, quo in codice narrationes metro vulgari indutae exstant.

Haec folia anno 1653 nitide quidem, sed a scriba non accurato exarata sunt. (MARSH 328ᵇ.)

327.

Foll. 43–72. (lin 10) Lit. Bengal. *Vetálapanchavinśatis*, narrationum collectio, *Jambhaladattae* auctori tributa Folium ९. desideratur, secundum incipit चिचित्रं विल्वमेकं क्षान्तिशीलो नाम कापालिकः प्रत्यहं राज्ञे प्रादीदिपत्।.

Haec fabularum notissimarum recensio a Sivadásae textu (qualis quidem duobus codicibus Londiniensibus praebetur) ita differt, ut personarum nomina maximam partem cum Kathásaritságara consentiant, versus perraro, atque in exordio tantum fabularum, additi sint, oratio vero et elegantior sit et copiosior.

Narratio I = K. 1. S. 1. II. Incipit[4]: आसीत्कालिंदीकूले ब्रह्मपुरनामधेय (*Brahmasthala* K) नगरे। तत्राग्निस्वामी नाम ब्राह्मणः प्रतिवसति। तस्य मंदारवती नाम कन्या विद्यते ॥ = K. 2. S. 2 III. Incipit: अस्ति भागीरथीपरिसरे सकलमहीमंडलालंकारभूषितं पाटलिपुत्रनाम नगरं। तत्र सकलगुणसंपन्नो विक्रमकेशरी राजा बभूव। पराक्रमकेशरी नाम तस्य पुत्रोऽभूत् ॥ = K 3. S. 3. IV. Incipit: अस्मिन्महीमंडले सकलराजलक्षणोपेतो राजा सार्वभौमः शूद्रको नामासीत् ॥ = K 4. S. 4. V. (inc. fol 52ª.) Incipit: चंपावती नाम नगरी पुरासीत्। तत्र विष्णुशर्मा नाम ब्राह्मणः प्रतिवसति। तस्य त्रयः पुत्रा बभूवुः। अथैकदा तेन यज्ञार्थं कूर्ममानेतुं पुत्राः प्रस्थापिताः ॥ = K. 8. S. 23. VI. Incipit: उज्जयिन्यां नगर्यां सुदर्शनो नाम नरपतिरासीत्। तस्य राज्ये हरिस्वामी नाम ब्राह्मणः सकलगुणसंपन्नस्तस्यौ। तस्य सोमप्रभा नाम कन्याभवत् ॥ = K. 5. S 5. VII. Incipit: ताम्रलिप्तिका नाम नगरी पुरासीत्। तस्यां प्रचंडसेनो नाम राजा बभूव। तस्य राज्ञः प्रीतिभूमिः सत्त्वशीलो नाम कापालिकस्तस्यौ ॥ = K. 7. VIII. Incipit: आसीच्छोभावती नाम नगरी तस्यां यशःकेतुनामा राजा गौरीभक्तस्तस्यौ ॥ = K. 6. S. 6. IX. Incipit: आसीच्छृंगारवती नाम नगरी। तत्र वीरबाहुर्नाम राजा भवति। तस्य पत्नी पद्मावती नाम ॥ = K. 9 S 7. X. (fol 56ª.) Incipit: अनंगपुरनिवासिनो वीरकेशरिनाम्नो नृपतेर्देशेऽर्थदत्तनामा वणिक्तस्थौ। तस्य पुत्रो धनदत्तो नाम बभूव। लावण्यवती च तनया भूता ॥ = K. 10. S 9. XI. Incipit: कांचनपुरनाम्नि नगरे धर्मध्वजो नाम राजा बभूव। तस्य राज्ञः शृंगारवतीमृगांकवती[तारावती]नामधेयं महादेवीत्रयं रूपयौवनसंपन्नमासीत् ॥ = K. 11. XII. Incipit: कुसुमपुरनामधेयं नगरमेकमासीत्। तत्र देवस्वामी नाम ब्राह्मणः प्रतिवसति। तस्य पुत्रो हरिस्वामी नाम ॥ = K 13 S. 12. XIII. Incipit: उत्तरस्यां दिशि नयपालो नाम राजा बभूव। तस्य पद्मावत्यां पत्न्यां यौवनसंपन्ना शशिप्रभा नाम कन्यासीत् ॥ = K. 15 S 14. XIV. Incipit: कनकपुरनाम्नि नगरे महात्मा यशोधनो नाम राजा बभूव। तस्य राज्ये महाधनो रत्नदत्तनामा वणिक्तस्थौ ॥ = K. 17. S. 16. XV. (fol. 61ᵇ.) Incipit: रत्नावती नाम नगरी पुरासीत्। तत्र चंद्रप्रभो नाम राजा बभूव। तस्य राज्ये देवस्वामी नाम विप्रस्तस्थौ। तस्य पुत्रो हरिस्वामी नामाभवत्। स पितुः सर्वस्वं द्यूतेन विनष्टं कृत्वापि द्यूतं न त्यजति ॥ = K. 18 S. 17. XVI. Incipit: कर्णाटपुरनाम्नि

[1] Alia ut silentio praeteream, totus liber a Siva cum Parvati communicatus esse, et Vikramaditya solium ab *Indra* accepisse traditur

[2] In fine hujus codicis disticha duo leguntur, quibus *Kshemankara* (nisi vocem adj esse malis) hunc librum e dialecto Mahárásht́rica Sanskritice vertisse dicitur: श्रीविक्रमादित्यनरेश्वरस्य चरित्रमेतत्कविभिर्निबद्धं। पुरा महाराष्ट्रवरिष्ठभाषामयं (भाषा: मयं cod) महाश्चर्यकरं नराणां ॥१॥ क्षेमंकरेण मुनिना वरगद्यपद्यबंधेन युक्तिकृतसंस्कृतबंधुरेण। विश्वोपकारविलसद्गुणकीर्तनाय चक्रेऽचिरादमरपंडितहर्षहेतु ॥

[3] अन्यदा श्रीविद्याधरगच्छे भट्टविशालधन्यकुशाधिपतिश्रीमहेंद्रामतिपोषकश्रीपादलिप्तसंताने श्रीस्कंदिलाचार्यशिष्यः श्रीवृद्धवादसूरिशिष्यः श्रीसिद्धसेनदिवाकरः सर्वज्ञपुत्र इत्यास्यया प्रसिद्धः प्रति देशान्विहारं कुर्वंश्चैत्य चरित्रदेशे समागच्छत् ॥ Cod 1516

[4] Errores gravissimos tacite correxi

नगरे सूर्यप्रभो नाम नरपतिरासीत् । तस्य राज्ये धनदत्तो नाम वणिक्प्रतिवसति । तेन हिरण्यवतीनामधेयाया पत्न्या धनवती नाम कन्योत्पादिता ॥ = K 19 S 18 XVIII [1] Incipit चित्रकूटनाम्नि नगरे चन्द्रावलोको नाम राजा बभूव । तस्य महादेवीं दुमती नामाभवत् ॥ = K 20 S 19 XIX *Incipit* दक्षिणस्यां दिशि ब्रह्मपुराभिधेय नाम नगरं पुरासीत् । तत्र विष्णुस्वामी नाम ब्राह्मणः प्रतिवसति । सोऽतीव धनहीनः । तस्य चत्वारः पुत्रा बभूवुः ॥ = K 22 S 21. XX (fol 64[b]) Incipit कलिङ्गविषये यज्ञस्थलनामधेय नगरमासीत् । तत्र यज्ञसोमनामा ब्राह्मणस्तिष्ठति । तस्य ब्राह्मणी सोमदत्ता । तस्यामनेन ब्रह्मस्वामी नाम पुत्र उत्पादितः ॥ = K 23 S 22 XXI Incipit दक्षिणस्यां दिशि विक्रमबाहुर्नाम राजा बभूव । तस्य राज्ये पुष्पावती नाम नगरी स्थिता । तत्र जितकुबेरविभवो वणिग्द्विपिपतिर्नाम सार्थवाहस्तस्यौ । तस्य कामसेना वाम[व]दत्ता धामावती चपावती चतस्रः पत्न्यो बभूवुः । तासु तेन रत्नदत्तमणिदत्तकनकदत्तकुमारदत्ताश्चत्वारः पुत्रा उत्पादिताः ॥ Narrationes XXII XXIII et vicesimae quartae initium desiderantur XXIV = K 16 S 15 XXV Incipit दक्षिणस्यां दिशि धर्मसेनो नाम राजासीत् । तस्य महादेवी चन्द्रावती । तस्यामनेन विलासवती नाम कन्या समुत्पादिता ॥ = K 24 S 24

In fine haec leguntur इति सा "श्रीजम्भलदत्तविरचितकथापीठे पञ्चविंशतितमो वेतालः ॥

Haec folia post annum 1810 exarata sunt. (WILSON 242[c])

328.

Lat Devan Charta Ind Foll 73 Long 13 Lat 5½ Linn 11

Katharnavas, narrationum oceanus, qui liber *Sivadasae* auctori tribuitur Incipit स्वान्शं भुक्त्वा मदन etc ॥१॥ हरिकरिणीकुचयोर्मन्दे पित्तोच्चरणपङ्कजम् । यन्नत्वा बहवो लोका विबुधत्वमवाप्नुयुः ॥२॥ ग्रन्थं कथार्णवं कुर्वे मुक्तिपीयूषपूरितम् । शिवदास परपत्त्राद्विलासाय विलासिना ॥३॥ ये केचिद्गुणिन etc ॥४॥ अथ कथकलक्षणम् ॥ नाङ्गुलीभञ्जनं कुर्यान्न भुवौ नर्तयेत्क्वचित् । नाधिधिपेन च हमेन्नाङ्गुचैनं शनैर्वदेत् ॥५॥ अथ श्रोतृलक्षणम् यद्वाविद्यादयायुक्ता श्रास्तीकास्तीक्ष्णबुद्धयः । धीराः सदान्या सानन्दा श्रोतारः परिकीर्तिताः ॥६॥ इति कथानकमाकर्ण्य वीरसेनो पटिल (? जटिल) प्राह । भगवन्भवत्प्रसादपूर्णा कथा कर्णविषयीकृता । धन्यो य मूरसेनो यः कन्यापि विपदणवमवेशमगीकृतवान । जटिलः प्राह । राजन्कन्यारत्नं दुःखेनैव लभ्यते । etc

Libro nostro narrationes 35 continentur, oratione soluta scriptae, additis passim versibus, paucioribus tamen, quam in aliis ejusmodi voluminibus De aetate nihil temere affirmaverim, quum nullum aliud hucusque in Europam exemplum allatum esse videatur, et codex noster recentissimae aetatis sit Rebus tamen et sermone perpensis, narrationes ipsas, quales quidem in hoc codice leguntur, vix duobus seculis antiquiores esse putaverim[2].

I fol 9[b] Pranadhara sacerdote, Sarngadharae filio, adjutore, Gomukha Kausambis rex, Karpuramanjarim, Karpurasenae regis filiam, in matrimonium ducit II fol 11[b] Incipit इति कथानकमाकर्ण्य वीरसेनो जटिलमाह ॥[3] Mandavyapurae quae urbs ad Godae ripam sita est, quum Rupamanjari, Kesavae mercatoris filia, anachoreta quodam libidinoso auctore, in corbem imposita et in flumen projecta esset, a principe quodam servatur Anachoreta a simia laceratur III fol 19[b] Pradyumna brahmana, Srutasilae filius (Kanakapure Godavaritire), quum juventutem satis profligatam peregisset, Purushottamam profectus, Vishnus cultor evadit Quo miraculo in fine Saukara regio celebratur, id e Varahapurana desumtum est Cf supra, p 60[a], n 3 IV fol 19[b] Tres homines, Mandara monte ad Vishnum colendum ascenso, ad beatitudinem impetrandam de saltu se praecipitandi consilium capiunt Quod quum duo in vita futura terrestria bona exoptantes fecissent, tertius domum revertitur V fol 21[b] *Kuli*, sacerdos rusticus Magadhensis, Visvesvarae minis territus libros, quos a bráhmana Mithilensi pignore facto obtinuerat, reddere cogitur VI fol 26[a] Hayagrivae poetae, in Koṭipurae urbis (dakshinatye janapade) regis cujusdam et Darpanarayanae, regis filii aula res gestae Ex qua urbe expulsus ad *Kakatiyarudram*, Nagapurae regem, confugit Hujus regis ortus prodigiosus narratur VII fol 26[b] Narratio de duabus Rajyasenae Nandipurae regis, uxoribus VIII fol 27[a] Koshṭhapalae cujusdam sollertia laudatur, qui indicus variis hominem nequam flagitii coarguit IX fol 28[a] *Gangu* et *Sohácha* fures (jagadvanchakau) mercatorem quendam et ejus uxorem decipiunt X fol 37[b] Narratio de Rukmangada, Vaidisapurae rege Qui quum diem Vishnui festum (ekadasivrata) et ipse religiosissime observasset, et populum jejunio transigere jussisset, Yama timens ne sedes suae incolis vacuefierent, Brahmanem deum supplex adiit Isque ad pelliciendum regem Mohinim deam creavit Quam quum Rukmangada uxorem duxisset, nulla ratione moveri potuit, ut

---

[1] Narratio septima decima omissa est

[2] Praeter nomina insolita et barbara vocabula quaedam in his fabulis leguntur quae in dialectis quidem popularibus occurrunt sed Sanskrit ea non sunt e g रोटिका, panis = Hind *roti* ढेबुका, nummus = Hind *dhabui* etc

[3] Hac Virasenae cum anachoreta colloquentis mentione cujus etiam in aliis narrationibus vestigia quaedam reperiuntur prologi magnam partem deesse apparet.

die illo sancto cibum caperet, immo, ut promisso uxori facto solveretur, Dharmángadam filium caedi maluit Inseruntur narratiunculae duo 1 de lacerta (grihagodhá), qua narratione Sravanadvadasi dies celebratur, 2 de kashṭhíla (tarmite?), ad Bhaumyekádas's efficacitatem praedicandam narrata Haec omnia mirum in modum cum altera Náradíyapuranae parte conveniunt XI fol 40^{b} Incipit ततो वृद्धानन्दपृष्टा हरन्त्य प्राह । नगापर निखिल स्वप्नफलाफल श्रोतुमिच्छामि । De insomniorum significationibus caput, anushṭubh metro scriptum XII fol 41^{a} *Harivansachatushkam*, disticha quatuor, quibus Harivansa liber celebratur Incipit श्रीमत्कृपाकृपानिधानममल वेदार्थविद्योतक विश्वापविघ्नविनाशपालनमय मूल पुराणायुषे । यध्याता यदुपुत्तद ध्ययतो विश्वासपात्र मता त्वामेक हरिवंशपुस्तक यच नित्य नमस्कुर्महे ॥१॥ XIII fol 43^{a} Sasikala, Subandhus mercatoris filia, ex Anandakanda in Kerala regione oriunda, quum a Dhanamohana et Supatha fratribus ne dotem a patre acciperet, in silvam ducta esset Nilagrivae regi nubit Tacendi voto facto multos post annos mortis timore ad prodendam fratrum crudelitatem cogitur XIV fol 46^{a} Somasenae, Champakapurae (Tapatitire) regi, filii duo, Jaya et Vijaya fuerunt, prior stolidus, sapiens alter Jaya, quum in silva arboris cujusdam folia efficacissima obtinuisset, et sollertissimus evadit, et Padmávatim Kanakavigrahae, Visalapuris regis, filiam in matrimonium ducit XV fol 46^{b} Ravidatta sacerdos, quum diu penuria oppressus esset, subito a Fortuna bonis cumulatur XVI fol 47^{b} *Dhanná* mercator, Jalandharapurae vivens, Vannae (*Vanna*) amici consilio usus, ingratos filios quatuor ulciscitur XVII fol 49^{a} Yakshas quidam quum a Vikramáditya, ut pretium craniorum a se allatorum definiret, petiisset, nimium garrulus coram Vararuchi consilium suum ipse prodit XVIII fol 49^{b} Saktughatakhyayika, cf Panchatantra V, 9 XIX fol 50^{b} Homo quidam (rajahputra) crumenam a mendico coeco sibi ereptam recuperat XX fol 53^{a} Pasupati sacerdos (Pradyumnapure Chandrabhagánaditire) quum a Siva eum favorem obtinuisset, ut mantica in perpetuum placentis repleta esset, primum a figulo, deinde a Kalyanasena rege bonis suis privatur, qui uterque avaritiae poenas luunt XXI fol 54^{b} Halayudha (postea *Lakshmanasena*), Dhananjayae, Kalingae regis, filius ingenio poetico excelluit XXII fol 56^{b} Paramanṭi (magadho rajahputrah) Lalachandram kayastham, tardi ingenii hominem, sollertia sua adjuvat XXXIII fol 59^{b} Sabarasinhae, Haribungapurae urbis in Angadesa sitae regis, fatuitas narrationibus tribus exploditur XXIV fol 60^{a} De furum duorum aemulatione XXV fol 60^{b} Fur quidam, capitis damnatus, ne judices quidem ab alienis manus abstinuisse probat[1] XXVI fol 61^{b}. Naṭákhyáyika. De histrione quodam et ejus filia coram Virabhánu rege saltantibus narratio, quae ad finem perducta esse non videtur XXVII fol 61^{b} De homine avaro ejusque filio avariore XXVIII fol 61^{b} De hominibus avaris duobus, quorum alter altero sordidior XXIX Magharava nishada canem media morientem plangit quidem, attamen non alit XXX fol 63^{a} Mercator quidam, e Yavanadesa Lavanapuram profectus, bona a Bhaṭṭa (vaisyaratah kshatrivas)[2] mutuum sumta, dolo recuperat XXXI fol 64^{a} Mendicus quidam, subito magnis divitiis potitus omnem animi tranquillitatem amittit Vitae fastidio quum a praedone petivisset, ut se occideret, ne in eo quidem discrimine, ut obolum unum dono daret, animum inducere potest XXXII fol 66ª Dhanapála, mercator admodum sordidus (Kapisthale), Devaṣarmane bráhmana auctore omnia bona in apparando sacrificio collocaturus est XXXIII Notissima de serpente ranas devorante fabula XXXIV fol 70ª Sapientia et Fortuna de principatu inter se contendunt XXXV De singularum Indiae terrarum virtutibus et vitiis

Desinit liber in disticho भट्टाचार्यकवीन्द्रपद्मपदवीसिद्धान्तपञ्चानन तर्कालङ्करण च भूपणगिरा आचार्यशाखस्पति न्यायालङ्कृतसार्वभौमसुधिया श्रीचक्रवर्ती यतो वेदान्तादिकशास्त्रपारगपरो चैतन्यदेव स्वयम् ॥

Codex anno 1824 exaratus est (Wilson 327)

---

1 प्राहारिके कश्चिच्चौरो राज्ञोऽग्रे नीत । राजापि त चौर निश्चीय तस्य घातमादिदेश । चौर प्राह । राजन्ममैका लाकोत्तरा विद्यास्ति । तामादाय यथारुचि कुरु । राज्ञोक्त । यद्येतादृशीं विद्या जानासि तर्हि कथ चौर्यं करोषि । चौर प्राह । येन कदापि किमपि न चोरित तस्य हस्त इय महाविद्या प्रसीदति । पूर्वमह चौरोऽभव पश्चाद्विद्याम वाप्तवतो न मम हस्ते प्रसीदति । राज्ञोक्त मन्त्रिण [प्रति] । विद्यामेता त्व गृहाण । मन्त्री प्राह । राजन्नह निसर्गचौर । यतो राजकार्यकरा त्स्वल्पाकर्षिता एव भवति । ततो राजा पुरोहितमाह । त्व विद्या गृहाण । स प्राह । यतो राजसकल्पितेषु द्रव्येषु चौर्यं करोमि । ततो राजान्यानपि सभासद प्राह । तेषु कश्चिदपि साधुर्नाभवत् । तत सर्वैरुक्त । राजैव गृह्णातु । राज्ञोक्त । अहमपि यौवराज्यस्थितो बहुचौर्यमकरव । चौर प्राह ।

यत्र राजा स्वय चौर मामात्य सपुरोहित ।
तत्राह कि करिष्यामि यथा राजा तथा प्रजा ॥
राज्ञि धर्मिणि धर्मिष्ठा पापे पापा समे समा ।
लोकास्तमनुवर्तन्ते यथा राजा तथा प्रजा ॥

तत प्रसन्नो राजा चौर मुमोच ॥

2 Paradine *Chhajju namno vaisyaratasya* kshatriyasya panyam ágatya in eadem narratione occurrit

329.

Foll 110–126 (linn 12) *Bharaṭakadvátrinṣiká*, narrationes populares triginta duae. Incipit देवदेवं नमस्कृत्य । श्रीगुरूंश्च यथाश्रुतं । द्वात्रिंशद्भरटकानां । लिख्यते कुतुकात् कथाः ।१। इह हि जगति सर्वैरपि श्रेयोर्थिभिः पुंभिर्निःश्रेयसाऽवाप्तये सदापि सदाचरणज्ञानमगुणैर्भाव्यं । सदाचरणपरिज्ञानं च मूर्खजनाचरित यतत् स्वबुद्धिकल्पितवस्तु प्रवर्त्तनानर्थदर्शनेन व्यक्तीभवति । अतस्तद्व्यक्त्यै मूर्ख(f)चरितपरिहाराय च भरटकद्वात्रिंशिकाः प्रारभ्यते ।.

Hae narrationes ad deridendam ascetarum (Sivaitarum?) et eorum, qui magistros eos sequuntur, ignorantiam et stultitiam compositae sunt. *Bharataka* (sive Bharadaka) vocabulo, cujus origo me latet, mendicorum religiosorum genus quoddam significari videtur, quum ejus loco sexcenties *jaṭin* (comam promissam gerens) sive *bhautika* (i. e. cinere oppertus) ponatur. Textus sententias et vocabula dialecto Hindustánica antiquiore scripta satis multa continet

I. Dhanada sreshṭhin (Bharatapure), bharatakae cujusdam occisione simulata, ab amicis omnibus deseritur. II Durmati bharataka, somnians quum domum cibis plenam conspexisset, universum vici populum ad coenam invitat. III. Damanaka bh. (Suvarnapure), Rukminí, Sulochanae filia, quum potiri vellet, a simia laceratur. Haec narratio cum secunda Kathárnavae convenit. IV. Dhíjada (Vardhamánapure) baculi instar Sríbhadam magistrum, oleo inunctum et igni objectum, aegritudine incurvatum erecturus est. V. Saraṭaka bh (Godakagrame) et discipuli inertes et ignari donis cumulantur, dum bráhmana quidam, quamvis doctus, stipem frustra petit VI Somaka bh (Vikatagráme) iterum atque iterum de tecto se praecipitavit, ut amicis, quomodo vulneratus esset, quaerentibus, rem demonstraret VII. Kunthaka (Katerakagráme), a Lunṭaka magistro ad stipem colligendam missus, placentas omnes ipse devorat VIII Nihsanga jaṭin (Mallánakagráme), in horto alieno arundine saccharifera potiturus, furti metu hortum ipsum rogat, ut sibi concedat IX Dharaṭaka bh (Supribhapure), timore exagitatus, Benaris[1] cibum impurum se comedisse sponte confitetur. X. Bharaṭakae quidam bovem pro vacca emunt (duhanti cha) Qui quum effugisset, Bharataka, ad vaccam aliam emendam missus, vaniloquentia latronibus pecuniam ipse monstrat XI. Dharaṭa bh, utrum in casa an foras sit, neque ipse discernit, neque a discipulo, pariter sagaci, certior fit. XII Discipulus (Kolakagráme) magistro aegroto, *tisha* pro *atitisha* dato, in perpetuum medetur. XIII. Bharaṭakae quidam (Sughoshagráme), quum in Kalpadhenus vaccae cauda suspensi jam in eo essent, ut coelum ascenderent, quaestione intempestiva facta in terram decidunt. XIV. Asceta quidam (Koranṭakagráme) a discipulo, magistri surditati medelam allaturo, vapulat. XV. Mokali[n] bh (Súryapure) uxorem se vivo viduam non esse non credit XVI Modhaka (Lakshmípure), a Dharkata magistro ad oleum et butyrum arcessendum missus, negotio male perfungitur XVII Suvichára jatin (Mangalapure) caput inter bovis cornua interponit XVIII Udghoshaka (Subálágráme) magistro pro *guda-dadimádi* medicinis *gudadá* praebet Cf. supra narratio duodecima XIX Karamandae ascetae (Sohalagráme) discipuli duo neque ipsi fulmen noverunt, neque a magistro rem veram edocentur, etc etc. Speciminis causa narrationes 4. 13 25, conjecturis meis emendatas, dedi:

विना गुरूपदेशं यो यथादृष्टि प्रवर्तते ।
स एव हसनीयः स्याज्जटिनो मूर्खशिष्यवत् ॥

वर्धमानपुरे पुरे श्रीभडो भरटकः । तस्य धीजडो नाम शिष्योऽतिमूर्खः । स एकदा नगरमध्ये भिक्षार्थं गतः । तत्र च कस्यचित्सूत्रधारस्य गृहे तेनातिवक्रं वंशं तैलाभ्यंगपूर्वं वह्नितापेन सरलीक्रियमाणं ददर्श । तं तथा कुर्वंतं दृष्ट्वा स धीजडः सूत्रधारं पप्रच्छ । किमिदं क्रियमाणमस्ति । ततस्तेनोक्तं । वक्रवंशस्य सरलत्वं । ततः स चिंतयति । वातविकारेण वक्रीभूतस्य मद्गुरोरपीदमेवौषधं । सर्वत्रापि चायमेव प्रकारः सरलीकरणे । ततः स धीजडो मठिकां गत्वा स्वगुरुं तैलाभ्यंगपूर्वं वह्नावत्यर्थं तापयति स्म । तावद्दूनश्च वराको गुरुः फूत्करोति स्म । तदाक्रंदं च श्रुत्वा भूयाँल्लोको मिलितस्तं वारयति स्म । अरे मूर्ख मैवं स्वगुरुं विडंबय । एवं क्रियमाणे हि वृद्धस्यास्य प्राणा एव यास्यंति । एवं लोकाक्रोशाञ्छ्रुत्वा स प्रतिवक्ति । यथा । भवंत एव मूर्खा भवतां च जनका मूर्खाः । अहं स्वगुरोर्वक्रस्य सरलत्वं कुर्वाणोऽस्मि । भवतां केयं परितप्तिः । ततो लोको बह्वाक्रोशयन्बलात्कारेण तं मोचयामास । एवं बुद्धिमद्भिर्न कार्यं ॥४॥

विचार्य वेलां प्रष्टव्यः सदेहो नान्यथा तथा ।
दृष्टांतोऽत्र स्वर्गधेनुपुच्छलग्नजटिव्रजः ॥१॥
सर्वेऽपि लोभिनो यत्र मंदबुद्धिजनाः स्थिताः ।
तत्र नैवानुगैर्भाव्यं ता श्रुत्वा मोदकी कथां ॥२॥

सुघोषग्रामे भूयांसो जटिनो वसंति । तेषां मध्य एकः सर्वपशुनामा जटास्ति । तेनैका वाटिका कृता । सा कियद्भिर्वर्षैर्दिव्यद्रुमपुष्पफलोपचिता स्वर्वाटिकाकल्पाजनि । तस्यां रात्रौ कामधेनुरागत्य चरति । प्रभातप्रायायां रात्रौ पुनः सोत्पत्य याति । एवं प्रत्यह तया विनाश्यमानायां वाटिकायां धनिकजटिना रात्रौ सावधानीभूय स्थितं । तावता गौरागता । ता संपूर्णरात्रि यावच्चरित्वा पाश्चात्यरात्रौ स्वर्गच्छंतीं दृष्ट्वा जटी पुच्छे विलग्न' स्वर्गे गतश्च । तत्र सरसमोदकादि भक्षितं । प्रीतश्च तद्रसेन पुनरन्यदिने तत्रत्यमेकं सिंहकेसरं मोदकं लात्वा तस्याः पुच्छे विलग्य स्ववाटिकायामायातः । प्रातः स्वगृहे गतः । अन्ये जटिनो मिलिताः । तैः पृष्टं । त्वं क्व गतोऽभूः । स वक्ति । अहं स्वर्गे[ऽभूवं] । तत्रेंद्रचंद्रेश्वरविनायकादयो दृष्टा ईदृशाश्च मोदका भक्षिताः । इत्युक्त्वा

[1] वाणरस्या MS bis

तान्दर्शयति । तैर्भौतिकैस्तस्य रड भक्षित जिह्वाया लग्न । तैरुक्त । भो अस्मानपि स्वर्गं नय यथा वयमपि स्वर्गं पश्याम तत्रस्यान्मोदकाश्च भक्षयाम । ततस्तेनोक्त । मया सह सर्वेऽपि वाटिकामध्य आगच्छतु प्रच्छन्नास्तिष्ठतु च । यदा गौश्चरित्वाकाश उत्पतति तदाह तस्या पुच्छे विलगिष्यामि । मम पादेऽन्येन तस्यापरेण लगनीयमेव । सर्वैरपि श्रेणि कार्या । एव कृत्वा सर्वेऽप्युत्पतिता । अर्धमार्गगमन एकेनाग्रस्थेन सदेह पृष्ट । भो स्वर्गं कियन्माना मोदका सतीति । ततो मुख्यभरडकेन भृश मूर्खेण गोपुच्छ मुक्त्वा हस्ताभ्या दर्शितं । भो इयन्मानास्ते सतीति । तत सर्वेऽपि भूमौ पतिता । एवमनवसरे संदेहो न प्रष्टव्य ॥१३॥

परोक्षमात्र पलव्य मन्यते बुद्धिवर्जित ।
हसनीय परेषा स शाखारूढो जटी यथा ॥

एलाक्षपुरे भूयासो भौतिका वसति । तत्रैकदा वर्षासमय आसन्न (varshasanne MS) एको दडको नाम भौतिक समठस्य स्थूणानयनाय वने गत । तत्रैकस्य वृक्षस्य प्राध्वरीं शाखा दृष्ट्वा छेदनाय तरोरुपरि चटितश्च । ततो भौतिकस्तस्यामेव शाखायामुपविश्य तामेव मूले छेत्तु प्रवृत्त । तत केचिन्मार्ग गच्छन्ति पथिकैस्त तथा कुर्वंत दृष्ट्वा प्रोक्त । भो भौतिक मूर्खराज मैव स्वारूढशाखा छिन्धि । यत एव कुर्वतस्ते स्वारूढशाखाछेदे त्व पतिष्यसि मरिष्यसि च । इत्युक्त्वा पथिका स्वस्थाने गता । भौतिकेन च तद्वचनमनाकर्ण्य तथैव स्थितन सा शाखा छिन्ना भूमौ पतिता च । सोऽपि च तया सहैव पतित स्वचित्ते चिंतयति । निश्चित ते पथिका ज्ञानिन सत्यवादिनश्च यतस्तदुक्त सर्वं मिलित । तथा सत्यह मृत एव । तत स भौतिको भूमौ पतित्वा मृत इव स्थित । स न जल्पति नोत्तिष्ठति न श्वसति च । तत आसन्नस्थैर्लोकैरुत्थापितोऽपि नोत्तिष्ठति वादितोऽपि न वदति । ततोऽपरजटिना पुरस्ताल्लोकैरुक्त । यथा । भवता दडको जटी पतितो मृतोऽस्ति । ततो भूयासो भौतिका मिलिता । तैर्दंडको मृत इव ज्ञात्वा सस्कारणायोत्पाटित । यावता सर्वेऽपि त लात्वा कियत मार्गं गतास्तावदग्रे द्विमार्गौ समागता । तत एके कथयति वामतो यास्यते । अपरे च वदति दक्षिणत । एव सर्वेऽपि विवदते । न केनापि निर्णय स्यात् । तावता जपानस्थितेन भौतिकेनोक्त । भो मा विवदत । यद यदा जीवतोऽभूम तदा वाममार्गेणागच्छाम । तत केश्चिदुक्त । सर्वदाय सत्यभाषी । एतदुक्त सर्वं सर्वदा सत्य भवति । ततो वाममार्गेण चलतेति । तत सर्वेऽपि भौतिका वाममार्गेण चलिता । तावता तत्रस्थै पथिकैरुक्त । यथा । भो भौतिका यूय महामूर्खा एतस्य जीवत एव दाहाय चलिता । तैरुक्त । अय मृत । पथिकैरुक्त । नाय मृतो यतो जल्पन्नस्ति । तावता तैर्जंपान भूमौ मुक्त । स तत्रस्थपथिकज्ञानित्वादिक सर्वं शपथपूर्वक वक्ति । ततोऽपरे भौतिका सदेहादेवमेव स्थिता । तत पथिकैर्महता कष्टेन प्रतिबोधितास्ते स्वस्थाने गता । सोऽप्युत्थाय स्वस्थाने जगाम जनैर्हस्यमान ॥२५॥

Haec folia anno 1675 exarata sunt (WALKER 206[f])

330.

Lit Devan Charta Ind Foll 87 Long 12 Lat 4 Foliis 1–39 (linn 10) *Sukasaptatis*, septuaginta psittaci narrationes, continetur Fabula prima a Lassen in Anthologia edita est Versiones Neo indicae plures exstant

Haec pars post annum 1810 sine ulla cura exarata est (WILSON 303[a])

331.

Folia 3–26 eandem narrationum collectionem continent, e volumine superiore post annum 1820 exscriptam (WILSON 323[b])

332.

Lit Bengal Charta Ind Foll 91 Long 16 Lat $4\frac{1}{2}$ Linn variant

• Inest in hoc codice *Vasavadatta*, qua narratione, a *Subandhu* scripta, Kandarpaketus et Vasavadattae amores celebrantur Cf Colebrooke Misc Ess II, 134 et Weber (Zeitschrift der D O G VIII, 530 sqq) In marginibus succinctus *Narasinhae* (Vaidyanarasinhasenae) commentarius adscriptus est Incipit श्रीनन्दनन्दनपदद्वितयारविन्द etc ॥१॥ श्रीगुरुचरणाम्भोज प्रणम्य पित्रो पद वैद्य । वासवदत्ताटीका विलमत्थीका करोति नरसिह ॥२॥

In fine haec leguntur इति वररुचिभागिनेयमहाकविसुबन्धुविरचिता वासवदत्ताख्यायिका समाप्ता ॥, quibus Subandhus Vararuchis sororis filius esse dicitur

Codex hoc seculo ineunte satis accurate exaratus est (WILSON 37)

333.

Foll 23–105 (linn 11) *Jagaddharae* ad *Vasavadattam* commentarius Auctor in prooemio antiquioribus commentariis, et Visvaprakasa aliisque lexicis se usum esse declarat

Vasavadattae editio cum Sivaramae commentario a Fitz-Edward Hall in Bibliotheca Indica incepta est De codice Berolinensi cf Weber, p 164

Haec folia hoc seculo ineunte exarata sunt (WILSON 328[b])

334.

Lit Devan Charta Europ Foll 179 Long $11\frac{1}{2}$ Lat 9 Linn 22

Kadambari, narratio a *Vana*, Chitrabhanus filio, Arthapatis nepote, Kuverae pronepote, scripta post ejusque mortem a filio ad finem perducta Pars prior foll 1–120, altera foll 121–179 Libri compendium a Kasinatha factum in cod E I H 866 exstat

Utraque pars Calcuttae anno 1849 edita est Prioris argumentum Weber in Zeitschrift D M G VII, 582 enarravit De codicibus Parisiacis cf Hamilton, p 79, de Berolinensibus Weber Catal p 165

Codex post annum 1810 exaratus est (WILSON 341)

335

Lit Devan Charta Ind. Foll 188 Long 10 Lat $5\frac{1}{2}$ Linn 23–25

Foll 1–147[a] *Panchatantram*, narrationes *Vishnusarmani* auctori tributae (A)

Lib I fol 63[a], II fol 87[a], III fol 107[a], IV fol 128[b], V fol 147[a]

In foliis 1[b] et 2[a] lacunae nonnullae exstant Ceterum haec voluminis pars, anno 1653 satis accurate exarata, ex eodem codice atque Hamburgenses H I videtur transscripta esse (MARSH 328[a])

336

Lit Devan Charta Ind Foll 200 Long $13\frac{1}{2}$ Lat 5 Linn 8

Panchatantram (B) Incipit प्रणम्य विघ्नहर्तारं गणाध्यक्षमुमासुत नीतिशास्त्रमिद वक्ष्ये बधामार्गेनिषधत १ पद सरस्वतीं नित्य etc

Lib I fol 91[a], II fol. 126[a], III fol 163[b], IV fol 181[a], V fol 200[a] Textus anno 1848 Bonnae a Kosegarten editus est

Codex anno 1800 exaratus est (WILSON 240)

337.

Lit Devan Charta Ind Foll 200 Long 14 Lat $5\frac{1}{2}$ Linn 11

Panchatantrae libri tres primi (C) Lib I fol 60[b], II fol 81[a], tertius desinit in verbis शरीरप्रकृतिरिव कृतमा = p 203 6 ed Bonnensis

Codex post annum 1810 exaratus est (WILSON 244)

338

Lit Bengal Charta Ind Foll 173 Long 16 Lat $4\frac{1}{3}$ Lineae usque ad fol 98 senae postea quinae

Folia 1–100 *Hitopadeşam*, fabularum collectionem notissimam, continent In codice nostro, post annum 1810 exarato disticha satis multa omissa sunt

Prol fin in fol 3[b], lib I fol 28[a], II fol 55[b], III fol 80[b], IV fol 100[a]

De codice Havniensi cf Westergaard, p 100, de Berolinensi Weber, p 164 (WILSON 39[a])

339.

Folia 136–144 (linn 7–11) *Madhavanalakhyanam*, quo libello Madhavanalae et Kamakandalae amatae res gestae oratione soluta, versibus intermixtis satis infacete narrantur (A) Incipit प्रणम्य परया भक्त्या हसयाना सरस्वतीं तस्या प्रसादमासाद्य करिष्यामि कथानक १॥ पुष्पावती नाम नगरी तत्र गोविंदचदो (Govindachandro B) नाम राजा ॥ तस्य राज्नीना (rajninam) सप्तशतानि ॥ तासा मध्ये रूद्रमहादेवी पट्टराज्ञी वर्त्तते ॥ etc तस्य राज्ञो गृहे माधवानलनामा पुष्पवटुको (पुष्पनाटको B) स्ति ॥ रूपेण मकरध्वज ॥ शास्त्रेण ब्रहस्पति ॥ तस्य रूपेण सर्वा नागरिकस्त्रियो मोहिता । E Pushpavati urbe exsul, Madhavánala Kamavatim ad Kamasenam regem pervenisse postremo Vikramadityam patronum invenisse dicitur

Disticha ornamenti causa addita maximam partem ex aliis libris excerpta nonnulla dialecto populari quadam, nisi fallor Hindi, scripta sunt

Haec folia seculo superiore exarata sunt (WALKER 190[c])

340.

Foll 59–78 Ejusdem narrationis recensio paulum copiosior *Anandae*, Vidyadharae discipulo auctori tributa In fine enim haec leguntur इति श्रीविद्याधरभट्टशिष्य आनंदाभिधेन कृत माधवाभिधान नाम नाटक समाप्त ॥ qua subscriptione, haud scio quo jure, libello comoediae titulus datur

Haec voluminis pars anno 1821 a Parasulála exarata est (WILSON 308[c])

341.

Foll 65–67 Fabulae duae oratione soluta scriptae Prior, *Sakunyipaklyana*, qua societas a Duryodhana cum Şakuni inita narratur incipit पुरा निखिलराजन्यगणविद्वज्जनमंडलीपरिमंडिताया दुर्योधनसभायामेकदा युधिष्ठिर समायसो तमवलोक्य अहो आगच्छ कुदेति दुर्योधन आजुहाव । Altera, *Sakataropaklyana*, Sakatarae simiae prudentia praedicatur Incipit पुरा को पि राजा महानासीत्तत्समीपे शकटारनामा वृद्धकपिरेक स्थित स तु पटुगोष्ठीक राजा तद्वाक्य पटु मन्यते स्म राजगृहस्थिता कापि दासी प्रत्यह वाजिशालाद्वारपद्ममेक मेष सकौतुक करापातम भीषयामास Finis desideratur

Haec folia exeunte seculo superiore exarata sunt (WILSON 426[h])

F. GRAMMATICA (VYAKARANA)

342—351.

Decem volumina intra annos 1787–1790 Benaris satis accurate exarata Lit Devan Charta Ind Long 11½ Lat 5 Linn variant

Patanjalis Mahabhashyam, i e magnus ad Paninis grammaticam commentarius Adscripta est in marginibus *Kaiyatae*, Jaiyatae filii, explicatio, *Mahabhashyapradipa* appellata et *Nagojibhattae* ad Kaiyatam commentarius, *Bháshyapradipoddyota* dictus Singula Paninis capita in partes diurnas (ahnika) dividuntur

Cod 185 Foll 336

Foll 1–41, I, 1, 1 Praecepta ad grammaticam generalem pertinentia et de grammaticae legendae necessitate et usu disputatio Foll 42–104, I, 1, 2 = P 14 Sivasutrani Foll 105–147, I, 1, 3 = P I, 1, 1–3 Foll 148–198, I, 1, 4 = P I 1, 4–10 Foll 199–262, I, 1, 5 = P I, 1, 11–26 Foll 263–336, I, 1, 6 = P I, 1, 27–44

Cod 186 Foll 322

Foll 1–51ª, I, 1, 7 = P I, 1, 45–55 Foll 52ᵇ–116, I, 1, 8 = P I, 1, 56–59 Foll 117–212, I, 1, 9 = P I, 1, 60–75 Foll 213–280ª, I, 2, 1 = P I, 2, 1–44 Foll 280ᵇ–322ª, I, 2, 2 = P I, 2, 45–63

Cod 187 Foll 389

Foll 1–58, I, 2, 3 = P I, 2 64–73 Foll 59–119, I, 3 1 = P I 3, 1–11 Foll 120–187, I, 3 2 = P I, 3, 12–93 Foll 188–237, I, 4, 1 = P I, 4, 1 2 Foll 238–274, I, 4, 2 = P I, 4, 3–22 Foll 275–342, I, 4, 3 = P I, 4, 23–56 Foll 343–389, I, 4, 4 = P I, 4, 57–110

Non explicantur regulae P I, 1, 16 31 33 40 64, 2, 2 3 12–15 34–36 54–57, 3 5 6 8 17 18 23 26 30–39 41–47 49 50 52 53 57 59 61 68–71 73–77 80–85 87 90–93, 4, 5–8 10–12 16 33–36 38–41 43–47 59 64 66–73 75–79 85–88 91 92 94 95 98 100 102 103 106

Cod 188 Foll 275

Foll 1–80, II, 1, 1 = P II, 1, 1 Foll 81–132, II, 1, 2 = P II, 1, 2 50 Foll 133–180, II, 1, 3 = P II, 1, 51–72 Foll 181–226ª, II, 2, 1 = P II, 2, 1–23 Foll 226ᵇ–275, II, 2 2 = P II 2, 24–38

Cod 189 Foll 375

Foll 1–40ª, II 3, 1 = P II 3 1–17 Foll 40ᵇ–57ª, II 3 2 = P II 3, 18–45 Foll 57ᵇ–89, II 3, 3 = P II 3, 46 73 Foll 90–123ª, II, 4 1 = P II, 4 1–61 Foll 123ᵇ 148 II 4 2 = P II 4 62–85

Non explicantur regulae P II, 1, 8 14 15 19 21 22 25 27 28 38 39 41 44–46 50 54 61–66 68 70, 2, 1 9 12 13 16 21 22 31–33 37, 3, 10 11 14 15 24–27 31 33 34 38–41 47–49 51 53 55–59 63 64 68 72 73, 4, 4–6 13–15 17 18 20–25 27 28 38–41 44 48 50–53 55 59–61 63 65 68 71–73 75 76 78 80

Foll 149–194ª, III, 1, 1 = P III, 1, 1–7 Foll 194ᵇ–245, III, 1, 2 = P III, 1, 8–26 Foll 246–276, III, 1, 3 = P III, 1, 27–42 Foll 277–316, III, 1, 4 = P III, 1, 43–86 Foll 317–352, III, 1, 5 = P III, 1, 87–93 Foll. 353–375, III, 1, 6 = P III, 1, 94–150

Cod 190 Foll 347

Foll 1–23ª, III, 2, 1 = P III, 2, 1–83 Foll 23ᵇ–51, III, 2, 2 = P III, 2, 84–123 Foll 52–69ª, III, 2, 3 = P III, 2 124–188 Foll 69ᵇ–93, III, 3, 1 = P III 3 1–130 Foll 94–109ª, III, 3, 2 = P III, 3, 131–176 Foll 109ᵇ–148, III, 4, 1 = P III, 4 1–117

Non explicantur regulae P III, 1, 4 20 28 29 37 41 42 47 49–51 53–57 59 61–65 68–70 73–77 81 82 98 99 101 102 104 110 113 115–117 119–121 126 128 136 139–144 146–148 150, 2, 2 6 7 10–12 17–20 22 23 25 27 30 (varttikam videtur esse) 31–37 39–47 50 51 54 62–67 69 70 72–76 79 81 82 85 86 88–92 94–100 103–105 112 113 116 117 119 121 125 128–134 136–138 140 142–145 147–149 151–157 159–170 172 173 175–177 179 181–187, 3 2 5 6 8 9 22–35 37–42 45–57 59–82 84–89 91–93 96 97 99 102 103 105 106 109–112 114–118 120 122 124 128 129 134 143 144 146 148–150 152–155 158–160 162 164–166 168–176, 4, 3 6 7 10–18 20 22 23 25 27–31 33–36 38–40 42–59 61 63–66 68 70–76 78 80 81 83 84 86 88 90–92 94–101 104–109 112 113 115–117

Foll 149–208, IV, 1, 1 = P IV, 1, 1–14 Foll 209–265, IV, 1, 2 = P IV, 1, 15–81 Foll 266–315ª, IV, 1, 3 = P IV, 1, 82–95 Foll 315ᵇ–347, IV, 1, 4 = P IV, 1, 96–178

Cod 191 Foll 361

Foll 1–29, IV, 2, 1 = P IV, 2, 1–91 Foll 30–46, IV, 2, 2 = P IV, 2, 92–145 Foll 47–68, IV, 3 1 = P IV, 3 1–119 Foll 69–83, IV, 3, 2 = P IV, 3, 120–168 Foll 84–92, IV, 4, 1 = P IV, 4, 1–144

Non explicantur regulae P IV, 1, 2 5 8 9 11 12 21 23 24 26 28 29 31 34 35 37 38 40 41 43 45–47 51 53 56 58 59 61 62 67–69 72 73 76 77 80 81 84 91 99–103 105–107 109–111 113 117–119 121–127 129 133 135 136 138–144 146 152 154 156 157 159 160 166 167 169 171–176 178, 2 6 12 14–20 22–24 26 29–33 37 41 44 46–48 50 53

54 56–58 61 73–84 86 88–90 94 97 98 101–103 105–123 125–128 131 132 134–136 139 140 142–145, 3, 5–14 16–21 27–33 35–38 40 41 43–47 49–57 61–65 67 69–83 85 90–97 99 102 103 106–115 117–119 121–124 126 128–130 132 133 137–139 141 142 144–155 157–162 164 165 167 168, 4, 2–8 10–16 18 19 21 22 25–29 31–40 42–48 50–54 56–58 61 63 64 66–75 77–81 84–89 91–127 129–139 141–144

Foll 93–131, V, 1, 1 = P V, 1, 1–58 Foll 132–193, V, 1, 2 = P V, 1, 59–136 Foll 194–236ᵃ, V, 2, 1 = P V, 2 1–93 Foll 236ᵇ–264, V, 2, 2 = P V, 2, 94–140 Foll 265–283, V, 3, 1 = P V, 3, 1–54 Foll 284–335ᵇ, V, 3, 2 = P V, 3 55–119 Foll 336–361, V, 4, 1 = P V, 4, 1–160

Non explicantur regulae P V, 1, 5 8 11 14 15 17 18 26 27 31 (varttikam videtur esse) 32 34 36 40–47 49–54 56 60–63 65–70 73 75 76 78 79 81–83 85–89 91–93 98–110 112 123 126–129 131–136, 2, 1–3 5–8 11 13 15–19 22 24 26 30–32 34–36 38 43 50 53–58 61–64 66–71 74 78 80 81 83 86–90 93 98 99 104–106 108 110 111 113 114 117 119 121 123 124 127 128 130–134 136–140, 3, 3 4 6 11–13 15 16 21 23–26 29 30 33 34 37–41 43 46 49–51 53 54 56 59 61–65 69 70 73 75–82 87 89 90 93 96 97 100–105 107–117 119, 4, 2 6 9–13 15–18 20–23 25 26 28 29 31–35 37–41 43 45–49 51–56 58–67 71 72 75 79–86 89–102 104–112 114 117 120–130 132–134 136–153 155 157–160

Cod 192 Foll 363

Foll 1–42ᵃ, VI, 1, 1 = P VI, 1, 1–12 Foll 42ᵇ–64, VI, 1, 2 = P VI, 1, 13–44 Foll 65–107, VI, 1, 3 = P VI, 1, 45–83 Foll 108–195, VI, 1, 4[1] = P VI, 1, 84–158 Foll 196–244, VI, 1, 5 = P VI, 1, 159–223 Foll 245–271, VI, 2, 1 = P VI, 2 1–138 Foll 272–284, VI, 2, 2 = P VI, 2 139–199 Foll 285–304ᵃ, VI 3, 1 = P VI, 3, 1–33 Foll 304ᵇ–325ᵃ, VI, 3, 2 = P VI 3, 34–45 Foll 325ᵇ–363, VI, 3, 3 = P VI, 3, 46–139

Cod 193 Foll 369

Foll 1–24ᵃ, VI, 4 1 = P VI, 4, 1–21 Foll 24ᵇ–72ᵃ, VI, 4, 2 = P VI, 4, 22–61 Foll 72ᵇ–111, VI, 4, 3 = P VI, 4 62–128 Foll 112–148, VI, 4 4 = P VI, 4, 129–175

Non explicantur regulae P VI, 1, 10 11 15 19 21–25 29 31 34 35 38 40–44 46 47 52–55 57 59 60 73 78 81 88 92 97 100 104–106 109–111 114 116–122 132–134 136–141 143 146 148 149 151–153 155 156 160 164 165 170 175 178–181 183 184 193 194 197–203 206 209–214 216 218 219, 2, 3–10 12–28 30–32 34 35 37 39–41 43–46 48 51 53–79 81 83–90 94–104 109–116 118–120 122–125 127–129 131–135 137 138 140–142 144–147 149–164 166–174 176 178–184 188–190 192–196 198, 3, 4 6 12 15–20 22 24 27 29–33 38 39 41 45 48 51 54 55 58 60 63–65 67 69 71 75 77 80 81 84 85 87 88 90–92 94 96 100 102–108 110 113–120 123 125–137, 4, 4–11 15 17 18 20 21 26–33 35 36 38 39 41 43 44 50 53 54 58–61 63 65 67–73 75 76 78–81 83 85 86 88 91 92 94 95 97–99 102 103 105 107–109 112 113 115–119 122 124–126 129 131 134 136–139 145–147 150–152 156–158 162 164–169 173

Foll 149–212ᵃ, VII, 1, 1 = P VII, 1 1–57 Foll 212ᵇ–258, VII, 1 2 = P VII, 1 58–103 Foll 259–299ᵃ, VII, 2 1 = P VII, 2, 1–35 Foll 299ᵇ–369, VII, 2, 2 = P VII, 2 36–118

Cod 194 Foll 329

Foll 1–25ᵃ, VII, 3, 1 = P VII, 3, 1–49 Foll 25ᵇ–56, VII, 3 2 = P VII, 3, 50–120 Foll 57–100, VII, 4, 1 = P VII, 4 1–97

Non explicantur regulae P VII, 1, 4 5 15 16 19 20 22 24 29 31 32 35 38 41–49 53–55 57 60–64 66 67 71 75 76 79 83 85 87 88 91–94 99 103, 2, 4 6 7 11 12 22 24 25 31–34 38–43 45 46 49–51 53–57 61 65 66 69 71 72 74–76 79 81 83 85 87 88 92–97 103 104 108–113 116 118, 3, 2 5–7 9 11–13 16–27 29 30 35 36 38–43 48 49 52 53 58 60 62–65 67 68 72–74 76 80–82 84 89–91 93 94 96–102 104–106 108 110 112 114 115 117, 4, 4–8 11 14–22 25 26 28 29 31–34 36–40 42–45 49–53 56 57 59 62–64 66 68–74 76 78–81 84 86–89 94–97

Foll 101–153 VIII, 1, 1 = P VIII, 1 1–50 Foll 154–176ᵃ, VIII, 1, 2 = P VIII, 1, 51–74 Foll 176ᵇ–215ᵃ, VIII 2 1 = P VIII 2, 1–41 Foll 215ᵇ–251, VIII 2 2 = P VIII 2 42–108 Foll 252–283, VIII, 3, 1 = P VIII, 3 1–55 Foll 284–306 VIII, 3, 2 = P VIII 3, 56–119 Foll 307–329, VIII, 4, 1 = P VIII 4 1–68

Non explicantur regulae P VIII, 1 2 3 6 7 10 13 14 19–24 29 31–34 36–38 40–45 48–50 52–54 58–65, 2, 5 10 13 14 20 24 26–31 33–37 39 41 43 45 47 49 51–54 57 60 61 63–67 71 73–77 79 87 91 93 94 96–102 104 105, 3, 2–4 7–12 14 18 19 22–25 27 28 30 31 35 40 42 44 46–54 57 60 62 63 66 68–71 73 75–77 80 81 83 84 86 89 90

[1] In titulo huic parti adscripto Āhnikam quintum hic finiri dicitur neque tamen quarti finem alibi reperire potui neque subscriptioni illi fides habenda est

92–96 99 100 102–104 106 107 109 111 113 114 119, 4, 4 5 9 12 18 23–27 31 33 37 43 44 46 49–60 62 64 66 67

Patanjalis non tam commentarium perpetuum ad Paninim scribere, quam criticum munus exercere voluit Quare res ipsas raro attingit, sed quae ad technicam regularum constructionem et formam pertinent, accurate illustrat Amplam igitur exspatiandi materiam iis offert, qui grammaticorum argutiis delectantur, sed in grammaticas et lexica nostra minor, quam ex tanta mole exspectabas, fructus ex eo redundabit At idem pleraque Katyayanae additamenta (varttika) refert et explicat, et hoc nomine majoris momenti est Quae Paninis regulae ipsi omni dubitatione vacare visae sunt, praetereuntur Neque tamen propter hoc silentium regula quaequam, nisi gravissimae accedant causae, a Panini auctore abjudicanda est Primum enim multae regulae suo loco omissae in aliis grammaticae partibus laudantur, tum quae explicantur sine illis saepe intelligi non possunt Vix tamen dubitaverim, quin sutra plura e varttikis orta sint

Aliorum grammaticorum sententias verbis अन्ये वैयाकरणा (I, 1, 27), अन्ये, कश्चित्, अपर आह inducit nominatim hos citat Katya (III 2 3 = Varttikakara), Kunaravadava (III, 2, 14 नैषा शकटा शकटा एषा VII, 3, 1), Gonardiya (I, 1, 21 29 III, 1, 92 VII, 2, 101), Bharadvajiyas (I, 1, 20 56, 2, 22, 3 67 III 1, 48 89 IV, 1, 79 89 VI, 4, 47 155), Varshyayani (I, 3, 1 locus e Yaska desumtus), Vyadi (I, 2, 64), Sakatayana (III, 3 1 in Katyayanae varttika), Saunagas (III, 2, 56 IV, 1, 74 87, 3, 143 VI, 3, 44), Sauryabhagavat (VIII, 2, 106) Praeterea non modo versus memoriales grammaticos (karika) citat plurimos sed etiam locos Vedicos et versus nonnullos e poetis postvedicis desumtos Ad Pan IV, 3, 101 haec leguntur यत्नेन कृत न च प्रोक्त । वाररुच काव्य । जालूका श्लोका ॥ Exemplum prius jam ante Patanjalim *Vararuchim* quendam *poetam* exstitisse probat

Kaiyata in explicando Patanjali plerumque brevior et satis perspicuus est Nagojis commentarius post Manjusham scriptus est (Wilson 185–194)

352

Opera duo Lit Devan Charta Ind Foll 376 Long 10 Lat 5

Foll 1–276 (linn 11) Haec folia *Sabdakaustubhae* (vocum gemmae coelestis) a *Bhattoji*, Lakshmidharae filio, scripti particulam continent, eam scilicet partem qua Paninis aphorismi I 1, 1–75 illustrantur Auctor praecipue Mahabhashya usus est, eandemque operis in partes diurnas (ahnika) partitionem sequitur, praeterea Bhartriharim in prooemio nominatim laudat Incipit

विश्वेश सच्चिदानन्द वन्देऽह योऽखिल जगत ।
चरीकर्त्ति वरीभर्त्ति सजरीहर्ति लीलया ॥
नमस्कुर्व जगद्वन्द्य पाणिन्यादिमुनित्रय
श्रीभर्तृहरिमुख्याश्च सिद्धान्तस्थापकान्बुधान् ॥२
नत्वा लक्ष्मीधर तात सुमनोवृन्दवन्दित
फणिभाषितभाष्याब्धे शब्दकौस्तुभमुद्धरे ।३।
परिभाव्य बहून् ग्रन्थान्यो यत्क्लेशेन लभ्यते
तमशेषमनायासादितो गृह्णीत सज्जना ४
समर्प्य लक्ष्मीरमणे भक्त्या श्रीशब्दकौस्तुभम
भट्टोजिभट्टो जनुष साफल्य लब्धुमीहते ५

Ahnikam I fol 60^b, II fol 93^b, III fol 118^a, IV fol 147^b, V fol 178^a, VI fol 196^b, VII fol 211^b, VIII fol 239^b, IX fol 276^b

Haec voluminis pars anno 1819 negligenter exarata est Folia plura desiderantur, praeterea multa jam a scriba male disposita sunt (Wilson 283^a)

353.

Foll 67–90 (linn 15) *Jnapakasamuchchayas* (aphorismorum significativorum collectio), libellus a *Purushottamadeva* scriptus Incipit

यच्चक्रे परिभाषाणा वृत्ति वृद्धसुसमता
पुरुषोत्तम प्रारेभे स ज्ञापकसमुच्चयम १

Hoc libello ii Ashtadhyayis aphorismi collecti sunt, in quibus grammatici, regularum quarundam formam et constitutionem externam a Panini eam ob causam factam esse putant, ut aliam quandam legem indicaret et significaret (jnapayati[1]) atque quae ex verbis ipsissimis colligitur Rem exemplis duobus illustrabo

Fol 81^a अष्टनो दीर्घात् (Pan VI, 1, 172) इति दीर्घवचन ज्ञापक । अष्टन आ विभक्तौ (VII, 2, 84) इति विकल्पेनात्वमिति । तेन अष्ट अष्टौ चेति भवति ॥ i e vox *dirghat* ('ultima producta'), quam Panini in hoc aphorismo usurpavit, *significativa* est Significat enim Paninim aphorismo अष्टन आ विभक्तौ ('pro ultima *ashtan* vocis vocali in declinatione a substituatur') arbitrium *producendae* vocalis constituisse Alioquin *dirghat* in regula illa supervacaneum foret Sequitur, ut etiam in aphorismo अष्टाभ्य औश (VII, 1, 21), eo quod Panini formam अष्टाभ्य, non vero अष्टभ्य usurpet, in nom et acc sive ex hac regula अष्टौ, sive अष्ट dici posse indicetur

[1] Hujus vocabuli loco nonnunquam synonymon *suchayati* adhibetur

Fol 73[b] च्युतेश्छन्दुरिति यत्क्रस्ये च्युतेरीयड्वचन धातुप्रत्ययानामा यनाद्यभावस्य ज्ञापकमिति सञ्प्रमादेरायनेयीय इत्यादि न भवति ॥ i e in aphorismo III, 1, 29 quum Panini छद् pro ईयद् non adhibuerit (idque brevius ideoque melius futurum fuisset), id significat, pro suffixorum primariorum (sive radicalium) literis auxiliaribus non eas substitui formas, quae in secundariis fiunt Igitur e g pro suffixo सञ् non e reg P VII, 1, 2 ईन ponitur

Purushottama, quae in hoc libro protulit, ea maximam partem ex aliis grammaticis hausit Atque regulae pleraeque *jnapaka* appellatae jam a Patanjali indicatae sunt Praeter quem hi auctores et libri citantur Kaiyaṭa, Vamanavritti, Jayáditya (76[b]), Nyasakrit, Rakshita (Anunyasa), Indumitra 70[b] 73[a], Parayana, Bhagavṛitti *Bhaṭṭikaiyae* loci plures laudantur *Paribháshavritti*, ab auctore ipso scripta, praeter prooemium etiam in fol 83[a] citatur

Haec folia seculo septimo decimo accurate exarata sunt (WALKER 208[c])

354.

Foll 204–253 (linn 9–11) *Paribhashenduṣekharas*, liber a *Nagesabhaṭṭa* (= Nagojibhaṭṭa), Ṣivabhaṭṭae filio, scriptus Incipit नत्वा साम्बशिव ब्रम नागेश कुरुते सुधी ॥ बालाना सुखबोधाय परिभाषेन्दुशेखरम् ॥१॥ प्राचीनवैयाकरणतन्त्रे वाचनिकानि अत्र पाणिनीयतन्त्रे ज्ञापकन्यायसिद्धानि भाष्यवार्तिकयोर्निबद्धानि यानि परिभाषारूपाणि तानि व्याख्यायन्ते ॥

Omnino 119 paribhashae explicantur In medio libro auctor Ṣabdendusekharam et Manjusham opera sua citat

Haec voluminis pars anno 1806 satis accurate exarata est (WILSON 280[b])

355

Lit Devan Charta Ind Foll 128 Long 12 Lat 4 Linn 12–14

Insunt in hoc codice fragmenta commentarii a *Viṭṭhala*, Nrisinhae et Mánikambus filio Ramacharyae nepote, ad Rámachandrae *Prakriyakaumudim* grammaticam scripti Qui commentarius *Prasada* appellatur Incipit श्रीविट्ठल सुखकर प्रणमामि देव कारुण्यसिन्धुमखिलाननदप्रपुष्टिम् । ईयत्महासमुखपद्मममात्मभासमुत्फुल्ललोचनविलोकनना शितापम् ॥१॥ विट्ठलकारस्य हि के पि पार नाप्ताश्रिपु शुद्धधियो पि सत । न प्राक्रियाकौमुद्यमशमहो व्याख्यानह व्यामुपहास्य एव ॥२॥ प्रदायकालुष्यनिरासहेतो प्रमात्मस्या विदुषे यथावत । इति प्रतिज्ञामत करिष्ये व्याख्या सत सज्जनतोषपन्नातीम ॥३॥

Foll 1–43 De verbo usque ad recensionem radicum तन्वादि Viṭṭhala in hac parte praeter Patanjalim, Katyayanam, Kaiyaṭam hos auctores et libros grammaticos citat Indumati vritti fol 24[b] (qui commentarius fuisse videtur ad Indumitrae librum factus), Indumitra 24[b], Katantra 15[b], Katantravṛittipanjika 19[b], Kauṣika 9[b], Kshirasvaminis liber Kshiratarangini 23[b] 31[b] 32[b] 36[a] etc , Durga 43[b], Dravidas 9[b], Nyasakara (जिनेन्द्रबुद्धिन्यास 51[a]), Prabodhodayavrittikari 9[b], Bhartriharis sive Haris karikae, Vamanae Kasiká, Vicharachintámani 17[b], Haradattae Padamanjari, Hemasuri 18[a] 20[a] 24[b] Ad aetatem autem auctoris circumscribendam plurimum facit, quod non modo Vopadevae Mugdhabodha, et ejusdem grammatici Kavikalpadruma et Kamadhenu saepissime laudantur, sed etiam primi libri commentarius, Mugdhabodha pradipa 17[b] (pradipa 24[a] 32[b]) appellatus In fol 38[b] Vopadevae grammatica quaedam alia, Ramavyakarana dicta, citatur, in fol 57[a] Paniniyamatadarpana liber, in fol 96[b] Narendracharya grammaticus Animadvertendum est praeterea, quod in fol 2[a] Viṭṭhala Rámachandram esse auctorem Vaishnavasiddhantadipikae libri seque etiam hunc commentatum esse declarat स्वयमपा वैष्णवसिद्धान्तदीपिकायामा चार्यवर्यै प्रत्यपादि । अस्माभिरपि तद्दीपिकाया सर्वशास्त्रसाररूपाया न्यायचेतप्रपूरण्या प्रतिपादिता ज्ञेय ॥

Foll 44–128 Folia ४४–१२६ desiderantur In media compositione attributiva incipitur Fol 46[a] Tatpurusha, fol 55[a] Bahuvrihi, fol 60[a] Dvandva, fol 70[a] variae regulae ad compositionem pertinentes, fol 128[b] de derivatione secundaria

In fine libri haec leguntur येन व्याकरणार्णवैकतरणि सा प्रक्रियाकौमुदी वेदान्तानुमता च वैष्णवमहासिद्धान्तसद्दीपिका । कालज्ञानविधौ च्यधायि विबुधानदि प्रबन्धत्रय कृष्णाचार्यसुत स न सुखयतु श्रीरामचन्द्रो गुरु ॥४॥ श्रीरामाचार्यसूनुर्हरिहरभजनैकाग्रधी श्रीनृसिंहाचाया य माणिकाम्बाप्यजनयदतुल विट्ठलाचार्यमार्य । तस्य श्री पाणिनीयाद्यनुगुणसुगुणे प्रक्रियाकौमुदीयव्याख्याने ऽस्मिन्प्रसादे सुधियश्चमगमत्सत्युवत समाप्त

Codex praestantissimus Váranasiae ab Ananta quodam, nisi fallor exeunte seculo XVII exaratus est (WILSON 196)

356

Lit Devan Charta Ind Foll 203 Long 11 Lat 11 Linn plerumque 11

Prima pars commentarii *Praudhamanorama* appellati quem *Bhaṭṭojidikshita*, Lakshmidharae filius, Bhánujidikshitae pater, ad explicandam grammaticam suam *Siddhantakaumudi* dictam conscripsit, (A) Incipit

ध्याय ध्याय पर ब्रह्म स्मार स्मार गुरोर्गिर ।
सिद्धान्तकौमुदीव्याख्या कुर्म प्रौढमनोरमाम् ॥

Singula capita hisce in foliis finiuntur: इति संज्ञाप्रकरणं f. 6^b = B. f. 82^b; इति परिभाषाप्रकरणं f. 8^a = f. 84^b; इत्यच्संधिः f 19^a = f. 97^b; इति हल्संधिः f. 23^a = f. 103^a; इति विसर्गसंधिः f. 24^a = f. 105^a; इति स्वादिसंधिः f. 26^a = f. 108^b; इत्यदंताः f. 41^b; इत्यादंताः f 41^b; इति इदंताः f 45^b; इति ईदंताः f. 47^a; इत्युदंताः f. 47^b; इत्यूदंताः f. 48^b; इत्यृदंताः f. 49^a; इत्योदंताः f. 49^a; इत्यैदंताः f. 49^b; इत्यजंताः पुंल्लिंगाः f. 49^b; इत्यजंताः स्त्रीलिंगाः f. 52^b; इत्यजंता नपुंसकलिंगाः f. 55^a; इति हलंताः पुंलिंगाः f. 71^b; इति हलंताः स्त्रीलिंगाः f. 72^a; इति हलंता नपुंसकलिंगाः f. 73^a; इत्यव्ययानि f. 76^b; इति स्त्रीप्रत्ययाः f. 88^b; इति प्रथमा f. 90^b; इति द्वितीया f 100^b; इति तृतीया f. 102^a, इति चतुर्थी f. 103^b; इति पंचमी f. 105^a; इति षष्ठी f. 106^b, इति सप्तमी f. 107^a; इत्यव्ययीभावः f. 110^a; इति तत्पुरुषः f. 124^b, इति बहुव्रीहिः f. 132^a; इति द्वंद्वः f 134^a; इत्येकशेषः f. 135^a; इति सर्वसमासशेषः f 135^a; इति सकलसमाससाधारणाः समासांताः f. 135^b; इत्यलुक्समासः f 136^b; इति समासाश्रयविधयः f 140^a, इत्यपत्यादिविकारांतार्थाः साधारणाः प्रत्ययाः f 141^b; इत्यपत्याधिकारः f. 146^a; अथ चातुरर्थिकाः f. 149^a; इति चातुरर्थिकाः f 149^b, इति शैषिकाः प्रत्ययाः समाप्ताः f. 158^a; प्राग्दीव्यतीयाः समाप्ताः f 160^a; ठकोऽवधिः समाप्तः f. 162^a; इति प्राग्घितीयाः f. 164^a; समाप्ताश्चातुरर्थिकाः। अथ पांचमिकाः ibid.; छयतोः पूर्णोऽवधिः f. 166^a; आर्हीयाणां ठगादीनां द्वादशानां गतोऽवधिः f. 171^a; ठञः पूर्णोऽवधिः f. 172^a; नञ्स्नञोरधिकारः समाप्तः f. 174^b; इति मत्वर्थीयाः f. 186^b; इति प्राग्दिशीयानां पूर्णोऽवधिः f. 187^b; इति प्रागिवीयानां पूर्णोऽवधिः f. 193^a; इति तद्धितप्रक्रिया f 198^a; इति द्विरुक्तप्रक्रिया f. 203^a.

In conficiendo hoc libro, Bhaṭṭojis id egisse videtur, ut compendiosam grammaticam suam docentium usui adaptaret. Quare additamenta amplissima adjiciuntur, difficiliora explicantur, exempla sive ex antiquioribus grammaticis sive poetis clarissimis petita afferuntur, argumenta aliarum scholarum refelluntur. Inprimis, quae orientalis quidam grammaticus ejusque nepos commentator protulerunt, refutantur[1]. Post majorem auctoris librum, Sabdakaustubham, hunc commentarium scriptum esse, eo probatur, quod Bhaṭṭojis lectores saepissime ad eum relegat. Praeter notissimos scholae Pâṇiníyae principes, in hac parte grammatici, lexicographi, libri scholastici hi laudantur: Anunyásakárah 112^b; Amara; Arváchínás (recentiores grammatici oppositi antiquioribus) 172^a. 202^b; Ujjvaladatta; Kalápánusárinah (sectatores scholae Kálápicae) 14^b; Kátantra; Kátantraparisishta v. Srípati; Kulachandra (in libro Durgavákyaprabodha) 107^a; Kaumárás 41^b. 80^a, Kshírasvámin; Gaṇaratnakára sive Gaṇaratnamahodadhikára 34^b. 85^b; Chandrakosha (समज्या परिषत्पर्षद्) 184^b; Chándrasútra 104^b; Chándráh 151^a; Jayamangalá (Bhaṭṭikávyae commentarius) 131^b; Jayáditya (gram.) 113^a. 201^b; Trikándaṣesha; Trilochanadása (in libro Panjiká dicto) 129^b; Dasapádí 64^b, Durghaṭa 202^a; Durghaṭavrittikrit 131^b. 191^a; kaschid Durghaṭavrittikárah 187^a; Dhananjayanighaṇṭu 41^b, Nyása, sive Nyásakára frequentissime, Panchapádí (de suffixis unádicis) 64^b, Padamanjarí v. Haradatta; Paṇiníyamatadarpana (slokis compositum) 130^b. 136^a[2]; Páráyaṇikáh 24^a, Purushottama 54^a, Prasádakrit i. e. Viṭṭhala Áchárya 47^a 51^a. 60^b; Pránch (orientalis grammaticus, de quo supra dixi)[3], Prátisákhya 4^b; Prátisákhyabháshya 9^a, Bhaṭṭáh sive Bhaṭṭapádás 173^b. 174^a (quo nomine Bhaṭṭojis magistrum significari puto). Bhaṭṭi (Bhaṭṭikávya); Bhágavrittikára 187^a; Mádhavi frequentissime; Medinikosha; Yádavakosha 4^b; Yáska; Rakshita 108^a 124^b; Rabhasakosha 15^b 124^a; Rúpamálá 54^b; Vardhamána 106^a. 123^a; Váchaspati 86^b; Vámana; Vichárachintámani (grammatica) 47^a 60^a. 119^a; Visvarúpa, Vedabháshyakárás (quo nomine Sáyana intelligitur); Vyághrabhúti (káriká) 4^a; Sabdakaustubha, frequenter[4]; Sákaṭáyana 74^a[5]; Sákalya 5^a[6]; Sásvata 124^a; Srídhara 17^a; Srípati (Kátantraparisishṭae auctor) 48^a. 54^a; Síradeva (gr.) 14^b; Sudhákara 98^b; Haradatta, Padamanjarís auctor; Hari (cujus grammatica philosophica saepissime laudatur)[7]; Hemachandrae lexicon 35^b.

[1] Fol 50^b यत्तु प्राचा स्रीदिति सूत्रे चिनदीसंज्ञायर्जितात्स्यामिति व्याख्यातं तन्नामत्वयथार्थः किंतु पूर्वोत्तरसूत्रद्वयफललभ्यः। एवं च इदुद्भ्यामिति सूत्रानुपन्यसनं प्रायः प्रामादिकमेव ॥ Fol 71^a यत्तु प्राचोक्तसूत्रवितविति यत्र तत्पाठेन व्याख्यातं उकार उगित्कार्यार्थं इति तदसंगतमिति भावः ॥ eodemque modo sexcenties

[2] अर्थं परपदस्येह स्वःशब्दः कालवाच्यपि।
अभिभवति स्वभावेन तेनेमौ मंगलार्थकौ ॥ svoʼasiyas

[3] Cf Prachinaprakriyá 119^a

[4] दूषणोद्धारस्तु शब्दकौस्तुभे स्पष्टीकृतोऽस्माभिः। 7^a, इति प्रपंचितं शब्दकौस्तुभेऽस्माभिः। 23^b; येन विधिरिति सूत्रे शब्दकौस्तुभेऽस्य प्रत्याख्यातत्वात्। 24^b etc

[5] सार्वधातुकमिति चलात्कारे। शाकटायनस्तु सार्वेति प्रतिषेधे हलन्तमिति प्रतिषेधविवादयोरित्याह ॥

[6] धप्राकृतस्तु यः स्वारः स्वरितोदात्तपूर्वगः।
उदात्तायादिमस्याथ शिष्टं निघ्नंति पूर्वगं ॥

[7] Fol 26^b उपायाः शिक्षमाणानां बालानामुपलालनाः।
असत्ये वर्त्मनि स्थित्वा ततः सत्यं समीहते ॥
Fol 62^a. संबंधिशब्दः सापेक्षो नित्यं सर्वः समस्यते।
वाक्यवत्सा व्यपेक्षा हि वृत्तावपि न हीयते ॥
Fol 93^b प्रधानेतरयोर्यत्र द्रव्यस्य क्रिययोः पृथक्।
शक्तिर्गुणाश्रया तत्र प्रधानमनुरुध्यते ॥

Diversi generis auctores et libri hi citantur Atharvana, Ásvalayana, Kalpasutra, Kálidasa (Meghaduta et Raghuvanṣa), Kiraṇávali 109ᵇ, Kichakavadha, Gautamasmriti 138ᵇ, Jayadeva, Jaiminisutra 141ᵃ, Taittiriyas, Naimishiya, Pushpadanta 131ᵃ, Bhavabhuti, Bhágavata, Bhárata, Bharavi, Magha, Mitakshara, commentarius Haradattae ad Gautamasmritim[1], Mimansakás, Murari, Yajnavalkya, Ramayana, Sankarabhashya 173ᵇ, Ṣabarabhashya, Ṣulvasutram, Sriharsha (Naishadha), Skandapurana

Codex, seculo superiore exeunte exaratus, ex optimo quodam archetypo descriptus est In 40 foliis primis multae glossae, ex commentario nescio quo, desumtae in margine adpictae sunt (WILSON 200)

357

Foll 73–108 Long 9 Lat 3½ Linn 8–14

Hac voluminis parte *Praudhamanoramae* pars prima inde ab initio usque ad finem partis *Svadisandhi*, continetur

Haec folia exeunte seculo superiore exarata sunt (WILSON 426[1])

358

Lit Devan Charta Ind Foll 81 Long 11½ Lat 5 Linn plerumque 12

Inest secunda *Praudhamanoramae* pars, qua verba et conjugatio tractantur Incipit

प्रथमध्ये कृत मगल शिष्यशिक्षार्थमुपनिबध्नाति । भ्रोवेति ।

Singula capita haec इति भ्वादि॰ fol 30ᵃ, इत्यदादय fol 31ᵇ, इति जुहोत्यादय॰ fol 32ᵃ, इति दिवादय॰ fol 34ᵃ, इति स्वादय॰ fol 34ᵃ, इति तुदादय॰ fol 36ᵇ, इति रुधादय॰ fol 37ᵃ, इति तनादय॰ fol 37ᵃ, इति क्र्यादय॰ fol 37ᵇ, चान्द्रीया समाप्ता fol 40ᵃ, इत्याधृषीया॰ fol 40ᵇ, इति चुरादय॰ fol 45ᵃ, इति हेतुमण्णन्तप्रक्रिया fol 49ᵃ, इति सन्नन्तप्रक्रिया fol 49ᵇ, इति यङन्तप्रक्रिया fol 50ᵃ, इति यङ्लुगन्तप्रक्रिया fol 56ᵇ, इति नामधातुप्रक्रिया fol 62ᵃ, इति कण्ड्वादय॰ fol 63ᵃ इति प्रत्ययमाला fol 63ᵃ, इत्यात्मनेपद॰ fol 69ᵇ, इति परस्मैपद fol 70ᵇ, इति भावकर्मप्रक्रिया fol 74ᵇ, इति कर्मकर्तृप्रक्रिया fol 77ᵇ, इति लकारार्थप्रक्रिया fol 81ᵃ

प्रधानार्थमया शक्तिः प्रत्ययेनाभिधीयते ।
यत्र गुणे तत्र तद्वदनुक्तापि प्रतीयते ॥

Itaque in foll. 103ᵇ 115ᵃ 142ᵇ

[1] गौतमस्मृतौ तु घातकधमयु सर्पेषु धेनुभय्ये सूपाग्निति प्रयुक्तं । तव्याख्यावसरागमा नति तद्वास्याया मिताक्षराया हरदत्त॰ ॥

Foll 2–31 medio seculo superiore nitide et accurate reliqua hoc seculo exarata sunt. (WILSON 320)

359.

Lit Devan Charta Ind Foll 115 Long 13½ Lat 5 Linn 9

Tertia *Praudhamanoramae* pars, derivationem primariam, accentum, grammaticam Vedicam tractans (D) Incipit

धातो॰ यद्यपि धातोरेकाचो हलादेरिति सूत्राद्धातोरित्यनुवर्तत एव तथापि etc

Singula capita haec इति कृत्यप्रक्रिया fol 5ᵇ, de suffixis *krit dictis fol 22ᵇ*, *इत्युणादिषु प्रथम॰ पाद fol 35ᵃ*, इत्युणादिषु द्वितीय॰ पाद fol 43ᵃ, इत्युणादिवृत्तौ तृतीय॰ पाद fol 53ᵇ, इत्युणादिवृत्तौ चतुर्थ॰ पाद॰ fol 70ᵃ, इत्युणादिवृत्तौ पचम पाद fol 72ᵃ Sequitur brevis disquisitio, qua grammatici orientalis illius errores, in explicatione regularum uṇádicarum commissi refelluntur* इति द्वितीय प्रमादा fol 72ᵇ, इति तृतीये प्राच॰ प्रमादा fol 73ᵃ, इति चतुर्थ प्राच॰ प्रमादा fol. 73ᵇ, इति कृदन्तप्रक्रिया fol 88ᵇ Sequitur interpretatio capitum ad grammaticam Vedicam pertinentium इति प्रथमोऽध्याय॰ fol 89ᵇ, इति द्वितीयोऽध्याय॰ fol 90ᵃ, इति तृतीय॰ fol 93ᵇ, इति चतुर्थ॰ fol 94ᵇ, इति पचम॰ fol 95ᵃ, इति षष्ठ fol 97ᵃ, इति सप्तम॰ fol 99ᵃ, इत्यष्टम॰ fol 100ᵃ, इति भाषा स्वरप्रकरण प्रथम fol 104ᵃ, इति धातुस्वर॰ fol 104ᵇ, इति प्रकृतिस्वरविषयक द्वितीय प्रकरण fol 106ᵇ, इति प्रत्ययस्वरप्रकरण तृतीय fol 109ᵃ, इति समासस्वरप्रकरण fol 113ᵇ, इति तिङन्तस्वरनिरूपणप्रकरण पचम fol 114ᵇ Finitur totum opus in fol 115ᵃ his versibus

खण्डमपि यत्नर्ते कृतद्धितपरपर ।
स्तोपशास्त्रसंनिधमपार तदुपास्महे ॥
सिद्धान्तकौमुदीव्याख्या चेय प्रौढमनोरमा ।
भट्टोजिदीक्षितकृतिर्भूयाद्विश्वेशतुष्टये ॥

इति पदवाक्यप्रमाणज्ञश्रीलक्ष्मीधरसूरे सूनुना भट्टोजिदीक्षितेन विरचितायां प्रौढमनोरमायामुत्तरार्धं समाप्त ॥

Auctorum numerus in hac parte multo minor citatur quam in prima Eos enim antiquiores enotare, qui in capitibus unadicis leguntur, operae pretium non fuit, quum ad unum omnes ex Ujjvaladattae libro desumti sint Praetermissis igitur his usque, quos jam supra enumeravi hos reperi Abhidhánamálá 58ᵇ,

---

* Incipit प्राचा तु कतिपयानामेवोणादीनामुपन्यास॰ कृत॰ सोऽपि नैकप्रपटकतया । किंतु विच्छायति स्पष्टमेव । तथापि प्रमाद लेशता दर्शयाम॰ ॥

Udayanácharyas 71ª, Vopadevae Kavikalpadruma, Kavyaprakasa, Kesava lex 39ᵇ, Durgasinha 9ª, Dhanvantarinighantu, Nanartharatnamala 30ᵇ, Prabhakaras gr 90ª, Bhuriprayoga 39ᵇ, Yadava 34ᵇ, Vaijayanti 29ª, Saunakiya Svarashṭaka 103ª, Saptapadarthiṭíká 12ª, Svaramanjaríkara 64ª 10?ᵇ 106ª 108ª

Praeterea hi libri citantur Kasíkhandam 30ª, Damayantíkávya 27ª, Brahmanda a Hemadris citatum 38ª

Codex post annum 1810 exaratus est (WILSON 156)

360, 361

Opus unum voluminibus duobus compactum Lit Devan Charta Ind. Long 10 Lat $4\frac{1}{2}$ Linn 9

Prima pars commentarii *Tattvabodhini* (veritatis magistra) appellati quem *Jnanendra Sarasvati*, Vamanendrasvaminis discipulus, ad illustrandam *Siddhantakaumudim* grammaticam composuit (A) Liber doctus quidem sed ob nimiam verbositatem molestus et maximam partem e Bhaṭṭojis Praudhamanorama haustus est. Incipit

नत्वा विश्वेश्वरं साम्बं कृत्वा च गुरुवन्दनं ।
सिद्धान्तकौमुदीव्याख्या क्रियते तत्त्वबोधिनी ।१।

Vol I Foll 218 इति सज्ञाप्रकरणं fol 12ᵇ = B 11ª, परिभाषाप्रकरणं 18ª = 15ᵇ, स्वरसंधि 36ᵇ = 31ᵇ, हल्संधि 43ª = 37ª, विसर्गसंधि 46ª = 39ᵇ, स्वादिसंधि 51ᵇ = 44ᵇ, अजन्ताः पुंलिङ्गाः 94ᵇ = 83ᵇ, अजन्ताः स्त्रीलिङ्गाः 100ᵇ = 88ᵇ, अजन्ता नपुंसकलिङ्गाः 104ᵇ = 92ª, हलन्ताः पुंलिङ्गाः 133ᵇ = 117ᵇ, हलन्ताः स्त्रीलिङ्गाः 134ᵇ = 118ᵇ, हलन्ता नपुंसकलिङ्गाः 138ª = 122ᵇ, अव्ययानि 144ª = 127ᵇ, स्त्रीप्रत्ययाः 174ª = 154ᵇ, कारकप्रक्रिया 216ª = 192ª

Vol II Foll 226 Fol २३८ desideratur अव्ययीभावः 8ª = 203ª, तत्पुरुषः 40ª = 234ᵇ, बहुव्रीहिः 56ª = 247ᵇ, द्वन्द्वः 62ᵇ = 254ª, एकशेषः 65ᵇ = 256ª, सर्वसमासशेषः 66ª = 256ᵇ, सकलसमाससाधारणाः समासान्ताः 68ª = 258ª, अलुक्समासः 70ª = 260ª, सर्वसमासाश्रया विधयः 77ᵇ = 266ᵇ, अपत्याधिकारः 105ᵇ = 298ª, चातुरर्थिकाः 115ᵇ = 307ª, शैषिकाः 136ᵇ = 324ᵇ, प्राग्दीव्यतीयाः 140ᵇ = 327ª, ठकोऽवधिः 146ª = 332ª, प्राग्वितीयाः 150ª = 335ᵇ, यतोऽवधिः पूर्णोऽवधिः (२३८) = 339ª, आर्हीयाः ठगादीनां ततोऽवधिः 164ª = 348ª, कालाधिकारस्य पूर्णोऽवधिः 166ᵇ = 350ᵇ, ठञः पूर्णोऽवधिः 167ᵇ = 351ª, नञ्स्नञधिकारः समाप्तः 172ª = 355ª, मत्वर्थीयाः 195ª = 361ᵇ, प्रागिवीयानां पूर्णोऽवधिः 196ᵇ = 363ᵇ, प्रागिवीयानां पूर्णोऽवधिः 207ᵇ = 372ᵇ, तद्धितप्रक्रिया 217ᵇ = 382ᵇ, द्विरुक्तप्रक्रिया 226ª = 390ª

Haec volumina hoc seculo ineunte exarata sunt (WILSON 281, 282)

362

Lit Devan Charta Europ Foll 391 Long $11\frac{1}{2}$ Lat 6 Linn plerumque 21

Hic codex (B) eandem atque superior *Tattvabodhinis* partem continet, neque tamen ex eodem libro manu scripto provenit In fine haec leguntur इति परमहंसपरिव्राजकाचार्यश्रीवामनेन्द्रस्वामिचरणारविन्दसेवकज्ञानेन्द्रसरस्वतीकृतौ सिद्धान्तकौमुदीव्याख्यायां तत्त्वबोधिन्याख्यायां पूर्वार्द्धं समाप्तम् ॥ शुभं ॥
लिख्यते वदनचन्द्रसरकारनिवासमुडा ॥

Codex post annum 1810 exaratus est (WILSON 199)

363.

Lit Devan Charta Ind Foll 296 Long $12\frac{1}{2}$ Lat 5 Linn usque ad fol 153 10 postea 9

Foliis 1–153 secunda *Tattvabodhinis* pars continetur, qua conjugatio verborum tractatur Incipit

अज्ञानध्वान्तसंतप्ते दृशं दीधितिं भक्तरक्षणे (भक्त°) ।
वटमूलाश्रयं व्यक्तं दक्षिणामूर्तिमाश्रये ॥१॥

Singula capita haec भ्वादयः fol 65ᵇ, अदादयः 74ª, जुहोत्यादयः 75ᵇ, दिवादयः 78ᵇ, स्वादयः 79ᵇ, तुदादयः 84ª, रुधादयः 84ᵇ, तनादयः 84ᵇ, क्र्यादयः 86ª, चुरादयः 97ª, ण्यन्तप्रक्रिया 103ᵇ, सन्नन्तप्रक्रिया 106ᵇ, यङन्तप्रक्रिया 108ᵇ, यङ्लुगन्तप्रक्रिया 116ª, नामधातुप्रक्रिया 125ᵇ, कण्ड्वादयः 126ᵇ, आत्मनेपदं 134ª, पदव्यवस्था 134ᵇ, भावकर्मप्रक्रिया 140ª, कर्मकर्तृप्रक्रिया 144ᵇ, लकारार्थप्रक्रिया 153ª

Folia 154–296 De derivatione primaria Incipit

समस्तजगतामीशौ जगदानन्दकारकौ ॥
जगतीजनकौ वन्दे पार्वतीपरमेश्वरौ ॥१॥

Capita sunt haec कृत्यप्रक्रिया 166ᵇ, कृत्प्रक्रिया 201ᵇ उणादिषु प्रथमः पादः 220ᵇ, द्वितीयः 234ᵇ, तृतीयः 250ᵇ, चतुर्थः 274ᵇ, पञ्चमः 278ª Sequuntur usque ad finem alia suffixa primaria.

Codex hoc seculo ineunte exaratus est (WILSON 198)

364

Lit Devan Charta Ind Foll 393 Long $11\frac{1}{2}$ Lat. $5\frac{1}{2}$ Linn 12–14

Nageṣae ad Bhaṭṭojis *Siddhantakaumudim* commentarius, *Laghuṣabdendusekharas* appellatus (A) Incipit

पातञ्जले महाभाष्ये कृतभूरिपरिश्रमः
शिवभट्टसुतो धीमान् सतीदेव्यास्तु गर्भजः १

याचकानां कल्पतरोररिकक्षहुताशनात्
शृंगवेरपुरपतीशाद्रामतो लब्धजीविकः (labdha°) ॥
मत्वा मतीश्च नागेशस्तनुते पशवागाक
मनोरमोमार्धेन्दं लघुशब्देन्दुशेखरं ३

I e 'Postquam in magno Patanjalis commentario toto studio incubuit, Nagesa, Sivabhattae et Satis germanus filius, qui Rámae, Sringaverae regi, petentium patrono liberalissimo at hostium ignis instar arbusta comburentis, eversori, vitae sustentationem debet qua par est reverentia Patanjalis memoriam prosecutus, res illustrantem minorem sermonis Sivam scripturus est, qui dimidium corpus est venustae Umae (sive minorem sermonis lunae corollam, Manoramae, Umae comparandae, dimidium corpus)' Hac verborum ambiguitate auctor sine dubio in componendo libro Bhattojis Praudhamanoramá se usum esse indicare volunt Nágesa eundem ordinem sequitur atque Bhattoji, et in explicandis regulis satis longus est. Ad majora opera sua *Brihachchhabdendusekhara* in fol 246[b], et *Paribhásheudusekhara* in fol 27[a] lectores relegat

स्वादिसन्धि fol 59[b], हलन्ता नपुंसकलिंगा 118[b], विभक्त्यर्थ 156[b], समासाश्रयविधय 202[b], समास 246[b] ॥ पूर्वार्धं ॥ स्वादय 269[b], तिङन्तं संपूर्णं 310[b], कृदन्त 330[a], स्वरविधि 393[a]

Codex intra annos 1762 et 1763 a Ganesamisra satis accurate exaratus est (WILSON 197)

365

Lat. Devan Charta Ind Foll 454 Long 11 Lat 5 Lineae usque ad fol 336 novenae, exinde denae

Insunt in hoc codice majora *Laghusabdendusekharae* fragmenta. (B) Foll 1–399 pars prior usque ad finem prope capitis पञ्चम्यादिधिकार appellati continetur (= cod A fol 229[a] 11) *Foll 400–428 de conjugatione* ad finem prope capitis स्वाप्य (= cod A fol 265[a] 1) Foll 429–454 de accentu ad finem prope फिट्सूत्राणा (= cod A fol. 360[b] 11)

Desiderantur folia १–८, ३३४, et ३६५–३७३

Codex hoc seculo ineunte exaratus est (WILSON 284)

366

Lat Devan Charta Ind Foll 230 Long 13 Lat 5 Linn 11–13

A Foll 1–153 altera *Laghusabdendusekharae* pars fere integra continetur Post fol 85 (चर्मण्ये) folium unum desideratur quod initium capitis Vedici continebat

B Foll 154–230 duo fragmenta commentarii ad *Laghusabdendusekharam* a *Vaidyanathá Payagunda* scripti et *Sadasthimalí* appellati, continentur Foll 154–204 et textum et commentarium inde ab initio usque ad finem capitis परिभाषाप्रकरण dicti exhibent Auctor in prooemio haec

मत्वा गुरुं वैद्यनाथः पायगुण्डाख्यको सुधीः ।
सदस्थिमालां तनुते लघुशब्देन्दुशेखरे ॥ १ ॥

Foll 205–230 sine textu commentarium ad eam partem praebent, qua de casuum usu agitur In marginibus foliorum trium primorum inscriptio भा° का° invenitur, quod, nisi fallor, भावकारक vocem significat Collatis locis compluribus, etiam hanc partem ad Nágesae librum explicandum scriptam esse reperi.

Codex exeunte seculo superiore exaratus est (WILSON 195)

367.

Lat Devan Charta Ind Foll 309 Long 10 Lat $4\frac{1}{2}$

Foll 1–203 (linn 9) *Varadarájae* grammatica, *Madhyasiddhántakaumudí* appellata (A) Incipit

नत्वा वरदराजः श्रीगुरून् भट्टोजिदीक्षितान् ॥
करोति पाणिनीयानां मध्यसिद्धान्तकौमुदीम् ॥ १ ॥

In tres partes liber divisus est, quarum prima nomina (सुबन्त) secunda verba (तिङन्त), postrema derivatio et compositio tractantur Adduntur capita duo de formis Vedicis et accentu Capita singula haec

संज्ञाप्रकरण fol 3^b = B 94^a, स्वरसन्धि 7^b = 99^a; हल्सन्धि 9^b = 102^a, विसर्गसन्धि 11^a = 103^b, अजन्ता पुंलिंगा 18^b = 112^a, अजन्ता स्त्रीलिंगा 20^a = 113^b, अजन्ता नपुंसकलिंगा 21^b = 115^a, हलन्ता पुंलिंगा 30^a = 124^b, हलन्ता स्त्रीलिंगा 31^a = 125^a, हलन्ता नपुंसकलिंगा 32^a = 126^a, अव्ययानि 33^a = 127^b ॥ इति सुबन्तं ॥

परस्मैपदप्रक्रिया 48^b = 20^b, आत्मनेपदप्रक्रिया 54^b, भ्वादि 57^a = 28^b, अदादि 66^a = 40^a, जुहोत्यादि 68^b = 43^a; दिवादि 72^b = 48^b, स्वादि 74^a = 50^b, तुदादि 77^a = 55^a, रुधादि 78^b = 57^a; तनादि 79^b = 58^b, क्र्यादि 81^a = 61^a; चुरादि 84^b = 64^b, ण्यन्तप्रक्रिया 86^b = 68^a, सन्नन्तप्रक्रिया 89^b = 71^a, यङन्तप्रक्रिया 91^a = 73^b, यङ्लुगन्ता 92^a = 75^a; नामधातुप्रक्रिया 95^b = 79^b, आत्मनेपदप्रक्रिया 98^b = 83^b; परस्मैपदा 99^b = 84^a, भावकर्मप्रक्रिया 102^a = 87^a, लकारार्थप्रक्रिया 105^b ॥ इति तिङन्तं ॥

कृदन्तप्रक्रिया 108^b, कृदन्तप्रक्रिया 129^a; विभक्त्यर्थ 136^b; केवलसमास 137^a, अव्ययीभाव 139^b, तत्पुरुष 148^b; बहुव्रीहि 154^a, द्वन्द्व 156^a, एकशेष 157^a; समासान्त 158^b; तद्धित-

मास· 159[b], समासाश्रया विधय· 162[b], स्पप्रत्ययाधिकारः 166[b], चातुरर्थिका· 170[b], शैषिका· 175[a], प्राग्दीव्यतीया· 176[a], ठगधिकारः 177[b], यतो विधि· 178[a], छयतो पूर्णोऽवधि· 178[b], ठञ्ठमारधिकारः 179[a], नञ्स्नञोरधिकारः 180[b], मत्वर्थीया· 185[a], प्राग्दिशीया 186[a], प्रागिवीया· 189[a], तद्धितप्रक्रिया 192[a], द्विरुक्तिप्रक्रिया 193[a], स्त्रीप्रत्यया 198[b], वैदिकप्रक्रिया 202[a], स्वरप्रक्रिया 202[b]

Varadaraja omnem grammaticae suae materiam e Bhaṭṭojis libro, Siddhantakaumudi, hausit, vel potius epitomen ejus fecit Aphorismi ubique fere iisdem verbis explicantur atque a Bhaṭṭoji, ita tamen ut difficiliora omnia omittantur In capitum dispositione hoc unum novatum est, quod compositio et derivatio secundaria non in fine partis primae collocatae sunt, sed in tertia Excepta declinatione et conjugatione omnia brevissime tractantur Omnino hoc propositum secutus est auctor, non ut perfectam rei grammaticae doctrinam traderet, sed ut facilem discentibus aditum ad literas Sanskriticas redderet, viamque ad scholae Paniniyae libros aperiret *Mediam* hanc grammaticam appellavit quo a Siddhantakaumudi et Laghukaumudi epitome a semet ipso scripta distingueret

In fine haec leguntur इति श्रीविटिकठौरवरदराजभट्टकृता मध्यसिद्धान्तकौमुदी समाप्ता Haec voluminis pars anno 1794 Benaris a Lekhaka-Brahmana-Haragyána exarata est Recentiore manu hoc additum est शुक्लश्रीशीतलप्रसादस्येद पुस्तक काश्या परीवर्त्ते ॥ (WILSON 280[a])

368

Lit Devan Charta Ind Foll 127 Long $8\frac{1}{2}$ Lat. $3\frac{1}{2}$ Linn 6–8

Hoc codice duae *Madhyasiddhántakaumudis* partes continentur (B)

A Foll 91–127 (१–३७) *Subanta* Haec pars exeunte seculo superiore exarata est.

B Foll 1–90 (१–९३) Pars secunda, qua conjugatio traditur Antiquiore literatura, nisi fallor seculo superiore ineunte, haec pars exarata est, sed post folium ९८ septem folia, paulum recentiore manu scripta, inserta sunt, folia ३९–४९ et ultimum hujus partis folium desiderantur (WALKER 199)

369.

Foll 92–106 (linn 9–13) His foliis *Madhyasiddhántakaumudis* tertiae partis capita duo prima continentur, de affixis primariis kṛitya et kṛit appellatis, agentia Folium १ deest Incipit इजादे सनुम· (Siddh Kaum fol 173^b 13) Desinit in praeceptis de formando gerundio, quod णम् syllaba terminatur

Haec folia medio seculo superiore exarata sunt (WALKER 137[d])

370.

Opuscula duo Lit Bengal· Charta Ind Foll 27 Long 16 Lat $3\frac{1}{2}$ Linn 6

Foliis 1–17 grammaticae Sanskriticae compendium, *Prabodhachandrika* appellatum, *Vayanae* principi auctori tributum, continetur Incipit हरिहरगुरुभक्तः सर्वलोकानुरक्त त्रिभुवनगतकीर्त्ति कान्तिकन्दर्पमूर्त्ति· रणरिपुगणकालो वैजनक्षौणिपालो जयति जयति दाता सर्वकर्माधाता ॥१॥ चन्द्रा (l chandra°) वतीवदनचन्द्रचकोरविक्रमादित्यभूपतनयो नयतत्त्ववेत्ता *Chauhana vanṣatilaka*[*h*] *paṭhanadhinathah* राजा चिर जयति वैजनदेवनामा ॥२॥ रामो मे भिहित करोतु सतत राम भजे सादर रामेणापहृत समस्तदुरित रामाय दत्त धन रामात् मुक्तिमभीप्सिता सरभस रामस्य दासो स्म्यह रामे रज्यतु मे मन करुणया भो राम मा पालय । श्रीमद्वैजनदेवेन रामभक्तिरतात्मना । इति चिन्तितमेकान्ते कदा चित्त तिष्ठता मता (?) ।३।

Auctor, sive ille Vayana Vikramádityae filius, est, sive hoc nomine patronus grammatici cujusdam anonymi significatur, libellum in usum *Hiradharae* filii composuisse, et sententiis ad Ramachandram referentibus se illustrasse tradit ससाराभोधितरण रामनामानुकीर्त्तन रामनामान्विता तस्मात्प्रक्रिया क्रियते (क्रियते MS) मया ॥८॥ चिरयविति निर्याता· क्रीडत श्रीहिराधर । श्रीमान्वैजनभूपालो चिरो कोयमयचीस्तुत ॥११॥ दानेन दयया चैव युद्धेन निजकर्मणा । दानवीरो दयावीरो युद्धवीर इति श्रुति· ॥१९॥ दधीचिर्दानवीरोऽभूद्दयावीरा शिबिर्नृप । *Hammiro* युद्धवीरोऽभूत्रिदर्शनममी त्रय· ॥२०॥ Fol 3^a प्रबोधचन्द्रिका नाम रामचन्द्रसमाश्रिता (fortasse ad Prakriyakaumudim alluditur) । अज्ञानतिमिरध्वसकारिणी चिरहारिणी ॥ यहय प्रक्रियायाया सति चेतसु का घृति । मालतीमधु लब्धापि मधुपानां मधु व्रत ॥ Auctor, anushṭubh versibus usus grammaticae elementa adumbrat, et sententiis brevibus illustrat Incipit a casibus (fol 3^a–5^a), procedit ad verba cum nominibus conjuncta, i e ad enuntiata simplicia deinde de syntaxi nominum (कारक) separatim agit, postea de enuntiatis paulum ampliatis, de compositione (fol 10^b), de suffixis secundariis (fol 12^b) de suffixis primariis (fol 14^a), denique combinatio et vocalium et consonantium (sandhi) tractatur

Libellus hoc seculo ineunte exaratus est (WILSON 147[a])

371.

Lit Devan Charta Ind Foll 39 Long 13½ Lat 5½

Foll 1–22 (linn 9) *Lingaviseshavidhis*, de substantivorum genere tractatus, *Vararuchi* auctori tributus Incipit पाशाङ्कुशप्रभृतिभूषणभूषिताग्री सर्वाङ्गरम्यरमणीयविचित्रवेषा ब्रह्मादिसेवितपदा कमनीयरूपा दुर्गां भजामि सततं त्रिपुरारिसेव्या १ शब्दा बहुविधा लोके सन्ति यद्यपि विस्तरात् तथापि केचिदुच्यन्ते धातवो भावलक्षणे २ जातिशब्दाः क्रियाशब्दा गुणशब्दास्तथापरे सञ्ज्ञाभेदा भवन्त्यत्र सर्वेषामुच्यते विधिः ३ गौरश्च पुरुषो हस्ती शकुनि(r)ब्राह्मणस्त्विति रमते शयते शेते भवतीत्येवमादयः ४ रक्तः श्वेतो पीतः कृष्ण इत्यकर्पितपरन् पुंसि केचित्स्त्रियामन्ये क्लीबे केचिदुदीरिताः ५

Decem distichis praefatus, auctor octoginta regulas, Aryametro scriptas, de substantivorum genere tradit, nullum ordinem certum secutus, sed promiscue genera varia tractans Atque modo suffixorum rationem habet velut regula XI omnia substantiva in त्र desinentia, paucis exceptis, neutra esse dicuntur, modo synonyma conjunguntur, modo vocabula eadem consonanti terminata, enumerantur etc Neutiquam tanto nomine dignus est libellus Suffixa eandem atque apud Paninim formam gerunt Speciminis causa regulas nonnullas exscripsi

यावान्कश्चित्सात् शब्दोऽत्र नपुंसके हि चोदव्यः ।
वर्त्ते हि पुत्रमत्रश्चित्रानेव गरित्र (?) च ॥११॥
विड्वर्णा स्त्री ज्ञेया माषावीच्यौ च नौविभेर्यौ च ।
मञ्जूषा गण्डूषा मूषा परिषद्गुहा चैव ॥६५॥
दर्पणमृदङ्गजठराः पुंस्युक्ता कुतपकुतपधूमाश्च ।
व्रातहृददण्डाङ्कुशकटाक्षसंग्रामचिटपाश्च ॥७१॥

Ad definiendam opusculi aetatem sextum prooemii distichon respiciendum est, quo auctor fontes suos indicavit

> Drishṭá *Jaiminikoshasutrarachaná, Katyayaniyam* tatha,
> *Vyásíyam, Kavisankaraprabhritibhir* yad bhashitam nischayat,
> Yach *chanandakavipravírarachitam*, baddham cha yad *Dandina*,
> Yad *Vatsyayana-Şaşvatádikathitam*, kurve 'bhidhanadbhutam

Quodsi prooemium ab aphorismorum auctore profectum est, Vararuchim *nostrum* qui Sankaram Anandam et Dandinem laudet, ad Bhojae licet tempora relegabimus, non vero eundem esse existimabimus, cujus de genere libro Amara usus esse dicitur Hoc pro certo haberi potest, aphorismos tales, quales in libro nostro leguntur, jam ante seculum XIII innotuisse

Commentarius qui inde a regula XI additus est a quo compositus sit, non constat Plerumque nihil aliud continet, nisi substantivorum per synonyma explicationem Ad restituendum autem sutrarum textum satis utilis erit De aetate ejus certius fortasse judicium ferri poterit, quum disticha tria, quae ad regulas 14 16 23 citantur, unde desumta sint, repertum erit Sunt vero haec

वसते शीतभीतेन कोकिलेन वने रुत ।
अन्तर्जलगता मत्स्या श्रोतुकामा इवोत्थिता ॥

नेहागमोऽस्ति शलभस्य न मारुतस्य स्नेहक्षयोऽपि न भवेत्प्रथमे प्रदीपे ।
पर्यङ्कतल्पुरुषप्रतिबोधितेन पारावतेन पतता कृतमन्धकार ॥

जघनाभरणे स्त्रीणां करिणां मध्यबन्धने ।
अवस्थासु च हर्म्याणां नित्यं कक्ष्या व्यवस्थिता ॥

In fine libri haec leguntur इति श्रीमदखिलवाग्विलासमण्डितसरस्वतीकण्ठाभरणानेकविशरणश्रीनरपतिसेवितविक्रमादित्यकिरीटकोटिनिघृष्टचरणारविन्दाचार्यवररुचिविरचितो लिङ्गविशेषविधिः समाप्त ॥

Apographon nostrum e codice non accurato, qui nunc in Museo Soc As Calcuttensis asservatur, anno 1821 transscriptum est (Wilson 256[b])

372.

Lit Devan Charta Europ Foll 327 Long 11½ Lat 9 Linn 19

Inest in hoc codice pars prior *Madhaviyadhatuvrittis*, quo libro *Sayana* radicum collectionem commentario uberrimo illustravit Librum a Sáyaṇa ipso conscriptum et Mádhavae fratri dedicatum esse, e disticho 13 praefationis apparet तेन मायणपुत्रेण सायणेन मनीषिणा । आख्यया माधवीयेयं धातुवृत्तिर्विरच्यते ॥ Praemissa longiore de verborum conjugatione dissertatione, radices singulas ita percenset, ut grammaticorum antiquiorum opiniones laudet, conjugationis formas principales enumeret, derivata a radicibus facta, quatenus in libris Paninijis leguntur, plurima afferat De auctoribus a Sáyaṇa citatis Westergaard in libro 'Radices linguae Sanscritae' inscripto optime disseruit

Radices hoc volumine tractatae hisce in foliis reperiuntur भू inde a 1 ad 48[a], एध 48[a], स्पर्ध 50[a], गाधृ 52[a], बाधृ 53[b], नाधृ 54[a], दध 58[a], स्कुदि 59[b], श्विदि 60[a], वदि 60[a], भदि 60[b], मदि 60[b], स्पदि 61[a], क्लिदि 61[a], मुद 61[b], दद 62[b], ष्वद स्वर्द 63[a], उर्द 64[a], कुर्द खुर्द गुर्द गुद 64[a], षूद 64[b], ह्राद 65[a], ह्लादी 65[b], स्वाद 65[b], पर्द 65[b], यती 66[a], युतृ 66[a], विथृ वेथृ 66[b], श्रथि 66[b], ग्रथि 67[a], कत्थ 67[a], अत 67[a], चिती 69[a], च्युतिर 69[b], श्चुतिर 70[a],

मन्य 70^b, कुथि etc 71^a, पिथ 71^b, षिधू 73^a, खादृ 74^b, खद 74^b, बद 75^a, गद 75^a, रद 76^a, णद 76^a, अर्द 76^b, नद गर्द 77^a, तर्द 77^a, कर्द 77^a, खर्द 77^a, अति अदि 77^b, इदि 78^b, विदि 78^b, गडि 79^a, णिदि 79^a, टुनदि 79^b, चदि 79^b, त्रदि 80^a, कदि etc 80^a, क्लिदि 80^a, शुन्ध 80^b, शीकृ 80^b, लोकृ 81^a, श्लोकृ 81^a, द्रेकृ ध्रेकृ 81^b, रेकृ 81^b, सकृ etc 81^b, शकि 82^a, अकि 82^a, घकि 82^a, मकि 82^a, कक 82^b, कुक वृक 82^b, चक 83^b, ककि etc 83^b, लघि 84^b, अघि etc 84^b, मघि 84^b, राघृ etc 84^b, द्राघृ 85^a, श्लाघृ 85^a, फक्क 85^a, तक 85^b, तकि 85^b, बुक्क 85^b, कख 85^b, ओखृ etc 86^a, शाखृ श्लाखृ 86^b, उख etc 86^b, त्वगि 89^b, युगि etc 89^b, घघ 89^b, मघि 89^b, शिघि 89^b, वर्च 89^b, मच 90^b, लोचृ 90^b, शच 91^a, श्वच श्वचि 91^a, कच 91^a, कचि काचि 91^a, मच मुचि 91^a, मचि 91^a, पचि 91^b, ष्टुच 92^a, ऋज 92^b, ऋजि भृजी 93^a, एजृ etc 93^b, ईज 94^b, शुचादय (Dhatup 7, 1–79) 94^b–109^b, अट्टादय (Dhatup 8, 1–37) 110^a–114^a, शौटादय (Dhatup 9, 1–79) 114^a–123^b, तिमादय (Dhatup 10, 1–31) 123^b–129^b, गुप्यादय (Dhatup 11, 1–43) 129^b–133^a, घिण्यादय (Dhatup 12, 1–10) 133^a–138^b, अणादय (Dhatup 13, 1–31) 138^b–146^a, नयादय (Dhatup 14, 1–39) 146^a–152^b, मव्यादय (Dhatup 15, 1–92) 152^b–169^b, धुक्षादय (Dhatup 16, 1–50) 169^b–177^b, घुषिरादय (Dhatup 17, 1–89) 177^b–192^a, द्युतादय (Dhatup 18, 1–23) 192^a–197^b, घटादय (Dhatup 19, 1–83) 197^b–214^a, ज्वलादय (Dhatup 20, 1–30) 214^a–229^a, हिक्कादय (Dhatup 21, 1–31) 229^a–238^b, भूमादय (Dhatup 22, 1–73) 238^b–282^b, गुपादय (Dhatup 23, 1–41) 282^b–327^a

Codex noster, anno videtur 1813 exaratus, e codice E I H 154 descriptus est Quod quum alus rebus probari potest, tum duobus ultimis foliis inspectis Quum enim in Colebrookii exemplari loci nonnulli casu attriti essent, scriba iisdem locis lacunas reliquit

De codice Berolinensi cf Weber Catal p 222 (WILSON 201)

373

Lat Devan Charta Ind. Foll 134 Long 11 Lat 8 Linn plerumque 8

Hoc codice *Dhatupathah Paninīyas*, radicum Sanskriticarum, e *Pāninis* systemate dispositarum, recensio continetur Incipit

श्रीगणेशाय नम । । धातुपाठ गति चलन ज्ञान च ॥
सप्त गतयो ज्ञानार्था
अनुवय । धातु । अनुवय । धातो अर्थ ।

० । भू । ० । सत्तायाम् उदात्त परस्मैभाष

० । एध । ए । वृद्धौ

Plerumque haec radicum collectio cum Siddhanta kaumudi et Madhaviyavritti consentit, et nisi omnia me fallunt, e Sayanae libro excerpta est Sed hoc sibi propositum habuisse videtur librarius, ut quam largissimam radicum copiam exhiberet, vel in ea re Sayanam secutus, qui raro, quoties radicis alicujus forma vel significatio in dubium vocatur, ipsi quae vera videatur, dijudicare audet Sed paucis exemplis hanc de libri nostri origine opinionem confirmandam puto Radici षच (Dhatup 6, 2) Westergaard auctore ab omnibus aspergendi sensus (सेचने) tribuitur, '*Sk. sola ex*cepta quae vim quoque colendi addit' Eadem explicatio in codice nostro, et apud Sayanam[1] reperitur Radices वल वल्ल (Dhatup 14, 20) ab aliis संवरणे explicantur codex noster, Sk et Madh सचरणे च addunt वर्ह वल्ह (Dhatup 16, 40) परिभाषणहिंसाच्छादनेषु iidem tres contra reliquos Sed etiam explicationes interdum additas et haec collectio et Bhattojis e Sayanae libro mutuum sumsisse videntur Cf शुच्यी अभिषवे (Dhatup 15 6), ubi

Say अवयवाना शिथिलीकरण सुधाया संधान वाभिषव

Sk अवयवाना शिथिलीकरण सुरापा सधान वाभिषव स्नान च

Cod अवयवाना शिथिलीकरण सुनया मधान वाभिषव etc

Fol 71^a अदादय incipiunt, fol 76^a लुग्विकरणा अदादय ।, fol 78^a समाप्ता श्लुविकरणा जुहोत्यादय, fol 87^b श्यन्विकरणा दिवादय, fol 91^a श्नुविकरणा स्वादय, fol 101^a शविकरणास्तुदादय, fol 102^b श्नविकरणा रुधादय, fol 103^b उविकरणास्तनादय, fol 108^a श्नाविकरणा क्र्यादय Deinde usque ad finem radices classis decimae recensentur

Codex anno 1755 exaratus esse dicitur, mihi vero literatura recentiorem aetatem prodere videtur (WILSON 392)

374.

Folia palmarum 96 Lit Bengal Long $13\frac{1}{2}$ Lat $1\frac{1}{4}$ Linn usque ad folium 6 2 postea 3

Insunt grammaticae, *Kātantra* appellatae, aphorismi, sine commentario Incipit सिद्धो वर्णसमाम्नाय ॥ तत्र चतुर्दशादौ स्वरा ॥ दश समाना ॥ तेषा द्वौ द्वावन्योन्यस्य सवर्णौ ॥ पूर्वो ह्रस्व ॥ परो दीर्घ ॥ स्वरो [ऽ]वर्णवर्जो नामी ॥

---

[1] Sayana षच सेचने । षच सेवनार्थोऽपि । तथा च त्रय स्ना महिमान सचत इत्यत्र क्षुरभट्टभास्करीययो (पुरभट्ट° codex alius) । सचत सेवत इति निरुक्ते च । सकु । सचत इति सेवमानस्येति । etc

Singulae partes hae 1 De *sandhi* capita (pada) quinque fol 5^b 2 De declinatione capita tria fol 12^a Aphorismus primus धातुविभक्तिवर्जमर्थवल्लिङ्ग ॥ 3 De casuum constructione caput unum fol 14^a Aph pr अव्ययीभावादकारान्तादिभक्तीनाममपञ्चम्या ॥ 4 De compositione fol 15^a Incipit नाम्नां समासो युक्तार्थः ॥ तत्स्था लोप्या विभक्तयः ॥ 5 De suffixis secundariis fol 20^a Incipit वाणपत्ये ॥ 6 De verbo capita octo fol 37^b Incipit अथ परस्मैपदानि ॥ नव पराण्यात्मनेपदे ॥ त्रीणि त्रीणि प्रथममध्योत्तमाः ॥ 7 De suffixis primariis *krit* appellatis capita 6 fol 55^a Incipit सिद्धिरिज्वद्भणानुबन्ध ॥

Hoc loco grammatica finiri, et quae sequuntur, pro appendice seriore puto tempore addita (parisishta) videntur 1 *Sikshasutram* fol 55^b de literarum pronuntiatione 2 *Balabalasutram* fol 57^a praecepta sibi repugnantia in hac grammatica si occurrerint, quid nam validius sive invalidius habendum sit, definitur 3 *Paribhashasutram* fol 60^a generalia de regulis hac grammatica traditis recte intelligendis et usurpandis praecepta 4 *Nyayasutram* fol 60^b similia praecepta, quae pleraque jam in capite secundo (balabalavidhi) occurrunt 5 *Bhasyasutram* fol 63^a de formarum grammaticarum significatione 6 *Sandhiprakaranam* fol 68^a 7 *Namaprakaranam* fol 71^a de declinatione anomala 8 *Karakaprakaranam* fol 75^a de casuum constructione 9 *Shatvaprakaranam* fol 77^a, quibus conditionibus *s* in *sh* mutetur 10 Iti Katantraparisishṭe *natvaprakaranam* samaptam fol 78^a de *n* literae in *ṇ* mutatione 11 *Stryadhikarasutram* fol 81^b de generis feminini terminationibus 12 *Samasapadas* fol 87^a de compositione In fine haec subscriptio legitur इति सद्वैद्यमहामहोपाध्याय *Sripatidatta* विरचितायां कातन्त्रपरिशिष्टे समासपादः समाप्तः ॥ 13 Sequuntur usque ad finem quinque de *suffixis unadicis* capita, eodem regularum ordine atque qui scholae Paniniyae proprius est, pluri mis tamen mutationibus et additamentis factis

Hac enumeratione singulas grammaticae partes certa quadam satisque justa ratione dispositas esse vides Regulae ipsae vel sine commentario perspicuae sunt, neque ea brevitate et obscuritate laborant, quibus Panini ejusque schola studuerunt Literae auxiliares (anubandha) rarissime usurpantur Aphorismi haud pauci anushṭubh metro compositi sunt.

Katantragrammaticae aphorismos a *Sarvavarman* compositos esse Trilochanadasa significare videtur Haec enim ille dum primum Durgasinhae distichon explicat 'Nanv *šhattantram* (= Katantram) *Jayadevadiproktam* apy astity áha *Sarvavarmikam* iti *Sarvavarmacharyena* yat kritam tat *Sarvavarmikam* iti, kritaditvad ikan Nanu yadi vyakhyanam vrittigranthah tat katham Sarvavarmikakritam, idanim *Durgasinhena* kriyamanatvat? Satyam etat Kim tu *Sarvavarmakritasutrasambandhad* vyakhyanam api *Sarvavarmikam* uchyate[1]' Quamquam hoc potius e versu illo concludendum videtur, Durgasinham commentario a Sarvavarmane scripto usum esse

Codex intra annos 1810–1815 videtur exaratus esse (WILSON 15)

375.

Folia 18–27 (linn 6) *Durgasinhae* ad Katantram commentarii initium, quo quinque de *sandhi* capita explicantur Auctor hoc uno disticho praefatur देवदेवं प्रणम्यादौ सर्वज्ञं सर्वदर्शिनं । कातन्त्रस्य प्रवक्ष्यामि व्याख्यानं शार्ववर्मिकं ॥

Haec voluminis pars post annum 1810 exarata est (WILSON 147^b)

376.

Tres foliorum palmeorum fasciculi Lit Bengal Long 15 Lat 1 Lineae plerumque binae, rarius ternae

Durgasinhae ad Katantragrammaticam commentarius

I Foll 99 Iti Durgasinhyam vrittau namni chatushṭaye tritiyah padah fol 36^a, Karakah padah fol 56^b, Samasah padah fol 74^b, Taddhitah padah fol 99^a

II Foll 103 Akhyate prathamah padah fol 15^b, dvitiyah fol 31^b, tritiyah fol 40^a, chaturthah fol 57^b, panchamah fol 65^b, shashṭhah fol 80^a, saptamah fol 91^b, ashtamah fol 103^a

III Foll 112 Incipit वृक्षादिवदमी रूढा कृतिना न कृता कृतः । *Katyayanena* ते सृष्टा विबुद्धिप्रतिबुद्धये ॥ Kritsu prathamah padah fol 28^a dvitiyah fol 43^b, tritiyah fol 67^a, chaturthah fol 85^a, panchamah fol 112^a

Durgae commentarius brevis et perspicuus est De codicibus Parisiacis cf Hamilton p 67

Codex anno 1814 nitide exaratus est (WILSON 14)

377.

Tres foliorum palmeorum fasciculi Lit Bengal Long 15 Lat $1\frac{1}{2}$ Linn 3–5

Inest *Katantravrittipanjika*, commentarius ad Dur

[1] Eandem rem alii Trilochanadasae loci subjiciunt एतदेव चालरुलुयते । च श भृदमिन् धर्षं यत्कृत शर्ववर्मणा । तस्योत्तरपद वृहि यदि वेत्सि कालापक ॥ Sic *Tadarthye* ॥ ननु तादर्थ्ये इति कथमिदमुच्यते । न खल्वेतच्छर्ववर्मण मूलमस्तीति । सत्य । समग्रान एवेष चतुर्थी etc etc

gasinhae Katantraaphorismorum explicationem a *Trilochanadasa* compositus

I Foll 63 Commentarius ad quinque capita de *sandhi* agentia Incipit प्रणम्य सर्वकर्त्तारं सर्वदं सर्ववेदिनं सर्वीयं सर्वगं सर्वं सर्वदेवनमस्कृतं [1] । दुर्गसिंहोक्तकातन्त्रवृत्तिदुर्गपदान्यहं विवृणोमि यथाप्रज्ञमज्ञानां ज्ञानहेतुना ॥

II Foll 150 Inde a nominum declinatione usque ad finem suffixorum *taddhita* A Declinatio Prathamah padah fol 28[a], dvitiyah fol 48[a], tritiyah fol 66[a] B Karaka fol 93[a] C Samasa fol 119[a] D Taddhita fol 149[a]

III Foll 154 De verbo Prathamah padah fol 21[a], dvitiyah fol 64[b], tritiyah fol 84[b], chaturthah fol 105[a], panchamah fol 115[a], shashthah fol 136[a], saptamah fol 142[a], ashtamah fol 154[b]

Trilochanadasa ante Vopadevae aetatem vixit, siquidem Kavyakamadhenu liber ab hoc grammatico compositus est Praeterea a Vitthalacharya et aliis recentioris aevi auctoribus citatur Ipse *Jinendrabuddhim* saepius laudat, passim *Jayadityam* et *Bhattam* grammaticos ab eo memoratos reperi, in prooemio vero Sisupalavadham et Kadambarim

De codice Parisiaco cf Hamilton p 67, de Berolinensi Weber Catal p 220

Fasciculus I et III in hujus seculi initio, secundus medio seculo superiore a Mukundasarman exarati sunt (WILSON 11)

378

Foll 116–120 (linn 16) Fragmentum *Dhatupathae*, radices secundum *Hemachandrae* systema digestas et constitutas continentis Folia १ २ desiderantur Radices in decem classes divisae sunt, quae eadem atque quae a Panini usurpantur, nomina gerunt, *anubandhae* vero omnino differunt, rarius significationes

In fine haec leguntur इत्याचार्यश्रीहेमचन्द्रानुस्मृतेश्चुरादयो णितो धातवः ॥ संपूर्णं श्रीसादिसूत्रं ॥

Haec folia praestantissima seculi septimi decimi exeuntis literatura exarata sunt (WALKER 168[d])

379

Foll 63–82 (linn 18–20) His foliis *Dhatupathas*, radicum collectio ad *Hemachandrae* grammaticam pertinens, continetur, a *Punyasundara* ordine alphabetico disposita Incipit प्रणम्य परमाधीशं पुण्यसुन्दरधीमता । धातूनां पाठसंदर्भः क्रियाधारः तन्यते ॥

[1] Hac *sarva* vocabuli repetitione nemo est qui ad Sarvavarmanem alludi non videat.

Radices secundum literas finales, adjectis syllabis auxiliaribus (anubandha), dispositae sunt Significationes radicibus tributae maximam partem cum schola Paniniya consentiunt Totus radicum numerus esse 1981 perhibetur

Haec folia anno 1776 a Bhudeva exarata sunt (WALKER 161[b])

380.

Foll 107–114 (linn 22) *Vibhramasutra*, implicationis aphorismi, *Hemachandrae* auctori tributi, cum commentario quem *Gunachandra*, *Devasuris* discipulus *Kakkalla* auctore composuit

Commentarius incipit निखिलजगदेकशरणं । भव्याम्भोरुहविकाशनपटिष्टं । मोहान्धकारभिदुरं । श्रीवीरार्कं परं नौमि ॥१ श्रुपभाद्यान् स्तवीम्यन्यान् । विघ्नसंघातघातकान् । सुरासुरनराराध्यान् । मुक्तिमार्गप्रकाशकान् ॥२ यस्याः स्मरणमात्रेण । प्रगल्भते विपश्चितः । परोपकारकर्त्री सा । वन्दे वाणी वरप्रदा ॥३ सकलभुवनैकतिलकः । कुमतध्वान्तकमलैकदलनः । नित्योदितः स्थिरतरः । जयति श्रीदेवसूरिरविः ॥४ सुखप्रबोधिका वृत्तिः । रूपसिद्धिसमन्विता । सिद्धहेमानुसारेण । क्रियते तत्त्वविभ्रमे ॥५॥

Textus distichis 21 constat, varia vocabula continentibus, ejus generis pleraque, quae aut substantiva aut verbi forma quaedam recondita aut compositum insolitum esse possint Ad exercenda igitur puerorum ingenia et grammaticam inculcandam libellus scriptus est, proximeque versus ludimagistrorum jucundissimos in memoriam revocat tales, quales lepidissimi illi 'Si transire velis maris undas, utere velis,' 'Oras mundus habet nox horis si petis, oras' Specimini haec erunt कस्य धातोस्तिवादीनामेकस्मिन्प्रत्यये स्फुटं । परस्परविरुद्धानि रूपाणि स्युस्त्रयोदश ॥१॥ i e avagaridhvam, avagaridhvam etc अग्निभ्यः पार्थिवेभ्यश्च (i e parthiva ibhyah) प्रथमात् पदद्वयं । एमेति नैतदायत आनस्येति च साधुता ॥२॥ सम्यग्विदितं न शक्यते व्याख्या इत्यस्य चैकता । बहुत्वं च तथैतेषामसुमयोऽद्देष्व च ॥१२॥ आव्यापयोऽसमस्तं स्याद्ये येषां चक्रिरे पदं (ye yeshám chakrire = yeyeshámchakrire, i e valde adaitebantur) । आये पयस्तया धान्यदध्रो ययमसौ यम (i e akshepayah, akshevayam, amivayam) ॥२१॥

In fine Gunachandra haec addit, quae paucis emendatis exscripsi अमुना प्रकारेण विषमप्रयोगान्पर्यनुयुज्य पृच्छ्यमाना अननुभूतप्रस्तुतग्रन्थरहस्य कतिपये प्रतिहतप्रतिभाविशेषत्वेनोत्तरमलभमानाः सन्तः प्रद्यन्ति स्वेदबिन्दून् । स्वीकुर्वन्ति मुखा । सानन्दति निद्रामुद्रां । जल्पति किंचित्प्रभावितप्रतिभियशून्यं । निरीक्षते हरितः । पश्यन्तराधिः । विलोकयति च भूयो भूयः सर्व[भ]हा यन्मिति । तथा चोक्तं सुगृहीतनामधेयैः Sri *Siddhasenadivakarapadaih* ।

खेद समुद्वहति जृम्भणमातनोति
निद्रायते किमपि जल्पति वस्तुशून्यं ।
आशा विलोकयति स पुनरेव धात्रीं
भूताभिभूत इव दुर्वदक सभाया ॥
इति ज्ञात्वा एतदनुसारि चेतो विधेयमित्यल प्रसगेन ॥
सकारि गुणचन्द्रेण वृत्तिः स्वपरहेतवे ।
देवसूरिक्रमाम्भोजचञ्चरीकेण सर्वदा ॥१॥
कृत्वत्य रचना पुण्य यन्मयात्र सुनिर्मल ।
यात शब्दोन्मेषेन सर्वदा जनविप्रियात (°नद्मि° MS) ॥२॥
मयात्र मतिमाद्याद्यत्किंचिदूचेऽयथातथ ।
प्रसाद्युद्धिमाधाय शोध्य तद्बुद्धरेदिभि ॥३॥
षट्तर्ककर्कशमतिः कविचक्रवर्ती
शब्दानुशासनमहाम्बुधिपारदृश्वा ।
शिष्याम्बुजप्रकरजृम्भणचित्रभानु
कश्चन्न एव सुकृती जयति स्थिरात्मा ॥४॥

Subscriptio haec इति पण्डितपुण्डरीकेण । श्रीकक्कलोपदेशेन तत्वप्रकाशकवृत्तिः । श्रीदेवसूरिपादपद्मोपजीविना गुणचन्द्रेण स्वपरोपकारार्थ श्रीहेमचन्द्रव्याकरणाभिप्रायेण प्रणारचि ॥

Haec folia praestantissima seculi sexti decimi litera tura exarata sunt (WALKER 168^{b})

381.

Foll 79–96 (linn 8) Grammaticae *Sarasvati pra kriya* appellatae aphorismi Incipit ओं नमः श्रीभारत्यै ॥ अ इ उ ऋ लृ समानाः ॥ ह्रस्वदीर्घप्लुतभेदाः ॥ सवर्णाः ॥ ए ऐ ओ औ सन्ध्यक्षराणि ॥ उभये स्वराः ॥ अवर्णो नामिन ॥

Folium unum in fine deest De codicibus Berolinensibus cf Weber Catal p 219

Haec folia seculo septimo decimo exarata sunt (WALKER 201^{f})

382.

Lit Devan Charta Ind Foll 209 Long 10 Lat $4\frac{1}{2}$

Foll 1–154 (linn 12) *Anubhutisvarupae* ad *Sarasvatisutra* commentarius (A) Incipit प्रणम्य परमात्मान । बालधीवृद्धिसिद्धये ॥ सारस्वतीमृजु कुर्व । प्रक्रिया नातिविस्तरा ॥१॥ इन्द्रादयोऽपि यस्यान्त न ययु शब्दवारिधे ॥ प्रक्रिया तस्य कृत्स्नस्य क्षमो वक्तु नरः कथ ॥२॥

Liber in partes tres dividitur, quarum *prima* leges euphonicae, declinatio casuum usus compositio derivatio secundaria, *secunda* conjugatio, *tertia* derivatio primaria tractantur Capita singula haec

I सञ्ज्ञाप्रक्रिया, de terminis technicis fol 3^{b}=B 2^{a}, स्वरसन्धिः, de combinatione vocalium, fol $6^{a}=3^{b}$, प्रकृतिभावः, quibus conditionibus vocales contiguae non mutentur, definitur, fol $6^{b}=3^{b}$, व्यञ्जनसन्धि (हसन्धिः), de mutatione consonantium contiguarum, fol $8^{a}=5^{a}$, विसर्गसन्धिः, de mutatione *s* finalis, fol $10^{b}=5^{b}$, स्वरान्ता पुल्लिगा, de declinatione nominum masculinorum, quae vocali finiuntur, fol $18^{a}=11^{a}$, स्वरान्ता स्त्रीलिगा, de ejusdem generis femininis, fol $21^{b}=12^{b}$, स्वरान्ता नपुसकलिगाः, de ejusdem generis neutris, fol $23^{a}=14^{a}$, हसान्ताः पुल्लिगाः, de nominibus masculinis consonanti terminatis, fol $34^{a}=19^{a}$, हसान्ता स्त्रीलिगाः, de ejusdem generis femininis, fol $35^{b}=20^{a}$, हसान्ता नपुसकलिगाः, de ejusdem generis neutris, fol $36^{b}=20^{b}$ Iis quae sequuntur de declinatione pronominum त्व et अह agitur, tum conjunctiones, adverbia praepositiones enumerantur, fol $39^{b}=22^{a}$, स्त्रीप्रत्यया, de generis feminini terminationibus, fol $42^{b}=23^{b}$, कारकप्रक्रिया, de casuum usu, fol $46^{b}=26^{a}$, समासप्रक्रिया, de compositione, fol $53^{a}=30^{a}$, तद्धितप्रक्रिया, de suffixis secundariis, fol $60^{b}=34^{b}$ ॥ प्रथमा वृत्तिः सपूर्णा ॥

II Incipit लक्ष्मीनृसिंह प्रणिपत्य काश्या बुधाश्च पद्माकर भट्टमुख्यान् ॥ सारस्वतीया च तिगन्तवृत्ति (tib°) क्रमात्तिखय गणपप्रसादात ॥१॥ इत्यविकरणा भ्वादयो धातव, de conjugatione prima, fol $81^{b}=52^{b}$ In singulis conjugationibus verba aut activa (*parasmaipadin*), aut media (*atmanepadin*), aut in utroque genere declinata (*ubhayapadin*) seorsim enumerantur लुग्विकरणा अदादयो धातव de conjugatione secunda, fol $89^{a}=58^{b}$, लुग्विकरणा ह्वादयः, de conjugatione tertia, fol $92^{a}=61^{a}$, यविकरणा दिवादयो धातवः, conjugatio quarta, fol $93^{b}=62^{b}$, नुविकरणाः स्वादयः conjugatio quinta, fol $95^{a}=64^{a}$, नम्विकरणा रुधादय, conjugatio *septima, fol* $96^{a}=64^{b}$, उविकरणास्तनादयः conjugatio octava, fol $96^{b}=65^{b}$ अविकरणास्तुदादयः conjugatio sexta, fol $98^{b}=66^{b}$, नाविकरणाः क्र्यादयः, conjugatio nona, fol $100^{a}=67^{b}$, चुरादिप्रक्रिया, conjugatio decima, fol $100^{b}=68^{a}$, ण्यन्तप्रक्रिया, de causalibus fol $106^{b}=70^{a}$, सन्प्रक्रिया, de desiderativis, fol $111^{a}=71^{b}$, यङ्प्रक्रिया, de intensivo cum *ya* fol $116^{a}=72^{b}$, यङ्लुगन्तप्रक्रिया, de intensivo sine *ya*, fol $118^{b}=73^{a}$, नामधातुप्रक्रिया, de denominativis fol $121^{a}=74^{a}$, आत्मनेपदव्यवस्था de usu generis medii, fol $122^{a}=75^{a}$, भावकर्मप्रक्रिया, de intransitivis et de genere passivo fol. $126^{a}=77^{a}$, दशलकारार्थाः de temporum usu fol $126^{b}=77^{b}$ ॥ द्वितीया वृत्तिः ॥

III Incipit निजजनैर्विधिना निखिलापदो । झटिति यो विनिवर्तयति स्मृतः ॥ जलधिजापरिरम्भणलालसो । नरहरिः कुरुता जगता शिव ॥१॥ अथ कृदन्तप्रक्रिया निरूप्यते, de variis suffixis primariis, निष्ठाधिकार, de participiis, *ta* et *tavat* termi-

natis, fol $139^b = 85^b$, शीलाधिकार, suffixa, quibus aptitudo ad aliquid faciendum indicatur, fol $144^a = 88^b$, उणादय, suffixa, quae nullo temporis respectu habito derivationi primariae inserviunt, fol $147^a = 90^b$, भावाद्यधिकार, de suffixis, quae statum aliquem similiaque exprimunt, fol $149^a = 92^b$, कृत्यप्रक्रिया, de participiis fut pass, fol $150^b = 94^a$, स्त्र्यधिकार, de formatione abstractorum femininorum, fol $152^a = 94^b$ Denique de gerundiis agitur ॥ तृतीया वृत्ति ॥

Sarasvatisutrarum auctor quum grammaticam tironum in usum componere vellet in rerum dispositione a Panini differt, eamque fere viam ingressus est, quam Ramachandra Vopadeva, alii secuti sunt Terminis technicis utitur quidem rarius tamen quam aut schola Paniniya aut Vopadeva Literae auxiliares, ubi adhibentur, pleraeque a Panini mutuum sumtae, accentum indicantes omissae sunt Literae eodem atque a Vopadeva ordine dispositae sunt

अ इ उ ऋ ऌ ए ऐ ओ औ
ह य व र ल
ञ ण न ङ म
झ ढ ध घ भ
ज ड द ग ब
ख फ छ ठ थ
च ट त क प
श ष स

Quare e g हस omnes consonantes, झभ omnes aspiratas medias, जब omnes medias comprehendit Casuum et verbi terminationes ut apud Vopadevam significantur Saepissime tamen varia suffixa sine literis auxiliaribus traduntur

Anubhutisvarupa primus locupletem horum aphorismorum commentarium videtur scripsisse, solusque ipse scholiastas reperisse Leges euphonicae ab eo breviter tractantur, praecepta ad exempla pauca pertinentia suo quaeque loco adjunguntur Ita in nominibus et verbis ubi specimen quoddam declinandi causa propositum est, omnes regulae euphonicae ad rem absolvendam necessariae deinceps afferuntur Vedicae formae passim memorantur, neque tamen post partem primam In conjugationibus singulis verbi unius formae enumerantur, tum ea verba recensentur, quae anomaliam aliquam exhibent Radices eodem modo explicantur iisdemque literis auxiliaribus instructae sunt atque apud Paninim Ut exempla et regulae (karika) saepe metrice traduntur, eorumque numerus in codicibus variat[1]

[1] Inter eorum quae dum codices perlustro excerpsi haec sunt: धनीयो दीर्घता, धभिमर्दतमो, धवीलस्वी°, धशी स्थानानि, ईश्वस्य क्रियायोगे, उपसर्गाः धात्वथा, एक एव हि य शब्द , कट करोति, कर्ता कर्म च, कृताकृतप्रसगी, क्रियमाण तु यत्कर्म, क्वचित्प्रवृत्ति, गवाक्षश्च, गोविद तव दासोऽस्मि, घर्मेण दीपिन इति, जलतुषिकान्यायेन, टकारस्तत्पुरुषो ज्ञेयो, तन्न न रोचते, तप ये शतानो, द्वित्व धस्यैव यस्यैव, पश्यामि त्वा महालीढ, पातु वो नरसिहस्य, बहुव्यापक सामान्य, भिन्न शरेण, भेद्यभेदकयो , यत्र द्वित्व बहुत्व वा, यदुक्त लौकिकायेह, रलयोडै°, रुद्रो विश्वेश्वरो, रोदिति स्वपितिश्चैव, वष्टि भागुरिरल्लो°, वाच्यमित्युच्यते भेद्य, व्यञ्जनानि त्रयस्त्रिशत, सदृशा त्रिषु लिगेषु, सर्वोपमे तृशनस, सैव दाशरथी राम , स्वसा नप्ता च, स्वामी ते स समायात, हकार पचमैर्युक्त, हलीषा लागलीषा च Quaedam in Paninis commentariis occurrunt

De Anubhutis aetate et patria nihil constat, nisi ex versu, a quo altera pars incipit, eum Benaris vixisse conjicias Neque *Padmakarabhattae* nomen alibi me legere memini *Punjarajae* commentarii codex, E I H 859, anno 1617 exaratus est Colebrooke teste, Anubhutis grammatica in Hindustania proprie sic dicta frequentissime legitur Multorum quidem manibus versatam esse, lectionum varietate probatur Quotquot enim codices manu scriptos inspexi, ii non tam rebus ipsis, sed majoribus vel minoribus additamentis factis, et exemplis aut variatis aut in alium locum transpositis inter se differunt Scholia scilicet in marginibus codicum adscripta in singula apographa irrepserunt

Haec voluminis pars intra annos 1773 et 1776 a Bhudeva exarata est In marginibus passim glossae adscriptae sunt In fine haec disticha leguntur, iisque brevis interpretatio addita est तरणितारकनायधनजया नय नता दधते जगदीश्वरा । सकृदपि स्मरणादघसचयो भवति यस्य स पातु नृकेसरी ॥१॥ वेदाग्निराजप्रमिताब्दपौषसिताजपक्षे शिवराजधान्या । महीधरो (Schol *Mahidasabhattah*) नदनपाठहेतो सारस्वत व्यालिखदीशतुष्ट्यै ॥२॥ शिवो निगुर्णेशेशानो हरिकेशोऽर्को भैरव । भवानी भैरवी काशी पातु मामन्वयान्वित ॥३॥ Hoc apographon igitur e codice transscriptum est, quem *Mahidhara* notissimus ille Vajasaneyasanhitae interpretationis auctor, anno 1578 Benaris exaraverat (WALKER 131^a)

383.

Lit Devan Charta Ind Foll 96 Long $11\frac{1}{2}$ Long 9 Linn 20

Sarasvati prakriya (B)

De codicibus Petropolitanis cf Boehtlingk I I p 728, de Berolinensibus Weber Catal p 219

Codex seculo superiore exeunte exaratus est In folio 34^b haec subscripta sunt आषाढशुक्लपक्षम्या शनिवासरे ॥ लेपकलालिमनिविपादी जडपलगज ॥ (WILSON 285)

384.

Lit Devan Charta Ind Foll 150 Long 8½ Lat 4½

Foll 1–55 (linn 9) *Sárasvataprakriyae* grammaticae pars prima (C)

Haec folia, seculi septimi decimi literatura exarata, textum additamentis minus corruptum continent, quam aut A aut D (Walker 191[a])

385.

Lit Devan Charta Europ Foll 62 Long 11 Lat 6 Linn 9

Ejusdem grammaticae pars prima (D)

Codex post annum 1831 negligenter exaratus est Distichon वाच्यमित्युच्यते भेद (fol 43[b]) quum in reliquis codicibus nostris non reperiatur, eandem recensionem hoc exemplari contineri suspicor, atque Petropolitano quodam, ex quo versum eum Boehtlingk ad Vopad p 425 citavit (Wilson 286)

386.

Foll 137–229 (linn 14) *Siddhantachandrika*, commentarius ad *Sarasvatisutra* a *Ramachandraşrama* (Rámásrama) compositus (A) Incipit

नमस्कृत्य महेशान मत चुत्वा पतजले ।
पाणीप्रणीतसूत्राणा कुर्वे सिद्धातचद्रिका ॥१॥

I e 'Şiva adorato, Patanjalis doctrina adjutus, aphorismorum a Sarasvati compositorum commentarium optimis auctoritatibus innixum scripturus sum, rebus grammaticis talem claritatem allaturum qualem luna nocti'

Liber in partes duas divisus est, altera enim *Sarasvataprakriyae* libros II III comprehendit Ramasrama Anubhutisvarupae commentarium in usum suum convertit, plerumque enim verba ipsius repetit, quum vero passim rerum difficiliorum interpretationem, exceptiones, regularum amplificationes multaque exempla addiderit, futuro Sarasvataprakriyae editori haud spernendus erit

Haec voluminis pars anno 1776 a Bhudeva exarata est (Walker 179[c])

387.

Foll 277–376 *Siddhantachandrika* (B)

I Foll 277–326 (linn 9) partem priorem, II Foll 327–375 (linn 13) alteram continent

De codice Petropolitano cf Boehtlingk I I p 728

Haec voluminis pars exeunte seculo superiore exarata est, folium 375 manu recentiore additum est (Wilson 283[b])

388.

Lit Bengal Charta Ind Foll 198 Long 15½ Lat 3½ Linn 6

Insunt in hoc codice grammaticae *Sankshiptasara* appellatae, a *Kramadişvara* scriptae, libri septem primi Incipit

शिव प्रणम्य सद्यश सर्वभायासु लक्षण ।
सक्षिप्तसारमाचष्टे पण्डित क्रमदीश्वर ॥

Aphorismi cum commentario brevi conjuncti reperiuntur Qui commentarius a Kramadisvara ipso conditus, a *Jumaranandine* vero emendatus videtur In fine librorum enim haec subscriptio legitur इति वादीन्द्रचक्रचूडामणिमहापण्डितक्रमदीश्वरकृतौ सक्षिप्तसारे महाराजाधिराजश्रीमज्जूमरनन्दिपरिशोधितायां वृत्तौ etc

I Sandhipadas fol 21[a], II Tinantapádas fol 63[a], III Kridantapadas fol 89[b], IV Taddhitapádas fol 128[a], V Karakapadas fol 143[a], VI Subantapadas fol 165[b], VII Samasapadas fol 198[a] Octavum librum hucusque in Bibliothecis Anglicis desideratum grammaticam Prakriticam continuisse inter omnes constat

Inter grammaticas populares hic Kramadisvarae et Jumaranandinis liber doctissimus videtur Abjectis etenim longe plurimis scholae Paniniyae impedimentis et argutiis nihilominus res grammaticas plene et dilucide exposuerunt Quod maxime eo capite apparet, quo derivatio secundaria tractatur Nonnulla exempla, quibus temporum et modorum usus explicatur, e Bhattikavya desumta sunt

Codex post annum 1810 exaratus est (Wilson 17)

389.

Lit Bengal Charta Ind Foll 91 Long 15½ Lat 3 Linn 6

Goyichandrae ad primum *Sankshiptasarae* librum commentarius Incipit

हरिहरहिरण्यगर्भान्नत्वा हेरम्बमम्बिकाञ्च गुरुं ।
सक्षिप्तसारटीका गोयीचन्द्र स्फुटा कुरुते ।

Quid ipse in explicando Jumaranandinis commentario praestiterit, his verbis declarat तेषां लक्षणानां (i e octo Kramadisvarae librorum) व्यासशीलादिपरिशीलनविमलमतिर् adhikrita-*Umápatidatta prabhritisabhájanapara* उक्तानुक्तदुरुक्तविचारचारुचतुरो जूमरनन्दी परिशोधितलक्षणा वृत्तिं कृतवान् । तस्याश्च निगूढनिवेशितबहुविधप्रमेयायाः स्फुटीकरणाय

क्वापि क्वापि समयवशव्याकुलपाठसमुद्धरणाय च प्रतिलक्षणविहित वृत्तिविवरणटीका मया शिशुजनबोधाय विधीयते ॥ In librorum subscriptionibus auctor *Autthásanika* appellatur, quod utrum patronymicon an ordinis religiosi titulus sit, nescio

Codex post annum 1810 exaratus est (WILSON 148)

390.

Lit Bengal Charta Ind Foll 279 Long 16 Lat. $3\frac{1}{2}$

Foll 1–217 (linn 8) *Goyichandrae* commentarius

A Foll 1–139 Commentarius ad librum *secundum*, quo verbum tractatur

B Foll 140–217 Liber *tertius*, de suffixis *krit*

In folio 7[a] glossae a *Vidyalankarabhattacharya* ad Goyichandrae commentarium factae particula legitur

Haec voluminis pars a Kasináthadevasarman anno 1827 exarata est Folia vero 8–24 seculi superioris literatura scripta sunt (WILSON 149[a])

391.

Lit Bengal Charta Ind Foll 137 Long 15 Lat 3

A Foll 69–137 *Goyichandrae* ad librum *quintum*, qui de casuum constructione agit, commentarius Haec pars anno 1827 a Káśinathadevasarman exarata est

B Foll 2[a]–68 (linn 6) *Goyichandrae* ad librum *sextum*, de declinatione agentem commentarius

C Fol 1 et fol 2[a] Commentarii ad librum *quintum* finis

Hae duo partes a Purva-Vrindavanasarman anno 1703 exaratae sunt (WILSON 146)

392.

Lit Bengal Charta Ind Foll 70 Long 19 Lat $3\frac{1}{2}$ Linn 7–9

Goyichandrae ad librum *septimum*, quo de compositione agitur, commentarius

Codex anno 1827 a Kasinathadevasarman exaratus est (WILSON 13)

393.

Foll 218–279 *Jumaranandinis* ad Kramadisvarae grammaticam additamenta

A Foll 238–279 *Jumaranandinis* ad librum quartum quo derivatio secundaria tractatur, additamentum Incipit स्त्रीपुंसाभ्यां नन् तद्वृन्दादौ ॥ तद्वृन्दादयो यावन्त एवार्थाः प्रागुक्तास्तेषु वाच्येषु स्त्री पुम इत्येताभ्यामुद्दने नन भवति ॥ स्त्रैण पौंस्न ॥

In fine haec subscriptio legitur इति वादीन्द्रचक्रचूडामणिमहापण्डित श्रीक्रमदीश्वरकृतौ संक्षिप्तसारे महाराजाधिराजश्रीमज्जूमरनन्दिपरिशोधितायां वृत्तौ रसवत्यां चतुर्थतद्धितशेषे परिशिष्टमूल समाप्त ॥ Unde haec Jumaranandinis additamenta (parisishta), quorum unum suffixa unadica tractasse scimus, *Rasavati* nomen gessisse discimus

B Foll 218–237 (linn 7) *Goyichandrae* ad hoc caput commentarius Incipit

जूमरनन्दिपरिशोधितभागात्परिशिष्टमस्ति यत्किञ्चित् ।
तत्सपूर्ति कुरुते गोयीचन्द्र प्रकीर्णया वृत्त्या ॥

I e 'Quae in grammaticae parte, a Jumaranandine castigata, omissa sunt, ea Goyichandra supplet addito passim commentario' Auctor parisishtae et aphorismos et explicationem repetit, suisque annotationibus illustrat Finis in codice nostro desideratur

Utraque voluminis pars seculo superiore ineunte exarata est (WILSON 149[b])

394.

Lit Bengal Charta Ind Foll 105 Long $16\frac{1}{2}$ Lat 4 Linn 6

Continetur hoc codice *Mugdhabodhas* (ineruditorum disciplina), grammatica a *Vopadeva*, Kesavae filio, Dhanesvarae discipulo, celebri seculi XIII grammatico scripta Editio critica a Boehtlingk anno 1847 Petropoli edita est.

Codex post annum 1810 exaratus est (WILSON 16)

395, 396.

Volumina duo Lit Bengal Charta Ind Long 16 Lat $4\frac{1}{2}$ Linn 7

Durgádasae ad *Mugdhabodham* commentarius, *Subodha* appellatus Incipit

लक्ष्मीकान्त निखिलजगतां सर्गसंहारहेतु ।
दुर्गादासो धरणिपतितः कोटिकृत्वः प्रणम्य ।
पर्यालोच्याखिलबुधमतं धीमतां पाठकानां
मनोपार्थं रचयति मितां मुग्धबोधस्य टीकां ॥

Srimad-*Vidyanivasádyair* aryyair yady api suribhih Bhuribhir vihitá vyakhya tathápy ákhyáyate maya ॥

Vol I Foll 214 1 Sanjnápadas fol 15[b], 2 achsandhipadas fol 28[a], 3 hassandhipádas fol 33[b], 4 visandhipádas fol 36[a] ॥ सप्ताध्याय ॥ 5 sanjnápadas fol 43[a], 6 pumlingapádas fol 66[b], 7 strilingapádas fol

77^b, 8 napunsakapádas fol 74^a ॥ षष्ठाध्यायः ॥ 9 hasantapumlingapádas fol 98^a, 10 hasantastrilingapádas fol 99^a, 11 hasantanapunsakapadas fol 101^b, 12 vyapadas fol 103^a ॥ सप्तमाध्यायः ॥ 13 strityapadas fol 122^a, 14 kárakapadas fol 166^b, 15 chasamásas fol 175^a, 16 bahuvríhis fol 185^b, 17 karmadharayas fol 190^a, 18 tatpurushas fol 193^a, 19 dvigus fol 196^a, 20 avyayíbhavas fol 200^b, 21 samásaṭíká samapta fol 206^a

Vol II Foll 216 22 Taddhitaṭíka fol 37^b, 23 sanjnapadas fol 41^a, 24 parvatam parasmaipadanam pádas fol 70^b, 25 mavatpádas fol 75^b, 26 misrapádas fol 80^b, 27 adadipadas fol 92^b, 28 divadipádas fol 95^b, 29 svadipadas fol 96^b, 30 tudadipadas fol 100^a ॥ चतुर्गणाध्यायः ॥ 31 rudhadipadas fol 100^b, 32 tanádipadas fol 102^a, 33 kryadipadas fol 103^b, 34 churadipadas fol 106^a ॥ चतुर्गणाध्यायः ॥ 35 nyantapádas fol 112^b, 36 sanantapadas fol 119^b, 37 yanantapádas fol 125^a, 38 lidhupádas fol 132^a ॥ स्वाद्यताध्यायः ॥ 39 papadas fol. 133^a, 40 mapadas fol 145^a, 41 dhabhávapadas fol 15?^a, 42 ktipadas fol 159^b ॥ स्वाद्यताध्यायः ॥ 43 lyapadas fol 167^b, 44 trinádipadas fol 184^a, 45 ktadipádas fol 197^b, 46 ishnvádipadas fol 216^b इति श्रीदुर्गादासविद्यावागीशविरचिता सुबोधा नाम मुग्धबोधटीका समाप्ता ॥

Durgadasa, cujus commentarius haud uno nomine utilis est seculo septimo decimo medio vixit, cum *Dhatudipikám*, quo libro Vopadevae Kalpadrumam commentatus est, anno 1659 eum composuisse alibi repererim Grammaticos satis multos citat, quorum in numero hi annotandi sunt I *Ramananda, Kasisvara, Ramatarkavagísa* (II, 64^b इत्मतीव हास्य पद षड्याकरणवि रुद्धत्वात्) Quos tres Vopadevae scholiastas fuisse constat. II *Katantras, Sripatidatta, Durgasinha* III *Kramadisvara, Jaumaras, Goyíchandra* IV *Pranchas, Chandras Bhaṭṭi* V Denique *Udbhaṭa* memorandus est, qui utrum poeta an grammaticus fuerit nescio, et *Hansaduta* carmen, *Rupagosvamini* auctori tributum *Vidyánivásam* etiam in Dhatudipiká laudat

De codice Havniensi cf Westergaard, p 102

Haec volumina post annum 1810 satis accurate exarata sunt (WILSON 18, 19)

397

Lit Bengal Charta Ind Foll 34 Long 14 Lat 4 Linn 5

Inest *Vopaderae* radicum recensio *Kavikalpadrumas* dicta, versibus anushṭubh composita. Auctor radices secundum literas finales disposuit, ita quidem, ut in singulis classibus verba ordine alphabetico literarum incipientium collocaret In prooemio Indra Chandra, Kasakritsna, Ápisali Ṣakaṭáyana, Panini, Amara, Jainendra grammatici laudantur Incipit

शब्दाकरकरग्राममर्थमर्त्लमर्त्ल ।
ज्ञानात्मानमनाद्यन्तमादिम्य तमुपास्महे ॥
इन्द्रश्चन्द्रः काशकृत्स्नापिशली शाकटायनः ।
पानिण्य (pániny) मरजैनेन्द्रा जयन्त्यष्टादिशाब्दिकाः ॥
मतानि तेषामालोक्य सर्वसाधारणं स्फुटं ।
धातुपाठं स्वदाद्यक्रमान्त्यादिमक्रमं[1] ॥
कविकल्पद्रुमो नाम पद्यैर्निष्पाद्यतेऽत्र च ।
धातवः पठिता पाठमूलत्लोकागमस्थिता ॥

Terminantur litera *a* (cl V) radices 132, *a* 24, *i* 21, *í* 25 *u* 33, *ú* 13, *ri* 21, *rí* 16, *e* 6, *ai* 25, *o* 5 *k* 59 *kh* 21 *g* 27, *gh* 20, *ch* 50, *chh* 19, *j* 7?, *jh* 3 *ṭ* 71, *ṭh* 23 *ḍ* 76, *ḍh* 1, *n* 50, *t* 31, *th* 28, *d* 79, *dh* 37, *n* 28, *p* 64 *ph* 15, *b* 45 *bh* 39 *m* 33, *y* 31, *r* 4?, *l* 93, *v* 68, *ṣ* 39 *sh* 116 *s* 65, *h* 50 sautra 42 Auctor ipse radices esse 1754 declarat, si accuratius computaveris, 1758 invenies Hunc librum post Mugdhabodham scriptum esse, Bharatasena ad Bhaṭṭikavyam VII, 71 auctor est

De codicibus Berolinensibus cf Weber Catal p 22.

Codex post annum 1810 nitide exaratus est (WILSON 155)

398.

Lit Bengal Charta Ind Foll 30 Long 16½ Lat 4 Linn 8

Continetur hoc codice *Kavyakamadhenus*, commentarius ad *Kavikalpadrumam* et subscriptione et a grammaticis quibusdam velut a Durgadasa, *Vopaderae* ipsi adtributus Incipit

येन त्रिवर्षिहिकरगिरास्यात्धातुलोहितः ।
प्रकाशी समकारयन्ते क्रियार्त्तं नौमि गोपति ॥

Auctor nihil amplius de se ipse tradit, quam quae post hoc distichon leguntur कविकल्पद्रुम धातुपाठ विपरित् मया । धातुवृत्तिः काव्यकामधेनुर्नामाभिधीयते ॥ Libro ipso radices singulae recensentur, et nonnullae conjugationis formae plerumque vero tertia tantum praesentis persona, praebentur In commentario, qui primae radicum classi praemittitur, grammatici hi laudantur Panini, Kátyavana, Patanjali, Bhartrihari (cujus liber grammaticus minime vero Bhaṭṭikávyam memoratur), Durgasinha (Durgaṭikayam) Trilochanadasa (Kátantrapanjikáyam) Vardhamanamisra (Katantravistare) Hemasuri (Hema-

[1] I e quae radices ab a litera incipiunt eademque terminantur eae in primo loco positae sunt Sa particula (su ad) metri causa inserta est

vyakárane), Abhinavasakaṭayana (Ṣabdánuṣasane), Jinendra (Jinendranyase), Vamana (Kasikayam), Sarasvatikanthabharanakara Vyaghrapad (ejus várttika, quod ad Pan VIII, 2 1 legitur, citatur)[1], Kusala (Panjikapradipe), Sarvavarman

Codex post annum 1810, quamvis eadem manu, non pari ubique cura exaratus est (WILSON 150)

399.

Lit Bengal Charta Europ Foll 109 Long 11 Lat 9 Linn 19

Hujus voluminis folia 1–67 *Unadikosham*, vocum suffixis unadicis formatarum thesaurum, a *Ramasarman* scriptum, cum commentario continent (B) Incipit

ब्रह्मादिदेवासुरवृन्दवन्दिते पद्मालये शाश्विसरोजराजिते ।
कन्दर्पदर्पान्तकपादनीरजे सन्तु प्रणामा मदीयहृदब्जे ॥
भगवान् पाणिनिर्योगि फणी कात्यायनादय ।
उज्ज्वदुत्तानि रूपाणि तन्यन्ते रामशर्म्मणा ॥
त्रिपु भयानक घोर जहाद्भुतपरिभागके ।
श्लाघन्या धीवरे तु स्याद्दाशो दासस्तु धीवरे ॥१॥

Auctor librum anushtubh metro scriptum, in capita duo divisit Atque priore vocabula ea recensentur, quae suffixo vocalico, id est incipiente vocali, formata sunt Primo loco ea vocabula ponuntur, quae suffixis ab *a* litera incipientibus eademque terminatis derivata sunt, deinde ea, quae suffixorum reliquis vocalibus eodem modo circumscriptorum ope formata sunt Ut exemplo utar, usque ad distichon 176 vocabula his suffixis terminata recensentur *a, aka, anga, aṭa, atha, anta, alha, ana, apa, amba, abha, ama, aya, ara, atra, ala, ava, asa, ati* Inde a 176[b] ad 217 vocabula consonantibus terminata, praecedente in penultima vocali *a* enumerantur Sequuntur suffixa *a, aka*, dist 265 *i*, etc, dist 379 *u*, etc In fine prioris partis (dist 511) haec leguntur

अजादित्यान्तकाण्डोऽत्र कृत श्रीरामशर्म्मणा ।
नानाशास्त्र समालम्ब्य बालाना बुद्धिवृद्धये ॥

Altera pars, distichis 295 constans, vocabula suffixis consonanticis, i e quae a consonanti incipiunt, formata (e g da *ka*, pa *ka*, gar *ga*, pu *ga*) continent Etiam haec suffixa ordine alphabetico disposita sunt.

Ut versu supra dato apparet, vocum significationes ubique traduntur Omnino haec ratio non multum a Padmanabhadatta differt quo auctore Ramasarman et multo recentior, certoque doctrina inferior est In explicandis vocabulis passim insignite peccavit

[1] तद्वैयाघ्रपद्यवार्त्तिकश्लोकविषयपाठश्चाद्वमूल, qua in sententia *vaiyaghrapadya* adjectivum non substantivum esse vix est cur moneam

Inde a fol 29–67 sequitur commentarius a *Ramatarkavagisa* compositus Qui commentarius et brevissimus est, et nihil fere amplius continet, quam derivationem vocabulorum, vix unquam probabilem, sed sexcenties plane absurdam In radicibus nuncupandis Vopadevam auctorem sequitur Ejusdem commentarii exemplar, hoc seculo ineunte exaratum, in codice E I H 987 reperitur

Haec voluminis pars post annum 1820 satis nitide exarata est (WILSON 410[a])

400.

Lit Bengal Charta Ind Foll 55 Long 12½ Lat 4 Linn 7

Idem liber sine commentario (A) Post distichon 110 disticha 5½ e praecedentibus repetita sunt, quo fit ut inde ab eo loco usque ad prioris partis finem numeri in utroque exemplari differant

Codex hoc seculo ineunte exaratus est (WILSON 251)

401.

Lit Bengal Charta Ind Foll 133 Long 20½ Lat 4 Linn 7

Padmanabhadattae grammatica Sanskritica, *Supadma* appellata Liber in lectiones quinque divisus est, quae singulae quatuor capita habent Incipit

प्रणम्य परम देव देवीं वाचमृषीन् गुरून्
पद्मनाभ स्फुट पूर्ण भाषाया आह लक्षण ॥

अथ विवरणञ्च तस्य शब्दानुशासनेन पाणिनीयादिशब्दस्मृतीरुपलक्ष्य सौकार्य्योपाधये प्रतिसस्कृतस्य शब्दलक्षणस्य etc

Auctor in universum scholam Paniniyam sequitur, ejusque terminos technicos usurpat, aphorismos tamen maximam partem novos invenit, et in rerum dispositione ab ea differt Idem aphorismorum interpretationem scripsit Padmanabhadatta in lexico suo quum et Ujjvaladattam et Medinikaram laudet, ipse vero a Bhaṭṭoji uno citetur, non ante seculum quintum decimum floruisse mihi videtur

I Regulae euphonicae fol 13[a], II De usu casuum et declinatione fol 35[b], III De verbo fol 68[b], IV De suffixis krit appellatis fol 95[b], V. De compositione et derivatione secundaria fol 133[b]

Ad hanc grammaticam suffixorum unádicorum recensio pertinet, ab eodem auctore composita De qua sis ea conferas, quae in Ujjvaladattae praefatione dicta sunt

Codex anno 1828 exaratus est In foliis numerandis scriba ९९ et १२९ praeterit, nihil tamen deficit (WILSON 12)

402.

Folia 254–309 (linn 10) *Vaiyakaranabhushanasaras*, Vaiyakaranabhushanae epitome, liber a *Kondabhatta*, Rangojis filio, Bhattojis fratris filio compositus Haec epitome distichis 72 constat, anushṭubh metro scriptis, quibus commentarius additus est, auctori ipsi tributus Incipit

श्रीलक्ष्मीरमण नौमि गौरीरमणरूपिण ।
स्फोटरूप यत सर्वं जगदेतद्विवर्त्तते ॥१॥
अशेषफलदातार भवाब्धितरणे तरि
शेषाशेषार्थलाभार्थं प्रार्थये शेषभूषण २
पाणिन्यादिमुनीन्प्रणम्य पितर रगोजिभट्टाभिध
द्वैतध्वातनिवारणैकफलिका शुभायवाग्देवता ।
हुढि गौतमजैमिनीयवचनव्याख्यातृभिर्दूषितान्
सिद्धातानुपपत्तिभि प्रकटये तथा वचो दूषये ३

Primum epitomae distichon hoc

फणिभाषितभाष्याब्धे शब्दकौस्तुभ उद्धृत ।
तत्र निर्णीत एवार्थ सक्षेपेणेह कथ्यते ॥१॥

I e 'E Patanjalis commentarii oceano Vocum Gemma (Bhattojis) extracta est, res ibi investigatae (atque logicam grammaticae partem Bhattojis ipse primo Kaustubhae ahnika tractavit) breviter a me exponentur'

Kondabhatta hoc libello, e majore opere suo excerpto, generalem grammaticae partem exponit, eam quae de sermonis partium significatione et usu agit Singulae partes hae fol 269^b धात्वर्थाख्यातार्थयोर्निरूपण, de radicibus et verbis, fol 272^a लकारविशेषार्थनिरूपण, de singulorum temporum differentia, fol 277^b सुबर्थनिर्णय, de casibus, fol 280^a नामार्थनिर्णय, de nominum themaţis (pratipadika), fol 288^a समासशक्तिनिरूपण, de compositione, fol 291^b शक्तिनिर्णय, de relatione, quae inter vocabula et notiones iis expressas intercedit, fol 293^a नञर्थनिर्णय, de negatione, fol 296^b निपातानां द्योतकत्वादिनिर्णय, particulas aeque ac praepositiones, significativas, sive sententiae tenorem modificantes[1], esse, fol 298^b भावप्रत्ययार्थनिर्णय, de suffixis quibus status abstractus indicatur (*ta, tva*), fol 299^b यौगिकार्थनिर्णय, de derivatis relativis, i e talibus, in quibus suffixum secundarium respecta alia quadam re externa additum esse dicitur, e c *aindram haviḥ*, i e butyrum Indrae 'numini praesidi dicatum,' fol 300^a अभेदैकत्वसख्यानिरूपण, numerorum species indistincte unitate expressa (सख्याविशेषाणामविभागेन सख्यमभेदैकत्वसख्या, e c राजपुरुष = राज्ञो, राज्ञो, राज्ञा पुरुष), fol 301^a सख्याविवक्षानिर्णय, fol 302^a क्त्वाद्यर्थनिर्णय, de significatione gerundii et infinitivi, fol 309^b स्फोटवाद, de conceptione ideali quae, prolato sono articulato, in mente prorumpens quasi gignitur[2]

Praeter Vaiyakaranabhushanam, Bhartriharis Vakyapadiya, Kaiyaṭa, Kavyaprakasa, Vachaspati-Kalpataru citantur

In fine codicis E I H 731 hic auctoris epilogus legitur

विद्यापीशवडेरू(?)सत्कपति श्रीमाधवभट्टारक
जित्वा केलिदिने कठप्पसचिवे(?)ऽप्यादोलिका प्राप्तवान् ।
यच्छक्रे मुनिवर्यसूत्रविवृति सिद्धातभग तथा
माध्वाना तमह गुरूपमगुरु रगोजिभट्ट भजे ॥
पाणिनीयवचसा खलु मूल चन्द्रशेखरभवानिति रूढ ।
तेन भूषणमिद हितमेव प्रीतये भवतु सावशिवस्य ॥

Idem liber in codd E I H 453 731 859 2542 exstat De codice Berolinensi cf Weber Catal p 217

Haec voluminis pars ineunte hoc seculo satis accurate exarata est (WILSON 280^c)

403.

Lit Devan Charta Ind Foll 343 Long $9\frac{1}{2}$ Lat $4\frac{1}{4}$ Linn 10

Vaiyakaranasiddhantamanjusha, sive brevius *Manjusha* liber a *Nagesa*, Haridikshitae et Ramaramae discipulo, compositus Incipit नागेशभट्टविदुषा नत्वा साबशिव लघु । वैयाकरणसिद्धातमञ्जूषेया विरच्यते ।१। तत्र वाक्यस्फोटो मुख्य ।[3] लोके तस्यैवार्थबोधकत्वात तेनैवार्थसमाप्तेश्च । तदुक्त न्यायभाष्यकृता । पदसमूहो वाक्यमर्थसमाप्ताविति । अत्र पद सुबत तिडत च । तन तत्समूह इत्यर्थ । समाप्तावित्यस्य समर्थमिति शेष ॥

Nagesa eandem atque Kondabhatta materiam, sed fusius multoque abstrusius tractavit Capita haec वाचकवाच्यशक्तीना निर्णय fol. 82^a = Comm fol 67^b, आका-

---

1 द्योतका प्रादयो येन निपाताश्चादयस्तथा । उपास्यैते हरिहरौ लकारो दृश्यते यथा ॥४१॥ तथाप्यत्र निपातेऽपि (e g sákshátkriyate alamkriyate urikriyate Sivah) लकार कर्मवाचक । विशेषणाद्ययोगोऽपि प्रादिवच्चादिके सम ॥४२॥

2 शब्दनित्यत्ववादिनो वैयाकरणास्तावदेव मन्यते । वर्णसमूहश्रवणानतरमिदमेक पदमिति प्रत्ययो मानसप्रत्यक्षेणोत्पद्यते । तस्य च प्रत्ययस्य वर्णव्यतिरिक्त कश्चित्स्फोटनामक (sphutaty artho yasmát sa sphotah) पदार्थो विषय । स च नित्य । स एव शब्दो न तु वर्णा इति ॥ Madh Nyay Cf Colebr Misc Ess I 305

3 Tres *sphotae* distinguuntur varnasphoṭa padasphoṭa vakyasphoṭa

धात्वर्थविचार fol $87^b = 72^b$, धात्वर्थनिपातार्थनिर्णय fol $121^a = 89^a$, तिङर्थविचार: fol $184^b = 130^a$, सनाद्यर्थविचार: fol $186^a = 131^b$, कृदर्थविचार fol $191^a = 135^a$, प्रातिपदिकार्थनिर्णय fol 214^a Atha Subarthavicharah प्रथमा fol 218^b, द्वितीया fol 231^a, तृतीया fol 236^a, चतुर्थी fol 242^a, पञ्चमी fol 250^a, षष्ठी fol 253^b, सप्तमी fol 268^b, वृत्तिविचार fol 284^b (hoc caput cum Kondabhattae particula समर्थैकार्थत्वसस्थानिरूपण appellata convenit) तत्र वृत्तिस्तुर्धा समासतद्धितकृत्सनाद्यन्तधातुभेदात् ॥ अव्ययीभाव fol 285^b, तत्पुरुष fol 294^a, बहुव्रीहि fol 305^b द्वन्द्व fol 314^b, एकशेष fol 318^a, तद्धिता fol 340^b, वीप्सा fol 342^b

Auctor his distichis perorat

अधीत्य फणिभाष्याब्धिं सुधीन्द्रहरिदीक्षितात ।
न्यायतन्त्रं रामरामाद्वादिरक्षोघ्नरामत ॥
याचकानां कल्पतरोरिकचहुताशनात ।
शृङ्गवेरपुराधीशरामतो लब्धजीविक ॥
वैयाकरणनागेशः स्फोटायनमृषेर्मतं ।
परिष्कृत्योक्तवांस्तेन प्रीयतामुमया शिव ॥
दृढस्तकस्य नाभ्यास इति चित्य न पण्डितैः ।
दृषदोऽपि हि सतीर्णा पयोधौ रामयोगत ॥

Auctores et libri quum a Nagesa permulti iique notissimi citentur, nomina rariora haec memoranda putavi Helaraja qui commentarium ad Haris karikas scripsit, Vachaspatis Adhyasabhashyavyakhya, Yogavachaspatyam, Vatsyayanena Nyayabhashye uktam, denique Paramarthasára liber Iis quae supra p 130^b dicta sunt, Nagesam exeunte seculo septimo decimo, sive ineunte duodevicesimo floruisse apparet

Codex seculo superiore exeunte satis accurate exaratus est (WALKER 170)

404

Lit Devan Charta Ind Foll 135 Long 13 Lat 5 Linn foll 1–96 11 reliquorum 9 10

Continetur hoc codice *Manjushakunchikae* (clavis ad aperiendam Arcam aptae), commentarii a *Krishnamitra* Ramasevakae filio, Devidattae nepote ad *Manjusham* scripti, pars Incipit मञ्जूषाकुञ्चिकाशिलसशाब्दब्रह्म समुन्नय ॥ दिश दिशति दिश्यात्र शर्मं शाश्वतिक परम् ॥

Folia 1–96 intra annos 1790–1800 exarata reliqua, lacunas multas continentia hoc seculo addita sunt Desinit codex in capite *kridarthavichara* (WILSON 157)

G GRAMMATICA PRAKRITICA

405.

Lit Devan Charta Ind Foll 24 Long 13 Lat 5 Linn 9

Inest grammatici Prákritica, *Prakritaprakasas*, vel ab aliis *Prakritachandriká* appellata (C) Aphorismi a *Vararuchi* conditi sunt, eorum interpretatio, *Manorama* dicta, a *Bhamaha* scripta est Totus liber in duodecim capita (parichheda) dividitur, atque novem primis dialectus Prakritica proprie sic dicta tractatur, decimo dialectus Paisachica, undecimo dialectus Magadhica, ultimo Saurasenica. Uterque auctor terminos technicos a Panini usurpatos retinuerunt

Editionem praestantissimam cum interpretatione Anglica E B Cowell anno 1854 publici juris fecit Qui quum de codicum conditione optime disseruerit, breviori mihi esse licebit Atque, quae est librorum antiquorum Indicorum sors communis, etiam hujus grammaticae recensiones discrepantes exstant, altera brevior et sincerior, uberior et recentior altera In nonnullis enim codicibus non modo interpretationis verba variantur, et exempla differunt atque aucta sunt, sed etiam aphorismi adduntur novi Atque codex C ad priorem classem pertinet, D E F ad alteram B medium inter utramque recensionem occupat locum

Codex noster, ex optimo quidem fonte derivatus sed negligenter transscriptus, Calcuttae anno 1814 a Lakshmana brahmana exaratus est (WILSON 210)

406.

Lit Devan Charta Ind Foll 37 Long 13 Lat 5 Linn 7

Prakritaprakasas cum eodem commentario (B)

Codex hoc seculo ineunte exaratus est (WILSON 211)

407

Opera duo Lit Devan Charta Ind Foll 117 Long 13 Lat 5

Foll 1–45 (linn 8) *Idem liber* (D)

Haec pars hoc seculo ineunte exarata est Folia 1–7 recentiore manu addita sunt (WILSON 158^a)

408

Lit Bengal Charta Ind Foll 36 Long $16\frac{1}{2}$ Lat 4. Linn 5

Idem opus (E) Aphorismorum faciliorum interpre

tatio in hoc codice pariter atque in F plerumque omissa est Exempla tamen, excepto libro duodecimo, nunquam desunt Vel minutis rebus hic codex cum F consentit, sed inde a septimo libro scriba festinans permulta omisit, quae in F et D apparent

Codex post annum 1810 exaratus est. (WILSON 151)

409.

Lit Bengal Charta Ind Foll 50 Long 15 Lat 3 Linn usque ad fol 28 4 postea 5

Idem opus (F) Codex, in paranda editione non collatus, recensionis recentioris textum satis bonum continet

Lib I fol 7^a, II fol 13^a, III fol 21^b, IV fol 25^b, V fol 31^b, VI fol 36^a, VII fol 40^b, VIII fol 45^b, IX fol 47^b, X fol 48^b, XI fol 50^a, XII fol 50^b

Codex post annum 1810 exaratus est (MILL 16)

410

Hujus voluminis folia 22–144 (linn 7, 8) octavum librum grammaticae a *Hemachandra* compositae, *linguam Prakriticam* tractantem, continent (A.) Incipit अथ प्राकृत ॥ अथशब्द आनन्तर्यार्थोऽधिकारार्थश्च । प्रकृति संस्कृत तत्र भव तत आगत वा प्राकृत । संस्कृतानन्तर प्राकृतमधिक्रियते । संस्कृतानन्तर च प्राकृतस्यानुशासन सिद्धसाध्यमानभेदसंस्कृतयोनेरेव तस्य लक्षण । न देश्यस्येति ज्ञापनार्थं । संस्कृतसम तु संस्कृतलक्षणेनैव गतार्थं । प्राकृते च प्रकृतिप्रत्ययलिंगकारकसमाससंज्ञादय संस्कृतवद्वेदितव्या । लोकादिति च वर्तते । तेन ऋॠऌॡऐऔङञशषविसर्जनीयप्लुतवर्जो वर्णसमाम्नायो लोकादवगन्तव्य । ङञौ स्ववर्गसंयुक्तौ भवत एव । ऐदौतौ च केषाचित् । कैतव कैअव । सौंदर्य सौअरिअ । कौरवा कौरवा । तथा चस्वर व्यञ्जन द्विवचन चतुर्थीबहुवचन च न भवति ॥१

Liber in quatuor capita divisus est, quorum primus aphorismos 271, secundus 217, tertius 180, quartus 446 continet Isque numerus regulas a Vararuchi traditas (487) longe superat Usus quidem est Hemachandra Vararuchis grammatica, ita tamen ut regulas permultas adderet, *saepissime ad singula tantum vocabula spectantes*, et exemplorum numerum ingentem de suo depromeret In libro primo 20 tantum aphorismos reperi, quae cum Vararuchi ad literam congruerent, longe major vero numerus eorum est, in quibus illius verba paulum immutata sunt Idem dialectos Prákriticas inferiores uberius tractavit

Cap I, 1–175 (fol 40^a) de mutatione vocalium I, 176–II, 173 (fol 65^a) de mutatione consonantium II 174–217 (fol 69^a) de particulis III, 1–134 (fol 86^b) de declinatione III, 135–IV, 261 (fol 113^b) de verbo IV, 262–287 (fol 116^a) de dialecto Ṣaurasenica IV, 288–303 (fol 119^a) de dialecto Magadhica *Ata et sau punsi Magadhyam* ॥२८८॥ मागध्या भाषाया सौ परेऽकारस्य एकारो भवति पुंसि पुल्लिंगे । एष मेष एशे मेशे । एशे पुलिशे । करोमि भदन्त करेमि भन्ते ॥ अत इति किं । णिही । कली । गिली ॥ पुंसीति किं । जल ॥ यदपि 'पोराणमद्धमागहभासानिअय हवइ सुत्त' इत्यादिनार्षस्यार्धमागधभाषानियतत्वमाम्नायि वृद्धैस्तदपि प्रायोऽस्यैव विधानात् न वक्ष्यमाणलक्षणस्य । कयरे आगच्छइ शे तालिसे दुक्खसहे जिइन्दिए । इत्यादि ॥ *Rasor lasau* ॥२८९॥ मागध्या भाषाया रेफस्य दन्त्यसकारस्य च स्थाने यथासंख्य लकारस्तालव्य शकारश्च भवति ॥ र । नले । कले ॥ स । हंशे । शुद । शोभण ॥ उभयो । शालशे । पुलिशे । लहशवशनमिलशुलशिलविअलिदमंदालल्लायिदंहियुगे । वीलयिणे पक्खालदु मम शयलमवय्यवाल[1] ॥ *Sashoh samyoge so 'grishme* ॥२९०॥ मागध्या भाषाया सकारषकारयो संयोगे वर्तमानयो सो भवति । ग्रीष्मशब्दे तु न भवति । ऊर्ध्वलोपाद्यपवाद ॥ स । पस्खलदि । हस्ती । बुहस्पदी । मस्कली । विस्मये ॥ ष । शुस्कदालु । कस्ट । विस्णु । शस्पकवले । उस्मा । निस्फल । धनुस्खड ॥ अग्रीष्म इति किं । गिम्हवाशले ॥ *Ttashthayoh stah* ॥२९१॥ द्विरुक्तस्य टस्य षकाराक्रान्तस्य ठकारस्य च मागध्या भाषाया सकाराक्रान्त टकारो भवति ॥ ट्ट । पस्टे । भस्टालिका । भस्टिणी ॥ ष्ठ । सुस्टुकद । कस्ट । कोस्टागाल ॥ *Stharthayoh stah* ॥२९२॥ स्थर्थ इत्येतयो स्थाने मागध्या सकाराक्रान्तस्तो भवति ॥ स्थ । उवस्तिदे । शुस्तिदे ॥ र्थ । अस्तवती । शस्तवाहे ॥ *Jadyayam yah* ॥२९३॥ मागध्या जद्यया स्थाने यो भवति ॥ ज । याणदि । यणवदे । अय्युणे । दुय्यणे । गय्यदि । गुणवय्यिदे ॥ द्य । मय्य । अय्य किल विय्याहले आगदे ॥ य । यादि । यधाशलूव । याणवत्त ॥ यदि यस्य यत्वविधानमादेर्यो ज इति बाधनार्थं ॥ *Nyanyajnanjam nnah* ॥२९४॥ मागध्या न्यण्यज्ञञ्ज इत्येतेषा द्विरुक्तो ञो भवति ॥ न्य । अहिमञ्ञुकुमाले । अभञ्ञदिशा । शामञ्ञगुणे । कञ्ञकावलण ॥ ण्य । पुञ्ञवन्ते । अवम्हञ्ञ । पुञ्ञाह । पुञ्ञ ॥ ज्ञ । पञ्ञाविशाले । शव्वञ्ञे । अवञ्ञा ॥ ञ्ज । अञ्जली । धणञ्जए । पञ्जले ॥ *Vrajo jah* ॥२९५॥ मागध्या व्रजेर्जकारस्य ञ्जो भवति । यापवाद । वञ्जदि ॥ *Chhasya scho 'nadau* ॥२९६॥ मागध्यामनादौ वर्तमानस्य छस्य तालव्यशकाराक्रान्तश्चो भवति ॥ गश्च गश्च । उश्चलदि । पिश्चिले । पुश्चदि ॥ लाक्षणिकस्यापि । आपन्नवत्सल आवन्नवश्चले । तिर्यक् प्रेक्षते तिरिच्छि पेच्छइ तिरिश्चि पेस्कदि ॥ अनादाविति किं । छाले ॥ *Kshasya ẖkah* ॥२९७॥ मागध्यामनादौ वर्तमानस्य क्षस्य ẖको जिह्वामूलीयो भवति ॥ यẖके । लẖकशे ॥ अनादावित्येव । खयजलहला ॥ *Skah prekshachakshoh* ॥२९८॥ मागध्या प्रेक्षेराचक्षेश्च क्षस्य सकाराक्रान्त को भवति । जिह्वामूलीयापवाद ॥ पेस्कदि । आचस्कदि ॥ *Tishthes chishthah* ॥२९९॥ मागध्या स्थाधातोर्यस्तिष्ठ इत्यादेशस्तस्य चिष्ठ इत्यादेशो भवति ॥ चिष्ठदि ॥ *Avarnād va naso dahah* ॥३००॥ मागध्यामवर्णात्परस्य ङसो डित् आह इत्यादेशो वा भवति ॥ हगे न ईदिशाह कम्माह काली । भगदत्त

[1] Hanc gátham Sanscritice ita verterim रभसवशनम्रसुरशिरोविगलितमन्दारराजिताङ्घ्रियुग । वीरजिनो प्रक्षालयतु मम सकलमवद्यजम्बालं ॥

सोणिदाह कुंभे॥ पक्षे। भीमसेणस्स पच्चादो हिंडीअदि हिडिंबाए घुडुक्कपशो केण उवशमदि॥ *Ámo dáha‿vá* ॥३०१॥ मागध्यामवर्णात्परस्य आमोऽनुनासिकांतो डित् आहादेशो वा भवति॥ शयणाहँ सुहं॥ पक्षे नलिंदाणं॥ व्यत्ययात्प्राकृतेऽपि॥ ताहँ। तुम्हाहँ। अम्हाहँ। शरिआहँ। कम्माहँ॥ *Ahaṁvayamor hage* ॥३०२॥ मागध्यामहंवयमोः स्थाने हगे इत्यादेशो भवति॥ हगे शक्कावदालतित्थणिवाशी धीवले। हगे शंपत्ता॥ *Seshaṁ Saurasenívat* ॥३०३॥ मागध्यां यदुक्तं ततोऽन्यच्छौरसेनीवद्द्रष्टव्यं। तत्र 'To do 'nádau ।261। शौरसेन्यामयुक्तस्य॥ पविशदु। आवुत्ते। शामिपशादाय॥ Adhah kvachit ।262। अले किं एशे महन्दे कलयले॥ Vádes távati ।263। माले धवा। धवले धवा। यंधा दाव शे आगमे॥ A'ámantrye sau veno nah ।264। भो कंचुइआ॥ Mo vá ।265। भो लायं॥ Bhavadbhagavatoh ।266। एदु भवं। शमणे भयवं महावीले। भयवं कदुंते ये अप्पणो पऽकं ओज्झियपलस्स पऽकं पमाणीकलेशे॥ Na vá ryo yyah ।267। अय्य एशे खु कुमाले मलयकेदू॥ Tho dhah ।268। अले कुंभिला कधेहि॥ Ihahachor hasya ।269। कुशलध। अय्याकुशलध॥ Bhuvo bhah ।270। भोदि॥ Púrvasya puravah ।271। अपुरवे॥ Ktva iyadúnau ।272। किं खु शोभणे बम्हणे शित्ति कलिय लञ्ञा पलिग्गहे दिण्णे॥ Krigamo daduah ।273। कडुअ। गडुअ॥ Dir ichechoh ।274। अमच्चलऽकशं पेस्किदुं इदो य्येव आगश्चदि॥ Ato des cha ।275। अले किं एशे महंदे कलयले शुणीअदि॥ Bhavishyati ssih ।276। ता कहिं नु गदे लुहिलप्पिए भविस्सिदि॥ Ato naser dádodádú ।277। अहंपि भागुलायणादो मुद्दं पावेमि॥ Idánímo dáním ।278। शुणध दाणिं हगे शक्कावदालतित्थणिवाशी धीवले॥ Tasmát táh ।279। ता याव पविशामि॥ Mo 'ntyán ṇo vedetoh ।280। युत्तं णिमं। शलिशं णिमं॥ Evárthe yyeva ।281। मम य्येव॥ Hañje chetyáhváne ।282। हंञे चदुलिके॥ Hímánahe vismayanirvede ।283। विस्मये यथा Udáttarághave राक्षसः। हीमाणहे जीवंतवश्चा मे जणणी॥ निर्वेदे। यथा Vikrántabhíme राक्षसः। हीमाणहे पलिस्संता हगे एदेण नियविधिणो दुव्ववशिदेण॥ Naṁ nanvarthe ।284। णं अवशलो पशप्पणीआ लायाणो॥ Ammahe harshe ।285। अम्महे एयाए शुम्मिलाए शुपलिगढिते भवं॥ Híhí vidúshakasya ।286। हीही संपन्ना मे मणोरधा पियवयस्सस्स॥ Sesham prákritavat' ।287। मागध्यामपि दीर्घह्रस्वौ मिथो वृत्तौ ।१.४.। इत्यारभ्य तो दोऽनादौ शौरसेन्यामयुक्तस्येत्यस्मात्प्राग्यानि सूत्राणि तेषु यान्युदाहरणानि संति तेषु मध्येऽमूनि तदवस्थान्येव मागध्याममूनि पुनरेवंविधानि भवंतीति विभागः स्वयमभ्यूह्य दर्शनीयः॥ IV, 304–325. (fol. 121ª.) de dialecto Paisáchica. IV, 326–329. (fol. 122ª.) de dialecto Chúlikápaisáchica: *Chúlikápaisáchike tritíyaturyayor ádyadvitíyau* ॥३२६॥ चूलिकापैशाचिके वर्गाणां तृतीयतुर्ययोः स्थाने यथासंख्यमाद्यद्वितीयौ भवतः॥ नगरं नकरं। मार्गणो मक्कनो। गिरितटं किरितटं। मेघो मेखो। व्याघ्रो वक्खो। घर्मो खम्मो। राजा राचा। जर्जरं चच्चरं। जीमूतश्चीमूतो। निर्झरो निच्छरो। झर्झरश्छच्छरो। तडागं तटाकं। मंडलं मंटलं। डमरुकः टमरुको। गाढं काठं। षंढं संठं। ढक्का ठक्का। मदनो मतनो। कंदर्पः कंतप्पो। दामोदरस्तामोतरो। मधुरं मथुरं। बांधवः पंथवो। धूली थूली। बालकः पालको। रभसो रफसो। रंभा रंफा। भगवती फकवती। नियोजितं नियोचितं॥ क्वचिल्लाक्षणिकस्यापि। पडिमा इत्यस्य स्थाने पटिमा। दाढा इत्यस्य स्थाने ताठा॥ *Rasya lo vá* ॥३२७॥ चूलिकापैशाचिके रस्य स्थाने लो वा भवति॥ पनमथ पनयपकुप्पितगोलीचलनग्गलग्गपतिबिंबं। तससु नखतप्पनेसुं एकातसतनुधलं लुद्दं। नचंतस्स य लीलापातुक्खेवेन कंपिता वसुधा। उच्छलंति समुद्दा सइला निपतंति तं हलं नमथ[1]॥ *Nádiyujyor anyeshám* ॥३२८॥ चूलिकापैशाचिकेऽप्यन्येषामाचार्याणां मतेन तृतीयतुर्ययोरादौ वर्तमानयोर्युजिधातौ चाद्यद्वितीयौ न भवतः॥ गतिर्गती। घर्मो घम्मो। जीमृतो जीमूतो। झर्झरो झच्छरो। डमरुको डमरुको। ढक्का ढक्का। दामोदरो दामोतरो। बालको बालको। भगवती भकवती। नियोजितं नियोजितं॥ *Sesham prágvat* ॥३२९॥ चूलिकापैशाचिके तृतीयतुर्ययोरित्यादि यदुक्तं ततोऽन्यच्छेषं प्राक्तनपैशाचिकवद्भवति। नकरं। मक्कनो। अनयोर्नो णत्वं न भवति। णस्य च नत्वं स्यात्। एवमन्यदपि॥ IV, 330–446. (fol. 143ª.) de dialecto Apabhransika

Praeter exempla ad probandas regulas longiores nonnunquam loci poetici occurrunt, quos, quatenus dialecto Mágadhica scripti sint, ex auctoris ipsius hymnis desumtos esse, conjicere possis. Quae exceptiones *ársha* appellantur, eae e Jainarum libris sacris haustae sunt.

In margine folii 122ª. disticha quatuor manu paulum recentiore adscripta sunt, quibus Hemachandra *Jayasinhadevae*, e Múlarájae (Chulukyakulávatansa) regis stirpe oriundi, filius fuisse traditur.

Haec voluminis pars a Rána, Ládanae filio, anno 1518 accuratissime exarata est. Scriba haec de gente sua addidit: Srí-Múlasanghe *Sarasvatígachkhe* Balátkáragane Śrí-Kundakundácháryánvaye, Bhaṭṭárakasrí-Padmanandidevás tadanvaye, Bhaṭṭárakasrí-Devendrakírtidevás tadanvaye, Bhaṭṭárakasrí-Vidyánandidevás tadanvaye, Bhaṭṭárakasrí-Mallibhúshanadevás tachchhishyasúrisrímad-Amarakírtis tadanvaye, Mevádajnátíya-Sreshṭha-Ládana, bháryá ubhayakulavisuddhá Báíláchhú. Tayoh putrá: Gorakha-Narmada-Ránáh Tayoh putryah: Pábú, Púri, Rúpáí, Lakshmáí, Pánchí. Eteshám madhye *Ránákena* sríprákritavyákaraṇaṁ likhápya svakarmakshayártham paropakárárthaṁ súrisrímad-Amarakírtaye pradattam iti. (Walker 171ᵇ.)

411.

Opera septem. Lit. Devan. Charta Ind Foll. 239 Long. 10½. Lat 4½.

Foll. 1–35. (linn 21.) *Hemachandrae* grammatica Prákritica. (B.)

Páda I. fol. 8ᵇ; II. fol 14ᵇ; III. fol. 21ᵇ; IV. fol. 35ᵇ.

---

[1] Hac in sententia voces *gaurí, charana, rudra, hara* facile cognoscuntur.

Lectiones a codice A discrepantes raro reperiuntur, sententiae vero Prakriticae saepe aut omissae aut mutilatae sunt Ejusdem libri duo exemplaria, alterum neglìgentissime, alterum paulo accuratius exaratum in E I H (563 et 784) asservantur

Haec voluminis pars anno 1609 in urbe Vikrama appellata a Munijnánajyanta Jaina, Ratnasîhae discipulo, exarata est (WALKER 200ª)

412

Foll 46–117 (linn 7) *Prákritasarvasvam*, dialectorum Prákriticarum grammatica, a *Markandeya kavindra* composita Incipit शशिखडमौलिसशिखडमौलवासिने De fontibus suis auctor haec

शाकल्यभरतकाहलवररुचिभामहवसतरागाद्ये ।
प्रोक्तान्ग्रथान्नानालस्याति च निपुणमालोक्य ॥
व्याकीर्ण विशद सार स्वल्पाक्षरग्रथितपद्य ।
मार्कंडेयकवींद्र प्राकृतसर्वस्वमारभते ॥

Linguas Prákriticas Markandeya quadrifariam dispertit *Bhasha*, *Vibhasha*, *Apabhransa*, *Paişacha*, easque omnes, refutato alio auctore quodam, qui multo *majorem dialectorum numerum esse statuit*, in *sedecim* classes subdividit Atque *Bhashas* esse quinque declarat

माहाराष्ट्री शौरसेनी प्राच्यावती च मागधी ।
, इति पचविधा भाषा युक्ता न पुनरष्टधा ॥

Ardhamagadhim enim cum Mágadhi conjungendam, *Dakshinatyae* nihil peculiare esse (*lakshanákaranat*), *Váhlikím* ea tantum re a Magadhi differre, quod *r* literam in *l* mutet *Vibhashas* esse quinque

शाकरी चैव चाडाली शावर्याभीरिकी तथा ।
शाक्कीत युक्ता पचैव विभाषा न तु षड्विधा ॥

Dialectos *Apabhranşa*, et *Paişacha* dictas utrubique trifariam dividi

नागरो व्राचडश्चोपनागरश्चेति ते त्रय ।
अपभ्रशा, परे सूक्ष्मभेदत्वान्न पृथड्मता ॥
कैकेय शौरसेन च पाचालमिति च त्रिधा ।
पैशाच्यो, नागरा यस्मात्तेनाप्यन्या न लक्षिता ॥

His praemissis auctor viginti capitibus de dialectis singulis deinceps exponit Atque primum de lingua *Maharashtri agit* माहाराष्ट्र्यामच्विधि । प्रथम पाद *fol* 54ᵇ, चयुक्तवर्णविधि । द्वितीय पाद fol 58ᵇ, युक्तवर्णविधि । तृतीय पाद fol 67ª, सकीर्णविधि । चतुर्थ पाद fol 73ᵇ, सुब्विधि । पचम पाद fol 82ª, तिड्विधि । षष्ठ पाद fol 84ᵇ, धातुपरिणति । सप्तम पाद fol. 93ᵇ, अव्ययनिपाता fol 95ᵇ Sequitur *Şauraseni*, novem capitibus tractata, fol 102ᵇ, *Prachyablashá* fol 103ᵇ, *Avantí* (आवंती स्यान्माहाराष्ट्री-शौरसेन्योस्तु सकरात्) fol 104ª, *Magadhi* fol 106ª Denique reliquae dialecti brevius tractantur Haec vero *omnia a scriba tantopere conturbata* sunt, ut capita singula accurate distingui non possint In fine haec leguntur, quae emendatis emendandis exscripsi

श्रीमद्वीरमुकुन्ददेवनृपतौ दोर्स्तभकुभीनस-
क्रीडाग्रस्तसमस्तशात्रवकुलप्राणानिले धर्मत ।
शासत्युत्कलमेदिनीं रघुपतौ साक्षादयोध्यामिव
ग्रामे वीरवरप्रतापनृपते पूर्णो निबधो नव ॥

Orissae reges *Mukundadeva* appellati plures occurrunt, in quorum numero eum qui anno 1664 regnasse dicitur (*Sterling* in As Res XV, 192), Markandeyae patronum fuisse non temere conjeceris

Haec voluminis pars post annum 1820 negligentissime exarata est. Quod eo magis dolendum est, quia auctor de dialectis inferioribus accuratius disputavit quam alii qui hucusque innotuerunt, grammatici (WILSON 158ᵇ)

413.

Opera tria. Lit Bengal. Charta Ind Foll 110 Long $15\frac{1}{4}$ Lat $3\frac{1}{4}$

Foll 1–33 (linn 7) *Prakritapadas*, grammatica a *Narayana* Balesvarae (?) filio, alias *Vidyávinodacharya* appellato, composita Incipit

प्राक्सर्गोदक एतस्मिन् वहुधा यो वभासते ।
त वन्दे नित्यमानन्द नन्दनन्दनमीश्वर ॥
पूर्वग्रामिकुले कलानिधिनिभश्चन्द्रो सुमह स्थितो
भ्राता तस्य गदाधरो द्विजवरो बालेश्वरस्तत्सुत ।
तत्पुत्र पृथितो(prathito)ऽभवत् कविवरो नारायणो नामत
स्तेनेद क्रियते सुखाय विदुषा यत्न प्राकृत लक्षण ॥
कृतिना यत् कृत पूर्वं तद्विरस्त दुरात्मना ।
इदानीं तत्समुद्धृत्य सक्षेपरोच्यते मया ॥

In fine capitum quum *Vidyavinoda* solus nuncupetur, hoc nomen utrum a Narayana assumptum sit, an grammaticum seniorem significet, discerni non potest. Eandem rem ut verbis aliis exprimam, non constare mihi videtur, utrum Narayana ipse ‘opus suum ab homine scelesto disjectum’ refecerit, an hoc munus ab alio quodam viro docto susceptum sit Utcunque res se habet, nostro quidem exemplari sex tantum capita (parichheda) continentur, quibus dialectus principalis tractatur अच्विधि fol 5ª, असयुक्तविधि fol 8ª, सयुक्तविधि fol 14ª, सकीर्णविधि fol 19ᵇ, सुब्विधि fol 31ᵇ, तिड्विधि fol 33ª

Haec voluminis pars post annum 1810 exarata est (WILSON 349ª)

Vyása, Sabdárṇava, Śákaṭáyana, Sámbapurána, Śálihotra, Sásvata, Subhánga, Sansárávarta, Sarvadhara, Sárasvatakosha, Sáhasánka, Subhúti, Svámin (cf. Kshírasvámin), Haradatta, Haláyudha, Háraválí, *Hemachandra*, *Haima*.

Partes singulae hisce in foliis terminantur:

I, 1, 1. स्वर्गवर्ग Vol. I. fol. 27^{a}; I, 1, 2. दिग्वर्ग fol. 41^{b}; I, 1, 3. fol. 49^{a}; I, 1, 4 धीवर्ग fol 58^{a}; I, 1, 5. fol. 64^{b}; I, 1, 6. शब्दादिवर्ग fol. 65^{a}; I, 1, 7. नाट्यवर्ग fol 77^{b}; I, 2, 1. पातालभोगिवर्ग fol 81^{b}, I, 2, 2. नरकवर्ग fol. 83^{a}; I, 2, 3. fol 99^{b}. ॥ प्रथमः कांडः ॥

II, 1. भूमिवर्ग fol 105^{a}; II, 2. पुरवर्ग fol. 112^{a}; II, 3. शैलवर्ग fol. 114^{b}; II, 4, 1. fol 122^{a}; II, 4, 2. fol. 150^{a}; II, 4, 3. fol. 162^{a}; II, 4, 4. fol. 172^{b}; II, 4, 5. वनौषधीवर्ग fol. 185^{a}; II, 5. सिंहादिवर्ग fol. 203^{a}; II, 6, 1. fol 218^{a}; II, 6, 2. fol 238^{a}; II, 6, 3. मनुष्यवर्ग fol 252^{a}; II, 7. ब्रह्मवर्ग fol. 270^{b}; II, 8, 1. Vol II. fol. 11^{a}; II, 8, 2. क्षत्रियवर्ग fol. 42^{a}; II, 9 वैश्यवर्ग fol. 84^{b}; II, 10. शूद्रवर्ग fol. 100^{b}. ॥ द्वितीयः कांडः ॥

III, 1. fol. 116^{a}; III, 2. विशेष्यनिघ्नवर्ग fol. 136^{b}; III, 3 संकीर्णवर्ग fol. 145^{b}; III, 4. अनेकार्थवर्ग fol. 197^{a}; III, 5. अव्ययवर्ग fol 202^{a}; III, 6, 1. त्रिलिंगशेष fol. 206^{a}; III, 6, 2. पुंल्लिंगसंग्रह fol. 211^{a}; III, 6, 3 नपुंसकलिंगसंग्रह fol 215^{a}; III, 6, 4–8 fol 220^{a}. ॥ तृतीयः कांडः ॥

In singulorum librorum subscriptionibus auctor *Rámabhadrásrama* appellatur, quod Colebrooke etiam in nonnullis codicibus suis invenit. Alii codices, velut Berolinensis et qui in Museo Asiatico Londiniensi asservatur, *Bhánujídikshitae* tribuunt, et librum *Kírtisinhadevae* jussu compositum esse addunt Equidem, *Bhaṭṭojis* qua ratione in locis nonnullis laudetur, perpendens, patrem auctoris fuisse non dubitaverim, titulumque illum, quum Bhánují anachoretae gradum inivisset, assumptum esse puto.

Haec volumina, post annum 1820 exarata, Amarae textum quidem satis accurate reddunt, versusque additicios perpaucos continent, commentarius vero tot mendis scatet, ut divinando saepius quam legendo procedere possis (Wilson 412, 413.)

417.

Lit Bengal Charta Ind. Foll. 107. Long. 16 Lat $4\frac{1}{2}$ Linn 6.

Amarasinhae lexicon. (B)

Plerumque hic codex cum Colebrookii editione consentit, in libri vero initio nonnulli versus omissi sunt, qui an re vera ab Amara compositi sint, neutiquam certum est. Sunt ii: vss. 9–11. in p. 5 ed. Paris (पद्मनाभो etc.), vs. 9. in p. 6. (इंदिरा etc. qui versus ne a Bhánujídíkshita quidem explicatur), denique versus 8 in p. 8. (वाङ्लेपः etc). Non omnem equidem codicem *perlustravi, quare num in duobus ultimis libris versus* aliqui desint, dicere non possum; sed virorum doctorum animos in hanc rem advertisse sufficit.

Lib. I. fol. 21^{a}; II. fol. 73^{a}; III. fol 107^{a}.

Editio princeps anno 1808 a Colebrooke curata est, qua editione, ad hunc diem praestantissima, lexicographiae Indicae fundamenta jacta sunt. De codicibus Parisiacis cf. Hamilton, pp 23. 27. etc; de Havniensibus Westergaard, pp. 15 102; de Berolinensibus Weber, p. 223.

Codex anno 1809 exaratus est (Wilson 176)

418.

Lit. Devan. Charta Europ Foll. 132 Long $10\frac{1}{2}$ Lat. 8.

Foll 1–72. (linn. 11–19) *Amarasinhae* lexicon (C) Lib. I. fol. 15^{b}; II. fol 57^{a}; III. fol 72^{b}.

Hic codex aeque ac D. E non paucos versus additicios praebet, qui duplicis sunt generis. Nonnulli enim explicationis causa inserti sunt, ut si, Kandarpae sagittis commemoratis, nomina earum quinque enumerantur, qui versus primo aspectu serioris aetatis esse cognoscuntur. Alterum difficilius repertu genus, si synonyma addantur, collatisque iis quae supra dixi facile intelliges, fieri potuisse, ut vel in optima exemplaria versus spurii quidam irrepserint Quare futuro Amarae editori commentatores antiquiores, velut Kshírasvámin, *consulendi erunt* Utrumque vero versuum genus maximam partem a scholiastis ipsis, nimis officiosis, confictum esse videtur, immo a Bhánujídíkshita plures citantur Speciminis causa eos, qui usque ad paginam 21. editionis Paris. reperiuntur, excerpsi: P. 5 post versum 12 Vishnus nomina:

पुराणपुरुषो यज्ञपुरुषो नरकांतकः ॥
जलशायी विश्वरूपो मुकुंदो मुरमर्दनः ।
गदाग्रजो मुंजकेशो (मुंजिकेशो MS) दाशार्हो दशरूपभृत् ॥

Priores duo etiam in D. leguntur P. 6 post v. 6 Amoris sagittae:

अरविंदमशोकं च चूतं च नवमल्लिका ।
नीलोत्पलं च पंचैते पंचबाणस्य सायकाः ॥

Ibidem post v. 9 Lakshmí:

भार्गवी लोकजननी ब्रह्ममंगलदेवता ।

Ibidem post v. 14. Vishnus arcus et signum in pectore

चापः शार्ङ्गं मुरारेस्तु श्रीवत्सो लांछनं मतं ।

II LEXICA (KOSHA)

414.

Lit Bengal Charta Ind Foll 34 Long 13 Lat 5 Linn 10–12

Inest *Sasvatae Nánarthakoshas*, glossarium homonymicum, omnium quae ad nostra pervenerunt tempora, antiquissimum et rarissimum Eo magis deplorandum est quod codex tam negligenter exaratus est, ut sententiae singulae divinando, multae enodari omnino non possint Sasvatam constat in fontibus Amarae enumerari auctor ipse antiquiores se lexicographos adhibuisse profitetur Incipit

पाकोद्गीर्णसुवर्ण ˘ ˘ रुचिरच्छाय वसाना म्बर
भास्वत्कौस्तुभकान्तिकर्बुरपरिश्रान्तिश्रुतघनस्थल[1] ।
शङ्खचक्रमसि गदामपिरती (l °त पि°) पञ्चचतुर्भि करै-
रारूढो गरुड नवीननलदश्यामा हरि पातु व ॥
पूर्वाचार्यप्रसादेन विदित्वा शब्दविस्तर ।
क्रियते शाश्वतेनायमनेकार्थसमुच्चय ॥
स्फुटार्थपदविन्यास शिशूनां प्रतिपत्तये ।
ज्ञाताय (कृतोऽय?) न प्रबुद्धानामत क्षाम्यन्तु सूरय ॥
लय (एष?) ज्ञानार्थमज्ञाना सन्तोषार्थं विजानता ।
श्रमो मम न तु ज्ञानलवगर्वित(garvita?)चेतसा ॥
प्रसिद्धैरप्रसिद्धैश्च शब्दैरेव विनि[र्]मित ।
प्रसिद्धेर्थंतु (?) ग्रन्थमप्रसिद्धैश्च वेदितु ॥
दृष्टपदप्रयोगो (यदि?) ह दृष्टव्याकरणस्य ।
अधीती सदुपाध्यायादभिज्ञशास्त्रेषु पञ्चसु ॥
अत शब्दार्थलिङ्गेषु कर्तव्यो नात्र संशय ।
शब्दवार्थे नियोगेन विद्वज्जननिरूपिते ॥१॥

Sequitur glossarium, cujus initium hocce शिव भद्र शिव शम्भु शिवा गौरी शिवाभया । शिव कील शिवा क्रोष्टा भवेदामलकी शिवा ॥१॥ बल शक्तिर्बल सैन्य बल स्थौल्य बल बलो । बल रूप बलो दैत्यो बल काकोऽस्मी बल ॥२॥ मधु मद्य मधु क्षौद्र मधु पुष्परस विदु । मधुश्चैत्रो मधुर्दैत्यो मधूकोऽपि मधुर्मत ॥३॥ ध्रुव कीला ध्रुव शम्भुर्ध्रुव तर्के ध्रुवो मुनौ । ध्रुव स्थिरे निश्चिते च गीत[स्या]रम्भेदयोर्ध्रुवा ॥४॥ शिखा ज्वाला शिखा चूडा शिखा शाखा शिखा शिफा । शिखा शिखण्डिना चूडा शिखा स्यादग्रमात्रके ॥५॥ Haec vocabuli varias significationes habentis repetitio aetati in condendis lexicis rudi tribuenda est, atque in iis tantum glossariis (velut in Nanarthadhvanimanjari) reperitur, quae e Sasvata excerpta sunt Recentiores lexicographos nonnunquam disticha et versus integros e Sasvata desumsisse, semel monuisse sat habeo

[1] Fortasse भास्वत्कौस्तुभकान्तिकर्बुरपरिश्रान्तिपुनश्च स्थल ।

Primum vocabula ea recensentur, quae toto disticho (foll 1–7[b]), deinde quae versu (foll 7[b]–26[b]), tum quae dimidiato versu (foll 26[b]–33[b]) explicantur, denique particulae recensentur

Codex hoc seculo ineunte exaratus est (WILSON 250)

415, 416.

Unum opus duobus voluminibus compactum Lit Devan Charta Europ Long 11¼ Lat 9 Linea rum numerus variat Vol I foll 270 Vol II foll 220

Amarasinhae Namalinganusasanam, cum *Bhanujidikshitae*, Bhattojidikshitae filii commentario, *Vyakhyasudhá* (commentarius mellifluus) appellato (A) Incipit

पन्नगीपपद्मं नत्वा गिर भट्टोजीदीक्षित ।
अमरे टिप्पे व्याख्या सुधित्रयमतानुगा ॥१॥

I e Coram Krishna, Sarasvati et Bhattoji inclinatione facta, Amarae commentarium scripturus in eoque trium virorum sanctorum, Panini, Katyayane, Patanjalis praecepta secuturus sum'

Bhanujidikshitae liber antiquioribus Svámins, et potissimum Rayamukutae commentariis innititur, horumque grammaticorum explicationes aut refellendae aut approbandae in quavis pagina citantur Multa tamen auctor ex suis ipsius sermus deprompsit, et in disponendis rebus illis lucidior est, scholiae Paniniyae vero praecepta strictius observat Auctorum et librorum nomina haud pauca citat, sed longe plurima e Ráya mukuta desumsit. Enumerabo ea, quae usque ad finem libri II, 4, 2 (ed Lois) occurrunt, et literis cursivis ea significabo, quae nondum in Mukutae commentario reperi Sunt igitur haec Ajaya, Abhinanda Amaradatta, Amaramála, Apisali, Ujjvaladatta, Unádivritti, Utpalini, *Ekakshara*, Katya Kesaramála (?), Kaumudi, Kshirasvamin, Gita Govardhanánanda, Chandragomin Chánakya, Chandra, Tarapala Trikandasesha *Dikshitah* (i e auctoris pater), *Durga* Desikosha (II, 2, 6), Dvirupakosha, Dhanapala (I 1, 2 13) Dharani, Narasinha (I, 2, 1, 6 A Mukuta Sabdika Narasinha appellatur), *Natakaratnakosha*, Nanartharatnamala, Námanidhana Namamalá, Namanusasana, Panjika, Purushottama Brihadamara, Brihaddhá ravali Bhatti, *Bhattojidikshitah* (cf Dikshita) *Bhagavata*, Bhaguri, Bharavi, Bhoja, Manu, Madhava, Markandeyapurana, *Mukuta*, Medini, Maitreya, *Yadava*, Ratnakosha, Ratnamala, Rantideva, Rabhasa, Rájadeva (lex), Rajasekhara, Rudrakosha, Ruparatnakara, Linganusasana, Vararuchi, Vachaspati, *Vamanapurana*, Váyupurana, *Vikramadityakosha*, *Vindhyavasin* (I 1, 3 9), Visva, Vishnupurana, Vaidyakananta, Vopalita, Vyadi,

Vyasa, Şabdarṇava, Sakaṭayana, Sámbapurana, Şálihotra, Şaşvata, Subhanga, Samsaravarta, Sarvadhara, Sarasvatakosha, Sahasanka, Subhuti, Svamin (cf Kshirasvamin), *Haradatta*, *Halayudha*, *Haravali*, *Hemachandra*, *Haima*

Partes singulae hisce in foliis terminantur

I, 1, 1 स्वर्गवर्ग Vol I fol 27ᵃ, I, 1, 2 दिग्वर्ग fol 41ᵇ, I, 1, 3 fol 49ᵃ, I, 1, 4 धीवर्ग fol 58ᵃ, I, 1, 5 fol 64ᵇ, I, 1, 6 शब्दादिवर्ग fol 65ᵃ, I, 1, 7* नाट्यवर्ग fol 77ᵇ, I, 2, 1 पातालभोगिवर्ग fol 81ᵇ, I, 2, 2 नरकवर्ग fol 83ᵃ, I, 2, 3 fol 99ᵇ ॥ प्रथम काड ॥

II, 1 भूमिवर्ग fol 105ᵃ, II, 2 पुरवर्ग fol 112ᵃ, II, 3 शैलवर्ग fol 114ᵇ, II, 4, 1 fol 122ᵃ, II, 4, 2 fol 150ᵃ, II, 4, 3 fol 162ᵃ, II, 4, 4 fol 172ᵇ, II, 4, 5 वनौषधीवर्ग fol 185ᵃ, II, 5 सिंहादिवर्ग fol 203ᵃ, II, 6, 1 fol 218ᵃ, II, 6, 2 fol 238ᵃ, II, 6 3 मनुष्यवर्ग fol 252ᵃ, II, 7 ब्रह्मवर्ग fol 270ᵇ, II, 8, 1 Vol II fol 11ᵃ, II, 8, 2 क्षत्रियवर्ग fol 42ᵃ, II, 9 वैश्यवर्ग fol 84ᵇ, II, 10 शूद्रवर्ग fol 100ᵇ ॥ द्वितीय काड ॥

III, 1 fol 116ᵃ, III, 2 विशेष्यनिघ्नवर्ग fol 136ᵇ, III, 3 सकीर्णवर्ग fol 145ᵇ, III, 4 अनेकार्थवर्ग fol 197ᵃ, III, 5 अव्ययवर्ग fol 202ᵃ, III, 6, 1 त्रिलिङ्गशेष fol 206ᵃ, III, 6, 2 पुलिंगसग्रह fol 211ᵃ, III, 6, 3 नपुसकलिंगसग्रह fol 215ᵃ, III 6, 4–8 fol 220ᵃ ॥ तृतीय काड ॥

In singulorum librorum subscriptionibus auctor *Ramabhadraşrama* appellatur, quod Colebrooke etiam in nonnullis codicibus suis invenit Alii codices velut Berolinensis et qui in Museo Asiatico Londiniensi asservatur, *Bhanujidikshitae* tribuunt, et librum *Kirtisinhadevae* jussu compositum esse addunt Equidem, Bhaṭṭojis qua ratione in locis nonnullis laudetur, perpendens, patrem auctoris fuisse non dubitaverim titulumque illum, quum Bhanuji anachoretae gradum inisset assumptum esse puto

Haec volumina post annum 1820 exarata, Amarae textum quidem satis accurate reddunt, versusque addititios perpaucos continent, commentarius vero tot mendis scatet, ut divinando saepius quam legendo procedere possis (WILSON 412, 413)

417.

Lit. Bengal Charta Ind Foll 107 Long 16 Lat 4½ Linn 6

Amarasinhae lexicon (B)

Plerumque hic codex cum Colebrookii editione consentit, in libri vero initio nonnulli versus omissi sunt, qui an re vera ab Amara compositi sint, neutiquam certum est Sunt ii vss 9–11 in p 5 ed Paris (पद्मनाभो etc), vs 9 in p 6 (इन्दिरा etc qui versus ne a Bhánujidíkshita quidem explicatur), denique versus 8 in p 8 (वाङ्लेय etc) Non omnem equidem codicem perlustravi, quare num in duobus ultimis libris versus aliqui desint, dicere non possum, sed virorum doctorum animos in hanc rem advertisse sufficit

Lib I fol 21ᵃ, II fol 73ᵃ, III fol 107ᵃ

Editio princeps anno 1808 a Colebrooke curata est, qua editione ad hunc diem praestantissima, lexicographiae Indicae fundamenta jacta sunt De codicibus Parisiacis cf Hamilton, pp 23 27 etc, de Havniensibus Westergaard pp 15 102, de Berolinensibus Weber p 223

Codex anno 1809 exaratus est (WILSON 176)

418

Lit Devan Charta Europ Foll 132 Long 10½ Lat 8

Foll 1–72 (linn 11–19) *Amarasinhae* lexicon (C) Lib I fol 15ᵇ, II fol 57ᵃ, III fol 72ᵇ

Hic codex aeque ac D E non paucos versus addititios praebet, qui duplicis sunt generis Nonnulli enim explicationis causa inserti sunt, ut si, Kandarpae sagittis commemoratis, nomina earum quinque enumerantur, qui versus primo aspectu serioris aetatis esse cognoscuntur Alterum difficilius repertu genus, si synonyma addantur, collatisque iis quae supra dixi facile intelliges fieri potuisse, ut vel in optima exemplaria versus spurii quidam irrepserint Quare futuro Amarae editori commentatores antiquiores, velut Kshirasvamin consulendi erunt Utrumque vero versuum genus maximam partem a scholiastis ipsis nimis officiosis confictum esse videtur, immo a Bhanujidíkshita plures citantur Speciminis causa eos, qui usque ad paginam 21 editionis Paris reperiuntur, excerpsi P 5 post versum 12 Vishṇus nomina

पुराणपुरुषो यज्ञपुरुषो नरकातक ॥
जलशायी विश्वरूपो मुकुदो मुरमर्दन ।
गदाग्रजो मुञ्जकेशा (मुञ्जिकेशो MS) दाशार्हो दशरूपभृत् ॥

Priores duo etiam in D leguntur P 6 post v 6 Amoris sagittae

अरविंदमशोक च चूत च नवमल्लिका ।
नीलोत्पल च पचैते पचबाणस्य सायका ॥

Ibidem post v 9 Lakshmi

भार्गवी लोकजननी क्षममगलदेवता ।

Ibidem post v 14 Vishnus arcus et signum in pectore

चाप शार्ङ्ग मुरारेस्तु श्रीवत्सो लाछन मत ।

P 7 post v 11 Śivae nomina

स्वम्भूमिरहिर्बुध्न्यो महाकालो महानट ।

Ibidem post v 15 matres divinae

ब्राह्मी माहेश्वरी चैव कौमारी वैष्णवी तथा ।

वाराही चैव चेन्द्राणी चामुंडा सप्त मातरः ॥

Idem distichon in D legitur, cum lectione varia च तथेन्द्राणी Cum variatione majore eaedem deae in cod F enumerantur

ब्राह्मी माहेश्वरी रौद्री वाराही वैष्णवी तथा ।

कौमारी चर्ममुंडा च कालसंकर्षिणीति च ॥

Ibidem post v 16 (etiam in D et E marg) Facultates divinae Śivae tributae

अणिमा महिमा चैव गरिमा लघिमा तथा ।

प्राप्तिः प्राकाम्यमीशित्वं वशित्वं चाष्ट भूतयः ॥

P 8 post v 3 (=D) Durgae nomina

आर्या दाक्षायणी चैव गिरिजा मेनकात्मजा ।

ubi cod E haec praebet

सती दाक्षायणी छाया गिरिजा मेनकात्मजा ।

कर्णमोटी तु चामुंडा चर्ममुंडा च चर्चिका ॥

Ibidem post v 9 Śivae servus et uxor

भृंगी भृंगिरिटिस्तुंडुनंदिनो नंदिकेश्वरः ।

कर्णमोटी तु चामुंडा चर्ममुंडा च चर्चिका ॥

P 9 post v 2 Indrae nomina

प्राचीनबर्हिर्हिरहा पूतनाषाट् पुलोमजित् ।

P 10 post v 10 etiam in D E Apsarasum nomina

घृताचीमेनकारम्भा उर्वशी च तिलोत्तमा ।

सुकेशी मञ्जुघोषाद्याः कथ्यतेऽप्सरसो बुधैः ॥

P 11 post v 12 Flamma coelestis, favilla ignis silvas devastans

उल्का स्यान्निर्गता ज्वाला भूतिर्भसितं भस्मनि ।

क्षारो रक्षा च दावस्तु दवो वनहुताशनः ॥

P 12 post v 9 Procella, ventus pluvius

प्रकम्पनो महावातो झञ्झावातः सवृष्टिकः ।

P 12 post v 10 Spiritus quinque

हृदि प्राणो गुदेऽपानः समानो नाभिसंस्थितः ।

उदानः कण्ठदेशस्थो व्यानः सर्वशरीरगः ॥

Idem distichon in D E legitur, excepto quod E नाभिमंडले, D E कंठदेश स्यात् habent P 14 post etiam in D E Kuverae novem thesauri

महापद्मश्च पद्मश्च शङ्खो मकरकच्छपौ ।

मुकुन्दकुन्दनीलाश्च खर्वश्च निधयो नव ॥

Ibidem post v 9 Coeli nomina

विहायसोऽपि नाकोऽपि द्युरपि स्यात्तदव्ययं ।

तारापथोऽन्तरिक्षं च मेघद्वारं महाबिलं ॥

P 15 post v 2 Australis, borealis, occidentalis orientalis

अवागभवमवाचीनमुदीचीनमुदग्भवं ।

प्रत्यग्भवं प्रतीचीनं प्राचीनं प्राग्भवं त्रिषु ॥

P 18 post v 2 Signum, nota

चालिः कलुर्ध्वजो लिंगं निमित्तं व्यञ्जनं पदं ।

प्रभा चाप्यभिज्ञानं ललामं च ललाम च ॥

P 20 post v 3 Saturni planetae nomina

शनिर्मंदः पंगुकाली छायापुत्रोऽसितश्च सः ।

P 20 post v 14 etiam in F Solis nomina

कमलाक्षो जगच्चक्षुरंशुमाली त्रयीतनुः ।

प्रद्योतनो दिनमणिः खद्योतो लोकबांधवः ॥

In F कोकबंधुम pro अंशुमाली legitur, et praeterea hic versus additur

इनो भगो धामनिधिश्चांशुमाल्यब्जिनीपतिः ।

Haec voluminis pars post annum 1811 exarata est (WILSON 314[a])

419.

Lit Devan Charta Ind Foll 93 Long $1\frac{1}{2}$ Lat $4\frac{1}{2}$

Foll 1–74 (linn 8) *Amarasinhae* lexicon (D) Lib I fol 14[b], II fol 47[b], III fol 74[a]

Praeter eos, quos jam supra notavi, hi versus additicii in hoc exemplari reperiuntur Fol 6 post v 5 Amoris sagittae

उन्मादनं शोषणं च तथा संमोहनं विदुः ।

शोषणं शरणं चैव पंच बाणाः समीरिताः ॥

Sed voce क्षेपक addita, distichon insiticium esse librarius ipse significavit P 15 post v 4 Cardinum coelestium praesides et planetae

रविः शुक्रो महीसूनुः स्वर्भानुर्भानुजो ।

additicios supra memoratos, hos in libri initio reperi P 5 post v 12 Vishnus nomina

मुरारि: कंशिमर्दनो (मुरारिकेशिमदनो MS) ऽरिष्टहा कालियातक ॥
मुकुंदो विश्वनाभश्च पद्मपाणिर्गदाधर ।
दशावतारो विश्वात्मा आदिदेवो महीधर ॥

Lib I fol 177^b, II fol 216^b, III fol 239^a

Haec voluminis pars anno 1775 exarata est (WALKER 200^g)

421.

Foll 139–166 (linn 24) *Halayudhae* lexicon, *Abhidhanaratnamala* appellatum (B) Incipit

शब्दब्रह्म यदेक यच्चेतन्य च सर्वभूताना ।
यत्परिणामस्त्रिभुवनमखिलमिद [जयति सा वाणी] ॥१॥
इयममरदत्तवररुचिभागुरुपालितादिशास्त्रेभ्य ।
अभिधानरत्नमाला कविकण्ठभूषणार्थमुद्धीयते ॥२॥

स्वर्गकाड fol 145^a distt 164, भूमिकाड fol 158^b distt 472, पातालकाड fol 160^b distt 64, सामान्यकाड fol 163^b distt 101, अनेकार्थकाड fol 166^a distt 101

Apographon nostrum e codice E I H 1361 circiter annum 1820 transscriptum est (WILSON 415^c)

422.

Lit Devan Charta Ind Foll 201 Long 10 Lat 4 Linn 17

Hemachandrae Abhidhanachintamanis, cum commentario, qui auctori ipsi tribuitur (A) Quum propter vocabulorum copiam hoc lexicon magni aestimatur, tum quia Jainarum superstitionis fundamenta in eo exponuntur Primo libro numina Jainica, secundo alii dei, tertio res humanae quarto animalia, quinto inferi, sexto denique substantiva abstracta, adjectiva particulae enumerantur

Lib I fol 12^a distt 86, II fol 52^b distt. 250, III fol 127^a distt 598, IV fol 178^a distt 423, V fol 179^a distt 7, VI fol 201^a distt 178

Manuscripta textum continentia triplicis sunt generis Atque optima ea habenda sunt, in quibus auctoris verba eam praebent formam integram, qualis commentario explicatur Ad quam normam et editio Petropolitana expressa est, et quam codices nostri A B C referunt Alii codices majora quidem non tangunt, sed singulis lectionibus a pristina et genuina forma recedunt Quod genus et editio Calcuttensis, et codex noster D exprimit Tertiae pessimaeque classis codices ab iis librariis scripti sunt, qui auctoris respectu nullo habito et singula pro arbitrio mutaverunt et inventa sua superflua et inepta intruserunt Cujus specimen est cod E

Commentarius ab his versibus incipit

धर्मतीर्थकृता वाच । नत्वा तत्त्वाभिधायिनीं ।
स्वोपज्ञनाममालाया । विवृति विदधाम्यह ।१।
श्रेयोर्थमयमारम्भ । कि तत्रात्मविकत्थनै ।
परात्मनिदास्तोत्रे हि । नाद्रियते मनीषिण ।२।
प्रामाण्य व्यासुकेर्व्याडे । व्युत्पत्तिर्धनपालत ।
प्रपचश्च वाचस्पतिप्रभृतेरिह लक्ष्यता ।३।[1]

In commentario (cf Boehtlingk-Rieu, p VII) hi auctores et libri citantur Amara et Amaraṭika, Ugra, Kalidasa, Katya, Kauṭilya, Kshirasvamin, Gauda, Trilochana Dasarupaka, Durga, Dramila, Dhanapála, Dhanurveda, Dhanvantari Namamala, Prachyáh, Buddhisagara, Bharata, Bhaguri, Bhaskara Manu, Vachaspati, Vishnupurana, Vaijayanti Vyadi Sakaṭayana, Sanhitah

Kshirasvaminis ad Amaram commentarium quum accuratius examinassem, Hemachandram majorem explicationum et exemplorum numerum ex eo excerpsisse reperi Multa eum Halayudhae debere alio loco probandum erit

Singulis synonymis persaepe versio Guzeratica addita est quae quidem a librario facta est, neque unquam in medio commentario repentur, rarius aliae dialecti recentiores adhibentur

Glossae usque ad finem libri III frequentissime in marginibus adscriptae sunt, usque in initio hoc subscriptum est इति नामसारोद्धारकारक, sive इति नामसारोद्धारे, quo vocabulo, e नामसारोद्धार puto corrupto, auctoris anonymi ad Hemachandram commentarius significatur His in glossis marginalibus auctores et libros citatos hos reperi Anekartha, sive Haimanekartha et *tat tika*, Amara et taṭṭika, Ujjvaladatta, Krishnapaṇdita (Prakriyakaumudya vrittau), Krishṇabhaṭṭah fol 54^a, Kshirasvamin, Ganaratnamahodadhi, Chandra, Chamunda 42^a, Srijinabhadrasuripadáh 37^b, Durga, Desanah 59^b, Dhatunyayamanjusha 48^b, Dhatuparayana (v Hemachandra), Nyasa (purvanyasa, laghunyasa) Purushottama, Bhagavata et taṭṭika 65^a, Bhaguri Madanapala (lex) 61^a 62^a, Maheṣvara, Madhavabhaṭṭah 54^a, Vanamála (sic) 84^b Vasavadatta, Vicharasastra 21^b, Visvalochanakara 61^b, Viṣvasambhu 37^b, Vishnupurana, Vyadi, Sasvata, Sridhara 61^b, Halayudha et taṭṭika, Haravali, Hemonadihaimadhatuparayane 61^b, Hemachandrasurivirachitadhyaṣrayatika 76^b

Editiones exstant Calcuttensis et critica a Boehtlingk et Rieu Petropoli anno 1847 curata.

---

[1] Neque स्तोत्राणि pro °स्तोत्रे हि scribendum est neque in nostro quidem codice monstra illa नाद्रियते, विव्याडे reperiuntur

P 7 post v 11 Sivae nomina

षड्मुखिरहिरण्यो महाकालो महानट ।

Ibidem post v 15 matres divinae

ब्राह्मी माहेश्वरी चैव कौमारी वैष्णवी तथा ।

वाराही चैव चेन्द्राणी चामुण्डा सप्त मातर: ॥

Idem distichon in D legitur, cum lectione varia च तथेन्द्राणी Cum variatione majore eaedem deae in cod E enumerantur

ब्राह्मी माहेश्वरी रौद्री वाराही वैष्णवी तथा ।

कौमारी चर्ममुण्डा च कालसंकर्षिणीति च ॥

Ibidem post v 16 (etiam in D et E marg) Facultates divinae Sivae tributae

अणिमा महिमा चैव गरिमा लघिमा तथा ।

प्राप्ति प्राकाम्यमीशित्व वशित्व चाष्ट भूतय ॥

P 8 post v 3 (=D) Durgae nomina

आर्या दाक्षायणी चैव गिरिजा मेनकात्मजा ।

ubi cod E haec praebet

सती दाक्षायणी छाया गिरिजा मेनकात्मजा ।

कर्णमोटी तु चामुण्डा चर्ममुण्डा च चर्चिका ॥

Ibidem post v 9 Sivae servus et uxor

भृङ्गी भृङ्गिरिटिस्तुन्दिनी नन्दिकेश्वर ।

कर्णमोटी तु चामुण्डा चर्ममुण्डा च चर्चिका ॥

P 9 post v 2 Indrae nomina

प्राचीनवर्हिर्हिहा पृतनाषाट् पुलोमजित् ।

P 10 post v 10 etiam in D E Apsarasum nomina

घृताचीमेनकारम्भा उर्वशी च तिलोत्तमा ।

सुकेशी मञ्जुघोषाद्या कथ्यतेऽप्सरसो बुधै ॥

P 11 post v 12 Flamma coelestis favilla ignis silvas devastans

उल्का स्यान्निर्गता ज्वाला भूतिर्भसित भस्मनि ।

दावो दवाश्च दावस्तु दवो वनहुताशन ॥

P 12 post v 9 Procella, ventus pluvius

प्रकम्पनो महावातो झञ्झावात सवृष्टिक ।

P 12 post v 10 Spiritus quinque

हृदि प्राणो गुदेऽपान समानो नाभिसंस्थित ।

उदान कण्ठदेशस्थो व्यान सर्वशरीरग ॥

Idem distichon in D E legitur, excepto quod E नाभिमण्डले, D E कण्ठदेशे स्यात् habent P 14 post v 6 etiam in D E Kuverae novem thesauri

महापद्मश्च पद्मश्च शङ्खो मकरकच्छपौ ।

मुकुन्दकुन्दनीलाश्च खर्वश्च निधयो नव ॥

Ibidem post v 9 Coeli nomina

विहायसोऽपि नाकोऽपि द्युरपि स्यात्तदव्ययम् ।

तारापथोऽन्तरिक्ष च मेघद्वार महाबिल ॥

P 15 post v 2 Australis, borealis, occidentalis, orientalis

अवागभवमवाचीनमुदीचीनमुदग्भवम् ।

प्रत्यग्भव प्रतीचीन प्राचीन प्राग्भव विदु ॥

P 18 post v 2 Signum, nota

पालि केतुर्ध्वजो लिङ्ग निमित्त व्यञ्जन पदं ।

प्रज्ञान चाभिज्ञान ललाम च ललाम च ॥

P 20 post v 3 Saturni planetae nomina

शनैश्चर पङ्गुकाली छायापुत्रोऽसितश्च स ।

P 20 post v 14 etiam in E Solis nomina

कर्मसाक्षी जगच्चक्षुरंशुमाली त्रयीतनु ।

प्रद्योतनो दिनमणि खद्योतो लोकबान्धव ॥

In E कोकबन्धु pro अंशुमाली legitur, et praeterea hic versus additur

इनो भगो धामनिधिश्चांशुमाल्यब्जिनीपति ।

Haec voluminis pars post annum 1811 exarata est (Wilson 314[a])

419.

Lat Devan Charta Ind Foll 93 Long $12\frac{1}{2}$ Lat $4\frac{1}{2}$

Foll 1–74 (linn 8) *Amarasinhae* lexicon (D) Lib I fol 14[b], II fol 47[b], III fol 74[a]

Praeter eos, quos jam supra notavi, hi versus additicii in hoc exemplari reperiuntur Fol 6 post v 5 Amoris sagittae

उन्मादन तापन च तथा संमोहन विदु ।

शोषण शरण चैव पञ्च बाणा समीरिता ॥

Sed voce क्षेपक addita, distichon insiticium esse librarius ipse significavit P 15 post v 4 Cardinum coelestium praesides et planetae

रवि शुक्रो महीसूनु स्वर्भानुर्भानुजो विधु ।

बुधो बृहस्पतिश्चेति दिशामीशास्तथा ग्रहा ॥

P 20 post v 7 Zodiaci duodecim signa

मेषो वृषोऽथ मिथुन कर्कट सिंहकन्यके ।

तुलाथ वृश्चिको धन्वी मकर कुम्भमीनकौ ॥

Haec voluminis pars hoc seculo ineunte exarata est (Wilson 408[a])

420.

Foll 162–239 (linn 11–13) *Amarasinhae* lexicon (E) Synonyma singula vocabulo usitatissimo intra lineas vel superne posita, explicantur Praeter versus

additicios supra memoratos, hos in libri initio reperi P 5 post v 12 Vishnus nomina

मुरारिः केशिमर्दनो (मुरारिकेशिमदनो MS) ऽरिष्टहा कालियातकः ॥
मुकुन्दो विश्वनाभश्च पद्मपाणिर्गदाधरः ।
दशावतारो विश्वात्मा आदिदेवो महीधरः ॥

Lib I fol 177^b, II fol 216^b, III fol 239^a

Haec voluminis pars anno 1775 exarata est (WALKER 200^g)

421.

Foll 139–166 (linn 24.) *Halayudhae* lexicon, *Abhidhanaratnamala* appellatum (B) Incipit

शब्दब्रह्म यदेकं यच्चैतन्यं च सर्वभूतानां ।
यत्परिणामस्त्रिभुवनमखिलमिदं [जयति सा वाणी] ॥१॥
इयममरदत्तवररुचिभागुरिपालितादिशास्त्रेभ्यः ।
अभिधानरत्नमाला कविकण्ठभूषणायमुभीयते ॥२॥

स्वर्गकाण्ड *fol* 145^a distt 164, भूमिकाण्ड *fol* 158^b distt 472, पातालकाण्ड fol 160^b distt 64, सामान्यकाण्ड fol 163^b distt. 101, अनेकार्थकाण्ड fol 166^a distt. 101

Apographon nostrum e codice E I H 1361 circiter annum 1820 transscriptum est (WILSON 415^c)

422.

Lit Devan Charta Ind Foll 201 Long 10 Lat 4 Linn 17

Hemachandrae Abhidhánachintamanis, cum commentario, qui auctori ipsi tribuitur (A) Quum propter vocabulorum copiam hoc lexicon magni aestimatur, tum quia Jainarum superstitionis fundamenta in eo exponuntur Primo libro numina Jainica, secundo alii dei, tertio res humanae, quarto animalia, quinto inferi, sexto denique substantiva abstracta, adjectiva, particulae enumerantur

Lib I *fol* 12^a *distt* 86, II *fol* 52^b *distt.* 250, III fol 127^a distt 598, IV fol 178^a distt 423, V fol. 179^a distt 7, VI fol 201^a distt. 178

Manuscripta textum continentia triplicis sunt generis Atque optima ea habenda sunt, in quibus auctoris verba eam praebent formam integram, qualis commentario explicatur Ad quam normam et editio Petropolitana expressa est, et quam codices nostri A B C referunt Alii codices majora quidem non tangunt, sed singulis lectionibus a pristina et genuina forma recedunt Quod genus et editio Calcuttensis, et codex noster D exprimit Tertiae pessimaeque classis codices ab iis librariis scripti sunt, qui auctoris respectu nullo habito et singula pro arbitrio mutaverunt, et inventa sua superflua et inepta intruserunt. Cujus specimen est cod E

Commentarius ab his versibus incipit

धर्मतीर्थकृतां वाचं । नत्वा तत्त्वाभिधायिनीं ।
स्वोपज्ञनाममालायां । विवृतिं विदधाम्यहं ॥१॥
श्रेयोर्थमयमारम्भः । किं तत्त्वात्मविकत्थनैः ।
परात्मनिंदास्तोत्रे हि । नाद्रियंते मनीषिणः ॥२॥
प्रामाण्यं व्यासुकेर्व्याडे । व्युत्पत्तिर्धनपालतः ।
प्रपंचश्च वाचस्पतिप्रभृतेरिह लक्ष्यतां ॥३॥[1]

In commentario (cf Boehtlingk-Rieu, p VII) hi auctores et libri citantur Amara et Amaraṭika, Ugra, Kalidasa, Kátya, Kauṭilya, Kshirasvamin, Gauda, Trilochana Dasarupaka, Durga, Dramila, Dhanapála, Dhanurveda, *Dhanvantari*, *Namamala*, *Prachyáh*, *Buddhisagara*, Bharata, Bhaguri Bhaskara, Manu, Vachaspati, Vishnupurana, Vaijayanti, Vyadi Sakaṭayana, Sanhitah

Kshirasvámimis ad Amaram commentarium quum accuratius examinassem, Hemachandram majorem explicationum et exemplorum numerum ex eo excerpsisse reperi Multa eum Halayudhae debere, alio loco probandum erit

Singulis synonymis persaepe versio Guzeratica addita est, quae quidem a librario facta est, neque unquam in medio commentario reperitur, rarius aliae dialecti recentiores adhibentur

Glossae usque ad finem libri III frequentissime in marginibus adscriptae sunt, usque in initio hoc subscriptum est इति नामसारोद्धारकारक, sive इति नामसारोद्धारे, quo vocabulo, e नामसारोद्धार puto corrupto, auctoris anonymi ad Hemachandram commentarius significatur His in glossis marginalibus auctores et libros citatos hos reperi Anekartha, sive Haimánekartha et *taṭṭíka*, Amara et taṭṭíka, Ujjvaladatta, Krishnapaṇḍita (Prakriyakaumudyá vṛittau), Krishṇabhaṭṭah fol 54^a, Kshirasvamin, Ganaratnamahodadhi, Chandra, Chámuṇḍa 42^a, Ṣrijinabhadrasuripádáh 37^b, Durga, Deṣanáḥ 59^b, Dhatunyayamanjusha 48^b, Dhatuparayana (v Hemachandri), Nyása (purvanyasa, laghunyása) Purushottama, Bhagavata et taṭṭíka 65^a, Bháguri, Madanapála (lex) 61^a 62^a, Mahesvara, Mádhavabhaṭṭáh 54^a, Vanamala (sic) 84^b, Vásavadatta, Vichárasástra 21^b, Visvalochanakara 61^b, Visvaṣambhu 37^b, Vishnupuráṇa, Vyádi, Ṣáṣvata, Ṣridhara 61^b, Halayudha et taṭṭíká, Harávali, Hemonádihaimadhátupárayane 61^b, Hemachandrasurivirachitadhyáṣrayaṭíká 76^b

Editiones exstant Calcuttensis, et critica a Boehtlingk et Rieu Petropoli anno 1847 curata.

---

[1] Neque स्तोत्रादि pro °स्तोत्रे हि scribendum est neque in nostro quidem codice monstra illa नाद्रियते, विव्याडेः reperiuntur

Codex Jalalapurae anno 1695 nitidissime exaratus est a Dhanasundara, qui haec in fine addidit श्रर्पेशेऽद्रिय-मुनुर्व्येनुवत्सरे । ऊर्जस्यासितेतरपक्षे । द्वादश्यां कर्मवाट्या । षोडशार्चि-वार । श्रीसिंधुदेशे जलालपुरे । वाचनाचार्यश्री १०७ श्रीसुमतिमेरुग-णयतेवासी वा० श्री १०५ श्रीराजसुन्दरगणि तच्छिष्यमुख्यदक्ष वा० श्रीक्षम-रनदनगणिविनेय प०प्र०धनसुंदरेणलेखि स्ववाचनायेद पुस्तकम् ॥ (Wilson 404)

423.

Foll 132–202 (linn 12–14) *Hemachandrae Abhidhanachintamanis* (B)

Lib I fol 136[a], II fol 148[a], III fol 175[a], IV fol 194[b], V fol 195[a], VI fol 202[a] Scholia, in marginibus foliorum undecim primorum adpicta, ex Hemachandrae commentario excerpta sunt

Codex anno 1699 a Kusalasagari Suryapurae exaratus est In fine haec leguntur श्रीसूर्यपुरवरे श्रीखरतरगच्छ श्रीजिनभद्रसूरिशाखायां वाचनाचार्य्य श्रीप श्रीलावण्यरत्नगणीना शिष्य कुशलसागरेणालेखि ॥ (Walker 205[5])

424.

Lit Devan Charta Europ Foll 89 Long 11½ Lat 9 Linn num variat

Idem lexicon (C) Codex textum praestantissimum praebet Synonyma singula vocabulo noto et quotidiano explicantur, quod rubrica pictum est Scholia, vocabulorum et interpretationem et etymologiam, neque raro interpretationem Guzeraticam continentia, partim e Hemachandrae commentario, partim ex alio quodam libro desumta sunt

Lib I fol 7[a], II fol 23[b], III fol 62[a], IV fol 81[a], V fol 81[b], VI fol 89[a]

Codex anno 1812 accurate exaratus est (Wilson 252)

425

Lit Devan Charta Ind Foll 111 Long 8 Lat 4 Linn 8

Idem lexicon (D) Textus plerumque cum editione Calcuttensi consentit, neque vitiis immunis est

Lib I fol 7[b], II fol 26[a], III fol 67[a], IV fol 97[a], V fol 97[b], VI fol 110[a]

Codex circiter annum 1790 videtur exaratus esse (Wilson 463)

426

Lit Devan Charta Ind Foll 216 Long 10½ Lat 4½

Foll 1–106 (linn 15) *Hemachandrae Brihad-Abhidhanachintamanis* (Γ)

Lib I fol 11[a], II fol 27[b], III fol 67[a], IV fol 94[a], V fol 94[b], VI fol 106[a]

De textus recensione, quae hoc codice continetur, supra dixi Ad quam accuratius cognoscendam versus in primo libro interpolatos exscripsi Post dist 23 haec adduntur

संहितागत लिंग ज्ञेयमकानुसारत ।
पुंलिंगे प्रथमाक स्यात्स्त्रीलिंगेऽक्को द्वितीयक ॥२४॥
क्लीबे तृतीय एवाकोऽर्थ सद्धाक विना विधि ।
तीर्थकरस्य तत्राद्यौ नामानि पंचविंशति ॥२५॥

Disticha 29–31 hoc modo leguntur

तेषु द्वे द्वे स्त एतेषामृषभो वृषभस्तथा ।
सुविधि पुष्पदन्तश्च श्रेयान् श्रेयास इत्यपि ॥३१॥
अनतजिदनतश्च सुव्रतो मुनिसुव्रत ।
अरिष्टनेमिस्तु नेमिर्वीरनामानि षट पुन ॥३२॥
महावीरो वर्धमानो देवार्यो ज्ञातनदन ।
चरमतीर्थकृद्वीर पश्चिमोऽस्य कथ्यते ॥३३॥
नवगणा ऋषिमथा एकादश गणाधिपा । इन्द्रभूति° etc

Distichon 73 et sequentes ita leguntur

मुक्तेरष्टादश स्त्रीत्वे मुक्तिनिर्वृतिसिद्धय ।
अमृत च महानद कैवल्यमपुनर्भव ॥७७॥
शिव नि श्रेयस श्रेयो निर्वाण ब्रह्म न स्त्रिया ।
महोदय सर्वदु खक्षयो निर्याणमक्षर ॥७८॥
अपवर्गस्तथा मोक्ष एकादश मुनेर्मुनि ।
न हि क्लीबे परे पुंसि मुमुक्षु श्रमणो यति ॥७९॥
वाचयमो व्रती साधुरनगार ऋषि पुन ।

Post dist 77[a] haec inseruntur

अहिंसासूनृतास्तेयब्रह्माकिंचनता यम ॥८१॥
नियम शौच सतोष स्वाध्यायतपसी अपि ।
देवताप्रणिधान च द्वे आसनस्य नामनी ॥८२॥
आसन करण श्वासप्रश्वासरोधनस्य च ।
नामनी द्वे अथ प्राणायाम प्राणयम पुन ॥८३॥
प्रत्याहारस्त्विन्द्रियाणा विषयेभ्य समाहृति ।
धारणा तु क्वचिद्धेये चित्तस्य स्थिरबंधन ॥८४॥
ध्यान तु विषये तस्मिन्नेकप्रत्ययसतति ।
समाधिस्तु तदेवार्थ मात्राभासनरूपक ॥८५॥
एव योगो यमाद्यगैरष्टभि सम्मतोऽष्टधा ।
नाम्नी द्वे अथ मौनस्याभाषण मौनमस्त्रिया ॥८६॥
नामनी द्वे गुरो स्याता गुरोर्धर्मो° etc

Talibus igitur interpolationibus factis, mirandum non est quod distichorum numerus incredibile quantum increverit Primus enim liber 95, secundus 356 tertius 985, quartus 685 quintus 12, sextus 295 continet

Jam *Brihad* vocabulo quid significetur quum noverimus, *Brihadamaram* et *Brihaddháráralím* libros minore desiderio deperditos lugebimus.

Haec voluminis pars anno 1802 exarata est. (WALKER 151[a].)

427.

Foll. 88–111. *Ajayapálae* lexicon homonymicum, *Nánárthasangrahas* appellatum. Incipit:

जयन्ति शम्भुः पदपंकजांकुराः
नखांशरचंद्र(नखांशवर्ध°)मरीचिकोमलाः ।
जिनम्रदेवासुरमौलिषु श्रियं
वहंति ये [प्र]स्फुटमालतीस्रजः ॥
वीक्ष्य पूर्वकविग्रंथानकाराद्यादिभिः पदैः ।
क्रमादजयपालेन कृतो नानार्थसंग्रहः ॥

Lexicon ipsum ab hoc disticho incipit:

अमृतं हृदे पीयूषे यज्ञशेषेऽप्ययाचिते ।
मुक्तौ तोयेऽमृता धात्र्यां गुडूचीपथ्ययोरपि ॥

Ajayapála primus omnium, quos equidem novi, lexicographorum, vocabula complurium significationum alphabetico ordine secundum initiales, non, qui sollennis est grammaticorum Indicorum mos, secundum literas finales disposuit. Quum vero vocabula uno illo vinculo connexa, neque ordo alphabeticus in classibus singulis accurate observatus sit, lectori vocabulum quaerenti plerumque totum a litera quadam incipiens caput percurrendum est. Quod molestum est, neque plus quam duos vel tres imitatores invenit. In fontibus auctoris Ṣáṣvatam fuisse principalem duabus mihi de causis persuasum est. Primum enim Ajaya, ut Ṣáṣvata, ab iis vocabulis incipit, quae toto disticho, deinde ea tractat, quae versu, vel dimidiato versu tractanda erant, particulas ultimo cujusvis capitis loco ponit. Deinde nimia in quibusdam utriusque versibus similitudo conspicitur. Conferantur haec:

I.

Ṣáṣv. संतानः संतती देववृक्षे चापत्यगोत्रयोः ।
Ajay. संतानः संतती गोत्रे देववृक्षे तथात्मजे ।
Viṣv. संतानः संतती गोत्रे स्यादपत्ये सुरद्रुमे ।
Dhar. संतानः संतती देववृक्षे चापत्यगोत्रयोः ।

II.

Ṣáṣv. मंतोरपरे कचः कञ्चपीठशृंगेषु च ।
कचा स्यात्परिधानस्य पश्चादंचलपल्लवे ॥
Ajay. कचो मंतोरपरे कृपकच्छलतासु च ।
कचा तु परिधानस्य पृष्ठतो विहितांचले ॥
Med. कचा स्यादंतरीयस्य पश्चादंचलपल्लवे (ὢ μέγ' ἀναιδὲς)
स्पंदपदे ना दोर्मूले कञ्चपीठशृंगेषु च ॥

III.

Ṣáṣv. सैरंध्री परवेश्मस्था स्ववशा शिल्पकारिका ।
Amar. सैरंध्री परवेश्मस्था स्ववशा शिल्पकारिका ।
Ajay. सैरंध्री परवेश्मस्थास्वतंत्रशिल्पियोषिति ।
Viṣv. सैरंध्री परवेश्मस्थशिल्पकृत्स्ववशस्त्रियां ।
Dhar. सैरंध्री परवेश्मस्था स्ववशा शिल्पकारिका ।

IV.

Ṣáṣv. आनर्तो नृत्यशालायां जने जनपदांतरे ।
Ajay. आनर्तो नृत्यशालायां जने जनपदांतरे । etc. etc.

Ajayapála ab Ujjvaladatta, Medinikara, Ráyamukuṭa, Ṣivadása, aliis recentioris aevi auctoribus citatur. Idem lexicon in codd. E. I. H. 312. et 1512. exstat.

Haec voluminis pars circiter annum 1820 exarata est. (WILSON 253[b].)

428.

Opera tria. Lit. Devan. Charta Europ. Foll. 166. Long. 11½. Lat. 9.

Foll. 1–90. (linn. 20) *Maheṣvarae* lexicon homonymicum, *Viṣvaprakásas* appellatum, anno 1111 compositum. Prooemium collatis codicibus duobus Londiniensibus emendatum exscripsi: स्तुवीमहि महामोहक्लेशातंकभिषग्वरं । त्रैधातुकनिदानज्ञं सर्वज्ञं दुःखहानये ॥१॥ कलाविलासमास्मकरंदबिंदुमुद्राविनिद्रे हृदयारविंदे । या कल्पयंती रमते कवीनां देवीं नमस्यामि सरस्वतीं तां ॥२॥ कवींद्रकुमुदानंदकंदोद्गमसुधाकरं । वाचस्पतिमतिस्पर्धिशेमुषीचंद्रिकोज्ज्वलं ॥३॥ शुभ्रांशुशीतरश्मिकल्लोलमालोभासियशःश्रियं । गुरुं वंदे जगद्वंद्यं गुणरत्नैकरोहिणं ॥४॥ श्रीसाहसांकनृपतेरनवद्यविद्यवैद्यांतरंगपदपद्धतिमेव बिभ्रत् । यश्चंद्रचारुचरितो *Harichandranámá* स्वव्याख्यया चरकतंत्रमलंचकार ॥५॥ आसीदसीमवसुधाधिपवंदनीये तस्यान्वये सकलवैद्यकुलावतंसः । शक्रस्य दस्र इव *Gádhipurádhipasya Ṣrí-Krishna* इत्यमलकीर्तिलतावितानः ॥६॥ संकल्पसंमिलदनल्पविकल्पजल्पकल्पानलाकुलितवादिमहस्रसिंधुः । सर्वत्रविनयनस्तनयस्तदीयो *Dámodarah* समभवद्द्विषजां वरेण्यः ॥७॥ तस्याभवत्तनुरुदारचारो वाचस्पतिः श्रीललनाविलासी । सद्वैद्यविद्यानलिनीदलेन *Ṣrí-Malhanah* सत्कुमुदाकरेंदुः ॥८॥ यस्त्वात्मजः सकलवैद्यकतंत्ररत्नरत्नाकरप्रियमवाप च *Keṣavo* ऽभूत् । कीर्तिनिकेतनमनिंद्यपदप्रमाणवाक्यप्रपंचरचनाचतुराननश्रीः ॥९॥ *Krishnasya* (= Keṣavasya) तस्य च सुतः स्मितपुंडरीकदंडातपत्रपरभागयशःपताकः । *Ṣrí-Bráhma* (श्रीब्रह्म codd.) इत्यपिकलात्मसुधारविंदमोदामलास्यरतमांद्रमरस्वतीकः ॥१०॥ तस्यात्मजः सरसकैरवकांतकीर्तिः श्रीमान् *Maheṣvara* इति प्रथितः कवींद्रः । निःशेषवाङ्मयमहार्णवपारदृश्वा शब्दागमांबुरुहषंडरविर्बभूव ॥११॥ यः साहसांकचरितादिमहाप्रबंधनिर्माणनैपुणगुणागणनीयवाणीः । यो वैद्यकत्रयसरोजसरोजषंडबंधुः सतां च कविकैरवकुड्मलेंदुः ॥१२॥ इयं कृतिरस्य

महेश्वरस्य वैदग्ध्यसिंधोः पुरुषोत्तमानां । देदीप्यतां हृत्कमलेषु नित्यमाकल्पमाकल्पितकौस्तुभश्रीः ॥१३॥ लब्धैः कथंचिद्भिन्नातसुवर्णकारलीलेन कोशशतरत्नविशब्दरत्नैः । विश्वप्रकाश इति काचनबंधशोभां विभ्रन्नयात्र घटितो मुखखंड एषः ॥१४॥ फणीश्वरोदीरितशब्दकोशरत्नाकरालोडनलालितानां । सेव्यः कथं नैव सुवर्णशैलो विश्वप्रकाशो विबुधाधिपानां ॥१५॥ भोगींद्रकात्यायनसाहसाकवाचस्पतिव्याडिपुरःसराणां । सविश्वरूपामरमंगलानां शुभांगवोपालितभागुरीणां ॥१६॥ कोशावकाशात्प्रकटप्रभावसंभावितानर्घगुणः स एषः । सपादयत्येष्यति वाञ्छितार्थान्कथं न चितामणितां कवीनां ॥१७॥ आ मित्रशैलचरमाचलमेखलाद्रिकैलासभूमिवलयाद्यदिहास्ति किंचित् । एकत्र संभृतमगोचरशब्दरत्नमालोक्यतां तदखिल सुधियः कवींद्राः ॥१८॥ यद्यस्ति वाञ्छामहार्णवमंथनेच्छा प्राप्तुं पदं फणिपतेर्यदि कौतुकं वः । विश्वप्रकाशमनिशं तमिमं निषेव्य संभाव्यतां परमशाब्दिकशेखरश्रीः ॥१९॥ सता पुस्तकसंभारसंभारयोग्यः कृतो मया । नामानुशासनमिदं सपूर्णं तन्वताद्भुतं ॥२०॥ एकद्वित्रिचतुःपंचषड्वर्णानुक्रमोज्ज्वलैः । कातादिवर्गैर्नानार्थसंग्रहोऽयं वितन्यते ॥२१॥ नानार्थः प्रथमातोऽत्र सर्वतादौ प्रदर्शितः । सम्बन्धंतेषु शब्देषु वर्तमानः सुनिश्चितः ॥२२॥ दृष्टांतेन सह क्वापि सम्भाषाधार एव च । स्पष्टाय लिंगभेदाय क्वाप्यत पुनरुक्तता ॥२३॥

Quo prooemio hoc auctoris stemma proditur: 1. Harichandra, Sáhasánka regis medicus, auctor commentarii ad Charakatantram A quo, haud constat quot familiis intercedentibus, descendit: 2 Krishna: 3 Dámodara: 4 Malhana, cui fratris filius fuit. 5 Kesava 6 Brahma: 7. *Maheṣvara*, auctor lexici, aliorumque librorum, quorum in numero Sáhasánkae vitae primo loco ponitur. Antiquiores lexicographos auctor enumerat hos: Patanjali, Katyáyana, Sáhasánka, Váchaspati, Vyádi, quosque his adjungit: Visvarúpa, Amaramangala (= Amarakosha), Subhánga, Vopálita, Bháguri

Prima eaque amplissima operis pars nomina pluribus significationibus usurpata continet, inde a fol 1. ad fol 76[b]. Eaque secundum ordinem alphabeticum consonantium finalium[1] ita disposita sunt, ut primum monosyllabae, deinde bisyllabae, tum trisyllabae, denique polysyllabae voces tractentur. Hoc vero vituperandum est, quod in singulis classibus ordo alphabeticus literarum initialium observatus non sit. Statim enim ab initio haec vocabula enumerantur: क, पाक, वक, शुक, द्विक, अर्क, कर्क, शुल्क, तर्क, श्लोक, स्तोक, कोक, रोक, नौका, सेक, रेक, काक, पाक, शाक, मूक, एक, शौक, पंक, कक, वक, etc Accuratius si in rem inquisiveris, etiam in hoc labyrintho et obscuritate filum quoddam reperies Primo enim loco vocabula suffixis *krit* et *unádi* formata, secundo derivata secundaria ponuntur, voces eodem suffixo derivatae saepe conjunguntur. Ita a vocabulis *ama* terminatis incipit, tum ea ponit, quae in *ma* praecedente consonanti desinunt, velut *gulma*, *jálma*, deinde quae syllaba *mi* terminantur etc. Alibi consonae voces componuntur, velut *ṣloka*, *loka*, *stoka*, *toka*, *múka*, *ṣúka*, *bhúka*, *bheka*, *ranka*, *panka*, *nyanku*, *naku*, etc Constantia ubique desideratur Quae res utrum sola invidiosum Medinikarae judicium: बहुदोषो विश्वप्रकाशकोषः comprobet, an hac obtrectatione homo vanus furta sua velo quasi obducere voluerit, nescio

[1] Vocabula य terminata ultimum locum tenent

Sequitur brevis particularum recensio, fol. 76[b]. ad fol 79[b] Incipit अथाव्ययानि कथ्यते यथ्यक्कं पूर्वसूरि(?)क्रमात् । अकारादिक्रमयस्मिन्नधिक्य पूर्वतो विदुः (adhikam púrvato viduh) ॥ In fine hujus partis haec leguntur: रामानलव्योमरूपै. शककाले ऽभिलक्षिते । कोशो विश्वप्रकाशस्य निरमायि महेश्वरः ॥

Quae sequuntur, serius videntur addita esse; alioquin, auctor annum, quo liber compositus est, in fine operis adscripsisset Atque primum usque ad fol 88[b] *Sabdabhedaprakása* traditur, quo capite ea vocabula collecta sunt, quae, ejusdem significationis et originis, paulo variatam orthographiae speciem praebent, velut *masura masúra*, *nilangu nilángu*, *retas reta*, *kapáta kaváṭa*, *súra ṣúra*, *nanandri nanándri*, etc. etc Auctor his distichis praefatur: प्रबोधमाधातुमशाब्दिकाना कृपामुपेत्यापि सतां कवीनां । कृतो मया रूपमवाप्य शब्दभेदप्रकाशोऽखिलवाक्ययोगे. ॥१॥ प्रायो भवेद्यः प्रचुरः प्रयोगः प्रामाणिकोदाहरणप्रतीतः । रूपादिभेदेषु विलक्षणेषु विचक्षणो निश्चिनुयात्तमेव ॥२॥ क्वचित्प्रमादाकृतो भेदः क्वचिद्वर्णकृतोऽत्र च । क्वचिद्यौगतरोल्लेखाच्छब्दानां रुढितः क्वचित् ॥३॥ जागर्ति यस्यैव मनः सरोजे स एव शब्दार्थविचर्तनेशः । निजप्रयोगार्पितकामचारः परप्रयोगप्रसरार्गलश्च ॥४॥ Capitis initium hoc: विद्यादगारमागारमपगामापगामपि । अपतिमारातिमयो सम भामग्र कीर्तितः ॥५॥ भवेदमर्ष आमर्षोऽप्यंकुरोऽङ्कूर एव च । अतदित्यमंतरीक्षमगस्त्योऽगस्तिरित्यपि ॥६॥

Denique substantivorum genus (लिंगभेद) perbreviter tractatur

De codice Parisiaco cf Hamilton, p 78, de Berolinensibus Weber, p 224 Idem lexicon in codd E I. H. 246 322 1539 exstat Commentarius ad Visvaprakásam in glossis marginalibus cod. Wilson 252. fol 83[b]. citatur

Haec voluminis pars ex eodem exemplari atque codex E I H 1539 non ante annum 1820 transscripta est. (WILSON 415[a])

429.

Foll 13–15 (linn 5) Lit Bengal *Ṣabdabhedaprakáṣas*, libellus disticha 42 continens, e Maheṣvarae Visvaprakása excerptus. Incipit: प्रबोधमाधातुमशाब्दिकाना etc

Desinit in disticho: जामाता चैव यामाता जोषा योषा च कीर्त्तिता। अव्ययानव्ययो दोषाशब्दो यत्नो प्रचक्ष्यते ॥

Haec folia e codice anno 1761 exarato post annum 1810 transscripta sunt (WILSON 249[d])

430.

Foll. 16–42, post annum 1820 exarata. Lit Bengal Charta Europ. Linn 23

Foll 16, 17. *Idem opusculum,* e superiore exemplari transscriptum. Vocabula, quae hoc glossario continentur, in foliis 26–29 alphabetice enumerantur. (WILSON 393[b].)

431.

Lit Bengal Charta Ind Foll 20. Long. 13½. Lat 3

Foll 1–4. (linn 5) *Ekâksharakoshas,* vocabulorum monosyllaborum lexicon, *Purushottama-devaşarmani* auctori tributum Libellus, distichis triginta quinque constans, incipit:

क: प्रजापतिरुद्दिष्ट: को वायुरिति शब्दित: ।
कश्चात्मा च समाख्यात: क: प्रकाश उदाहृत: ।
क शिरो जलमाख्यातं कं मुखे च प्रकीर्त्तितं ।
पृथिव्यां कु: समाख्याता कुत्सिते कु: प्रकीर्त्तित: ॥ क: ॥
खमिन्द्रिय समाख्यातं खमाकाशमुदाहृतं ।
खगे पि ख: समाख्यात: ख शून्यञ्च प्रकीर्त्तितं ॥ ख: ॥

Major numerus earum vocum, quas Purushottama hoc libello collegit, e mystica doctrina delectus videtur Cf supra, p 97. n. 3. In quibusdam exemplis, ut si *ga* esse *ganapati* et *gandharva, cha* significare *chandramas* et *chaura, ta taskara, dha dhana, ya yama, va váta* et *varuna* esse dicuntur, facile vides lusum hunc esse, ubi nomina prima ipsorum syllaba significentur[1] Aliae voces radices sunt, quae in compositorum fine adjectivorum locum tenent, ut *ga* (gita), *cha* (chedana), *da* (cheda, dána, dátri). Minor pars re vera nomina vel particulae sunt, et ab optimis quibusque scriptoribus usurpantur, velut *kha, bha* (nakshatra), *bhá* (dipti), *şam* (kalyána), etc

Haec folia post annum 1810 exarata sunt. (WILSON 249[a].)

432.

Foll 20 21[a]. *Idem libellus,* ex apographo superiore transscriptus Indicem alphabeticum in folio 36 reperies (WILSON 393[d])

[1] Contrarium in *cham* (nirmalam) cernitur, quod ab *acha* formatum est

433.

Lit Devan. Charta Ind. Foll 175 Long 13½ Lat. 5½ Linn. 9

Hoc codice *Kesavae* lexicon synonymicum, *Kalpadrus* (i. e. arbor coelestis omnia desideria largiens) appellatum, continetur. Incipit:

गुरुं श्रीदक्षिणामूर्त्तिं विभुं विश्वेश्वरं परं
सर्वज्ञं तमनाद्यन्तं रात्रिंदिवमुपास्महे १
कात्यवाचस्पतिव्याडिभागुर्यमरमंगला:
साहसांकमहेशाद्या विजयन्ते जिनान्तिमा: २
समालोक्य मतान्येषां कल्पद्रुरखिलार्थद:
क्रियते केशवेनायं नामप्रकृतिबोधन: ३

Auctor igitur in opere componendo Kátyae, Váchaspatis, Vyádis, Bháguris, Amarae, Sáhasánkae, Maheşae, et Jainae cujusdam auctoris lexica se adhibuisse profitetur. Mahesa vero vix alius quidam potest esse atque Mahesvara, Visvaprakásakoshae auctor, *Jina* vero vocabulo *Hemachandra* significari videtur. Kesavam igitur, quum a Mallinátha saepe laudetur, exeunte seculo XIII. vixisse conjicio.

Kesava in vocabulo arboris, quo lexicon nuncupavit, ludens, singulos libros truncos (skandha) appellavit, eosque in superiorem (kánda) et inferiorem trunci partem (prakánda) similiterque subdivisit Primus liber (Bhúmiskandha), terram et quae in ea continentur tractans, in XVII capita divisus est Finitur in fol 136[a] hoc disticho: कल्पद्रौ केशवकृते फलिते नामसत्फलै: । प्रकाडै: सप्तदशभिर्भूमिस्कन्ध उपस्थित: ॥ Secundus liber (Bhuvahskandha) et tertius (Svargaskandha) de rebus coelestibus agunt In fine libri particulae enumerantur et substantivorum genus traditur.

Codex anno 1821 tam negligenter exaratus est, ut de libro satis raro plura dicere non ausim. (WILSON 334)

434.

Lit Bengal Charta Ind. Foll. 228 Long 10 Lat 7½ Lineae plerumque 12.

Continetur hoc codice *Jaţâdharae,* Raghupatis et Mandodaris filii, lexicon, ab auctore ipso *Abhidhânatantram,* in fine vero librorum *Námalingánuşásanam* appellatum. Incipit:

भागीरथीं जलमयीं जगतामधीशं
मन्दोदरीरघुपती पितरौ च नत्वा ।
Dindiyavıprakulajah स जटाधरोऽसा-
वाचार्य्य एतदकरोदभिधानतन्त्र ॥
Şrí-*Chandraşekhara*giriprabhavásti *Cháti*-
gráme *Phaníti* तटिनी निकटेऽप्यसीये ।

उत्पत्तिभूमिरपि Devakadábhudhano
 ग्रामोऽस्ति यस्य पितृभूमिरतिप्रसिद्ध॰ ॥
महाकवीना बहुश॰ प्रयोगान् समीक्ष्य तन्त्राणि बहूनि चेद ।
कृत विदित्वेति विदग्धगोष्ठीपाथोधिपोत सुधिय श्रयन्ता ॥

Severum, sed justum tulit judicium de hoc auctore Wilson in praefatione lexici (ed I) p xxxvii Nam que ne levissima quidem mentione facta Jatadharas Amarasinhae lexico ita usus est ut omnia quidem in librum suum reciperet, pauca verbis magis usitatis exprimeret, additamenta inter versus intercalaret Quae additamenta quum satis ampla et utilia sint fatuitatem hominis miraris, qui dissimulando potius quam confitendo gloriolam quaesierit Pauca sufficient, quo auctoris ingenium et scribendi rationem cognoscas

Amarasinha (ed Paris) p 3, 2 स्त्रियावस्त्री त्रिविष्ट legitur

Post l 2 sequitur

 मदारोऽप्यवरोहो गौरमतिर्नो फलोदय ।

Post l 7 additur

 नाकिनोऽनिमिषाश्चापि द्युषदो मरुतोऽमृता ।

Post l 8

 समूह॰ सुरता तेषामदितिर्देवमातरि ।

P 4 post l 2

 आदित्या द्वादश प्रोक्ता विश्वदेवा दश स्मृता ॥७॥
 वसवश्चाष्ट सख्याता षट्त्रिंशत्तुषिता मता ।
 आभास्वराश्चतु॰षष्टिर्वाता पचाशदूनका॰ ॥८॥
 महाराजिकनामानो द्वे शते चापि विंशति॰ ।
 साध्या द्वादश विख्याता रुद्राश्चैकदश स्मृता ॥९॥
 एते च महता देवास्तत्रादित्या स्वनामत ।
 इन्द्रो धाता च सविता त्वष्टा पूषार्यमा भग ॥१०॥
 विवस्वान्विष्णुरंशुश्च वरुणो मित्र इत्यपि ॥११॥
 वसुसत्यकालकामधूरि(sic)लोचनपुरूरवस ।
 क्रतुदक्षमाद्रवोसु[1] ता दश विश्वदेवता स्मृता ॥१२।
 आपो ध्रुवश्च सोमश्च धरश्चैवानिलोऽनल ।
 प्रत्यूषश्च प्रभासश्चेत्यष्टौ ते वसव॰ स्मृता॰ ॥१३॥
 अजैकपादहिर्बुध्यो[2] विरूपाक्ष॰ सुरेश्वर॰ ।
 जयतो बहुरूपश्च त्र्यम्बकोऽप्यपराजित॰ ॥१४॥
 वैवस्वतश्च सावित्रो हरो रुद्रा इमे स्मृता॰ ।

Pro l 5 haec leguntur

 क्रतुद्रुहोऽसुरा दैत्या दनुजद्वारिदानवा॰ ॥१६॥

Post l 6

 दैतेया दितिजाश्चैव प्रपसा दनुसूनव॰ ॥१७॥
 विख्याता मातरस्तेषा कालका च दितिर्दनु॰ ।

[1] Sic uterque codex

[2] Ita scrips pro चोहिर्मभा, quod uterque codex praebet

 पितरश्चन्द्रगोलस्था न्यस्तशस्त्रा स्वधाभुज॰ ॥१८॥
 पूर्वजा कव्यवालाद्या एकत्रिंशच्च तद्गणा॰ ।

Post l 9

 महामुनिर्महाबोधि॰ खसमश्च महाबल ।

Post l 13

 तद्भेदा सोमसिद्धान्तभिक्षुक्षपणकादय ।

P 5 post l 3

 को हसवाहनो नाभिजन्मा शतधृति॰ सनत ।

Post l 12

 पुराणपुरुषो वृष्णि शतधामा गदाग्रज ॥३०॥
 एकशृगो जगन्नाथो विश्वरूप॰ सनातन॰ ।
 मुकुदो राहुभेदी च वामन शिवकीर्तन ॥३१॥

Pro versibus 13 et seqq haec leguntur

 श्रीनिवासोऽप्यजो वासु पितास्यानकदुदुभि ।
 वसुदेवश्च मन्त्री तु पवनव्याधिरुद्धव॰ ॥३२॥
 शैनेय॰ सात्यकिश्चाथो रथवाहस्तु दारुक ।
 शार्ङ्ग धनु पाचजन्य शखश्चक्र सुदर्शन ॥३३॥
 कौमोदकी गदा खड्गो नदक॰ कौस्तुभो मणि ।[3]
 पूरस्य द्वारका द्वारवती सैव कुशस्थली ॥३४॥
 आमताऽथ महावीर पक्षिसिहोरगाशनौ ।
 गरुत्मान् गरुडस्तार्क्ष्यो वैनतेय खगेश्वर ॥३५॥[4]
 नागातको विष्णुरथ सुपर्णो पन्नगाशन ।
 ई रमा सिधुजा सा मा चला हीरा च चचला ॥३६।
 वृषाकपायी चपला इदिरा रुक्मिणीत्यपि ।
 लक्ष्मी पद्मालया पद्मा कमला श्रीर्हरिप्रिया ॥३७।

Sequitur linea p 6, 3 ubi tamen कार्ष्णि pro मार legitur Deinde pro vss 4–6 haec praebentur

 कन्दर्पो दर्पकोऽनग शबरारिरनन्यज ॥३८॥
 मधुसारथिरि पचशरश्च मकरध्वज॰ ।
 हृच्छयश्च कलाकेलिरात्मभू कुसुमायुध ॥३९॥
 अपि नमुचिमनोजौ ब्रह्मसूर्विश्वकतू
  विषमविशिखकामौ मारसकल्पयोनी ।
 रतिपतिमदयित्नू पुष्पधन्वागजौ च
  मनसिजकुसुमेषू कामदेवस्मरौ च ॥४०॥
 रती रागलता मायावती प्रीति॰ स्मरप्रिया ।

Pro l 7 hic versus legitur

 अनिरुद्धो विश्वकेतुर्ब्रह्मसूरुषापति॰ ॥४१।

Sequunturque

 उन्मादन शोषणश्च तापन॰ स्तभनस्तथा ।
 सम्मोहनश्च पचैते विख्याता॰ कामसायका॰ ॥४२॥
 अथैककुडल॰ सीरी सौनदी च मधुव्रत॰ ।
 बलभद्र॰ प्रलपमो बलदेवोऽच्युताग्रज॰ ॥४३॥

[3] Cf p 6 12

[4] Cf p 6 15

Sequuntur Ṣivae nomina quibus post l 11 paginae 7 haec adduntur

वृषपर्वा रेरिहाणो भगाली पाशुचदन ॥५०॥
दिगम्बरोऽट्टहासश्च कालञ्जरपुरद्विपी ।
वृषाकपिर्महाकालो वराको नन्दिवर्धन ॥५१॥
हीरो वीरः खरभूतिः कटप्रूर्भैरवो धुर ।
शिपिविष्टो गुडाकेशो देवदेवो महानट ॥५२॥

Pro vss 13–16 haec leguntur

धनुराजगव तथा ।
अजगाव चाजगव पिनाक पुनपुमक ॥५३॥
गणास्तु भृगरीटाद्या भृगारीटोऽस्थिविग्रह ।
भृगी भृगरिटिश्चाथ महाकालो वृषाटक ॥५४॥
स्याच्छालकायनो नदी द्वा स्थश्च नन्दिकेश्वर ।

Sequitur v 15, post eumque haec

ब्रह्माणी वैष्णवी रौद्री वाराह्यैन्द्री तथापरा ।
कौमारी चैव कौवेरी सप्तैता अपि शक्तय ॥५६॥

Pro v 16 haec praebentur

भूतिर्विभूतिरैश्वर्यमष्टधा तद्विगण्यते ।
अणिमा लघिमा व्याप्ति प्राकाम्य महिमा तथा ॥५७॥
ईशित्व च वशित्व च तथा कामावसायिता ।

Post v 3 paginae 8

ईश्वरी चाभवी शक्तिर्श्चजार्यापराजिता ।
वृषाकपायी चामुडा कौशिकी चर्चिकाद्रिजा ॥६०॥

Post v 5

हस्तिमल्लः पृश्निशृगो मूषिकाकोऽविकेयक [1] ।

Post v 9

देवसेनापतिर्गाग स्वामी द्वादशलोचन ॥६४॥

Post v 2 paginae 9

महेन्द्र कौशिक पूतक्रतुर्विश्वभरो हरि ॥६६॥
पुरुदशा शतधृति पृतनाषाडहिद्विष ।

Pro versibus 5–11 hi leguntur

आखडल सहस्राक्ष ऋभुक्षास्तस्य तु प्रिया ॥६९॥
पूतक्रतायी पौलोमी शचीन्द्राणी पुलोमजा ।
तस्याश्चौ वृषणश्चोचै श्रवसो धर्मदृक ॥७०॥
वृषवस्तु तदुद्यान नदन मिश्रकावण ।
स्यात्पुरी तु पूषभासा देवपूरमरावती ॥७१॥
सुदर्शनामरावाश्च जयत पाकशासनि ।
दैवोद्यान च चैधाज मिश्रक मिश्रकावण ॥७२।
Post v 12 et pro vss 13–16 haec leguntur
श्वेतहस्तिचतुर्दतमल्लनागेन्द्रकुञ्जरा ।७३॥
हस्तिमल्ल सदादानो मातलिस्तु हयकप ।
ह्रादिनी वज्रकुलिशावस्त्रियावशनिर्द्वयो ॥७४॥

शतकोटि स्वरु शबो दभो वज्राशनिर्भिदु ।
गिरिकटकोऽपि भिदुर शतधार च जावचि ॥७५॥
दभोलि स्यादपि पुसि भिदुरोऽप्यस्त्रिया मत ।
नपुसि व्योमयान तु विमान पुनपुसक ॥७६॥

De Jaṭadharae aetate nihil certi constat, neque lexicon ejus a scholiastis[2] citatur Hoc tamen probare me posse puto, eum ante Rayamukuṭae tempora floruisse Hic enim versum ४१, supra exscriptum अनिरुद्धे विश्वकेतुर्वंशमूरषुपापतिः e *Brihadamarakosha* excerptum esse tradit, ex eodemque fonte disticha ७–९ et ५७ derivata esse, Bhanujidikshita auctor est *Brihadamara* autem nomine auctoris nostri lexicon significari, veri simillimum est

Amarae exemplo totum lexicon in tres partes divisum est quae ipsae in capita distribuuntur 1 Svargavarga distt 374 fol 28a, 2 Patalavarga distt 100 fol 35b ॥ जटाधरकवेरस्मिन्नामलिगानुशासने । समाप्त प्रथमकाड कपिनाद्म्यापहारक ॥ Liber secundus incipit भूपुरेशैल विपिनौषधिसिहाद्योऽखिला । नृब्रह्मक्षत्रविट्शूद्राश्चेह वर्गा दशोदिता ॥ 3 Bhumivarga distt 39 fol 38b, 4 Puravarga distt 40 fol 41b, 5 Ṣailavarga distt 15 fol 43a, 6 Vanaushadhivarga distt 257 fol 63b, 7 Sinhadivarga distt 81 fol 70b, 8 Nrivarga distt 213 fol 89b, 9 Brahmavarga distt 92 fol 97b, 10 Kshatriyavarga distt 183 fol 113b, 11 Vaisyavarga distt 158 fol 128a, 12 Ṣudravarga distt 74 fol 135a ॥ द्वितीय काड ॥ Liber tertius incipit विशेष्यनिघ्न सकीर्ण नानार्थोऽव्यय इत्यपि । लिगादिसग्रहश्चात्र वर्गा पचोदिता क्रमात् ॥ 13 Pranivarga distt 78 fol 142a, 14 Viseshyanighnavarga distt 81 fol 150a, 15 Prakirnavarga distt 66 fol 156b, 16 Nanárthavarga distt 567 fol 214b, 17 Avyayavarga distt 64 fol 221a, 18 Lingadisangraha distt 70 fol 228b ॥ तृतीय काड ॥

In fine haec leguntur षट्ग्रामनिवासिना श्रीमज्जटाधरक विना कृत नामलिगानुशासन सम्पूर्णमिति ॥ Idem liber in *codice E I H 217* exstat, qui ex eodem atque noster exemplari transscriptus est

Codex hoc seculo ineunte exaratus est (WILSON 511)

435

Opera duo Lit Bengal Charta Europ Foll 95 Long 11 Lat $8\frac{1}{2}$ Linn 19 20

Foll 1–52 Inest *Bhuriprayogas*, lexicon synonymicum et homonymicum a *Padmanabhadatta* Damodaradattae filio, compositum (B) Incipit मुदे (mude) हरित नमतैकनाथ यस्येन्द्रनीलाभनभोनिभस्य । यद्धे सदा राजति भार-

[1] Ita scripsi pro पृश्चिशृगो et विकेयक, quod codices habent

[2] Excepto *Durgâdâsa* in *Dhâtud pikâ*

तीन्दालसेव लक्ष्मीश्च प्रडिह्नतेव ॥ पद नमस्कृत्य गुरोरिदानी निरीक्ष्य तत्वानवचिन्त्य शब्दान् । लिलेख दामोदरदत्तसूनुर्भूरिप्रयोगानिति यस्य नाम ॥ प्रायेणामरकोषोक्तशेष धर्मेस्तया क्रमे । इद भूरिप्रयोगास्य नामलिङ्गानुशासन ॥ Lexici initium hoc देवलोकोऽस्वरोह स्यात्मन्दरश्च फलोदय । द्युषद स्वर्गिणो देवा श्रदितिर्देवमातरि ॥१॥ पितरश्चद्रगोलस्था न्यस्तशस्त्रा स्वधाभुज । पूर्वजा कव्यवालाद्यास्तेऽथ देवा क्रतुद्रुह ॥२॥

Padmanabhadatta, in rebus componendis Amaram secutus opus in libros tres divisit Priores duo brevissimi sunt, neque amplius 220 versus continent Vocabula rariora ibi collecta maximam partem e Purushottamae glossariis desumta sunt Longe uberior tertia pars qua homonyma tractantur Quae auctor eodem plane modo atque Mahesvara disposuit, eundemque in ordine, quo nomina se excipiunt, sequi solet Haud parvus est numerus eorum versuum qui ex Visvakosha vel Medinikosha verbo tenus excerpti sunt Auctor ipse disticho in fine libri addito Visvaprakaşam, Amarakoshae commentarios Trikandasesham, Ujjvaladattae librum Uṇádicum, Haravalim, Medinikaram, alios auctores in componendo lexico se adhibuisse declarat

विश्वप्रकाशामरकोषटीकात्रिकाण्डशेषोज्ज्वलदत्तवृत्ती ।
हारावलीमेदिनिकोषमन्यचालोक्य लघ्व लिखित मयैतत् ॥

Auctorem nostrum, quem praeterea grammaticam *Supadma* appellatam, et commentarium ad Bhuvaneşvaristotram (supra, no 173) scripsisse constat hucusque a grammatico nullo antiquiore citatum reperi quam a Bhaṭṭoji

Capita singula haec Svargavarga distt 1–50 fol 3ª, Patálavarga distt 51–64 fol 3ª ॥ स्वरादिकाड ॥ Bhumivarga distt 1–17 fol 3ᵇ, Puravarga distt 18–27 fol 4ª, Vanaushadhivarga distt 28–40 fol 4ᵇ, Sinhadivarga distt 41–54 fol 5ª, Nṛivarga distt 55–76 fol. 5ᵇ, Brahmavarga distt 77–97 fol 6ª, Kshatriyavarga distt 98–137 fol 7ª, Vaisyavarga distt 138–149 fol 7ᵇ, Şudravarga distt 150–156 fol 8ª ॥ भूकाड ॥ Vişeshyanighnavarga distt 1–27 fol 8ᵇ, Sankirṇavarga distt 28–57 fol 9ᵇ Pars homonymica, vocabula secundum literas finales disposita, continens desinit in fol 49ᵇ, Avyayavarga fol 51ᵇ, Lingadisangrahavarga fol 52ᵇ

Haec voluminis pars post annum 1820 ex exemplari sequente nitide transscripta est (WILSON 409ª)

436.

Opera tria Lit Bengal Charta Europ Long 10½ Lat 8½ Linn 11

Foll 1–101 *Padmanábhadattae Bhuriprayogas* (A) Folium primum, quod prooemium et disticha 16 continebat, desideratur

Haec folia anno 1804 exarata sunt (WILSON 414ª)

437.

Foll 219–291 Lit Bengal *Sabdamalá*, vocabulorum corolla a *Rameşvaraşarman* nexa (A) Incipit

जगदीश हरि नत्वा श्रीरामेश्वरशर्म्मणा ।
शब्दार्णवादिकोषोक्तशब्दमाला वितन्यते ॥

Auctor idem consilium secutus est atque Padmanabhadatta ut observata Amarae librorum dispositione vocabula ibi desiderata suppleret partem vero homonymicam (anekartha) adaugeret et amplificaret Sed minorem in hac parte nominum numerum collegit, quam quae in Bhuriprayoga inveniuntur Multi versus cum Visvaprakasa congruunt

Svargavarga distt 114 fol 225ª, Patalavarga distt 115–141 fol 226ᵇ, Bhumivarga distt 142–159 fol 227ᵇ, Puravarga distt 160–169 fol 228ª, Şailavarga distt 170–174 fol 228ᵇ, Vanaushadhivarga distt 175–270 fol 233ᵇ, Sinhadivarga distt 271–309 fol 236ª, Nrivarga distt 310–366 fol 239ª, Brahmavarga distt 367–383 fol 240ᵇ, Kshatriyavarga distt 384–437 fol 243ᵇ, Vaisyavarga distt 438–457 fol 245ª, Şudravarga distt 458–482 fol 246ª, Vişeshyanighnavarga distt 483–502 fol 247ᵇ, Sankirṇavarga fol 252ª, Nanárthavarga fol 289ª, Avyayavarga fol 289ᵇ, Lingasangrahavarga fol 291ª

Haec voluminis pars anno 1804 exarata est (WILSON 414ᶜ)

438.

Foll 53–95 Lit Bengal *Rameşvarae Sabdamála* (B)

De Rámeşvarae aetate nihil compertum habeo, eundem vero auctorem esse puto commentarii ad Amarakosham, *Pradipamanjari* appellati

Haec voluminis pars ex A post annum 1820 transscripta est (WILSON 409ᵇ)

439.

Opera duo Lit Devan Charta Europ Foll 111 Long 12 Lat 9 Linn 19–21

Foll 1–86 Prior pars *Şabdaratnávalis*, lexici a *Mathureşa* compositi, vocabula synonymica continens Incipit

पदे सगानन्दमय समतात् ज्योति पर ब्रह्म भवादिसेव्य ।
ध्यानैकगम्य जगदेकरम्यं यदिच्छया कारणकार्य्यभाव ॥

खासीत् क्ष्मातलमंडले नृपकुलैः संसेवितः। श्रीपुतै-
भूपालः *Sılamána-khána* इति यः कीर्त्तिप्रतापोज्ज्वलः[1]।
यद्दोर्दंडप्रतापचंडदहनैः (yaddordanda°) कल्पांतसूर्य्यप्रभैः।
प्रत्यर्थिक्षितिपालके (°ká) रणभुवि क्षोभाकुलाः शेरते॥
तस्यैव जगदेकवीरतनुजः ख्यातो जगन्मंडले।
Ísá-khána-mahípatih स्थिरमतिराज्ञाकरं (?) सोत्सवः।
तृभिर्द्वादशभूमिपैष्धिरतरं तीक्ष्णांशुचंडप्रभैः
शीलेन प्रतिदेशपालनविधौ संसेव्यमानो [ऽ]भवत्॥
एतस्मादजनि प्रतापमिहिरः। सत्कीर्त्तिशीतद्युति-
र्दानश्रीवलिभूपतिः। सुमहिमः (°má) श्रीरामदेवः स्वयं।
मृशाखानमलनन्दएव[2] नृपतिः श्रीमान्महीमंडलं।
शास्ति द्वादशभूमिपैः पुनरिदं भ्रूभंगमात्रैः कृती॥
तस्याज्ञावशतः सुधारसमयीं सत्काव्यसंतोषिणी।
नानातंत्रविचारसारललितां ज्ञानप्रदानोज्ज्वलां।
धीरश्रीमथुरेश एष तनुते श्रीशब्दरत्नावली
संतः सन्तु विनोदिता नृपसभं संतोषयन्तोऽनया॥
विलोक्य बहुतंत्राणि शब्दरत्नावलीमिमां।
वैर्गैरेव [f]नवभाति प्रायः पर्य्यायविस्तृतैः॥

Quo in prooemio auctor librum jussu regis *Múrchhá-khán* se composuisse ait. Colebrooke auctore hoc lexicon anno 1666 scriptum est, in codice nostro aetas non indicatur. In rebus disponendis Mathuresa Amaram sequitur, quem copia verborum superat Capita singula haec: Svargavarga fol. 19ª, Pátálavarga fol. 24ª; Bhúmivarga fol. 26ª, Puravarga fol. 28ª; Sailavarga fol. 28ᵇ; Vanaushadhivarga fol. 41ª; Sinhádivarga fol. 45ª; Manushyavarga fol. 55ᵇ; Brahmavarga fol. 60ª; Kshatriyavarga fol. 69ᵇ; Vaisyavarga fol. 76ᵇ; Súdravarga fol. 79ª; Viseshanavarga fol 84ᵇ. Sankírnavargae finis desideratur. Desinit liber in versu: मार्गेल मृगनासार्गै भवेद्विचयनं मृगः॥

Haec voluminis pars post annum 1820 e codice Bengalico negligenter transscripta est. (WILSON 253ª.)

440.

Foll. 102–218 Lit Bengal. His foliis altera *Sabdaratnávalís* pars continetur, vocabula homonymica continens. Incipit:

नत्वा ज्योतिः परं ब्रह्म मूर्छाखाननृपाज्ञया।
नानार्थशब्दा लिख्यन्ते मथुरेशेन यत्नतः॥

Voces secundum consonantes finales et syllabarum numerum dispositae sunt. In classibus singulis ordo alphabeticus literarum initialium observatur. De genere substantivorum regulae in hoc quidem codice desiderantur.

Haec voluminis pars anno 1804 exarata est. (WILSON 414ᵇ)

441.

Lit. Devan. Charta Europ. Foll 70 Long. 10½. Lat 8. Linn. 14.

Continetur hoc codice *Nánártharatnamálá*, lexicon homonymicum compendiosum, ab *Írugapa-dandanátha* (??) compositum. (A) Incipit: याघादांवुरुहा etc. Auctor alioquin ignotus sub Harihara rege quodam vixit. Vocabula secundum consonantes finales disposita sunt. Atque primum significationes vocalium breviter traduntur. Sequuntur capita septem voces bisyllabas, trisyllabas, quadrisyllabas, alias continentia. Denique genus substantivorum et particulae paucis absolvuntur. In classibus singulis vocabula non alphabetico ordine, sed arbitrio enumerantur.

Codex hoc seculo ineunte neglgentissime exaratus est. Prooemium ita depravatum est, ut vix aliquid inde elici, immo ne nomen quidem auctoris explorate statui possit. In medio libro multae lacunae reperiuntur (WILSON 417.)

442.

Foll. 94–136 *Nánártharatnamálá*. (C.)

Haec voluminis pars e codice praecedente post annum 1810 transscripta est. (WILSON 415ᵇ.)

443.

Foll. 73–132. (linn. 13–17.) *Nánártharatnamálá*. (B)

Prooemium desideratur, post vocales reliquae etiam voces monosyllabae traduntur. Apographon in capite vocabula quadrisyllaba continente desinit: इति जगदुपकारिण्यामीरुगपदंड(।धि)नाथविरचितायां (alibi जगदुपकारिण्यां मीरुगप° legitur)। चतुरक्षरकांडोऽयं पूर्णो नानार्थरत्नमालायां॥

Haec voluminis pars post annum 1811 satis accurate exarata est (WILSON 314ᵇ)

444.

Foll 23–39 (linn. 8) *Asálatiprakáṣas*, onomasticon ab auctore anonymo Kásmírensi compositum Incipit:

श्रीशंभुकौतुककरामलकातपूर-
विभ्राजमानगि[f]रजाचरणौ प्रणम्य(:)।
कश्मारभूमिनगरे प्रकरोति कोशं
श्रीमालसालतिमहीधरखाननाम्ना॥१॥

[1] °ojjvalah

[2] Aut Musá° aut Murchha° legendum est In fine capitum मूर्छाखानमशनंदएवि, मूर्छाखानमशसानंदएन्वि, मूशाखानमशनंदएवि, etc, subscriptum est

हारावली ˘˘˘ यादवविश्वकोष-
हैमाख्ये[ि]दनिधनञ्जयनाममाला ।
यस्माननेकविषयान् भिन्नेद्रकोषान्
दृष्ट्वा करोति कविपण्डिततोषद च ॥२॥
रामामलीनसानेन गुणिना प्रेरितो स्फुट ।
यमालतिप्रकाशास्य कोष कुर्वे महागुरु ॥३॥
शुभशब्दसुवर्णाढ्य पश्नातुमाममप्पि ।
Miramfrásutah कोष स्वे गृह्णन्तु सद्बुधा ॥४॥

Auctor, adulationis exemplo a recentioribus scriptoribus Indicis frequentato usus, suo nomine celato, librum sub Asálatis, Kasmiriae partis reguli ipsius patroni, titulo edidit. Lexica et lexicographos hos se consuluisse ait 1 Haravali, 2 (Dharani), 3 Yádava, 4 Visvakosha, 5 Hemachandra, 6 Medinikara, 7 Dhananjaya, 8 Namamála. Recentissimae aetatis opellam esse quum aliis rebus, tum eo probatur quod passim vocabula non Sanscritica introducta sunt, velut डिह्मापति (डिल्लीपति? Delhi urbis rex?) पातिशाह pro orbis terrarum imperatore usurpantur.

I Bhumibhánu fol 35[a], II Jalabhanu fol 36[b], III Tejobhánu fol 37[b], IV Vayubhánu fol 37[b], V Akásabhánu fol 39[a].

Haec voluminis pars, lacunas multas continens, anno 1821 exarata est. (Wilson 256[b])

445.

Foll. 5–10[a] (linn 5) *Nanarthadhvanimanjarí*, glossarium ab auctore anonymo compositum. Incipit

शिव मङ्गं शिव शुक्र शिव काल शिवो पशु ।
शिवा गौरी शिवा क्रोष्टी शिव भद्र शिव शुभं ॥
गौरी शिवप्रिया स्त्री गौरी गारोचना स्मृता ।
गौरी कन्याप्रसूता स्त्री गौरी शुद्धोभयान्वया (°bhayánvayá) ॥
हरिरिन्द्रो हरिर्भानुर्हरिर्विष्णुर्हरिर्महेश्वर ।
हरि सिंहो हरिभेको हरिर्वाजी हरि कपि ॥
हरिर्गुर्हरिर्भीर्हरि सोमो हरिर्यम ।
हरि शुक्रो हरि सर्पं सुपर्णोऽपि हरि स्मृत ॥

Libellus distichis 75 constat, quibus circiter octoginta vocabula, varias significationes habentia, explicantur. Paucis mutatis, haec disticha e Sásvata excerpta sunt.

In fine haec leguntur शाके रामयुगागुणाङ्कभिते चारे शशी भास्कर श्रीनाथे विलिखेत माघेमासे शुभे द्विजा बाधन( )। माघाष-ष्टमिकत्र्यकर्मक्षे मासवत्पूर्णि पाशर्षे बहुधान्य शिवाय प्रापय लिखने ॥ Annus hoc disticho indicatus est 1791, quo anno codex ille exaratus est, e quo apographon nostrum hoc seculo ineunte transscriptum est. (Wilson 249[b])

446.

Foll 21–23[a] *Idem libellus*, e superiore exemplari descriptus. Verborum index in fol 37 exstat. (Wilson 393[e])

447.

Foll 10[b]–12 *Dvirupakoshae* cujusdam fragmentum continent. Incipit

पुनस्तस्मै द्विरूपाख्य कोष लिखितुमारभे ।
भारत भारते मत्वा (natvá) गौरी शङ्करमादरात् ॥
द्विरूपा बहुरूपा सुधियो (dhvanayo) लक्ष्यशब्दत ।
कियन्तस्ते पि पठ्यन्ते सतामिह नियोगत ॥
ईश्वरी स्यादीश्वरा च काली काला च कालिका ।
चण्डिश्चण्डो च चण्डा च चण्डिकाप्यपि चण्डिका ॥

Libellus in medio disticho sexagesimo primo desinit रोष सानमद तो पि रोष स्या

Haec folia post annum 1810 exarata sunt. (Wilson 249[c])

448.

Foll 23, 24 *Idem glossarium* ex apographo superiore transscriptum. Verborum index in foliis 37–42 exstat. (Wilson 393[f])

449.

Foll 16–20 (linn 5) *Dvirupakoshas*, libellus distichis 75 vocabula idem significantia sed forma paulisper discrepantia enumerans. Incipit

भेदपाद पायादो पिपुयत् पिपुय तथा ।
मातृष्वसा मातृ स्वसा कषाया कषिका कशा ॥
शम्बरं सम्बर प्रोक्त कुशलं कुषल विदु ।
पाशपो पासपो पि स्याद्दशिरो पि पमिशक ॥

Haec folia post annum 1810 exarata sunt. (Wilson 249[c])

450.

Foll 17[b]–19 *Idem libellus*, e superiore exemplari transscriptus. Vocabulorum index in foliis 29[b]–35[a] legitur. (Wilson 393[c])

451.

Foll 110–139 (linn 11) *Dhanvantariyo Nighantus*, materiae medicae glossarium. Incipit

नमामि धन्वन्तरिमादिदेवं सुरासुरै वन्दितपादपद्म ।
लोके जरारुग्भयमृत्युनाशं धातारमीशं विविधौषधीनां [१]

अनेकदेशान्तरभाषितेषु शब्देष्वथ प्राकृतसंस्कृतेषु ।
गूढेष्वगूढेषु च नास्ति यस्या द्रव्याभिधानेषु तथौषधेषु [२]
प्रयोजनं यस्य तु यावता स्यात्तावत्स गृह्णाति यथाम्बु कूपात् ।
तथा निघण्टुनिधेरनन्तागृह्णात्यहं (?)कथिदिहैकदेशं [३]
नामोक्तमेकस्य यदौषधस्य नामापरस्यापि तदेव चोक्तं ।
शास्त्रेषु लोकेषु च यत्प्रसिद्धं न गृह्यते सो पुनरुक्तदोषः [४]
तुल्याभिधानानि तु यानि शिष्टैर्द्रव्याणि योगेषु निवेशितानि ।
चर्याधिकारागमसंप्रदायैर्विभज्य[1] तद्वत्स च तानि युञ्ज्यात् [५]
किरातगोपादिकतापसाद्या वनेचरास्तत्कुशलास्तथान्ये ।
विदन्ति नानाविधभेषजानां प्रमाणवर्णाकृतिनामजाती: [६]
तेभ्यः सकाशादुपलभ्य वैद्यः[2] पश्चात्स्वशास्त्रेण विमृश्य बुद्ध्या
विकल्पयेद्द्रव्यरसप्रभावविपाकवीर्याणि तथा प्रयोगात् [७]
प्रायो जनाः सन्ति वनेचरास्ते गोपादयः प्राकृतनामतस्ताः ।
प्रयोजनार्था वचनप्रवृत्तिर्यस्मात्ततः प्राकृतमिष्टदोष(?) [८]
एकं तु नाम प्रथितं बहूनां नामानि चैकस्य तथा बहूनि ।
द्रव्यस्य जात्याकृतिवर्णवीर्यरसप्रभावादिगुणैर्भवन्ति [९]
नाम श्रुतं केनचिदेकमेव तेनैव जानाति स भेषजं तु ।
अन्यस्तदन्येन तु वेत्ति नाम्ना तदेव चान्यो ऽपरेण कश्चित् [१०]
बहून्यतः प्राकृतसंस्कृतानि नामानि विख्याप्य बहूनि पृष्ट्वा ।
दृष्ट्वा च संस्पृश्य च जातिलिङ्गैर्विद्याद्भिषग्भेषजमादरेण [११]
अनामविन्मोहमुपैति वैद्यो न वेत्ति पश्यन्नपि भेषजानि ।
क्रियाक्रमो भेषजमूल एव तद्भेषजं चापि निघण्टुमूलं [१२]
तस्मान्निघण्टुरित्येष नातिसंक्षिप्तविस्तरः ।
हिताय वैद्यपुत्राणां यथावत्सम्प्रकाश्यते [१३]
द्रव्यावलीनिविष्टानां द्रव्याणां नामनिर्णयं ।
लोकप्रसिद्धं वक्ष्यामि यथागमपरिक्रमं [१४]

Liber, jam a Kshirasvámine laudatus, in capita (varga) novem divisus est: Guduchyadivarga fol. 117^b, Satapushpádivarga fol. 120^a, Chandanádivarga fol. 123^b, Karaviradivarga fol. 126^b, Amradivarga fol. 130^a, Kánchanadivarga fol. 133^a, Misrakavarga fol. 134^a, ashtamo vargas fol. 134^b. Denique ea vocabula traduntur, quae aut unam rem indicant, aut duobus, tribus, pluribus significationibus diversis usurpantur.

Haec voluminis pars anno 1467 non satis accurate exarata est. (WALKER 181^e.)

452.

Foll. 75–92 (linn. 11.) *Sivakoshas*, glossarium homonymicum arborum et plantarum medicinalium, a *Sivadatta* Chaturbhujae filio, anno 1677 compositum. Incipit:

वन्दामहे स्मारतित (?) भवत्या[ ] कृपाकटाक्षं करुणापरायाः ।
यतो जगद्व्यस्तसमस्तवस्तु स्वहस्तविन्यस्तमिवावभाति ॥१॥

शब्दार्णवामरयोपालितसिंहमेदिनीविश्वान् ।
हारावलीहलायुधशाश्वतहेमत्रिकाण्डशेषाद्य ॥२॥
प्रीत्यै विविच्य भिषजां विविधौषधनामसंदिहानस्य ।
नानार्थौषधकोषो विरच्यते लिङ्गभेदेन ॥३॥

Auctor igitur ad opus conficiendum hos lexicographos et lexica adhibuit: Ajaya, Amara, Trikándasesha, Medini, Visva, Vopálitasinha, Sabdárnava, Sásvata, Halayudha, Háravali, Hemachandra. Liber distichis 541 constat. Vocabula secundum consonantes finales disposita sunt, ita ut v. c. voces *k* consonanti terminatae bisyllabae, trisyllabae, quadrisyllabae primo loco enumerentur, reliquae deinceps consonantes sequantur. Ordo alphabeticus literarum initialium in singulis classibus plerumque accurate observatus est.

In fine haec leguntur: नवग्रहातिथिप्रमे (navagrahatithipramite) हायने हालभूभुजः चक्रे चातुर्भुजिः कोषं शिवदत्तः शिवाभिधम् ॥५४१॥

Haec voluminis pars anno 1820 admodum negligenter exarata est. Disticha 66–92 omissa sunt. (WILSON 408^b.)

453.

Foll. 69–109. Lit. Bengal. *Sabdachandrika*, materiae medicae lexicon synonymicum, a *Chakrapanidatta* compositum. Incipit:

देवं प्रणम्य हेरम्बं वैद्यश्रीचक्रपाणिना ।
भेषज्यशब्दबोधाय क्रियते शब्दचन्द्रिका ॥
अमरादिप्रसिद्धानि यनि (yáni) नामानि तानि च ।
नानातन्त्रप्रयोगेभ्यः कथ्यन्ते पीथितानि च ॥

Auctor Amarae thesauro ita usus est, ut partes omnes eas, quae ad rem medicam faciunt, verbo tenus in librum suum reciperet, ipse vero synonyma aliunde petita adjungeret. Capita singula haec: Vrikshadivarga fol. 83^a, Svarnadivarga fol. 84^a, Ghritadivarga fol. 85^a, Bhumyadivarga fol. 87^a, Manushyavarga fol. 89^a, Sinhádivarga fol. 92^a, Madyadivarga fol. 93^b, Panchakashayadivarga fol. 94^b, Triphaladivarga fol. 96^a. Speciminis causa nonnulla initii disticha apposui, Amarae verba uncis includi jussi. Am. II, 4, 2:

[बोधिद्रुमश्चलदलः पिप्पलः कुञ्जराशनः ।
अश्वत्थो] देवभवनं देवात्मा हयमारणः ॥४॥
प्रीहारिर्नागबधुश्च शिरापत्त्रो महाद्रुमः ।
[कपित्थे स्युर्दधित्थग्राहिमन्मथाः] ॥५॥
हेमन्तनाथः सभयः सुफलः सुमनः फलः ।
[दन्तशठो] निरामालुर्लिङ्गको लिङ्गवर्धनः ॥६॥
[उदुम्बरे जन्तुफलो यज्ञाङ्गो हेमदुग्धक] ।
यज्ञसारो धर्मपत्त्रं पाणिभुक्कर्पटः पशुः ॥७॥

[1] Vibhavya [2] Vaidyah?

[कोविदारे चमरिकः कुद्दालो युगपत्रकः] ।
सत्कांचनारः कामालुर्हयवाहनमंकरः ॥ ६ ॥

Inde a folio 97. index rerum, quae hoc libro continentur, sequitur. Idem lexicon codice E. I. H. 987. continetur.

Apographon nostrum post annum 1820 e codice non accurato transscriptum est. Neque meliore codice Rádhákánta usus est, quo factum est, ut arborum et plantarum nomina nova omnino et inaudita (cf. supra, कामालु, निरामालु, पांशिभुज्, संभव) ex hoc lexico in Sabdakalpadrumam receperit. (Wilson 410b.)

454.

Lit. Bengal. Charta Ind. Foll 368. Long. 10½ Lat 7½. Linn 13–17.

Anekárthasangrahas, glossarium homonymicum, hoc seculo ineunte e variis lexicis congestum. Voces singulae secundum consonantes finales et syllabarum numerum eodem plane modo dispositae sunt atque in Medinikosha. Lexicographorum et lexicorum, quorum loci integri sub singulis vocibus excerpti et collecti sunt, nomina haec reperi: Ajayapála, Anekártha, Amara, Ekártha, Jaṭádhara, Trikándasesha, Dharani, Medinikara, Ratnamálá, Rudra, Visvaprakása, Ṣabdaratnávalí, Háravali, Hemachandra (nánártha). Neque tamen haec auctorum copia ultra folium 33 procedit, et in reliquo libro raro aliorum lexicographorum loci inveniuntur atque Medinikarae et Dharanis. Particulae in fine libri (inde a foll. 355b.) recensentur.

Medinikarae editionis Calcuttensis quum paginae et lineae citentur, liber utilissimus non ante annum 1807 compositus esse potest.

Codex post annum 1810 exaratus est. (Wilson 416)

455.

Lit. Devan. Charta Europ. Foll. 570. Long 17. Lat. 10½. Linearum numerus variat.

Continetur hoc codice *Ṣabdárthakalpatarus*, lexicon Sanscriticum a *Venkaṭa*, Venkaṭae filio, Súryanáráyanae nepote, intra annos puto 1806–1810 Madris compositum, et eodem modo digestum atque altera Hemachandrae pars. Incipit: श्रीविश्वेशो विश्वमयो विश्वातीतो निरामयः । व्योमातीतो निर्गुणो पि सृष्टिस्थित्यंतकृद्भवेत् ।

Auctor multis lexicis se usum esse profitetur: Sasvatamarakoshas cha tasya nánárthako 'pi cha ၊ visvo Visvaprakásas cha nighanṭur Viṣvamediní ॥ Nánárthаratnamálá cha *Paryáyárnava* eva cha ၊ *Sabdaṣabdárthamanjúshá Sabdalingárthachandriká* ॥ *Paryáyaratnamálá cha Sabdaratnam Vishámritam* ၊ Sarasvatívilásás cha vidvadbhih samudáhritáh ॥ In medio autem libro plerumque Amara solus atque parum accurate citatur. Nullius nunc emolumenti liber. Specimini haec sufficient, fol 188b:

वादि ताक्षरांतकांडे
२ सक्षरवर्गे
वादिप्रकरणं
व्यक्तिः । इकारांता स्त्रियां ॥ अमरः ॥ पृथक्स्वरूपे ॥
व्यक्तं । अदंतं त्रिषु ॥ नानार्थरत्नमाला ॥ स्पष्टे ॥ पुंसि । विदिते ॥
वस्तं । अदंतं क्लीबे ॥ अमरः ॥ गृहे ॥
वस्ता । ऋकारांतः पुंसि ॥ अमरः ॥ पितरि ॥

Prima pars vocabula क–ण, secunda त–य, tertia र–ह consonantibus terminata comprehendit. In fine primi et tertii libri haec de auctoris gente referuntur: इति श्रीमद्गुहेश्वरपदपद्माराधनसुधास्वादनपारीणेन । तत्कृपाकटाक्षलब्धसरससाहित्यांभगीनीवाकविताचातुरीधुरीणेन । उद्दारराज्यमान्ववायगुरुमल्लिकार्जुनभक्तिपरायणेन । वैश्यकुलपद्माकरविभाकरेण । मामिडिवंशपाथोराशिसुधाकरेण । व्यालकुलसगोत्रपवित्रेण । विद्वदनुग्रहपात्रेण । भद्रमांबासूर्यनारायणपौत्रेण । वेंकटवर्यतनूभवेन । विनयलक्ष्मीगर्भशुक्तिमुक्ताभवेन । वेंकटार्येण विरचिते etc.

Codex anno videtur 1812 exaratus esse. (Wilson 50)

456.

Lit. Bengal. Charta Ind. Foll. 369. Long. 16. Lat. 10. Linn. plerumque 35.

A. Foll 1–325. *Index alphabeticus* vocabulorum, quae in Unádikosha, Hemachandra (Abhidhánachintámani), Trikándasesha, Bhúriprayoga, Háravalí, Sabdaratnávalí, Dharani reperiuntur. Significationes quidem non additae sunt, sed numeri capita et disticha singulorum lexicorum indicantes. Accuratius tria tantum prima respiciuntur. Hemachandra, Trikáṇḍasesha et Háravalí ex editionibus Calcuttensibus citantur.

B. Foll. 326–369. *a*. Foll. 326–367. indicem alphabeticum vocabulorum in homonymica Bhúriprayogae et Jaṭádharae parte exstantium continent, ita tamen ut ea tantum recepta sint, quae his lexicis propria sunt. *b*. Foll. 363–369. Index vocabulorum in priore Bhúriprayogae parte enumeratorum.

Codex anno 1812 exaratus est. (Wilson 53.)

I ARS METRICA (CHHANDAS)

457.

Lit Devan Charta Europ Foll 43 Long $12\frac{1}{4}$ Lat 5 Linn 12–14

Chhandahsástram, doctrinae metricae compendium, *Pingalae* auctori attributum (B) Codicibus nostris ea tantum pars continetur, qua metra Prakritica enarrantur Incipit

मो विविहमत्तमासरपार पत्तो विमलमइ हेल ।
[यो विविधमात्रासागरपार प्राप्तो विमलमतिहेल ।]
पढम भासतरडो णाओ सो पिंगलो जअइ १॥
[प्रथम भाषातरडो नाग स पिंगलो जयति]

Liber in partes duas divisus est, atque priore *mátrávrittam* (fol 26ª), altera *varnavrittam* continentur, i e metra *syllabarum aut quantitate aut numero metienda*

In marginibus commentarius, *Pingalasaravikásiní* appellatus, a *Ravikara* Hariharae filio, compositus, adscriptus est

Codex post annum 1820 parum accurate exaratus est (MILL 53)

458.

Lit Bengal Charta Ind Foll 65 Long $15\frac{1}{2}$ Lat 3 Linn 4

Eadem *Pingalae* pars (A)

Locorum difficiliorum interpretatio in marginibus adscripta e Vamanae commentario excerpta est Pars prior in folio 35ᵇ finitur Folium ३९ desideratur

Codex post annum 1815 nitide exaratus est (MILL 15)

459.

Foll 35–67 Lit Bengal *Idem liber* (C)

De codicibus Berolinensibus cf Weber Catal p 367

Haec folia hoc seculo ineunte negligenter exarata sunt (MILL 8ᵇ)

460

Opuscula duo Lit Bengal Charta Ind Foll 67 Long $15\frac{1}{2}$ Lat $2\frac{3}{4}$ Linn 6

Foll 1–34 *Vamanácháryae* ad *Prákritapingalam* commentarius Incipit प्रणमति मागमि गिरिशं etc In fine libri auctor *Prákritachandriká*m, grammaticam a se scriptam laudat

Haec voluminis pars anno 1670 a Gávakachandra exarata est (MILL 8ª)

461.

Foll 40–59 (linn 19–21) *Pingalachhandogranthatíka*, commentarius ad Pingalae artem metricam Prakriticam, a *Chitrasena* compositus Incipit

सयलविवुहवद ज्योदिरूव च नील ।
कविपयपयरत्तो पालघोहाय भट्टो ।
कलितसयललोर पिंगलस्स प्पसिद्ध
रचइदि पदटीक लक्खण चित्तसेणो ॥१॥
सकलविवुधपद्य ज्योतिरूप च नत्वा ।
कविजनपदरत्नो पालनाधाय भट्ट ।
कलितसकललोक पिंगलस्य प्रसिद्ध
रचयति पदटीका लक्षण चित्रसेन ॥२॥

Primum regulas generales tradit et explicat, quae etiam in parte metra Sanskritica tractante reperiuntur, deinde eas exponit, quae ad linguam Prakriticam pertinent Commentarius et brevis et perspicuus est Kedarabhattae liber semel citatur

Haec voluminis pars anno 1688 Bhadranagarae a Kusalasagara exarata est, qui in fine haec adscripsit श्रीभद्रानगरे श्रीखरतरगछे वाचनाचार्यश्री६श्रीलावण्यरत्नगणीना शिष्य प०कुशलसागरेण etc (WALKER 205ᵈ)

462.

Foll 98–105 (linn 13) *Vrittaratnákaras*, metrorum oceanus, liber a *Kedara*, Pabbekae filio, compositus (A) Incipit

सुखसंतानसिद्ध्यर्थं नत्वा ब्रह्माच्युतार्चितं ।
गौरीविनायकोपेतं शंकरं लोकशंकरं ॥१॥
वेदार्थशैवशास्त्रज्ञ पव्वेकोऽभूद्विजोत्तम ।
तस्य पुत्रोऽस्ति केदार शिवपादार्चने रत ॥२॥
तेनेदं क्रियते छन्दो लक्ष्यलक्षणसंयुतं ।
वृत्तरत्नाकरं नाम बालानां सुखबुद्धये ॥३॥
पिंगलादिभिराचार्यैर्यदुक्तं लौकिकं द्विधा ।
मात्रावर्णविभेदेन छन्दस्तदिह कथ्यते ॥४॥
षडध्यायनिबद्धस्य छन्दसोऽस्य परिस्फुटं ।
प्रमाणमपि विज्ञेयं षट्त्रिंशदधिकं शतं ॥५॥

Auctor sex capitibus disticha 136 continentibus, metra in poematis postvedicis usurpata ita exponit, ut praecepta eodem, de quo singulis vicibus disseritur, metro composita sint Atque capite *primo* de artis metricae elementis agitur, *secundo* ea metra enumerantur, in quibus syllabarum quantitas, *tertio* in quibus syllabarum numerus norma est, *quarto*, in quibus distichi pars prima cum tertia secunda cum quarta congruit, *quinto*, in quibus distichi partes quatuor differunt Denique ut numerus stropharum, quae

longarum et brevium syllabarum combinatione quadam fieri possint, computetur, et quo ordo quem stropha aliqua in metrorum serie occupat, reperiatur etc sex definitiones (pratyaya) traduntur prastaras nashtam, uddishtam, ekadvyadilagakriya, sankhya, adhvayogas

Auctor ipse, et *Divákara* scholiasta in Mallinathae commentariis saepissime laudantur

Haec voluminis pars circiter annum 1770 exarata est (WALKER 179[c])

463.

Foll 123–131 (linn 10–12) *Kedarabhattae Vritta ratnakaras* (B)

De codice Havniensi cf Westergaard, p 15, de Berolinensibus Weber p 225

Haec folia anno 1741 a Prabhujika exarata sunt (WALKER 205[f])

464.

Foll 20–24 *Idem liber* (C)

Haec folia anno 1833 exarata sunt (WILSON 225[b])

465.

Foll 106–136 (linn 15–18) *Janardanavibudhae* ad *Vrittaratnakaram* commentarius, *Bhavarthadipika* appellatus Incipit

नत्वा विनायक देवमनत च गुरु तथा ।
प्रीत्यर्थं च कृष्णदेवस्य छन्दोवृत्ति करोम्यह ॥१॥

Ad singula metra exempla praebet, quas ipsius esse lucubratiunculas puto In numero eorum auctorum, quorum operibus Kedarabhatta usus esse dicitur, *Jayadevam* et *Ramaşarmanem* fuisse declarat

Haec voluminis pars circiter annum 1770 exarata est (WALKER 179[d])

466.

Lit Devan Charta Europ Foll 93 Long 11 Lat. 8½ Linn 20 Hic codex anno 1833 a Madhavarama negligenter exaratus est

Foll 1–18 *Bhaskarasarmanis*, Ayajibhattae filii, ad *Vrittaratnakaram* commentarius, *Setu* appellatus Incipit श्रीभास्कर नमस्कृत्य etc

Scholiasta Benaris oriundus erat, ubi etiam Purushottama proavus, Haribhatta avus, Ayájibhatta[1] pater ejus vixerunt Commentarium hunc anno 1676 composuit (WILSON 225[a])

467.

Foll 26–71 *Narayanae*, Rameşvarae filii, ad *Vritta ratnakaram* commentarius Incipit

नत्वा गणेश वाग्देवी पिगल मातर गुरु
अन्यान्यपि (anyan api) च भाष्यादिकर्तृश्छन्दोविशारदान १
श्रीभट्टरामेश्वरसूरिसूनुर्नारायण स्वामनुरूप्य बुद्धि
सक्षेपवृत्त्या विवृति सुवृत्तरत्नाकरे व्यक्ततया तनोति २

Auctor librum Benaris anno 1680 composuit Abavus ejus Naganabha (?) Angadeva proavus, Govinda avus fuit *Ramakutuhala*, carmen a patre scriptum, in medio libro citat Exempla metrorum partim ab auctore ipso composita, partim ex aliis carminibus excerpta sunt Brevitatis promisso non stetit (WILSON 225[c])

468.

Foll 83–110 (linn 5) Lit Bengal *Chhandomanjarí* florum metricorum fasciculus, artis metricae compendium, a *Gangadasa*, Gopaladasae medici et Santoshae filio, compositum (A) Incipit

देव प्रणम्य गोपाल वैद्यगोपालदासज ।
सन्तोषातनयश्छन्दो गङ्गादासस्तनोत्यद ॥
सन्ति यद्यपि भूयासश्छन्दोग्रन्था मनीषिणा ।
तथापि सारमाकृष्य नवकार्यो ममोद्यम ॥
इयमच्युतलीलाढ्या सद्वृत्ता जातिशालिनी ।
छन्दसा मञ्जरी कान्ता सभ्यकण्ठे लगिष्यति ॥

Auctor libellum in capita (stavaka) sex divisit Atque primo pedes metricos literis significandos, vocalium productionem, pausam tractat Laudat in hac parte comoediam a patre scriptam, *Párijátaharanam* appellatam, carmen suum, *Achyutacharitam* *Chhandogovindam* a Gangadása magistro compositum (सप च्छाकरछन्दोगोविंद मम गुरोर्गङ्गादासस्य), denique *Purushottamam*, magistrum alterum (*Svetamandarya* mukhyas tu नेच्छति मुनयो यति । इत्याह भट्ट सग्रथे गुरुम पुरुषोत्तम) Capitibus II–V res ita exponuntur, ut disticha singula metrum ipsum repraesentent, argumentum vero cum Krishnae et Radhae amoribus conjunctum sit Nonnunquam aliorum poetarum versus, velut Mághae et Bháravis, citantur Sexto denique capite orationis pedestris genera tria breviter proponuntur

गद्य पद्यमिति प्राहुर्वाङ्मय द्विविध बुधा ।
प्रागुक्तलक्षण पद्य गद्य सम्प्रति गद्यते ॥१॥

[1] Ita legendum esse non autem Ayaji ex auctoris epilogo intelligitur

अपादं पदसंतानं गद्यं तत्तु त्रिधा मतं ।
वृत्तकोत्कलिकाप्रायवृत्तगंधिप्रभेदतः ॥२॥
अकठोराक्षरं स्वल्पसमासं वृत्तकं मतं ।
तद्धि वैदर्भरीतिस्थं[1] गद्यं हृद्यतरं भवेत् ॥३॥
भवेदुत्कलिकाप्रायं समासाढ्यं दृढाक्षरं ।
वृत्तैकदेशसंबंधाद्वृत्तगंधि पुनः स्मृतं ॥४॥

वृत्तकं । यथा ॥ स हि त्रयाणामेव जगतां गतिः परमः पुरुषः पुरुषोत्तमो दृप्तदानवभरेण भंगुरांगामवनिमवलोक्य करुणार्द्रहृदयस्तस्या भारमवतारयितुं रामकृष्णस्वरूपेणांशतो यदुवंशेऽवततार यस्तु प्रसंगेनापि स्मृतो वा गृहीतनामा पुंसां संसारपारमवलोकयति ॥

उत्कलिकाप्रायं । यथा ॥ प्रणिपातप्रवण सप्रथमानाशेषसुरासुरादिवृंदसौंदर्यप्रकटकिरीटकोटिनिविष्टस्पष्टमणिमयूखच्छटाछुरितचरणनखचक्र विक्रमोद्दामवामपादांगुष्ठनखशिखरखंडितब्रह्मांडविवरनिःसरच्छरदमृतकरप्रकरभास्वरसुरवाहिनीप्रवाहपवित्रीकृतपिष्टपत्रितय कैटभारे क्रूरतरसंसारसागरनानाप्रकारावर्तैर्निवर्तमानविग्रहं मामनुगृहाण ॥

वृत्तगंधि । यथा ॥ जय जय जय जनार्दन सुकृतिमनस्तडागविकस्वरचरणपद्म पद्मपत्रनयन पद्मिनीविनोदराजहंसाभभास्वरयशःपटलपरिपूरितभुवनकुहर हरकमलासनादिवृंदारकवृंदवंदनीयपादारविंदद्वंद्व द्वंद्वनिर्मुक्तयोगींद्रहृदयमंदिराविष्कृतनिरंजनज्योतिःस्वरूप नीरदरूप विश्वरूप सनाथनाथ जगन्नाथ मामनवधिभवदुःखव्याकुलं रक्ष रक्ष रक्ष ॥

In marginibus scholia adscripta sunt.

Haec voluminis pars exeunte seculo superiore nitide exarata est. (WILSON 349[c])

469.

Foll. 72–93. A Foll 82–93 *Idem liber.* (B) B Foliis 72–81. scholia continentur Utraque pars e superiore exemplari transscripta est. (WILSON 225[d].)

470.

Foll 80–86 (linn 8) *Srutabodhas,* cognitio audiendo obtinenda, libellus *Kalidásae* cuidam tributus Auctor metra Sanskritica maxime usitata distichis 41. ita descripsit, ut, quo more Terentianus Maurus metra Latina exposuit, regulae ipsae metrorum specimina sint. Libellus, exilis et jejunus, et scholiastam (Harshakírtim), quodque compendiis contingere solet, editores plurimos invenit

Haec voluminis pars a Sadásiva, Pitámbarae filio, Prayágae in usum Vyájabhánujitis anno 1692 exarata est (WALKER 192[c].)

[1] Schol bahusamassaghatitam

K. ARS SYMPHONIACA (SANGITA)

471.

Lat Devan. Charta Ind. Foll 67. Long 12½. Lat 4½. Linn. 10.

Hoc codice *Sangítaratnákarae*, a *Sárngadeva*, Sothalae filio, Bháskarae nepote (?), scripti, libri I. II IV. continentur

A. Foll 30–50. I. *Svaragatádhyáya,* de sonis musicis. Prooemio auctor et majores suos (वंशः श्रीमत्काश्मीरसंभवः । वृषेर्वृषगणाज्जातः) et *Singhanadevam* regem celebrat, et satis multos artis musicae scriptores, partim fictos, partim veros enumerat. Horum in numero Abhinavaguptam[2], Kírtidharam, Kohalam, Somesvaram enodavi Finis hujus libri desideratur.

B. Foll 1–29. II. *Rágavivekádhyáya,* de modis musicis

C. Foll 51–67. IV *Prabandhádhyáya,* de compositionibus musicis.

Codex anno 1825 parum accurate exaratus est (MILL 49)

472.

Foliis 126–147. (linn. 8) *Şárngadevae Prabandhadhyáyas* continetur. Incipit रंजकः स्वरसंदर्भो (°sandarbho) गीतमित्यभिधीयते । गांधर्वं गानमित्यस्य भेदद्वयमुदीरितं ॥१॥ अनादिसंप्रदायं यद्गंधर्वैः संप्रयुज्यते । नियतं श्रेयसो हेतुस्तद्गांधर्वं जगुर्बुधाः ॥ यत्तु वाग्गेयकारेण (वाग्गेय°) रचितं लक्षणान्वितं । देशीरागादिषु प्रोक्तं तद्गानं जनरंजनं (°ranjanam) etc.

Haec voluminis pars post annum 1830 exarata est (MILL 47[c])

473.

Foll 30–43 *Táladhyáyae,* qui sextus est *Sangítaratnákarae* liber, de tactu musico agens, fragmentum

Haec folia post annum 1830 exarata sunt (MILL 48[c].)

474.

Opera duo Lit. Devan Charta Europ Foll 74 Long 11. Lat 9

Foll 1–47. (linn 21) *Nrittádhyáyas,* septimus *Sangítaratnákarae* liber, quo *Şárngadeva* artis orchesticae praecepta distichis 1676 tradidit. Initium conjecturis

[2] Hunc auctorem etiam in Nrittadhyáya laudat

meis emendatum apposui आङ्गिकं भुवनं यस्य वाचिकं सर्ववाङ्मयं । आहार्यं चन्द्रतारादि तं नुमः सात्त्विकं शिवं ॥१॥ शिवप्रसादसम्प्राप्तनिःसीमज्ञानसम्पदा । तन्यते शार्ङ्गदेवेन नर्तनं तापकर्तनं ॥२॥ नाट्यं नृत्यं तथा नृत्तं त्रेधा तदिति कीर्तितं । नाट्यवेदं ददौ पूर्वं भरताय चतुर्मुखः ॥३॥ ततश्च भरतः सार्धं गन्धर्वाप्सरसां गणैः । नाट्यं नृत्यं तथा नृत्तमग्रे शंभोः प्रयुक्तवान् ॥४॥ प्रयोगमुद्धतं स्मृत्वा स्वप्रयुक्तं ततो हरः । तण्डुना स्वगणाग्रण्या भरताय न्यदीदिशत् ॥५॥ लास्यमस्याग्रतः प्रीत्या पार्वत्या समदीदिशत् । बुद्ध्वाथ ताण्डवं तण्डोर्मर्त्येभ्यो मुनयोऽब्रुवन् ॥६॥ पार्वती त्वनुशास्ति स्म लास्यं बाणात्मजामुषां । तया द्वारवतीगोप्यस्ताभिः सौराष्ट्रयोषितः (सौराष्ट्रा° MS) ॥७॥ ताभिस्तु शिक्षिता नार्यो नानाजनपदास्पदा । एवं परम्पराप्राप्तमेतल्लोके प्रतिष्ठितं ॥८॥ ऋग्यजुःसामवेदेभ्यो वेदाच्चाथर्वणः क्रमात् । नाट्यं चाभिनयान्गीत (?) रसांस्तु गृह्य पद्मभूः ॥९॥ व्यरीरचच्छास्त्रमिदं धर्मकामार्थमोक्षदं । कीर्तिप्रगल्भसौभाग्यपरमानन्दकारणं ॥१०॥ दृष्टव्ये नाट्यनृत्ये ते पर्वकाले विशेषतः । नृत्यं त्वत्र नरेन्द्राणामभिषेकमहोत्सवे ॥१४॥ यात्रायां देवयात्रायां विवाहे प्रियसङ्गमे । नगराणामगाराणां प्रवेशे पुत्रजन्मनि ॥१५॥ ब्रह्मणोक्तः प्रयोक्तव्य मागत्य सर्वपर्वसु । नाट्यादित्रितयस्यातः प्रपञ्चं ब्रूमहे ॥१६॥

Auctor hoc libro non modo saltandi, sed etiam gesticulandi et artis scenicae cum saltatione conjunctae praecepta accurate exposuit

Haec voluminis pars circiter annum 1820 e codice mediocri transscripta est (WILSON 340^a)

475.

Foll 65–83 (linn 26) *Rágavibodhas*, modorum musicorum doctrina, libellus a *Soma*, Mudgalae filio compositus Incipit आर्यामनुसमानं प्रणम्यमानं धरासुरैः प्रवरैः । कृपावचया तमालं मुकुलमालवद् कलये ॥१॥ दक्षिणे लक्ष्मणो यस्य वामे च जनकात्मजा । पुरतो मारुतिर्यस्य तं वन्दे रघुनन्दनं ॥२॥ आर्यानन्दनिदानं गुरुं स्वराधारनिपयमहं । स्थानविशेषख्यातं गणपं तिर्मतिसिद्ध्यै वन्दे ॥३॥ हेतुर्मङ्गलवहतेर्विराजयति स्वयोगतो वीणा । जयति व्यापनशीला शब्दात्मब्रह्मशक्तिः सा ॥४॥ *Sakalakalopakhyakulah sankhyavan Menganathajane* । मुद्गलसूरेस्तनुजस्तनुधीरपि सोमनामाहं ॥५॥ रागविबोधं विदधे विरोधरोधाय लक्ष्यलक्षणयोः । भाषा वाचा किंचित्सारं सारं समुद्धृत्य ॥६॥ पद्याख्यार्याभास्या मम वाण्या जयति विपुलास्या स्पृक् । यदनुग्रहादभीष्टा सव या स्व सिद्धेयं ॥७॥ गीतं द्वेधा मार्गो देशी मार्गः स यो विरच्याद्यैः । अन्विष्टो भरताद्यैः शंभोरग्रे प्रयोक्तव्यं ॥८॥ देशे देशे रुच्या यज्जनहृद्रञ्जनं तु सा देशी । स तु लोकरुचिविकलितं प्रायो लक्ष्यात देशी तत् ॥९॥ अत्र श्रुतिस्वराद्या वीणाभेदा स्वमस्थ्यया मेलाः । रागास्तद्रूपाणि च पञ्च विवेकाः क्रमात्ज्ञेया ॥१०॥ पुरुषार्थमार्गसिद्धौ त्रिमेधं त्रिपुरपि विरचिहरिगिरिशान् । नादमुपासीत सुधीर्यदिमे गदितास्तदात्मानः ॥११॥ आमरयति विश्वयुच्चित्तं तद्देहयन्त्रिमाहति । स प्रेरयते दीप्या ब्रह्मग्रन्थिस्थितं मरुतं ॥१२॥ ऊर्ध्वं विचरन् क्रमतो नाभिहृदयकण्ठमूर्धवक्त्रेषु स । अतिसूक्ष्मादिकसंज्ञान्नादान्ननुते तं गानार्हो (°rhan) ॥१३॥ हृत्कण्ठमूर्धनादाः क्रमादमी मन्द्रमध्यतारास्या । द्विगुणा यथोत्तरं च श्रुतित्रास्वरता च वक्ष्येषा ॥१४॥ हृदूर्ध्वनाडिकास्थद्वाविंशत्यश्रुतिराजनाडीषु । तास्तः श्रुतिसंज्ञा स्युर्नादा परपरोच्चोच्चा ॥१५॥ एवं गले च शीर्षे ताभ्यः सप्त स्वरा श्रुतिभ्य स्युः । स्वरता तेषु निरुक्ता मनः स्वतो रञ्जयतीति ॥१६॥ षड्जर्षभगान्धारा मध्यमपञ्चमधैवतनिषादाः । इत्यभिधास्तेषां *sa ri ga ma pa dha nii* संज्ञान्या ॥१७॥

Libellus, *arya* metro scriptus, in capita quinque divisus est I *Srutisvarader vivekas*, de elementis musicae, distt 85, II *Vinabhidam vivekas*, de arte Vina canendi et de variis Vinarum generibus, distt 53, III *Melanam vivekas*, de scalarum variationibus, distt 61, IV *Ragavivekas*, de modis musicis, distt 50 Quinto denique cujus finis desideratur, *ragas* et *raginyas* enumerantur, et cantica quaedam[1], literis notata, traduntur

Sarngadeva a Soma semel bisve laudatur, cf II 43 नादोऽतिसूक्ष्मनामा नाभौ वदतेति शार्ङ्गदेवेन etc

Haec voluminis pars ineunte seculo superiore nitide exarata est (OUSELEY 65^b)

476

Foll 11–29 *Sangítadarpanae*, artis symphoniacae speculi, a *Damodara*, Lakshmidharae filio, compositi, libri I et II

I Foll 11–20^a *Svaragatadhyayas* Incipit प्रणम्य शिरसा देवौ पितामहमहेश्वरौ सङ्गीतशास्त्रसंक्षेपः सारतो य मयोच्यते ॥१॥ भरतादिमतं सर्वमालोड्याति प्रयत्नतः । श्रीमता *Hari bhattena* (= Damodarena) सज्जनानन्दहेतुना (sajjana°) ॥२॥ प्रचरद्रूपसङ्गीतसारोद्धारो विधीयते । गीतं वाद्यं नर्तनं च त्रयं सङ्गीतमुच्यते ॥३॥ मार्गदेशीविभागेन सङ्गीतं द्विविधं मतं । द्रुहिणेन यदन्विष्टं प्रयुक्तं भरतेन च ॥४॥ महादेवस्य पुरतस्तन्मार्गाख्यं विमुक्तिदं । etc

II Foll 20^a–29^a *Ragadhyayas* Finis desideratur Incipit यो य ध्वनिविशेषस्तु स्वरवर्ण[वि]भूषितः । रञ्जको जनचित्तानां स रागः कथि[तो] बुधैः ॥ (MILL 48^b)

477.

Foll 122–207 *post annum 1830 negligenter exarata* Lit Devan Charta Europ Linn 8

Foll 122–125 *Sangitadarpanae* liber tertius *Prakirnakadhyayas* appellatus Incipit अथ गीतोपयोगित्वादालप्तिर्गमकादयः । निरूप्यन्ते मया सम्यक् लक्ष्यदृष्ट्या तु तत्त्वतः ॥१॥ रागालपनमालप्तिः प्रकटीकरणं मतं । etc (MILL 47^b)

[1] His canticis verba अथ शङ्कराभरणं इति praemissa sunt

478.

Lit Devan Charta Europ Foll 43 Long $12\frac{1}{2}$ Lat $3\frac{1}{2}$ Linn 8

Foll 1–10 *Prabandhádhyayas*, quartus *Sangítadarpanae* liber Incipit स्वररागादिक सव (sarvam) गीयते करण यत । निरूपित प्रधानत्वादथ गीत निरूप्यते ॥

Totum volumen post annum 1830 parum accurate exaratum est (MILL 48[a])

479.

A Foll 148–153 *Vadyadhyayas*, de instrumentis musicis, quintus *Sangitadarpanae* liber

B Foll 154–185 *Taladhyayas*, liber sextus

C Foll 186–207 *Nrityadhyayas*, de arte orchestica, liber septimus

Damodara maximam partem Sarngadevae opus excerpsit, pauca ex aliis auctoribus et libris addidit, citantur enim praeter *Sangítaratnakaram* Anjaneya, Kallinatha, Chudamani Pratibhavilasa, Manidarpana, Ragarnava, Vinoda, Sivakinkara, Sangitarnava, Saroddhara, Haribhaṭṭa (MILL 47[d])

480.

Opera duo Lit Devan Foll 207 Long $12\frac{1}{2}$ Lat $3\frac{1}{2}$

Foll 1–121 Charta Ind Linn 6 *Sangitanarayanas*, artis symphoniacae compendium, *Narayanadevae* (Gajapativira), Padmanabhae filio, Kaviratna-*Purushottamamisrae* discipulo, auctori tributum Incipit मीलाद्रिकदरानदि मदरालयवदित etc

Liber in quatuor capita (parichheda) divisus est I *foll* 1–55 Sangitanirnayas, II foll 55^b–64^b Vadyanirnayas, III foll 64^b–116^a Nrityanirnayas, IV foll 116^a–121^b Suddhaprabandhodaharanam

Auctor recentior est quam *Damodara*, ejusque opus frequentissime laudat Praeterea hi auctores et libri citantur *Ramachandrodaya*, liber a Purushottama magistro compositus, Krishṇadatta fol 18^a, Kohala (et *Kohaliya liber*), Gitaprakasa, Chhandoratnakara, Naradasanhita sive Sanhita, Panchamasarasanhita 13^a 33^b, Mammaṭa, Sangitaratnamálae auctor, 13^a 20^a, Lakshmaṇabhaṭṭa Gitagovindaṭíkayam 27^a, Siromani 3^b 29^a, Sarvasarvasva 3^b, Sangitakaumudi sive Kaumudi 5^a 13^b 30^b 42^b, Sangitasara 14^a 19^b, Harinayaka 6^a 14^a 19^b etc Se ipsum *Alankarachandrikae libri auctorem esse profitetur*

Haec voluminis pars hoc seculo ineunte parum accurate exarata est (MILL 47[a])

481.

Foll 40–47 *Ragamala* a *Kshemakarna* pathaka, *Mahesae* filio anno 1570 composita Incipit वकुठब्रह्मभर्गामरसुरपतिभि पूजित पादपद्म etc Auctor varios modos musicos (raga et ragini) versibus enumerat, singulorumque speciem et pulchritudinem celebrat Nomina modorum ab iis nuncupationibus, quae aliunde innotuerunt saepe differunt In fine Kshemakarna Sathala (?) regis se antistitem fuisse declarat

Haec folia post annum 1810 parum accurate exarata sunt (WILSON 303^b)

482.

Foll 11–16 *Kshemakarnae Ragamala*

Haec folia ex apographo superiore circiter annum 1820 transscripta sunt (WILSON 301^b)

483.

Foll 22–61 (linn 5) Lit Bengal *Hastaratnavalí* liber a *Raghava* rege (Raya raghava) compositus Incipit चूडाचन्द्रमरीचिभिस्पृहमिवानम्र स्फुरद्भिभर्तो वक्त्राब्ज निहितैकवाहुलतिकामम तुषाराद्रिजा । वामार्द्ध परिरभ्य विभ्रदलसस्पष्टार्द्धमुग्धेक्षण प्रीतो डामरव रव विरचयन् स्मेरो हर पातु व ॥ श्रीराघव क्षितिपतिर्जयति द्विजन्मवशप्रसूतपरिभूतरविप्रताप । शुभ्राभ्रशङ्करनिरङ्कशशाङ्कशङ्खशङ्का भृजङ्गमति दिक्षु यशो यदीय ॥ यत्र श्रीश्च सरस्वती च [र]भसादन्योन्यनिर्म्मत्सर भूलोकभ्रमणाद्विरम्य परमानन्दान्विते दीव्यत । तन श्रीपु(yu)तरायराघवधराधीशेन या निर्म्ममे तामता कलयन्तु नाट्यरसिका श्रीहस्तरत्नावली ॥ Srihastamuktavalikrit प्रवन्धे भूयो यदुक्तान् विषयान् ववन्ध । श्रीराघवक्षो[f]णपतिस्तदेता श्रीहस्तरत्नावलीमातनोति ॥

Hoc libro auctor χειρονομιαν tractavit, sive artem manus concinno gestu motitandi, qualis aut in saltatione aut rebus scenicis adhibebatur Atque manuum gestus trifariam divisi erant Aut enim manus movebatur una (asamyuta), aut manus complodebantur (samyuta) Utrumque vero genus ad animi affectum quendam significandum inserviebat Paulo diversum *genus tertium, quum manuum gestus cum saltatione ad* motuum symmetriam augendam conjuncti essent, nullo tamen imitandi respectu habito (nrityahasta) हस्तेनैकेन कर्माणि येषा ते स्युरसयुता । येषा हस्तद्वयेनैव कर्माणि ते तु सयुता ॥ नृत्यमात्रस्थिता ये तु न किंचिद्वस्तुवाचका । अगहारेण सहिता नृत्यहस्तास्तु ते मता ॥ His praemissis auctor singulorum generum species enumerat Nomina collato Ṣárngadevae Nrittadhyaya emendata subdidi[1]

---

[1] Cf supra p 86[a]

I *Asamyuta* 1 Patakas, 2 Tripatakas, 3 Kartaryasyas (Kartarimukhas *S*), 4 Ardhachandrakas, 5 Hansasyas, 6 Kangulas (Kangulas *S*), 7 Ghonikas, 8 Mukulas, 9 Kadambas, 10 Padmakoshas, 11 Urnanabhas, 12 Alapadmakas[1], 13 Mushtikas, 14 Sikharas, 15 Kapitthas, 16 Tamrachudakas, 17 Ankusas, 18 Suchyasyas (Suchimukhas *S*), 19 Khatakasyas (Khatakamukhas *S*), 20 Aralas, 21 Suka tundas, 22 Sandansas, 23 Sarpasiras, 24 Hansapakshas, 25 Chaturas, 26 Mrigasirshakas, 27 Bhramaras, 28 Sinhasyas, 29 Krishnasaramukhas, 30 Tantrimukhas Sarngadeva vero quatuor tantum et viginti enumerat omissis *Ankusa, Kadamba, Krishnasarasya, Ghonika, Tantrimukha, Sinhasya*

II *Samyuta* 1 Gajadantas, 2 Makaras, 3 Dolas 4 Maralakas, 5 Kapotas (hae manus etiam *Kurma* appellantur), 6 Anjalis, 7 Pushpaputas, 8 Nishadhas, 9 Vardhamanas, 10 Karkatakas, 11 Svastikas, 12 Utsangakas, 13 Avahitthas, 14 Khatakavardhamanas *Maralaka* a Sarngadeva omittitur

III *Nrityahastau* 1 Kesabandhas, 2 Nitambas, 3 Pakshavanchitakas, 4 Latakaras, 5 Pakshapradyotas, 6 Karihastas, 7 Garudapakshas, 8 Uttanarechitas (Uttanavanchitas *S*), 9 Rechitas, 10 Ardha rechitas, 11 Udvrittas, 12 Latananas (?), 13 Svastikas, 14 Viprakirnas, 15 Dandapakshakas, 16 Chaturasras, 17 Mushtikasvastikas, 18 Aviddhavaktras, 19 Aralakhatakamukhas, 20 Vakshomandali (Uromandali *S*), 21 Urahparsvardhamandali, 22 Parsvamandali, 23 Urdhvamandali, 24 Pallavas, 25 Alapadmas, 26 Nalinipadmakoshas, 27 Sarngadeva praeterea has tradit *Ulvana, Talamukha, Lalita, Valita, Suchyasya*

Nominibus enumeratis, Raghava duas classes priores accuratius definit, tertiam in appendice se expositurum esse promittit अथ लक्षणमेतेषामुद्देशक्रमतो मया। कथ्यते यादृगभ्यगता भरतेन प्रकीर्तितं ॥ प्रसारितायाः सहिता भवन्त्यगुलयो यदि। कुंचितं किंचिदङ्गुष्ठ *Patakah* स्यात्तदा करः ॥१॥ पताके तु यदा हस्ते नामिता स्यादनामिका। *Tripatakah* कर प्रोक्तस्तदा जनमनोहरः ॥२॥ पताके स्यात्तर्जनी चेन्मध्यपृष्ठावलोकिनी। अनामिका नामिता च तदा स्यात् *Kartarimukhah* ॥३॥ तर्जन्यादिकनिष्ठांता यत्रागुल्यो नतिं गता। अंगुष्ठोऽपि नतः सो *'rdhachandrah* कोदण्डवत् ॥४॥ मध्यमातर्जनीपृष्ठा (लग्नास्त्रेतानिमस्थानास्तर्जन्यगुष्ठमध्यमा *S*) मिलिता हस्ततुण्डवत्। प्रसारिते च शेषे द्वे *Hansasyah* स्यात्तदा करः ॥५॥ Hoc loco scriba folia duo praeterit पुरतः प्रसारितास्तिस्रस्तया चोर्ध्वा कनीयसी। अंगुष्ठ कुंचितश्चेत्स्यात् *Hansapakshas* तदा करः ॥२४॥ कनीयसी भवेदूर्ध्वा तिस्रोऽगुल्यः प्रसारिताः। तासां मध्ये स्थितोऽगुष्ठस्तदा स्यात् *Chaturah* करः ॥२५॥ ऊर्ध्वे वृद्धाकनीयस्यौ तिस्रोऽन्या संयुता यदि। अगुल्यो *Mrigasirsho* ऽयं भरतस्य कनेमतः ॥२६॥ मध्यमागुष्ठसंयुक्तास्तिस्रोऽन्या विरलोर्ध्वगा। विद्वद्भिः कथ्यते हस्तो *Bhramaro* भ्रमराकृतिः ॥२७॥ वृद्धाकनिष्ठे विरले पुरोऽन्या पार्श्वसंयुता। उत्थिता शिरसा किंचित् *Sinhasyah* सिंहवक्त्रवत् ॥२८॥ मध्यमानामिकावृद्धा मयुता स्युः परस्परं। अन्ये द्वे अस्पन्दमोध्व *Krishnasaramukhas* तदा ॥२९॥ अनामिका मध्यमा च वक्रा तु यदि लविता (लघिता *Pur*)। तिस्रोऽन्या विरला शाखास्तदा *Tantrimukhah* करः ॥३०॥ अथ संयुतहस्तानां लक्षणं निरूप्यते ॥ सर्पशीर्षौ (Patako nimnamadhyo yah sa tu *Sarpasirah* karah *S*) यदा स्यातां कूर्पराकुंचितौ पुरः। विद्वद्भिरेव कथितौ *Gajadantas* तदा करः (स्कंधकूर्परयोर्मध्यमन्योन्यस्य यदा करौ। दधाते सर्पशिरसौ गजदंतस्तदोदितः *S*) ॥१॥ उपर्युपरि विन्यस्तौ पताको द्वावधोमुखौ। ऊर्ध्वांगुष्ठौ च *Makarah* कथितोऽयं तदा करः ॥२॥ पताकौ लविनौ स्यातामसौ (समौ *Pur*) प्रशिथिलीकृतौ। *Dolanama* भवेदेष करः कविभिरीरित ॥३॥ करयोरुभयोरेव विच्छिन्नतरशाखयोः। कपतेनैव कथितो *Maralo* नाम हस्तकः ॥४॥ अन्योन्यविहिताश्लेषौ मध्यच्छिद्रौ यदा करौ। *Kapotanama* हस्तोऽयं कथितो नाट्यकोविदैः ॥५॥ पताकाभ्यामुभाभ्यां चेत्संश्लेषः पार्श्वयोर्भवेत्। तले किंचित्कुंचितश्च तदा स्यात् *Anjalih* करः ॥६॥ करः सर्पशिरा यस्तु स्यादगुलिनिरंतरः। कनिष्ठा पार्श्वसलग्ना हस्त *Pushpaputo* मतः ॥७॥ द्वाभ्यां कराभ्यां विधृतौ कूर्परौ चेत्परस्परं। *Nishadho* नाम हस्तोऽयं तदा स्यात्कविसमतः ॥८॥ हस्तकौ मृगशीर्षौ द्वौ मिलितौ पुरतः स्थितौ। *Vardhamána* इति स्यातो हस्तो नाट्यविदा मतः ॥९॥ अन्योन्यांतरगामिन्यो यदि चांगुलयो मताः (?)। स भवेत् *Karkato* नाम लतानिर्मितसंश्रयः ॥१०॥ उत्तानौ वामपार्श्वस्थौ मणिबंधनिवेशितौ। अरालौ *Svastika*hastah कथितो हस्तकोविदैः ॥११॥ उच्छ्रितौ वा समुत्तानौ (समुत्थानौ *Pur*) वृद्धिभागावरालकौ। पुरतो दर्शितौ स्यातां *Utsangah* स्यात्तदा करः (अन्योन्यस्कंधदेशस्थावरालौ स्वस्तिकीकृतौ स्वसमुखौ च वितताबुत्सगो गीयते करः *S*) ॥१२॥ तिर्यक् चेदुत्थितशिखौ वक्षसि पुरतः स्थितौ। शुकतुंडौ तु हस्तौ द्वाव् *Avahitthah* करो मतः ॥१३॥ खटकामुखहस्तोऽन्यो मिलितः खटकामुखे। मतो नाट्यविदामेष *Khatakavardhamánakah* ॥१४॥[2] Inde a fol 26[b] eae res traduntur, quae manuum gestu mimice significandae erant Deinde (fol 30[b]) gestus ii describuntur, qui in singulis rebus imitandis adhibendi sunt

Major operis pars desideratur Desinit folium ultimum in disticho भ्रूभागापांगभंगाभ्यां स्मितेन रभसेन च हृदये हसपक्षौ तु विभ्रमे द्वावुदीरितौ ॥

Haec voluminis pars hoc seculo ineunte exarata est (Wilson 234[b])

[1] Hanc manum Sarngadeva *Alapallava* sive *Alapadma* appellat

[2] Textum collato Puránasarvasva et Sárngadeva emendavi.

L ARS POETICA ET RHETORICA (ALANKARA)

484

Lit Devan Charta Ind Foll 28 Long foll 1–19 14 Lat 7 Linn 8–15 Long foll 20–28 9½ Lat 6 Linn 12

A Foll 1–19 *Daṣarupakae*, a *Dhananjaya*, Vishṇus filio, compositi, caput *primum*, cum commentario *Dhanikae*, Vishṇus filio Initium, paulum emendatum, subjunxi नमस्तस्मै गणेशाय यत्कण्ठः पुष्करायते । मदाभोगघनध्वानो नीलकण्ठस्य ताण्डवे ॥१॥ दशरूपानुकारेण यस्य माद्यन्ति भावुकाः । नमः सर्वविदे तस्मै विष्णवे भरताय च ॥२॥ कस्यचिदेव कदाचिद्दयया विषयं सरस्वती विदुषः । घटयति कमपि तमन्यो व्रजति जनो येन वैदग्धीं ॥३॥ उद्धृत्योद्धृत्य सारं यमखिलनिगमान्नाट्यवेदं विरिञ्चिश्चक्रे यस्य प्रयोगं मुनिरपि भरतस्ताण्डवं नीलकण्ठः । शर्वाणी लास्यमस्य प्रतिपदमपरो लक्ष्म कः कर्तुमीष्टे नाट्यानां किं तु किंचित्प्रगुणरचनया लक्षणं संक्षिपामि ॥४॥ व्याकीर्णे मन्दबुद्धीनां जायते मतिविभ्रमः । तस्यार्थस्तत्पदैरेव संक्षिप्य क्रियतेऽञ्जसा ॥५॥ आनन्दनिःस्यन्दिषु रूपकेषु व्युत्पत्तिमात्रं फलमल्पबुद्धिः । योऽपीतिहासादिवदाह साधु तस्मै नमः स्वादुपराङ्मुखाय ॥६॥ अवस्थानुकृतिर्नाट्यं रूपं दृश्यतयोच्यते । रूपकं तत्समारोपाद्दशधैव रसाश्रयम् ॥७॥ नाटकं सप्रकरणं भाणः प्रहसनं डिमः । व्यायोगसमवाकारौ वीथ्यङ्केहामृगा इति ॥८॥

Hoc capite auctor de dramatum constitutione et variis animorum affectionibus, quae iisdem exprimuntur, distichis 67 disseruit Desinit in disticho इत्याद्यशेषमिह वस्तु विशेषजातं रामायणादि च विभाव्य *Vṛihatkathám* च । आसूत्रयेत्तदनुनेतृरसानुगुण्याच्चित्रां कथामुचितचारुवचःप्रपञ्चैः ॥

Commentarius incipit प्रणिपत्य शिवं सावमाचार्यं भरतं तथा । क्रियते दशरूपस्य व्याख्यानं धनिकेन वै ॥ In hac parte Ratnávalim, Mudrárakshasam, Veṇisanháram frequentissime Abhijnánaṣakuntalam, Uttararamacharitam, Chhalitarámam, Mahávíracharitam, Malatimadhavam, Malavikagnimitram, Mrichchhakaṭikam rarius laudat

Haec pars post annum 1820 exarata est

B Folia 20–28 Ejusdem commentarii fragmentum quo disticha 1–28 explicantur

Haec folia hoc seculo ineunte exarata sunt. (WILSON 335)

485

Lit Devan Charta Ind Foll 65 Long 11½ Lat 4½ Linn 6–14

Inest *Kávyádarṣas*, artis poeticae speculum, quem librum *Dandin* composuit, et in capita tria divisit (A) Initium, conjecturis meis paulum emendatum, subjunxi चतुर्मुखमुखाम्भोजवनहंसवधूर्मम । मानसे रमतां दीर्घं सर्वशुक्ला सरस्वती ॥१॥ पूर्वशास्त्राणि संहृत्य प्रयोगानुपलक्ष्य च । यथासामर्थ्यमस्माभिः क्रियते काव्यलक्षणं ॥२॥ इह शिष्टानुशिष्टानां शिष्टानामपि सर्वथा । वाचामेव प्रसादेन लोकयात्रा प्रवर्तते ॥३॥ इदमन्धं तमः कृत्स्नं जायेत भुवनत्रयं । यदि शब्दाह्वयं ज्योतिरासंसारं न दीप्यते ॥४॥ आदिराजयशोबिम्बमादर्शं प्राप्य वाङ्मयं । तेषामसंनिधानेऽपि न स्वयं पश्यन्न्यश्यति ॥५॥ गौर्गौः कामदुघा सम्यक्प्रयुक्ता स्मर्यते बुधैः । दुष्प्रयुक्ता पुनर्गोत्वं प्रयोक्तुः सैव शंसति ॥६॥ तदल्पमपि नोपेक्ष्यं काव्ये दुष्टं कथंचन । स्याद्वपुः सुन्दरमपि श्वित्रेणैकेन दुर्भगं ॥७॥ गुणदोषानशास्त्रज्ञः कथं विभजते जनः । किमन्धस्याधिकारोऽस्ति रूपभेदोपलब्धिषु ॥८॥ अतः प्रजानां व्युत्पत्तिमभिसंधाय सूरयः । वाचां विचित्रमार्गाणां निबबन्धुः क्रियाविधिं ॥९॥ तैः शरीरं च काव्यानामलंकाराश्च दर्शिताः । शरीरं तावदिष्टार्थव्यवच्छिन्ना पदावली ॥१०॥ पद्यं गद्यं च मिश्रं च तत्त्रिधैव व्यवस्थितं । पद्यं चतुष्पदी तच्च वृत्तं जातिरिति द्विधा ॥११॥ छन्दोविचित्या सकलस्तत्प्रपञ्चो निदर्शितः । सा विद्या नौस्तितीर्षूणां गभीरं काव्यसागरं ॥१२॥ मुक्तकं कुलकं कोषः[1] संघात[2] इति तादृशः । सर्गबन्धानुरूपत्वादनुक्तः पद्यविस्तरः ॥१३॥ सर्गबन्धो महाकाव्यमुच्यते तस्य लक्षणं । आशीर्नमस्क्रिया वस्तुनिर्देशो वापि तन्मुखं ॥१४॥ इतिहासकथोद्भूतमितरद्वा तदाश्रयं । चतुर्वर्गफलायत्तं चतुरोदात्तनायकं ॥१५॥ नगरार्णवशैलर्तुचन्द्रार्कोदयवर्णनैः । उद्यानसलिलक्रीडामधुपानरतोत्सवैः ॥१६॥ विप्रलम्भैर्विवाहैश्च कुमारोदयवर्णनैः । मन्त्रदूतप्रयाणाजिनायकाभ्युदयैरपि ॥१७॥ अलंकृतमसंक्षिप्तं रसभावनिरन्तरं । सर्गैरनतिविस्तीर्णैः श्रव्यवृत्तैः सुसंधिभिः ॥१८॥ सर्वत्र भिन्नसर्गान्तैरुपेतं लोकरञ्जनं । काव्यं कल्पान्तरस्थायि जायते सदलंकृति ॥१९॥ न्यूनमप्यत्र यैः कैश्चिदङ्गैः काव्यं न दुष्यति । यद्युपात्तेषु संपत्तिराराधयति तद्विदः ॥२०॥ गुणतः प्रागुपन्यस्य नायकं तेन विद्विषां । निराकरणमित्येष मार्गः प्रकृतिसुन्दरः ॥२१॥ वंशवीर्यश्रुतादीनि वर्णयित्वा रिपोरपि । तज्जयान्नायकोत्कर्षकथनं च धिनोति नः ॥२२॥ अपादः पदसंतानो गद्यमाख्यायिका कथा । इति तस्य प्रभेदौ द्वौ तयोराख्यायिका किल ॥२३॥ नायकेनैव वाच्यान्या नायकेनेतरेण वा । स्वगुणाविष्क्रियादोषो नात्र भूतार्थशंसिनः ॥२४॥ अपि त्वनियमो दृष्टस्तत्राप्यन्यैरुदीरणात् । अन्यो वक्ता स्वयं वेति कीदृग्वा भेदकारणं ॥२५॥ वक्त्रं चापरवक्त्रं च सोच्छ्वासत्वं च भेदकं । चिह्नमाख्यायिकायाश्चेत्प्रसङ्गेन कथास्वपि ॥२६॥ आर्यादिवत्प्रवेशः किं न वक्त्रापरवक्त्रयोः । भेदश्च दृष्टो लम्भादिरुच्छ्वासो वास्तु किं ततः ॥२७॥ तत्कथाख्यायिकेत्येका जातिः संज्ञाद्वयाङ्किता । अत्रैवान्तर्भविष्यन्ति शेषाश्चाख्यानजातयः ॥२८॥ कन्याहरणसंग्रामविप्रलम्भोदयादयः । सर्गबन्धसमा एव नैते वैशेषिका गुणाः ॥२९॥ कविभावकृतं चिह्नमन्यत्रापि न

---

[1] Schol *Kosho yathá Saptasatyádi*

[2] Scholiasta अन्यानपेक्ष एकश्लोकनिबन्धो मुक्तकं । अनेकपद्यैरेकक्रियान्वितैरेकवाक्यार्थकथनं कुलकं । तच्च क्रियाया आद्यन्तश्लोकावस्थितिभेदादाद्यकुलकमन्त्यकुलकमिति द्विधा । असंहतार्थानामेककर्तृकानेककवीनां वा निबन्धः कोषः । यथा सप्तशत्यादि । कल्पितकथ एकच्छन्दोनिर्व्यूढः संघातः । यथा मेघदूतादि ॥

तुष्यति । सुखमिष्टार्थससिद्धौ कि हि न स्यात्महात्मना ॥३०॥ मिश्राणि नाटकादीनि तेषामन्यत्र विस्तर । गद्यपद्यमयी काचि चम्पूरित्यभिधीयते ॥३१॥ तदेतद्वाङ्मय भूय सस्कृत प्राकृत तथा । अपभ्रशश्च मिश्र चेत्याहुरार्याश्चतुर्विध ॥३२॥ सस्कृत नाम दैवी वागन्वाख्याता महर्षिभि । तद्भवस्तत्समो देशीत्यनेक प्राकृत क्रम ॥३३॥ महाराष्ट्राश्रया भाषा प्रकृष्ट प्राकृत विदु । Sagarah suktiratnanam Setubandhádi yanmayam ॥३४॥ शौरसेनी च गौडी च Láṭi चान्या च तादृशी । याति प्राकृतमित्येव व्यवहारेषु सनिधि ॥३५॥ आभीरादिगिर काव्यष्वपभ्रश इति स्थिति । शास्त्रेषु सस्कृतादन्यदपभ्रशतयोदित ॥३६॥ सस्कृत सर्गबधादि प्राकृत स्कन्धकादि यत । ओसारादिरपभ्रशो नाटकादि तु मिश्रक ॥३७। कथा हि सर्वभाषाभि सस्कृतेन च बध्यते । भूतभाषामयीं त्वाहुरद्भुतार्थां Vrihatl atham ॥३८॥ लास्यच्छलितसपादि प्रेक्षार्थ मितरत्पुन । श्रव्यमेवति सैषापि द्वयी गतिरुदाहृता ॥३९॥ अस्त्यनेको गिरा मार्ग सूक्ष्मभेद परस्पर । तत्र चिदर्भगौडीयौ वर्ण्यते प्रस्फुटान्तर ॥४०॥

Primo libro styli poetici (marga) species duas, *Vaidarbhim* et *Gaudim*, distichis 106 adumbrat Des in fol 13[a] Liber secundus incipit काव्ये शोभाकरान् धर्माालकारान्प्रचक्षते । ते चाद्यापि विकल्पन्ते कस्तान्कार्त्स्न्येन वक्ष्यति ॥१॥ किंतु बीज विव(ka)स्थाना पूर्वाचार्यै प्रदर्शितम् । तदेव प्रतिसस्कर्तुमयमस्मत्परिश्रम ॥२॥ Hac parte de ornamentis orationis poeticae, sive tropis, figuris, similibus disputat Distt 370 Fol 36[b] Lib III incipit अव्यपेतव्यपेतात्मा व्यावृत्तिर्वर्णसहते । यमक यच्च पादानामादिमध्यान्तगोचरम् ॥१॥ Hujus libri distichis centum primis alliterationis (*yamaka*) genera exponit[1] Distichis 28 sequentibus aenigmatum species sedecim has breviter definit *samagata, vanchita, vyutkranta, pramushita samanarupa, parusha, sankhyatá, prakalpita antarita, nibhrita samanaṣabda sammudha, parihariki, ekachhanna, ubhayachhanna, sankírṇa* Denique distichis 129 (MS 118) –192 decem maculas, in poematis vitandas explicat अपार्थं व्यर्थमेकार्थं ससशयमपक्रम । शब्दहीन यतिभ्रष्ट भिन्नवृत्त विसधिक ॥ देशकालकलालोकन्यायागमविरोधि च । इति दोषा दशैवैते परिवर्ज्या मनीषिभि ॥ Omnia praecepta in singulis libris versuum ab auctore ipso, nisi fallor, scriptorum, exemplis probata sunt Qui versus quum rara in poematis Indicis simplicitate excellant, eos qui in libro I et priore lib II parte leguntur, subjeci

कोकिलालापवाचालो मामेति मलयानिल ।
उच्छलच्छीकराच्छाच्छनिर्झराम्भ कणोक्षित ॥ 1, 48
चदनप्रणयोद्गन्धिर्मदो मलयमारुत ।
स्पर्धते रुद्धमद्धैर्यो वररामामुखानिले ॥ 49
एष राजा यदा लक्ष्मी प्राप्तवान्ब्राह्मणप्रिय ।

तत प्रभृति धर्मस्य लोकेऽस्मिन्नुत्सवोऽभवत् ॥ 54
चद्रे शरन्निशोत्तसे कुदस्तबकविभ्रमे ।
इद्रनीलनिभ लक्ष्म सदधात्यलिन श्रिय ॥ 57
चारु चान्द्रमस भीरु पश्येद विम्बमपरे ।
मन्मनो मन्मथक्रान्त निर्दय हन्तुमुद्यत ॥ 58
मडलीकृत्य बर्हाणि कण्ठैर्मधुरगीतिभि ।
कलापिन प्रनृत्यति काले जीमूतमालिनि ॥ 71
अर्थिना कृपणा दृष्टिस्त्वन्मुखे पतिता सकृत् ।
तदवस्था पुनर्देव नान्यस्य मुखमीक्षते ॥ 78
अस्तमस्तकपर्यस्तसमस्तार्कांशुसस्तरा ।
पीनस्तनस्थिताताम्रकम्रवस्त्रेव वारुणी ॥ 83
पयोधरतटोत्सगलग्नसध्यातपाशुका ।
कस्य कामातुर चेतो वारुणी न करिष्यति ॥ 85
गृहाणि नाम तान्येव तपोराशिर्भवादृश ।
सभावयति यान्येव पावनै पादपाशुभि ॥ 87
अनयोरनवद्याङ्गि स्तनयोर्जृम्भमाणयो ।
अवकाशो न पर्याप्तस्तव बाहुलतान्तरे ॥ 88
देवधिष्ण्यमिवाराध्यमद्यप्रभृति नो गृह ।
युष्मत्पादरज पातधौतनि शेषकल्मष ॥ 91
अल्प निर्मितमाकाशमनालोच्यैव वेधसा ।
इदमेवविध भावि भवत्या स्तनजृम्भण ॥ 92
पद्मान्यर्कांशुनिष्ठ्यूता पीत्वा पावकविप्रुष ।
भूयो वमतीव मुखैरुद्गीर्णारुणरेणुभि ॥ 97
गुरुगर्भभरक्लान्ता स्तनंत्यो मेघपक्तय ।
अचलाधित्यकोत्सगमीमा समधिशेरते ॥ 98

Svabhávokti

तुडैराताम्रकुटिलै पक्षैर्हरितकोमलै ।
त्रिवर्णराजिभि कण्ठैरेते मञ्जुगिर शुका ॥ 2, 9
कलक्वणितगर्भेण कण्ठेनाघूर्णितेक्षण ।
पारावत परिभ्रम्य रिरसुश्चुम्बति प्रिया ॥ 10
बध्नन्नगेषु रोमाञ्च कुर्वन्मनसि निर्वृति ।
नेत्रे निमीलयन्नेष प्रियास्पर्श प्रवर्तते ॥ 11
कण्ठे काल कपालेन करस्थेनेन्दुशेखर ।
जटाभि स्निग्धताम्राभिराविरासीद्वृषध्वज ॥ 12

Upama

त्वदाननमधीराक्षमाविर्दशनदीधिति ।
भ्रमद्भृङ्गमिवालक्ष्य केसर भाति पकज ॥ 44
नलिन्या इव तन्वङ्ग्यास्तस्या पद्ममिवानन ।
मया मधुव्रतेनेव पाय पायमरम्यत ॥ 45
नैकोऽपि त्वादृशोऽद्यापि जायमानेषु राजसु ।
ननु द्वितीयो नास्त्येव पारिजातस्य पादप ॥ 47
दिवो जागर्ति रक्षायै पुलोमारिर्भुवो भवान् ।
असुरास्तेन हन्यन्ते सावलेपा नृपास्त्वया ॥ 49

[1] Ex hoc libro maxima pars eorum excerpta est quae W Yates in Essay on Sanscrit Alliteration As Res XX p 135 sqq de ea re protulit

Rúpaka.

ताम्रांगुलिदलश्रेणि नखदीधितिकेसरं ।
ध्रियते मूर्ध्नि भूपालैर्भवच्चरणपंकजं ॥ 68.
अकस्मादेव ते चंडि स्फुरिताधरपल्लवं ।
मुखं मुक्तारुचो धत्ते घर्माम्भःकणमंजरीः ॥ 70.
वल्गितभ्रु गलद्घर्मजलमालोहितेक्षणं ।
विवृणोति मदावस्थामिदं वदनपंकजं ॥ 72.
मदपाटलगंडेन रक्तनेत्रोत्पलेन ते ।
मुखेन मुग्धे कोऽप्येष जनो रागमयः कृतः ॥ 74.
मदरक्तकपोलेन मन्मथस्त्वन्मुखेंदुना ।
नर्तितभ्रूलतेनालं मर्दितुं भुवनत्रयं ॥ 79.
हरिपादः शिरोलग्नजह्नुकन्याजलांशुकः ।
जयत्यसुरनिःशंकसुरानंदोत्सवध्वजः ॥ 80.
न मीलयति पद्मानि न नभोऽप्यवगाहते ।
त्वन्मुखेंदुर्ममासूनां हरणायैव कल्पते ॥ 82.
गांभीर्येण समुद्रोऽसि गौरवेणासि पर्वतः ।
कामदत्वाच्च लोकानामसि त्वं कल्पपादपः ॥ 84.
अयमालोहितच्छायो मदेन मुखचंद्रमाः ।
संनद्धोदयरागस्य चंद्रस्य प्रतिगर्जति ॥ 88.
चंद्रमाः पीयते देवैर्मया त्वन्मुखचंद्रमाः ।
असमग्रो(?)ऽप्यसौ शश्वदयमापूर्णमंडलः ॥ 89.
नैतन्मुखमिदं पद्मं न नेत्रे भ्रमराविमौ ।
एतानि केसराण्येव नैता दंतार्चिषस्तव ॥ 93.

Dípaka.

पवनो दक्षिणः (दारुणः?) पर्णं जीर्णं हरति वीरुधां ।
स एवावनतांगीनां मानभंगाय कल्पते ॥ 97.
चरंति चतुरंभोधिवेलोद्यानेषु दंतिनः ।
चक्रवालाद्रिकुंजेषु कुंदभासो गुणाश्च ते ॥ 98.
श्यामलाः प्रावृषेण्याभिर्दिशो जीमूतपंक्तिभिः ।
भुवश्च सुकुमाराभिर्नवशाद्वलराजिभिः ॥ 99.
विष्णुना विक्रमस्थेन दानवानां विभूतयः ।
क्वापि नीताः कुतोऽप्यासमानीता दैवतर्द्धयः ॥ 100.
नृत्यंति निचुलोत्संगे गायंति च कलापिनः ।
बध्नंति च पयोदेषु दृशो हर्षाश्रुगर्भिणीः ॥ 102.
मंदो गंधवहः क्षारो (?) वह्निरिंदुश्च जायते ।
चर्चाचंदनपातश्च शस्त्रपातः प्रवासिनां ॥ 103.
जलं जलधरोद्गीर्णं कुलं गृहशिखंडिनां ।
चंचलं तडितां दाम बलं कुसुमधन्विनः ॥ 104.
त्वया नीलोत्पलं कर्णे स्मरेणास्त्रं शरासने ।
मयापि मरणे चेतस्त्रयमेतत्समं कृतं ॥ 105.
शुक्लः श्वेतार्चिषो वृद्ध्यै पक्षः पंचशरस्य सः ।
स च रागस्य रागोऽपि यूनां रत्युत्सवश्रियः ॥
अवलेपमनंगस्य वर्धयंति बलाहकाः ।
कर्शयंति तु घर्मस्य मारुतोद्धूतशीकराः ॥ 108.
हृत्साभोगमीशानां (!) गृह्णाति ज्योतिषां गणं ।
आदत्ते चाद्य मे प्राणानसौ जलधरावली ॥ 110.
द्वयगंधवहाश्रुंगाञ्जमालश्यामलत्विषः ।
दिवि भ्रमंति जीमूता भुवि चैते मतंगजाः ॥ 112.

Ávritti.

विकसंति कदंबानि स्फुरंति कुटजद्रुमाः ।
उन्मीलंति च कंदल्यो दलंति ककुभानि च ॥ 116.
उत्कंठयंति मेघानां माला वृंदं कलापिनां ।
यूनां चोत्कंठयत्यद्य मानसं मकरध्वजः ॥ 117.
जित्वा विश्वं भवानद्य विहरत्यवरोधनैः ।
विहरत्यप्सरोभिस्ते रिपुवर्गो दिवं गतः ॥ 118.

Ákshepa.

कुतः कुवलयं कर्णे करोषि कलभाषिणि ।
किमपांगमपर्याप्तमस्मिन्कर्मणि मन्यसे ॥ 122.
सत्यं ब्रवीमि न त्वं मां द्रष्टुं वल्लभ लप्स्यसे ।
अन्यचुंबनसंक्रांतलाक्षारक्तेन चक्षुषा ॥ 124.
तव तन्वंगि मिथ्यैव रूढमंगेषु मार्दवं ।
यदि सत्यं मृदून्येव किमकांडे रुजंति मां ॥ 126.
सुंदरी सा न वेत्येष विवेकः केन जायते ।
प्रभामात्रं हि तरलं दृश्यते तत्र नाश्रयः ॥ 129.
चक्षुषी तव रज्येते स्फुरत्यधरपल्लवः ।
भ्रुवौ च भुग्ने न तथाप्यदुष्टस्यास्ति मे भयं ॥ 131.
दूरे प्रियतमः सोऽयमागतो जलदागमः ।
दृष्टाश्च फुल्ला निचुला न मृता चास्मि किं न्विदं ॥ 134.
न चिरं मम तापाय तव यात्रा भविष्यति ।
यदि यास्यसि याहि त्वमलमाशंकयात्र ते ॥ 136.
धनं च बहु लभ्यं ते सुखं क्षेमं च वर्त्मनि ।
न च मे प्राणसंदेहस्तथापि प्रिय मा स्म गाः ॥ 137.
जीविताशा बलवती धनाशा दुर्बला मम ।
गच्छ वा तिष्ठ वा कांत स्वावस्था ते निवेदिता ॥ 140.
गच्छ गच्छसि चेत्कांत पंथानः संतु ते शिवाः ।
ममापि जन्म तत्रैव भूयाद्यत्र गतो भवान् ॥ 142.
यदि सत्यैव यात्रा ते काप्यन्या गृह्यतां त्वया ।
अहमद्यैव रुद्धास्मि रंध्रान्वेषणमृत्युना ॥ 144.
गंता चेद्गच्छ तूर्णं ते कर्णौ यांति पुरा रवाः ।
आर्तबंधुमुखोद्गीर्णाः प्रयाणपरिपंथिनः ॥ 146.
गच्छेति वक्तुमिच्छामि त्वत्प्रियं मत्प्रियैषिणी ।
निर्गच्छति मुखाद्वाणी मा गा इति करोमि किं ॥ 148.
क्षणदर्शनविघ्नाय पक्ष्मस्पंदाय कुप्यतः ।
प्रेम्णः प्रयाणं त्वं ब्रूहि मया तस्येष्टमिष्यते ॥ 150.
अहिष्ये विरहं नाथ देयमद्दृश्यांजनं मम ।
यदक्तनेत्रां कंदर्पः प्रहर्तुं मां न पश्यति ॥ 152.
मधुरेव प्रयासीति वाणी वल्लभ ते मुखात् ।
आयाताद्यापि त्वमेदानीं मंदप्रेम्णा ममास्ति किं ॥ 154.

नाघ्रात न कृत कर्णे स्त्रीभिर्मधुनि नार्पित ।
त्वद्दिषा दीर्घिकास्वेव विशीर्णं नीलमुत्पल ॥ 156
वर्षो न सभृत कश्चिन्न विद्या काचिदर्जिता ।
न तप सचित किचिच्च च चतुर वय ॥ 158
किमय शरदम्भोद कि वा हसकदम्बक ।
रुत नूपुरसवादि श्रूयते तन्न तोयद ॥ 160
अमृतात्मनि पद्मानां द्वेष्टरि स्निग्धतारके ।
मुखेन्दौ तव सत्यस्मिन्नपरेण किमिन्दुना ॥ 162
चित्रमाक्रान्तविश्वोऽपि विक्रमस्ते न शाम्यति ।
कदा वा दृश्यते तृप्तिरुद्दीर्णस्य हविर्भुज ॥ 164
न स्तूयसे नरेन्द्र त्व ददासीति कदाचन ।
स्वमेव मत्वा गृह्णन्ति यतस्त्वद्धनमर्थिन ॥ 166

Arthantaranyasa

भगवन्तौ जगन्नेत्रे सूर्याचन्द्रमसावपि ।
पश्य गच्छत एवास्त नियति केन लघ्यते ॥ 171
पयोमुच परीतापं हरन्त्येते शरीरिणा ।
न ह्यात्मलाभो महता परदु खोपशान्तये ॥ 172
उत्पादयति लोकस्य प्रीति मलयमारुत ।
ननु दाक्षिण्यसपन्न सर्वस्य भवति प्रिय ॥ 173
जगदाह्लादयत्येष मलिनोऽपि निशाकर ।
अनुगृह्णाति हि परान्सदोषोऽपि द्विजेश्वर ॥ 174
मधुपानकलात्कण्ठान्निर्गतोऽप्यलिना ध्वनि ।
कटुर्भवति कर्णस्य कामिना, पापमीदृश ॥ 175
अय मम दहत्यङ्गमम्भोजदलसस्तर ।
हुताशनप्रतिनिधेर्दाहात्मा ननु युज्यते ॥ 176
क्षिणोतु काम शीताशु कि वसन्तो दुनोति मा ।
मलिनाचरित कर्म सुरभेर्नन्वसाप्रत ॥ 177
कुमुदान्यपि दाहाय किमय कमलाकर ।
न हीन्दुगृह्येषूग्रेषु सूर्यगृह्यो मृदुर्भवेत् ॥ 178

Vyatireka

धैर्यमाहात्म्यलावण्यप्रमुखैस्त्वमुदन्वत ।
गुणैस्तुल्योऽसि भेदस्तु वपुषैवेदृशेन ते ॥ 180
अभिन्नवेलौ गम्भीरावम्बुराशिर्भवानपि ।
असावञ्जनसकाशस्त्व तु चामीकरद्युति ॥ 182
त्व समुद्रश्च दुर्वारौ महासत्त्वौ सतेजसौ ।
इयान्तु युवयोर्भेद स जडात्मा पटुर्भवान् ॥ 184
स्थितिमानपि धीरोऽपि रत्नानामाकरोऽपि सन् ।
तव कक्षां न यात्येव मलिनो मकरालय ॥ 186
वहन्नपि महीं कृत्स्ना सशैलद्वीपसागरा ।
भर्तृभावाद्भुजगानां शेषस्त्वत्तो निकृष्यते ॥ 187
त्वन्मुख कमल चेति द्वयोरप्यनयोर्भिदा ।
कमलं जलसरोहि त्वन्मुखं त्वदुपाश्रय ॥ 189
अभ्रूविलासमस्पृष्टमदराग मृगेक्षण ।
इद तु नयनद्वन्द्व तव त्वद्गुणभूषित ॥ 190
त्वन्मुख पुण्डरीक च फुल्ले सुरभिगन्धिनी ।
भ्रमद्भ्रमरमम्भोज लोलदृष्टि मुख तव ॥ 193
चन्द्रोऽयमम्बरोत्तसो हसोऽय तोयभूषण ।
नभो नक्षत्रमालीदमिदमुत्फुल्लकुमुद पय ॥ 194.
अरत्नालोकसहार्यमवार्यं सूर्यरश्मिभि ।
दृष्टिरोधकर यूना यौवनप्रभव तम ॥ 196, etc

In marginibus perbrevis commentarius, *Kavyadarsa marjana* dictus, adscriptus est, a *Harinatha*, Visvadharae filio, Kesavae et Bhanus fratre natu minore, compositus Incipit गिरीशद्वन्द्वदेहार्द्धं गिरीशत्वसमृद्धये । etc तात विश्व[श्व]र नत्वा ज्यायासङ्केशव गुरुम् । भानोरवरजेनाथ प्रक्रम क्रियते मया ॥ Idem Kanthabharanam librum peniculo se absterisisse profitetur (Kanthabharanamarjana), quo negotio eum melius perfunctum esse spero, quam in commentario nostro, quo non multam Dandinis verbis claritatem attulit Praeter *Alankaraşekharam*, Kávyaprakasam, Vamanam, etiam Bhamaham laudat, hujusque praecepta Dandinem secutum esse ad I, 15 declarat (भामहादिमतमाह)

Codex anno 1647 non satis accurate exaratus est (WILSON 336)

486

Lit Devan Charta Europ Foll 59 Long $11\frac{1}{2}$ Lat 9 Linn 19 20

Foll 1–24 *Kavyadarşas* liber (B)

I Margavibhavana, fol 4[b], II Arthalankaravibhávana, fol 17[a], III Dushkaradidarsana, fol 24[b]

Haec voluminis pars a Pítambarasarman post annum 1815 parum accurate exarata est (WILSON 333[a])

487

Foll 25–59 *Kavyalankaravrittis, Vamanae* de arte poetica aphorismi, cum commentario auctoris ipsius Incipit

प्रणम्य परम ज्योतिर्वामनेन कविप्रिया ।
काव्यालकारसूत्राणा स्वेषा वृत्तिर्विधीयते ॥

Kavyam grahyam alankárat ॥ काव्य खलु ग्राह्यमुपादेय भवत्यलकारात् ॥ काव्यशब्दो य गुणालंकारसस्कृतयो शब्दार्थयोर्वर्तते भक्त्या तु शब्दार्थमात्रे ॥ को सावलकार इत्यत आह ॥ *Saundaryam alankarah* ॥ etc

Opus in capita quinque (*adhikarana*) eaque in lectiones (adhyaya) divisa sunt

I, 3 adhy De poesis natura. Stylum (riti) post-

quam poesis esse animam constituit[1], in species tres dividit: *Vaidarbhí, Gaudí, Páncháli*[2], singulasque accuratius definit Lectione tertia poesis auxilia exponit[3]. Tum poemata oratione aut soluta, aut metris devincta scribi posse affirmat (काव्यं गद्यं च पद्यं च). Orationis solutae tria genera definit · *vrittagandhi, chúrnam, utkalikáprdyam.* Denique inter omnia opera poetica decem dramatum genera excellere ait: सदर्भेषु दशरूपकं श्रेयः। तद्धि चित्रं। चित्रपटवद्विशेषसाकल्यात्॥

II 2 adhy. Hoc capite vitia exponit, quibus opera poetica contaminentur. Eaque perperam adhibitis aut in vocabulis, aut vocabulorum significatione, aut sententiis, aut sententiarum tenore reperiuntur: 1. दुष्टं पदमसाधु॥ कष्टं ग्राम्यमप्रतीतमनर्थकं च॥ 2 अन्यनेयगूढार्थाश्लीलक्लिष्टानि च॥ 3 भिन्नवृत्तयतिभ्रष्टविसंधीनि वाक्यानि (scil दुष्टानि)॥ 4 व्यर्थैकार्थसंदिग्धायुक्तापक्रमलोकविद्याविरुद्धानि॥

III 3 adhy. De orationis poeticae coloribus (*guna*) Atque carminis pulchritudo sententiarum convenientia comparatur, non vero sermonis artibus externis Quas, si solae usurpentur, poematis tantum non poeticis nitorem quendam afferre posse ait. काव्यशोभायाः कर्तारो धर्मा गुणाः॥ ते चौज:प्रसादादयो, न यमकोपमादयः, कैवल्येन तेषामकाव्यशोभाकरत्वात्॥ Quae virtutes poesis pulchritudinem adaugeant, ea esse *ornamenta tad-* (i. e. *kávyaşobháyáh*) *atisayahetavas tv alankárá iti* Jam poesis colores singulos definit, eosque aut in verbis conspici ait, aut in rebus ipsis: A. *Sabdagunáh* ओज प्रसादश्लेषसमतासमाधिमाधुर्यसौकुमार्योदारतार्थव्यक्तिकांतयो बंधगुणाः॥ B. *Arthagunáh*=A: त एवार्थगुणाः॥

IV. 3 adhy De sermonis poetici ornamentis externis (*alankára*), quibus carminum venustas adaugetur, qualia artibus metricis, parabolis, tropis, similibus rebus constant A *Şabdálankára* a *yamaka*, b *anuprása*, quibus vocabulis syllabarum consonarum repetitio quaedam artificiosa et regulis restricta significatur B *Arthálankára upama*[4]. Postquam lectione secunda parabolarum naturam definivit, tertia auctor earum species exponit (*upamáprapancha*).

V 2 adhy. Hoc capite miscellanea praecepta quaedam tradit, partim metrica, partim syntactica, partim grammatica, eaque práyogika (πρακτικός) nomine comprehendit, quia ex usu communi hausta sunt, etiamsi quaedam theoriae repugnent · a *kávyasamaya*, regulae e communi poetarum usu deductae; b. *şabdasuddhi*, de sermonis puritate Hac parte Vámana de grammaticae partibus quibusdam disputat, quarum in usu poetae aequales a praeceptis grammaticorum antiquiorum discedebant.

His summa breviter enarrata est libri, subtilitate et perspicacitate, meo quidem judicio, inter omnia opera rhetorica praestantissimi. Exemplorum ad praecepta probanda adhibitorum partem ipse scripsit, partem ex aliis libris hausit, idque ipse in medio libro declarat · *एभिर्निदर्शनैः स्वीयैः परकीयैश्च पुष्कलैः। etc* Atque Dandinem in fontibus ejus fuisse, e versibus multis colligitur, qui e *Kávyádarşa* excerpti sunt Cf II, 2:

अभावहेतवः केचिद्व्याव्रियंते मनोरमा ॥ 2, 245
अनभ्यासेन विद्यानामसंसर्गेण धीमता।
अनिग्रहेण चाक्षाणां जायते व्यसनं नृणां॥ 2, 246
गतः कामकथोन्मादो गलितो यौवनज्वरः।
गतो मोहश्च्युता तृष्णा कृतं पुण्याश्रमे मनः॥ 2, 247
वनान्यमूनि न गृहाण्येता नद्यो न योषितः।
मृगा इमे न दायादास्तन्मे नंदति मानसं॥ 2, 248
अत्यंतमसदार्याणामनालोचितचेष्टितं।
अतस्तेषां विवर्धंते सततं सर्वसंपदः॥ 2, 249
उद्यानसहकाराणामनुद्भिन्ना न मंजरी।
देयः पथिकनारीणां सतिलः सलिलांजलिः॥ 2, 250

etc, quae disticha loco supra indicato in Kávyádarsa leguntur, nisi forte uterque exempla e communi libro quodam excerpserunt. Nominatim auctores et libros hos laudat *Námamalá* lexicon, I, 3, *Visákhila* (? I, 3 कला नृत्यगीतादिकाः। तासामभिधायकानि शास्त्राणि विशाखिलादिप्रणीतानि कलाशास्त्राणि), *Súdraka*, III, 2 शूद्रकादि sic प्रबंधेषु भूयानस्य [श्लेषस्य] प्रपंचः, *Hariprabodha*, IV, 1

Haec voluminis pars post annum 1815 e codice Bengalensi parum accurate transscripta est (WILSON 333[b])

488.

Lit. Bengal Charta Europ Foll 48 Long $12\frac{1}{2}$ Lat. 9 Linn 24

Vámanavrittiţiká, commentarius ad *Vámanae* Alankáravritti librum, a *Maheşvara* scriptus Incipit: प्रणम्य परमात्मानं जगज्जन्मादिकारणं। साधुवामनसूत्राणां व्याख्या मास्यायते मया॥ तत्र निगमनिरूढार्थयथार्थज्ञानसपन्नहृदयः परमकारुणिकः श्रीवामनाचार्यः सकलहृदयहृदयाह्लादकारककाव्यालङ्कारसूत्राणि प्रथमतो विधाय तत्वबुभुत्सुर्हृदितिनोधाय स्वयमेव तदर्थविवरणवृत्तिं चिकीर्षुः

---

[1] रीतिरात्मा काव्यस्य॥ विशिष्टपदरचना रीतिः॥ विशेषो गुणात्मा॥

[2] विदर्भादिषु दृष्टत्वात्तत्समाख्या॥ समग्रगुणा वैदर्भी॥

[3] *Loko vidyá prakirnam cha kávyangáni* ॥ शब्दस्मृत्यभिधानकोषछंदोविचितिकलाकामशास्त्रदंडनीतिपूर्वा विद्याः। लक्ष्यज्ञत्वमभियोगो वृद्धसेवावेक्षणं प्रतिभानमवधानं च काव्यांगानि॥ Alibi haec leguntur 'Nulla vox, nulla sententia, nulla doctrina nulla ars, quae non poeticae ministra, eheu gravissimum poetae officium'

[4] उपमानोपमेययोर्गुणलेशतः साम्यमुपमा॥

शिष्टाचार प्रमाणमिति व्यवस्थापयन् परमात्मप्रणामरूप मङ्गल शिष्यशिक्षार्थं शास्त्रादौ निबध्नाह प्रणम्येत्यादिना॥ Accuratam Vamanae expositionem in hoc libro frustra quaeras, tanto enim auctorem recentiorum systematum fuco Mahesvara obruit, ut illo saepe sit obscurior

Cap I fol 13^b, II fol 22^a, III fol 30^a, IV fol 48^a Capitis quinti commentarius desideratur

In folio 8^b haec subscriptio legitur इति श्रीमुकुन्दिमिश्रमहेश्वरकृतौ साहित्यमञ्जूषे etc

Codex post annum 1810 a Pitambarasarman satis accurate exaratus est (WILSON 345)

489.

Lit Devan Charta Ind Foll 151 Long 14 Lat $5\frac{1}{2}$ Linn 11

Sarasvatikanthabharanam, liber *Bhojadevae* regi tributus Incipit

ध्वनिर्वर्णा पद वाक्यमित्यास्पदचतुष्टयम
यस्या सूक्ष्मादिभेदेन वाग्देवीं तामुपास्महे १
निर्दोष गुणवत्काव्यमलकारैरलकृतम्
रसान्वित कवि कुर्वन् कीर्ति प्रीति च विदति २
दोषा पदाना वाक्याना वाक्यार्थाना च षोडश
हेया काव्ये कवीन्द्रैर्य तानेवादौ प्रचक्ष्महे ३

Liber in capita quinque divisus est

I *Doshagunavivechanam* Foll 1–19 1 doshas (16) fol 1^a–7^a 2 sabdagunas (24) fol 7^a–9^b 3 vakyarthagunas (24) fol 9^b–11^b 4 padadoshanam adoshatvam fol 11^b–14^a 5 vakyadoshanam adoshatvam fol 14^a–16^b 6 vakyarthadoshánám adoshatvam fol 16^b–19^b

II *Sabdalankara* Foll 20–53 Incipit शब्दाभ्यसङ्गाभिरलकारान्कवीश्वरा बाह्यानाभ्यन्तरान्बाह्याभ्यन्तरांश्चानुशासति १ ये व्युत्पत्त्यादिना शब्दमलकर्तुमिह क्षमा शब्दालकारसज्ञास्ते ज्ञेया जात्यादयो बुधै २ 1 jati inc in fol 20^a 2 gati fol 21^b 3 riti sive márga fol 22^a (वैदर्भी साथ पाचाली गौडीयावन्तिका तथा । लाटीया मागधी चेति षोढा रीतिर्निगद्यते ॥ antiquiores vero tres tantum species enumerant) 4 vritti fol 23^a (कैशिक्यारभटी चैव सात्वती भारती तथा । मध्यमारभटी चैव तथा मध्यमकैशिकी)[1] 5 chhaya fol 23^b 6 mudra fol 23^b 7 ukti fol 24^a 8 yukti fol 24^b 9 bhaniti fol 25^b 10 gumphana fol 26^a 11 sayya fol 26^b 12 pathiti fol 27^b 13 yamaka fol 29^a 14 slesha fol 32^b 15 anuprasa fol 34^a 16 chitra fol 42^a 17 vakovakya fol 48^a 18 prahelika fol 49^b 19 gudha fol 50^a 20 prasnottara fol 50^b 21 adhyeya fol 51^a 22 sravya fol 51^b 23 prekshya fol 52^a 24 abhineya fol 52^a

[1] Auctorem numeros 24 16 6 4 adamasse facile percip tur

III *Arthalankara* Foll 54–72 Incipit अलमर्थमलकर्तुं ये व्युत्पत्त्यादिवर्त्मना ज्ञेया जात्यादय प्राज्ञैस्ते ऽर्थालकारसज्ञया 1 jati fol 54^a 2 vibhavana fol 55^b 3 hetu fol 56^a 4 ahetu fol 58^a 5 sukshma fol 58^b 6 uttara fol 59^a 7 virodha fol 59^b. 8 sambhava fol 60^a 9 anyonya fol 61^a 10 parivritti fol 61^b 11 nidarsana fol 62^a 12 bheda fol 62^b 13 samahita fol 64^a 14 bhranti fol 64^b 15 vitarka fol 65^b 16 milita fol 66^a 17 smriti fol 67^a 18 bhava fol 67^a 19 pratyaksha fol 68^a 20 anumana fol 68^b 21 agama fol 69^a 22 upamana fol 69^b 23 arthapatti fol 70^b 24 abháva fol 71^b (प्रत्यक्षपूर्वाणि प्रमाणानि जैमिने)

IV *Ubhayalankriyá* Foll 73–107 Incipit शब्देभ्यो यस्त्विवार्थेभ्य उपमादि प्रतीयते विशिष्टोऽर्थ कवीना ता उभयालक्रिया प्रिया 1 upama fol 73^b 2 rupaka fol 77^a 3 samya fol 80^b 4 samsaya fol 84^a 5 apahnuti fol 84^b 6 samádhi fol 85^b 7 samasokti fol 86^b 8 utpreksha fol 88^a 9 aprastutastuti fol 89^b 10 tulyayogitá fol 90^a 11 lesa fol 90^b 12 sahokti fol 91^b 13 samuchchaya fol 92^b 14 sakshepa fol 94^b 15 arthantaranyasa fol 96^a 16 viseshokti fol 96^b 17 parikara (sive *parishkriti*) fol 97^b 18 dipaka fol 100^b 19 krama fol 102^a 20 paryaya fol 103^a 21 atisaya fol 104^a 22 slesha fol 104^b 23 bhavika fol 105^b 24 samsrishti fol 106^b

V *Rasavivechana* Foll 108–151 Incipit रसो ऽभिमानोऽहकार शृंगार इति गीयते यो ऽर्थस्तस्यान्वयात्काव्य कमनीयत्वमश्नुते Hoc capite auctor de his rebus disputavit भावो जन्मानुबन्धोऽथैनिष्पत्ति पुष्टिसकरौ । ह्रासाभासौ शम शेषो विशेष परिशेषवान् ॥ विप्रलम्भोऽथ सभोगस्तच्चेष्टास्तत्परीक्षय । निरुक्तय प्रकीर्णानि प्रेमाण प्रेमपुष्टय । नायिकानायकगुणा पाकाद्या प्रमक्तय ॥ नानालकारसमृष्टे प्रकाराश्च रसोक्तय । चतुर्विंशतिरित्युक्ता रसान्वयविभूतय ॥ Neque tamen, velut in libris reliquis, partes singulas accurate distinxit

Omnia praecepta variorum poetarum versibus probata sunt Atque fontes suos auctor ipse non indicavit nominatim enim praeter *Vanam*, Harshadevae tantum *Ratnavalim, Chhalitaramam* comoediam, Narayanae Venisamharam, Maghae Sisupalam laudavit Quum vero singula disticha accuratius inspexissem, horum poetarum operibus eum usum esse comperi[2] 1 *Adbhutapunya* (वायाते दयिते मरुस्थलभुवा = Sarngadhara 111, 3) 2 *Amaruka* 3 *Kalidasa* (Urvasi, Kumara, Megha Raghu, Sakuntala)[3] 4 *Krídachandra* (च्युतामिदोलखा = S 4, 10) 5 Chhinnama (कल्याते शमिततिविभ्रम = S 4 12)

[2] Major vero distichorum pars unde desumta s t hucusque me latet

[3] *Málavikágnimitrae* ne unum quidem distichon citat

6 *Dandin,* e cujus Kávyádarsa non modo regulas plurimas, sed etiam omnia fere exempla excerpsit 7 *Dhárakadamba* (चाले मालेयमुचैर् = S 134, 6) 8 *Nárayana* (Venisamhára) 9 *Nidrádaridra* (जाने कोपपराङ्मुखी = S 106, 7) 10 *Padárthadharmasangraha* (hujus libelli distichon primum laudatur) 11 *Bhatti* (Bhk) 12 *Bhadantajnánavarman* (कि जातोऽसि चतुष्पथे = S 58, 1) 13 *Bhartrimentha* (मधुरविकसितोत्पला = S 139, 5). 14 *Bhartrihari* 15 *Bhavabhuti* (Uttara, Mahávira, Málati) 16 *Bharavi* (Kiráta) 17 *Mahánataka* 18 *Mágha* (Sisupala) 19 *Rajasekhara* (Karpuramanjari, Prachandapándava, Viddhasálabhanjika) 20 *Lakshmídhara* (कपते कपयो भृश = S 137, 3) 21 *Vána* 22 *Vijjáka* (उचमस्य सकचग्रह = S 32 17 दृष्टि हे प्रतिवेशिनि = S 132, 9 विलासममृणोल्लसन् = S 36, 14) 23 *Vihlana* 24 E versibus in Sárngadharapaddhati *Bhojarájae* tributis duos in hoc libro reperi कियन्मात्र जल et यदेतच्चन्द्रान्तर्[1] *Munja* capitis primi disticho celebratur

सौजन्याम्बुनिधे सुधप्रिय गुणप्राकार धर्मद्रुम-
प्ररोह प्रतिपन्नवत्सल महात्यागिन्विवेकाश्रय ।
लक्ष्म्यावास मनस्विनीमनसिजव्यापारदीक्षागुरो
श्रीमन्मुञ्ज किमित्ययं जनमुपस्पृष्टु दृशा नार्हसि ॥

His igitur librum post decimum seculum compositum esse manifestum est

Codex anno 1821 satis accurate exaratus est (WILSON 246)

490.

Lit Devan Charta Ind Foll 106 Long 14 Lat $5\frac{1}{2}$ Linn 11

Ratnadarpanas, commentarius ad *Sarasvatíkanthábharanam,* a *Ratnesvara* (Rámasinhadeva?) scriptus Incipit

एकेन यस्य यमिनः प्रमदेव देह-
मर्धेन राजति पुमानिव चापरेण
तत्क्रमादथ च नः प्रमदा पुमान्वा
श्रेयांसि यच्छतु स स्मरशासनो वः १
श्रीरामसिंहदेवेन दोर्दण्डदलितद्विषा
क्रियते [ऽ]वनिभूपालकण्ठाभरणदर्पणः २

Codice nostro tria tantum capita prima continentur I fol 45[b], II fol 89[a], III fol 106[a] Auctor ipse commentarium ad Kavyaprakásam se scripsisse profitetur, fol 25[a]

Codex anno 1822 exaratus est (WILSON 164)

[1] Distichon लिम्पतीव तमोऽङ्गानि, quod in Mrichchhakatiká legitur a Sárngadhara Menthae et Vikramadityae tribuitur

491.

Opuscula tria Lit Devan Charta Ind Foll 75 Long foll 1–17. $13\frac{1}{2}$ reliquorum 12 Lat 5

Foll 1–17. Linn 11 *Sringaratilakam,* quo libello *Rudrabhatta* (Rudrata) τὸ πάθος ἐρωτικόν tractavit et exemplis suis illustravit Incipit शृङ्गारी गिरिजानने सकरुणो रत्या प्रवीरः स्मरे etc

Capite primo (distt 166) Rudra de *nayaka* et *nayika,* secundo (distt 114) de amantium variis animi affectionibus, tertio (distt 84) de πάθεσι in universum exponit

Auctor non modo a Mammata et Visvanátha, sed etiam a Sárngadhara laudatur In cujus anthologia quum novem disticha auctori nostro tributa sint, quinque in hoc libello reperi S 102, 12 = R 1, 95, 115, 2 = 1, 35, 123, 2 = 2, 106, 123, 7 = 1, 51, 131, 5 = 1, 29

Ejusdem opusculi apographon, anno 1584 non accurate exaratum, in codice E I H 290 exstat

Haec voluminis pars anno 1821 negligenter exarata est (WILSON 243[a])

492.

Foll 117–126 Linn 9 Continetur his foliis initium libri rhetorici cujusdam, nisi fallor, *Alankarakaustubhae,* a *Karnapura* scripti, cum commentario auctoris anonymi Textus incipit· ग्रन्थारम्भे स्वाभीष्टदेवतानामगुणकीर्तनात्मक मङ्गलमङ्गीकुर्वाणो ग्रन्थकारो ग्रन्थस्य निर्विघ्ना परिसमाप्तिमाशास्ते । स्वानन्दरसतृष्णा कृष्णचैतन्यविग्रहो जयति यापारमपि कृपया सुधया स्वपयावभूव भूमौ यः ॥१॥ स जयति येन प्रभवति सुदृशा etc Commentarius incipit अद्वैतप्रकटीकृतो नरहरिप्रेष्ठः स्वरूपप्रियो नित्यानन्दसख सनातनगति श्रीरूपकृत्केतन लक्ष्मीप्राणपतिर्गदाधररसोल्लासी जगन्नाथभृ साङ्गोपाङ्गसपार्षद स दयता देवः शचीनन्दनः ॥ अथ सोऽयं कविमुकुटमणि *Karnapurano* (l °na) स्वामी सकृत श्लोकाना (sva°) स्वयमेव टीकामाह ग्रन्थारम्भ इत्यादि

Haec folia exeunte seculo superiore nitide exarata sunt (WILSON 332[c])

493.

Lit Devan. Charta Ind Foll 184 Long 13 Lat $6\frac{1}{2}$ Linn 8–17

Alankarakaustubhas, a *Karnapura* compositus, cum commentario Liber in decem capita (*kirana*) divisus est Folia १–१३, quibus liber primus et initium secundi continebantur, interciderunt

II Sabdarthavrittinirupana, fol 26[a], III Dhvaninirnaya, fol 55[a], IV Gunibhutavyangyanirnaya, fol 61[a], V Rasabhavatadbhedanirupana, fol 116[a], VI Gunavivechana, fol 121[a], VII Sabdálankaranirnaya, fol 132[b],

VIII Arthálankáranirupaṇa fol 164ᵃ, IX Ritiniru pana, fol 166ᵇ, X Doshapradarṣana fol 184ᵃ

Liber Sáhityadarpaṇa recentior est Rájendralála mittra auctore (Chaitanyachandrodaya introd p vi) Karnapura anno 1524 natus est Quae disticha exempli causa addita sunt, eorum longe plurimis Krishṇae et Rádhae amores celebrantur Auctoris nomen hoc tantum disticho traditur, quod in fine libri legitur श्रीमत्कविकर्णपूरस्य चरणापनिशं भम निर्मितः कृपणकटाक्षो मालङ्कारकौस्तुभः ॥ Commentarium ab auctore ipso scriptum esse conjicio

Codex hoc seculo ineunte exaratus est (WILSON 61)

494

Lit Devan Charta Europ Foll 183 Long 12 Lat 9½ Linn 9–27

Alankárakaustubhas

Hic codex e superiore post annum 1814 transscriptus est (WILSON 411)

495

Lit Devan Charta Ind Foll 147 Long 12 Lat 4 Linn 10

A Foll 1–43 *Alankárasarvasvam* Incipit

नमस्कृत्य पराः वाचं देवीं त्रिविधविग्रहाम्
निजालंकारसूत्राणां वृत्त्या तात्पर्यमुच्यते ॥

Auctor cujus nomen codice nostro non proditur, rhetorices partem *ornamenta*[1] tractantem centum circiter aphorismis adumbravit, et commentario prolixo et abstruso necnon exemplis illustravit Auctores et libros rhetoricos hosce laudat Alankáramanjari, Udbhaṭa, Dhvanikara Bhaṭṭa, Bhaṭṭanáyaka, Bhámaha Rudraṭa, Vakroktijivitakara, Vamana, Vyaktivivekakára Se ipsum *Srikanthastavae* (Srikanṭhae *regionis* laudes), quod *Harshacharitae* carminis caput fuisse conjicio, et *Sáhityamimansae* auctorem profitetur Quos locos Mallinatha ex Alankarasarvasva excerpsit eos omnes in hoc libro reperi

In fine haec leguntur संपूर्णमिदमलंकारसर्वस्वमिति श्रेमः कृतिस्तत्रभवद्राजानकरुय्यकस्येति शिवं ॥ Numerum ९९ scriba errore praetermisit, sed nihil deest

B Foll 44–147 *Alankaravimarshini*, commentarius ad librum superiorem a Jayaratha (?), Sṛingarae filio scriptus Incipit निजगति परकीयाणां हि सूत्राणां तात्पर्यं

[1] शब्दार्थोभयालंकाराः । तत्र शब्दालंकारा यमकादयः । अर्थालंकारा उपमादयः । उभयालंकारा लाटानुप्रासादयः ॥

कपनोऽन्यपरो पि स्यादिति भावः तथा न केचिदपि परैरीदृशि सूत्राणि कृतानीत्यपि ध्वनितं तात्पर्यमिति संक्षिप्तार्थप्रकाशनमित्यर्थः etc

Codex hoc seculo ineunte exaratus est (WILSON 406)

496.

Lit Devan Charta Europ Foll 97 Long 13 Lat 9 Linn 27

A Foll 1–30 *Alankárasarvasvam*

B Foll 31–97 *Alankáravimarshini*

Hoc apographon e codice superiore post annum 1815 transscriptum est (WILSON 227)

497

Opera quinque Lit Devan Charta Ind Foll. 160 Long 11 Lat 5

Foll 1–61 Linn 14 *Kávyakalpalatávritti-parimalae* fragmentum Incipit श्रीशारदां हृदि ध्यात्वा विस्मात परिमलाख्यया । काव्यकल्पलतावृत्तेः किंचिद्दर्श्म विवेचन ॥१ वृत्तिकारः काव्यकल्पलतासूत्रे वृत्तिं कर्तुकामो वाङ्मयज्योतिर्विमर्शनपूर्वमभिधेयमाह ॥

Scholiasta, cujus nomen fragmento nostro non traditur, commentarium, quem *Amarachandra* Jaina, Jinadattae discipulus ad Kávyakalpalatae libri aphorismos composuit, satis copiose explanavit. Atque Amarachandra (cod E I H 848 Samvat 1475) ab his distichis incipit

विमृश्य वाङ्मयं ज्योतिरमरस्य यतीन्दुना ।
काव्यकल्पलतास्येयं कविशिक्षा प्रतन्यते ॥१॥
सारस्वतामृतमहार्णवपूर्णिमेन्दो-
मैत्वारिसिंहसुकवेः कवितारहस्यं ।
किंचिच्च तद्रचितमात्मकृतं च किंचि-
द्व्याख्यास्यते त्वरितकाव्यकृतेऽत्र सूत्रं ॥२॥

Aphorismorum vero auctor, sive ille *Arisinha*, sive Amarachandra ipse fuit, ab his verbis incipit

वाचं नत्वा महानन्दकरसत्काव्यसंपदे ।
कविशिक्षामिमां वच्मि काव्यकल्पलताह्वया ॥

Totum opus ab Amarachandra in quatuor libros (pratana) divisum est I *chhandahsiddhi* II *ṣabdasiddhi* III *ṣleshasiddhi* IV *arthasiddhi* Libri singuli in fasciculos distributi sunt I, 1 anushṭupsasana 2 chhandobhyasa, 3 samányasabda 4 vada 5 varnyasthiti II 1 rudhanamamála, 2 yaugikanamamala 3 misranámamala, 4 anuprasa, 5 lakshanikasabdasvarúpa III, 1 ṣleshavyutpadana, 2 sarvavarṇana, 3 uddishṭavarṇana, 4 adbhutavidhi 5

chitraprapancha IV, 1 alankara, 2 varna, 3 akára, 4 kriya, 5 prakirnaka, 6 sankhya, 7 samasya Quo argumento solo non poeticae principia, sed versuum faciendorum ἐγχειρίδιον hoc libro contineri, manifestum est

In volumine nostro commentarius ad librum primum continetur, quem scholiasta in sedecim paragraphos (pra stara) divisit Praeter libros notissimos, *Manikyasurim* Jainam, Haima-chhandaschudamanim librum, Hema chandrae Trisalakapurushacharitam laudat

Folia ३६–५२ *quibus prastarae septimi finis et undecimi initium continebantur*, deperdita sunt

Haec voluminis pars seculi septimi decimi ineuntis literatura nitidissime exarata est (WALKER 161ª)

498

Lit *Bengal* Charta Ind Foll *69* Long *16½* Lat *3½*

Foll 1–54 Linn 6 *Kavikalpalata*, versificationis compendium a *Devendra* (Devesvara) scriptum *Vagbhatta*, auctoris pater Málavae regis cujusdam a consiliis fuit Incipit

गङ्गावारिभिरुच्छ्रिता[ ] फणिफणोरुपल्लवास्तच्छिखा-
रत्नै कोरकिता शिताशुकलया स्मि(sme)रैकपुष्पश्रिय ।
आनन्दाश्रुपरिप्लुताश्रिद्रुतभुग्धूमैमिलद्दोहदा
नाल्प कल्पलता( )फल दधतु (dadatu) वोऽभीष्ट जटा धूर्जटे ।
मालवेन्द्रमहामात्यश्रीमद्वाग्भटनन्दन ।
देवेश्वर प्रतनुते कविकल्पलतामिमा । [२]
प्रतिभाभावितात्मान कवित्व के न कुर्वते ।
सन्त्यत्र कविताधानकुशला विरला पुन । [३]
यदन्ये(ny)र्वैर्त्ते न( ) सुखं तत सञ्चरतो मम ।
पदे पदे प्रस्खलत सन्त सन्तु विचारका । [४]
कविशिक्षाशत वीक्ष्य कवीन्द्रानुपजीव्य च ।
निबद्धेय मया धीरास्वरितश्लाकसिद्धये । [५]
भुवृत्तस्यस्तवका सदालिपरिशीलिता ।
कविकल्पलतास्येयममला परिशील्यता । [६]
शब्दश्लेषम(ka)र्याथोस्याश्चत्वार स्तवका इह ।
ते चतुःपञ्चषटसप्तकुसुमैरन्विता क्रमात् । [७]
तत्राद्ये(tatradye)स्तवक छन्दोभ्यास सामान्यशब्दक ।
वर्ण्यस्थितिरनुप्रास कुसुमानि यथाक्रमात । [८]

Liber in fasciculos et flores divisus est

I, 1 Generalia versuum faciendorum praecepta 2 Adjectivorum, in poematis usurpandorum, specimina proponuntur Deinde vocabula quae in lingua Prakritica mutationem non subeunt enumerantur 3 Incipit अथ यान्यानि कथ्यन्त तानि यानि कवीश्वरै । महाकाव्यप्रभृतिषु प्रबन्धेषु यवन्ति॥ De rebus, quae carmine celebrandae sunt 4 De artificiosi syllabarum in versibus repetitione *anuprasa* dicta Fol 11ᵇ II Ad formandis paronomasias (slesha) varia artificia traduntur Incipit उद्दिष्टवर्णेन वर्णं प्रकीर्णं सल्यया सह । रुद्रादिश्लेति पञ्चाह (panche ha) कुसुमानि यथाक्रम ॥[1] Fol 22ᵇ III Hoc capite orationis artificiosae specimina sex continentur Rajadarsanam Gangastutis Bhagavatpádábhashanam Brahmanabhashanam, Tada_adivarnanam, Vaditarjanam Fol 32ᵇ IV Incipit यथा पादोऽद्भुत चित्र सादृश्य रूपकादिक । समस्या पूरणोपाय समस्या च यथाक्रम ॥ Hoc capite varia sermonis artificia traduntur quale illud est ut voces quaedam non connexae in sententia conjungantur (arthotpada) ad versus partem partes desideratae suppleantur (samasyapurana) etc

Kavyakalpalatae imitatione hunc librum scriptum esse, mihi quidem persuasum est

In fine octavi floris qui invito auctore prosiluisse videtur haec leguntur इति श्रीमाघचैतन्यविरचितकविकल्पलतायामष्टम कुसुम ॥

Haec voluminis pars post annum 1810 exarata est Numeri ३७ et ३८ a scriba omissi sunt sed nihil deest (WILSON 173ª)

499

A Foll 34–77 Lit Bengal Linn 6 *Kavyachandrika* artis rhetoricae compendium a *Kavichandra* compositum *Incipit* कृष्णाङ्घ्रिपद्मममपद्मननस्य वन्द्य वन्देऽद्भुतेन्दुन स्वयृन्दकृताभिनन्द । आनन्दकन्ददममन्दमतेर्महेन्द्रमौनीन्द्रनीलमणिसान्द्र विभाविभाव्य ॥ उल्लसत्तिमिरपुञ्जभञ्जिका व्यञ्जिकार्थनिचयस्य रञ्जिका। काव्यगीष्पतिहृच्चिप्रचारिका रोचतेऽत्र कविचन्द्रचन्द्रिका॥ सन्तो भवन्त सतत भवन्तु कृतौ ममास्या कृपया सहाया । क्षुद्र सपक्षो लभते हि पक्षी गतोऽन्तरीक्ष फलमुच्चवृक्षात् ॥

In codice nostro capita (prakasa) octo prima super sunt I Kavyalakshana, fol 36ª II Sabdasakti fol 43ᵇ, III Rasanirupana, fol 45ᵇ, IV Bhavas, fol 54ᵇ, V Rasasya bhedas, fol 60ª, VI Rasábhasa *fol 62ª*, VII *Kavyabhedas fol 69ᵇ*, VIII *Pramana* nirupana, fol 77ᵇ

Auctores et libros rhetoricos Kavichandra hos laudat Kavikalpalata Kavyaprakasa, Dandin [Sahitya]darpanakara, *Dhananjaya* fol 45ª, Dhvanikara, Purushottama, Bharata, Rudrata, Vamana, Sarngadeva fol 47ª (शारङ्गव MS) Sarasvatikanthábharana Sed excepto capite octavo omnem libri materiam e Visvanathae opere desumsit Se ipsum horum carminum auctorem profitetur *Ratnavali* fol 60ᵇ, *Ramachandrachampu* fol 58ª 66ᵇ *Santichandrika*

[1] In eorum vocabulorum numero quibus *tres* significantur etiam *Kálidása* repertur

fol 59ª, *Staravali* fol 60ᵇ Idem *Saralaharim* et *Dhatuchandrikam* libros grammaticos suos citat Filios *Karivallabham* et *Karibhushanam* habuit, qui et ipsi versus confecerunt

Opus totum capitibus quindecim sedecimve constabat Namque in codice Colebr (E I H 413) post caput primum brevis de metris dissertatio inseritur Ex eodem codice subscriptionem quae in fine libri legitur, subjunxi

निद्याविशारदसुत· *Kavikarnapurasutas*

तस्मात्मजन भिषजा कविचन्द्रनाम्ना ।

कौशल्यया कलितदेहविनिर्मितेन

ग्रन्थ· कृत मितमतनिरमायि यत्ने· ॥

इति नैर्याकग्रामनिवासिन्नकुलाद्भवनैद्यश्रीकविचन्द्रविरचिताया काव्यचन्द्रिकाया षाडश प्रकाश ॥

B Foll 78–82 *Kavyachandrikae* a *Nyayavagisa* compositae caput unum Incipit

सगुणा सालङ्कारा रसभावा दोषपरिहारा ।

भगवत्युपभवशीला कविकृतलीला सरस्वती जयतु ।

विद्यानिधितनूजेन न्यायवागीशधीमता ।

गुणालङ्कार दोषास्या क्रियते काव्यचन्द्रिका ।

गुणालङ्कारसयुक्तौ शब्दार्थौ रसभावत ।

नित्यदोषविनिर्मुक्तौ काव्यमित्यभिधीयते ।

De codice Havniensi cf Westergaard, p 13

Haec voluminis pars post annum 1810 exarata est (WILSON 349ᵇ)

500.

Lat Devan Charta Ind Foll 89 Long 9½ Lat 4

Foll 1–75 Linn 11, 12 His foliis *Kavyaprakásas* continetur, liber rhetoricus a *Mammata* compositus In prooemio auctor poetarum horum mentionem facit Kalidása, *Dhavaka* quem Harsha rege usum esse patrono innuit, *Aditya Mayurasarman* In medio vero libro hos auctores laudat Abhinavagupta, Udbhata, Dhvanikrit, Bhattanáyaka, Rudrabhatta, Lollata, Vamana Sankuka

Ullása I fol 3ª, II fol 7ª, III fol 8ª, IV fol 19ᵇ, V fol 25ᵇ, VI fol 26ª, VII fol 45ª, VIII fol 48ª, IX fol 52ª, X fol 75ª

De codice Berolinensi cf Weber, p 227 Liber Calcuttae anno 1829 impressus est

Haec voluminis pars anno 1770 satis accurate exarata est (WILSON 512ª)

501.

Foll 111–116 Linn 10. *Kávyaprakásíyakárikávali*, regulae metricae 142, quae in Kávyaprakása libro traduntur, e majore opere excerptae Incipit दुर्वीदयत्ना गेन्नमुगेन्द्रस्य गुरो· पद । नत्वा ध्यातन्यते वृत्तिर्मिमटेन विपश्चिता ॥१॥

Haec folia anno 1770 (शाके भूपतिनन्दनेत्रनिकरैर्युक्ते) Gangadharapurae a Kaládhara exarata sunt (WILSON 332ᵇ)

502

Foll 25–168 Linn 12–16 *Kavyapradipas*, commentarius ad *Kavyaprakasam* a Govinda, Kesavae filio Ruchikarae poetae fratre ὁμο-πατρίῳ, compositus (A.) Incipit

सोनादेव्या· प्रथमतनय· केशवस्यात्मजन्मा

श्रीगोविन्दो रुचिरकरे प्रेमपात्र कनीयान् ।

श्रीमत्सारस्वतचरणयो सम्यगाराध्य भक्ति (विज्ञ marg)

नत्वा सारस्वतमपि मह काव्यतत्व व्यनक्ति ॥

Ullasa I fol 30ª, II fol 40ª, III fol 44ᵇ, IV fol 56ᵇ, V fol 69ᵇ, VI fol 70ᵇ, VII fol 113ª, VIII fol 119ᵇ, IX fol 129ª, X fol 168ª

Mammatae verba magnam partem in commentario repetita sunt, locorum Prakriticorum interpretatio desideratur

Folia 25–40 et 59–168 anno 1673 (प्रमाथिसवत्सरे) a Trivikramabhatta Sátha exarata, reliqua seculo superiore addita sunt (WALKER 222ᵇ)

503.

Lat Devan Charta Ind Foll 102 Long 16 Lat 5 Linn 10

Kavyapradipae pars, libros I–VI et libri septimi fragmentum continens (B)

Ullasa I fol 8ᵇ, II fol 24ª, III fol 27ª, IV fol 54ª, V fol 71ª, VI fol 72ª

Desinit in verbis एव दुराग्रहिशास्त्रविरोधो मुहनीय यथि मतमतीतिविरहो दूषकतावीजं ॥ ॥ सनयीकृत भेदतरेद च Kávyaprakása, p 95 = A fol 99ª

Codex seculo superiore exeunte exaratus est (WILSON 7)

504.

Lat Devan Charta Europ Foll 75 Long 11 Lat 9 Linn 23 24

Kavyapradipatika, auctoris anonymi ad *Kávyapradipam* commentarius Incipit प्रारिप्सितनेति कश्चित् प्रकरे संपारभे इति यस्य करिष्यमाणे इति अथ· पूर्वकालो ह प्रत्ययः विचार्य नादिमुग्न क्रियते इत्यादौ तपेत प्रतीत ।

Ullása VI. fol. 36[a]; VII fol. 54[b]; VIII. fol. 58[b]; IX. fol. 63[a]; X. fol. 75[b].

Codex post annum 1815 parum accurate exaratus est. (WILSON 226)

505.

Opuscula tria. Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 126 Long. 13. Lat. 5.

Foll. 1–110. Linn 9 *Kuvalayánandas*, liber ab *Apyadíkshita, Venkatae*, Vijayanagarae regis, jussu, nisi fallor, exeunte seculo sexto decimo, compositus Incipit: अमरीकबरीभारभ्रमरीमुखरीकृतं दूरीकरोतु दुरितं गौरीचरणपंकजं १ परस्परतपःसंपत्फलायितपरस्परौ प्रपंचमातापितरौ प्रांचौ जायापती स्तुमः २ etc. अलंकारेषु बालानामवगाहनसिद्धये ललितः क्रियते तेषां लक्ष्यलक्षणसंग्रहः ॥४॥

In conscribendo libro auctor antiquiore *Jayadevae* opere, *Chandráloka* appellato, usus est, quod et quinto prooemii disticho,

येषां चंद्रालोके दृश्यते लक्ष्यलक्षणश्लोकाः।
प्रायस्त एव तेषामितरेषां त्वभिनवा विरच्यंते ॥

et epilogo declarat:

अमुं कुवलयानन्दमकरोदप्पदीक्षितः।
नियोगाद्वेंकटपतेर्निरुपाधिकृपानिधेः ॥१॥
चंद्रालोके विजयते शारदागमसंभवः।
हृद्यः कुवलयानंदो यत्प्रसादादभूदयं ॥२॥

In fine haec subscriptio legitur: Iti srímadadvaitavidyácháryasrí-Bharadvája-kuladhikaustubha-*Srírangarájá*-dhvaríndra-*Varadasúnor* Apyadíkshitasya kritih Kuvalayándah samáptah.

Liber anno 1842 Poonae editus est.

Haec voluminis pars anno 1796 exarata est. (WILSON 332[a].)

506.

Foll. 49–74. Linn 20, 21. *Rasatarangini*, quo libro, capita octo (taranga) continente, *Bhánudattas*, Ganapatis (Ganesvara) filius, Vidarbhensis, de πάθεσι ποιητικοῖς accurate et dilucide exposuit. Incipit:

लक्ष्मीमालोक्य etc
भारत्याः शास्त्रकांतारधातायाः शैत्यकारिणी
क्रियते भानुना भूरिरसा रसतरंगिणी २
वाग्वीकमलिनी भानोरेषा रसतरंगिणी
हंसाः कृतधियस्तत्र युक्तमत्र प्रतीयतां ३

I. Stháyibhávanirúpanam, fol 51[a]; II. Vibhávanirúpanam, fol 52[b]; III. Anubhávanirúpanam, fol. 54[b]; IV. Sáttvikabhávanirúpanam, fol. 56[a]; V. Vyabhichárabhávanirúpanam, fol. 63[a]; VI Sringáranirúpanam, fol. 67[b]; VII. De reliquis affectibus, fol 71[a], VIII. Qui affectus alios affectus producant, quinam concordent, quive alii discordent, definitur.

Disticha, quae exempli causa proponuntur, plurima auctor ipse composuit Praeter Bharatae aphorismos, quos frequentissime citat, Kádambarím semel, semelque *Rasaratnadípiká* librum (cap. I) laudat, Ganapatis patris strophas nonnullas profert, ad *Rasamanjarím* lectores in cap. V. relegat.

Haec voluminis pars post annum 1810 satis accurate exarata est. (WILSON 340[b].)

507.

Opuscula varia. Lit. Devan Charta Ind Foll. 179 Long 10. Lat. 4.

Foll 1–16. Linn. 10. Continetur his foliis *Rasamanjarí* (saporis poetici surculus), libellus a *Bhánudatta* scriptus Incipit: आत्मीयं चरणं दधाति पुरतो निम्नोन्नतायां भुवि etc. विद्वत्कुलमनोभृंगरसव्यासंगहेतवे । एषा प्रकाश्यते श्रीमद्भानुना रसमंजरी ॥२॥ तत्र रसेषु शृंगारस्याऽभ्यर्हितत्वेन तदालम्बनविभावत्वेन नायिका तावन्निरूप्यते ॥

Hujus libelli parte majore auctor mulierum (fol. 1–12[a].), reliqua virorum, qui in τῷ ἐρωτικῷ πάθει primas partes agunt (náyiká, náyaka), species varias eorundemque animi motus et indicia definivit, et versibus suis illustravit. Cf Sáhityadarpana ९६–१२२ In fine haec leguntur:

तातो यस्य गणेश्वरः कविकुलालंकारचूडामणि-
र्देशो यस्य विदर्भभूः सुरसरित्कल्लोलकिर्मीरिता ।
पद्येन स्वकृतेन तेन कविना श्रीभानुना योजिता
वाग्देवीश्रुतिपारिजातकुसुमस्पर्धाकरी मंजरी ॥

De codicibus Berolinensibus cf. Weber Catal p 174.

Haec voluminis pars hoc seculo ineunte exarata est Folia ९–१०. interciderunt. (WILSON 493[a])

508.

Foll. 17–68. Linn. 8 *Rasamanjariprakásas*, commentarius ad Rasamanjarím a *Nágesa*, Sivabhattae filio, scriptus. Incipit:

सामिनीलोत्पलश्यामं वपुर्यस्य विभाति सः ॥
यामिनीदयितद्योतमानः सो स्तु शिवाय नः ॥१॥
नागेशभट्टनामा शिवभट्टसुधीसुतो मुदे विदुषां ।
रसमंजरीप्रकाशं रचयामि मितैर्वचोभिरर्थघनैः ॥२॥

Haec folia anno 1819 exarata sunt. (WILSON 493[b].)

509.

Foll. 202–211 Linn 15 *Vagbhatalankaras*, libellus rhetoricus a *Vagbhata* compositus Incipit श्रिय दिशतु वा देव । *sri-Nabheyajinah* सदा । मोक्षमार्गं सदा ब्रूते । यदागमपदावली ॥१॥ साधुशब्दार्थसंदर्भं । गुणालंकारभूषित । स्फुटरीतिरसोपेत । काव्य कुर्वीत कीर्तये ॥२॥ प्रतिभा कारण तस्य व्युत्पत्तिश्च विभूषण । भृशोत्पत्तिकृदभ्यास । इत्याद्यकविसंकथा ॥३॥ प्रसन्नपदनव्यार्थ । युक्त्युद्बोधविधायिनी( ) । स्फुरन्ती सत्कवेर्बुद्धि[ ] । प्रतिभा सर्वतोमुखी ॥४॥ शब्दधर्मार्थकामादिशास्त्रेष्वाम्नायपूर्विका । प्रतिपत्तिरसामान्या । व्युत्पत्तिरभिधीयते ॥५॥ अनारत गुरूपान्ते । य काव्ये रचनादर । तमभ्यास विदुस्तस्य । क्रम को ऽप्युपदिश्यते ॥६॥

Paricheda I distt 25 Caput hodegeticum II Incipit सस्कृत प्राकृत तस्यापभ्रंशो भूतभाषित । इति भाषाश्चतस्रो ऽपि । यांति काव्यस्य कायता ॥१॥ Distt 29 De vitiis poeticis III Incipit त्यागपायपि शब्दार्थौ । प्रशस्येते न धीर्धना । तानितरानीं यथायुक्ति । ब्रूमो ऽभिव्यक्तये गुणान् ॥१॥ औदार्यं समता कांति । रथव्यक्ति प्रसन्नता । समाधि[ ] श्लेष ओजो ऽथ माधुर्यं सुकुमारता ॥२॥ Distt 17 De dicendi stylis IV Incipit दोषैर्मुक्त गुणैर्युक्तमपि येनाङ्कित वच । स्त्रीरूपमिव नो भाति त ब्रुवे ऽलंक्रियाचय ॥१॥ D stt 153 De sermonis poetici ornamentis V Incipit साधुपाके ऽप्यनास्वाद्य भोज्य निलवण यथा । तथैव नीरस काव्यमिति ब्रूमो रसानिह ॥१॥ Distt 32 De novem animi affectibus, sive —άθεσι, quibus poemata *sapore* quodam peculiari imbuuntur

Quibus distichis auctor ad praecepta illustranda utitur, eorum magno numero numina Jainica celebrantur Sub rege *Jayasinha* quodam eum vixisse, his versibus apparet

IV, 45 जगदात्मकीर्तिशुभ्र जनय दुद्दामधामदो परिघ ।
जयति प्रतापपूषा जयसिंह क्ष्माभृदधिनाथ ॥

IV, 85 अम्बन्नु ते ऽरुपगुणाञ्जयसिंहदेव
पृथ्वीपतेर्मृगपतेश्च समानभाव ।
किन्त्वेकत प्रतिभटा समर विहाय
सद्यो विशति वनमन्यमशङ्कमाना ॥

Etiam hoc distichon subjungendum putavi, IV, 81

इद्र स एष यदि किं न सहस्रमक्ष्णा
लक्ष्मीपतिर्यदि कथ न चतुर्भुजो ऽसौ ।
सामर्दनश्चमपुरादुरतामथ
sri-Karnaderantipasunur ayam ranagre ॥

Haec folia seculo septimo decimo medio exarata sunt. (WALKER 205[1])

510.

Lit Bengal Charta Ind Foll 97 Long 16 Lat $5\frac{1}{2}$ Linn 10

Continetur hoc codice *Sahityadarpanam*, a *Visvanatha kaviraja* scriptum Auctoris pater *Chandrasekhara* fuit, qui, Narayanae pronepos Bhanudevae regis a consiliis videtur fuisse Libri ejus *Pushpamálá* et *Bhasharnava* (भाषार्णवानि मम तातपादाना भाषार्णवे) laudantur Opera a se composita Visvanatha haec citat Kuvalayasvacharita (cf p 208 ed Roer) Raghavavilasa Prasastiratnavali (shodasabhashamayi) carmina, comoedias vero Chandrakala et Prabhavatiparinaya Chandidasa, cognatus et aequalis ejus, commentarium ad Kavyaprakasam scripsit

Editiones exstant princeps Calcuttae anno 1828 et altera ibidem a Roer anno 1856 edita Versionis Anglicae praestantissimae partem Jacobo Ballantyne debemus

Codex hoc seculo ineunte nitide exaratus est. (WILSON 6)

511.

Lit Bengal Charta Ind Foll 212 Long $16\frac{1}{2}$ Lat $3\frac{1}{2}$ Linn foll 1–62 7 reliquorum 6

Ramacharanae (Ramacharanatarkavagisabhattacharya) ad Sahityadarpanam commentarius Incipit वाणी श्रीसरसगीतगुणप्रवाह etc ॥ श्रीविश्वनाथकविराजकति(कृति)प्रणीत साहित्यदर्पणमतिस्थगितप्रमेय । श्रीमद्विभाय चरण शरण गुरूणा यत्नेन रामचरणो विवृणोति विप्र ॥

Lib I fol 11^b, II fol 27^b, III fol 58^a IV fol 78^a, V fol 87^b, VI fol 110^a, VII fol 141^b VIII fol 148^b IX fol 150^b

Exempla ad praecepta demonstranda scholiasta passim affert, nonnulla e *Ramavilasa* carmine suo hausta esse professus

Codex post annum 1810 exaratus est Folia tria quatuorve ultima desiderantur Procedit textus usque ad karikam 750 (WILSON 5)

512.

Lit Bengal Charta Ind Foll 41 Long 19 Lat $3\frac{1}{2}$ Linn 8

Insunt ejusdem commentarii libri I–III

Lib I fol 7^a, II fol 18^b, III fol 41^b

Codex hoc seculo ineunte exaratus est (WILSON 48)

513.

Foll 55–69 Lit Bengal Linn 8

Ramacharanae commentarius ad Sahityadarpanae librum sextum quo artis dramaticae praecepta traduntur

Haec folia post annum 1810 exarata sunt (WILSON 173^b)

514.

Foll 75–86 Lat Devan Linn 11. *Vidagdhamukhamandanam* (sollertium hominum oris ornamentum), opusculum a *Dharmadasa* scriptum (A) Incipit·

सिद्धौषधानि भवदु:खमहागदाना ।
पुण्यात्मना परमकर्णरसायनानि ।
प्रक्षालनैकसलिलानि मनोमलाना
सौद्धोदने प्रवचनानि चिर जयति ॥१॥

Libellus, in quatuor sectiones (parichheda) divisus, varii generis aenigmata et griphos, eorumque definitiones et nomina proponit Editus est in Haeberlini Anthologia, p 269 sqq Auctor, quum ab Ujjvaladatta laudetur, ante seculum quartum decimum vixit

Haec voluminis pars post annum 1810 exarata est (WILSON 303[d])

515.

Opuscula tria Lat Devan Charta Europ Foll 33 Long 13 Lat 9 Linn 27

Foll 1–10 *Vidagdhamukhamandanam* (C)

Haec pars e codice A circiter annum 1820 transscripta est (WILSON 301[a])

516.

Foll 132–150 Lat Bengal *Vidagdhamukhamandanam* (B)

Haec folia post annum 1810 exarata sunt (WILSON 39[c])

517.

Lat Devan Charta Ind Foll 227 Long 13½ Lat 5 Linn 9

Foll 1–190 *Bhaskara-Nrisinhae*, Sarvesvarae discipuli, ad *Vatsyayanae Kamasutra* commentarius, *Vrajalalae* reguli jussu anno 1788 Varanasiae scriptus Incipit दुदि. मोहदगडस्थलयुगविगलद्भूरिदानाबुधारामाधुर्यास्वादमत्तभ्रमर etc. ॥

श्रीसर्वेश्वरशास्त्रिमद्गुरुमहाकारुण्यसाहाय्यत·
श्रीरानव्रजलालविद्वदधिराट्संप्रेरणादीक्षणात्
श्रीकाश्या नरसिंहशास्त्रिकविना कदर्पचूडामणे·
श्रीवात्स्यायनसूत्रवृत्तिरखिला प्रौढप्रिया लिख्यते ७

Vatsyayanae libri, quo ars amandi non leviter neque ambigue traditur, sed ut virum sapientem Indicum vel in rebus foedissimis et spurcissimis decet, ad leges et normam revocatur, initium, e cod E I H 396 collato commentario nostro, infra subjunxi Quo non modo argumentum et stylus operis adumbrabitur, sed etiam nomina virorum sanctorum quorundam, qui in eodem studio elaboraverunt, ab oblivione vindicabuntur Hae igitur tres primae illius paragraphi

नमो धर्मार्थकामेभ्यस्तत्कामेभ्यो नमो नम· ।
त्रिर्नमो मुक्तिकामेभ्योऽकामेभ्यस्त्वमित नम ॥

प्रजापतिर्हि प्रजा· सृष्ट्वा तासा स्थितिनिबधन त्रिवर्गस्य शासनमध्यायाना शतसहस्रेणाग्रे प्रोवाच । तस्यैकदेश स्वायभुवो मनुर्धर्माधिकारिक पृथक् चकार । बृहस्पतिरर्थाधिकारिक । महादेवानुचरश्च नदी सहस्रेणाध्यायाना पृथक्कामसूत्र प्रोवाच । तदेव तु पचभिरध्यायशतैर् Auddalakih Svetaketuh सचिक्षेप । तदेव पुनरध्यर्धेनाध्यायशतेन साधारणसाम्प्रयोगिककन्यासम्प्रयुक्तकभार्याधिकारिकपारदारिकवैशिकौपनिषदिकै· सप्तभिरधिकरणैर Bábhravyah Panchálah सचिक्षेप । तस्यैकदेश षष्ठ वैशिकमधिकरण *Pataliputrikanám ganikanám niyogad* Dattakah पृथक् चकार । तत्प्रसगाच् Charayanah साधारणमधिकरण पृथक् प्रोवाच । Suvarnanabhah साम्प्रयोगिक । Ghotakamukhah कन्यासम्प्रयुक्तक । Gonardiyo भार्याधिकारिक । Gonikaputrah पारदारिक । Kuchumára औपनिषदिक । एव बहुभिराचार्यैस्तच्छास्त्र खडश· प्रणीतमुत्सन्नकल्पमभवत् । तत्र दत्तकादिभि· प्रणीताना शास्त्रावयवानामेकदेशत्वान्महदिति च बाभ्रवीयस्य दुरध्येयत्वात्सक्षिप्य सर्वमल्पेन ग्रथेन कामसूत्रमिद प्रणीत । तस्याय प्रथमाधिकरणसमुद्देश ।

शास्त्रसग्रह. ।१। त्रिवर्गप्रतिपत्ति· ।२। विद्यासमुद्देश· ।३। नागरिकवृत्त ।४। नायकसहायदूतीकर्मविमर्श· ।५॥ इति साधारण प्रथममधिकरण ॥१॥ अध्याया· पच । प्रकरणानि पच ॥१॥

प्रमाणकालभावेभ्यो रतावस्थापन ।१। प्रीतिविशेषा· ।२॥१॥ आलिगनविचारा ।३॥२॥ चुबनविकल्पा ॥४॥३॥ नखरदशनजातय· ।५॥४॥ दशनच्छेद्यविधय· ।६। देश्या उपचारा· ।७॥५॥ सवेशनप्रकारा· ।८। चित्ररतानि ।९॥६॥ प्रहणनयोगा· ।१०। तद्युक्ताश्च सीत्कृतोपक्रमा· ।११॥७॥ पुरुषायित ।१२। पुरुषोपसृप्तानि ।१३॥८॥ औपरिष्टक ।१४॥९॥ रतारभावसानिक ।१५। रतविशेषा· ।१६। प्रणयकलह· ।१७॥१०॥ इति साम्प्रयोगिक द्वितीयमधिकरण । अध्याया दश । प्रकरणानि सप्तदश ॥२॥

वरणविधान ।१। सबधनिर्णय ।२॥१॥ कन्याविस्रभण ।३॥२॥ बालाया उपक्रमा· ।४। इगिताकारसूचन ।५॥३॥ एकपुरुषाभियोग· ।६। प्रयोज्यस्योपावर्तन ।७। अभियोगतश्च कन्याप्रतिपत्ति· ।८॥४॥ विवाहयोग· ।९॥५॥ इति कन्यासम्प्रयुक्तक तृतीयमधिकरण । अध्याया पच । प्रकरणानि नव ॥३॥

एकचारिणीवृत्त ।१। प्रवासचर्या ।२॥१॥ सपत्नीषु ज्येष्ठावृत्त ।३। कनिष्ठावृत्त ।४। पुनर्भूवृत्त ।५। दुर्भगावृत्त ।६। आत·पुरिक ।७। पुरुषस्य पह्वीषु प्रतिपत्ति ।८॥२॥ इति भार्याधिकारिक चतुर्थमधिकरण । अध्यायौ द्वौ । प्रकरणान्यष्टौ ॥४॥

स्त्रीपुरुषशीलावस्थापन ।१। व्यावर्तनकारणानि ।२। स्त्रीषु सिद्धा· पुरुषा ।३। अयत्नसाध्या योषित· ।४॥१॥ परिचयकारणानि ।५।

अभियोगाः ।६॥२॥ भावपरीक्षा ।७॥३॥ दूतीकर्माणि ।८॥४॥ ईश्वरकामितं ।९॥५॥ आंतःपुरिकं दाररक्षितकं ।१०॥६॥ इति पारदारिकं पंचममधिकरणं । अध्यायाः षट् । प्रकरणानि दश ॥५॥

गम्यचिंता ।१। गमनकारणानि ।२। उपावर्तनविधिः ।३॥१॥ कांतानुवृत्तं ।४॥२॥ अर्थागमोपायाः ।५। विरक्तलिंगानि ।६। विरक्तप्रतिपत्तिः ।७। निष्कासनक्रमाः ।८॥३॥ विशीर्णप्रतिसंधानं ।९॥४॥ लाभविशेषः ।१०॥५॥ अर्थानर्थानुबंधसंशयविचाराः ।११। वेश्याविशेषाश्च ।१२॥६॥ इति वैशिकं षष्ठमधिकरणं । अध्यायाः षट् । प्रकरणानि द्वादश ॥६॥

सुभगंकरणं ।१। वशीकरणं ।२। वृष्याश्च योगाः ।३॥१॥ नष्टरागप्रत्यानयनं ।४। वृद्धिविधयः ।५। चित्राश्च योगाः ।६॥२॥ इत्यौपनिषदिकं सप्तममधिकरणं । अध्यायौ द्वौ । प्रकरणानि षट् ॥७॥

एवं षट्त्रिंशदध्यायाः । चतुःषष्टिः प्रकरणानि । अधिकरणानि सप्त । सपादं श्लोकसाहस्रमिति शास्त्रस्य संग्रहः ।

संक्षेपमिममुक्त्वास्य विस्तरोऽतः प्रवक्ष्यते ।
इष्टं हि विदुषां लोके समासव्यासभाषणं ॥

इति वात्स्यायनीये कामसूत्रे साधारणे प्रथमेऽधिकरणे शास्त्रसंग्रहः प्रथमोऽध्यायः ॥१॥

शतायुर्वै पुरुषो विभज्य कालमन्योन्यानुबद्धं परस्परस्यानुपघातकं त्रिवर्गं सेवेत ॥१॥ बाल्ये विद्याग्रहणादीनर्थान् ॥२॥ कामं च यौवने ॥३॥ स्थाविरे धर्मं मोक्षं च ॥४॥ अनित्यत्वादायुषो यथोपपादं वा सेवेत ॥५॥ ब्रह्मचर्यमेव त्वा विद्याग्रहणादिति ॥६॥ अलौकिकत्वाददृष्टार्थत्वादप्रवृत्तानां शास्त्रात्प्रवर्तनं लौकिकत्वाद्दृष्टार्थत्वाच्च प्रवृत्तेभ्यश्च मांसभक्षणादिभ्यः शास्त्रादेव निवारणं *dharmah* ॥७॥ तं श्रुतेर्धर्मज्ञसमवायाच्च प्रतिपद्येत ॥८॥ विद्याभूमिहिरण्यपशुधान्यभांडोपस्करमित्रादीनामर्जनमर्जितस्य रक्षणं रक्षितस्य विवर्धनम् *arthah* ॥९॥ तमध्यक्षप्रचाराद्वार्तासमयविद्भ्यो वणिग्भ्यश्चेति (i. e. jáníyát) ॥१०॥ श्रोत्रत्वक्चक्षुर्जिह्वाघ्राणानामात्मसंयुक्तेन मनसाधिष्ठितानां स्वेषु स्वेषु विषयेष्वानुकूल्यतः प्रवृत्तिः *kámah* ॥११॥ स्पर्शविशेषविषये त्वास्याभिमानिका सुखानुविद्धा फलवत्यर्थप्रतीतिः प्राधान्यात्कामः ॥१२॥ तं *kámasútrán* (a) *nágarika* (b) *janasamaváyách* (c) cha प्रतिपद्येत ॥१३॥ तेषां समवाये पूर्वः पूर्वो गरीयान् ॥१४॥ अर्थस्तु राज्ञस्तन्मूलत्वाल्लोकयात्रायाः, वेश्यायाः कामश्चेति त्रिवर्गप्रतिपत्तिः ॥१५॥ धर्मस्यालौकिकत्वात्तदभिधायकं शास्त्रं युक्तं ॥१६॥ उपायपूर्वकत्वादर्थसिद्धेरुपायप्रतिपत्तिश्च शास्त्रात् ॥१७॥ 'तिर्यग्योनिष्वपि तु स्वयं प्रवृत्तत्वात्कामस्य नित्यत्वाच्च शास्त्रेण कृत्यमस्ति' इत्याचार्याः ॥१८॥ संप्रयोगः पराधीनत्वादुपायमपेक्षते ॥१९॥ सा चोपायप्रतिपत्तिः कामसूत्रादिति वात्स्यायनः ॥२०॥ तिर्यग्योनिषु पुनरनावृतत्वात्स्त्रीजातेश्च ऋतौ यावदर्थं प्रवृत्तेरबुद्धिपूर्वकत्वाच्च प्रवृत्तीनामनुपायः प्रत्ययः ॥२१॥ 'न धर्मांश्चरेदेष्यत्फलत्वात्सांशयिकत्वाच्च, को ह्यबालिशो हस्तगतं परगतं कुर्यात् ॥२२॥ वरमद्य कपोतो न श्वो मयूरः ॥२३॥ वरं सांशयिकान्निष्कादसांशयिकः कार्षापण' इति लौकायतिकाः ॥२४॥ शास्त्रस्यानभिशंक्यत्वात्, अभिचारानुव्याहारयोश्च क्वचित्फलदर्शनात्, नक्षत्रचंद्रसूर्यताराग्रहचक्रस्य लोकानुग्रहार्थं बुद्धिपूर्वकमिव प्रवृत्तेर्दर्शनात् ॥२५॥ वर्णाश्रमाचारस्थितिलक्षणत्वाच्च लोकयात्रायाः, हस्तगतस्य बीजस्य भविष्यतः सस्यार्थे त्यागदर्शनाच्च, चरेद्धर्मानिति वात्स्यायनः ॥२६॥ 'नार्थांश्चरेत् ॥२७॥ प्रयत्नतोऽपि ह्येतेऽनुष्ठीयमाना नैव, कदाचित्पुनरननुष्ठीयमाना अपि यदृच्छया भवेयुः, तत्सर्वं कालकारितमिति, काल एव हि पुरुषमर्थानर्थयोर्जयपराजययोः सुखदुःखयोश्च स्थापयति ॥२८॥ कालेन बलिरिंद्रः कृतः कालेन व्यवरोपितः, काल एव पुनरप्येनं कर्ता' इति कालकारणिकाः ॥२९॥ पुरुषकारपूर्वकत्वात्सर्वप्रवृत्तीनामुपायः प्रत्ययः ॥३०॥ अवश्यंभाविनोऽप्यर्थस्योपायपूर्वकत्वात्, न निष्कर्मणो भद्रमस्तीति वात्स्यायनः ॥३१॥ 'न कामांश्चरेद्धर्मार्थयोरेव प्रधानयोरन्येषां च सतां प्रत्यनीकत्वात् ॥३२॥ अनर्थजनसंसर्गमसद्व्यवसायमशौचमनायतिं चैव पुरुषस्यैते जनयंति ॥३३॥ तथा प्रमादं लाघवमप्रत्ययमग्राह्यतां च ॥३४॥ किंच बहवः कामवशगाः सगणा एव नष्टाः श्रूयंते ॥३५॥ यथा *Dándako* (दांडक्यो schol) नाम *Bhojah* कामाद्ब्राह्मणकन्यकामभिमन्यमानः सबंधुराष्ट्रो विननाश ॥३६॥ देवराजश्चाहल्यां ॥३७॥ अतिबलः कीचको द्रौपदीं ॥३८॥ रावणः सीतां ॥३९॥ एते चान्ये च बहवो दृश्यंते कामवशगा विनष्टा' इत्यर्थचिंतकाः ॥४०॥ शरीरस्थितिहेतुत्वादाहारसधर्माणो हि कामाः फलभूताश्च धर्मार्थयोः ॥४१॥ बोद्धव्यं तु दोषेष्विव ॥४२॥ न हि 'भिक्षुकाः संतीति' स्थाल्यो नाधिश्रीयंते ॥४३॥ न हि 'मृगाः संतीति' यवा नोप्यंत इति वात्स्यायनः ॥४४॥

एवमर्थं च कामं च धर्मं चोपाचरन्नरः ।
इहामुत्र च निःशल्यमत्यंतं सुखमश्नुते ॥४५॥
किं स्यात्परत्रेत्याशंका कार्ये यस्मिन्न जायते ।
न चार्थघ्नं सुखं चेति शिष्टास्तत्र व्यवस्थिताः ॥४६॥
त्रयाणां साधकं यत्स्याद्द्वयोरेकस्य वा पुनः ।
कार्यं तदपि कुर्वीत न त्वेकार्थं द्विबाधकं ॥४७॥

इति वात्स्यायनीये कामसूत्रे साधारणे प्रथमेऽधिकरणे त्रिवर्गप्रतिपत्तिर्द्वितीयोऽध्यायः ॥२॥

धर्मार्थविद्याकालाननुपरोधयन्कामसूत्रं तदंगविद्याश्च पुरुषोऽधीयीत ॥१॥ प्राग्यौवनाद्युवतिः ॥२॥ प्रत्ता च पत्युरभिप्रायात् ॥३॥ 'योषितां शास्त्रग्रहणस्याभावादनर्थकमिह शास्त्रे स्त्रीशासनम्' इत्याचार्याः ॥४॥ प्रयोगग्रहणं त्वासां, प्रयोगस्य च शास्त्रपूर्वकत्वादिति वात्स्यायनः ॥५॥ न केवलमिहैव सर्वत्रैव हि लोके कतिचिदेव शास्त्रज्ञाः, सर्वजनविषयश्च संप्रयोगः ॥६॥ प्रयोगस्य दूरस्थमपि शास्त्रमेव हेतुः ॥७॥ अस्ति व्याकरणमित्यवैयाकरणा अपि याज्ञिका ऊहान्क्रतुषु साधुशब्दान्प्रयुंजते ॥८॥ अस्ति ज्योतिषमिति पुण्याहेषु कर्म कुर्वते ॥९॥ तथाश्वारोहा हस्त्यारोहाश्च गजानश्वाननधीत्यापि शास्त्रं विनयंते ॥१०॥ तथास्ति राजेति दूरस्था अपि जनपदा मर्यादां नातिवर्तंत इति तद्वदेतत् ॥११॥ संत्यपि खलु शास्त्रप्रहतबुद्धयो गणिका राजपुत्र्यो महामात्रदुहितरश्च ॥१२॥ तस्माद्वैश्वासिकाज्जनाद्रहसि प्रयोगाच्छास्त्रमेकदेशं वा स्त्री गृह्णीयात् ॥१३॥ अभ्यासप्रयोज्यांश्च चातुःषष्टिकान्योगान्कन्या रहस्येकाकिन्यभ्यस्येत् ॥१४॥ आचार्यास्तु कन्यानां प्रवृत्तपुरुषसंयोगा सह संवृद्धा धात्रेयिका, तथा च निरत्ययसंभाषणा सखी समानवयाः, मातृष्वसा विस्रब्धा, तत्स्थानीया वृद्धा दासी, पूर्वसंसृष्टा भिक्षुकी, स्वसा

च, विश्वासयोगात् ॥१५॥ तद्यथा ॥१६॥ गीतं १ नाट्यं २ नृत्यं ३ आलेख्यं ४ विशेषकच्छेद्यं ५ तंडुलकुसुमबालिविकाराः ६[1] पुष्पास्तरकः ७ दशनवसनांगरागाः ८ मणिभूमिकाकर्म ९[2] शयनरचनं १० उदकवाद्यं ११ उदकघातः १२ चित्राश्च योगाः १३ माल्यग्रथनविकल्पाः १४ शेखरापीडयोजना १५ नेपथ्यसंप्रयोगाः १६ कर्णपत्त्रभंगाः १७ गंधयुक्तिः १८ भूषणयोजनं १९ ऐंद्रजालः २० *Kuchumárás* cha yogáh २१ हस्तलाघवं २२[3] चित्रशाकयूपभक्ष्यविकारक्रियाः २३ पानकरसासवरागयोजनानि २४ सूचीवानकर्माणि २५ सूत्रक्रीडा २६ वीणाडमरुकवाद्यानि २७ प्रहेलिका २८ प्रतिमाला २९ दुर्वाचकयोगाः ३० पुस्तकवाचनं ३१ नाटकाख्यायिकादर्शनं ३२ काव्यसमस्यापूरणं ३३ पट्टिकावेत्रवानविकल्पाः ३४ तर्कुकर्माणि ३५ तक्षणं ३६ वास्तुविद्या ३७ रूप्यरत्नपरीक्षा ३८ धातुवादः ३९ मणिरागाकरज्ञानं ४० वृक्षायुर्वेदयोगाः ४१ मेषकुक्कुटलावकयुद्धविधिः ४२[4] शुकशारिकाप्रलापनं ४३ उत्सादने केशमर्दने च कौशलं ४४ अक्षरमुष्टिकाकथनं ४५[5] म्लेच्छितकविकल्पाः ४६[6] देशभाषाविज्ञानं ४७ पुष्पशकटिका ४८ यंत्रमातृका ४९ धारणमातृका ५० संवाच्यं ५१ मानसी चिता ५२ काव्यक्रिया ५३ अभिधानकोषच्छंदोविज्ञानं ५४ क्रियाविकल्पाः ५५ छलितकयोगाः ५६ वस्त्रगोपनानि ५७ द्यूतविशेषाः ५८ [निमित्तज्ञानं ५९] आकर्षक्रीडा ६० बालक्रीडनकानि ६१ वैनयिकीनां ६२ वैजयिकीनां ६३ व्यायामिकीनां ६४ च विद्यानां ज्ञानं। इति काममूत्रांगविद्याः ॥१७॥ पांचालिकी चतुःषष्टिः। तस्याः प्रयोगानन्ववेत्य सांप्रयोगिके वक्ष्यामः ॥१८॥ तदात्मकत्वात्संप्रयोगस्य ॥१९॥

आभिरभ्युत्थिता वेश्या शीलरूपगुणान्विता।
लभते गणिकाशब्द स्थानं च जनसंसदि ॥२०॥
पूजिता सा सदा राज्ञा गुणवद्भिश्च संस्तुता।
प्रार्थनीयाभिगम्या च लक्ष्यभूता च जायते ॥२१॥
योगज्ञा राजपुत्री च महामात्रसुता तथा।
सहस्रांतःपुरमपि स्ववशे कुरुते पतिं ॥२२॥
तथा पतिवियोगे च व्यसनं दारुणं गता।
देशांतरेऽपि विद्याभिः सा सुखेनैव जीवति ॥२३॥
कलानां ग्रहणादेव सौभाग्यमुपजायते।
देशकालौ त्ववेक्ष्यासां प्रयोगः संभवेन्न वा ॥२४॥
नरः कलासु कुशलो वाचालश्चाटुकारकः।
असंस्तुतोऽपि नारीणां चित्तमाश्वेव विंदति ॥२५॥

इति वात्स्यायनीये काममूत्रे साधारणे प्रथमेऽधिकरणे विद्यासमुद्देशस्तृतीयोऽध्यायः ॥३॥

Medio in libro Vátsyáyana horum magistrorum sententias laudat. *Auddálaki*, 2, 1, 17. 5, 4, 24 *Goniká-putra*, 1, 5, 5. 35 5, 1, 8. 4, 26. 33. 6, 48. *Gonardíya*, 1, 5, 25 4, 1, 4. 12. 2, 27. 33. *Ghotakamukha*, 1, 5, 24 3, 1, 3. 10. 2, 16. 4, 15. *Cháráyana*, 1, 4, 25. 5, 22. 37. *Dattaka*, 2, 10, 44. *Bábhravya*, 2, 10, 50. *Bábhravíyás*, 2, 1, 24. 2, 5 19. 6, 24. 4, 2, 31. 5, 4, 25. 32 6, 50. 7, 2, 15 (बाभ्रवीयांश्च सूत्रार्थानागमांस्तु विमृश्य च। वात्स्यायनश्चकारेदं कामशास्त्रं यथाविधि ॥). *Suvarnanábha*, 1, 5, 23. 2, 2. 20. 4, 2. 5, 24. 6, 34. 8, 19. *Sauvarnanábhás*, 2, 6, 25. Regionum vero nomina haec fere memorantur: *Aparántakás*, 5, 6, 35. *Aparántikáh striyas*, 2, 5, 17. *Ándhryah striyas*, 2, 5, 18. 6, 24 *Ábhírakás*, 5, 6, 36. *Ábhíryah striyas*, 2, 5, 16. *Ávantikáh striyas*, 2, 5, 15. *Áhichhatrikás*, 2, 9, 26. *Kosalá*, 2, 5, 17. *Gaudás*, 2, 4, 5 5, 6, 40. *Gauḍyah striyas*, 2, 5, 23 *Dákshinátyás*, 2, 4, 6. 6, 49. 7, 26. *Dravidyah striyas*, 2, 5, 21. *Nágarikáh striyas* (schol. Gúrjaryah), 2, 5, 20 *Práchyás*, 2, 9, 25. 5, 6, 44. *Madhyadesyáh striyas*, 2, 5, 14 *Maháráshṭrakás*, 2, 4, 7. *Maháráshṭrikáh striyas*, 2, 5, 19 *Látyah striyas*, 2, 5, 17.[7] *Vanga*, 5, 6, 44 *Vátsyagulmakás*, 5, 6, 37. *Vánavásikáh striyas* (schol Yavanyah), 2, 5, 22. *Váhlíkadesyah striyas*, 2, 5, 15. *Vaidarbhakás*, 5, 6, 38. *Sáketás* (schol Áyodhyakáh), 2, 9, 27. *Sindhushashṭhínám nadínám antaráliyáh striyas*, 2, 5, 16 *Saindhavás*, 5, 6, 41. *Saurasenás*, 2, 9, 29 *Sauráshtrakás*, 5, 5, 32. *Strírájya*, 2, 5, 17 (schol Kámarúpe) 6, 45 (schol Keraládau) *Strairájakás*, 5, 6, 39 *Haimavatás*, 5, 6, 42. Exemplorum, quibus auctor consuetudines quasdam improbat, unum jam supra habuimus (1, 2, 36), cui haec addenda sunt, 2, 7, 30: रतियोगे हि कीलया गणिकां *Chitrasenám Panchálarájo* जघान ॥३०॥ कर्तर्या *Kuntalah Sátakarnih Sátaváhano Mahádevím* (scil. गणिकां) ॥३१॥ *Naradevah Kripánir* विद्धया दुष्प्रयुक्तया नटीं काणां चकार ॥३२॥ et 5, 5, 25: *Ábhíram* हि *Kotarájam* (??) परभवनगत भ्रातृप्रयुक्तो रजको जघान ॥२५॥ *Kásirájam Jayatsenam* अश्वाध्यक्ष इति ॥ Opus terminis technicis scatet, e consuetudine vitae urbanae desumtis, quos ad explicandos commentarii antiquiores desiderantur. Exemplo viginti lusuum nomina erunt, quae in capite quarto libri primi traduntur: *Paksharátris*, *Kaumudípracháras*, *Surasantakas*, *Sahakárabhanjiká*, *Abhyúshakkhádiká*, *Visakhádiká*, *Navapattriká* (schol kritrimavivávahalílá), *Udakakshvediká* (anyonyam sugandhajalasekas), *Páncháláunuyánam* (kritrimaputrakalílá), *Ekasálmalísprihayantívratam*, *Yavachaturthí* (vaisákhasuklachaturthyâm náyaká-

[1] Schol कर्णभूषाविशेषरचनाः ॥

[2] Schol. कृत्रिमपुत्रिकानिर्माणं ॥

[3] Schol पश्यतो हरणं ॥ [4] Schol लावकः पक्षिविशेषः ॥

[5] Schol. अंगुलिविन्यासविशेषेण सूचनं ॥

[6] Schol स्वसंकेतितभाषाविशेषः ॥

[7] Lata-rásakas, 2, 10, 23

nám parasparam sugandhiyavachurnaprakshepa · iti páschatyeshu prasiddha), *Ulolachaturthí* (sravanasukla tritiyayám hindolakrídá), *Madanotsavas* (Madanaprakritipujanam), *Damanabhanjika*, *Holiká*, *Asokottansika*, *Pushparachayika*, *Kadambayuddhani*, *Chutalatiká*, *Ikshubhanjika*

Vatsyayanae liber jam a Subandhu laudatur, namque Mallanágam Vatsyáyanae esse synonymon a Mahesvara et Hemachandra edocemur [1] *Kokkoka*, cujus liber, *Ratirahasya* inscriptus, et *Vainyadattae* (sive Venudattae) dedicatus, a Mallinátha citatur, Vatsyáyana recentior est, ejusque opus in singulo quoque capite excerpsit. Cf Ratirahasya (E I H 2118 1834) I, 9 तत्र प्रथम नदिकेश्वरगोणिकापुत्रयोर्मतमाश्रितया मग्रहीष्याम्‌ पश्चतो वात्स्यायनीय ॥[2]

De scholiasta non multa sunt quae dicam Homo neque sermonis antiquioris, quo Vatsyayana usus est, neque rerum, quarum explicationem aggressus est, satis peritus fuisse mihi videtur In fine libri Vrajalalae[3] stemma prodit, quod ex hoc codice enucleare non potui

Lib I fol 34ᵃ, II fol 74ᵇ, III fol 96ᵃ, IV fol 108ᵇ, V. fol 141ᵇ, VI fol 173ᵃ, VII fol 190ᵃ

Haec voluminis pars anno 1821 non satis accurate exarata est (WILSON 237ᵃ)

518.

Lat Devan Charta Ind Foll 97 Long 7 Lat. $4\frac{1}{2}$ Linn 12 13

Anangarangas, amoris arena, libellus a *Kalyánamalla*, anachoreta regio, ad oblectandum *Láda-khanae* principis, Ahmedi filii, animum compositus (A) Incipit गदापतिको समरनकिये पिमन्याय समंदुर । इभसानदर करदनहे । भालमदासिंदुर ॥१॥

चरिलललितविलासे पिच्चचेतोनिवासे
समरकुलविकास शवरास्यम(?)शासा ।
रतिनयनविराम सतत चाभिराम
प्रमथविजितदाम शर्मदं (dam) नौमि काम ॥१॥

लोदीवंशावतंसो[4] हतरिपुवनितानेत्रवारिप्रपूर( )—
प्रादुर्भूतांबुराशि( ) स्मित (stimita?) यस्यशा लीलया प्राविवश[5]।
तत्पुत्र[ ] स्यात्तकीर्तिरहमदनृपते का(f)मसिधात्तविद्वान्
जीयाच्‌ chhri *Ladakhanah* क्षितिपतिमुकुटैघृष्टपादारविन्दः ॥२॥
तस्यैव कौतुकनिमित्तमनगरंग
ग्रंथ विलासिजनवल्लभमातनोति ।
श्रीमन्महाकविरशेषकलाविदग्ध
कल्याणमाल इति भूपमुनिर्यशस्वी ॥३॥
मतानि दृष्ट्वा बहूनी मुनीना
तत्सारमादाय निरूपयामि ।
यतो गनाकलिकलानुरागे—
ष्वीस्य सदाय पुरुषे प्रभाव (पुरुषे स्वभाव B) ॥४॥

Libellus decem capita habet 1 De mulierum generibus quatuor Padmini (sive Nalini), Chitrini, Sankhini, Hastini Naliniprabhritinam sukhatithih 2 Padminiprabhritinam sadháraní chandrakalá (i e nakhakshata) 3 Mrigadyátibhedena suratabhedanirupanam 4 Anganánam sadharmadharmanirupanam 5 Vanitanám desajadharmanirupanam 6 Dravanadi yoganirupanam 7 Vasikarana-sugandhadinirupanam 8 Vivahádyupadesanirúpanam 9 Vahyasambhoganirupanam 10 Sambhoganirúpanam

Libellus, si ea respiciantur, quae supra ad numerum 228 protulimus seculo septimo decimo medio videtur compositus esse

Insunt picturae, quarum prima sapientiae deus, ineptias tales patrono sibi dedicari erubescens, reliqui variorum generum viri et mulieres repraesentantur

Codex circiter annum 1780 exaratus est (WALKER 189)

519.

Lat. Devan Charta Ind Foll 56 Long $8\frac{1}{2}$ Lat $4\frac{1}{2}$ Linn 8

Kalyánamallae Anangarangas (B)

De codice Berolinensi cf Weber Catal p 172

Codex hoc seculo ineunte exaratus est (WILSON 464)

---

[1] *Vátsyáyana* vocabulum in gaṇa शार्ङ्गरवादि legitur

[2] *Kámasamuha* Liber ab Ananta medico Manjanae filio compositus distichis variorum poetarum, secundum argumentum digestis constat quibus ille insulsa sua adjecit Liber anno 1457 compositus est

[3] Fratres ejus Vrindavana et Mathuránátha fuerunt

[4] *Lodí* gens inde a medio seculo quinto decimo usque ad medium seculum sextum decimum floruit Cf Mountstuart Elphinstone The History of India, II 85 sqq

[5] प्राविशत्‌ B

M PHILOSOPHIA.

A PURVAMIMANSA

520.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll 111 Long 12. Lat $3\frac{1}{2}$ Linn. plerumque 22

Insunt *Mímánsátantravárttikae*, commentarii a *Kumárilasvámin* ad *Jaiminis* aphorismos compositi, fragmenta

A. Foll. 26–111. Liber primus Incipit:

विशुद्धज्ञानदेहाय त्रिवेदीदिव्यचक्षुषे ।
श्रेयःप्राप्तिनिमित्ताय नमः सोमार्धधारिणे ॥१॥
अभिवंद्य गुरूनादौ शिष्यधीपद्मिनीरवीन् ।
तत्प्रसादात्करिष्ये ह मीमांसाश्लोक"
---नुगृह्णतु चित्तश्लोके प्रमारितैः ।
संतः प्रणयिवाक्यानि गृह्णंति ह्यनसूयिनः ॥३॥
न चात्यातीव कर्त्तव्यं दोषदृष्टिपरं मनः ।
दोषो ह्यविद्यमानो पि तच्चित्ताना प्रकाशते ॥४॥

Folia multa desiderantur

B. Foll 1–25 Libri secundi caput primum. Incipit: भावार्थाः कर्मशब्दास्तेभ्य क्रिया प्रतीयेतैष ह्यर्थो विधीयते ॥

Codex circiter annum 1530 exaratus est. (Wilson 325)

521.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll 118. Long 13 Lat $3\frac{1}{2}$

Foll 1–38 Linn 11. *Tantravárttikae* fragmentum, quo primi libri capitis primi pars major continetur. *Initium et finis desiderantur.*

Haec folia seculo sexto decimo exarata sunt (Wilson 277[a].)

522.

Foll 72–129 *Mímánsatantravárttikae* libri secundi caput primum.

Haec folia anno 1542 a Gangádása Káyastha exarata, et anno 1630 a Narahari emendata sunt. (Wilson 273[b])

523.

Lit Devan Charta Ind Foll 112 Long 12 Lat. 4. Linn 12–21.

Someşvarae, Mádhavae filii, ad *Kumárilae* Tantravárttikam commentarius, *Nyáyasudhá* appellatus.

A. Foll. 60–93. Commentarius ad caput secundum libri primi Incipit:

उमानंदनमाराध्य शारदामीश्वरं गुरुं ।
कृत्स्नशास्त्रप्रसादेन व्याख्यास्ये तंत्रवार्त्तिकं ॥१॥

B Foll 94–112 Commentarius ad caput quartum libri primi Folia nonnulla desiderantur. In fine haec subscriptio legitur: इति श्रीमत्त्रिकाण्डमीमांसामंडनप्रतिवसंतसोमयाजिभट्टमाधवात्मजभट्टसोमेश्वरविरचितायां तंत्रवार्तिकटीकायां सर्वानवद्यकारिण्यां न्यायसुधाख्यायां प्रथमस्याध्यायस्य चतुर्थः पादः समाप्तः ॥

C. Foll 1–59. Commentarius ad caput primum libri secundi Finis deest

Codex anno 1525 a Vishnusarman exaratus est. (Wilson 275)

524.

Foll 107–155 Linn. 12 *Mímánsányáyaprakásas*, quo libro *Ápadeva*, Anantadevae filius, Govindae discipulus, mímánsae principia exposuit Incipit:

यत्कृपालेशमात्रेण पुरुषार्थचतुष्टयं ।
प्राप्यते तमहं वंदे गोविंदं भक्तवत्सलं ॥१॥
अनंतगुणसंपन्नमनंतभजनप्रियं ।
अनंतरूपिणं वंदे गुरुमानंदरूपिणं ॥२॥

इह खलु परमकारुणिकेन भगवता जैमिनिमुनिना अथातो धर्मजिज्ञासेत्यादिना द्वादशसु अध्यायेषु धर्मो विचारितः ॥ तत्र वेदेन प्रयोजनमुद्दिश्य विधीयमानो र्थो धर्म ॥ यथा यागादिः । स हि यजेत स्वर्गकाम इत्यादिवाक्येन स्वर्गमुद्दिश्य विधीयते ॥ तथा हि ॥ यजेतेत्यत्र हि अस्त्यंशद्वयं । यजिधातुः तप्रत्ययश्च । तत्र प्रत्यये अस्त्यंशद्वयं । आख्यातत्व लिङ्त्वं च । आख्यातत्वं च दशसु लकारेषु विद्यते । लिङ्त्वं पुनः केवल लिङ्येव । तत्राख्यातलिङ्त्वाभ्यां भावनैवोच्यते । भावना नाम भवितुर्भवनानुकूलो भावकव्यापारविशेषः । सा च द्विविधा ॥ शाब्दी भावनाऽर्थी भावना चेति ।

Folia 107–145 seculo sexto decimo exeunte, reliqua recentiore manu exarata sunt. (Mill 46[b])

525.

Opuscula duo Lit Devan. Charta Ind Foll. 129 Long $11\frac{1}{2}$ Lat $3\frac{1}{2}$ Linn. 9

Foll 1–71. *Mímánsábháshyavivaranam*, commentarius ad Mímánsábháshyam, a *Kumárasvámin* compositus. His foliis ea pars continetur, qua libri tertii caput tertium explicatur. Incipit: श्रुतेर्जाताधिकारः । एवं लिंगविनियोगमुपवर्ण्य संप्रति वाक्यविनियोगः प्रस्तूयते ।

Haec pars seculo septimo decimo exarata est. (Wilson 273[a].)

526.

Foll 39–118 Linn 8 Initium *Şastradipikae*, quo libro *Parthasárathi-misra* Jaiminis Nyayasutra explicavit. Incipit: लक्ष्मीकौस्तुभवक्षसं मधुरिपुं etc

शबरस्वामिनं नत्वा भट्टाचार्यं च जैमिनिं ।
कुमारिलमतेनाहं करिष्ये शास्त्रदीपिकां ॥

Codice nostro primi libri caput primum continetur *Nyáyaratnamalam* suam auctor in folio 48^a laudat

Haec voluminis pars seculo quinto decimo nitidissime exarata est (WILSON 277^b)

527.

Lit Devan Charta Ind Foll 133 Long 11 Lat 4 Linn 9

Ramánuja-acharyae ad *Parthasarathis Nyayaratnamalam* commentarius, *Nayakaratna* appellatus, in quinque capita divisus Incipit अथ द्वादशलक्षण्या नियतक्रमाया मीमांसाया प्रथमाध्यायप्रतिपाद्या प्रमाणचिन्ता प्रायशो बहिरङ्गयुक्तिमूलतयोपेक्ष्य द्वितीयाध्यायगोचरां कर्मभेदचिन्तामप्यतिप्रत्यभावादनादृत्यापशिष्टाध्यायदशकप्रतिपाद्यप्रमेयतत्त्वसंग्राहकमणिनिर्णयाख्यं प्रकरणं प्रारभमाणस्तत्प्रतिपाद्यं सामान्यतः प्रतिजानीते । अगस्त्यरूपेति ।

Parichheda 1 fol 19^b, 2 fol 45^a, 3 fol 83^b, 4 fol 113^a, 5 fol 133^a

In fine capitis quarti haec leguntur श्रीमद्रामानुजाचार्यविरचिते रत्नमालाव्याख्याने नायकरत्ने गतिनिर्णये चतुर्थः परिच्छेदः ॥

Codex medio seculo septimo decimo exaratus est (WILSON 274)

528, 529.

Volumina duo Lit Devan Charta Ind Long 10 Lat $4\frac{1}{2}$

Jaiminíyanyáyamalavistaras, liber a *Madhava* compositus (A) Cf Colebrooke, Misc Ess I 295 sqq

Vol I Foll 324 Linn foll 1–65 13 reliquorum 7 Adhy I fol 34^b, II fol 59^b, III fol 175^a, IV fol 220^b, V fol 263^a, VI fol 324

Vol II Foll 286 Adhy VII fol. 16^b, VIII fol 32^b, IX fol 99^b, X fol 228^b, XI fol 261^a, XII fol 286^b

Foll 1–65 voluminis prioris seculi sexti decimi exeuntis literatura, reliqua anno 1834 exarata sunt (MILL 82, 83)

530.

Lit Devan Charta Ind. Foll 277 Long 13 Lat $6\frac{1}{2}$ Linn foll 1–170 11 reliquorum 13

Jaiminiyanyayamálavistaras (C)

Adhy I fol 33^a, II fol 57^b, III fol 109^b, IV fol 129^a, V fol 145^b, VI fol. 170^a, VII fol. 177^a, VIII fol 184^a, IX fol 207^a, X fol 253^b, XI fol. 267^b, XII fol 277^b

Codex anno 1833 exaratus est (WILSON 91)

531.

Lit Bengal Charta Ind Foll 154 Long 16 Lat $5\frac{1}{2}$ Linn 12

Jaiminiyanyayamalavistarae libri I–IX (B)

Adhy I fol 24^a, II fol 42^a, III fol 78^a, IV fol 92^b, V fol 114^b, VI fol 124^a, VII fol 129^b, VIII fol 135^a, IX fol 154^b

Codex post annum 1820 exaratus est (WILSON 44)

532.

Lit Devan Charta Ind Foll 27 Long $11\frac{1}{2}$ Lat $4\frac{1}{2}$ Linn 9

Jaiminiyanyayamalavistarae liber quintus (D)

Codex anno 1799 exaratus est (WILSON 276)

B UTTARAMIMANSA

533.

Lit. Devan Charta Europ Foll 34 Long 6 Lat 6 Linn 8

Continentur hoc codice *Bádarayanasutra*, aphorismi (555) philosophiae Vedanticae, *Badarayanae* auctori tributi

Nomina magistrorum aliorum in aphorismis haec laudantur a *Átreya* (स्वामिनः फलश्रुतेरित्यात्रेयः) III,4 44 b *Áşmarathya* I,2,29 4 20 c *Audulomi* I,4 21 III,4 45 IV,4 6 d *Kárshnájini* III,1,9 e *Kaşakritsna* I, 4,22 f *Jaimini* I,2,28 31 3,31 4,18 III,2,39 4,2 18 40 IV,3 13 4,5 11 g *Badari* I,2,30 IV,3,8 4 10 h Denique aphorismorum auctor ipse *Badarayana*, his locis nominatur I,3,26 33 III,2, 40 4,1 8 19 IV,3,15 4,7 12 [1]

---

[1] प्रायेणाचार्याणामिव शैली यत्स्वाभिप्रायमपि परोपदेशमिव वर्णयति । अत एव 'कर्मापि जैमिनिः फलार्थत्वात्' इति जैमिनेरेव सूत्रं । अत एव 'तदुपर्यपि बादरायणः सम्भवात्' इति बादरायणस्यैव शारीरकसूत्रं ॥ Quae Kullúkae sententia ad speciem satis justa etiam Colebrooki assensum invenit sed veram hujus rei rationem Weber (Akad Vorles p 216) perspexit "Aus dem Umstande dass in beiden Sútra je deren betreffende Verfasser selbt vielfach citirt werden geht vielmehr nur zur Genüge hervor dass diese ben

Codex, exeunte seculo superiore negligenter exaratus, eatenus memorabilis est, quod W Jones annotationes suas intra lineas adscripsit (MILL 107)

534.

Lit Devan Charta Ind. Foll 202 Long 13 Lat 5 Linn 23–26

A. Foll. 106–202 *Badarayanasutra* cum *Sankarae* acharyae commentario, *Sarírakamimánsabhashya* appellato

Lib I fol 141^b, II fol 168^b, III fol 193^a, IV fol 202^a

Novam textus editionem cum *Gorindae* commentario Roer in Bibliotheca Indica incepit

B Foll 1–105 *Bhashyaratnaprabha*, commentarius ad Sankarae bhashyam a *Govindananda Gopalasarasvatis* discipulo[1], compositus De se ipse in prooemio auctor haec

कामाक्षीदत्तदुग्धप्रचुरसुरनुतप्राज्यभोज्याधिपूज्य
श्रीगौरीनायकाभिप्रकटनशिवरामार्यलब्धात्मबोधे ।
श्रीमद्गोपालगीर्भि प्रकटितपरमाद्वैतभासा स्मितास्य
श्रीमद्गोविंदवाणीचरणकमलगो निर्वृतोऽहं यथालि ॥४॥

cui disticho hic commentarius additus est मोक्षपुर्यां श्रीकाच्यां श्रीकामाक्ष्या दत्त पायस दुग्धैरपि स्तुत प्राज्य सपूर्ण प्रकृष्टाज्ययुक्तं वा यद्भोज्यमन्न तेनाधिपूज्या श्रीशिवरामयोगिन । किंच शिवश्चासौ रामश्चेति स्वनाम्ना श्रीगौरीनायकयोरभेद प्रकटयंति तेभ्यो गुरुभ्यो लब्धात्मबोधा ये श्रीमद्गोपालसरस्वतीभिरित्यर्थ ॥

Lib I fol 48^a, II fol 76^a, III fol 98^a, IV fol 105^b

Codex seculo septimo decimo satis accurate exaratus est (MILL 31)

535.

Lit Devan Charta Ind Foll 209 Long 14 Lat $5\frac{1}{2}$ Linn 10–13

Continetur hoc codice *Sarírakamímansabhashyae* liber primus In marginibus *Bhashyaratnaprabha* adscripta est

Pada I fol 93^b, II fol 123^a, III fol 175^a, IV fol 209^b

Codex anno 1821 exaratus est (WILSON 90)

536.

Lit Devan Charta Ind Foll 157 Long $12\frac{1}{2}$ Lat 5 Linn 7

Vedantapradipas, commentarius ad Badarayanasutra a *Ramanuja* achárya compositus Incipit श्रिय॰ कान्तोऽनन्तो वरगुणगणैकास्पदमपुहताशेषावद्य॰ etc

प्रणम्य शिरसाचार्यान् तदादिष्टेन वर्त्मना
ब्रह्मसूत्रपदान्तस्थवदान्तार्थ प्रकाशते ॥२॥

Adhy I fol 47^b, II fol 83^b, III fol 135^a, IV fol 157^a

Codex anno 1821 exaratus est (WILSON 183)

537

Opera duo Lit Devan Charta Ind Foll 168 Long 12 Lat $5\frac{1}{2}$

Foll 1–24 Linn 15–17 *Badaráyanasutra* cum brevi auctoris anonymi annotatione Commentarius incipit बृहदारण्यके आत्मा वारे द्रष्टव्य इत्यादिवेदान्ताना ब्रह्मणि तात्पर्यनिर्णायक शास्त्र मारभ्य अहंप्रत्यये आत्मनो निश्चयेन विषयाभावात् मेव असंगब्रह्मणोऽज्ञानात्तज्ज्ञानायारभ्यमेव शास्त्र etc

Adhy I fol 7^b, II fol 14^a, III fol 21^b, IV fol 24^b

Haec voluminis pars circiter annum 1790 exarata est (WALKER 222^a)

538

Lit Devan Charta Ind Foll 144 Long $10\frac{1}{2}$ Lat 4 Linn 10

Continetur hoc codice *Panchapádikavivaranam*, commentarius a *Prakasatman* Ananyanubhavae discipulo, ad *Panchapadim* compositus, quo libro *Sanandana* sive *Padmapáda* Sankaracharyae quatuor primorum brahmasutrarum enarrationem perpendit Liber in novem capita (varnaka) divisus est, quorum primum in codice nostro desideratur Secundum incipit सत्त्वोक्तस्तावद्विचारविधेः फलानुबंधो व्यवहितविषयप्रयोजनतानुबन्धश्चदानीमव्यवहितविचारविषयानुबंधमन्यत एवाप्रामानुष्ठान दर्शयितु प्रथममाक्षिपति । सिद्धैव ननु ब्रह्मजिज्ञासेति । वेदान्तानामर्थनिर्णयापेक्षितो न्यायकलापो यातो धर्मजिज्ञासेत्यादिसूत्रै॰ सूचित इत्यर्थ ।

Varnaka II fol 20^b, III fol 57^b, IV fol 79^a, V fol 95^a, VI fol 101^a VII fol 101^b, VIII fol 111^b, IX fol 144^a

Prakaṣatman a Madhusudana et a Govinda in Bhashyaratnaprabha laudatur De codice Berolinensi cf Weber Catal p 178

Codex anno 1668 satis accurate exaratus est. (WILSON 389)

---

eben gar *nicht von ihnen selbst sondern erst von ihren beiderseit gen Schulen zusammengestellt worden s nd* Namque Brahmamimánsá, q i cunque pr oe p s ejus primus composuit recent or esse videtur quam Karmamímánsá Quod re psa minime vero attribut s *purva* et *uttara* probatur

[1] Gopálae magister *S varáma* fuit

539

Foll 11–23 Linn 12 Fragmentum commentarn ad *Badarayanasutra* Incipit स्वपनाऽनुपपत्तेश्च नाऽनुमान ॥ यद्यपीद वेदांतवाक्यानामिदपर्यं निरूपयितु शास्त्र प्रवृत्त ॥ न तर्कशास्त्रवत्केवलाभिर्युक्तिभि कंचित्सिद्धात साधयितु दूषयितु वा प्रवृत्त । तथापि वेदांतवाक्यानि पाचक्षाणै सम्यग्दर्शनप्रतिपक्षभूतानि साख्यादिदर्शनानि निराकरणीयानीति तदर्थं परः पाद प्रवर्त्तत ॥ Desi nit in sutra समुदाय उभयहेतुके पि तदप्राप्ति ॥ वैशेषिकराद्धातो दुर्युक्तियोगाद्वेदविरोधाच्छिष्टापरिग्रहाच्च नापेक्षितव्य इत्युक्त । etc

Hoc igitur fragmento aphorismi II, 2, 1–18 continentur

Haec fol a exeunte seculo superiore exarata sunt (Wilson 426[b])

540

Foll 156–207 Linn 10 *Panchadasi* liber a *Bharatitirtha*, Madhavacharyae magistro compositus (A) Incipit

यस्य निश्वसित वेदा यो वेदेभ्योऽखिल जगत् ।
निर्ममे तमह वंदे विद्यातीर्थं मुनीश्वर ॥१॥
नम श्रीशकरानदगुरुपादाबुजन्मने ।
सविलासमहामोहग्रहग्रासैककर्मणे ॥२॥
तत्पादाबुरुहद्वद्वसेवानिर्मलचेतसा ।
सुखबोधाय तत्वस्य विवेको य विधीयते ॥३॥

Opus in libros tres et capita (prakarana) quindecim divisum est, unde nomen *Panchadasi* originem traxit

A *Vivekapanchakam*, foll 156[b]–166[a] a *tattvaviveka*

b *bhutaviveka* Incipit

सदद्वैत श्रुत यत्र पचभूतविवेकत ।
बोद्धु शक्य ततो भूतपचक प्रविविच्यते ॥

c *koşaviveka* Incipit

गुहाहित ब्रह्म यत्तत्पचकोशविवेकत ।
बोद्धु शक्य तत कोशपचक प्रविविच्यते ॥१॥

d *dvaitaviveka* Incipit

ईश्वरेणापि जीवेन सृष्ट द्वैत विविच्यते ।
विवेके सति जीवेन हेयो बध स्फुटीभवेत् ॥१॥
माया तु प्रकृतिं विद्यान्मायिन तु महेश्वर ।
स मायी सृजतीत्याहु श्वेताश्वतरशाखिन ॥२॥
आत्मा वा इदमग्रेऽभूत्स ईक्षत सृजा इति ।
सकल्पेनासृजल्लोकान्स एतानिति बह्वृचा ॥३॥
खवाय्वग्निजलोर्व्योषध्यन्नदेहा क्रमादमी ।
सभूता ब्रह्मणस्तस्मादेतस्मादात्मनोऽखिला ॥४॥
बहु स्यामहमेवात प्रजायेयेति कामत ।
तपस्तप्त्वासृजत्सर्वं जगदित्याह तित्तिरि ॥५॥

इदमग्रे सदेवासीद्बहुत्वाय तदैक्षत ।
तेजोऽबन्नाडजादीनि ससर्जेति च सामगा ॥६॥
विस्फुलिंगा यथा वह्नेर्जायतेऽक्षरतस्तथा ।
विविधाश्चिज्जडा भावा इत्याथर्वणिकी श्रुति ॥७॥
जगदव्याकृत पूर्वमासीद्व्याक्रियताधुना ।
दृश्याभ्या नामरूपाभ्या विराडादिषु ते स्फुटे ॥८॥
विराण्मनुर्नरा गाव खराश्वाजावयस्तथा ।
पिपीलिकावधि द्वद्वमिति वाजसनेयिन ॥९॥
कृत्वा रूपातर जैव देहे प्राविशदीश्वर ।
इति ता श्रुतय प्राहुर्जीवत्व प्राणधारणात् ॥१०॥

e *vakyarthaviveka* (*mahavakyaviveka*) Incipit

येनेक्षते शृणोतीद जिघ्रति व्याकरोति च ।
स्वाद्वस्वादु विजानाति तत्प्रज्ञानमुदीरित ॥१॥

B *Dipapanchakam*, foll 166[a]–193[b] a *chitradipa* Incipit

यथा चित्रपटे दृष्टमवस्थाना चतुष्टय ।
परमात्मनि विज्ञेय तथावस्थाचतुष्टय ॥१॥
यथा धौतो घट्टितश्च लाछितो रजित पट ।
चिदतर्यामिसूत्रात्मविराडात्मा तथेर्यते ॥२॥

b *triptidipa* Incipit

आत्मान चेद्विजानीयादयमस्मीति पूरुष ।
किमिच्छन्कस्य कामाय शरीरमनु सज्वरेत् ॥१॥ B Ar
अस्या श्रुतेरभिप्राय सम्यगत्र विचार्यते ।
जीवन्मुक्तस्य या तृप्ति सा तेन विशदायते ॥२॥

c *kutasthadipa* Incipit

आदित्यदीपिते कुड्ये दर्पणादित्यदीप्तिवत् ।
कूटस्थभासितो देहो धीस्थजीवेन भास्यते ॥१॥

d *dhyanadipa* Incipit

सवादिभ्रमवद्ब्रह्मतत्त्वोपास्त्यापि मुच्यते ।
उत्तरे तापनीयेऽत श्रुतोपास्तिरनेकधा ॥१॥

e *nâtakadipa* Incipit

परमात्माद्वयानदपूर्ण पूर्वं स्वमायया ।
स्वयमेव जगद्भूत्वा प्राविशज्जीवरूपत ॥१॥

C *Brahmânandapanchakam*, foll 193[a]–207[a] a *yogananda* Incipit

ब्रह्मानद प्रवक्ष्यामि ज्ञाते यस्मिन्नशेषत ।
ऐहिकामुष्मिकानर्थव्रात हित्वा सुखायते ॥१॥

b *atmananda* Incipit

नन्वेव वासनानदाद्ब्रह्मानदादपीतर ।
वेत्तु योगी निजानद मूढस्यात्रास्ति का गति ॥१॥

c *advaitânanda* Incipit

योगानद पुरोक्तो य स आत्मानद इष्यता ।
कथ ब्रह्मत्वमेतस्य सद्वयस्येति चेच्छृणु ॥१॥

d *vidyananda* Incipit

योगेनात्मविवेकेन द्वैतमिथ्यात्वचिंतया ।

ब्रह्मानंद पश्यतोऽथ विद्यानंदो निरूप्यते ॥१॥

e *vishayananda* Incipit

अथात्र विषयानन्दो ब्रह्मानंदांशरूपभाक् ।

निरूप्यते द्वारभूतस्तदंशत्व श्रुतिर्जगौ ॥[1]

Desinit liber in distichis

ब्रह्मानंदाभिधे ग्रंथे पंचमोऽध्याय ईरित ।

विषयानंद एतेन द्वारेणांत प्रविश्यता ॥

Priyad *dHariharo* ऽनेन ब्रह्मानंदेन सर्वदा ।

पायाच्च प्राणिन सर्वान्स्वाश्रितान्शुद्धमानसान् ॥

Auctoris nomen, codicibus nostris non traditum ex uno scholiastae loco collegi Haec enim ille in triptidipa capitis initio तृप्तिदीपाख्य प्रकरणमारभमाण श्रीभारतीतीर्थगुरुस्तस्य श्रुतिव्याख्यानरूपत्वात्तद्व्याख्येया श्रुतिमादौ पठति ॥

Haec voluminis pars anno 1728 exarata est Inde a folio 178 lacunae multae inveniuntur (MILL 46[c])

541.

Lit Devan Charta Ind Foll 288 Long $13\frac{1}{2}$ Lat $6\frac{1}{2}$ Linn 6–11

Panchadasi cum commentario a *Ramakrishna* scripto (B) Commentarius incipit

नत्वा श्रीभारतीतीर्थविद्यारण्यमुनीश्वरौ ।

प्रत्यक्तत्त्वविवेकस्य क्रियते पददीपिका ॥

In fine capitum singulorum haec leguntur इति श्रीमत्परमहंसपरिव्राजकाचार्यश्रीभारतीतीर्थविद्यारण्यमुनिवर्यकिंकरेण श्रीरामकृष्णाख्यविदुषा etc

Lib I fol 62[b], II fol 213[b], III fol 288[b]

Codex anno 1805 exaratus est (WILSON 88)

542.

Lit. Devan Charta Ind Foll 153 Long $13\frac{1}{2}$ Lat $6\frac{1}{2}$ Linn 12–22

Panchadasi cum *Ramakrishnae* commentario (C)

Lib I fol 43[a], II fol 118[a], III fol 153

De codicibus Berolinensibus cf Weber Catal nn 625 629 630 Textus Calcuttae nuper editus esse dicitur

Codex post annum 1820 exaratus est. (WILSON 89)

543.

Lit Devan Charta Ind Foll. 85 Long $9\frac{1}{2}$ Lat 4 Linn 10

Panchadasisamasas Incipit शुक्लानि च तानि अंबराणि च शुक्लांबराणि शुक्लांबराणां धरः शुक्लांबरधरः त शुक्लांबरधर व्याप्नोतीति विष्णुस्त विष्णु शशिन वर्णं etc

Hoc libello verba composita quae in Panchadaşi occurrunt, in partes suas resoluta sunt, quam operam ingratam haud dubie *magister quidam discipulo alucinato* iratus imposuit Qui quomodo negotio perfunctus sit, hac primi kutasthadipae versus interpretatione apparebit खे आदित्य खादित्य खादित्येन दीपिते खादित्यदीपिते । दर्पणे आदित्य दर्पणादित्य दर्पणादित्यस्य दीप्ति दर्पणादित्यदीप्ति दर्पणादित्यदीप्तिरिवेति दर्पणादित्यवत् । कूटस्थेन दीपित कूटस्थदीपित । धिया तिष्ठतीति धीस्थ धीस्थश्चासौ जीवश्च धीस्थजीवस्तेन धीस्थजीवेन ॥ En ipsissima ratio, quam primi Vedarum interpretes coram discipulis suis quo verba et sententias difficiles explicarent, adhibuerunt cuique librorum Vedicorum textum non connexum debemus admodum utilem illum erroribus vero non immunem *Ramakrishnae* verba auctor passim respexit

Codex anno 1738 exaratus est (WILSON 470)

544

Foll 45–55 Linn 7 Continetur his foliis *Aparokshánubhutisudharnavas*, manifestae comprehensionis nectareus oceanus, libellus in novem particulas divisus *Şankarae* acharyae adscriptus (B) Initium paulum emendatum subjunxi

श्रीराम परमानंदमुपदेष्टारमीश्वर ।

व्यापक सर्वलोकाना कारण त नमाम्यह ॥१॥

इति मंगलाचरणप्रकरण ॥१॥

अपरोक्षानुभूतिर्वै प्रोच्यते मोक्षसिद्धये । सद्भिरेव (एव MSS) प्रयत्नेन वीक्षणीया मुहुर्मुहु ॥२॥ स्ववर्णाश्रमधर्मेण (सधर्मा° B) तपसा हरितोषणात । साधन प्रभवेत्पुसा वैराग्यादिचतुष्टय ॥३॥ ब्रह्मादिस्थावरांतेषु वैराग्य विषयेष्वनु (वैराग्यविषयेष्वनु B) । यथैव काकविष्ठाया, वैराग्य तद्धि निर्मल ॥४॥ नित्यमात्मस्वरूप हि, दृश्य तद्विपरीतग । एव यो निश्चय सम्यग्विवेको वस्तुन स वै ॥५॥ सदैव वासनात्याग शमोऽयमिति शब्दित । निग्रहो बाह्यवृत्तीना दम इत्यभिधीयते ॥६॥ विषयेभ्य परावृत्ति परमोपरतिर्हि सा । सहन सर्वदु खाना तितिक्षा सा शुभा मता ॥७॥ निगमाचार्यवाक्येषु भक्ति श्रद्धेति विश्रुता । चित्तैकाग्र्य तु सल्लक्ष्ये समाधानमिति स्मृत ॥८॥ संसारबंधनिर्मुक्ति कथ स्यान्मे कदाविधे (?) । इति या सुदृढा बुद्धिर्वक्तव्या सा मुमुक्षुता ॥९॥

साधनचतुष्टय नाम द्वितीय प्रकरण ॥२॥

उक्तसाधनयुक्तेन विचार पुरुषेण हि । कर्तव्यो ज्ञानसिद्ध्यर्थमात्मन शुभमिच्छता ॥१०॥ विचारेण विना ज्ञान नोत्पद्यतेऽन्यसाधनै ।[2] यथा पदार्थभान हि प्रकाशेन विना क्वचित् ॥११॥ कोऽह कथमिद जात को वै कर्तास्य विद्यते । उपादान किमस्तीह विचार सोऽयमीदृश ॥१२॥

[1] Haec capitum initia a me inde ab A b paulum emendata sunt

[2] नोत्पद्यते विना ज्ञानं विचारेणान्यसाधनै । MSS.

अज्ञानप्रभव सर्वं ज्ञानेन प्रविलीयते । सकल्पो विविध कर्ता विचार सोऽयमीदृश ॥१३। एतयोर्यदुपादानमेक सूक्ष्म सदव्यय । यथैव मृद्घटादीना विचार सोऽयमीदृश ॥१४॥ नाह भूतगणो देहो नाह चाक्ष गणस्तथा । एतद्विलक्षण कश्चित्, विचार सोऽयमीदृश ॥१५॥ अहमेकोऽपि सूक्ष्मश्च ज्ञाता साक्षी सदव्यय । तदह तत्र सदेहो विचारो सोऽयमीदृश ॥१६॥

विचारविचारण नाम तृतीय प्रकरण ॥३॥

आत्मा हि निष्कलो ह्येको देहो बहुभिरावृत । तयोरैक्य प्रपश्यति किमज्ञानमत पर ॥१७॥ आत्मा नियामकश्चातदेहो नियम्यवाह्यक । तयोरैक्य प्रपश्यति किमज्ञानमत पर ॥१८॥ आत्मा ज्ञानमय पुण्यो देहो मासमयोऽशुचि । तयोरैक्य प्रपश्यति किमज्ञानमत पर ॥१९॥ आत्मा प्रकाशक स्वस्थो देहस्तामस उच्यते । तयोरैक्य प्रपश्यति किमज्ञानमत पर ॥२०॥ आत्मा नित्यो हि सद्रूपो देहोऽनित्यो ह्यसन्मय । तयोरैक्य प्रपश्यति किमज्ञानमत पर ॥२१॥ आत्मन स्वप्रकाशत्व यापदार्थावभासन । नाग्न्यादिदीप्तिवद्दीप्तिर्भवत्याध्य यतो निशि[1] ॥२२॥ देहोऽहमित्यय मूढो धृत्वा तिष्ठत्यहो जन । ममायमित्यपि ज्ञात्वा घट द्रष्टेव सर्वदा ॥२३॥ ब्रह्मवाह सम शांत सच्चिदानदलक्षण । नाह देहो ह्यसद्रूपो ज्ञानमित्युच्यते बुधै ॥२४॥ निर्विकारो निराकारो निरवद्योऽहमव्यय । नाह देहो ह्यसद्रूपो ज्ञानमित्युच्यते बुधै ॥२५। निरामयो निराभासो निर्विकल्पोऽहमुत्तम[2] । नाह देहो ह्यसद्रूपो ज्ञानमित्युच्यते बुधै ॥२६॥ निर्गुणो निष्क्रियो नित्यो नित्यमुक्तोऽहमच्युत । नाह देहो ह्यसद्रूपो ज्ञानमित्युच्यते बुधै ॥२७॥ निर्मलो निश्चलोऽनत शुद्धोऽहमजरोऽमर । नाह देहो ह्यसद्रूपो ज्ञानमित्युच्यते बुधै ॥२८॥

अज्ञानपूर्वकमात्मज्ञानप्रतिपादन नाम चतुर्थ प्रकरण ॥४॥

स्वदेहे शोभन त्यक्त्वा पुरुषाख्य च समत । कि मूर्ख शून्यमात्मान देहातीत करोषि भो ॥२९॥ स्वात्मान शृणु मूर्ख त्व युक्त्या श्रुत्या च पूरुष । देहातीत सदाकार सुदुर्दर्शं भवादृशै ॥३०॥ अहशब्देन विख्यात एक एव स्थित पर । स्थूलत्वनेकता प्राप्त कथ स्याद्देहक पुमान् ॥३१॥ अह द्रष्टतयासिद्धो देहो दृश्यतया स्थित । ममायमिति निर्देशात्कथ स्याद्देहक पुमान् ॥३२॥ अह विकारहीनस्तु देहो नित्यविकारवान् । इति प्रतीयते साक्षात्कथ स्याद्देहक पुमान् ॥३३॥ यस्मात्परमिति श्रुत्या तया पुरुषलक्षण । विनिर्णीतमसूढेन कथ स्याद्देहक पुमान् ॥३४। सर्वं पुरुष एवेति सूक्ते पुरुषसज्ञिते । अप्युच्यते यत श्रुत्या कथ स्याद्देहक पुमान् ॥३५॥ असग पुरुष प्रोक्तो बृहदारण्यकेऽपि च । अनतमलसश्लिष्ट[3] कथ स्याद्देहक पुमान् ॥३६॥ तत्रैव च समाख्यात स्वय ज्योतिर्हि पूरुष । जड परप्रकाश्योऽय कथ स्याद्देहक पुमान् ॥३७॥ प्रोक्तोऽपि कर्मकाडेन ह्यात्मा देहाद्विलक्षण । नित्यश्च यत्फल भुक्ते देहपातादनतर ॥३८। अनेकलिगसयुक्त[4] चल दृश्य विकारि च । अव्यापकमसद्रूप तत्कथ स्यात्पुमानय ॥३९॥ एव देहद्वयादन्य आत्मा पुरुष ईश्वर । सर्वात्मा सर्वरूपश्च सर्वातीतोऽहमव्यय ॥४०॥ इत्यात्मदेहभागेन (इत्यात्मदेहविभागेन B) प्रपचस्यैव सत्यता । यथोक्ता तर्कशास्त्रेण कि तत पुरुषार्थता ॥४१॥

बौद्धदर्शन नाम पचम प्रकरण ॥५॥

Sequuntur 6 *atmanátmavivecháranam* 8 *panchadaśasádhanaviváranam* 9 *brahmánubhavavrittivivardhanam* Capitis septimi finis desiderari videtur Desinit libellus in distichis एभिरगै समायुक्तो राजयोग प्रकीर्तित । किचित्पक्वकषायाणा हठयोगेन सयुत ॥१८॥ परिपक्व मनो येषा केवलो य च सिद्धिद । गुरुदेवतभक्ताना सर्वषा सुलभो भवेत् ॥१९॥

Haec voluminis pars circiter annum 1810 exarata est (Mill 62[c])

545

Foll 121[b]–134[a] *Aparokshanubhavas* (A)

Libellus in hoc exemplari non divisus disticha 144 complectitur (Wilson 531[d])

546

Foll 56–71 Linn 9–11 *Átmabodhas*, animi summi cognitio, libellus *Sankarae* acharyae tributus (B) Incipit

तपोभि क्षीणपापाना शाताना वीतरागिणा ।
मुमुक्षूणामपेक्ष्यो यमात्मबोधो विधीयते ॥१॥

In marginibus commentarius auctoris anonymi ad scriptus est Incipit

शतमखपूजितपाद शतपथमनसो ह्यगोचराकार ।
विकसितजलरुहनेत्र सीताच्छायाक्रमाश्रये राम ॥१॥

तत्र इह भगवान शकराचार्य उत्तमाधिकारिणा वेदातप्रस्थानत्रय निर्णीय तत्त्वलोकनासमर्थाना मदबुद्धीना अनुग्रहार्थं सर्ववेदातसिद्धातसग्रह मात्मबोधप्रकरण नि(l di)दर्शयिषु प्रतिजानीते ॥

Textus in Haeberlini Anthologia, et anno 1852 Mirzaporae cum hoc ipso commentario editus est Versionem Anglicam J Taylor anno 1812 publici juris fecit

Haec voluminis pars anno 1819 exarata est (Mill 62[d])

547.

Foll 69–96[a] *Átmabodhas* cum eodem commentario (A)

In prooemio haec variatio invenitur इह भगवान शकराचार्य उत्तमाधिकारिणा वेदातप्रस्थानत्रय वाचस्पतिविवरणवार्तिक निर्णीय etc (Wilson 531[b])

---

[1] आत्मान स्वप्रकाशत्व य पदार्थावभासन । नाग्न्यादिदीप्तिवद्दीप्तिर्भवत्याध्यतोनिशि ॥ B

[2] हमाव्रत । B

[3] °मश्लिष्ट B अचलो ह्यमलो श्लिष्ट A

[4] लिगधानकसयुक्त । MSS लिगत्वा° scribere nolui

548.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 9. Long. 11½. Lat. 5⅛. Linn. 16.

Jnánabodhiní, doctrinae vedánticae compendium, dialogi a magistro cum discipulo habiti forma traditum. Incipit:

चिदानंदस्वरूपाय सर्वधीवृत्तिसाक्षिणे ।
नमो वेदांतवेद्य[य] ब्रह्मणेऽनंतरूपिणे ॥१॥
यद्भासाभासितं भाति यत(j)ज्ञानात् विनिवर्तते ।
नमस्तस्मै चिदानंदस्वरूपे परमात्मने ॥२॥
अथाध्यात्मविद्योपदेशविधिं व्याख्यास्यामः ।
तपोभिः क्षीणपापानां शांतानां वीतरागिणां ।
मुमुक्षूणामपेक्ष्यो ऽयमात्मबोधो विधीयते ॥३॥
अनात्मभूते देहादौ आत्मबुद्धे देहिनां ।
साविद्या तत्कृतो बंधः तन्नाशो मोक्ष उच्यते ॥
अनादिर्मतः । निर्मलिका व्याख्यामः ॥ etc.

In fine libelli haec leguntur: इति श्रीमच्छ्रीवेदांतशास्त्रप्रक्रियाया श्रीमत्परमहंसपरिव्राजकाचार्यश्रीमच्छंकरकृतज्ञानबोधिनी प्रक्रिया समाप्ता ॥

Codex exeunte seculo superiore parum accurate exaratus est. (Wilson 324.)

549.

Foll. 38–42. Linn. 10. *Tripuriprakaranam*, Ṣankarae tributum, quo libello auctor Vedántae elementa primis quasi lineis adumbravit. Incipit:

ज्ञानस्वरूपं चिन्मात्रं प्रपंचाद्येवदर्शितं ।
पूर्णं शुद्धमनाभासं सर्वभासं नमाम्यहं ॥१॥

Quae sequuntur, gravissimis erroribus emendatis, adjunxi:

अथ त्रिपुटीप्रकरणं ॥ शब्दस्पर्शरूपरसगंधाख्यो विषयाः पंच पृथिव्यादयः परमात्मन एव प्रसूयमानाः । तस्माद्वा एतस्मादात्मन आकाशः संभूत आकाशाद्वायुर्वायोरग्निरग्नेरापोऽद्भ्यः पृथिवी पृथिव्या ओषधय ओषधीभ्योऽन्नमन्नाद्रेतो रेतसः पुरुष इत्यादिश्रुतिभ्यः । शब्दस्पर्शरूपरसगंधाख्यगुणभेदेन पृथिव्यादयोऽपि वायुराकाशश्चेन्द्रियाण्यहंकारो बुद्धिमंत्राश्चावधिकृत्यते । तत्र पृथिवी धारते । आपः पिंडीकरणे क्लेदने च । तेजः पचने प्रकाशने च । वायुर्व्यूहने चालने च । आकाशमवकाशदाने च । आकाशमेकगुणं । द्विगुणो वायुः । त्रिगुणं तेजः । चतुर्गुणा आपः । पंचगुणा पृथिवी । शब्दगुण आकाशः । शब्दस्पर्शगुणो वायुः शब्दस्पर्शरूपगुणेन । शब्दस्पर्शरूपरसैः । शब्दस्पर्शरूपरसगंधगुणा आपः । शब्दस्पर्शरूपरसगंधगुणा पृथिवी । सर्वाधिष्ठा पृथिवी । स्थूलं तेजः । सूक्ष्मं तेजः । सर्वव्यापि च वायुः । सर्वगं व्याप्याकाशं । स्थूलसूक्ष्मतरं सूक्ष्मतमं । मनः संकल्पविकल्पात्मकं निश्चयात्मिका बुद्धिर्मे । इंद्रियाणि विज्ञानसाधनानि ज्ञा-

पनात्मकानीति । विज्ञानसाधनः श्रोत्रं त्वक् चक्षुर्जिह्वा घ्राणमिति पंच बुद्धींद्रियाणि । क्रियासाधनानीति वाक्पाणिपादपायूपस्थाख्यानि पंच कर्मेंद्रियाणीति । पंच वायवेति भेदेन द्विधा । प्राणापानव्यानोदानसमाननागकूर्मकृकलदेवदत्तधनंजया इति वायवः । मनो बुद्धिरहंकारश्चित्तमित्यंतःकरणचतुष्टयं । संकल्पविकल्पात्मकं मनः । अभिमानलक्षणोऽहंकारः । बोद्धृत्वलक्षणा बुद्धिः । चेतयितृत्वलक्षणं चित्तं । etc.

Haec folia anno 1681 exarata sunt. (Wilson 478[b].)

550.

Foll. 320. 321[a]. *Dhanyastotram*, hominum beatorum praeconium, carmen distichis octo constans, *Sankarae Ácháryae* tributum. Incipit:

त्यक्त्वा विषयान् विषयात्मदमोहराग-
द्वेषादयनुगुणमाहृतयोगराज्यम्
ज्ञानामृतं समधिगम्य पराप्तविद्या-
कांतासखा धनगृहे विचरंति धन्याः १
मक्ता गृहे रतिमयोगविहंगभूता-
मात्मेच्छयोपनिषदर्थरसं पिबंतः (tah)
वितृष्णविषयभोगपदे विरक्ता
धन्यास्त एव विजनेषु विमुक्तसंगाः २
त्यक्त्वाममाहमिति बंधकरे पदे द्वे
मानापमानसदृशाः समदर्शिनश्च
कर्तारमन्यमवगम्य तदर्पितानि
धन्या द्विजा रहसि कुर्वति कर्मजालं ३

Beati illi esse dicuntur, qui, vinculis mundanis abjectis, numini indiviso penitus perspiciendo operam navent (Wilson 531[b].)

551.

Opuscula varia. Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 108. Long. foll. 1–23. 11½. foll. 24–108. 9½. Lat. foll. 1–28. 5. foll. 29–47. 4½. foll. 48–108. 3½.

Foll. 1–10. Linn. 16. *Vákyasudhá*, libellus distichis 44. constans, *Sankarae Ácháryae* auctori tributus, cum commentario auctoris anonymi. Commentarius incipit:

नमो रामाय देवाय सच्चिदानंदमूर्तये ।
Kṛishṇáya गुरवे भक्ताभीष्टार्थदायिने ॥१॥
समस्तज्ञानविद्याब्धयो यस्य [illegible] ।
[illegible] विवेकं [illegible] ॥ etc.

[illegible] ॥ [illegible] ॥ [illegible] ।

Libellus Bonnae anno 1833 a Frid. Windischmanno editus est.

Haec voluminis pars circiter annum 1790 exarata est. (Wilson 426[a].)

552

Foll 32–44 Linn 9 *Vedantasaras*, Vedantae medulla, libellus a *Sadananda* quodam, *Advaitanandae* cujusdam discipulo compositus (B)

Editiones quum haud paucae exstent, eam tantum memorabo, quae a J R Ballantyne cum versione Anglica anno 1850 curata est

Haec folia post annum 1820 exarata sunt (MILL 62^b)

553.

Foll 96^b–121^b *Vedantasaras* a *Sadananda* compositus (A) (WILSON 531^c)

554.

Foll 321^b–326^a *Panchikaranavarttikam* quinquepartitionis explanatio, libellus disticha 64 continens, *Sureçvarae* acharyae tributus [1] Incipit

ओंकारस्सर्ववेदानां सारस्तत्त्वप्रकाशकः ।
तेन चित्तसमाधानं मुमुक्षूणां प्रकाश्यते ॥१॥
आसीदेकं परं ब्रह्म नित्यमुक्तमविक्रियं ।
तत्स्वमायासमावेशाद्बीजमव्याकृतात्मकं ॥२॥
तस्मादाकाशमुत्पन्नं शब्दतन्मात्ररूपकं ।
स्पर्शात्मकस्ततो वायुस्तेजो रूपात्मकं ततः ॥३॥
आपो रसात्मिकास्तस्मात्ताभ्यो गन्धात्मिका मही ।
शब्दैकगुणमाकाशं शब्दस्पर्शगुणो मरुत् ॥४॥
शब्दस्पर्शरूपगुणैस्त्रिगुणं तेज उच्यते ।
शब्दस्पर्शरूपरसगुणैरापश्चतुर्गुणाः ॥५॥
शब्दस्पर्शरूपरसगंधैः पंचगुणा मही ।
तेभ्यः समभवत्सूत्रं लिंगं सर्वात्मकं महत् ॥६॥
ततः स्थूलानि भूतानि पंच तेभ्यो विराड्भूत् ।
पंचीकृतानि भूतानि स्थूलानीत्युच्यते बुधैः ॥७॥
पृथिव्यादीनि भूतानि प्रत्येकं विभजेद्द्विधा ।
एकैकं भागमादाय चतुर्धा विभजेत्पुनः ॥८॥
एकैकं भागमेकस्मिन्भूते संवेशयेत्क्रमात् ।
ततश्चाकाशभूतस्य भागाः पंच भवंति हि ॥९॥
वाय्वादिभागाश्चत्वारो वाय्वादिष्वेवमादिशेत् ।
पंचीकरणमेतत्स्यादित्याहुस्तत्त्ववेदिनः ॥१०॥
पंचीकृतानि भूतानि तत्कार्यं च विराड् भवेत् ।
स्थूलं शरीरमेतत्स्यात्शरीरस्य चात्मनः ॥११॥

Auctor postquam elementorum, quibus creatio crassa (sthulaprapancha) formata est, distributionem exposuit, corpus subtile (sukshmaçarira) paucis tangit, utrumque (sthula + sukshma), necnon intelligens corpus (prájna, karaṇa) in eodem animo universo (chit) conjunctum esse docet

स्थूलसूक्ष्मक्रमात्सर्वं चिदात्मनि विलापयेत् ॥४८॥
अकारं पुरुषं विश्वमुकारे प्रविलापयेत् ।
उकारं तैजसं सूक्ष्मं मकारे प्रविलापयेत् ॥४९॥
मकारं कारणं प्राज्ञं चिदात्मनि विलापयेत् ।
चिदात्माहं नित्यशुद्धबुद्धमुक्तसदद्वयः ॥५०॥

Idem libellus in Museo Asiatico Petropolitano adservatur cf Boehtlingk I I p 729 (WILSON 531^k)

555

Lit Devan Charta Ind. Foll 41 Long $14\frac{1}{2}$ Lat $5\frac{1}{2}$ Linn 16–18

Continetur hoc codice *Advaitaratnarakshanam* quo libro *Madhusudana sarasvati*, Visvesvarae discipulus, animi universae et singuli sive numinis et animi unitatem (*jivabrahmanor, jiveçvarayor, kshetrajneçvarayor abheda*) argumentis quum dogmaticis tum philosophicis non sine acerbitate et verborum convicio a philosophi dialectici (tarkika) cujusdam opinionibus perversis defendit Incipit

वृंदारण्यविविहृ विलुठितमाभीरघोरनारीभिः ।
सत्यचिदानंदघनं ब्रह्म नराकारमालंबे ।१।
निर्जित्य प्रतिपक्षान्द्वैतधियो दुष्टतार्किकमन्यान् ।
अद्वैततत्त्वरत्नं रक्षितुमयमुद्यमः श्रमः स्यात् ।२।

Praeter antiquiores utriusque mimansae et aliarum scholarum magistros Madhusudana hos auctores et libros laudat 1 *Khandanakrit* fol 8^b (अभेदं नोतिसतो धीर्न भेदोद्यपनक्षमा । तथा चाद्ये प्रमा सा स्यात्तत्रे स्वापेक्षवैशसात्) 12^b 15^a, 2 *Gunakiranavali* (fol 7^b तथा चाहुराचार्याः । गुणकिरणावल्यां । अतद्व्यावृत्तिर्विशिष्यमिति), 3 *Panchapádika vivarana* 4 *Bhamatikára* 5 *Manikrit* 6 *Mandanamiçrae Brahmasiddhi* 7 *Sankshepaçariraka* 8 *Siddhantarahasya* Praeterea lectores ad opera sua *Advaitasiddhi* et *Vedantakalpalatika* relegat

Desinit liber in verbis

अद्वैतरत्नमेतत्तु श्रीविश्वेश्वरपादयोः ।
समर्पितमर्पितेन प्रीयतां स दयानिधिः ॥

इति श्रीपरमहंसपरिव्राजकाचार्यश्रीविश्वेश्वरसरस्वतीपूज्यपादशिष्यश्रीमधुसूदनसरस्वतीविरचितमद्वैतरत्नरक्षणं समाप्तं ॥

Codex anno 1687 exaratus est (MILL 13)

556.

Foll 55–119 Linn 10–13 *Bhedadhikkárasatkriya* (*Bhedadhikkarae* libri observantia), commentarius a

[1] शंकराचार्यपूज्यपाद[शिष्य]

Náráyanásrama quodam, Nrisinhásramae discipulo, compositus. Incipit:

मृषा मायाशक्त्या धृतमहिमनि यद्यपि परे
जगज्जालं जातं स्फुरति यियतीयोरु नगरं
विरिंचेन्द्रादित्रिदशनरतिर्यग्गतभिदा (i. e. °तिर्यग्ग°)
कुतो नो भूमाहंनिरवधिसदानंदघनचित् १॥
काशाते कलितं यस्य पदं वेदिकमस्तकैः
भक्त्या (bhaktyá) मुक्त्यै समीहंतं तं नृसिंहं गुरुं भजे।
गभीरभावभारेण दुर्वहा *gauravi kritih*
तथापि भेदधिक्कारसत्क्रियां श्रद्धयारभे।३

यद्यपि श्रुतिस्मृती[ति]हासपुराणागमैः क्रियासमभिहारेण जगद्विदाने सर्वसे परमात्मनि सजातीयादिसमस्तभेदो निंदितो निषिद्धश्च यद्यपि चाद्यभगवद्भिर्गौडपादभगवत्पादादिभिः पूर्वाचार्यैरारंभणाधिकरणादिन्यायतो पि भेदसत्ता निराकारि[1] तथापि केचित् स्वोत्प्रेक्षापरिकल्पितपारिभाषिकयुक्तिकलापाकुलीकृतांतःकरणा भेदसत्तां संभावयंतो श्रुत्यादिसिद्धाद्वितीयचिदात्मनि श्रद्धां विघ्नंति एतज्जन्मोहशांतये समस्तभेददुर्निरूपत्वप्रकटनाय ग्रंथमारभमाणस्तत्परिसमाप्त्यादिफलकमीश्वरतत्त्वानुस्मरणं मंगलं मनसानुष्ठितं शिष्यशिक्षार्थं प्रकटयन् प्रकटविषयादिकं सूचयन् स्वतपस्तुसरूपं सलक्षणप्रमाणं निर्दिशति ॥ *Vedántetyádiná* ।

Disticho tertio *Bhedadhikkáram* Nrisinhásramae auctori tribui videmus. Idque eo confirmatur, quod eidem philosopho [1] *Advaitadipikám* debemus, ejusdem argumenti librum, multo tamen copiosiorem, qui eundem Náráyanásramam interpretem invenit (E. I. H. 106 et 1809)

Haec voluminis pars anno 1655 a Sahasrakirana Váránasiae (विश्वेश्वरराजधान्यां) satis accurate exarata est. (Wilson 449[b].)

557.

Opuscula varia. Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 328. Long. 4⅞. Lat. 6½. Linn. 8–10. Codex circiter annum 1790 exaratus est.

Foll. 1–68. *Dvádasamahávákyavivaranam*, opus a *Vaikunthapurí*, Gopálae (Madanagopálae) discipulo, scriptum. Incipit: श्रीं अथ द्वादशमहावाक्यसिद्धांतो लिख्यते ॥ यदज्ञानप्रभावेण दृश्यते सकलं जगत्। यज्ज्ञानात्सयमायाति तस्मै ज्ञानात्मने नमः ॥ श्रीं वैकुंठपुरी परमहंसपरिव्राजकाचार्यः संक्षेपतो वेदांतमूलमहावाक्यार्थं प्रकटीकरोति। प्रज्ञारहितसंन्यासिनिमित्तं तदुपकारहेतोः। वार्त्तिकशास्त्रतदर्थेप्रथितं शांतरसनाटकसंज्ञितं निरूपयति। यत्स्वशास्त्रवैकुंठपुरी यतिधर्मपान्।

Auctor, qui vulgo *Vishnupurí* appellatur[2], sententiarum quatuor प्रज्ञानमानंदं ब्रह्म, अहं ब्रह्मास्मि, तत्त्वमसि, अयमात्मा ब्रह्म, e quatuor Vedarum Upanishadis desumtarum, vocabula singula capitibus duodecim (siddhánta) ita exposuit, ut dogmata Vedántica ad sectae Bhágavatae (Pánchurátrika) superstitiones deflecteret.

Prooemio auctor scholae Vedánticae doctorum seriem tradit: अथाद्याचार्या आदितः क्रमाल्लिख्यंते। प्रथमाचार्यो ब्रह्मा। द्वितीयाचार्यो विष्णुः। तृतीयाचार्यो रुद्रः। चतुर्थो वसिष्ठः। पंचमः शक्तिः। षष्ठः पराशरः। सप्तमो व्यासः। अष्टमः शुकः। नवमो *Gaudah* । dasamo *Govindah* । ekádasácháryah *Sankarah* । एत एकादश पूर्वाचार्याः। तन्मध्ये सत्ययुगसंप्रदायाचार्यत्रयं। ब्रह्मा विष्णू रुद्रश्चेति। त्रेतायुगसंप्रदायाचार्यत्रयं। वसिष्ठः शक्तिः पराशरश्चेति। द्वापरसंप्रदायाचार्यौ द्वौ। व्यासशुकदेवौ। कलियुगसंप्रदायाचार्यत्रयं। गौडगोविंदशंकराचार्याश्चेति। Sankarasya sishyás chatvárah। *Visvarúpa-Padmanábha-Trotaka*[3]*-Hastámalakácháryáh* । *Prithvídharácháryah* । tasyápi sishyá dasa। तीर्थाश्रमवनारण्यगिरिपर्वतसागराः। सरस्वती भारती च पुरी नामानि वै दश ॥[4] पृथ्वीधराद्देकादशाचार्यप्रसादात्कलौ संन्यासिप्रवृत्तिः। तत्र दशनामसंन्यासिमध्ये *srí-Padmanábhapurí* prathamah। *Púrnapurí* dvitíyah। *Anantapurí* tritíyah। *KRISHNACHETANAPURI* (sic) chaturthah। *Hariharapurí* panchamah। *Gopálapurí* shashtha इत्यस्मत्संप्रदायप्रवृत्तेः पूर्वाचार्याः। Tachchhishyo *Vaikunthapurí* कलियुगाचार्यो भवति। *srí-Madanagopála*prasádán महावाक्यार्थं संक्षेपेण निरूपयति ॥[5]

I–III. fol. 13[a]; IV–VI. fol. 34[b]; VII–X. fol 53[b]; XI. XII. fol. 68[b]. (Wilson 531[a].)

558.

Foll. 259–286. *Ashtávakrasanhitá*, libellus capita (prakarana) viginti, sive rerum indice addito, viginti unum continens. Incipit: जनक उवाच ॥ कथं ज्ञानमवाप्नोति मुक्तिः केन भविष्यति। वैराग्यं च कथं प्राप्यमेतद्ब्रूहि मम प्रभो ॥१॥ अष्टावक्र उवाच ॥ मुक्तिमिच्छसि चेत्तात विषयान्विषवत्त्यज। क्षमार्जवदयातोषसत्यं पीयूषवद्भज ॥२॥ न पृथ्वी न जलं नाग्निर्न वायुर्द्यौर्न वा भवान्। एषां साक्षिणमात्मानं चिद्रूपं विद्धि मुक्तये ॥३॥ यदि देहं पृथक्कृत्य चिति विश्राम्य तिष्ठसि। अधुनैव सुखी शांतो बंधमुक्तो भविष्यसि ॥४॥ न त्वं विप्रादिको वर्णो नाश्रमी नाक्षगोचरः। असंगोसि निराकारो विश्वसाक्षी सुखी भव ॥५॥ धर्माधर्मौ सुखं दुःखं मानसानि न ते विभो। न कर्तासि न भोक्तासि मुक्त एवासि सर्वदा ॥६॥ एको द्रष्टासि सर्वस्य मुक्तप्रायोसि सर्वदा। ayam eva hi te bandho: *drashtáram pasyasitaram* ॥७॥ अहं कर्तेत्यहंमानमहाकृष्णाहिदंशितः। नाहं कर्तेति विश्वासामृतं पीत्वा सुखी भव ॥८॥

---

[1] *Jagannathásramae* discipulo

[2] Cf. supra pp 37. 39.

[3] Hoc nomen plerumque sine r litera scribitur.

[4] Ordinum monachicorum haec esse nomina vides

[5] In fine capitis primi haec subscripta sunt: इति श्रीवैकुंठपुरीविरचिते शांतिरसनाटके etc.

Oratio dialogi forma traditur ab *Ashṭavakra* cum *Janaka*, sive a magistro cum discipulo habiti Atque priore parte animi singuli et universi unitate declarata, auctor altera rerum et actionum mundanarum illa cognitione perceptam vanitatem, a vero philosopho animo immoto contemplandam[1], adumbrat

Hujus arrogantis doctrinae quasi fastigium his *discipuli* verbis continetur: Cap 2 अहो निरञ्जनः शान्तो बोधोऽहं प्रकृतेः परः । एतावन्तमहं कालं मोहेनैव विडम्बितः ॥१॥ मत्तो (i e ex indiviso illo animo) विनिर्गतं विश्वं मय्येव लयमेष्यति । मृदि कुम्भो जले वीचिः कनके कटकं यथा ॥१०॥ अहो अहं नमो मह्यं विनाशो यस्य नास्ति मे । ब्रह्मादिस्तम्बपर्यन्तं जगन्नाशेऽपि तिष्ठतः ॥११॥ अहो अहं नमो मह्यमेकोऽहं देहवानपि । क्वचिन्न गन्ता नागन्ता व्याप्य विश्वं व्यवस्थितः ॥१२॥ अहो अहं नमो मह्यं दक्षो नास्तीह मत्समः । असंस्पृश्य शरीरेण येन विश्वमिदं धृतं ॥१३॥ अहो अहं नमो मह्यं यस्य मे नास्ति किंचन । अथवा यस्य मे सर्वं यद्वाङ्मनसगोचरं ॥१४॥ ज्ञानं ज्ञेयं तथा ज्ञाता त्रितयं नास्ति वास्तवं । अज्ञानाद्भाति यत्रेदं सोऽहमस्मि निरञ्जनः ॥१५॥ et cap 19 तत्त्वविज्ञानसंदंशमादाय हृदयोदरात् । नानाविधपरामर्शशल्योद्धारः कृतो मया ॥१॥ क्व धर्मः क्व च वा कामः क्व चार्थः क्व विवेकिता । क्व द्वैतं क्व च वाद्वैतं स्वमहिम्नि स्थितस्य मे ॥२॥ क्व चात्मा क्व च वानात्मा क्व शुभं क्वाशुभं तथा । क्व चिन्ता क्व च वाचिन्ता स्वमहिम्नि स्थितस्य मे ॥३॥ क्व स्वप्नः क्व सुषुप्तिर्वा क्व च जागरणं तथा । क्व तुरीयं भयं वापि स्वमहिम्नि स्थितस्य मे ॥४॥ क्व दूरं क्व समीपं वा बाह्यं क्वाभ्यन्तरं क्व वा । क्व स्थूलं क्व च वा सूक्ष्मं स्वमहिम्नि स्थितस्य मे ॥५॥ क्व मृत्युर्जीवितं वा क्व क्व लोकाः क्वास्य लौकिकं । क्व लयः क्व समाधिर्वा स्वमहिम्नि स्थितस्य मे ॥६॥ अलं त्रिवर्गकथया योगस्य कथयाप्यलं । अलं विज्ञानकथया विश्रान्तस्य ममात्मनि ॥७॥

A quo libellus compositus sit, non constat, nam de Ashṭavakra *auctore* cogitandum non est cujus Janakaeque mentio ea tantum re inniti videtur, quod prior numinis indivisam naturam perspexisse (Mahâbhârata 3, 10639 सोऽहं श्रुत्वा ब्राह्मणानां सकाशे ब्रह्माद्वैतं कथ्यमानं तु तस्मात् तोऽस्मि), alter vero, *Videhae* rex *videhamuktis* praeceptor primus fuisse perhibetur

Idem opusculum cum *Visvesvarae* commentario in cod E I H 100 et in Museo Asiatico Petropolitano adservatur (WILSON 531[f])

[1] Cap 8 तदा बन्धो यदा चित्तं किंचिद्वाञ्छति शोचति । किंचिन्मुञ्चति गृह्णाति किंचिद्धृष्यति कुप्यति ॥१॥ तदा मुक्तिर्यदा चित्तं न वाञ्छति न शोचति । न मुञ्चति न गृह्णाति न हृष्यति न कुप्यति ॥२॥ तदा बन्धो यदा चित्तं सक्तं कास्वपि दृष्टिषु । तदा मोक्षो यदा चित्तमसक्तं सर्वदृष्टिषु ॥३॥ यदा नाहं तदा मोक्षो यदाहं बन्धनं तदा । मत्वेति हेलया किंचिन्मा गृहाण विमुञ्च मा ॥४॥

559.

Foll 307–319 *Vyásasukasamvadas*, Vyásae cum Sukae colloquium Incipit जनमेजय उवाच ॥ भगवञ्छ्रोतुमिच्छामि माहात्म्यं यच्छुकस्य च । परस्परं तु संवादं व्यासस्य च शुकस्य च ॥ यत्राश्रमपदे रम्ये संवादः सुमहानभूत् । पितुः पुत्रेण सह यत्तन्मे ब्रूहि महामते ॥ वैशंपायन उवाच ॥ शृणुष्वावहितो राजन्यथा तेन महात्मना । संवादमिदमश्रौषमद्भुतं लोमहर्षणं ॥ तत्राश्रमपदे रम्ये सिद्धगन्धर्वसेविते । त्रैलोक्यविश्रुते देशे नानाऋषिनिषेविते ॥ नानाद्रुमलताकीर्णे नानापुष्पोपशोभिते । ह्रदैश्च विविधाकारैस्तोयपूर्णैर्मनोरमैः ॥ हंसकारण्डवाकीर्णैश्चक्रवाकोपशोभितैः । etc

Vyasa quum filio ut officia domestica susciperet suasisset Ṣuka de rerum omnium, praeter religionem vanitate dissent Ad quos viros disputantes quum Rambha, quasi dea ex machina, accessisset et mulierum venustatem laudibus extulisset a philosopho moroso verbis non admodum urbanis refutatur

Libellus e Mahâbhârata desumtus esse dicitur (WILSON 531[h])

560.

Foll 18–64 Linn 8, 9 *Sandilyasutra* aphorismi *Sandilyae* tributi, cum *Svapnesvarae* commentario Liber aphorismis centum constat, quibus perfecta animi erga numen devotio unicum beatitudinis instrumentum esse declaratur Scholiasta praecepta in tres lectiones, lectionesque singulas in duas partes diurnas (ahnika) divisit Prima haec

अथातो भक्तिजिज्ञासा ॥१॥ सा परानुरक्तिरीश्वरे ॥२॥ तत्संस्थस्यामृतत्वोपदेशात् ॥३॥ ज्ञानमिति चेत्, न, द्विषतोऽपि ज्ञानस्य तदसंस्थितेः ॥४॥ तयोपक्षयाच्च ॥५॥ द्वेषप्रतिपक्षभावाद्रसशब्दाच्च रागः ॥६॥ न क्रिया, कृत्यनपेक्षणात्, ज्ञानवत् ॥७॥ अत एव फलानन्त्यं ॥८॥

Auctores in aphorismis hi laudantur *Kasyapa* II, 1 3, *Jaimini* II, 2, 6, *Badarayana* II, 1, 4 Praeterea Bhagavadgitae non modi loci adhibentur[2], sed etiam nomen ipsum in II, 2 29 usurpatur *Sa* (para bhaktir) *ekantabhavo Gítarthapratyabhijnanat*, qua sententia ad locum Mahabharatae, Santiparvan 13552 sqq alluditur

Commentarius incipit

प्रपद्य परमं देवं श्रीस्वप्नेश्वरसूरिणा ।
शाण्डिल्यशतसूत्रीयभाष्यमाभाष्यते धुना ॥१॥
गोविन्दचरणद्वन्द्वे मधुनो महदद्भुतं ।
यत्पायिनो न मुह्यन्ति मुह्यन्ति यदपायिनः ॥२॥

[2] Cf II 2 30 परां कृत्वैव सर्वथा तथा ह्याह । et Bhagavadgita 18 68 य इदं परमं गुह्यं मद्भक्तेष्वभिधास्यति । भक्तिं मयि परां कृत्वा मामेवैष्यत्यसंशयः ॥

Scholiasta in afferendis librorum recentiorum sententiis sollertior est quam in explicando auctore accuratior.

Haec voluminis pars hoc seculo ineunte non accurate exarata est. (Mill 113b.)

C. YOGA.

561.

Foll. 46–98. *Yogasútra*, philosophiae yogicae aphorismi, a *Patanjali* compositi, cum *Bhojadevae* commentario, *Rájamártanda* appellato.

Liber in capita quatuor divisus est. Capita I. et II. a *J. R. Ballantyne* cum versione Anglica edita sunt, tertii, quo facultates divinae (vibhúti) tractantur, aphorismos infrà exscripsi, excerptas e commentario explicationes suo loco adjunxi:

देशबंधश्चित्तस्य धारणा । deṣe nábhichakranáságrádau chittasya bandho vishayántaraparihárena yat sthiríkaranam sá chittasya dháranety uchyate ॥ 1 ॥ तत्र प्रत्ययैकतानता ध्यानं । tatra, tasmin dese yatra chittam dhritam, tatra pratyayasya jnánasya yá ekatánatá (visadṛiṣaparinámaparihāradvárena yad eva dháranáyám álambaníkṛitam, tadálambanatayaiva nirantaram utpattih) sá dhyánam uchyate ॥ 2 ॥ तदेवार्थमात्रनिर्भासं स्वरूपशून्यमिव समाधिः । tad dhyánam, yatrárthamátranirbhásam, arthákárasamávesád udbhútárthарúpam, nyagbhútajnánasvarúpatvena svarúpasúnyatám ivápadyate, sa samádhir ity uchyate ॥ 3 ॥ त्रयमेकत्र संयमः ॥ 4 ॥ तज्जयात्प्रज्ञालोकः । *tasya samyamasya* jayád abhyásena sámyotpádanát prajnáyá jnátavyavivekasvarúpáyá álokah prasaro bhavati; prajná jneyam samyag ábhásayatíty arthah ॥ 5 ॥ तस्य भूमिषु विनियोगः । bhúmishu sthúlasúkshmálambanabhedena sthitásu chittavrittishu; adharám adharáṃ chittabhúmim jitám jitám jnátvottarasyám uttarasyám bhúmau samyamah káryah ॥ 6 ॥ त्रयमंतरंगं पूर्वेभ्यः । púrvebhyo yamádibhyo yogángebhyah páramparyena samádher upakárakebhyo dháranádiyogángatrayaṃ samprajnátasya samádher antarangam, samádhisvarúpanishpádanát ॥ 7 ॥ तदपि बहिरंगं निर्बीजस्य । nirbíjasya nirálambasya ṣúnyabhávanáparaparyáyasya samádher etad api bahirangam páramparyenopakárakatvát ॥ 8 ॥ Idáním yogángasiddhír ákhyátukámah samyamasya vishayaparisuddhim kartum kramena parinámatrayam áha । व्युत्थाननिरोधसंस्कारयोरभिभवप्रादुर्भावौ निरोधक्षणचित्तान्वयो निरोधपरिणामः । *vyutthánam* kshiptamúdhavikshiptákhyam bhúmitrayam, *nirodhah* prakrishtasattvasyángitayá chetasah parinámah; tábhyám vyutthánanirodhábhyáṃ yau janitau samskárau, tayor yathákramam abhibhavaprádurbhávau yadá bhavatah (*abhibhavo* nyagbhútatayá káryasya kárane 'sámarthyenávasthánam, *prádurbhávo* vartamáne 'dhvany abhivyaktarúpatayávasthánam), tadá nirodhalakshanachittasyobhayavrittitvád anvayo yah, sa *nirodhaparináma* ity uchyate. Ayam arthah: yadá vyutthánasaṃskárarúpo dharmas tirobhúto bhavati, nirodhasamskárarúpas chávir bhavati, dharmirúpatayá cha chittam ubhayatránvayitvenávasthitam pratíyate: tadá sa *nirodhaparináma*sabdena vyavahriyate. Chalatvád gunavṛittasya yady api chetaso niṣchalatvam násti, tathápy evambhútah pariṇámah sthairyam uchyate ॥ 9 ॥ तस्य प्रशांतवाहिता संस्कारात् । tasya chetasa uktán nirodhasamskárát prasántaváhitá bhavati. Parihṛitavikshepatayá sadṛiṣapraváhapariṇámi chittam bhavati ॥ 10 ॥ सर्वार्थतैकाग्रतयोः क्षयोदयौ चित्तस्य समाधिपरिणामः । *sarvárthatá* chalatván nánávidhárthagrahaṇam chittasya vikshepo dharmah. Ekasminn eválambane sadṛiṣapariṇámitá *ekágratvam*, tad api chittasya dharmah. Tayor yathákramaṃ kshayodayau: sarvárthatálakshanasya dharmasya *kshayo* 'tyantam abhibhava, ekágratálakshanasya dharmasya [*udayah*] prádurbhávo 'bhivyaktis, chittasyodriktasattvasyánvayitayávasthánam *samádhiparináma* ity uchyate. Púrvasmát parinámád asyáyam viṣeshah: tatra samskáralakshanayor dharmayor abhibhavaprádurbhávau; púrvasya (vyutthánasamskárasya dharmasya) nyagbhává, uttarasya (nirodhasamskárarúpasya) udbhavo 'nabhibhútatvenávasthánam. Iha tu kshayodayáv iti, sarvárthatárúpasya vikshepasyátyantatiraskárád anutpattir, atíte 'dhvani pravesah kshaya, ekágratálakshanasya dharmasyodbhavo, vartamáne 'dhvani prakaṭatvam ॥ 11 ॥ शांतोदितौ तुल्यप्रत्ययौ चित्तस्यैकाग्रतापरिणामः । samáhitasyaiva chittasyaikah pratyayo vrittiviṣeshah *ṣánto*, 'títam adhvánam pravishṭah. Aparas *túdito*, vartamáne 'dhvani sphuritah. Dváv api samáhitachittatvena tulyáv, ekarúpálambanatvena sadrisau pratyayáv, ubhayatrápi samáhitasyaiva chittasyánvayitvenávasthánam, sa *ekágratáparináma* ity uchyate ॥ 12 ॥ एतेन भूतेंद्रियेषु धर्मलक्षणावस्थापरिणामा व्याख्याताः । etena tridhoktena chittaparinámena bhúteshu sthúlasúkshmeshv indriyeshu buddhikarmántahkaranabhedenávasthiteshu dharmalakshanávasthábhedena trividhah parinámo vyákhyátah ॥ 13 ॥ शांतोदिताव्यपदेश्यधर्मानुपाती धर्मी । *avyapadeṣyá* ye saktirúpeṇa sthitá vyapadeshṭum na ṣakyante. Niyatakáryakáranarúpayá yogyatayávachhinná ṣaktir eveha dharmasabdenábhidhíyate. Tam trividham api dharmam yo 'nupataty anuvartate ॥ 14 ॥ क्रमान्यत्वं परिणामान्यत्वे हेतुः । yo 'yam niyatakramo (mrichchúrnán mritpindas, tatah kapáláni, tebhyas cha ghaṭa ity evamrúpah) paridrisyamánah parinámasyányatvam ávedayate, tasminn eva dharmini yo lakshanaparinámasya avasthápariṇámasya cha kramah, so 'py anenaiva nyáyena parinámányatve gamako 'vagantavyah. Sarva eva bhává ete-

naiva kramena pratikshanam parinamamánáh paridrisyante Atah siddham, kramányatvát parimányatvam. Sarveshám chittádinám parinámasáránám kechid dharmáh pratyakshenaivopalabhyante, yathá sukhádayah samsthánádayas cha, kechich chaikántenánumánagamyá, yathá karmasamskárasaktiprabhritayo: dharminas cha bhinnábhinnarúpatayá sarvatránugamah ‖ 15 ‖ परिणामत्रयसंयमादतीतानागतज्ञान ‖ १६ ‖ शब्दार्थप्रत्ययानामितरेतराध्यासात्संकरस्तत्प्रविभागसंयमात्सर्वभूतरुतज्ञानं । Esham sabda-artha-jnánánám vyavahárc itaretarádhyásád bhinnánám api buddhyaikarúpatvapádanát samkírnatvam Tathá hi Gám ánayety uktah kaşchid, *a* golakshanam artham gotvajátyavachhinnam sásnádimatpindarúpam, *b* sabdam cha tadváchakam, *c* jnánam cha tadgráhakam *abhedena*dhyavasyati; na tv *a* asya gosabdo vachako, *b* 'yam gosabdasya váchyas, *c*. tayor idam gráhakam jnánam iti *bhedena* vyavaharati Tathá hi, ko 'yam arthah, ko 'yam sabdah, kim idam jnánam iti prishṭah sarvatraikarupam evottaram dadáti 'gaur' iti Sa yady ekarúpatám na pratipadyate, katham ekam uttaram prayachhati? Evam tasminn avasthite yo 'yam pravibhága, 'idam sabdasya tattvam yad váchakatvam náma, idam arthasya (scil tattvam) yad váchyatvam, idam jnánasya yat prakásakatvam' iti pravibhágam vidháya, tasmin pravibhâge yah samyamam karoti, tasya sarveshám bhútánám etc. ‖ 17 ‖ संस्कारसाक्षात्करणात्पूर्वजातिज्ञानं । dvividhás chittasya vásanárúpáh samskáráh. Kechit smritimátrotpádanaphaláh, kechij játyáyurbhogalakshanavipákahetavo, yathá dharmádharmákhyáh Teshu samskáreshu yadá samyamam karoti, 'evam mayá so 'rtho 'nubhúta, evam mayá sá kriyá nishpaditá' iti púrvakritam sarvam anusamdadháno bhávanayaiva, prabodhakam antarenodbuddhasamskárah, sarvam *atítam* smarati ‖ 18 ‖ प्रत्ययस्य परचित्तज्ञानं । pratyayasya parachittasya kenachin mukharágádiná lingena grihitasya yadá samyamam karoti, tada parakíyasya chittasya jnánam utpadyate Sarágam asya chittam vítarágam veti parachittagatán sarvan eva dharmán jánáti ‖ 19 ‖[1] न च सालंबनं तस्याविषयीभूतत्वात् । tasya parasya yach chittam sálambanam svakíyálambanena sahitam, [tan] na sakyate jnátum, alambanasya kenachil lingenavishayíkritatvál, *lingach* chittabhavamátram parasyávagatam, na tu *nila*vishayam asya chittam *píta*vishayam iti vá ‖ 20 ‖ कायरूपसंयमात्तद्ग्राह्यशक्तिस्तम्भे चक्षुःप्रकाशासंप्रयोगेऽन्तर्धानं । káyah saríram, tasya rúpam chakshurgrábyo gunah Tasmin káye rupam iti samyamát, tasya rúpasya chakshurgráhyatvarupá yá saktis, tasyáh stambhe (bhávanávasát pratibandhe) chakshuhprakásásamyoge, chakshushah prakásah sattvadharmas, tasyásamyoge, tadgrahanasya vyápárábháve yogino 'ntardhánam bhavati ‖ 21 ‖ एतेन शब्दाद्यन्तर्धानमुक्तं ‖ २२ ‖ सोपक्रमं निरुपक्रमं च कर्म तत्संयमादपरान्तज्ञानमरिष्टेभ्यो वा । Áyurvipákam yat púrvakritam karma tad dviprakáram: sopakramam nirupakramam cha Tatra *sopakramam* yat phalajananáya sahopakramena káryakáranábhimukhyena vartate, yathoshnapradese prasáritam árdravastram síghram eva sushyati Uktarúpaviparítam *nirupakramam*, yathá tad evárdram vásah samvartitam anushnadeşe chirena şosham eti Tasmin dvividhe karmani yah samyamam karoti, 'kim mama karma síghravipákam, kim chiravipakam' ity avadhánadárdhyád aparántajnánam asyotpadyate. Aparantah şaríraviyogas, tasmin jnánam amushmin kale 'mushmin dese mama saríraviyogo bhavishyatíti nihsamsayam jánáti *Arishṭebhyo vá*. Arishṭáni trividháni, ádhyátmikádhibhútádhidaivikabhedena. Tatra *a*. ádhyátmikáni, pihitakarnah kaushṭhasya váyor ghosham na srinotíty evamádini, *b*. ádhibhautikány, akasmad vikritapurushadarsanádini, *c*. ádhidaivikány, akánda eva drashṭum asakyasvargádipadárthadarsanádini Tebhyah sarírviyogakálam jánáti ‖ 23 ‖ मैत्र्यादिषु बलानि । maitríkarunámuditásu yo vihitah samyamas tasya baláni tásám maitryádínám sambandhíni prádurbhavanti. Maitríkarunámuditás tathásya prakarsham gachhanti, yathá sarvasya mitratvádikam sampratipadyate ‖ 24 ‖ बलेषु हस्तिबलादीनि ‖ २५ ‖ प्रवृत्त्यालोकन्यासात्सूक्ष्मव्यवहितविप्रकृष्टज्ञानं । pravrittir vishayavatí (1, 35) jyotishmatí cha (1, 36) Tasyám yo 'sáv *álokah* sáttvikaprakásaprasaras tasya nikhileshu vishayeshu *nyását* tadárúpitánam vishayánám bhávanát sántahkaraneshv indriyeshu prakrishṭasaktitám ápanneshu *súkshmasya* paramánváder, *vyavahitasya* bhúmyantargatasya nidhanáder, *viprakrishṭasya* megháder, aparapársvavartino rasáyanáder jnánam utpadyate ‖ 26 ‖ भुवनज्ञानं सूर्ये संयमात् ‖ २७ ‖ चन्द्रे ताराव्यूहज्ञानं । vyúho visishṭah samnivesah ‖ 28 ‖ ध्रुवे तद्गतिज्ञानं ‖ २९ ‖ नाभिचक्रे कायव्यूहज्ञानं । saríra[madhya]varti nábhisamjnakam yat shodasáram chakram tasmin kritasamyamasya yoginah káyagato yo 'sau vyuho visishṭarasamaladhátunádyádinám avasthanam, tatra jnánam utpadyate Nábhichakram şarírasya madhyavarti sarvatah prasritánam nádyádínám mulabhutam, atas tatra kritávadhánasya samagrah samniveso yathávad ábháti ‖ 30 ‖ कण्ठकूपे क्षुत्पिपासानिवृत्तिः ‖ ३१ ‖ कूर्मनाड्यां स्थैर्यं । Kanṭhakúpasyádhastád dridhá kúrmákhyá nádi ‖ 32 ‖ मूर्धज्योतिषि सिद्धदर्शनं । sirahkapále brahmarandhrákhyam chhidram prakásádháratváj jyotih Yathá guhábhyantarasthasya maneh prasarantí prabhá kunchikávivarapradese samghaṭate, tathá hridayasthah sáttvikah prakáşah prasritah sampindítatvam bhajate Tatra kritasamyamasya ye dyávápritthivyor antaralavartinah *siddhá*

[1] Mirabilis profecto haec facultas foret, et homine statum 'ecstaticum' subeunte vix digna

divyáh purushás teshám itaraprányadrisyánám tasya darsanam bhavati. Tan pasyati tais cha saha sambháshate ॥33॥ प्रातिभाद्वा सर्वं । sarvanimittánapeksham manomátrajanyam avisamvádakam jatity utpadyamánam jnánam pratibhá. Tasyám samyame kriyamáne prátibham vivekakhyáteh púrvabhavi tárakam jnánam udeti ॥34॥ हृदये चित्तसंवित् ॥३५॥ सत्त्वपुरुषयोरत्यन्तासंकीर्णयोः प्रत्ययाविशेषो भोगः परार्थात्स्वार्थसंयमात्पुरुषज्ञानं । *Sattvam* prakásasukhátmakah prádhánikah parinámaviseshah, *purusho* bhoktr-adhishthátrirúpah Tayor bhogyabhoktrirúpatvách chetanáchetanatvách chátyantasamkírnatvam, bhinnatvam ity arthah Tayor yah pratyayasyávisesho bhedenápratibhásanam, tasmát sattvasyaiva kartritápratyayatayá sukhaduhkhasamvit sá bhogah Sattvasya svárthanairapekshyena *parárthah* purushárthanibsritah Tasmád anyo yah *svárthah* purushasvarupamátrávalambanah parityaktáhamkare sattve yá chichhháyásamkrántih, tatra kritasamyamasya purushavishayam jnánam utpadyate Tad evamrúpam sválambanajnánam sattvásattvanishtham purusho jánáti, na punah purusho jnátá jnánasya vishayabhávam ápadyate jneyatvápatter, jnátrijneyayos chátyantavirodhat ॥36॥ ततः प्रातिभश्रावणवेदनादर्शास्वादवार्त्ता जायन्ते । *srávanam* srotrendriyajam jnánam, *vedaná* sparsanendriyajam jnanam, *adarsas* chakshurindriyajam jnánam, *ásvádo* rasanendriyajam jnánam, *vártá* gandhasamvittih ॥37॥ ते समाधावुपसर्गा व्युत्थाने सिद्धयः । Te prak pratipáditáh phalaviseshah samádheh prakarsham gachata upasargá upadravá vighnakárinah, tatra harshavismayadikáranena samádhih sithilibhavati *Vyutthâne* punar vyavahâradasáyám visishtaphaladáyakatvát siddhayo bhavanti ॥38॥ बन्धकारणशैथिल्यात्प्रचारसंवेदनाच्च चित्तस्य परशरीरावेशः । yadá samádhivasád bandhakaranam dharmádharmakhyam karma sithilam bhavati tánavam ápadyate, chittasya yo 'sau pracharo hridayapravesád indriyadvárena vishayábhimukhyena prasaras, *tasya samvedanam jnánam* (iyam chittavahá nadi, anayá chittam vahati, iyam rasaprânádivahábhyo nadíbhyo vilakshaná, iti svaparasaríráyor yadá sarirasamcháram jánati) tada etc ॥39॥ उदानजयाज्जलपङ्ककण्टकादिष्वसङ्ग उत्क्रान्तिश्च ॥४०॥ समानजयात्प्रज्वलनं । tejasá jvalann iva yogi pratibháti ॥41॥ श्रोत्राकाशयोः सम्बन्धसंयमाद्दिव्यं श्रोत्रं । sambandho desadesibhávalakshanah ॥42॥ कायाकाशयोः सम्बन्धसंयमाल्लघुतूलसमापत्तेश्चाकाशगमनं । laghuni tuládau samápattim tanmayím bhávalakshanám vidháya, práptátyantalaghubhávo yogí prathamam yathárucbi jale samcharan etc ॥43॥ बहिरकल्पिता वृत्तिर्महाविदेहा ततः प्रकाशावरणक्षयः । sarírad bahir yá manasah sariranairapekshyena vrittih sá *mahávideha* náma nirgatasarírahamkáradardhyadvárenochyate Tatas tasyám kritát samyamát *prakásávaranakshayah*, sattvikasya chittasya yah prakásas tasya yad ávaranam klesakarmádi tasya kshayah pravilayo bhavati ॥44॥ स्थूलस्वरूपसूक्ष्मान्वयार्थवत्त्वसंयमाद्भूतजयः । panchánám prithivyádibhútánám ye panchávasthávisesharupá dharmáh sthúlatvádayas, tatra kritasamyamasya bhútajayo bhavati Prathamam sthularupe samyamam vidháya tadanu sukshmarupe ity evam kramena etc. ॥45॥ ततोऽणिमादिप्रादुर्भावः कायसंपत्तद्धर्मानभिघातश्च । *animá* paramánurúpatapattir, *mahimá* mahattvam, *laghimá* laghutvam (tulapindaval laghutvapráptir), *garimá* gurutvapráptir (angulyagrena chandrádisparsanasaktih), *prákamyam* ichhánabhighatah (sarirántahkaranesvaratvam), *isitvam* sarvatra prabhavishnuta, *vasitvam* sarvanám eva bhutánám anugámitvát, *yatrakámávasáyo*, yasmin vishaye 'sya káma ichhá bhavati, tasmin vishaye yogino 'vasáyo bhavati (tam vishayasvíkáradvárenábhilâshasamáptiparyantam nayatity arthah)[1] Tasya káyasya ye dharmá rúpádayas, teshám *anabhighâto* náso násya kutas chid api bhavati · násya rupam agnir dahati, na cha váyuh soshayatityádi yojyam ॥46॥ रूपलावण्यबलवज्रसंहननत्वानि कायसंपत् । vajravat kathiná samhatir asya sarire bhavati ॥47॥ ग्रहणस्वरूपास्मितान्वयार्थवत्त्वसंयमादिन्द्रियजयः । grahanam indriyánám vishayabhimukhikritih ॥48॥ ततो मनोजवित्वं विकरणभावः प्रधानजयश्च । káyanirapekshánám indriyánám vrittilabho *vikaranabhavah*, sarvavasitvam *pradhánajayah* Etah siddhayo jitendriyasya prádurbhavanti, tás chásmin sastre *madhupratíká* ity uchyante ॥49॥ सत्त्वपुरुषान्यताख्यातिमात्रस्य सर्वभावाधिष्ठातृत्वं सर्वज्ञातृत्वं च । Tasmin suddhe sáttvikaparinâme kritasamyamasya yá sattvapurushayor utpadyate vivekakhyatir gunánám kartritvábhimánasithilíbhávarúpá tanmáhátmyát tatraiva sthitasya yoginah sarvabhávadhishthâtritvam sarvajnatritvam cha samádhir bhavati[2] ॥50॥ तद्वैराग्यादपि दोषबीजक्षये कैवल्यं । tasyám api *visokáyám* siddhau yadá vairágyam utpadyate yoginas, tada tasmád doshanám rágádinám yad vijam avidya, tasyáh kshaye nirmúlane kaivalyam átyantiki duhkhanivrittih ॥51॥ स्थान्युपनिमन्त्रणे सङ्गस्मयाकरणं पुनरनिष्टप्रसङ्गात् । chatváro yogino bhavanti Tatra *abhyasavan* pravrittamátrajyotih prathama, *ritambharáprajno* dvitiyo, *bhutendriyajayí* tritiyo, *'tikrántabhavaniyas* chaturthah Tasya chaturthasya samádhibhutasaptavidhaprántabhúmiprajnasyantyám *madhumatí*-samjnám bhumikám sákshatkurvatah, *sthánino* deva upanimantrayitáro bhavanti (divyastrírasayanádinotkanthayantiti) Tasminn upanimantrane nanena sangah kartavyo, nápi smayah Sangakarane punar vishayabhoge patati, smayakarane kritakrityam átmánam manyamano na samádhav utsahate ॥52॥ क्षणतत्क्रमयोः संयमाद्विवेकजं ज्ञानं । kshanah

[1] Vid supra p 51[a] [2] Ea facultas *visoká* appellatur

sarvántyah kálávayavo, yasya kaláh pravibhaktum na sakyante. Tathávidhánám kálakshanánám yah kramah paurváparyena parinámas tatra samyamát práguktavivekajam jnánam utpadyate ॥53॥ जातिलक्षणदेशैरन्यतानवच्छेदात्तुल्ययोस्ततः प्रतिपत्तिः । padárthánám bhedahetavo játi-lakshana-desá bhavanti. Yatra punar bhedo 'vadhárayitum na sakyate, yathaikadeṣasthitayoh *ṣuklayoh párthivayoh* paramáṇvos, tathávidhe vishaye *bhedáya* kritasamyamasya yadá bhedena jnánam upajáyate, tadá tadabhyását súkshmány api tattváni bhedena pratipadyate ॥54॥ तारकं सर्वविषयं सर्वथाविषयमक्रमं चेति विवेकजं ज्ञानं । *sarvathávishayam* sarvábhir avasthábhih sthúlasúkshmádibhedena tais tais cha pariṇámaih sarvena prakáreṇávasthitáni tattváni vishayo 'sya. *Akramam cheti* nihseshajnánávasthápariṇámanyúnádhikabhávagrahane násya kramo vidyata ity akramam, sarvam karatalámalakavad yugapat paṣyatíty arthah ॥55॥ सत्त्वपुरुषयोः शुद्धिसाम्ये कैवल्यं ॥56॥

De eaque *solitate*, sive perfecta animi a corporis vinculis emancipatione, capite ultimo agitur.

Commentarius subscriptionibus quidem *Bhojae, Dhárae regi*, tribuitur, haec enim in capitum fine leguntur: इति श्रीमहाराजाधिराजश्रीभोजदेवविरचितायां राजमार्तंडाभिधानायां sive इति श्रीधारेश्वरविरचितायां etc. Sed prudentes his non fallentur, neque eidem humero regio lexicon, librum grammaticum, rhetoricum, philosophicum, veterinarium imponent. Idem commentarius in codice E. I. H. 2427. exstat, sed nostro multo corruptior, eoque in textu constituendo usus sum.

Haec pars anno 1678 satis accurate exarata est. (MILL 61[b])

562.

Opuscula duo Lit Devan. Charta Ind. Foll. 74 Long 9. Lat. 4 Linn. 7.

Foll 1–57. *Yogasárasangrahas*, doctrinae yogicae brevis expositio, a *Vijnána* áchárya scripta Incipit: सों युंजे याचा । ॅ शतपदीम् etc

I *samádhi* fol. 15[b], *sádhana* fol. 38[a], *siddhi* fol. 47[a], *kaivalya* fol 56[a]. Capitis quarti subscriptione libellus *Jnánapradípa* appellatur.

Opera sua auctor haec laudat: *Yogavárttika, Sánkhyasára, Brahmádarṣa.* Cf. fol 49[b]:

योगशास्त्रस्य सारार्थः संक्षेपेणायमीरितः ।
नातोऽधिको मुमुक्षूणामपेक्ष्यो योगदर्शने ॥
सांख्यसारप्रकरणे विवेको बहुवर्णितः ।
नातः प्रपंच्यते सोऽत्र ग्रंथबाहुल्य[भीति]तः ॥

ब्रह्मप्रकरणे ब्रह्मादर्शादावीश्वरो[1]ऽपि च ।
वर्णितो वर्ण्यते नात्र ग्रंथसंक्षेपकाम्यया ॥

Haec voluminis pars post annum 1810 parum accurate exarata est. (WILSON 481[a].)

563.

Foll 50–112. Linn. 4–6. *Yogavásishṭhasáras*, Yogavásishṭhae medulla, cum brevi *Mahídharae* annotatione (A) Libellus sententias, quibus numinis cognitio commendatur, e majore opere excerptas et in capita (prakarana) decem divisas continet. Primum paulum emendatum subjeci:

दिक्कालाद्यनवच्छिन्नानंतचिन्मात्रमूर्तये । स्वानुभूत्येकमानाय नमः शांताय चेतसे ॥१॥ अहं बद्धो विमुक्तः स्यामिति यस्यास्ति निश्चयः । नात्यंतमज्ञो नो तज्ज्ञः सोऽस्मिन् शास्त्रेऽधिकारवान् ॥२॥ यावन्नानुग्रहः साक्षाज्जायते परमेश्वरात् । तावन्न सद्गुरुं कश्चित्सच्छास्त्रं वापि नो लभेत् ॥३॥ महानुभावसंपर्कात्संसारार्णवलंघने । युक्तिः संप्राप्यते राम दृढा नौरिव नाविकात् ॥४॥ संसारदीर्घरोगस्य सुविचारो महौषधं । कोऽहं कस्य च संसारो विवेकेन विलीयते ॥५॥ यस्मिन्देशे हि तज्ज्ञो नास्ति सज्जनपादपः । सफलः शीतलच्छायो न तत्र दिवसं वसेत् ॥६॥ सदा संतोऽभिगंतव्या यद्यप्युपदिशंति न । या हि स्वैरकथास्तेषामुपदेशा भवंति ताः ॥७॥ शून्यमापूर्णतामेति मृत्युरप्यमृतायते । आपत्संपदिवाभाति विद्वज्जनसमागमात् ॥८॥ ज्ञानिनामपि चित्तं चेत्केवलात्मसुखोदितं । सत्याः संसारदुःखार्ताः कं यांति शरणं तदा ॥९॥ तज्ज्ञानं स च शास्त्रार्थस्तद्विज्ञानमखंडितं । सच्छिष्याय विरक्ताय सद्यो यदुपदिश्यते ॥१०॥ उपदेशक्रमो राम व्यवस्थामात्रपालनं । ज्ञप्तेस्तु कारणं शुद्धा शिष्यप्रज्ञैव केवला ॥११॥ न शास्त्रैर्नापि गुरुणा दृश्यते परमेश्वरः । दृश्यते स्वात्मनैवात्मा स्वया सत्त्वस्थया धिया ॥१२॥ सर्वा एव कला जंतोरनभ्यासेन नश्यति । इयं ज्ञानकला त्वंतः सकृज्जाताभिवर्धते ॥१३॥ स्वकंठेऽपि स्थितं वस्तु यथा न प्राप्यते भ्रमात् । भ्रमते प्राप्यते तद्वदात्मापि गुरुवाक्यतः ॥१४॥ स्वस्वरूपमजानन्वै जनोऽयं दैववर्जितः । विषये तु सुखं वेत्ति पश्चात्पाके विषान्नवत् ॥१५॥ सुखाप्यनंतैरस्यं यः पदार्थेषु दुर्मतिः । सभाति भावनां भूयो नरो नासौ स गर्दभः ॥१६॥ यत्किंचिदपि संकल्पान्नरो दुःखे निमज्जति । नकिंचिदपि संकल्पात्सुखमक्षयमश्नुते ॥१७॥ यथा स्वप्नमुहूर्ते स्यात्संवत्सरभ्रमः । तथा मायाविलासेन जायते जाग्रति भ्रमः ॥१८॥ योऽन्तःशीलया बुद्ध्या रागद्वेषविमुक्तया । साक्षिवत्पश्यतीदं हि जीवितं तस्य शोभते ॥१९॥ येन सम्यक्परिज्ञातं हेयोपादेयमुज्झता । चित्तस्यांते स्थितं चित्तं जीवितं तस्य शोभते ॥२०॥ हृदयाकाशमात्रस्य विनाशो देहनाशतः । व्यर्थं भूतानि शोचंति नष्ट आत्मेति शंकया ॥२१॥ घटादिषु प्रनष्टेषु यथाकाशमखंडितं । तथा देहेषु नष्टेषु देही नित्यमलेपकः ॥२२॥ न जायते म्रियते वा क्वचित्किंचित्कदाचन । जगद्विवर्तरूपेण केवलं ब्रह्म जृंभते ॥२३॥ आकाशादपि विस्तीर्णः शुद्धः सूक्ष्मोऽव्ययः शिवः । य आत्मा स क्षय

[1] ब्रह्मादर्शादावीश्वरो MS

राम जायते म्रियतेऽपि वा ॥२४॥ सर्वमेकमिदं शान्तमादिमध्यान्तवर्जितं । भावाभावविनिर्मुक्तमिति मत्वा सुखी भव ॥२५॥ वरं शरावहस्तस्य चाण्डालागारवीथिषु । भिक्षार्थमटनं राम न मौर्ख्यहतजीवितं ॥२६॥ न व्याधिर्न विषं नापत्तथान्यद्वापि भूतले । दुःखाय स्वशरीरोत्थं मौर्ख्यमेतद्यथा नृणां ॥२७॥

Sequuntur capita 2 *jaganmithyatva* 3 *jivanmukti phalaka tattvajnana* 4 *manolaya* 5 *vasanopaşamana* 6 *atmamanana* 7 *şuddhinirupana* 8 *atmarchana* 9 *átmanirupana* Caput decimum *jivanmuktinirupana* appellatum, incipit

दृश्यदर्शनसंबन्धात् भवेत्परमं सुखं । तद्विकान्ते विचित्याहं मनोनाशं परं पदं ॥१॥ दृश्यदर्शनसंबन्धे सुखसंविदनुत्तमा । दृश्यसंवलितो बन्धस्तन्मुक्त्या मुक्तिरुच्यते ॥२॥ शुद्धं सदसतोर्मध्ये पदं लब्ध्वावलम्ब्य तत् । सबाह्याभ्यन्तरं विश्वं मा गृहाण विमुञ्च मा ॥३॥ जडाजडदृशोर्मध्ये यत्तत्त्वं पारमार्थिकं । अनन्ताकाशहृदयं तत्सदाश्रय सर्वदा ॥४॥

Mahídharae commentarius incipit लक्ष्मीकान्तं नमस्कृत्य यथामति विरच्यते । वासिष्ठसारविवृतिः परोपकृतये मया ।१॥ वसिष्ठेन यतीन्द्रेणोपदिष्टाद्राघवं प्रति । सारमुद्धृतवान् *kaşchit* ब्रह्मविद्याम हार्णवात् ॥२॥

Haec folia seculo superiore medio exarata sunt (Mill 74^{d})

564

Opuscula quinque Lit Devan Charta Ind Foll 92 Long foll 1–55 11 foll 56–71 10 foll 72–92 9 Lat $4\frac{1}{2}$

Foll 1–31 Linn 9 *Yogavasishthasaras* cum Mahidharae commentario (B) Commentarius passim decurtatus est

De codicibus Berolinensibus cf Weber Catal p 186

Haec folia post annum 1820 exarata sunt (Mill 62^{a})

565.

Lit Bengal Charta Ind Foll 18 Long 9 Lat. $3\frac{1}{2}$ Linn 6–8

Vasishthasanhitá libellus capitibus quatuor constans, quo, forma dialogi a Vasishtha cum Şakti filio habiti, *yogae* principia traduntur Incipit

सद्यज्ञानमयो यस्मान्मुक्तो ह स्यां सदा सुखी ।
पुत्रेणैव पिता पृष्टः शक्तिना वेदवाग्मिना ।
मुनिरालोक्य नेत्राभ्यां वाक्यमेतदुवाच ह ।
शक्तिपुत्रोऽसि भद्रं ते शक्तिर्बुद्धिमतां वर ।
वक्ष्यामि सद्यःसुखमुपायं भवनाशनं ।
इत्युक्त्वा भगवान् यागी वशिष्ठो ब्रह्मवित्तम ।
ध्यायन्नारायणं देवं सद्यभूतहृदि स्थितं । etc

Opusculi argumentum his versibus declaratur

यमश्च नियमश्चैव तथासनमपीष्यते ।
प्राणायामस्तथा युक्तः प्रत्याहारश्च धारणा ॥
ध्यानं समाधिरेतानि योगाङ्गानि तपोधन ।
आदौ चत्वारि बाह्यानि तद्वदभ्यन्तराणि च ॥
यमश्च दशधा प्रोक्तो नियमाश्च तथा दश ।
आसनानि च सप्तमामुत्तमानि तथा दश ॥
तेषूत्तमानि चत्वारि सूक्ष्मरूपाणि यानि च ।
प्राणायामो द्विधा प्रोक्तः प्रत्याहारश्चतुर्विधः ॥
धारणा पञ्चधा प्रोक्ता ध्यानं षोढा प्रकीर्तितं ।
समाधिस्तावतः प्रोक्तो ध्यानं च द्विविधं पृथक् ॥

Singulae igitur partes sequentibus accuratius sed brevissime exponuntur

In fine capitum hic titulus subscriptus est इति योगशास्त्रे वशिष्ठसंहितायां etc

Codex post annum 1810 exaratus est (Wilson 483)

566

Lit Devan Charta Ind. Foll 51 Long 9 Lat $3\frac{1}{2}$ Linn 5, 6

Inest in hoc codice libellus ab *Átmárama* sive *Svátmarama*[1] de *Hathayoga* i e meditationis abstrusae specie quadam, *violentis* animi a rebus externis revocandi rationibus exercendae, compositus et *Hathapra dipika* appellatus Incipit

श्रीआदिनाथाय नमोऽस्तु तस्मै येनोपदिष्टा हठयोगविद्या ।
विराजते प्रोन्नतराजयोगमारोढुमिच्छोरधिरोहिणीव ॥१॥
प्रणम्य श्रीगुरुं नाथं स्वात्मारामेण धीमता ।
केवलं राजयोगाय हठविद्योपदिश्यते ॥२॥
भ्रान्त्या बहुमतध्वान्ते राजयोगमजानतां ।
हठप्रदीपिकां धत्ते स्वात्मारामः कृपाकरः ॥३॥

Versibus sequentibus ejusdem doctrinae (hathavidya) magistros enumerat, quos versus ita dedi ut in codice leguntur, variantes codicis Berolinensis, e Weberi Catal p 196 excerptas, et cod E I H 1725 (Lond) lectiones in calce adjunxi

हठविद्या हि मत्स्येन्द्रगोरक्षाद्य (°dyá) विजानते ।
आत्मारामो यथा योगी जानीते तत्प्रसादतः ॥४॥
marg शाबरा
श्रीआदिनाथमत्स्येन्द्रशारदानन्दभैरवाः ।
चौरङ्गी मीनगोरक्षविरूपाक्षबिलेशयाः ॥५॥
मन्थानभैरवो योगी सिद्धबुद्धश्च कपाटि[2] ।
कोरण्टकः सुरानन्दः सिद्धपादश्च चर्पटी[3] [६]

[1] De profano auctoris nomine non constat.

[2] शुद्धबुद्धश्च कन्थडी Berol. सिद्धबुद्धश्च कपटिः Lond

[3] कुरण्टकः सुरानन्दः शुद्धपादश्च चर्पटिः Berol. Deest versus in Lond

कनेरी पूज्यपादश्च नित्यनाथो निरञ्जन [1]।
कपाली बिन्दुनाथश्च काकचण्डीश्वरादय ॥७॥
अल्लम
सद्यम प्रभुदेवश्च घोडाचोली च टिण्टिण [2]।
भा
चालुकिर्नागबोधश्च चण्डकापालिकस्तथा [3] ॥८॥
इत्यादयो महासिद्धा हठयोगप्रभावत ।
खण्डयित्वा कालदण्ड ब्रह्माण्डे विचरन्ति ते ॥९॥

Libellus in quatuor capita, *upadeṣa* appellata, distributus est, quorum primum 72, secundum 76, tertium 100 quartum 83 disticha continet

Primo capite de ascetae casa (maṭha), vivendi ratione, praecipue vero de variis sedendi modis (asana) disseritur *Dist 20 sedendi rationes nonnullae, quibus Kaṣishtha, Matsyendra,* alii usi sunt, enumerantur Nomina earum *svastikam* (22), *gomukham* (23), *virasanam* (24), *kurmasanam* (25), *padmasanam* (26), *kukkuṭasanam* (26), *uttanakurmakam* (27), *dhanurasanam* (28), *ṣrí Matsyanathoditam ásanam* (29), *paṣchimatanam* (31), *mayuram* (32) A Ṣiva 84 sessiones traditae sunt, quarum in numero quatuor, *siddhasanam* (39 ab aliis vajrasanam, muktásanam, guptasanam appellatum), *padmam* (49), *sinhasanam* (55), *bhadram* (58 etiam Gorakshasanam appellata), efficacissimae sunt Meditationis mysticae fructus duodecim annorum studio obtinentur (44)

Secundo capite de spiritu moderando agitur Incipit

अथासने दृढो योगी वशी हितमिताशन ।
गुरूपदेशमार्गेण प्राणायाम समभ्यसेत् ॥१॥
चले वाते चल चित्त निश्चले निश्चल तथा ।
योगी स्थाणुत्वमाप्नोति ततो वायु निरोधयेत् ॥२॥
यावद्वायु स्थितो देहे तावज्जीवितमुच्यते ।
मरण तस्य निष्क्रान्तिस्ततो वायु निरोधयेत् ॥३॥

Quae tormenta absurda et incredibilia superstitionis suae causa ne terrae Indicae quidem fanatici subire fastidierint, his sex operibus apparebit

धौती बस्ती तथा नेती त्राटक नौलिक तथा ।
कपालभाती चैतानि षट् कर्माणि समाचरेत् ॥२३॥
कर्मषट्कमिद प्रोक्त घटशोधनकारक ।
विचित्रगुणसधायि पूज्यते मुनिपुगवै ॥२४॥

अथ धौती ॥

चतुरङ्गुलिविस्तार मित वस्त्र शनैर्ग्रसेत् ।
पुन प्रत्याहरेदेतदभ्यासाद्धौतिकर्मवित् ॥२५॥
कासश्वासप्लीहकुष्ठ कफरोगाश्च विद्रधि ।
धौतीकर्मप्रभावेन प्रयान्त्येव न सशय ॥२६॥

अथ बस्ती ॥

नाभिद्घ्ने जले पायुन्यस्तनालोत्कटासन ।
आधाराकुचन कुर्यादपानाद्बस्तिकर्मवित् ॥२७॥
गुल्म प्लीहोदर चापि वातपित्तकफोद्भवा ।
बस्तिकर्मप्रभावेन क्षीयन्ते सकलामया ॥२८॥
धात्विन्द्रियात करणप्रसाद दद्याच्च कान्ति दहनप्रदीप्तिम् ।
अशेषदोषोपचय निहन्यादभ्यस्यमान जलबस्तिकर्म ॥२९॥

अथ नेती ॥

सूत्र वितस्तिसुस्निग्ध नासानाले प्रवेशयेत् ।
मुखान्निर्गमयेत्साहि नेती सिद्धैर्निगद्यते ॥३०॥
कपालशोधनी चैव दिव्यदृष्टिप्रदायिनी ।
जानूर्ध्वजातरोगौघान् (januru?) नयत्याशु स नेतिवित् ॥३१॥

अथ त्राटक ॥

निरीक्षेन्निश्चलदृशा सूक्ष्मलक्ष्य समाहित ।
अश्रुसपातपर्यन्तमाचार्यैस्त्राटक मत ॥३२॥
मोचक नेत्ररोगाणा निद्रादीना कपाटक ।
एतच्च त्राटक गोप्य यथा हाटकपेटक ॥३३॥

अथ नौलिक ॥

अमदावर्तवेगेन तुद सव्यापसव्यतो ।
नतासो भ्रामयेदेषा नौली योगे प्रचक्ष्यते ॥३४॥
मदाग्निसदीपनपाचनादिसधानिकानदकरी तथैव ।
अशेषदोषामयशोषणी च हठक्रियामौलिरिय हि नौली ॥३५॥

अथ कपालभाती ॥

भस्त्रेव लोहकाराणा रेचपूरौ ससभ्रमौ ।
कपालभाती विख्याता कफदोषविशोषिणी ॥३६॥

Spiritus moderandi rationes tres, species singularum haud paucae

प्राणायामस्त्रिधा प्रोक्तो रेचकपूरककुम्भकै ।
सहित केवलश्चेति कुम्भको द्विविध मत ॥६८॥
आरेच्य पूर यत्कुर्यात्स वै सहितकुम्भक ।
यावत्केवलसिद्धि स्यात्तावत्सहितमभ्यसेत ॥६९॥
रेचक पूरक त्यक्त्वा सुख यद्वायुधारण ।
प्राणायामोऽयमित्युक्त स वै केवलकुम्भक ॥७०॥
केवले कुम्भके सिद्धे रेचपूरकवर्जिते ।
न तस्य दुर्लभ किचित्त्रिषु लोकेषु विद्यते ॥७१॥
शुद्ध केवलकुम्भेन यथोक्त वायुधारण ।
Rajayogapadam चैव लभते नात्र सशय ॥७२॥

[1] कानेरीपूर्वपादश्च ध्वनिनाथो निरञ्जन Berol करणी पूज्यपादश्च बिल्वनाथो निरञ्जना Lond

[2] अल्लम प्रभुदेवश्च घोडाचोली च टिटिणि Berol सुखाम प्रभुदेवश्च योनाराली च टिठिनि Lond

[3] भालुकी नागबोधश्च चण्डकापालिकस्तथा Berol चालुकि° etc ut noster Lond

हठं विना राजयोगो राजयोगं विना हठः ।
न सिध्यति ततो युग्ममा निष्पत्तेः समभ्यसेत् ॥७३॥
कुंभके प्राणरेचांते कुर्याच्चित्तं निराश्रयं ।
एवमभ्यासयोगेन राजयोगपदं लभेत् ॥७४॥[1]
कुंभकात्कुंडलीबोधः कुंडलीबोधतो भवेत् ।
अनर्गला सुषुम्णा च हठसिद्धिश्च जायते ॥७५॥

Capite tertio varii et pedum et manuum gestus tractantur, cum spiritu moderando conjuncti, eum ad usum exercendi, ut *kundalí* vel *kundalini*, quae mystica quaedam potestas est, suscitetur:

सशैलवनधात्रीणां यथाधारो हि नायकः ।
सर्वेषां योगतंत्राणां तथाधारो हि कुंडली ॥१॥
सुप्ता गुरुप्रसादेन बोधिता सुसदा भवेत् ।
तथा सर्वाणि दामानि भिद्यंते ग्रंथयोऽपि च ॥२॥
Pránasya súnyapadaví तथा राजपथायते ।
तथा चित्तं निरालंबं तथा कालस्य वंचनं ॥३॥

Súnyapadavíti kim.

Sushumná, súnyapadaví, brahmárandhram, mahápatham।
Smasánam, sámbhaví, mudrámárgas[2] chety ekaváchakam
तस्मात्सर्वप्रयत्नेन तां बोधयितुमीश्वरी । [॥४॥
ब्रह्मद्वारमुखे सुप्तां मुद्राभ्यासेन बोधयेत् ॥५॥

10 18 22 30
महामुद्रा महाबंधो महावेधश्च खेचरी ।
55 47 63
उड्डीयानं मूलबंधो बंधो जालंधराभिधः ॥६॥
68
करणी विपरीताख्या वज्रोली[3] शक्तिचालनं ।
एतद्धि मुद्रादशकं जरामरणनाशनं ॥७॥

De Kundaliní haec conferantur: कुटिलांगी कुंडलिनी भुजंगी शक्तिरीश्वरी । कुटिलारुंधती देवी शब्दाः पर्यायवाचकाः ॥ उद्घाटयेत्कपाटं तु यथा कुंचिकया हठात् । कुंडलिन्या तथा योगी मोक्षद्वारं विभेदयेत् ॥ येन द्वारेण गंतव्यं ब्रह्मस्थानं निरामयं । मुखेनाच्छाद्य तद्द्वारं प्रसुप्ता परमेश्वरी ॥ कुंडली कुटिलाकारा सर्पवत्परिकीर्तिता । सा शक्तिश्चालिता येन स मुक्तो नात्र संशयः ॥८१॥ गंगायमुनयोर्मध्ये बालरंडा तपस्विनी । बलात्कारेण गृह्णीयात्तद्विष्णोः परमं पदं ॥८२॥

Caput quartum incipit:

नमः शिवाय गुरवे नादबिंदुकलात्मने ।
निरंजनपदं याति यत्र नित्यं परायणः ॥१॥

अथेदानीं प्रवक्ष्यामि समाधिक्रमलक्षणं ।
मृत्युघ्नं सुसुखोपायं ब्रह्मानंदकरं परं ॥२॥
सलिले सैंधवं यद्वत्साम्यं भजति योगतः ।
तथात्ममनसोरैक्यं समाधिः सोऽभिधीयते ॥३॥
दुर्लभो विषयत्यागो दुर्लभं तत्त्वदर्शनं ।
दुर्लभा सहजावस्था सद्गुरोः करुणां विना ॥५॥
विविधैरासनैः कुंभैर्विचित्रकरणैरपि ।
प्रबुद्धायामादिशक्तौ प्राणः शून्ये विलीयते ॥६॥
उत्पन्नशक्तिबोधस्य त्यक्तनिःशेषकर्मणः ।
योगिनः सहजावस्था स्वयमेवोपजायते ॥७॥
सुषुम्णावाहिनि प्राणे, शून्ये विशति मारुते, ।
तथा समस्तकर्माणि निर्मूलयति योगवित् ॥८॥

His peractis conditio ecstatica obtinetur, externis actionibus omnibus libera[4], in eaque varii soni mystici (náda), beatitudinis summae nuntii, audiuntur:

मुक्तासनस्थितो योगी मुद्रां संधाय शांभवीं ।
शृणुयाद्दक्षिणे कर्णे नादमेकांतिके सुधीः ॥२७॥
काष्ठे प्रवर्तितो वह्निः काष्ठेन सह शाम्यति ।
नादे प्रवर्तितं चित्तं नादेन सह लीयते ॥२८॥
विस्मृत्य सकलं बाह्यं नादे दुग्धांबुवन्मनः ।
एकीभूयाथ सहसा चिदाकाशे विलीयते ॥२९॥
औदासीन्यपरो भूत्वा सदाभ्यासेन संयमी ।
उन्मनीकारकं सद्यो नादमेवावधारयेत् ॥३०॥
आरंभश्च घटश्चैव तथा परिचयोऽपि च ।
निष्पत्तिः सर्वयोगेषु योगावस्थाः प्रकीर्तिताः ॥३३॥

अथारंभावस्था ॥

ब्रह्मग्रंथौ भवेद्भिन्ने आनंदः शून्यसंभवः ।
विचित्रः क्वणिको[5] (?) देहे श्रूयतेऽनाहतध्वनिः ॥३४॥

अथ घटावस्था ॥

द्वितीयायां घटीकृत्य वायुर्भवति मध्यगः ।
दृढासनो भवेद्योगी ज्ञानी देवसमस्तथा ॥३५॥
विष्णुग्रंथिर्यदा भिन्नः परमानंदसूचकः ।
अतिशून्यविमर्दश्च भेरीशब्दस्तदा भवेत् ॥३६॥

अथ परिचयावस्था ॥

तृतीयायां ततो भित्त्वा विमलो मर्दलध्वनिः ।
महाशून्यं ततो याति सर्वसिद्धिसमाश्रयं ॥३७॥

अथ निष्पत्त्यवस्था ॥

निष्पत्तौ वैणवः शब्दः क्वणद्वीणासमो भवेत् ।
एकीभूतं तथा चित्तं राजयोगाभिधानकं ॥३९॥

---

[1] *Rájayoga* inferior yogae gradus est; qui enim post exspirationem spiritum coercet, non eo sanctitatis processit, quo is qui spiritum omnino suspendit.

[2] Ita Lond. *madhyam árgas* noster.

[3] Cod. Lond. अमरी वज्रोली ग्रंथांतरे लिखितासीत् । क्रमप्राप्त त्यक्ता । अमाधारणप्रायत्वानुपयुक्तत्वाच्चास्याः ।

[4] वेदशास्त्रपुराणानि सामान्यगणिका इव । एकैव शांभवी मुद्रा सर्वतंत्रेषु गोपिता ॥ 4, 18 केचिदागमजालेन केचिन्निगमसंकुलाः । केचित्तर्केण मुह्यंति नैव जानंति तारकं ॥ 4, 25

[5] विचित्रक्वणिके MS. विचित्रक्वणके Lond.

Praeterea hoc memorabile: *Amanaskalayaṣ* chaiva *śúnyáśúnyam parâparam* | *jîvanmuktiṣ* cha *sahajam turyam* chety ekavâchakam ॥45॥

Praeter *Matsyendram* in fine libri *Viṣvarúpácháryas* laudatur. Gorakshae disticha satis multa in usum suum convertit.

De codice Havniensi cf. Westergaard, p. 9, de Berolinensi Weber Catal p 195.

Codex exeunte seculo superiore parum accurate exaratus est. Folium 35, in quo capitis tertii disticha 74–81 inerant, desideratur. (WILSON 482)

567.

Opuscula quatuor. Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 86 Long. $11\frac{1}{4}$. Lat. $4\frac{1}{2}$

Foll 1–13. Linn. 9–12. *Gorakshaṣatakam*, distichorum centuriae duae a *Goraksha* scriptae, quibus *hathayogae* principia exponuntur. Auctor, dummodo libellus jure ei tribuatur, ut supra vidimus, ab Átmaráma laudatur. Incipit

श्रीगुरुं परमानन्दं वन्दे स्वानन्दविग्रहं ।
यस्य सन्निधिमात्रेण चिदानन्दायते नमः (manah) ॥१॥
अन्तर्निश्चलितात्मदीपकलिकास्वाधारबन्धादिभि-
र्यो योगी युगकल्पकालकलनात्तत्त्वं च योगीयते ।
ज्ञानामोदमहोदधिः समभवद्यत्रादिनाथः (l. सम°) स्वयं
व्यक्ताव्यक्तगुणाधिकसमनिशं sri-Mínanátham भजे ॥२॥
नमस्कृत्य गुरुं भक्त्या गोरक्षो ज्ञानमुत्तमं ।
अभिष्टं योगिनां ब्रुते परमानन्दकारणं ॥३॥
गोरक्षशतकं वक्ति योगीनां हितकाम्यया ।
ध्रुवं यस्यावबोधेन जायते परमं पदम् ॥४॥

Auctor de his sex contemplationis mysticae membris disserit:

आसनं प्राणसंरोधः प्रत्याहारश्च धारणा ।
ध्यानं समाधिरेतानि योगांगानि भवंति षट् ॥६॥

Atque primum *sedendi rationum* species duas: *siddhásanam* et *kamalásanam* (padmásanam) distichis 12 et 13. definit Deinde de quibusdam corporis externi regionibus agit, ad meditationem mysticam accurate circumscriptis (distt 14–23),

षट्चक्रं षोडशाधारं त्रैलोक्यं व्योमपंचकं ।
स्वदेहे ये न जानंति कथं सिध्यंति योगिनः ॥१४॥

tum de venis spiritalibus decem[1] praecipuis.

प्रधानाः प्राणवाहिन्यो भूयस्तत्र दश स्मृताः ॥२५॥
इडा च पिंगला चैव सुषुम्णा च तृतीयका ।
गांधारी हस्तिजिह्वा च पूषा चैव यशस्विनी ॥२६॥

[1] Gayatri decem vocabulis constat

अलंबुषा कुहूश्चैव शंखिनी दशमी स्मृता ।
एतन्नाडीमयं चक्रं ज्ञातव्यं योगिभिः सदा ॥२७॥
सततं प्राणवाहिन्यो सोमसूर्याग्निदेवताः ।
इडा पिंगला [2] सुषुम्णा च प्राणमार्गे समाश्रिताः ॥२८॥
इडा वामे स्थिता भागे पिंगला दक्षिणे स्थिता ।
सुषुम्णा मध्यदेशे च गांधारी वामचक्षुषि ॥२९॥
दक्षिणे हस्तिजिह्वा च पूषा कर्णे च दक्षिणे ।
यशस्विनी वामकर्णे आनने चाप्यलंबुषा ॥३०॥
कुहूश्च लिंगदेशे तु मूलस्थाने च शंखिनी ।
एवं द्वारं समाश्रित्य तिष्ठंति दश नाडयः ॥३१॥

Sequuntur quinque spiritus, solita sive etiam quinque technica nomina illa (nága, kúrma, krikara, devadatta, dhananjaya) gerentes (distt. 32–36). At animus (jíva) inspirando et exspirando huc illuc tractus exturus syllabam *ha*, retro versus syllabam *sa* profert, hocque modo mysticam precem *hansa hansa* intra diei unius spatium semel et vicies millies sexcenties repetit[3] (distt. 37–43). De *kundaliní* eadem fere verba, quae supra excerpsimus (distt 44–55). De quinque gestuum (mudrá) speciebus: *mahámudrá*, *nabhomudrá* (khechari), *uḍḍiyána*, *jalandhara*, *múlabandha* appellatis (distt 56–80) De Om syllabae significatione (distt 81–87).

2. De spiritu moderando (*pránáyáma*), distt 87–123

3. De animo a rebus externis revocando sive potius retrahendo (*pratyáhára*), distt. 123–156.

चरतां चक्षुरादीनां विषयेषु यथाक्रमं ।
यत्प्रत्याहरणं तेषां प्रत्याहारः स उच्यते ॥१२४॥
संगमध्ये यथांगानि कूर्मः संकोचयेद्ध्रुवं ।
योगी प्रत्याहरत्येवमिंद्रियाणि तथात्मनि ॥१२६॥
यं यं (vishayam?) शृणोति कर्णाभ्यामप्रियं प्रियमेव वा ।
तं तमात्मेति विज्ञाय प्रत्याहरति योगवित् ॥१२७॥

4 De quinque elementis animo immoto concipiendis (*dháraná*), distt. 157–165.

हृदये पंचभूतानां धारणा च पृथक् पृथक् ।
मनसो निश्चलत्वेन धारणा साभिधीयते (sá vi° MS) ॥१५१॥[4]

[2] निरंकुशाः कवयः ।

[3] i e 360 × 60 Sexaginta Indici diei horae, anni 360 dies

[4] Multo accuratior Patanjalis definitio Is enim (3, 1) ait 'In loco defixus animus intentus est,' idque scholiasta ita explicat '*In loco*, i e in umbilici circulo, naso extremo, aliis locis, *animus defixus*, i e aliis rebus externis sublatis immobilis redditus hic animus *intentus* appellatur' देशे नाभिचक्रनासाग्रादौ चित्तस्य बंधो विषयांतरपरिहारेण यत्स्थिरीकरणं सा चित्तस्य धारणेत्युच्यते । अयमर्थः । मैत्र्यादिचित्तपरिकर्मवासितांतःकरणेन, यमनियमवता, जितासनेन, परिहृतप्राणविक्षेपेण, प्रत्याहृतेंद्रियग्रामेण, निर्बाधे प्रदेशे, ऋजुकायेन, जितद्वंद्वेन योगिना नासाग्रादौ संप्रज्ञातस्य समाधेरभ्यासाय चेतसः स्थिरीकरणं कर्तव्यमिति ॥

Exemplo 'conceptio sive intentio aetherea' sit:

साकाशं स विशुद्धवारिसदृशं यद्ब्रह्मरंध्रे स्थितं
तन्नादेन सदाशिवेन सहितं तत्त्वं हकारान्वितं ।[1]
प्राणं तत्र विलीय पंचघटिकां चित्तान्वितं धारये-
देषा मोक्षकपाटलंघनपटुः प्रोक्ता नभोधारणा ॥१६३॥
स्तंभिनी (terra) धारिणी (aqua) चैव दहनी (ignis) भ्रमणी (ventus) तथा।
शोषिणी (aether) च भवंत्येता भूतानां पंच धारणाः ॥१६४॥

5 De meditatione (*dhyána*), distt 166–187.

6. De συννοία (*samádhi*), distt. 188–205.

धारणा पंचनाडीभिर्ध्यानं च षष्टिनाडिकं ।
दिनद्वादशकेन स्यात्समाधिः प्राणसंयमात् ॥१८८॥
यत्सर्वेद्वंद्वयोरैक्यं जीवात्मपरमात्मयोः ।
समस्तनष्टसंकल्पः समाधिः सोऽभिधीयते ॥१८९॥
अंबुसैंधवयोरैक्यं यथा भवति योगतः ।
तथा जीवात्मनोरैक्यं समाधिरभिधीयते ॥१९०॥

In fine hoc animadversum velim, quinque *hathayogae* partibus re vera minorem majoremve spiritus coercendi gradum significari. Haec enim auctor noster:

प्राणायामद्विषट्केन प्रत्याहारः प्रकीर्तितः ।
प्रत्याहारद्विषट्केन जायते धारणा शुभा ॥११५॥
धारणा द्वादश प्रोक्तं ध्यानं ध्यानविशारदैः ।
ध्यानद्वादशकेनैव समाधिरभिधीयते ॥११६॥

Haec voluminis folia ineunte seculo superiore Vrindávanae a Vrindávanadása satis accurate exarata sunt (WILSON 337[a].)

568.

Foll 58–74. *Yogasástre Videhamuktyádikathanam* Fragmentum libri yogici, disticha circiter 250 continens, quo animi a corporis vinculis liberandi, eoque theurgiae obtinendae instrumenta traduntur. Quare de spiritu moderando, variis sedendi et membrorum luxandorum modis, mente ad unam rem dirigenda agitur Disticha longe plurima cum iis consentiunt, quae Sárngadhara in fine Paddhatis de yoga protulit. Initium paulum emendatum hocce: प्राणायामानरः षष्टिं कुर्यादेवमहर्मुखे। चत्वारिंशच्च मध्याह्ने संध्यायां विंशतिर्भवेत् ॥१॥ सर्वरात्रे विंशतिः स्यादेवं प्राणविनिग्रहः । शरीरलघुता दीप्तिर्जठराग्निविवर्धनं । कृशत्वं च शरीरस्य जायते वै ध्रुवं तदा ॥२॥ लवणं सरसाम्लं च उष्णं रुक्षं च तीक्ष्णकं । स्त्रीसेवामग्निसेवा च वह्न्याशित्वं च वर्जयेत् ॥३॥ क्षीरं घृतं च मिष्टान्नं मिताहारश्च शस्यते । मितोक्तिः पवनाभ्यासो निद्रायाश्च जयस्तथा ॥४॥ केवलं कुंभके सिद्धे रेचपूरविवर्जिते । न तस्य दुर्लभं किंचित्त्रिषु लोकेषु विद्यते ॥५॥

Haec folia anno 1821 exarata sunt. (WILSON 481[b].)

[1] Cf circulus *kulakula*, supra p 96

D SANKHYA

569.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 53. Long. 13 Lat. 5 Linn 7.

A. Foll 1–9. *Sánkhyakáriká*s, philosophiae Sánkhyicae aphorismi, ab *Ísvarakrishna* compositi.

Libellus a Lassen, Bonnae 1832, et a Wilson, Oxonii 1837, editus est.

Haec folia anno 1833 exarata sunt

B Foll. 10–53. *Sánkhyachandriká*, commentarius brevis ad Ísvarakrishnae aphorismos, a *Náráyanatírtha*, *Rámagovindatírthae* discipulo, scriptus. Incipit:

श्रीरामगोविंदसुतीर्थपादकृपाविशेषादुपलभ्य बोधं ।
श्रीवासुदेवाद[धि]गत्य सर्वशास्त्राणि वक्तुं किमपि स्पृहा नः १
प्रकृतिं पुरुषं चैव नत्वा चार्यान्गुरूंस्तथा ॥
नारायणः सांख्यमूले तनुते सांख्यचंद्रिकां २

Libri initium hoc: तदिदं शास्त्रं चतुर्व्यूहं । हेयं हेयसाधनं हानं हानसाधनं चेति मुमुक्षुजिज्ञासितत्वात् । तत्र हेयं सर्वप्रतिकूलवेदनीयतया दुःखं । हेयहेतुः प्रकृतिपुरुषयोरविवेकः । हानं दुःखस्यात्यंतनिवृत्तिः परमपुरुषार्थः । हानहेतुः प्रकृतिपुरुषविवेकद्वारा शास्त्रं । यतोऽस्त्र परमपुरुषार्थस्य स्वत इष्टत्वेन तदुपाये शास्त्रे प्रेक्षावतामिष्टसाधनताज्ञानादवश्यं जिज्ञासा भवतीत्याह । दुःखेति ।

Auctor, qui nomen proprium non tradidit, ad distichon secundum *Yogasútravyákhyánam* a se scriptum laudat. Náráyanatírthae cuidam *Krishnalílátarangini* carmen tribuitur (E. I H. 56), neque tamen temere eundem esse scriptorem asseveraverim

Haec voluminis pars post annum 1810 e cod. E I. H 2640 transscripta est (WILSON 184)

570.

Opuscula duo. Lit Devan. Charta Ind. Foll. 98. Long 11. Lat $4\frac{1}{2}$. Linn. 10

Foll. 1–45 *Sánkhyatattvakaumudí*, commentarius ad *Ísvarakrishnae Sánkhyakáriká*s, a *Váchaspatimisra* compositus. (A) Incipit:

अजामेकां लोहितशुक्लकृष्णां बह्वीः प्रजाः सृजमानां नमामः ।
अजा ये तां जुषमाणां भजंते जहत्येनां भुक्तभोगां नुमस्तान् ॥१॥
कपिलाय महामुनये मुनये शिष्याय तस्य चासुरये ।
पंचशिखाय तथेश्वरकृष्णायैते नमस्यामः ॥२॥

Praeter commentarium suum, *Nyáyavárttikatátparyatíká* appellatum, auctor *Várshaganyam* (dist. 47. पंचपर्वा विद्येत्याह वार्षगण्यः), ad dist 72. *Bhojarájavárttikam* (*Rájavárttika* A. B. pr. m D. Edit. Calc.), necnon paucas *Panchasikhae* sententias laudat

Libellus Calcuttae anno 1848 editus est

Haec voluminis pars anno 1677 a Vinayasundara (syádvadina syadvadángam vicharya) exarata est (MILL 61[a])

571.

Lit Devan Charta Ind Foll 48 Long $10\frac{1}{2}$ Lat $4\frac{1}{2}$ Linn 9

Sankhyatattvakaumudi (B)

Codex hoc seculo ineunte exaratus est (MILL 71)

572

Lit Devan Charta Ind Foll 36 Long $9\frac{1}{2}$ Lat 4 Linn 11–16

Sankhyatattvakaumudi (C)

Codex hoc seculo ineunte exaratus est (MILL 89)

573.

Lit Devan Charta Ind Foll 41 Long $9\frac{1}{2}$ Lat 6 Linn 13

Sankhyatattvakaumudi (D)

Codex post annum 1800 exaratus est (WILSON 515)

574

Foll 36–47 Linn 11 Fragmentum commentarii ad *Sankhyasutra* Incipit

नत्वा साचशिव माख्यमूत्रवृत्ति लिखाम्यह ॥
यथामति विचार्यायैरात्मानात्मविवेकिनी ॥१॥

यद्यपि पद्मपुराणे पार्वतीश्वरसंवादे । शृणु देवी प्रवक्ष्यामि तामसानि यथाक्रम । येषा श्रवणमात्रेण पातित्य ज्ञानिनामपि etc

Hoc fragmento nostro commentarius ad sutra 1–50 libri primi continetur Qui quum omissis omittendis e *Vijnanabhikshus* Sankhyabhashya verbo tenus excerptus sit initium hoc esse susp cor *Laghusankhyasutravrittis* a *Nagesa* compositae Cf F E Hall in ed Sankhya pravachanabhashyae praef p 32

Haec folia hoc seculo ineunte exarata sunt (WILSON 426[f])

575

Foll 139–258 *Paramarthasaras*, ab *Abhinavagupta* compositus cum commentario auctoris anonymi Vitastapurensis

Hoc libello disticha 100 Arya metro scripta (Adharakarikas) continente auctor sectae Sivaiticae doctrinam adumbravit Disticha sedecim prima haec

पर परस्य गहनादनादिमेक निविष्ट वहुधा गुहासु ।
सर्वालय सर्वचराचरस्य त्वामेव शभु शरण प्रपद्ये ॥१॥

गर्भाधिवासपूर्वकमरणान्तकदु खचक्रविभ्रान्त । आधार भगवत शिष्य पप्रच्छ परमार्थं ॥२॥ आधारकारिकाभिस्त गुरुरभिभाषति स्म, तत्सार । kathayaty *Abhinavaguptah* शिवशासनदृष्टियोगेन ॥३॥[1] निज शक्तिवैभवभराद्ण्डचतुष्टयमिद विभागेन । शक्तिर्माया प्रकृति पृथ्वी चेति प्रभावित प्रभुणा ॥४॥ तत्रान्तर्विश्वमिद विचित्रतनुकरणभुवनसतान । भोक्ता च तत्र देही शिव एव गृहीतपशुभाव ॥५॥ नानाविधवर्णाना रूप धत्ते यथामल स्फटिक । सुरमानुषपशुपादपरूपत्व तद्वदी शोऽपि ॥६॥ गच्छति गच्छति जल इव हिमकरबिम्ब स्थिते स्थिति याति । तनुकरणभुवनवर्गे तथायमात्मा महेशान ॥७॥ राहुरदृश्योऽपि यथा शशिबिम्बस्थ प्रकाशते तद्वत । सर्वगतोऽप्ययमात्मा विषयाश्रयणेन धीमुकुरे ॥८॥ आदर्शे मलरहिते यद्वद्वदन विभाति तद्वदय । शिव शक्तिपातविमले धीतत्त्वे भाति भारूप ॥९॥ भारूप परिपूर्णं स्वात्मनि विश्रान्तितो महानन्द । इच्छासवित्करणैर्निर्भरितमनन्तशक्तिपरिपूर्णं ॥१०॥ सर्वविकल्पविहीन शुद्ध शात घ्ययोदयविहीन । यत्परतत्त्व तस्मिन्विभाति षट्त्रिशदात्म जगत् ॥११॥ दर्पणबिम्बे यद्वन्नगरग्रामादि चित्रमविभागि । भाति विभागेनैव परस्पर दर्पणादपि च ॥१२॥ विमलतमपरमभैरवबोधात्तद्वद्विभागशून्यमपि । अन्योन्य च ततोऽपि च विभक्तमाभाति जगदेतत् ॥१३॥ शिवशक्तिसदाशिवतामीश्वरविद्यामयीं च तत्त्वदशा । शक्तीना पञ्चाना विभक्तभावेन भासयति ॥१४॥ परमं यत्स्वातन्त्र्य दुर्घट सपादन महेशस्य । देवी माया शक्ति स्वात्मावरण शिवस्यैतत ॥१५॥ मायापरिग्रहवशाद्बोधो मलिन पुमान्पशुर्भवति । कालकलानियतिव शाद्रागाविद्यावशेन सबध ॥१६॥

Desinit liber in distichis

इदमभिनवगुप्तोदितसक्षेप ध्यायत पर ब्रह्म ।
अचिरादेव शिवत्व निजहृदयावेशमभ्येति ॥
आर्याशतेन तदिद सक्षिप्त शास्त्रसारमतिगूढ ।
अभिनवगुप्तेन मया शिवचरणस्मरणदीप्तेन ॥

Commentarius incipit चिद्वनो पि जगन्मूर्त्या श्यानो य स जयत्यज । स्वात्मप्रच्छादनक्रीडाविदग्धो हि महेश्वर ॥ यो य व्यधायि गुरुणा पुत्रा परमार्थसारसक्षेप । विवृति करोमि लघ्वीमस्मिन्निह्वच्च नार्थितो Yogah ॥

Praeter Purana Bhagavadgitám, Manum, scholiasta hos auctores et libros laudat *Abhinavaguptae* Vivritivimarsini fol 162[b] (तदेव ग्रथकृता विवृतिविमर्शिन्यामुक्त अन्तर्विभाति सकल जगदात्मनीह etc) et ejusdem *Tantrasara* fol 182[b] (इति श्रीमद्ग्रथकृता तत्त्वसारे निरूपित) sri bhatta *Kallarya* fol 193[b], *Kalikakrama* f l 193[a], *Kularatnamalika* sahasrika fol

---

[1] Schol कश्चिद्भगव प्रसादात्समुत्पन्नवैराग्य ससाराद्विरतमतिर्गुरो शास्त्रीयोऽस्मीति मत्वा सद्गुरुमाधार भगवत शेषाख्य मुनि सम्यगाराध्य परमार्थोपदशस्वरूप पृष्टवान् । तदा तद्योग्यतापरिपाकपरिशीलनक्रमेण त शिष्य विगलितान्त करण मत्वा सोऽप्यनन्तनाथो नि शेषशास्त्रोपदेशक परमार्थसारनाम्ना *Adharakáriká* इत्यपराभिधेन ग्रथेन साख्यनयोक्तो पदेशानुसारेण प्रकृतिपुरुषविवेकज्ञाना पर ब्रह्मावाप्तिरिति त शिष्य मोक्तवान् ।

समाप्ता ॥ de qua nominis mutatione ii sententiam ferant quibus antiquiores codices praesto sunt In marginibus foliorum 1–174 मु° प्र°, exinde vero दि° प्र° legitur

Apographon nostrum post annum 1828 factum est (WILSON 402)

581.

Foll 176–182 Linn 15–18 *Nyayasiddhantamanjari* libri, a Bhattacharyachudamani quodam compositi, *pratyakshaparichheda* particula Incipit यत्र यदस्ति तत्र तदनुभव प्रमा यथा इद रजतमिति ज्ञाने विशष्य रजत प्रधानतया-भासते रजतत्व च तद्विशेषणतया ज्ञायत इति यत्र विशष्ये यत्प्रकारतया भाति यथा रजते रजतत्व प्रकार ।

Haec folia exeunte seculo septimo decimo exarata sunt (WALKER 181[g])

582

Lit Devan Charta Ind Foll 107 Long 11 Lat $4\frac{1}{2}$ Linn 9–12

Nyayasiddhantamalae a *Jayarama* (nyayapanchanana) compositae pars, qua demonstrationis pars verborum testimonio innixa tractatur Incipit

श्री नम कमलालोलदृगचलविलासिने ।
विचित्रविश्वनिर्माणकारिणे मुरवैरिणे ॥

क्रमप्राप्त शब्द लक्षयति ॥ आप्तोपदेश शब्द (Gau° 1, 7) ॥ शब्द इति लक्ष्यनिर्देश शाब्दप्रमाकरण तदर्थ आप्तो यथार्थ उपदेश शब्दज्ञानजन्यत्वव्याप्यशब्दाविषयकवृत्तिजातिमान् बोध etc

In fine haec *Sabdarthanirnayo* नाम गुरोरपि मुद्र्पेट । किंचित् श्रीजयरामोक्त सुधीभिरवधीयता ॥ ॥ इति महामहोपाध्यायश्रीजयरामन्यायपञ्चाननकृतायां न्यायसिद्धान्तमालायां प्रमाणलक्षण-प्रकरण ॥

Mandanamisram (Misra) auctor saepe laudat

Codex tribus quatuorve manibus seculo septimo decimo exeunte exaratus est (WILSON 418)

583

Lit. Devan Charta Ind Foll 8 Long 10 Lat $4\frac{1}{2}$ Linn 8

Padarthadharmasangrahas, quo libello auctor anonymus systema vaiseshicum secutus maximamque partem Kanádae aphorismis usus, sex categorias definivit Incipit

प्रणम्य हेतुमीश्वर, munim Kanádam anv, ataḥ ।
पदार्थधर्मसंग्रह प्रवक्ष्यते महोदय ॥१॥

द्रव्यगुणकर्मसामान्यविशेषसमवायाना षट्पदार्थानां साधर्म्यवैधर्म्यतत्त्वज्ञाना नि श्रेयसहेतु (cf Kanáda I, 1, 4) ॥ तच्चेश्वरचोदनाभिव्यक्ताद्धर्मादेव ॥ अथ के द्रव्यादय पदार्था किञ्च तेषा साधर्म्यं वैधर्म्यंचेति ॥ तत्र द्रव्याणि पृथिव्यप्तेजोवाय्वाकाशकालदिगात्ममनासि सामान्यविशेषसमवायोक्तानि नवैव (cf 1 1 5) ॥ तद्व्यतिरेकेण सज्ञान्तरानभिधानात ।

Praefationis distichon in secundo Sarasvatikanthábharanae libro laudari jam supra significavimus In fine haec subscriptio इति भाष्य सपूर्णम् ॥

Codex anno 1643 a Nanugangaharu, Durgadasae filio exaratus est (WILSON 507)

584.

Lit Devan Charta Europ Foll 77 Long $15\frac{1}{2}$ Lat $5\frac{1}{2}$ Linn 8

Tattvachintamanis, a *Gangeşa* compositi liber primus *Pratyakshakhanda*, de argumentis perceptione suppeditatis Incipit

गुणातीते etc

आन्वीक्षानयमाकलय्य गुरुभिर्ज्ञात्वा गुरूणा मत
चिन्तादिव्यविलोकनेन च तयो सार विलोक्याखिल ।
तन्त्रे दोषगणेन दुर्गमतरे सिद्धान्तदीक्षागुरु-
र्गङ्गेशस्तनुते मितेन वचसा श्रीतत्त्वचिन्तामणि २

Codex anno 1834 exaratus est (WILSON 45)

585.

Foll 38–109 Lit Bengal Linn 5–7 *Anumanatattvachintamanis*, institutionis logicae a *Gangeşa* compositae de ratiocinatione liber secundus Incipit प्रत्यक्षोपजीवकत्वात प्रत्यक्षानन्तर बहुवादिसम्मतत्वादुपमानात् प्राग् अनुमान निरूप्यते ॥

Desinit in verbis द्वितीयन्तु लिङ्गज्ञानात् प्रतिबन्धकत्वज्ञानमनेनापि स्वरूपेण दूषणत्व = ed Calc p 79

Textus Calcuttae anno 1848 impressus est

Haec voluminis pars seculo superiore exeunte exarata est (WILSON 278[c])

586.

Foll 119–177 Lit Bengal Linn 4–6

Ejusdem libri fragmenta

I Foll 119–127 = Calc p 1–6, l 21 II Foll 128–140 = 3 9–15, 16 III Foll 141–153 (Pakshadharmata) = 24–37, 10 IV Foll 154–158 = 55, 5–59, 18 V Foll 159–177 (Hetvábhása) = 59–78, 10

Haec folia hoc seculo ineunte exarata sunt (WILSON 278[c])

587.

Lit Devan Charta Ind Foll 181 Long $8\frac{1}{2}$ Lat 3 Linn 6–12

Anumánadídhitis, commentarius a *Raghunatha* (bhaṭṭácháryaśiromaṇi) ad Gangesae Anumánachintámanim compositus (A)

Finis desideratur Desinit in verbis तदुभयव्यापकी-भूता भावप्रतियागि (ed Calc p ९४२) Praeterea folia ९२ ९६, ७१ ११० desunt

Codex pluribus manibus seculo septimo decimo exeunte exaratus est (WALKER 198)

588.

Lit Devan Charta Ind Foll. 123 Long 13 Lat 5 Linn 9

Raghunáthae Anumanadidhitis (C)

Gangesae Tattvachintámani (anumanakhaṇḍa) et Raghunathae commentarius Calcuttae anno 1849 editi sunt. De codice Berolinensi cf Weber Cat p 197

Codex anno 1834 exaratus est (WILSON 182)

589.

Lit Bengal Charta Ind Foll 146 Long 15 Lat 3 Linn 5–7

Ejusdem libri fragmenta majora (B)

I Foll 1–105 Initium libri usque ad fol 107 ed Calc Desiderantur folia ६० ६६

II Foll 106–113 = foll 112 (कपलान्वयी)–122 ed Calc

III Foll 114–145 = foll 118 (उपितानुपूर्वीक)–158^b 19 ed Calc.

Codex pluribus manibus hoc seculo ineunte exaratus est (WILSON 178)

590.

Lit Bengal Charta Ind Foll 244. Long $17\frac{1}{2}$ Lat $3\frac{1}{2}$ Linn 8

Anumánamulaṭippaní[1], commentarius a *Mathuránátha* ad Gangesae Anumanachintámanim compositus (A) Incipit प्रमय निरूपितमित्यनीमनुमान निरूपतीयमत शिष्याता-मवधानाय प्रतिमा तीत प्रमदानन्तरमित्यन्तिना ।

Anumánaparamáṇvarahasya fol 10^b = B 10^a, vyapti fol 17^b = 18^a, sanhavyaghra f l 18^b = B 18^b vyadhikaraṇa f l. 24^b = 25^a, vyáptipurvapakshararahasya fol 33^a = 35^a, siddhanta fol 40^b = 44^b, sámányábháva fol 43^b = 46^b, vyáptivadaparichhedarahasya fol 56^b = 59^b, vyáptigraha fol 66^a = 69^a, tarka fol 74^a = 75^a, vyaptyanugamarahasya fol 76^a = 77^b, sámanyalakshaṇarahasya fol 88^b = 90^a, upadhivadarahasya fol 119^a,[2] paramarsarahasya fol 145^a = 126^b, kevalanvayirahasya 174^b = 134^b, avayavarahasya fol 186^a = 150^b (incipit in A इतरेतनुचितविपिपद्यात्रे कलुपीकृतोऽप्यधुना । मतिरयमनुपमम-- ṣri *Jagadiṣa* prakaṣitah स्फुरतु), sámányanirukti fol 191^b = 155^b, *savyabhichárapurvapaksharahasyam* fol 202^b = 167^a, sádháranapurvapaksharahasya fol 203^a = 168^a, asadharanapurvapaksharahasya fol 205^a = 172^b, anupasamhári fol 207^b = 174^b, viruddharahasya fol 213^b = 180^b, satpratipaksharahasya fol 221^a = 189^b, asiddhirahasya fol 232^a (hoc caput in B desideratur) badharahasya fol 244^b

Codex anno 1736 a Gopáladása (Ṣákimanavardipanivásin) in usum Kṛishnachandradevasarmanis (nyáyálankarabhaṭṭácháryae) exaratus est. (WILSON 8)

591.

Lit Bengal Charta Ind Foll 195 Long 19 Lat 3 Linn 6–9

Idem Mathuranáthae commentarius (Máthuri ṭippaní) (B) Incipit

न्यायाम्बुधिमुकृतसेतु हेतु श्रीराममसिलसम्पन्ने ।
तात त्रिभुवनगीत तर्कालङ्कारमान्याघत्वा ॥
श्रीमता मथुरानाथतर्कवागीशधीमता ।
विपदीकृत्य (१।९३°) दृश्यन्ते द्वितीयमविमर्शिका ॥
सान्निधिश्रीधपिन्तमयन्लीपु सन्नायन्येरध्ययन चिनापि ।
मदुक्तिमात्र परिचिन्त्य धीरा निन्गद्रुमध्यापनमातनुध्व ॥

यद्यपि इत बहुषु बहुभिरंकुधा चर्चित ज्ञायते च कश्चित् सामान्यतो हेत्वाभासान्त तथापि तत्वानालोचनेन चिततमशेषाऽप्रकाशक बहुतरकुतर्कसन्न(?)लितममान्यन्नाधिकवालोच्य व्यामोहादेव कपल मयमा भरतीति मयापनिपृश्चया मत्तर्कमूलव्याख्यानाय वैपद्याय (l *vaiṣadyaya*) च ममापि परं निर्बन्ध ॥

Desunt folia pauca (septem circiter) in fine, quibus caput *bádhottarapaksha* continebatur Codex medio seculo superiore exaratus est (WILSON 10)

592.

Lat. Devan Charta Ind Foll 153 Long $9\frac{1}{2}$ Lat. 4 Linn foll 1–110 9 reliquorum 10

Ejusdem commentarii fragmenta majora (C)

[1] O... et more... vocabulum ... *tlld e d p ld e d pani* corruptum esse

[2] Haec pars in B desiderat... in B *paksha dharma* usque ad fol. 101^b leg... quod in A deest.

Folia १ २ २४ २५ nec non plura alia desiderantur Vyáptigrahopáyarahasya fol 111^a, samanyalakshana rahasya fol 131^b, upadhilakshanapurvapaksharahásya fol 150^a

Codex circiter annum 1770 exaratus est (WALKER 123)

593—595

Volumina tria Lit Devan Charta Ind Long 13 Lat. 4 Linn 9 Vol I foll 220, II foll 150, III foll 242

Anumanamanididhitiṭippani, commentarius a *Jagadisa* ad Raghunathae Anumanadidhitim compositus (B) Incipit

सस्मितानननसरोजमगयो रिगमाणमतिलोलकुतल ।
रोचनोल्लसितभालमस्तु मे कैशन मनसि शैशन वपु १
प्राच्यैरनुचितविविधक्षोदै कलुषीकृतो प्यधुना
दीधितद्युतमणिरेष[1] श्रीजगदीशप्रकाशित स्फुरतु २

Vol I anumiti fol 58 = A fol 30^b, vyapti fol 66^a = 35^b, sinhavyaghra fol 75^a = 41^a, vyadhikaraṇa fol 135^b = 73^a, purvapaksha fol 158^b = 85^a, siddhanta fol 197^a = 107^a, avachhedaka fol 220^b = 119^a

Vol II samanyabhava fol 12^b = 125^a, viseshanirukti fol 38^b = 139^b, vyaptigrahopaya fol 67^a = 150^b, tarka fol 85^b, vyaptyanugama fol 97^b = 157^b, samanyalakshana fol 150^b

Vol III pakshatadharma fol 51^b, paramarṣa fol 110^b, avayava fol 150^b, sadharana fol 187^a, asadharana fol 192^b, anupasamhari fol 201^a, satpratipaksha fol 219^a, badha fol 242^a

Haec volumina anno 1781 exarata sunt. (WILSON 179—181)

596.

Lit Bengal Charta Ind Foll 176 Long 19 Lat $3\frac{1}{2}$ Linn 8

Ejusdem commentarii pars (A)

Folia satis multa in medio libro desiderantur Desinit medio in capite *samanyalakshana*

De codice Berolinensi cf Weber Catal p 654

Codex exeunte seculo superiore exaratus est (WILSON 9)

597

Foll 49—91 Linn 9 Hac voluminis parte primum *Bhavánandae* (siddhantavagisae) ad Anumanadidhitim commentarii caput *Pramanyavádarahasyam* continetur Incipit ननु अनुमानलक्षणे कर्तव्येऽनुमिति किमिति लक्ष्यत इत्यत आह । लक्षणस्वरूपेति ॥ लक्षण तत्करणमित्यन्तिना स्वरूप तच्चेत्यादिना प्रामाण्यमथानुमान न प्रमाणमित्यादिना निरूपित त्यादिना तच्चानुमान द्विविधमिति विभागादिसग्रह ॥

Bhavanandas an Jagadisa recentior sit nescio, verba certe utriusque magnam partem consentiunt

Haec folia seculo superiore ineunte exarata sunt (WALKER 137^c)

598

Foll 32—47 Linn 11 Fragmentum commentarii quo Anumanachintamanis caput *uttarapakshavada* appellatum explicatur Incipit सत्यपि परामर्शान्नै पक्षे साध्य निर्णयदशाया विना अनुमित्सा अनुमितेरनुत्पात् अनुमिति प्रति पक्ष ताया हेतुत्व कल्पते

Haec pars circiter annum 1770 exarata est (WALKER 137^b)

599

Foll 42—44 Linn 11 Lit Bengal *Nyayakusumanjalis*, aphorismi logici ab *Udayana* ácharya scripti Incipit

सत्पक्षप्रसर सतां परिमलप्रोद्बोधबद्धोत्सवो
विम्लानो न विमर्दने [ऽ]मृतरसप्रस्यन्दमाध्वीकभू ।
ईशस्यैष निवेशित पदयुगे भृङ्गायमाण भ्रम
च्चेता मे रमयत्वविघ्नमनघन्यायप्रसूनाञ्जलि ॥१॥
स्वर्गापवर्गयोर्मार्गमामनन्ति मनीषिण ।
यदुपास्तिमसावत्र परमात्मा निरूप्यते ॥२॥

इह यद्यपि य कमपि पुरुषार्थमर्थयमाना 'suddhabuddhasvabhava' ity *Aupanishada*, 'adividvan siddha' iti *Kapilah*, 'klesakarmavipakasayair aparamrishṭo nirmanakáyam adhishṭháya sampradayapravartako 'nugrahakas cha' iti *Patanjala*, 'lokavedaviruddhair api nirlepah svatantras cha' iti *Mahapasupatah*, 'Siva' iti *Saivah*, 'Purushottama' iti *Vaishnavah* 'Pitamaha' iti *Pauranika* 'yajnapurusha' iti *Yajnikah*, 'sarvajna' iti *Saugata* 'niravarana' iti *Digambara*, 'upasyatvena desita' iti *Mimansaká*, 'lokavyavaharasiddha' iti *Charvaka* 'yavaduktopopanna' iti *Naiyayikal* kim bahuna karavo 'piyam 'Viṣvakarma' ity upasate tasminn evam játigotrapravaracharanakuladharmadivad asamsaram prasiddhanubhave bhagavati Bhave samdeha eva kutah kim nirupaniyam tathapi nyayacharcheyam Iṣasya manavyapadesabhak upasanaiva kriyate sravananantaragata ॥३॥

[1] D dhitiyutamanir

Libellus in quinque *stavaka* divisus est, inclusis epilogis, kárikas 19, 4, 24 6, 18 continentes

Haec folia post annum 1810 a Kamalakanta (?) exarata sunt (WILSON 177[d])

600.

Opera quinque Lit. Bengal Charta Ind Foll 177 Long 13 Lat 3

Foll 1–26 Linn 8 *Udayanácharyae Kusumánjalis* cum *Haridásae* commentario Incipit ईषदीषदनधीतविद्यया तातमातमुदमाविवर्द्धयन । येषणाय भवकर्म्मजन्मना कोऽपि गोपतनयो नमस्यते ।

Textus cum hoc Haridasae commentario Calcuttae anno 1847 editus est (WILSON 278[a])

601.

Opuscula plura Lit Bengal Charta Ind Foll 44. Long foll 1–31 16 32–41 13½ 42–44 16 Lat eorundem 5½ 4 5½

Foll 1–31 Commentarius ad *Udayanae Kusumánjalim*, cujus auctor apographo nostro non perhibetur Incipit

आमोदैः परितोषिताः परिषदः प्रत्येकमाशाभृता
सान्द्रैः पिञ्जरिताः परागपटलैराशावकाशा दश ।
आहूता मकरन्दविन्दुनिकरैः पुष्पन्धयश्रेणयो
येनाहूय स वः पुनातु नटतः शम्भोः प्रसूनाञ्जलिः ॥
Bhavánîbhavanathábhyam पितृभ्यां प्रणमाम्यह ।
यत्प्रसादादिदं शास्त्रं क्वा(?)धीरोपम कृत ॥
मकरन्दे प्रकाशे या व्याख्यापरिमलेऽथवा ।
ततोऽधिका पितुर्व्याख्यामास्वादुमयमुद्यमः ॥

Auctor igitur *Ruchidattae* Kusumánjalimakaranda (E I H 271), ejusdem (Tattvachintamani) Prakása, Vyakhyaparimala (Haridasae?) commentarius usus, interpretationem a patre *Bhavánatha* (?) sibi traditam proponit Atque Ruchidattam in primo capite semel, Prakasakrit saepe laudat, verba frequentissime cum Haridasa conveniunt In eodem capite Vardhamanae et Manikarae mentionem injecit

Stavaka I fol 14[a], II fol 17[b], III fol 28[a], IV fol 30[a] Capitis quinti finis desideratur

Haec voluminis pars post annum 1810 exarata est. (WILSON 177[a])

602

Foll 32–34 Linn 6 Fragmentum commentarii a Tarkikasiromani, i e. *Raghunatha*, ad *Udayanacharyae Átmatattvavivekam* librum compositi Incipit॰ यो नम सर्व्वभूतानि विश्व परितिष्ठते etc

निर्णीय सार तत्त्वाणा तार्किकाणा शिरोमणि ।
आत्मतत्त्वविवेकस्य भावमुद्भावयत्ययं ॥

शिष्टाचारपरम्पराप्रामाणिकतर्कमार्गसमयकर्त्तव्यताक कृतमिष्टदेवतानमस्कार शिष्यान् शिक्षयितु आदौ निबध्नाति *svámyam* इत्यादिना । ईशाय सार्व्वइयादिशालिने नम । श्रूयते हि यः सर्व्वज्ञः etc

Haec folia post annum 1810 exarata sunt (WILSON 177[b])

603.

Foll 27–37 Linn 8 *Muktivadavichárás*, auctoris anonymi investigatio disputationis de animo liberando institutae Incipit अथ कस्तावदपवर्गः ॥ आत्यन्तिकदुःखनिवृत्तिर्मुक्तिरित्याचार्य्याः (scil Udayana) । अत्र च निवृत्ति(r)ध्वंस अत्यन्ताभावप्रागभावयोरजन्यत्वात् तस्यात्यन्तिकत्व etc

Haec folia medio seculo superiore exarata sunt (WILSON 278[b])

604.

Foll 35–41 Linn 10 et 8 Haec folia commentarium ad Badarayanasutra libri quarti caput quartum, quo animi emancipatio tractatur, continent. Incipit सम्पद्याविर्भावः स्वेन शब्दात् ॥ इद सूत्र व्याचख्याणा । रामानुजा आहु ॥ अथ प्रयोगात्मा अर्च्चिरादिना पर ज्योतिरुपसम्पद्य य दशाविशेषमापद्यते स स्वरूपाविर्भावः ।

Praecedunt lineae sex, quibus नम्रवादहिम्पनी सम्पूर्णा subscriptum est, quare libellum nostrum ex opere logico quodam desumtum esse suspicor Nam animi liberationem etiam Nyayici systematis partem necessariam esse apud omnes constat

Haec folia hoc seculo ineunte exarata sunt (WILSON 177[c])

605.

Foll 36–52 Linn 10–17

A Foll 36–40 *Annambhattae Tarkasangrahas*, quo libro *Annambhatta* Kanadae et systematis nyáyici principia in compendium redegit

Libellus a Ballantyne anno 1851 editus et Anglice versus est De codice Berolinensi cf Weber Catal p 203

B Foll 41–52 *Tarkasangrahadipika*, ad libellum superiorem commentarius ab *Annambhatta* compositus Incipit

विश्वेश्वर साम्बमूर्त्तिं प्रणिपत्य गिर गुरु
टीका शिशुहिता कुर्व तर्कसंग्रहदीपिका ॥१॥

चिकीर्षितस्य ग्रथस्याऽविघ्नपरिसमाप्त्यर्थं शिष्टाचारानुमितश्रुतिचो धितकर्त्तव्यताकमिष्टदेवतानमस्कारलक्षण मगल शिष्यशिक्षार्थं निबध्नन् चिकीर्षित प्रतिजानीते ॥ निधायेति ननु मगलस्य समाप्तिसाधनत्व नास्ति मगल कृते पि *Kiranavalyadau* samaptyadarsanat, मगलाभावे पि कादम्बर्यादौ समाप्तिदर्शनात् । etc

Utraque pars anno 1776 a Bhudeva exarata est (WALKER 200[b])

606

Foll 60–122 Linn 15 *Tarkabhashaprakaşika,* quo commentario *Chinnabhatta* Tarkabhasha librum, a Kesavamisra scriptum[1] succincte exposuit Incipit

यस्य निश्वसित वेदा यो वदभ्याऽखिल जगत
निर्मम तमह वद विद्यातीर्थं महश्वर १
मकृन्नत्वापि य लोको लभत शातिसपद
स न पायादपायेभ्यो योगानन्दनकसरी २
भवसागरपारोपायध्वसनविचक्षण
विघ्नाधकारभास्वत विघ्नराजमह भज ३

चिकीर्षितस्य ग्रथस्य नि प्रत्यूहपरिपूरणाय शिष्टाचारपरिप्राप्तवि शिष्टदेवताप्रणाम मनसा विधाय तत्र प्रथावता प्रवृत्तिसिद्ध्यये विषयप्र योजने निर्दिशन् चिकीर्षित प्रतिजानीत । बालोऽपि य इति etc [2]

In fine haec leguntur iti sri *Harihara* maharája paripalitena sahajasarvajna *Vishnudevaradhya* tanujena Sarvajnanujena Chinnabhattena virachitayam Tarka bháshaprakásikayam prameyadiparichhedah samaptah Quibus Chinnabhatta *Hariharam* regem patronum invenisse traditur Medio in libro *Udayana* (Kiranávali, Kusamánjali), *Kandalikára,* Mandanamisra, *Varadaraja Vachaspatimisra,* Vádindra, Şalikanatha (Prasastapada bháshyavyákhyane) alii laudantur

Haec voluminis pars anno 1659 a Jayatilaka (seu Dvipachhandire) accurate exarata est (WALKER 205[c])

607

Foll 95–108 Linn 9 Fragmenta commentarii ad *Keşavae Tarkabhashám,* foll ९५ ९६ et ३१–३२ Incipit

मु संयोगादिजनकपदार्थपूर्वसितया न पूर्वापरान्यथासिद्धयतत्कथमन्यथा कतया कारणता । पश्चेत्कत्वमिति प्राचीननयानुसारी पथा ॥ ननु स्वर्ग प्रति पूरभावे etc

Hoc fragmentum e commentario *Gaurikantae* desumtum esse, a Madhavadeva in Tarkabhashasaramanjari sexcenties improbati indicus quibusdam suspicor quidem, non affirmo

Haec folia circiter annum 1770 exarata sunt (WALKER 180[f])

608

Foll 126–138 *Átmatvajativichâras,* liber a *Mahadeva* Mukundae filio scriptus Incipit

प्रणम्येशपदाभोज महादवेन तन्वत ।
इशसाधारणात्मत्वजातौ युक्तिर्निगद्यते १

ननु कथ जीवेश्वरसाधारणात्मत्वजातिसिद्धि । न च जीवात्मनि सिद्धाया आत्मत्वजात श्रौतात्मव्यवहारबलनश्वरे सबधकल्पनात तस्या एव लाघवनात्मपदशक्यतावच्छेदकत्वकल्पनाच्चश्वरात्मसाधारणात्मत्वजा तिसिद्धिरिति वाच्य ।

In fine haec ईशसाधारणात्मत्वजातिवादो यमद्भुत । महा दवन विदुषा विदुषा तुष्टये कृत ॥ इति श्रीमत्पदवाक्यप्रमाणाभिज्ञपुर नामकरोपनामकश्रीमुकुदपाडतात्मजश्रीमन्महादेवपडितविरचित आत्म त्वजातिविचारस्समाप्त ॥

Haec folia circiter annum 1780 a Durlabharámi exarata sunt (WALKER 201[h])

609

Opuscula septem Lit Devan Charta Ind Foll 127 Long 13 Lat 4

Foll 1–20 Linn 10 *Sadrisyavadas,* libellus a *Mahadeva* compositus Incipit

प्रणम्य परम धाम शिवाख्यमशिवापह ।
यत्न तु सादृश्य महादेवेन तन्वत १

सादृश्य सप्तपदार्थानतिरिक्तपदार्थो न वेति विप्रतिपत्ति । न च सप्तपदार्थातिरिक्तपदार्थाप्रसिद्ध्या नैतादृशी विप्रतिपत्ति सभवतीति वाच्य etc

Gangeşa quum in Upamanachintamani ad septem categoriarum a philosophis plerisque statutarum numerum duas novas *similitudinem* et *facultatem* (şakti) addidisset, Mahadeva hoc libello priorem ab adversis virorum quorundam opinionibus vindicare studuit

Desinit in d sticho निर्णीतमिह सादृश्य समासेन सुयुक्तिभि । महादेवेन विदुषा तनोतु विदुषा मुद ॥

Haec folia anno 1799 exarata sunt (WALKER 180[e])

610

Opuscula novem Lit Devan Charta Ind Foll 148 Long 9½ Lat 4

Foll 1–35 Linn 8–10 *Dharmitavachhedakatápra*

---

[1] Isque maximam partem in Gautamae nyáyasutra in usum suum vertit

[2] Tarkabháshá (F I II 47) ab hoc disticho incipit बालोऽपि यो न्यायनय प्रवेशमल्पेन वाछत्यलस श्रुतेन । सक्षिप्तयुक्त्यन्वितत्तर्कभाषा प्रकाश्यते तस्य कृते मयेषा ॥

tyasattvicharas, liber ab *Harirama* compositus Incipit अनुमितिपरामर्शयो कार्यकारणभावघटकप्रत्यासत्ति स[म]वायघटितसामानाधिकरण्य ।

Haec folia circiter annum 1780 exarata sunt. (WALKER 201[a])

611.

Foll 66–94 Linn 11 *Navinamatavicharas* (sive Navyamatavicharas), opinionum a recentioribus philosophis logicis prolatarum investigatio, libellus a *Harirama* (tarkâlankâra-) scriptus Incipit अनुमिति प्रति पर्वतीयधूमव्यापको वह्निरित्याकारकपर[ा]मर्श एव हेतु न तु वह्निव्यापकधूमवान्पर्वत इत्याकारक etc

Haec voluminis pars circiter annum 1770 exarata est (WALKER 180[e])

612.

Foll 29–50 Linn 10 *Navinamatavicharas*

Idem libellus in cod E I H 47 exstat, quo codice ejusdem auctoris *Mangalavada*, *Sivamagrivada*, *Dharmitavachedakatapratyasattivichara* continentur

Haec folia exeunte seculo superiore exarata sunt (WALKER 180[c])

613.

Foll 86–131 Linn 12 *Ratnakoshakarikavicharas* Incipit परोक्षज्ञान निश्चयात्मकमेवेति सिद्धात रत्नकोशकारस्तु सत्प्रतिपक्षस्थलनदशाया सशयात्मिकामनुमितिमगीकरोति तत्र सशयत्वस्य लिगपरामर्शादिजन्यतानवच्छेदकतया कथ तत सशय उत्पद्यत इति तु नाशकनीय ॥

Haec voluminis pars medio seculo superiore exarata est (WALKER 128[d])

614.

Foll 140–148 Linn 9 *Laukikavishayavicharas* Incipit घट साक्षात्करोमीत्याद्यनुव्यवसायविषयतया लौकिकविषयताया ऋतिति(ri)क्ताया सिद्धिरिति नवीना ॥

A *Gadadharae* vishayavichara hic libellus differt

Haec voluminis pars circiter annum 1780 exarata est (WALKER 201[i])

615

Lit Devan Charta Ind Foll 45 Long 12 Lat 4 Linn 12, 13

Continetur hoc codice *Manasanayanaprasadani tika* Incipit य नित्य निरवग्रहस्वमहिमामेय etc ॥१॥ अविद्रुशुभ्रसरसीरुहसविपया etc ॥२॥ अविरलमन्जल etc ॥३॥ यद्विद्याधरलैर्निभर्त्ति etc ॥४॥ यत्पादपावनसरोजरज etc

> उद्यद्विद्यासुरसरिन्ति नि सृता यत्सकाशात्
> यत्प -- स्न सकलविबुधानन्दलीला विभर्त्ति ।
> हसाना यत विमलपद्धयाक जीवन जीवन त
> वदे विद्यागुरुमविरत मानस तीर्थमार्थे ॥६॥

Neque commentatoris neque auctoris[1] nomen codice nostro proditur, nisi hunc e disticho superiore *Jivanam*, *Mânasatirtha* epitheton gerentem, fuisse conjicias Dum folia perlustro, nomina rariora in commentario haec mihi occurrerunt *Gangapuribhattaraka*, *Manamanoharakara* (frequentissime), *Sâlikanâtha*

Codex seculo septimo decimo nitide exaratus est (WILSON 405)

616

Foll 80–108 Linn 7

A Foll 80–100[a] *Âkhyâtavadavivechanam*, commentarius ad *Âkhyatavadam*, quo logica verbi potestas explicatur Incipit बाधक विनेति ॥ तेन रथो गच्छतीत्यत्र गमना[नु]कूलव्यापारविषयत्वेऽपि न धाति ।

B Foll 100[a]–108[b] *Nanvadatippani*, ejusdem auctoris anonymi ad caput, quo de negatione disputatur commentarius Incipit ससर्गाभाव इति न च विभाजकीभूताभावत्वमेव प्रवृत्तिनिमित्तमस्तु लाघवादिति वाच्य etc

Haec voluminis pars ineunte seculo superiore exarata est (WALKER 162[c])

617.

Foll 51–65 *Nanvadatippani*, commentarius ad caput de negatione agens, a *Raghudeva* (bhattachârya) compositus Incipit

> शिर प्रणम्य तत्पश्चात्तकवागीश्वर गुरु
> क्रियते रघुदेवेन नञो पैस्य विवेचन १

(तत्सादृश्यमभावश्च तदन्यत्व तदल्पता । अप्रा[श]स्त्य विरोधश्च नञर्था षट प्रकीर्तिता इति गाथात सादृश्यादौ नञ शक्तिरिति भ्रम निराकर्तु in marg) नञ शक्यतावच्छेदक व्यवस्थापयति ससर्गाभावत्वादि ससर्गाभावत्व अन्योन्याभावत्व च नञ शक्यतावच्छेदकमित्यर्थ etc

Desinit in distichis अत्र मूक द्विरुक्त वा यत्किचित्स्खलित मया तत्सर्वं जगदीशस्य प्रीत्यर्थमित्यनिदित रघुदेवकृतग्रथालोकनेन मनीषिण अध्यायतु मत्सैनिन्मादमविवादत ॥

Haec folia circiter annum 1780 exarata sunt (WALKER 180[d])

[1] Hujus liber a verbis स्वभाव्यतरगर्भभाव incepit

tyasattivicharas, liber ab *Harirama* compositus Incipit अनुमितिपरामर्शयो॰ कार्यकारणभावघटकप्रत्यासत्ति॰ स[म]वाय-घटितसामानाधिकरण्य ।

Haec folia circiter annum 1780 exarata sunt (WALKER 201[a])

611.

Foll 66–94 Linn 11 *Navinamatavicharas* (sive Navyamatavicharas), opinionum a recentioribus philosophis logicis prolatarum investigatio, libellus a *Harirama* (tarkalankara-) scriptus Incipit अनुमिति प्रति पर्वतीयधूमव्यापको वह्निरित्याकारकपर[ा]मर्श एव हेतु॰ न तु वह्नि-व्यापकधूमवान् पर्वत॰ इत्याकारक etc

Haec voluminis pars circiter annum 1770 exarata est (WALKER 180[e])

612.

Foll 29–50 Linn 10 *Navinamatavicharas*

Idem libellus in cod E I H 47 exstat, quo codice ejusdem auctoris *Mangalavada, Samagrivada, Dharmitavachedakatapratyasattivichara* continentur

Haec folia exeunte seculo superiore exarata sunt (WALKER 180[c])

613.

Foll 86–131 Linn 12 *Ratnakoshakarikavicharas* Incipit परोक्षज्ञान निश्चयात्मकमेवेति सिद्धान्त॰ रत्नकोशकारस्तु सत्प्रतिपक्षस्थलनदशायां संशयात्मिकामनुमितिमङ्गीकरोति तत्र संशयत्वस्य लिङ्गपरामर्शादिजन्यतानवच्छेदकतया कथं तत॰ संशय उत्पद्यत इति तु नाशङ्कनीय ॥

Haec voluminis pars medio seculo superiore exarata est (WALKER 128[d])

614.

Foll 140–148 Linn 9 *Laukikavishayavicharas* Incipit घट साक्षात्करोमीत्याद्यनुव्यवसायविषयतया लौकिकविषयताया अतिरि(रा)क्ताया सिद्धिरिति नवीना॰ ॥

A *Gadadharae* vishayavichara hic libellus differt

Haec voluminis pars circiter annum 1780 exarata est (WALKER 201[i])

615

Lit Devan Charta Ind Foll 45 Long 12 Lat 4 Linn 12, 13

Continetur hoc codice *Manasanayanaprasádaní ṭíká* Incipit य नित्य निरवग्रहस्वमहिमानमेव etc ॥१॥ उन्निद्रशुभ्रमर-सीरुहसंविषणा etc ॥२॥ अविरलमदजल etc ॥३॥ यद्विद्याधर लेभिरे etc ॥४॥ यत्पादपावनसरोजरज॰ etc

उद्यद्विद्यासुरसरिदिव नि सृता यत्सकाशात
यत्र॰ ॰ञ सकलविबुधोत्तमलीला बिभर्त्ति ।
हसाना यत् विमलवहुवाक जीवन जीवन त
वन्दे विद्यागुरुमविरत मानस तीर्थमार्यं ॥६॥

Neque commentatoris neque auctoris[1] nomen codice nostro proditur, nisi hunc e disticho superiore *Jivanam, Manasatirtha* epitheton gerentem, fuisse conjicias Dum folia perlustro, nomina rariora in commentario haec mihi occurrerunt *Gangapuribhattaraka, Manamanoharakara* (frequentissime), *Salikanatha*

Codex seculo septimo decimo nitide exaratus est (WILSON 405)

616

Foll 80–108 Linn 7

A Foll 80–100[a] *Ákhyatavadavivechanam*, commentarius ad *Ákhyatavadam*, quo logica verbi potestas explicatur Incipit बाधक रिनेति ॥ तेन रथो गच्छतीत्यत्र गमना[नु]कूलव्यापारविवरणेऽपि न क्षति॰ ।

B Foll 100[a]–108[b] *Nanvadatippani*, ejusdem auctoris anonymi ad caput, quo de negatione disputatur commentarius Incipit संसर्गाभाव इति न च विभाजकीभूताभावत्वमत्र प्रवृत्तिनिमित्तमस्तु लाघवादिति वाच्य etc

Haec voluminis pars ineunte seculo superiore exarata est (WALKER 162[c])

617.

Foll 51–65 *Nanvadatippani*, commentarius ad caput de negatione agens, a *Raghudeva* (bhattacharya) compositus Incipit

शिव प्रणम्य तत्पश्चात्तकवागीश्वर गुरु
क्रियते रघुदेवेन नञा चैस्य विवेचन १

(तस्मादृश्यमभावश्च तदत्यन्त तदन्यता । अन्ता[श]स्य विरोधश्च नञर्था॰ षट प्रकीर्त्तिता॰ इति गाथात॰ सादृश्यादौ नञ॰ शक्तिरिति भ्रम निराकर्तुं in marg) तत्र शक्यतावच्छेदक व्यवस्थापयति संसर्गाभावचत्वादि संसर्गाभावत्व अन्यान्याभावत्व च नञ॰ शक्यतावच्छेदकमित्यर्थ॰ etc

Desinit in distichis यत्र मूक्ष्म छिद्रुक्ष वा यत्किञ्चिज्जल्पित मया तत्सर्व जगदीशस्य प्रीत्यर्थमित्यनिन्दित रघुदेवकृतग्रन्थालोकनेन मनीषिण॰ अभ्यायतु सतीवेनस्वात्मविवादत॰ ॥

Haec folia circiter annum 1780 exarata sunt (WALKER 180[d])

---

1 Hujus libri a verbis सभाम्यन्तरगर्भभार incipit

Udayanácharya 11. 12. *Udayákarasúnu* 8. *Umásvátiváchakácharya* sive *Váchakácharya* 3. *Kanáda* sive *Kanabhaksha* 1. 2. 10. *Kandaláyana* Rasesvarasiddhántae loco laudatur (9). *Kapila* (9). 14. *Kátyáyana* 13. *Kántamiṣra* 9 *Kápáli* (9). *Kálottara* (tantra) 7. *Kávyaprakáṣa* 15. *Kirana* (tantra) 7 [1] *Kaiyata* 14. *Kaurmapurána* 5. *Ganakáriká* 6. *Gáruda* (purána) 5. *Gautama* 11. 13. *Govindanáyaka* (9). *Govindácharya* 9. *Chaturantara* (?) 4.[2] *Charva.*: (9). *Jinadatta* 3. *Jaimini* 12. 15. *Jnánaratnávali* 7. *Jnánaṣri* 2. *Tattvaprakása* 7. *Tattvamuktávali* 4 *Tattvavádarahasya* (?) 5. *Tattvaviveka* 5. *Tattvasangraha* 7. *Tárkikaraksha* 5. *Taittiríyakopanishad* 5 *Tautátitáh* (i. e. Kaumáriláh)[3] 3. 13. *Dharmakírti* 2. *Nakuliṣa* 6. *Náráyanakantha* 7 (cf. Rámakantha) *Nástikasiromani Chárváka* 1 (11). *Nílakantha-bhárati* 15. *Nyáyanirvána* lib. 5. *Nyáyabhúshana* lib 12. *Pakshilasvámin* 11. *Pancharátra* (sástra) 4. *Panchasikha* 15. *Panchárthabháshyadípiká* 6. *Patanjali* mahábháshya 13, Yogasútra 15. *Padmanandin* 3. *Paramágamasára* 3. *Pánchárátravahasya* 4. *Púrnaprajna* v. Madhyamandira. *Paushkara* (tantra) 7. *Pratápachandra* 3. *Prabodhasiddhi* 5 (aut liber aut pars libri). *Prabhákara* 4. 12. *Prameyakamalamártanda* 3 (Pratápachandrae liber?). *Prasastapáda* (?) 2. *Bahudaivatya* (tantra) 7. *Brihatsanhitá* 5. *Brihaspati* 1. 7. *Bodhichittavivarana* 2. *Bodháyanae* brahmasútravritti 4. *Bhatta* sive *Bhattácharya* i. e. Kumárilabhaṭṭa 4. 11. 12. 13. 15. *Bhojarája* 7. *Madhyamandira* Mahábháratatátparyanirnaye 5 (Púrnaprajna M. ibid.). *Mahávaráha* 5 *Mahopanishad* 4. 5. *Mánamanohara*, Vágísvarae cujusdam liber 12. *Mrigendra* (tantra) 7. *Yájnavalkya* 15. *Yámuna* 4. *Yogadevae* commentarius ad Paramágamasára 3. *Rasahridaya* 9. *Rasárnava* 9 *Rasesvarasiddhánta* 9. *Rámakanṭha* 7. *Rámánujae* vedárthasangraha et sárírakamímánsábháshya 4. *sarvajna-Rámesvara-bhaṭṭáraka* 9. *Rásikaranabháshya* 6 *Vardhamána* 13. *Vasuguptácharya* 8. *Váchaspati* Tattvakaumudyám 14, Vyásabháshyavyákhyáyám 15. *Vájapyáyana* (13). *Vidyánanda* 3. *Vivekavilása* lib 2. *Vishnutattvanirnaya* 5. *Vishnupurána* 5. 15. *Vishnusvámin* 9. *Vítarágastuti* 3. *Venkatanátha* 4. *Vyádi* (9). *Vyása* Yogabháshye 15. *Sankarácharya* 15. *sankarakinkara* quidam 11. *Sákalyasanhitáparisishta* 5. *Ṣáradátilaka* (tantra) 15. *Srídharácharya* 10. *Svetásvataropanishad* 14. *Sákárasiddhi* (liberne an pars libri?) 9. *Sánkhyapravachanam*, alterum Patanjalis Yogasástrae nomen 14. *Siddhasenavákyakára* 3. *Siddhánte* (?) 3. *Somasambhu* 7. *Sománandanátha* 8. *Somesvara* (9). *Saurabheya* (tantra) 7. *Skándapuráṇa* 5 *Syádvádamanjarí* 3. *Svarúpasambodhana* (?) 3. *Haradattácharya* 6. *Hari* Vákyapadíye 13. *Hemachandra* 3. *Helárájae* commentarius ad Vákyapadíya 13.

Codex anno 1821 exaratus est (WILSON 171.)

[1] Altero loco *karaṇa*, altero *kirana* scribitur

[2] *Chature* MS

[3] Cf satis lepide dictum Sankshepasankaravijaya X.

वाणी काणभुजी च नैव गणिता, लीना क्वचित्कापिली,
शैवं चाशिवभावमेति, भजते गर्हापदं चार्हतं ।
दौर्गे दुर्गतिमश्नुते, भुवि जनः पुष्णाति को वैष्णवं,
निष्णातेषु यतीशसूक्तिषु कथाकेलीकृतामुक्तिषु ॥११८॥
तथागतकथा गता, तदनुयामि नैयायिकं
वचोऽजनि, न चोदितो वदति जातु तौतातितः ।
विदग्धति न दग्धधीर्निंदितचापलं कापिलं,
विनिर्दयविनिर्दलद्विमतिसंकरे शंकरे ॥११९॥

623.

Lit. Devan. Charta Europ. Foll. 111. Long. 12. Lat. 4½. Linn 9.

Sarvadarsanasangrahas. (B.)

Textus ab *Ísvarachandra* in Bibliotheca Indica editus est.

Hoc apographon ex eodem codice atque Wilsonianum sed neglıgentius post annum 1830 transscriptum est. (MILL 52.)

624.

Opera duo. Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 206. Long. foll. 1–112 13 foll. 113–206. 12½. Lat 5.

Foll 1–112. Linn. 9 *Ṣankaravijayae*, operis *Anantánandagiri*, Sankarae discipulo, tributi, capita 73. Incipit: नमामि शंकराचार्यगुरुपादसरोरुहं । यस्य प्रसादान्मूढो ऽपि सर्वज्ञो ऽहं सदाभवं ॥१॥ अनंतानंदगिरिरहमप्रतिहतशिष्यं मम परमगुरोरवतारकथां तदुपकृतियोषितजगत्परंपराविछिंनशु[द्धा]द्वैतविद्याप्रतिष्ठां तदाशाविजयकौतूहलं तद्ग्रामदर्शनविचित्रं तच्छरीरावसानकालागतब्रह्मदे[व]वचनं व्यासदत्तायुःप्रपंचं भट्टदर्शनं मंडनमिश्रजयं तदंगनाप्रसंगं देहांतरसंचारविदितकामशास्त्रं शिष्यागमनं नृसिंहसाक्षात्कारं सरस्वतीजयं शृंगगिरिस्थानवासं कांचीनगरनिर्माणं कामाक्षिप्रपंचं श्रीचक्रनिर्माणं मोक्षमार्गप्रकाशं सच्चिदानंदैक्यं च एतानि प्रकरणानि तद्वृत्तांतरकथाविस्तारविजृंभितं नानाप्रश्नोत्तरभासुरं (l. praṣnottarabhásuram) बहुदुष्टमतनिबर्हणमिदानीं प्रकरोमि इत्यानंदगिरिकृतौ शास्त्रोपकरणप्रकाःरणप्रकरणं प्रथमं.

1. Argumentum operis 2. *Guror avatárakathá.* Ṣiva Sankarae formae manifestatur, quo homines a deorum variorum cultu ad numinis unius cognitionem traduceret. 3. *Adivaitasvarúpakathanam.* 4. *Ṣaivamatanibarhanam.* In Ṣankarae discipulorum numero Padma-

pada, Hastamalaka, Samitpáni, Chidvilása, Jnanakanda, Vishnugupta, Yuddhakirti, Bhánu Marichi, Krishnadarsana, Buddhivriddhi, Virinchipadasuddha (?), Anantanandagiri praestantissimi fuisse dicuntur A Chidambarasthala Sankara Madhyarjunam indeque Ramesvaram proficiscitur Sectae Sivaiticae sex distinguuntur Saiva, Raudra Ugra, Bhakta, Jangama, Pasupata Saivarum princeps eo tempore *Vidyeshavara* fuisse dicitur 5 (inc fol 16[a]) *Saivakamatanibarhanam* Sankara sectae *Aradhya* dictae asseclas et eorum principes *Pratipakshachandabhairava* et *Vipakshasula* ad veram religionem perducit 6 [*Bhakta*]*bhágavatamatanibarhanam* Deinde Sankara *Anantasayanam* proficiscitur, ubi sectas Vishnuiticas sex invenit Bhakta, Bhagavata, Vaishnava, Acharachakrin, Vaikhanasa, Karmahina Atque prima bifariam divisa erat (ज्ञानक्रियाभेदात् ज्ञानिनो यथ विष्णुशर्मादय, परे कर्मठा ब्रह्मगुप्तादय)[1] Bhagavatarum princeps *Vipradeva* appellatur 7 *Vaishnavamatanibarhanam* Incipit एव भक्तभागवतमतयोर्निराकृतयो पुनरन्यो वैष्णव *Sarngapanir* इति प्रत्यवतिष्ठते । मत्सवर्णात् । यमुक्त्वा मुच्यते योगी जन्मसंसारबंधनात् । ओं नमो नारायणायेति मन्त्रोपासको वैकुण्ठभुवनं गमिष्यामीति । अतो नारायणमुद्राङ्कितधरो नारायणाष्टाक्षरीमन्त्रोच्चारणमात्रेणैव[2] जन्मसंसारबंधनाद्विमुक्तो वैकुण्ठभुवनं गमिष्यति । शङ्खचक्राद्यङ्कितगात्रो वैष्णवोत्तम इति । तादृग्विधास्तल्लोकवासिनो विमुक्ता इति प्रसिद्धे ॥ ये बाहुमूलपरिचिह्नितशङ्खचक्रा ये कण्ठलग्नतुलसीनलिनाक्षमाला । ये वा ललाटफलके लसदूर्ध्वपुण्ड्रास्ते वैष्णवा भुवनमाशु पवित्रयन्तीति पुराणप्रसिद्धे ॥ अत शङ्खचक्राद्यङ्कनस्य पुराणपठितत्वादवश्य कर्तव्यमेव भगवच्चिह्नत्वाच्च ॥ 8 *Pancharatryanibarhanam* Cujus sectae *Madhava* (pancharatragamadikshita) illo tempore princeps fuisse perhibetur 9 *Vaikhanasamatanibarhanam* Quae dicitur plura Narayanam summum deum colens, et Narayanopanishadis auctoritate innixa, *Vyasadasam* ducem habuit 10 (fol 34[b]) *Karmahinavaishnavamatanibarhanam* Hujus sectae dogma his *Nanatirthae* (trinikritakarmanas) verbis continetur विष्णुरेव गतिरिति निश्चितवता मया साधनान्तर मन्त्रान्तर गुर्वन्तर देवतान्तर परमपि न दृष्ट । सर्वं विष्णुमय जगदिति गुरूपदेशाद्गुरुरेव मोक्षद । तदानीं भगवन्तमेव प्रार्थयते । इमं मच्छिष्यं निज पादारविन्द प्रापयेति । एव मद्गुरुभिरुक्ते भगवानपि तथा करोति । तस्मान्मम पुनर्जननहेत्वभावाज्जीवन्मुक्त एव । 11 *Hairanyagarbhamatanibarhanam* Anantasayana relicto Sankara in *Subrahmanyam* regionem proficiscitur (कुमारधारिभूमिस्थल ॥ स्नात्वा कुमारधारायां नद्यां शिष्यसमन्वित । भक्त्या सपूजयामास षण्मुख शेषरूपिण ॥) Ubi sacerdotes cum eo congressi hanc fidem profitentur ब्राह्मणा वयं ब्रह्मकुलजा किल मन्त्रादिसृष्ट्याचारशीला हिरण्यगर्भोपासनपरिलम्भन स्थैर्य 'सर्वं ब्रह्म निर्मित जगत्' इति ब्रह्मण एव सृष्टिस्थितिलयकर्तृत्वनिश्चयं कृत्वा वसाम । तादृग्ब्रह्मलक्षणदर्शनाच्च । हिरण्यगर्भ समवर्तताग्रे etc 12 *Agnivadimatanibarhanam* Qui ignis cultores trifariam divisi erant *Suhotra*, *Vitihotra*, *Kavyahotra* 13 *Sauramatanibarhanam* Jam solis cultores in certamen procedunt, sententiis Vedicis 'sol animus rerum mobilium et stabilium' et 'iste sol numen' confisi Eorumque genera sex erant Primi orientis solis discum, numinis natura praeditum, mundi creandi causam fuisse credebant Alteri solem meridianum, Sivae forma indutum, universi mundi evertendi causam venerabantur Quem enim exitii, eundem initii potentem esse decernebant Tertii occidentis solis discum colentes, Vishnus natura praeditum, universi mundi sustentandi, necnon creandi et dissolvendi causam ideoque substantiam summam esse putabant Quarti solis, trium deorum natura instructum esse credentes trium diei temporum discum adorabant Quinti disci intuendi voto facto, in medio disco versans numen summum, dei aurea barba sive aureis capillis aliisque formis praediti cogitatione, colebant Qui ab his ex parte differebant (schismatici), solum dei venerandi visum in votis habentes, simulatque integro disco eum conspexerunt, sedecim largitionibus colebant, et actionum piarum praemia numini committebant Sole non conspecto, cibo abstinebant Sexti denique, in fronte, brachiis pectore disci signa, ardenti ferro inussa, gerentes, animis deum quovis momento meditabantur तत पर पूर्णमण्डलतिल(?)तिलका रक्तकुसुमधारिण सूर्यभक्ता दिवाकरादय श्रीशङ्कराचार्यमिदमूचु । स्वामिन्नस्मन्मतमनन्यभेद्य । यत सूर्य सर्वलोकचक्षु किल । अत एव ब्रह्मादिस्वरूप । तस्मात्सृष्टिस्थितिप्रलयहेतुभूत[3] स एव परमात्मा भवितुमर्हति । सूर्य आत्मा जगतस्तस्थुषश्चेति श्रुत । किञ्च परब्रह्मत्व तस्यैव घटते । असावादित्यो ब्रह्मेति श्रुते । अस्यैव भगवत परमब्रह्मोऽष्टाक्षर । घृणि सूर्य आदित्य - - - एतन्मन्त्रोपासका सूर्यमन्त्रानुवर्तिनो रक्तचन्दनपूर्णपुण्ड्र[रक्त]मालाधारिण षड्विधा भक्ता वर्तन्ते । केचिदुदयमण्डल ब्रह्मात्मकत्वेन सृष्टिकारणमिति भजन्ति । केचित्तु खमध्यवर्तिन सूर्यमीश्वररूपेण सर्वजगल्लयकारणमिति भजन्ति । उपसंहारवलादुपक्रमोऽपि तेनैव भवतीति निश्चयज्ञानेन भजन्ति । केचिदस्तमयकालविषं विष्ण्वात्मकत्वेन सर्वजगत्परिपालनकारण तदेव सृष्टिलयहेतुभूत परतत्त्वमिति भजन्ति । केचित्त्रिमूर्त्यात्मकत्वेन त्रिकालमण्डलम

[1] विष्णुशर्मादि । अनन्तभगवत्पादकमलमेव शरणमिति तूष्णीमवस्थितश्च ज्ञानं । तदनुज्ञा विना तृणचलनमपि न भवतीति । - - - एव निराकृतेषु विष्णुशर्मादिभक्तेषु तद[न्]न्ये कर्माश्रितभक्ता समग्रगुरुमागत्य मुनीन्द्रमिन्मवु । स्वामिन् स्नातमागत्य स्नानादिकर्म कुर्वन्तो वयमपि कर्मफल भगवत्पादार्पण कृत्वा तिष्ठाम कृपाद्रामकमला भक्तादय इति ॥

[2] °षरीमुच्चारण° MS

[3] °स्थितिलयहेतुभूत° MS

विनः । केचिन्मंडलेक्षणव्रतानुष्ठायिनस्तन्मध्यवर्तिनं परमात्मानं हिरण्यश्मश्रुं हिरण्यकेशमित्यादिस्वरूपं भजंति । तत्रैकदेशिनस्तु भगवदीक्षणमात्रव्रतपराः सम्यङ् मंडलं दृष्ट्वा षोडशोपचारपूजां समर्प्य कर्मफलं भगवदर्पणं कृत्वा वसंति, न दर्शनं विनाश्नंति । पुनः केचित्तप्तलोहेन भालभुजवक्षःस्थलेषु[1] मंडलचिह्नानि धृत्वा स्वमनस्येव देवमनुक्षणं ध्यायंतः संति ॥[2] 14. *Gurustuti*. Inde Sankara, in regionem inter septemtriones et orientem sitam profectus, Ganavaram (?) pervenit: पुर गणवरं प्राप गणपस्याश्रमं शुभं । तत्र नद्यां हि Kaumudyám स्नात्वा विघ्नेशमव्ययं संपूजयति. 15 (fol. 44[b]). *Maháganapatimatanibarhanam*[3]. Atque secta Ganesam colens (gánapatya) genera sex habuit[4]. Maháganapatim qui adorabant, hanc sententiam prae se ferebant: तुंडैकदंतचिह्नाभ्यां चिह्नितं शक्तिसंयुतं । महागणपतिं यस्तु सदा ध्यायत्यनन्यधीः ॥ तन्मूलमंत्रपठनपरः सन्ब्राह्मणोत्तमः । यो वर्तते स एतात मोक्षभाग्भवति ध्रुवं ॥ Princeps eorum tunc Girijásuta fuit. 16. *Gánapatyaikadesimatanibarhanam*. His refutatis sectae, quae Haridráganapatim colebat, princeps *Ganakumára* cum Sankara disputat, atque fidem suam his verbis exponit, quae e Skándapurána deprompta esse dicuntur: 'Deum flavo pallio et flava bulla sacra indutum, quadrimanum, trioculum, cujus facies rubicundo colore fulget, funem et stimulum gerentem, manibusque aeque poenas et securitatem dispertientem (veneror).' Incipit: एवं निरस्ते महागणपतिवादिनि गिरिजापुत्रे पुनरन्यस्तु हरिद्रागणपतिमतवादी प्रत्यवतिष्ठते । मंत्रवर्णात् ।

गणानां त्वा गणपतिं हवामहे
 कविं कवीनामुपमश्रवस्तमं ।
ज्येष्ठराजं ब्रह्मणां ब्रह्मणस्पत
 आ नः शृण्वन्नूतिभिः सीद सादनं इति ॥

भो यतिवर्य गाणपत्यमतमयुक्तमिति प्रतिपाद्य चिरकालादारभ्य दृढमतोपपन्नं[5] गिरिजापुत्रं तदाश्रितांश्च भ्रष्टान्कृत्वा वर्तसे । किमिदमुचितं । तर्हीदानीमागतं प्रतिपक्षविमर्दुंढिराजं गणकुमारनामानं विद्धि । किं गणेशमते न्यूनतास्ति । तत्प्रतिपादकस्य मंत्रस्यायमर्थः । गणानां रुद्रविष्णुब्रह्मेंद्रादिगणानां गणपतिमध्यक्षं त्वां हवामहे ध्यानं कुर्महे । किंविशिष्टं । कवीनां भृगुगुरुशेषप्रभृतीनां कविं । उपदेष्टारमित्यर्थः । पुनः किंविशिष्टं । उपमश्रवस्तमं । श्रवसां सकृच्छ्रुवणसर्वविद्याविदां मध्ये [उपमं] उत्तमं । श्रेष्ठमित्यर्थः । ब्रह्मणां प्रपंचकर्तॄणां ज्येष्ठराजं । तत्तद्द्वारा ज्येष्ठः । प्रभुरित्यर्थः । ब्रह्मादिभिरपि सृष्ट्यादिषु विघ्नेशः पूजनीय इत्यर्थः । स्वारंभितकार्येषु सर्वेष्वपि देवमनुष्यादिभिः सर्वविघ्नेशः पूजनीय इति पुराणेषु च बहुधा [प्रमाणानि] वर्तते । तं । ब्रह्मणस्पते ब्रह्मणामपि पतिमित्यर्थः । स त्वं समंतात् ऊतिभिः स्तोत्रैः शृण्वन् सादनं निर्विघ्नं शुभं सीद । पालयेत्यर्थः ॥[6] स्वतः सकलदेवपूज्यो गणपतिरेव । ध्यानं तु ।

 पीतांबर [महा]देवं पीतयज्ञोपवीतिनं ।
 चतुर्भुजं त्रिनयनं हरिद्रालसदाननं ॥
 पाशांकुशधर देवं दंडाभयकरांबुजं ।
 एवं यः पूजयेद्देवं स मुक्तो नात्र संशयः ॥

इति स्कंदपुराणवचनात् । जगदादिकारणं गणपतिरेक एव । तत्कटाक्षाज्जातास्तदंशा ब्रह्मादयः । स्वतः सर्वदेवपितामहं विघ्नेशं भवंतोऽपि भजंतु । तस्य चिह्नद्वयं तुंडैकदंतात्मकं । तदाकारतप्तलोहांकितभुजद्वयस्तद्भक्ताग्रगण्यः । तस्यैव मुक्तिः करस्था भवतीति पूर्वपक्षे प्राप्ते श्रीमद्भिराचार्यैरिदमुच्यते । etc. 17. *Uchchhishtaganapatimatanibarhanam*. Haec secta, viae laevae addicta, indeque nomen gerens, duplex erat, alteraque species *Hairamba* appellabatur: उच्छिष्टगणपतेर्मतस्य ज्ञानमतं हैरंबमित्युच्यते । उभयोरपि प्रधानांगयोर्वाममार्गावलंबकत्वेनोच्छिष्टगणपतिरिति नाम प्राप्तं । 18. *Ganapatimatanibarhanam*. De reliquis sectis, quae hoc dogma profitentur: वयं नवनीतादिगणपत्युपासकाः । मदीयाचारस्तु । वेदोक्तकर्मानुकूलेन [मार्गेण] तत्तदुपासना कुर्मः । किं तु गणपतेरुत्तमत्वं, सर्वेषां देवानां तदंशजातत्वं च निश्चित्य गणपतिमतसिद्धांतमोक्षाभिलाषिणः सर्वं जगद्गणपतिरिति ध्यायिनो भवामः । 19. *Saktimatanibarhanam* Inde Sankaras *Bhavánípuram*[7] progreditur, et ibi eos refutat, qui Sivae Bhavánim summam potentiam (महाशंभुशक्ति) esse credebant 20 (fol 52[a]). *Saktimataikadesinirákaranam* E *Kuvalayapura* aliisque urbibus vicinis homines adveniunt, qui Vishnus Mahálakshmím (उत्पत्तिलयकारणं भगवतो विष्णोः प्राणशक्तिः किल । तद्द्वारा पार्वतीवाण्यादिशक्तयश्च बहुधोक्ता उत्पन्नाः) summam deam colebant 21 *Saktimataikadesinibarhanam* De Sáradae deae cultoribus 22

[1] स्फाल pro भाल hic et alibi MS.

[2] Cf quae Wilson e libro nostro in vol XVI As Res B excerpsit

[3] Incipit एवमानंदसंतुष्टमाचार्यं सेवकानपि । तत्पट्टनद्विजाः प्रेक्ष्य किमेतदिति चाब्रुवन् ॥१॥ न हि युष्मन्मतं सम्यगिव भाति हि पश्यतां । आकाशवन्निरालंबमद्वयं ब्रह्म केवलं ॥२॥ मनोवागादिवृत्तीनामगोचरतरं परं । कथमज्ञोपबोधाय योग्यं स्यात्मतमीदृशं ॥३॥ तत्त्यक्त्वास्मन्मतं सम्यगाचरंतु शुभाप्तये । गाणपत्यमिति ख्यातं षड्भिर्भेदविवर्जितं ॥४॥ समस्तवेदतात्पर्यंस्तदेव हि समीरितं ।

[4] शैवागमे द्वादशगणपतिप्रकरणे महागणपतिमतमेकं । हरिद्रागणपतिमतमेकं । उच्छिष्टगणपतिमतमेकं । नवनीतगणपतिमतमेकं । स्वर्णगणपतिमतमेकं । संतानगणपतिमतमेकं ।

[5] Eam fere medelam afferendam putavi corruptae codicis scripturae चिरकालादारभ्यंढमतपदगिरिजापुत्रं.

[6] पराविप्यर्थः MS

[7] तुलाभवानीपुरं प्राप MS i e तदा भ°.

Śaktimataikadeśitrilayanibarhaṇam. De secta quadam (vámácháratatparáh), quae Saktim tanquam potentiam a Siva distinctam investigando cognoverat. एव परिहृतेषु दुर्गाकमलावाणीमतसिद्धांतेषु पुनरन्ये शक्तिवादिनः किल वामाचारतत्पराः समागत्याचार्यस्वामिनमिदमूचुः। स्वामिन् सर्वविस्वरूपमविदित्वा यतिवेषधारी भवद्भिरपि समागत्य दुर्गाद्युपासकानां पृथिमन्यथासिद्धां कृत्वा करतलीकृतमनस्त इव वर्तसे। किं तव ज्ञानेनाद्वैतेन। तस्य शशविषाणवद्वंध्यापुत्रवद्गगनारविंदवदसत्त्वात्। सृष्टौ प्रलयेऽपि च भेदस्यैव सिद्धत्वादीश्वरेऽपि विमर्शः पृथगेव। यथा भर्तरि भार्यान्या तथैवेश्वरे। तयोरैक्यादिविरुद्धत्वात्स्वतंत्रा शक्तिः शिवस्यापि बलकारिणी। तया विना तस्य तृणचलनक्रियायामप्यसमर्थत्वात्। अतः शक्तिरेव शिवस्यापि कारणं तद्वारा जगत्प्रवृत्तिदर्शनात्। अतश्च विमर्शवादिनामस्माकं मतमेव श्रेयस्करं। निर्विमर्शवादिनां शुभरतामपि मुक्तिर्नास्ति। Eaque secta tria genera habuit (Rájasyámalopásaka, Panchadasyupásaka, .)[1] 23 *Kápálikamatanibarhaṇam* Kápálikae (स्फटिकैरथेंदैश्च जटाभिः परिशोभिताः) sine sacrificiis (आचारः सर्वप्राणिसंतोषकरः कर्महीनः) *Bhairavam* octo formis venerabantur. Asitánga (Vishnu), Ruru (.), Chanda (Surya), Krodha (Rudra), Unmatta (Indra), Kapala (Chandra), Bhíshana (Yama), Samhára (Bhairava) Cujus sectae principes quum Sankara argumentis ad hominem applicatis dimisisset, Bhairava a cultoribus invocatus, ipse apparet 24 *Kápalikaikadeśamatanibarhaṇam* De secta Kápalika, quae classium (játi) distinctionem aspernabatur. तत्र तावच्चितिभस्मपूर्णकलेवरो नरकपालमालावृतगलो भालदेशरचितकज्जलरेखः सकलकेशरचितजटाभारो व्याघ्रचर्मरचितकटिसूत्रकौपीनः कपालशोभितवामकरः सहनादघंटादक्षिणकरः शम्भुभैरव आहो कालीश इति मुहुर्मुहुर्नैल्पन्नाचार्यस्वामिनमिदमब्रवीत्। 25 (fol 59ª) *Chárvákamatanibarhaṇam.* Atheos opinionibus perversis facile abjectis, श्रीमदाचार्यगुरुपादपद्मद्वयं नत्वा तत्पुनर्भावभरणोद्युक्तगोपालकोऽभवत्। 26. *Saugatamatanibarhaṇam.* Saugata, (पीनकलेवरः सूक्ष्मशिरस्कः) regeneratione negata, summum bonum in corporis voluptate quaerit: समग्रभक्षणशीलस्य सुखप्राप्तिरेव मोक्षसाधनं। तद्देहे मोक्षः कस्य इव। 27. *Jainamatanibarhaṇam.* Primum *Purnasamaya* Kshapanaka aggreditur, qui tempus summum numen esse declarat Incipit. अतः क्षपणकः कौपीनमात्रधारी गोलयत्रं तुरीयं यंत्रं (i e quadrantem) कराभ्यां धृत्वा समागत्याचार्यस्वामिनमिदमब्रवीत्। भोः स्वामिन् मदीयमतमतिविचित्रं शृणु। क्षपणकः पूर्णसमयनामाहं कालजनकं सूर्यं गोलेन तुरीयेण यंत्रेण वा वद्धा समयज्ञानेन स्वर्गमर्त्य[लोक]पातालस्थल(प्रालभ) - - - शुभं वच्मि। किंच कालः परमदेवता मत्पक्षं चलयितुमीश्वरोऽपि न समर्थः। Deinde Jaina advenit (कौपीनमात्रधारी मलदिग्धांगः सदाहोऽर्हत इति मुहुर्मुहुरुच्चैरुच्चरन् शूर्पांकः शूलपुंड्रः - - धृतपिंद्धपुंड्रः), et animo a corpore separato liberationem aeternam obtineri declarat (जीवस्य देहनिवृत्तिरेव मुक्तिः) 28. *Bauddhamatanibarhaṇam* Sabara bauddha hanc sententiam profitetur: Res praesentes si oderis, etiam in statu a sensibus remoto (parokshe) praemia omnia perdes, quum is status prorsus vacuus neque praemia largiri possit et inanimus (nirjívatvát) sit. Quod vero principium sentiens (chaitanya), animi (jíva) vocabulo notum, in omnibus animantibus mundanis versatur, id in unitate multiforme, corda impellens, se semper liberum, se faciens et fruens, se dualitate expers et summa voluptate gaudens putat, et postquam, quamdiu libuit, in corporibus lusit, corpore abjecto liberum evadit: एवं निराकृतेषु कापालिकचार्वाकसौगतक्षपणकजैनेषु बौद्धः किल शवलनामा प्रबलः प्रत्यवतिष्ठते। किं स्वामिन् सर्वोत्तम इव वर्तसे। तव ज्ञानेन किमद्वैतफलमस्ति (?[2]) तस्य शशविषाणवदसत्वात्। दृष्टफलं परित्यज्यादृष्टफलाभिलाषी कथमसि। प्रत्यक्षद्रोहिणस्तव परोक्षेऽपि फलाभाव एव भविष्यति। सर्वशून्यस्य परोक्षस्य फलदानासमर्थकत्वान्निर्जीवत्वाच्च। यत्तु जीवशब्दवाच्यं चैतन्यं लोके वर्तते, स तु एकोऽपि बहुरूपाणि धृत्वा हृदयादिप्रेरको भूत्वा नित्यमुक्तस्वरूपः कर्ताहं भोक्ताहमद्वयः परमानंदोऽहमिति मन्वानः स्वाभीष्टं यावत्तावद्देहेषु क्रीडन् पश्चान्मुक्तो देहं परित्यजतीति। 29. *Mallárimatanibarhaṇam.* Sankaras Anumallam proficiscitur, ubi incolae Mallárim (mallasurahara) colebant. 30 (fol 66ª) *Vishvaksenamatanibarhaṇam* SanKara (paschimamárgagámí) in urbem Marundha (?) se confert, cujus incolae Vishvaksenam colebant, quem in Vaikuntha coelo copiarum ducem esse credebant: स तु किल वैकुंठे सेनाधिपतिभगवतो द्वितीयावतार इव सकललोकनियंता वर्तते। 31. *Manmathamatanibarhaṇam* 32 *Kuveramatanibarhaṇam.* Inde in regionem septemtrionalem profectus, Sankara Mágadhapuram pervenit. 33 *Indramatanibarhaṇam.* 34 *Yamamatanibarhaṇam.* Yamaprasthapurae incolae Yamam devam colebant: महिषरूपतमलाहांकितभुजद्वयाश्रितमहिषारूपं धृत्वा 35 (fol 74ª). *Varunaváyubhúmyudakamatanibarhaṇam* Sankara Prayágam venit, et ibi cum sectarum quatuor, Oceanum, Ventum, Terram, Tírtha colentium principibus: Tírthapati, Pránanátha, Ananta, Jivanada (jívaníya = aqua) disputat 36. *Śunyamatanibarhaṇam* Nirálamba, qui spatium inane et vacuum dei loco colit, hoc placitum jactat: मृगतृष्णांभसि स्नातः खपुष्पकृतशेखरः। [ए]षं वध्यासुतो योऽस्ति (ऽति MS) शशशृंग-

[1] Quae nomina Wilson l. l. p. 16 tradidit ea nescio an ex his codicis verbis orta sint अतो वयं षड्द्रस्युपासकाः पूर्णाभिषिक्ताः कृतार्थाः कृतकृत्यास्मः किल। तस्माद्विविधानामस्माकं निस्त्रैगुण्ये पथि विचरतां लोकसम्बं विद्यते। Initium forsan ita corrigendum est राजश्यामलापंचदशीषोडश्युपासकाः etc

[2] तवाद्वैतज्ञानस्य किं फलमस्ति exspectabas

धनुर्वेदः॥ त दृष्ट्वा देवभावेन प्रणम्य शिरसा भृश। स्वागतोऽसि 37 *Varahamatanibarhanam* De Verris cultoribus 38 *Lokamatanibarhanam* De quatuordecim mundorum cultoribus 39 *Gunamatanibarhanam* एवमेतन्मते परिहृते पुनरन्ये गुणोपासका प्रत्ययनिष्ठा किल स्वामिनमिदमाहु। स्वामिन् गुणा किल लोककर्तारो ब्रह्मादिदेवकारणं किल। अतो वय गुणोपास नमात्रेण कृतार्था। सर्वस्यापि प्रपचस्य गुणमयत्वात्सर्वलोकपूज्यत्व गुणोपासकानामस्माकमस्ति। तस्माद्भवतोऽपि गुणोपासन कुर्वतो मुक्ता भविष्यतीति प्रामे दुष्टमतशिक्षाया आचार्यैरिदमुच्यते। किमुक्त भवद्भिर्मूढतमैर्गुणोपासन कर्तव्यमिति। तदनुपपन्न तेषा जन्यत्वात्। अशाश्वतगुणोपासनेन कि शाश्वतफलरूपो मोक्षोऽस्ति। तस्मान्मूढबुद्धि परित्यज्य शुद्धाद्वैतविद्यामाश्रित्य सत्यास्यशीला विगतावेशभावा भवतेति प्रोक्तास्ते[1] - - - कृतविलासयतिविलासा शिष्या बभूवु॥ 40 (fol 78b) *Sankhyamatanibarhanam* 41 *Yogamatanibarhanam* 42 *Pilumatanibarhanam* Incipit तत पीलुना वादिनो (i e Atomici) धीरशियभट्टशिवगणनाथादय परमगुरु नत्वेदमूचु। स्वामिन मदीयमत शृणु साख्ययोगनिराकरणमिव सुलभ (?)। Eaque sententia haec Libris logicis qui creator dominus sta tuitur dominus supremus, is propalam creator est Hic terrae et reliquorum elementorum quae atomi sunt, earum conjunctionem creatione dissolutione separatio nem facit, quum atomi sempiternae sint Hoc modo quum terrae, ignis, aeris materia orta esset, ex his Atala et Vitala mundos creavit, et animalia, quae mun dos varios inhabitarent, fecit, dum ipse omnium rerum testis, omnia videns perstat, omnia sic complens ut spatium न्यायशास्त्रे कतश्वर प्रसिद्ध परमेश्वर साक्षात्कर्ता। स एव सृष्टौ भूम्याद्यणुसयोग लये वियोग च करोति भूम्याद्यणूना नित्यत्वात। एव भूम्याग्निवायुप्रपचे जाते तैरेवातलवितललोकसृष्टि विधाय तत्तल्लोकवासयोग्यप्राणिन सृष्ट्वा स्वय सर्वसाक्षी सर्व मपश्यन्नास्ते सर्वपरिपूर्ण आकाशवत। 43 *Karmamatanibarhanam* Inde Sankara Kasim proficiscitur Sectae ritibus observandis salutem summam quaerentis principes Kanaka giri et Turanganatha nominantur 44 *Chandramatanibarhanam* 45 *Bhaumadigrahapanchakasyárthad Rahumatasya nibarhanam* 46 *Kshapanakamatanibarhanam* Kshapanaka ille, cui Sankara cap 27 tempore alio se responsurum esse pollicitus erat, denuo rever titur 47 *Pitrimatanibarhanam* 48 *Sesha garu la matanibarhanam* Hujus sectae duces Sankhapada et Kubjalidha fuerunt 49 *Siddhamatanibarhanam* Sectae principes Chirakirti, Nityánanda, Pararjuna (? चिरकीर्तिजनितानन्दपरार्जुनाख्य) appellantur 50 (fol 9?a) *Gandharvamatanibarhanam* De secta Visvavasu Gandharvam colente 51 *Bhutavetalamatanibarhanam* Incipit तत्र कश्चिच्चितिभस्मव्याप्तसर्वांगा शल्यविशाषभूषितमणिवैभगला भूतराडुपासन[परा] etc 52 Venerabilis ille Vyasa, Brahmasutrarum auctor, ad Manikarnikae ripam cum Sankara congressus, et de aphorismi cujusdam interpretatione altercatus, vapulat 53 54 Sankara a Vyasa et Brahmane deo monotheismi propagator instituitur 55 Sankara, postquam Amaralingam, Kedaralingam Badarinarayanam[2], Dvaral am, Ayodhyam, Gayam visit, ad colendum Mallikarjunam proficiscitur, ubi nuntius ad fertur Bhattacharyam quendam, e regione septentrionali profectum, (nimirum Kumarilabhaṭṭam, Sankarae aequalem !) Bauddhas et Jainas ferro et igni delere (दुष्टमतावलंबिनो बौद्धान् जैनान् - - तेषा शीर्षाणि परशुभिश्छित्त्वा बहुषूलूखलेषु निक्षिप्य कटभ्रमणेश्चूर्णीकृत्य चैव दुष्टमतध्वसमाचरन्निर्भयो वर्तते) 56 Quocum, in Karisha monte degente (prope Ruddha ? urbem), cum collocutus esset, Vidvalayam[3] (Hastinapurad agneyadigbhagasthalam) venit, et in ejus loci vicinia Mandanamisram disputando confutat 57 Ipse vero, Kamasastrae imperitus, a Sarasavani, Manda namisrae uxore, vincitur 58–61 Quam artem ut edisceret Sankara regis mortui cujusdam corpus intravit 62 (fol 100a) Sankara prope Sringapuram in Tungabhadrae ripa academiam instituit, et magistrorum ordinem, *Bharati* titulum gerentem, condit 63 In ea academia duodecim annos moratus, Sankara *Suresvaram* scholae rectorem (pithadhyaksha) instituit Ipse Ahobalam, Venkatagirim, et regionem circiter Kanchinagaram sitam visit, Sivakanchi et Vishnukanchi urbes condit, et *Tamraparni* loci (ताम्रपर्णीतटाक) incolas monotheismum docet 64 Kamákshis cultum instaurat qui cultus a Sankhyayana conditus esse dicitur 65 Circulos mysticos, Srichakra appellatos, invenit 66 Incipit कदाचिच्छिष्या *Anantanandagiri* mukhya नत्वेदमूचु। मोक्ष(स्य)मार्गलक्षण वद। Sankara coram discipulis philosophiae Vedanticae principia exponit. 67–72 Sankara, eousque quum in numinis indivisibilis religione docenda et disseminanda elaborasset, aetatis imbecillitate (necnon discipulorum discordia !) perspecta, per discipulos principalium superstitionum instituta tradit (earum puto, quae Anantanandae temporibus exstabant) कलावस्मिन्युगेनानापापपरिध्वस्तज्ञानाकुरेषु मनसु *suddhadvaitavidyám anadhikarishu* तेषा वृत्ति पुनरपि यथेप्सिता भवतीति सम्यग्विचार्य लोकरक्षार्थं वर्णाश्रमपरिपालनार्थं परमतकल्पना भेदे शुभेदास्पदा च स्थापयितुमुपक्रम्य etc Quare *Paramatakalanalam* discipulum superstitionis Sivaiticae (67), *Lakshmanam* et *Hastamalakam* Vishnuiticae (68), *Divakaram* solis cultus (69), *Tripurakumaram* superstitionis Saktícae (70), *Giriyakumaram* Ganapatyae (71), *Vatukanatham*

[1] सत्यास्यशिलाविगतवेषतापाभवथेतिमोक्तंतिक्तास्ते कृतवि° MS

[2] Ibi aquae perfrigidae Sankarae precibus calidae evadunt

[3] तद्देशवासिनस्तु विभिलविदुरिति वदन्ति।

Kapalikae doctorem (73) delegat. 74 Discipuli Sankaram celebrant Capitis finis desideratur Desinit in verbis यो मृदा जीवपरभेदं जल्पति इह भवाब्धौ मग्ना । नानायोनिषु मग्ना पुनरपि मातु स्तनरसपानाभ्मज्जा वाल्य पुनरपि कौमार

Libros auctor hosce laudat a *Upanishad Atharvasikha, Atharvasiras, Kalagnirudra,* Kaivalya Taittiriya, *Narayana,* Brihadaranyaka, *Mahopanishad,* Mundaka, Varuna, Svetasvatara b *Purana* Brihannaradiya, *Bhágavata* (c 10 उक्तं च भागवते भगवद्भक्तस्य लक्षण । न चलति निजवर्णधर्मतो य सममतिरात्मविपक्षपक्षे । न हरति न च हन्ति कंचिदुच्चै कृतमनस[1] तमवेहि विष्णुभक्त ।), Markandeya purana, *Sivagíta, Skandapurana,* Agastyasamhita c *Tantra Brahmayamala, Rudrayámala* d alios libros Jaiminisutra, Suryasiddhanta *Adhikaranaratnamala*

In opere componendo[2] auctor id egisse videtur ut quae superstitiones temporibus suis praevalebant eas dilucida et populari captui adaptata Vedantae expositione refutaret Cui doctrinae ut auctoritatem asciscere ret, Sankaram cum singularum sectarum principibus disputantem, omnes eloquentia sua ad veram fidem traducentem, immo miracula efficientem induxit Quod in sectarum externis indiciis et ritibus describendis moratur, intimam vero superstitionum et dogmatum cognitionem rarissime prodit, id his de causis factum esse puto Alias enim fidei ethnicae species, quarum explicationem aggressus est, quo tempore liber scriptus est, obsoletas, auctor auditione tantum accepisse, aliae ita quidem a cultu communi distinctae, ut disciplinam peculiarem constituerent, omnino non videntur fuisse An Aryas illos antiquos propterea triginta tres religiones habuisse putabimus quod tantus deorum supremorum numerus tradatur, hymnique singulos celebrantes exstent? Nomina autem, quae sectarum antistitibus tribuit, fere omnia ficta et a superstitionibus, quas capitibus singulis exponit, desumta esse puto Non enim veri simile videtur, in tanto numero tam paucos fuisse dignos, quorum memoria ab aliis scriptoribus traderetur Tum vero Sankarae discipulum fuisse credemus, qui, ut alias fabulas taceam, Kumárilam magistri aequalem facit? Atque eos libros omnes quos Sankara laudans fingitur, tunc jam scriptos esse nobis persuadebimus, ne Bhágavata quidem quo Vishnubhaktae celebrantur, Sivagitá, Rudrayámala[3] exceptis? Utrum igitur Anantanandagiri noster idem sit cum Anandajnanagiri, qui Suresvarae Sankarae discipuli, Brihadáranyakae interpretatione se usum esse profitetur, an nomen illud a serae aetatis homine usurpatum sit, in praesentia quidem in medio relinquo

Haec voluminis pars circiter annum 1820 negligentissime exarata est, et in medio libro lacunae minores inveniuntur In hac codicis conditione, ea quae supra excerpsi, non equidem pro veris venditare, sed lectorum animos ad opus non prorsus contemnendum advertere volui (WILSON 348ª)

625

Lit Devan Charta Ind Foll 105 Long 13½ Lat 5 Linn 9

Sankaravijayas (B)

Titulus in fine capitum hic subscriptus est इत्यानन्दगिरिकृता etc In margine codicis A शं० क० legitur

De codice Havniensi cf Westergaard p 10

Hoc apographon ex eodem codice atque A sed post annum 1830 transscriptum est Desinit in capite 70 (MILL 30)

626

Foll 113–206 Linn 10 *Sankshepasankarajayas* Sankarae victoria succincte enarrata, liber *Madhavae* tributus (A) Incipit प्रणम्य परमात्मानं श्री-*Vidyátírtha* rupinam । प्राचीनशंकरजये सारः संगृह्यते स्फुट ॥१॥ यद्वद्दाना पटलो विशालो विलोकतेऽप्ये किल दर्पणेऽपि । तद्वन्मदीये लघुग्रहेऽस्मिन्नुद्वीक्ष्यता शाकरवाक्यसार ॥२॥ यथापि हृद्ये मधुरेऽपि ... ममाप्यनिरेशभगी ॥३॥ सुतोऽपि सम्यक्कविभि पुराणै कृतापि नन्वनुमन्यकाद । क्षीराब्धिवासी सरसीरुहाक्षं क्षीरं पुन किं चकमे न गोष्ठे ॥४॥ यथाब्धिमथितवत्सुनि मृतसुधाक्रीमापुरीपुरीपरिणतावशीकृतकथापरापीशितु । शिवकरसुराकराभिधजगद्गुरो प्रायशो यशो हृदय शाधक कलयितु समीहामह ॥५॥[4] क्वेमे शंकरसद्गुरोर्गुणगणा दिग्जालकूलकषा कालाभ्भोलितमालतीपरिमिलायश्चमुष्टिंपचा । क्वाह हा तथापि सद्गुरुकृपापीयूषपारप्लवमग्नोन्मगनकटाक्षवीक्षणबलादस्मि प्रसाहिता ॥६॥ धन्यमन्यपिपेकशून्यसुजनमन्याभिकम्यानटीनृत्तोल्लसनराधमाधमकथामर्दद्दुष्कर्दमै । दिग्धा मे गिरमद्य शंकरगुरुश्रीडासमुद्यश्रपाथोधरसमुल्लज्ज्वलहरै मज्जालयामि स्फुट ॥७॥ यद्यप्यमुष्मत्परात्... विपासदृग्गयुदृग्दितोद्गथमाशेषोर्दार्थदपाभि...कलादुयासनाथामि

---

[1] कृतमनस MS

[2] Major pars orationis soluta scripta est nonnunquam versus epicus aliaque metra adhibentur

[3] Dhanaj a ı auctore Sankara ipse in Sivapurana (ubinam vero?) laudatur Ad Sankal ep I 2 शिवपरायणत्व च भगवतो भाष्यकारस्य शिवपुराणे...। तथा चाह शिवा... श्रुतेरर्थ यत ... म इत्याच

[4] Hujus ... nat onem observ...

तां । मद्वाणीमधिवासयामि यमिनस्त्रैलोक्यरंगस्थलीनृत्यत्कीर्तिनटीपटीरपटलीचूर्णैर्विकीर्णैः क्षितौ ॥८॥ पीयूषद्युतिखंडमंडनकृपापारंपरीतरश्रीगुरुप्रेमस्थेमसमर्हैयाहंमधुरव्याहारसूनोत्करः । प्रौढोऽयं nava-Kálidása(?)-kavitásamtánasamtánako दद्यादद्य समुद्यतः सुमनसामामोदपारंपरीं ॥९॥ सामोदैरनुमोदिता मृगमदैरानंदिता चंदनैर्मंदारैरभिनंदिता प्रियगिरा काश्मीरजैः स्मेरिता । वागेषा nava-*Kálidása*-vidusho दोषोज्झिता दुष्कविव्रातैर्निष्करुणैः क्षियेत पिकृता धेनुस्तुरुष्कैरिव ॥१०॥ यद्वा दीनदयालवः सहृदयाः सौजन्यकल्लोलिनीदोलांदोलनखेलनैकरसिकस्वांताः समंतादमी । संतः संति परोक्तिमौक्तिकजुषः किं चिंतयाधानया[1], यद्वा तुष्यति शंकरः परगुरुः कारुण्यरत्नाकरः ॥११॥ उपक्रम्य स्तोतुं कतिचन गुणान् शंकरगुरोः प्रभग्नाः श्लोकार्धे, कतिचन तदर्धार्धरचने । अहं तुष्टूषुस्तानहह कलये शीतकिरणं कराभ्यामाहर्तुं व्यवसितमतेः साहसिकतां ॥१२॥ तथाप्युज्जृंभंते मयि विपुलदुग्धाब्धिलहरीलसत्कल्लोलालीललितपरिहासैकरसिकाः । अमी मूकान्वाचालयितुमपि शक्ता यतिपतेः कटाक्षाः, किं चित्रं भृशमघटिताभीष्टघटने ॥१३॥ अस्मज्जिह्वाग्रसिंहासनमुपनयतु स्वोक्तिधारामुदारामद्वैताचार्यपादस्तुतिकृतमुकुतोदारताशारदांबा । नृत्यन्मृत्युंजयोत्तंमुकुटतटकुटीनिःस्रवत्स्वःस्रवंतीकल्लोलोद्वेलकोलाहलमदलहरीखंडिपांडित्यहृद्यां[2] ॥१४॥ क्वेदं शंकरसद्गुरोः सुचरितं क्वाहं वराकी, कथं निर्वक्ष्यसि चिरार्जितं मम यशः, किं मज्जयस्यंबुधौ । इत्युक्त्वा चपलां पलायितवतीं वाचं नियुंक्ते बलात्प्रत्याहृत्य गुणस्तुतौ कविगणश्चित्रं गुरोर्गौरवं ॥१५॥ rukshaıksharaván-nighantusaranair aunádıkapratyayapráyair हंत यद्दंतुरतैर्दुर्बोधदूरान्वयैः । क्रूराणां कवितावतां कतिपयैः कष्टेन कृष्टैः पदैर्हा हा स्यादृशगा किरातनिततेरेणीव वाणी मम? ॥१६॥ नेता यत्रोल्लसति भगवत्पादसंज्ञो महेशः, शांतिर्यत्र प्रकचति रसः शेषवानुज्ज्वलाद्यैः । यत्राविद्याक्षतिरपि फलं, तस्य काव्यस्य कर्ता धन्यो *Vyásáchalakavıvaras*[3], तत्कृतिज्ञाश्च धन्याः ॥१७॥

तत्रादिम उपोद्घातो द्वितीये तु तदुद्भवः । तृतीये तत्तदमृतांशोऽवतारनिरूपणं ॥१८॥ चतुर्थसर्गे तच्छुद्धाष्टमप्राक्चरितं स्थितं । पंचमे तद्योग्यसुखाश्रमप्राप्तिनिरूपणं ॥१९॥ महतानेहसा येषा संप्रदायागता मता । तस्याः शुद्धात्मविद्यायाः षष्ठे सर्गे प्रतिष्ठितिः ॥२०॥ तद्व्यासाचार्यसंदर्शविचित्रं सप्तमे स्थितं । स्थितोऽष्टमे मंडनार्यसंवादो, नवमे मुनेः ॥२१॥ वाणीसाक्षिकसार्वज्ञनिर्वाहोपायचिंतनं । दशमे योगशक्त्या भूपतिकायप्रवेशनं ॥२२॥ बुद्धा मीनध्वजकलां तत्प्रसंगप्रपंचनं । सर्गे एकादशे तूग्रभैरवाभिधनिर्जयः ॥२३॥ द्वादशे हस्तधात्र्यार्यतोटकोभयसंश्रयः[4] । वार्त्तिकांतब्रह्मनिद्याचालनं तु त्रयोदशे ॥२४॥ चतुर्दशे पद्मपादतीर्थयात्रानिरूपणं । सर्गे पंचदशे तूक्तं तदाशाजयकौतुकं ॥२५॥ षोडशे शारदापीठवासस्तस्य महात्मनः । इति षोडशभिः सर्गैर्व्युत्पाद्या शांकरी कथा ॥२६॥ सैषा कलिमलच्छेत्री सकृच्छ्रुतापि कामदा । नानाप्रश्नोत्तरैः रम्या विदामारभ्यते मुदे ॥२७॥

एकदा देवता रूप्याचलस्थमुपतस्थिरे । देवदेवं तुषारांशुमिव पूर्वाचलस्थितं ॥२८॥ प्रसादानुमितस्वार्थसिद्धयः प्रणिपत्य तं । मुकुलीकृतहस्ताब्जा विनयेन व्यजिज्ञपन् ॥२९॥ विज्ञातमेव भगवन्विद्यते यद्धिताय नः । वंचयन्सुगतान्बुद्धवपुर्धारी जनार्दनः ॥३०॥ तत्प्रणीतागमालंबैर्बौद्धैर्दर्शनदूषकैः । व्याप्तेदानीं प्रभो धात्री रात्रिः संततमैरिव ॥३१॥ वर्णाश्रमसमाचारान्द्विषंति ब्रह्मविद्विषः । ब्रुवंत्याम्नायवचसां जीविकामात्रतां प्रभो ॥३२॥ न संध्यादीनि कर्माणि न्यासं वा न कदाचन । करोति मनुजः कश्चित्सर्वे पाषंडतां गताः ॥३३॥ श्रुते पिदधति श्रोत्रे क्रतुरित्यक्षरद्वये । क्रियाः कथं प्रवर्तेरन्कथं क्रतुभुजो वयं ॥३४॥ शिवविष्ण्वागमपरैर्लिंगचक्रादिचिह्नितैः । पाषंडैः कर्म संन्यस्तं कारुण्यमिव दुर्जनैः ॥३५॥ अनन्येनैव भावेन गच्छंत्युत्तमपूरुषं । श्रुतिः साध्वी मद्यक्षीबैः क्व वा शाक्तैर्न दूषिता ॥३६॥[5] सद्यः कृत्तद्विजशिरःपंकजार्चितभैरवैः । न ध्वस्ता लोकमर्यादा क्व वा कापालिकाधमैः ॥३७॥ अन्येऽपि बहवो मार्गाः संति भूमौ ससंकटाः । जनैर्येषु पदं दत्वा दुरंतं दुःखमाप्यते ॥३८॥ तद्भवाँल्लोकरक्षार्थमुत्साद्य निखिलान्खलान् । वर्त्म स्थापयतु श्रौतं जगद्येन सुखं व्रजेत् ॥३९॥ इत्युक्त्वोपरतान्देवानुवाच गिरिजाप्रियः । मनोरथं पूरयिष्ये मानुष्यमवलंब्य वः ॥४०॥ दुष्टाचारविनाशाय धर्मसंस्थापनाय च । भाष्यं कुर्वन्ब्रह्मसूत्रतात्पर्यार्थविनिर्णयं ॥४१॥ मोहनप्रकृतिद्वैतध्वांतमध्याह्नभानुभिः । चतुर्भिः सहितः शिष्यैश्चतुर्भिर्हरिवद्भुजैः ॥४२॥[6] यतींद्रः शंकरो नाम्ना भविष्यामि महीतले । मद्वत्तया भवंतोऽपि मानुषीं तनुमाश्रिताः ॥४३॥ तं मामनुसरिष्यंति सर्वे त्रिदिववासिनः । तदा मनोरथः पूर्णो भवतां स्यान्न संशयः ॥४४॥ ब्रुवन्नेवं दिविषदः कटाक्षानन्यदुर्लभान् । कुमारे निदधे भानुः किरणानिव पंकजे ॥४५॥ क्षीरनीरनिधेर्वीचिसख्यिवान्प्राप्य तान्गुहः । कटाक्षान्मुमुदे रश्मीन्कुमुद्वानिंदवानिव ॥४६॥ अवदच्चंदनं स्कंदममंदं चंद्रशेखरः । दंतचंद्रातपानंदिवृंदारकचकोरकः[7] ॥४७॥ शृणु सौम्य वचः श्रेयो जगदुद्धारगोचरं । कांडत्रयात्मके[8] वेदे प्रोद्धृते स्याद्द्विजोद्धृतिः ॥४८॥ तद्रक्षणे रक्षितं स्यात्सकलं जगतीतलं । तदधीनत्वतो वर्णाश्रमधर्मततेस्, ततः ॥४९॥ इदानीमिदमुद्धार्यमिति वृत्तिमतः पुरा । मम गूढाशयविदौ विष्णुशेषौ समीपगौ ॥५०॥ मध्यमं काडमुद्धर्तुमनुज्ञातौ मयैव तौ । अवतीर्यांशतो भूमौ सकर्षणपतंजली ॥५१॥ मुनी

---

[1] चिंतयानंतया Schol B E I H 441 चिंतया मेऽनया E I H 1960

[2] *Khandin* vocabulo *Harsha* significatur

[3] Schol व्यास इवाचलः स्थिरश्चासौ कविश्रेष्ठश्चेति व्यासाचलकविवरो माधवः । Me vero nescio quae impellunt, ut sub hoc epitheto veri auctoris nomen (Vyásagiri?) latere existimem

[4] Hastadhatri=Hastamalaka.

[5] 'Quae animo integro uni viro summo devota est, num quaequam traditio honesta (quasi matrona) superstes est, quae non a superstitionis Sakticae assecils temulentis contaminata sit ' Auctor doctrinas sacras cum matronis comparat, quibus utrisque Saktas prave usos esse constat

[6] 'Cum quatuor aptis discipulis conjunctus, sicut Hari quatuor manibus, qui, sol velut meridianus, dualitatis tenebras dispellent, fatuitate (*ajnana*) productas '

[7] दंतचंद्रामितान° A et E I H 1960

[8] Schol. कांडत्रयात्मके । कर्मोपासनाज्ञानभेदेन वृंदत्रयात्मके ।

Kapalikae doctorem (73) delegat 74 Discipuli Sankaram celebrant Capitis finis desideratur Desinit in verbis यो मूढा जीवपरभेद जल्पति इह भवाब्धौ मग्ना । नानायोनिषु मग्नाः पुनरपि मातु स्तनरसपानान्मत्ताः बाल्य पुनरपि कौमार

Libros auctor hosce laudat a *Upanishad Atharvasikha, Atharvasiras, Kalagnirudra*, Kaivalya, Taittiriya, *Narayana*, Brihadaranyaka *Mahopanishad*, Mundaka, Varuna, Svetasvatara b *Purana* Brihannaradiya, *Bhágavata* (c 10 उक्तं च भागवते भगवद्भक्तस्य लक्षणं । न चलति निजवर्णधर्मतो यः सममतिरात्मविपक्षपक्षे । न जहति न च हंति कंचिदुच्चैः कृतमनसं तमवेहि विष्णुभक्तं ।) Markandeya purana, *Sivagita, Skándapurana*, Agastyasanhita c *Tantra Brahmayamala, Rudrayamala* d alios libros Jaiminisutra, Suryasiddhanta *Adhikaranaratnamala*

In opere componendo[2] auctor id egisse videtur ut, quae superstitiones temporibus suis praevalebant eas dilucida et populari captui adaptata Vedantae expositione refutaret Cui doctrinae ut auctoritatem asciscere ret, Sankaram cum singularum sectarum principibus disputantem, omnes eloquentia sua ad veram fidem traducentem immo miracula efficientem induxit Quod in sectarum externis indiciis et ritibus describendis moratur, intimam vero superstitionum et dogmatum cognitionem rarissime prodit, id his de causis factum esse puto Alias enim fidei ethnicae species, quarum explicationem aggressus est, quo tempore liber scriptus est, obsoletas, auctor auditione tantum accepisse, aliae ita quidem a cultu communi distinctae ut disciplinam peculiarem constituerent, omnino non videntur fuisse An Aryas illos antiquos propterea triginta tres religiones habuisse putabimus quod tantus deorum supremorum numerus tradatur, hymnique singulos celebrantes exstent? Nomina autem, quae sectarum antistitibus tribuit, fere omnia ficta et a superstitionibus, quas capitibus singulis exponit, desumta esse puto Non enim veri simile videtur, in tanto numero tam paucos fuisse dignos, quorum memoria ab aliis scriptoribus traderetur Tum vero Sankarae discipulum fuisse credemus, qui, ut alias fabulas taceam, Kumarilam magistri aequalem facit? Atque eos libros omnes quos Sankara laudans fingitur, tunc jam scriptos esse nobis persuadebimus, ne Bhagavata quidem quo Vishnubhaktae celebrantur Sivagitá, Rudrayámala[3] exceptis? Utrum igitur Anantanandagiri noster idem sit cum Anandajnanagiri, qui Suresvarae Sankarae discipuli, Brihadaranyakae interpretatione se usum esse profitetur, an nomen illud a serae aetatis homine usurpatum sit, in praesentia quidem in medio relinquo

Haec voluminis pars circiter annum 1810 negligentissime exarata est, et in medio libro lacunae minores inveniuntur In hac codicis conditione, ea quae supra excerpsi non equidem pro veris venditare, sed lectorum animos ad opus non prorsus contemnendum advertere volui (WILSON 348[a])

625.

Lit Devan Charta Ind Foll 105 Long $13\frac{1}{2}$ Lat 5 Linn 9

Sankaravijayas (B)

Titulus in fine capitum hic subscriptus est इत्यानंदगिरिकृतौ etc In margine codicis A श्री° क° legitur

De codice Havniensi cf Westergaard, p 10

Hoc apographon ex eodem codice atque A sed post annum 1830 transscriptum est Desinit in capite 70 (MILL 30)

626

Foll 113—206 Linn 10 *Sankshepasankarajayas* Sankarae victoria succincte enarrata, liber *Madhavae* tributus (A) Incipit प्रणम्य परमात्मानं sri-*Vidyatirtha* rupinam । प्राचीनशंकरजये सारः संगृह्यते स्फुटं ॥१॥ यद्वदाना पटलो विशालो विलोक्यतेऽल्पे किल दर्पणेऽपि । तद्वन्मदीय लघुग्रहेऽस्मिन्बुद्धौस्यता शांकरवाक्यसारं ॥२॥ यथातिरुच्ये मधुरेऽपि रुच्युत्पत्तिय रुच्यतरयोजनार्हा । तथैष्यता प्राक्कविहृद्यपद्येष्वेपापि भव्यानिवेशभङ्गी ॥३॥ स्तुतोऽपि सम्यक्कविभिः पुराणैः कृतापि नम्रस्तु भाष्यकारः । क्षीराब्धिवासी सरसीरुहाक्ष क्षीरं पुनः किं चकमे न गोष्ठे ॥४॥ पयोम्बिविवरीमुनि मृतमुधाहरीमापुरीपुरीवधरिताधरीकृत फणाधराधीशितु । शिवकरसुशंकराभिधजगद्गुरो माघशो यशो हृदयपोषकं कलयितुं समीहामहे ॥५॥[4] क्वेमे शंकरसद्गुरोर्गुणगणा दिग्मालकूलंकषाः कालान्मीलितमालतीपरिमलावष्टम्भमुष्टिंधयाः । क्वाहं हंत तथापि सद्गुरुकृपापीयूषपारप्लवेन्नोन्मग्नकटाक्षवीक्षणबलादस्ति प्रशस्तोहिता ॥६॥ धन्यमन्यविवेकशून्यसुजनमन्याभिकन्यानदीनृत्यन्नरा धमाधमकथासमर्दुष्कदंबे । दिग्धा मे गिरमद्य शंकरगुरुश्रीशासमुद्यद्यशःपारावारसमुच्चलज्जलहरिः संक्षालयामि स्फुटं ॥७॥ अथामृतगुरी विपाकसदृशायुर्द्धितीर्द्रहमाशीर्योदायदृयादिपर्वणकलादुपासनाशि-

---

[1] मतमनस MS

[2] Major pars orationc soluta scripta est nonnunquam versus epicus aliaque metra adhibentur

[3] Dhanapati auctore Sankara ipse in Sivapurana (ubinam vero?) laudatur Ad Sankal cp I 21 शिवपुरादन्य च भगवतो भाष्यकारस्य शिवपुराणादेस्ययतत्य । तथा चोक्तं शिवपुराणे । व्याकुर्वन्व्यासमूलार्थं श्रुतेरर्थं यथोचिवान् । श्रुतेन्याय्यः स एवार्थः शंकरः सवितानन ॥

[4] Hujus distichi annominationem observatam velim

तां। मद्वाणीमधिवासयामि यमिनस्त्रैलोक्यरंगस्थलीनृत्यत्कीर्तिनटीपटीरपटलीचूर्णैर्विकीर्णैः क्षितौ ॥८॥ पीयूषद्युतिसंडमंडनकृपापूपांतरःश्रीगुरुप्रेमस्थेमसमर्हणार्हमधुरव्याहारसूनोत्करः। प्रौढोऽयं nava-Kálidása(!)-kavitásamtánasamtánako दद्यादद्य समुद्यतः सुमनसामामोदपारंपरीं ॥९॥ सामोदैरनुमोदिता मृगमदैरानंदिता चंदनैर्मंदारैरभिनंदिता प्रियगिरा काश्मीरजैः स्मेरिता। वागेषा nava-*Kálidása*-vidusho दोषोज्झिता दुष्कविव्रातैर्निष्करुणैः क्रियेत विकृता धेनुस्तुरुष्कैरिव ॥१०॥ यद्वा दीनदयालवः सहृदयाः सौजन्यकल्लोलिनीदोलांदोलनखेलनैकरसिकस्वांताः समंतादमी। संतः संति परोक्तिमौक्तिकजुषः किं चिंतयाचानया[1], यद्वा तुष्यति शंकरः परगुरुः कारुण्यरत्नाकरः ॥११॥ उपक्रम्य स्तोतुं कतिचन गुणान् शंकरगुरोः प्रभग्नाः श्लोकार्धे, कतिचन तदर्धार्धरचने। अहं तुष्टूषुस्तानहह कलये शीतकिरणं कराभ्यामाहर्तुं व्यवसितमतेः साहसिकतां ॥१२॥ तथाप्युज्जृंभंते मयि विपुलदुग्धाब्धिलहरीलसत्कल्लोलालीलसितपरिहासैकरसिकाः। अमी मूकान्वाचालयितुमपि शक्ता यतिपतेः कटाक्षाः, किं चित्रं भृशमघटिताभीष्टघटने ॥१३॥ अस्मज्जिह्वाग्रसिंहासनमुपनयतु स्वोक्तिधारामुदारामद्वैताचार्यपादस्तुतिकृतमुकृतोदारताशारदा वा। नृत्यन्मृत्युंजयोच्चैर्मुकुटतटकुटीनिःस्रवत्स्वःस्रवंतीकल्लोलोद्वेलकोलाहलमदलहरीखंडिपांडित्यहृद्यां[2] ॥१४॥ क्वेदं शंकरसद्गुरोः सुचरितं क्वाहं वराकी, कथं निर्वक्ष्यसि चिरार्जितं मम यशः, किं मज्जयस्यंबुधौ। इत्युक्त्वा चपलां पलायितवतीं वाचं नियुंक्ते बलात्प्रत्याहृत्य गुणस्तुतौ कविगणश्चित्रं गुरोर्गौरवं ॥१५॥ rukshaiksharaván-nighantusaranair aunádikapratyayapráyair हंत षडंतदंतुरतरैर्दुर्बोधदूरान्वयैः। क्रूराणां कवितावतां कतिपयैः कष्टेन कृष्टैः पदैर्हा हा स्याद्वशगा किरातविततेरेणीव वाणी मम? ॥१६॥ नेता यत्रोल्लसति भगवत्पादसंज्ञो महेशः, शांतिर्यत्र प्रकचति रसः शेषवानुज्ज्वलाद्यैः। यत्राविद्याक्षतिरपि फलं, तस्य काव्यस्य कर्ता धन्यो *Vyásáchalakavivaras*[3], तत्कृतिज्ञाश्च धन्याः ॥१७॥

तत्रादिम उपोद्घातो द्वितीये तु तदुद्भवः। तृतीये तत्तदमृताधोऽवतारनिरूपणं ॥१८॥ चतुर्थसर्गे तच्छुद्धाष्टमप्राक्चरितं स्थितं। पंचमे तद्योग्यमुत्साश्रमप्राप्तिनिरूपणं ॥१९॥ महतानेहसा येषा संप्रदायागता गता। तस्याः शुद्धात्मविद्यायाः षष्ठे सर्गे प्रतिष्ठितिः ॥२०॥ तद्व्यासाचार्यसंदर्शविचित्रं सप्तमे स्थितं। स्थितोऽष्टमे मंडनार्यसंवादो, नवमे मुनेः ॥२१॥ वाणीसाक्षिकमारेशनिरोहोपायचिंतनं। दशमे योगशक्त्या भूपतिकायप्रवेशनं ॥२२॥ बुद्ध्वा मीनध्वजकलां तत्प्रसंगप्रपंचनं। सर्गे एकादशे तृग्रभैरवाभिधनिर्जयः ॥२३॥ द्वादशे हस्तधात्र्यार्यतोटकोभयसंश्रयः[4]। वार्त्तिकातत्त्वनिधाचालनं तु त्रयोदशे ॥२४॥ चतुर्दशे पद्मपादतीर्थयात्रानिरूपणं। सर्गे पंचदशे तूक्तं तदाशाजयकौतुकं ॥२५॥ षोडशे शारदापीठवासस्तस्य महात्मनः। इति षोडशभिः सर्गैर्युक्तेयाद्या शांकरी कथा ॥२६॥ सैषा कलिमलच्छेत्त्री सकृच्छ्रुतापि कामदा। नानाप्रश्नोत्तरै रम्या विद्वामारभ्यते मुदे ॥२७॥

एकदा देवता रूप्याचलस्थमुपतस्थिरे। देवदेवं तुषारांशुमिव पूर्वाचलस्थितं ॥२८॥ प्रसादानुमितस्वार्थसिद्धयः प्रणिपत्य तं। मुकुलीकृतहस्ताब्जा विनयेन व्यजिज्ञपन् ॥२९॥ विज्ञातमेव भगवन्विद्यते यद्धिताय नः। वंचयन्सुगतान्बुद्धवपुर्धारी जनार्दनः ॥३०॥ तत्प्रणीतागमालंबैर्वेदद्वैर्दर्शनदूषकैः। व्याप्तेदानीं प्रभो धात्री रात्रिः संतमसैरिव ॥३१॥ वर्णाश्रमसमाचारान्द्विषंति ब्रह्मविद्विषः। बुरंत्याम्नायवचसा जीविकामात्रतां प्रभो ॥३२॥ न संध्यादीनि कर्माणि न्यासं वा न कदाचन। करोति मनुजः कश्चित्सर्वे पाषंडतां गताः ॥३३॥ श्रुते पिदधति श्रोत्रे क्रतुरित्यक्षरद्वये। क्रियाः कथं प्रवर्तेरन्कथं क्रतुभुजो वयं ॥३४॥ शिरविष्णवागमपरैर्लिंगचक्रादिचिह्नितैः। पाषंडैः कर्म संन्यस्तं कारुण्यमिव दुर्जनैः ॥३५॥ अनन्येनैव भावेन गच्छंत्युत्तमपूरुषं। श्रुतिः साध्वी मदक्षीबैः का वा शाक्तैर्न दूषिता ॥३६॥[5] सद्यः कृत्तद्विजशिरःपंकजार्चितभैरवैः। न ध्वस्ता लोकमर्यादा का वा कापालिकाधमैः ॥३७॥ अन्येऽपि बहवो मार्गाः संति भूमौ ससंकटाः। जनैर्येषु पदं दत्त्वा दुरंतदुःखमाप्यते ॥३८॥ तद्भवाँल्लोकरक्षार्थमुत्साद्य निखिलान्खलान्। वर्त्म स्थापयतु श्रौतं जगद्येन सुखं व्रजेत् ॥३९॥ इत्युक्त्वोपरतान्देवानुवाच गिरिजाप्रियः। मनोरथं पूरयिष्ये मानुष्यमवलम्ब्य वः ॥४०॥ दुष्टाचारविनाशाय धर्मसंस्थापनाय च। भाष्यं कुर्वन्ब्रह्मसूत्रतात्पर्यार्थविनिर्णयं ॥४१॥ मोहनप्रकृतिद्वैतध्वांतमध्याह्नभानुभिः। चतुर्भिः सहितः शिष्यैश्चतुर्भिर्हरिवद्भुजैः ॥४२॥[6] यतींद्रः शंकरो नाम्ना भविष्यामि महीतले। मद्वत्त्वया भवंतोऽपि मानुषीं तनुमाश्रिताः ॥४३॥ तं मामनुसरिष्यति सर्वे त्रिदिववासिनः। तदा मनोरथः पूर्णो भवता स्यान्न संशयः ॥४४॥ बुवचैरं दिविषदः कटाक्षानन्यदुर्लभान्। कुमारे निदधे भानुः किरणानिव पंकजे ॥४५॥ क्षीरनीरनिधेर्वीचिसचिवान्प्राप्य तान्गुहः। कटाक्षान्मुमुदे रश्मीन्कुमुद्वानिंदवानिव ॥४६॥ अवदन्नंदनं स्कंदममंदं चंद्रशेखरः। दंतचंद्रातपानंदिवृंदारकचकोरकः[7] ॥४७॥ शृणु सौम्य वचः श्रेयो जगदुद्धारगोचरं। कांडत्रयात्मके[8] वेदे प्रोद्धृते स्याद्द्विजोद्धृतिः ॥४८॥ तद्रक्षणे रक्षितं स्यात्सकलं जगतीतलं। तदधीनत्वतो वर्णाश्रमधर्मततेस्, ततः ॥४९॥ इदानीमिदमुद्धार्यमिति वृत्तिमतः पुरा। मम गूढाशयविदौ विष्णुशेषौ समीपगौ ॥५०॥ मध्यमं कांडमुद्धर्तुमनुज्ञातौ मयैव तौ। अवतीर्याशतो भूमौ संकर्षणपतंजली ॥५१॥ मुनी

---

[1] चिंतयानंतया Schol B E.I H 441 चिंतया मेऽनया E.I H 1960

[2] *Khandin* vocabulo *Harsha* significatur

[3] Schol व्यास इवाचलः स्थिरश्चासौ कविश्रेष्ठश्चेति व्यासाचलकविवरो माधवः। Me vero nescio quae impellunt, ut sub hoc epitheto veri auctoris nomen (Vyásagiri?) latere existimem

[4] Hastadhátrí = Hastámalaka.

[5] 'Quae animo integro uni viro summo devota est, num quaequam traditio honesta (quasi matrona) superstes est, quae non a superstitionis Sakticae asseclis temulentis contaminata sit' Auctor doctrinas sacras cum matronis comparat, quibus utrisque Śáktas prave usos esse constat

[6] 'Cum quatuor aptis discipulis conjunctus, sicut Hari quatuor manibus, qui, sol velut meridianus, dualitatis tenebras dispellent, fatuitate (*ajnana*) productas

[7] दंतचंद्रामितानं° A et E.I H 1960

[8] Schol. कांडत्रयात्मके। कर्मोपसनाज्ञानभेदेन यंदत्रयात्मके।

भूत्वा तदोपासियोगकाण्डकृती[1] स्थितौ । अग्रिम ज्ञानकाण्ड तूद्धरिष्या मीति, देवता ॥५२॥ सम्प्रति प्रतिजाने स्म, ज्ञानात्येव भवानपि । जैमिनीयन्यायवाथ शरत्पर्वशशी भव ॥५३॥ विशिष्ट कर्मकाण्ड त्वमुद्धर प्रयत्न कृते । सुब्रह्मण्य इति ख्याति गमिष्यसि ततो, ऽधुना ॥५४॥ नैगमों कुरु मर्यादामवतीर्य महीतले । निर्जित्य सौगतान्सर्वानाम्ना-यार्थविरोधिन ॥५५॥ ब्रह्मापि ते सहायार्थं मण्डनो नाम भूसुर । भविष्यति महेन्द्रोऽपि सुधन्वा नाम भूमिप ॥५६॥ तथेति प्रतिजग्राह विधे रपि विधायिनीं । सुधानीकपतिर्वाणीं सुधाधारामिव प्रभो ॥५७॥ उपेन्द्रो नृपतिर्भूत्वा प्रजा धर्मेण पालयन । दिव चकार पृथिवी स्वपु रीममरावतीं ॥५८॥ सर्वज्ञोऽप्यमता शास्त्रे कृत्रिमश्रद्धयान्वित । मती धमाण क्रौचारिं मेलयामास सौगतान् ॥५९॥ तत स तारकाराति-रजनिष्ट महीतले । भट्टपादाभिधा यस्य भूपा दिक्सुदृशामभूत् ॥६०॥ स्फुटयन्वेदतात्पर्यमभाज्जैमिनिसूत्रित । सहस्रांशुरिवानूरुव्यञ्जित भास मम्बरगत् ॥६१॥ राज सुधन्वन प्राप नगरी स जयन्दिश । सत्युत्स्य क्षितीन्द्रोऽपि विधिवत्तमपूजयत् ॥६२॥ सोऽभिनद्याशिषा भूपमासीन काञ्चनासने । ता सभा शोभयामास सुरभिर्भुवनीमिव ॥६३॥ सभास-मीपविटपिस्थितकोकिलकूजित । श्रुत्वा जगाद तद्व्याजाद्राजान पण्डिता ग्रणी ॥६४॥ मलिनैश्चेत्र सगत्से नीचै काककुलै पिक । श्रुतिदूषक निर्ह्रादे श्लाघनीयस्तदा भवे ॥६५॥ मद्भिन्ना निशम्यमा वाच तात्पर्य-गर्भिता । नितरा चरणस्पृष्टा भुजगा इव चुक्रुधु ॥६६॥ छित्त्वा युक्ति कुठारेण युद्धसिद्धान्तशाखिन । स तद्रोपणैश्चोर्ण, क्रोधज्वालामवर्ध-यत ॥६७॥ सा सभा वदनैस्तेषा रोषपाटलकान्तिभि । नभी बाला-तपाताम्र सरसीव सरोरुहै ॥६८॥ उपन्यस्यत्सु साक्षेप खण्डयत्सु परस्पर । तेषूर्ध्वविस्तृतविपापो भिन्दन्निव रसातल ॥६९॥ अथ पेतुर्बुधद्रेण यता पक्षेषु तत्क्षण । प्यूढकर्कशतर्कत्व तथागतधराधरा ॥७०॥[2] स सर्वज्ञपद विप्रोऽसहमान इव द्विषा । चकार चित्रविन्यस्तानेतान्मौनवि-भूषितान् ॥७१॥ तत प्रक्षीणदर्पेषु बौद्धेषु वसुधाधिप । बोधयन्बहुधा वेन्यवासि प्रशशास स ॥७२॥ यभायेऽथ धराधीशो विद्यापत्ती जया-जयौ । य पतित्वा गिरे शृङ्गादव्ययस्तस्मात्सुत ॥७३॥ तदाकर्ण्य सुगतान्वये पश्यन्मेलोकयन् । द्विजाग्र्यस्तु सरन्वेदानारुरोह गिरे शिर ॥७४॥ यदि वेदा प्रमाण स्युर्भूयात्काचिन्न मे क्षति । इति घोषयता तस्मादपपाति सुमहात्मना ॥७५॥ किमु दौर्हृदवदन्नेऽपि पुण्ये पिलपमास्थिते । ययातिश्च्यवते स्वर्गात्पुनरारुरुधिरे भना ॥७६॥ अपि लोकगुरु शैलात्तूलपिण्ड इवापतत् । श्रुतिरात्मशरण्याना व्यसन नो छिनत्ति कि ॥७७॥ श्रुत्वा तन्मुत कर्मे द्विजा दिग्भ्य समाययु । मनयोपमितावर्ण्य निकुञ्जभ्य शिलायला ॥७८॥ दृष्ट्वा तमक्षत राजा यत्ता श्रुतिषु सदृष्टे । निनिन्द बहुधात्मान स्वलसर्गदूषित ॥७९॥ सौग-तान्मवसुरस्यैद प्रमाण मतनिर्णये । मरिमस्योपर्यरस्य देहरक्षा भवे-दिति ॥८०॥ दुर्बिधैरन्यपातीते प्रसक्तेऽपऽपि पार्थिव । भ्रुकुटीभीक-रसुरा सभामुग्रतरा व्यधात् ॥८१॥ पृच्छामि भवत किञ्चिद्भक्त न मन्यति ये । यत्रापलपु सर्वाना पातयिष्याम्यसशय ॥८२॥ इति सञ्चुत्य[3] गोत्रेशो पटमाशीविषान्वित । आनाय्याव[4] किमस्तीति पप्रच्छ द्विजसौगतान्[5] ॥८३॥ वक्ष्यामहे वय भूय श्व प्रभातेऽस्य निर्णय । इति प्रसाद्य राजान जग्मुर्भूसुरसौगता ॥८४॥ पद्मा इव तपस्तेषु कण्ठदघ्नपसपाथसि । द्युमणि प्रति भूदेवा सोऽपि प्रादुर्बभूवित ॥८५॥ सदिश्य पचनीयाशमादित्येऽन्तर्हिते द्विजा । आजग्मुरपि निश्चित्य सौ गता कलशस्थित ॥८६॥ ततस्ते सौगता सर्वे भुजगोऽस्तीत्यनादिषु । भोगीशभोगशयनो भगवानिति भूसुरा ॥८७॥ श्रुतभूसुरवाक्यस्य घन पृथिवीपते । कासारशोषणज्ञानसारसश्रियमाददे ॥८८॥ अथ प्राप्ताव दिव्या वाक् समाजमशरीरिणी । नुदती सशय तस्य सर्वषामपि शृण्वता ॥८९॥ सत्यमेव महाराज ब्राह्मणा यदभाषिरे । मा कृथा सशय तत्र भव सत्यप्रतिश्रव ॥९०॥ श्रुत्वाशरीरिणीं वाणीं दृष्ट्वा यमुधाधिप । मूर्ध्नि मधुद्विष कुम्भे सुधामिव सुराधिप ॥९१॥ निर स्ताखिलसदेहो विन्यस्तेतरदर्शनात् ।[6] व्यधादाज्ञा ततो राजा वधाय श्रुतिविद्विषा ॥९२॥ आ सेतोरा तुषाराद्रेर्बौद्धानावृद्धबालक ।[7] न हति य स हन्तव्यो भृत्यानित्यन्वशान्नृप ॥९३॥ दृष्टोऽपि दृष्टदोष श्रेष्ठ एव महात्मना । जननीमपि कि साक्षान्नावधीद्भृगुनंदन[8] ॥९४॥ स्कन्दानुसारिराजेन जैना धर्मद्विषो हता । योगीन्द्रेणैव योगघ्ना विघ्ना स्तत्त्वावलम्बिना ॥९५॥ हतेषु तेषु दुष्टेषु परितस्तार कोविद । श्रौतवर्त्म तमिस्रेषु नष्टेष्विव रविर्महा ॥९६॥ कुमारिलमृगेन्द्रेण हतेषु जिनहस्तिषु । निष्प्रत्यूहमवर्धत श्रुतिशाखा समतत ॥९७॥

प्रागित्थ ज्वलनभुवा प्रवर्तितेऽस्मि-
न्कर्माध्वन्यखिलविदा कुमारिलेन ।
उद्धर्तुं भुवनमिद भवाब्धिमग्न
कारुण्याम्बुनिधिरिमेय चन्द्रचूड ॥९८॥
इति श्रीमाधवीये तदुपोद्घातकथापर. ।
सक्षेपशकरजये सर्गोऽय प्रथमोऽभवत् ॥१॥[9]

Cap 1 Coelestes, quum inter homines verum deorum cultum in dies evanescere, dogmata vero heretica et maxime Bauddharum placita gliscere vidissent, a Śiva auxilium petunt Isque, se in terra Śankarae forma manifestatum iri pollicitus, Skandam ad Sudhanvanem regem mittit Quem deus Kumarilae speciem gerens, duobus miraculis ad delendos Bauddhas impellit 2 Incipit ततो महेश किल *Keraleshu* srimad *Vrishadrau* करुणासमुद्र । *Purnanadi* punyatate स्वयंभू-गात्मनानगधनाविरासीत् ॥१॥[10] तच्चोदित कश्चन *Rajasekharah* स्वप्ने मुकुन्दृष्टतदीयवैभव । प्रासादमेक परिकल्प्य सुप्रभं प्रावर्तयत्तस्य

---

[1] मुण्पासियोग° B

[2] Novem tarka excipias a monte lusalenam Is chon opt mu nexi poe ad gnum est

[3] इति निश्चित्य A

[4] आनीयाव A E I H 441

[5] i e et a Bráhmanis et a Bauddhis quaerebat

[6] Omnibus dubiis compositis quum aliud, atque imposuerat conspexisset

[7] Sic E I H 734 in margine °बौद्धानावृद्धबालकान् A °बौद्धाना वृद्धबालक B C E I H 1960 441 वृद्ध बालक वाधि व्याप्य Sch 1

[8] i e Parasuráma

[9] Et loc procemium et eos locos qui infra excerpti sunt codicibus collatis emendavi

[10] Schol *jyotirlingatmana*

ममहैशं विभो' ॥२॥ तस्येश्वरस्य प्रणतार्तिहर्तुं प्रसादतः प्राप्तनिरीतिभाव । कश्चित्तदभ्यासगतोऽग्रहारः *Kalaty*-abhikhyo ऽस्ति महान्नोग्र ॥३॥ कश्चिद्विपश्चिदिह निश्चलधीरिरेजे *Vidyadhiraja* इति विश्रुतनामधेय' । रुद्रो वृषाद्रिनिलयोऽवतरीतुकामो यत्पुत्रमात्मपितर समरोचयत्त' ॥४॥ पुत्रोऽभवत्तस्य पुरातपुण्ये सुवक्त्रतेजा' *Sivaguru*-abhikhyah । ज्ञाने शिवो यो वचने गुरुश्चान्वर्थनामाकृत लभ्यवर्श ॥५॥ Sankara Sivagurus filius gignitur 3 Eo nato, etiam alii dei mortalem formam induunt Atque Vishnu *Padmapada*, Vimalae filius, Agni *Hastamalaka*, Prabhakarae filius, Vayu *Totaka*, *Udanka*, Siladae filius[1], Brahman *Suresvara*[2] Vachaspati *Ánandagiri*, Aruna *Sanandana* Varuna *Chitsukha* factus est Eodem tempore Sarasvati dea Durvasasis jussu in terram descendere coacta, Vishnumitrae sacerdotis filia nata est (Sonatire), et adulta Visvarupae (Mandanae), Himamitrae filio nupsit 4 Incipit अथ शिवो मनुजो निजमायया द्विजगृहे द्विजमोदमुपावहन् । प्रथमहायन एव समग्रहीत्स कलवर्णमसौ निजभाषिका ॥१॥ द्विसम एव शिशुर्लिखिताक्षर गदितुमक्षमतावरचित्सुधी । अथ स काव्यपुराणमुपाशृणोत्स्वयमवैत्किमपि श्रवण विना ॥२॥ Hoc in capite, quo res a Sankara puero gestae verbis nimis tumidis celebrantur, haec narratio sola lectu digna est स हि (Sankara) जातु गुरो कुले वसन्स्ववयोभि सह भैक्षलिप्सया । भगवान्भवन द्विजन्मनो धनहीनस्य विवेश कस्यचित ॥२१॥ तमवोचत तत्र सादर वटुवर्यं गृहिणी कुटुम्बिनी । कृतिनो हि भवादृशेषु ये परिवस्या प्रतिपादयन्ति ते ॥२२॥ विधिना खलु वञ्चिता वय वितरीतु वटवे न शक्नुम' । अपि भैक्ष्यमकिञ्चनत्वतो, धिगिद जन्म निरर्थता गत ॥२३॥ इति दीनमुदीरयत्यसौ प्रददावामलक व्रतीदवे । करुण वचन निशम्य सोऽप्यभवत्क्षामनिधिदयार्द्रधी' ॥२४॥ स मुनिर्मृदुभिर्कुटुम्बिनीं पदचिह्नैर्नवनीतकामलै । मधुरैरुपतस्थिवान्स्तवैर्द्विजदारिद्र्यदशानिवृत्तये ॥२५॥ अथ कैटभजित्कुटुम्बिनी तडिदुद्दामनिजाङ्गकान्तिभि' । सकलाश्च दिश प्रकाशयत्यचिरादाविरभूत्तदग्रत ॥२६॥ अभिवन्द्य सुरेन्द्रवन्दित पदयुग्म पुरत कृताञ्जलि । ललितस्तुतिभि' प्रहर्षिता तमुवाच स्मितपूर्वक वच' ॥२७॥ विदित तव वत्स हृद्गत कृतमेभिर्न पुराभवे शुभ । अधुना मदपाङ्गपात्रता कथमेते महितामवाप्नुयु' ॥२८॥ इति तद्वचन स शुश्रुवान्विनगादाव मयीदमर्पित । फलमद्य ददस्व तत्फल दयनीयो यदि तेऽहमिदिरे ॥२९॥ अमुना वचनेन तोषिता कमला तद्भवन समतत' । कनकामलकैरपूरयज्जनतापा हृदय च विस्मयै ॥३०॥ 5 (inc fol 132ª) Sankaram Rájasekhara, Keralae rex, invisit, et comoedus tribus recitatis conciliat (1–30)[3] Ordinibus mediis omissis, Sankara puer, mendici errabundi (samnyasin) vita adoptata, Govindanatham magistrum adit, qui in eremo ad Indubhavam sito degebat[4] 6 In Kasi urbe commoratus, Sankara Sanandanam, e Chola regione oriundum (यत्रापगा वहति तत्र कवेरकन्या i e Kaveri), in discipulorum numerum recipit, eique postea Padmapada nomen tribuit (6, 71) A Siva ipso edoctus, commentarium ad Brahmasutra componit[5] Hic liber et nonnulli alii duodecimo aetatis anno in Badarivana scripti sunt करतलकलिताद्वयात्मतत्त्व घपितदुरतचिरतनप्रमोह । उपचितमुदितोदितैर्गुणौघैरुपनिषदामयमुज्जहार[6] भाष्य ॥६१॥ ततो महाभारतसारभूता' स व्याकरोद्भागवतीश्च गीता । सनत्सुजातीयमसावुदूर ततो नृसिंहस्य च तापनीय ॥६२॥ 7 Vyása quum Sankaram convenisset, aphorismorum suorum interpretationem commendat (1–60) Exinde Sankara Prayagam ad refutanda Kumarilae placita proficiscitur भाष्यस्य वार्त्तिकमथैष कुमारिलेन भट्टेन कारयितुमादरवान्मुनीन्द्र । अध्यापयमानदरविध्यमहीधरेश वाचयमेन चरिता हरित (i e australis regio, Agastyadis) प्रतस्थे ॥६१॥ तत' स वेदान्तरहस्यवेत्ता भेत्तामतान्तरसमन्नाना । प्रयागमागात्प्रथम जिगीषु' कुमारिल साधितकर्मजाल ॥६२॥ Sankarae cum Kumarila colloquium 8 Sankara ad confutandum Mandanamisram[7] proficiscitur अथ प्रतस्थे भगवान्प्रयागात्तन्मडन पडितमाशु जेतु । गच्छन्खमृत्या पुरमालुलोके माहिष्मतीं मडनमडिता स ॥१॥ तस्मिन् (scil in luco) स विश्रम्य कृताह्निक सन्ध्यस्वस्तिकारोहणशालिनीने । गच्छन्नसौ मडनपडितौको दासीस्तदीया' स ददर्श माग ॥४॥ कुत्रालयो मडनपडितस्येत्येना स पप्रच्छ जलाय गत्वी' । ताश्चापि दृष्ट्वाद्भुतशकर त सतोषवत्यो ददुरुत्तर स ॥५॥

[1] उदभावि शिलादसूनुना मदचण्डादिकदर्थनिग्रहे । समुदचित कीर्तिशालिन यमुदक प्रवदे महीतले ॥५॥ Schol Silâdasya súnuná putrena *Ánandi*samjnakenodabhavi

[2] *Mandana* aparasamjnah Conf dist 8 चार्वाकदर्शनविधान सरोषपाद्भुशापेन गोप्यतिरभूदुवि मडनाख्य' । नदीश्वर करुणयेश्वरचोदित' सदानन्दगिरिरेभिधया व्यनननीति केचित् ।

[3] Plurima hujus partis disticha in similem sonum desinunt Cf तेन पृष्टकुशल क्षितिपाल' स्वेन सृष्टमथ (i e a se factas tres fabulas) शान्तवाक्काल । हाटकायुतसमर्पणपूर्व नाटकत्रयमवोचदपूर्वं ॥२५॥ तद्रसार्द्रगुणरीतिविशिष्ट भद्ररसधिरुचिर सुकवीष्ट । सग्रहेण स निशम्य सुवाच त गृहाण वरमित्यमुमूचे ॥२६॥

[4] व्यास पराशरसुत' किल सत्यवत्या तस्यात्मज' शुकमुनि' प्रथितानुभाव' । तच्छिष्यतामुपगत' किल गौडपादो गोविंदनाथमुनिरस्य च शिष्यभूत' ॥५॥

[5] भास्करभिनवगुप्तपुरोगान्नीलकठगुरुमडनमुख्यान् । पण्डितानथ विजित्य जगत्या स्थापयाद्वयमते परतस्व ॥५०॥ Schol भास्करो भेदाभेदवादी । अभिनवगुप्त शाक्त । नीलकठो भेदवादी शैव' । गुरु प्रभाकर । मडनमिश्रो भाट्टमतानुयायी ।

[6] Schol ईशाकनकठप्रश्नमुडकमाडूक्यतैत्तिरीयैतरेयच्छान्दोग्यबृहदारण्यकाख्याना वेदान्ताना ।

[7] उवेक इत्यभिहितस्य तस्य लोकैरुवेति वाचनैरभिधीयमाना । हेतो कुतश्चिदिह वाक् परुषाभिशप्ता दुर्वाससाजनि धर्धूर्भयभारतीति ॥ 7 116 Populare igitur Mandanae nomen *Umveka* fuit

‘स्वत॰ प्रमाणं, परत॰ प्रमाणं?’ कीराङ्गना यत्र गिर गिरन्ति । द्वारस्थ-नीडान्तरसंनिरुद्धा जानीहि तन्मण्डनपण्डितौक ॥६॥ ‘फलप्रदं कर्म, फलप्रदोऽज ?’ कीराङ्गना यत्र गिर गिरन्ति । द्वा° ॥७॥ ‘जगद्ध्रुवं स्यादध्रुवं जगदध्रुवं स्यात्?’ कीराङ्गना यत्र गिर गिरन्ति । द्वा°[1] ॥८॥ Mandanae de dualitate disputatio 9 (fol 159ª) Mandana se a Sankara victum esse profitetur Sankara autem ipse, ne a Sarasvati illius uxore, superaretur, Amarakae regis mortui corpus intrat Quae occasione oblata traditur fabula de cadaveris a vivis intrandi facultate, eam subjunxi मत्स्येन्द्रनामा[2] हि पुरा महात्मा गोरक्षमादिश्य निजाङ्गगुप्त्यै । नृपस्य कस्यापि तनुं परासोः प्रविश्य तत्पत्तनमाससाद ॥८०॥ भद्रासनाध्यासिनि योगिवर्ये भद्राण्यनिद्राण्यभवन्प्रजाना । वर्षर्तु कालेषु बलाहकोऽपि सस्यानि चाशास्यफलान्यभूवन् ॥८१॥ विज्ञाय विज्ञा सचिवा नृपस्य काये प्रविष्टं कमपीह दिव्य । समादिशन्नाजमरोरुहाक्षी सर्वात्मना तस्य वशीक्रियायै ॥८२॥ सगीतलास्याभिनयादिमेषु समक्तचेता ललितेषु तासा । स एष विस्मृत्य मुनि समाधि सर्वात्मना प्राकृतवद्बभूव ॥८३॥ गोरक्ष एषाऽस्य गुरोः प्रवृत्तिं विज्ञाय रक्षन्नतुधाम्य देह । निशान्तकान्तानटनोपदेष्टा नितान्तमस्याभवदन्तरङ्ग ॥८४॥ तत्रैकदा तत्त्वनिबोधनेन निवृत्तराग निजदेशिक स । योगानुपूर्वीमुपदिश्य निन्ये यथापुरं प्राक्तनमेव देहं ॥८५॥ 10 Kamasastram edoctus[3], Sankara in Mandanae eremum revertitur, Sarasvati divinam formam recuperat, Mandana veram religionem amplectitur, et *Suresvarae* cognomine a Sankara inter discipulos recipitur[4] In Maharashtram profectus, Sankara in Srisaila monte Mallikarjunam adorat 11 Sankara insidias ab Ugrabhairava kapalika sibi structas miraculo effugit तत्रैकदा गच्छादितत्रैनदोष पौलस्त्यनत्कस्थितसाधुवेष । निर्मानमाय स्थितकार्यशेष कापालिक कश्चिदनल्पयोग ॥१॥ असावपश्यन्मदनाद्यवश्य परेषदिप्रायैर्मुनिभिर्विमृग्य । आदिश्य भाष्य सपदि प्रशस्यमासीनमाथित्य मुनि रहस्य ॥२॥ दृष्ट्वैव हृष्ट स चिरादभीष्ट निधाय समिद्धमिव स्वमिष्ट । महद्विशिष्ट निजलाभतुष्ट विस्पष्टमचष्ट वै कृतशिष्ट ॥३॥ गुणालयाकर्ण्य मुनेऽनवद्यान्सार्वज्ञ्यशीलसदयालुताद्यान् । द्रष्टु समुत्कण्ठितचित्तवृत्तिभैरवगतमागा विदितप्रवृत्ति ॥४॥ त्वमेक एवात्र निरस्तमोह पराकृतद्वैतपथ समूह । आभासि दूरीकृतदेहमान शुद्धाद्वये योजितसर्वमान ॥५॥ परोपकृत्यै प्रगृहीतमूर्तिरमर्त्यलोकेष्वपि गीतकीर्ति । कटाक्षलेशार्पितभक्तनार्ति सदुक्तिसंपादितविश्वमूर्ति ॥६॥ गुणाकरत्वाद्गुणनैकमान्य समस्तविद्यादभिमानशून्य । विजितवज्ज्यान्स्फुरत्तितान्यस्यामप्रत्यात्र महायशास्य ॥७॥ अशेषकल्याणगुणालयेषु परार्थदक्षेषु भवादृशेषु । कार्यार्थिन क्षाम्यनवाप्य कामं न यान्ति दुष्प्रापमपि प्रकाम ॥८॥ तस्मान्महत्कार्यमहं प्रपद्य निर्वर्तितं सर्वविदा त्वयाद्य । कापालिनं प्रीणयितुं यतिष्ये कृतार्थमात्मानमतः करिष्ये ॥९॥ अनेन देहेन सहैव गन्तुं कैलाशमीशेन समं च रन्तुं । अतोमया तीव्रतपोभिरुग्रैः सुदुष्करैरब्दशतं समग्रं ॥१०॥ तुष्टोऽब्रवीन्मां गिरिशोऽमुमर्थमभीप्सितं प्राप्स्यसि मत्प्रियार्थं । जुहोषि चेत्सर्वविद शिरो वा हुताशने भूमिपतेः शिरो वा ॥११॥ एतावदुक्त्वान्तरधान्महेशस्तदादि तत्सङ्ग्रहणे धृताशः । चराम्यथापि क्षितिपो न लभ्यो न सर्वविच्चात्र मयोपलब्धः ॥१२॥ दिष्ट्याद्य लोकस्य हिते चरन्तं सर्वज्ञमद्राक्षमहं भवन्तं । इतः परं सेत्स्यति मेऽनुबन्धः सदर्शनाता हि जनस्य बन्धः ॥१३॥ मूर्धाभिषिक्तस्य शिरःकपालं मुनीशितुर्वा मम सिद्धिहेतुः । आद्यं पुनर्मे मनसाप्यलभ्यं ततः परं तत्र भवान्प्रमाणं ॥१४॥ शिरःप्रदानेऽद्भुतकीर्तिलाभस्तवापि लोके मम सिद्धिलाभः । आलोच्य देहस्य च नश्वरत्वं यद्रोचते सत्तम तत्कुरु त्वं ॥१५॥ तद्याचितुं न क्षमते मनो मे को वेष्टदायी स्वशरीरमुत्सृजन् । भवान्विरक्तो न शरीरमानी परोपकाराय धृतात्मदेहः ॥१६॥ जनाः परक्लेशकथानभिज्ञा नकादिवत्स्वार्थकृतात्मचिन्ताः । रिपुं निहन्तुं कुलिशाय वज्री दाधीचमादत्किल वाञ्छितास्थि ॥१७॥ दधीचिमुख्याः क्षणिकं शरीरं त्यक्त्वा, परार्थं स्म यशःशरीरं । प्राप्य स्थिरं सर्वगतं जगन्ति गुणैरनर्घ्यैः खलु रञ्जयन्ति ॥१८॥ वपुर्धरन्ते परतुष्टिहेतोः केचित्प्रशान्ता दयया परीताः । अस्मादृशाः केचन सन्ति लोके स्वार्थैकनिष्ठा दयया विहीना ॥१९॥ परोपकारं न विनास्ति किंचित्प्रयोजनं तं त्रिपुरान्तकस्य । अस्मादृशाः कामवशास्तु युक्तायुक्ते विजानन्ति न हन्त योगिन् ॥२०॥ *Jimutaváho* निजजीवदायी दधीचिरप्यस्थि मुरा ददाव । आचन्द्रतारार्कमपापशून्यं प्राप्तौ यशः, कर्णपथं गतौ हि ॥२१॥ यद्यप्यदेयं ननु देहवद्भिर्मयार्थितं गर्हितमेव सद्भिः । तथापि सर्वत्र विरागवद्भिः किमस्त्यदेयं परमार्थविद्भिः ॥२२॥ अखण्डमूर्धन्यकपालमाशु ससिद्धिदं साधकपुङ्गवेभ्यः । विना भवन्तं बहवो न सन्ति तद्द्वयमासौ भगवन्पृथिव्यां ॥२३॥ प्रयच्छ शीर्षं भगवन्नमः स्तादितीरयित्वा पतितं पुरस्तात् । तमब्रवीद्वीक्ष्य सुधीरधस्तात्कृपालुरावृक्षमना[5] समस्तात् ॥२४॥ नैवाभ्यसूयामि वचस्त्वदीयं प्रीत्या प्रयच्छामि शिरोऽस्मदीयं । को वार्थिमात्राद्गतभी नृकाय जानन्न कुर्यादिह यद्ब्रुपाय ॥२५॥ पतत्यवश्यं हि विकृष्यमाणं कालेन यत्नादपि रक्ष्यमाणं । यस्मीसमुना सिध्यति चेत्परार्थः स एव मर्त्यस्य परः पुमर्थः ॥२६॥ वर्तं विविक्तेऽधिसमाधिसिद्धिं विलिम्पय समायाहि करोमि ते मतं । नाहं प्रकाशं वितरीतुमुत्सहे शिरःकपालं विजनं समाश्रय ॥२७॥ शिष्या विदन्ति यदि चिन्तितकार्यमेतद्योगिन्मदेकशरणा विहतिं विदध्युः । को वा सहेत वपुरेतदपाहितुं स्व, को वा क्षमेत निजनाथशरीरमोक्षं ॥२८॥ तौ संविदं वितनुताभिति संप्रहृष्टो योगी जगाम मुदितो निलयं मनस्वी । श्रीशंकरोऽपि निजधामनि मायमास्ते प्रोचे न किंचिदपि भावमसौ मनोर्गं ॥२९॥ शूली त्रिपुरी पुरतो व्यलोकि कङ्कालमालाकृतगात्रभूष । मरक्तनेत्रो मदपूर्णिताक्षो योगी ययौ *Desika* vásabhumim ॥३०॥ शिष्येषु शिष्टेषु दिगन्तरेषु, स्नानादिकार्याय विविक्तभाजि । Sri *desikendre* तु मनस्यनास्थे, भीत्या स्वदेहं व्यवधाय गूढे ॥३१॥ त भैरवाकारमुदीक्ष्य *desikas*

[1] Haec d st cha Anantánandag rik t s imitatione facta sunt

[2] De Matsyendra et Goraksha v supra pp 233 236

[3] Sankara ipse ejusmodi l l rum composuisse trad tur यात्स्यायनप्रोक्तिसूत्रमार्ग भाष्यं च निरीक्ष्य सम्यक् । स्वयं व्यधत्ताभिनवार्थगर्भं निबन्धमेकं नृपवेषधारी ॥९८॥

[4] Suresvara = Brahman = Sarasvatis conjux

[5] kripálu B कृतकृत् reliqui

स्रक्‌ शरीर व्यथित स्वय मन' । आत्मानमात्मन्युदयुक्त योजयन्समाहितात्मा करणानि सहरन ॥३२॥ त भैरवोऽलोकत लोकपूज्य स्वसौस्यतुच्छीकृतदवराज्य । योगीशमासादितनिर्विकल्प सनत्सुजातप्रभृतेरनल्प ॥३३॥ जत्रुप्रदेशे चिबुक निधाय व्यात्तास्यमुत्तानकरौ निधाय । जानूपरि प्रेक्षितनासिकाग्र विलोचने सामि निमील्य कात ॥३४॥ आसीनमुच्चीकृतपूर्वगात्र[1] सिद्धासने शोषितबोधमात्र । चिन्मात्रविन्यस्तहृषीकवर्गं समाधिविस्मारितविश्वसर्गं ॥३५॥ विलोक्य त हतुमपास्तशक स्वबुद्धिपूर्वार्जिततीव्रपक । प्रापोद्यतासि सविध स यावद्विज्ञातवान्पद्मपदोऽपि तावत ॥३६॥ त्रिशूलमुद्यम्य निहतुकाम गुरु यतात्मा समुदेक्षतात' । स्थितप्रकोप ज्वलिताग्निकल्प स पद्मपाद' सगुरोर्हितैषी ॥३७॥ स्मरन्नथैम स्मरदार्तिहारी प्रह्लादवश्य परम मह स्तात्‌ । स मन्त्रसिद्धो नृहरेर्नृसिह श्रुत्वा ददर्शोग्रदुरीहचेष्टा ॥३८॥ स तत्क्षणक्षुब्धनिजस्वभाव प्रवृद्धरूढिस्मृतमर्त्यभाव' । आविष्कृतात्युग्रनृसिहभाव' समुत्पपातातुलितप्रभाव ॥३९॥ सटाछटास्फोटितमेघसघस्तीव्रारवत्रासितभूतसघ' । सवेगसमूर्छितलोकसघ' किमेतदित्याकुलदेवसघ' ॥४०॥ क्षुभ्यत्समुद्र समुदूढरौद्र स्टाग्रिशाट स्फुटदद्रिकूट । ज्वलद्दिशात प्रचलद्धरात प्रधक्ष्यदक्ष दलदतरिक्ष ॥४१॥ जवादभिद्रुत्य शितस्वरूपैर्दैत्येश्वरस्येव पुरा नखाग्रै । क्षिपन्त्रिशूलस्य स तस्य वक्षो ददार विक्षिप्तमुरारिपक्ष ॥४२॥ तत्रादृगत्युग्रनखायुधाग्नौ दग्ध्वा तस्मोत्तदुरीहदेह । नृत्य प्रचक्रे[2] नृहरिर्विदीर्णक्षुपट्टनाट्टालिकाट्टहास ॥४३॥ आकर्णयस्त निनद बहिर्गता उपागमन्नाकुलचित्तवृत्तय' । व्यलोकयन्भैरवमग्रतो मृत ततो विमुक्त च गुरु सुखोषित ॥४४॥ 12 (fol 174[a]) Deinde Gokarnam, Harisankaram, Mukámbikayah sadanam proficiscitur[3] In Sríbali vico Prabhákarae filium surdum et mutum sanat In Sringagiri Sarasvatis templum condit या *Saradambety* अभिधा वहती कृता प्रतिज्ञा प्रतिपालयती । अद्यापि *Sringeripure* वसती प्रद्योतते ऽभीष्टवरान्दिशती ॥६९॥ Toṭaka[4] (sive Troṭaka) a magistro quatuordecim scientias docetur 13 Sureṣvaram, quem ad scribendum Badarayaṇasutravarttikam ipse adhortatus erat, Sankara monentibus reliquis discipulis illum disciplinae in ritibus observandis summum bonum quaerentis asseclam esse, ab opere absolvendo arcet, et ad explicandos alios libros suos impellit इत्युक्तो परते सुरेश्वरगुरौ, तेनैव 'शारीरके नो सभाष्यहहात्र वार्त्तिक' इति प्राह' शुगग्नि शनै । धीराग्र शमयन्विवेकपयसा देवश्वरेण त्वयीभाष्ये[5] कारयितु स वार्त्तिकयुग यद्वादरोऽभून्मुनि' ॥६३॥ भायानुकारिमृदुवाक्यनिवेशितार्थं स्वीये' पदे सह निराकृतपूर्वपक्ष । सिद्धातयुक्तिविनिवेशिततत्स्वरूप दृष्ट्वाभिनद्य परितोषवशादवोचत्‌ ॥६४॥ सत्य यदात्थ विनयिन्मम याजुषी या शाखा तदतगतभाष्यनिबध इष्ट । तद्वार्त्तिक मम कृते भवता प्रणेय सचेष्टित परहितैकफल प्रसिद्ध ॥६५॥ तद्वत्त्वदीया खलु काण्वशाखा ममापि तत्रास्ति तदतभाष्य । तद्वार्त्तिक चापि विधेयमिष्ट परोपकाराय सता प्रवृत्ति' ॥६६॥ तत्रोभयत्र कुरु वार्त्तिकमार्तिहारि कीर्तिं च याहि जितकार्त्तिकचद्रिकाभा । मा शकि पूर्वमिव तु शठवाक्यरोधो मद्वाक्यमेव शरण व्रज मा विचारी ॥६७॥ इत्य स उक्तो भगवत्पदेन श्रीविश्वरूपो विदुषा वरिष्ठ । चकार भाष्यद्वयवार्त्तिके द्वे आज्ञा गुरूणा ह्यविचारणीया ॥६८॥ आज्ञा गुरोरनुचरैर्न हि लघनीयेत्युक्त्वा तयोर्निगमशेखरयोरुदार । निर्माय वार्त्तिकयुग[6] निजदेशिकाय नि'सीमनिस्तुलनधीरूपदीचकार ॥६९॥ *Sanandano* nama guror anujnaya bhashyasya ṭikam vyadhitetitah param । yatpurvabhagah kila *Panchapadika*, tachchheshaga *Vrittir* iti prathiyasi ॥ 70 ॥ Vyasarshisutranichayasya vivechanáya *tikabhidham vijayadindimam* atmakirteḥ । nirmaya *Padmacharano*[7] niravadyayuktidribdham prabandham akarod gurudakshiṇam sah ॥ 71 ॥ आलोचयन्नथ तदानु गति ग्रहाणामूचे सुरेश्वरसमाह्वमुपह्वरे स । पचैव वत्स चरणा' प्रथिता इह स्युस्तत्रापि सूत्रयुगलद्वयमेव भूम्ना ॥७२॥ प्रारब्धकर्मपरिपाकवशात्पुनस्त्व वाचस्पतित्वमधिगम्य वसुधरायाम । भव्या विधास्यसि तमा मम भाष्यटीकामाभूतसलयमधितिष्ठति सा च जीयात्‌ ॥७३॥ इत्येवमुक्त्वाथ यतीश्वरोऽसावानदगिर्यादिमुनीन्स हृत्वा । कुरुध्वमद्वैतपरान्निबधानित्यन्वशात्त्रिर्ममसार्वभौम' ॥७४॥ ते सर्वेऽप्यनुमतिमाप्य देशिकेद्रोरानदाचलमुखरा महानुभावा । आतेनुर्जगति यथास्वमात्मतत्त्वाभोजार्कान्विशदतरान्निबधान्‌ ॥७५॥ 14 Padmapada ad peragrandos locos sacros (tirthayatra), Sankara ad visendam matrem moribundam proficiscitur (1–54) Padmapada in regione australi haec sacraria adit Kalahastiṣvaram (57) ubi Suvarnamukhari fluvius, in Kanchikshetra Ekamradhiṣvaram Visvanatham, et Kallálesam[8] Lakshmikantam adorat Inde Pundarikapuram proficiscitur पुडरीकपुरमाययौ मुनिर्यत्र नृत्यति सदाशिवोऽनिश । वीक्ष्यते प्रकृतिरादिमा हृदा पार्वतीपरिणति' शुचिस्मिता ॥६२॥ Ibi Sivaganga tirtham Idem quum, ad Ramasetum profecturus, apud

[1] °मुच्चीकृत° vel °मुञ्चीकृत° MSS Schol uchchaih kritam

[2] नृत्य च चक्रे E I H 1960 नृत्य तदानी reliqui

[3] अक निधाय व्यसुमात्मजात महाकुलौ हत मुहु प्ररुद्य । तदेकपुत्रौ द्विजदपती स दृष्ट्वा दयाधीनतया शुशोच ॥२१॥ अपारमत्यथ शोकमग्निप्रभूयतोच्चैरशरीरवाचा । 'जायेत सरक्षितुमक्षमस्य जनस्य दु'खाय पर दयेति' ॥२२॥ आकर्ण्य वाणीमशरीरिणीं तामसाविति व्याहरति स्म विप्र' । 'जगत्त्रयीरक्षणदक्षिणस्य सत्य तवैकस्य तु शोभते सा' ॥२३॥ इतीरयत्येव यतौ द्विजाते । सुत' सुख सुप्त इवोदतिष्ठत्‌ । समीपगे सर्वजनीनमस्य चारित्र्यमालोक्य विसिस्मिये च ॥२४॥ रम्योपशल्य कृतमालमालरसालहितालतमालसाले । सिद्धिस्थल साधकससदा तन्मूकाम्बिकाया स मुनिर्जगाहे ॥२५॥

[4] Olim Giri appellatus?

[5] Commentarios ad Upanishadas significari puto

[6] Schol. वेदातयोस्तैत्तिरीयबृहदारण्यसज्ञयोस्तयोर्भाष्ययोरुदार वार्त्तिकद्वय निर्माय

[7] i e ex auctoris nostri sententia *Sanandana*

[8] कल्लालेश A

cognatos devertisset, ab avunculo, monotheismi adversario, libri ejus concremantur. *Panchapádí* postea a Ṣankara ex memoria restituitur[1]. Desinit caput in versibus: कथिताकुशलोऽथ केरलक्ष्माकमनः कश्चन *Rájaṣekharákhyah* । मुनिवर्यममुं मुदा चितेने निजकोटीरनिघृष्टपत्रखाग्रः ॥११॥ प्रथते किमु *náṭakatrayí* (cf. cap 2) मेत्यमुना सयमिना ततो नियुक्तः । स्वयमुत्तरमाददे प्रमादादनले साहुतितामुपागतेति ॥१२॥ मुखतः पठितां मुनीन्दुना तां विलिखन्नेष विसिस्मियेऽथ भूपः । वद किं करवाणि किंकरोऽहं वदेति प्रणमन्व्यजिज्ञपच्च ॥१३॥ नृप *Kálaṭi*-námakágrahára-dvijakarmánadhikáriṇo 'dya saptáh । भवतापि तथैव ते विधेया वत पापा इति देशिकोऽशिषत्तं ॥१४॥ पदयोर्मे प्रतिपद्य नष्टविवृतिं तुष्टे पुनः केरलक्ष्मापालो यतिसार्वभौमसविधं प्राप्य प्रणम्यांजसा । लब्ध्वा तस्य मुखात्स्वनाटकवराख्यानंदपाथोनिधौ मज्जंस्तत्पादपद्मयुग्ममनिशं ध्यायन्प्रतस्थे पुरीं ॥१५॥

15 Sankara, Sudhanvane rege comite et adjutore Indiae regiones peragrat: अथ शिष्यवरैर्युतः सहस्रैरनुयातः स सुधन्वना च राज्ञा । ककुभो विजिगीषुरेष सर्वाः प्रथमं *Setum* उदारधीः प्रतस्थे ॥१॥ अभवन्किल तस्य तत्र *Sáktair* Girijárchákapaṭán madhuprasaktaih । निकटस्थवितीर्णभूरिमोदस्फुटदिव्यत्पटुयुक्तिमान्विवादः ॥२॥ स हि युक्तिभिरैर्विधाय शाक्तान्प्रतिवाग्व्याहरणेऽपि तानशक्तान् । द्विजजातिवहिष्कृताननार्यानकरोल्लोकहिताय कर्मसेतुं ॥३॥[2] abhipújya sa tatra *Rámanátham*, saha *Pándyaih* svavase vidháya *Cholán* । Dravidáns cha, tato jagáma Kánchím nagarím Hastagirer nitambakánchím ॥4॥ सुरधाम स तत्र कारयित्वा परविद्याचरणानुसारि चित्रं । अपवार्य च तांत्रिकानतानीद्भगवत्याः श्रुतिसंमतां सपर्यां ॥५॥ निजपादसरोजसेवनार्थे विनयेन स्वयमागतानथान्ध्रान् । अनुगृह्य स Venkatáchalesam प्रणिपत्याप *Vidarbharájadhánim* ॥6॥ अभिगम्य स भक्तिपूर्वमस्यां कृतपूजः क्रथकैशिकेश्वरेण । निजशिष्यनिरस्तदुष्टबुद्धीन्व्यदधाद्भैरवतंत्रसावलंबान् ॥७॥ Deinde in Karnáta regionem proficiscitur, et ibi sectam Kápálikám[3] ad veram religionem perducit Exinde in maris occidentalis viciniam proficiscitur: यतिराडथ तेषु तेषु देशेष्विति पाषंडपरान्विमथ्नन् । अपरांतमहार्णवोपकंठं प्रतिपेदे प्रतिवादिदर्पहंता ॥२९॥ Gokarnae *Nílakantham* Sivaitam confutat, cujus *Haradatta* discipulus fuisse traditur[4]. तदनंतरमागमातविद्यां प्रणतेभ्यः प्रतिपादयंतमेनं । हरदत्तसमाह्वयोऽधिगम्य स्वगुरुं मंगिरते स्म नीलकंठं ॥३३॥ भगवन्निह शंकराभिधानो यतिरागत्य जिगीषुरार्यपादान् । स्ववशीकृतभट्टमंडनादिः सह शिष्यैर्गिरिशालये समास्ते ॥३४॥ इति तद्वचनं निशम्य सम्यग्ग्रथितानेकनिबंधसंग्रहात् । *Sivatatparasútra*bháshyakartá प्रहसन्वाचमुवाच शैववर्यः ॥३५॥ यतिनामृषभेण नीलकंठं जितमाकर्ण्य मनीषिधुर्यवर्यं । सहसोदयनादयः कवींद्राः (i. e. *Udayana* et alii viri sapientes) परमं हैनमु पश्चकंपिरे स्म ॥७२॥ विषयेषु वितत्य नैजभाष्याण्यथ सोऽपहृतेषु तत्र तत्र । बहुधा विबुधैः प्रशस्यमानो भगवान् *Dváravatím* पुरीं विवेश ॥७३॥ भुजयोरतितप्तशंखचक्राकृतिलोहाहतसंभृतव्रणाकाः । शरदंडमहोदरोर्ध्वपुंड्रास्तुलसीपर्णसनाथकर्णदेशाः ॥७४॥ शतशः समेत्य पांचरात्रास्त्वमृतं पंचभिदाविदां[5] वदंतः । मुनिशिष्यवरैरतिप्रगल्भैर्मृगराजैरिव कुंजराः प्रभग्नाः ॥७५॥ इति वैष्णवशैवशाक्तसौरप्रमुखानात्मवशंवदान्विधाय । अतिवेलवचोऽप्रतिनिरस्तप्रतिवादी *Ujjayinim* पुरीमयासीत् ॥७६॥ Ibi Bháskaram[6] refutat (140). Inde in Avanti terram proficiscitur: स कथाभिरवंतिषु प्रसिद्धान्विबुधान् *Bána-Mayúra-Dandi*-mukhyán । शिथिलीकृतदुर्मताभिमानान्निजभाष्यश्रवणोत्सुकांश्चकार ॥१४१॥, inde ad Báhlikas, ubi Jainarum placita refutat (155). इति माध्यमिकेषु भग्नदर्पेष्वथ भाष्याणि स नैमिषे वितत्य । दरदान्भरतांश्च शूरसेनान्कुरुपांचालमुखान्बहूनजैषीत् ॥१५६॥ पटुयुक्तिनिकृत्तसर्वशास्त्रं गुरुभट्टोदयनादिकैरजय्यं[7] । स हि *Khandanakára*-múdhadarpam बहुधा व्युद्य वशंवदं चकार ॥१५७॥ तदनंतरमेष Kámarúpán अधिगत्याभिनवोपशब्दगुप्तं[8] । अजयत्किल Sáktabháshyakáram स च भग्नो मनसेदमालुलोचे ॥१५८॥ निगमाब्जविकाशिबालभानोर्न समोऽस्त्यस्य विलोक्यते त्रिलोक्यां । न कथंचन मद्वशंवदोऽसौ तदमुं दैवतकृत्यया हरेयं ॥१५९॥ इति गूढमसौ विचिंत्य पश्चात्सह शिष्यैः सहसा स्वशाक्तभाष्यं । परिहृत्य जनापवादभीत्या यतिनः शिष्य इवान्ववर्ततैष ॥१६०॥ निजशिष्यपदं गतानुदीच्यानिति कृत्वाथ विदेहकौशलाद्यैः । विहितापचितिस्तथांगवंगेष्वयमास्तीर्य यशो जगाम गौडान् ॥१६१॥ abhibhúya *Murárimiṣra*varyam sahasá cha-*Udayanam* vyutya váde । abhibhúya cha *Dharmaguptamisram* स्वयशः सौदमगापयत्स गौडान् ॥१६२॥ 16. Abhinavagupta (*J. I ?*) fascinante Sankara morbo quodam desperato (bhagandara) afficitur, cui Padmapáda adhibitis precibus mysticis medetur (1–32): अथ यदा जितवान्यतिशेखरोऽभिनवगुप्तमनुत्तममांत्रिकं । स तु तदापजितो यतिगोचरं हतमनाः कृतवानपगोरणं ॥१॥ स ततोऽभिचचार मूढबुद्धिर्यतिशार्दूलममुं प्ररूढरोषः । अचिकित्स्यतमो भिषग्भिरस्मादजनिष्टास्य भगंदराख्यरोगः ॥२॥ अचिकित्स्यभगंदराख्यरोगमसृक्छोणितपंकिलस्य शाट्याः । अजुगुप्स्यविशोधनादिरूपा परिचर्या-

[1] ऐतिह्यमाश्रित्य वदंति चैव तदेव मूलं मम भाषणेऽपि ॥११६॥ Nescio an ex hac fabula, librum a recentiore quodem auctore retractatum esse, colligendum sit

[2] एवं सेतुं प्रति प्रस्थितेन तत्र प्रस्थाने *Tulabhavání* nikatasthanám parájayam samkshepena pradarsya etc Schol

[3] Pontifex eorum *Krakacha* fuisse dicitur

[4] Ibidem hymnum Bhujanga metro usus scripsisse dicitur

[5] Schol अमृतं मोक्षं पंचभिदाविदां जीवेश्वरभेदो, जीवानां परस्परभेदो, जीवानामचिता भेद, ईश्वरस्याचितां भेदोऽचितां च परस्परभेद etc

[6] Verba ejus प्रशमिंस्त्वदुदीरितं न युक्तं 'प्रकृतिर्जीवपरात्मभेदिकेति' । न भिनत्ति जीवगेशगा योभयभावस्य तदुत्तरोद्भवत्वात् ॥९४॥

[7] Guru = Prabhakara [8] i e Abhinavagupta

मकृतास्य तोटकार्यः ॥३॥ Sankarae cum Gaudapáda colloquium (33–53). Adversarius et obstaculis omnibus summotis, Sankara summam eloquentiae sedem ascendit. Quae res narratione pulcherrima traditur: सत्रांतरेऽश्रूयत लोकवार्त्ता ॥५४॥ जंबूद्वीपं शस्यतेऽस्यां पृथिव्यां तत्राप्येतन्मंडलं भारताख्यं । काश्मीराख्यं मंडलं तत्र शस्तं यत्रास्तेऽसौ शारदा वागधीशा ॥५५॥ द्वारैर्युक्तं मांडपैस्तच्चतुर्भिर्देव्या गेहं यत्र सर्वज्ञपीठं । यत्रारोहे सर्ववित्सज्जनानां नान्ये सर्वे यत्प्रवेष्टुं क्षमंते[1] ॥५६॥ प्राच्याः प्राच्यां पश्चिमाः पश्चिमांतां ये चोदीच्यास्तामुदीच्यां प्रपन्नाः । सर्वज्ञास्ता द्वारमुद्घाटयंतो दाक्षा नद्धं नो तदुद्घाटयंति[2] ॥५७॥ वार्त्तामुपश्रुत्य स दाक्षिणात्यो मानं तदीयं परिमातुमिच्छन् । काश्मीरदेशाय जगाम हृष्टः श्रीशंकरो द्वारमपावरीतुं ॥५८॥ द्वारं पिनद्धं किल दाक्षिणात्या न संति विद्वांस इतीह दृष्टाः । तां किंवदंतीं विफलां विधातुं जगाम देवीनिलयाय हृष्यन् ॥५९॥ 'वादिव्रातगजेंद्रदुर्मदघटादुर्गर्वसंकर्षिणः श्रीमच्छंकरदेशिकेंद्रमृगराडायाति सर्वार्थवित् । दूरं गच्छत वादिदुःसहतरः[3] संन्यासदंष्ट्रायुधो वेदांतोरुवनाश्रयस्तदपरं द्वैतं वनं भक्षति ॥६०॥ करटतटांतवांतमदसौरभसारभरस्खलदलिसंभ्रमत्कलभकुंभविजृंभिबलः । हरिरिव जंबुकावलिमुपात्तमदान्कुजनानपि खलु नाक्षिगोचरयतीह यतिर्हतकान्' ॥६१॥ संश्रावयन्नध्वनि देशिकेंद्रः श्रीदक्षिणद्वारमुरं प्रपेदे । कपाटमुद्घाट्य निवेष्टुकामं ससंभ्रमं वादिगणो न्यरौत्सीत् ॥६२॥ अथाब्रवीद्वादिगणः स देशिकं किमर्थमेवं बहुसंभ्रमक्रिया । यदत्र कार्यं तदुदीर्यतां शनैर्न सक्षमः कर्तुमलं तदीप्सितं ॥६३॥ यः कश्चिदेतीति परीक्षितुं चेद्वेदाखिलं नाविदितं ममास्त्यपि । इत्थं भयान्वक्ति समुन्नतेच्छो दत्त्वा परीक्षां व्रज देवतालयं ॥६४॥ षड्भाववादी[4] कणभुङ्मताश्रयः पप्रच्छ तं स्वीयरहस्यमेकं । 'संयोगभाजः परमाणुयुग्माज्जातं च सूक्ष्मं द्व्यणुकं मतं नः ॥६५॥ यत्स्यादणुत्वं तदुपाश्रितं तज्जायेत कस्माद्वद सर्वविच्चेत् । नो चेत्प्रभुत्वं तव यत्कुमेतत्सर्वज्ञभाषा विहिता कथं ते' ॥६६॥ 'या द्वित्वसंख्या परमाणुनिष्ठा सा कारणं तस्य गतस्य,' मात्वा[5] । इतीरिते तद्वचनं प्रपूज्य स्वयं न्यवर्तिष्ट कणादलक्ष्मीः ॥६७॥ तत्रापि नैयायिक आत्तगर्वः, 'कणादपक्षाच्चरणाक्षपक्षे[6] । मुक्तेर्विशेषं वद सर्वविच्चेन्नो चेत्प्रतिज्ञां त्यज सर्ववित्त्वे' ॥६८॥ 'अत्यंतनाशे गुणसंगतेर्या स्थितिर्नभोवत्कणभक्षपक्षे । मुक्तिस्त्वदीये चरणाक्षपक्षे सानंदसंवित्सहिता विमुक्तिः ॥६९॥ पदार्थभेदः स्फुट एव[7] सिद्धस्तथेश्वरः सर्वजगद्विधाता' । स ईशवादीत्युदितेऽभिनंद्य नैयायिकोऽपि न्यवृतद्विरोधात् ॥७०॥ तं कापिलः प्राह च 'मूलयोनिः किं वा स्वतंत्रा, चिदधिष्ठिता वा । जगन्निदानं वद सर्वविच्चान्नो चेत्प्रवेशस्तव[8] दुर्लभः स्यात्' ॥७१॥ 'सा विश्वयोनिर्बहुरूपभागिनी स्वयं स्वतंत्रा त्रिगुणात्मिका सती । इत्येव सिद्धांतगतिस्तु कापिली, वेदांतपक्षे परतंत्रता मता' ॥७२॥ ततो नदंतो न्यरुणन्नगर्नो 'दत्त्वा परीक्षां व्रज धाम देव्याः' । बौद्धास्तथा संप्रथिताः पृथिव्यां बाह्यार्थविज्ञानकशून्यवादैः ॥७३॥ 'बाह्यार्थवादो द्विविधस्तदंतरं वाच्यं विविक्षुर्यदि देवतालयं । विज्ञानवादस्य च किं विभेदकं भवन्मताद्ब्रूहि ततः परं व्रज' ॥७४॥ 'सौत्रांतिको वक्ति हि वेद्यजातं लिंगाधिगम्यं, त्वितरोऽक्षिगम्यं[9] । तयोस्तयोर्भंगुरता विशिष्टा, भेदः कियान्वेदनवेद्यभागी ॥७५॥ विज्ञानवादी क्षणिकत्वमेषामंगीचकारापि बहुत्वमेषः । वेदांतवादी स्थिरसंविदेकत्वमंगीचकारेति महान्विशेषः' ॥७६॥ अथाब्रवीद्दिग्वसनानुसारी 'रहस्यमेकं वद सर्वविच्चेत् । यदस्ति कायोत्तरशब्दवाच्यं तत्किं मतेऽस्मिन्वद देशिकाशु' ॥७७॥ तत्राह देशिकवरः 'शृणु रोचते चेज्जीवादिपंचकमभीष्टमुदाहरंति । तच्छब्दवाच्यमिति जैनमते प्रशस्ते यद्यस्ति वोढुमपरं कथयाशु तन्मे' ॥७८॥ दत्तोत्तरे वादिगणे तु वाग्मी बभाण कश्चित्किल जैमिनीयः । 'शब्दः किमात्मा वद जैमिनीये द्रव्यं गुणो वेति, ततो व्रज त्वं' ॥७९॥ 'नित्या वर्णाः सर्वगाः श्रोत्रवेद्या यत्तद्रूपं शब्दजालं च नित्यं । द्रव्यं व्यापीत्यब्रुवञ्जैमिनीया' इत्येवं तं प्रोचिवान्देशिकेंद्रः ॥८०॥ शास्त्रेषु सर्वेष्वपि दत्तवंतं प्रत्युत्तरं तं समपूजयंस्ते । द्वारं समुद्घाट्य ददुश्च मार्गं ततो विवेशांतरभूमिभागं ॥८१॥ धाण्या सनंदनमसाववलंब्य विद्याभद्रासनं तदधिरोढुमनाश्चचाल । अत्रांतरे विधिवधूर्विबुधाग्रगण्यमाचार्यशंकरमवोचदनंगवाचा ॥८२॥ सर्वज्ञता तेऽस्ति पुरैव, यस्मात्सर्वत्र पर्यैक्षि भवान्, न वेत्ते । विरिंचिरूपांतरविश्वरूपः शिष्यः कथं स्यात्प्रथिताग्रणीः सः ॥८३॥ सर्वज्ञतैकैव भवेन्न हेतुः पीठाधिरोहे, परिशुद्धता च । सा तेऽस्ति वा नेति विचार्यमेतत्तिष्ठ क्षणं त्वं कुरु साहसं मा ॥८४॥ त्वं चाङ्गनाः समुपभुज्य कलारहस्यप्रावीण्यभाजनमभूर्यतिधर्मनिष्ठः । आरोढुमीदृशपदं कथमर्हता ते, सर्वज्ञतेव निर्मलत्वमपीह हेतुः ॥८५॥ 'नास्मिञ्छरीरे कृतकिल्बिषोऽहं जन्मप्रभृत्यंब न संदिहेऽहं । व्यधायि देहांतरसंश्रयाद्यन्न तेन लिप्येत हि कर्मणान्यः' ॥८६॥ इत्थं निरुत्तरपदां स विधाय देवीं सर्वज्ञपीठमधिरुह्य ननंद सभ्यः । संभावितोऽभवदसौ विबुधैश्च वाण्या गार्ग्या कहोलमुखैरिव याज्ञवल्क्यः ॥८७॥

In Badarikásrama[10] et Kedára moratus, Sankara divinam Sivae formam recuperat[11].

[1] Sensus hic videtur esse 'Quod solium qui ascenderit, in omnium ingenuorum numero πάνσοφος declarabitur; minus doctos alii omnes ne in vestibulum quidem templi introire patiuntur'

[2] 'Viri ex australi regione oriundi hucusque portam suam non aperuerunt'

[3] दुःशठगजाः B C

[4] द्रव्यगुणकर्मसामान्यविशेषसमवायाः षट् भावाः ।

[5] मात्वा ज्ञात्वा ।

[6] चरणाक्ष = अक्षपाद = गौतम ।

[7] Gautamam veritatis cognoscendae instrumenta sedecim posuisse constat

[8] चेद्विशेषस्तव omnes praeter B

[9] इतरो वैभाषिकः ।

[10] एवं प्रकारैः किल कल्पपद्मैः शिवावतारस्य शुभैश्चरित्रैः । द्वात्रिंशत् (i e anni) अत्युज्ज्वलकीर्तिराशेः समाप्यतायुः किल शंकरस्य ॥९६॥

[11] His diebus quum libellus '(Ellis) *Dissertation the second On the Malayálma language*' inscriptus, in manus meas incidisset, in p 28 hanc sententiam inveni 'where (i e in Keralotpatti libro) it is stated, that, in consequence of the refusal of the Brahmans to attend his mother's obsequies, he (Sankara) burned her in his own house, which has since become a general practice throughout Malayalam' Cf Mádhava. Lib XIV स्वयमेव चिकीर्षुरेष मातुश्चरमं

Desunt in hoc codice disticha 97–107 capitis ultimi

Auctor Anantanandagiris librum in usum suum ita convertit ut permulta omiserit sive transposuerit, alia brevissime tractaverit, alia poetica licentia exornaverit et amplificaverit A veritate hoc opus longius recedit, quam Ananta, quamquam nonnulla ex alio quodam fonte hausta esse videntur Capita tria quatuorve ad philosophiam Vedánticam accuratius cognoscendam satis utilia erunt Quae miracula Sankarae tribuuntur, nescio an Evangelii imitatione conficta sint Multa certe in Sankarae vita sunt, qualis et nostro et Anantae libro traditur, quae suspicionem moveant a Christo nonnulla in monotheismi Indici propugnatorem, corrupte quidem et ad superstitiones ethnicas accomodate translata esse Quae res investigatione accuratiore digna est

Haec voluminis pars seculo superiore medio satis accurate exarata est Fol ९० (2, 84–3, 10) desideratur (WILSON 348[b])

627

Lit Devan Charta Ind Foll 287 Long $13\frac{1}{2}$ Lat $6\frac{1}{2}$ Linn 12–16

Sankshepasankarajayas cum *Dhanapatis*, Ramakumarae filii, Balagopalatirthae discipuli, commentario, *Sankaracharyavijayadindima* appellato (B) Commentarius ab his distichis incipit, quae emendata subjeci

श्रीमद्विष्णु etc ॥१॥

Numah *sri Balagopálatírthán Vyasamukhan* munin ।
Vighnahartrin *Ganeşadin* panditanş cha vimatsaran ॥२॥
Vyakhyanarahitasyasya vyakhyanam Dindimabhidham ।
Kriyate sviyabodhaya, pramadah kshamyatam budhaih ॥३॥

Dhanapatim hanc operam anno 1799 absolvisse, ex his epilogi verbis patet

पाडवेम्यहितारेशप्रमिते शुभवत्सरे ।
श्रावणे सितपचम्यां सिद्धे सिद्धो गुरुत्वय ॥

इति श्रीमत्परमहंसपरिव्राजकाचार्यबालगोपालतीर्थश्रीपादशिष्यसारस्वतजातगतद्रविडशाखतसरामकुमारसूनुधनपतिसूरिविरचिते श्रीमच्छङ्कराचार्यविजयडिण्डिमे षोडशः सर्गः ॥ Res faciliores satis accurate expedit, difficiliorum explicationem ab ejus aevi homine frustra quaeras Passim locos integros ex Anandagiris opere, et simili quadam Sankarae vita, necnon e hymnis Şankarae tributis excerpsit Idem auctor *Vidyaratnákaram* (E I H 343 344), encyclopaediam literarum Sanskriticarum, in *Colebrooki* usum, ex operibus vulgatis sine ulla crisi compilavit

Codex post annum 1820 exaratus est (MILL 19)

628.

Lit Bengal Charta Ind. Foll 96 Long 16 Lat 5 Linn 8

Sankshepaşankarajayas (C)

Idem liber in codd E I H 441 724 (fragm) 734 (cum Dhanapatis commentario, anno 1802 exarato) 1960 exstat Quorum in codicum numero noster A et cod E I H 441 textum exhibere videntur corruptelis minimis foedatum

In cod E I H 1960 tertium *Sankaravijaya* inscriptum opus repertur Idque capita 32 continens et metro vulgari compositum dialogi forma a *Chidvilasa* yatindra cum *Vijnanakanda* tapodhanendra communicatur Incipit वस्तु स्वस्तिकृते वस्तु निस्तुलानन्दनिर्भरं । वस्तु या शाङ्कर न स्तादीप्सितार्थसमृद्धय ॥१॥ Uter liber recentior sit, hujus loci non est quaerere, id solum monuisse velim, ab utroque auctore Sankaram frequentissime *desikendram* nuncupari quae appellatio neque ab Anandagiri usurpari et ritus Tantricos olere videtur[1] Codex e libris Johannis Taylor provenit, ideoque in Deccan regione (Godatate) exaratus est

Manuscriptum nostrum post annum 1820 exaratum est (MILL 6)

629.

Lit Bengal Charta Europ Foll 126 Long 13 Lat 8 Linn 12–15

Vidvanmodatarangini (fluvius sapientium animis delicias afferens) liber a *Ramadeva Chiranjiva* cognomen gerente *Raghavendrae* filio, Kasinathae nepote, scriptus et in octo capita (taranga) divisus Primum, collato Weberi Catal p 158 sqq paulum emendatum, subjunxi तमोगुणविनाशिनी सकलकालमुद्योतिनी धरातलविहारिणी जडसमाजविद्वेषिणी । कलानिधिसहायिनी लसदलोलसौदामिनी मद

कर्मे समानुहाव यभून् । किमिहास्ति यतेस्तवाधिकार. कितवेस्तेनममी निनिन्दुरुचै ॥४६॥ अनल बहुधार्पितापि तस्मै यत नादग्ध च यधुता तदीया । अथ कोपपदीवृतान्तरोऽसावखिलास्तानशपच निर्ममद्र ॥४७॥ सचिव काशनि च शुष्कवति गृहोपकठे धृततोयपात्र । स दक्षिणे दोष्णि ममथ वह्नि ददाह ता तेन च यपतात्मा ॥४८॥ न याचिता यद्विमदुर्यदस्मै शशाप तान्स्तीयजनान्सरोष । इत पर वेदबहिष्कृतास्ते द्विजा यतीनो न भवेच्च भिक्षा ॥४९॥ गृहोपकठयु च व श्मशानमद्यप्रभृत्यस्त्विति ताञ्छशाप । अद्यापि तद्देशभवा न वेदमधीयते नो यतिना च भिक्षा ॥५०॥ तदाप्रभृत्येव गृहोपकठेष्वासीच्छ्मशान किल हत तेषा । महात्सु धीपूर्वकृतापराधो भवेत्पुन कस्य सुखाय लोके ॥५१॥

1 Nam quod *des ka* per se magistrum (guru) significare dicitur id nescio an ab angusti judicii lexicographis proficiscatur

तरवलंबिनी भवतु कापि कादंबिनी ॥१॥ *Daksho* दक्षोपमेयः समजनि जनितारंभसंभावनीयो रक्षोविक्षोभभीतः प्रथितजनपदो रक्षितो येन Gaudah । तस्याशीर्वाददूर्वादलकलितशिखो भूपतेर्यज्ञयूपः संजातोऽनेकशाखः स्फुटमिव निगमो व्यासतो व्यासमात्रः ॥२॥ क्रियादक्षस्य दक्षस्य *Rádhápura*nivásinah । सौजन्यजनिता कीर्तिर्गौडदेशमपूरयत् ॥३॥ तस्य काश्यपगोत्रस्य कश्यपस्येव संततिः । प्रचुरा गौडदेशीयकुलीनाग्रसराभवत् ॥४॥ ब्राह्मण्याचारधाराचरणरसवशो हंसरूपोऽस्य वंशे *Kásínáthá*bhidhánah[1] समजनि विनतो गोषु च ब्राह्मणेषु । येनानीय प्रयत्नाद्द्विजचरणरजो मूर्ध्नि विन्यस्तमात्रं पुत्रादेरत्र सिद्धौषधमिव सहसानेकरोगाञ्जहार ॥५॥ सामुद्रिके सोऽथ समुद्रकल्पः *Sámudrikáchárya* इति प्रसिद्धिं । लेभे नृणामाकृतिदर्शनेन फलं यदन्भूतभविष्यदादि ॥६॥ अथ तस्य त्रयः पुत्रा जाताः पितृपरायणाः । *Rájendro, Rághavendras* cha, *Mahesas* चेति ते क्रमात् ॥७॥ तेषामेष गुणोत्करः समजनि śrí-*Rághavendrah* कृती बाल्ये यं समुदीक्ष्य लक्षणयुतं तातोऽनुरक्तोऽभवत् । लेभे षोडशवार्षिकः कृतिमतामानंदवृंदांकुरो *Bhattácháryasatávadhána*-padavím यस्तीर्णविद्यार्णवः ॥८॥ बाल्येऽधीत्य समस्तशास्त्रमभितः *Siddhántavágísa-to* वागीशप्रतिमो बभूव विजयी वादेषु विद्यावतां । यस्यास्वाद्य सरस्वतीरससुधाधारैकसारा गिरो मूर्धान्दोलनशालिनो हि कवयो गायंति नित्यं यशः ॥९॥ एकैकमेकैककविप्रयुक्तं श्लोकस्थितं वर्णमपव्यवस्थं । स्वाकर्ण्य तत्संख्यमथ प्रयुंक्ते स्वयंकृतश्लोकगतं च वर्णं ॥१०॥ रीत्यानया श्लोकशतं कवीनां शतस्य निर्वर्त्यवधारयित्वा । समस्यया पूर्तिमतीमथैतां स्वयंकृतश्लोकशतीं तथैव ॥११॥ अतोऽभिधानेन शतावधानो बभूव लोके विदितप्रभावः । अनन्यसाधारणशक्तिशाली संख्यावतां संसदि माननीयः ॥१२॥ श्रुत्यर्थमार्गानवबोधहेतोर्मोहांधकारे पततां चिराय । संचारहेतोर्विविधक्रियायै *Mantrárthadípam* कृतवान्कृती यः ॥१३॥ नानाव्यवस्थाश्रमवंतमंतर्विद्वद्विचारोच्चलदुत्तरंगं । yah *Kálatattvárnavam* uttaritum *Rámaprakásam* nibabandha *setum* ॥14॥ यस्य च कविद्वयकृतमेतच्छ्लोकद्वयं ।

1. Aham *Hariharah* siddher avilambasarasvatih ।[2]
 Sákshách *Chhatávadhánas* tvam avatírná Sarasvatí
2. Purnrúpádharaní[3] sákshád avatírná Sarasvatí । [॥15॥
 Jitah[4] *Satávadháno* 'to Vishnunápi na jishnuná
Kim cha । [॥16॥
 Adhíyánam uddisya chádhyápako yam
 Bhavánandasiddhántavágísa úche ।
 'Ayam ko 'pi devo 'navadyátividyá-
 chamatkáradharám apárám bibharti' ॥17॥[5]

तस्मादहं समुत्पन्नो महापुरुषतः पुमान् । धार्मिकनिधितः सूर्याक्किरणैककणो यथा ॥१८॥ विचार्य तारकं चक्रे पिता मे करुणापरः । मन्नाम *Rámadevetí* कृतवान्नामकर्मणि ॥१९॥ नाम्नैव संबोध्य जनः कथायां यदेवमाकारयिता[6] तदाशीः । ततोऽग्रजो मामतिवत्सलत्वाच्चिरंचिरंजीवतया जुहाव ॥२०॥ सोऽहं पुरः समधिगत्य पितुः प्रसादं त्वथैकतां गतवतः शिवराजधान्यां । यत्नादधीतमनधीतमथापि शास्त्रमध्यापयामि निभृतं निपुणं विचार्य[7] ॥२१॥ *Nyáyádisástreshu* mayá kritá ye *kávyeshu* ye vá ruchiraprabandháh । bhavanti vidyásu cha yásu yásu ye बुधास्तत्परितोषकास्ते ॥२२॥ संप्रत्यसौ सर्वमहीश्वराणामपंडितानामपि सन्मतीनां । विलासहेतोरथ पंडितानां विरच्यते कोऽपि मया प्रबंधः ॥२३॥ पुनः पुनः पंडितमंडलीं तां याचे यथा भूरपि मंडितेयं । मात्सर्यमुत्सृज्य कृतिं ममैतां सर्वे भवंतोऽपि विलोकयंतु ॥२४॥ जाने कदाचिदपि नैव शिवस्वरूपाज्ज्ञातात्परं परमदैवतमन्यदत्र । तस्मादिमां कृतिमिहास्य तरंगिणीत्वे धाद्याय तच्चरणयोः परिकल्पयामि ॥२५॥ एतां मदीयामवगाह्य सम्यक्तरंगिणीं शुद्धधियो मनुष्याः । विद्यार्णवालोडनमंतरेण भवंतु *Shatsástramata*-pravínáh ॥26॥ द्वैताद्वैतमतादिनिर्णयविधिप्रोद्बुद्धबुद्धिः श्रुतो भट्टाचार्यशतावधान इति यो गौडोद्भवोऽभूत्कविः । विद्वन्मोदतरंगिणी ननु चिरंजीवेन तज्जन्मना शास्त्रे या रचितोचितः प्रथमकस्तस्यास्तरंगो गतः ॥२७॥

इति महामहोपाध्यायश्रीचिरंजीवभट्टाचार्यकृतविद्वन्मोदतरंगिण्यां प्रथमस्तरंगः ॥१॥

Argumentum libri, systematum philosophicorum et religiosorum expositionem popularem, hic illic salibus aspersam, continentis, *Fr. Windishmann* in libro Munchener Gelehrte Anzeigen 1844 XVIII. p. 581 sqq breviter et dilucide enarravit. Partem libri, tar. II. III. VIII. Kali-Krishna Bahadur anno 1832 et 1834, sententiis et distichis nonnullis praetermissis, edidit et Anglice se vertisse professus est. De codice Berolinensi cf. Weber Catal. p. 158.

Tar. I. fol 6^b; II. fol. 20^b; III. fol. 30^b; IV. fol 47^b, V. fol 61^b; VI. fol 72^b; VII. fol 97^b; VIII. fol 125^b.

Codex post annum 1810 satis accurate exaratus est (Mill 41.)

---

[1] Kásínátho *'shtamo 'smát* Cod Berol

[2] °sarasvatí MS.

[3] Sic MSS

[4] भातः MS

[5] Bhujangaprayata

[6] यदेतमाका° MSS

[7] 'Equidem quum praesentem patris favorem mihi conciliaverim, qui Váránasiae cum numine conjunctus est, diligenter doctrinas, quas (ab eo) edoctus sum, aliasve quas non edoctus sum, trado, rebus obscuris cum sollertia perpensis' Metri ratione respecta, equidem verba त्वथैकतां गतवतः शिवराजधान्यां de 'Rághavendra in urbe Benares mortuo' intellexerim, *Windishmann* vero Sivarájadhányám vocabulum in alteram distichi partem tractum ad *Rámadevam* Benaris magisterium exercentem retulit

N JURISPRUDENTIA (DHARMA)

I. DHARMASASTRA

630.

Lit Devan Charta Ind Foll 47 Long 11½ Lat 6 Linn 10, 11

Dharmasastram, legum codex, vulgo *Yajnavalkyae* tributus, antiquitate Manavadharmaṣastrae proximus Caput primum de moribus et cerimoniis (achara), secundum de jure civili (vyavahara) tertium de piamentis (prayaschitta) agit

Codex noster cum Chambersiano 346 nunc Berolini adservato tantopere consentit, ut ex eodem fonte utrumque derivatum esse facile appareat Cujus rei probandae causa varias lectiones distichorum primi libri 1–150 cum Stenzleri textu collatorum excerpsi

5 प्रवर्तका 10 निषेकाद्या॰ 18 चतर्नोनु 23 पूर्वका 24 न प्राश्य 29 भैक्ष्य 31 उपोशान 32 चाद्यात् 37 षाड शाद्दशा 47 चधीयीत 56 नैतमम 59ᵃ यद्रस्यच्चृत्विजे 59ᵇ उत्तरजश्च 62 येतने 66 दद्यो Ibid दूषयस्ता 71 गर्भरीश्च 79 चतस्त्रस्तु 82 भूपयच्चादने 85ᵃ पुत्राश्च 85ᵇ स्वातन्त्र्य न 87 इह 88 विनेतरा 89 वृतवर्ती 97 पचमे सप्तमेऽपि वा 98 प्रकुर्वीत Ibid पूर्विका Post distichon 89 haec sequuntur

> कटकिश्चीरपृथोत्य द्वादशाङ्गुलिसम्मित ।
> कनिष्ठकाग्रवत्स्थूल यथार्थकृतकूर्चिक ।
> स्नाधायनमुहिष्ट सिद्धोनैसर्गिका तथा ।

99 उपगच्छेत् 101 उष्मास्मिका 106 उपोशान 108 सत्कृत्य भिक्षा दातव्या भिक्षवे 109 प्रतिक्रियान्यामन 113 नातितृषाऽप 115 चौराय 119 कुसीदकृषि 124 स हि साम 125 पशु 132 पार्श्वपी 136 पर्वे Ibid सर्वमव 137 निःक्षिपेत् 143 यथाक्षर हि post यहि॰ 144 तथा pro मृते 146 च pro वा 147 कृतान्तरे 148 श्मशाने

Distichorum omnium numerus in hoc codice 1058 In fine haec adduntur, emendatis emendandis a me exscripta

> विप्रैरेतद्दिजोत्तम धार्यं धारमनेयकै॰ ।
> इच्छद्भिर्विमलतुलमिह लोके परत्र च ॥५०॥
> यद्यार्थ मया देवाग्निस्याद्दि मनातनात् ।
> तद॰ सर्वमिद॰ प्राप्तं श्रुतिस्मृत्यभिमन्त्रित ॥५१॥
> निःश्चेयसकर नृणां शास्त्र देवाभिपूजितं ।
> ज्ञात्वा ये च प्रपश्यन्ति ते नेहायान्ति वै पुनः ॥५२॥
> निर्मित याज्ञवल्केनेयामृषीमर्वानुपस्थितान् ।
> गार्गी येनाहतामम्मै नमोऽस्तु प्रमरातये ॥५३॥
> अध्यापयितु सहित शास्त्र बुद्धिविवर्धन ।
> अतुल सुदृसि हेतद्याज्ञवल्क्येन भाषित ॥५४॥[1]
> सर्वपापहर पुण्य सुप्रसन्न समञ्जस ।
> श्लोकानामपि विज्ञेय सहस्र च शताधिक ॥५५॥ etc
> प्रकाशिता येन यजूमि लोके भृगो मकाशात्तपम॰ प्रभावात् ।
> त याज्ञवल्क्य ककुद मुनीना नमस्करोम्यार्तिहर मुनीन्द्र ॥

Editio praestantissima cum versione accurata Germanica a *Stenzler* anno 1849 Berolini edita est Quam versionem Roer et Montriou in libro 'Hindu law and judicature from the Dharma sastra of Yajnavalkya. Calcutta 1859 8°' Anglice reddiderunt

Codex hoc seculo ineunte exaratus est. (MILL 55)

631.

Foll 217ᵇ Hoc folium, quod literatura Bengalica hoc seculo ineunte exaratum est laeva numero ९८, dextra ९८ signatum, *Mitaksharae*, a *Vijnanesvara* scriptae, fragmentum continet, quo Yajnavalkyae distichon 2, 127 explicatur (WILSON 163ᵈ)

632

Lit Devan Charta Ind Foll 354 Long 13½ Lat 5 Linn 9

Continetur hoc codice commentarius ad secundum *Mitaksharae*, a Vijnanesvara compositae, caput, quo jus forense tractatur Qui commentarius subscriptione a *Lakshmidevi* compositus esse dicitur In folio 1ᵃ vero titulus *Mitaksharatika Balambhatti* inscriptus est Incipit पूर्वस्मिन् दुष्टदस्य शिष्टरक्षणस्य विधानान्स्ययथाक्रिकाव्या पालनाधिकारिणाहरहर्व्यवहारदर्शन कर्तव्यमित्युक्त तस्य व्यवहारस्य स्वरूपप्रकारेतिकर्तव्यताकाधायामयमध्याय इत्याहाभिषेकादीति

In fine haec leguntur इति श्रीमन्मिताक्षराव्याख्याने महामहोपाध्यायपायगुण्डेश्रीवैद्यनाथात्मजबालम्भट्टापरनाम्न्या लक्ष्मीदेवीविरचिते लक्ष्म्याख्ये व्यवहारप्रकरण सपूर्ण ॥ Quae verba quamvis corrupta, opus post medium seculum duodevicesimum compositum esse probant

Codex hoc seculo ineunte exaratus est (WILSON 160)

633.

Lit Bengal Charta Ind Foll 155 Long 16 Lat 3½ Linn 6

Continetur hoc codice *Subodhini*, commentarius brevis ad Vijnaneṣvarae Mitáksharam a *Viṣveṣara* (bhatta

[1] i e 'Hic legum codex praestantissimus an... incrementum ut doceretur inserviret a Yajnavalkya metrice in compendium redactus est'

Viṣvesvara) Peṭṭibhaṭṭae et Ambikae filio, e Kauṣika gente oriundo, compositus (A) Incipit

नम॰ सकलकल्याणभाजनाय पिनाकिने ।
नमो लक्ष्मीनिवासाय देवतायै गिरा नम॰ ॥१॥
पेट्टिभट्टात्मज॰ श्रीमान भट्टविश्वेश्वरः सुधी॰ ।
व्याख्या मिताक्षराख्याया कुरुतेऽस्य सुबोधिनीं ॥२॥
मतिपथा शास्त्रे प्रकृतिरमणीया, व्यवहृति॰
परा, शील श्लाघ्य, जगति भुजवस्ते कतिपये ।
चिर चित्ते तेषा मुकुरतलभूते स्थितिमिया-
दिय *Vyasáranyapravaramuniṣishyasa* भणिति॰ ॥३॥

पूर्वाध्यायान्ते राजधर्मकथनप्रस्तावेन दुष्टेषु दण्डविधानाच्छिष्टेषु परिपालनविधानादन्वयव्यतिरेकाभ्या प्रजापालनाधिकारिणाऽहरहर्दर्शनं कर्तव्यमित्युक्त । तस्य व्यवहारस्य स्वरूपेतिकर्तव्यताकाङ्क्षायामुत्तराध्याय आरभ्यते । अभिषेकादिगुणयुक्तस्येति ।

1 Vyavaharamatrika fol 8^b, 2 asadharanamatṛika fol 31^b, 3 rinadanaprakaranam et 4 nikshepaprakaranam fol 48^b, 5 sakshiprakaranam fol 56^a, 6 lekhya prakaraṇam fol 57^a, 7 divyaprakaranam fol 60^b, 8 rikthavibhagaprakaranam fol 113^a, 9 simavivadaprakaranam fol 116^b, 10 svamipalavivadaprakaranam fol 113^b, 11 asvamikavikrayaprakaranam fol 119^b, 12 dattapradanikam fol 121^a, 13 kritánusayaprakaranam fol $1?1^b$, 14 abhyupetyasusrusha fol 123^a, 15 samvidvyatikramaprakaraṇam fol 123^b 16 vetanadanaprakaraṇam fol 125^a, 17 dyutasamahvayaprakaranam fol $1?5^b$, 18 vakparushyam fol 130^a, 19 dandaparushyaprakaranam fol 134^a, 20 sahasaprakaranam fol 134^b 21^a *nejakadinam dandavidhanam nama prasangikaprakaranam* fol 136^a, 21^b vikriyasampradanam fol 138^b, 22 sambhuyasamutthanam fol 142^b, 23 steyaprakaraṇam fol 146^b, 24 strisamgrahaprakaranam fol 152^a, 25 prakirnakam fol 154^b

In fine disticha duo leguntur, quorum primum, collato codice B emendatum, exscripsi

माता पुण्यचरित्रकीर्तिविभवा (°विमला B) यस्याम्बिका नामत॰,
शाकल्यापरमूर्तिरार्यचरित॰ श्रीपेट्टिभट्ट॰ पिता ।
सोऽय कौशिकवंशभूषणमणि॰ श्रीभट्टविश्वेश्वरो
विज्ञानेश्वरसूक्तिभावविवृतौ दध्यच्चिर वर्धत ॥१॥[1]

Codex post annum 1810 satis accurate exaratus est (Wilson 32)

634

Foll 167–217 Lit Bengal Linn 13–17 *Subodhinis* fragmentum, quo Mahesvarae commentarius inde ab initio usque ad finem capitis rem hereditariam tractantis continetur (B)

[1] °सूक्तिमातविवृतौदीक्षचिर B

Haec voluminis pars post annum 1805 exarata est (Wilson 163^c)

635

Foll 218–251 Mitaksharayah *Siddhantasangrahas*, placitorum, quae Mitakshara libro continentur, compendium, a *Radhamohanasarman* factum Incipit

नत्वा कृष्णपदद्वन्द्व राधामोहनशर्म्मणा ।
मिताक्षरया सिद्धान्तसग्रहोऽय विलिख्यते ।

सर्वत्र सक्षेपे कार्य्यकारित्वाभावादष्टादशविवादपदसिद्धान्तसग्रहेऽस्य यत्न॰ । यद्यप्यष्टादशविवादपदाना परस्परकार्य्यकारणभावाभावान्नानवेयपाठक्रमो ग्रन्थकृद्भिर्ने लिखितन्तथापि प्रसिद्धत्वात्तत्क्रम एवात्र लिख्यते मतन्तु योगीश्वरस्यैव ।

Auctor, quae Vijnanesvara de octodecim actionum civilium generibus protulit, in compendium redegit et perraro annotationibus illustravit ordinem vero eum secutus est qui Manavadharmae libris VIII et IX (cf VIII 4–7) observatus est et quem ipse vulgo retineri (*prasiddhatvat*) declarat

Haec voluminis pars hoc seculo ineunte exarata est (Wilson 163^e)

636, 637

Volumina duo Lit Devan Charta Ind Vol I Foll 1–274 Long 11 Lat 5 Linn 9 Foll 275–332 Long $11\frac{1}{2}$ Lat 5 Linn 14 Vol II Long $11\frac{1}{6}$ Lat 5 Linn 10

Paraṣarasmritivyakhya Madhaviya, legum codicis Parasarae tributi explicatio, a *Madhava* compositi (A) quo opere auctor se Parasarasanhitam interpretatum esse profitetur, re vera textu illo exili usus est, quo suam morum, legum, philosophiae theologiae doctrinam e variis fontibus petitam, exponeret et in conspectu collocaret Quare, quae ex libris antiquioribus afferuntur nonnunquam satis utilia sunt, sed in explicandis Parasarae verbis a re et veritate longius discessit, quam Vijnanesvara in Yajnavalkyae commentario

Vol I foll 332 Adhyaya I–III Prooemii partem majorem qua inprimis Parasarasmriti s auctoritas arguitur, collatis codicibus B et E I H 402 [2] paulum emendatam subjeci

वागीशाद्या सुमनस सर्वार्थानामुपक्रमे ।
य नत्वा कृतकृत्या स्युस्त नमामि गजानन ॥१॥
सोऽह प्राप्य विवेकतीर्थपदवीमाम्नायतीर्थ पर
मज्जन्सज्जनतीर्थसङ्गनिपुण॰ सद्वृत्ततीर्थ श्रयन् ।
लब्धामाकलय प्रभावलहरीं *sri Bháratitírthato*
Vidyatirtham उपाश्रयन्हृदि भजे श्रीकण्ठमव्याहत ॥२॥

[2] Hoc apographon e codice anno 1597 exarato transscriptum est

सत्यैकव्रतपालको द्विगुणधीरप्यर्थी चतुर्वेदिता
पंचस्कंधकृती षडन्वयदृढः सप्तांगसर्वंसहः।
अष्टव्यक्तिकलाधरो नवनिधिः पुष्यद्दशप्रत्ययः
स्मार्तोच्छ्रायधुरंधरो विजयते *śrí-Bukkanah* क्ष्मापतिः ॥३॥
इंद्रस्यांगिरसो, नलस्य सुमतिः, शैब्यस्य मेधातिथि-
र्धौम्यो धर्मसुतस्य, वैन्यनृपतेः स्वौजा, निमेर्गौतमिः।
प्रत्यग्दृष्टिररुंधतीसहचरो रामस्य पुण्यात्मनो
यद्वत्तस्य विभोरभूत्कुलगुरुर्मंत्री तथा *Mádhavah* ॥४॥
प्रज्ञामूलमहाविवेकसलिलैः सिक्ताबलोपघ्निका[1]
मंत्रैः पल्लविता विशालविटपा संध्यादिभिः षड्गुणैः।
शक्त्या कोरकिता यशःसुरभिता सिद्ध्या समुद्यत्फला
संप्राप्ता भुवि भाति नीतिलतिका, सर्वोत्तरं माधवं ॥५॥
Srímatí janani yasya, sukírtir *Máyanah* pitá ।
Sáyano Bhoganáthas cha manobuddhí sahodarau ॥6॥
Yasya *Baudháyanam* sútram, sákhá yasya cha yájushí ।
Bháradvájam kulam yasya, sarvajnah sa hi Madhavah ॥7॥
स माधवः सकलपुराणसंहिताप्रवर्तक. स्मृतिसुषमापराशरः।[2]
परावरस्मृतजगदीहिताप्तये पराशरस्मृतिविवृतौ प्रवर्तते ॥८॥
पराशरस्मृतिः पूर्वैर्न व्याख्याता निबंधृभिः।
मयातो माधवार्येण तद्व्याख्यायां प्रयत्यते ॥९॥

ननु "नेयं स्मृतिर्व्याख्यानमर्हति तत्प्रामाण्यस्य दुर्निरूपत्वात्। यत्तु वेदप्रामाण्यकारणं जैमिनिना सूत्रितं तत्प्रमाणं बादरायणस्यानपेक्षत्वादिति, न तत् *paurusheyeshu* मूलप्रमाणसापेक्षेषु ग्रंथेषु योजयितुं शक्यते। तर्ह्यस्तु मूलप्रमाणमुपजीव्य प्रामाण्यं। तन्न, मूलस्य दुर्भणत्वात्।[3] न तावत्प्रत्यक्षं मूलं, धर्मस्यातींद्रियत्वात्। नाप्यनुमानं, तस्य प्रत्यक्षसापेक्षत्वात्।[4] नापि पुरुषांतरवाक्यं। विप्रलंभकस्य पुंसो यथादृष्टार्थवादित्वाभावात्, अविप्रलंभकस्यापि संशयविपर्ययसंभवात्। नापि चोदना, तस्या अनुपलंभः। नो खलु स्मर्यमाणानां शौचाद्याचाराणां मूलभूतां कांचिच्चोदनां प्रत्यक्षत उपालभामहे। nápy *anumátum* sakyate, Sakyádipranítachaityavandanádishv atiprasangát Athochyeta[5]: 'Manvádismritínám Sákyádismritínám chásti mahad vaishamyam, pratyakshavedenaiva sákshán *Manvádi*prámányángikárat. *Yad vai kimcha* Manur avadat, tad bheshajam iti hy ámnáyate. Na tv evam *Śákyádi*smrityanugráhakam kimchid vaidikam vacho 'sti. Ato noktátiprasanga' iti *Tan na. Yad vai kimchety* asyárthavádatvena svárthe tátparyábhávát मानवी ऋचौ धाय्ये कुर्यादिति विधाय तद्विधिस्तावकत्वेन यद्वैकिंचेत्यादेः पठितत्वात्। तस्य च विधेरयमर्थः। इष्टिविकृतिरूपे सोमारौद्रे चरावतिदेशतः प्राप्तासु सामिधेनीषु मध्ये प्रक्षेप्तव्यौ धाय्यासंज्ञकौ द्वौ मंत्रौ, तौ मानवौ कर्तव्याविति। तत्र मानवत्वमुक्तेनार्थवादेन[6] प्रशस्यते। अतो न स्मृतिप्रामाण्यं वेदेनोक्तमिति शाक्यादिस्मृतिवदप्रमाणभूता एव मन्वादिस्मृतयः। तथा चोक्तं।

प्रायेणानृतवादित्वात्पुंसां भ्रांत्यादिसंभवात्।
चोदनानुपलंभेश्च श्रद्धामात्रप्रमाणतेति ॥

अस्तु वा कथंचिन्मनुस्मृतेः प्रामाण्यं तथापि प्रकृतायाः पराशरस्मृतेः किमायातं।[7] न हि मनोरिव पराशरस्य महिमानं क्वचिद्वेदः प्रख्यापयति। तस्मात्तदीयस्मृतेर्दुर्निरूपं प्रामाण्यं"।

अत्रोच्यते। *Prámányasya svatastvád, aprámánye káranábhávách cha smritayah pramánam.* यत्त्वप्रामाण्यसाधकमनृतवादित्वादिहेतुत्रयमुपन्यस्तं तदसिद्धं। आजन्मसिद्धेषु मनुपराशरादिष्वनृतवदनभ्रांत्योरत्यंतानाशंकितत्वेन हेतोः स्वरूपासिद्धेः। न चाजन्मसिद्धौ विवदितव्यं, पराशरादिसद्भावबोधिनामेव मंत्रार्थवादेतिहासपुराणानां तदीयसिद्धिबोधकत्वात्। मंत्राद्यप्रमाणे[8] च पराशराद्यसद्भावेऽनाश्रया सिद्धिः केन वार्येत। मानांतराविरुद्धानामननुवादिनां मंत्रादीनां स्वार्थप्रामाण्यमुत्तरमीमांसायां देवताधिकरणे व्यवस्थापितं। अर्थवादाधिकरणे तु स्वार्थप्रामाण्यनिराकरणं विरुद्धानुवादयोः सावकाशं। अतो यद्वैकिंचेत्यर्थवादस्य विधिस्तावकस्य स्वार्थेऽपि तात्पर्यमस्तीति न शाक्यादिप्रतिवंदी युक्ता। तदेवाभिप्रेत्य *Chaturvimśatimate* शाक्यादिवाक्यानामनादरणीयत्वमुक्तं।

अर्हच्चार्वाकवाक्यानि बौद्धादिपठितानि तु।
विप्रलंभकवाक्यानि तानि सर्वाणि वर्जयेदिति ॥

न च पराशरमहिम्नोऽश्रौतत्वं। स होवाच Vyásah *Páráśarya* इति श्रुतौ पराशरपुत्रत्वमुपजीव्य व्यासस्य स्तुतत्वात्। यदा सर्वसंप्रतिपन्नमहिम्नो वेदव्यासस्यापि स्तुतये पराशरपुत्रत्वमुपजीव्यते, तदा किमु वक्तव्यमचिंत्यमहिमा पराशर इति। किंच वाजसनेयिशाखायां वंशब्राह्मणे वेदसंप्रदायप्रवर्तकगुरुशिष्यपरंपरायां पराशरस्य पुत्रपुत्रौ श्रूयेते। घृतकौशिकाद्घृतकौशिकः पाराशर्यायणात्पाराशर्यायणः पाराशर्यात्पाराशर्यो जातूकर्ण्यात् (शत° ब्रा° १४ ५ ५ २१.) इत्यादि। तस्मात्पराशरोऽपि मनुसमान एव। एष एव न्यायो वसिष्ठात्रियाज्ञवल्क्यादिषु योजनीयः। तत्तद्विषयश्रुतीनामुपलंभात। ऋषयो वा इंद्रं प्रत्यक्षं नापश्यन् तं वसिष्ठः प्रत्यक्षमपश्यत्। अत्रिरदाद्दौर्वाय[9] प्रजां पुत्रकामाय। अथ याज्ञवल्क्यस्य द्वे भार्ये बभूवतुरित्याद्याः श्रुतयः। न चैवं सति

[1] सिक्तापलो° A सिक्तावलो° B C
[2] स्मृतिसुखमा° A
[3] यद्यस्तु मूलप्रमाणमुपजीव्य प्रामाण्यं तत्तन्मूलस्य दुर्भणत्वात्। A
[4] तस्य प्रत्यक्षमूलत्वात् A
[5] 'Quodsi dicatur'
[6] मानववचनमु° B C
[7] किमायातं B C
[8] मंत्राद्यप्रामाण्ये च B C सद्भावेनाश्रया MSS Totum locum *Muller*, Ancient Sanscrit Literature, p 90 ita vertit 'Nay, even if we had not the testimony of the Mantras, how could the perfection of Parasara and others be denied, which is involved in their very existence? A difference of opinion is quite impossible' Locus mihi quidem sic videtur reddendus esse 'Quodsi Parasaram aliosque re vera exstitisse, Mantrae ceterique libri sacri auctoritate sua comprobent, quis est, qui eorum virorum perfectionem aliunde non pendentem negare possit?'
[9] अत्रिरदर्शदौर्वाय A pr m C अत्रिपदर्शदौर्वाम A s m अत्रिरदर्शदौर्वाय B

मन्वादिस्मृतौ कुतोऽनादर इति शंकनीयं, मन्वादिस्मृतेर्मेधातिथ्यादिभिर्व्याख्यातत्वात्।[1] या च मूलभूतचोदनानुपलब्धिरुपन्यस्ता सापि सिद्धा। 'पंच वा एते महायज्ञाः संतति प्रतायंते, संतति संतिष्ठंते। देवयज्ञः पितृयज्ञो भूतयज्ञो मनुष्ययज्ञो ब्रह्मयज्ञ' इत्यादीनां स्मार्तधर्ममूलभूतचोदनानामुपलंभात्। संतति संततं नित्यमित्यर्थः। यत्रापि शौचादौ नोपलभ्यते तत्रापि सा संभाव्यते। तथा चोक्तं भट्टाचार्यैः।

वैदिकैः स्मर्यमाणत्वात्तत्परिग्रहदार्ढ्यतः।
संभाव्य वेदमूलत्वात्स्मृतीनां मानतोचिता॥ इति।

मनुनाप्येतदेवाक्तं।

श्रुतिं पश्यंति मुनयः स्मरंति च तथा स्मृतिं।
तस्मात्प्रमाणमुभयं प्रमाणैः प्रमितं भुवि॥
योऽवमन्येत ते तूभे हेतुशास्त्राश्रयान्नरः।
स साधुभिर्बहिष्कार्यो नास्तिको वेदनिंदकः॥[2] इति।

आनुशासनिकेऽपि।

धर्मं जिज्ञासमानानां प्रमाणं परमं श्रुतिः।
द्वितीयं धर्मशास्त्रं तु तृतीयं लोकसंग्रहः॥ इति।

तस्माद्व्याख्यातुं योग्या पराशरस्मृतिरिति सिद्धं।

पराशरस्मृतावस्यां ग्रंथक्रमो विविच्यते।
द्वे कांडे द्वादशाध्यायाः श्लोका अष्टोनषट्शतं॥
साचारस्याग्रिमः[3] कांडः प्रायश्चित्तस्य चांतिमः।
इष्टप्राप्तिरनिष्टस्य निवृत्तिश्चानयोः क्रमात्॥
एते सर्वे पुण्यश्लोका भवंतीति श्रुतिर्जगौ।
विहितादाश्रमाचारादिष्टाप्तिः पारलौकिकी॥
प्रसक्तो नरकोऽनिष्टो निषिद्धाचरणेन यः।
तन्निवृत्तिः स्फुटा शास्त्रे प्रायश्चित्ताभिधायिनी॥
परलोकप्रधानस्य धर्मस्यैषा द्वयी गतिः।
प्रायश्चित्तं तथाचारः श्रौतधर्मे तथेक्षणात्॥
श्रौतो धर्मोऽग्निहोत्रादिराचारस्तदनुष्ठितिः।
अयथाविध्यनुष्ठाने प्रायश्चित्तं श्रुतौ श्रुतं॥
कल्पसूत्रकृतः श्रौते प्रायश्चित्तमनुष्ठितिं।
अमूत्रयन्नुभे एव, व्यवहारं तु नाब्रुवन्॥
तद्वदेवायमाचार्यः परलोकप्रधानकं।
स्मार्तधर्मं विवक्षुः सन्कांडद्वयमवोचत॥
ननु चोदनयागम्ये व्यवहारेऽपि धर्मता।
अस्तीति चेदस्तु, मा तु लोके[4]ऽसिन्नुपयुज्यते॥

कारीर्यादिश्रौतधर्मो दृष्टैकफलको यथा।
लाभपूजाख्यातिमात्रफला व्यवहृतिस्तथा॥
जेतुर्लाभादिकं तद्वत्पराजेतुश्च दंडनं।
तावेव स्वर्गनरकौ विहितप्रतिषिद्धजौ॥
ननु राज्ञश्च सभ्यानां साक्षिणां चान्यथाकृतौ।
प्रत्यवायाद्व्यवहृतिः परलोकप्रयोजना॥
अदंड्यान्दंडयन्राजा दंड्यांश्चैवाप्यदंडयन्।
अयशो महदाप्नोति नरकं चापि गच्छति॥ Manu 8, 128.
सभा वा न प्रवेष्टव्या वक्तव्यं वा समंजसं।
अब्रुवन्विब्रुवन्वापि नरो भवति किल्बिषी॥ Ibid. 13.
साक्ष्येऽनृतं वदन्पाशैर्बध्यते वारुणैर्नरः।
विवशः शतमा जातीस्तस्मात्साक्षी वदेदृतं॥ Ibid. 82.
राजादेः प्रत्यवायोऽस्तु व्यवहारे किमागतं।
व्यवहारो न राजादेरर्थिप्रत्यर्थिनोस्तु सः॥
अर्थिप्रत्यर्थिनोरत्र प्रत्यवायो न हि स्मृतः।
पराजयनिमित्तेन प्रायश्चित्तं च न स्मृतं॥
ऋणाद्यैर्नरकोक्तिर्या साप्याचारनिबंधना।
अस्तु वा नरकः शास्त्रविरुद्धव्यवहारिणः।
परलोकप्रधानत्वमेवास्माभिर्निवार्यते॥
एतल्लोकप्रधानो यः परलोकोपसर्जनः।
स धर्मो व्यवहारः स्यादाचारस्तु विपर्यये॥
प्राधान्ये 'py asya लोकस्य स्यादेयाम्नायमूलता।
गांधर्वाद्युपवेदेषु तादृशेषु तदीक्षणात्॥
जग्राह पाठ्यमृग्वेदात्सामभ्यो गीतमेव च।[5]
यजुर्वेदादभिनयान्रसानाथर्वणादपि॥
किं बहूक्त्यायमाचार्यः परलोकैकदृष्टिमान्।
व्यवहारं तु नावोचत्किंतु सूचितवानमुं॥
राजधर्मप्रसंगेन 'क्षितिं धर्मेण पालयन्।
इति ब्रुवन्राजदृश्यं व्यवहारममूचयत्॥
साक्ष्यादिदृष्टादिहेतुत्वादाचारः पूर्वमीर्यते।
आचारस्यान्यथात्वे तु प्रायश्चित्तगवेषणं॥
द्वावाचारे तयोऽध्यायाः प्रायश्चित्ते नवेरिताः।
अवतारश्चतुर्वर्णधर्मौ[6] साधारणेतरौ॥
शिष्टाचाराह्निके तत्र धर्मौ साधारणौ मतौ।
षट्कर्मक्षितिरक्षाद्या वर्णाः साधारणाः स्मृताः॥
आचारे प्रथमाध्याये त एतेऽर्थाः प्रकीर्तिताः।
कृष्यादिजीवनोपायो द्वितीयेऽध्याय ईरितः॥
चातुराश्रमधर्माश्च सूचिता आश्रमोक्तितः।
उक्तौ तृतीय आशौचविस्तारश्चाद्धसंग्रहौ॥

---

[1] *Muller* I 1 p 92 'Therefore one must not think of attacking the Smritis of Manu and others by any means' Locum *nostrum* sic vertendum esse apparet 'Quae quum ita sint, legum codices, a Manu aliisque compositi, ne (a me) spreti videantur, verendum non est, quum ii *Medhâtithim* aliosque commentatores invenerint (in Parâsara vero explicando hucusque nemo incubuerit)'

[2] Manu II, 11 Prius distichon in editionibus nostris exstare non videtur

[3] आचारस्यादिमः B C.   [4] अस्तीति चेदनुशतुलोके B C

[5] जग्राह पाठ्यमृग्वेदात् सामभ्यो गीतिमेव च A B. जग्राह पाठ्यमृग्वेदात् सामभ्यो गितिमेव च C Cf supra 200*. 13 ubi nunc चाभिनयं गीतं legendum esse video

[6] आचारश्चतुर्वर्ण° B C.

शब्दायतनगा धर्मा मोक्ता आचारकाण्डगा ।
तुर्ये प्रकीर्णपापस्य प्रायश्चित्तं प्रपंचितं ॥
प्रसंगात्पुत्रभेदादि प्रोक्तं च परिवेदनं ।
प्रकीर्णशेषं संस्कारं आहिताग्नेश्च पंचमे ॥
गलावहे च संकीर्णकरणे चोपपातके ।
प्रायश्चित्तं षष्ठे उक्तं शुद्धिश्चापि द्रव्येऽपि च ॥
सर्वाशिद्रव्यशुद्धिः सप्तमाध्याय ईरिता ।
प्रायश्चित्तं गोवधस्य सामान्येनाष्टमे स्मृतं ॥
रोधनादि विशेषेण नवमे तदुदीरितं ।
अगम्यागमने प्रायश्चित्तं दशमे ईरितं ॥
अभोज्यभोजनादौ तदेकादशे उदीरितं ।
द्वादशे परिशेषं स्यात्काण्डयोरुभयोरपि ॥
अस्यामेषामनुक्तानामुपलक्षणमीक्ष्यतां ।[1]
अनुपातकयुक्तेषु प्रायश्चित्तं क्वचित्क्वचित् ॥
नोक्तं तथा रहस्यं च प्रायश्चित्तं न वर्णितं ।
सौम्यपर्णादिकृच्छ्राणि नोदितान्यत्र कानिचित् ॥
नोक्तः कर्मविपाकश्च तत्सर्वमुपलक्षितं ।
इत्थं नवभिरध्यायैः प्रायश्चित्तं प्रपंचितं ॥
कलिं प्रति प्रवृत्तत्वात्प्रायश्चित्तप्रपंचनं ।
कलौ हि पापबाहुल्यं दृश्यते स्मर्यतेऽपि च ॥
नराः प्रायोऽल्पसामर्थ्यास्तेषामनुजिघृक्षया ।
सप्रकोचयदाचारं प्रायश्चित्तव्रतानि च ॥
तेषां निंदा न कर्तव्या युगरूपा हि ते द्विजाः ।
इत्युक्तमादावेते च प्रायुक्तेषा[2] कृपालुता ॥
वेदैकदेशाध्ययनं कृष्या विप्रादिजीवनं ।
इत्यादिवचसाचारसंकोचो भासते स्फुटं ॥
प्रायश्चित्तं गोवधे स्यादुभयोः सेतुदर्शनं ।
इति मुख्यमतत्वोक्तः संकोचोऽत्रापि गम्यते ॥ κ τ λ

Vol I fol 48[b] *Ácharakande prathame'dhyaya acharavatarah samaptah*

Ad Parasarae distichon व्यासवाक्यावसाने तु मुनिमुख्यः पराशरः । धर्मस्य निर्णयं प्राह सूक्ष्मं स्थूलं च विस्तरात् ॥ quaestionis criticae nodus parum feliciter solvitur ननु कस्यायं श्लोकः । न तावद्व्यासस्य । प्रश्नरूपस्याभावात् । नापि पराशरस्य । उत्तररूपत्वाभावात् । न त्वस्मदिदमुच्यते । नाद्यश्लोकेऽपि समानमिदं नाचोद्य ।[3] एवं तदौदृशेषु सत्यपि परिहारोऽन्वेष्यः ॥ उच्यते । पराशर एव भाविशिष्यबुद्धिसमाधानाय स्वकीयवृत्तान्तादिज्ञापकार्थमीदृशाञ्छ्लोकानिमान् इति द्रष्टव्यं । भारतादौ व्यासवृत्तान्तश्लोकानां व्यासेनैव निर्मितत्वे सर्वसंप्रतिपत्तेः ॥

Fol. 34[b] De legum conditoribus तत्र पैठीनसिः । teshám *Manu-Angiro-Vyasa Gautama Atry-Usano-Yamah i Vasishtha Daksha Samvarta Satatapa Parasarah i Vishnv-Ápastamba-Háritah, Sankhah, Katyáyano, Bhriguh i Pracheta, Nárado, Yogí* (i e Yájnavalkya), *Bodháyana-Pitámahau* ii *Sumantuh, Kasyapo, Babhruh, Paithíno, Vyása* eva cha i *Satyavrato, Bharadvájo, Gargyah Karshnajinis* tathá ii *Jabálir, Jamadagnis* cha, *Laugákshir, Brahmasambhava* i iti dharmapranetarah shatrimsad rishayas tathá ii

Nanu kim iyam *parisankhya?* i naivam i tatha sati *Vatsa-Marichi-Devala-Paraskara-Pulastya-Pulaha Kratu Rishyasringa Sankhalikhita Chágaleyá Átreyádínám* dharmasástrapranetritvam na syat i Asvamedhike parvany api tattanmuniproktadharmánukramanad dharmasastrakartáro 'vagamyante i *sruta me mánava* dharma ity upakramya evam pathyate i

श्रौता माहेश्वराश्चैव नंदिधर्माश्च पावनाः ।
ब्रह्मणा कथिताश्चैव कौमाराश्च श्रुता मया ॥
धूम्रायणकृता धर्माः काण्वा वैश्वानरा अपि ।
भार्गवा याज्ञवल्क्याश्च मार्कंडेयाश्च कौशिकाः ॥
भरद्वाजकृता ये च बृहस्पतिकृताश्च ये ।
कुणेश्च कुणिबाहोश्च विश्वामित्रकृताश्च ये ॥
सुमंतुजैमिनिकृताः शाकुनेयास्तथैव च ।
पुलस्त्यपुलहोद्गीताः पावकीयास्तथैव च ॥
अगस्त्यगीता मौद्गल्याः शाण्डिल्याः सौलभायनाः ।[4]
वालखिल्यकृता ये च ये च सप्तर्षिभिः कृताः ॥
वैयाघ्रा व्यासगीताश्च विरजस्कृताश्च ये ।
तथा पितृरवाक्यानि भृगोरंगिरसस्तथा ॥
वैशंपायनगीताश्च ये चान्ये एवमादयः ।

Fol 54[b] *Anadhyayaprakaranam*

Fol 52[b] Praecepta sacra e magistrorum ore ediscenda, non vero e libris scriptis legenda sunt गुरुमुखादेवाध्येतव्यं न तु लिखितपाठः कर्तव्यः । तदाह नारदः । पुस्तकप्रत्ययाधीतं नाधीतं गुरुसंनिधौ । भ्राजते न सभामध्ये जारगर्भ इव स्त्रियाः इति ॥

Fol 54[b] *Atha yajanayajane nirupayámah*

Fol 56[a] Sacrificiorum genera enumerantur हारीतोऽपि । पाकयज्ञांस्तथैव हविर्यज्ञांश्च नित्यशः । सौम्यांस्तु विधिपूर्वं च इष्ट्वेह चाप्ययं ॥ ते च गौतमेन दर्शिताः । अष्टका पार्वणश्राद्धं श्रावण्याग्रहायणी चैत्र्याश्वयुजीति सप्त पाकयज्ञसंस्थाः । अग्न्याधेयमग्निहोत्रं दर्शपूर्णमासौ चातुर्मास्यान्याग्रयणेष्टिर्निरूढपशुबन्धः सौत्रामणीति सप्त हविर्यज्ञसंस्थाः । अग्निष्टोमोऽत्यग्निष्टोम उक्थ्यः षोडशी वाजपेयोऽतिरात्रोऽप्तोर्याम इति सप्त सोमसंस्था इति ॥ अपरास्तु महायज्ञक्रतुदेवलो दर्शितवान् । अश्वमेधराजसूयपौण्डरीकगोसवादयो महायज्ञक्रतव इति । एत सर्व यज्ञा यथायोगं नित्यनैमित्तिककाम्यभेदेन त्रिविधाः ॥ नित्य नैमित्तिकं काम्यं त्रिविधं कर्म पौरुषमिति मदालसोक्तः ॥

Fol 59[a] *Ittham yajanam nirupitam, yajane tu vidhih*

---

[1] स्यादन्यपामनु° B C

[2] प्रयुक्तेषा C et B pr m

[3] चोद्यं B C quod idem valet

[4] शौचभाजना A pr m. शौल्भजना B C

sruyate Sequitur disquisitio, utrum sacrificium ritus solius causa, an bonorum et praemii, an utriusque rei respectu habito a Brahmana habendum sit द्रव्यमर्जयेद्ब्राह्मणः प्रतिगृह्णीयाद्याजयेदध्यापयेद्वा । न चाय नित्यविधिः । अकरणे प्रत्यवायादिनित्यलक्षणाभावात । *api tu kamyavidhih* । द्रव्यार्जनकामस्य तत्राधिकारात् । तत्रापि नापूर्वविधिः । जीवनोपायत्वेन याजनस्य प्राप्तत्वात । तद्धेतुत्व च मार्कण्डेयपुराणे दर्शित ।

याजनाध्यापने शुद्धे तथा पुत्रप्रतिग्रहः ।
एषा सम्यक्समाख्याता त्रितय तस्य जीविका ॥ इति ।

नापि परिसंख्या । नियमप्राप्तेरभावात । तस्मात्पक्षे प्राप्तत्वान्नियमविधिरय । स चाय नियम पुरुषार्थ एव न तु क्रत्वर्थ । द्रव्यार्जनविधानस्य पुरुषार्थत्वे न लिप्सा । सूत्रे विचारितत्वात । तथा हि । द्रव्यप्राप्तिः क्रत्वर्था पुरुषार्था वेति सशय । तत्र पूर्व पक्ष । *Kratvartheyam* । तथापि नियमस्यार्थवत्त्वात् । ब्राह्मणस्य याजनादिना क्षत्रियस्य जयादिना वैश्यस्य कृष्यादिनेति नियम । स च पुरुषार्थत्वपक्षेऽनर्थक स्यात । उपायांतरार्जितस्यापि द्रव्यस्य क्षुत्प्रतिघातादिपुरुषार्थसपादकत्वात । क्रतुस्तु नान्यथा सिध्यति । अतस्तत्र नियमोऽर्थवानिति प्राप्ते ब्रूम । द्रव्य हि सपादित सत्पुरुष प्रीणयति । अतस्तस्य पुरुषार्थत्व प्रत्यक्षदृष्ट । क्रत्वर्थता तु नियमान्यथानुपपत्त्या कल्प्यते । क्लृप्त चाक्लृप्ताद्बलीय । सति च पुरुषार्थत्वे क्रतोरपि भोजनादिवत्पुरुषकार्यतया तदर्थताप्यर्थात्सपद्यते । नियमस्तु *purusharthe* ऽप्यर्जनविधौ किंचिददृष्ट जनयिष्यति । क्रत्वर्थवादिनो जीवनलोपेन क्रतुरपि न सिध्येत । अत पुरुषार्था याजनादिरिति सिद्ध । ऋत्विग्भिर्विना याजयिताऽन्यो न कोऽप्यस्तीति चेत मैव । आपस्तम्बसूत्रे षोडशानामृत्विजा वरणमभिधाय याजयितु सप्तदशस्य पृथग्वरणाभिधानात् । सदस्य सप्तदश कौषीतकिन समामनति । स कर्मणामुपद्रष्टा भवतीति । अत एव वसिष्ठवशोत्पन्नस्य सात्यहव्यनामकस्य महत्प्रश्नवाक्य देवभागस्य सृजयनामकब्राह्मणप्रति याजकत्व तैत्तिरीयकब्राह्मणे श्रूयते । वासिष्ठो ह सात्यहव्यो देवभाग प्रपच्छत्सृञ्जयान्बहुयाजिनो याजयत इति । तथा कौषीतकिब्राह्मणे चित्रनामक प्रति श्वेतकेतोर्याजकत्वमाम्नात । चित्रो ह वै गार्ग्यायणिर्यक्ष्यमाण आरुणि वव्रे स ह पुत्र श्वेतकेतु प्रजिघाय याजयेतीति । तस्मादृत्विग्भ्योऽन्य सदस्यो याजयिता । ऋत्विजो वा याजयितार सन्तु, सर्वथाप्यस्ति ब्राह्मणाना जीवनहेतुयाजन ॥

Fol 61ª *Atha danapratigrahau nirupyete*

Fol 63ᵇ Donorum species quatuor *Dhruvam, ajasrikam kamyam, naimittikam* iti kramat । वैदिको दान मार्गोऽय चतुर्धा वर्ण्यते द्विजै ॥ प्रपारामतडागादि सर्वकामफल *dhruvam* । tad *ajasrikam* इत्याहुर्दीयते यद्दिने दिने ॥ अपत्यविजयै श्वर्यस्त्रीबलार्थं यदिष्यते । इच्छासस्य[1] तु यद्दान *kamyam* इत्यभिधीयते ॥ कालापेक्ष क्रियापेक्षमर्थापेक्षमिति स्मृत । त्रिधा नैमित्तिक प्रोक्त सहोम होमवर्जित ॥

Fol 71ᵇ *Iti pratigrahaprakaranam*

Fol 76ᵇ *Iti devatasvarupanirupanaprakaranam*

[1] इच्छासह MSS

Fol 79ª *Iti brahmamuhurta atmahitachintanaprakaranam*

Fol 81ª *Iti vinmutrotsarjanavidhih*

Fol 83ᵇ *Iti sauchaprakaranam*

Fol 88ᵇ *Ity achamanaprakaranam*

Fol 89ª *Iti dantadhavanaprakaranam*

Fol 91ª *Iti darbhavidhiprakaranam*

Fol 92ᵇ *Iti snanaprakaranam*

Fol 93ᵇ *Iti vastradharanaprakaranam*

Fol 94ª *Ity urdhvapundhraprakaranam* ब्रह्मपुराणे । पर्वताग्रे नदीतीरे मम क्षेत्रे विशेषत । सिन्धुतीरे च वल्मीक तुलसीमूलमाश्रिते । मृद एतास्तु सपाद्या वर्जयेत्त्वन्यमृत्तिका ॥ श्याम शातिकर प्रोक्त रक्त वश्यकर भवेत् । श्रीकर पीतमित्याहुर्वैष्णव श्वेतमुच्यते ॥ अङ्गुष्ठ पुष्टिद प्रोक्तो मध्यमायुष्करी भवेत् । अनामिकान्नदा नित्य मुक्तिदा च प्रदेशिनी ॥ एतैरङ्गुलिभेदैस्तु कारयेन्न नख स्पृशेत् । वर्तिदीपाकृति वापि वेणुपत्राकृति तथा ॥ पद्मस्य मुकुलाकार तथैव कुमुदस्य च । मत्स्यकूर्माकृति वापि शखाकारमत पर ॥ दशाङ्गुलप्रमाण तु उत्तमोत्तममुच्यते । नवाङ्गुल मध्यम स्यादष्टाङ्गुलमत पर ॥ – – – सत्यव्रतोऽपि । ऊर्ध्वपुण्ड्रो मृदा शुभ्रो ललाटे यस्य दृश्यते । स चण्डालोऽपि शुद्धात्मा पूज्य एव न सशय ॥

Fol 94ª *Pratahsnanaprasamgena snanantarany uchyante* Tatra Ṣankhah । स्नान तु द्विविध प्राक्त गौणमुख्यप्रभेदत । *तयोस्तु वारुण मुख्य तत्पुन* षड्विध भवेदिति । *तत्र मुख्यस्नानस्य* षट्त्व कात्यागेनेयपुराणे दर्शिता । नित्य नैमित्तिक काम्य क्रियाग मलकर्षण । क्रियास्नान तथा षष्ठ षोढा स्नान प्रकीर्तित ॥

Fol 101ª *Atha samdhyavidhih* तत्र सध्यास्वरूप दक्षो दर्शयति । अहोरात्रस्य य सधि सूर्यनक्षत्रवर्जित । सा तु सध्या समाख्याता मुनिभिस्तत्त्वदर्शिभिरिति । यद्यपि कालवाचकत्वेनात्र सध्याशब्द प्रतीयते तथापि तस्मिन्काल उपास्यदेवता सध्याशब्देनोपलभ्यते ॥

Fol. 106ᵇ *Atha samdhyangajapavidhih*

Fol 109ᵇ *Atha homavidhih*

Fol 113ª *Atha* mulavachananusarena *devatapujanam vaktavyam*

Fol 120ª *Atha brahmayajnavidhih*

Fol 122ᵇ *Atha tarpanam*

Fol 127ᵇ *Tarpanantaram vastranishpidanam kartavyam*

Fol 128ª *Atha* mulavachanoktam kramapraptam *devarchanam nirupyate*

Fol 137ᵇ *Iti vaisvadevaprakaranam Athatithya paranamako manushyayajno nirupyate* Incipit आतिथ्यस्य मनुष्ययज्ञत्व कात्यायनेनोक्त । अध्यापन ब्रह्मयज्ञ पितृयज्ञस्तु तर्पण । होमो दैवो बलिर्भौतो[2] नृयज्ञोऽतिथिपूजनमिति ॥ श्रुतिरपि । यद्ब्राह्मणेभ्योऽन्न ददाति तन्मनुष्ययज्ञ सतिष्ठत इति ॥ बौधाय

[2] बलिर्भूतो MSS

नाऽपि । सहरहर्ब्राह्मणेभ्योऽन्नं दद्यान्मूलफलशाकानि चेत्यनेन मनु प्ययज्ञ समाम्नाति ॥

Hospitibus in India summam reverentiam tributam esse, nisi antiquioribus auctoritatibus constaret, etiam his recentiorum scriptorum sententiis appareret अत एव यम । न पृच्छेद्गोत्रचरणे देशं नाम कुलं श्रुतं । अध्वनोऽभ्यागतं विप्रं भोजनार्थमुपस्थितमिति । न केवल गोत्रप्रश्नादिवर्जनं किं तर्हि देवता बुद्धिरपि कर्तव्या । तदुक्तं शातातपेन । चित्रं विभावयेत्तस्मिन्व्यास स्वयमुपागत इति ॥ विष्णुपुराणेऽपि । स्वाध्यायगोत्रचरणमपृष्ट्वापि तथा कुलं । हिरण्यगर्भबुद्ध्या तं मन्येताभ्यागतं गृहीति ॥ देवताबुद्धिविषयत्वे हेतु सर्वदेवमयत्व । तच्च पुराणसारे दर्शितं । धाता प्रजापति शुक्रो वह्निर्वसुगणो यम । प्रविश्यातिथिमेते वै भुञ्जतेऽन्नं द्विजोत्तमेति ॥ गोत्रादिप्रश्ने बाधो यमेन दर्शित । देशं नाम कुलं विद्यां पृष्ट्वा योऽन्नं प्रयच्छति । न स तत्फलमाप्नोति दत्त्वा स्वर्गं न गच्छतीति ॥

अतिथित्वेन सुपात्रत्वादीनपि भोजनीयानाह (scil Parasara) । पापो वा यदि चाण्डालो विप्रघ्न पितृघातक । वैश्वदेवे तु सम्प्राप्त सोऽतिथि स्वर्गसंक्रम इति ॥ पापो गोवधाद्युपपातकी । एतेषां भोजनीयत्वमेव न त्वशेषातिथ्यसत्काराद्यहत्वमेतदभिप्रेत्याधमधिकं वर्णितं । चाण्डालो वा श्वपाको वा काले य कश्चिदागत । अन्नेन पूजनीयश्च परत्र हित मिच्छतेति । विष्णुधर्मोत्तरे । चाण्डालो वाथ पापो वा शत्रुर्वापि नृपा-त्मक । देशकालेऽभ्युपगतो भरणीयो मतो ममेति ॥

Fol 156ª *Iti bhojanaprakaranam*

Fol 156ᵇ *Ity ahalseshadikrityam* Sequuntur de cubili praecepta quaedam शयनप्रकारमाह हारीत । सुप्रक्षा लितचरणतलो रथ्यां कृत्वोदकपूर्णघटादिमङ्गलोपेतं चामाभिरूपामनु-महतां सुखामाप्नयीति पठन् शय्यामधिशय रात्रिसूक्तं जपित्वा विष्णु नमस्कृत्य सर्पाय सर्पे भद्रं ते इति श्लोकं जपित्वेष्टदेवतास्मरणं कृत्वा समाधिमास्थायान्यांश्च मैत्रिकान्मत्रानाप्यविशेर्षं च जपित्वा अगस्त्यस्तुत शस्तं च शुचयन्दक्षिणाशिरा स्वपेदिति । दक्षिणाशिरा इति प्रदर्शनार्थं । तथा च विष्णुपुराणे । प्राच्यां दिशि शिर शस्तं याम्यायामथवा नृप । सदैव स्वपत पुंसो विपरीतं तु रोगदमिति । गर्गोऽपि । स्वगृहे प्राक्शिरा शेते श्वशुरे दक्षिणाशिरा । प्रत्यक्शिरा प्रवासे तु न कदाचिदुदक्शिरा ॥ पुराणेऽपि । रात्रिसूक्तं जपेत्स्मृत्वा सर्वांश्च सुख शायिन । नमस्कृत्याव्ययं विष्णुं समाधिस्थ स्वपेन्निशीति ॥ *sukha śâyino* 'pi Gobhilena[1] darsitâh । अगस्तिर्माधवश्चैव मुचुकुन्दो महामुनि । कपिलो मुनिरास्तीक पञ्चैते सुखशायिन ॥ शयने वर्ज-नीयानाह मार्कण्डेय । शून्यालये श्मशाने च एकवृक्षे चतुष्पथे । महा-देवगृहे वापि मातृवेश्मनि न स्वपेत् ॥ न यक्षनागायतने स्कन्दस्यायतने तथा । कूलच्छायासु च तथा शर्करालोष्टपांशुषु ॥ न स्वपेच्च तथा गर्तं विना पीठां कथञ्चन । धान्यगोविप्रदेवानां गुरूणां च तथोपरि ॥ न चापि भग्नशयने नाशुचौ नाशुचि स्वयं । नार्द्रवासा न नग्नश्च नोत्तरापरमस्तक । नाकाशे सर्वशून्ये च न च चैत्यद्रुमे तथा ॥ विष्णु-रपि । नार्द्रपादः स्वपेत पलाशशयने, न पञ्चदारुकृते, न गजभग्नकृते,

[1] Gâlavena B a m C

न विद्युद्दग्धे, नाग्निमुष्टे, न वालमध्ये, न वारिमध्ये, न धान्ये, न गोगेहे, न गुरुहुताशनसुराणामुपरि, नोच्छिष्टे, न दिवेति ॥ etc

Fol 158ª *Idaním prakritan evabhishiktasya kshatriyasyasadharanadharman aha*

Fol 169ª *Iti rajadharmaprakaranam Kramapraptan vaisyasadharanadharman aha*

Fol 170ᵇ *Iti vaisyadharmaprakaranam*

Fol 173ª *Iti şudradharmaprakaranam*

Prathamo 'dhyayah

Lectio secunda incipit प्रथमेऽध्याये व्यासेन पृष्टेष्वेषु चतुष्टयसाधारणधर्मयोर्मध्ये साधारण धर्मं संक्षिप्यासाधारणधर्मं प्रपञ्चत । अथेदानीं संक्षिप्त साधारणो धर्मो द्वितीयेऽध्याये प्रपञ्च्यते । यथा पूर्वाध्याय आमुष्मिकधर्मप्राधान्येन प्रवृत्त । अय त्वैहिकजीवनहेतुधर्म प्राधान्येन प्रवर्तते । तदादावध्यायप्रतिपाद्यमर्थं प्रतिजानीते । अत पर गृहस्थस्य धर्माचारं कलौ युगे । धर्मं साधारणं शक्त्या चातुर्वर्ण्याश्र मागत । तं प्रवक्ष्याम्यहं पूर्वं पराशरवचो यथेति ॥

Fol 184ª De variis cincinnorum gerendorum modis haec तत ऋषिभेदेन चूडानियममाह लौगाक्षि । दक्षिणत कपुजा[1] वसिष्ठानामुभयतोऽत्रिकाश्यपानां मुण्डा भृगव पञ्चचूडा अङ्गिरस । वाजि शिखिनोऽन्ये यथाकुलधर्मं चेति ॥

Fol 184ᵇ *Iti garbhadhanâdi chudanta-samskaraprakaranam Athopanayanam*

Fol 192ᵇ *Iti brahmachariprakaranam Atha grihasthasramam nirupayitum tadadhikarahetu snanam adau nirupyate*

Fol 193ᵇ *Iti snatakaprakaranam Atha vivahah*

Fol 197ᵇ Postquam praecepta plura attulit, quibus quominus consobrina in matrimonium ducatur prohibetur, haec addit ननु मात्रादिविवाहविषये मातुलसुताया इव मातृ ष्वसृसुताया अपि विवाह प्राप्नुयात । तत्र । शिष्टगर्हितत्वेन तत निष धस्मृतिकल्पनात् । शिष्टगर्हितस्यानुपादेयत्वं याज्ञवल्क्य आह । अस्वर्ग्यं लोकविद्विष्टं धर्म्यमप्याचरेन्न त्विति । यद्यपि मातुलसुतापरिणयनमुदीच्य शिष्टगर्हितं tathapi *dakshinatyaşishtair adritatvena* नाति गीतोऽयमुदीच्यानामाचार । न च दाक्षिणात्यानां रागमूलत्वं शङ्कनीय विधिनिषेधपरीक्षकैरेव तद्विवाहकरणात् । मातृष्वसु सुताविवाहस्त्वति गीतेन शिष्टाचारेण गर्हितं । मातुलसुताविवाहस्यानुग्राहका पुना दय । तत्र मन्त्रवर्ण । आ याहीन्द्र पथिभिरीळितेभिर्यज्ञमिमं नो भागधेयं जुषस्व । तृप्तां जहुर्मातुलस्येव योषा भागस्ते पैतृष्वसेयी वपामिवेति ॥

Fol 201ª प्रवरगोत्रयो समानत्वासमानत्वे बौधायनकात्यायन विश्वामित्रगर्गादिप्रणीतेषु प्रवराध्यायेषु प्रसिद्धे ।

Fol 206ª *Atha vivahabhedâ uchyante*

[1] कपुजा C Lectionem Vedicam दक्षिणतस्कपर्द esse nemo est qui ignoret Madhava vocabulum कपुजा per केशपङ्क्ति explica. Cf Nirnayasindhu p 191

Fol. 221^a. *Atha savarṇásavarṇavivâhaprasangena buddhyárúḍhánám anulomajátánám vyavahâropayogisamjná-pratipattyartham játibhedo nirúpyate.*

Fol. 224^b. *Athávaṣishṭá gṛihasthadharmá nirúpyante. Upákarmavidhiḥ.*

Fol. 228^a. Ittham brahmachárigṛihasthâṣramau nirúpitau. *Atha vánaprasthâṣramo nirúpyate.*

Fol. 233^a. *Atha chaturthâṣramo nirúpyate.*

Fol. 239^a. Quatuor mendicorum genera antiqui noverunt: चातुर्विध्यं तु भिक्षूणां हारीत आह। चतुर्विधा भिक्षवस्तु प्रोक्ताः सामान्यलिंगिनः। तेषां पृथक् पृथग्ज्ञानं वृत्तिभेदात्कृतं श्रुतं॥ कुटीचरो बहूदकश्च हंसश्चैव तृतीयकः। चतुर्थः परमो हंसो यो यः पश्चात्स उत्तम इति॥ पितामहोऽपि। चतुर्विधा भिक्षवस्तु प्रख्याता ब्रह्मणो मुखात्। कुटीचरो बहूदको हंसश्चैव तृतीयकः। चतुर्थः परमहंसश्च संज्ञाभेदैः प्रकीर्तिता इति॥ तत्राधिकारिविशेषः पुराणे दर्शितः॥ विरक्तिर्द्विविधा प्रोक्ता तीव्रा तीव्रतरेति च। सत्यामेव तु तीव्रायां न्यसेद्योगी कुटीचरे॥ शक्तो बहूदके तीव्रतरायां हंससंज्ञिते। मुमुक्षुः परमे हंसे साक्षाद्विज्ञानसाधन इति॥

तत्र कुटीचरस्य वृत्तिविशेषमाह प्रजापतिः। कुटीचरो नाम स्वगृहे वर्तमानः शुचिरकलुष आहिताग्निषु भिक्षां भुंजानोऽपगतकामक्रोधलोभमोहोऽहंकारवर्जी तप आत्मानुग्रहं कुरुते॥ वृद्धपराशरोऽपि। कुटीचरा नाम पुत्रादिभिः कुटीं कारयित्वा कामक्रोधलोभमोहमदमात्सर्यभयादीन्हित्वा विधिवत्संन्यासं कृत्वा त्रिदंडजलपवित्रकाषायवस्त्रधारिणः, स्नानशौचाचमनजपस्वाध्यायब्रह्मचर्यध्यानतत्पराः, पुत्रादेरेव भिक्षाकालेऽन्नं पात्रमात्रमुपयुंजानास्तस्यां कुट्यां नित्यं संत आत्मानं मोक्षयंत इति॥ स्कंदपुराणेऽपि। कुटीचरश्च संन्यस्य स्वे स्वे सद्मनि नित्यशः। भिक्षामादाय भुंजीत स्वबंधूनां गृहेऽथवा। शिखायज्ञोपवीती स्यात्त्रिदंडी सकमंडलुरिति॥ कुटीचरत्वस्यायुक्तविषयत्वाद्युक्तो गृहत्यागादिः। तदुक्तं बौधायनेन। कुटीरकाः परिव्रज्य स्वे स्वे वेश्मनि नित्यशः। भिक्षां बंधुभ्य आदाय भुंजते शक्तिसंक्षयादिति॥

बहूदकस्य वृत्तिविशेषमाह स्कंदः। बहूदकश्च संन्यस्य बंधुपुत्रादिवर्जितः। सप्तागारं चरेद्भैक्ष्यमेकान्नं च परित्यजेत्॥ गोवालरज्जुसंबंधं त्रिदंडं शिक्यमुद्धृतं। जलपात्रं पवित्रं च खनित्रं च कृपाणिकां॥ शिखां यज्ञोपवीतं च देवताराधनं चरेदिति॥ वृद्धपराशरोऽपि। तत्र बहूदका नाम त्रिदंडकमंडलुपवित्रपात्रकाषायवस्त्रधारिणो वेदांतार्थावबोधकाः, साधुवृत्तेषु ब्राह्मणगृहेषु भैक्ष्यचर्यां चरंत आत्मानं मोक्षयंत इति॥ पितामहोऽपि। बहूदकः स विज्ञेयः सर्वसंगविवर्जितः। बंधुवर्गे न भिक्षेत स्वभूमौ नैव संवसेत्॥ निश्चलः स्थाणुभूतश्च सदा मोक्षपरायणः। न कुट्यां नोदके संगं कुर्याद्वस्त्रे च चेतसा॥ नागारे नासने नान्ने नाम्बरे च त्रिदंडके। स्वमात्रायां न, कुर्याद्वैराग्यं दंडादिके यतिरिति॥

हंसवृत्तिः स्कंदपुराणे दर्शिता। हंसः कमंडलुं शिक्यं भिक्षापात्रं तथैव च। कंथां कौपीनमाच्छाद्यमंगवस्त्रं बहिष्पटं॥ एकं तु वैणवं दंडं धारयेन्नित्यमादरात्। देवतानामभेदेन कुर्याद्ध्यानं समर्पयेदिति॥ विष्णुरपि। यज्ञोपवीतं दंडं च वस्त्रं जंतुनिवारणं। तावान्परिग्रहः प्रोक्तो नान्यो हंसपरिग्रह इति॥ पितामहोऽपि। हंसस्तृतीयो विज्ञेयो भिक्षुर्मोक्षपरायणः। नित्यं त्रिषवणस्नायी त्वार्द्रवासा भवेत्सदा॥ चांद्रायणेन वर्तेत यतिधर्मानुशासनात्। वृक्षमूले वसेन्नित्यं गुहायां वा सरित्तट इति॥ बौधायनोऽपि। हंसाः कमंडलुं शिक्यं दंडं पात्राणि बिभ्रतः। ग्रामैकरात्रवासाश्च नगरे पंचरात्रकाः॥ त्रिषड्रात्रोपवासाश्च पक्षमासोपवासिनः। कृच्छ्रसांतपनाद्यैश्च मंत्रैः कृशवपुर्धरा इति॥

परमहंसवृत्तिः स्कंदपुराणे दर्शिता॥ कौपीनाच्छादनं वस्त्रं कंथां शीतनिवारणीं। अक्षमालां च गृह्णीयाद्वैणवं दंडमव्रणं॥ माधूकरमथैकान्नं[1] परहंसः समाचरेत्। परहंसस्त्रिदंडं च रज्जुं गोवालनिर्मितां। शिखां यज्ञोपवीतं च नित्यं कर्म परित्यजेदिति॥ Haec ad illustrandam Âṣramopanishadem inservient[2].

Fol. 246^b. *Tad evam chaturvidhaḥ samnyáso nirúpitaḥ. Atha taddharmá nirúpyante.*

Fol. 256^b. *Atha tṛitíyo 'dhyáyaḥ. Âṣauchavidhiḥ.*

Fol. 289^b. *Atha samgṛihítaṣráddhanirṇayaḥ prapanchyate.*

Vol. II. Foll. 241. Adhy. 4. Incipit: आचारकांडनिरूपणाद्येनाध्यायत्रयेण विधिनिषेधौ दर्शितौ। अथेदानीं तदुल्लंघननिमित्तपातित्यपरिहारोपायप्रतिपादकं प्रायश्चित्तकांडमारभ्यते॥

Adhy. 5. (inc. fol. 28^a.) Incipit: चतुर्थेऽध्याये प्रकीर्णकपापानां प्रायश्चित्तमभिहितं। तत्र यद्यपि परिवेदनादिकं न प्रकीर्णकमुपपातकेषु पठितत्वात्, यद्यपि च पुत्रभेदादिकथनं न प्रायश्चित्तरूपं, तथापि प्रकीर्णकप्रायश्चित्तस्य बाहुल्यादध्यायार्थत्वमविरुद्धं। तत्राध्यायांते स्वर्गसाधनमनुगमनं वर्णितं। तेन ब्रह्मलोकसाधनमाहिताग्निदहनं बुद्धिस्थं। अतः पंचमाध्याये तद्विवक्षुरादौ प्रायश्चित्तप्रकरणविच्छेदशंकामपनुदन्परिशिष्टं प्रकीर्णकप्रायश्चित्तं तावच्चतुर्भिः श्लोकैराह॥

6. (fol. 35^a.) Incipit: प्रकीर्णकप्रकाशप्रायश्चित्तप्रसंगागताहिताग्निसंस्कारः पंचमाध्याये निरूपितः। अथ षष्ठाध्याये प्रकृतमेव प्रायश्चित्तमनुवर्तयिष्यमाणो मलिनीकरणसंकीर्णकरणोपपातकानां प्रायश्चित्तानि प्राधान्येन विवक्षुः प्रथमं प्रतिजानीते॥

7. (fol. 65^a.) Incipit: अत्र रत्नशुद्धिः षष्ठाध्याये वर्णिता। सप्तमाध्यायेऽवशिष्टानां द्रव्याणां शुद्धिं विवक्षुर्महाप्रकरणप्रायश्चित्तशंकाव्युदासाय प्रतिजानीते॥

8. (fol. 82^b.) Incipit: सप्तमाध्याये द्रव्यशुद्धिः प्रतिपादिता। तत्रांते शुद्धं समुद्धरेदित्युक्तं। तत्रोद्धारप्रकारः प्रकीर्णकादिप्रायश्चित्तरूपश्चतुर्थाद्यध्यायेषूपवर्णितः। अथावशिष्ट उपवर्णनीयः। षष्ठाध्याये वैश्यं वा क्षत्रियं वा पापीयसादिनोपपातकानां प्रायश्चित्तान्युपवर्णयन् बहुवक्तव्यसद्भावादुपपातकविशेषस्य गोवधस्य प्रायश्चित्तं वक्तुमुपेक्षितं। तदिदानीमध्यायद्वयेन विवक्षुरादौ मुनिविप्रतिपत्तिं सूचयितुं पृच्छति॥

---

[1] मनःसंकल्परहितान्गृहान्त्रिपंचसप्तकात्। मधुवदाहरणं यत्तु (भैक्षं) माधूकरमिति स्मृतं॥

[2] Haec Upanishad infra Kátyáyanasmṛitis pars esse dicitur. Fol. 254^b. तत्र चातुर्विध्यं कात्यायनस्मृतिर्दर्शयति। ब्रह्मचारिगृहस्थवानप्रस्थपरिव्राजकाश्चत्वार आश्रमाः etc.

9 (fol 103^b) Incipit अष्टमाध्याये गोवधस्य सामान्यप्रायश्चित्तमुपवर्णित । अथ नवमाध्याये रोधनादिनिमित्तविशेषानुपजीव्य प्रायश्चित्तविशेषा अभिधीयते ॥

10 (fol 119^b) Incipit अष्टमनवमाध्यायाभ्यामुपपातकस्य गोवधस्य सामान्यविशेषाभ्यां प्रायश्चित्तानि प्रपञ्चितानि ।, अथागम्यागमनस्योपपातकस्य दशमाध्याये प्रायश्चित्तमभिधीयते ॥

11 (fol. 143^b) Incipit दशमेऽध्याये ह्युपपातकविशेषस्यागम्यागमनस्य प्रायश्चित्तमभिधाय तत्प्रसङ्गाद्भृत्यस्यादीनामपि प्रायश्चित्तमभिहित । एकादशाध्याये त्वभोज्यभोजनस्य प्रायश्चित्त प्राधान्येनोपवर्ण्यते ॥

12 (fol 174^b) Incipit आचारकाण्डे त्रिभिरध्यायैर्य यावत आचारा प्रतिपादिता प्रायश्चित्तकाण्डे चाष्टभिरध्यायैर्यानि प्रायश्चित्तान्यभिहितानि तेभ्योऽतिरिक्ताना परिशिष्टाना कषाचिदाचाराणा प्रायश्चित्ताना च विधानाय द्वादशाध्यायमारभ्यते ॥

Auctores et libri in capitibus 1–3 a Madhava hi laudantur *Angiras* (smriti) fol 66^b etc *Atri* (smriti) 88^b 101^b etc *Ágneyapurana* 94^b 123^a etc *Átharvana* 56^b 57^a *Ádipurana* 150^b 209^a etc *Ádityapurana* 61^a $8_^b$ etc *Ápastamba* (smriti et sutra) 16^a 46^a 60^a etc *Árunisruti* $_41^b$ *Ásvalayana* (smriti et sutra) 110^b 126^a etc *Rishyasringa* (smriti) 186^b 288^a 297^a 328^b *Kanva* II, 11^a *Kapila mata* 238^b *Karmapradipa* 323^a *Kavasha* 285^a *Kathaka* 316^a 317^b *Katyayana* (smriti) 57^b 80^a etc *Karshnajini* (smriti) 92^a 123^b 137^b 276^a 327^b *Kalikapurana* 246^b *Kasyapa* (smriti) 207^b 275^b *Kuthumasákhá* 56^b *Kurmapurana* 16^b 21^b etc *Kaivalyopanishad* 10^b *Kausika* (smriti) 87^b 90^a *Kaushitakibrahmana* 60^a 243^b *Kratu* (smriti) 45^a 280^a *Kshurikopanishad* 10^b *Garudapurana* 69^b *Gargya* (smriti) 98^a 225^a etc *Vriddhagargya* 295^b 330^a *Gálava* (smriti) 288^b 327^a *Gita* 17^b etc *Grihyaparisishta* 111^b 134^a 137^a 182^b 208^a 287^b *Grihyaparisishtakara* 319^b *Gobhila* (smriti et sutra) 87^b 90^a etc *Gautama* 53^b 56^a etc *Vriddhagautama* 154^b *Slokagautama* 288^a 294^b 298^b 3_7^a *Chaturvimsatimata* 3^b 69^a 91^b 92^a 112^a 134^a 274^a 318^a (cf Shattrimsanmata) *Chandrikakara* 296^b *Chyavanasmriti* (Vol II 10^a) *Chhandoga Chhandogasákha Chhandogasruti Chhandogamadhvidyásyam Chhandogabrahmana* 32^a 70^a 192^b $_4^a$ 60^a *Chhágaleya* 2_9^b 299^a 315^b *Jamadagni* (smriti) 320^b 324^a 326^a *Jatukarnya* (smriti) 260^a 297^a 3_3^b 3_6^a *Jabáli* (smriti) 91^b 92^b 192^a 233^a 294^b 332^b *Jábálasákhá* 260^a *Jábalasruti* 234^b 241^a *Jaimini* (smriti) 269^b etc *Jyotihsástra* 99^a *Tapaníyopanishad Uttaratapaníya* 192^b 31^b 34^b *Taittiriyabráhmana* 60^a 101^b 1_0^b *Taittiríyopanishadvyákhyane* bháshyakaravarttikakarabhyám pratipaditam 15^b 32^a *Daksha* (smriti) $8_^b$ 84^b *Devala* (smriti) 56^a 61^a etc *Devasvamin* $_95^b$ 297^b 301^a *Dharma* 318^a *Dhaumya* (smriti) 295^b *Nandikesvarapurana* 131^b *Narada* (smriti) 52^b 70^b 113^b 155^b 158^b etc *Narayana* (smriti) 104^b 106^a 307^a 320^a 323^b *Nrisinhapurana* 92^a 128^a 143^b 234^a etc. *Padmapurána* 85^a *Paramahansopanishad* 245^a *Vriddha-Parasara* 46^a 82^b 83^b 239^b *Parisishta* 134^a (cf Grihya°) *Paraskara* (smriti et sutra) 181^a etc *Pitamaha* 83^a 240^b 244^b *Pippaladasruti* 242^b 244^b *Puranasara* 23^b 41^b 64^a 88^b 118^a 142^b 2_2^b *Pulastya* (smriti) 93^a 98^a 106^b 149^b 259^b 276^a 296^a etc. *Paithinasi* 53^b 125^b 147^a 195^b etc *Prachetas* (smriti) 84^b 99^a 136^a 140^a etc. *Brihat-Prachetas* 269^b *Prajapati* 54^a 55^b 57^b 93^a 109^a etc *Prapanchasára* 10^a *Prabhakara* 50^a *Prabhakaras* 27^b *Bahvrichabráhmana* 246^a *Bahvrichopanishad* 31^a *Badaráyanasutra* 30^b *Brihaspati* 24^a 64^b 102^b 111^b etc *Vriddha Brihaspati* 306^a *Baijavapa* 181^a 187^b 313^b 318^a *Baudhayana* (smriti et sutra) 49^a 57^b 61^a etc *Vriddha Baudhayana* II 239^a *Brahmagarbha* 268^a *Brahmanirukta* 315^a *Brahmapurana* 43^b 62^a 93^b etc. *Brahmandapurana* 70^b 82^a *Bhattacharya* 4^a *Bharadvaja* (smriti) $6_^a$ 71^a 81^a 84^b 103^b 112^a 113^b *Bhavishyapurana* 114^b *Bhavishyottara* 65^a etc *Bhattah* (phil) 27^a *Bhrigu* (smriti) 87^a 93^a 187^a 332^a *Matsyapurána* 36^b etc. *Madalasa* 56^b (नित्य नैमित्तिक काम्य त्रिविध पौरुषमिति मदालसोक्ते) 163^a 322^a (तथा च मदालसावाक्य । ततस्त्वाचमनार्थाय दद्याच्चाप सकृत्सकृदिति) *Manu* 54^a etc *Brihanmanu* 269^a 277^b *Vriddhamanu* 65^b 100^b 102^a 149^b *Marichi* (smriti) 81^b 97^a 106^b etc *Mahabharata* 65^b etc. *Markandeya* (smriti) 183^b 194^a etc. *Markandeyapurana* 59^a etc *Mudgala* 297^a (a Jatukarnya laudatur) *Medhatithi* 4^a 96^b etc *Maitrasákha* 34^a 42^a *Maitravarunasruti* 242^a *Yajnaparsva* 317^a *Yama* (smriti) 44^a 64^a etc *Laghu Yama* 320^b *Yajnavalkya* 22^b etc *Vriddha Yajnavalkya* 89^b 286^b *Yogasutrabhashya*, Vyasae tributum 11^a *Ramayana* 169^a *Laingapuráná* 29^b 120^b etc *Laugakshi* (smriti) 181^a 183^a *Vatsa* (smriti) 207^a *Vasishtha* (smriti) 52^a 56^a 61^a etc. *Vriddha Vasishtha* 66^b 134^a 290^a *Vahnipurana* 61^b *Vajasaneyabrahmana* 60^b *Vajaseneyisakhayam Vamsabrahmane* 3^b (= Brihadár) *Vamanapurana* 99^a 113^b 235^b *Vayupurana, Vayaviyasamhita* 16^b 188^a 323^a *Varahapurana* 169^b 305^b *Varttikakara* (Kum) 17^b *Vivasvat* (smriti) 81^b *Visvarupacharya* várttike 16^a *Visvamitra* (smriti) 107^a 190^a 290^a *Vishnu* (smriti) 67^a 87^b *Vishnudharmottara* 62^a 64^a 69^b 146^a $_90^b$ etc *Vishnupurana* 142^b etc *Vaikhanasasutra* *Vyághra* 269^a etc *Vyaghrapad* vel *Vyághrapáda* (smriti) 83^b 88^b 94^b 123^b 271^a *Vyasa* (smriti) 53^a 64^b etc *Sankha* (smriti) 86^b 90^b 94^a etc. *Vriddha Sankha* (smriti) 85^a 88^b *Sankha Likhitau* 67^b 84^a 123^a 169^b 183^a etc *Sambhu* 314^b *Satyáyani* 294^a

294b 328b *Sátátapa* (smriti) 62a 65a etc *Vriddha-Satátapa* 320a *Sivadharma* 66a *Sivadharmottara* II, 237b *Sivasvamin* 326b (नवश्राद्धानि पञ्चाङ्गुराश्वलायनशाखिन । आपस्तम्बा: पडिग्याद्गुर्बिभापामैतरेयिण:) etc *Sunahpucha* 287b *Sailalibrahmana* 110a *Saivapurana* 132a 178b *Saivagama* 47a *Saunaka* (smriti) 92a 95b 107b 111a etc *Svetasvataropanishad*, *Svetasvatarasakha* 10b 31a 23a *Shattrinsanmata* 85b 86b 100b 156a 267a 275a *Samvarta* (smriti) 64b 69b 108a 181b etc *Samgrahakara* 97b 186b 204a 262a 275b (cf Smritisamgraha) *Satyavrata* (smriti) 94a 125a 126a 313b *Sankhyayana* (grihyasutra) 79b 181a *Sumantu* (smriti) 60b 196b 295a etc *Susruta* (med) 310a *Skandapurana* 30a etc *Smritisamgraha* 330a 332b *Harita* (smriti) 49a 52b 55a etc

Voluminis prioris folia 1–274 seculo sexto decimo, folia 275–332 anno 1703 exarata sunt Volumen alterum circiter annum 1760 transscriptum est (WALKER 172, 173)

638, 639.

Volumina duo Lit Bengal Charta Ind Vol I foll 250 Vol II foll 321 Long $10\frac{1}{2}$ Lat $3\frac{1}{2}$ Linn Vol I et II foll 1–173 6 reliquorum 7

Parasarasmritivyakhya Madhaviyá (B)

Vol I Adhy I fol 119b, II fol 173b, III fol 250b Haec pars a secunda manu satis accurate emendata est

Vol II Adhy IV fol 16a, V fol 19b, VI fol 35a, VII fol 46a, VIII fol 60a, IX fol 71a, X fol 88b, XI fol 111a, XII fol 173a

Sequitur inde a folio 174a usque ad fol 303b lectio tertia decima, eidem *Madhavae* tributa, qua jus civile tractatur Incipit वागीशाद्या: etc व्याख्याते आचारप्रायश्चित्ते । अथ व्यवहार: प्रस्तूयते । यद्यप्यृणादानादीनामष्टादशपदाना व्यवहाराणा मध्ये कमपि व्यवहार पराशरो न व्युत्पादितवान् । तथाप्याचारकाण्डे चतुर्णां वर्णाना क्रमेण चाचारान् ब्रुवन् । क्षत्रियस्तु प्रजाश्चैव क्षिति धर्म्मेण पालयेदित्यस्मिन्वचने क्षत्रियविशेषस्य राजा चारविशेषमवोचत् क्षिति धर्म्मेण पालयेदिति ।

Denique in foliis 304–321 initium commentarii ad librum primum repetitur Desinit in verbis यावज्जीवाशौचवाक्य च निन्दापरत्वेन व्याख्येय । पराशरवचो यथेत्यनेन स्वमत विशदपर मतातरे

Haec volumina hoc seculo ineunte exarata sunt (MILL 129, 130)

640.

Lit Devan Charta Europ Foll 104. Long $12\frac{1}{2}$ Lat $8\frac{1}{2}$ Linn 24

Foll 1–13 *Sankhaproktam Dharmasastram*, institutionum et morum codex, *Sankhae* auctori tributus, et in capita 18 divisus Initium, a me emendatum, hoc स्वयंभुवे नमस्कृत्य सृष्टिसंहारकारिणे । चातुर्वर्ण्यहितार्थाय शख: शास्त्रमकल्पयत् ॥१॥ यजन याजन दान तथैवाध्यापनक्रिया । प्रतिग्रह चाध्ययन विप्रकर्माणि निर्दिशेत् ॥२॥ दान चाध्ययन चैव यजन च यथाविधि । क्षत्रियस्य च वैश्यस्य कर्मेद परिकीर्तित ॥३॥ क्षत्रियस्य विशेषेण प्रजाना परिपालन । कृषिगोरक्षवाणिज्य वैश्यस्य परिकीर्तित ॥४॥ शूद्रस्य द्विजशुश्रूषा सर्वशिल्पानि वाप्यथ । क्षमा सत्य दम: शौच सर्वषामविशेषत: ॥५॥ ब्राह्मण: क्षत्रियो वैश्यस्त्रयो वर्णा द्विजातय: । तेषा जन्म द्वितीय तु विज्ञेय मौञ्जिबन्धन ॥१०॥ आचार्यस्तु पिता प्रोक्त: सावित्री जननी तथा । ब्राह्मणक्षत्रियविशा मौञ्जीबन्धनजन्मनि ॥११॥ वृत्त्या शूद्रसमास्ते च विज्ञेयास्ते विचक्षणै । यावद्वेदेन जायते द्विजा ज्ञेयास्तत: पर ॥१२॥

। इति शखे प्रथमोऽध्याय: ।

गर्भस्य स्फुटताज्ञान निषेक: परिकीर्तित: । पुरा तु स्पदनात्कार्यं पुसवन विचक्षणै (षष्ठेऽष्टमे वा सीमतो जाते वै जातकर्म च) ॥१॥ आशौचे च व्यतिक्रांते नामकर्म विधीयते । नामधेय च कर्तव्य वर्णाना च समाक्षर ॥२॥ मागल्य ब्राह्मणस्य स्यात्क्षत्रियस्य बलान्वित । वैश्यस्य धनसयुक्त शूद्रस्य च जुगुप्सित ॥३॥ शर्मांत ब्राह्मणस्य स्याद्वर्मांत क्षत्रियस्य तु । धनात चैव वैश्यस्य दासात चात्यजन्मन: ॥४॥ चतुर्थे मासि कर्तव्य बालस्यादित्यदर्शन । षष्ठेऽन्नप्राशन मासि पूजाकार्यं यथाकुल ॥५॥ गर्भाष्टमेऽब्दे कर्तव्य ब्राह्मणस्योपनायन । गर्भादेकादशे राज्ञो गर्भात्तु द्वादशे विश: ॥६॥ षोडशाब्दानि विप्रस्य राजन्यस्य हि विशति । विशति: सचतुष्का तु वैश्यस्य परिकीर्तिता ॥७॥ नातिवर्तेत सावित्रीमत ऊर्ध्वं निवर्तते । विज्ञातव्यास्त्रयोऽप्येते यथाकालमसस्कृता: ॥८॥ सावित्रीपतिता व्रात्या: सर्वधर्मबहिष्कृता: । मौञ्जीबधो द्विजाना तु क्रमान्मौञ्ज्य प्रकीर्तिता: ॥९॥ मार्गवैयाघ्रबास्तानि चर्माणि ब्रह्मचारिणा । पलाशपर्णबिल्वाना क्रमाद्द्रा प्रकीर्तिता: ॥१०॥ etc

Haec voluminis pars post annum 1810 e cod *E I H* 84 transscripta est (WILSON 213a)

641.

Foll 195–209 Linn 11 *Karmavipakas*, operum proventus, capita sex e *Sátatapasmriti* excerpta, quibus delictorum quorundam piamenta traduntur Incipit प्रायश्चित्तविहीनाना महापातकिना नृणा । नरकाते भवेज्जन्म चिह्नाकितशरीरिणा ॥१॥ प्रतिजन्म भवेत्तेषा चिह्न तत्पापसूचक । प्रायश्चित्ते कृते याति पश्चात्तापवता पुन: ॥२॥ महापातकज पाप सप्तजन्मनि जायते । उपपापोद्भव पच त्रीणि पापसमुद्भव ॥३॥ दुष्कर्मजा नृणा रोगा याति नोपक्रमै शर्म । जाप्यै: सुरार्चनैर्होमैर्दानैस्तेषा शमो भवेत ॥४॥ पूर्वजन्मकृत पाप नरकस्य परिक्षये । बाधते व्याधिरूपेण तस्य जाप्यादिभि शम: ॥५॥ कुष्ठी च राजयक्ष्मा च प्रमेही ग्रहिणी तथा ।

मूत्रकृच्छ्राश्मरी कास अतीसारभगन्दरी ॥६॥ दुष्टव्रण गण्डमाला पक्षघाताक्षिनाशन । इत्येवमादयो रोगा महा[पा]पोद्भवा स्मृता ॥७॥ जलोदर यकृत्प्लीहशूलशोफव्रणानि च । श्वासाजीर्णज्वरच्छर्दिभ्रममोहगलग्रहा ॥८॥ रक्तार्बुदविसर्पाद्या उपपापोद्भवा गदा । दण्डिपतनकश्चित्र वपुःकम्प विचर्चिका ॥९॥ वल्मीकपुण्डरीकाद्या रोगा पापसमुद्भवा । शिरोर्त्याद्या नृणा रोगा अभिशापोद्भवन्ति हि ॥१०॥ अन्ये च बहवो रोगा जायते वर्णसङ्करा । उच्यते यानि दानानि प्रायश्चित्तानि वै क्रमात ॥११॥ महापापेषु सर्वस्व तदर्धमुपपातके । दद्यात्पापेषु षष्ठाश दृष्ट्वा व्याधिबलाबलत् ॥१२॥

1 Sadharanavidhi 2 Bandhyaprayaschittavidhi 3 Apeyaprayaschitta 4 [Parasvaharana]prayaschitta 5 Agamyagamanaprayaschitta 6 Agatiprâyaschitta

Haec voluminis pars anno 1772 a Bhudeva exarata est (WALKER 129[c])

B DHARMANIBANDHA

642

Lit Devan Charta Europ Foll 104 Long $11\frac{1}{2}$ Lat 9 Linn 21

Hoc codice *Kalanirnayas*, a *Mádhava* compositus continetur, quo libro in quinque capita (*prakarana*) diviso, auctor rituum sollennium periodos definivit Vulgo opus *Kalamadhavíyam* appellatur Incipit वागीशाद्या etc ॥१॥ सो ह प्राप्य विवेकतीर्थ etc ॥२॥ सत्यकव्रत etc ॥३॥ Cf supra, p 263

व्याख्याय माधवाचार्यो धर्मान् पाराशरानथ ।
तदनुष्ठानकालस्य निर्णय वक्ष्युद्यत ॥४॥

Codex anno 1810 a Sankaralala (Oyilsen sahévasyar the) parum accurate exaratus est (WILSON 202)

643

Opuscula tria Lit Bengal Charta Ind Foll 179 Long 19 Lat $3\frac{1}{2}$

Foll 1–65 Linn 7 *Dánakaumudi*, qua operis majoris, Kriyakaumudi appellati parte *Govindanandas* de largitionum piarum generibus disputavit Incipit

श्रीगोविन्दपदद्वन्द्वनखेन्दुरुचिसन्ततिः ।
अनन्यचिन्ताभिरुद्ध्वान्तचिरध्वान्त धुनोतु न ॥
आलोच्याखिलसग्रहानविकल दृष्ट्वा पुराणान्यपि
प्रोक्ता सम्यगथो विविच्य मुनिभिर्मन्वादिभि सहिता ।
श्रीमत्तातपदारविन्दविलसद्भूलीभरोद्दशत
श्रीगोविन्दकवि करोति गहना दानक्रियाकौमुदी ॥

अथ दानविधि ॥ तत्र समत्रं । दान वै विधिवद्देयमशुभानाञ्च नाशन। यदादिष्टतम लोके यच्चापि दयित गृहे । etc

In fine haec leguntur इति श्रीगोविन्दानन्दकविकङ्कणाचार्यविरचिताया क्रियाकौमुद्या दानकौमुदीनाम द्वितीय भाग समाप्त ॥

Haec voluminis pars post annum 1810 exarata est (WILSON 24[a])

644.

Lit Bengal Charta Ind Foll 95 Long 19 Lat $4\frac{1}{2}$ Linn 8

Continetur hoc codice *Suddhikaumudi*, de purificatione liber, a *Govindananda*, Ganapatis filio, scriptus Incipit

आनन्द प्रणयन्महेन्द्रमुकुटप्रान्तेन्द्रनीलामल
श्रेणीश्रीकृतपद्मरीकनिवहप्यामद्युमम्भयन ।
स्मयोद्भूतभयापमार्गतटिनीसम्भूतगङ्गापह-
श्रीगोविन्दपदाम्बुज वितनुतामृद्धि ममामलतरी ॥
आलोच्याखिलसग्रहानविकल etc

Partes singulae hae suddhisvarupa 1[b], asaucha kála 2[b], jananásaucha 3[b], asauche vidhinishedhau 4[a], baladyasaucha 6[b], stryasaucha 8[a], videsasthasaucha 9[b] asauchasamkara 10[b], aghavriddhimad ásaucham 11[c] garbhasravasaucha 12[a], sapindadyasaucha 13[b], sadyahsaucha 18[a], sadyahsauchasabdarthavivechana 19[b], prasangad adhikarino nirupyante 23[a], pindanadhikarinah 27[b], athásauchantadvitiyad navahitasuddhau vivektavyayam prasangat tatpurvakrityani nirharanadini nirupyante 28[b], udakadanam 32[b], pindadanavidhi 34[b] pindadanaprayoga 36[a], asauchikartavyatá 38[a], asthisamchayana 39[a], dasahakritya 41[a], ekadasahakritya 42[a], sayyadanadiprayoga 47[a], kálasuddhi 49[a], malamasalakshana 72[a], udakasuddhi 81[b], bhumisuddhi 82[b], taijasadidravyasuddhi 83[b], prokshanadisuddhi 84[b], annasuddhi 85[b], snanasuddhi 88[a], mrinjalasuddhi 90[a], achamanasuddhi 91[a], svabhavasuddhani 94[a]

Codex post annum 1820 exaratus est (WILSON 28)

645

Lit Devan Charta Europ Foll 44 Long $12\frac{1}{2}$ Lat 7 Linn 20, 21

Rajadharmakaustubhae, ab *Anantadeva*, Apadevae filio Bajabába Durachandrae regis auctoritate scripti particula, *vyavaharadidhiti* appellata, qua jus civile adumbratur Incipit अथ राजधर्मा उच्यते तत्र राज्याभिषेकदीधितुक्तलक्षणलक्षितो राजा प्रासादप्रतिष्ठादीधितुक्तप्रकारेण दुर्गगृहनिर्माण भद्रासन च निर्माय सभा समात्यपुरोहित पण्डितै सह प्रजापालने प्रवृत्तस्य व्यवहारनिरूपणमन्तरेण न सम्यक् भवतीति तदर्थ व्यवहारा निरूप्यते ॥

Rajadharmakaustubha pars est *Smritikaustubhae*, ab eodem auctore compositi Ea sectio, qua regum inauguratio tractatur (rajyábhishekadidhiti) in cod E. I H 99 invenitur

Codex post annum 1826 exaratus est (WILSON 221)

646.

Lat Bengal Charta Ind Foll 50 Long 12 Lat $3\frac{1}{2}$ Linn 12

Vivadachintamanis, de jure forensi liber, a *Vachaspatimiṣra* scriptus (A) Incipit श्रीरामेन्द्रदिहाना etc

Ṣri-*Kṛityakalpadruma-Párijata-Ratnakaradin* avalokya yatnát ।

वाचस्पतिः श्रीपतिनयमौलिर्विवादचिन्तामणिमातनोति ॥

Textus Calcuttae anno 1837 editus est

Codex anno 1799 a Dhiresvara exaratus est (WILSON 206)

647.

Foll 81–166 *Vachaspatimiṣrae Vivadachintamanis* (B)

Auctores et libri recentiores in hoc tractatu hi laudantur Kalpataru Parijata, Prakása, Balarupa, Mitakshara, Medhatithi, Ratnakara, Lakshmidhara Smṛtisara, Halayudha

Haec voluminis pars hoc seculo ineunte exarata est (WILSON 163b)

648.

Foll 61–114 *Dvaitanirnayas*, a *Vachaspatimiṣra*, Jayae Bhairavae regis uxoris, Purushottamadevae matris, jussu, scriptus Initium, a me paulum emendatum, hoc

आभीरणारकमुदश्चितकिंकिणीक
मातास्यपाणिपदचरणपुरुषपुराणम् ।
मञ्जीरमनुमरुणायरमधुजाय-
मद्वैतचिन्मयमनादिमनन्तमीडे ॥१॥
सरस्तुलितसागर[1] व्यधित यो नृपग्रामणीं
भुजाविनिजितकाचनैरदित यस्तुलापूरुषान् ।
स एव nripa *Bhairavah* समरसीमि पचाननो
जयत्यरिविदारको जगति राजनृदारक ॥२॥
अथ वाग्विलासानतीतः कथीना
गुणैर्दास्यभावानतीतो भटाना ।
त्रिलोकीपतिप्रेयसीवासभूमि
पुनीते जगन्मडल राजचन्द्रः ॥३॥

सत्यभामेव कृष्णस्य गौरीव मदनद्विषः ।
मविशेष जयत्येषा भूपभैरवभामिनी ॥४॥
विष्णोरतःपुरमिव शम्भोरिव देहवामार्धे ।
देवी मनाभिरेषा जयति *Jaya* námni (sic) महादेवी ॥५॥
रूपा यिन्तितविशेषा प्रसन्न य वीक्षते जगज्जननी ।
तदुपरि परितः प्रपतति हाटकहीरकमयी वृष्टिः ॥६॥
Sri-*Bhairavendra*-dharaṇipatidharmapatni

Rajádhirija *Purushottamadeva* mátá ।
Vachaspatim nikhilatantravidam niyujya,
Dvaite vinirnayam idam (sic) vidhivat tanoti ॥७॥
सिषये काचननिचये परिपूज्य गुरु जगज्जननी ।
सभित्तिलिममपयेलिमदारमयमय यपुलनुरा ॥८॥
इह मुनाना दुरित धुनाना मुख पुनाना धरणीमखेन ।
श्रीभैरवस्मापतिधर्मपत्नी यशःशरीरं निजमातनोति ॥९॥
पत्नैजगन्मडलमातनोति करोति सातिगणैकशेष ।
दानादकै मागरतामुपेत विश्वभरामडलमध्यगस्य ॥१०॥

Vachaspati hoc libro, ubi de ritibus et legibus ab auctoribus *discrepantes* sententiae prolatae sunt, arbitrium et judicium suum exposuit Partes singulae hae námanirṇayah, dánasvarupakathanam, tulapurushadvaitam fol 63a, jalasayotsargah fol 65a, snánadidvaitanirnayah fol 68b, tarpanam, devavahanam, anguriyakadharanam, samdhyavandanam, panchadevatapujá svapujá, vaisvadevahomah, pitribalidanam, kakabalidánam, pitriyajnah fol 71b, nityaṣraddham saudáyikam, strisamkrántapatidhanam, vriddhih, kriyadvaitanirnayah fol 73b, vyavaharadvaitanirnaya fol 74b, ṣuddhidvaitanirnaya fol 75b, sapindalakshanam, sadyahṣaucham, vratadvaitanirṇayah fol 77a, jyaishthadvadasi, ekadasi fol 77b, krishnáshṭaminirnayah fol 80a, kshatádidushtádhikárita, dvadasaputrarahitasya putrakaraṇe 'dhikarah fol 81b, krityadvaitanirnayah, malamasanirnayah fol 83a, garbhadhánadau masanirṇayah, sraddhaṣariranirnayah fol 86b, vrishotsargah fol 89b, ṣraddhasariranirṇayah 98b, pancha mahayajnáh fol 103a

In priore libri parte (usque ad caput *vrishotsarga*) recentioris aevi auctores et libri hi laudantur *Kantharava* (?) fol 77a *Kalpataru Kamadhenu* fol 69a *Chhandogasopara* fol 88a *Trailokyasagara* fol 66b *Paryáta Pradipa* fol 69b 75a v Sraddhapradipa Samayapradipa *Bhavadeva* fol 75a *Mantraprakaṣa* fol 71a *Ratnákara Rupanárayana* fol 67a 68a *Lakshmidhara* fol 74a *Viṣvarupa* fol 78b *Vishnurahasya* fol 79b *Ṣraddhakalpa* fol 84b etc *Sraddhapankti* fol 87b etc *Ṣraddhapradipa* fol 87a *Sraddhaviveka* fol 83a *Sridatta Samayapradipae* auctor, fol 66a 71b *Smritisara* fol 74a 78b *Harinathamahopadhyaya* fol 68b *Harihara* fol 71b *Hala*

[1] सरस्तनितसागर MS

yudha fol 72[b] *Hemádri* Denique opus suum *Sabdanirnaya* dictum in fol 63[a] citat

Haec voluminis pars anno 1813 exarata est (WILSON 203[b])

649.

Foll 116–149 Linn 13–16 *Dravyaşuddhidipiká* a *Purushottama*, Pitambarae filio, Vallabhacharyae discipulo, composita Incipit

नत्वा श्रीवल्लभाचार्यान् हरिसेवोपकारिका ।
बाह्याभ्यन्तरद्रव्यशुद्धिरत्र विचार्यते ॥१॥
निबन्धेषु विविच्योक्ता मधुना बुद्धिदोषत ।
यतो न भासते सम्यक् तत एष समुद्यम ॥२॥

तत्र तावत्प्रायश्चित्तमिताक्षरायां याज्ञवल्क्य । उदक्याऽशुचिभि etc

Purushottama hoc libello lustrationem rebus impuris contactis adhibendam doctores recentiores secutus, copiosius tractavit Auctorem post medium seculum septimum decimum vixisse nominibus ab eo laudatis apparet Quorum partem addidi Acharatilaka fol 128[a], Kullukabhatta, Krishnabhattiyam fol 121[a] 124[a], Govindaraja fol 122[b], Charanamrita fol 143[a], Divakaroddyota fol 142[a], Nagadeviye Samgrahakarah fol 138[b], Nirnayamrita fol 132[b], Nirnayasindhu fol 120[a], Bhargavarchanadipika fol 122[a], Maryadasindhu (hoc libro auctor frequentissime utitur) fol 116[b] 117[a] etc, Ratnavalinibandha fol 127[b], Vishnubhaktichandrodaya fol 125[a], Suddhipradipa fol 140[b], Suddhimayukha fol 119[b] 122[a], Sadacharachandrodaya fol 124[a] etc, Smrityarthasara fol 120[a], Harivallabha Sudhodaye fol 125[a] 149[a], Hariharabhashya fol 122[a], Halayudha fol 141[a] Eidem auctori praeter libellum supra tractatum (n 94) commentarium ad *Vallabhashtakavivritim* (E I H 2611 नत्वा श्रीवल्लभाचार्यचरणाम्भोजमस्यह । तदष्टकीयविवृतेर्भाव वच्मि कृपाबलात ।) debemus

In fine haec leguntur सवत् १८३३ शाके १६९८ प्रवर्त्तमान्ये माधम्यामिते पक्षे दशम्या भौमवासरे श्रीभुजनगरवासिना औदीच्यज्ञातीयश्रीताधानीयव्यासतुलशी तस्यात्मजन भूदेवनाम्ना लिखिता द्रव्यशुद्धि स्वात्मार्थ द्रव्यशुद्धयर्थं ॥ Haec folia igitur anno 1776 exarata sunt. (WALKER 200[e])

650.

Lit Bengal Charta Europ Foll 133 Long $11\frac{1}{2}$ Lat. 9 Linn 19

Dvaitaparişishtam, rerum dubiarum, quaecunque relictae sunt dijudicationes, quo libro *Keşava* (sanmişra°) eandem atque Vachaspatimisra in Dvaitanirnaya materiam copiosius tractavit Incipit

स्वामिन् धाम्नो ममैतद्व हि न हि विदित शीतरश्मे स वक्ता
स्वर्गङ्गायेदसास्त्री भुजगपरिवृढ शोभने स द्विजिह्व ।
स्त्रीपादस्पर्शपूर्वैतदिह भगवतैवोच्यतामित्यकस्मा
द्दर्पिमत्यर्थिभाय शिवशिवशिवयो श्रेयसे व सदास्तु ॥१॥
लीलानखाङ्कुरविदारितवैरिवीर-
निर्मुक्तरक्तबहुगैरिकलिप्तगात्र ।
स्वस्थीकृतामरवधूगणगीतकीर्त्ति-
रास्ता हिताय मम कार्पटिको मृगेन्द्र ॥२॥
अधीत्य सर्वतन्त्राणि निबन्धाननुलोक्य च ।
श्रीकेशवेन विदुषा परिशिष्टमिहोच्यते ॥३॥

Opus in capita duo (parichchheda) divisum est, quorum alterum ab hoc disticho incipit (fol 76[a])

तातस्ते मकरालय प्रियतमे रत्नाकर स प्रभो
भ्राता ते शशलाञ्छनस्तमनिश धत्ते हरो मूर्द्धनि ।
का ते स्नेत्यभिधाय सस्मितमुखे कान्ते चिरादुत्तरात्
स्फूर्त्तिव्रीडितमानसामुपहसँल्लक्ष्मीं हरि पातु व ॥

In folio 34[a] e *Bhojarojae* jyotih(sástra) hoc distichon laudatur

चैत्रे पौषे कृष्णपक्षे नवाम्र नाचरेद्बुध ।
भवेज्जन्मान्तरे रोगी पितॄणां नोपतिष्ठते ॥

Codex anno 1813 exaratus est (WILSON 218)

651, 652.

Volumina duo Lit. Devan Charta Ind Long 11 Lat 5 Linn 10

His voluminibus *Madanaparyatas* continetur, quo libro *Vişveşvara*, Pettibhattae et Ambikae filius Madanapala rege patrono morum et rituum praecepta, ex antiquioribus legum codicibus desumta, in corpus unum redegit Initium, codice E I H 1556 (A)[1] collato, emendatum hoc

मन्दाराद्रिप्रस्थ etc ॥१॥
मकृष्टचलत्कुण्डल etc ॥२॥
कान्ते कृतागसि etc ॥३॥[2]
अस्ति प्रशस्तविभवोपगतप्रशस्ति-
विस्तारिणी भुवि शकाधिपराजधानी ।
Dilli ti विश्वविदिता नगरी महत्त्वी
पल्लीव भाति पुरतस्त्रिदिवाऽपि यस्या ॥४॥
तामुत्तरेण यमुनातटदेशनिष्ठा
Kashthe ty अभूदनुपमा नगरी गरिष्ठा ।
यस्यामनल्पविभवोपचिता बभूवु
काष्ठान्वया[3] महितकीर्त्तिभुजो महीपा ॥५॥

---

[1] Hic codex anno 1637 exaratus est [2] Cf Smritikaumudi

[3] शाकान्वये A pr m कान्वये B

तस्मिन्नभृद्विमलटाककुलाम्बुराशावुद्य etc ॥६॥
तस्यात्मजो etc ॥७॥
सुतोऽस्य जात etc ॥८॥
तस्यात्मजोऽभूद् etc ॥९॥
यस्मिन्नसाधारणधैर्यशौर्य
गाम्भीर्यसौदर्यगुणैकपुर्यं ।
गिरीन्द्रभीमानुजसिन्धुराज-
स्मराश्च साधारणता भजते ॥१०॥
लक्ष्मीं लक्ष्मवतीं विधाय विबुधा हारस्य हारस्य च
ज्योतिर्गीर्नभपास्य पार्वणशरच्चन्द्रस्य चन्द्रस्य च ।
उन्मीलन्नवसौरभैर्धवलमर्द्धीरपिद्राघमा
यस्यैता भुवि नर्त्तितमनुदिन सम्मूर्त्तय कीर्त्तय ॥११॥
यथच्छिद्रा etc ॥१२॥
महीपतेस्तस्य महत्तुभत्पी
सुतावभूता सुकृतोन्नतस्य ।
आद्यो महौजा *Sahajendra* náma
tadatmajah sri *Madano* dvitiyah ॥13॥
अपारद मिद्धरसो जनाना-
मनश्वर्यदिवर्भयौमधीना ।
अनतको मृत्युहरो रिपूणा-
मासीदसौ sri-*Sahajadhanatl ah* ॥१४॥
अस्यानुज श्रीमदनो तु नाम्ना etc ॥१५॥
विश्राणनेषु व्यसन यदीय
विद्याप्रसगेषु विनोदसौस्य ।
यस्यावदात च यशोवितान
दिङ्मण्डलीमडनमेकमास्ते ॥१६॥
परिशीलयता etc ॥१७॥
य कूपानारामान्धर्मायतनानि मन्त्रिमधाश्च ।
कृत्वा स्वकीर्तिमेकामदीदृशन्मूर्तिभेदेन ॥१७॥
श्रीमानय मदनपूर्वकपारिजात
नामाकित स्मृतिपथानुगत निबन्ध ।
यर्णाश्रमप्रमुखधर्मविवेचनाय
विद्वन्मुखेन सुकृती मितमातनोति ॥१८॥
मतिपथा शास्त्रे etc ॥१९॥
माता पुण्यचरित्र etc ॥२०॥[1]
Hemadri-Kalpadruma-saAparurka
Smrityarthasaran S mritichandrikam cha ।
Mitákshar'adi सकलाश्च मन्त्रा
विपश्यते सग्रहतो निबन्ध ॥२२॥

Sequitur argumentum libri, in novem capita (stavaka) divisi, versu epico enarratum स्तबक प्रथमो मत्र ब्रह्मचर्या भिधोऽपर । गृहस्थाश्रमगृह्यीय स्यादाह्निक तदनतर ॥२३॥ गर्भाधा नादिसस्कारस्तुरीय स्तबको मत । शालोचनस्तबक पञ्चाहृद्यगुद्वाहयो मत ॥२४॥ सप्तम श्राद्धसज्ञो हि विभागाख्योऽष्टमस्तथा । नवम स्तव कस्यात्र प्रायश्चित्ताभिधो मत ॥२५॥ etc

Vol I foll 244 I fol 60^b, II fol 97^b, III fol 165^b, IV fol 181^a, V fol 211^b, VI fol 225^b

Vol II foll. 241 VII fol 70^a, VIII fol 94^b, IX fol 238^b

In fine capitum haec leguntur iti pandita-*Kedaramalle* tyádivirudarajivirajamánasya sri-Madanapalasya nibandhe etc Auctor post Madhavam, ante Vachaspatimisram et Kamalakaram vixit Illius ad Parásarismritim commentarium rapacissime excerpsit Ceterum *Parijata* etiam a Mitramisra in Viramitrodaya libro (foll 2^a 185^a) laudatur

Codex noster anno 1802 in urbe Ahmedábad ab Uttamarama parum accurate exaratus est. (WALKER 174, 175)

653.

Opuscula quinque Lit Devan Charta Ind Foll 184. Long 11 Lat $4\frac{1}{2}$

Foll 1–106 Linn 11 *Smritikaumudi*, Madanapála (Raya) rege patrono composita Initium, collato cod E I H 2515 (A) emendatum, hoc

नम सकलकल्याणकारणाय पिनाकिने ।
नमो लक्ष्मीनिवासाय देवतायै गिरा नम ॥१॥
अपत्यपात्सल्यवशाद्दरीं स्तन्य पिपासुर्गिरिजाकुचाग्रे ।
मुहु कराग्र चलयन्विभाम्या मनोरथाञ्च सफलीकरोतु ॥२॥
प्रवालाद्रिप्रस्यद्युतिनिचयपर्यायवपुषे
नमो विघ्नश्रेणीविघटनपटिष्ठाय महसे ।
जगत्प्रादुर्भावस्थितिलयनिरायामरचना
विनोदासक्ताय प्रणतफलसिद्धिप्रतिभुवे ॥३॥
यश्चिंदिरानाथपुरंदराद्यैराराधित भक्तिभरानताग्रै ।
श्रीचडिकायाश्चरणारविन्द वदामहे तत्कुलदेवताया ॥४॥
प्रकृष्टचलकुडलस्तवकपृष्टगडस्थल
महाहमणिमेखल मरकताकुरश्यामलं ।
करोतु करुणा मम कलितपत्रयात्रश्रम
मह किमपि मोहन कपटशौरि ...याप ॥५॥
कात कृतागसि रुषा पदम प्रणाणा
कुर्वीकृताथ रमनार्धनिपत्तनेन ।
मौनेन मानमधिगच्छति या त्वदातु
सा पार्वती हरविभक्ततनु शिव च ॥६॥

Asid asimaguna *Táka* kulámburásav
उद्यप्रभृतशुभ्रकीर्तिघनप्रकाश ।
लोके मम हृदि धृतो गुणमन्दिर
sri *Ratnapala*-nripatir भुवनैकात्र ॥७॥[2]

[1] Vide supra, p 263ª

[2] Ante septimum in B duo disticha addita sunt

तस्यात्मजो *Bharahapála* इति प्रसिद्धः
सिद्धांगनाजनसमाजमभिद्धकीर्तिः ।
दानेन यः सुकृतिनां क्षिपति स्म दैन्यं
सैन्यं च धैर्यमदृशः प्रतिभूपतीनां ॥८॥
सुतोऽस्य जातः सुकृतोन्नतस्य
न तस्य कश्चित्सदृशो बभूव ।
यमस्खलत्सत्यमवेक्ष्य तातो
नाम्ना *Harişchandra* इति व्यधत्त ॥९॥
तस्यात्मजोऽभूदतुलप्रतापः साधारणो भूमिपतिर्वदान्यः ।
अभूतपूर्वामवनीश्वराणामजीगपद्यो जगति स्वकीर्तिं ॥१०॥
यथच्छिदा विरुदकीर्तिमिहान्वितार्था
कृत्वा परत्र च तथैव विधातुमिच्छुः ।
कीनाशपाशचयबद्धविमोचनार्थं
तीर्थेत्रयो *Karaımuktım* अचीकरद्यः ॥११॥
तस्यात्मजः *Srí-Madano* तु नाम्ना
धाम्ना च रूपेण च मगतार्थः ।
रोषारुणे चक्षुषि यद्द्विपद्यो
नितांतकांतारसमाश्रितोऽभूत् ॥१२॥
परिशीलयता कलाकलापं विदधानेन च भूरिशः प्रयधान् ।
मदनेन महीभृताथ येन प्रथिता nútana-*Bhojarája*-kírtıh ॥१३॥
Yantraprakáşa-sa-*Mahárnava-Párıjáta-*
*Sıddhántagarbha-Tithyanırnayasára*mukhyáh ।
ग्रंथाश्च येन रचिता विजय भजते
राज्ञां सभासु विदुषां वदनाबुजेषु ॥१४॥
वागुत्सवेन मतिमानतिमानशाली
कीर्तेः पदं मदनपालमहीतलेंदुः ।
Vidvanmukhena tanute चिततोर्जितश्री-
रुत्पन्नचारुकिरणां स्मृतिकौमुदीं सः ॥१५॥
विद्वच्चकोररसना रुचिदानपटीयसी ।
सच्चित्तोत्पलजीवातुर्जयति स्मृतिकौमुदी ॥१६॥
वर्णाचारप्रकटनविधिर्ब्राह्मणादिक्रमेण
प्रोक्तः पूर्वैर्न खलु कथिता मुख्यतः शूद्रधर्माः ।
तस्मादेते विशदपदवी नाश्रितास्तेन तुर्यं
वर्णं कृत्वा विषयमधुना वर्ण्यते वर्णधर्मैः ॥१७॥

ननु च के ते पूर्वे यैर्ब्राह्मणादिक्रमेण निरूपितो वर्णाचारः । श्रुत्यर्थस्मर्तारो मन्वादय इति ब्रूमः । तत्र तावद्वर्णानामुत्पत्तिरुपवर्ण्यते तदधीनत्वादाचाराणां । etc.

Hoc opus, quo de tribus infimae in rebus sacris participatione agitur, in quatuor libros (*kalollása*), libri singuli in capita (*kirana*) divisi sunt

I, 1 Vipratvádijátinirúpanam, fol 5^b. 2 súdrabhedanirúpanadvárá samkírnajátinirúpanam, fol 19^b Incipit: तत्र पूर्वोक्तप्रकारेण परमपुरुषस्य चरणजातः केवलशूद्रः । अपरे द्विजातिभ्यः परिणीतशूद्रायामुत्पन्नाः ।

II, 1. Şúdrasya sámányato 'dhikáránadhikáranirúpanam, fol. 21^a. Incipit: तत्र भविष्यधर्मैकफलत्वाभेन व्यतिरेकमुखेनाधिकारानाधिकारौ निरूपितौ पुराणेषु । अतस्तत्प्रतिपादकानि पुराणवाक्यानि प्रदर्श्यंते ॥ 2. şúdrasya şrutismrityádyavagamo 'nadhikárachintánirúpanam, fol. 24^a. Incipit अथ वेदाक्षरविचारनिषेधो मद्यमांसविक्रयादिनिषेधश्च ॥ 3. şúdrasya garbhádhánádisamskáravishayádhikáránadhikárachintánirúpanam, fol 27^b. Incipit: अथ गर्भाधानादिसंस्कारेषु शूद्रः केष्वधिक्रियते केषु नेति चिंत्यते ॥ 4. *a* súdrasyagnyabhávachintá. *b* şúdrasya sandhyávandanádhikárabhávah *c*. súdrasya díkshádhikárah. Hoc in capite locus, quem supra, p. 46^a. e Vámanapurána excerpsimus, mendis minus foedatus reperitur: वामनपुराणे । ततश्चकार भगवांश्चातुर्वर्ण्यं हराचेने । शास्त्राणि येषां मुख्यानि नानोक्तिविविधानि च ॥ आद्यं शैवं परिख्यातमन्यत्पाशुपतं मुने । तृतीयं कालवदनं चतुर्थं च कपालिनं ॥ शैवश्चासीत्स्वयं शक्तिर्वसिष्ठस्य प्रियः सुतः । तस्य शिष्यो बभूवाथ गोपायन इति श्रुतः ॥ महापाशुपतश्चासीद्भारद्वाजस्तपोधनः । तस्य शिष्योऽप्यभूद्राजा ऋषभः सोमकेश्वरः ॥ कालास्यो भगवानासीदापस्तंबस्तपोधनः । तस्य शिष्योऽभवद्वैश्यो नाम्ना क्रोधेश्वरो मुने ॥ महाव्रती च धनदस्तस्य शिष्यस्तु वीर्यवान् । कर्णोदर इति ख्यातो जात्या शूद्रो महातपाः ॥ एवं स भगवान्ब्रह्मा पूजनाय शिवस्य तु । कृत्वाथ चातुराश्रम्यं स्वमेव भवनं गतः ॥ *d*. súdrasya brahmajnánádhikárah, fol 31^b.

III, 1. Viváhanirúpanam Incipit: प्रथमकलोल्लासे वर्णजातयो निरूपिताः । द्वितीये तु जातिविशिष्टस्य शूद्रस्याधिकारानधिकारौ निरूपितौ । एवंविधस्य शूद्रस्य विवाहादीतिकर्तव्यता तथा सामान्यधर्मादयश्च तृतीये संस्कारकलोल्लासे निरूप्यते । तत्र विवाहोपयोगित्वेन प्रथमतः सापिंड्यं निरूप्यते ॥ *a* vivábabhedáh. *b* viváhetikartavyatá *c*. viváhaprayogah. *d* kanyádánam, fol. 38^b. 2. námakaranádisamskáranirúpanam, fol. 39^a. 3 *a*. súdradharmáh. *b*. súdrasyápaddharmáh, fol. 43^a 4. Incipit: अथाशौचवर्णनं । पूर्वस्मिन्किरणे शूद्रस्य धर्मा निरूपिताः । सांप्रतं तद्धर्मानुष्ठानसंकोचहेतुभूताशौचप्रतिपादनं प्रस्तूयते ॥ *a* súdrasyásauchanirúpanam. *b* şúdrasyásauchapaddhatih, fol. 53^a. 5 *a* súdrasya vrishotsargah. *b* súdrasyaikoddishtam. *c*. ekoddishtasráddhapaddhatih *d* súdrasya sapindíkaranam, fol. 75^a. *e*. súdrasya párvanasráddham. *f* vriddhisráddham, fol 76^a.

IV, 1. Incipit: अथाह्निकाख्यश्चतुर्थः कलोल्लास आरभ्यते । तत्र मनुयाज्ञवल्क्यदक्षादिभिर्द्विजोद्देशेन सध्यावंदनस्य विधानात्र तत्र शूद्रस्याधिकारः ॥ *a* mútrapuríshochcháravidhih *b* sauchavidhih. 2 *a*. dantadhávanavidhih *b* prátahsnánam 3 súdrasya mádhyáhnikasnánavidhih, fol. 85^a. 4 *a* şúdrasya brahmayajnavidhih. *b*. tarpanam *c*. súdrasya tarpanapaddhatih, fol 95^b. 5 *a*. vaisvadevavidhih *b* ni-

tyasráddham. *c.* vaisvadevapaddhatih. *d.* vaisvadevaprayogakramaḥ. *e.* balharanam. *f.* súdropayuktavaisvadevabalharanapaddhatiḥ. *g* nityasráddhapaddhatih. *h.* bhojanam.

Ad opera sua *Madanapárijáta* auctor saepius, ad *Mahárnavam* semel (fol. 34^{b}. Vináyakasántiprakáro 'smábhir Mahárnave vistarato nirúpitah) refert. Quare, si librum nostrum *Visvesvarae*, Peṭṭibhattae filio, tribuero, conjecturam non nimis audacem me prolaturum esse spero. Auctorum et librorum praeterea laudatorum hos paucos notandos putavi: Aparárkakára, Krityakalpatarukára, Mitáksharákára, Medhátithi, Yajnapársva, Vedántakalpataru, Smritimanjarí.

Folia 1. 2. manu recentiore, reliqua seculo septimo decimo satis accurate exarata sunt. (WALKER 168^{a}.)

654.

Lit. Devan. Charta Europ. Foll. 105. Long. $11\frac{1}{2}$. Lat. 9. Linn. 21.

Ṣúdradharmatattvam, tribus plebejae et impurae officia, liber a *Kamalákara-bhaṭṭa*, Bhaṭṭadivákarae fratre, mímánsaka-*Rámakrishnae* filio, *Náráyanabhattae* nepote, Rámesvarabhattae abnepote, compilatus. Initium hoc:

प्रणम्य रामं पितरौ कमलाकरशर्मणा ।
रामकृष्णातनूजेन शूद्रधर्मो निरूप्यते ॥

Codex noster quum recentissimae aetatis sit, argumentum libri, necnon cetera, ex antiquiore codice E.I.H. 2514. excerptum est: fol. 7^{a}. *Tat siddham súdrasya itipradiúrá puránasravanena jnánam iti.* Atha ṣúdrasya mantravichárah. 12^{b}. atha súdrasya karmádhikárah. 14^{b}. devasthápanam. 22^{a}. *samskáráh.* 24^{b}. sráddhanirnayah. 29^{a}. vihitanishiddhadharmáh 34^{b}. samskáraprayogah. 39^{a}. iti punyáhavácanam. 51^{b}. iti ishtápúrtih. Atha chaulam. 63^{a}. iti súdrasamskáráh. *Atha súdráhnikam.* 74^{b}. iti snánatarpanádi. Atha devapújá 77^{a}. tírthamahimá. 79^{b}. vaisvadevaḥ. 81^{b}. sákalahomah. Atha pauráṇah. 82^{a}. iti devayajnah. Atha bhútayajnah. 84^{a}. nityaṣráddham. 84^{b}. manushyayajnah (i. e. hospitalitas). 87^{b}. iti súdráhnikam. Atha ṣúdrasya *párvanasráddhaprayogah.* 93^{a}. pindadánam. 94^{b}. iti párvanasráddham. *Atháṣaucham.* 95^{a}. garbhásaucham. 95^{b}. prasavásaucham. 96^{a}. mritásaucham. 98^{a}. athásamskrite súdre mrite viṣeshah. 99^{b}. játyásaucham. 108^{a}. dásáṣaucham. 109^{a}. atikrántásaucham. 110^{a}. áṣauchasampáte nirṇayah. 112^{a}. asauchápavádah. 112^{b}. mritadoshah. 116^{a}. pretadáhakálah. 116^{b}. ity ásauchanirṇayah Atha súdrasya *aurdhvadehikaprayogah.* adhikárinah. 120^{b}. durmarane práyaschittam. 124^{a}. samlayanam. 125^{b}. pátheyaṣráddham. 126^{a}. navaṣráddham. 126^{b}. pretapindáh. 129^{a}. iti súdrásaucham tatkrityam cha. Athaikádasáham. 130^{a}. vrishotsargah. 133^{b}. sayyádánam. 134^{b}. udakumbhah. 135^{a}. másikáni. 135^{a}. sapindanam. 138^{a}. ity aurdhvadehikaprayogah. Atha súdrasamáh. 140^{a}. strídharmáh. 147^{a}. vidhavádharmáh. 148^{b}. kundagolau. 150^{b}. shandah. 152^{b}. anye 'pi súdrasamáh. 153^{a}. samkarajáh. 156^{a}. pratilomajáh 161^{b}. apadhvansajá vyabhicharajáh. 169^{b}. káyasthotpattih.

In fine haec leguntur:

यो भाट्टतंत्रगहनार्णवकर्णधार:
शास्त्रांतरेषु निखिलेष्वपि मर्मभेत्ता ।
योऽत्र श्रम: किल कृत: कमलाकरेण
प्रीतोऽमुनास्तु स कृती बुधरामकृष्ण: ॥

इति श्रीमज्जगद्गुरुमीमांसकनारायणभट्टसूरिसूनुरामकृष्णभट्टात्मजकमलाकरभट्टकृते शूद्रधर्मतत्त्वे शूद्रसमसंकरजस्वरूपं तद्वृत्तिनिरूपणं समाप्तश्चायं निबंध: ॥

Auctores et libros Kamalákara permultos laudat, quos una cum iis, qui in sectionibus tribus primis Nirnayasindhu operis (ed. Calc.) reperiuntur, infra enumerabo. Ipse hos libros suos citat: Jalásayotsargavidhi 239. Tulápaddhati N. 247. Dánakamalákara fol. 13^{a}. 20^{b}. 119^{b}. 133^{b}. Púrtakamalákara 17^{b}. 77^{a}. Ácháradípa 79^{b}. Nirnayasindhu 10^{b}. 17^{a}. 22^{a}. 24^{b}. etc. Pravaradarpana N. 212. 282. Práyaschittaratna N. 265. Súdradharma N. 189. Rámakrishna pater *Jívatpitrikanirnaya* opus composuit, N. 109 112. 163. Náráyanabhattae denique avi libri duo laudantur: *Tristhalisetu* 15^{a}. 16^{a}. N. 9. 11. 70. 109. et *Prayogasetu* N. 158.

Agastyasamhitá 13^{b}. Agnipurána. Agnismriti 96^{a} 101^{b}. Angiras (smriti) 28^{a}. 64^{a}. etc. Ajayapála 33^{a} (शक्त: स्वयम्, अशक्तस्तु विप्रद्वारा, सच्छूद्र: स्वयम् असच्छूद्रो विप्रद्वारा). Atri (smriti) 20^{a}. etc. Vriddhátri 107^{b}. Adbhutaságara N. 47. 87. 221. Anantabhaṭṭa N. 22. 36. 90. etc. Aparárka 23^{b}. 27^{b}. etc. Aruṇasmriti N. 49. Ákara N. 115. 209. 226. Ácharachintámani 10^{a}. 75^{b}. Ácharapradípa N. 75. Áchárádarsa, v. *Ṣrídatta.* Áchāryachúdámaṇi 8^{a}. 9^{a}. 39^{b}. etc. N. 3. 91. etc. Ádipurána 49^{a}. 64^{b}. etc Ádityapurána 16^{b}. N. 149. Ápastamba (smriti) 97^{b}. Ápastambasútra N. 38. Ápastambabháshyárthasamgraha N. 36. Áyurveda N. 262. Árshṭishena N. 2. Áṣárka N 199. 237. Ásvaláyana 9^{b}. 29^{a}. etc. Áhnikapradípa 78^{a}. Ísánasamhitá N. 164. Uttaramímánsá 5^{a} Usanas (smriti) 34^{a}. etc. Rigvidhána N. 55 66. etc Rishyasringa (smriti) 85^{b}. 102^{a}. 128^{b}. Aitareyopanishad N. 202. Kanva (smriti) N. 27. 261. Kapardikárikáh 223. 224. Karka 90^{b}. Karkabháshya 36^{b}. Kalpataru 8^{b}. 14^{b}. 23^{b}. etc. v. *Krityakalpataru.* Kasyapa (smriti) 96^{b}. N. 84. 139. Kasyapasamhitá N. 180. Káthakagrihya N. 6. 7. 114. Kátyáyanasútra sive Ká-

tíyasútra 9^b. 69^a. 72^a. etc. Kámadhenu N. 94. Kámarúpanibandha N. 134. Kárshnájini (smriti) 68^b. Kálakaumudí N. 242. Kálanirnaya 51^b. N. 176. Kálavidhána N. 176. 177 Kálaviveka N. 47. Káládarsa 129^a. N. 2. 8. Kálikápurána 29^b. 45^a. etc. Kálottara N. 80. Kásíkhanda N. 2 56. etc. Kásyapa 103^a. 114^b. Kúrmapurána 5^b. 97^a. etc. Krityakalpataru N. 241. Krityachintámani 49^a. N. 168. 189. Krityatattvárnava 49^b. N. 123. 125., Krityaratna N. 140. Kesavasvámin N. 37. 140 Kokila 40^a. Konkaṇáh N. 56. Kauṇḍinya N. 108 177. Kaumudí 5^b. v. *Smritikaumudí*. Kratu (smriti) N. 261. Kriyánibandha 27^b. 115^b. 117^b 121^a. Kriyására N. 242. etc Khádiragrihya N. 86. Gangávákyávalí 166^a. Garudapurána 76^b. 78^b. etc. N. 19. Garga 46^b. etc. Jyotirgarga N 6. Vriddhagarga N. 159. Gargasamhitá N. 183. Gárgya 45^b. etc. Uttaragárgya N. 179. Vriddhagárgya 113^b. N. 61 264. Atharvavedinám Gárgyaparisishṭam N. 88 Gálava 121^a. 129^a. etc. Grihyakáriká N. 176. Grihyaparisishta N. 209 230. Gopathabráhmana 51^b. N. 139. Gobhila 140^a. etc. Gaudáh 65^b. 96^a. etc. Gaudagrantha 87^b. etc. Gaudatithitattva 50^a. Gaudavyavaháranirnaya 49^a. Gaudanibandha 7^b. 24^b. N. 123. etc. Gaudasuddhitattva 28^a. Gautama (smriti) 10^a. 21^b. etc. tadbháshyam 32^b. Gautamavyákhyá 107^b. Vriddha-Gautama N. 51. 199. Slokagautama 128^b. Gautamítantra N. 242. Chandesvara 47^a. N. 187. 194. 220. Chaturvinsatimata 82^a. N. 43. etc. Chandraprakása N. 168. Chandriká 112^b. N. 113. 116. etc. v. *Smritichandriká*. Chamatkárachintámani N. 23. 79. Chintámani N. 124. v. *Áchára°, Kritya°, Chamat°, Tattva°, Suddhi°*. Chyavana (smriti) N. 49 Chhandogaparisishṭa 66^a. 84^a. etc. Chhágaleya N. 109. Chhándogasútra N. 38. Jamadagni (smriti) 84^a. Jayatunga N. 232. Jayanta N. 231. Jayárnava N 180. Játiviveka 154^b. 156^b. 164^b. Laghujátiviveka 157^a Játúkarnya (smriti) 20^a. 28^b. 117^a. N. 107. etc. Jábáli 19^a. 112^a. 119^b. Jímútaváhana N. 275. Jaimini (smriti) N. 4. 44. Jnánárnava N. 46. Jyotihprakása N. 4. 220. Jyotihságara N. 47. 219 Jyotirnirbandha 52^a. N. 4. 49. 145 Jyotirmedhátithi N. 222. Jyotirvivarana N. 225. Jyotistattva N. 262. Ṭodaránanda N. 18 67. 72. Ṭhoṇṭhapaddhati (?) 90^a. 91^a. Ḍámaratantra N 117. 134. Tattva, v. *Gaudatithi°, Jyotis°, Tithi°, Vyavahára°, Suddhi°, Sambandha°, Smriti°*. Tattvachintámani N. 263. Tattvaságara N. 28. Tantraratna, auctore Párthasárathi 3^a. 4^b. 79^b. etc. Taranginí N. 122. v. *Durgábhaktitaranginí*. Tithitattva 49^a. N. 117. Trinsatslokí 104^b. 112^b. Trikáṇḍamaṇḍana N. 2. 5. 21. 37. etc. Trivikrama N. 253. Ejus liber Traivikramí appellatur, N. 256. Daksha (smriti) 64^b. 65^a. 81^b. etc. Dákshiṇátyáh 113^a. Divodása 99^b. 106^a. 116^b. etc. Dípiká N. 2. 4. 5. v. *Sápiṇḍyadípiká*. Durgábhaktitaranginí N. 120. 122. 125 etc. Devakírti N. 181. Devajáníya 118^a. 130^b. N. 36. 175. etc. Devayájnika, Smritisárae auctor, 28^a. 98^b. N. 254. Devala (smriti) 3^b. 64^b. etc. Devasatabháshya N. 38. Devasvámin N. 115. Devípurána 130^b. etc. Daivajnamanohara N. 238. Daivajnavallabha N. 175. 257. 262. Dráhyáyanasútra N 237 Dhanurvidyádípiká 52^a. Dharma (smriti) N. 108. Dharmapradípa N. 122. 270. Dhavalanibandha N. 163. Dhúrtasvámin N. 37. 38. 137. Dhaumya (smriti) N. 104. 114. Nandipurána N. 18. Nandikesvarapurána N. 125. Nárada (smriti) 43^a. 153^b. etc. Náradíya 6^a Brihannáradíya 79^b. Laghunáradíya N. 31. 32. etc. Náráyanavritti (ad Ásval.) N. 25. 38. 110. Náráyana, v. *Rúpa°, Sarvajna°*. Nirṇayadípa N. 42. 43 97. 104. Nirnayámrita 129^a. N. 10 23. etc. Nrisinha N. 186. Nrisinhíya N. 189. Nrisinhatápaníya 7^b. Nrisinhapurána 15^b etc. Nrisinhaparicharyá (?) N. 74. Nrisinhaprasáda N. 118 180. 195. Nyáyaratnamálá 11^b. Pancharátra N. 242. 252. v. *Hayasírshapancharátra*. Padárthádarsa, Vopadevae (?) liber, N. 245. 246. 252. Padmapurána 5^a. 24^b. etc. Parasuráma, Rudrapaddhatis auctor, 146^b. Parasurámapratápa 145^b. Parásara 4^b. 20^a. etc. Parásarabháshya Mádhavíya 7^b. 22^a. etc. Brihat-Parásara N. 114. 115. Laghu-Parásara 29^a Vriddha-Parásara 25^b. 65^a. etc. Parásarapurána 5^a. 28^b. 29^b. Parisishṭa 46^a. 82^a. etc. Páraskara 26^b. 98^b. etc Párijáta, v. *Madana*. Párthasárathi, Tantraratnae auctor, 3^a. N. 17 Pitámaha (smriti) N. 274. etc. Purascharanachandriká N. 49. Puránasamuchchaya N. 13. 55. 96. etc. Purushárthaprabodha N. 256. Pulastyasmriti 86^b. N. 33. Pushkarapuráṇa N. 143. 146. Prithvíchandrodaya 25^b. 26^b. 43^b. etc. Paithínasi (smriti) 54^a. 168^b. etc. Mahá-Paiṭhínasi 34^b. Prachetas (smriti) 54^a. 84^a. etc. Prajápati (smriti) N. 175. 203. Pratápamártanda N. 102. 133. Prayogaratna[1] N. 37. 190. 195. Pravaramanjarí N. 211. Pravaramanjarívritti N 210. Prábhákaráh 4^b. Bahvrichaparisishṭa N. 83. 85. 238. etc. Bádaráyana (smriti) N. 233. 262. Brihaspati (smriti) 51^b. etc. Baijavápa (smriti) N. 18. 176. Baudháyana (smriti) 32^a. 54^a. etc. Baudháyanasútra 151^a. N. 197. 226. etc. Brahmagarbha (smriti) 114^a. etc. Brahmapurána 25^a. 140^b. etc. Brahmayámala N. 16. 179. 182. Brahmavidyátírtha N. 220. Brahmavaivarta N. 22 23 (ab Hemádri et in Madanaratna laudatur), etc. Laghu-Brahmavaivarta N. 49. Brahmasiddhánta (astr.) N. 2. 6. 48. Brahmándapurána 19^b. 67^b. etc. Bhaktichandrodaya 79^a. Bhagavadgítáh 33^a. Bhaṭṭakárikáh N. 225. Bhaṭṭáh 114^b. 118^b. N. 37. Bhara-

[1] Ejus nominis libri tres mihi innotuerunt. 1. a Díkshitánanta, 2 a Náráyanabhatta, Rámesvarae filio, 3 a Nrisinhabhatta scripti.

dvajasutra N 38 Bharadvaja (smriti) 64^a Bhavishyapurana 5^b etc Bhagavatapurana 6^a 75^b etc Mahabharata Bhargava N 47 Bhargavarchanadipika N 43 44 46 48 etc Bhupalavallabha N 180 Bhrigu (smriti) N 92 109 154 etc *Bhojaraja N 128* Matsyapurana N 147 etc Matsyasukta N 135 Madana Parijata 9^a 28^b etc Madanapala Smritikaumudis auctor, 8^b 22^b 32^a etc Madanaratna 19^a 20^a 34^a etc Manu 47^a etc Brihan Manu 96^b Vriddha-Manu 25^a 86^b etc Manvarthamuktavali N 43 Marichi (smriti) 25^a 74^a etc Maharnava 18^b N 70 v *Smritimahárnava* Madalasa N 113 Manohara, v *Danajnamanohara* Mantrasastra N 246 Mandavya N 223 232 Mátridattiya N 37 Madhava, v *Parásara* Markandeyapurana 44^a 80^b etc Mitakshara, v *Vijnanesvara* Mihira N 11 221 v *Varahamihira* Muhurtadipika N 177 190 Medhatithi 21^a 33^b etc v *Jyotirmedhatithi* Maitrayaniyaparisishta N 111 274 Maitreyasutra N 192 Maithilah 10^b N 119 etc Maithilavachaspati 28^b Maithilasridatta 66^b Mohachudottara N 173 128 Yajnaparsva 115^a N 160 226 Yama (smriti) 22^a 34^b 85^b etc Brihad Yama N 96 167 Yajnavalkya 24^b etc Yoginitantra N 47 244 Ratnakosha (jur) N 139 220 264 Ratnamála (jur) 128^a N 2 16 etc Ratnasamgraha N 177 179 195 Ratnasagara N 46 Ratnákara 112^a (suddhi-) 128^a N 208 Ratnavali 145^b v *Smritiratnavali* Raghavabhatta 75^b N 255 Rájamartanda N 193 217 220 256 259 etc Ranaka 3^a 11^b N 21 Ramatapaniya 7^b Ramavajapeyin N 211 Ramandara N 37 38 39 173 Ramándárabhashya N 227 Ramarchanachandrika N 57 59 75 etc Rudradattavritti (Apastamba) N 38 39 Rudradhara, Suddhivivekae auctor, 21^b 44^b N 183 276 Rudrayamala 18^a N 117 Rupanaráyana 18^a 23^a N 118 128 238 Renukarika N 38 230 Lakshanasamuchchaya N 240 Lakshmidhara 33^b Lalla N 11 12 118 179 195 218 etc Latyayanasutra N 38 Likhita (smriti) N 83 Lingapurana 30^a 112^b etc Laugakshismriti 27^b 48^b 98^b etc Vatsa (smriti) N 14 Varahapurana 8^a 10^a etc Varahamihira N 224 Vardhamana N 17 18 etc Vallabha, v *Daivajna°*, *Bhupala°* Vasishtha (smriti) 21^b 143^a etc Vriddha Vasishtha 109^a Vahnipurána N 89 90 92 Vakyasara N 190 Vagbhata (med) 155^a Vachaspatimisra 106^a 109^b N 10 115 etc v *Maithilavachaspati* Vamanapurana 14^a N 64 Vayusamhita 5^b etc Varahitantra N 122 136 Vastupradipa N 263 Vastusastra N 238 263 264 Vijnanesvara, Mitákshárae auctor, 9^b etc Vidyápati N 124 Vidyávinoda N 168 Viveka, v *Játi°*, *Suddhi°* *Sambandha°* Visvambharasastra 155^b 158^a 167^a etc Visvarupanibandha N 123 128 205 Visvamitra (smriti) N 3 270 Vishnu (smriti) 63^a etc Laghuvishnu 112^a Vishnudharma 52^b 63^a Vishnudharmottara 25^b etc Vishnupurana 64^b etc Vishnurahasya 77^a 78^b N 31 141 Vishnuvájapeyin 78^a Vrittasata N 11 Vaikhanasa N 2 240 Vaishnavamrita N 157 Vopadeva N 208 245 276 etc v *Padarthadarsa* Vyavaharatattva N 232 262 Vyavaharanirnaya N 188 v *Gauda°* Vyavaharasamuchchaya N 16 Vyavahárasára N 263 Vyaghra (smriti) 34^a 95^b etc Vyaghrapada (smriti) 24^a 102^b etc Vyása (smriti) 20^a 34^b etc Vyasasutra 5^a Sankaracharya 5^a 7^b Sankha (smriti) 20^b 28^b etc Sankhadhara N 271 Sankhalikhitau 141^b 145^a etc Sambhu 113^b Sákatayana (smriti) N 115 Sankhayanasutra N 196 Satyayani N 104 224 Satatapa 64^a 80^a etc Vriddha Satatapa 53^a *N 18* etc Santiratna N 183 263 Santisarvasva N 182 Saradatilaka 19^a Sárngadhara (dharma) 23^a N 221 238 Silpisastra N 263 Sivadharma N 19 24 Sivapurana N 256 Sivarahasya N 127 152 Sivasarvasva 15^a 29^a N 241 Sivarchanachandrika 75^b N 46 Suddhichintamani N 205 206 Suddhitattva 100^a 102^a 106^b etc Suddhiratnákara N 277 Suddhiviveka 110^a N 204 277 v *Rudradhara*[1] Sulapani 8^a 10^b etc Sarvasiddhantasekhara N 240 243 253 255 etc Saunaka (smriti) 44^b N 140 Sraddhadipakalika N 108 112 269 Sraddhaviveka N 107 Sraddhasamgraha N 65 Sridatta (upadhyaya), Acharadarsae et Samayapradipae auctor, 10^a 79^a 86^a N 114 etc Sridharasvamin, Smrityarthasárae auctor, N 77, 109 172 etc Sripati N 16 239 Shattrimsanmata 112^b 114^b etc Shadasiti 105^b 108^b 110^a 111^b Shadgurubhashya N 38 Shadgurusishya N 189 Samvatsarapradipa N 8 115 Samvarta (smriti) 27^b 45^b etc Samhitapradipa N 11 224 Samgraha 52^b N 15 16 etc v *Smritisamgraha* Satyavrata (smriti) N 2 6 9 etc Sanatkumarasamhitá N 152 263 Saptarshimata N 228 Sambandhatattva N 206 208 Sambandhaviveka N 206 Sarvajnanáráyana N 145 201 Sapindyadipika N 208 210 Sapindyamimamsa N 210 Sayaniya N 155 Sarávali N 224 v *Smritisaravali* Sarngábhattiya N 84 Siddhántasiromani (astr) N 7 Siddhántasekhara v *Sarva°* Siddarsanabháshya N 186 191 192 203 etc Sumantu (smriti) 22^b 25^b etc Suresvara N 203 Suryodayanibandha N 46 Bhatta Somesvara N 207 208 210 Saurapurana N 24 32 45 Sauramantra N 162 Skandapurana 6^b 29^b 144^b etc Smritikaumudi 14^a 29^a etc v *Madanapala* Smritichandrika N 9 32 etc Smrititattva N *206* *Smritidarpana* 27^a N *107 144 191 200* Smritimanjari 158^b 176^b Smritimahárnava N 82 66

[1] L.I II 1009

Smṛitiratnavalī[1] 25ᵃ 115ᵃ 148ᵃ etc Smṛitisamgraha N 78 105 Smṛitisamuchchaya 134ᵇ Smṛitisára, v *Devayájnika*[2] Smṛitisárávali N 225 255 Smṛityarthasara 25ᵇ 109ᵇ 149ᵃ etc v *Śrídharasvámin* Hayasirshapancharatra N 242 252 Haradatta 96ᵇ 98ᵇ 105ᵇ etc Harinatha 22ᵃ 44ᵇ (Gauda fuisse dicitur) N 184 etc Harivamsa 7ᵇ etc Harihara 9ᵃ 56ᵃ etc Hariharabháshya 23ᵃ 24ᵇ 55ᵃ etc Halayudha (dharma) 27ᵇ 79ᵃ 126ᵇ etc Háralatá 95ᵇ 110ᵇ 112ᵃ etc Harita (smriti) 24ᵃ 27ᵃ etc Hiranyakesisutra N 20 38 237 Hiranyakesisutravṛitti N 37 Hemádri 9ᵃ 18ᵃ etc Hemádrisamayoddyota N 71

Auctor recentis aevi est, quum Nirnayasindhum anno 1612 se scripsisse ipse tradident

Codex post annum 1822 exaratus est (WILSON 219)

655.

Opera duo Lit Bengal Charta Ind Foll 76 Long $13\frac{1}{2}$ Lat 9 Linn 32

Foll 1–35 *Vyavaharamayukhas*, de jure forensi liber, *Bhagavatbhaskarae* pars sexta, a *Nilakantha*, Ṣankarae filio, Narayanae nepote, Bhagavantae regis jussu et auctoritate compositus (A) Incipit

उक्ता नयनयनीति[3] नत्वा मास्तापदराम्बुज सम्यक ।
विरचयति नीलकण्ठो व्यवहारनिर्णये किञ्चित् ॥१॥

Textus in urbe Bombay anno 1826 prodiit, versio Anglica satis accurata a Harry Borradaile (Surat 1827 4) facta est

Haec voluminis pars anno 1814 exarata est (WILSON 159ᵃ)

656.

Lit Devan Charta Europ Foll 48 Long $11\frac{1}{2}$ Lat 9 Linn 25

Nilakanthae Vyavaharamayukhas (B)

Hic codex prooemium majus continet, quod in aliis exemplis desideratur Idque, quamvis vitiis scatens, exscripsi यो लीलया सतनुते स विश्व तत्पालयत्यात्मनि विश्वरूपी लय नयत्याशु च पूर्णरूप शिव तनोत्वाशु रविर्मिमासे १ जाते पितामहतनो खलु कश्यपो यस्तस्मादजायत मुनिस्तु विभाण्डकाख्य त पुत्रिण भुरमरोयत व्यृष्यशृंगस्तस्यान्वये यजनि शृंगिवराभिधान २ तस्मिन्नशे महति वितते मेनरास्ये नृपाणा राजा *Karnah* समभनि यथा मागरे शीतरश्मि कीर्त्ता यस्य प्रथिततरया श्वेतभि-भाभि पृथ्व कदम्याथि प्रथिततकथा नायकाशे लभते ३ *Viṣokákhyadevas* ततस्तुतो भुवि शोकीकृता येन सर्वा धरित्रा ततो चासतनो (?) व्यज्ञवुनो 'bhud *Rayákhyo* रथयेव सर्वाहितम ४ यभूवाय *Vairatarajas* ततो भृयो मेन्नितीशो कभी पीठराम (?) *Narabrahmadevas* tato *Manyudevas*, tato 'bhun nṛipas cha *Indrapála* bhudhánah ५ *Sivaganakhyanṛipah* समभवयो *Śivagana khyapuram* प्रचकार य शिवगणेन समे सकलेगुरो शिवशिवमसो गणनायु य ६ *Rolichandra* (?) iti tattanayo 'bhut *Karma senanṛipatis* tam athánu, लोकयोनरहरिनृपराता *Ramachandra* इति तत्सुतो गुनाज ७ *Yaşodevas* tato jatas, *Tara chandranṛipas* (ताराचिद् MS) tatah, *Chakrasenas* tato rajá rajá *Sinhanṛipo* yatah ८ ततो न्यभूद्रपति *Sahadevah* स्वकीर्तिभिनिर्मित राजसिपुसिपु बभूवत sri *Bhagavantadevah* सदैव यशोदयवान् क्षितीश ९ etc बाहमनेन यशा विपुण लसविद्यिविधाराथपतमो भट्ट श्रीनीलकण्ठ स्मृतिषु दृढमतिर्वेत्ति नीत्ये [s] द्वितीय etc

Codex post annum 1823 exaratus est. (WILSON 208)

657.

Foll 36–76 *Ṣraddhamayukhas*, de parentalibus tractatus, a *Nilakantha*, Ṣankarae filio, compositus Incipit

त्रिवेमेपूस प्रतिपाद्य सम्यगाराध्य धामाय गिरामगम्या ।
श्रीशङ्करस्यात्मजनीलकण्ठ श्राद्धस्य कुर्म विवृणोति सद्वे ॥१॥
प्रतारकैरुद्धृतमत क्विचिनाया तु निर्मूलतया तदुत्थित ।
कनोक्तिता नो न हि तेन काचित् स (kha) पुष्पहीनाऽवचितेर्नै हीयते ॥२॥
मृतोद्देश्यको विप्रस्वीकाराद्गको द्रव्यत्याग[ः] श्राद्ध । etc

Ṣraddhapaddhatim suam auctor in *capite primo* laudat

In fine haec leguntur धर्मण्वतीतरागाजाशुभसङ्गमस्य (*Charmanvatí-Taranyá-ṣubhasamgamasya* legendum puto) सावित्र्यभाजि कृतशालिनि मध्यदेशे । स्याता भरेहनगरी किल तत्र राजा राजीवलोचनसुतो भगवतदेव ॥

Haec folia anno 1814 exarata sunt (WILSON 159ᵇ)

658.

Lit Devan Charta Europ Foll 51 Long $11\frac{1}{2}$ Lat 9 Linn 25

Samskarabhaskaras, quo libro *Sankara* (bhaṭṭa°) Nilakanthae et Gangae filius, Sankarae nepos de sacramentis Indicis exposuit Incipit

यत सर्वे विश्व भजति etc ॥१॥

---

[1] Hic liber *Ramanáthae* tribuitur

[2] Eundem titulum duo libri, in E.I H adservati gerunt alter a Yadavendra, alter ab Harinátha compositus

[3] L उक्ता नृपनयनीति नत्वा भास्वत् Ceterum ad *Nirnayasindhum* quintam operis partem alluditur

श्रीभास्करं शिवकरं शिरसा प्रणम्य
श्रीनीलकंठपितरं जननीं च गंगां
तत्पादचिंतनबलोऽनुपशंकराख्यः
सत्कारभास्करममुं द्वितनोति काश्या २

Codex post annum 1820 neglıgentıssime exaratus est. (Wilson 207.)

659.

Lıt. Devan. Charta Europ Foll. 116. Long $12\frac{1}{2}$. Lat. $8\frac{1}{2}$ Linn. 24.

Karmavipákas, operum eventus, liber a *Şankara*, Nílakanţhae filio, Sankarae nepote, scriptus Initium paulum emendatum hoc. दिवाकरपदद्वंद्वं फलद्वंद्वप्रदायकं । त्रैलोक्यतमसो नाशकर्तृ तामप्रणमाम्यह ॥१॥ यतः सर्वं विश्वं भवति जनितस्थालयमिदं य आत्मा सर्वेषां स्थिरचरजडानामपि विभुः । तमेतं भास्वंतं विधिहरिमहेशानवपुषं नमस्यामः कामं परमकमनीयं सुकृतिनां ॥२॥ लोकाभिरामं श्रीरामं भक्तानां कामदं परं । नीलोत्पलदलश्यामं सराम तं भजामहे ॥३॥ भाट्टे भट्टद्वितीयः श्रुतिनिचयविदामद्वितीयोऽग्रगानां । भट्टश्रीनीलकंठो निजकुलजलधेरुद्गतः पूर्णचंद्रः ॥४॥ ग्रंथेऽस्मिन्सुखबोधाय क्रियतेऽनुक्रमः स्फुटः । तत्रादौ परिभाषायां फलमाननिरूपणं ॥५॥ कृच्छ्रचांद्रायणादीनां निरूपणमतः परं । व्याधीनां विविधाना तु निदानस्य निरूपणं ॥६॥ धातंकप्रतिमायास्तु प्रदानविधिरुत्तमः । निरूपरा कर्मपाकप्रयोगस्य ततः परं ॥७॥ असाध्यरोगनाशार्थं प्रतिमादानमुत्तमं । नानारोगप्रदानानि कुष्ठनाशकराणि तु ॥८॥ श्वेतकुष्ठहरं चैव सर्वदुष्टहर तथा । होनकुष्ठहरं चैव पीतकुष्ठहरं तथा ॥९॥ कटिकुष्ठहरं चैव गुल्मकुष्ठहरं तथा । चित्रकुष्ठहरं चैव श्वेतकुष्ठहरं तथा ॥१०॥ etc.

Hoc libro morborum, vitae prioris sceleribus conceptorum, piamenta, e legum codicibus et Puránis excerpta, traduntur. Avi librum *Dvaitanirṇayam* semel, patris Bháskaram saepenumero laudat Praeterea, dum opus perlustro, recentiores libros et auctores hos annotavi: Karmavipákasamgraha, Karmavipákasára, Prithvíchandrodaya, Madanaratna, Mahárṇava, Mádhavácharya, Şúlapáṇi, Hemádri

Codex anno 1815 e codice E I. II. 84 (Samvat 1827) transscriptus est. (Wilson 214)

660.

Lıt. Bengal. Charta Ind. Foll. 204 Long. 19 Lat. $3\frac{1}{2}$. Linn 6.

Foll. 1–176. *Práyaşchittavivekas*, de piaculis liber, a *Şúlapáni* compositus Initium, a me paulum emendatum, hoc:

नित्यश्रुतिस्मृतिदितस्वधर्मचरणानुध्यानहीनात्मनां
तत्तद्वेदनिषिद्धकर्मनिचयानुष्ठाननिष्ठायतां ।
लोकानां कलिकालरूढकलुषध्वंसार्थमेषोऽधुना
प्रायश्चित्तविवेकमत्र विदधे श्रीशूलपाणिः सुधीः ॥

Práyaşchittanirukta, inc. fol. 7^{b}; pápalakshana 7^{b}; pápotpattikárana 9^{a}; pápakarmaphalanivritti 9^{b}; narakáh 10^{b}; práyaschittánushthánanirnaya 11^{a}; kámákámakritavikalpa 11^{b}, práyaschittinah parshadupasthánam 14^{a}, pápanishkramanádi 15^{b}; pápoddesa 17^{a}; mahápátakasámányapráyaschittáni 20^{b}, brahmavadhapráyaşchitta 21^{a}; surápánapráyaşchitta 34^{b}; svarnasteyapráyaschitta 40^{b}; gurvanganágamanapráyaschitta 48^{a}; patitasamsargapráyaschitta 52^{b}; anupátakapráyaschitta 65^{a}; upapátakapráyaschitta 70^{a}, govadhapráyaşchitta 71^{b}, kshatriyádivadhapráyaşchitta 76^{a}; pratilomajádivadhapráyaşchitta 79^{a}; strívadhapráyaşchitta 79^{a}, vyabhicharitastrívadhapráyaşchitta 80^{b}, garbhavadhapráyaschitta 81^{a}; gajáşvádivadhapráyaschitta 81^{a}, ajávyádivadhapráyaşchitta 82^{a}, márjárádivadhapráyaşchitta 82^{b}, pakshivadhapráyaschitta 83^{b}; vişeshapakshivadhapráyaschitta 84^{a}; matsyádijalacharavadhapráyaşchitta 84^{b}; sásthy-anasthivadhapráyaschitta 85^{a}, vrikshachhedanapráyaschitta 85^{b}; mandapodyánádi-devágárádibhedanapráyaschitta 86^{b}; abhichárapráyaşchitta 87^{a}; abhakshyabhakshanapráyaşchitta 87^{a}; sámányábhakshyabhakshanapráyaşchitta 88^{a}, vişeshábhakshyabhakshanapráyaşchitta Şúdránnabhakshanapráyaschitta 88^{a}, rajakádyantyajánnabhakshanapráyaschitta 89^{a}, kápálikánnapráyaschitta 89^{b}, chándálánnabhakshaṇapráyaşchitta 89^{b}, sámányenábhojyánnabhojanapráyaschitta 90^{b}, chándálapatitasprishţánnabhakshaṇapráyaşchitta 94^{a}; patitasparse 'kritajnánasya bhojanaprayaschitta 94^{a}; şúdrádisprishţánnakeşakíţopahatánnabhakshanapráyaşchitta 94^{b}; vrithápákánnabhakshaṇapráyaschitta 95^{a}, vrithámánsabhakshanapráyaşchitta 95^{a}; sámányábhakshyamánsabhakshaṇapráyaschitta 96^{a}, gavádimánsabhakshaṇapráyaşchitta 96^{b}, hansádipakshibhakshanapráyaschitta 96^{b}, kámato matsyamánsabhakshanapráyaşchitta 97^{a}; prishţhamánsádibhakshaṇapráyaşchitta 97^{a}; nishiddhatithimánsabhakshanapráyaschitta 97^{a}, devatárthopakalpitabhakshavrithápáyasápúpádibhakshanapráyaşchitta 97^{b}, ekákimishţánnabhakshaṇapráyaschitta 98^{a}, paryushitaşuktabhakshanapráyaschitta 98^{a}; vágdushţádibhojanapráyaşchitta 99^{a}; şúdrabhájanabhinnakánsyabhájanabhojanapráyaşchitta 99^{a}; laşunádibhakshanapráyaschitta 99^{b}, mritakasútakánnabhakshaṇapráyaschitta 100^{a}; ekádasáhádişráddhánnabhojanapráyaşchitta 101^{a}, hastadattaşúdradattaghritádibhakshanapráyaşchitta 101^{b}, akritáposánákritamaunabhojanapráyaşchitta 101^{b}, akritáchamanasya pánabhojanapráyaschitta 101^{b}, yajnopavítarahitasyánnabhakshaṇa-

prayaschitta 102^a, retomutrapurishabhakshanaprâyaschitta 102^a, mṛilloshṭabhakshanaprayaschitta 103^a, brahmachâriṇo madhumânsabhakshanaprayaşchitta 103^a, brahmacharina âmishabhândapakvânnabhakshanaprayaşchitta 103^b, devatatithibhṛityâdyarjanaprayaşchitta 103^b, asthyadidushitannabhojanaprâyaschitta 104^a, pumsavanasimantonnayanakarmani bhojanaprâyaschitta 104^a, jatakarmadisamskarabhojanaprâyaschitta 104^b, bhojanakale gudasrâvaprayaschitta 104^b, bhojanakale sutakadyasauchaprayaschitta 105^a, tailabhyangadisnânarhasya kṛitasnânasya bhojanaprayaschitta 105^a, parihitanîlavastrasya bhojanaprayaschitta 105^a, svakiyochchhishṭabhakshaṇaprayaschitta 105^a, brâhmaṇâdyuchchhishṭabhakshanaprayaşchitta 105^b, vidâlakakadyuchchhishṭabhakshanaprayaşchitta 107^a, kutsitapanktisudrapanktibhojanaprayaşchitta 107^b, apeyapana prayaschitta 107^b, chandalakupabhandodakapanaprâyaschitta 108^b, chandalasprishṭajalakshiradipânaprayaschitta 108^b, antyajakhânitakupadijalapanaprayaschitta 109^a, antyajabhaṇdasthajalâdipanaprayaschitta 109^a, sudrodakapanaprayaschitta 109^a, pitaseshajalapanaprayaschitta 109^b, prapâdijalapanaprayaschitta 110^a, vinmutrasamsrishṭakupajalapânaprayaşchitta 110^a, şavadushitajalapanaprayaschitta 110^b, apeyakshirapanaprayaschitta 111^a, abhakshyabhakshanasankayam prayaşchitta 112^b. *Ity upapatake 'bhakshyabhakshanaprayaşchittam Athopapâtake steyaprayaschittam nirupyate* Manimuktadisteyaprâyaschitta 113^a, rajataşvadisteyaprayaschitta 113^a, dhanyâdisteyaprayaschitta 113^a, manushyadisteyaprayaschitta 113^b, gudadisteyaprayaschitta 114^a, triṇadisteyaprayaschitta 114^a, jivikapahâraprayaschitta 114^b, devadravyadravyapaharaprayaschitta 115^a *Athopapâtake 'gamyagamanaprâyaşchittam nirupyate* Savarṇasvajanastrigamanaprayaschitta 115^b, kshatriyadistrinam anulomyena gamanaprayaschitta 116^b, sudradinam pratilomastrigamanaprayaschitta 116^a, samottamavarnastripurushavyabhicharitasavarna savarnastrigamanaprayaschitta 117^b, chaturvarnyasvairinigamanaprayaschitta 118^a, chaturvarnyabandhakigamanaprayaschitta 119^a, vyutkramavivahaprayaschitta 120^a, vesyagamanaprayaschitta 120^b, rajasvalagamana prayaschitta 120^b, ritau bharyanabhigamanaprayaschitta 121^a, parvasu strigamanaprayaschitta 121^a, sraddha dine maithunaprayaschitta 121^a, divamaithunaprayaschitta 121^b, strivyabhicharaprayaschitta 121^b, antyajastrigamanaprayaschitta 123^a, kapalikastrigamanaprayaschitta 123^b, tiryagyonigamanaprayaschitta 124^a, gogamanaprayaschitta 124^a *Iti prayaşchittani eka upapatake 'gamyagamanaprayaschittam* Parivedanadiprayaschitta 124^b, vratyaprayaschitta 126^b, avakirnipra yaschitta 127^b, pitṛishvasṛisutadipariṇayanaprayaschitta 128^b, agnyutsadiprayaschitta 128^b, gṛihasthasya chirakâlânagnitvaprayaşchitta 129^b, brâhmaṇasya vedanadhyayanayajnâkaraṇaputrânutpadanaprayaschitta 130^a, anasramitvaprayaschitta 130^a, suryodayastakâlayoḥ şayanaprayaschitta 130^a, brahmachâriṇaḥ samdhyadinam atikramaprâyaschitta 130^b, anâturagṛihasthasya samdhyâsnânâdikamityakriyâtipataprayaschitta 131^a, şudravyatiriktâyajyayâjanaprâyaschitta 131^b, şudrayajakaprayaşchitta 132^a, şudrapratigrahaprayaschitta 132^b uchchhâstravartikshatriyanṛipatisudranṛipatipratigraha prâyaschitta 134^a, antyajapratigrahaprayaschitta 134^b, chândâlapratigrahaprâyaschitta 135^a, patitadravyapratigrahaprayaşchitta 135^b, prayaschittadravyagrahana prâyaschitta 135^b, svabhâvagrahyakṛishnajinobhayatomukhimanyâdipratigrahaprayaschitta 136^a, brahmanasya kshatriyavaisyavṛittidhanârjanaprâyaschitta 137^a, brahmaṇasya sevavṛittidhanârjanaprayaschitta 137^b, brahmaṇasya gitâdinâ dhanârjanaprayaschitta 137^b, brahmanasya şudrasevâprayaşchitta 138^b, avikreya vikrayaprayaschitta 138^b, ninditadesagamanaprayaschitta 140^a, asatvabhidhânaprayaschitta 140^b, uchchhishṭasya chândaladidarsanaprayaschitta 141^a, uchchhishṭasya suryâdidarsanaprayaschitta 141^a, tailabhyaktadimutrochchârasamutsargaprayaşchitta 141^b, vastyadidanaprâyaschitta 141^b, viprâgnyâdigamanaprayaschitta 142^a, agnau padapratapanasya kusena padapramarjanasya cha prayaşchitta 142^a, guror brâhmanasya cha tiraskaraprayaschitta 142^a, mithyabrâhmanasapatha yavajjivakṛitasukṛitanapathaprayaschitta 143^a, abhişapakartriprayaschitta 143^a, anṛitabhisastaprayaschitta 144^b, arudhapatitaprayaschitta 144^b, jalagnyadibhrashṭaprayaşchitta 145^a, vrane krimyutpattiprayaschitta 145^a, şvâdidanşanaprayaschitta 145^b, vipradihate atmâghatamṛite vâsrupatajalagnidânapraayaschitta 147^a, balâtkaritamlechchhadisyâşubhakarmaprayaschitta 148^a, anudakamutrapurishakaraṇaprayaschitta 148^b, jalagnyor asuchiprakshepanaprayaşchitta 149^a, anyonyanurakta dveshotpadanaprayaschitta 149^a, şakradhanuḥpalasagnidarsakaprayaschitta 149^a, sraddhanimantritabrahmananânushṭhanaprayaşchitta 149^a, devagarakṛiteshṭakakashṭhaş ladinâ gṛihakaranaprayaşchitta 149^b, nishṭhivanaprayaşchitta 149^b, yatiprayaschitta 149^b, vratabhangaprayaschitta 150^a, ushṭrarasabhayanaprayaschitta 150^b, jatibhransakaraprayaschitta 150^b, samkarikaranapatrikaraṇamalavahaprayaschitta 151^a, prakirnakaprayaschitta 151^b, asprisyasparsaprayaschitta 152^a, uchchhishtasya chandaladisparsaprayaschitta 153^a, tailabhyaktasya chaṇdalasparsaprâyaschitta 153^b rajakadisparsaprayaschitta 153^b, uchchhishṭasya brahmanasyochchhishṭasachchhudrasparsaprâyaschitta 155^a uchchhishtochchhishṭasavarnasparsaprayaschitta 155^b nîlivastraparidhanaprayaschitta 156^a, palandulasunadisparsaprayaschitta 156^a, uchchhishṭasya narad puri

shasparṣapr yaschitta 156[b], anuchchhishtasya malasparsapr yaschitta 156[b], manushasthisparṣaprayaschitta 157[b], rudranirmalyasparsaprayaschitta 157[b], rajasvalayah savarnasavarnarajasvalasparsaprayaschitta 157[b], rajasvalayáh patitachandaladisparsaprayaschitta 158[a], rajasvalaya uchchhishṭasudraṣvasukaradisparsaprayaschitta 158[b], chandalasamkaraprayaschitta 159[a] Asprisyasparsanaprayaschittam abhihitam idanim sparsa eva nirupvate 160[b], rahasyaprayaschitta 162[a] *Atha tra tavidhih* Vratadharmah 163[a], prajapatyadivratasva rupa 164[b], atikrichhravrata 165[a], krichhratikrichhra vrata 165[a], s sukrichhra, vriddhakrichhra, taptakrichhra 165[b], saumyakrichhra, samtapana 166[a], mahasamtapana, paraka, brahmakurcha 166[b], chandrayana 167[a], rishichandrayana 168[a], tulapurushavrata, masopavasavrata, dvadasavarshikavrata 168[b], athaitesham vratanam dhenvadisamkalanam 169[a]

In fine haec leguntur सहितानेकमालोक्य विचार्य च पुन पुन । प्रायश्चित्तविवेकोऽय रचित शूलपाणिना ॥ Sahudiyana (E I H हुड्डियाय)महामहोपाध्यायश्रीशूलपाणिविरचित प्रायश्चित्तविवेक समाप्त ।

Quo tempore Sulapani floruerit, hoc uno libro non satis *accurate dignosci potest* *Idem commentarium* ad Yajnavalkyasmritim composuit (Yajnavalkyatikayam asmabhir abhihitam), alium ad eundem librum commentarium a *Dharmesvara* factum (Yajnavalkyaṭikakrit Dharmesvara) semel laudat Praeterea recentioris aetatis hos auctores et libros citat Kapardibhashya Kalpataru Govindaraja, Jikana, Dharmapradipa, Dharmapradipavyakhyana, Dharesvara Baloka (?), Bhavadeva Bhojadeva (cf Dharesvara), Lakshmidhara Visvarupa Srikara

Eadem Smritiviveka pars in cod E I H 1109 et Berol ni (cf Weber Catal p 327) adservatur

Haec voluminis pars anno 1819 a Devanátha exarata est (WILSON 29[a])

661

Foll 66–167 Linn 6 *Tattvarthakaumudi* commentarius a *Govindananda* ad Sulapanis Prayaschittaviveka kam compositus Incipit

श्रीगोविन्दपदद्वन्द्वमिन्दिरानन्दमन्दिर
वन्दे वृन्दारकामन्दशिरोमन्दारसुन्दर ॥
येन ज्योतिष्पद्धनपु निरता मार्तण्डविम्बायित ।
श्रीगोविन्दपदारविन्दयुगले लीलामरालायित ।
वेदान्तश्रुतिसन्ततिविपथगाम्भये हिमाद्रीयित ।
केषा मोपरि शौलितो गणपतिभट्ट - - - ॥

Govindanandakritina tattamjena tanyate ।
Prayaschittavivekasya ṭika Tattvarthakaumudi ॥

Auctoris pater igitur *Ganapatibhaṭṭa* fuit isque opus astronomicum, philosophicum, rituale, denique cum Krishnae cultu conjunctum videtur composuisse

Folia nonnulla in fine desiderantur

Haec voluminis pars post annum 1810 exarata est (WILSON 24[b])

662

Foll 178–203 *Tithidvaidhaprakaranam*, a *Sulapani* compositum, cum commentario

A Foll 178–185 Textus Incipit

वचनद्वैधसयातसशयच्छिदर सता ।
तनोतु मुदमतुचैद्विखण्तिथिनिर्णय ॥

Pratipadaditithiviseshavihitanam snanadanadikarmanam *akhandatithau* nihsamsayam anushṭhanam । *yada tu vriddhikrasadina dinadvaye tithipraptis* tada kutra kriyeti samsaye katham nirnayah ॥

Hoc libello auctor, duorum dierum lunarium terminis in eundem diem naturalem incidentibus, quonam tempore ritus solennes faciend essent, exposuit Praeter Sraddhavivekam hi tantum auctores et libri laudantur Jikana fol 180[a] 182[b] Sankaragita 179[b] (एकादश्यष्टमी षष्ठी द्वितीया च चतुर्थिका । चतुर्दश्यथमावास्या उपोष्या स्यु परान्विता ॥ नागविद्धा तु या षष्ठी सप्तम्या च तथाष्टमी । दशम्येकादशीविद्धा त्रयोदश्या चतुर्दशी ॥ भूतविद्धाप्यमावास्या न ग्राह्या मुनिपुगवै । उक्त रोहिणविद्धाला कर्तव्या काठकी श्रुति ॥ etc), Samvatsarapradipa 178[b], Smritisamuchchaya 183[b]

Haec pars anno 1799 exarata est

B Foll 186–203 Commentarius a *Srinathasarman*, Srikarae filio, compositus Incipit

गजनिमीलनयत्र मनस्थिर दधति दर्शिनतत्वविद स्मृतौ ।
पदपदार्थविचारजडा परे तदिह शिष्यहिताय मम श्रम ॥
श्रीकराचार्यपुत्रेण श्रीमच्छ्रीनाथशर्मणा ।
व्याख्या तिथिविवेकस्य यथामति वितन्यते ॥

Eidem scholiastae *Acharachandrikam* et commentarium ad Parisishṭaprakasam *Saramanjari* appellatum debemus

Haec pars anno 1800 exarata est (WILSON 29[b])

663, 664

Volumina duo Lit Devan Charta Ind Long 11 Lat 5 Linn 11

His voluminibus *Vrataprakáṣas* sive *Vratarajas* continetur, quo libro *Visvanatha*[1], Gopalae filius, quaecunque ab auctoribus antiquioribus praecipue vero e

[1] Idem *Daivajnasarman* nomen gess t

Puráṇis, de votis suscipiendis tradita sunt, collegit et digessit Opus anno 1736 Váránasiae compositum est. Initium, collato codice E. I. H. 2196. emendatum, hoc:

ओंकारविघ्नेशगुरुं सरस्वतीं
गौरीशसूर्यं च हरिं च भैरवं ।
प्रणम्य देवान्कुरुते हि ग्रंथं
दैवज्ञशर्मा जगतो हिताय ॥१॥
विघ्नार्चनं दानशिवार्चनं च
उत्सर्गधर्मव्रतनिर्णयं च ।
वेदात्पुराणात्स्मृतितश्च तद्व-
द्धृतोऽत्रसिद्धांतविधिं विधत्ते ॥२॥
संगृह्य सर्वस्य मत पुराणं
सिद्धांतवाक्यं मुनिभिः प्रणीतं ।
लोकोपकाराय कृतो निबंधो
व्रतप्रकाशः सुधियां मुदे स्यात् ॥३॥
यावंतो ब्राह्मणा लोके धर्मशास्त्रविशारदाः ।
तावतः कृपया युक्ताः कुर्वंतु ग्रंथशोधनं ॥४॥
विज्ञाप्यते मया सर्वे पंडिता गुणमंडिताः ।
प्रचारणीयो ग्रंथोऽयं बालवद्बालकस्य मे ॥५॥
रामांकमुनिभूसंख्ये १७९३ वसिषुंगेंदुसंख्यके १६५८ ।
वर्षे शाके शुक्लपक्षे पंचम्यां तपसः शुभः ॥६॥
विलोक्य विविधान्ग्रंथाँल्लिख्यते सुजनाय वै ।
तन्निमित्तो ममारंभः किमज्ञातं मनीषिणः ॥७॥
चित्पावनजातीयशांडिल्यकुलमंडनः ।
गोपालात्मजदैवज्ञः संगमेश्वरसंज्ञितः ॥८॥
दुर्गाद्यदेवसत्कारपूर्वं नत्वा पितृपितामहान् ।
कुर्वे वै विश्वनाथोऽहं व्रतराजं सुविस्तरं ॥९॥

Vol I. Foll 285 Vratakálah inc fol 2^a, desah 3^b, vratadhikári 4^a; vratadharmah 5^b; upavásadharmah 7^b, vratádyupayuktáni vastúni 11^a; ritvigvaranam 15^b; sarvatobhadramandalam 16^a, lingatobhadram 16^b, chaturlingodbhavam, dvádasalingodbhavam 17^a; sarvato-bhadramandalavidhih 17^b; lakshapújanodyápanavidhih 21^a, shodasopachárapújanam 22^a, sarvavrateshu sámányatah pújávidhih 33^a. *Iti sri-vratárke paribháshá samaptá* 34^b

Athádau pratipadáditithivratáni likhyante. Chaitrasuklapratipadi samvatsarárambhavidhih 34^b; árogyapratipadvratam 37^b, vidyávratam 38^a, tilakavratam 38^b; navarátrárambhah 40^a *Atha srávanasuklapratipadi* somavásaram árabhyácharapráptam roṭakavratam *Athásvinasuklapratipadi* dauhitrena mátámahasráddham kuryát 44^a, ghatasthápanavidhih 45^a; kumárípújá 47^a. *Kárttikasuklapratipat* fol 48^a.

Atha dvitiyávratáni Tatra *Kárttikasukladvitíyá* Yamadvitiyá 56^b, bhrátridvitíyávidhih 58^b.

Atha tritíyávratáni Tatra *Chaitrasuklatritíyáyám* saubhágyasayanavratam 59^a; Gauryá dolotsavah 61^a; manorathatritíyávratam 61^a; atha chaitrasuklapratipadárabhya trirátrapúrvakam tritíyáyám arundhatívratam 64^a; atha *Vaisákhasuklatritíyáyám* Bhavishyoktam akshayatritíyávratam 67^b; iyam eva tritíyá parasuráma jayantí 68^a, atha *Jyeshṭhasuklatritíyáyám* rambhávratam 70^a; atha *Srávanasuklatritíyá* madhusraváhvyá, Gurjareshu prasiddhá 70^a; athácháraprâptam Srávanasuklatritíyáyám svarnagaurívratam, tach cha Karnátaka dese Bhádrasuklatritíyáyám prasiddham 70^a; sukrita vratam 73^b, atha *Bhádrapadasuklatritíyáyám* sishṭapariguhítam haritálikávratam 75^a; *athásvinakrishnatritíyáyám* vrihadgaurívratam, *doliti* desabháshâyám, idam Karṇáṭake prasiddham 80^b, atha *Márgasírshe Mághe* vá krishnatritíyáyám saubhágyasundarívratam 83^b

Atha chaturthívratáni likhyante Tatra *Srávanakrishnachaturthyám* samkaṭachaturthívratam 87^b; atha *Srávane Kárttike* vá suklachaturthyám dúrváganapativratam 92^a, athánkuravinerudinaganapativratam Tatra srávanasuklachaturthím árabhya srávanakrishnadasamíparyantam ganapatipújanam 93^b; anyach cha srávana suklachaturthím árabhya mághasuklachaturthíparyantam dúrváganapativratam Skánde 102^a; atha *Bhádrasuklachaturthyám* siddhivináyakavratam 103^b; kapardi vináyakavratam 114^a; *athásvinakrishnachaturthyám* dasarathalalitávratam 119^a; atha *Kárttikakrishnachaturthyám*, athavá dakshinadese Ásvinakrishnachaturthyam, karakachaturthívratam 122^a; atha *Mághasuklachaturthyám* Gaurichaturthívratam 124^a; varadachaturthívratam 124^b; atha Mághakrishnachaturthyám tilachaturthívratam 124^b[1]; angárakachaturthívratam 133^a.

Atha panchamívratáni likhyante Atha *Srávanasuklapanchamí* nágapújáyám pará 135^a; atraiva nágadashṭavratam 136^a; atha *Bhádrapadasuddhapanchamyám* rishipanchamívratam 137^a, *athásvinasuklapanchamyam* upángalalitávratam 144^a; *atha Mághasuklapanchamyám* vasantapanchamí 153^a.

Atha shashṭhívratáni Tatra *Bhádrasuklashashṭhyam* lalitávratam, idam Gurjaradese prasiddham 153^a, atraiva Bhádrapadakrishnashashṭhyám kapilashashṭhívratam 154^b, atha *Kárttike* skandashashṭhívratam 158^b, atha *Márgasírshasukle Bhádrapade* vá champáshashṭhívratam 159^a

Atha saptamívratáni. Tatra *Vaisákhasuklasaptamyam* gangásaptamívratam 162^a; atha *sukladisrávanakrishna saptamyám* sítalávratam 162^a; atha *Bhádrasuklasaptamyám* muktábharanavratam 164^b, *athásvinasuklasaptamyám* sarasvatípujá 168^a; rathasaptamívratam 168^b, atraiva achalásaptamívratam 171^a, putrasaptamívratam 172^b.

[1] Idem *samkashtaharavratam* appellatur

Atháshtamívratáni likhyante *Chaitrasukláshtamyám* Bhaványá utpattih, budháshṭamívratam 173[a]; *Sukládiṣrávanakrishnáshṭamyám* dasaphalavratam 178[b], atha krishnádimásena *Bhádrakrishnáshṭamyam* janmáshtamívratam 181[a]; atha Bhádrasukláshtamyám jyeshṭharkshe jyeshṭhávratam 193[b], tatraiva Bhádrasukláshtamyám dúrvávratam 196[a], atha Bhádrasukláshtamyám árabhya shodasadinaparyantam mahálakshmívratam 197[b]; *athásvinasukláshṭamí* maháshtamí 206[a], athásvinakrishnáshtamyám asokáshṭamívratam 206[b], atha *Márgasírshakrishnáshtamyám* Kásíkhande Kalabhairavasya pújoktá 206[b].

Atha *navamívratani* likhyante. Tatra *Chaitrasuklanavamyám* rámanavamívratam 208[b], rámanámavratam 216[a], atha *Bhádrapadasuklanavamyám* aduhkhanavamívratam 218[b]; *Áṣvinasuklanavamyám* devívratam 222[a], akshayyanavamívratam 229[b]

Atha *dasamívratani* likhyante Atha *Jyeshṭhasukladasamyám* dasaharákhyam snánadánádikam 233[b], *Áshádhasukladasamyam* ásádasamívratam 235[b], atha *Bhádrasukladasamyám* dasávatáravratam 236[b], *Ásvinaṣukladasamyám* vijayádasamívratam 237[b].

Athaikádasívratani 239[a]

• Vol II Foll 316 Atha dvadasívratáni likhyante 36[a], trayodaṣivratáni 51[b], chaturdasívratáni 78[a]; paurnamásivratani 120[a], amavásyavratani 166[a], malamásavratam 184[a], svastikavratam 189[a], váravratáni 191[b], vyatípátavratam 222[a], misopavásavratam 226[b], dháranápáranavratam 230[a], samkrantivratani 231[a]. etc

Auctorum et librorum nomina rariora legenti mihi haec obviam fuerunt Govindárnava, Chandraprakása, Jnánamálá, Tantraprakása, Dvaitanirnaye pitámahacharanáh, Nirṇayadipa, Padarthádarsa, Meghapradípa (?), Ratnamalá (astr), Lalla, Saradaksha (smriti), Ṣaradátilakaṭikáyám Padárthádarṣe, Siddhántasekhara

Haec volumina hoc seculo ineunte parum accurate exarata sunt. (WALKER 176, 177)

665—667.

Volumina tria Lit Devan Charta Europ Long 11¼. Lat 9 Linn 20 Vol I foll 177, II foll 206, III foll 204

Vratakalpadrumas, a *Ratnakara*, Devabhaṭṭae filio, Jayasinha rege auctore, anno 1714 compositus Incipit करींद्राननं चारुचंद्रावतंसं सचद्रंडपालीमिलिद्भृंगमालं । सपर्णासुतं विघ्नपूग हरतं गणेशं सुरेशं नमामं प्रपद्ये ॥१॥

Hoc opere dies festi et ritus adhibendi secundum Purána aliosque libros satis copiose tractantur

In prooemio hoc Jayasinhae stemma traditur Gens a Prithvírája descendisse fertur, quem, aliquot familiis intercedentibus, hi secuti sunt: Mánasinha, Jagatsinha, Mahásinha, Jayasinha, Rámasinha, Krishnasinha, Vishnusinha, denique Jayasinha, auctoris nostri patronus Cf Prinsep, Essays II, 260

Hi codices anno 1815 parum accurate exarati sunt (WILSON 215–217)

668.

Foll 69–104 *Sárasamgrahas* liber, cujus auctor codice nostro non proditur Incipit मूर्त्तित्वे परिक(।)ल्पितः शशभृतो चर्त्मा पुनर्जन्मनामात्मेक्षात्मविदा क्रतुश्च (1 átmety átmavidám kratus cha) यजता भर्त्तांम[र]ज्योतिषां । लोकानां प्रलयो भवस्थिति etc

Metris variis compositum, hoc opus asterismos et tempora, quibus ritus aliaeque res aut suscipiendae aut vitandae sunt, tractat

Etiam haec voluminis pars e cod E I H 84 (Samvat 1774) parum accurate post annum 1810 transscripta est (WILSON 213[c])

669.

Opuscula duo Lit Devan Charta Ind Foll 62 Long 12 Lat 5½

Foll 1–28 Linn 13–16 Hac parte *Smrityarthaságarae*, a *Nrisinha* (áchárya) compositi, caput primum continetur. Incipit

श्रीनृसिंह मध्वगुरुं श्रीव्यासं नौमि सद्गुरं ।
सत्पुरुस्वात्मरूपं तं शुभकर्मफलप्रदं ॥१॥
कलौ प्रवृत्त *Bauddhádimatam Rámanujam tatha* ।
Sake hy ekonapanchásadadhikábdasahasrake ॥२॥
निराकर्त्तुं मुख्यवायुं सम्मतस्थापनाय च ।
Ekádaṣaṣate ṣáke trinsatyabdayute gate ॥३॥
avatírnam Madhvagurum सदा वंदे महागुरुं ।
गुणाढ्यान् भगवद्भक्तान् *Jayatírthádikán* गुरून् ।
सनत्य कूर्मसत्तुष्टै स्मृत्य स्मृत्यर्थसागरं ॥५॥
कालाशौचाद्विकानां ये चस्तुशुद्धेश्च निर्णया ।
चत्वारस्तु तरगास्मा प्रोच्यते त्र क्रमात्मया ॥६॥

Hoc primo capite auctor rituum sollennium periodos definivit Altero de lustratione ab impuritate, variis causis contracta, tertio de ceremoniis diurnis, quarto denique de purificandis vasis similibusque rebus egit Quae in prooemio de *Madhva* protulit, maximi momenti sunt Quamquam enim versus unus intercidit, hoc tamen illucet, e Nrisinha quidem sententia *Rámánujam* (ad vocabulum enim *Rámánujam* puto *matam* supplen-

dum esse) anno 1127 floruisse, *Madhavam* vero anno 1198 natum esse[1].

Nrisimha ipse hos auctores et libros laudat: Árya-bhatta fol 13^{b}; *Kamalákara* 25^{a}; Kálanirnayadípiká 5^{b} 9^{a}, Kálaviveka 11^{a}, Káládarsa 7^{b}, Krishnámrita-mahárnava 14^{a}, Jyotihsiddhánta 3^{b}, Nirnayámrita 17^{b}. 18^{b}, Prithvíchandrodaya 20^{a}, Mádhavakálanirnaya 8^{a}, Rájanighantu 21^{a}, Lalla 2^{a}, Vateşvarasiddhánta 6^{a}; Smritikaustubha 16^{a} 19^{b}. 20^{b}, *Smritisamgraha* (asmat-pitricharanakrita) 16^{a} 20^{a} Quodsi loco supra laudato Kamalákara, Nirnayasindhus auctor, citatur, auctor noster recentissimi aevi est

In fine haec leguntur - - - दलारिनृसिंहापार्यकृतस्मृत्यर्थ-सागरे प्रथमः ॥ कालतरगः समाप्तः ॥ Haec voluminis pars anno 1741 a कलपट्टिगीज्योतिष्पहोलिभट्टात्मज exarata est. (WILSON 204^{a})

670.

Lit Bengal. Charta Europ Foll. 78. Long 13 Lat $8\frac{1}{2}$ Linn 24

Smrityarthasáras a *Srídhara-svámin* scriptus, quo libro ceremoniae Indicae adumbrantur. Incipit.

गणेशब्रह्मविष्णवीशान् वाग्भयान् लोकपान् ग्रहान् ।
दुर्गामन्वादिकान्नत्वा निस्प्रातः स सदा स्मरन् ॥
श्रीकंटः श्रीधराचार्यैः श्रुतिस्मृतिपुराणगैः ।
स्मृतिशास्त्रैरनेकेषु विप्रकीर्णैरनेकधा ॥
अनुष्ठातृप्रकारार्थं स्मृतिसिद्धं प्रपश्यतः ।
पुराणन्यायमीमांसासामवेदैः प्रपूरितं ॥
Kámadhenau, Pradípe, 'bdhau, Kalpavrikshalatádishu ।
Sambhu-Dravida-Kedára-Lollatádyais cha bháshitam ॥
मन्वाद्यनेकस्मृतिषु व्याख्यातंप्रतिपादितं ।[2]
स्मृत्यर्थसारं वक्ष्यामि सुखानुष्ठानसिद्धये ॥

Yajnopavítavidhih fol 3^{b}; anadhyáyáh 5^{a}; viváhah 6^{b}, áhnikam 8^{b}; sauchavidhih 9^{a}; áchamanavidhih 9^{b}; dantadhávanavidhih 11^{b}; snánavidhih 12^{a}; tarpana-vidhih 13^{b}; samdhyávidhih 15^{b}; homavidhih 16^{a}; darbhavidhih 16^{b}, srugádi 17^{a}; devatárchanavidhih 20^{a}, baliharanam 20^{b}; sráddhavidhih 21^{a}, nishiddháh 21^{b}; havishyáni 23^{b}, vriddhisráddham 25^{b}, sráddhakála-vidhih 28^{b}; parvanirnayah 29^{b}; ekádasínirnayah 30^{a}, tithyantanirnayah 31^{a}; malamáse káryákáryanirnayah 31^{b}, bhakshyábhakshyavidhih 32^{a}, bhojanavidhih 32^{a}, dravyasuddhih 33^{a}, sarírasuddhih 37^{a}, asauchavidhih 38^{b}, náráyanabalividhih 42^{a}; sráddhakramah 47^{a}, parivrájakasya samskáravidhih 48^{b}. Inde a folio 49^{a} usque ad finem delictorum expiatio (práyaschitta) tractatur.

Codex post annum 1810 a Pítámbarasarman parum accurate exaratus est (WILSON 212.)

671.

Foll 125–215 Lit. Bengal Linn 6. *Áhnikatattvam*, de officiis diurnis liber, Smrititattvae, a *Raghunandana* (bhattácharya), Harihara filio, scripti, pars (A) Incipit

प्रणम्य सच्चिदानन्दं भक्तिमुक्तिप्रदायकं ।
आह्निकाचारतत्त्वानि वक्ति श्रीरघुनन्दनः ॥

अथ प्रातःकृत्यं । तत्र दक्षः । प्रातरुत्थाय कर्तव्यं यत् द्विजेन दिने दिने । तत् सर्वं संप्रवक्ष्यामि द्विजानामुपकारकं ॥

Haec voluminis pars a Devanátha anno 1819 exarata est. (WILSON 25^{b}.)

672.

Lit. Bengal. Charta Ind. Foll. 289 Long 16 Lat. $4\frac{1}{2}$. Linn. 6.

Foll. 1–145 *Raghunandanae Áhnikatattvam* (B)

Haec voluminis pars anno 1813 exarata est (WILSON 34^{a})

673.

Lit. Bengal. Charta Ind. Foll. 179 Long $14\frac{1}{2}$ Lat. 4. Linn 7.

Foll. 1–92. *Ekádasítattvam*, de die undecimo celebrando, smrititattvae, a Raghunandana scripti, pars Incipit:

प्रणम्य सच्चिदानन्दं परमानन्दमीश्वरं ।
मुनीन्द्राणां स्मृतेस्तत्त्वं वक्ति श्रीरघुनन्दनः ॥
अज्ञानतिमिरध्वंसिहरिपादनखत्विषं ।
नत्वा वच्मि तत्र तत्त्वमेकादशीव्रतादिषु ॥
एकादशीव्रतन्तत्र कलप्रमन्यायनिर्णयः । etc.

Haec voluminis pars post annum 1810 exarata est (WILSON 153^{a})

674.

Lit. Bengal. Charta Ind. Foll 102. Long 17. Lat 3

Foll 1–70. Linn 9. *Krityatattvae*, a *Raghunandana* scripti, pars Incipit:

वेदान्तवेद्यं श्रीरामं प्रणम्य सन्मुदे मया ।
क्रमाद्द्वादशमासेषु कृत्यतत्त्वं प्रवक्ष्यते ॥

---

[1] Cf As Res XVI, 101 et 28, ubi *Smritikálataranga* nomine liber noster intelligendus est

[2] L vyákhyátrípratipáditam

नारायणो चन्द्यकुलाग्रजन्मा
तस्यात्मज श्रीपुतकृष्णदेव ।
प्रणम्य रामस्य पदारविन्द
प्रयोगसार कुरुतेऽब्दसम्भर ॥
तिथितत्वेऽनुसन्धेय प्रमाण चास्य कोविदै ।
वैशाखादिक्रमेणैव प्रयोगो त्व निबध्यते ॥

Auctor hoc libro singulorum mensium diebus festis qui ritus celebrandi essent, exposuit

Haec voluminis pars, circiter annum 1790 exarata, in fine capitis *Ramanavami* desinit (WILSON 30[a])

675.

Foll 124–129 Linn 7 *Grahayajnatattvam*, de planetarum cultu libellus, a *Raghunandana* scriptus Incipit

प्रणम्य सच्चिदानन्द विश्वेश ग्रहरूपिण ।
ग्रहयज्ञप्रमाणानि वक्ति श्रीरघुनन्दन ॥

अथ ग्रहयज्ञप्रमाण दीपिकाया । शुभग्रहार्कवारेषु मृदुक्षिप्रध्रुवेषु च । शुभराशिविलग्नेषु शुभ शान्तिकपौष्टिक ॥

Haec folia anno 1832 exarata sunt (WILSON 33[c])

676.

Foll 102–116 Linn 5 *Jalasayotsargatattvam*, a *Raghunandana* scriptum, quo libello auctor de puteis, lacubus, alveis pietatis causa condendis disseruit Incipit

प्रणम्य कमलाकान्त निबन्धानवलोक्य च ।
जलाशयोत्सर्गतत्व वक्ति श्रीरघुनन्दन ॥

अथ जलाशयोत्सर्गविधि । ते च खननसाध्याश्चत्वार । कूपवापीपुष्करिणीतडागरूपा ॥

Haec folia anno 1830 exarata sunt (WILSON 152[d])

677.

Foll 81–189 Linn 6 *Jyotistattvam*, de astrologia tractatus, a *Raghunandana* scriptus Incipit

प्रणम्य सच्चिदानन्द भास्कर जगदीश्वर ।
ज्योति शास्त्रेषु तत्वानि वक्ति श्रीरघुनन्दन ॥
राश्यादिनिर्णयस्तत्र चन्द्रादेश्च प्रतिक्रिया ।
प्रकीर्णं सर्वतोभद्र बालाद्युपनयस्तथा ॥
गर्भाधान [सव पुमा] शीमता जातभद्रता ।
जातनामकनिष्क्रामक्रियान्नासनचूडका ॥
कर्णवेधस्तथा विद्यारम्भोपनयनिर्णय ।
गृहाद्य कृपिराहूत्य यान चक्र नृपासन ॥

Haec folia post annum 1810 exarata sunt (WILSON 23[b])

678.

Foll 216–335 Linn 7 His foliis *idem Raghunandanae liber* continetur

Haec voluminis pars post annum 1820 exarata est (WILSON 25[c])

679.

Lit Bengal Charta Ind Foll 288 Long $16\frac{1}{2}$ Lat $3\frac{1}{2}$ Linn 7

Foll 1–142 *Tithitattvam*, quo libro *Raghunandanas* ritus diebus lunaribus observandos exposuit (A) Incipit

प्रणम्य सच्चिदानन्द राम कालदमीश्वर ।
तिथ्यादितत्व तत्प्रीत्यै वक्ति श्रीरघुनन्दन ॥

तत्र तिथिस्वरूपमाह हेमाद्रिकालमाधवीययो स्कान्दप्रभासखण्ड अमा षोडशभागेन देवि प्रोक्ता महाकला । सस्थिता परमा माया देहिना देहधारिणी । अमादिपौर्णमास्यन्ता या एव शशिन कला । तिथयस्ता समाख्याता षोडशैव वरानने । चन्द्रमण्डलस्य षोडशभागेन परिमिता देहधारिणी आधारशक्तिरूपा अमानाम्नि महाकला प्राज्ञा क्षयोदयरहितत्वान्नित्या सकमूत्रवत सर्वानुस्यूता । तदन्या पञ्चदश कला पौर्णमास्यन्ता प्रतिपदादितिथिविशेषरूपा इति षोडश कलास्तिथय इति ॥

Haec pars anno 1825 exarata est (WILSON 35[a])

680.

Smrititattvae partes tres Lit Bengal Charta Ind Foll 335 Long 19 Lat $3\frac{1}{2}$

Foll 1–124 Linn 7 His foliis *Raghunandanae Tithitattvam* continetur (B)

Haec pars post annum 1820 a Vanaramadevasarman exarata est (WILSON 25[a])

681.

Lit Bengal Charta Ind Foll 311 Long $16\frac{1}{2}$ Lat $4\frac{1}{2}$

Foll 1–170 Linn 8 *Raghunandanae Tithitattvam* (C)

Haec folia anno 1812 a Jagannathasarman exarata sunt (WILSON 36[a])

682.

Lit Bengal Charta Ind Foll 201 Long $17\frac{1}{2}$ Lat 4 Linn 7

Foll 1–111 *Tithitattvatikae*, commentarii ad *Raghunandanae tithitattvam* a *Kasirama* (vachaspatibhattacharya) scripti, fragmentum Incipit

नत्वा गुरोश्चरणपद्मरजांसि मूर्ध्ना
श्रीकान्तकान्तचरणञ्च निधाय चित्ते ।
श्रीकाशिराममुकृती कृतिनां हिताय
तिथ्यादितत्त्वविवृतिं वितनोति सम्यक् ॥
स्मृतिशास्त्राम्बुधौ लीनं कृतसेतुं जगद्गुरुं ।
विदितं विषु लोकेषु नमामि रघुनन्दनं ॥

मीमांसादिनानाशास्त्रपारदृश्वा वन्द्यघटीयः श्रीमान् रघुनन्दनभट्टाचार्य्यैः प्राचीननिबन्धगणनानाविधव्याख्याजनितसन्देहस्य स्मृतिशास्त्रस्य मुनन्तरवचनयुक्त्या तत्त्वं निर्णीय इदानीन्तनानां सुखबोधाय निबन्धाश्चकार तत्र च स्मृतिशास्त्रस्य स्वभावतो दुर्गमतया कानिचित् कठिनानि सन्ति अतस्तानि मया यथामति व्याख्यायन्ते ॥

Commentarius in fine capitis *Durgotsava* (ed Calc. fol 31[b]) desinit.

Haec folia circiter annum 1825 exarata sunt (Wilson 31[a])

683.

Foll. 130–148. Linn. 7 *Tirthayátrátattvam*, ritus in locis sacris visitandis adhibendi, Smritattvae, a *Raghunandana* scripti, pars. Incipit:

प्रणम्य सच्चिदानन्दं रामं कामदमीश्वरं ।
तीर्थयात्राविधेस्तत्त्वं वक्ति श्रीरघुनन्दनः ॥

प्रथमं तीर्थयात्रापूर्व्वदिने संयतीभूय यात्रादिने तीर्थयात्रानिमित्तकं घृतसर्पिःसमन्वितं पार्व्वणविधिना कृत्वा गृहाद्यात्रा कर्त्तव्या · असम्भवे वर्त्मन्यपि कर्त्तव्या · केनापि वृद्धिश्राद्धमुच्यते । तदनुशनं । कस्मिंश्चिच्छुभदिने एकभक्तादिकं कृत्वा तदुत्तरदिने क्षौरमुपवासञ्च विधाय तदुत्तरदिने कृतनित्यक्रियः गणेशं ग्रहानिष्टदेवताश्च संपूज्य यात्रार्थश्राद्धं कृत्वा ब्राह्मणत्रयं संपूज्य हिरण्यादिना परितोष्य etc.

Haec folia circa annum 1830 exarata sunt. (Wilson 33[d].)

684.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll 142. Long 13. Lat 5. Linn. 8.

Foll 1–32 *Dáyatattvam*, de hereditatum divisione liber, a *Raghunandana* scriptus (A) Incipit:

प्रणम्य सच्चिदानन्दं वासुदेवं जगत्पतिं ।
दायभागस्मृतेस्तत्त्वं वक्ति श्रीरघुनन्दनः ॥
निबध्यतेऽत्र सर्व्वोपाद्यायभागविनिर्णयः ।
पितृकृतविभागश्च भ्रातृभागक्रियास्तथा ॥
अनधिकारिणो भागेष्ववि[भ]ज्य विभज्यते ।
विभक्तमंशयोश्छेदो विभागो निहुतस्य च ।
स्त्रीधनस्तद्विभागार्होऽपुत्रधनाधिकारिणः ॥

Haec voluminis pars post annum 1810 exarata est. (Wilson 209[a].)

685.

Foll. 250–289. *Dáyatattvam* a *Raghunandana* scriptum. (B.)

Haec folia anno 1813 a Jagannáthaşarman exarata sunt. (Wilson 34[c].)

686.

Foll 98–123 Eadem *Smrititattvae* pars. (C)

Haec folia anno 1825 exarata sunt. (Wilson 33[b])

687.

Foll 71–102 Linn 5. *Divyatattvam*, de judiciis divinis, quae vulgo *ordalia* dicuntur, liber, a *Raghunandana* scriptus. Incipit:

प्रणम्य सच्चिदानन्दं गोविन्दमजमव्ययं ।
स्मृतितत्त्वे दिव्यतत्त्वं वक्ति श्रीरघुनन्दनः ॥

Haec voluminis pars a Panchánana anno 1796 exarata est. (Wilson 30[b].)

688.

Foll 113–136. Linn 8. *Durgotsavatattvam*, de die Durgae festo tractatus, a *Raghunandana* compositus Incipit:

प्रणम्य परमेशानीं भवानीप्रीतये बुधाः ।
शरदर्च्चाविधिं तस्या वक्ति श्रीरघुनन्दनः ॥
व्यवस्थायाः प्रपञ्चस्तु विज्ञेयस्तिथितत्वतः ।
पूजाविधेश्च सम्यक्त्वं ज्ञातव्यं कोविदैरिह ॥

Libri initium hoc: अथ दुर्गार्च्चनतत्त्वं मार्कण्डेयपुराणे । शरत्काले महापूजा क्रियते या च वार्षिकी । तस्यां ममैतन्माहात्म्यं श्रुत्वा भक्तिसमन्वितः ॥ Chakranáráyaṇísamhitáyám api । शरत्काले महापूजा क्रियते या च वार्षिकी । सा कार्य्योदयगामिन्यां न तत्र तिथियुग्मता ॥ अनयोर्महापूजेत्येकवचननिर्द्देशादेकत्वं प्रतीयते । अत एव कन्यासस्थे रवौ शक्र शुक्लामारभ्य नंदिकामित्युपक्रम्य महानवम्यां पूजेयं स्वर्गकाममोक्षप्रदायिनीत्यनेन देवीपुराणीयेनापि षष्ठीप्रभृतिनवमीपर्य्यन्त पूजेयमित्येकत्वेनोक्तं । तेन पंचम्यामेकभक्तस्ततः षष्ठ्यां प्रातःसंकल्प इति रत्नाकरः ॥

Haec voluminis pars intra annos 1790–1800 exarata est. (Wilson 162[d].)

689.

Foll 164–182. Linn. 7. *Purushottamatírthaprayogatattvam*, de ritibus in visendo Purushottama loco observandis liber, a *Raghunandana* scriptus. Incipit:

यस्मिन् शब्द यतः सर्व्वं यः सर्व्वं सचराचरं ।
अप्रमेयप्रभावाय तस्मै विश्वात्मने नमः ॥

पापस्यास्यमनुस्मृत्य तीर्थचिन्तामणिक्रम ।[1]
निबध्नाति सता प्रीत्यै पुरुषार्थमपद्धति ॥

Loci sacerrimi Purushottamae hi fuisse dicuntur विरजाक्षेत्रमेकाम्र कोणार्कं पुरुषोत्तम । सिद्धिस्थान मुमुक्षूणामेता सोपानपङ्क्तय ॥ Liber noster multo uberior est, quam qui in editione Calcuttensi legitur

Haec voluminis pars anno 1821 exarata est (WILSON 33[f])

690.

Opuscula quatuor Lit Bengal Charta Ind Foll 269 Long 19 Lat 3

Foll 1–80 Linn 5 *Prayaschittatattvam,* de piaculis expiandis liber, a *Raghunandana* scriptus (A.) Prooemium, collatis codicibus B C emendatum, hoc

प्रणम्य सच्चिदानद सृष्टिस्थित्यन्तकारण ।
प्रायश्चित्तस्य तत्त्वानि वक्ति श्रीरघुनदन ॥१॥
प्रायश्चित्तस्य लक्षण तथा तत्प्रसगकौ ।
कर्तृसस्कारकोणाना प्रतिकर्म निवर्तन ॥२॥
गोग्रासभक्षणाच्छुद्धिस्तदभावादशुद्धता ।
प्रायश्चित्त भवेन्नित्य काम्य नैमित्तिक तथा ॥३॥
काम्यादप्यगहानौ स्यात्क्रियायास्त फलोदय ।
श्रद्धाया लक्षण पुण्यमज्ञानादपि सभवेत ॥४॥
प्रायश्चित्ताद्द्विजातीयाचाद्दृकपापविनाशन ।
गोधूमावयवे यथावयवस्तत्र साधन ॥५॥
लापन गौरव वीक्ष्य सकृदावृत्तितस्तथा ।
दानव्रतादिमात्रेण पापमात्रस्य नाश्यता ॥६॥
चान्द्रायणादौ ग्रासाना परिसख्याव्यवस्थिति ।
प्रायश्चित्ते गुरौ भूते लघुपापस्य च क्षय ॥७॥
गगामाहात्म्यविस्तारो रात्रावपि च तत्क्रिया ।
बालादिना कृते पापे प्रायश्चित्तस्य हीनता ॥८॥
प्रायश्चित्ते तु वक्तव्येऽनुग्रहद्वयमेव हि ।
प्रायश्चित्तोपदेशादि चौराद्यभावनिर्णय ॥९॥
ऋणस्य निर्णयश्चैव तद्दाने कालनिर्णय ।
प्रायश्चित्तस्य पूर्वाह्णकृत्य वास्यभिदा तथा ॥१०॥
धेनुमूल्यव्यवस्था च ज्ञानाज्ञाननिरूपण ।
विप्रादिस्वामिभेदेन गोवधव्रतनिर्णय ॥११॥
एकवर्षादिभेदेन रोधादेश्च निमित्तत ।
सपाननिमित्तेन गोवधव्रतनिर्णय ॥१२॥
सपवादो गोवधस्य नरस्य च वधे तथा ।
चाण्डालपतितादीनामोदनादेश्च भक्षणे ॥१३॥
प्रायश्चित्तविधिस्तत्र कृतघ्नस्य निरूपण ।
यवनादेस्तथोच्छिष्टहास्यादौ व्रत तथा ॥१४॥

व्यवनादे स्त्रिया सगे भोजने च प्रतिग्रहे ।
चण्डालस्पृष्टतोयादौ गोमासादौ च भक्षिते ॥१५॥
भार्याया मातृवचने उपवीतस्य छेदने ।
प्रायश्चित्तविवेकादावन्यच्चैव विचक्षणै ॥१६॥

Haec folia anno 1832 exarata sunt (WILSON 23[a])

691.

Foll 147–249 *Raghunandanae Prayaschittatattvam* (B)

Haec voluminis pars anno 1812 exarata est (WILSON 34[b])

692.

Opera duo Lit Bengal Charta Europ Foll 114 Long 11 Lat $8\frac{1}{2}$ Linn 19

Foll 1–60 *Eadem Smritutattvae pars* (C)

Haec pars anno 1813 a Pítambara exarata est (WILSON 203[a])

693.

Lit Bengal Charta Ind Foll 182 Long $16\frac{1}{2}$ Lat $3\frac{1}{2}$

Foll 1–97 Linn 6 *Malamasatattvam,* sive *Malimluchatattvam,* de mense intercalari tractatus, a *Raghunandana* scriptus Incipit

प्रणम्य सच्चिदानन्द परमात्मानमीश्वर ।
मुनीन्द्राणा स्मृतेस्तत्त्व वक्ति श्रीरघुनन्दन ॥
मलिम्लुचे दायभागे सस्कारे शुद्धिनिर्णये ।
प्रायश्चित्ते विवाहे च तिथौ जन्माष्टमीव्रते ॥
दुर्गोत्सवे व्यवहारविवेकादश्यादिनिर्णये ।
तडागभवनोत्सर्ग वृषोत्सर्गतत्त्वे व्रते ॥
प्रतिष्ठाया परीक्षाया ज्योतिषे वास्तुसज्ञके ।
दीक्षायामाह्निक कृत्ये क्षेत्रे श्रीपुरुषोत्तमे ॥
सामश्राद्धे यजु श्राद्धे शूद्रकृत्यविचारणे ।
इत्यष्टाविंशतिस्थाने तत्त्व वक्ष्यामि यत्नत ॥
प्रणम्य भारतीकान्तमज्ञानध्वान्तभास्कर ।
सता मुदे स्मृतेस्तत्त्वे तत्त्व भासे मलिम्लुचे ॥

Haec voluminis pars anno 1821 exarata est (WILSON 33[a])

694.

Foll 112–201 *Kasirámae,* Radhavallabhae filii Ramakrishnae nepotis, ad Malamasatattvam commentarius Incipit

[1] I e Tírtha chintámanim a Vachaspatimisra scriptum.

नत्वा गुरोश्चरणपद्मरजांसि मूर्ध्ना
श्रीकान्तकान्तचरणाञ्च निधाय चित्ते ।
श्रीकाशिरामसुकृती कृतिना विहाय
सम्यक् तनोति विवृतिं मलमासकस्य ॥

In fine haec leguntur

य प्रासूत समस्तशास्त्रनिपुणं श्रीरामकृष्णात्मजं
श्रीराधाव्रजवल्लभास्यसुकृती सद्वीरचूडामणि ।
तेन श्रीयुतकाशिरामकृतिना यत्नेन निष्पादिता
टीका नाथिमुशुद्धलापि कृतिभिः सानुग्रहैर्दृश्यता ॥

Radhavallabha (tarkapanchanana) quidam commentarium ad Mugdhabodham grammaticam composuit, et Mugdhabodhasubodhini inscripsit, qui an auctoris nostri pater fuerit, non constat

Haec folia circiter annum 1825 exarata sunt (WILSON 31[b])

695.

Foll 91–101 Linn 6 *Vastuyagatattvam*, de sacrificio in metienda area et condenda domo faciendo libellus, a *Raghunandana* compositus Incipit

प्रणम्य भगवत्पादद्वन्द्वमद्वन्द्वदायकं ।
वास्तुयागविधेस्तत्त्व वक्ति श्रीरघुनन्दनः ॥

Haec folia anno 1734 exarata sunt (WILSON 152[c])

696.

Foll 190–230 Linn 5 *Vivahatattvam*, sive *Udvahatattvam*, quo libello *Raghunandana* ritus in nuptiis adhibendos tractavit Incipit

प्रणम्य सच्चिदानन्द वागीशं जगतां प्रभुं ।
उद्वाहकर्मणस्तत्त्व वक्ति श्रीरघुनन्दनः ॥

अथोद्वाहनिर्णयः । तत्र मनुशातातपौ । असपिण्डा च या मातुरसगोत्रा च या पितुः । सा प्रशस्ता द्विजातीनां दारकर्म्मणि मैथुने । दारकर्म्मणि भार्य्यात्वसम्पादके कर्म्मणि तच्च कर्म्मग्रहणरूपं ॥

Haec voluminis pars anno 1826 a Chandrasekhara devasarman exarata est. (WILSON 23[c])

697.

Foll 101–112 Linn 6 *Yajurvedi-Vrishotsargatattvam*, de tauri manumissione secundum Yajurvedae scholam libellus, a *Raghunandana* compositus Incipit

प्रणम्य सच्चिदानन्द वृषोत्सर्ग यजुर्विदां ।
प्रमाणकृत्ययोस्तत्त्वं वक्ति श्रीरघुनन्दनः ॥

पारस्करः । अथ वृषोत्सर्गो गोयज्ञेन व्याख्यात इति गोयज्ञन्तु शूलगवमभिधाय एतेनैव गायज्ञो व्याख्यात etc

Libellus anno 1795 a Jagannáthadevasarman exaratus est (WILSON 162[c])

698.

Foll 68–100 Linn 7,6 *Samaga-Vrishotsargatattvam* de tauri manumissione secundum Samavedae scholam tractatus, a *Raghunandana* scriptus Incipit

प्रणम्य सच्चिदानन्द परमानन्दमीश्वर ।
मुनीन्द्राणां स्मृतेस्तत्त्व वक्ति श्रीरघुनन्दन ॥
अथ तत्र जगन्नाथ नत्वा छन्दोविदां मुदे ।
वृषोत्सर्गप्रमाणानि वक्ति श्रीरघुनन्दनः ॥

तत्र कालमाह छन्दोगपरिशिष्ट । कार्त्तिक्यामयने चैव फाल्गुन्यामष्टकासु च । आषाढ्या विषुवे चैव पौष्या आश्वयुजस्य च । स्वर्भानुना चोपसृष्टे आदित्ये चन्द्रमस्यपि । समावर्तन् मम यत्नानुत्सृष्टस्तारयेद्वृष ।

Etiam haec voluminis pars anno 1795 exarata est. (WILSON 162[b])

699

Foll 231–269 Linn 4 *Vyavaharatattvam*, de jure civili libellus, a *Raghunandana* compositus Incipit

प्रणम्य सच्चिदानन्द वागीशं विदुषां मुदे ।
व्यवहारदृशेस्तत्त्व वक्ति श्रीरघुनन्दनः ॥

Haec voluminis pars anno 1824 a Chandrasekhara devasarman exarata est (WILSON 23[d])

700.

Opuscula quatuor Lit Bengal. Charta Ind Foll 116 Long 16 Lat 3½

Foll 1–10 Linn 6 *Vratatattvam* de votis suscipiendis libellus, a *Raghunandana* scriptus Incipit

प्रणम्य सच्चिदानन्द राम कामदमीश्वरं ।
व्रततत्त्व मुदे विप्राणां वक्ति श्रीरघुनन्दनः ॥

अथ व्रतविधिः । तदारम्भप्रतिष्ठयोर्वर्ज्यकालमाह ज्योतिषे । गुरोर्भृगोरस्तवाल्ये वार्द्धके सिंहगे गुरौ । इत्यादि वृद्धे बाले दिनत्रयमित्यत्र मलमासतत्त्वेऽनुसन्धेय ॥

Haec folia anno 1827 exarata sunt (WILSON 15[a])

701.

Foll 11–90 Linn 8 *Suddhitattvam*, de purificatione liber, a *Raghunandana* compositus Incipit

प्रणम्य सच्चिदानन्द जगतामीश्वर हरिं ।
शुद्धितत्त्वानि तत्प्रीत्यै वक्ति श्रीरघुनन्दनः ॥
महानुगमनं नार्य्या यागसिद्धिनयस्तथा ।
नानाफल तथैकस्मादाद्याद्येकफलं क्वचित् ॥
अशौचसङ्करे वृद्धिः स्वल्पस्य गुरुसङ्करात् ।
दिनद्वयत्रयाभ्याञ्च पूर्वाशौचसमापन ॥
अशौचान्तदिने कृत्य जनने पि च मुण्डन ।
अन्याशौचस्य मध्ये तु जातकर्म्मादिका क्रिया ॥

गर्भस्रावे तथाशौचं स्त्रियां बाले च सद्गुणे ।
कलौ तत्प्रतिषेधश्च पक्षिणीलक्षणं तथा ॥
विदेशस्थस्य चाशौचं सपिण्डादेरशौचक ।
त्यागस्तत्र च सन्न्यादेरशौचिग्राह्यनिर्णयः ॥
अशौचं मूल्यभेदेन सद्यःशौचमनन्तरं ।
शवानुगमनाशौचमस्पृश्यत्वनिर्णयः ॥
द्रव्यशुद्धिविचारश्च सूतिकास्पर्शने पितुः ।
विमातुश्च तथा शुद्धिरेकाहमरणद्वये ॥ etc.

Haec voluminis pars anno 1665 a Yádavendra exarata est. (WILSON 152[b].)

702.

Foll 149–163 Linn. 5, 6. His foliis *Súdrakrityavichúratattvam* continetur, quo libello *Raghunandanas* Súdrae quum in parentalibus, tum in aliis ceremoniis officia adumbravit Incipit:

प्रणम्य सच्चिदानन्दं शूद्राणां न्यायवर्त्तिनां ।
श्राद्धाहकृत्ययोस्तत्त्वं वक्ति श्रीरघुनन्दनः ॥

अथ श्राद्धाहकृत्यं । तत्र मत्स्यपुराणं । एवं शूद्रोऽपि शामान्यं वृद्धिश्राद्धन्तु सर्वदा । नमस्कारेण मंत्रेण कुर्य्यादामान्नवद्बुधः ।

Altera pars incipit: अथाह्निककृत्यं । प्रमाणमाह्निकतत्त्वेऽनुसन्धेय । अथ प्रयोगः । ब्राह्ममुहूर्त्ते सन्ध्यामुहूर्त्तद्वयात्मके विबुध्य etc.

Haec voluminis pars circiter annum 1825 exarata est. (WILSON 33[c].)

703.

Foll. 103–179 Linn. 7. *Chhandogasráddhatattvapramánam*, de parentalibus secundum Chhandogae praecepta liber, a *Raghunandana* scriptus. (A) Incipit:

प्रणम्य सच्चिदानन्दं कृष्णं वेदान्तविस्तृतं ।
पार्व्वणादिश्राद्धतत्त्वं वक्ति श्रीरघुनन्दनः ॥

अथ पार्व्वणश्राद्धं तत्र गोभिलः अथ श्राद्धममावास्यायां पितृभ्यो दद्यात् पञ्चमीप्रभृति वा परपक्षस्य यदहरुपपद्येत तदहर्ब्राह्मणानामन्त्र्य पूर्व्वेद्युर्वा अनिन्द्येनोपामन्त्रितो नापक्रमेत् । आमन्त्रितो वा नान्यदन्नं प्रति गृह्णीयात् इति ॥

Haec voluminis pars circiter annum 1790 exarata est (WILSON 153[c])

704.

Foll 171–311. Linn 6. *Eadem Smritiitattvae pars* (B)
Haec folia anno 1812 exarata sunt. (WILSON 36[b])

705.

Foll 143–288 Linn. 7. *Sráddhatattvatíká*, ad tractatum superiorem commentarius a *Kásíráma* (váchaspatibhaṭṭácharya), Rádhávallabhae filio, Rámakrishnae nepote, scriptus Incipit:

नत्वा गुरोश्चरणपद्मरजांसि मूर्द्ध्ना
श्रीकान्तकान्तचरणञ्च निधाय चित्ते ।
श्रीकाशिरामसुकृती कृतिनां हिताय
श्राद्धतत्त्वविवृतिं वितनोति यत्नात् ॥

Haec folia anno 1812 exarata sunt (WILSON 35[b].)

706.

Foll 93–102 Linn. 7. *Yajurvedisráddhatattvam*, de parentalibus secundum Yajurvedae scholam praecepta, a *Raghunandana* composita Incipit:

प्रणम्य सच्चिदानन्दं कामदं नन्दनन्दनं ।
यजुर्व्विदां श्राद्धतत्त्वं वक्ति श्रीरघुनन्दनः ॥
एतदाकाङ्क्षितं यच्छन्दोगश्राद्धतत्त्वतः ।
ज्ञेय मन्त्रादिकं सर्व्वं विशेषोऽत्र निगद्यते ॥

Haec folia post annum 1815 exarata sunt (WILSON 153[b])

707.

Opuscula quatuor. Lit Bengal Charta Ind Foll 136. Long 14 Lat. 3

Foll 1–67 Linn 7. His foliis *Samskáratattvam* continetur, quo libro *Raghunandanas* de sacramentis Indicis exposuit. Incipit:

प्रणम्य सच्चिदानन्दं श्रीकृष्णं भुक्तिमुक्तिदं ।
संस्कारतत्त्वं तत्प्रीत्यै वक्ति श्रीरघुनन्दनः ॥

अथ संस्काराः तत्र हारीतः गर्भाधानवदुपेतो ब्रह्मगर्भं सन्दधाति पुंसवनात् पुंसीकरोति फलस्थापनात् मातृपितृजं पाप्मानमपोहति रेतोरक्तगर्भोपघातः पञ्चगुणो जातकर्म्मणा प्रथममपोहति नामकरणेन द्वितीयं प्राशनेन तृतीयं चूडाकरणेन चतुर्थं स्नानेन पञ्चमं एतैरष्टभिः संस्कारैर्गर्भोपघातात्पूतो भवतीति ॥

Raghunandanae aevum rebus duabus circumscribitur, primum quod Ráyamukuṭae mentionem injicit, quem, etiamsi liber quidam ejus ritualis laudetur, non est cur Amarae scholiastam fuisse negemus. Ipsius vero tractatus saepe a Kamalákara excerpuntur, quare intra annos 1430 et 1612 floruisse certum est Auctorum et librorum nomina recentiora et rariora, quae passim in Smritititattva reperi, infra enumerabo:

Adbhutaságara, Malamása, cf Ságara; *Adhikaranamálá*, *Aniruddhabhaṭṭa*, Malamása; *Andhúkabhaṭṭa* (?), Malamása, *Arnava*, v Krityatattvárnava, Jyotishárnava, *Ácharachandriká*, Áhnika; *Ácharachintámani*, *Ácharamádhavíya*, *Ácháryachúḍámani*, Yv Vrishotsarga, *Kathaṣákhá-Ásvaláyanabráhmana*, Malamása; *Kapilapancharátra*, Jalotsarga, Malamása; *Karmapradípa*, Misrae liber, Malamása; *Karmavipáka*, v Visvesvara; *Kalpataru*, v Dánakalpataru, Vivádakalpataru, *Kalpalatá*, v Krityakalpalatá; *Kámadhenu*, Áhnika; *Káma-*

rúpiyanibandha, Malamása; *Kálakaumudí*, Tithitattva; *Kálamádhavíya*, Ekádasí, *Kálaviveka*, a Jímútaváhana scriptus, Malamása; *Kaládarṣa*, Malamása; *Kálottara*, Malamása; *Kullúkabhaṭṭa*, Ekádasí; *Kṛityakalpalatá*, Váchaspatimisrae liber, Ekádaṣí, *Kṛityakaumudí*, Malamása; Krityachintámani; *Kṛityatattvárnava*, Ṣuddhi; *Kṛityapradípa*, Jalásaya; *Kṛityamahárnava*, Ekádasí, *Kṛityaratnákara*, Chandesvarae opus, Malamása, *Kaumudí*, v. Kála°, Kritya°, Kriyá°, Jyotish°, *Kriyákaumudí*, Áhnika, *Gangávákyávali*, Malamása; *Gadasinha*, ibid, *Gadádharabhaṭṭa*, ibid, *Gavákshatantra*, Tithi, *Gunisarvasva*, Malamása, *Gṛihyasamgraha*, a *Gobhilaputra* scriptus, Samskára; *Govindabhaṭṭa*, Malamása, *Govindamánasollása*, Ekádasí, *Chakranáráyanísamhitá*, Durgotsava; *Chandeṣvara*, v. Krityaratnákara, *Chaturbhujabhaṭṭácharya*, Suddhi, *Chandrika*, v. Ácharachandrika, *Chitragupta* (?), Jalásayotsarga, *Chintámani*, Váchaspatimisrae liber, v Áchára°, Kritya°, Tírtha°, Sraddha°, *Chudámani*, v Ácháryachúdámani; *Jayaṣarman*, Tírthayátrá, *Jayasvámin*, Ásvaláyanabrahmanae commentator, Malámása; *Jikana*, Malamása, Ṣuddhi, *Jímútaváhana*, *Jivamiṣra*, Malamása; *Jnánamálá*, *Jyotishárnava*, Tithi, *Jyotishkaumudí*, Malamása; *Tattvaságara*, Ekádasí; *Tattvárnava*, v. Kritya°; *Tithiviveka*, *Tírthachintámani*, Malamása; *Darpana*, v. Dánadarpana; *Dánakalpataru*, Jalásayotsarga, *Dánadarpana*, Suddhi°, *Dánaságara*, Malamása; *Dípiká*, Grahayajna, v. Santidípiká, Sráddhadípiká; *Durgasinha*, Práyaṣchitta, *Durgábhaktitarangiṇí*, Virasinhae opus, Tithi; *Devabodhae* commentarius ad Yájnavalkyae dharmaṣastram, Suddhi, *Daivajnamanohara* liber, Malamása; *Dvaitanirnaya*, *Dhanamjayasamgraha*, Tithi; *Náḍídatta* sive etiam *Nádikádatta*, Áhnika, *Náráyanopádhyáya*, Kritya; *Bhatta-Náráyana* Gobhilabháshye, Tithi, *Náráyanapaddhati*, Jyotis; *Páschatya-Nirnayámrita*, Tithi, Malamása, Suddhi, *Nyáyaratna*, Malamása; *Jyotih-Parasara*, Malamása, *Parisishtaprakása*, Ekádasí; *Paṣupati*, Yv Vrishotsarga, *Párijáta*, v Bhuvanesi°, Madana°, *Pingalámata*, Malamása; *Pitridayitá*, Yv Sráddha, *Pitribhaktitarangiṇí*, Yv. Vrishotsarga; *Puránasára*, Áhnika; *Pradípa*, v. Karma°, Samvatsara°, *Prayogasára*, Áhnika; *Prayaṣchittaviveka*, ibid, *Bárhaspatyajyotirgrantha*, Malamása, *Brahmanasarvasva*, a Halayudha compositum, Yv. Sráddha, *Bhattotpala*, Jyotis; *Bhavadevabhatta*, Malamása; *Bhímaparákrama* liber, Ekádasí; Bhíshaṭácharya (?), Malamása; *Bhujabala* sive *Bhujabalabhíma*, Malamása, *Bhuvaneṣipárijáta*; *Bhupála* (?), Suddhi; *Bhojadevae* Vyavahárasamuchchaya, Malamása, *Bhojarája*, Malamasa; *Madanapárijata*, Áhnika, *Mantramuktávalí*, Malamása; *Mahárnava*, v. Kritya°, *Mánasollása*, v. Govinda, *Yajnaparsva*, Samskára; *Yuddhajayárnava*, Jyotis; *Raghunátha*, Jaláṣayotsarga; *Ratnakosha*, *Ratnamálá*, v. Srípati; *Ratnákara*, v. Smriti°, Kritya°, Ṣuddhi°; *Ratnavali*, Malamása; *Ráyhavabhaṭṭa*, Ekádaṣí; *Rájamártanda* et *Vṛihat-Rájamártanda*, Kritya, Malamása; *Rámadatta*, Yv. Vrishotsarga; *Rámárchanachandriká*, Malamása, *Ráyamukuṭa*, Yv. Ṣráddha; *Rudradhara*, Tithi, *Renukácharya*, Malamása; *Lakshmídhara*, Kalpatarus auctor, Malamása; *Vaiya-Vardhamána*, Jalásayotsarga; *Varshakritya*, v Vidyápati; *Váchaspatimiṣra*, v. Chintamani, *Váchaspatimiṣra* Ṣírírakaṭíkáyám, Malamása, *Váráhítantra*, Kritya, *Vásudeva*, Yv. Sráddha; *Vidyákaravájapeyin*, Malamása; *Vidyápati*, Varshakrityae auctor, Malamása; *Vivádakalpataru*, Tithi; Viveka, v Kála°, Tithi°, Práyaschitta°, Ṣráddha°; *Viṣvarupa*, Vyavahára, *Viṣveṣvarabhaṭṭa* Karmavipáke, Suddhi° 4b, *Víratantra*, Malamása; *Virasinha*, v. Durgabhaktitarangiṇí; *Vedántakalpataru*, Malamása; *Vaishnavamrita*, Kritya; *Vyavahárattilaka*, Bhavadevae liber, Vyavahára; *Vyavaháranirnaya*, Ṣrípatis liber; *Vyavahárasamuchchaya*, v. Bhojadeva; *Ṣántidípiká*, Grahayajna, *Sáradá*, Yv. Vrishotsarga; *Ṣáradátilaka*, Samskára, *Sivarahasya*, Malamása; *Ṣuddhiratnákara*, ibid, *Sulapáni*, Yájnavalkyae commentator; *Ṣráddhachandrika*, Yv. Ṣráddha; *Sráddhachintámani*, Durgotsava; *Sráddhadípiká*, Yv. Ṣráddha; *Ṣráddhaviveka*, Malamása, *Ṣrídatta*, v. Samayapradípa; *Ṣrídharasvámin*, Ekádasí, *Ṣrípati*, Ratnamálae et Vyavaháranirnayae liber, Malamása; *Ṣrípatisamuchchaya*, ibid; *Samvatsarapradípa*, Ekádaṣí; *Samayaprakáṣa*, Malamása; *Samayapradípa*, Srídattae liber; *Samudrakara*, Áhnika, Ekádasí; *Saralábháshya*, Tithi, Malamása; *Sarasvatívilása*, Tithi; *Ságara*, v. Adbhuta°, Tattva°, Dána°; *Sárasamgraha*, Malamása; *Sárávali*, *Siddhántasamdarbha* (astr), Malamása, *Somasekharákhyanibandha*, ibid; *Smritiratnákara*, v Chandesvara; Smritiságara, Tithi; *Smritiságarasára* Malamása; *Smritiságarasamgraha*, ibid; *Smrityarthasára*, ibid; *Hayaṣírshapancharátra*, Jalásayotsarga, *Haridásatarkácharya*, Suddhi, *Harinátha*, Smritisárae auctor, Ekádasí; *Harisarman*, Áhnika; *Hariharapaddhati*, Malamása, *Haláyudha*, Bráhmanasarvasvae auctor, Ekádasí, *Háralatá*, Tithi; *Homasvarottara*, Malamása

Horum tractuum pars plurima Calcuttae annis 1834-1835 edita est.

Haec voluminis pars intra annos 1780–1800 exarata est (WILSON 162a.)

708.

Lat Bengal. Charta Ind. Foll III. Long 16 Lat. 3½. Linn. 6

Gangávákyávalí, de Gangis aquis colendis tractatus, a *Vidyapati* compositus et *Visvásadeví* dedicatus Incipit:

स्वस्त्यस्तु वस्तुहिनरश्मिभृत प्रसादा-
देक वपु श्रितवतो हरिणा समेत ।
तन्नाभिपङ्कजसहोत्थमृणाललीला
माविष्करोति हृदि यस्य भुजङ्गराज ॥
यावद्गङ्गा विभाति त्रिपुरहरजटामण्डल मण्डयन्ती
मल्लीमाला सुमेरो शिरसि सितमहावैजयन्ती जयन्ती ।
याता पातालमूल स्फुरदमलरुचि शेषनिर्म्मोकवल्ली
तावत् विश्वासरेख्या जगति विजयता गाङ्गवाक्यावलीय ॥

Auctoris nomen subscriptione proditur क्रियन्निबन्धमालोक्य श्रीविद्यापतिसूरिणा गङ्गावाक्यावली देव्या प्रमाणैर्निर्मली कृता ॥ इति समस्तप्रक्रियाविराजमानदानदलितकल्पलताभिमानभवभक्तिभावितबहुमानमहामहादेवीश्रीमद्विश्वासदेवीविरचिता गङ्गावाक्यावली समाप्ता ॥

Auctor hoc opere textus, qui ad Gangae sanctitatem et cultum pertinent, e Puranis excerpsit et disposuit.

Codex hoc seculo ineunte exaratus est (WILSON 175)

709.

Opuscula quatuor Lit Devan Charta Ind Foll. 112 Long 10 Lat $3\frac{1}{2}$

Foll 1–8 Linn 11 *Prayaşchittapaddhatis*, a *Kamadeva* (mimansakadikshita°) composita quo libello formulae et ceremoniae ad expianda peccata ante ritus quoslibet adhibendae exponuntur Incipit अथ सर्वक्रियासाधारणप्रायश्चित्तविधि ॥ यत कृतप्रायश्चित्तस्य श्रौते स्मार्त्ते च कर्म्मण्यधिकारो भवति ॥ तत्र पुण्यतमे काल स्वस्य चन्द्रतारागुरूणां बले सति ब्राह्मे मुहूर्त उत्थाय अपामार्गण दतधावन विधाय स्नात्वा प्रात सध्या होमौ विधाय गुरोराज्ञा गृहीत्वा वपन कार्यं ॥ ॥ तत्र मत्र ॥ आत्मकायविशुद्ध्यर्थं पितृणा तृप्तिहेतवे ॥ वपन कारयिष्यामि ब्राह्मणाना च सन्निधौ ॥१॥ यानि कानि च पापानि ब्रह्महत्यासमानि च ॥ केशानाश्रित्य तिष्ठति तस्मात्केशा वपाम्यह ॥२॥ (इति मन्त्राभ्या दक्षिणगोदानोपक्रम उदगोत्नानारसानिक कारयितव्य वपन) ततस्तूष्णीं स्नात्वा आचम्य प्राणायाम कृत्वा घृतप्राशन तत स्वगृह्योक्तविधिना स्नान ॥ तद्यथा ॥ स्नानोपहारान् गृहीत्वा तीर्थ गत्वा तान्प्रक्षालितशुचिप्रदेशे वस्त्रोत्तरे निधाय ॥ दक्षिणागक्रमेण हस्तौ पादौ मृदा प्रक्षाल्य कुशोपग्रही बद्धशिखी यज्ञोपवीती आचम्य उरूँ हीति तोय आमन्त्र्य आभिमुखीकृत्य आवर्तयेत etc In margine folii primi हमाद्रि° प्रा° titulus legitur

Haec folia anno 1669 ab upadhyaya Madhava ji exarata sunt (MILL 74[a])

710.

Lit Devan Charta Ind Foll 87 Long 10 Lat $4\frac{1}{2}$ Linn foll 1–37 9, foll 38–87 12

Hoc codice pars *Sraddhachintamanis* continetur, quo libro *Sivaramas*, sukla Visramae filius, ceremonias in concremandis mortuis et in parentalibus adhibendas exposuit Incipit अथ दाहोत्तर प्रथमदिनकृत्य ॥ तत्र प्रथमदिवसादारभ्य सपिण्डीकरण यावत्सर्वप्रेतकृत्यमनुदर्भै कार्यं । तत्र नद्यादौ गत्वा स्नात्वा अहते आर्द्रे वाससी परिधाय पिण्डदान कुर्यात । दक्षिणामुख कृतापसव्यस्तूष्णीं प्राणानायम्य मनसैव विष्णुमन्त्रस्मरणेन जलमभिमन्त्र्य तेनोदकेन पिण्डद्रव्य सम्प्रोक्ष्य पिण्डद्रव्योपहाराणा च पवित्रता । देशकाले पाकपात्रद्रव्यश्रद्धासपत् । सत्राद्यमासे पक्षे तिथौ अमुकगोत्रस्यामुकप्रेतस्य प्रेतत्वनिवृत्त्यर्थं क्षुत्तृष्णानिवृत्त्यर्थं शिरोवयवनि पत्त्यर्थं पिण्डदानमह करिष्ये इति सकल्प कृत्वा दक्षिणायता कर्षू कृत्वा तत्र समूलदक्षिणाग्रदर्भैस्तरण । पात्रे जलमादाय अमुकगोत्रामुकप्रेत अवनेनिक्ष्व । ततस्तिलघृतक्षीरमधुशर्करामिश्र पिण्डमादाय प्रथमदिवसे अमुकगोत्रस्यामुकप्रेतस्य शिरोवमवनि पत्त्यर्थं अमुकगोत्र अमुकप्रेत एष ते पिण्ड । इति ऋजुहस्तेन पिण्ड दद्यात् । तत पिण्डपात्रक्षालनजलेन प्रत्यवनेजन ॥ अमुकगोत्र अमुकप्रेत अवने[नि]क्ष्व । तत पिण्डोपरि सूत्रप्रक्षेप । अमुकगोत्रामुकप्रेत अय ते वास उपतिष्ठता । अमुकगोत्रामुकप्रेत गन्धो य ते उपतिष्ठता । अमुकगोत्रामुकप्रेत इद पुष्पमुपतिष्ठता । पुष्प तु भृगराजपत्र तुलस्यादि । अमुकगोत्रामुकप्रेत धूपो य ते उपतिष्ठता । अमुकगोत्रामुकप्रेत दीपो य ते उपतिष्ठता । अमुकगोत्रामुकप्रेत इद शीतमुदक ते उपतिष्ठता । अमुकगोत्रामुकप्रेत इद नैवेद्य ते उपति ० समाचारात् सर्षो य ते उप ० अमुकगोत्रस्यामुकप्रेतस्य क्षुधानिवृत्त्यर्थं दास्यमान आमान ते उप ० । अनेनामान्नदानेन अमुकगोत्रस्यामुकप्रेतस्य क्षुधानिवृत्ति । ततो जलिदान । तच्च पिण्डसमीपे पाषाणोपरि कार्यं । पिण्डसमीपे पाषाण सस्थाप्य अमुकगोत्रस्यामुकप्रेतस्य तृष्णानिवृत्त्यर्थं सतिलतोयाञ्जलिदानमह करिष्ये । इति सकल्प कृत्वा दक्षिणाभिमुखो भूत्वा ऋजून्कुशान् हस्ते कृत्वा सतिलतोयाञ्जलि दद्यात । अमुकगोत्रममुकप्रेत तर्पयामि । अमुकगोत्रामुकप्रेत एष ते सतिलतोयाञ्जलिरुपतिष्ठता इति वा । अमुकगोत्रामुकप्रेतस्तृप्यतु इति वा यथाम्नाचार कर्त्तव्य । एव दशाहातमहरहरेकैकमञ्जलि वर्द्धयेत् । एव पचपचाशदञ्जलयो भवति । द्वयोत्तरवृध्या वा दद्यात । प्रत्यह त्रय त्रय दद्यात् । प्रत्यह दश दश वा दद्यात् । प्रत्यहमेकमेक वा । प्रत्यह प्रथमदिनादारभ्य तर्पणात अनादिनिधनो देव शङ्खचक्रगदाधर अक्षय पुण्डरीकाक्ष प्रेतमोक्षप्रदो भव इति पठनीय । तत पृच्छा । अद्य पूर्वोच्चरित एव ग्रहगणविशेषणविशिष्टाया तिथौ अमुकगोत्रस्यामुकप्रेतस्य प्रेतत्वनिवृत्त्यर्थं क्षुत्तृष्णानिवृत्त्यर्थं पिण्डदानतर्पणकृतस्य विधे सर्वं परिपूर्णं । अनेन पिण्डदानतर्पणकृतेन अमुकगोत्रस्यामुकप्रेतस्य क्षुत्तृष्णा निवृत्तिपूर्वकशिरोवयवनि पत्ति । द्वितीयदिवसे करिष्यमाणकर्मयोग्यतावाप्ति । ततस्त पिण्डमप्सु प्रक्षिप्य पाषाण क्वचिदेकाते सन्यस्य स्नात्वा वाससी परिधाय गृहमागच्छत् । पिण्डदानानतर प्रत्यह स्नान कार्यं । ततस्तद्दिने स्वगृहान्नेन पाको न विधेय । क्रीत सुहृद्भ्यो लब्ध वाश्नीयु । गोत्रजाना तद्दिने तद्गृह एव भोजन । कर्त्ता भोजनकाले पात्रस्य किंचित्सघृतमन्नमादाय अमुकगोत्रायामुकप्रेताय इदमन्नमुपतिष्ठतु इत्युक्त्वा गृहोपरि प्रक्षिपेत् । भोजनपात्रसमीपे वा दद्यात् । एव दशाह सा दद्यात । दश दिनानि भोजनस्थानविपर्यासो न कार्यं । हविष्यान्नमेव भुञ्जीरन् । लेखनहास्यहर्षोच्चासनोत्कृष्टवस्त्रादिधारणतैलाभ्यगस्त्रीसगख

द्राशयनान्यस्पर्शनादीनि वर्जयेयुः। रात्रौ पृथगेव तृणास्तृतभूमौ शयीरन्। महागुरुनिपाते त्र्यहमेकाहं वोपवासः। बालवृद्धातुराणां नैते नियमाः। ततः सायंकाले त्रिकाष्ठिकाया शिक्यादौ वा एकस्मिन्नपक्वे मृन्मये पात्रे उदकं। द्वितीये क्षीरं कृत्वा आकाशे स्थाप्य। तत्र प्रयोगः। अपसव्यं कृत्वा दक्षिणाभिमुख उपविश्य देशं कालं च संकीर्त्य अमुकगोत्रस्यामुकप्रेतस्य सर्वतापोपशांत्यर्थं अध्वश्रमापनयनार्थं मृन्मये पात्रे क्षीरोदकदानमहं क[रि]ष्ये इति संकल्प्य अमुकगोत्रामुकप्रेतात्र शीतोदकेन स्नाहि। अमुकगोत्रामुकप्रेतात्र क्षीरं पिब। अनेनाकाशे मृन्मये पात्रे क्षीरोदकनिधानेन अमुकगोत्रस्यामुकप्रेतस्य सर्वतापोपशांतिः। एवमेकाहं त्र्यहं वा दशाहं कार्यं॥ इति प्रथमदिनकृत्य॥

Sequitur: asthisamchayanam fol 3^b, dvitíyadinakrityam 4^b; tritíyadinakrityam 5^a, chaturthadinakrityam, panchamadinakrityam 5^b; shashthadinakrityam, saptamadinakrityam, ashtamadinakrityam, navamadinakrityam 6^a, dasamadinakrityam 6^b; ekádasáhakrityam 7^a, ekádasavishnuganasráddham 11^a, brahmádipanchadevatásráddháni 14^a; mahaikoddishtam 20^a, udakumbhánám dánam 22^a, shodasa sráddháni 23^a, dvádasáhakrityam 26^a, trayodasadinakrityam 33^b; *sahagamanavidhih* भर्तुर्मरणसमये आत्मनः प्राणान्संकल्पयेत्। देशकालौ संकीर्त्य 'आत्मनो भर्तुश्चानेकजन्मोपात्तसर्वपापक्षयपूर्वकरो(?)ममिताब्दसहस्रावधिभर्तृसाहित्येन स्वर्गवासमातृपितृभर्तृकुलोद्धारकामा श्रीलक्ष्मीनारायणप्रीतये भर्त्रनुगमनं करिष्ये' इति संकल्पेदं वक्ति।

देवैः संपादितो मह्यं पतिस्त्वं सर्वदैवतं।
त्वया सह गमिष्यामि भर्ता त्वं चान्यजन्मनि॥

इति संकल्पः। ततः स्नानं। शक्त्या तिलधेन्वा दानं। कुंकुमांजनादिभिः स्वात्मानमलंकृत्य पायसभोजनमत्र केचिदाहुः। ततो बधून्समस्तान्प्रणम्य विसृजेत्। हृष्टा भर्तृगमनमानसा स्वगृहमध्यतैराशीर्वादपरा पर्यापयेत्। अग्ने युक्तेति वडवारोहणं। अथवा 'श्मशानं नीयमानं तु भर्तारमुपयाति या। पदे पदे यज्ञफलं लभते नात्र संशय' इति वाक्यात्पद्भ्यामेव गमनं। तीर्थं गत्वा स्नानं। देशकालौ संकीर्त्य भर्त्रा सहगमनार्थं स्नानमहं करिष्ये। इति संकल्प्य स्नात्वा वस्त्रपरिधानं। अलंकरणं। स्वयं प्रतिनिधिना वा सर्वपिंडदानमिति Devah। हरिद्राकुंकुमान (?) कंचुक्यादियुतं (च?) शूर्पाणां लक्ष्मीनारायणप्रीतये दानमिति Bhattapaddhatau॥ अग्नेरर्घ्यदानमतः। विविधफलैरर्घ्यैः। 'रुद्रस्त्वं प्रजापतिः। त्वं सूर्यो यमधर्माष्टी परमात्मा त्वमेव हि। त्वमेव शरणं विष्णो शरणं तु पतिर्मम॥ स्वर्गे वा नरके त्वं हि यत्र यत्र गमिष्यसि। तत्र तत्र अहं पृष्ठे लग्नाप्येष्यामि मा चिरं[1]॥ ब्रह्महत्यादिभिः पापैस्त्वां मोक्ष्यामि यमालयात्। अहं ब्रह्मा त्वहं विष्णुरहं वै सूर्यादिकपतिः॥ आदित्यचंद्रावनिलोऽनलश्च द्यौर्भूमिरापोऽथ (?) अहर्निशा च। एते च सर्वे मम साहसेन तुष्यंतु ते देवगणाश्च सर्वे'॥ ततः शिलां संपूज्य तामारुह्य फलपुष्पांजलिं गृहीत्वा त्रिरग्निं प्रदक्षिणीकृत्य प्रार्थयेत्।

त्वमग्ने सर्वभूतानामंतश्चरसि साक्षिवत्।
त्वमेव देव जानीषे न विदुर्यानि मानवाः॥
अनुगच्छामि भर्तारं वैधव्यभयपीडिता।
स त्वं मार्गप्रदानेन नय मां भर्तुरंतिकं॥
इदं शरीरं सकलं मदीयं दग्ध्वा कृशानो कुरु दिव्यमाशु।
तथा च भर्तुः कुरु दिव्यदेहं भर्तुः समीपं भगवन्व्रजामि॥
किं मया न कृतं साधु भवेद्यदि च तेऽनघ।
इदं शरीरमालिंग्य प्रविशामि हुताशनमिति॥

ततस्तृणकुटीं प्रविश्य श्रौतं स्मार्तं लौकिकं वाग्निमादाय स्वयमेव कुटीं प्रज्वालयेत्। तस्याः प्राणोत्क्रमणोत्तरं पुत्रादिरधिकारी द्वयोरपि दाहं कुर्यात्। कुटीप्रवेशात्पूर्वमेव श्रौतपात्राणां स्मार्तपात्राणां च यजमानस्यैव शरीरे पूर्वोक्तप्रकारेण प्रतिपत्तिः कार्या। आज्याहुतिश्च॥ इति सविप्र सहगमनविधिः॥ fol 36^a

Fol 40^a इति शुक्लश्रीविश्वामात्मजशिवरामविरचिते श्राद्धचिंतामणौ मरणावस्थामारभ्य सपिंडीकरणांतकृत्यप्रयोगप्रकाशः समाप्तः॥ अथ विधानानि। rajasvalamarane dáhavidhih 40^a; sútikamarane dáhavidhih 40^b, panchakamritasya dahavidhih 41^a, utsannágner dáhártham mritádhánaprayogah 43^a, agnau samárúdhe yajamáne mrite krityam 43^b; proshitamritasya krityaprayogah 44^a; parnanaradahágniprayogah 44^b, atha *Smrityarthasára-Náráyanabhattádya*nusárí náráyanabaliprayogah 45^b; jaladhenudanaprayogah 47^b, jívachchhráddhaprayogah 48^a, darsasráddhaprayogah 50^b, kshayáhasráddham 56^b; ekoddishtasráddhaprayogah 58^a, samkalpasraddhaprayogah 58^b, tírthasráddhaprayogah 59^a; ámasráddhaprayogah *Iti sráddhachintamanau dvitíyaprakásaprayogah samáptah* 59^b.

Dúrvápújáprayogah 59^b; dípadánaprayogah 61^a, makarasamkrántinimittakakrityaprayogah 61^a, akshayatritíyákrityaprayogah 62^a; nílotsargaprayogah 62^a, tripindakasráddhaprayogah 68^b, ekapindasráddham 72^b, samnyásagrahanaprayogah 73^b.

Codex anno 1784 satis accurate exaratus est. (Wilson 527)

711.

Sráddham, quo libello ritus et preces in parentalibus adhibendae adumbrantur Incipit· अथ श्राद्ध लिख्यते। क्षयदिनादाद्यदिवसे वेदविद्ब्राह्मणान् अयुग्मान् मंत्रित्वात्। ओं अक्रोधनैः शौचपरैः सततं ब्रह्मचारिभिः। भवितव्यं भवद्भिश्च मया च श्राद्धकारिणा॥ ओं भवामि॥ इति ब्राह्मणस्य उक्त॥ पूर्वाभिमुखो ब्राह्मण। उत्तराभिमुखो यजमान्॥ etc.

Hacc pars seculo sexto decimo exarata est (Wilson 486^b)

---

[1] लग्नामेष्यामि माशु MS

712.

Lit Devan Charta Ind Foll 43 Long 7 Lat 3½ Linn 7

Sraddha Hoc libello preces in parentalibus adhibendae continentur Incipit श्राद्ध नों केशवाय नमः ॥१॥ नारायणाय नमः ॥२॥ माधवाय नम ॥३॥ गोविंदाय नम ॥४॥ विष्णवे नमः ॥५॥ मधुसूदनाय नम ॥६॥ त्रिविक्रमाय नम ॥७॥ वामनाय नम ॥८॥ श्रीधराय नमः ॥९॥ हृषीकेशाय नमः ॥१०॥ etc Desinit in verbis एष पितृयज्ञः तत्सद्व्याणमस्तु वषट ते विष्णु वास त्वा कृणोमि तन्मे जुषस्व शिपिविष्ट हव्य वर्द्धंतु त्वा सुष्टुतयो गिरो मे यूय पात स्वस्तिभि सदा न ॥

Codex ineunte seculo duodevicesimo exaratus est (Mill 104)

C VYAVAHARA

713.

Lit Devan Charta Europ Foll 218 Long 12 Lat 9 Linn 21

Hoc volumine major pars *Mitrodayae* continetur quem librum jus civile tractantem *Mitramisras* Parasuramamisrae filius Hansae nepos jussu Virasinhadevae regis, Madhukarasahae filii, Prataparudrae nepotis, conscripsit Incipit पुरतः प्रविलोक्य गर्भचाप etc ॥१॥ स्वस्ति श्रीयुतवीरसिंहनृपतराज्ञावशात्कुतुक श्रीमत्नाभिधपडित प्रतिदिश कीर्तिनिश मडित । नानावर्णन व्यसनिना सख्यावता प्रीतिद समाजव्यवहारसाधकमिम कुव प्रकाश पर ॥२॥

Auctor Kalpataru, Chandesvara, Jimutavahana, Dayatattvakrit (Jimutavahananugamin) Parijata bhatta Bhavadeva, Madanaratna, Madhava, Ratnakara, bhatta Somesvara, Smritichandrika, alios auctores et libros laudat

Liber in medio capite *Vikriyasampradana*, ed. Calc fol 135ª l 8 desinit

Codex post annum 1810 exaratus est (Wilson 220)

714

Lit Bengal Charta Ind Foll 100 Long 15½ Lat 4½ Linn 6

Dayabhagas, de hereditatibus dispertiendis liber, a *Jimutavahana* compositus Incipit

मन्वादिवाक्यान्यविमृष्य येषा यस्मिन् विवादे बहुधाबुधाना ।
तेषा प्रबोधाय स दायभागो निरूपणीयः सुधियः शृणुध्व ॥

Liber Calcuttae annis 1813 et 1829 cum Krishnae commentario editus, et a Colebrooke anno 1810 Anglice versus est

Codex anno 1813 a Jagannathasarman exaratus est (Wilson 154)

715.

Foll 33–142 *Jimutavahanae Dayabhagas*

A Foll 33–104 Textus Folia nonnulla in fine desiderantur Desinit in verbis तेन सह या इत्यपेक्षा = ed Calc 1813 fol 83ª l 14

B Foll 105–142 Fragmentum commentarii, a *Krishna* (tarkalankarabhattacharya) compositi Incipit

पदाम्बुज द्वे जगदम्बिकायाः ॥
श्रीकृष्णविप्रो हृदये निधाय ॥०॥
करोति टीकामिह दायभागे
यथावबोधाय सदेकरम्या ॥

Utraque pars post annum 1810 exarata est (Wilson 209ᵇ)

716

Foll 168–179 Linn 6 *Putrakramadipika* a *Ramabhadra* scripta, quo libello auctor, quamnam partem duodecim filiorum genera, a legum latoribus Indicis statuta (Manu 9, 166 sqq) in hereditatibus dividendis haberent, accuratius exposuit Incipit यथौरसादिद्वादशविधपुत्ताधिकारितानिर्णयः ॥ तत्रौरसपुत्रिकापुत्रक्षेत्रजकानीनगूढोत्पन्नापविद्धाना यथा पित्रादिसपिण्डरिक्थभागित्व सहोढपौनर्भव दत्तकस्वयमुपागतकृतक्रीताना यथानु पितृमात्ररिक्थभागित्व ।

Haec folia anno 1822 a Ramasarman exarata sunt (Wilson 24ᶜ)

717.

Foll 29–62 Linn 11 *Putrikaranamimansa* sive *Dattakamimansa*, de filiorum adoptatione tractatus, a *Nanda* (pandita), Ramapanditae filio, e Mahipatipanditae stirpe oriundo compositus Idem *Vinayakapandita* appellabatur Incipit

अभिनव जगद्दयपन्द्ध विनायक ।
पुत्रीकरणमीमासा कुरुते नदपडितः ॥१॥
कन कीदृक कदा कस्मै कस्मात् क क्रियता सुतः ।
विवच्य नोक्त यत्पूर्वैस्तिदशेषमिहाच्यते ॥२॥

Idem auctor Kasiprakása, Parasarasmritivyakhya, Madhavanandakavya, Sraddhakalpalata composuit

Haec voluminis pars anno 1826 parum accurate exarata est (Wilson 204ᵇ)

718.

Lit Bengal Charta Ind Foll 251 Long foll 1–166 14½ foll 167–216 13½ foll 217–251 12½ Lat foll 1–216 5 foll 217–251 4

Foll 1–79 Linn 7 *Vivadachandras* juris civilis compendium, a *Misarumisra*, Lakhimadevis auctoritate, compositum Incipit

वन्दे श्रीकण्ठनैकुठावकुण्ठौ नतनन्दने ।
विघ्नविच्छेदकुशलो गिरिजाजलजापती ॥
अभूदभूतप्रतिमप्रगल्भो
राजा *Bhavesah* किल सार्वभौम ।
अत्याजयद्यो बहुभर्तृकत्व
दोष भुवोऽपि प्रभुरुग्रधामा ॥
तस्मादनूनोऽजनि सूनुसारो
धीमानुमासूनुसमानसार ।
राजोपजीव्या *Harasinha*nama,
Tato nripo *Darpanarayano* 'bhut ॥
*Darpanarayana*nripateh srimad d*Hira* mahadevi ।
चलभत सुनय तनय नरपतिगुणराजिपूरित शूर ॥
Srimal *Lakhima* devi tasya *Chandrasinha* nripater da-
Misarumisradhara रचयति विवादचन्द्रमभिराम ॥ [yitasya ।
विवादे व्यवहारे च व्यवस्था यस्य यादृशी ।
नियन्तृभि कृता सात्र लिख्यते सूरिणा मुदे ॥

Harasinhadeva, Ed Hall auctore (Sankhyapravachanabhashya, p 36), quum anno 1314 floruerit, opus nostrum exeunte seculo quarto decimo videtur compositum esse

In fine haec subscriptio legitur इति महामहोपाध्यायश्रीमिसरुमिश्रविरचितो विवादचन्द्र समाप्त ॥

Haec voluminis pars hoc seculo ineunte exarata est (Wilson 163[a])

719–721

Volumina tria Lit Devan Charta Europ Long 12 Lat 7½ Linn 21 Vol I foll 268, II foll 182, III foll 242

Vivadabhangarnavas juris civilis corpus, a *Jagannatha*, Rudrae filio, exeunte seculo superiore Calcuttae compilatum Incipit देवेशभूतेशगणेशविष्णुराजान् नमस्कृत्य गिराद्कन्या गुरून् मुनीं ग्रथकृतो तिमान्यान् भूपाज्ञया ग्रथमह करोमि ॥१॥ विवादभगार्णवनामधेय वैमद्यपुक्त बहुविस्तृत च । सद्वीपदत्त नृपधीरहृद्य दाद्विर्भगवाच इति प्रसिद्ध ॥

Opus in capita quinque (dvipa) divisum est, quorum primo aes alienum, secundo deposita, reliquis hereditates tractantur Versionem Anglicam Colebrooke anno 1797 edidit

Hi codices post annum 1826 exarati sunt. (Wilson 222–224)

D STOTRA, PRITHAKPUJA.

722.

Lit Devan Charta Ind Foll 148 Long 10 Lat 4½

Foll 1–26 Linn 8 *Gayatribhashyam* (Gayatri hymni commentarius) Incipit नारद उवाच ॥ भगवन श्रोतुमिच्छामि गायत्रीभाष्यमुत्तमं । येन ज्ञान भवेन्नृणा तत्सर्वं कथय प्रभो ॥१॥ कुतायाति कुतस्तिष्ठेत्कुत्र वासो विधीयते । कस्मिन्काले जप कार्य कस्मिन्काले न क्रियते ॥२॥ एतसर्वं प्रयत्नेन कथ्यता मम हेतवे । यच्छ्रया जप्यते देव तत्सर्वं कथ्यते मम ॥३॥

Gayatri appellata precum formula quo tempore et quibus ritibus praemissis repetenda sit docetur

Haec folia hoc seculo ineunte exarata sunt (Mill 77[a])

723.

Lit Devan Charta Ind Foll 27 Long 8 Lat 4½ Linn 7

Rudrajapas, supplicationes ad Rudrae iram avertendam recitandae Hae preces maximam partem e versibus hymnisve ex Rigveda desumtis constant passim formulas oratione soluta compositas continent Totus libellus in paragraphos 39 divisus est, quarum vicesima, vicesima prima et secunda *purushasuktam* complectuntur Incipit ओ नमो भगवते रुद्राय । अथ पचामृत स्नान । आप्यायस्वेति । गौतम ऋषि सोमो देवता । गायत्री छन्द ॥

Paragraphis IV–IX versus a prima syllaba *samratyah* appellati continentur, qui quidem e frustis Vedicis consarcinati sunt

Codex anno 1744 in usum Bhata Devaramaramachandrae exaratus est (Mill 102)

724.

In hoc codice partes duae compactae sunt Lit. Devan Charta Ind Foll 100 Long foll 1–37 et foll 71–100 10 foll 37–70 9½ Lat 4½

A Foll 1–70 Linn 5 Etiam hic liber preces *Rudrajapya* dictas, in laudem Rudrae dei recitandas, continet quales a Brahmanis Vajasaneyasanhitae sectatoribus adhibentur Disticha singula e Vajasaneyasanhita ad unum omnia excerpta sunt, neque quidquam prae-

terea proprii reperiuntur Totus liber in octo lectiones (adhyaya) divisus est, lectiones in paragraphos (varga)

Lect I 10 varga 1 गणाना त्वा VS XXIII, 19 2 गायत्री VS XXIII, 33 3. द्विपदा VS XXIII, 34 4 सहस्तोमा VS XXXIV, 49 5–10 यज्जाग्रतो VS XXXIV, 1–6 Finitur in fol 5^a

Lect II 22 varga habet et cum VS libro XXXI vel in variis Purushasuktae lectionibus consentit Finitur in fol 12^a

Lect III 17 varga habet Incipit आशु शिशान VS XVII, 33–49 finitur in fol 18^b

Lect IV 14 varga habet विभ्राड् बृहत VS XXXIII, 30–43 finitur in fol 24^b

Lect V 66 varga नमस्ते रुद्र VS XVI, 1–66 finitur in fol 48^a

Lect. VI 16 varga वय सोम व्रते 1–8 = VS III, 56–63 9–11 = VS XXXIX, 7–9 12 = VS XXX, 19 13 = VS XVIII, 36 14 = VS V, 21 15 = VS XIV, 20 16 = XXXVI, 17 Finitur in fol 53^b

Lect. VII 29 varga habet 1–29 = VS XVIII, 1–29 finitur in fol 65^b

Lect VIII 24 varga continet. 1–24 = VS XXXVI, 1–24 finitur in fol 70^a

Haec folia literis majusculis, non nimis negligenter exarata, seculi hujus ineuntis literaturam prae se ferunt

B Foll 71–100 Linn 9 Primum folium deest Inest *Uvatae*, Vajratae filii commentarius ad septem primas Rudrajapae lectiones e majore ejusdem Vajasaneyasamhitae commentario descriptus et excerptus Quod nisi alia adessent testimonia, subscriptione secundi libri इति ऊवटकृतौ मन्त्रभाष्य एकत्रिंशोऽध्याय समाप्त satis probaretur Finitur lectio I fol 71^b, II fol 76^b, III fol 79^b, IV fol 83^a, V fol 97^b, VI fol 99^a, VII fol 100^a In fine haec leguntur पात्रप्रसवीय जुहोति । सप्तभिर्ऋग्भिर्जस्य नु व्याख्यात ॥

Mahidharam quum Uvatae commentario usum esse inter omnes constet, non ab re fore putavi, si partem aliquam typis hic excudendam curarem, praesertim quum vix futurum sit, ut tota Uvatae Vajasaneyae interpretatio in lucem prodeat Quem ad finem tertiam lectionem selegi[1]

आशु शिशान । अनुवाक । सप्रतिरथ ऋषि । ऐन्द्रोऽप्रतिरथोऽपश्यत । समाधि त इष्यत आदितो द्वादशैन्द्र्यस्त्रिष्टुभो यथा रक्षिताते भयति । य आशु शीघ्र शिशान । शो तनूकरणे । निश्यानो यत्र वृषभो न भीमो वृषभ इव भीम । भीमो बिभ्यत्यस्मादिति । घनाघनो हनहनेत्येव वक्ता । यद्वा घना शरीर । क्षोभणश्चर्षणीना सचालकश्चर्षणीना मनुष्याणा सक्रन्दन समाह्वाता ग्रामकारिणा । आहूय चानिमिषोऽप्रमादी । यद्वानिमिषो देव । एकवीर एक एवासहायो विक्रात । य ईदृग्गुणविशिष्ट स शात बहुल सेना अजयत् जयति साक सहैवेन्द्र ॥१॥

सक्रन्दनेन शब्दकारिणानिमिषेणैकचित्तेनाप्रमाद्यता वा जिष्णुना जयशीलेन युत्कारेण । युध सप्रहारे । अस्य क्विप् । युत् । सप्रहारकारिणा दुश्च्यवनेनाप्रच्याव्येनाप्रच्युतस्वभावेन वा धृष्णुना प्रसहनशीलेन तदिन्द्रेण जयत । ईदृग्गुणविशिष्टेनेन्द्रेण तज्जयत । दुर्जयमिति शेष । तच्च सहध्व । तच्चाभिभवत हे युध । युध सप्रहार इत्यस्यैतत् क्विपि बहुवचन । हे योद्धार । पादादावामन्त्रितस्य चेत्यादिरुदात्त । हे नरो मनुष्या इषुहस्तनेन्द्रेण वृष्णा मनुष्येण धर्षणशीलेन वा ॥२॥

स इषुहस्ते । स इन्द्र इषुहस्तैर्योद्धृभि ससृष्टा ससृजति । इषुहस्तानेव योद्धृन् । स एवेन्द्रो निषङ्गिभि खड्गिभि ससृजति । निषङ्गिण एव योद्धृन् स्वान् । किच वशी कात सर्वजनप्रिय स्वतन्त्रो वा निगृहीतारिषड्गो वेश्वरो वा स एवेन्द्रो युधो योद्धृन् स्वान शत्रुगणेन ससृष्टा । किच ससृष्टजित् । ससृष्टान् जयति शत्रून् । सोमपाश्च बाहुशर्धी च बाहुबल सयोगिबलनिरपेक्ष । शर्ध इति बलनाम । उग्रधन्वायतधनु प्रतिहिताभिरस्ता । शत्रुशरीरेषु प्रतिनिहिताभिरिषुभिरिन्द्रोऽस्ता क्षेप्तेत्यनुमीयते । लघुसधानो लक्ष्यपाती चेत्यभिप्राय ॥३॥

बृहस्पते । हे बृहस्पते परिदीया । दीयतिर्गतिकर्मा । परियाहि रथेन रक्षोहा रक्षसा हतामित्रान् शत्रूनपबाधमान । किच प्रभजन् प्रमर्दयन् सेना प्रमृणश्च युधा जयन् । मृणतिर्हिंसार्थ । तस्य क्विपि द्वितीयाबहुवचन । प्रमृणो हिंसकान्युधा युद्धेन जयन्नस्माकमेधि भगायिता त्राता रथाना । बृहस्पतिरपीन्द्रस्य पुरोहित इतीन्द्रस्य सबन्धेनैव स्तूयते ॥४॥

बलविज्ञाय । यस्त्व बलमाविष्कुर्वन्निज्ञायसेऽयमिन्द्र इति । स्थविरश्च सर्वानुशासक सर्वमान्यो वा चिरतनो वा प्रवीरश्च । वीरवीरमभ्यभिवीर । अभिसत्वा च । सत्वमत्वमभ्यभिसत्वा । सहोजाश्च । सह इति बलनाम । बलाज्जात । न ह्यन्यस्माज्जात इत्यबल स्यात् । स त्व जैत्र जेतार हे इन्द्र रथमातिष्ठ गोवित्सन् स्तुतिवित्सन् । गोशब्दो वाग्वचन ॥५॥

गोत्रभिद । असुरगोत्र भिनत्तीति गोत्रभित् । यद्वा गोत्र इति मेघनाम । स हि गा अपस्त्रायत । तस्य गोत्रस्य भेत्तार वृष्ट्यर्थ । गोविदमुपलब्धार । यद्वा गोविद स्तुतिविद पडित वा । वज्रबाहु वज्रपाणि जयतमज्म । अज्मेति सग्रामनामाज्जतेर्गतिकर्मणस्य । प्रमृणतमोजसा । मृणतिर्हिंसाकर्म । प्रमर्दयत बलेन । इममिन्द्र हे सजाता समानजन्मानो देवा अनु वीरयध्व । वीरकर्म कुर्वाणमनुगम्य वीरकर्मणैव प्रोत्साहयत । हे सखाय समानख्याना देवा अनु स रभध्व । अनुगम्य सरभण कुरुत ॥६॥

अभि गोत्राणि । अभिगाहमानो गोत्राण्यसुरकुलानि मेघवृन्दानि वा सहसा बलेनादयो निस्त्रिशा वीरो विक्रात शतमन्युर्बहुक्रोध इन्द्रो दुश्च्यवनोऽप्रच्याव्य पृतनाषाद् । पृतना सग्राम सहते अभिभवति ।

[1] Textum cum optimo mantrabhâshyae cod ce qui nuper e Benaris in bibliothecam allatus est contuli ejusque auxilio passim emendavi.

अयुध्योऽविद्यमानप्रतियोध । य इत्थभूत इन्द्र सोऽस्माक सेना अवतु पालयतु प्र एतु युद्धेषु ॥७॥

इन्द्र आसा । देवसेनाना व्यूहरचनादिद्र आसा नेता भवतु । बृहस्पतिश्च । मन्त्रिप्रणीतानि हि कार्याणि करोति । दक्षिणा यज्ञो दक्षिणतो यज्ञ एतु । पुर एतु सोम । पुरस्तादागच्छतु सोम । यद्वा दक्षिणा च पुरस्तादेतु यज्ञश्च सोमश्च । केचामित्यत आह । देवसेनानामभिभञ्जतीना । भञ्जो आमर्दने । जयतीना मरुतो गणभूता यन्त्यग्र निरुध्य ॥८॥

इन्द्रस्य वृष्ण इन्द्रस्य वर्षितुर्वरुणस्य च राज्ञ आदित्यानां मरुता च शर्धो बल हस्त्यश्वरथपदातिलक्षणमुग्रमुद्गूर्णायुध । उदस्थादित्यनुषग । यदा चेतदुदस्थादथानन्तरमेव महामनसामक्लिष्टमनसा भुवनच्यवाना भुवनच्यावनसमर्थाना घोष शब्दो देवाना जयतामुदस्थात् । उत्थित । जित जितमिति ॥९॥

उद्धर्षय उत्तहर्षान् कुरु हे मघवन्नायुधानि । उत्सत्वना । उद्धर्षय च सत्वना सत्वाना मनुष्याणा मामकानां मदीयाना मनासि । उद्धर्षय हे मघवन्वाजिनामश्वाना वाजिनानि वेजनयज्ञानि । चचलत्वमश्वस्य मुख । उद्रथाना च जयता यन्तु घोषा । उद्यन्तु च त्वत्प्रसादाद्रथाना च जयता ये घोषा शब्दा ॥१०॥

अस्माकमिन्द्र । अस्माक तावत्समृतेषु सगतेषु ध्वजेषु शत्रुबलध्वज लोलीभूतेष्विन्द्रो रक्षिता भवतु । इन्द्रप्रसादादेवास्माक या इषवस्ता जयतु । अस्माक च वीरा उत्तरे विजयिनो भवतु । अस्माँ उ । विनिग्रहार्थीय उकार । अस्मानेव हे देवा अवत रक्षत हवेष्वाह्वानेषु ॥११॥

अमा देवता । सा च पुनर्बोधयिवी भय वा यस्मादेतया विद्धो व्यामोऽपचीयते तया लक्ष्यमाणत्तस्मादमा । अपशब्दात्पाकारलोप । चेतेहृत्तर । ऐद्धोऽभिरूपा द्वादश भवन्तीति श्रुतरियमपीन्द्रसेनासंबन्धिनी । अमीषा शत्रुबलमवधिना मनुष्याणा चित्त चित्तानीति । विभक्तिव्यत्यय । प्रतिलोभयन्ती । लुभ विमोहने । विमोहयमाना गृहाण शत्रूणामगानि । हे अप्वे तत परेहि । परागच्छ । परतरोच्छतृन् प्रहीतुमतो भूयोभूय करणेनेतानेव शत्रूनभिप्रेहि । निर्दह चैषा हृदयानि शाके । यथाधनाध्यानलक्षणेनामित्रास्तमसा सचता तमसा ससच्यता तमसा सविष्यता ॥१२॥

द्वादशेद्य समाप्ता । पृथग्विनियोगरुद्दा ॥

अवसृष्टा । इषुदेवत्यानुष्टुप् । अवसृष्टा निक्षिप्ता पराप्त परागच्छ हे शरव्ये । शरसपीषु शरव्या । हे ब्रह्मसंशिते ब्रह्मणा मन्त्रेणाभिमन्त्रितितरा तीक्ष्णीकृते गच्छ । पराप्त गच्छेतथिशयाधमकार्यमोराधानतयाहिर्वचन । अमित्रान् प्रपद्यस्व । मामीमाममित्राणा क चनोच्छिष । उच्छेषय । उद्धृतमूलान् कुर्वित्यभिप्राय ॥१३॥

प्रेत । योऽन्नन् स्तौति । अनुष्टुप । हे नरो मनुष्या प्रेत । प्रगच्छत । जयत च । इन्द्रश्च च शर्म शरण परित्राण यच्छतु । ददातु । उग्रा उद्गूर्णायुधा वो युष्माक सतु बाहव । अनाधृष्या अप्रधृष्या यथा यूयमसथ भवथ तथोग्रा च सतु बाहव इत्यनुषग ॥१४॥

असौ या । मारुती त्रिष्टुप् । असौ या सेना हे मरुत परेषा शत्रूणामभ्यति अभ्यागच्छति नोऽस्मान् प्रति ओजसा बलेन स्पर्धमाना ता सेना गृहत व्याप्नुत तमसापव्रतेन । व्रतमिति कर्मनाम । अपगतकर्मणा । येन तमसा व्याप्ताना नश्यति कर्माणि तदपव्रत तमस्तेनापव्रतेन तमसा या गूहत । यथामी अन्यो अन्य न जानन् यथामी सैनिका अन्योऽन्य परस्पर न जानीयु ॥१५॥

यत्र बाणा । लिंगोक्तदेवता । पक्ति । यत्र बाणा इषव सपतात निर्यैयाद । कथमिव । कुमारा विशिखा इव । यथा कुमारा अदृष्टपरिकारिणो विगतशिखा सर्वमुद्दामतमर्थं सनिपतेयुरेव सपतति । तत्र । तत्रेत्यर्थ (?) । नोऽस्माकमिन्द्र शर्म शरण यच्छतु ददातु । बृहस्पति शर्म यच्छतु । अदिति शर्म यच्छतु । विश्वाहा सर्वकाल शर्म यच्छत्विन्द्रो बृहस्पतिरदिति ॥१६॥

मर्माणि ते । लिंगोक्तदेवता । त्रिष्टुप् । कवच प्रयच्छति । मर्माणि त तव वर्मणा कवचेन छादयामि । सोमश्च राजा त्वाममृतेनानुवस्ता । आच्छादयतु । किंच जयत च त्वामनुमदतु उत्साहयतु देवा ॥१७॥

Haec voluminis pars anno 1587 exarata est (MILL 75)

725.

Foll 29–35 Lin 7 His foliis *Devisuktam*, *Râtrisuktam*, *Lakshmisuktam* continentur, qui hymni notissimi Rigvedae carminibus appenduntur Incipit ओँ नम ऋषिइकाये ओँ अह रुद्रेभिरित्यष्टर्चसूक्तस्य वागाम्भृणि ऋषि etc.

Haec folia hoc seculo ineunte exarata sunt (WILSON 426e)

726.

Lit Devan Foll. 5 Lin num 9

Hujus codicis folia 62–67 *Sauram*, i e preces quibus Sol colitur, continent Constat hymnis ex Rigveda excerptis Initio hymnorum auctores, metrum distichorum numerus (Anukramanika) recensentur, sequuntur hymni ipsi accentibus notati. Sunt ii

उदु त्य Rv I, 50 1 13 disticha चित्र देवाना Rv I 115 1 6 disticha इन्द्र मित्र Rv I, 164, 46 47 2 disticha हस शुचिषत Rv IV, 4, 5 1 distichon यत्रा सूर्य Rv V 40 5 1 distichon यदद्य सूर्य Rv VII, 60, 1 1 distichon उत्सूर्या Rv VII, 62, 1 3 disticha उद्वेति Rv VII 63 1 4 disticha उदु त्यद्दर्शत Rv VII 66, 14 3 disticha बण्महाँ असि Rv VIII, 90, 11 2 disticha नमो मित्रस्य Rv X, 37, 1 12 disticha सूर्यो नो दिवस्पातु Rv X 158, 1 5 disticha विभ्राट Rv X 170, 1 4 disticha आय गौ Rv X, 189, 1 3 disticha

Finitur opusculum disticho

नम सवित्रे जगदेकचक्षुषे जगत्प्रसूतिस्थितिनाशहेतवे ।
त्रयीमयाय त्रिगुणात्मधारिणे विरिंचिनारायणशंकरात्मने ॥

Libellus anno 1788 accurate exaratus est (WILSON 394b)

727.

Foll 287–304 *Adityahridayastotramantras*, Solis orientis colendi ritus et preces, a Krishna cum Arjuna communicatae Incipit ओं अस्य श्रीसवितासूर्यनारायणकवचस्तोत्रमंत्रस्य ब्रह्मा ऋषिः etc Praemissa *lorica* libellus, disticha 154 continens, ab his versibus incipit अर्जुन उवाच ॥ ज्ञानं च धर्मशास्त्राणां गुह्याद्गुह्यतरं तथा । मया कृष्ण परिज्ञातं वाङ्मयं सचराचरं ॥१॥ सूर्यस्तुतिमयं न्यासं वक्तुमर्हसि माधव । भक्त्या पृच्छामि देवेश कथयस्व प्रसादतः ॥२॥ सूर्यभक्तिं करिष्यामि कथं सूर्यं प्रपूजयेत् । तदहं श्रोतुमिच्छामि त्वत्प्रसादेन यादव ॥३॥ श्रीभगवानुवाच ॥ रुद्रादिदैवतैः सर्वैः पृष्टेन कथितं मया । वक्ष्ये ह कर्मविन्यासं शृणु पांडव यत्नतः ॥४॥

Subscriptione quidem libellus e Bhavishyottarapurana excerptus esse dicitur De exemplaribus Berolinensibus cf Weber Catal p 351 (WILSON 531[g])

728.

Foll 326[b]–328 *Dattatreyashtottarasatanamastotram*, Dattatreyae centum et octo nomina, caput ex omnifaria farragine illa, vulgo Brahmandapurana appellata prolatum Incipit ओं अस्य श्रीदत्तात्रेयाष्टोत्तरशतनामस्तोत्रमंत्रस्य ब्रह्मा विष्णुमहेश्वर ऋषिः । श्रीदत्तात्रेयो भगवान् देवता ममाभीष्टसिद्ध्यर्थे जपे विनियोगः ॥ etc अनुसूयासुतो देवो ह्यत्रिपुत्रो महामुनिः । योगीन्द्रपुण्यपुरुषो देवेशो जगदीश्वरः ॥२॥

Haec nomina distichis 20 absolvuntur (WILSON 531[l])

729.

Foll 211–214 Linn 11 *Bhairavastotram*, Bhairavae colendi ritus et preces, e *Rudrayamala* desumtae Incipit ओं मेरुपृष्ठे सुखासीनं । देवदेवं त्रिलोचनं । शंकरं परिपप्रच्छ । पार्वती परमेश्वरं ॥१॥ श्रीपार्वत्युवाच ॥ भगवन्सर्वधर्मज्ञ । सर्वशास्त्रागमादिषु ॥ आपदुद्धारणं मंत्रं । सर्वसिद्धिप्रदं नृणां ॥२॥ सर्वेषां चैव भूतानां । हितार्थं वांछितं मया ॥ विशेषतस्तु राज्ञां वै । शांतिपुष्टिप्रसाधनं ॥३॥ अंगन्यासकरन्यासं । देहन्याससमन्वितं । वक्तुमर्हसि देवेश । मम हर्षविवर्द्धनं ॥४॥

Praemissis Tantrikorum formulis, Bhairavae centum et octo nomina traduntur

Haec folia medio seculo superiore exarata sunt (WALKER 129[g])

730.

Foll 226–237 *Ganapatistotráni*, Ganesae colendi preces, e variis fontibus derivatae

a Foll 226–228[b] *Ekâksharaganapatikavacham* e *Rudrayamala* sumtum Incipit नमस्तस्मै गणेशाय । सर्वविघ्नविनाशिने । कार्यारंभेषु सर्वेषु पूज्यते यः सुरैरपि ॥१॥ श्रीदेव्युवाच ॥ भगवन् देवदेवेश । लोकानुग्रहकारक । त्वत्प्रसादान्मयेशस्य । श्रुतं पूजाविधिर्मया ॥२॥ इदानीं श्रोतुमिच्छामि । कवचं परमात्मनः । एकाक्षरस्य मंत्रस्य त्वयामीतेन चेतसा ॥३॥

b Fol 228[b] *Ganapatyarádhanam*, Kankolae vati tributum

c Foll 229[a]–232[a] *Ganapatistavarajas* Incipit ओँ ओँ ओँकारबीजं त्वहमिति च परं ब्रह्मरूपं तुरीयं

d Fol 232[a]–232[b] *Sachchidanandastotram* e *Sanatkumarasamhita* excerptum Incipit गजवदनमचिंत्यं तीक्ष्णदंतं त्रिनेत्रं । बृहदुदरमशेषं भूतराजं पुराणं ।

e Foll 232[b]–233[b] *Ganesabhujangaprayatastotram Sankaracharyae* tributum, distichis octo constans Incipit ओँ मा ग गज कर्मवक्त्र गणेश । भुजाककणै शोभित धूम्रकेतु । गले हारमुक्तावलीशोभितांग । नमो ज्ञानरूप गणेश नमस्ते ॥१॥

f Foll 233[b]–237[b] *Vakratundastotram*, Vyasae tributum Haec pars a numero *c* leviter tantum differt Incipit श्री ओँ अस्य वक्रतुंडमंत्रस्य वेदव्यास ऋषिः, etc (WALKER 129[i])

731.

Foll 296–315 *Ramagíta* (Ramae carmen) continent Incipit गणेशं कमलानाथं प्रणिपत्य गुरोः पदं । करिष्ये (shye) रामगीताया व्याख्यानं बालबुद्धये ॥१॥ Neque tamen carminis commentarius, sed carmen ipsum, disticha 75 continens, sequitur Distt 2–63 ex Adhyatmaramayana desumta sunt (Uttarakanda sarga 5) Rama coram Lakshmana summum bonum relictis operibus in meditando numine positum esse exponit तस्मात्त्यजेत्कार्यमशेषतः सुधीर्विद्याविरोधान्न (n na) समुच्चयो भवेत् । आत्मानुसंधानपरायणः सदा निवृत्तसर्वेंद्रियवृत्तिगोचरः ॥१९॥ Quae Vedantica opinio ad Ramae cultum deflectitur यावन्न पश्येदखिलं मदात्मकं तावन्मदाराधनतत्परो भवेत् । श्रद्धालुरत्यूर्जितभक्तिलक्षणो यस्तस्य दृश्योऽहमहर्निशं हृदि ॥५२॥ अतस्त्वमेवं परि दृश्यते जगत् मायैव सर्वं परिहृत्य चेतसा । मद्भावनाभावितशुद्धमानसः सुखी भवानंदमयो निरामयः ॥६१॥ Quae post dist 63 sequuntur Brahmani deo tribuuntur, et sollennem carminis panegyricum continent (MILL 112[g])

732.

Foll 317–346 *Ramamantrapatalam*, Rámae adorandi libellum, continent Et preces et ceremoniae ad Rámae cultum pertinentes traduntur, quae mutatis mutandis cum solitis Indorum orthodoxorum formulis consentiunt Praeter Rámánujam, Nimanujam, Madha

vacharyam in particula इति दशलक्षणवैष्णवाः inscripta septem alii sectae Vishnuiticae praeceptores occurrunt, eorumque sedes nuncupantur Quae nomina exscripsissem, nisi codicis conditio prohibuisset Formula, qua votum concipitur, in fine haec datur ओं अद्य श्रीब्रह्मणो द्वितीयपरार्द्धे श्रीश्वेतवाराहकल्पे अष्टाविंशतितमे कलौ युगे जंबुद्वीपे भारतखंडे आर्यावर्ते वैवस्वतमन्वंतरे । अमुकमासे । अमुकपक्षे । अमुकवासरे । अमुकनक्षत्रे । अमुकतिथौ अमुकक्षेत्रे ॥ श्रीरामप्रीत्यर्थं स्नानमहं करिष्ये इति संकल्पः ॥ Pict VIII homo in pelle tigrina sedens et ritus sacros agens repraesentatur Ante eum vasa ad perficiendas ceremonias necessaria disposita sunt, a tergo minister flabellum tenens adstat (MILL 112h)

733

In foll 348–384 *Sriramapaddhatis*, Ramae colendi rituale, inest, *Ramanujae* auctori tributum Incipit या गुरुब्रह्मा गुरुर्विष्णुर्गुरुर्देवमहेश्वरः । गुरुरेव परं ब्रह्म तस्मै श्रीगुरवे नमः ॥ Et ceremoniae et preces, quibus Rama quotidie adorandus est describuntur Pleraque cum Rama mantrapaṭala consentiunt, attamen hic noster libellus haud dubie antiquior est Subscriptio haec इति श्रीमद्रामानुजाचार्यकृतं श्रीरामपद्धतिवेदांत संपूर्णम् ॥ (MILL 112i)

734.

Lit Devan Charta Ind Foll 80 Long 10 Lat 6 Linn 9

Mantrarahasyaprakasika, quo libro *Nilakanthas*, Govindae filius aliquot Rigvedae versuum interpretatione, Vedam ad Krishnam solum referendum esse probavit[1] *Opus in capita quatuor divisum est.* Initium, paulum emendatum, hoc

सर्वज्ञानमनंतं यत्सद्ब्रह्म परमं पदं ।
आसु मंत्रेषु गोपालविष्णोः कर्माणि पश्यत ॥१॥

'ननु सत्यादिलक्षणमखंडैकरसं विष्णोः परमपदं । तत्राविद्यावद्भिर्यापि कर्माणि न संभवंति । नितरां क्रियापरारणां मंत्राणां तत्प्रकाशनपरत्वं । नितरां तत्प्रकाशनगतां परमपदप्राप्तिः संभवतीत्ययोग्योऽयं नियोगः' इति चेत् । सत्यं । अपि परमात्मनः पंच रूपाणि भूयो नाकुरकुलोपमानि शुद्धज्ञानपरिपूर्णान्यनवद्यानि ॥ etc.

Specimini hi capitis secundi versus inservient तदिदं हरिणा उपबृंहितं । वृकभयाद्वृन्दावनं प्रति गोकुलाद्गोपाला गता इति । तत्र गत्वा गवां लालनं करोतीत्यृगियमाह । सूयवसादिति ।

[1] यत्किंचिदीश्वरो मंत्रा विष्णुलीलापरायणाः । वेदाश्च सं, यतो विष्णुः सर्वमंत्रकनामभृत् ॥ fol 3a

सूयवसाद्भगवती हि भूया
अथो वयं भगवंतः स्याम ।
अद्धि तृणमघ्न्ये विश्वदानीं
पिब शुद्धमुदकमाचरंती ॥२॥

एकवचनं जात्यभिप्रायं । सुष्ठु शोभनं तृणमत्तीति सूयवसात् । भगवत्यैश्वर्यवती हि प्रसिद्धमस्माभ्यं भूयाः । भव ॥ अथो वयमपि भगवंतः स्याम । अद्धि भक्षय तृणं । पुनरुक्तिरादरार्था । अघ्न्ये अद्य विश्वदानीं सर्वदाचरंती पर्यटंती शुद्धमुदकं पिब ॥

कालियदमनमाह । दासपत्नीरिति ।

दासपत्नीरहिगोपा अतिष्ठ-
न्निरुद्धा आपः पणिनेव गावः ।
अपां बिलमपिहितं यदासी-
द्वृत्रं जघन्वाँ अप तद्ववार ॥३॥

दस्यत्युपक्षीयन्ते लोका अनेनेति दासो हिंस्रः । तस्य पत्नीरिव पत्नीः सहधर्मचारिणीर्हिंस्रविषदूषिता अतिष्ठन् । आसन् ॥ यतोऽहिः कालियाख्यः सर्पः । गोपयतीति गोपाः स्वामी यासां ता अहिगोपाः । अत एव निरुद्धा इतराभोग्याः । पणिना चोरवृंदेन गाव इव निरुद्धाः । अपां मध्ये बिलमहिगृहस्य द्वारं यदपिहितमद्भिरेवाच्छादितमासीत् तद्वृत्रं जघन्वान्वृत्रं जिगमिषुः । हंतिरत्र गत्यर्थः । अपववार । अपावृणोत् । उद्घाटितवान् । तीरस्थं तरुमारूह्यात्युच्चस्थानाद्यमुनायां निपत्य कालियमभ्यभूदित्यर्थः ॥

ततश्च किमभूदित्याह ।

अपादहस्तो अपृतन्यदिंद्र-
मास्य वज्रमधि सानौ जघान ।
वृष्णो वध्रिः प्रतिमानं बुभूष-
न्पुरुत्रा वृत्रो अशयद्व्यस्तः ॥४॥

अपात्पादहीनोऽहस्तो हस्तहीनः सर्पत्वादेवंदृशोऽपींद्रं कृष्णं साध्यापृतन्यत् । अयुध्यत् । तेन सह युद्धं कृतवान् । अस्य कालियस्य सानौ मूर्धनि वज्रमानयान् । भगवत्पदचिह्नभूतं शिरस्याजगाम । तदंकितं शिरोऽभूदित्यर्थः । सोऽयं । वध्रिश्छिन्नपट्टिका । तत्सदृशनिर्लेपाः स्त्रियः वृष्णो हरेः प्रतिमानं प्रतिचिह्नं वज्ररेखारूपं बुभूषन्भूषणमिवात्मनः कुर्वन्नशयत् । शयनं चकार । निरुद्यमोऽभूत् । कीदृशः । पुरुत्रा व्यस्तोऽनेकैः प्रकारैर्निरस्तः ॥

नदं न भिन्नममुया शयानं
मनो रुहाणा अति यंत्यापः ।
याश्चिद्वृत्रो महिना पर्यतिष्ठ-
त्तासामहिः पत्सुतःशीर्बभूव ॥५॥

नदं न शोणादिकं नदमिव शयानं दीर्घाकारेण पतितं यद्वोऽनुपातेन कृष्णेन भिन्नं निर्गतिमनु पश्चादापो यमुनाजलान्यतियंति अत्युच्चैः

गच्छति । कीदृश्य । मनो रुहाणा । हृदयगमा इत्यर्थ । या अपस्विन्पूरे वृत्र कालियो महिना माहात्म्येन पर्यतिष्ठत परिभूयासीत् तासामेव सनिधौ त्राणाय या अहि कालिय पत्सुत । यद्वा पीडित सञ्छेत इति पत्सुतशी । समासेऽपि विभक्त्यलाप आर्ष । एवविधो बभूव ॥

अथ खराकार धेनुक तन्नाशायोद्यतमभिलक्ष्य लोको राममाह ।

समिंद्र गर्दभ मृण नुवतं पापयामुया ।
आ तू न इद्र शसय गोष्वश्वेषु शुभ्रिषु
सहस्रेषु तुवीमघ ॥६॥

हे इद्र ईश्वर त्व गर्दभ समृण । सम्यङ नाशय । कीदृश । अमुया नया त्वत्प्रत्यक्षया पापया कृपणया (kripaya MS) खरतन्वा नुवत पीडयत । धातूनामनेकार्थत्वात्कर्णाटकभाषाप्रसिद्धेश्च नुवतिरत्र पीडार्थ । पापयामुयेत्युभयत्र सुपो या ॥ हे इद्र तु पुनर्नोऽस्मान्गवादिष्वाशसय । यथा लोकोऽस्मानभिलक्ष्य तादृशो गोपालोऽह भूयासमिति जन आशास्ते तथास्मान्कुर्वित्यर्थ । शुभ्रिषु शुभ्ररूपवत्सु सहस्रेष्वनतेषु ॥ तुवीनि पूर्णानि मघानि धनानि यस्मिन्निति तुवीमघ । दैर्घ्यं साहितिक । एवमुक्तमात्र रामस्त जघानेति ज्ञेय ॥

अथ गोपरूपिणा प्रलबासुरेण ह्रियमाणो राम आह ।

न वि जानामि यदिवेदमस्मि
निण्य सनद्धो मनसा चरामि ।
यदा मागन्प्रथमजा ऋतस्या-
दिद्वाचो अश्नुवे भागमस्या ॥७॥

इवशब्दो भिन्नक्रम । यदिदमपरिमितशक्तिक ब्रह्मास्मि तदह न जानामि । कुदेहावशात्प्रमाद्यतीति न्यायेन जानन्नपि न जानामीत्यर्थ । त्वदनुग्रह विना स्वीयमैश्वर्यमाविर्भावयितु न शक्नोमीति भाव । कुत एन । मनसा वधनेन सनद्धो बद्ध पारवश्य प्रापित । अत एव निण्य परप्रणेय सञ्चरामि । यदा काले मा ऋतस्य वेदस्य प्रथमजा कारण भूतपरमात्मागन् आगच्छेत् तदादस्मादस्यानुग्रह प्राप्य इत् निश्चितमस्या वाच सकाशाद्भाग । भग नि (?) विद्यतेऽस्मिन्निति भाग परमात्मा । तमश्नुवे । व्याप्नुया । त गुरु प्राप्य तत्त्वमसिवाक्यस्यार्थमैकात्म्य लभेय मित्यर्थ ॥

Tales igitur nugas recentioris aevi homines pro Vedarum interpretatione venditabant

I Gokulakanda fol 27[a], II vrindavanakanda fol 53[a], III akrurakanda fol 73[b], IV mathurakanda fol 80[b]

In fine capitum haec subscriptio legitur इति पदवाक्यप्रमाणमर्यादाधुरधरचतुर्धरवशावतसगोविदसूरिसूनो श्रीनीलकठस्य कृतौ स्वोद्धृतमन्त्रभागवतव्याख्याया मन्त्ररहस्यप्रकाशिकाया etc

Codex exeunte seculo septimo decimo exaratus est (Walker 211)

735.

Lit Bengal Charta Ind Foll 31 Long 11 Lat 3 Linn 5

Continetur hoc codice *Urdhvamnayasamhita*, quo libello, in duodecim capita diviso, sectae Vaishnavae cujusdam principia traduntur Caput primum, paulum emendatum, hoc कदाचित्सुखमासीन नारद मुनिसत्तम । पप्रच्छ नियतो भूत्वा व्यासो लोकनमस्कृत ॥१॥ महामुने कथय मे विष्णुभक्तिमनुत्तमा । गुरुभक्ति च कार्त्स्न्येन अवतारगुणास्तथा ॥२॥ सृष्टिप्रलय कालाश्च महामन्त्रास्तथैव च । तुलसीमाहात्म्यमखिल गंगामाहात्म्यमेव च ॥३॥ देवध्यान गुरुध्यान गुरुदेवार्चन तथा । गयामाहात्म्यमखिल माहात्म्य वैष्णव तथा ॥४॥ श्रीनारद उवाच ॥ हत ते कथयिष्यामि यत्पृष्टोऽह त्वयानघ । *urdhvamnaya* iti khyato *grantho* yatra hi vartate ॥५॥ न तत्र दुर्भिक्षभय न च मारीभय तथा । स्थिरा लक्ष्मीर्भवेत्तत्र स्थिरो नारायणस्तथा ॥६॥ पुत्रपौत्रविवृद्धिश्च कीर्तिवर्धनमेव च । भक्त्युद्रेककरो ग्रथो महापातकनाशकृत ॥७॥ सर्वाधर्मान्दहत्याशु तुलाराशिमिवानल । वैष्णवायैव ग्रथोऽय दातव्यो नान्यभाजिने ॥८॥ पशुहिंसारतायैव ग्रथो न प्रीतिकारक । यथा पक गतो ब्रह्मन्मणिर्दीप्तिं न चाश्रयेत ॥९॥ छाग यो हति त हति छागो भूत्वा च खड्गभृत् । सुरथ परलोक हि पशवो जग्मुरित्युत । १०॥ यो मास खादति नरो दुरात्मा व्याधरूपक । नरक याति दुष्टात्मा यावदाभूत सप्लव ॥११॥ गुरुर्विष्णुर्गुरुर्देवो गुरुरेव गति परा । गुरोरुच्छिष्टममृत पवित्र परम मत ॥१२॥ गुरोश्चरणतोय च गगातोयसम स्मृत । गुरोरग्रे नृत्यगीत प्रलाप च विवर्जयेत् ॥१३॥ देवे क्रुद्धे गुरुस्त्राता गुरौ क्रुद्धे न कश्चन । पशुहिंसा न कर्तव्या यदीच्छेच्छ्रेय आत्मन[1] ॥१४॥ asvamedhe *pishtamayo* 'svah karyo na tu jivakah । जीवहिंसा नरकदा तस्माद्यत्नाद्विवर्जयेत ॥१५॥ उत्सर्गकर्ता यो हता यो धर्ता यश्च विक्रयी । अनुमता च पुरुष सव नरकगामिन ॥१६॥ राजो परिचरो नाम वैष्णव सर्वपूजित । साक्षित्वेन तमात्स्युर्वैष्णवाश्च सुरास्तथा ॥१७॥ वैष्णवा ऊचु ॥ कि जीवपशवो हिंस्या उत पिष्ट मास्तथा । सत्य ब्रूहि महाराज मा मिथ्या ब्रूहि भारतो ॥१८॥ अश्वमेधसहस्र च सत्य च तुलया धृत । अत्यरिच्यत सत्य च इति वेदविदो विदु ॥१९॥ मासाभिलाषिणो देवा इन्द्राद्या पशुघातन । साधु मन्यत इति ते, वैष्णवा नेव साध्विति ॥२०॥ राजोपरिचरो नाम वैष्णव शीलसम्मत । कूटसाक्षित्वमापन्नो जीवो हिंस्य इति ब्रुवन् ॥२१॥ पशुहिंसा प्रकर्तव्या इति राजावदद्यदा । तदा च वैष्णवैरुक्त धिग्धिग त्वसकृत्तथा ॥२२। त्व यथा वैष्णवा भूत्वा मिथ्यावाक्यमुदीरयन । पशु हिंसानुमता हि तस्मान्नरकमाप्नुहि ॥२३॥ वैष्णवानामभिशापाद्राजो परिचर पुरा । रौरव नरक प्राप्त पशुघाती कथ सुखी । २४॥

इत्यूर्ध्वाम्नायसहिताया गुरुभक्तिकथन नाम प्रथमोऽध्याय ॥

श्रीनारद उवाच ॥ *urdhvenaisha mukhenaiva* kathito grantha uttamah । devadevena rudrena *urdhvamnaya* iti smritah ॥१॥

[1] यदीश्रोत्रयमात्मन MS

Cap 2 avataradvadasakirtanam, 3 gauramantroddharah, 4 tulasimahatmyavarnanam, 5 (fol 13[a]) gangamahatmyam, 6 gurudevamanupujanam, 7 narayanastavah, 8 gayamahatmyam, 9 karttikamásamahatmyam, 10 (fol 26[b]) vaishnavavargagananam, 11 vaishnavavarasamkhyápuja, 12 aparadhakathanam

Codex post annum 1810 exaratus est (WILSON 317)

736.

Foll 14–20 *Narayanagita* quo libello, disticha 159 continente, *Nilakanthas* sectae a Ramananda conditae principia exposuit Initium, erroribus gravissimis sublatis, hoc येनोक्ताइचना प्रसन्नमनसा सद्य॰ समाधौ नृणा योगाभ्या समृतऽपि भक्तिममला स्वस्मिन्दृढ कुर्वता । यद्रूप च निजस्वरूपममल साक्षात्स्फुरत्यकैवल्न ध्यायामि नर पुरातनमुनि नारायण चात्मनि ॥१॥ भक्त्या नमाम्यह श्रीमद्रामानदमुनि गुरु । नारायणादित यस्मादवाप धर्मसंग्रह ॥२॥ एकदा सुखमासीन साक्षान्नारायण प्रभु । शिष्या रामानदमुनिमुख्या पप्रच्छुरादरात् ॥३॥ शिष्या ऊचु ॥ भगवन्सर्वभूताना त्वमेव परमा गति॰ । स्वाश्रिताना विशेषेण त्व गुरुश्चेश्वरो ह्यसि ॥४॥ ॰तस्त्वामाश्रिताना nas *tyaginam grihinam* tatha । *strinam chapi* प्रभो ब्रूहि धर्मान्श्रेय प्रसाधकान् ॥५॥ ऋष्यादिरूपेण पुरा त्वया धर्मा ह्यनेकश । प्रोक्ता सति च तद्ग्रथा अप्यनके त्वया कृता ॥६॥ तथापि कालवेगेन मदबुद्ध्यल्पकायुषा । नराणा ते तु दुज्ञया दुष्कराश्च भवति वै ॥७॥ तस्मादापश्यकास्तेषा सारभूतान्हितावहान् । धर्मास्त्व ज्ञानवैराग्यभक्तिभि सहितान्वद ॥८॥ कृतेन कर्मणा येन प्रसन्नस्त्व भवे॰ प्रभो । कमणा येन नैष्कर्म्यं सिध्येत्तच्चापि नो वद ॥९॥ इति पृष्ट॰ स भगवान्निजशिष्यै॰ कृपानिधि । वेदादीना सारभूतान्धर्मानाह सनातनान् ॥१०॥ श्रीनारायण उवाच ॥ शृण्वतु मामका॰ सव *purusha yoshitas* tatha । रामानदमुने त्व च धर्मोन्वक्ष्मि हितावहान् ॥११॥ श्रुतिस्मृतिपुराणेषु सेतिहासेषु विस्तरात । धर्मा निरूपिता॰ सति गृहिणा त्यागिना तथा ॥१२॥ तथा सार समुद्धृत्य मत्पा यो हितावह । वच्मि सक्षेपतो युक्त ज्ञानवैराग्यभक्तिभि ॥१३॥ ब्राह्मे मुहूर्ते उत्थाय निशाया॰ प्रहरेऽतिमे । मद्भक्तै कीर्तनीयानि मम नामानि नित्यदा ॥१४॥ मद्भक्ताना च नामानि कीर्तनीयानि तैरह । सध्याग्रमानसैध्यमो मुहूर्ते घेकनाडिका ॥१५॥ नमस्कार तत कृत्वा साष्टाग हृदयेऽप मा । स्मरद्भि शुद्धहृदयै कर्तव्या दैहिका क्रिया ॥१६॥ स्नान सध्या जपो होम॰ स्वाध्याय पितृतर्पण । देवतापूजनादीनि नित्य कार्याणि च द्विजै ॥१७॥ स्नान च मानसीं पूजामकृत्वा प्रत्यह मम । सर्वथा न भोक्तव्य विना रोगादिपीडितान ॥१८॥ रसामक्तिर्न कर्तव्या सर्वै सर्वत्र सर्वदा । यथाकाल यथालब्ध भोज्यमन्न फलादि वा ॥१९॥ यो यत्र मुख्यो हि भवेद्भोजयित्वा स चापरान् । स्वयं भुञ्जीत मद्भक्त॰ पङ्क्तिभेद च नाचरेत् ॥२०॥ एकादशीषु सर्वासु मज्जन्मदिवसेषु च । शिवरात्र्या च नैवान्न भोक्तव्य मदुपाश्रितै ॥२१॥ मद्भक्तैर्मद्यमासस्य पलाडोर्लशुनस्य च । भगागजतमालाद्य काय स्पर्शोऽपि न क्वचित् ॥२२॥ यत्र स्युश्चावतारा मे शास्त्रेषु स्थापिता स्तथा । मद्भक्त्या सहित ज्ञानमध्येतव्यानि तानि वै ॥२३॥ सास्यशास्त्र योगशास्त्र श्रव्य च सुधियो मुखात् । न त्वत शवुदग्धस्य मन्भक्तस्य कर्हिचित् ॥२४॥ ज्ञानेऽपि निर्गुणे यत्र न स्यान्नारायणस्य म । स्थापन दिव्यरूपस्य तत्र श्रव्य कदाचन ॥२५॥ गुरुणा नियम सर प्राप्तया ब्रह्मणि स्थिति । अपि स्त्रियो मुखान्नैव ज्ञान श्रव्य हि पूरुषै ॥२६॥ गेय यशो मम सदा मदीयाना च भक्तित॰ । सग॰ सता सदा कार्यो मद्भक्तस्य न क्वचित ॥२७॥

In fine hi versus leguntur यो वै श्रुतो भगवतो रामानदगुरोर्मुखात् गीतार्थस्तु स एवाय पद्य॰ सग्रथिता मय १५७ शकाब्दऽब्धिवाहव्वे प्रमीते शुक्रवत्सरे श्रावणस्याऽसिताष्टम्या कृतय गुरुवासरे १५८॥ इति श्रीनीलकठेन रचित ब्रह्मचारिणा श्रीनारायणगीतेय समाप्तिमगमच्छुभा १५९॥ Disticho 158 annus 1799 exprimitur, ad quam aetatem homo, ex Ramanandae ipsius ore se doctrinam accepisse tradens, vix pervenerit. Equidem corruptelam in voce वाह latere puto cujus loco an वाण legendum sit, ii videant, quibus alii codices praesto sunt

Haec folia hoc seculo ineunte exarata sunt. (WILSON 337[b])

737.

Foll 24–28 Charta Europ Linn 8 9

A Foll 24, 25 Disticha pauca nescio unde desumta, quorum initium hocce क्षुधा तृषा भय द्वेषो रागो मोहश्चितन जरा रुजा च मृत्युश्च श्वेद स्वेद मदो रति॰ विस्मयो जनन निद्रा विषादो ह्यदश मुधा त्रिजगत्सर्वभूताना दोषा॰ साधारणा इम एतैर्दोषैर्विनिर्मुक्त सो यमाप्तो निरजन परमष्ठी पर ज्योतीर्विराग विमल कृती ॥

B Foll 26–28 Incipit

य पुण्य पुरुषोत्तमो हरिहर शभु॰ स्वयभूर्विभु॰
विष्णुर्जिष्णुमहेश्वराकमहित॰ स्थाणु पुराणो च्युत
सर्वज्ञ सुगतो जित पशुपति॰ तीर्थकर॰ शकर॰
सिद्धो बुद्ध उमापतिर्जिनपति॰ पायादपायात्स व॰ ॥

Cui disticho, ita ut dicam, pandaemoniaco commentarius additus est. Incipit अस्याथ॰ पद्यमिदमर्थोपयाम॰ यो भगवान् पुण्य शुभस्वरूपो वा धर्मस्वरूपा वा etc

Haec folia post annum 1820 exarata sunt (WILSON 426[cd])

O. MEDICINA (VAIDYASASTRA)

738, 739.

Volumina duo Lit. Devan. Charta Ind. Long. 11. Lat $4\frac{1}{2}$. Linn. 8–11.

Suşrutasamhitá, medicinae Indicae systema, *Susrutae* auctori tributum. Textus Calcuttae annis 1835, 1836 editus est.

Vol. I. Foll. 183. Sútrasthánam, Nidánasthánam.

Vol. II. Foll. 186. Şárírasthánam, Chikitsásthánam, Kalpasthánam.

Hi codices anno 1826 exarati sunt. (Wilson 289, 290)

740.

Lit. Devan. Charta Europ. Foll. 59. Long. $11\frac{1}{2}$. Lat. 9.

Foll. 1–9. Tertii *Suşrutae* libri (sárírasthánae) lectionis primae pars, cum commentario.

Textus inde a अथातः सर्वभूतचिंताशारीरं व्याख्यास्यामः । usque ad स एष कर्मपुरुषश्चिकित्साधिकृतः । (ed Calc. I, p. 312) continuatur.

Commentarius incipit: हेतुलक्षणप्रतिपादकनिदानस्थानादधिगतव्याधिहेतुलक्षणस्य वैद्यस्य चिकित्सावसरः । चिकित्सा चाधिष्ठानविशेषज्ञानमंतरेण न संभवतीत्यधिष्ठानज्ञापनाय शारीरस्थानमारभ्यते । शारीरस्थाने पि प्रतिपाद्ये आदौ सर्वशरीरकारणानां भूतानामेव चिंता कर्त्तुं युज्यत इत्याह ॥

Haec voluminis pars post annum 1813 exarata est. (Wilson 292[a].)

741, 742.

Volumina duo. Lit. Devan Charta Ind. Long 13 Lat. 5 Linn. 9.

Ashţángahridayasamhitá, octo medicinae partium collectio, quo opere *Vágbhaţas*, Samghaguptae[1] filius, totius medicinae systema libris sex, lectionibus 120, exposuit. Incipit: रागादिरोगान् सततानुषक्तानशेषकायप्रसृतानशेषान् । औत्सुक्यमोहारतिदान् जघान यो पूर्ववैद्याय नमो स्तु तस्मै ॥१॥ अथात आयुःकामीयमध्यायं व्याख्यास्यामः इति ह स्माहुरात्रेयादयो महर्षयः । आयुः कामयमानेन धर्मार्थसुखसाधनम् । आयुर्वेदोपदेशेषु विधेयः परमादरः ॥२॥ ब्रह्मा स्मृत्वायुषो वेदं प्रजापतिमजिग्रहत् । सो श्विनौ तौ सहस्राक्षं सो ऽत्रिपुत्रादिकान् मुनीन् ॥३॥ ते ग्निवेशादिकांस्ते तु पृथक् तंत्राणि तेनिरे । तेभ्यो ऽतिविप्रकीर्णेभ्यः प्रायः सारतरोच्चयः ॥४॥ क्रियते ऽष्टांगहृदयं नातिसंक्षेपविस्तरम् । कायबालग्रहोर्ध्वांगशल्यदंष्ट्राजरावृषान् ॥५॥ अष्टावंगानि तस्याहुश्चिकित्सा येषु संश्रिता । वायुः पित्तं कफश्चेति त्रयो दोषाः समासतः ॥६॥

Vol. I. Foll. 169. Libb. I–III.

Liber I. *Sútrasthána*, foll. 1–86, capita 30. continet. Capite primo auctor terminos technicos generales et argumentum libri proponit. 2. Incipit: Atháto *dinacharyádhyáyam* vyákhyásyámah. ब्राह्मे मुहूर्त्ते उत्तिष्ठेत्स्वस्थो रक्षार्थमायुषः । शरीरचिंतां निर्वर्त्य कृतशौचविधिस्ततः ॥१॥ प्राङ्मुखः सुखमासीनो दंतप्रक्षालनाय वै । अर्कन्यग्रोधखदिरकरंजककुभादिजम् । (कनीन्यग्रसमस्थौल्यं प्रगुणं द्वादशांगुलम् ॥२॥ विज्ञातवृक्षं क्षुण्णाग्रमृजुग्रंथि सुभूमिजम्)[2] प्रातर्भुक्त्वा च मृद्वग्रं कषायकटुतिक्तकम् ॥३॥ भक्षयेद्दंतपवनं दंतमांसान्यबाधयन् । लिखेदनुमुखं जिह्वां जिह्वानिर्लेखनेन च ॥४॥ De diaeta quotidiana praecepta, quibus moralia quaedam adjunguntur: सुखार्थाः सर्वभूतानां मताः सर्वाः प्रवृत्तयः । सुखं च न विना धर्मात्तस्माद्धर्मपरो भवेत् ॥३३॥ भक्त्या कल्याणमित्राणि सेवेतेतरदूरगः । हिंसास्तेयान्यथाकामं पैशुन्यं परुषानृतं ॥३४॥ संभिन्नालापं व्यापादमभिध्यां दृग्विपर्ययं । पापं कर्मेति दशधा कायवाङ्मानसैस्त्यजेत् ॥३५॥ अवृत्तिव्याधिशोकार्त्तानानुवर्त्तेत शक्तितः । आत्मवत्सततं पश्येदपि कीटपिपीलिकं ॥३६॥ अर्चयेद्देवगोविप्रवृद्धवैद्यनृपातिथीन् । विमुखान्नार्थिनः कुर्यान्नावमन्येत नाक्षिपेत् ॥३७॥ उपकारप्रधानः स्यादपकारपरे ऽप्यरौ । संपद्विपत्स्वेकमना हेतावीर्ष्येत्फले न तु ॥३८॥ काले हितं मितं ब्रूयादविसंवादि पेशलं । पूर्वाभिभाषी सुमुखः सुशीलः करुणामृदुः ॥३९॥ नैकः सुखी न सर्वत्र विश्रब्धो न च शंकितः । न कंचिदात्मनः शत्रुं नात्मानं कस्यचिद्रिपुं ॥४०॥ प्रकाशयेन्नावमानं न च निःस्नेहतां प्रभोः । जनस्याशयमालक्ष्य यो यथा परितुष्यति ॥४१॥ तं तथैवानुवर्त्तेत पराराधनपंडितः । न पीडयेदिंद्रियाणि न चैतान्यतिलालयेत् ॥४२॥ त्रिवर्गशून्यं नारंभं भजेत्तं चाविरोधयन् । अनुयायात्प्रतिपदं सर्वधर्मेषु मध्यमं ॥४३॥ 3. Athâta *ritucharyádhyáyam* vyákhyásyámah. मासैर्द्विसंख्यैर्माघाद्यैः क्रमात् षडृतवः स्मृताः । (शिशिरो ऽथ वसंतश्च ग्रीष्मवर्षाशरद्धिमाः ।) शिशिराद्यैस्त्रिभिस्तैस्तु विद्यादयनमुत्तरं ॥१॥ आदानं च तदादत्ते नृणां प्रतिदिनं बलं । तस्मिन्ह्यत्यर्थतीक्ष्णोष्णरूक्षा मार्गस्वभावतः ॥२॥ आदित्यपवनाः सौम्यान्क्षपयंति गुणान्भुवः । तिक्तः कषायः कटुको बलिनो ऽत्र रसाः क्रमात् ॥३॥ 4. Atháto *rogánutpádaníyam* adhyáyam vyákhyásyámah. वेगान्न धारयेद्वातविण्मूत्रक्षवतृट्क्षुधां । निद्राकासश्रमश्वासजृंभाश्रुच्छर्दिरेतसां ॥१॥ अधोवातस्य रोधेन गुल्मोदावर्तरुक्क्लमाः । वातमूत्रशकृत्संगदृष्ट्यग्निवधहृद्गदाः ॥२॥ शकृतः पिंडिकोद्वेष्टप्रतिश्यायशिरोरुजः । सुखेन चिद्म-

[1] Patris nomen, subscriptionibus tantum librorum traditum, nonnunquam *Sinhagupta* scribitur.

[2] Quae uncis inclusi, ab Arunadatta, Mrigánkadattae filio, cujus ad librum primum commentario (E I H 985) usus sum, non explicantur, usque scholiasta etiam in reliquis partibus breviorem et antiquiorem operis recensionem in manibus videtur habuisse

घृश्चिय पूर्वोक्तायामया स्मृता ॥३॥ 5 Athato *dravadravya-vijnáníyam* a. ४ जीवन तर्पण हृद्य ह्लादि बुद्धिप्रबोधन । तन्वव्यक्तरस मृष्ट शीत लघ्वमृतोपम ॥१॥ गगाम्बु नभसो भ्रष्ट स्पृष्ट त्वर्केन्दुमारुते । हिताहितत्वे तद्भूयो देशकालावपेक्षते ॥२॥ येनाभिवृष्टममल शाल्यन्न राजते स्थित । अक्लिन्नमविवर्णं वा तत्तोय गागमन्यथा ॥३॥ सामुद्र तत्र पातव्य मासादाश्वयुजाद्विना । ऐन्द्रमम्बु सुपात्रस्थमविपन्न सदा पिबेत ॥४॥ 6 (fol 17[a]) Athato *'nnasvarupavijnaníyam* a. ४ रक्तो महान्सकलमस्तूर्पक शकुनाहृत[1] । सारामुखा दीर्घशूको रोध्रशूक सुगधिक ॥१॥ पतगास्तपनीयाश्च ये चान्ये शालय शुभा । स्वादुपाकरसा स्निग्धा वृष्या बद्धाल्पवर्चस ॥२॥ 7 Athato *'nnarakshavijnaníyam* a. १ राजा राजगृहासन्ने प्राणाचार्यं निवेशयेत् । सनदा सभवस्येव सर्वेत्र प्रतिजागृवि ॥१॥ अन्नपान विषाद्रक्षेद्विशेषेण महीपते । योगक्षेमौ तदायत्तौ धर्माद्या स्तद्विबधना ॥२॥ धान्यो विषवान्सान्द्रा यात्यविस्राव्यतामिव । चिरेण पच्यते पक्वो भवेत्पर्युषितोपम ॥३॥ 8 Athato *matrasitiyam* a. १ मात्राशी सर्वकाल स्यान्मात्रा ह्यग्ने प्रवर्तिका । मात्रा द्रव्याण्यपेक्षत गुरूण्यपि लघून्यपि ॥१॥ गुरूणामर्धसौहित्य लघूना नाति तृप्तता । मात्रा प्रमाण निर्दिष्ट सुख यावद्विजीर्यति ॥२॥ भोजन हीनमात्र तु न बलोपचयौजसे । सर्वेषा वातरोगाणा हेतुता च प्रपद्यते ॥३॥ अतिमात्र पुन सर्वानाशु दोषा प्रकोपयेत् । पीड्यमाना हि वाताद्या युगपत्तेन कोपिता ॥४॥ आमेनान्नेन दुष्टेन तदेवाविश्य कुर्वते । विष्टम्भयन्तोऽलसक च्यावयन्तो विसूचिका ॥५॥ 9 Athato *dravyadivijnaníyam* a. १ द्रव्यमेव रसादीना श्रेष्ठ ते हि तदाश्रया । पचभूतात्मक तत्तु क्ष्मामधिष्ठाय जायते ॥१॥ अम्बुयोन्यग्निपवननभसा समवायत । तन्निर्वृत्तिविशेषश्च व्यपदेशस्तु भूयसा ॥२॥ तस्मान्नैकरस द्रव्य भूतसघातसभवात । नैकदोषास्ततो रोगास्तत्र व्यक्तो रस स्मृत ॥३॥ अव्यक्तोऽनुरस ॥ 10 Athato *rasabhediyam* a. ४ क्ष्माभोग्निक्ष्माम्बुतेजखवाय्वग्न्यनिलगानिले । द्वयोल्बणै क्रमाद्भूतैर्मधुरादिरसोद्भव ॥१॥ तेषा विद्यादस स्वादु यो वक्त्रमनुलिम्पति (anulimpati Arunad) । आस्वाद्यमानो देहस्य ह्लादनोऽक्षप्रसादन ॥२॥ प्रिय पिपीलिकादीनाम्, अम्ल क्षालयते मुख । हर्षणो रोमदन्तानामक्षिभ्रुवनिकोचन ॥३॥ लवण स्यन्दयत्यास्य कपोलगलदाहकृत् । तिक्तो विशदयत्यास्य रसना (Schol rasanam) प्रतिहन्ति च । उद्वेजयति जिह्वाग्र कुर्वश्चिमिचिमा कटु ॥४॥ स्रावयत्यक्षिनासास्य कपाली दहतीव च । कषायो जडयेज्जिह्वा कण्ठस्रोतोविबन्धकृत् ॥५॥ 11 (fol 36[a]) Atháto *doshadivijnaníyam* a. १ दोषधातुमला मूल सदा देहस्य त chalah । उत्साहोच्छ्वासनिश्वासचेष्टावेगप्रवर्तनै ॥१॥ सम्यग्गत्या च धातूनामक्षाणा पाटवेन च । अनुगृह्णात्यविकृत pittam पक्तूष्मदर्शनै ॥२॥ क्षुत्तृड्रुचिप्रभामेधाधीशौर्यतनुमार्दवै । *sleshmá* स्थिरत्वस्निग्धत्वसधिबधक्षमादिभि ॥३॥

[1] Schol शकुनाहृतो या मगधेषु शुकाहृतस्काले यस्तरकुल्यो रक्त-शालैश्रो सुगन्धिमाला पैशागास्यया यापिता विस्तरं गत । सारामुख-शूकशूक ॥

प्रीणन जीवन लेप स्नेहो धारणपूरणे । गर्भोत्पादश्च धातूना श्रेष्ठ कर्म क्रमात्स्मृत ॥४॥ 12 Athato *doshabhediyam* a. ४ पक्वाशय कटीसक्थिश्रोत्रास्थिस्पर्शनेन्द्रिय । स्थान *vatasya* तत्रापि पक्वाशयो विशेषत ॥१॥ नाभिरामाशय स्वेदो लसीका रुधिर रस । दृक् स्पर्शन च *pittasya* नाभिरत्र विशेषत ॥२॥ उर कण्ठशिर क्लोम पर्वाण्यामाशयो रस । मेदो घ्राण च जिह्वा च *kaphasya* सुतरा मुर ॥३॥ 13 Athato *doshopakramaniyam* a. ४ वातस्योपक्रम स्नेह स्वेद सशोधन मृदु । स्वाद्वम्ललवणोष्णानि भोज्यान्यभ्यगमर्दन ॥१॥ वेष्टन त्रासन सेको मद्य पैष्टिकगौडिक । स्निग्धोष्णा बस्तयो बस्तिनियम सुखशीलता ॥२॥ दीपनै पाचनै सिद्धा स्नेहाश्चानेकयोनय । विशेषान्मेध्यपिशितरसतैलानुवासन ॥३॥ 14 Athato *dvividhopakramaniyam* a. ४ उपक्रम्यस्य हि द्वित्वाद्द्विधैवोपक्रमो मत । एक सतर्पणस्तत्र द्वितीयश्चापतर्पण ॥१॥ बृहणो लघनश्चेति तत्पर्यायावुदाहृतौ । बृहण यद्बृहत्त्वाय लघन लाघवाय यत् ॥२॥ 15 Athatah *sodhanadiganiyam* a. ४ मदनमधुकलम्बानिम्बबिम्बीविशालात्रपुसकुटजमूर्वादेवदालीकृमिघ्न । विदुलदहनचित्रा कोशवत्यौ करज कणलवणवचैला सर्षपाश्छर्दनानि ॥१॥ 16 (fol 49[b]) Athatah *snehavidhim* a. ४ गुरुशीतसरस्निग्धमन्दसूक्ष्ममृदुद्रव । औषध स्नेहन प्रायो विपरीत विरूक्षण ॥१॥ सर्पिर्मज्जा वसा तैल स्नेहेषु प्रवर मत । तत्रापि चोत्तम सर्पि सस्कारस्यानुवर्तनात् ॥२॥ माधुर्यादविदाहित्वाज्जन्माद्येव च शीलनात् । पित्तघ्नास्ते यथापूर्वमितरघ्ना यथोत्तर ॥३॥ 17 Athátah *svedavidhim* a. ४ स्वेदस्तापोपनाहोष्मद्रवभेदाच्चतुर्विध । तापोऽग्नितप्तवसनफालहस्ततलादिभि ॥१॥ उपनाहो वचाकिण्वशताह्वादेवदारुभि । धान्यै समस्तैर्गन्धैश्च रास्नैरण्डजटामिषै ॥२॥ 18 Athato *vamanavirechanavidhim* a. ४ कफे विदध्याद्वमन सयोगे वा कफोल्बणे । तद्वद्विरेचन पित्ते, विशेषेण तु वामयेत ॥१॥ नवज्वरातिसाराध पित्तासृग्राजयक्ष्मिण । कुष्ठमेहापचीग्रन्थिश्लीपदोन्मादकासिन ॥२॥ श्वासहृल्लासवीसर्पस्तन्यदोषोर्ध्वरोगिण ॥ 19 Atháto *vastividhim* a. ४ वातोल्बणेषु दोषेषु वाते वा बस्तिरिष्यते । उपक्रमाणा सर्वेषा सोऽग्रणीस्त्रिविधश्च स ॥१॥ niruho, 'nvásanam vastir uttaras तेन साधयेत् । गुल्मानाहखुडप्लीहशुद्धातीसारशूलिन ॥२॥ जीर्णज्वरप्रतिश्यायशुक्रानिलमलग्रहान् । वर्ध्माश्मरीरजोनाशान्दारुणाश्चानिलामयान् ॥३॥ 20 Athato *nasyavidhim* a. १ ऊर्ध्वजत्रुविकारेषु विशेषान्नस्यमिष्यते । नासा हि शिरसो द्वार तेन तद्व्याप्य हन्ति तान् ॥१॥ 21 (fol 63[a]) Atháto *dhumapánavidhim* a. ४ जत्रूर्ध्वकफवातोत्थविकाराणामजन्मने । उच्छेदाय च जाताना पिबेद्धूम सदात्मवान् ॥१॥ स्निग्धो मध्य स तीक्ष्णश्च वाते वातकफे कफे । योज्यो न पित्तरक्तार्तिविरिक्तोदरमेहिषु ॥२॥ तिमिरोर्ध्वानिलाध्मानरोहिणीदत्तबस्तिषु । मत्स्यमद्यदधिक्षीरक्षौद्रस्नेहविषाशिषु ॥३॥ 22 Atháto *gandushádividhim* a. ४ चतुष्प्रकारो गण्डूष स्निग्ध शमनशोधनौ । रोपणश्च त्रयस्तत्र क्रमाद्योज्याश्चलादिषु ॥१॥ 23 Atháto *dinacharyá*? *tanánjanavidhim* a. ४ मर्मार्श्रयणामाराणामायतनस्मरणं स्मृत । रूक्षदकंपूर्ववपितुराहारागनिवर्हतं ॥१॥ उपर पाते कफे कोप हर्षे

रक्तपित्तयोः । निवातस्थस्य वामेन पाणिनोन्मील्य लोचन ॥२॥ शुक्तौ प्रलवयान्येन पिचुवर्त्या कनीनके । दश द्वादश वा विन्दून्द्व्यङ्गुलादवसेचयेत् ॥३॥ ततः प्रमृज्य मृदुना चैलेन कफवातयोः । अन्येन कोष्णया नीयमुष्णेन स्वेदयेन्मृदु ॥४॥ 24 Athatas *tarpanapuṭapákavidhim* a. v नयन ताम्यति स्तब्धे शुष्के रूक्षेऽभिघातिते । वातपित्तातुरे जिह्मे शीर्णपक्ष्माविलेक्षणे ॥१॥ कृच्छ्रोन्मीलसिराहर्षसिरोत्पाततमोऽर्जुने । स्यन्दमन्थान्यतोवातवातपर्ययशुक्रके ॥२॥ आतुरे शान्तरागाश्रुशूलसंरम्भदूषिके । निवाते तर्पण योज्य शुद्धयोर्मूर्धकाययोः ॥३॥ 25 Athato *yantravidhim* a v नानाविधाना शल्याना नानादेशप्रबाधिना । आहर्तुमभ्युपायो यत्तद्यन्त्र यच्च दर्शने ॥१॥ अर्शोभगन्दरादीना शस्त्रक्षाराग्नियोजने । शेषाङ्गपरिरक्षाया तथा वस्त्यादिकर्मणि ॥२॥ घटिकालाबु शृग च जाम्बवौष्ठादिकानि च । अनेकरूपकार्याणि यन्त्राणि विविधान्यत ॥३॥ विकल्प्य कल्पयेद्बुद्ध्या॥ 26 (fol 71[a]) Athatah *sastravidhim* a. v षड्विंशति सुकर्मारैर्घटितानि यथाविधि । शस्त्राणि रोमवाहीनि चाङ्गुल्येनागुलानि षट ॥१॥ सुरूपाणि सुधाराणि सुग्रहाणि च कारयेत् । अकरालानि सुध्मातसुतीक्ष्णावर्जितेऽयसि ॥२॥ समाहितमुखाग्राणि नीलाभोजच्छवीनि च । नामानुगतरूपाणि सदा संनिहितानि च ॥३॥ 27 Athatah *siravyadhavidhim* a. v मधुर लवण किंचिदशीतोष्णमसहत । पद्मेन्द्रगोपहेमाविशशलोहितलोहित ॥१॥ लोहित प्रभव शुद्ध तनोस्तेनैव च स्थितिः ॥ 28 Athatah *salyaharanavidhim* a v वक्रर्जुतिर्यगूर्ध्वाधः शल्याना पचधा गतिः । ध्याम शोफरुजावन्त स्रवन्त शोणित मुहु ॥१॥ अभ्युन्नत बुद्बुदवत्पिटकोपचित व्रण । मृदुमास च जानीयादत शल्य समासतः ॥२॥ 29 Athatah *ṣastrakarmavidhim* a v व्रणः सजायते प्राय पाकाच्छ्वयथुपूर्वकात् । तमेवोपचरेत्तस्मादक्षन्पाक प्रयत्नतः ॥१॥ सुशीतलपसकाद्यमोक्षशोषणादिभिः ॥ 30 Athatah *ksharagnikarmavidhim* a v सर्वशस्त्रानुशस्त्राणा क्षारः श्रेष्ठो बहूनि यत् । छेद्यभेद्यादिकर्माणि कुरुते विषमेष्वपि ॥१॥ दुःखावचार्यशस्त्रेषु तेन सिद्धिमपायेषु च । अतिकृच्छ्रेषु रोगेषु यच्च पानेऽपि युज्यते ॥२॥[1]

Liber II *Śarírasthana*, foll 87–117, sex capitibus constat 1 Athato *garbhavakrantiṣariram* v Iti ha smahur Atreyadayo maharshayah । शुद्धे शुक्रार्तवे सत्त्व स्वकर्मक्लेशनोदित । गर्भ संपद्यते युक्तिवशादग्निरिवारणौ ॥१॥ बीजात्मकैर्महाभूतै सूक्ष्मैः सत्त्वानुगैश्च स । मातुश्चाहाररसजैः क्रमात्कुक्षौ विवर्धते ॥२॥ तेजो यथार्करश्मीना स्फटिकेन तिरस्कृत । नेक्षन दृश्यते गच्छत्सत्त्वो गर्भाशय तथा ॥३॥ 2 Atháto *garbhavyapadam* s v गर्भिण्या परिहार्याणा सेवया रोगतोऽपि वा । पुष्पे दृष्टेऽथवा शूले बाह्यान्तःस्निग्धशीतल ॥१॥ सेव्याम्भोजहिमक्षीरिवल्कलकल्काज्यले पितान् । धारयेद्बस्तियोनिभ्यामार्द्रांश्चापिचुवर्तकान ॥२॥ 3 Athato *'ngavibhagam* s v शिरोऽन्तराधिर्द्वौ बाहू सक्थिनी च समासतः । षडङ्गमङ्ग प्रत्यग तस्याक्षिहृदयादिक ॥१॥ 4 Athato *marmavibhagam* s v सप्तोत्तर मर्मशत तेषामेकादशोद्दिशेत् । पृथक् सक्थ्नो

[1] Initia cap tum 3—30 commentarii ope emendata sunt

स्तथा बाह्वोस्त्रीणि कोष्ठे नवोरसि ॥१॥ पृष्ठ चतुर्दशोर्ध्व तु जत्रो स्त्रिंशच्च सप्त च ॥ 5 Athato *vikritivijnaniyam* a v पुष्पं फलस्य धूमोऽग्नेर्वर्षस्य जलदोदयः । यथा, भविष्यतो लिङ्ग रिष्ट मृत्यो स्तथा ध्रुव ॥१॥ आयुष्मति क्रिया सर्वा सफला सम्प्रयोजिताः । भवति निष्फला भूमौ कृतघ्न इव भूभुजि ॥२॥ क्षीणायुषि कृत कर्म व्यर्थं कृतमिवाधमे । अयशादेहसदेह स्वार्थहानि च यच्छति ॥३॥ 6 Atháto *dutavijnaniyam* sárıram v पाषण्डाश्रमवर्णाना सवर्णाः कर्मसिद्धये । त एव विपरीताः स्युर्दूताः कर्मविपत्तये ॥१॥ दीन भीत द्रुत त्रस्त रूक्षममगलवादिन । शस्त्रिण दण्डिन षण्ढ मुण्ड श्मश्रुजटाधर ॥२॥ सम गलाह्वय क्रूरकर्माण मलिन स्त्रिय । अनेक व्याधित व्यग रक्तमाल्या नुलेपन ॥३॥ तैलपकाङ्कित जीर्णविवर्णार्द्रैकवाससं । खरोष्ट्रमहिषारूढ काष्ठलोष्टादिमर्दिन ॥४॥ नानुगच्छेद्भिषग्दूतमाह्वयत च दूरत ॥

Liber III *Nidanasthana*, foll 118–169, capita 16 continet 1 Athatah *sarvaroganidanam* v Iti ha sma hur Atreyadayo maharshayah रोग पाप्मा ज्वरो व्याधिर्विकारो दुःखमामयः । यक्ष्मातकगदाबाधाः शब्दाः पर्यायवाचकाः ॥१॥ निदान पूर्वरूपाणि रूपाण्युपशयस्तथा । सम्प्राप्तिश्चेति विज्ञान रोगाणा पञ्चधा स्मृत ॥२॥ निमित्तहेत्वायतनप्रत्ययोत्थानकारणैः । निदानमाहुः पर्यायैः प्राग्रूप येन लक्ष्यते ॥३॥ 2 Athato *jvaranidanam* v ज्वरो रोगपतिः पाप्मा मृत्युरोजोऽशनोऽन्तक । क्रोधो दक्षाध्वरध्वसी रुद्रोर्ध्वनयनोद्भवः ॥१॥ जन्मान्तयोर्मोहमयः सतापात्मापचारजः । विविधैर्नामभिः क्रूरो नानायोनिषु वर्तते ॥२॥ स जायतेऽष्टधा दोषैः पृथड्मिश्रैः समागतैः ॥ 3 Athato *raktapittakasanidanam* v भृशोष्णतीक्ष्णकट्वम्ललवणादिविदाहिभिः । कोद्रवोद्दालकैश्चान्नैस्तद्युक्तैरतिसेवितैः ॥१॥ कुपित पित्तलैः पित्त द्रव रक्त च मूर्छिते । ते मिथ स्तुल्यरूपत्वमागम्य व्याप्नुतस्तनु ॥२॥ पित्त रक्तस्य विकृते ससर्गाद्दूषणादपि । गन्धवर्णानुवृत्तेश्च रक्तेन व्यपदिश्यते ॥३॥ 4 Athatah *svasahikkanidanam* v कासवृद्ध्या भवेच्छ्वास पूर्वैर्वा दोषकोपनैः । आमातिसारवमथुविषपाण्डुज्वरैरपि ॥१॥ रजोधूमानिलैर्मर्मघातादतिहिमाम्बुना । क्षुद्रकस्तमकश्छिन्नो महानूर्ध्वश्च पञ्चम ॥२॥ कफोपरुद्धगमन पवनो विष्वगास्थितः । प्राणोदकान्नवाहीनि दुष्ट स्रोतासि दूषयन् ॥३॥ उरस्थः कुरुते श्वासमामाशयसमुद्भव । प्राग्रूप तस्य हृत्पार्श्वशूल प्राणविलोमता ॥४॥ 5 Athato *rajayakshmadinidanam* v अनेकरोगानुगतो बहुरोगपुरोगमः । राजयक्ष्मा क्षय शोषो रोगराडिति सस्मृत ॥१॥ नक्षत्राणा द्विजाना च राज्ञोऽभूद्यदय पुरा । यच्च राजा च यक्ष्मा च राजयक्ष्मा ततो मत ॥२॥ देहौषधक्षयकृत क्षयस्तत्सम्भवाच्च स । रसादिशोषणाच्छोषो रोगराट् तेषु राजनात् ॥३॥ साहस वेगसरोध शुक्रौजःस्नेहसक्षयः । अन्नपानविधित्यागश्चत्वारस्तस्य हेतवः ॥४॥ 6 (fol 134) Athato *madatyayadinidanam* v तीक्ष्णोष्णरूक्षसूक्ष्माम्ल व्यवाय्याशुकर लघु । विकाशि विशद मद्यमोजसोऽस्माद्विपर्ययः ॥१॥ तीक्ष्णादयो विषेऽप्युक्ताश्चित्तोपप्लाविनो गुणा । जीवितान्ताय जायते विषे तूत्कर्षवृत्तिताः ॥२॥ तीक्ष्णादिभिर्गुणैर्मद्य मदादीनोजसो गुणान् । दशभिर्दश सक्षोभ्य चेतो नयति विक्रियां ॥३॥ आद्ये मदे द्वितीये च प्रमादायतने स्थितः । दुर्विकल्पहतो मूढः सुखमि

त्यभिमन्यते ॥४॥ मध्यमोऽप्यमयो मधि प्राप्य राजसतामस । निरङ्कुश इव व्यालो न किंचिन्नाचरेज्जड ॥५॥ इय भूमिरवद्यानां दीं शीलस्य दमास्पद । एकोऽय बहुमार्गाया दुर्गतेर्देशिक , पर ॥६॥ निश्चेष्ट शववच्छेते तृतीये तु मद स्थित । मरणादपि पापात्मा गत पापतरा दशां ॥७॥ धर्माधर्मं सुख दु खमर्थानर्थं हिताहित । यदासक्तो न जानाति कथ तच्छीलयेद्बुध ॥८॥ मद्ये मोहो भय शोक क्रोधो मृत्युश्च ससृता । सोन्मादमदमूर्छायासापस्मारापतानका ॥९॥ यत्रैक स्मृतिविभ्रशस्तत्र सर्वमसाधुकृत । अयुक्तियुक्तमन्न हि व्याधये मरणाय वा ॥१०॥ मद्य त्रिवर्गधीधैर्यलज्जादेरपि नाशन । नातिमाद्यति बलिन कृताहारा महाशना ॥११॥ 7 Athato 'rsasam nidanam v अरिवत्प्राणिनो मासकीलका विशसति यत् । अर्शांसि तस्मादुच्यते गुदमार्गनिरोधत ॥१॥ दोषास्त्वड्मासमेदासि सदूष्य विविधाकृतीन् । मासाकुरानपानादौ कुर्वन्त्यर्शांसि तान्जगु ॥२॥ सहजान्योत्तरोत्पत्तिभेदाद्द्वेधा समासत । शुष्कस्राविविभेदाच्च ॥ 8 Athato 'tisaraghahanmidanam v दोषैर्व्यस्तै समस्तैश्च भयाच्छोकाच्च षड्विध । अतीसार स सुतरा जायतेऽत्यम्बुपानत ॥१॥ कृशशुष्कामिषासात्म्यतिलपिष्टविरूढकै । मद्यरूक्षातिमात्राश्चैरशोभि स्नेहविभ्रमात् ॥२॥ कृमिभ्यो वेगरोधाच्च तद्विधै कुपितोऽनिल । विस्रसयत्यधोधातून्हत्वा तेनैव चानल ॥३॥ व्यापद्यानुशकृत्कोष्ठ पुरीष द्रवता नयन । प्रकल्पतेऽति साराय ॥ 9 Athato mutraghatanidanam v बस्तिबस्तिशिरोमेढ्रकटीवृषणपायव । एकसबधना प्रोक्ता गुदास्थिविवराश्रया ॥१॥ अधोमुखोऽपि बस्तिर्हि मूत्रवाहिसिरामुखे । पार्श्वभ्य पूर्यते सूक्ष्मै स्यदमानैरनारत ॥२॥ यैरेव प्रविशेयेन दोषा कुर्वन्ति विशति । मूत्राघातान्प्रमेहाश्च कृच्छान्मर्मसमाश्रयान् ॥३॥ 10 Athatah pramehanidanam v प्रमेहा विशतिस्तत्र श्लेष्मतो दश पित्तत । षट् चत्वारोऽनिलात्तेषा मेदोमूत्रकफावह ॥१॥ अन्नपानक्रियाजात यत्प्रायस्तत्प्रवर्तक । स्वाद्वम्ललवणस्निग्धगुरुपिच्छिलशीतल ॥२॥ नवधान्यसुरानूपमासेक्षुगुडगोरस ॥ 11 (fol 147ª) Athato vidradhivriddhigulmanidanam v भुक्तं पर्युषितात्युष्णरूक्षशुष्कविदाहिभि । जिह्मशय्याविचेष्टाभिस्तैस्तैश्चासृक्प्रदूषणै ॥१॥ दुष्टत्वङ्मासमेदास्थिस्नायुसृक्कडराश्रय । य शोफो बहिरतर्वा महामूलो महारुज ॥२॥ वृत्त स्यादायतो यो वा स्मृत मोढा स विद्रधि ॥ 12 Athata udaranidanam v रोगा सर्वेऽपि मदेऽग्नौ सुतरामुदराणि च । अजीर्णान्मलिनैश्चान्नैर्जायते मलसचयात ॥१॥ ऊर्ध्वाधोधातवो रुद्ध्वा वाहिनीरम्बुवाहिनी । प्राणाग्न्यपानान्सदूष्य कुर्युस्त्वड्मासमधिगा ॥२॥ आध्माप्य कुक्षिमुदरमष्टधा तच्च भिद्यते । पृथग्दोषै समस्तैश्च प्लीहबद्धक्षतोदकै ॥३॥ 13 Athatah pandurogasophavisarpanidanam v पित्तप्रधाना कुपिता यथोक्तै कोपनैर्मला । तत्रानिलेन बलिना क्षिप्त पित्त हृदि स्थित ॥१॥ धमनीर्दश सप्राप्य व्याप्नुवत्सकला तनु । श्लेष्मत्वग्रक्तमासानि प्रदूष्यातरमाश्रित ॥२॥ त्वङ्मासयोस्तत्कुरुते त्वचि वर्णान्पृथग्विधान् । पाडुहारिद्रहरितान्पाडुत्व तेषु चाधिक ॥३॥ यतोऽत पाडुरित्युक्त स रोगस्तेन गौरव । धातूना स्याच्च शैथिल्यमोजसश्च गुणक्षय ॥४॥ 14 Athatah kushthasvitrakriminidanam v मिथ्याहारविहारेण विशेषेण विरोधिना । साधुनिंदावधान्यस्वहरणाद्यैश्च सेवितै ॥१॥ पाप्मभि कर्मभि सद्य प्राक्तनै प्रेरिता मला । सिरा प्रपद्य तिर्यग्गास्त्वग्लसीकासृगामिष ॥२॥ दूषयति श्लथीकृत्य निश्चर तस्ततो बहि । त्वच कुर्वन्ति वैवर्ण्य दुष्टा कुष्ठमुशति तत् ॥३॥ 15 Athato vatasyadhmdanam v सर्वार्थानर्थकरणे विश्वस्यास्यैककारण । अव्याहतगति वायु शरीरस्य विशेषत ॥१॥ स विश्वकर्मा विश्वात्मा विश्वरूप प्रजापति । स्रष्टा धाता विभुर्विष्णु सहर्ता मृत्युरतक ॥२॥ तददुष्टौ प्रयत्नेन यतितव्यमत सदा । तस्योक्त दोषविज्ञान कर्म प्राकृतवैकृत ॥३॥ 16 Athato vatasonitanidanam v विदाह्यन्न विरुद्ध च तत्तच्चासृक्प्रदूषण । भजता विधिहीन च स्वप्नजागरमैथुन ॥१॥ प्रायेण सुकुमाराणामचक्रमणशीलिना । अभिघाताद्शुद्धेश्च नृणामसृजि दूषिते ॥२॥ वातलै शीतलैर्वायुर्वृद्ध क्रुद्धो विमार्गग । तादृशेनासृजा रुद्ध प्राक्तदेव प्रदूषयेत ॥३॥ आढ्यरोग खुड वातबलास वातशोणित । तदाहुर्नामभिस्तच्च पूर्वं पादौ प्रधावति ॥४॥

Vol II Foll 241 Libb IV–VI

Liber IV *Chikitsasthana*, foll 1–107, capita 22 continet 1 Athato *jvarachikitsitam* v Iti ha smâhur Atreyadayo maharshayah आमाशयस्थो हत्वाग्नि सामो मार्गान्पिधापयन् । विदधाति ज्वर दोषस्तस्मात्कुर्वीत लघन ॥१॥ 2 Athato *raktapittachikitsitam* v ऊर्ध्वग बलिना वेगवद् दोषानुग नव । रक्तपित्त सुखे काले साधयेन्निरुपद्रव ॥१॥ 3 Athatah *kasachikitsitam* v केवलानिलज कास स्नेहैरादावुपाचरेत् । वातघ्नसिद्धै स्निग्धैश्च पेयायूषरसादिभि ॥१॥ 4 Athatah *svasahikkachikitsitam* v श्वासहिक्का यतस्तुल्यहेत्वाद्या साधन तत । तुल्यमेव तदार्तं च पूर्वं स्वेदैरुपाचरेत ॥१॥ 5 Athato *rajayakshmachikitsitam* v बलिनो बहुदोषस्य स्निग्धस्विन्नस्य शोधन । ऊर्ध्वाधो यक्ष्मिण कुर्यात्सस्नेह यन्न कर्शन ॥१॥ 6 (fol 27ᵇ) Athatas *chhardihridrogatrishnachikitsitam* v आमाशयोत्क्लेशभवा प्रायश्छर्दो, हित तत । लघन प्रागृत वायोर्वमन तत्र योजयेत् ॥१॥ 7 Athato *madatyayachikitsitam* v य दोषमधिक पश्येत्तस्यादौ प्रतिकारयेत् । कफस्थानानुपूर्व्या वा तुल्यदोष मदात्यय ॥१॥ 8 Athato 'rsasam chikitsitam v काले साधारणे व्यभ्रे नात दुर्बलमर्शस । विशुद्धकोष्ठ etc ॥१॥ 9 Athato '*tisarachikitsitam* v अतीसारो हि भूयिष्ठ भवत्यामाशयान्वय ॥ 10 Athato *grahanidoshachikitsitam* v ग्रहणीमाश्रित दोषमजीर्णवदुपाचरेत् । अतीसारोक्तविधिना तस्याम च विपाचयेत् ॥१॥ 11 (fol 55ᵇ) Athato *mutrachikitsitam* v कृच्छ्रे वातघ्नतैलाक्तमधोनाभे समीरजे । सुस्विन्ने स्वेदयेन्म पिडसेकावगाहने ॥१॥ 12 Athatah *pramehachikitsitam* v मेहिनो बलिन कुर्यादादौ वमनरेचन । स्निग्धस्य सर्षपारिष्टनिकुम्भाक्षकरजजै ॥१॥ 13 Athato *vidradhivriddhichikitsitam* v विद्रधि सर्वमवाम शोफवत्समुपाचरेत । प्रतत चाहरेद्रक्त पक्वे तु व्रणवत्क्रिया ॥१॥ 14 Athato *gulmachikitsitam* v गुल्म बद्धशकृद्वात वातिक तीव्रवेदन । रूक्षशीतोद्भव तैलै साधयेद्वातरोगिकै ॥१॥ 15 Athata *udarachikitsitam* v दोषातिमात्रोपचयात्स्रोतोमार्गनिरोधनात् । सभवत्युदर तस्मान्नित्यम

विरेचयेत् ॥१॥ 16 (fol. 80ᵃ). Athátah *pándurogachikitsitam* v. पांडुरोगी पिबेत्सर्पिरादौ कल्याणकाह्वयं । पचगव्यं महातिक्त शृतं चारग्वधादिना ॥१॥ 17. Athátah *svayathuchikitsitam* v. सर्वत्र सर्वांगसरे दोषजे श्वयथौ पुरा । सामे etc ॥ 18 Atháto *visarpachikitsitam* v. आदावेव विसर्पेषु हितं लंघनरूक्षणं । रक्तावसेको वमनं विरेकः स्नेहनं तु न ॥१॥ 19. Athátah *kushthachikitsitam* v. कुष्ठिनं स्नेहपानेन पूर्वं तु समुपाचरेत् । तत्र वातोत्तरे तैल घृतं वा साधितं हितं ॥१॥ 20 Athátah *svitrakrimichikitsitam* v. कुष्ठादपि बीभत्सं यच्छीघ्रतरं च यात्यसाध्यत्वं । श्वित्रमतस्तच्छांत्यै यतेत दीप्ते यथा भवने ॥१॥ 21 Atháto *vátavyádhichikitsitam* v. केवलं निरुपस्तम्भमादौ स्नेहैरुपाचरेत् । वायुं सर्पिर्वसामज्जतैलपानैर्नरं ततः ॥१॥ स्नेहक्लान्तं समाश्वास्य पयोभिः स्नेहयेत्पुनः ॥ 22 Atháto *vátaṣonitachikitsitam* v. वातशोणितिनो रक्तं स्निग्धस्य बहुशो हरेत् । अल्पाल्पं पालयन्वायुं यथादोषं यथाबलं ॥१॥

Liber V. *Kalpasthána*, foll. 108–124, capita 6. continet 1. Atháto *vamanakalpam* v. Iti ha smáhur Átreyádayo maharshayah वमने मदनं श्रेष्ठं त्रिवृन्मूलं विरेचने । नित्यमन्यस्य तु व्याधिविशेषेण विशिष्टता ॥१॥ फलानि तानि पांडूनि न चातिहरितान्यपि । आदायाह्नि प्रशस्तर्क्षे मध्ये ग्रीष्मवसन्तयोः ॥२॥ प्रमृज्य कुशमुत्तोल्या छिन्ना बद्धा प्रलेपयेत् । गोमयेनामूमुत्तोलीं धान्यमध्ये निधापयेत् ॥३॥ 2. Atháto *virekakalpam* v. कषाया मधुरा रूक्षा विपाके कटुका त्रिवृत् । कफपित्तप्रशमनी रौक्ष्याच्चानिलकोपिनी ॥१॥ सेदानीमौषधैर्युक्ता वातपित्तकफापहैः । कल्पवैशेष्यमासाद्य जायते सर्वरोगजित् ॥२॥ द्विधाख्यातं च तन्मूलं श्यामं श्यामारुणं त्रिवृत् । त्रिवृदाख्य वरतरं निरपायं सुखं तयोः ॥३॥ 3. Atháto *vamanavirechanavyápatsiddhim* v वमनं मृदुकोष्ठेन क्षुद्वताल्पकफेन वा । अतितीक्ष्णहिमस्तोकमजीर्णे दुर्बलेन वा ॥१॥ पीतं प्रयात्यधस्तस्मिन्निष्टहानिर्मलोदयः । वामयेत्तं पुनः स्निग्धं स्मरन्पूर्वमतिक्रमं ॥२॥ 4. Atháto *vastikalpam* v. बला गुडूचीं त्रिफलां सरास्नां द्विपंचमूल च पलोन्मितानि । अष्टौ फलान्यर्धतुला च मांसाच्छागात्पचेदम्बु चतुर्थशेष ॥१॥ पूतो यवानीफलबिल्वकुष्ठवचाशताह्वाघनपिप्पलीनां । कल्कैर्गुडक्षौद्रयुतैः सतैलैर्युक्तः सुखोष्णोल्वणान्वितश्च ॥२॥ वस्तिः परं सर्वगदप्रमाथी स्वस्थे हितो जीवनबृंहणश्च । वस्तौ च यस्मिन्पठितो न कल्कः सर्वत्र दद्यादमुमेव तत्र ॥३॥ 5. Atháto *vastivyápatsiddhim* v. अस्निग्धस्विन्नदेहस्य गुरुकोष्ठस्य योजितः । शीतोऽल्पस्नेहलवणद्रव्यमात्रो घनोऽपि वा ॥१॥ वस्तिः संक्षोभ्य तं दोषं दुर्बलत्वादनिर्हरन् । करोत्ययोगं तेन स्याद्वातमूत्रशकृद्ग्रहः ॥२॥ नाभिवस्तिरुजा दाहो हृल्लेपः श्वयथुर्गुदे । कण्डूर्गण्डानि वैवर्ण्यमरतिर्वह्निमार्दवं ॥३॥ 6 Atháto *bheshajakalpam* v. धन्वसाधारणे देशे समे सन्मृत्तिके शुचौ । श्मशानचैत्यायतनश्वभ्रवल्मीकवर्जिते ॥१॥ मृदौ प्रदक्षिणजले कुशरोहिषसंस्तृते । अफालकृष्टेऽनाक्रान्ते पादपैर्बलवत्तरैः ॥२॥ शस्यते भेषजं जातं युक्तं वर्णरसादिभिः । जंत्वजग्धं दवादग्धमविदग्धं च वैकृतैः ॥३॥ भूतैश्छायातपांबुाद्यैर्यथाकालं च सेवितं । अवगाढमहामूलमुदीचीं दिशमाश्रितं ॥४॥ In fine de ponderibus haec: शाणं पाणितलं मुष्टिं कुडवं प्रस्थमाढकं । द्रोणं वहं च क्रमशो विजानीयाच्चतुर्गुणं ॥ - - द्वौ शाणौ वटकः कोलं बदर द्रंक्षणश्च, तौ (scil. drankshanau) । अक्षं पिचुः पाणितलं सुवर्णं कवलग्रहः ॥२५॥ कर्षो बिडालपदकं तिंदुकं पाणिमानिका । शब्दान्यत्वमभिन्नेऽर्थे, शुक्तिरष्टमिका पिचू (i. e. 2 pichu = 1 sukti = 1 ashtamiká) ॥२६॥ पल प्रकुचो बिल्वं च मुष्टिराम्रं चतुर्थिका (haec synonyma sunt) । द्वे पले प्रसृतस्तौ द्वावंजलिस्तौ तु मानिका (= 8 pala) ॥२७॥ आढकं भाजनं कंसो द्रोणः कुंभो घटोऽर्मणं (etiam haec synonyma) । तुला पलशतं ताभिर्विंशत्या भार उच्यते ॥२८॥

Liber VI. *Uttaratantra*, foll. 125–241, quadraginta capita habet 1. Atháto *bálopacharaníyam* a v Iti ha smáhur Átreyádayo maharshayah जातमात्रं विशोध्योल्वाद्बाल सैंधवसर्पिषा । प्रसूतिक्लेशितं चानु बलातैलेन सेचयेत् ॥१॥ अश्मनोर्वादनं चास्य कर्णमूले समाचरेत् । अथास्य दक्षिणे कर्णे मंत्रमुच्चारयेदिमं ॥२॥ अंगादंगात्संभवसि हृदयादधि जायसे । आत्मा वै पुत्रनामासि स जीव शरदः शतं ॥३॥ शतायुः शतवर्षोऽसि दीर्घमायुरवाप्नुहि । नक्षत्राणि दिशो रात्रिरहश्च त्वाभिरक्षतु ॥४॥ 2 Atháto *bálámayapratishedham* v. त्रिविधः कथितो बालः क्षीराद्योभयवर्तनः । स्वास्थ्यं ताभ्यामदुष्टाभ्यां दुष्टाभ्या रोगसंभवः ॥१॥ यदप्सु रेकता याति न च दोषैरधिष्ठितं । तद्धि शुद्धं पयो वाताद्दुष्टं तु प्लवतेऽम्भसि ॥२॥ 3. Atháto *bálagrahapratishedham* v पुरा गुहस्य रक्षार्थं निर्मिताः शूलपाणिना । manushyavigraháh *pancha*, sapta strivigrahá graháh ॥1॥ *Skando*, *Visákho*, *Meshásyah*, *Svagrahah* (svagrahah MS.), *Pitri*-samjnitah । *Sakunih*, *Pútaná*, *Ṣitapútaná*, *Drishtipútaná* ॥2॥ *Mukhamandiniká* tadvad, *Revatí*, *Súshkarevatí* । तेषां ग्रहीष्यतां रूपं प्रततं रोदनं ज्वरः ॥३॥ सामान्यरूपमुत्त्रासजृम्भाभ्रूक्षेपदीनताः । फेनस्रावोर्ध्वदृष्ट्योष्ठदंतदंशप्रजागराः ॥४॥ रोदनं कूजनं स्तन्यविद्वेषः स्वरवैकृतं । नखैरकस्मात्पतितः स्वधात्र्यंगविलेखनं ॥५॥ In fine capitis titulus: *Samáptam kaumáratantram dvitíyam*, repentur 4. Atháto *bhútavijnánam* v. लक्षयेज्ज्ञानविज्ञानवाक्चेष्टाबलपौरुषं । पुरुषेऽपौरुषं यत्र तत्र भूतग्रहं वदेत् ॥१॥ भूतस्य रूपप्रकृतिभाष्यगत्यादिचेष्टितैः । यस्यानुकारं कुरुते तेनाविष्टं तमादिशेत् ॥२॥ सोऽष्टादशविधो देवदानवादिविभेदतः । हेतुस्तदनुषक्तो तु सद्यः पूर्वकृतोऽथवा ॥३॥ 5 Atháto *bhútapratishedham* v. भूतं जयेदहिंसोत्थ जपहोमबलिव्रतैः । तपःशीलसमाधानदानज्ञानदयादिभिः ॥१॥ 6 (fol 142ᵃ). Athátah *unmádapratishedham* v. उन्मादाः षट् पृथग्दोषनिचयाधिविषोद्भवाः । उन्मादो नाम मनसो दोषैरुन्मार्गगैर्मदः ॥१॥ शारीरमानसैर्दुष्टैरहितादन्नपानतः । विकृतासात्म्यसमलाद्विषमादुपयोगतः ॥२॥ विषण्णस्याल्पसत्त्वस्य व्याधिवेगसमुद्गमात् । क्षीणस्य चेष्टावैषम्यात्पूज्यपूजाव्यतिक्रमात् ॥३॥ आधिभिश्चित्तविभ्रंशाद्विषेणोपविषेण च । एभिर्विहीनसत्त्वस्य हृदि दोषाः प्रदूषिताः ॥४॥

धियो विधाय कालुष्यं हत्वा मार्गान्मनोवहान् । उन्मादं कुर्वते तेन धीविज्ञानस्मृतिभ्रमात् ॥५॥ देहो तु समुपश्यते भ्रष्टसारधियद्वयः । भ्रम प्रचितिततम ॥ 7 Athato *'pasmarapratishedham* v स्मृत्यपायो ह्यपस्मारः स धीसत्त्वाभिसंप्लवात् । जायतेऽभिहते चित्ते चिन्ताशोकभयादिभिः ॥१॥ उन्मादवत्प्रकुपितैश्चित्तदेहगतैर्मलैः । हते सत्त्वे हृदि व्याप्ते संज्ञावाहिषु खेषु च ॥२॥ तमो विशन्मूढमतिर्बीभत्साः कुरुते क्रियाः । दन्तान्खादन्वमन्फेनं हस्तौ पादौ च विक्षिपन् ॥३॥ पश्यन्नसन्ति रूपाणि प्रस्खलन्पतति क्षितौ । विजिह्माक्षिभ्रुवो दोषवेगेऽतीते विबुध्यते ॥४॥ Hoc capite sectio tertia *bhutatantra* finitur Quarta, *salakyatantra*, qua affectiones partium in capite positarum tractantur, usque ad caput 24 porrigitur 8 Athato *vartmarogavijnaniyam* a v सर्वरोगनिदानोक्तैरहितैः कुपिता मलाः । अवकाशविशेषेण प्रायः पित्तानुसारिणः ॥१॥ सिराभिरूर्ध्वं प्रसृता नेत्रावयवमाश्रिताः । वर्त्मसन्धि सितं कृष्णं दृष्टिं वा सर्वमक्षि वा ॥२॥ रोगान्कुर्युश्चलस्तत्र प्राप्य वर्त्माश्रयाः सिराः । सुप्तोत्थितस्य कुरुते वर्त्मस्तम्भं सवेदनम् ॥३॥ 9 Athato *vartmarogapratishedham* v कृच्छ्रोन्मीले घृतेनाज्यं द्राक्षाकल्काम्बुसाधितम् । मधुरैरौषधैश्च नस्यधूमाञ्जनानि च ॥१॥ 10 Athatah *samdhisitasitarogavijnanam* v वायुः क्रुद्धः सिराः प्राप्य जलाभं जलवाहिनीः । अश्रु स्रावयते वर्त्मशुक्लसन्धेः कनीनकात् ॥१॥ तेन नेत्रं सरुग्रागशोफं स्यात्स जलास्रवः ॥ 11 (fol 154ᵃ) Athatah *samdhisitasitarogapratishedham* v उपनाहं भिषक् स्विन्नं भिन्नं व्रीहिमुखेन च । लेखयेन्मण्डलाग्रेण तत्तथा प्रतिसारयेत् ॥१॥ पिप्पलीक्षौद्रसिन्धूत्थैर्बध्नीयात्पूरयेदनु । पटोलपत्त्रामलककषायेणाश्च्योतयेच्च तम् ॥२॥ 12 Athato *drishtirogavijnanam* v सिरानुसारिणि मले प्रथमं पटलं श्रिते । अव्यक्तमीक्षते रूपं व्यक्तमप्यनिमित्ततः ॥१॥ प्राप्ते द्वितीयं पटलमभूतमपि पश्यति । भूतं तु यत्नादासन्नं दूरे सूक्ष्मं च नेक्षते ॥२॥ दूरान्तिकस्थं रूपं च विपर्यासेन मन्यते । दोषे मण्डलसंस्थाने मण्डलानीव पश्यति ॥३॥ 13 Athatas *timirapratishedham* v तिमिरं काचतां याति काचोऽप्यान्ध्यमुपेक्षया । नेत्ररोगेष्वतो घोरं तिमिरं साधयेद्द्रुतम् ॥१॥ तुलां पचेत् जीवन्त्या द्रोणेऽपां पादशेषिते । तत्क्वाथे द्विगुणक्षीरं घृतप्रस्थं विपाचयेत् ॥२॥ 14 Athato *linganasapratishedham* v विध्येत्सुजातं निःश्लेष्य लिङ्गनाशं कफोद्भवम् । आवर्तकादिभिः षड्भिर्विवर्जितमुपद्रवैः ॥१॥ सोऽस्मनातो हि विषमो दधिमस्तुनिभस्तनुः । शलाकयावकृष्टोऽपि पुनरूर्ध्वं प्रपद्यते ॥२॥ करोति वेदनां तीव्रां दृष्टिं च स्थगयेत्पुनः । श्लेष्मलैः पूर्यते चाशु सोऽन्यैः सोपद्रवैश्चिरात् ॥३॥ 15 Athatah *sarvakshirogavijnanam* v वातेन नेत्रेऽभिष्यन्ने नासानाहोऽल्पशोफता । शङ्खाक्षिभ्रूललाटस्य तोदस्फुरणभेदनम् ॥१॥ शुष्काल्पा दूषिका शीतमच्छं चाश्रु चला रुजः । निमेषोन्मेषणं कृच्छ्राज्जन्तूनामिव सर्पणम् ॥२॥ अक्ष्याध्मातमिवाभाति सूक्ष्मैः शल्यैरिवाचितम् । स्निग्धोष्णैश्चोपशमनं सोऽभिष्यन्द उपेक्षितः ॥३॥ 16 (fol 167ᵃ) Athatah *sarvakshirogapratishedham* v प्रायेण सर्वनेत्राख्ये रोगेष्वादौ शिरःस्थितम् (?) ॥ सर्पिष्पु ...र्दं गण्डूषनावनम् । कारयेदुपवासं च कोपादन्यत्र वातजात् ॥१॥ 17 Athatah *karnarogavijnanam* v प्रतिश्यायजलक्रीडाकर्णकण्डूयनैर्मरुत् । मिथ्यायोगेन शब्दस्य कुपितोऽन्यैश्च कोपनैः ॥१॥ प्राप्य श्रोत्रसिराः कुर्याच्छूलं स्रोतसि वेगवत् । अर्धावभेदकं स्तम्भं शिशिरानभिनन्दनम् ॥२॥ 18 Athatah *karnarogapratishedham* v कर्णशूले पवनजे पिबेद्रात्रौ रसाशितः । वातघ्नसाधितं सर्पिः कर्णं स्विन्नं च पूरयेत् ॥१॥ पत्त्राणां पृथगश्वत्थबिल्वार्कैरण्डजन्मनाम् । तैलसिन्धूत्थदिग्धानां स्विन्नानां पुटपाकतः ॥२॥ रसैः कवोष्णैः ॥ Post folium 174 folia tria (४९–५०) desiderantur, in quibus capita 19 (*nasarogavijnana*), 20 (*nasarogapratishedha*) et disticha 6 prima capitis 21 (*mukharogavijnana*) inerant 22 (fol 178ᵃ) Athato *mukharogapratishedham* v खण्डौष्ठस्य विलिख्यान्तौ स्यूत्वा प्रच्छाद्य दापयेत् । मधु ज्योतिष्मतीरोध्रमधुकमाद्भिरोत्पलैः ॥१॥ 23 Athatah *sirorogavijnanam* v धूमातपतुषारावुश्यक्रीडातिस्वप्नजागरैः । उत्स्वेदाधिपुरोवातबाष्पनिग्रहरोदनैः ॥१॥ अत्यम्बुमद्यपानेन कृमिभिर्वेगधारणैः । उपधानमृजाभ्यङ्गद्वेषाधःप्रततेक्षणैः ॥२॥ असात्म्यगन्धदुष्टामभाष्याद्यैश्च शिरोगताः । जनयन्त्यामयान्दोषाः ॥ 24 Athatah *sirorogapratishedham* v शिरोभितापेऽनिलजे वातव्याधिविधिं चरेत् । घृतमक्तशिरा रात्रौ पिबेदुष्णपयोऽनु च ॥१॥ माषानुद्गान्कुलत्थान्वा तद्वदश्नीयात्तान्वितान् । तैलं तिलानां कल्कं वा क्षीरेण सह पाययेत् ॥२॥ Capp 25–34 *Salyatantram*, quinta libri sectio, qua vulnerum externorum curatio (chirurgia) tractatur 25 Athato *vranavijnanapratishedham* v व्रणो द्विधा निजागन्तुर्दुष्टशुद्धविभेदतः । निजो दोषैः शरीरोत्थैरागन्तुर्बाह्यहेतुजः ॥१॥ दोषैरधिष्ठितो दुष्टः शुद्धस्तैरनधिष्ठितः ॥ 26 (fol 191ᵃ) Athatah *sadyovranapratishedham* v सद्योव्रणा ये सहसा सम्भवन्ति यथायथं । ततः । अनन्तरमपि नैरुज्यमुच्यतेऽनुष्टुभा ॥१॥ घृष्टावकृत्तविच्छिन्नप्रविलम्बितपातितम् । विद्धं भिन्नं विदलितं ॥ 27 Athato *bhangapratishedham* v पाताघातादिभिर्द्विधा भङ्गोऽस्थ्नां सन्धिसंश्रयः । प्रसारणाकुञ्चनयोरशक्तिः सन्धिमुक्तता ॥१॥ इतरस्मिन्भृशं शोफः सर्वावस्थास्वतिव्यथा । स्पर्शाक्षमत्वं स्पर्शेऽपि पीड्यमाने सशब्दता ॥२॥ 28 Athato *bhagandarapratishedham* v हस्त्यश्वपृष्ठगमनकठिनोत्कटकासनैः । अर्शोनिदानाभिहितैरपरैश्च निषेवितैः ॥१॥ अनिशादृष्टपाकेन सद्यो वा साधुगर्हणैः । प्रायेण पिटिकापूर्वो योऽङ्गुलद्व्यङ्गुलेऽपि वा ॥२॥ पायोर्व्रणोऽन्तर्बाह्यो वा दुष्टासृङ्मांससंगतो भवेत् । बस्तिमूत्राशयाभ्याशगतत्वात्स्यन्दनात्मकः ॥३॥ भगन्दरः ॥ 29 Athato *granthyarbudaslipadapachinadivijnanam* v कफप्रधानाः कुर्वन्ति मेदोमांसास्रगा मलाः । वृत्तोन्नतं यं श्वयथुं स ग्रन्थिर्ग्रथनात्स्मृतः ॥१॥ 30 Athato *granthyadipratishedham* v ग्रन्थिष्वामेषु कर्तव्या यथास्वं शोफवत्क्रिया । बृहतीचित्रकव्याघ्रीकणासिद्धेन सर्पिषा ॥१॥ स्नेहयेच्छुद्धिकामं च, तीक्ष्णैः शुद्धस्य लेपनैः । सस्वेदं पट्टशो ग्रन्थीन्मृद्नीयात्पुनः पुनः ॥२॥ 31 (fol. 201ᵃ) Athatah *kshudrarogavijnanam* v स्निग्धा सवर्णा ग्रथिता नीरुजा मुद्गसन्निभा । पिटका कफवाताभ्यां बालानामजगल्लिका ॥१॥ 32 Athatah *kshudrarogapratishedham* v विधायाजगल्लीं

कोभिरपक्कामज्जगह्निकां । स्वेदयित्वा यवप्रस्थां विलयाय प्रलेपयेत् ॥१॥ दारुकुष्ठमनोह्वालैः ॥ 33. Atháto *guhyarogavijnánam* v. स्त्रीव्यवायनिवृत्तस्य सहसा भजतोऽथवा etc. ॥ 34. Atháto *guhyarogapratishedham* v. मेढ्रमध्ये सिरां विध्येदुपदंशे नवोत्थिते । शीता कुर्यात्क्रिया शुद्धि विरेकेण विशेषतः ॥१॥ Capp. 35–38. *Vishatantram*, de antidotis. 35. Atháto *vishapratishedham* v. मथ्यमाने जलनिधावमृतार्थं सुरासुरैः । जातः प्रागमृतोत्पत्तेः पुरुषो घोरदर्शनः ॥१॥ दीप्ततेजाश्चतुर्दंष्ट्रो हरिकेशोऽनलेक्षणः । जगद्विषण्णं तं दृष्ट्वा तेनासौ विषसंज्ञितः ॥२॥ हुंकृतो ब्रह्मणा मूर्तोस्ततः स्थावरजंगमाः । सोऽध्यतिष्ठद्विज रूपमुज्झित्वा वंचनात्मकं ॥३॥ 36 (fol 215[a]). Athátah *sarpavishapratishedham* v. दर्वीकरा मंडलिनो राजीमंतश्च पन्नगाः । त्रिधा समासतो भौमा भिद्यते ते त्वनेकधा ॥१॥ 37. Athátah *kítalútádivishapratishedham* v. सर्पाणामेव विण्मूत्रशुक्रांडशवकोथजाः । दोषैर्व्यस्तैः समस्तैश्च युक्ताः कीटाश्चतुर्विधाः ॥१॥ दष्टस्य कीटैर्वायव्यैर्दंशस्तोदरुजोल्वणः । आग्नेयैरल्पसंस्रावो दाहरागविसर्पवान् ॥२॥ पक्वः पीलुफलप्रख्यः खर्जूरसदृशोऽथवा । कफाधिकैर्मंदरुजः पक्वोदुंबरसंनिभः ॥३॥ 38 Atháto *múshikálarkavishapratishedham* v. लालनश्चपलः पुत्रो हसिरश्चिक्किरोऽजिरः । कषायदंतः कुलकः कोकिलः कपिलोऽसितः ॥१॥ अरुणः शबलः श्वेतकपोतः पलितोंदुरः । छुच्छुंदरो रसालाख्यो दशाष्टौ चेति मूषिकाः ॥२॥ शुक्रं पतति यत्रैषां शुक्रदिग्धैः स्पृशंति वा । यदंगमंगैस्तत्रास्त्रे दूषिते पांडुतां गते ॥३॥ ग्रंथयः श्वयथुः कोथो मंडलानि भ्रमोऽरुचिः etc ॥[1] 39. Atháto *rasáyanádhyáyam* v. दीर्घमायुः स्मृतिं मेधामारोग्यं तरुणं वयः । प्रभावर्णस्वरौदार्यं देहेंद्रियबलोदयं ॥१॥ वाक्सिद्धि वृषतां कांतिमवाप्नोति रसायनात् । लाभोपायो हि धातूनां रसादीना रसायनं ॥२॥ पूर्वे वयसि मध्ये वा तत्प्रयोज्यं जितात्मनः । स्निग्धस्य सुतरक्तस्य विशुद्धस्य च सर्वथा ॥३॥ अविशुद्धे शरीरे हि युक्तो रासायनो विधिः । वाजीकरो वा मलिने वस्त्रे रंग इवाफलः ॥४॥ रसायनाना द्विविधं प्रयोगमृषयो विदुः । कुटीप्रावेशिकं मुख्यं वातातपिकमन्यथा ॥५॥ 40 Atháto *vájíkaranádhyáyam* v. वाजीकरणमन्विच्छेत्सततं विषयी पुमान् । पुष्टिस्तुष्टिरपत्यं च गुणवत्तत्र संश्रितं ॥१॥

Totum opus, cum Arunadattae ad Kalpasthánam commentario in codice E I H 2455 (Samvat 1865), Kalpasthánam et Uttarasthánam in cod. E. I. H. 72. satis antiquo exstant In annotationibus, quae hujus codicis marginibus adscriptae sunt, *Arunadattae*, *Hemádris*, *Chandrae* commentarii laudantur. De codice Havniensi cf Westergaard Catal. p. 103, de Berolinensi Weber Catal p. 278

Apographon nostrum e codice praestantissimo anno 1794 non satis accurate transscriptum est. (WILSON 298, 299)

---

[1] Cod E I H 72 in canis rabidi morsum hanc precem *Vriddhavágbhatae* tributam continet अलर्काधिपते यक्ष सारमेय गणाधिप । अलर्कजुष्टमेतं मे निर्विषं कुरु मा चिरात् ॥

743.

Lit. Devan. Charta Europ Foll. 448. Long. 11. Lat. 9. Linn. 22.

Hoc codice *Bhávaprakásas* continetur, quo libro *Bhávas* (Misrabháva), Misralatakanae filius, artem medicam universam dilucide exposuit. (A.) Prooemium, quo medicinae Indicae propagatae historia mythica traditur, sublatis gravissimis erroribus, exscripsi:

गजमुखममरप्रवरं सिद्धिकरं विघ्नहर्तारं । गुरुमवगमनयनप्रदमिष्टकरीमिष्टदेवतां वंदे ॥१॥ आयुर्वेदागमनं क्रमेण येनाभवद्भूमौ । प्रथमं लिखामि तमहं नानातंत्राणि संदृश्य ॥२॥ áyurvedasya lakshanam áha । आयुर्हिताहितं व्याधिर्निदानं शमनं तथा । विद्यते यत्र विद्वद्भिः स आयुर्वेद उच्यते ॥३॥ áyurvedasya niruktim áha । अनेन पुरुषो यस्मादायुर्विंदति वेत्ति च । तस्मान्मुनिवरैरेष आयुर्वेद इति स्मृतः ॥४॥ saríraj ívayor yogo jívanam, tenávachhinnah kala áyuh. Áyurvedadváráyushyány anáyushyáni cha dravyagunakarmáni jnátvá, teshám sevanatyágábhyám árogyenáyur vindati Tenaiva hetuná parasyápy áyur vetti cha

Kramam áha *Tatrádau Brahmaprádurbhávah* । विधातार्थर्वसर्वस्वमायुर्वेदं प्रकाशयन् । स्वनाम्ना संहितां चक्रे लक्षश्लोकमयीमृजुं ॥५॥

Atha Dakshaprádurbhávah । ततः प्रजापतिं दक्षं दक्षं सकलकर्मसु । विधिर्धीनीरधिः सांगमायुर्वेदमुपादिशत् ॥६॥

Athásvinísutaprádurbhávah । दक्षादधीत्य दस्रौ वितेनतुः संहितां स्वीयां । सकलचिकित्सकलोकप्रतिपत्तिविवृद्धये धन्यां ॥७॥ स्वयंभुवः शिरश्छिन्नं भैरवेण हैमाव तत् । अश्विभ्यां संहितं तस्मात्तौ जातौ यज्ञभागिनौ ॥८॥ देवासुररणे देवा दैत्यैर्ये सक्षताः कृताः । अथ तास्ते कृताः सद्यो दस्राभ्यामद्भुतं महत् ॥९॥ वज्रिणोऽभूद्भुजस्तंभः स दस्राभ्यां चिकित्सितः । सोमाद्विपतितश्चेंद्रस्ताभ्यामेव सुखीकृतः ॥१०॥ विशीर्णा दशनाः पूष्णो नेत्रे नष्टे भगस्य च । शशिनो राजयक्ष्माभूदश्विभ्या ते चिकित्सिता. ॥११॥ भार्गवश्च्यवनः कामी वृद्धः स विकृतिं गतः । वीर्यवर्णस्वरोपेतः कृतोऽश्विभ्यां पुनर्युवा ॥१२॥ एतैश्चान्यैश्च बहुभिः कर्मभिर्भिषजां वरौ । बभूवतुर्भृश पूज्याविंद्रादीनां दिवौकसां ॥१३॥

Athendraprádurbhávah । संदृश्य दस्रयोरिंद्रः कर्माण्येतानि यत्नवान् । आयुर्वेदं निरुद्वेग तौ ययाचे शचीपतिः ॥१४॥ नासत्यौ सत्यसंधेन शक्रेण किल याचितौ । आयुर्वेदं यथाधीतं ददतुः शतमन्यवे ॥१५॥ नासत्याभ्यामधीत्यैष आयुर्वेदं शतक्रतुः । अध्यापयामास बहूनात्रेयप्रमुखान्मुनीन् ॥१६॥

Athátreyaprádurbhávah । एकदा जगदालोक्य गदाकुलमितस्ततः । चिंतयामास भगवानात्रेयो मुनिपुंगवः ॥१७॥ किं करोमि क्व गच्छामि कथं लोका निरामयाः । भवंति, सामयानेतान्न शक्नोमि निरीक्षितुं ॥१८॥ दयालुरहमत्यर्थं स्वभावो दुरतिक्रमः । एतेषां दुःखतो दुःखं ममापि हृदयेऽधिकं ॥१९॥ आयुर्वेदं पठिष्यामि नैरुज्याय शरीरिणां ।

इति निश्चित्य गतवानात्रेयस्त्रिदशालयं ॥२०॥ तत्र मंदिरमिंद्रस्य गत्वा शक्रं ददर्श सः । सिंहासनसमासीनं स्तूयमानं सुरर्षिभिः ॥२१॥ भासयंतं दिशो भासा भास्करप्रतिमत्विषा । आयुर्वेदमहाचार्यं शिरोपार्यं दिवौकसां ॥२२॥ शक्रस्तु तं निरीक्ष्यैव स्वर्णसिंहासनो ययौ । तदग्रे पूजयामास भृशं भूरितपःकृश ॥२३॥ कुशलं परिपप्रच्छ तथागमनकारणं । स मुनिर्वक्तुमारेभे निजागमनकारणं ॥२४॥ देवराज न रातासि दिव एव यतो भवान् । विधाता विहितो यत्नात्त्रिलोकीलोकपालकः ॥२५॥ व्याधिभिर्व्यथिता लोकाः शोकाकुलितचेतसः । भूतले संति, संतापं तेषां हर्तुं कृपां कुरु ॥२६॥ आयुर्वेदोपदेशं मे कुरु कारुण्यतो नृणां । तथेत्युक्त्वा सहस्राक्षोऽध्यापयामास तं मुनिं ॥२७॥ मुनींद्र इंद्रतः सांगमायुर्वेदमधीत्य सः । अभिनंद्य तमाशीर्भिराजगाम पुनर्मही ॥२८॥ अथात्रेयो मुनिः श्रेष्ठो भगवान्करुणाकरः । स्वनाम्ना संहितां चक्रे नरपक्रानुकंपया ॥२९॥ Tato 'gnıveṣam, *Bhedam* cha, *Játúkarnam*, *Parásaram* । *Kshírapáṇim* cha, *Háritam* áyurvedam apáthayat ॥ 30 ॥ Tantrasya kartá prathamam *Agnıveso*[1] 'bhavat purá । tato *Bhedádayas* chakruh svam svam tantram, kritáni tu ॥ 31 ॥ श्रावयामासुरात्रेयं मुनिवृंदेन वंदितं । श्रुत्वा च तानि तंत्राणि हृष्टोऽभूदत्रिनंदनः ॥३२॥ यथावत्सूचितं तस्मात्प्रहृष्टा मुनयोऽभवन् । दिवि देवर्षयो देवाः श्रुत्वा साध्विति तेऽब्रुवन् ॥३३॥

Atha Bharadvájaprádurbhávah । एकदा हिमवत्पार्श्वे देवादागत्य संगताः । मुनयो बहवस्तांश्च नामभिः कथयाम्यहं ॥३४॥ भरद्वाजो मुनिवरः प्रथमं समुपागतः । ततोऽंगिरास्ततो गर्गो मरीचिर्भृगुभार्गवौ ॥३५॥ पुलस्त्योऽगस्तिरसितो वसिष्ठः सपराशरः । हारीतो गोतमः सांख्यो मैत्रेयश्च्यवनोऽपि च ॥३६॥ जमदग्निश्च गार्ग्यश्च काश्यपः कश्यपोऽपि च । नारदो वामदेवश्च मार्कंडेयः कपिष्ठलः ॥३७॥ शांडिल्यः सहकौंडिन्यः शाकुनेयश्च शौनकः । आश्वलायनसांकृत्यौ विश्वामित्रः परीक्षितः ॥३८॥ देवलो गालवो धौम्यः काप्यकात्यायनावुभौ । कांकायनो वैजवापः कुशिको बादरायणिः ॥३९॥ हिरण्याक्षश्च लोगाक्षिः शरलोमा च गोभिलः । वैखानसा वालखिल्यास्तथैवान्ये महर्षयः ॥४०॥ ब्रह्मज्ञानस्य निधयो यमस्य नियमस्य च । तपसस्तेजसा दीप्ता हूयमाना इवाग्नयः ॥४१॥ सुखोपविष्टास्ते तत्र सर्वे चक्रुः कथामिमां । धर्मार्थकाममोक्षाणां मूलमुक्तं कलेवरं । तच्च सर्वार्थसिद्ध्यै भवेद्यदि निरामयं ॥४२॥ तपःस्वाध्यायधर्माणां ब्रह्मचर्यव्रतायुषां । हर्तारः प्रसृता रोगा यत्र तत्र च सर्वतः ॥४३॥ रोगाः कार्श्यकरा बलक्षयकरा देहस्य चेष्टाहरा दृष्ट्यादींद्रियशक्तिसंक्षयकराः सर्वांगपीडाकराः । धर्मार्थाखिलकाममुक्तिषु महाविघ्नस्वरूपा बलात्प्राणानाशु हरंति, संति यदि ते क्षेमं कुतः प्राणिनां ॥४४॥ तत्तेषां प्रशमाय कश्चन विधिश्चिंत्यो भवद्भिर्बुधैर्योग्यैरित्यभिधाय संसदि भरद्वाजं मुनिं तेऽब्रुवन् । त्वं योग्यो भगवन्सहस्रनयनं याचस्व लब्धं क्रमादायुर्वेदमधीत्य यं गदभयान्मुक्ता भवामो वयं ॥४५॥ इत्थं स मुनिभिर्योग्यैः प्रार्थितो नियतात्मभिः । भरद्वाजो मुनिश्रेष्ठो जगाम त्रिदशालयं ॥४६॥ तत्रेंद्रभवनं गत्वा सुरर्षिगणमध्यगं । ददृशे वृत्रहंतारं दीप्यमानमिवानलं ॥४७॥ दृष्ट्वैव स मुनिं प्राह भगवान्मघवा मुदा । धर्मज्ञ स्वागतं तेऽद्य मुनिं तं समपूजयत् ॥४८॥ सोऽभिगम्य जयाशीर्भिरभिनंद्य सुरेश्वरं । ऋषीणां वचनं सम्यगश्रावयत सत्तमं ॥४९॥ व्याधयो हि समुत्पन्नाः सर्वप्राणिभयंकराः । तेषां प्रशमनोपायं यथावद्वक्तुमर्हसि ॥५०॥ तमुवाच मुनिं सांगमायुर्वेदं शतक्रतुः । जीवेद्वर्षसहस्राणि देही नीरुग्विशम्य यं ॥५१॥ सोऽनंतपारं त्रिस्कंधमायुर्वेदं महामतिः । यथावदचिरात्सर्वं बुबुधे तन्मना मुनिः ॥५२॥ तेनायुः सुचिरं लेभे भरद्वाजो निरामयं । अन्यानपि मुनिश्चक्रे नीरुजः सुचिरायुषः ॥५३॥ तत्त्वा (tattatra A. tatratya B.) ज्ञानिनोऽनघाश्च ऋषयोऽखिलाः । गुणान्कर्माणि द्रव्याणि दृष्ट्वा तद्विधिना-न्विताः ॥५४॥ आरोग्यं लेभिरे दीर्घमायुश्च सुखसंयुतं । आयुर्वेदोक्तविधिनान्येऽपि स्युर्मुनयो यथा ॥५५॥

Atha Charakaprádurbhávah । यदा मत्स्यावतारेण हरिणा वेद उद्धृतः । तदाशेषं च (तदाशेषश्च MS.) तत्रैव वेदं सांगमवाप्तवान् ॥५६॥ अथर्वांतर्गतं सम्यगायुर्वेदं च लब्धवान् । एकदा स महीवृत्तं द्रष्टुं चर इवागतः ॥५७॥ तत्र लोकान्गदैर्ग्रस्तान्व्यथया परिपीडितान् । स्थलेषु बहुषु व्यग्रान्म्रियमाणांश्च दृष्टवान् ॥५८॥ तान्दृष्ट्वातिदयायुक्तस्तेषां दुःखेन दुःखितः । अनंतश्चिंतयामास रोगोपशमकारणं ॥५९॥ संचिंत्य स स्वयं तत्र मुनेः पुत्रो बभूव ह । यतश्चर इवायातो न ज्ञातः केनचिद्यतः ॥६०॥ तस्माच्चरकनामासौ विख्यातः क्षितिमंडले । स भाति चरकाचार्यो देवाचार्यो यथा दिवि । सहस्रवदनस्यांशो येन ध्वंसो रुजां कृतः ॥६१॥ आत्रेयस्य मुनेः शिष्या अग्निवेशादयोऽभवन् । मुनयो बहवस्तैश्च कृतं तंत्रं स्वकं स्वकं ॥६२॥ तेषां तंत्राणि संस्कृत्य समाहृत्य विपश्चिता । चरकेणात्मनो नाम्ना ग्रंथोऽयं चरकः कृतः ॥६३॥

Atha Dhanvantariprádurbhávah । एकदा देवराजस्य दृष्टिर्निपतिता भुवि । तत्र तेन नरा दृष्टा व्याधिभिर्भृशपीडिताः ॥६४॥ तान्दृष्ट्वा हृदयं तस्य दयया परिपीडितं । दयार्द्रहृदयः शक्रो धन्वंतरिमुवाच ह ॥६५॥ धन्वंतरे सुरश्रेष्ठ भगवन्किंचिदुच्यते । योग्यो भवसि भूतानामुपकारपरो भव ॥६६॥ उपकाराय लोकानां केन किं न कृतं पुरा । त्रैलोक्याधिपतिर्विष्णुरभून्मत्स्यादिरूपवान् ॥६७॥ तस्मात्त्वं पृथिवीं याहि काशीमध्ये नृपो भव । प्रतीकाराय रोगाणामायुर्वेदं प्रकाशय ॥६८॥ इत्युक्त्वा सुरशार्दूलः सर्वभूतहितेप्सया । समस्तमायुषो वेदं धन्वंतरिमुपादिशत् ॥६९॥ अधीत्य चायुषो वेदमिंद्राद्धन्वंतरिः पुरा । आगत्य पृथिवीं काश्यां जातो बाहुजवेश्मनि ॥७०॥ नाम्ना सुतोऽभवत्ख्यातो दिवोदास इति क्षितौ । बाल एव विरक्तोऽभूच्चचार च महत्तपः ॥७१॥ यत्नेन

[1] Libellus huic auctori tributus, *Anjana*, i e collyrium, appellatus, quo morborum principalium diagnosis distichis 234 tractatur, in codice E I H 1643 exstat Incipit व्यपोधतिमिरच्छिन्नचक्षुषां भिषजां कृते । सूक्ष्मं करोत्यग्निवेशो ग्रंथमंजनमाख्यया ॥१॥ दोषरोषो रुजां हेतुस्तत्प्रकोपे तु कारणं । प्रत्येकं हीनमिथ्यातियोगः कालार्थकर्मणां ॥२॥ Desinit in distichis अतिविस्तरपुस्तकपाठहठप्रतिहस्ततया धृतभूरिभियां नयनानलदृङ्भ्रमतपद्यकृतं भिषजामिदमंजनमस्तु मुदे ॥२३३॥ चकार चतुरोचितं तदिदमग्निवेशोऽंजनं परोपकृतये कृतं परिमितं रुजां ज्ञापकं । ततः समुदितैः सदा सुकृतराशिभिर्लुप्यतां तुषारगिरिकन्यकापरिदृढः स योषित्सुतः ॥२३४॥ Codex anno 1793 non satis accurate exaratus est

महता श्रद्धया तं काश्यामकरोन्नृपं । ततो धन्वंतरिर्लोकैः काशिराजोऽभिधीयते ॥७२॥ हिताय देहिनां स्वीयां संहितां विहितामुना । स्वयं विद्यार्थिनो लोकान्संहितां तामपाठयत् ॥७३॥

Atha Susrutaprádurbhávah । अथ ज्ञानदृशा विश्वामित्रमभृतयोऽपदन् । अयं धन्वंतरिः काश्यां काशिराजो ऽयमुच्यते ॥७४॥ विश्वामित्रो मुनिस्तेषु पुत्रं सुश्रुतमुक्तवान् । वत्स वाराणसीं गच्छ विश्वेशवरवल्लभां ॥७५॥ तत्र नाम्ना दिवोदासः काशिराजोऽस्ति बाहुजः । स हि धन्वंतरिः साक्षादायुर्वेदविदां वरः ॥७६॥ सर्वप्राणिदयाशीर्षमुपकारी महायशः । आयुर्वेदं ततोऽधीष्व लोकोपकृतिहेतवे ॥७७॥ पितुर्वचनमाकर्ण्य सुश्रुतः काशिकां गतः । तेन सार्धं समध्येतुं मुनिसूनुशतं ययौ ॥७८॥ अथ धन्वंतरिं सर्वे यानप्रस्थाश्रमे स्थितं । भगवंतं सुरश्रेष्ठं मुनिभिर्बहुभिः स्तुतं ॥७९॥ काशिराजं दिवोदासं तेऽपश्यन्विनयान्वितं । स्वागतं च इति स्माह दिवोदासो यशोधनः ॥८०॥ कुशलं परिपप्रच्छ तथागमनकारणं । ततस्ते सुश्रुतद्वारा कथयामासुरुत्तरं ॥८१॥ भगवन्मानवान्दृष्ट्वा व्याधिभिः परिपीडितान् । क्रंदतो म्रियमाणांश्च जातास्माकं हृदि व्यथा ॥८२॥ आमयानां शमोपायं विज्ञातुं वयमागताः । आयुर्वेदं भवानस्मानध्यापयतु यत्नतः ॥८३॥ अंगीकृत्य वचस्तेषां नृपतिस्तानुपादिशत् । व्याख्यातं तेन ते मत्वाज्जगृहुर्मुनयो मुदा ॥८४॥ काशिराजं नयागीर्भिरभिनंद्य मुदान्विताः । सुश्रुताद्याः सुसिद्धार्था जग्मुर्गेहं स्वकं स्वकं ॥८५॥ प्रथमं सुश्रुतस्तेषु स्वं तंत्रं कृतवान्स्फुटं । सुश्रुतस्य सखायोऽपि पृथक्तंत्राणि तेनिरे ॥८६॥ सुश्रुतेन कृतं तंत्रं सु श्रुतं बहुभिर्यतः । तस्मात्सुश्रुतं नाम्ना विख्यातं क्षितिमंडले ॥८७॥ Ity áyurvedapranetrínám prádurbhávah ॥

आयुर्वेदाब्धिमथ्यादतिमतिमुनयो योगरत्नानि यत्ना-
 ल्लब्ध्वा स्वे स्वे निबंधे दधुरखिलजनव्याधिविध्वंसनाय ।
तत्सद्रूपगृहीतैः सुवचनमणिभिर्भावमिश्रश्चिकित्सा-
 शास्त्रे माद्यांधकारं प्रशमयितुमिमं संविधत्ते प्रकाशं ॥८८॥
श्रीपतिपदप्रसादादाशीर्भ्यो भूमिदेवानां ।
भावप्रकाशनामा ग्रंथोऽयं पठ्यतां सर्वैः ॥८९॥

Auctor librum in capita (prakarana) sex divisit. *Primo* (desinit in fol. 6^{b}) de rerum natura brevissime exponit. *Secundum* incipit: चिकित्सायां शरीरी स्वधिकृतः । स शरीरी यथोत्पद्यते तद्वोधयितुं गर्भोत्पत्तिक्रममाह ॥ Majore hujus capitis parte anatomiam explicat. Paragraphi singulae hae: rajasvalássvabhávah; rajasvaláyá niyamáh; rajasvalákrityam; bhartrikrityam; yugmáyugmarátrínám phalam; ayogyah purushah; ayogyá strí; garbhávataranakramah; garbhásayasya svarúpam; grihítagarbháyá lakshanam; putragarbhavatyá lakshanam; napunsakavisesháh; garbhalakshanam fol. 11^{a}. *Trayo dosháh* (váyu, pitta, kapha) fol. 11^{a}; dhátavah fol. 14^{a}; upadhátavah fol. 21^{b}; ásayáh, marmáni fol. 22^{a}; samdhayah fol. 24^{a}; siráh fol. 25^{a}; snáyavah fol. 26^{a}; dhamanyah fol. 26^{b}; kandaráh fol. 27^{a}; randhráni, srotánsi, jáláni, kúrcháh, rajjavah, sevanyah, samgháláh, símantáh fol. 28^{a}; tvachah, lománi, lomakúpáh fol. 28^{b}. Denique de partu exponit, usque ad finem capitis fol. 31^{a}. *Caput tertium* De infantibus curandis. De septem hominum temperamentis fol. 34^{b}. *Capite quarto* de diaeta agitur, usque ad fol. 49^{a}. *Quinto* materia medica accuratissime traditur. Partes singulae hae: vyádher lakshanam; chikitsá; dravyaparíkshá fol. 55^{b}; pratinidhih (medicamentis substituendis); dravyagatam padárthapanchakam (rasa, guna, vírya, vipáka, sakti) fol. 57^{b}; harítakyádidravyagunáh fol 61^{b}; mánsavargah fol. 111^{b}; mánsasya prakáráh fol. 119^{b}; kritánnavargah fol. 120^{a}; várivargah fol. 123^{a}; dugdhavargah fol. 126^{a}; dadhivargah fol. 128^{a}; takravargah fol. 129^{a}; navanítam, ghritam fol. 129^{b}; mútravargah; tilatailagunáh fol. 130^{b}; samdhánavargah fol. 131^{b}; madhuvargah fol. 133^{a}; ikshuvargah fol. 134^{a}; anekárthanámavargah fol 135^{a}; mánaparibháshá fol. 137^{b}; bheshajánám vidhánáni fol. 138^{b}; dhátúnám sodhanamáranavidhih fol. 141^{b}; putaprakáráh, yantraprakáráh fol. 143^{a}; dravyánám gunavattávidhih; snehapánavidhih fol. 153^{a}; pancha karmáni (vamana, vireka, anuvásana, nirúha, návana) fol. 153^{b}; dhúmapánavidhih fol. 162^{b}; pratisáranam; svedavidhih fol. 164^{a}; álepavidhih fol. 166^{a}; pindívidhih fol. 168^{a}; tarpanavidhih fol. 168^{b}; putapákavidhih fol. 169^{a}; ropaní vartih, ropaní rasakriyá fol. 170^{a}; ropanam chúrnam; snehanam chúrnam; pratyanjanavidhih fol. 170^{b}; bheshajabhakshanasamayáh fol. 171^{b} *Capite sexto*[1] nosologia, et therapia, sectione ultima *vájíkaranam* tractatur.

Auctores et libros Bháva hos laudat: *Kárttika* fol 189^{b}; *Kusumávalí* 176^{b}; *Gadádhara* 189^{b}. 207^{a}; *Chakradatta* 187^{a}, *Charaka*, *Jejjata* (quod nomen e Jaijjata, Jaiyyata, corruptum videtur); *Dhanvantarinighantu*[2], *Bhoja* 15^{b} (पंच पेशीशतान्येव etc.). 18^{a} (धातो रसादौ मज्जांते etc.). 40^{a} (गुरूणामर्धसौहित्यं etc.) 47^{a} (पिबति पर्युषितं जलमन्वहं तिमिरिरात्रिचरमप्रहरे यदि); *Madanapála* 170^{b}. 245^{b}; *Rasapradípa* 13^{b}. 142^{b}. 253^{b}; *Rasaratnapradípa* 192^{a}. 253^{b}; *Rasámrita* 100^{b}; *Rasendrachintámani* 253^{b}; *Vangasena* 186^{a}. 248^{b}; *Vágbhata*; *Vriddhavágbhata* 11^{a}. 35^{a}; *Visvámitra* 442^{a}; *Vrindaliká* 197^{b}; *Sárngadhara* 22^{a}. 28^{a}. 187^{a}. 189^{a}. 192^{a}; *Susruta*, *Vriddhasusruta* 125^{b}. 222^{b}; *Hárita*. Quorum in numero Susrutae, Vágbhatae, Charakae plurima debet, res vero ab iis traditas melius disposuit, et terminos technicos permultos explicavit. Quae in opere '*Wise*, Commentary on the Hindu System of Medicine' traduntur, maximam partem ex Bhávaprakása nec tamen satis accurate excerpta sunt.

De codice Havniensi cf. Westergaard Catal. p. 104. Codex anno 1824 exaratus est. (Wilson 294.)

[1] Hoc caput in sectiones (khanda) tres divisum est.

[2] Cf *Bhávaprakása* nirmitam prapanakam 122^{a}.

744.

Foll 10–59 Linn 20 *Bhavaprakásae* capita quatuor prima, et quinti initium (B)

I fol 16^b, II fol 41^a, III fol 45^a, IV fol 59^a

Haec folia post annum 1816 exarata sunt (WILSON 292^b)

745.

Lit Bengal Charta Ind Foll 92 Long 16½ Lat 5½ Linn 6

Rugvinischayas, quo libro *Madhavas*, Indukarae filius, octoginta morborum causas et symptomata (diagnosin) adumbravit (A) Incipit

प्रणम्य जगदुत्पत्तिस्थितिसंहारकारणं ।
स्वर्गापवर्गयोर्द्वारं त्रैलोक्यशरणं शिवं ॥१॥
नानामुनीनां वचनैरिदानीं समासतः सद्भिषजां नियोगात् ।
सोपद्रवारिष्टनिदानलिङ्गो निबध्यते रोगविनिश्चयोऽयं ॥२॥
नानातन्त्रविहीनानां भिषजामल्पमेधसां ।
सुखं विज्ञातुमातङ्कमयमेव भविष्यति ॥३॥

निदानं पूर्वरूपाणि रूपाण्युपशयस्तथा । संप्राप्तिश्चेति विज्ञानं रोगाणां पञ्चधा स्मृतं ॥४॥[1] निमित्तहेत्वायतनप्रत्ययोत्थानकारणैः । *nidanam* ahuh paryáyaih *Pragrupam* येन लक्ष्यते ॥५॥ उत्पित्सुरामयो दोषविशेषेणानधिष्ठितः । लिङ्गमव्यक्तमल्पत्वाद्व्याधीनां तद्यथायथं ॥६॥ tad eva (i e purvarupam) *vyaktatam* yatam *rupam* इत्यभिधीयते । संस्थानं व्यञ्जनं लिङ्गं लक्षणं चिह्नमाकृतिः ॥७॥[2] हेतुव्याधिविपर्यस्तविपर्यस्तार्थकारिणां । औषधान्नविहाराणामुपयोगं सुखावहं ॥८॥ vidyad *upasayam* व्याधेः स हि सात्म्यमिति स्मृतः । विपरीतोऽनुपशयो व्याध्यसात्म्याभिसंज्ञितः ॥९॥ यथादुष्टेन दोषेण यथा चानुविसर्पता । निर्वृत्तिरामयस्यासौ *sampraptir* जातिरागतिः ॥१०॥

Morbos singulos hoc ordine disposuit 1 *jvara*, febris Incipit दक्षापमानसंक्रुद्धरुद्रनिःश्वाससंभवः । ज्वरोऽष्टधा पृथग्द्वन्द्वसंघातागन्तुजः स्मृतः ॥१॥ मिथ्याहारविहाराभ्यां दोषा ह्यामाशयाश्रयाः । बहिर्निरस्य कोष्ठाग्निं ज्वरदाः स्यू रसानुगाः ॥२॥ स्वेदावरोधः संतापः सर्वाङ्गग्रहणं तथा । युगपद्यत्र रोगेषु स ज्वरो व्यपदिश्यते ॥३॥ 2 *atisara*, dysenteria गुर्वतिस्निग्धरूक्षोष्णद्रवस्थूलातिशीतलैः । विरुद्धाध्यशनाजीर्णैरसात्म्यैश्चातिभोजनैः ॥१॥ स्नेहाद्यैरतियुक्तैश्च मिथ्यायुक्तैर्विषैर्भयैः । शोकाद्दुष्टाम्बुमद्यातिपानैः सात्म्यर्तुपर्ययैः ॥२॥ जलातिरमणैर्वेगविघातैः कृमिदोषतः । नृणां भवत्यतीसारो लक्षणं तस्य वक्ष्यते ॥३॥ 3 *grahaniroga*, diarrhoea अतीसारे निवृत्तेऽपि मन्दाग्नेरहिताशिनः । भूयः संदूषितो वह्निर्ग्रहणीमभिदूषयेत् ॥१॥ एकैकशः सर्वशश्च दोषैरत्यर्थमूर्च्छितैः । सा दुष्टा बहुशो भुक्तमाममेव विमुञ्चति ॥२॥ पक्वं वा सरुजं पूति मुहुर्बद्धं मुहुर्द्रवं । ग्रहणीरोगमाहुस्तमायुर्वेदविदो जनाः ॥३॥ 4 *arsas* haimorrhois पृथग्दोषैः समस्तैश्च शोणितात्सहजानि च । अर्शांसि षट्प्रकाराणि विद्याद्गुदवलित्रये ॥१॥ दोषास्त्वङ्मांसमेदांसि संदूष्य विविधाकृतीन् । मांसाङ्कुरानपानादौ कुर्वन्त्यर्शांसि तान्जगुः ॥२॥ 5 *agnimandya* (dyspepsy), 6 *ajirna* (indigestion), 7 *vishuchika* (cholera), 8 *alasaka* (drum-belly), 9 *vilambika* (constipation)[3] मन्दस्तीक्ष्णोऽथ विषमः समश्चेति चतुर्विधः । कफपित्तानिलाधिक्यात्तत्साम्याज्जाठरोऽनलः ॥१॥ विषमो वातजान्रोगांस्तीक्ष्णः पित्तसमुद्भवान् । करोत्यग्निस्तथा मन्दो विकारान्कफसंभवान् ॥२॥[4] 10 (fol. 14^a = B 55^a = C 17^a) *krimi*, vermes कृमयस्तु द्विधा प्रोक्ता बाह्याभ्यन्तरभेदतः । बहिर्मलकफासृग्विड्जन्मभेदाच्चतुर्विधाः ॥१॥ 11 *pandu*, icterus पाण्डुरोगाः स्मृताः पञ्च वातपित्तकफैस्त्रयः । चतुर्थः संनिपातेन पञ्चमो भक्षणान्मृदः ॥१॥ व्यवायमम्ल[5] लवणानि मद्यं मृदं दिवास्वप्नमतीव तीक्ष्णं । निषेवमाणस्य प्रदूष्य रक्तं दोषास्त्वचः पाण्डुरतां नयन्ति ॥२॥ Hujus morbi species duae 12 *kamala* (kumbhakamalá) et 13 *halimaka* exstant 14 *rakta pitta*, haemorrhagia घर्मव्यायामशोकाध्वव्यवायैरतिसेवितैः । तीक्ष्णोष्णक्षारलवणैरम्लैः कटुभिरेव च ॥१॥ पित्तं विदग्धं स्वगुणैर्विदहत्याशु शोणितं । ततः प्रवर्तते रक्तमूर्ध्वं चाधो द्विधापि वा ॥२॥ ऊर्ध्वं नासाक्षिकर्णास्यैर्मेढ्रयोनिगुदैरधः । कुपितं रोमकूपैस्तु समस्तैस्तत्प्रवर्तते ॥३॥ 15 *rájayakshman*, phthisis pulmonalis वेगरोधात्क्षयाच्चैव साहसाद्विषमाशनात् । त्रिदोषो जायते यक्ष्मा गदो हेतुचतुष्टयात् ॥१॥ कफप्रधानैर्दोषैस्तु रुद्धेषु रसवर्त्मसु । अतिव्यवायिनो वापि क्षीणे रेतस्यनन्तराः । क्षीयन्ते धातवः सर्वे ततः शुष्यति मानवः ॥२॥ 16 *kasa*, tussis धूमोपघाताद्रजसस्तथैव व्यायामरूक्षान्ननिषेवणाच्च । विमार्गगत्वादपि भोजनस्य वेगावरोधात्क्षवथोस्तथैव ॥१॥ प्राणो ह्युदानानुगतः प्रदुष्टः संभिन्नकांस्यस्वनतुल्यघोषः । निरेति वक्त्रात्सहसा स दोषो मनीषिभिः कास इति प्रदिष्टः ॥२॥ 17 *hikka*, singultus विदाहिगुरुविष्टम्भिरूक्षाभिष्यन्दिभोजनैः । शीतपानाशनस्नानरजोधूमातपानिलैः ॥१॥ व्यायामकर्मभाराध्ववेगाघातापतर्पणैः । हिक्का श्वासश्च कासश्च नृणां समुपजायते ॥२॥ मुहुर्मुहुर्वायुरुदेति सस्वनो यकृत्प्लिहान्त्राणि मुखादिवाक्षिपन् । स घोषवानाशु हिनस्त्यसून्यतस्ततस्तु हिक्केत्यभिधीयते बुधैः ॥३॥ 18 *svasa*, asthma महोर्ध्वच्छिन्नतमकक्षुद्रभेदैस्तु पञ्चधा । भिद्यते स महाव्याधिः श्वास एको विशेषतः ॥१॥ प्राग्रूपं तस्य हृत्पीडा शूलमाध्मानमेव च । आनाहो वक्त्रवैरस्यं शङ्खनिस्तोद एव च ॥२॥ यदा स्रोतांसि संरुध्य मारुतः कफपूर्वकः । विष्वग्व्रजति संरुद्धस्तदा श्वासान्करोति सः ॥३॥ 19 *svarabheda* raucitas अत्युच्चभाषणविषाध्ययनाभिघातसंदूषणैः प्रकुपिताः पवनादयस्तु । स्रोतःसु ते स्वरवहेषु गताः प्रतिष्ठां हन्युः स्वरं भवति चापि हि षड्विधः सः ॥१॥ 20 (fol 22^b = 81^b = 28^b) *arochaka*, nausea वातादिभिः शोकभयातिलोभक्रोधैर्मनोघ्नाशनरूपगन्धैः । अरो-

---

[1] Quae sequuntur collatis codicibus B C et commentarii ope emendata sunt

[2] Haec sex vocabula *rupae* synonyma sunt

[3] Nomina uncis inclusa e Wiseı libro extracta sunt

[4] In codice C *bhasmaka* (bulimy) additur

[5] व्यायामम्ल A.

चका स्मु ॥ 21 *chhardi*, vomitus दुष्टैर्दोषैः पृथक्सर्वैर्बीभत्सालोकनादिभिः । छर्दयः पञ्च विज्ञेयास्तासां लक्षणमुच्यते ॥१॥ 22 *trishna*, sitis भयश्रमाभ्यां बलसंक्षयाद्वा ऊर्ध्वं चितं पित्तविवर्धनैश्च । पित्तं सवातं कुपितं नराणां तालुप्रपन्नं जनयेत्पिपासाम् ॥१॥ 23 *murchha*, animi defectus क्षीणस्य बहुदोषस्य विरुद्धाहारसेविनः । वेगाघातादभिघाताद्धीनसत्त्वस्य वा पुनः ॥१॥ करणायतनेषूग्रा बाह्येष्वाभ्यन्तरेषु च । निविशन्ति यदा दोषास्तदा मूर्च्छन्ति मानवाः ॥२॥ संज्ञावहासु नाडीषु पिहितास्वनिलादिभिः । तमोऽभ्युपैति सहसा सुखदुःखव्यपोहकृत् ॥३॥ सुखदुःखव्यपोहाच्च नरः पतति काष्ठवत् । मोहो मूर्च्छेति तामाहुः षड्विधा सा प्रकीर्तिता ॥४॥ 24 *madatyaya*, ebrietas ये विषस्य गुणाः प्रोक्तास्ते मद्येऽपि प्रतिष्ठिताः । तेन मिथ्योपयुक्तेन भवत्युग्रो मदात्ययः ॥१॥ किंतु मद्यं स्वभावेन यथैवान्नं तथा स्मृतम् । अयुक्तियुक्तं रोगाय युक्तियुक्तं यथामृतम् ॥२॥ 25 *daha*, aestus त्वचं प्राप्तः स पानोष्मा पित्तरक्ताभिमूर्छितः । दाहं प्रकुरुते घोरं पित्तवत्तत्र भेषजम् ॥१॥ 26 *unmáda*, insania, et 27 *bhutonmáda*, furor lymphaticus मदयन्त्युद्धता दोषा यस्मादुन्मार्गमागताः । मानसोऽयमतो व्याधिरुन्माद इति कीर्तितः ॥१॥ एकैकशः सर्वशश्च दोषैरत्यर्थमूर्छितैः । मानसेन च दुःखेन स पञ्चविध उच्यते ॥२॥ विषाद्भवति षष्ठश्च यथास्वं तत्र भेषजम् । स चाप्रवृद्धस्तरुणो मदसंज्ञां बिभर्ति हि ॥३॥ 28 *apasmára*, morbus comitialis तमःप्रवेशः संरम्भो दोषोद्रेकहतस्मृतिः । अपस्मार इति ज्ञेयो गदो घोरश्चतुर्विधः ॥१॥ हृत्कम्पः शून्यता स्वेदो ध्यानं मूर्छा प्रमूढता । निद्रानाशश्च तस्मिंस्तु भविष्यति भवत्यथ etc ॥२॥ 29 *vátavyadhi* (nervous diseases) रूक्षशीताल्पलघ्वन्नव्यवायातिप्रजागरैः । विषमादुपचाराच्च दोषासृक्स्रवणादपि ॥१॥ लङ्घनप्लवनात्यध्वव्यायामातिविचेष्टितैः । धातूनां संक्षयाच्चिन्ताशोकरोगातिकर्षणात् ॥२॥ वेगसंधारणादामादभिघातादभोजनात् । मर्माबाधाद्गजोष्ट्राश्वशीघ्रयानापतंसनात् ॥३॥ देहे स्रोतांसि रिक्तानि पूरयित्वानिलो बली । करोति विविधान्व्याधीन्सर्वाङ्गैकाङ्गसंश्रितान् ॥४॥ 30 (fol $34^b = 119^b = 44^a$) *vátavyadhi* (cf Wise, p 266) लवणाम्लकटुक्षारस्निग्धोष्णाजीर्णभोजनैः । क्लिन्नशुष्काम्बुजानूपमांसपिण्याकमूलकैः ॥१॥ कुलत्थमाषनिष्पावशाकादिपललेक्षुभिः । दध्यारनालसौवीरशुक्ततक्रसुरासवैः ॥२॥ विरुद्धाध्यशनक्रोधदिवास्वप्नप्रजागरैः । प्रायशः सुकुमाराणां मिथ्याहारविहारिणाम् । स्थूलानां सुखिनां चापि कुप्यते वातशोणितम् ॥३॥ 31 (*urustambha*, paralysis of the lower extremities, Wilson, cf Wise, p 390) शीतोष्णद्रवसंशुष्कगुरुस्निग्धैर्निषेवितैः । जीर्णाजीर्णे तथायाससंक्षोभस्वप्नजागरैः ॥१॥ सश्लेष्ममेदःपवनमाममत्यर्थसंचितम् । अभिभूयेतरं दोषमूरू चेत्प्रतिपद्यते ॥२॥ सक्थ्यस्थीनि प्रपूर्यान्तः श्लेष्मणा स्तिमितेन च । तदा स्कभ्नाति तेनोरू स्तब्धौ शीतावचेतनौ ॥३॥ 32 *ámaváta* (acute rheumatism) विरुद्धाहारचेष्टस्य मन्दाग्नेर्निश्चलस्य च । स्निग्धं भुक्तवतो ह्यन्नं व्यायामं कुर्वतस्तथा ॥१॥ वायुना प्रेरितो ह्यामः श्लेष्मस्थानं प्रधावति । तेनात्यर्थं विदग्धोऽसौ धमनीः प्रतिपद्यते ॥२॥ वातपित्तकफैर्भूयो दूषितः सोऽन्नजो रसः । स्रोतांस्यभिष्यन्दयति नानावर्णोऽतिपिच्छिलः ॥३॥ 33 *sula*, dolor colicus (अनङ्गनाशाय हरस्त्रिशूलं etc ॥१॥ स विष्णुहुंकारविमोहितात्मा etc ॥२॥) दोषैः पृथक्समस्तामद्वन्द्वैः शूलोऽष्टधा भवेत् । सर्वेष्वेतेषु शूलेषु प्रायेण पवनः प्रभुः ॥३॥ 34 *udavarta* (retention of discharges) वातविण्मूत्रजृम्भाश्रुक्षवोद्गारवमीन्द्रियैः । क्षुत्तृष्णोच्छ्वासनिद्राणां धृत्योदावर्तसंभवः ॥१॥ Huic 35 *anaha* (Wise, p 353) adjungitur 36 *gulma* (swellings in the abdomen) दुष्टा वातादयोऽत्यर्थं मिथ्याहारविहारतः । कुर्वन्ति पञ्चधा गुल्मं कोष्ठान्तर्ग्रन्थिरूपिणम् ॥१॥ तस्य पञ्चविधं स्थानं पार्श्वे हृन्नाभिबस्तयः । हृन्नाभ्योरन्तरे ग्रन्थिः संचारी यदि वाचलः । वृत्तश्चयापचयवान्स गुल्म इति कीर्तितः ॥२॥ 37 *hridroga*, cardialgia अत्युष्णगुर्वम्लकषायतिक्तश्रमाभिघाताध्यशनप्रसंगैः । संचिन्तनैर्वेगविधारणैश्च हृदामयः पञ्चविधः प्रदिष्टः ॥१॥ दूषयित्वा रसं दोषा विगुणा हृदयं गताः । हृदि बाधां प्रकुर्वन्ति हृद्रोगं तं प्रचक्षते ॥२॥ 38 *mutrakrichhra*, stranguria व्यायामतीक्ष्णौषधरूक्षमद्यप्रसङ्गनित्यद्रुतपृष्ठयानात् । आनूपमत्स्याध्यशनादजीर्णात्स्युर्मूत्रकृच्छ्राणि नृणां तथाष्टौ ॥१॥ पृथङ्मलाः स्वैः कुपिता निदानैः सर्वेऽथवा कोपमुपेत्य बस्तौ । मूत्रस्य मार्गं परिपीडयन्ति यदा तदा मूत्रयतीह कृच्छ्रात् ॥२॥ 39 *mutrághata* (Wise, p 364) जायन्ते कुपितैर्दोषैर्मूत्राघातास्त्रयोदश । प्रायो मूत्रविघाताद्यैर्वातकुण्डलिकादयः ॥१॥ 40 (fol $43^b = 145^b = 54^a$) *asmarí*, calculus वातपित्तकफैस्तिस्रश्चतुर्थी शुक्रजा परा । प्रायः श्लेष्माश्रयाः सर्वा अश्मर्यः स्युर्यमोपमाः ॥१॥ 41–43 *prameha* (Wise, p 359), *madhumeha*, *pidiká* आस्यासुखं स्वप्नसुखं दधीनि ग्राम्यौदकानूपरसाः पयांसि । नवान्नपानं गुडवैकृतं च प्रमेहहेतुः कफकृच्च सर्वम् ॥१॥ 44 *medas*, obesitas अव्यायामदिवास्वप्नश्लेष्मलाहारसेविनः । मधुरोऽन्नरसः प्रायः स्नेहान्मेदो विवर्धयेत् ॥१॥ मेदसावृतमार्गत्वात्पुष्यन्त्यन्ये न धातवः । मेदस्तु चीयते तस्मादशक्तः सर्वकर्मसु ॥२॥ 45 *udara*, uteri inflatio रोगाः सर्वेऽपि मन्दाग्नौ सुतरामुदराणि च । अजीर्णान्मलिनैश्चान्नैर्जायन्ते मलसंचयात् ॥१॥ रुद्ध्वा स्वेदाम्बुवाहीनि दोषाः स्रोतांसि संचिताः । प्राणाग्न्यपानान्संदूष्य जनयन्त्युदरं नृणाम् ॥२॥ 46 *sotha*, tumor रक्तपित्तकफान्वायुर्दुष्टो दुष्टान्बहिः सिराः । नीत्वा रुद्धगतिस्तैर्हि कुर्यात्त्वङ्मांससंश्रयम् । उत्सेधं संहतं शोथं तमाहुर्निचयादतः ॥१॥ 47 *vriddhi* (Wise, p 370) क्रुद्धोऽनूर्ध्वगतिर्वायुः शोथशूलकरश्चरन् । मुष्कौ वङ्क्षणतः प्राप्य फलकोषाभिवाहिनीः । प्रपीड्य धमनीर्वृद्धिं करोति फलकोषयोः ॥१॥ 48 *galaganda*, struma निबद्धः श्वयथुर्यस्य मुष्कवल्लम्बते गले । महान्वा यदि वा ह्रस्वो गलगण्डं तमादिशेत् ॥१॥ वातः कफश्चापि गले प्रदुष्टौ मन्ये तु संसृत्य तथैव मेदः । कुर्वन्ति गण्डं क्रमशः स्वलिङ्गैः समन्वितं तं गलगण्डमाहुः ॥२॥ Eodem capite 49 *gandamála* (scrofulous swellings), 50 *granthi*, 51 *apachí*, 52 *arbuda* tractantur 53 *slipada*, elephantiasis यः सज्वरो वङ्क्षणजो भृशार्तिः शोथो नृणां पादगतः क्रमेण । तच्छ्लीपदं स्यात्करकर्णनेत्रशिश्नौष्ठनासास्वपि केचिदाहुः ॥१॥ 54 *vidradhi* त्वग्रक्तमांसमेदांसि प्रदूष्यास्थिसमाश्रिताः । दोषाः शोथं शनैर्घोरं जनयन्त्युच्छ्रिता भृशम् ॥१॥ महामूलं रुजावन्तं वृत्तं चाप्यथवायतम् । स विद्रधिरिति ख्यातो विज्ञेयः

षड्विधश्च सः ॥२॥ 55–59 de variis ulceribus et tuberibus 55 *vranasotha* (Wise, p 187) एकदेशोत्थित शोथो व्रणानां पूर्वलक्षणं । षड्विधः स्यात्पृथक्सर्वदोषासृगागन्तुकस्तथा ॥१॥ शोथाः षडेते विज्ञेया प्रागुक्ते शोथलक्षणे । विशेषः कथ्यते तेषां पक्कापक्कविनिश्चये ॥२॥ 56 *sariravrana* द्विधा व्रणः परिज्ञेयः शारीरागन्तुभेदतः । दोषैराद्यस्तयोरन्यः शस्त्रादिक्षतसंभवः ॥१॥ 57 *sadyo vrana* नानाधारामुखैः शस्त्रैर्नानास्थाननिपातितैः । भवंति नानाकृतयो व्रणास्तांस्तान्निबोध मे ॥१॥ छिन्नं भिन्नं तथा विद्धं क्षतं पिच्चितमेव च । घृष्टमाहुस्तथा षष्ठं तेषां वक्ष्यामि लक्षणं ॥२॥ 58 *bhagnavrana* भग्नं समासाद्द्विविधं वदंति काण्डे च संधौ च हि तत्र संधौ । उत्पिष्टविश्लिष्टविवर्तितं च तिर्यग्गतं क्षिप्तमधश्च षोढा ॥१॥ 59 *nalivrana* यः शोफमाममतिपक्कमुपेक्षतेऽज्ञो यो वा व्रणं प्रचुरपूयमसाधुवृत्तः । अभ्यंतरं प्रविशति प्रविदार्य तस्य स्थानानि पूर्वविहितानि ततः सपूयः ॥१॥ 60 (fol $58^a = 189^b = 73^b$) *bhagandara* (Wise p 388) गुदस्य द्व्यंगुले क्षेत्रे पार्श्वतः पिडकार्तिकृत् । भिन्नो भगन्दरो ज्ञेयः स च पंचविधो मतः ॥१॥ 61 *upadansa* (Wise, p 373) हस्ताभिघातान्नखदंतघातादधावनादत्युपसेवनाद्वा । योनिप्रदोषाच्च भवंति शिश्ने पंचोपदंशा विविधोपचारैः ॥१॥ 62 *sukadosha* (Wise, p 380) अक्रमाच्छेफसो वृद्धिं योऽभिवाञ्छति मूढधीः । व्याधयस्तस्य जायंते दश चाष्टौ च शूकजाः ॥१॥ 63 *kushtha*, lepra विरोधीन्यन्नपानानि द्रवस्निग्धगुरूणि च । भजतामागतां छर्दिं वेगांश्चान्यान्प्रतिघ्नतां ॥१॥ etc 64–66 *sitapitta, udarda, kotha* (Wise, p 269) शीतमारुतसंस्पर्शात्प्रवृद्धौ कफमारुतौ । पित्तेन सह संभूय बहिरन्तर्विसर्पतः ॥१॥ पिपासारुचिहृल्लाससंमोहसादगगौरव । रक्तलोचनता तेषां पूर्वरूपस्य लक्षणं ॥२॥ 67 *amlapitta* (Wise p 353) विरुद्धदुष्टाम्लविदाहिपित्तप्रकोपिपानान्नभुजो विदग्धं । पित्तं स्वहेतूपचितं पुरा यत्तदम्लपित्तं प्रवदंति संतः ॥१॥ 68 *visarpa* (erysipelas) लवणाम्लकटूष्णादिसेवनाद्दोषकोपतः । विसर्पः सप्तधा ज्ञेयः सर्वतः परिसर्पणात् ॥१॥ 69 *visphota*, pustula कट्वम्लतीक्ष्णोष्णविदाहिरूक्षक्षारैरजीर्णाध्यशनातपैश्च । तथर्तुदोषेण विपर्ययेण कुप्यंति दोषाः पवनादयस्तु ॥१॥ त्वचमाश्रित्य ते रक्तमांसास्थीनि प्रदूष्य च । घोरान्कुर्वंति विस्फोटान्सर्वाञ्ज्वरपुरःसरान् ॥२॥ 70 (fol $65^b = 209^b = 83^a$) *masuriká*, variolae कट्वम्ललवणक्षारविरुद्धाध्यशनाशनैः । दुष्टनिष्पावशाकाद्यैः प्रदुष्टपवनोदकैः ॥१॥ क्रूरग्रहेक्षणाच्चापि देशे दोषाः समुद्गताः । जनयंति शरीरेऽस्मिन्दुष्टरक्तेन संगताः । मसूराकृतिसंस्थानाः पिटकाः स्युर्मसूरिकाः ॥२॥ 71 *kshudraroga* de quadraginta morbis minoribus (Wise, p 41?) स्निग्धा सवर्णा ग्रथिता नीरुजा मुद्गसंनिभा । कफवातोत्थिता ज्ञेया बालानामजगल्लिका ॥१॥ etc (Susruta I, 292) 72 *mukharoga* oris morbi sexaginta quinque कर्कशौ परुषौ स्तब्धौ कृष्णौ तीव्ररुजान्वितौ । दाल्येते परिपाट्येते चोष्ठौ मारुतकोपतः etc 73 *karnaroga*, triginta tres aurium morbi समीरणः श्रोत्रगतोऽन्यथा चरन् समंततः शूलमतीव कर्णयोः । करोति दोषैश्च यथास्वमावृतः स कर्णशूलः कथितोऽतिकष्टः ॥१॥ 74 *nasaroga*, triginta et unus nasi morbi आनह्यते यस्य विशुष्यते च प्रक्लिद्यते धूप्यति चापि नासा । न वेत्ति यो गंधरसांश्च जंतुर्जुष्टं व्यवस्येत्तमपीनसेन ॥१॥ 75 *netraroga*, oculorum morbi उष्णाभितप्तस्य जलप्रवेशाद्दूरेक्षणात्स्वप्नविपर्ययाच्च । स्वेदाद्रजोधूमनिषेवणाच्च छर्देर्विघाताद्वमनातियोगात् ॥१॥ द्रवात्तथान्नान्निशि सेवनाच्च विण्मूत्रवातक्रमनिग्रहाच्च । प्रसक्तसंरोदनशोककोपाच्छिरोभिघातादतिमद्यपानात् ॥२॥ तथा ऋतूनां च विपर्ययेण क्लेशाभिघातादतिमैथुनाच्च । बाष्पग्रहात्सूक्ष्मनिरीक्षणाच्च नेत्रे विकाराञ्जनयंति दोषाः ॥३॥ 76 *siroroga* capitis dolor शिरोरोगास्तु जायंते वातपित्तकफैस्त्रिभिः । सन्निपातेन रक्तेन क्षयेण कृमिभिस्तथा ॥१॥ 77 de mulierum morbis 78 *balaroga*, infantium morbi 79 *visha*, de venenis स्थावरं जंगमं चैव द्विविधं विषमुच्यते । मूलाद्यात्मकमाद्यं स्यात्परं सर्पादिसंभवं ॥१॥ निद्रां तंद्रां क्लमं दाहं सपाकं लोमहर्षणं । शोथं चैवातिसारं च कुरुते जंगमं विषं ॥२॥

Codex post annum 1815 exaratus est (WILSON 4?)

746.

Lat Devan Charta Ind. Foll 283 Long 11 Lat 5 Linn 10, 11

Madhavae Rugvinischayas, cum commentario, *Atankadarpana* appellato, quem Vaidya *Vachaspatis* Pramodae filius, composuit Scholiasta his versibus praefatur तुलसीकुसुमदामललितं वल्लवगोपवलयप्रसक्तं किमपि त्रिभुवनैकमूलकंदं परमानंदमहं महः स्मरामि १ Sri *Hammira* naresvarah समभवत्प्रौढप्रतापानलज्वालाजालकरालदग्धपवनप्राग्भारशुष्यद्वनं यस्य क्षीतुसमभागणेप्यपि यशः स्वर्लोककल्लोलिनीकल्लोलामलमगता सुमनसा गायंति रोमांचिता २ तस्यावनिपतिनाथस्य etc. ॥३॥ तस्याभवद्विश्ववरः प्रभूतविश्वासपात्रं विदितः क्षितीशैः प्रमोदनामा सकलप्रमोदी कलाविलासैकनिधिर्द्विजेंद्रः ४ ज्येष्ठो भवत्तस्य सुतः प्रशस्तः शास्त्रार्थवेत्ता शिवशर्मचेताः *Rausarma* namna प्रथितः कलाभिः *Mahammada* kshonipateh sabhayám ५ तस्यो पि तस्यास्ति सुतः कनीयान् वाचस्पतिः सत्वगुणैकसंगतिः महोत्सवः प्रीतिमतः समस्ता य वैद्यविद्याः स्वयमध्यजीगन् ६ भुजगवचनावकर्णः सुश्रुतसंहिताचरकचतुरचेताः सुश्रुते सुश्रुतो यः कपिलमतिरसर्वतन्त्रविद्यारहस्यः प्रकटितपटुबुद्धिर्बुद्धिकारणादसिद्धेः ७ तेनोज्वला विवृतिरल्पधियां हिताय सवध्यते विवृतमाधवसंग्रहस्य विज्ञाय तार्किकैरेव विचारयेद्य वैदस्यगुणवशामधुकोषवत् ८ ॥

Praeter medicos antiquiores hos fere auctores laudat *Kárttika* fol 118^b 235^a, *Gadadhara* 34^a 95^b, *Gayadasa* 118^b 133^b, *Jagadvaidyaka* 10^b, *Jejjata* 118^b 122^a 133^b, *Dridhabala* 94^a 122^a 145^b, *Bhoja* 95^b 167^b 168^b 190^a 221^b, *Videha* 11^a 82^a 230^b

Codex post annum 1790 parum accurate exaratus est (WALKER 143)

747.

pera tria Lit Devan Charta Ind Foll 217
ʒ 11 Lat 4½

oll 1–123 Linn 8, 9 *Rugvinişchayae* textus (C)
oc apographon multis disticlis additicus interpon est

e codice Havniensi cf Westergaard, p 104 Ex m opere fragmenta Berolinensia 954 955 desumta

Iaec voluminis pars anno 1670 a Narabhaṭalīlara aragrame) exarata est (WALKER 182ᵃ)

748.

it Devan Charta Ind Foll 145 Long 11½
6 Linn 10

árngadharasamhita quo libro *Şarngadharas* Damoe filius therapiam (chikitsasthánam) capitibus tria duobus tractavit Incipit

श्रिय स दद्याद्भवता पुरारिर्यदंगतेज प्रसरे भवानी ।
विराजते निर्मलचन्द्रिकाया महौषधीव ज्वलिता हिमाद्रौ ॥१॥
प्रसिद्धयोगा मुनिभि प्रयुक्ताश्चिकित्सकैर्येर्बहुशो नुभूता ।
विधीयते शार्ङ्गधरेण तथा सुसंग्रह सज्जनरञ्जनाय ॥२॥

)pus in partes tres divisum est *purvakhanda*, capp , *madhyamakhanda*, capp 8–20, *uttarakhanda*, p 21–32 Capitibus sex primis auctor praecepta eralia e sutrasthána (1–4) et şarirasthána (5, 6) deita tradit 1 paribhashádhyáya 2 bhaishajyaka idravyarasagunaviryavipakasakty-ṛitushaṭkakhyaná áya 3 nádiparíkshánetraparíkshámutraparíksha agamanádisakunalakshana vaidyayatrasakunalakshakálajnánanirupana. 4 dipanapachanádigunoktividhi aladikathana sṛishṭikramakathana 6 (inc fol 22ᵃ) roktigarbhotpattikumáraposhanoktiprakṛitilakshaṇa ana 7 rogagananádhyáya 8 svarasakalpana 9 thádikalpanádhyáya 10 phanṭadikalpanádhyáya. (fol 43ᵇ) himakalpaná. 12 kalkakalpaná. 13 churalpaná 14 vaṭakádikalpaná 15 avalehakalpaná (fol 60ᵃ) ghṛitakalpana. 17 tailakalpaná. 18 asaishṭakalpana 19 dhatupadhátusodhanamaraṇakal ná. 20 rasakalpanávidhi 21 snehapánavidhi 22 l 90ᵇ) svedavidhi 23 vamanavidhi 24 virecha idhi 25 niruhavastividhi. 26 (fol. 100ᵃ) uttara tividhi 27 nasyavidhi 28 dhumapánavidhi 29 adushakavalapratisáranavidhi 30 lepamurdhatailaapuranavidhi 31 soṇitasravavidhi 32 netrasádanakarma

Operis epilogus hic आयुर्वेदसमुद्रस्य गूढार्थमणिसंचया ।
ा केचिद्बुधैरत्र कृता विविधसंहिता ॥ किंचिदर्थं ततो नीत्वा कृतेय संहिता मया । कृपाकटाक्षविक्षेपमस्या कुर्वंतु साधव ॥ विविध गदार्तिदरिद्रानाशन या हरिमणीव करोति योगरत्नै । विलसतु शार्ङ्गधरस्य संहिता सा कविहृदयेषु सरोजनिर्मलेषु ॥ Foliis 122–145 index continetur

Liber nuper Benaris editus esse dicitur De codicibus Berolinensibus cf Weber Catal p 281

Codex anno 1801 exaratus est (WILSON 293)

749.

Foll 118–122ᵃ Capita tria, quorum primum et tertium e *Şarngadharasamhita* excerpta sunt, secundum a *Malladeva* compositum est

A Fol 118ᵇ distt 9 *Nadiparíksha*, de venarum pulsu tentando Incipit करस्यांगुष्ठमूले स्याद्धमनी जीव साक्षणी । तच्चेष्टया सुख दु ख ज्ञेय कायस्य पंडितै ॥१॥ नाडी धत्ते मरुत्कोपे जलौकासर्पयोर्गति । कुलिंगकाकमंडूकगति पित्तप्रकोपत ॥२॥

B Fol 119 distt 25 *Kalajnanam*, a *Malladeva* compositum, quo aegrorum aut sanitatem recuperaturorum aut moriturorum indicia traduntur Quae aut e corporis habitu aut prodigiis et somniis colliguntur Incipit

महादेव नमस्कृत्य सुरासुरनरार्चित ।
धीमता मल्लदेवेन कालज्ञान निगद्यते ॥१॥
आदौ वैद्येन विज्ञेय साध्यासाध्यौ गदस्तथा ।
सकलो निष्कलश्चापि जीवित मरण च मत् ॥२॥
सकल कालहीन च निष्कल कालसयुत ।
इंद्रियाणा विकारेभ्यो मरणाशरण भवेत ॥३॥
सौम्यरूपविपरीतेन रिपुरूपतां पश्यति ।

इत्यभूता भवेद्दृष्टि (bhaved drishṭih) चिर रोगी स जीवति । ४॥

Desinit in disticho इदमायुःप्रमाण हि मल्लदेवेन भाषित । यो न जानाति लोकेऽस्मिन् कथ वैद्य स उच्यते ॥२५॥

C Foll 120–122ᵃ distt 48 *Mutraparíkshá*, de vesica inspicienda Incipit पश्चात् रजनीयामो घटिकाना चतुष्टये etc

Haec folia exeunte seculo superiore exarata sunt (WALKER 137ᶠ)

750

Lit. Devan Charta Ind Foll 103 Long 12½ Lat 4½ Linn 8

Hoc codice liber medicinalis continetur, a *Vrinda* compositus quo remedia in morbis singulis adhibenda traduntur Incipit

ध्यात्वा शिव परमतत्वविचारवेद्य
षडीमभीष्टफलदा सगण गणेस ।
धन्वन्तरि मुनिवर मुनिमुख्यतादी-
नात्रेयमुग्रतपस मनसा प्रणम्य ॥
नानामतप्रथितदृष्टफलप्रयोगै
प्रस्तावताक्यसहितैरिह सिद्धियोगै ।
वृदेन मदमतिनात्महिताय सम्यक
सलिख्यते गदविनिश्चया क्रमेण ॥

Codex quum in fine mancus sit, titulus ex opere ipso erui non potest nisi forte e corrupto illo prooemii *gahavinischayah* librum *Agadaniçchaya* inscriptum fuisse conjicere liceat *Vagbhatam* et *Rajamartandam* auctor aliquoties laudat

Codex hoc seculo ineunte neglgentissime exaratus in med o capite *Sarameyachikitsa* desinit neque tamen duobus foliis amplius videtur deesse (WILSON 296)

751.

Lit Bengal Charta Ind Foll 305 Long 19 Lat 4 Linn 8

Prayogamritam, de pharmacia liber, a *Vaidyachintamani*, Vaidyaratnae et Durgae filio, Narasinhakavirajae discipulo compositus Incipit तरि तरि तरणितनया etc
गोविन्दचरणद्व द्वममन्दजलज भजे ।
यत्र मन्दाकिनीवारि मकरन्दकणायते ॥
श्रीवैद्यरत्नात्मज एष यत्नात्
श्रीवैद्यचिन्तामणिनामधेय ।
प्रबन्धबन्धे चिनयोपयोगै
Sadvaidya-*Vrindam* नमति प्रकाम ॥

Prooemio postquam auctor de metallis ad usus medicos praeparandis necnon de diagnosi (nádiparikshá, jihvaparikshá, mútraparikshá) disseruit, morborum singulorum remedia copiosissime proponit, necnon venena et medicinas vires vitamque restaurantes tractat Quare alteram medicinae partem (chikitsásthána kalpasthána, uttarasthána) complexus est

Capita singula in codice nostro parum accurate indicata sunt, quamobrem pauca tantum a me excerpta sunt rasadijaranavidhi fol 16ª, mutraparikshávidhi fol 23ᵇ, vaidyapraçansavidhi fol. 24ª, jvarachikitsá fol 53ª, atisara fol 55ª, grahani fol 65ª, arças fol 71ª, ajirna fol 76ª, krimiroga fol 77ª, pánduroga kámala halimaka fol 79ᵇ, raktapitta fol 82ª, rajayakshma kshata-kshina fol 92ᵇ, kása fol 96ª, hikká fol 96ᵇ, çvása fol. 99ᵇ, arochaka fol 100ᵇ, murchhá bhrama-tandranidrá samnyása fol. 102ᵇ, dáha fol 103ª, unmáda fol. 105ᵇ vátaroga fol 129ª, krimisutra fol 132ª, urahstambha fol 13?ᵇ, ámavata fol 138ᵇ, çúla fol 145ᵇ, udávarta anáha fol 145ᵇ, gulma fol 148ª, hridroga fol 148ᵇ, urograha fol 149ᵇ, mutrakrichhra fol. 150ª, mutrághata fol 150ᵇ, açmari fol 151ᵇ, prameha pidaka fol 158ᵇ, medoroga fol 159ᵇ, yakrit plihan fol. 167ª, sotha fol 170ª, slipada fol 1?6ª, vidradhi fol 177ª, sariragantudagdhavrana fol. 181ᵇ, nadivrana fol 182ª, bhagandara fol 183ª, upadansadhikara fol 185ª, phulingaroga[1] fol 185ᵇ, sukadosha fol 186ª, bhagna fol 187ᵇ, kushtha fol 202ª kilasa fol 203ª, sitapitta udarda kotha fol 204ª, amlapitta fol 207ᵇ, visarpa fol 208ᵇ, visphota fol 209ᵇ, snayuka fol 210ª, masurika fol 210ª, kshudraroga fol 213ᵇ, karnaroga fol 218ª, pinasa fol 221ᵇ, netraroga fol 234ᵇ, siroroga fol 238ᵇ, pradara fol 241ᵇ, strinukaroga fol 242ª, somaroga fol 243ª, bandhyaroga fol 244ª, kakabandhyaprasamana fol 244ª, mritavatsa fol 245ᵇ, yonivyapad fol 247ª, garbhinisevyasevyavidhi fol 251ª, garbhopakramanadividhi fol 253ª, balarogadhyaya fol 264ᵇ, visharoga fol 268ª, vajikarana fol 277ᵇ, rasayana fol 305ª

Auctorum et librorum nomina haec pauca mihi obviam fuerunt *Kantharava Mridanitantra Yogamuktavali Yogaratna Yogaratnasamuchchaya Ratnakara Rasayamala Ramaraja*, Nadiprakasae (quem librum Sankarasena commentatus est) et Rasadipikae auctor, *Srikantha*, *Sudantasena* Plura e codicibus accuratioribus erui poterunt.

Codex post annum 1815 exaratus est (WILSON 49)

752.

Foll 140–174 Linn 13 His foliis *Yogaçatam* continetur, ab auctore anonymo scriptum, quo morborum medicamenta distichis circiter 250 traduntur Textui interpretatio Guzeratica addita est Incipit सिद्धरूप रूपविग्रह त । नत्वा गणेश त्रिगुणात्मरूप प्रधानतेकान् प्रविलोक्य सर्वान् । निबध्यते सारसमुच्चयो य ॥१॥ कृत्स्नस्य तन्त्रस्य गृहीतधाम्ना चिकित्सिताद्विप्रमृतस्य दूर विदग्धवैद्यप्रतिपूजितस्य करिष्यते योगशतस्य यत्र ॥२॥ परीक्ष्य हेत्वामयलक्षणानि चिकित्सि[त]ज्ञेन चिकित्सकेन । निरामदेहस्य हि भेषजानि भवति युक्तान्यमृतोपमानि ॥३॥ बालस्य तद्रूपाद्दयाद्विशुद्धि । दोषप्रवृत्तिप्रबलता च मूते । गुरूदराद्यात् विप्रमृताभिरामान्वित व्याधिमुपाहरते ॥४॥

Distichon secundum et tertium initium operis antiquioris, quod et ipsum *Yogaçata* appellatur, constituunt[2] A quo libellus noster, in vulgi usum compilatus, omnino differt

Haec folia anno 1711 a Devachandra (Navánagaramadhye) parum accurate exarata sunt (WALKER 181[f])

---

[1] Dákshinátyá upadansaviseshaam phulinga (i e sphulinga samjnayá vadanti

[2] Hic liber dist cha 102 cont nens cum commentariis *Amritaprabhavae* et *Rupanayanae* in cod E I H 23 7 exstat

753.

ll 79–89 Linn 18 *Kalajnanam*, temporis cognibellus distichis 128 constans, *Sambhunathae*[1] tri-, quo medicinae elementa traduntur Disticha la interpretatio Guzeratica sequitur Incipit

कालज्ञान कलायुक्त शंभु ज्ञानप्रभाषित

देहिना ज्ञायते मृत्यु पडिमार्सप्रपाकम १

लज्ञान ये ग्रंथ कलायुक्त छे शंभु जे माहादेव (interpres igitur culum a Siva profectum esse opinatus est) तेणे कह्यु ग्रंथे प्राणीनु आगलि ए छ ममनाडमा मृत्यु जानवु ॥१॥

ipite primo praecepta generalia continentur Secum, de morbis sanabilibus, incipit वात श्लेष्मा च च ज्ञायते धातुदर्शनात् । भेदाभेदविभेदेन कालज्ञाने सदा ३५॥ Tertio morbi insanabiles tractantur Inciपनिलो याति पित्तस्य पित्त नाति कफ ग्रहे कफ कट समाजीवित तस्य दुर्लभे ॥५१॥ Quarto venae enumerantur ut उष्णाध तथा लघा मदा च शरला (l सरला) तथा र च स्थिरा शुष्मा मिहि (l mridvi) रौद्रा प्रकीर्त्तिता ॥७३॥ ito denique febris curatio tractatur Incipit ज्वरस्य स्थाने वैद्यकेन दिनत्रय न देय कथित तोय भेषज न च ॥६६॥

i fine haec subscripta sunt इति श्रीशंभुनाथविरचिते लज्ञाने वैद्यकविचारे ज्वरस्थानवर्णन पचमो समुद्देश ॥ इति लज्ञान समाप्त ॥ Sequuntur vero capita duo, alterum ulsus, alterum de vesicae examinatione (nadipari-, mutraparikshá) agens Prius incipit स्नायु नाडी (l समा) हसा धमनी धरणी धरा ततुकी जीवितज्ञाता (?) पासयपाचका ॥१॥ वातपित्तकफद्वद्व तृतीय सन्निपातक साध्यविवेक च सर्वनाडी प्रकाशयेत् ॥२॥ Alterum incipit परजनीयामे नाडिकाना चतुष्टये उत्थाप्या रोगिणो वैद्य मुत्रोत्सर्ग रयेत् ॥१॥ स्राद्यधारा परित्यज्य मध्यधारासमुद्भव श्वेतकाचमयो पिमूत्र मुत्र परिक्षयेत् ॥२॥ Utrumque e *Sarngadhara-hitae* capite tertio desumtum est.

Haec folia anno 1763 a Rupavardhana exarata sunt (.i KER 181[c])

754.

oll 90–109. Linn 7 His foliis *Vaidyajivanam* continur, quo libello *Lolimbarajas*, Divakarae filius, morim principalium remedia ita proposuit, ut versibus ulis mulierem amatam compellaret. Quod ingenu tate, non ubertate, et poetarum inferiorum imitatione factum esse, harum rerum gnaros non latebit Idem metra artificiosa adhibuit. Initium collatis codicibus aliis emendatum, hoc

प्रकृतिसुभगाय प्रीतिपात्र रमाया

दिशतु किमपि धाम श्यामल मगल च ।

चरणकमललीला यस्य पादौ दधाते

प्रणतहरजटालीगागरंगत्तरंगे ॥१॥

रत्न धामदृशा दृशा मुखकर श्रीमत्पगृगास्पद

स्मयशादशयाहु तद्भगवतो भर्गस्य भाग्य भजे ।

यद्बलेन मया परस्तनि पटीमध्ये समुत्पाद्यते

पद्याना शतमगनाधरसुधास्पर्धा विधानोद्धुर ॥२॥

Divakara prasadena rogyárogyasamihaya ।

Samasena vayam kurmah kavyam sad-*Vaidyajiva*[*nam* ॥३॥]

तथापि क्रियते ग्रंथ सति यद्यपि दुर्जना ।

नहि दस्युभयाल्लोको दैन्यर्यानिह वर्तते ॥४॥

येषा न चेतो ललनासु लग्न

मग्न न *Sáhityasudhásamudre* ।

ज्ञास्यति ते कि नु महाप्रयासा-

न्यथा यथा यात्वधृविलासान् ॥५॥

गदगजनाय चतुरैश्चरकाद्यै-

र्मुनिभिर्निगदिता[2] करुणया कथित यत ।

अखिल लिखामि खलु तस्य रहस्य

स्वकपोलकल्पितमिहास्ति न किंचित् ॥६॥

गुरोरधीताखिलवैद्यविद्य

पीयूषपाणि कुशल क्रियासु ।

गतस्पृहो धैर्यधर कृपालु

शुद्धोऽधिकारी भिषगीदृश स्यात् ॥७॥

आदौ निदानविधिना विदुष्याद्याधिनिश्चय ।

तत साध्य समीक्षेत पश्चाद्भिषगुपाचरेत् ॥८॥

औषध मूढवैद्याना त्यजतु ज्वरपीडिता ।

परसंसर्गसंसक्त कलत्रमिव साधव ॥९॥

पथ्ये सति गदार्तस्य किमौषधनिषेवण ।

पथ्येऽसति गदार्तस्य किमौषधनिषेवण ॥१०॥[3]

इह गमिष्यति वैद्यमति यम

प्रथममेव पुरस्तु महासुख ।

प्रियतमस्य मृगाक्षि समागमे

नयकरग्रहणे गृहिणी यथा ॥११॥

यत समस्तु रोगेषु प्रायशो बलवाञ्ज्वर ।

अतस्तस्य प्रतीकार प्रथम ब्रूमहे वय ॥१२॥

Libellus distichis circiter 220 constat, eaque in sectiones quinque distribuuntur 1 *jvarapratikare* pra

---

[1] Eadem auctori opus *Vaidyakasárasamgraha* a re *Hitopadesa* m adscribitur MS E I H 2071 quo in codice *parama chárya Srikantha* nrea appellatur

[2] *Rudrabhatta* Ad grahanách Charaka S ... Vagbhata *Bhoja Bheda Bhrigu Agnivesadayah*

[3] *Gomutrabandhah*

thamo vilásah fol. 96[b], 2 *grahaṇípratikára* fol 98[b]; 3 *garbhiṇípratikára*. Incipit: अतः पर कोमलचाणि कासश्वासमतीकारमुदीरयामः । निहति कामं गुरुपंचमूलीकृतः कषायश्चपलासहायः ॥ Desinit in fol. 102[a]; 4 *kshayádipratikára* fol 107[a]

Pulvis a *Gangádhara* praeparatus (Gangádharachúrnam) in fol 97[b] laudatur. Ceterum in foliis 101[b]. et 102[a] pro Lolimbae distichis versus variantes leguntur, quibus subscriptio: '*Ratnakalá-kritam páṭhántaram,*' addita est. Neque silentio praeterierim, *Lolimbae* loco in codicibus compluribus *Lolimma* sive *Lollimma* legi

In fine hoc distichon invenitur.

पायुर्वेदवचोविचारसमये धन्वंतरिः केवल
सीमागज्ञनविदा दिवाकरसुधाभोधिस्त्रियामापतिः ।
उज्ञसः कविताकृता मतिमतां भूभृत्सभाभूषण
कातोऽस्याकृत वैद्यजीवनमिद लोल्लिम्मराजः कविः ॥

Ad librum nostrum in codd E I H. 2071 2180. commentarius a *Rudrabhaṭṭa*, Konerabhattae filio, Vishnus nepote, scriptus, exstat[1] Scholiasta in fine libri haec de gente sua tradit

Yatrágatá *Tryambakaparvatách* cha *Godávarí Sindhunadena* yuktá । tatrásti *Godátaṭamadhyadeṣe Shaṭkhetakakhyam* nagaram suramyam ॥1॥ Shaṭ khetakair yuktam idam hi, tatra *Mándá*bhidho vansakaro babhúva । srí-*Rámadevena* nripena datto dharmádhikáras cha nibandhamúlah ॥2॥ Mándábhidhe vansavare varenyah srí-*Krishna*-námá bhishag uttamo 'bhút । kritam *subháshyam* Charakasya yena, granthas cha *Sáhityasudhásamudrah*[2] ॥3॥ *Krishnád* abhud amalakírtilatávitánah srí-*Hírabhatta* (Hírabhadra codex 2071.) iti vaidyakulávatansah । tasmád abhúvans tanayás cha pancha, gunais cha kántyá munibhih samánáh ॥4॥ *Náráyano* jyeshṭhataras cha teshám, *Omkáragranthas* cha krito hi yena । tasyánujo Vishnusamánakírtih ṣrí-*Vishnu* námá bhishajám varenyah ॥5॥ tasyábhavat súnur udárakírtih *Konerabhaṭṭá*bhidhavaidyavaryah (कोनेर cod 2180. कोणेरि cod 2071) । granthah krito yena cha lakshasamkhyah, samudratulyah sakalopayogí ॥6॥ Svastisrímatpravrittah sakalaguṇaganálamkrito buddhimáns cha, svántasrántártisántih, srutivihitasadácháravistáradhuryah । dugdábdher labdhajanmá bhishag apara iva jnánatah kírtitas cha srímach-chhri-*Khánakhána*tulasadasi tv abhúd vaidyavidyánavadyah ॥7॥ *Konerabhaṭṭasya* cha súnur ásit srí-*Rudra*-námá jagati prasiddhah । ṭíkáh kritá yena cha panchasamkhyah samudratulyá bhishajám cha mányáh ॥8॥ ṭíká madíyá cha bhishagvaráṇám syád vrittaye jnánavivriddhaye cha । vidyávatám chápi vinodahetor bhishagvaráṇám guṇinám cha koshah ॥9॥ *Mírzákhána*-niyogena ṭíkeyam cha mayá kritá । tena punyena sakalam jagad astu nirámayam ॥10॥

Haec voluminis folia anno 1708 exarata sunt (WALKER 181[d].)

755.

Foll. 172–188 *Vaidyavallabhas*, i. e medicorum amicus, quo libello, disticha 327. continente, *Sárngadharas*, Vaidyarájae filius, febrium sanandarum remedia tradidit Incipit:

उदयगिरिशिरस्थो निद्रया मूढमेत-
ज्जगदगदमशेषं निर्मिमीते [ऽ]निशं यः ।
अमिततमतमिस्रोद्दामदारिद्र्यहारि-
प्रमृमरकिरणौघ[ः] स्तान्मुदे यः स देवः ॥१॥
दिव्यस्त्रीकुचपल्लवस्पविरतोल्लासैकहेतुं सुधा-
पूर्णं यः कलशं दधज्जलनिधेराविर्बभूवेच्छया ।
नानाव्याधिभरातुराखिलजगज्जीवातुरायुः स्थिरं
दिश्याद्वो दुरितौघकुंजरहरिर्देवः स धन्वंतरिः ॥२॥
रणप्रवणदानवव्रजविमुक्तशस्त्रास्त्रज-
व्रणप्रजनितव्यथाविधुरवासवाराधितौ ।
स्फुरद्गुरुतरज्वरप्रचुरतिग्मतापार्दित-
प्रजार्थितपदांबुजौ सततमश्विनौ संस्तुमः ॥३॥
अद्वैतोदधिगाहनादविरतं विध्वस्ततापत्रयः
स्नातापिः कृतनित्यनिर्मलचिदानंदप्रबोधोदयः ।
वैकुंठाश्रमसज्ञया यतिपतिर्वै स्यान्नमस्याम्यदं
कम्यायं निगमांतशास्त्रविलसत्कांतारकंठीरवः ॥४॥
प्रणम्य पद्मासनदक्षदस्र-
सहस्रदृक्काशिपतीन् गुरूंश्च ।
ज्वरस्य हेत्वाकृतिभेषजानि
वदामि किंचिद्विबुधप्रियेऽस्मिन् ॥५॥ etc.

मृगामयाख्यो मृगजातिपूर्वः प्रलेपको [ऽ]ञ्जाविषु चूर्णकोऽन्ये । उष्णीषसंज्ञः सरीसृपेषु पयःप्रसूनेषु च नीलिकासु ॥११॥ कुंकुमको गोधूमे ज्योतिःकस्त्वौषधीषु सर्वासु । ग्रंथिकासंज्ञा व्रततावित्यभिधानैश्चरा कथिताः ॥१२॥ दुष्टाः स्वहेतुभिरुपेत्य मला प्रकाममामाशयं च रसमामपोष्मयुक्ताः । रुध्वा जवाद्रसवहानि शिरामुखानि पक्काशयात् ज्वलनमाशु बहिर्निरस्य । व्याप्याखिलामपि तनुं परितस्तपंतो निर्वर्तयंति सपदि ज्वरमात्मरूपं ॥१३॥ तं वातपित्तकफसंकरसंनिपातागतुप्रभेदत इहाष्टविधं वदंति । भेदान्पुनः क्षयविवृद्धिविशेषभिन्नदोषोद्भवान्न गणयंति हि सुश्रुताद्याः ॥१४॥

Fol 173[b]. Vátajvarapratíkára. Pittajvarapratíkára Fol 174[a]. Sleshmajvarapratíkára. Vátapittajvarapratíkára. Fol 174[b]. Vatasleshmajvarapratíkára Sleshmapittajvarapratíkára. Fol 176[a] Samdhugachikitsá. Fol 176[b] Antakajvara Fol. 177[b]. Rugdáhapratíkára. Chitta-

[1] Incipit नत्वा शिवां Chirajambam तातं कोणेरमग्रिमं । वैद्यजीवनशास्त्रस्य दीपिकां प्रतनोम्यहं ॥

[2] Cf supra distichon quintum

bhramachikitsá. Fol 178^b Karnakapratíkara ... Fol 178^b Kaṇṭhakubja pratíkara ...
Fol 179^a Ṣitagatrapratíkára. Tandrikachikitsá Fol. 179^b Pralapapratikára Raktashṭhivipratíkara Fol 180^a Bhugnanetrapratíkára Fol 180^b Samnipata bhairavo rasah Fol 181^a Abhinyásachikitsa Jihvakachikitsa

In fine haec leguntur

मुधीरभूत्सदि भूपतीना
सम्मानभाग्नावरपशमन्मा ।
दोपशमान्य सुकवि कलायान्
दयानिधान भुवि देपराज ॥
तस्यात्मन शार्ङ्गधरस्त्रिलोकी-
पति त्रिनेत्र त्रिपुरा च शश्वत् ।
ध्यायचिमां वैद्यमुखे त्रिदोप-
ज्वरच्छिदे च त्रिशतीं चकार ॥
मय्यनुग्रहबुद्ध्या या कवित्वयुतिकौतुकात् ।
सत सततमेवैनामाद्रियध्वं मनोरमा ॥

Haec voluminis pars anno 1653 exarata est (MARSH 328^c)

756.

Foll 98–124 Linn 5 *Ṣataṣlokíchandrakala* centum distichorum lunae digitus, i e centum disticha, quorum sena dena partem minorem constituunt Hoc libello *Vopadevas*, Kesavae filius, Dhaneṣae discipulus, sexis denis distichis pulverum medicatorum (*chúrna*), pilularum (*guṭiká*), electariorum (*avaleha leha*), butyri (*ájya, ghṛita*), olei (*taila*), aquae (*udaka*) in medicinae usum compositionem docuit (A) Distichon primum emendatis emendandis adjunxi

भेषज्यद्विमतारकाधिपतिरस्येति यपेशा यय
धीयाग शरत्र शरत्सगराशाग्रस्य यमार्तिच्छिदे ।
न देव तदपि प्रणम्य सहसां सौख्याय कुर्म शत
श्लोकों योऽशाकोक्रचूर्णगुटिकालेहाज्यतैलोदका ॥१॥

Desinit in disticho

केलाशाचलमौलिमण्डनमणेर्नूत्नोत्तमे यद्यशो
गायति त्रिदशाङ्गना कलरवाभीरतारस्वरे ।
चाक्रे चन्द्रकलाशुगोपितशतश्लोकीं[1] धन्वन्तरिमिनीं
स त्रैलोक्यमहाकरीन्द्रतिलक धीवोपन्देव कवि ॥१००॥

Haec folia medio seculo superiore exarata sunt. (WALKER 201^f)

[1] °कलां मुगोपित° MSS

757.

Foll 139–177 Linn 11 *Vopadevae Ṣataṣlokíchandrakala* (B) Additus est auctoris anonymi commentarius, quo termini difficiliores vocabulis vulgatis explicantur

De codice Berolinensi cf Weber Catal p 303

Haec voluminis pars exeunte seculo superiore a Bhámaji, Vidyadharae filio, exarata est (WALKER 137^h)

758.

Foll 122^b–138 His foliis tres operis medicinalis cujusdam partes continentur

A Foll 122^b–130 *Samnipatakalika*, de curandis febrium, trium humorum corruptione ortarum, quatuordecim generibus Incipit

रोगग्रस्तशरीरशान्तिकरणौ विघ्नप्रमोदप्रदौ
भक्तिपन्नै(?)सुरौपसेवितपदौ त्रैलोक्यधेशप्रदौ ।
मृत्युस्तम्भविधायिनौ स्मितरुचा विद्योतिताशामुखौ
स्याता तौ जगत सुखाय सतत वैद्याय विद्याश्विनौ ॥१॥
सन्नासिन्धोत्थ etc ॥२॥
Samdhikaṣ, cha-*antakaṣ* chaiva, *rugdahaṣ* *chittavibhra mah* ।
Ṣítanjas, *tandrikaḥ* proktah *kanṭhakubjaṣ* cha *karnakah* ॥३॥
Haridro bhagnanetraṣ cha, *raktashṭhiví*, *pralapakaḥ* ।
Jihvakaṣ chety *abhinyasah samnipataṣ* chaturdaṣa ॥४॥

B Foll 131–133 *Pakadhyaya*, quo capite decocta medicata quaedam traduntur Incipit अथ पाकाध्याय व्याख्यास्याम ॥ अथ गोक्षुरपाक ॥ प्रस्थ गोक्षुरसूक्ष्मचूर्णमुन्मित दुग्धा ढके पाचित । मापकेश त्वगलोहमरिच कर्पूरमाकल्लक ॥ etc

Decoctorum nomina haec gokshurapáka, kauchápáka, pippalipaka, erandipaka, javitripaka sopáripaka, nálikerapaka

C Foll 134–138 Remedia hoc capite tradita ad res obscenas pertinent, quales medicinae parte, *vajíkarana* appellata, tractari solent. Incipit अथ वीर्यस्तम्भ ॥ चीनलिंग मधि कृत्वा । पद्ममूलेन मंथयेत् । धारयेत्कटिदेशे तु वीर्य स्तंभनकृद्भवेत् ॥१॥

Haec folia exeunte seculo superiore exarata sunt. (WALKER 137^g)

759

Lit Devan Charta Ind Foll 128 Long 11 Lat 4 Linn 8–10

Anandakandas Hoc libro ea remedia exponuntur, quae e mercurio aliisque metallis et fossilibus (rasa

uparasa) constant Capita singula quum dialogi forma, a Bhairava cum Bhairavi (Parvati, Devi) habiti, tradantur, in promptu est suspicere opus e Tantra quodam desumtum esse Incipit

रससंस्कारमीशान यथावत्कथया भैरव' ॥
तथाष्टादश संस्कारा रसस्य परमेश्वरि ।
तेषां सिद्धिं साधकत्वं यथावत्कथयामि ते ॥
स्वादौ तु स्वेदनं कर्म द्वितीयं मर्दनादिकं ।
मूर्छा तृतीयमुत्थानं चतुर्थं पातनं प्रिये ॥
पंचमं रोधनं षष्ठं नियामं सप्तमं स्मृतं ।
दीपनं चाष्टमं देवि नवमं चानुवासनं ।
दशमं चारणं देवि जारणं रुद्रसंज्ञकं ।
गर्भधृतिर्द्वादश च बाह्यधृतिस्त्रयोदशी ।
चतुर्दशी स्याद्रागाख्या सारणा दशपंचमं ।
चातुसारणा षोडशी स्याद्विख्याता प्रतिसारणा ॥ etc

Partes singulae parum accurate indicatae sunt Fol 2^b Athato mardanam karma vakshyami Atha murchham prav Fol 3^a adhahpatanam Fol 3^b tiryakpatanam, nirodhakhyam karma Fol. 4^a niyamanam karma dipanam, anuvasanam Fol 4^b charanam Fol 5^a mushikarana Fol 8^a ity abhrakabhishekah, gandhakabhavana Fol. 9^a abhrakajaranam Fol 10^a अत एव प्रवक्ष्यामि इडमेलापनं शृणु ॥ Fol 19^a iti garbhadravanam शिवे वक्ष्यामि ते बाह्यभूतिकर्म यथाक्रमं । यनोपयो (sic) भ्रकादिषु धृतिर्भवति तच्छृणु ॥ Fol 19^b rasaranjanam Fol 21^a रंजिकस्य रसद्रव्य प्रवक्ष्ये सारणात्रय ॥ Fol 23^a *Iti Srianandakande chaturthollasah* सामान्यजारणं प्रोक्तं वा या पूर्वं सदाशिव । विशेषजारणं ब्रूहि यथा जानाम्यहं प्रभो ॥ Fol 26^a *Iti Srimahabhairavokte anandakande anriti karanaviṃśrantau panchamollasah* — — रसादिसंस्कारविधि सर्वं लोकनियर्हणं । यथाक्रमं प्रवक्ष्यामि शृणुतामवधानतः ॥ Fol 55^b *Anandakande trayovinsatyullasah* भैरवेऽप्युवाच ॥ महारसैरु परमैर्लोहैश्च परमेश्वर । साधाय समस्त तद्रसराजस्य बंधनं ॥ चैक्रा तस्य तु भागैकमष्टभागं तु सूतकं । कनकस्य तु समांशं द्विपदीरसटकणं ॥ Fol 62^a *Panchavinsatyullasah* रसलिंगं हेमबद्धं ब्रह्मविष्णु शमद्वय' । धपूजयन्त्यपबद्ध गणेशस्कन्दनंदिन' ॥ Fol 74^a *Shattrinsatollasah* प्रणम्य परया भक्त्या भैरव भैरवी शिवं । उवाच विनयेनेदं लोकानां हितकारिणी ॥ — — कांताधहेमकुलिशरसभस्मरसायनं । अत' परं महादेव श्रोतुमिच्छामि भैरव ॥ Fol 80^b *Iti S ... a dasamollasah* पुरा कैलासशिखरे गह्वरेऽद्रिसुतेश्वरी । चिरमा— क्रीडमानौ जिगीषंती परस्परं ॥ तस्य रेत' सूतरूप' प्रवाहोऽभूत्सार्मैहान् ॥ Fol 88^b आनंदकंदे —भोल्लास ॥ सूतं वज्रं सुवर्णं च कांतलोहं तथाभ्रकं । पंचैतान्यमृतानि स्यु' कल्पितानि नृणां मया ॥ मन्त्रकांजिनि यो वेत्ति सोऽपि साधनमर्हेश्वर । अह रसरसायनात्परतरं न हि ॥ Fol. 89^b *ashtamollasah* देवदेव चिदानंद सच्चिदानंददायक । त्वयैव प्रतिबुद्धास्मि पूर्वं रसविधानक ॥ इदानीं त्वत्प्रसादेन श्रोतुमिच्छाम्यहं प्रभो । गंधाद्युपरसानां च लोहानां तथा पूरणं ॥ पद्मरागादिरत्नानां लक्षणं पारदाह्वय (पाराह्वय MS) । सस्कार च गुणान्ब्रूहि यथा जानाम्यहं प्रभो ॥ Fol. 112^b *panchamollasah* स्तुरक मिश्रक चेति द्विविधं परमुच्यते । स्तुरकं तत्र गुणे श्रेष्ठ गुणहीनं तु मिश्रकं ॥ Fol 114^a *shashthollasah* रीतिशुद्रसुवर्णासितकनकं पिंगलं च पित्तलकं । लोहितकमारकूटं पिंगललोहं च पीतकं तथा ॥ Fol 118^b *saptamollasah* महांबुराशौ सरिति पर्वते काननेऽपि वा । रत्नानामाकरं देवि स्थानमाधेय गौरवात् ॥ तेषु रक्षोविषव्यालव्याधिदोषहराणि च । प्रादुर्भवंति रत्नानि तदर्थंहि गुणानि च ॥ Fol 128^b *ashtamollasah*

Nagarjunae sectatores in fol 124^b memorantur भस्मोदन धृतिश्चति त्रिविध चन्द्रमारणं । रसबंधकरं प्रोक्तं नागार्जुनपुरःसरे ॥

Codex seculo superiore in terra Nepal exaratus est. Literatura, praecipue in foliis primis, characterem Nepalensem prae se fert (WILSON 423)

760

Foll 107–117 Linn 9 *Dhaturatnamala*, a *Devadatta* Gurjarensi, Haris filio, composita, de metallis et mineralibus in medicinae usum dissolvendis et praeparandis agens Incipit प्रणम्य सारदा शक्ति सुरहरपारकारकां । धातूनां रत्नमाला च विवोधाय करोम्यहं ॥१॥ ब्रह्माण्डपुहरानं ध्यायेंद्रक्तं ध्यायति नित्यशः । तेषां वरप्रदानाच्च सा मयेन्दु दीर्यते ॥२॥ रूप्यं हेमं तथा ताम्रं नागं वगं तथायसं । खर्परं गगनं प्रोक्तं प्रवालं तालकं शिला ॥३॥ माक्षिकं गंधकं सूतं हीरकं च ब्रवीम्यहं । सर्वेषां तु धातूनां लक्षणं मारणं गणानं ॥४॥ रूप्यं शुद्धं समानीय नागमूषा नु शोधयेत् । शुद्धे तारे पुन' पश्चात्सूक्ष्मपत्राणि कारयेत् ॥५॥ निंबुचिंचिणीद्राक्षाभि' शोधनीयं पृथक् पृथक् । चालयदुर्दके सार्द्धं तथा दुग्धेन शोधयेत् ॥६॥ गंधकं पारदं रूप्यं किंचिद्गंच धर्षयेत् द्राक्षारसेन संयुक्तं तारपत्राणि लेपयेत् ॥७॥ सत्रं यवे तिनिश्चिप्य लेपयेद्वस्त्रमृत्तिका । क्षेप्यं गजपुटे यत्र ज्वालयेच्च ग्रहो पलैः ॥८॥

Fol 108^a rupyagunah, fol. 108^b svarnamshpattigunah, fol 109^a tamramaranam, fol 109^b nagamaranam, fol 110^b vangamaranam, fol 111^b lohamaranam, fol 112^a kharparamaranam, fol 113^a abhrakamaranam, fol 113^b mauktikamaranam, prabalamaranam, fol. 114^a haritalavidhi, fol 114^b manahsilasuddhih, suvarnamakshikavidhih, fol 115^a gandhakasuddhih, fol 116^b paradasamskaravidhih, fol 117^b hirakavidhih

In fine libelli disticha haec leguntur

ग्रंथो वैद्य[क]नामाय *Rasasiddhantasagarat* ।
धातूनां रत्नमाला च कृता वैद्यसुहेतवे ॥१॥

मरणेभ्यो भयत्रस्ता रोगग्रस्ताश्च ये नरा.।
रत्नमाला हि धातूनां कृता तेषां हिताय वै ॥२॥
Játyá *Gurjarakhandas* cha, *Devadatto* hi dharmavit ।
Harer-námábhidhánasya सुतस्तस्य भिषग्वर ॥३॥
महितारसकर्माणि यस्य बुद्धिर्गरीयसी ।
तेन शास्त्रविधिज्ञेन कृता रत्नस्य मालिका ॥४॥
इति दैवदत्तकृतवैद्यकशास्त्रे धातुरत्नमाला ॥

In folio 107[a]. disticha sex exstant nescio unde desumta, quorum primum exscripsi: शास्त्रेषु श्रमवान् क्रियासु कुशलः प्राज्ञः कृतज्ञः शुचिर्धीरो रोगनिरूपणैकनिपुणः पीयूषहस्तस्पृहः। द्रव्याणां रसवीर्यकार्यमखिलं वेत्ता दयाधीननिधिर्निर्णेता चलकालदेशवयसां पात्राधिकारी भिषक् ॥१॥

Haec voluminis pars exeunte seculo superiore exarata est (WALKER 137[c])

761.

Opera duo Lit. Devan Charta Ind. Foll. 113 Long 11 Lat. 5

Foll 1–43 Linn 10 *Rasarájalakshmís*, de medicamentis metallorum et fossilium ope conficiendis liber, a *Rámeṣvara* (bhaṭṭa), Vishnus filio, compositus Incipit: आनंदैकरसे विकल्पकलनानिर्मुक्तबोधात्मकं प्रागंतावधिसंगतिष्यपगते etc ॥१॥ स्वशिमुखीमथनमंथनेन (l स्वशेमुषी°) sphurad-*Rasámbhodhi*-gabhíragarbhát । srí-Vishnudevi (°deví) labhate prayatnát srí-*Vishnuvatsád* Rasarájalakshmím[1] ॥२॥ Drishṭvemam *Rasaságaram*, Sivakritam ṣrí-*Karkachandeṣvarítantram*, *Sútamahodadhim*, *Rasasudhámbhodhim*, *Bhavánímatam* । *Vyádi[m]*, *Suṣrutasútram*, *Vsahridayam*, *Svachhandaṣaktágamam*, srí-*Dámodara*-*Vásudeva*-bhagavad-*Govinda*-*Nágarjunán* ॥३॥ आनन्दमानंदकरं प्रसन्नं ज्ञानस्वरूपं निजभावयुक्तं । योगिंद्रमीड्यं भवरोगवैद्यं श्रीमद्गुरुं नित्यमहं नमामि ॥४॥

महारसाः स्युस्तदादावभ्रो पारदहिंगुले ।
वैक्रान्तं मस्यक शैलं चपलं रसकोमल ॥५॥
अभ्रकं तुत्थक (tutthakam) कांतं राजावर्त्तमथांजनं ।
वज्रकैकांतकं (°vaikrántakam) चेति टंकण च रसान्विदुः ॥६॥
तालक गंधकशिले खितिखेचरगैरिकाः ।
इत्यादयश्चोपरसाः पूर्वाचार्यैरुदीरिताः ॥७॥

Capitibus (ullása) septem primis remediorum praeparatio, octavo usus tractatur. Numerus octonarius, ejusmodi libris proprius, *rasarum* ogdoade innititur

1. rasaṣodhana-rasasthirikarana-múshotpádana-rasoparasasarvalohasattvajárana-rákshasíkaranádhikára fol 5[b], 2. járanádhikára fol 8[b]; 3 rasasodhana-sattvapátanádhikára fol 9[b], 4. rasoparasalohasuddhisattvapátanádhikára fol 11[a]; 5 sattvasthirikarana fol 12[a]; 6 drutipátanalavanavasáraktákshádhikára fol 14[b]; 7. gunágunakathana fol. 19[b].

Codex seculo superiore exeunte exaratus est. (WALKER 178[a])

[1] Id est Ramesvara Vishṇui patri librum suum, e Rasaságara excerptum, dedicat

762.

Foll 48–132 Linn 10 *Rasendrachintámanis*, a *Rámachandra*, e Guha gente oriundo, scriptus, quo libro mercurii, sive puri, sive cum aliis substantiis conjuncti, necnon aliorum metallorum et fossilium quinam in medicina usus sit, docetur. Liber in lectiones novem divisus est Incipit: इदानीं गुहकुलसंभव श्रीरामचंद्राह्वयो रसेंद्रचिंतामणिग्रंथमारभमाणस्तन्मूलदेवते श्रीमदंबिकामहेश्वरौ सकलजगदुत्पत्तिस्थितिप्रलयनिदानं च सविशेषणसिद्धातगर्व वाचा परिवस्यति ॥ अथ प्रकाशकामारविमर्शोषुजिनिभयं सचिदानंदविभवं शिवयोर्वपुराश्रये । लघीयस[f]रमाणतया निखिलज्ञानदायकत्वाचितामणिरिव चिंतामणिः ॥

Capitibus 1–8 metallorum praeparatio, nono in morbis variis usus traditur.

Praeter *Rasárnava* librum, in capite secundo *Trivikrama* laudatur De codice Berol cf Weber Catal p 299

Apographon nostrum hoc seculo ineunte parum accurate exaratum est (WALKER 159[b])

763.

Lit. Bengal Charta Ind Foll 149 Long 16 Lat $3\frac{1}{2}$ Linn 6.

Rasendrakalpadrumas, de metallis in medicina adhibendis opus, a *Rámakrishna*, Nílakanṭhae et Gauris filio, compositum Incipit:

लोकेशं व्यक्तमव्यक्त निर्गुणं त्रिगुणात्मकं ।
सदसद्रूपिणं वन्दे त्वं कारणमकारण ॥
वन्दे चरणसरोज श्रीगौरीनीलकण्ठयोः पित्रोः ।
यद्भक्त्या कृपान्तरति दुःखाम्बुधिं लोका ॥
तापत्रयापहर्त्ता हरिरिव वलिजिद्धिरण्यगर्भो यः ।
स जयति शुद्धो दीप्तः पीताम्बर एष पारदो नुरक्तः ॥

Opus in partes duas (kánda) divisum est, quarum prior (*samskárakánḍa*) metallorum praeparationem, altera usum tractat

I, 1. rasaṣuddhi, desinit in fol 7[b]; 2 múrchhádhyáya fol. 14[a], 3. bandhanádhikára fol 21[a], 4. máranádhikára fol 23[a]; 5 abhrádisamskára fol 34[b]; 6. svarnádisamskára fol 44[b]; prastára fol 45[b]; yantrádhyáya fol 49[a].

Sequitur *prayogakandam*, quo varia mercurii et similium metallorum praeparata, in morbis subinde enumeratis adhibenda, traduntur

Disticha multa cum Rasendrachintamani ad verbum consentiunt, ita quidem ut Ramakrishnae liber paullo recentior esse mihi videatur

De codice Berolinensi cf Weber Catal p 298

Codex post annum 1815 exaratus est Folia 111–149 (१००–१३८) ex alio quodam apographo derivata sunt, quo factum est, ut folium 111 (१००) abundet (Wilson 43)

764

Foll 128–165 Linn 9–11 *Yogaratnamala* sive *Ascharyaratnamála*, opusculum *Nagarjunae* tributum, cum commentario *Gunakarae* Incipit

विमलमतिकिरणनिकरप्रभिन्नसच्छिष्यकमलसघाता ।
सकलभुवनैकदीपा जयति *guru Bhaskara* भुवने ॥१॥
स्पष्टाक्षरपदसूत्रैर्गुरुमतरत्नाकरात्समुद्धृत्य ।
ग्रथिता परिस्फुरन्ती निगद्यते योगरत्नमालेय ॥२॥

Libellus, disticha 140 arya metro scripta continens, varias artes magicas et veneficia, adhibitis herbis ossibus aliis rebus efficienda, exponens, epitome videtur esse longe majoris operis, quod ab eodem Nagarjuna profectum esse traditur Cf Weber Catal p 270 Auctor, quicunque ille est, et prooemio et epilogo *Bhaskarae* magistri opere se adjutum esse profitetur

Distichis 3–70 subinde haec tractantur 3–6 *vasyadhikara*, artificia quaedam, quibus homines aliorum arbitrio subjiciuntur, e g मृतनरलोचनलोलाललाटहृद्घ्राणसाधित तैल । सकलनराधिपललनावशकर शकरालये पुण्ये ॥५॥[1] 7–10 *vidveshana*, quibus suffimentis adhibitis inimici in hominum odium incurrant, traditur 11–14 *uchchatana*, inimicorum perdendorum rationes Atque distichis 11–13 frequentatissima illa superstitio describitur, qua, rebus quibusdam in terra defossis, animae numinibus inferis devovebantur Magiae genus disticho quarto decimo tractatum *dhyanayoga* dicitur eam ob causam, quod imaginibus quibusdam animo conceptis hostes deleri putabantur तुरगखुररथनिहित नागशिरो दग्धजिह्वया[2] सहित । भवनद्वारि निखात रिपुमुच्चाटयति सप्ताहात् ॥११॥ मृतकपुरुषास्थिशकुर्भवनद्वारे निखन्यते यस्य । तस्य गृह गतविभव भयकर शूलिभवनाभ ॥१३॥ दण्डकरपुरुषचोदितजवविचलितदीर्घकधराहृढ । मुरगुरुमपि सप्ताहाद्यायत्युच्चाटयेत्स्थानात् (dandakara = lakutahasta, dirghakandhara = ushtra) ॥१४॥ 15–18 *darpane rupadarsanam*, imagines in speculo magico visae (15, 16), oculis unguento quodam illitis, species miraculosae apparent अञ्जितनयनो मनुजस्तगरफलाकालतैलकज्जल । पश्यति पुरुष दिव्य प्रकृति तगराजनाङ्कजति ॥१८॥ 19–22 *chitrarodanantardhana*, artes, quibus imagines in parietibus suspensae vocem emittant aut evanescant. 23–30 *adrisyikarana*, remedia, quibus homines invisibiles se reddere possint तगरस्योत्तरमूल दिग्वसनेनाहृत शशिग्रहणे । रविचन्द्रवह्निमध्यगमदृश्यकरमानने क्षिप्त ॥२५॥ गोरोचनेगुदीतरुकुसुमसृतोद्वधिताक्षिरोमाणि । द्विकभुक्तोच्छिष्टयुता गुटिकेय कज्जलात्काल्या ॥२६॥ नीलाशोकोत्तरदिग्वापसनीडाङ्कुरै कृततिलक (ankurah = komalasiphah) । गूहति ललाटपट्टे मनुज सचराचर लोक ॥२९॥ 31–33 *sankupadmavyomasthapana*, quomodo clava lotusve in aere suspensae maneant 34–38 *agnikautuka*, varia monstra ignis auxilio efficienda 39–42 *agnistambhana*, ignis hebetandi artes शशिजललौकादर्दुरतैलैरेभि सपाटलामूलै । चरणतलसप्रलेपाद्भ्रमति नरोऽङ्गारस्थानिकामध्ये ॥३९॥ 43–46 *jalastambha*, supra aquam secure incedendi ratio प्रक्षिप्य वदनमध्ये दुर्दुरस्य प्रावय जलमध्ये । निजभवनाभ्यतर इव तिष्ठदात्मेच्छया धीमान् ॥४३॥ इयोनाकबीजपूर्णे कृत्वारुह्य पादुकायुगल । मज्जामिव सलिलोपरि पर्यटति नर सुविस्पष्ट ॥४४॥ 47–50 *pisachikarana* remedia insaniam efficientia ब्राह्मणबिडालवानरचाण्डालोलूकनकुलरोमाणि । पिष्टानि विरस (? Schol marjara) वर्चैरुन्मादकराणि सर्वलोकाना ॥४८॥ गोमायोर्लाङ्गूल द्विकदक्षिणभागपक्षसयुक्त । शयनन्यस्त विसृजति घोर शत्रोरपस्मार ॥४९॥ 51–54 *lomasatana*, calvitii faciendi remedia 55–58 *sastrastambha* remedia telorum vim arcentia 59–62 *duradesantaragamana* veneficia, quibus maxima viae spatia brevi peragrari possint. 63–67 *arkendugrahanadarsana*, solis defectio quomodo intempestive, stellaeque interdiu conspici, lunae defectio effici possit 68–70 *avesa*, veneficia, quibus homines lymphatici fiant

Libellus his distichis finitur

गुरुमुखतोऽधिगत यच्छास्त्रान्तरतश्च यन्मया ज्ञात ।
अनुभवमार्गे नीत्वा तन्मध्यात्किचिदिह दृष्ट ॥१३९॥
आश्चर्यरत्नमाला नागार्जुनविरचितानुभवसिद्धा ।
सकलजनहृदयदयिता समर्पिता सूनतो जयति ॥१४०॥

Commentarius brevis et perspicuus, a *Gunakara* bauddha anno 1240 compositus incipit

गुरुचरणकमलममल चूणेच (प्रणम्य?) नागार्जुनप्रणीताया ।
विवृति मुग्धावबुद्धै वक्ष्येऽह योगरत्नमालाया ॥

Antiquiores eum scholiastas adiisse, epilogo apparet

आत्मस्मरणाय मया विवृता नागार्जुनप्रणीतेय ।
आश्चर्यरत्नमाला *agretanair riddhatikatah* ॥

---

[1] Schol. मृतपुरुषस्य चक्षुषी जिह्वा ललाट हृदय नासा च । एभि श्मशाने पाचित तैल पुष्पनयले सकलराजपत्नीना वश्यकृद्भवति ॥

[2] दग्धजिह्वया MS Schol. उन्मत्तकुक्कुटजिह्वया ।

श्रीनृपविक्रमसमये द्वादशशतषट्भिरङ्किते वर्षे ।
रचिता गुणाकरेण श्वेताम्बरभिक्षुणा विवृतिः ॥
इति श्रीसिद्धपटीयश्वेताम्बरपण्डितश्रीगुणाकरविरचिता श्रीनागार्जुनप्रणीतयोगरत्नमालालघुविवृतिः समाप्ता ॥

Opus medio seculo superiore satis accurate exaratum est. (WALKER 2068)

765.

Lit Devan Charta Ind Foll 133 Long 14 Lat $5\frac{1}{4}$ Linn 12

Nighanturajas, alio nomine *Abhidhanachudámanis* dictus, materiae medicae lexicon, a *Narahari* (Nrisinha) Kásmirensi, Isvarasuris filio, compositum Prooemium, collato codice E I H 1507 (B) aliquatenus a me emendatum, hoc

यस्य निःश्वसितं वेदा यो वेदेभ्योऽखिलं जगत् ।
निर्ममे तमहं वन्दे विद्यातीर्थं महेश्वरम् ॥१॥
श्रीकण्ठाचलशृङ्गकेलिषु नदत्कुम्भीन्द्रवृन्दा रद- ·
  प्रान्तोन्मथितसम्भृताब्दमिलितैः शीतैः पयोबिन्दुभिः ।[1]
निर्याते मदसञ्चरे प्रमुदितश्वेनातपत्रश्रिय
  विश्राणेन निरत्यय दिशतु च श्रीविघ्नराजो मुदः ॥२॥
कर्पूरक्षोदगौरं कपिलपृथुजटं व्यग्रचन्द्रमौलि
  सौधं कुड सुधांशु परयुतमभय दोश्चतुष्के दधानं ।
वामोत्सङ्गे वहन्त विविधमणिकणालंकृताम् उच्चलाङ्गीं
  देवीमात्मानुरूपा तमनिशममृतेशाख्यमीशं स्मरामि ॥३॥
श्रीमन्महेशनलिनासननिर्जरेन्द्रा-
  स्तत्राश्विनावथ ततो वितनूभवश्च ।
धन्वन्तरिश्चरकसुश्रुतसूरिमुख्या-
  स्तेऽप्यायुरागमकृतः कृतिनो जयन्तु ॥४॥
शंभुं प्रणम्य शिरसाथ गुरूनुपास्य
  पित्रोः पदाम्बुजयुगे प्रणिपत्य भक्त्या ।
विश्वेशितारमभिवन्द्य सरस्वतीं च
  प्रारभ्भि वैद्यकहिताय निघण्टुरेषः ॥५॥
Dhanvantariya-Madanádi-Halayudhadin,
  Visvaprakasy-Amarakosha-sasesha-Rajan ।[2]
आलोक्य लोकविदितांश्च विविधान् शब्दा-
  न्द्रव्याभिधानगणसंग्रह एष सृष्टः ॥६॥
आयुःश्रुतीनामतुलोपकारकं
  धन्वन्तरिग्रन्थमतानुसारकम् ।
आचष्महे लक्षणलक्ष्यधारकं
  नामोच्चयं सर्वरुजापहारकम् ॥७॥

[1] B श्रीकण्ठाचलमेखलापरिसरक्रुम्भीन्द्रवृन्दा रदप्रान्तोन्मथितसम्भृताब्दगलितैः शीतैरपां शीकरैः ।

[2] Post 6 in B रामो भीमराजशेषराजा । Equidem vocabulo *sasesha* ad Purushottamae additamenta alludi putaverim.

निर्देशलक्षणपरीक्षणनिर्णयेन[3]
  द्रव्यावलीगुणविशेषणतत्परो यः ।
सोऽधीत्य यत्सकलमेनमवैति सम्यक्
  तस्मादयं जगति भाति निघण्टुराजः ॥८॥
नानाविधौषधिरसाह्वयवीर्यपाक-
  प्रस्तावसम्यगवबोधकृतश्रमोऽपि ।
मुह्यत्ययं यमनवेक्ष्य निघण्टुमेनं
  तस्मादयं विरचितो भिषजां हिताय ॥९॥
निघण्टुना विना वैद्यो विद्वान्व्याकरणं विना ।
आयुधेन विना योद्धा त्रयो हास्यस्य भाजनम् ॥१०॥
नानादेशविशेषभाषितवशाद्यत्संस्कृतप्राकृता-
  पभ्रंशादिविवेकतो न गणना द्रव्योघवव्याहृतौ ।
तस्माद्यावति शास्त्रिणामुपकृतिस्तावत्तु संगृह्यते
  वाचा दे परिपीयते किमखिलं तद्वारि वारां निधेः ॥११॥
आभीरगोपालपुलिन्दतापसाः पान्थाश्च येऽन्येऽपि च वन्यचारिणः ।
प्रतीत्य तेभ्यो विविधौषधाभिधा रसादि वैद्यो गुणतः प्रयोजयेत् ॥१२॥
नानाभिधेयमथ चन्द्र (?) शिवासमग्रा-
  श्यामादिनाम निगमेषु निवेशितं यत् ।
प्रस्तावबीर्यरसपाकवशान्मुख्य
  बुद्ध्या विमृश्य भिषजाथ धृतिर्विधेया ॥१३॥
नामानि क्वचिदिह रूढितः प्रभावा-
  द्देश्योक्त्या क्वचिदद्विरोधनोपमाभ्याम् ।[4]
वीर्याख्या क्वचिदितराह्वया च देशा-
  द्द्रव्याणां स्फुटमिति सप्तधोदितानि ॥१४॥
सर्वौषधानि बहुनामगुणाभिधान-
  प्रस्तावतस्तदुपयुक्ततया चराणि ।
येलावनीधरनदीनरतिर्यगादी-
  न् व्याख्या (?) गुणैरतिसविस्तरमीरितानि ॥१५॥
धन्वन्तर्यभिधं चाद्य मदीयमुपाहृतम् ।
तस्याभिधाविवेकः स्यादेकार्थादिनिरूपणे ॥१६॥
रंभाश्यामादिनाम्ना ये स्वर्गस्त्रीतरुणीति च ।
वर्णा नानार्थतत्त्वाद्यास्तात्त्वाक्ष्णा नुपयोगतः ॥१७॥
Vyaktih kritátra *Karnáta-Maháráshtriya* bháshayá ।
Andhra Látadibháshás tu jnátavyás tadvyapásravát ॥१८॥
एतन्निनेत्रगणनीयगुणानुविद्ध
  वर्णाढ्यपुष्पितमौक्तिकवर्गसारं ।
कण्ठे सतां सकलनिर्वृतिधाम नाम-
  चिन्तामणिप्रकरदाम करोतु केलिं ॥१९॥
एकः कोऽपि सचेतसां यदि मुदे कल्पेत कल्पो गुण-
  स्तावत्येऽपि विनार्पिता बहुमति मत्त मम तन्यताम् ।
यस्याद्रीकृतशम्भुभूधरशिलाभावीव चान्द्री सुधा-
  सम्भोधिः कुमुदं दृशाय जगतां नदति के नार्थिताः ॥२०॥
Atránupádir slláv, aranir atha, guduchí, satáhrádikau

[3] परिचय MSS

[4] छ्वचन च लोचनाद्यमाभ्यां B

dvau, tasyánte *parpaladis*, tadupari paṭhitau *pippalimulakadi* । *Salmalyadi-prabhadradikam*, atha *karaviradir amradir* anyas tad agre *chandanadis*, tadanu nigaditah komalah *kanchanadih* ॥ २१ ॥ *Paniya kshira-dhanyadikam* anugaditam *mansa-manushyakadi*, *sinhadih* syád, *gadadis*, tadanu bhavati *sattvadhiko*, *misrako* 'nyah ।
Ekarthadis, tad etaih satatavirachitaih pratibhonmeshasargam vargair asadya vaidyo nijamatahridaye vistaram nischinotu ॥ २२ ॥

Kaşmirena कपर्दिपादकमलद्वन्द्वार्चितोपार्जित
श्रीसौभाग्ययशः प्रतापपदवीधाम्ना प्रतिष्ठापिता ।
सेयं श्रीनरसिंहनामविदुषा सर्वैषधिप्रस्थिति
प्रीत्या मानसुवर्णरत्नजिरचना चित्तोज्ज्वला पीठिका ॥ २३ ॥
अन्यत्र विद्यमानत्वादुपयोगानवेक्षणात् ।
ग्रन्थविस्तरभीत्या च नोक्तो गुणगणा मया ॥ २४ ॥
॥ इति ग्रंथसत्तवन ॥

Liber, in capita tria et viginti divisus, primum synonyma, deinde virtutes medicinales singularum rerum, velut plantarum et metallorum, proponit Voces vernaculae hic illic singulis versibus praefixae, auctore ipso teste, aut Karnaticae aut Mahraticae sunt

1 anupadivarga fol 4^a 2 dharanyadivarga 6^b, 3 guduchyadivarga 11^b, 4 satahvadivarga 17^b, 5 parpatadikah kshudrakshupavarga 22^a, 6 pippalyadivarga 30^b, 7 mulakadivarga 37^a, 8 sálmalyadivarga 42^b, 9 prabhadradivarga 47^b, 10 karaviradivarga 54^b, 11 amradivarga 65^a, 12 chandanadivarga 71^b, 13 suvarnadivarga 81^b, 14 paniyadivarga 89^a, 15 kshiradivarga 95^b, 16 bhojyavarga 100^b, 17 mansavarga 104^a, 18 manushyadivarga 107^b, 19 sinhádivarga 113^b, 20 gadadivarga 118^a, 21 sattvadivarga 122^b, 22 misrakavarga 125^b, 23 ekarthádivarga 133^b

In fine haec subscriptio legitur इति काश्मीरमंडलप्रसिद्धापसतिश्रीमदमित्यगुहाभ्याख्यानस्थितश्रीनदिष्कोदाप्रसिद्धमहिमानदश्रीसोमानदप्राचार्यवंशोद्भवचतुर्दशविद्याविनोदपरिपातसमागमद्विजवैराग्ययोग्यश्रीपरमहंसमगर्दविज्ञानीतिमिरमार्त्तंडश्रीचंडेश्वरापरनामधेयश्रीराजराजेंद्रगिरिश्रीपादपद्मसर्वशास्त्रमकरंदामोदमुदितसद्वैद्यविद्याविशारदतामविशारदमानससहितारिपुरधरनानाधनाग्रहणसत्वगुणसहजश्रीमनेश्वरसूरिसूनुश्रीमदमृतेशानंदचरणारविंदमकरन्दोदितश्रीनरहरिपण्डितविरचिते निघण्टुराजापरपर्यायवज्राभिधानचूडामणौ चैकार्थाद्यभिधानस्त्रयोविंशो वर्ग ॥२३॥

De codice Havniensi cf Westergaard p 105

Codex hoc seculo ineunte parum accurate exaratus est (Wilson 297)

766, 767

Volumina duo Lat Devan Charta Ind Long 11 Lat 8 Vol I foll 267, II foll 134

His codicibus index alphabeticus ad *Naraharis Nighanturajam* continetur Isque ita constitutus est, ut rerum nominibus vulgatissimis synonyma omnia nec non nuncupatio vulgaris rarioribus vocabulum solenne adscriptum sit In fine priorum vires medicae a Narahari materiis singulis tributae, enumerantur Incipit

अकुर (बीजस्य प्ररोह आकुर इति लोके प्रसिद्ध) अकुर उद्भ प्ररोह अकुर ॥ अर्कपत्र आदित्यपत्र ॥ अर्कभक्ता आदित्यभक्ता ॥ अर्ककान्ता आदित्यभक्ता ॥ अर्कहिता आदित्यभक्ता ॥ अर्कवप तलोसपत्र ॥ अकोट (वृक्षविशेष ढेला इति ख्यात) अकोट कोठर दीर्घपत्र निकोचक गुप्तस्नेह पीतसार मदन गूढपत्रिका पीत मात्रफल दीर्घकील गुणाढ्यक कोलक लेवकर्णी गन्धपुष्प रोचन विशान तैलगर्भ । अकोट कटुक स्निग्धो विषभूतादिदोषनुत् । कफानिलहर मूत्रशुद्धिकृद्रेचनीयक १॥

Accurata alphabeti observatio desideratur Volumen prius inde ab अकोट ad नेपालनिंब alterum a नेपालिका ad रक्तक procedit, literarum R—H index deest

Haec volumina anno 1813 exarata sunt (Wilson 287, 288)

768

Opuscula varia Lat Devan Charta Ind Foll 215 Long 9 Lat 4

Foll 1–30 Linn 6, 7 *Vrikshayurvedas*, de arborum cultu libellus, disticha 325 continens, a *Surapala*, Bhimapalae regis ministro, compositus Incipit पुंसा सद्यमुसेवता धनकथा सौदर्यगवोंद्धुरक्रीडालोलविलासिनीजनमनस्कीतप्रमोदावहा । गुनभृगविनिद्रपंकजभवस्फारोत्पलसद्दीपिकायुक्ता सति गृहेषु यस्य विपुलारामा स पृथ्वीपति ॥ ॥ मत्र वयो हारि यपुष्ठगता मत्ता कलावितकलपन्नकौस्तुभ । वनानि सर्वं विफल भुसेविनो विना विहारोपवनानि भूपते २ शास्त्राणि तावदपेलोक्य मया मुनीनामर्थं स एव गदित परमाल । एन पिलोक्य लिखित च विचारयत मत स्वभावसरलं सुरपालगुरुस्तु ३ ॥

1 distt 3–23 *tarumahima*, de praemiis futuris eorum qui arboribus plantandis curam impendant Incipit बहुभि कि वने जातैर्वरमेक पाथ तरुर्यत्र विधाम्यते मनं ॥४॥ वर भूमिरुहा पच न तु कोटरुहा दश । पत्रै पुष्पै फलैस्तोयै कुर्वंति पितृतर्पण ॥५॥ दशकूपसमा वापी दशवापीसमो ह्रद । दशह्रदसम पुत्रो दशपुत्रसमो द्रुम ॥६॥ क्रीडाराम तु य कुर्यादुद्यानकसकुल । दयकन्यामरोयचैर्मत्तव सुराव ॥७॥ 2 distt. 24 34 *subhasubhalakshanani*, quibus aedificii regionibus quaenam arbores cum fausto omine educandae sint, docetur Incipit गृहस्य पूर्वदिग्भागे न्यग्रोध सर्वकामिक । उदुम्बरस्तथा याम्ये वारुण्या पिप्पल शुभ ॥२४॥ प्लक्षश्चोत्तरतो धन्यो विपरीतास्तु विपत् ॥२५॥ वर्जयेत्पूर्वतोऽश्वत्थ प्लक्ष दक्षिणतो गृह । पश्चिमे च

न्यग्रोध तपोदुपरमुद्धरे ॥२६॥ 3 distt 35–44 *bhuminirupanam*, de solo arboribus colendis idoneo aut non idoneo Incipit नामलानूपा सामान्या स्वभावापि च मेदिनी । भेदैः सा भिद्यते षड्भिर्वर्णैतो रसतस्तथा ॥३५॥ 4. distt 45–62 *vijopti vidhi*, de semine serendo Incipit वनस्पतिद्रुमलतागुल्माः पादपजातयः । बीजात्काण्डात्तथा कदाद्वपन द्विविध मत ॥४५॥ ते वनस्पतयः प्रोक्ता विना पुष्पैः फलन्ति ये । द्रुमाश्च त निगदिताः पुष्पैः सह फलन्ति ये ॥४६॥ 5 distt 63–96 *vapanavidhi*, de optima arborum plantandarum ratione Incipit उभे पुष्पचयाकीर्णे तिलमापाद्यवाहिते (?) । भूप्रदेशे समे रम्ये पृथानारोपयेद्वपेत् ॥६३॥ Arbores quum in alium locum transponuntur, his verbis compellandae sunt हे वृक्ष त्वामितः स्थानादेष्याम्यन्यत्रगुणोत्तर (°म्यन्यगुणोत्तर MS) । तथा सेक प्रदास्यामि निर्वृतिं येन यास्यसि ॥६५॥ वृद्धि यास्यसि तत्र त्व यत्नादिभयवर्जित । तत्रैव पालयिष्यामि प्रिय पुत्रमिवाचल ॥६६॥ 6 distt 97–106 *kunapajalam*, de fimo ex animalium intestinis conficiendo Incipit भूतले पान्था एव परत्रेह च शर्मणे । यस्मादनतदारिद्यात्तारणात्तरपोऽथमी ॥९७॥ वराहविड्मामांसमज्जमस्तिष्कशोणित । पयस्य सजल भूमौ कुणप परिकीर्तित ॥१०१॥ 7 distt 107–164 *poshanádhyaya*, de arborum irrigatione et stercoratione Quo vermes arboribus perniciosi arceantur, imprecatio folio inscripta in terra defodienda est पत्रे मत्र समालिख्य भक्त्या त निखनेद्भुवि । केप(?)कीटपतगाद्युपिपील्यादि विनश्यति ॥१६३॥ 8 distt 165–183 *rogajnanádhyáya*, de morbis dignoscendis Incipit शारीरागतुभेदेन द्विप्रकाराः समासतः । सर्वभूरुहजातीनामातकः परिकीर्तितः ॥१६५॥ तत्र पातात्कफात्पित्ताच्छारीराणां समुद्भव । आगतूनां समुत्पत्तिः कीटशीतादिभिर्भवेत् ॥१६६॥ तत्र रूक्षकषायादिद्रव्यैरत्यर्थसेचिते । भूमिप्रशोषणाद्वृक्षे भवत्यनलजा गदाः ॥१६७॥ 9 distt 183–222 *rogopaşamádhyáya*, de morbis curandis 10 distt. 223–291 *vichitradhyaya*, de florum, odorum, fructuum natura artificiose immutanda. Incipit सदा पुष्पफलापत्तिरकालफलपुष्पता । तथा गंधसमुत्पत्तिरनल्पत्वं रसान्यता ॥२२३॥ वर्णप्रवर्तनं पुष्पपरिवृत्तिः फलान्यता । गधप्रवर्तन गधबधन वर्णिपुष्पता ॥२२४॥ लतात्व वामनत्व च चिरताचिरपाकता । सपाकः फलवैपरीत्य नाशः सप्रतिजन्म च ॥२२५॥ अकालफलतापुष्पफलता सम्प्रवीनता । विचोनिजनन चेति विचित्र कथ्यतेऽधुना ॥२२६॥ 11 distt 291–324 de topiaria

In fine haec leguntur इति परिणहरायुध्युपाम्नतापमपरनरपतिप्रोभीमपालांतरंगः । सकुरसुरपालः कौतुकात्सिद्धयोगैर्गदमलयजचीरचिपिचारेस्त्व ॥

Haec voluminis pars seculo superiore medio exarata est. (Walker 137[a])

P ASTRONOMIA, ASTROLOGIA, MATHEMATICA

769.

Folus 49–55 *Áryasiddhantae*, *Aryabhattae* tributi, pars continetur (γ)

A Foll 49–51 Incipit प्रणिपत्यैकमनेक कमसादेवता पर ब्रह्म । आर्यभट्टस्त्रीणि गदति *ganitam*, *kalakriyám*, *golam* । वर्गाक्षराणि वर्गे वर्गे वर्गाक्षराणि etc . Desinit *daşagitisutre me* तत्तूहचरित भपजरे ज्ञात्वा ग्रहभगणपरिभ्रमण स याति भित्वा पर ब्रह्म १३ इति दशगीति समाप्ता ॥

B Foll 51^{b}–55 distt 33 Incipit ब्रह्मकुशशिबुधभृगुरविकुजगुरुकोणभगणान्नमस्कृत्य आर्यभट्टस्त्विह गदति *Kusumapure* ऽभ्यर्चितं ज्ञान १ एकन्दशशतसहस्रमयुतनियुत तथा प्रयुत कोट्यर्बुद च वृन्दे स्थानात्स्थान च दशगुणचात्ताद् ॥२॥ In fine haec leguntur इत्यार्यभटसिद्धान्ते गणितपादो य प्रथम ॥ (Wilson 539^{b})

770.

Lit Devan Charta Europ Paginae 40 Long $10\frac{1}{2}$ Lat $6\frac{1}{2}$ Linn 25

Áryasiddhantas astronomiae systema, *Áryabhattae* auctori tributum (B=α) Liber, áryá metro compositus capita duodeviginti continet

Caput 1 *madhyamagatyadhikara* appellatum (distt 51), incipit

विविधसमागमपाटीकुट्टकबीजादिदृष्टशास्त्रेण ।
आर्यभटेन क्रियते सिद्धान्तो रुचिर आर्याभिः ॥१॥
रूपात्कपयपूर्वा वर्णा वर्णक्रमाद्भवत्यड्का ।
ञ्नौ शून्य प्रथमार्थ आद्ये ऐ मृतीयार्थ ॥२॥
गोलोपरि लङ्कातो मेरुः सौम्यो हुताशनो याम्यः ।
तदुपरि गोधुवताराचक्रो भगणो भ्रमति सततः ॥३॥
लङ्काभिपुरचतुष्कोपरि नियत प्रवहमारुतक्षिप्तः ।
दिनपदी तत्र समे नान्यत्राध्यप्रभोपचयात ॥४॥
अन्याशाभिन्नाधाशाः स्युर्लङ्कापुर प्रवृत्तिग्ने ।
कल्पयुगवर्षमासार्धदिनमिताग्नेरितोऽन्याधुगपत ॥५॥[1]

Cap 2 *Paraşaryamalántaradhikara*, distt 12 incipit कलिप्रस्त युगपाद्ये पाराशर्य मत प्रशस्तमत । यस्ये तन्ह तन्मम मततुल्य मध्यमो न्यस्त ॥१॥ Cap 3 *spashtikaraná lhikara*, distt. 43 Cap 4 *prasnádhikára*, distt. 51, incipit मत्माधितमम

[1] In hoc capite *Romakapura* memoratur लङ्कातो भाशे (प्राशे B) प्राग्यमकोटिर्भवति भूपरिधेः । पश्चाद्रोमकपत्तनमधापिभाग च सिद्धपुर ॥३१॥

भूमौ मा १२ गुलदीर्घे तलाग्रयोस्तुल्यम् । शङ्कु निधाय वृते तदग्रमाविशति चापेति ॥१॥ Cap 5 *chandragrahanadhikara*, distt 17, incipit तिय्यन्तकालिकनता प्राणेभ्यो याहुर्मिजिनी क्रमजा । साध्या तज्ञे मध्ये भुक्तो भक्ते भपघरन्ने ४०४००० ॥१॥ Cap 6 (incipit in p 14), *suryagrahanadhikara*, distt 16, incipit परम लयनमुदये स्मे वा भानादिवादलन स्यात् । दशातने प्रसाध्ये कथितवदोदयविलग्ने ॥१॥ Cap 7 *sringonnatyadhikara*, distt 8, incipit प्राक शृङ्गोन्नतिमुख्ये कर्मणि सूर्यग्रहाविनोदयगौ । कृत्वा चद्रादीनां वाया साध्यो स्तमौ पद्यात ॥१॥ Cap 8 *chedyakadhikara*, distt 12, incipit समभूमिदु दत्वा (समभुवि विदु कृत्वा A) तस्माद्वृत्त पूना ४० गुलैः कार्यम । दिक मिद्ध तद्वृत्ते वलन माप्या यथाशमकेन्द्रो ॥१॥ Cap 9 *grahodayastadhikara* distt 12 incipit कुजजीवाकजमुनय शुक्रश्ची पश्चिणो च सूर्यस्या । यान्ति प्राच्यामुदय पश्चादस्तं व्रजतयधिका ॥१॥ Cap 10 *grahachhayadhikara* distt 8 incipit दिनकर वशेन कथितायुदयास्तौ साम्प्रत प्रवक्ष्यामि । प्रतिदिनमलिनवशेन व्योम गकुभोद्भवोद्भूता ॥१॥ Cap 11 (p 17), *grahayutyadhikara*, distt 11 Cap 12 *bhagrahe* (navagraha° A) *yogadhikara*, distt 13 Cap 13 *patadhikara*, distt 14 incipit दृग्ज्यायनयोर्योगे (drigjyayanayor yoge A) चक्र चद्रभूतिस्त दद्मन्दो । भार्कैन्द्वतिपात कालो सौ मध्यपातसञ्ज स्यात् ॥१॥[1] Cap 14 *goladhyaye prasnadhikara* (गोलाध्यायप्रश्नाधिकारे मध्यमप्रश्नाश्चतुर्दशो धिकारः B), distt 57, incipit उपपत्या यत ज्ञात सम (satyam A) तस्मादतो पश्ये । गोल पाटीकुट्टकयत्र प्रश्नोत्तरै सहितम ॥१॥ Capitum 15 et 16 fines in codice nostro non significantur Prius ab his verbis incipit गणितव्यवहारे नो पाटीज्ञानादतो धिकारी स्यात् । यस्मात्तस्माद्वक्ष्ये सुगम पाटीं प्रसिद्ध सप्ताभि ॥१॥ Sequuntur vero disticha 161, in quorum fine haec leguntur इत्यार्यभट्टसिद्धान्ते मध्यमगतिवासना सप्तदशोऽध्यायः Cap 18, distt 70 incipit भाज्य शेषच्छेदा पयो दिताकथिधिरेकः etc

In fine haec inveniuntur इत्यार्यभट्टाख्ये महासिद्धान्ते गोलाध्याये कुट्टकाधिकारो नामाष्टादशमो ध्यायः समाप्तो य लघ्वार्यभट्टसिद्धान्त ॥ संवत् १६९२ भाद्रपदकृष्ण १३ ॥ श्रावणमासे शुद्धे शुक्ले पक्षे तृतीयायां ३ रविवासरे संवत् १६९० ॥ Liber noster subscriptione capitis primi (श्रीमदाचार्यार्यभट्टाख्ये महासिद्धान्ते B आर्यभट्टाख्ये महासिद्धान्ते A) *Mahasiddhanta*, reliquis vero capitibus[2] *Aryabhattasiddhánta* appellatur (Wilson 538)

---

[1] D sticho ultimo Siddha Aryabhatta laudatur एव परोपकृतये स्वोक्त्योक्त सचरानयन किंचित् । पूर्वागमसमयुक्त (sarvágama° A) विपाः पठन्विदं नान्ये (syllaba deficit) ॥१३॥ वृद्धार्यभट्टप्रोक्तात्सिद्धान्ता न्यमहाकालात् । पाठैर्गतमुच्छेद विशेषित तन्मया स्वोक्त्या ॥१४॥

[2] Excepto capite 14 आर्यभट्टाख्ये महासिद्धान्ते ।

771.

Lit Devan Charta Europ Foll 56 Long $8\frac{1}{2}$ Lat $4\frac{1}{2}$ Linn 6

Foll 1–48 *Ejusdem libri* apographon paulo accuratius, capita 1–14 et capitis quinti decimi disticha sex prima continens (A = β)

Haec apographa Bibliothecae e dono Fitz Edward Hall V D, accesserunt, qui, dum Oxoniae anno 1861 versatur, haec mecum scripta reliquit "On *a* It was copied for me from a MS of very modern appearance belonging to Pandita Bapu Deva Sastrin of the Benares college Of the history of the Panditas MS I could learn nothing On β My copy was transcribed from a MS in the Library of the Sehore school. That MS was prepared in Nepal, through the agency of Mr Bryan Hodgson, the Resident at Katmandoo The second MS in the packet, marked γ is from the same source" Cf quae idem de Aryasiddhánta in '*Journal of the American Oriental Society*' vol VI disseruit, cum additamentis a W D Whitney scriptis (Wilson 539[a])

772

Lit Bengal Charta Ind Foll 128 Long 16 Lat 4 Linn 8

A Foll 1–18 *Suryasiddhántas*, astronomiae Indicae systema Liber, in capita 14 divisus, incipit

अचिन्त्याव्यक्तरूपाय निर्गुणाय गुणात्मने ।
समस्तजगदाधारमूर्तये ब्रह्मणे नम ॥

Textus in bibliotheca Indica a F E Hall editus est, versionem Anglicam W D Whitney cum sociis in '*Journal of the American Oriental Society*,' vol VI curavit

B Foll 19–128 Commentarii, *Kiranavali* dicti, quem *Dadabhai*, Gangadhara mádhavae filius composuit, pars major Incipit

प्रणिपत्य परं ब्रह्म सूर्यांशायमहोदधेः ।
मारचन्द्र समुद्धृत्य तनोमि किरणावलीं ॥१॥
Chittapávana játiya-*Madhavatmabhavah* sudhih ।
Dadabhai samalochya *Varahadi*kritih sphutah ॥२॥

अत्र किलाविच्छिन्नपारम्पर्येण कथा सर्यते ।

• सिद्धपृष्ठे सुखासीना सकला ऋषयः पुरा ।
तदन्तरे समायातो मुनिः कश्चित् द्विजोत्तमः ।
कुतोऽद्य(?)ागत स्वामीन तमूचु ऋषयो द्विजाः ।
सूर्यलोकात् समायात का कथा तत्र वर्तते ॥
श्रीसूर्येणैव महतामपायमतिरोधित ।
कालज्ञान मया तस्मात्तद्दिज्ञात महर्षयः ।
स्वामित्र कथयस्वेति शृणुध्व स्वस्थिमानसा ॥

ततस्तेन श्रीसूर्य्यमयमपादो मुनी प्रत्यादिष्ट ।
तस्याय मङ्गलाचरणश्लोक॰ ॥ अचिन्त्याव्यक्तरूपाय etc

Codex in fine capitis, *patadhikára* inscripti, desinit

Hoc apographon post annum 1815 exaratum est. (Mill 11)

773.

Lit Bengal Charta Ind Foll 184 Long 16 Lat 4 Linn 8

Commentarius ad *Suryasiddhántam*, a *Bhúdhara*, Devadattae filio, scriptus Incipit

नमस्कृत्य गुरु सूर्य्यं ब्रह्मविष्णुशिवात्मक ।
इन्द्रादींश्लोकपालाश्च कृष्णा विप्रविकर्त्तन ॥१॥
सोपपत्तिर्विरच्य सूर्य्यसिद्धान्तविस्तर ।
विरच्यते भूधरेण गणकाना हिताय वै ॥२॥

Madhyamádhikára fol 25ª, chandragrahaṇádhyaya fol 91ᵇ, suryagrahanadhyáya fol 101ª, parilekhádhyáya fol 105ª, yogádhyaya fol 125ᵇ, udayástádhikara fol 134ᵇ, sringonnatyadhikára fol. 141ª, pátádhyaya fol 152ª, kakshádhyáya fol. 164ᵇ, golayantradhyaya fol. 180ª, mánádhyáya fol 184ª.

Codex post annum 1815 exaratus est. (Mill 12)

774.

Foll 110–121 Linn 9 *Grahárumakutuhalam*, sive *Karanakutuhalam*, liber astronomicus a *Bhaskara*, Mahesvarae filio, anno videtur 1183, compositus, et in capita decem divisus Incipit

गणेशं गिर पद्मजन्माच्युतेशा-
न्ग्रहान् भास्करो भास्करादींश्च नत्वा ।
लघुप्रक्रिय प्रस्फुट खेटकर्म
प्रवक्ष्याम्यथ ब्रह्मसिद्धान्ततुल्यम् ॥१॥

Sakah panchadikchandra (i e 1105) luno 'rkanighno

मघोनितमासान्वितो घो द्विनिघ्नात् ।
रसागान्वितात्वाधसाबाराहीनात्
शरांगैरवाप्ताधिमासैर्युगूहे ॥२॥ etc

Cap 1 (distt 18) nabhogamadhyamá gatih Cap 2 (distt 39) prabhádhikárasádhana, incipit खगोघमकेभ्य गताहर्भागा Cap 3 (distt. 3) sasibhaparvasambhava, incipit द्विघ्नो मासगणस्त्रिहद्विभयुतो Cap 4 (distt. 21) sasigraha, incipit नतविहीनहते सगुरोहता Cap 5 (distt 9) ravigraha, incipit दर्शान्तकाले द्विभहीनलग्न कार्य च तत्का विपलान्तरेभ्य Cap 6 (distt. 13) grahodayástasádhana, incipit इरो द्वौ निचयो ऽद्रिकपलयुत Cap 7 (distt. 4) sasánkasringakonnati, incipit प्राक्शि: कलाद्यकमस्फुटेदो Cap 8 (distt. 6) grahayutyadhikára, incipit पचाग-मध्राकशरा पृथक्स्यास्त्रिन्त्याशुकर्णान्तरमेगुणासे । Cap 9 (distt 14) pátadhikara, incipit विना सपातेदुमिहायनाशकैर्युक्तो रवि शीतरुचिश्च गृह्यते । Cap 10 (distt 4) parvasambhavádhikára, incipit द्विघ्नो मासगणस्त्रिहद्विभ २९२ etc

In fine haec leguntur •

आसीत्सज्जनधाम्नि विज्जलपुरे शाण्डिल्यगोत्रो द्विज-
श्रीतस्मार्तविचारसारचतुर सोनन्यरत्नाकर: ।
ज्योतिर्वित्खिलको महेश्वर इति ख्यात क्षितौ सेर्गुरो-
स्तत्सूनु करण कुतूहलमिद चक्रे कविर्भास्कर ॥[1]

Codex Berolinensis, a Weber in Catal p 236 descriptus, recensionem diversam videtur continere

Haec folia seculo septimo decimo videntur exarata esse (Walker 162ᵈ)

775.

Foll 59–65 Linn 6 *Chandrarkí*, libellus distichis 35 constans, a *Dinakara*, e Bárejya urbe oriundo, compositus Incipit सूर्यं चन्द्र सद्गुरु भक्तिपूर्वं । नत्वा वक्ष्ये सूर्यचन्द्रोदय च ॥ पत्र पचागाभिध युधिवृधिप्राह तद्युक्तिमस्मन्मघोक्त ॥१॥

In fine hoc distichon legitur श्रीमत्कौशिकगोत्रिणो द्विजवर बारेज्यसज्ञे पुरे मोढज्ञातिसमुद्भवो दिनकरो दैवज्ञचूडामणि । चक्रे चन्द्रविस्वकोष्टकगतौ श्रीमत्पत्राश्रितौ दृग्पक्षावपि साधिरौ च विशदतिथ्यादिके सस्फुट ॥३५॥

Haec folia seculo superiore exarata sunt (Walker 208ᵇ)

776.

Foll. 120–134 Linn 7 *Chintamani Sáraniká*, sive *Tithisaranika*, libellus a *Dasabala*, Bauddharum pontifice (bodhisattva), Bhoja Dháresi regnante, anno videtur 1055 compositus Opusculo, in capita quinque diviso, periodi et constellationes auspicatae tractantur

Cap 1 (distt 61) *tithiprakaranam*, incipit नमोऽस्तु ते पार्वति पकजानने प्रियवदे चद्रमुनीन्द्रवन्दिते । दयापरे मुग्धि शारदप्रिये कुरु प्रसाद मम देवि शारदे ॥१॥ पुरातनैर्यैरतिनै खलु विहिता सम्य विधिना निजग्रन्थे सन्त स्फुटतिथिभयोगप्रभृतय । श्रत पश्यन्निन्द्य गणितगहनाद्भिन्नमधुना नमस्कृत्यार्केदू दिशति तदुपाय दशबल ॥२॥ रवचपत्रास्तुतपरिस्फुटलयमस्यनथवयोगतिविधपुरम विधान्ना । चीयू-

[1] In annotatione margini folii 116ᵇ adscripta, *Ád tyapratápa siddhánta* liber Bhojae regi tributus laudatur तथा च यादित्य प्रतापसिद्धाते गालाध्याये चद्रग्रहणपामनाया महाराजश्रीभोजेनोक्त । विपोर्विंशतिपर्वांते परदानाप्रजापते । पश्चादयति भूछाया तेद्राहुरुदावदेदिति ॥१॥ इदुर्यातिमयोऽस्यस्तेमोदयस्य भास्कर । पश्चादयति मासाते तद्राहुरुदावदेदिति ॥२॥ etc

पवृष्टिमिव दृष्टिकरीमजस्र मतास्णी श्रुतिपुटै कृतिन पिपतु ॥३॥ तिथिप्रभृतिविज्ञानात्सम्पग्यावादि सिध्यति । पतस्तत्सारणी भूमस्थिता मणिमिमा स्फुट ॥४॥[1]

Cap 2 (distt 19) nakshatraprakaranam Cap 3 (distt 21) yogaprakaranam Cap 4 (distt 34) prakirnakaprakaranam Cap 5 (distt 16) samkrantisam vatsaranayanaprakaranam

In fine hi versus leguntur, quos corruptissimos, aliorum codicum auxilio destitutus, intactos reliqui *Sri-bhoje* चतुर्णवा कलपति प्रौढे तदोष्णा भुव । विख्याते भुविरत्न सभवलपुवैरोचने ग्रलिभ ॥ शालग्रयपिदा वरो दशवल सम्भृय सौधोदनि बोधव्यामगुवुद्धिभिर्ष्टिहितवास्तव्या तिथे सारणीं १५ धन्वै रार्थैभटादिभिर्विजगुणैर्डिडीरपिडोह्वले ॥ राम्रवादिविसारिभि प्रतिदिश विस्तारिता कीर्तय ॥ स्मृत्वा तञ्चरणापुजानि रचितो स्वाभि पर प्रार्थितग्रैयो य तदुपार्जिते ससुरकृते प्रीति भजता मना ॥१६॥ इति महाकारुणिकबोधिसत्वदशवलविरचिताया चिंतामणौ सारणिकाया सक्रातिमवत्सरानयन प्रकरण समाप्त ॥

Auctor tempus, quo librum scripsit, eo mihi videtur s gnificasse quod computationum suarum normam Sakae aerae annum 977 facere solet

Haec voluminis pars anno 1540 exarata est (WALKER 190[b])

777, 778

Opus unum in voluminibus duobus religatum Lit Devan Charta Ind Long 11 Lat 5 Linn 9, 10

His voluminibus *Bhattotpalae* commentarius ad *Brihatsamhitae*, a *Varahamihira* compositae, capita quadraginta quatuor prima continetur

Vol I foll 1–188, capita 1–11 Incipit ब्रह्मजशकरदर्वींदुकुनक्षत्रनीवशुक्राकेपुत्रगणनाथगुरून्प्रणम्य etc 1 sastropanayanadhyaya, 2 samvatsarasutra, 3 adityachara, 4 chandrachara, 5 rahuchara, 6 (inc in fol 115[a]) bhaumachara, 7 budhachára, 8 brihaspatichara, 9 sukrachára, 10 sanaischarachara, 11 (inc in fol 172[a]) ketuchara

Vol II foll 207 (१८९–३९५) capita 11–44 12 (fol 8[b]) agastyachara, 13 saptarshichara, 14 nakshatrakurmachara, 15 nakshatravyuha, 16 (fol 40[b]) grahabhaktayoga, 17 grahayuddha, 18 grahasamagama, 19 varshaphala, 20 grahasringataka, 21 (fol 81[a]) garbhalakshana, 22 garbhavayudharana, 23 pravarshana, 24 rohiniyoga, 25 svatiyoga, 26 (fol 117[a]) ashadhiyoga, 27 (fol 121[a] incipit यत पर कश्चिद्वातचक्र पठति । तच्च वराहमिहिरकृत न भवति यतो निष्पत्तिरग्निवोप इत्यनेन पौनरुक्त्य) vatachakra, 28 bhadrapadayoga, 29 sadyovarshana, 30 kusumaphalalakshana, 31 (fol 134[b]) samdhyalakshana, 32 digdahalakshana, 33 bhukampalakshana, 34 ulkalakshana, 35 pariveshalakshana 36 (fol 164[b]) indrachápalakshana, 37 gandharvanagaralakshana, 38 pratisuryalakshana, 39 nirghatalakshana, 40 sasyajataka, 41 (fol 175[a]) dravyanischaya, 42 arghakanda, 43 indradhvaja, 44 nirajanavidhi

De codicibus Berolinensibus cf Weber Catal p 238

Haec volumina exeunte seculo superiore exarata sunt (WALKER 145, 146)

779.

Opera tria Lit Devan Charta Ind Foll 130 Long 9½ Lat 4

Foll 1–37 Linn 10 *Brihajjatakam*, de genituris liber, quem *Varahamihiras*, Adityadasae filius e Kapitthaka loco, in Avanti regione sito, oriundus, composuit (A) Incipit

मूर्तित्वे परिकल्पित शशिभृतो वर्त्मापुनर्जन्मना-
मात्मा त्वात्मविदा क्रतुश्च यजता भर्तामरज्योतिषा ।
लोकाना प्रलयोद्भवस्थितिविभुश्चानेकधा य श्रुतौ
वाच न स ददात्वनेककिरणस्त्रैलोक्यदीपो रवि ॥१॥
भूयोभि पटुवुद्धिभिर्पटुधिया *hora* phala jnaptaye
शब्दन्यायस[म]न्वितेषु वहुश शास्त्रेषु दृष्टस्वपि ।
होरातन्त्रमहार्णवप्रतरण भग्नोद्यमानामह
स्वल्प वृत्तविचित्रमर्थबहुल शास्त्रप्लव प्रारभे ॥२॥

Liber in capita 25 divisus est 1 rasiprabhedadhyáya, 2 grahayonibhedadhyaya, 3 viyonijanmadhyaya, 4 adhanadhyaya, 5 janmadhyaya, 6 (inc fol 9[a]) rishtadhyaya, 7 ayurdayadhyaya, 8 dasantardasadhyáya, 9 ashtakavargadhyaya, 10 karmajivadhyaya, 11 (fol 15[a]) rajayogadhyaya, 12 nabhasayogadhyaya 13 chandrayogadhyaya, 14 dvigrahayogadhyaya, 15 pravrajyadhyava, 16 (fol 19[b]) nakshatrajataka, sarvagraharasisíladhyaya[2], 17 drishtiphaladhyaya, 18 bhávadhyaya, 19 asrayadhyaya, 20 (fol 27[b]) prakirnakadhyaya, 21 anishtádhyaya, 22 strijatakadhyaya 23 nirvanadhyaya (niryanadhyaya B eadem varietas in textus ipsius disticho undecimo occurrit), 24 nashtajatakadhyaya, 25 dreshkanadhyaya

In fine argumentum capitum singulorum quatuor distichis proponitur, quibus haec verba praemittuntur

आदिमदामतनयस्तदवाप्तबोध-
कापित्थक सवितृलब्धवरप्रसाद ।
आवन्तिको मुनिमतान्यवलोक्य सम्यक्
होरा वराहमिहिरो रुचिरा चकार ॥३९॥

[1] Prooemii hujus errores gravissimos emendavi In disticho 2 MS दृष्टकरीं habere videtur

[2] Hoc caput in codice nostro in partes duas d v sum est

Varâhamihira in medio libro hos artis suae magistros laudat *Jîvaçarman* 7, 9 11, 1, *Devasvâmin* 7, 7, *Paraçara* 7, 1 (= Çaktipurva) 12, 2, *Bhadanta* 7, 11 (Utpala Bhadantaçabdena *Satyacharyo* 'bhidhiyate), *Manittha* 7, 1, *Maya* 7, 1 (Utpala *Mayadanava*), *Yavanâh* 7, 1 11, 1 12, 1 25, 2, *Vishnugupta* 7, 7 (Utpala *Chânakyâ*paranâman) 19, 3, *Satya* 7, 3 9 13 12, 2, *Siddhasena* 7, 7

Haec voluminis pars seculo septimo decimo a Deveçvara, Haridevae filio, Harikrishnae nepote (श्रीगुरुहस्तीयनारीपयनम्पपाठकोपपन्हरिकृष्णात्मज etc) exarata est. (WALKER 207[a])

780.

Lit. Devan Charta Ind Foll. 288 Long 11½ Lat. 5 Linn 10–12

Varâhamihirae Brihajjâtakam cum commentario, *Jagachchandrika*, sive potius *Chintâmani* appellato, quem *Bhattotpalas* (Utpala) anno 966 composuit (B) Incipit यदानशकरपयिंदुकुमलमीपगुण्ञाकपुलगलानायगुरुन्प्रयस्य। य मग्रहो धैयलाभपिगुढयुद्ध। रापतकस्य (च) तम (tam aham) विपृणोमि ग्रन्थ ॥१॥

Auctores et libri ab Utpala permulti laudantur, quorum partem excerpsi Varâhamihirae *Svalpajataka* sive *Sukshmajataka* *Kalasamhitâ* 15, 1, *Gargi* *Jivaçarman* 5 22, *çrî-Devakîrti* 1, 19 etc, *Puliça acharya* 2, 20; *Bâdarâyana* (astr frequentissime, ipse ad 6, 1 Yavanavriddhâs laudat), *Brahmagupta* 1, 19, *Manittha* *Mindarya* 6, 6 15 4, *Yavaneçvara* *Yajnavalkya* 2 5, *Vankâlakacharya* (? 15 3 prakritico sermone usus est), *âchârya-Vishnuchandra* 2, 20, Hastivaidyakakâra *Vîrasoma* 1, 2, *bhatta-çrî Şankara* 12, 19, *Çrutikîrti*, *Çrutikîrtikara* 1, 7 8, 9 *Satya* 1, 5 etc. 2, 15 (*Satyokte Horaçâstre*), *Saravali* (frequentissime), *Sphujidhvaja* (?) 7, 9 12, 1

Textus in hoc codice in capita 26 divisus est, vicesimum enim sextum argumentum libri exponit. Ex epilogo in fine libro addito hoc unum distichon excerpsi

> चैत्रमासस्य पक्षम्यां सितायां गुरुवासरे।
> पञ्चदशमित शाके ttt कृतेयं विपूर्तिमया ॥४॥

Codex superiore seculo exeunte parum accurate exaratus est (WALKER 165)

781.

Lit Devan Charta Ind. Foll 142 Long 13 Lat 4½ Linn 10

Minarâjajâtakae, *Yavaneçvarae* auctori tributi, pars Codex olim folia 205 continuit, nunc folia 1–142 et ultimum supersunt Auctor, quicunque ille fuit, hoc libro genethliologiam tractavit Incipit.

> सृष्टे विधात्रे जगतां शिवाय
> महाहकाले स्थितये [s] च्युताय।
> तुभ्य नमः सर्वगताय नित्य
> त्रयीमयायामलभास्कराय ॥१॥
> Yad uktavan purvamunis tu çastram
> होरामय लक्ष्यमित मयाय (?)
> tan (tam MS) *Minarajo*[1] निपुणं सबुद्धा
> विचिन्त्य चक्रेऽष्टसहस्रमात्रं ॥२॥
> या पूर्वकर्म्मप्रभवस्य धात्री
> धात्रा ललाटे लिखिता प्रशस्ति।
> ता शास्त्रमेतत्प्रकट विधत्ते
> दीपो यथा वस्तुघने धकारे ॥३॥

Atha dvadaçaraser viharabhumikathanam चाद्य स्मृतो मयममानमूर्त्तिः कालस्य मूर्धा गदितः पुराणे। मा [s] नाविकासचरकन्दराद्रिमेनाग्निधातुाकररत्नभूमिः ॥४॥ 2 *grahayonibheda dhyaya*, incipit इनः पमगो मिहिरा च हसो मितो दंमास्या द्युमणिः स्वराशु। शूरः सगत्नीहणमयूषमाली दिनाधिपो प्राप्त इति प्रदिष्टः ॥ 3 *adhânâddhyâya*, incipit आधानपृष्ठोत्पवमास्यमुक्के पल यतमस्य परीक्षणार्थं। योगान्यिचिन्ता प्रपदें स्मता हृ विदूर्यया लग्नविनिश्चय स्यात् ॥ लग्न यदा पश्यति मूर्त्तमूनुः नीचाचित सौम्यदृशा विहीन। तगाग्यनात प्रवन्ति मर्त्य मूपस्य चीयद दिवाप्र सगात् ॥ 4 *janmadhyaya*, incipit लग्न यदि पश्यति देवमत्री सितो यथा रात्रिकरः प्रपूर्णे। स्तोयाचित केन्द्रगतः स्वग सुगुरुपीयस्य भवेत्प्रसूतिः ॥ 5 *âyurddâyâdhyaya* incipit त्रिंशः सराशोर्हि मगोधतगोरिशशलथा सौम्यकुजाकजाना नगामुरे त्र्यस्य सितस्य भागा प्रमाणतो दीधतय स्वस्या ॥ 6 *daçadhyâya* incipit स्वायुषया येन पुरो हि दग्नमात्मिता तस्य दशा प्रदिष्ट। प्रमातरा मा च गुरोर्विचिन्त्या देयिच्य सर्वैः फलनिर्णयार्थं ॥ 7 (inc. fol 15[b]) *antardaçadhyaya*, incipit भानोर्न्तशाया यदि शीतरश्मे। दशा विपाक कुरुते तत्र स्यात्। क्रमेण विश्च स्यवनेन मित्र भोगाच्च नित्य हि विदयनेन ॥ 8 *ashtakavargaphalâni*, incipit कदृगु मूपसगृहा प्रमेद्य पुनस्तथायाष्टकराकसम्मित। मगारयोद्यापि तथैव धाम्य शुक्राद्वैशान्तात्मगतय नित्य ॥ 9 *suryadarçanacharaphalâni*, incipit मेषे गतो व शशिना च दृष्टः करोति मर्त्यं मुगनन्नभार प्रसन्नमूर्त्तिप्रपुरायपानं नरेन्द्रपूज्य विगतारिपर्धं ॥ 10 *chandradarçanachara*, incipit मेष गतो रात्रिचरः प्रसूते मूपस दृष्टः करोति प्रभाव। नर नितातं यमनेः समग्र गतप्रभा भक्तिपियर्नितं च ॥ 11 *bhaumadarçanachâra* incipit मेषे गता भूमिसुतः प्रसूते सूदस दृष्टो विपन मनुष्यं। विहीनपुंड्र कृपरासभाय विपर्जित सदन्यानदातं ॥

[1] Conferantur nomina *Matsyendra* *Minanatha* quae supra p 236 nobis obviam fuerunt.

12 *buddhadarṣanachara* incipit मेष गतो शो रविणा च दृष्ट करोति मर्त्यं कृपणस्वभाव। दुष्टाशय चधुजनेन युक्त भयाकुल नित्यमुदा रदु:ख॥ 13 *gurudarsanachara*, incipit मेष गतो देवगुरु प्रसूते सूयेण दृष्ट पशुपुत्रहीन। नर भयार्त्तं घृणया विहीन विवर्ज्जित सत्यसुखेन नित्य॥ 14 (fol 41ᵇ) *sukradarsanachara* incipit मेषे स्थितो दैत्यगुरु प्रसूत सूयेण दृष्ट कृपणस्वभाव। नर नितात बहुकोपयुक्त विवादशील गुरुतल्पग च॥ 15 *ṣanaischaradarṣa nachara*, incipit मेष गत सूर्यसुतो विधत्ते सूयेण दृष्टो विकृता नुरूप। प्रवासशील विजित स्वदारैर्व्यपेतलज्ज बहुसाध्वस च॥ 16 *grahanam bhavadhyaya* incipit मूर्त्तिस्थितो सज्जनयेदिनेशो नर सरोग विकल महर्षं। प्रभूतकोप बहुशत्रुपक्ष प्रभाविहीन परतक्षक च॥ 17 (fol 51ᵇ) *suryachára*, incipit मेष गतो र्के समर प्रचड नर प्रसूत धनवीर्ययुक्त। शस्त्रार्थवाक्कर्मसुलभशब्द जयेपिण साधितमुच्चचष्ट॥ 18 *chandrachara* incipit मेषे तु चद्र पुरुष प्रसूते शूरमुदा[र]सत्वबलैरुपेत। स्यात बहुस्त्रीसुतभृत्यवर्गं प्रभा विण त्यागिनमूर्जित च॥ 19 *bhaumachara*, incipit मेषे तु भौमो रभस प्रचड सूर नर साहसकर्मशील। तेजस्विन सात्विकमप्रधृष्य दुर्मर्षण दानपर प्रसूते॥ 20 *budhachara* incipit मेष गतस्त्वि दुसुतो मनुष्य कुर्यात्कृश बह्वदन सठ च। मिथ्याप्रलाप प्रियविग्रहास्त्र भूरिश्रमोत्पन्नविपन्नचित्त॥१॥ 21 *guruchára*, incipit मेषे गुरुदेवनर प्रसूते दुर्मर्षेण सौर्यबलस्वभाव। विख्यातकर्माणमतिप्रगल्भ श्रौजस्विन बुद्धिगुणैरुपेत॥ 22 (fol 67ᵇ) *ṣukrachara* incipit मेष तु शुक्रो जनयत्यशात नर बहुक्षोभविरोधशील क्षुद्र परस्त्रीहरणे प्रशक्त सेर्ष्यं वनारण्यविचारण च॥ 23 *ṣanaischarachara*, incipit मेषे र्कसूनुर्जनयत्यनार्यं कुचषमाभिव्यसन श्रमार्त्तं। गतश्रिय निष्ठुरदुष्टवाक्य विगर्हित निर्धनमिष्टवैर॥ 24 *tanusthanachinta* incipit मेषस्य लग्ने तु भवेप्रसूतश्चडी धनी सर्वकलासु दक्ष। स्वपक्षहता बहुमन्युयुक्तो मदामतिस्तीक्ष्णकर सदैव॥१॥ वृषस्य लग्ने तु नर प्रसूते मित्र क्षमी हास्यरत सुवाक्य। विज्ञानयुक्तो गुरुलोक-भक्त: शूर: प्रधान सुतलालसश्च॥२॥ 25 *dhanasthanachinta* incipit मित्राशकस्थो यदि वा शशाको वित्त प्रसूते सुतज नराणा। मित्रस्य भागे कृषिकृ प्रसूत वर्गोत्तमस्थ सुहृदर्ज्जित च॥ 26 *saha jasthanachinta*, incipit तृतीयसस्थो यदि वासरेशो मित्र नृप तुगगतो विधत्ते। तुगाशक वा नृपसभव च षड्वर्गशुद्धस्त्वथ सार्वभौम॥ 27 (fol 79ᵇ) *sukhasthanachintá*, incipit सुखस्थितो वासरप स्वतुग सुख विधत्त बहुदृष्टजात। तुगाशकस्थो शु सुख कदाचित् षड्वर्गशुद्ध परदारज च॥१। नीचाश्रितो वासरपश्चतुर्थ सुख विधत्ते न कदाचिदेव। नीचाशक दु:खविमिश्रित च पापस्य वर्ग रिपुदु खमिश्र।२॥ 28 *sutasthanachinta*, incipit तुगाश्रितो वासरप सुतस्य सुता विधत्त स्वतरा नृसशात्। तुगाशकस्य सकलार्थसिद्धि षड्वर्गशुद्ध शुभग मनोज्ञ॥१। नीचाश्रयस्थो दिनप सुतस्य सुतान् प्रसूते च हि गात नष्टान्। नीचाशकस्थो विकलागभागात पापस्य वर्ग त्वथ गर्भनष्टान्॥२॥ 29 *ripusthánachinta* incipit स्वतुगगो वासरपा रिसस्य शत्रु विधत्त प्रतिन सदैव। तुगाशकस्यस्त्वथ विप्रमेव षड्वर्गशुद्धो नृपति सदैव॥१॥ नीचाश्रयस्य प्रवितारिसस्य शत्रु विधत्ते कुमति कृतघ्न। नीचाशकस्य प्रमदानुरक्त पापस्य वर्ग परतर्कक च॥२॥ 30 *kalatrasthánachinta*, incipit दिनाधिप सप्तमग स्वतुग करोति भार्या कलहप्रिया च। तुगाशकस्य परकर्मरक्त षड्वर्गशुद्धस्तु दरिद्र युक्त॥१॥ नीचाश्रित सप्तमगस्तु सूया भार्या विधत्ते व्यभिचारिणीं च। नीचाशकस्यश्च सरोगयुक्ता पापस्य वर्ग सतत कुशीला॥२॥ मित्राश्रयस्थो दिनप कलत्रे करोति भार्या सुतरा नृशसा। मित्रस्य भाग सुत हीनचित्ता वर्गोत्तमस्य सुतप्रिया च॥३॥ 31 *mrityusthánachinta*, incipit सूया यदा मृत्युगतश्च तुगे मृत्यु विधत्ते[ऽ]ग्निनिव शनेन। भक्त्या तदशे जलमज्जयैव षड्वर्गशुद्धस्त्वथवा प्रमादात्॥१॥ नीचाश्रितो वासरपो[ऽ]ष्टमस्थो मृत्यु विधत्त वनपानकेन। नवाशक दभनकर्मतश्च पापस्य वर्ग तु प्रदीपनेन॥२॥ मित्राश्रयस्थो दिनपो[ऽ]ष्टमस्थो मृत्यु विधत्ते विषभक्षणेन। मित्राशकस्यश्च विवधनेन वर्गोत्तमस्थो निशितायसेन॥३॥ शत्र्वाश्रयस्थो दिनपो[ऽ]ष्टमस्थ करोति मृत्यु रुधिर प्रकोपात्। तदशके वा बहुकासशोषात् मूलत्रिकोणे वनितापराधात्।४॥ चद्रो[ऽ]ष्टमस्थो यदि तुगसस्थ करोति मृत्यु सलिलप्रवेशात्। तुगाशकस्थ करकाभिघातात् षड्वर्गशुद्धस्त्वशनिप्रपातात॥५॥ नीचाश्रितो रात्रिपति करोति छिद्रे विनाश वनिताकरेण। नीचाशकस्थ कफपित्तदोषात् पापस्य वर्ग त्वथसन्निपातात्॥६॥ मित्राश्रयस्थो रजनीपतिश्च करोति मृत्यु जठरप्रकोपात्। तस्यैव भागे गुदरोगतश्च वर्गोत्तमस्थ पशुपादघातात्॥७॥ शत्र्वाश्रयस्थो विधुरेव धत्ते मृत्यु न[राणा] बहुभूतयोगात्। तद शकस्य पशुशृगसगात् मूलत्रिकोण क्षयरोगतश्च॥८॥ भौमो ष्टमस्थो यदि तुगसस्थ सग्राममृत्यु कुरुते नराणा। तुगाशकस्यस्त्वथ शस्त्रकर्म षड्वर्ग-शुद्धस्त्वथ गोग्रहेण॥९॥ नीचाश्रयस्थो धरणीजछिद्रो स्वहस्तमृत्यु कुरुते नराणा। नीचाशकस्यश्च निजायुधेन पापस्य वर्ग द्विजपार्श्वतश्च॥१०॥ मित्राश्रयस्य क्षितिजो ष्टमस्थ करोति मृत्यु द्रुपदाश्रयण। मित्रस्य भागे त्वथ गो[ऽ]श्वसगात् वर्गोत्तमस्यस्त्वथ कूपपातात्॥११॥ शत्र्वाश्रयस्थो (sthah) क्षितिजो ष्टमस्थो भृगुप्रपाताच्च करोति मृत्यु। तस्याशकस्यस्त्वथ गुप्तिरोधात् मूलत्रिकोणे विषभक्षणेन॥१२॥ etc. 32 (fol 86ᵇ) *dharmasthanachinta* incipit धर्माश्रितो वासरप स्वतुगे धर्म नृणा पापसमे विधत्त। तुगाशसस्यस्त्वथ दभद च षड्वर्गशुद्धस्त्वथ लज्जया च। 33 *karmasthanachinta* incipit कर्माश्रित स्तीक्ष्णकर स्वतुगे करोति कर्मव्रत " " सय। सौख्य तदशकस्थो वध वधन च षड्वर्गशुद्ध सकल कलाज॥१॥ 34 *labhasthanachinta* incipit लाभाश्रितस्तीक्ष्णकर: स्वतुग लाभ विधत्ते गजवाजिन च। तस्यैव भाग महिषीसमु च षड्वर्गशुद्ध कनकोद्भव च॥१॥ 35 *vyayasthanachinta*, incipit व्ययस्थितो वासरप स्वतुग व्यय विधत्त गुरुलोकसगात। तस्यैव भागे गुरुसवकाना षड्वर्गशुद्धो द्विजदवकायात्॥ 36 *lagnadarṣanachara*, incipit लग्नेऽर्केदृष्ट सुनुशस्यहो भवेन्मनुष्य परुषस्वभावै। सदाभिमानी नतिधमसस्थो रुजान्वितो द्वेषरत सुभीत॥ 37 (fol 91ᵇ) *anaphayogadhyaya* incipit सूर्यं विना रात्रिपतर्व्ययस्थो यदा ग्रह स्याद्बहवो यवा सु। स्यातामथ द्वौ त्वनफाख्ययोग उत्पद्यते रूपगुणप्रमाण॥ 38 *sunaph yogadhyaya*, incipit सूर्यं विना रात्रिपते धनस्थो यदा ग्रह स्याद्बहवो

पचा स्नु । स्यातामथ द्वौ मुनभाख्ययोग उत्पद्यते रूपगुणै सदैव ॥ 39 *durdharayogadhyáya*, incipit मूर्यं विना द्वादशविस्नमस्थै चद्रस्य योगो द्व हि दुर्धराख्य । खशीतियुक्त शतमेव तेषा पृथक्प्रदिष्ट मुशुभं समग्र ॥ 40 *lagnáṣrayayogadhyaya*, incipit लग्नस्थितो धासरप सचद्र करोति मर्त्यं विकृत कृतघ्न । मूक जड वा परदाररक्त विहीनवित्त सरुज सदैव ॥ 41 *dhanáṣrayayogadhyaya*, incipit धनस्थितस्तीक्ष्णकरः सचद्रो नर विधत्ते विधिन कृतघ्न । सदा कुशीलं प्रभया विहीन रोगाभिभूत भयसयुत च ॥ 42 (fol 114[a]) *sahajaṣrayayogádhyaya*, incipit तृतीयग स्तीक्ष्णकर सचद्रो नर विधत्ते प्रियवधुदार । जनानुरक्त व्रतशास्त्रयुक्त पर कवि कीर्त्ति[वि]वर्द्धन च ॥१॥ तृतीयगस्तीक्ष्णकर सभौमो नर प्रसूते नृपतुल्यवीर्यं । भोगान्वित चारुरत मुनेत्र मियातिथि वृद्धियुत सदैव ॥२॥ तृतीयगस्तीक्ष्णकरः ससौम्यो नर प्रसूते बहुपुत्रपौत्र । जितेंद्रिय भूरिपराक्रमाढ्य विख्यातकीर्त्ति जनवल्लभ च ॥३॥ 43 *sukháṣrayayogádhyaya*, incipit चद्रान्वितस्तीक्ष्णकरः सुखस्थो नर विधत्ते मुखसौख्यहीन । विपद्यशील परतर्कुक च प्रभाविहीन गतसत्यशौच ॥ 44 *sutaṣrayayogadhyaya*, incipit चद्रान्वितस्तीक्ष्णकर सुतस्थो नर प्रसूते विगताभिमान । कुभोज्यरक्त च कुपुत्रभाज सदा निकृष्ट कृतकस्वभाव ॥ 45 *ṣatrubhavaṣrayayogadhyáya*, incipit रिपुस्थितस्तीक्ष्णकर सचद्रो नर प्रसूते विमुख दरिद्र । स्वल्पायुष रोगनिपीडिताग सदातुर शत्रुविवर्ज्जित च ॥ 46 (fol 135[b]) *kámasrayayogadhyaya*, incipit कामाश्रितस्तीक्ष्णकर सचद्रो नर प्रसूते घृणया समेत । सदातुर धर्मविवर्ज्जिताग गुणैर्विहीन बहुमायपाढ्य ॥१॥ कामाश्रितस्तीक्ष्णकरः सभौमो नर प्रसूते परवादरक्त । दानेन हीन घातपीडिताग गुरुद्विजाना निरत नृशस ॥२॥ कामाश्रितस्तीक्ष्णकरः ससौम्यो नर प्रसूते कुकलत्रभाज । नपुसक काममुखैर्विहीन निरर्थवाक्य निजबधुयुक्त ॥३॥

In folio 140[b] caput quadragesimum septimum ab hoc disticho incipit तीक्ष्णद्युतिश्चद्रयुतो रमस्थो नर प्रसूते बहुरोगभाज । स्वल्पायुष क्षिप्रमति प्रदुष्ट व्यपेतलज्ज रणकातर च ॥१॥ Sequuntur disticha 29, post quae disticha 30–54 desiderantur Folium 142 in disticho 59 desinit

In folio 143[a] (२०५) capitis, *ṣracheshṭitádhyaya* appellati, finis exstat. Sequuntur haec यदा सुरभतिविधासु गाय कुर्वति नाश नृपते पुरस्य । यानागम त्वत्र सुतस्य नाश रोगातुरत्व परदेशसग ॥१॥ शिरोर्ध्वनाला यदिवार्धपुच्छा गाव प्रगच्छति मुख प्रमाथ प्रात पुरात्क्रांतमुग्रवेगा प्रयाति नास्यापि सम विनाश ॥२॥ गोक्षीरपान वृषभो विधत्ते यदा तदा तत्स्वमुतेर्विनाश । दुर्भिक्षमारि परचक्रसग रागातुरत्व व्यसन पुरस्य ॥३॥ स्वय यदा स्वदति गो स्वदुग्ध पयोधरस्थ कुरुते विनाश । गोपस्य तस्या यदि वा विनाश महाभय शत्रुकृत सदैव ॥४॥ युग्म प्रसूतानि युगोपनाश प्राप्नोति धत्ते विपम तदेव । दारेण सार्धं म्रियते यदा वा करोति राष्ट्रस्य पुरस्य नाश ॥५॥ तत्सान्विता स्यात् यदि गो पुरस्तात् उक्ताविशेषात्तुभपेष्टिताद्य । यातुर्विधत्ते विजय प्रताप सुविसलाभ त्वरि सद्यय च ॥६॥

इति श्रीवृद्धयवने गोविचेष्टित ॥ Iti sri *Yavaneṣvaracharya*-virachitam *Minarajajatakam* samaptam ॥ सवतु १७५२ वर्ष आषाढसुदि १२ लिषत गुलाबरङ् ब्राह्मणसारस्वतरणदेवसरहदवासीपोथीलिपीनवमलब्राह्मणसारसुतपरभाकरकी ॥ साहजहानाबदवीच पुस्तकुलिप्या ॥ शुभमस्तु ॥

Idem *Vriddhayavana* titulus in fine capitum singulorum legitur

Codex anno 1696 exaratus est (WILSON 427)

782

Foll 112–156 Linn 8–11 His foliis major *Jyotisharatnamálae*, a *Srípati* (bhatta) compositae, continetur (A) Auctor, postquam capitibus (prakarana) primis astronomiae elementa tradidit, reliquis, quibusnam siderum conjunctionibus res quaedam, velut regum unctio, peregrinatio, nuptiae, aedificatio, aut suscipiendae aut vitandae sint, explicat Initium, paulum emendatum, hoc

प्रभवविरतिमध्यज्ञानवध्या नितात
विदितपरमतत्त्वा यत्नते योगिनोऽपि ।
तमहमिह निमित्त विश्वजन्मात्ययाना-
मनुमितमभिवन्दे भग्रहै कालमीश ॥१॥
Vilokya *Gargádi* munipranitam,
Varaha-Lalladi kritam cha ṣástram ।
Daivajna *kanthabharanartham* esha
Virachyate Jyotisharatnamála ॥२॥

२२
शकेंद्रकाल पृथगाकृतिघ्न शशांकनदाश्वियुगै ४२९१ समेत ।
शराद्रिवस्विदु १८७५ हृत स लब्ध षष्ठ्या ६० प्रशेषे प्रभवादयोऽब्दा ॥३॥
शालिवाहनशकोऽर्क १२ सयुत षष्टि ६० हृत्प्रभवपूर्ववत्सरा ।
शेषके मनुजमानतो भवेत्स्वस्वनामसदृश हि तत्फल ॥४॥
१ २ ३ ४ ५
प्रभवविभवाख्यशुक्ला प्रमोदनामा प्रजापतिरथाब्द ।
६ ७ ८ ९
परतोऽगिरास्ततश्च श्रीमुखभावौ युवाख्योऽन्य ॥५॥
१० ११ १२ १३ १४ १५
धातेश्वरबहुधान्यौ प्रमाथिनामाथ विक्रम सवृष ।
१६ १७ १८
अथ चित्रभानुरस्मात्सुभानुरथ तारणाख्यश्च ॥६॥
१९ २० २१ २२
पार्थिवनामा व्यय इति सर्वजिदाख्याऽथ सर्वधारी च ।
२३ २४ २५ २६ २७ २८
तदनु विरोधी विकृत खरनदनविजयजयमन्मथ ॥७॥
२९ ३० ३१ ३२
मन्मथदुर्मुखसञ्ज्ञावथापरौ हेमलबकविलबौ ।

३३ ३४ ३५ ३६
तद्वद्विकारिनामाथ शार्वरी प्लव इति शुभकृत् ॥ ८॥
३७ ३८ ३९ ४०
शोभकृदपरः क्रोधी विश्वावसुरनु पराभवाख्यश्च ।
४१ ४२ ४३
परतः प्लवगनामा कीलक इति सौम्यसंज्ञश्च ॥ ९॥
४४ ४५ ४६ ४७
साधारणो विरोधकृदथ परिधाविप्रमाथिनामानौ ।
४८ ४९ ५० ५१ ५२
आनन्दराक्षसाख्यौ नलपिंगलकालयुक्ताश्च ॥ १०॥
५३ ५४ ५५ ५६
सिद्धार्थिरौद्रदुर्मतिदुन्दुभयो वत्सराः क्रमादपरे ।
५७ ५८ ५९ ६०
रुधिरोद्गारी रक्ताक्षिसंज्ञकः क्रोधनः क्षयकृत् ॥ ११॥
इय हि षष्टिः परिवत्सराणां बृहस्पतेर्मध्यमराशिभोगात् ।
उदाहृता पूर्वमुनिप्रवर्यैर्नियोजनीया गणनाक्रमेण ॥ १२॥ [1]

Cap 1 samvatsaraprakaranam fol 114ᵃ Cap 2 tithiprakaranam incipit तिथिपाश्चतुर्मुखविधातृविष्णवो यमशी तदीधितिविशाखवह्नयः । यमुनागधर्मशिवतिग्मरश्मयो मदनः कलि स्तदनु विश्व १५ इत्यपि ॥ Cap 3 varaprakaranam incipit सूर्यादितः शिवशिवागुहविष्णुकद्रकालाः क्रमेण पतयः कथिता ग्रहाणाम् । वह्न्यम्बुभूमिहरिशक्रशचीविरिंचास्तथा पुनर्मुनिवरैः प्रतिदेवताश्च ॥ १॥ राहोरथिपतिः कालः प्रत्यधीशो भुजंगमः । तथा कतोश्चित्रगुप्तः स्वयंभूः कविभिः स्मृतः ॥ २॥ राजाभिषेकोत्सवपानसेवा गोवह्निमन्त्रौषधशस्त्रकर्म । सुवर्णताम्रौर्णिकचर्मकाष्ठसंग्रामपश्वादि रवौ विदध्यात् ॥ ३॥ Cap 4 (fol 120ᵇ) yogaprakaranam, incipit क्रमशो भवंति योगा विष्कम्भप्रीतिरुपरि चायुष्मान् । सौभाग्यशोभनाख्यावतिगण्डोऽथ सुकर्मा च ॥ Cap 5 karanaprakaranam incipit बवाह्वय बालव कौलवाख्य ततो भवेत्तैतिलनामधेयम् । गराभिधानं वणिजं च विष्टिरि त्याहुरार्या करणानि सप्त ॥ Cap 6 nakshatraprakaranam incipit भेशा दस्त्रयमाग्निधातृशशिनः शिवाऽदितिर्वाक्पतिः etc Cap 7 muhurtaprakaranam, incipit रुद्राहिमित्रपितरो वसुवारिविश्वे वधा विधिः शतमखः पुरुहूतवह्नी । नक्तंचरश्च वरुणार्य मयोनयश्च प्रोक्ता दिने दश च पंच तथा मुहूर्ताः ॥ १॥ निशामुहूर्ता गिरीशाजपादाहिर्बुध्न्यपूषाश्वियमाग्नयश्च । विधातृचन्द्रादितिजीवविष्णु तिग्मद्युतित्वाष्ट्रसमीरणाश्च ॥ २॥ Cap 8 upagrahaprakaranam incipit भूकंपः सप्तमः भवति सवितृभात्पंचमः विद्युदुल्का मूलर्क्षेवाष्ट मस्य ८ शनिरिति १० दशमः केतुरष्टादशे च १८ दण्डस्त्रिपंचसंख्ये १५ सनवदशमिते १९ नूनमुक्ता प्रदिष्टा धिष्ण्ये द्विसप्त १४ संख्ये मुनिभि रभिहितश्चाद्य निर्घातपातः ॥ १॥ Cap 9 (fol 135ᵃ) samkranti prakaranam incipit घोरा रवौ ध्वांक्षमृतद्युती च सक्रांतिरारे च महोदरी स्यात् । मंदाकिनी ज्ञ च गुरौ च मंदा मिश्रा भृगौ राक्षसि कार्किपुत्रे ॥ Cap 10 gocharaprakaranam incipit सप्त लाभगृहस्थितास्त्रि ३ ख १० रिपु ६ ष्वर्के etc Cap 11 chandratárábalaprakaranam, incipit रविर्नृपविलोकने सुरगुरुर्वि वाहोत्सवे रणे धरणिनन्दनो भृगुसुतः प्रयाणे बली । शनिश्च खलु दीक्षणे सकलशास्त्रबोधे बुधः शशी सकलकर्मसु प्रमुदाहृत सूरिभिः ॥ १॥ Cap 12 lagnaprakaranam, incipit विरोधबाधाभिषेकश्च राज्ञा साहसकर्म च । धात्वाकरादिसंबंधो मेषलग्ने विधीयते ॥ १॥ वृषादय विवाहश्च ध्रुवं वेश्मप्रवेशनम् । कुमारीवरणं दानं क्षेत्रारम्भादि चेष्यते ॥ २॥ कलाविज्ञानसंबंधो वृषलग्नेऽपि च मतः । विभूषणादिकं कर्म कार्यं मिथुनोदये ॥ ३॥ वापीकूपतडागादि वारिबंधनमोक्षणम् । पौष्टिकं कर्म यत्किंचित्सर्वं सिध्यति कर्कटे ॥ ४॥ Cap 13 (fol. 143ᵇ) samskáraprakaranam, incipit षष्ठे मास्यथवाष्टमे तदथवा पौर्णिमा विधौ etc Cap 14 rajábhishekaprakaranam incipit विलग्नगस्ते सदृशाधिनाथमार्तंडपादातनयैर्बलिष्ठैः । गुर्विंदुशुक्रैः सुर दशुनालिमहीपतीनामभिषेक इष्टः ॥ Cap 15 yatraprakaranam, incipit यात्राभिधानं कथयाम्यपातः सर्वैरुपेतस्य गुणैर्निगीषोः । सर्वकितं जन्मनि तस्य याने फलाभिहन्ता द्यु(?) नवर्णतुल्या ॥ Cap 16 vivahaprakaranam, incipit यथा गृहस्थपत्नी न परोऽस्ति कश्चिद्यस्मात्स्थितः तदपि योषिति शीलयत्ता । तस्मात्तु लग्नवशात् खलु शीलस्वभिन्नसमासप्तमवश्मि न विरेण विलग्नशुद्धिः ॥ १॥ Cap 17 vástuprakaranam, incipit वास्यपयशः शक्रचन्द्रतारावलाति शास्त्रादवगम्य सम्यक् । आयुर्धनारोग्ययशोभिवृद्धिं गृहं गृहस्था हि विधापयेत ॥ १॥

Apographon nostrum seculo septimo decimo exaratum in disticho duodevicesimo capitis 17 desinit (WALKER 192ᶜ)

[1] De sexaginta cycli Barhaspatyae annis cf Warren Kala sankalita p xx

783.

Lit Devan Charta Ind Foll 50 Long 10 Lat $4\frac{1}{2}$ Linn 9

Jyotisharatnamala a *Sripati* composita (B)

Cap 18 (fol 48ᵇ) grihapravesaprakaranam, 19 vastraprakaranam, 20 amarasthapanam

Liber nuper in India editus est dicitur

Codex anno 1644 exaratus ejusdem seculi anno 66 in Bibliothecam Bodleianam, Kenii dono pervenit. (WALKER 214)

784

Lit Devan Charta Ind Foll 79 Long 14 Lat $5\frac{1}{2}$ Linn 9

Tajakasarasudhanidhis, quo libro *Narayanas Dadabhais* filius, Madhavae nepos, astrologiam, auctorum Arabicorum systemata secutus capitibus septem exposuit Incipit कमलकैर[व]बन्धुधरात्मभुबुधबुधार्चितपादसरोरुहाः भृगुज भानुजभानुविरोधिनो ददतु दंतिमुखो विमलां गिरं १ गिरां कोरहरा

विधीविनोदां विनोदात्ममूर्त्तिं पयोमूर्त्तिभाजां विभाव्यां मुनीनां मनोभीष्टदां तां कवीनां मुकाव्यस्य गुंफानुकूलं २ *Srígrámo*dbhava-*Kasyapánvaya*nidhih sámudrikajnaḥ sudhíh ṣrímán *Mádhava*-samjnako dvijavaro vighneṣasevárataḥ । *Dáddábháiti*[1] tasmád ajani gunagaṇaih púritas tattvavettá siddhántánáṃ chakástá munijanaviditas tatsamah ko 'pi nányah ॥३॥ Tasmál labdhavarah paropakṛitaye *Náráyano* 'ham bruve tártíyaikasudhánidhim ganitavittushṭyai chamatkáritam । ṣrímat-*Khandhika*[2]-*Romakádi*-rachitát samgṛihya sáram param, yasya jnánalavena mukhyapadavím prápnoti nihsamṣayam ॥४॥ कथं स्यान्मम वर्षे ऽस्मिन् इति संशयिने स्फुटं । यदेदृज्ञात्वा विधिज्ञाता वर्त्तमानं शुभाशुभं ५ संक्षेपे संशयापेथे चोतुः स्याद्बहुविभ्रमः । यदीयान् विस्तरात्तमाद्पेथासंशयापहः ॥६॥

Cap. I. fol. 3^b^. desinit in verbis: ऽध्याय एष कथितः प्रथितायसंज्ञो ráṣisvarúpa-khagarúpa-dakánaramyah. Cap. II. fol. 14^a^. ऽध्याय एष कथितः प्रथितो द्वितीयो varshe divádiganitábhidhamantraramyah. Cap. III. fol. 33^a^. tṛitíyaḥ sadmádivarshapaphalántavichárarámyah. Cap. IV. fol. 58^b^. chaturtho bhávábhidhas tv akhilachárúvichárarámyah. Cap. V. fol. 65^a^. ṣaráhkyah (i. e. quintus) pákántarádiphalayuktavichárarámyah. Cap. VI. fol. 78^a^. adhyáya esha kathito gamitas tu samyag ghasrapraveṣaphalachárúvichárarámyah. Cap. VII. incipit: अथ वालेटकं वर्षे मृगयामिदिदं नृणां पापारिष्टकरैर्योगैमृगयामिह्निरूजता ॥

In fine haec disticha, scribae incuria foedata, leguntur: यामीत्वारस्वपारां निधिरवनिपतिप्रस्यमूर्द्धा मणीनां वृंदेनीराजितांघ्रिर्मलनिधिपयसां (= sámudṛikasástrasya) पालने यः सत्स्वान् सिद्धांतानां शरदः कविपतित्वधिज्ञ (lapitam?) यस्य कंठे स्पर्द्धीन्द्रेयो *Mádhavákhyah* Paṣupatinagare (i. e. Benaris) ग्रीशापादाद्यमेपी (ग्रीश = गिरीश) २३ तस्मात्जातो मुतो ह्री प्रवरमतियुतो सर्वविद्यानिधानो ज्येष्ठो *Dáddákhyabhaṭṭah* सकलयमुमतीमंडलस्यातनामा ज्योतिःशास्त्रे विपस्मानतुलगुणः सूर्यसिद्धांतटीकां (cf. supra, n. 772.) यो कार्यद्वितार्थां स्मारहरचरणासक्तचेता नितांतं २४ पुत्रस्तस्मात्स्तिष्ठो मलनिधिपयसामार्मिकः सत्पदो धीमान् *Náráyanákhyo* निरवधिकहत्तापूर्णचित्तांतरालः शिष्यैः संमार्थितो हं प्रवरविमधिया ग्रावक (tájaka) ग्रंथमेनमीकाशी नेन मुशे गजवदनविभुभक्तोपासनाथः २५ *Horásárasudhánidhir* विरचितः पूर्वे मया ग्रावके ऽस्मायेनरमतकमाचिता देवासंतोषिणी प्रश्ने पे गतजन्मपातिगदिता मुद्रादिमिश्रे तथा मोक्षो हि सरस्वतु तार्तीये मुधाया निधिः २६ Iti ṣri-*Srígrámaro*panámaka-*Mádhavátmaja*-Náráyanakṛitas Tájakasárasudhánidhih samáh.

Codex anno 1831 parum accurate exaratus est. (Wilson 428.)

[1] *Dáddá* vocabulo Mahrat ce frater natu major significatur

[2] Idem nomen infra in fol. 19^b^. legitur.

785.

Foll. 17–27. Linn. 12. *Nakshatrasamuchchayas*, quo libro *Lallaváráhae* filius (?) astrorum positiones rebus gerendis faventes illustravit. Incipit:

विनायकं नमस्कृत्य । बालानां हितकाम्यया ।
उधृतं तु मया किंचित् । शास्त्रगौरवकारणात् ॥१
लंदोलक्षणसंयुक्तं । नक्षत्राणां समुच्चयः ।
संक्षेपेण परं ज्ञानं *Ratnakoṣasya* मुध्यतः (l. madhyatah) ॥२
सद्यंषु शुभकार्येषु । कुयोगाः परिवर्जयेत् ।
दग्धविद्धं च नक्षत्रं । तिथिदग्धा विवर्जयेत् ॥३
सर्द्धप्रहरकश्चैव कुलिको विष्टिरेव च ।
एकार्गलं ग्रहरिष्टं । जन्मरिष्टं वर्जयेत् च ॥४
दुष्टयोगे तिथि रिक्ते । घोरचंद्रे विमांशके ।
मांगल्यं शुभयात्रा च । न कुर्याद्धितमिच्छताः ॥५
विवाहं चौरकर्मं च । प्रतिष्ठाव्रतबंधनं ।
अयने चोत्तरे कुर्या । दुदिते भार्गवे गुरौ ॥६
उदिते च तथा चंद्रे । शुभयोगे शुभातिथौ ।
कृष्णास्य दशमी यावत् । शुभकार्याणि कारयेत् ॥७

Ádiyámala in fol. 26^b^. laudatur.

In fine haec leguntur: विवाहद्यूतसंग्रामे । स्नानभोजनमैथुने । विग्रहारे भये भंगे भानुनाडी प्रशस्यते ॥ ध्वमेषु लाभं मरणं च भूमे सिंहे सुरायां कलहं च स्नाने । वृषे च रिद्धिः रसशोकमधुते सिद्धिगमे सत्य भवंति टके ॥

Auctoris nomen hac tantum subscriptione traditur इति लक्षयाराहसुतकृतं नक्षत्रसमुच्चयं समाप्तं ॥

Haec folia anno 1513 in urbe Ṣrípattana non satis accurate exarata sunt: स्वस्ति संवत् १५६९ वर्षे पौष शुदि २ शुक्रे अद्येह श्रीपत्तनवास्तव्यदिक्पालज्ञातीय ठ° पद्मासुतविष्णनाथपठनार्थं पुस्तिका लेखापिता ॥ (Walker 128^b^.)

786.

Foll. 69–120. Linn. 10. *Praṣnárṇavas*, quaestionum (astrologicarum) oceanus, sive *Vaishnavaṣástram*, liber a *Náráyana* (Náráyanadásasiddha), Brahmadásae et Nayajae filio, compositus, lectiones quindecim continens. Prius nomen inde ductum est, quod in rerum futurarum eventum fortunaeve suae successum inquirentibus astrorum positiones prosperae aut adversae explicantur. Incipit:

नारायणं परमपूरुषमादिदेवं
ज्योतिर्मयं शुभकरं चराचरेशं ।[3]
शांतं प्रणम्य शिरसा द्विजपुंगवानां
प्रश्नार्णवे चारमहं (l. प्रश्नं) प्रकरोमि शास्त्रं ॥१॥

[3] Cod. Berol. चराचरेशं.

श्रीव्रजदासनयजातनय' सुविद्वान्
श्रीमान् Gusayinnpatir यदुनाथभक्त' ।
Varaha Tajıla (ka) Mukunda matam समीक्ष्य
नारायण' परमशास्त्रमिदं चकार ॥ २॥
प्रष्टा (prashta) प्रणम्य हरिमिंद्रककुभमुखस्थो
ज्योतिर्विदं सकलशास्त्रकलाविदग्रम् ।
आहूय सद्गुवि हित फलपुष्परत्न-
हस्त प्रसन्नवचनै' सकृदेव पृच्छेत् । ३॥

Lectio *prima, subhasubhasıddhı* inscripta desinit in disticho मया निरुशादुचित सुशास्त्र त्रैलोक्यनाथस्य जनार्दनस्य । स्वय मुकुंदेन च मतमुक्त तस्मादिद वैष्णवमज्ञमासीत् ॥४३॥ Lectio *secunda* incipit अथ धनलाभप्रश्नफल ॥ लग्नाधिनाथेन हिमाशुना वा मदीत्यशाल कुरुते धनेश । स्वोच्चादिग सौम्ययुते स्थित स्यात्प्रष्टु स्वलाभ सहसा प्रकुर्यात ॥१॥ शीतांशुलग्नेश्वरविलनाथा परस्पर सयुतवीक्षिताश्च । धनत्रिकोणोदयगा यदा स्युस्तदार्थलाभ प्रवदन्ति ॥२॥ Quaestiones hae proponuntur dhanalabha, rajyalabha rájyam chalam sthiram veti nripadarsanam mama bhaven na bhaved iti Lectio *tertia* incipit अथ जयपराजयप्रश्ने ॥ अथ प्रवक्ष्ये नृपतर्जिगीषोर्युद्धे जय नाथ पराजय च । पृष्टो यदत्प्रश्नविलग्नयोगैस्ता योगचर्यां च वराहशास्त्रात् ॥१॥ शुक्रोऽन्ये सुरगुरौ तनये सुख हे सूय तृतीयभवने भवगैश्च शपे । प्रष्टा नृपो रिपुगणाश्च विजित्य युद्धे सिद्धार्थ स्वात्मभवन समुपैत शीघ्र ॥२॥ Titulus hic subscriptus est rajno digvijayaprasnah Lectio *quarta* incipit अथ जयपराजयप्रश्ने ॥ भूपालयोर्नागरजायिनोर्द्वयोर्मध्येऽनयोजप्यति कोऽत्र सयुगे । युद्ध भविष्यत्व सधिरितयो' प्रश्ने कृते मतिभिरादिशेद्बुध' ॥१॥ विलग्नलग्नाधिपति' पुरेशा यामित्रनामित्रपतिश्च यायी । स्वयगैराशौ जयदो बली स्यान्यस्त्वानितायामते प्रदिष्ट ।२॥ *5 Samghattachakram* Incipit अथट्टचक्र विलिखेत्त्रिकोण मेषादिभिद्वादशराशिभिश्च । चतुष्ट्येषु भवतीह तिर्यग्येभागैर्भूपतिसगराय ॥१॥ 6 (inc fol 84[a]) *utpátaphalaşubhaşubhasasyajataka* Incipit अथ प्रवक्ष्ये द्विसपुराणानां ज्ञानं सुदिव्य तद्भूमिपारिज । उत्पातसज्ञान्विविधान्विकाराशाश्च दशो नृपराज्यभगहान् ॥१॥ Partes singulae utpataphala, sasyajataka, rájnah prayánasamaye subhasubham nimittam jayaparyantam *Bhadrabáhuşastrat* 7 *yatrachakrágamana durgapraşna koṭachakra* Incipit गुरुभानवीरेहिबुकाशमस्थिरायाति शीघ्र बलवानराति । चद्रार्कमन्याथ नित्य सुतस्थे प्राप्तोऽपि भानो विनिवर्ततेऽरि ॥१॥ 8 *gamanágamanadurasthaprasna* Incipit मम गमन भविष्यति न वा प्रश्ने' ॥ चरोऽन्ये शीतकरे चरस्थे सौम्यग्रहै सयुत ईक्षिते वा । यात्रा भवतीष्टमनार्थसिद्धि' कल्याणगतौ निरुपद्रुवा च ॥१॥ 9 *Sriviraladi prasavaparyantam prasna* Incipit लग्नाधिनाथेन सुधाकरेण यत्रोपशालं कुरुत स्मरश । सौम्यग्रहै स्याच्छुभ वीक्षिताऽसं परय प्रकुर्याच्छुभागमनानि ॥१॥ 10 (fol 99[b]) *saha jatakánádi-dvádasaparyantam rogaprasna.* Incipit अथ सहजस्थानप्रश्ने । मम बाधवा' स्वस्या सति न वा प्रश्ने । दृष्टिकरवात्सहज प्रपश्येत्सौम्यास्तृतीय सहजेश्वर च । पश्यति नाम्ने तद्भ्रातृदास स्वस्था' प्रवाच्या खलु बाधवाश्च ।१॥ 11 Incipit अथ स्वामिभृत्यप्रश्ने ॥ शीघादये सौम्ययुते स्थिते वा सौम्यैर्द्वितीयाश्मगस्थै' । तृतीयलाभारिगतैश्च पापै सौख्यार्थलाभो नृपसेवकस्य ॥१॥ 12 *bandhamoksha* Incipit अथ भागप्रश्ने ॥ स्थिरोदये शीतकरे स्थिरस्थे भागस्तयो (?) निर्वहति द्विदेहे । विषयासलाभौ भवत्शशाङ्क लग्ने चरे निर्वहते न भाग' ।१॥ 13 Incipit अथ लेखप्रश्ने । एष लेख' कीदृशा समागतो वा शुभो दत्तो नृपेण etc 14 Incipit अथ भोजनप्रश्ने ॥ सद्वारमिदौ मधुर सुरज्य मात्र च सुस्वादु रस सितेऽत्र । सूय सतिक्त सकटूष्णमारे भुक्त बुधे सर्वरसविलग्ने ॥१॥ 15 Incipit अथ मूकप्रश्ने ॥ सूर्यास्फुजिद्भूमिजराहुमदचद्रज्ञजीवा' पतयो दिशा स्यु' । etc

In fine hic epilogus legitur quem erroribus scatentem, aliorum codicum auxilio carens, intactum reliqui

प्रमाणीत मत्स्यमुच्यते न
ज्ञान सुदिव्य ग्रहलग्नजात ।
शुभाशुभ व्यक्तकर नराणा
शास्त्रे मयास्मिन् लिखित तदेव ॥ ३॥

ननु मनुष्यपरमेश्वरर्यसवाद' कथमासीत् ।

सप्राप्य मत्र guru *Bhanubhattaj*
जप्त्वा मुहु सूर्यशशिगृहस्तु ।
हुत्वा द्विजान् भोज्य हरे' प्रसादा
त्सिद्धो हमत्वैव मुकुंददर्शी ॥१॥

स मत्रो मयात्मनो *vaidyakasástre vaishnavasamjnake* पुरश्चरणे लिखितस्तत्र श्लोक ॥

आयाति मत्रजपतो भगवान् स्वधाम'
प्रत्यक्ष चेद्वदति यच्छति दर्शन च ।
स्वप्ने जपेत स्थिरमनस्त्वथ साधकाना
नेत्र्या प्रता न च तप श्रुतिनैष्ठिकानां ॥१॥
महाकष्टेन ससिद्ध दिव्य ज्ञान जगद्धित ।
विष्णुना शाकृत शास्त्र परेद्यत्नेन पालयेत् ॥२॥
Kayasthavanşambunidheh पृथिव्या
श्रीव्रजदास शशलाञ्छलो भूत्
तस्यैव देवी नयजा च ताभ्या
नारायणाशो हरिभक्त आसीत् ॥३॥

Harjisarmá नारायणनामायाशीर्वादमिद ददौ ।

श्रीव्रजदासनयजातनयेन येन
गोविंदपादसरसीरुहपदितेन ।
प्रश्नार्णव प्रवमिद रचित हि शास्त्र
नारायणो स्तु भुवने सुखभाक् सदैव ॥१॥
एके काव्यविलासमात्रनिपुणा' शास्त्रानभिज्ञा' परे
विद्वासो न कविभावरचना' कर्तुं परे जानते ।
विद्वत्ता कविता च यत्र न च ते मद्विष्णुभक्त्याग्रया
कामस्य' कविभक्तिपडितपतिस्त्रीमाच नारायण' ॥२॥

इत्पकजे यस्य सदैव विष्णु-
वैाग्देवता यद्वदने विभाति ।
गोविदमत्वाजपनेन सिद्धो
नारायणा सो मु श्रिया समेत' ॥३॥
श्रीमट्टुडसायिनृपतेस्त्वजिरे सदेव
लक्ष्मीविनोदयतु भक्तजनगृहस्य
येनाखिलागमविदा द्विजपुगवाना
ज्ञानाय शास्त्रममल गदित पृथिव्या ४॥
जयति जगति विष्णोर्भक्तधूर्यं क्रियावान्
प्रशमितभवभीतिब्रह्मदासात्मजो य ।
निखिलकलुषहर्त्री मोहदात्रीव यस्य
स्फुरति हृचि हरोक्ति सिद्धनारायणस्य ॥५॥
श्रीसिद्धनारायणदासचद्र
ये *vaidyakam* चाप्यच *jyotisham* चा ।
विलोकयिष्यति नृपागणे ते
पूज्या भविष्यति हरिर्जगाद ॥६॥

Haryita dattam asirvadashatkam idam siddhaye 'stu

Liber mihi quidem non ante finem seculi sexti decimi compositus videtur De codice Berolinensi cf Weber Catal p 264

Haec voluminis pars post annum 1790 negligenter exarata est (WALKER 157b)

787.

Foll 79–103 *Muhurtamartandas*, libellus a *Narayana*, Anantae (chaturmasyayajin) filio, Haris nepote, anno 1571 compositus quo momenta et indicia suscipiendis operibus fausta tractantur Incipit मित्रोह्लसितभिद्रवक्त्रभवा श्रीविष्णु वियातिचरान् गुरून् प्रणम्य । चक्रुर्ये विबुधमुदे लघु मुहूर्तमार्तंड मुगममह तनोमि सिद्धे ॥१॥

Fol 80a tyajyaprakarana, fol 81a sadharanaprakarana, fol 84b samskaraprakarana, fol 94b vivaha prakarana, fol 99a yatráprakarana, fol 101a misraprakarana, fol 102a anadhyayaprakarana pallíprakarana, fol 102b gocharaprakarana, samkrantiprakarana

In fine haec leguntur श्रीमत्कौशिकपावनो हरिपदद्वद्वार्पितात्मा हरिस्तज्ज्ञो नत इलामुरोचितगुणो नारायणस्तत्सुत । स्यात देवगिरे शिवालयमुदक तस्माद्दुटापर(?)ग्रामसद्वसतिमुहूर्तभवनोन्मार्तंडमत्राकरोत् ॥१॥ य यस्याप्युशतवद्धवृत्तमेन मार्तंड पठति etc ॥२॥ व्यकद्र १४।९।३। प्रमिते चप शालिवाहनजन्मत' । कृतस्तपसि मार्तंडो यमल जयतूद्गत ॥३॥ पूर्ववाक्यार्थमादाय ग्रथो य रचितो लघु' । पठनार्थमशक्तानामगीकार्यो बुधैमुदा ॥४॥

Post folium 96 magna pars deperdita est

De codice Berolinensi cf Weber Catal p 261

Haec folia medio seculo superiore exarata sunt (WALKER 210b)

788.

Lit Devan Charta Ind Foll 280 Long $11\frac{1}{2}$ Lat $5\frac{1}{2}$ Linn 9–11

Muhurtachintamanis, a *Rama*, Anantae filio, Nílakanthae fratre natu minore, anno 1600 Varanasiae compositus Liber, in capita 13 divisus, siderum positus, quum aliis operibus, tum ritibus et officiis domesticis (grihyakarma) absolvendis faustos, explicat In marginibus commentarius ejusdem auctoris, *pramitakshara* appellatus, adscriptus est (A) Textus incipit

गौरीश्रव केतकपत्रभगमाकृष्य हस्तेन ददन्मुखाग्रे ।
विघ्न मुहूर्ताकलितद्वितीयदतप्ररोहो हरतु द्विपास्य ॥१॥
क्रियाकलापप्रतिपत्तिहेतु सक्षिप्तसारार्थ विलासगर्भ ।
अनतदैवज्ञसुत स रामो मुहूर्तचितामणिमातनोति ॥२॥

1 Subhasubhaprakarana fol 36a, 2 nakshatraprakarana fol 84b, 3 samkrantiprakarana fol 93b, 4 gocharaprakarana fol. 105b [1], 5 samskaraprakarana fol 140a, 6 vivahaprakarana fol 197a, 7 vadhupravesaprakarana[2] fol 198a, 8 dviragamanaprakarana[3] fol 200a, 9 agnyadhanaprakarana fol 201b, 10 rajabhishekaprakarana fol 203b, 11 yatraprakarana fol 250b, 12 griharambhaprakarana fol 270a, 13 grihapravesaprakarana fol 280a

In fine auctor haec de stirpe sua ipse tradidit

Asid *Dharmapure*[4] षडगनिगमाध्येतृद्विजैर्मडिते
ज्योतिर्वित्तिलक फणीद्ररचिते भाष्ये कृतातिश्रम ।
तत्तज्जातकसहितागणितकृन्मान्यो महाभूभुजा
तर्कालकृतिवेदवाक्यविलसद्बुद्धेशचितामणि ॥८॥
ज्योतिर्वित्पणवदिताघ्रिकमलस्तत्सूनुरासीत्कृती
नाम्नानत इति प्रथामधिगतो भूमडलाहस्कर' ।
यो रम्या जनिपद्धति समकरोद्दुष्टाशयध्वसिनीं
टीका चोत्तमकामधेनुगणिते[5]ऽकार्षीत्सता प्रीतये ॥९॥
तदात्मज उदारधीर्विबुधनीलकठानुजो
गणेशपदपकज हृदि निधाय रामाभिध' ।
गिरीशनगरे वरे भुजभुजेषुचद्रैर्मिते
शके विनिरमादिम खलु मुहूर्तचितामणि ॥१०॥

Commentarius incipit कैलाशे पूर्णराकाहिमकररुचिरे वीक्ष्य चिच स्वकीय । भूयो भूयोऽपि धावन् प्रतिभटकरटिस्पर्द्धया षड्गुड' । मा धाव त्व त्वदग्रिमप्रहरनिरमितो धूयते सो परिक्षीत्यवाग्भिर्निरुद्धा'

[1] जन्मराशे' सकाशाद्द्दहाणा चारवशेन यच्छुभफल तद्गोचरफल मित्युच्यते ॥

[2] नूतनपरिणीताया वध्वा' प्रथमत क्रियमाणो भर्तृगृहे प्रवेशो वधूप्रवेश' ॥

[3] वधूप्रवेशानतर परावृत्य पितृगृह प्राप्ताया वध्वा पुनर्भर्तृगृहप्रवेशो द्विरागमनशब्दवाच्य ॥ [4] नर्मदातीरग्रामविशेषे ॥

[5] उत्तमे ग्रथपद्यार्थपद्यप्रतिपादके कामधेनुगणिते ग्रथविशेषे टीका ॥

प्रकटकरदिन' केवलो न पुनातु ॥१॥ मुहूर्तचिंतामणिसङ्गकस्य स्वय-कृतस्य प्रमिताघराया ॥ रामो विधत्ते विवृति प्रणम्य विघ्नार्करुद्रान् पितरौ गुरुञ्च ॥२॥

Codex exeunte seculo superiore exaratus est (WALKER 184)

789

Lit Devan Charta Ind Foll 79 Long 11 Lat $4\frac{1}{2}$ Linn 7

Idem liber, sine commentario (B)

De codice Berolinensi cf Weber Catal p 262

Codex anno 1822 exaratus est (WILSON 315)

790.

Opera tria Lit Devan Charta Ind Foll 172 Long 11 Lat 5

Foll 1–46 *Muhurtadipakas* de faustis siderum positibus, libellus, disticha 57 continens a *Mahadeva*, Kahu(?) jis filio, scriptus et commentario, quem idem anno 1661 composuit, illustratus Textus incipit

प्रणम्यैकरद देव शारदा गुरुमव च ।

मुहूर्तदीपक कुर्वे बालाऽज्ञानतमोऽपह ॥१॥

Commentarius incipit अथ मुहूर्त्तदीपकनामग्रथ सटीक सना भीप्रकारेण लिख्यते ॥ अथऽय ग्रथकर्त्ता स एव विवृतिकर्त्ता' etc In fine ejusdem haec leguntur शाके रामगजेषुचद्र १५८३ प्रमिते सौम्यायने भास्करे etc लेखीत्स्वीयमुहूर्त्तदीपकभवा व्याख्या माहादेवक ॥ Auctores et libros hosce laudat *Amrita kumbha*, *Jyotirvidabharana Todaránanda Trivikrama chárya*, *Brihajjataka*, *Muhurtakalpadruma*, *Muhurtachintamani Muhurtatattvatika*, *Muhurtamártanda*, Sri patis *Ratnamálá*, *Rajamartanda*, *Rajavallabha Laksha nasamuchchaya*, *Lalla*, Keşavarkae *Vivahavrindavana*, *Sajjanavallabha Sarasamgraha*

Haec voluminis pars anno 1800 a Parasurama, Uttamaramae filio, exarata est (WALKER 159[a])

791.

Foll 139–160 Linn 10 *Vivahavrindavanam*, a *Keşavárka* scriptum, quo libro siderum affectiones con nubiis felices aut infelices describuntur Auctoris majores infra in appendice enumerabuntur Incipit

चोशार्ङ्गियो मृनतु वो नयसन्निवेश'

क्षेशव्यय चलत्रयनाचलश्री ।

यत्राचलग्रयनमगलमाचचार

शृगारहारमणिकौस्तुभरश्मिगुरू ॥१॥

Samvargya Garga Bhrigu-Bhaguri Raibhya garbhyah

मार वराहमिहिरादिमतानुसार ।

स्फारास्फुरत्परिमलाढ्यफल विवाह-

वृदावन विरचयामि विचाररम्य ॥२॥

1 Nakshatrasuddhiprakarana fol 141[a], 2 kálamánsaprakarana fol 142[a], 3 melakadhyaya fol 144[a], 4 navansachintadhyaya fol 145[b], 5 grahagunaprakarana fol 146[b], 6 chandrabala[bala]prakarana fol. 147[a], 7 rahusattadhyaya fol 149[a], 8 shadvargadisa dhanadhyaya fol 151[b], 9 godhúlikádhyáya fol. 152[a] 10 managocharadhyaya fol 153[a], 11 subhásubhayogádhyaya fol 153[b], 12 tanvadimandalakundalikadhyaya fol 155[a], 13 grahayogadibalabaladhyaya fol. 156[a] 14 misrakadhyaya fol 159[a], 15 vadhuvaraprasnadhyaya fol 159[b], 16 fol 160[b]

Kesavarka in Muhurtachintamani laudatur, ipse Yavanesvaras in cap 4,10, *Bhojam* regem in capite 7,17 (परिहरत्युपरागपरागत तमवपम्रव श्व स कि ग्रह । इति *Manit thavachansi* विभूषणता मतमलक्ष्यत *Bhojamahibhuja* ॥१७॥) laudat

De codice Berolinensi cf Weber Catal p 261

Haec folia hoc seculo ineunte parum accurate exarata sunt (WALKER 161[c])

792.

Opuscula quinque Lit Devan Charta Ind Foll. 156 Long $7\frac{1}{2}$ Lat 4

Foll 1–48 Linn 6, 7 *Suddhidipika*, de siderum positione, matrimoniis aliisque operibus idonea, liber, a *Srinivása* compositus, et in capita quatuor divisus Incipit नृपातरगदुस्तरससारामोधिलयने तरणि । उदयवसुधाप राहरणमुकुटमणि पातु धरणि ॥१॥ यस्य गतवति मिहिरेऽस्मिन् लिनदीपाकुले च गोविभवे । वड्डाहादिपु शुद्धिग्रहणार्थं दीपिका क्रियते ॥२॥ विमलान्य(?)न्यशास्त्राणि विवादस्तेषु केवल । सफल ज्योतिष शास्त्र चद्रार्कौ यत्र साक्षिणौ ॥३॥ शास्त्रप्रशसा ॥ मुहूर्तांतिथिन क्षत्रमृतवश्चायनानि च । सर्वाण्येवाकुलानि स्युर्न स्यात्साम्वत्सरो यदि ॥४॥ दैवज्ञप्रशसा ॥ तम[ ]स्तोमावृते विश्वे जगदेतच्चराचर । राशिग्रहोद्भुतात भृगन्सूर्याऽभवत्तदा ॥५॥ रव्याद्युत्पत्ति' ॥ ततःप्रभृति जगता सत्कर्मसूचक । *Horakhyo* वर्तते कालो ह्यहोरात्रेऽस्त लोचन' ॥६॥ कालोत्पत्ति' ॥ शीर्षमुखबाहुहृदयोदरांघ्रि कटिबस्तिगुह्यसक्थकानि । उरू जानुजघे चरणाविति राशयोऽभाद्या' ॥७॥ कालनरस्यागविभाग' ॥ मेषवृषमिथुनकर्कटसिहा' कन्या तुलाथ वृश्चिकभ । धनुरथ मकर कुभो मीन इति च राशय' कथिता ॥८॥ राशिस्वरूपकथन ॥ अश्विन्यादौ मेषसिहहयादय' । विषमर्क्षेविवर्तन्ते पादवृद्धा यथोत्तर ॥९॥ राशिनक्षत्रविभाग' ॥ मत्स्यौ घटी नृमिथुन सगद सवीण चापी नरोऽश्व

मपनो मकरो मृगास्य । तौली मशस्यदहना प्रवगा च कन्या शेषा॰ स्वनामसदृशा स्वचराश्च सव ॥१०॥ राश्यधिपतृदेवताकथन ॥

Fol 12^b rasinirnayah *prathamo*'dhyayah Cap II incipit कालात्मा दिनकृन्मनस्तुहिनगु सत्त्व कुजो ज्ञो वचचो जीवा ज्ञानसुखे सितश्च मदनो दुःख दिनेशात्मज । राजानौ रविशीतगू क्षितिसुतो नेता कुमारो वुध सूरिर्दानवपूजितश्च सचिवौ प्रेष्य सहस्रांशुज॰ ॥१॥ कालनरस्यागविभाग ॥ वलावलाद्ग्रहाणा स्यादात्मादीना वलावल । नृपाद्या प्रवला॰ कुर्यु स रूप शनिरन्यथा ॥२॥ आत्मादीना ग्रहाणा नृपादीना च ग्रहाणा वलावलवशात् पुरुषस्यात्मादीना वलावलत्वनिर्णयो नृपत्वादिनिर्णयश्च ॥

Fol 29^b grahanirnayo náma *dvitiyo*'dhyayah Caput III incipit सर्वकर्मस्वपादेया विशुद्धिश्चन्द्रतारयो । तच्छुद्धावेव सर्वेषा ग्रहाणा फलदातृता ॥१॥ चन्द्रताराप्रशसा ॥ समनोपचयाद्यस्थ चन्द्र॰ सर्वत्र शोभन॰ । शुक्लपक्षे द्वितीयस्तु पचमो नवम॰ शशी ॥२॥ चन्द्रशुद्धि॰ ॥

Fol 36^b chandrataradiśuddhinirnayo nama *tritiyo* 'dhyayah Caput IV *vádinirnaya* dictum, incipit सितेन्दुवुधजीवाना वारा॰ सर्वत्र शोभन॰ । भानुभूसुतमन्दाना शुभकर्मसु केष्वपि ॥१॥ वारगुण ॥ रेखापूर्वापरयोर्नरः सूर्यादयात्परस्तात्प्राक् । देशान्तरयोजनमितविघटीभि॰ पादहीनाभि॰ ॥२॥ देशान्तरे वाराधिकार ॥ उपचयकरस्य वारे ग्रहस्य कुर्यात्स्ववारनिहित यत् । अपचयकरग्रहदिने कृतमपि सिद्धि न याति यत ॥३॥ विशेषतो वारफल ॥

Desinit in verbis चन्द्र पचदशांशो रात्रेश्चैव मुहूर्त इति मत्ता। नक्षत्रे यद्विहित कार्य तन्मुहूर्त पि ॥

इति महींतापनीयश्रीश्रीनिवासविरचिताया शुद्धिदीपिकाया etc

Haec voluminis pars medio seculo superiore exarata est (WALKER 192^a)

793

Foll. 6–15 Linn 10 *Svaratattvodayam*, libellus disticha 148 continens a *Jivanatha* compositus Incipit

॥ अथ स्वरोदय ॥

चमत्कारशिव नत्वा चमत्काराय भूभृता ।
स्वरतत्त्व[म]त्कारो जीवनाथेन कथ्यते ॥१॥
पदैर्येषास्थितैरेव श्रीमहेशमुखोद्गतै॰ ।
स्वरप्रश्नमापूर्वश्च नानाशास्त्रविचारकै॰ ॥२॥
लग्नेऽभीष्टफलप्रदे शुभतिथौ प्रौढे स्वरे भे शुभे
खेटाना च वले शुभे दिनपती चन्द्रेशताराशनौ ।
दिग्यानविशानवादिलभ्रशकुनाभूपाशुभाकाक्षिणो
नो कुर्वंति विनोदयेन गमन देहस्वरस्य क्वचित् ॥३॥
नक्षत्र न तिथिर्न वारकरण नो लग्नहोरालय
नो दिग्शूलादग्धमासभय नो लम्पपातादिक ।
न स्वर्भानुभय न कालकुलिका नो शुक्रसोमाद्भय
स्यादस्मिन् दिनेश्वरे स्वरयिदा सिद्धस्वरस्ते स्फुट ॥४॥
इडावामगतश्चन्द्र पिंगलादक्षिणे रवि ।
मध्ये शुभपद विद्यात्पथत्रयसुदागत ॥५॥
इडा गगेति विज्ञेया पिगला यमुना नदी ।
मध्ये सरस्वती विद्यात्प्रयागसगमेमिति ॥६॥
आदौ चन्द्र सिते पक्ष भास्करस्तु सितेतरे ।
त्रीणि त्रीणि दिनान्याहुरुदय चन्द्रसूर्ययो ॥७॥
चन्द्रकाले यदा सूर्य सूर्ये चन्द्रोदय भवेत् ।
उद्वेग कलहो हानि मुनिशापादिक फल ॥८॥
एकैकस्या घटीपचक्रमेणैवोदयति च ।
क्रमादेकैकनाड्या वै एकैकघटिकोदय ॥९॥
अहोरात्रिस्तु मध्य तु ज्ञेया द्वादशसक्रम ।
वृषकर्कटकन्यालिमृगमीननिशाकरे ॥१०॥

Hoc tractatu auctor rerum futurarum indicia e spiritus, ratione mystica comprimendi et emittendi, habitu colligenda, exposuit *Svara* vocabulo spiritus (násasamirana), *tattva* voce quinque elementa significantur, quorum in mystica doctrina potestas supra p 236^b indicata est

In fine haec leguntur

चन्द्रसूर्यस्वराभ्यास ये कुर्वंति सदा नरा॰ ।
अतीतानागत ज्ञान तेषा हस्तगत पद ॥१४७॥
न वार न च नक्षत्र न योग करण तिथि॰ ।
अमृतस्या तु वेलाया सर्वकार्याणि साधयेत् ॥१४८॥

Haec folia anno 1640 a Pitámbara, Sivadasae filio, in usum bhata Harisramae exarata sunt (WALKER 213^b)

794

Foll 45–113 Linn 9 *Keśavajatakapaddhatyudaharanam* commentarius a *Viśvanatha* Divakarae filio ad Kesavae Nandipurensis librum genethliacum compositus Incipit

श्रीगणेश नमस्कृत्य केशवीनामपद्धते॰ ।
गणित विश्वनाथेन क्रियते वालवुद्धये । १॥

'Natva vighnapaśaradáchyutaśiveti' अह केशव जातकपद्धति कुरु । जातस्यद जातक जातस्य वालकस्य जन्मातरार्जितसदसत्कर्मजनित शुभाशुभफलनिरूपक शास्त्र जातकमित्युच्यते । जातकशास्त्रे यानि कर्माणि गणितक्रियाख्येषा पद्धति मार्ग कुरु । etc

Capitum nomina haec sunt 1 bhávádhyaya fol 51^b, 2 drishtisadhana fol 53^b, 3 balasádhana fol 70^b, 4 ishtakashtasaptavargajaśubhasubhadhyaya fol 77^a, 5 áyurdaya fol 94^b, 6 dasadhyaya fol 113^a

Visvanátha post annum 1586 videtur floruisse, quum in computationibus Śakae aerae annus 1508 pluries laudatus sit Keśavae ipsius aetas inde colligi potest, quod Grahalághavam Ganeśae filii opus, anno 1520 compositum esse constat Cf Colebrooke, Misc E II, 452

Auctores et libri a scholiasta hi laudantur: *Áryabhaṭṭa* fol 106^a, *Utpala*, cf. Bṛihajjátaka, Dámodara; *Krishnajyotirvid* 46^b; *Keṣavadaivajna* svaṭíkáyám 63^b; *Kesavamiṣra* 112^a, *Ganeṣajyotirvid* Grahalághave 46^a. 64^a; *Gárgi* 96^a; *Játakamuktávalí* v. Ṣivadása; *Jívasarman* 88^a (a Kesava laudatur). 91^b (a Dámodara). 98^b; *Trivikrama* fol 57^b; *Dámodarapaddhati* 50^b 91^b. 94^a (Utpalam laudat). 96^a; *Nílakanṭha* 57^b. 74^b 91^b (in Mahálugipaddhati laudatur); *Pṛithuyaṣas*, Varáhamihirae filius, Shaṭpanchásikae auctor 70^a; *Bádaráyana* 84^b (चलगताः सर्वे एवाधिहानि कुर्युर्हित्वा देवपुज्यार्कपुत्रौ); *Bṛihajjátaka* 56^a. etc; *Bṛihajjátakaṣlokavyákhyáne* Bhaṭṭotpalenoktam 86^b; *Mahálugipaddhati* 87^a 91^b. 96^a 100^a; *Yavana* 85^a (खेचरो जायते योऽर्द्धे चशयोरपहारकः । चायुषः स हरेदर्द्धं चंशः शुक्रशनैश्वराविति), *Yavaneṣvara* 62^b, *Viváhapaṭala* v. Ṣaunakíya°; *Rámakṛishnapaddhati* fol. 87^a 99^a 100^a, *Laghujátaka* 60^a 111^b, *Laghupaddhati* 97^b; *Lílávatí* 72^b, *Ṣivadása* Játakamuktávalyám 57^a, *Saunakíyaviváhapaṭala* 112^b, *Srídhara* 74^b 89^b. 91^b (in Mahálugipaddhati laudatur), *Ṣrípati* 74^b (तत्वादिति (त) तत्र । प्रामाणिकैस्त्रिकैस्त्रिविक्रमनीलकण्ठश्रीपतिभिरनुक्तत्वात्); *Shaṭpanchásiká* v. Prithuyasas, *Sárávalí* 62^b (suklapratipaddasake madhyabalah kírtyate Yavanavṛiddhaih); *Siddhántaṣiromani* 66^b, *Súryasiddhánta* 68^a, *Horámakaranda* 69^b. 101^a

De codice Berolinensi cf Weber Catal p 261.

Haec voluminis pars post annum 1790 exarata est. (WALKER 178^b)

795.

Foll 103–110 Lit Devan Charta Ind Linn 10

Kákarudrasamvádas, cornicis et Rudrae colloquium. Incipit: ओं मा नस्तोके तनये मा ॥ इति मन्त्रं ॥ ओं ऊर्ध्वकेशि विरूपाक्षि मांशशोणितशोभनं ॥ तिष्ट देवि शिखमध्ये चामुंडे च्यापराजीते ॥१॥ श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीरामाय नमस्तुभ्यं त्रिकालज्ञानलोचन ॥ वायसो कथ्यते भाषा धन्यगर्गेव भाषत (l. यथा गर्गेण भाषितं) ॥१॥ लोकानं हितार्थाय सद्यः प्रत्यक्षकारकं ॥ राम उवाच ॥ मंडल वर्तुलो कोणं गोमयेन च लेपयेत् । पद्मपत्र विशाल च अथवा च कदलीदले ॥३॥ etc

Hac opella, disticha 140 continente, omina traduntur, quae variis cornicum actionibus indicantur Quo in augurio id maxime observabatur, qua in plaga coeli cornices cibum, pietatis causa in omnium animalium usum projectum (bali), comedissent, qua diei hora (yáma) lusissent (ramate), denique quo loco consedissent Libellus aut e Tantra aut e Purána quodam videtur derivatus esse.

Haec folia anno 1832 neglegentissime exarata sunt. (MILL 42^d)

796.

Foll. 174–212. Linn. 12–14. *Romakasiddhántae* pars, *Ṣríshavdyana* inscripta, tractatum astrologicum continens. Incipit: *Dhúmraputram* prati *Romakácháryo* vadati: पुनरेव प्रवक्ष्यामि शृणु पुत्र (putra) प्रयत्नतः । सप्तद्वीपावती पृथ्वी चाकारं तस्य विस्तरं ॥१॥ जम्बुद्वीपं कुशद्वीपं चंद्रद्वीपमथापरं । शाल्मलं अथ गोमेदं पुष्करं च तथापरं ॥२॥ लक्षकोटि भवेत्संख्या जम्बुद्वीपस्य मंडल । त्रिकोण मंडला भूमि शकटाकार वर्त्तते ॥३॥ कुशद्वीप भवेत्संख्या प्रमाण कोटिविंशति । मंडल धनुषाकारं योज[ना]नां प्रमाणतः ॥४॥ चंद्रकोटि (द्विप in marg) भवेत्संख्या पष्टिकोटिस्तथैव च । चंद्राकारार्द्धरूपेण प्रमाणं शास्त्र वर्त्तते ॥५॥ उत्तरगोलं भवेत्संख्या पष्टिकोटि प्रमाणतः । चतुष्कोण तदाकारं देवदानव वर्त्तते ॥६॥ पूर्वगोलपरिज्ञानकोटिपंचाशमेव च । वर्तुलं भ्राम्यते रूपं शब्दशास्त्र प्रवर्त्तते ॥७॥ विंशत्कोटिसुविस्तारं अथद्वीपः प्रवर्त्तते । खड्गाकारं भवेद्रूपं वदते शास्त्रमानतः ॥८॥ शाल्मलिद्वीप भवेत्संख्या त्रिंशत्कोटि प्रमाणतः । मंडलं मंडलाकारं शृणु पुत्र प्रयत्नतः ॥९॥ सप्तद्वीपावती पृथ्वी प्रमाणं कथितं मया । एकद्वीपस्य विवरमघोरं च रसातलं ॥१०॥ सप्तद्वीपप्रमाणं तु Srísharáyeṇa संज्ञिना । जंबुद्वीपप्रमाणं तु संक्षेपे कथितं मया ॥११॥ नवखंडा भवेत्पृथ्वी कथयामि सविस्तरं । देशाश्च नगरग्रामाः प्रमाणं शृणु पुत्रक ॥१२॥ प्रथमं जंबूद्वीपे पूर्वस्यां दिशि ॥ अथ पूर्वदेश । Gaudadeṣa, Kanyakubja, Kalinga, Gola, Bangála, Kuranga, Rádha, Varendra, Yamuná, Kacha, Svarúpá, Antarvedha, Mágadha, Madhyakuru, Dáhala, Kámrúpa, Paundhra, Pánchála, Ṣúrasena, Jálandhara, Lohitapura ॥२२॥ अथ पश्चिमायां दिशि । Paschimadeṣa, Saindhava, Sthala, Valambha, Saurásḥṭra, Kunkuna, Láṭa, Srímála, Arbuda, Medapáṭa, Marudesa, Kachha, Málavaka, Avantí, Páriyátraka, Kámboja, Támraliptа, Phirála, Sakaṭa, Sauvíra, Bokana ॥२१॥ अथ उत्तरापथ । Gurjara, Kekáṇa, Nepála, Ṭáka, Turashka, Tájika, Barbara, Khasa, Kára, Káṣmíra, Barjara, Himálaya, Lohapura, Strírája, Múlasthala, Gajasthána, Habasora ॥१७॥ दक्षिणापथ । Malayáchala, Sinhala, Pándu, Koṣala, Ardvantu (sic), Avandhya, Karnáṭa, Dravida, Srípаrvata, Vidarbhá, Viráṭa, Lájí, Tápitaṭa, Ábhíra, Vírabhukti, Krimávantu, Támra, Ságara, Saráta, Kaunchí, Pulinda, Bhrigukachha, Mekalakanyakátata, Báhula, Ekapáda, Urdhvakarṇa ॥२५॥ अथ जंबुद्वीपमध्यदेशाः । Udayagiri, Chíná, Maháchína, Shurásána, Balasha, Tabárisánu, Sarashaṭṭa, Násáura, Jarisánu, Tabarisánu, Damávandu, Kanjáṇa, Inkuma, Isaphahána, Bhúmíyáṇa, Haluána, Masulabara, Sulainaka, Varahaka, Ghálamba, Sinhalamba, Vakasuhána, Antákshí, Antabala, Lasopharanja, Ájja, Majja, Tatára, Isphiva, Phashájaga, Yunjanda (Punjanda cod B), Munsala, Samarakanda, Tushara, Sharájina, Uterjá, Udidrishatáli, Roma, Grihadroma (l

Brihadroma), Andulisa, Ájúma, Júma, Jurjána, Samyakáphana, Ṣuphálila, Alenarisa, Kusrantihína, Turiana, Tagara, Jajáṇa, Sakálí, Samudra, Áraba, Ánanda, Satáha, Hándana, Máutha (माउथप cod. B.), Tumbaluha, Bamburevana, Duphára, Ithiresu, Isirakára, Vajrahúna, Kiráta, Níla, Misaru, Imámaru, Madinu, Táhika, Jidapha, Haraka, Shámila, Sisatána, Krímána, Jirata, Amusha, Vasámúra, Síraja, Haramuja, Kesa, Ásishira, Masára, Ádana, Vásishumpha, Bagadáru, Vethileha, Mugadasa, Kurema, Hilisamudra, Párásu, Mábara, Kesanavíṇa, Jammáṇa, Goására, Ariminanísára, Mashurána, Delima, Rúpa (cod B रूम), Ṣákha, Kuraja, Sanahásha, Tilinga, Balahasha, Chakammada, Hajáji, Ámali, Vanahabrindi, Mallivára ॥११२॥ इति जम्बूद्वीपमध्यदेशप्रमाणे ॥ श्रीयवनाचार्ये कथित। श्रीरोमकाचार्यो वदति। धूम्र धूमता ॥ अष्टाविंशतिकोटीना पट्टणाना प्रमाणं २८०००००० चतुर्दशकोटि भवेत्सख्या १४०००००० वेलाकुलानां भवेत्सख्या अशीतिसहस्रमेव च २८०००० वरग्रामाणा भवेत्सख्या १४२८५७१७६ अष्टाविंशतिलक्षाणां कोटिचतुर्दशाधिका। सहस्राः सप्तपंचाशत् सप्तमोत्तर शत। एवं वरग्रामप्रमाण ॥ अन्यानि यानि ग्रामाणि तान्येव वरसख्यया। अत्रा द्वादश विज्ञेयाः कोटीपचदशस्तथा ॥ लक्षाष्टविंशति चैव सहस्राः सप्तमायकाः। चेदवेदाधिकानीह शतानि त्रितयं यथा। १२१५२८५७३४४ पर्वताना यथा संख्या शृणु धूम्र प्रयत्नतः। उत्तमाधममध्यस्या सहस्राशीतिसख्यया ८०००० एव जम्बूद्वीपप्रमाण श्रीयवनाचार्ये कथित ॥ ॥ पुनरेव प्रवक्ष्यामि ग्रहचारे सुपुत्रक ॥ मार्गवक्र अतीचार ग्रहयुद्ध समागमं ॥१॥ उदयास्तमनं चैव चन्द्रशृङ्गोन्नतिमेव च ॥ पादानामेव सयोगे स्वस्थास्वस्थ नु हेतुक ॥ यथैव भवते भाव्यं तस्य वक्ष्यामि लक्षण ॥ ॥ इति श्री[य]वनाचार्ये समस्तपृथ्वी ग्रहविभागे शोधनीया ॥

यद्देश यस्य ग्रहस्य भागे तद्देश कथयाम्यहं ॥ धूम्र धूमता ॥ श्रीरोमकाचार्यो वदति ॥ अथ आदित्यविभागे देश ॥ Udayagiri, Sonanada, Kalingadeṣa, Ṣakadeṣa, Yavana, Magadha, Chína, Maháchína, Bhoṭa, Mahábhoṭa, Melaka, Ṣríparvata, Tushadhánya, Sindhuh, Madhya, Hindusthána, Áraba ॥ अथ चन्द्रविभागदेश। Koṣala, Kachhadeṣa, Romaka, Tushára, Turashkasthána, Tagara, Jajaina, Sakálisamudra, Antadvípa, Fshána, Bhúná, Suhanamukha, Mánusha, Yamuná, Bangala, Lashanávatí, púrvadeṣasamasta, vanavása, lavana, mani, ṣankha, mauktika, vipra, niṣáchara, yadbhavati, Mehapáṭa, Ádana, Vajaáṇa ॥ एतेषा चन्द्रो धिपः ॥ अथ भौमविभागदेशाः। Ṣoṇanada, Tamraparní, Bhímarathí, Uttarapántha (B Uttarapándya), Mahendra, Chola, Videha, Ujjayani, Kuntaka, Pherala (Kerala?), Nágara, Nripakumára, Bhogavarddhana, Viráṭa, Kujara (B Kunjara) ॥ एतेषा भौमो धिपः ॥ अथ बुधदेश। Lauhitya, Sindhunada, Ajuja, Májúja, Babakáṇa, Kámarú, Paundhra, Panchála, Pipílika, Supháliha, Nagara, Mágadha, Jarijáṇa, Antarvedha, Abhira, Bhilla, ganita, lipi, leshaka, gándharva, ṣilpaja, sneha ॥ एतेषा बुधो धिप ॥ अथ गुरुदेश। Mathurá, Bharata, Sauvíra, Traigartta, Matsyárddha, Ánandapura, Málavasyárddha, Gangá, Yamuná, Godávarí, Sarasvatí, Narmadá, Samastalanká, Sinhaladvípa, Gúrjara, Sindhumadhya, mantrina, yajnakriyá, somavalli, Bangála, Lashanávatí, Champakáranya, kálavarga, Arbuda-parvata, Shalágru, Bandhyaparvata, toranamála, samastadurga, Ásera ॥ एतेषां गुरोधिप ॥ अथ शुक्रदेशः। Prasthala, Málavaka, Kaikaya, Dasarnadeṣa, Chandrabhágá, Rajatákara, Uttareja, Shurájima, Kauseya, Bhrigukachha, Láṭadesa, Ajameru, Ranastambha, Jálandharapura, Nágarikapura, Lavanasthána, Ekapáda, Úrdhvakarna (Úrdhvakarṇa B), Virabhukti, Kshamavanta, Támraságara, Sarayutaṭa, Chitrakúṭa, Ábhíra, Kheṭakapura, Gallakítaṭa ॥ एतेषा शुक्रो धिपः ॥ अथ शनिदेश। Babara, Bangála, Sauráshṭra, Kurudesa, Prabhása, Mahítaṭa, Saukarika, Máhisha, Kaivartta, Vajahúṇa, Kuráta, Miṣara, khara, karabha, bhajnga, taskara, Masharána Ksbárasamudra, taṭa, krishnávani, Suphálíha, pishpala, Sriyanakula। एतेनामधिपः॥ अथ राहुविभागदेश। Bambagaira, Urímána, (Arimána B), Hárayu, Guásira, Karimána mlechhajati, sudrádije, gomáyu, mukhavaráka, dám bhikarákshasa, Tirimiti, Purṇagiri, Húngarai (?), Ṣatayojanaparvatasya शनिरधिपः ॥ अथ केतुविभागः। Nísaura, Samarakanda, Malabára, Giridurga, Giristri, Huna, Khasa, Marudesa, Chola, Lankádhipa, mushaka (mushaka B), páradárika, kutuhala, madotkaṭa, sringáṭaka, Sipáhana, Bagadáha, Bapháraduphára (Baphára, Duphára, B), Adimalabára ॥ एतेषा केतुरधिप ॥ एव जम्बूद्वी पदेशा नवग्रहवशेन विभाजीताः (vibhájitáh) ॥

पुनरेव प्रवक्ष्यामि राशिन् देशस्य मडले। मेषराशिविभागेन् प्रमाण कथयाम्यह। Párása, Bábara, Bagadáda, Phesala, Tína desa, Gaudadeṣa, Kanyakujba, Ádana। मडले। मेषराशिविभागेन प्रमाणं। Babúána, Utaresha ॥ सिंहराशिविभागे। Turashkasthána, Ájuja, Májuja, Mugademu, Aramíka, Nisáṇa, Masharána, Númi, Tirimiti, Gokala (I gokula, Golaka B), Bangála, Kuṭanga, Gaṭa, Varendra, Yamuná, Svárúpá ॥ धनुराशिविभागे। Anta(ra)vedha, Magadha, Dáhala, Kámarú, Pauṇdha (Paundhra B), Panchala, Pahanapura, Húngarú, Arbuda, Medapaṭa Marukachha, Málavaka, Avanti, Pariyátraka, Kamboja, Támalipta, Gúrjara, Nepála, Táka, Turaka, Tájika Shasa, Kíra, Kasmíra, Himálaya। एते मेषादयो - - - तथा ॥ अथ वृषकन्यामकराः ॥ वृषराशिविभागे। Amiyáṇa (Amíyana B), Isakandara, Hareu, Sísatána, Virát, Táputaṭa, Ábhíra, Virabhukti, Támraságara, Kaunchí, Malayáchala, Sinhala, Pándu, Kausala, Avandhyá, Karanáṭṭa, Karejaṇa, Habasora, Sunahásapha, Kirimána, Dravida, Ṣríparvata, Vidarbhá, Darbhávati, Parásapúli, Bhrigukachha, Ekapáda, Úrdhvakarṇa, Chíṇa, Maháchina,

Makurána, Sindhu, Shurásána, Krímáṇa, Ádimalabára, Balasha, Tavarisáṇa, Bhúmiána, Haluána, Antákshí, Pharanja, Ájja, Kiráta, Pulinda, Dapharábáhlika, Párasíka, Tushára, Sharánjima, Yoginípura, Lakshántapurí, Tatára, Phashájima, Dadáha, Dáhala । एते मकरादय: ॥ अथ मिथुनतुलकुंभादय: । मिथुनविभागि । Aramíka, Ipáhana, Kiramáṇa, Guásí (Guásíra B), Romakapattana, Antákshí, Balanga, Tilanga, Tabirasána, Kasmíra, Chína, Húngarastháua, Maphira, Halúána, Paschimadesa, Párása, Samarakanda, Mugalastháua, Barbarastháua, Ádimalabára, Vrihadromapattana, Prabhásakshetra, Kurukshetra, Koila i parvata, Sindhu, Saurásḥṭra, Pánchála, Uddiyána । एते मिथुनतुलकुंभादिना ॥ अथ कर्क्कटकीटमत्स्या: । Hamíána, Maharenu, Deula, Hajája, Jomati, Bandiá rayu, Sharja, Sharjura, Stríraja, Vanavása, suchímukha, asvamukha, svamukha, kimnaramukha, nimbasára, Misara, Ádana, uttarapatha, samudra, Mulasthana, Bhánastháua, Gajastháua, Himálaya, Kshírasagara, Sahyaparvata, ratnakara, Rinastambha, Iládurga, Mustagiri, Ámera, Arbuda, Pavitragiri । एते कर्कादय: ॥ इति श्रीमत्रायणे द्वादशराशिविभागेन देशा: ॥

Et haec nomina, infra repetita, et aliae res seram et Persicam libri originem produnt Ut pauca afferam, haec nimium linguam Persicam redolent: Shurásána = Khorassan, Balasha = Balkh, Isaphahína = Isfahan, Krímána = Kerman, Tabarisánu = Taberistan, Haráka = Irak, Antákshí = Antiochia, Damávandu = Demavend, Samarakanda = Samarkand, Sísatána = Sistan, Haraye = Herát, Jamánu = Yemen, Hindusthánam = Hindustán, Phalasatína = Baltestan, Bagadáda = Bagdad Conferantur etiam hae sententiae श्रीमंतस्तुरका ज्ञेया विग्रहिष्यंति देशकान् । fol 182ᵃ 187ᵃ; जमाणु साहिडाह्निनइपनि, एराकुदेश खापरे (Kaffir) गृह्यते, हरवे मापरे गृह्यते fol. 187ᵇ; होरमसुद्र तुरकैर्गृह्यते fol 190ᵃ, श्रीमत्कालिफ्यखिलपस ॥ कालिफ्फराज्ये (in Khalífae regno) fol 194ᵃ Accedit quod etiam Christi genitura proditur Fol 194ᵇ. पुनरेव प्रवक्ष्यामि श्रीइशेनजन्म व्याख्यास्याम. । तत्रादौ पूर्वसंवत्सरे द्वापरांते शेषवर्षभुक्त ६३५३ वैशाखमासे । शुक्लपक्षे ३ गुरौ । रोहिणीभे । वृषस्थे चंद्र । सूर्योदयकाले पल ५६ मेषलग्नशुभवेलायां *Mariyamiputro* योनीसंभवो जात: । एष लग्नवशात् आयुर्दोयं २१०००० मास ३ दिन १५ घटी ३६ पल १२ *Srísena* jivati. Fol 197ᵇ. पुनरेव प्रवक्ष्यामि *Srísenajanma* व्याख्यास्याम: । तत्रादौ देवाश्च हृश्मनस: पुरो माप्यामरावर्ती ॥ पुष्पयानं वलतरे । तदारभ्य प्रवर्तितं ॥६॥ [पु]ष्पयानं नृपते: कर्त्तव्य दैवविगुरोभाष्यां ॥ etc. Neque auctorum nomina desunt Ut enim *Paulisasiddhantam* (fol. 178ᵃ) praeteream, longe majorem suspicionem movent, quod Varáhamihira laudatur. Fol 197ᵇ वारा-हमिहिरेणोक्तं संहितायां सुविस्तारं. Verum auctoris et operis nomen in his verbis corruptis latere videtur, quae in fol. 199ᵃ. reperiuntur: *Vibudhodito* जयति जयति जन्मफलो दयदीपक: ॥१॥ श्रीमुख्याहार-*Bhadrabáhu*-vihitah Sri-*yalakámbhonidhau* उद्धृत्यांचुपरैकलेशमदृशः स्वार्पाय लोकाय च ॥ श्रीमद्रोमयदेवसूरिसुगुरो: शिष्याणुना निर्ममे samkshepád *Vibudhena* मंदमतिना *Janmapradipa*-abhidhah.

Ut sententiam meam dicam, equidem librum e sermone Persico Hindustanice, et in tertio demum loco ineunte seculo superiore Sanscritice versum, res vero ipsas e variis fontibus Indicis sumtas esse puto Eadem libri pars in codice Tayloriano E I H. 1805, qui circiter annum 1815 exaratus est, exstat.

In fine haec leguntur: इति श्रीमत्रायणे विवाहपृष्ठ ॥ इति श्रीरोमकसिद्धांते श्रीमत्रायण समाप्तिमगमत् ॥ संवत् १८१७ वर्षे शाके सो १६८३ प्रवर्तमने चैत्रशुदी १ सो ७ मघानक्षत्रायां ॥ भटवृत्तिरामलतिखन समाप्तं ॥ Haec igitur voluminis pars anno 1761 exarata est. (WALKER 157ᵈ)

797.

Lit Devan Charta Ind. Foll. 172. Long 11 Lat. 7. Linn 14.

Rekhaganitam, liber geometricus, quem *Jagannáthas* in Jayasinhae regis usum, Euclidis elementis adhibitis, composuit et in capita quindecim divisit Initium, in codice nostro desideratum, e manuscripto E I H 252 exscripsi:

गजाननं गणाधिपं सुरासुरार्चितं सदा । समस्तभक्तकामदं श्रियायुत सुखप्रदं । वितंडचंडयोगिनीसमाजमध्यवर्तिनं प्रशस्तभूतिभूषणं नमामि विघ्नवारणं ॥१॥ लक्ष्मीनृसिंहचरणाम्बुरुहं सुरेशैर्ध्येयं समस्तजनवांछितदानदक्षम् । वाग्देवतां निखिलमोहतमोपहंत्री वदे गुरुं गणितशास्त्रविशारदं च ॥२॥ श्रीगोविंदमनाख्यया दिवि बुधानंदाटवीनिर्गतानाथस्तथैव निराकुलं शुचिमनोभाव: स्वभक्त्यानयत् । म्लेच्छान्दर्पसमुन्नतान्स्वतरसा निर्जित्य भूमंडले जीयाच्छ्रीजयसिंहदेवनृपति: श्रीराजराजेश्वर: ॥३॥ कलत्रनादेव नाम दूरीकृत्य[1] स्वतेजसा । भ्रान्तते दुःसहो ऽरीणां यथा ग्रैष्मो दिवाकर: ॥४॥ येनेष्टं वाजपेयाद्यैर्महादानानि षोडश । दत्तानि द्विजवर्येभ्यो गोग्रामगजवाजिन: ॥५॥ तस्य श्रीजयसिंहस्य तुष्ट्यै रचयति स्फुटं । द्विज: सम्राड् जगन्नाथो रेखागणितमुत्तमं ॥६॥

Jayasinham ineunte seculo superiore floruisse constat Cf. William Hunter, in Asiatic Researches, v p. 209

Codex anno 1821 exaratus est. Figurae trigonometricae excepto initio praetermissae sunt Folia १–८ desiderantur (WILSON 425)

[1] दरीकृत्य MS

Q LIBRI TECHNICI.

798.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll 41. Long $9\frac{1}{2}$. Lat. 4. Linn. 8.

Kundamandapasiddhis, libellus a Viṭṭhaladíkshita, Vúvasarmanis filio, anno 1619 Benaris compositus, et auctoris commentario instructus. Textus, commentarii nec non codicis E. I. H. 610 ope a me emendatus, *incipit:*

गाढं ध्वांतमनेकभानुजठरे राजत्कलाधारिणि
प्रोदंचत्सफरीयुगं दरदलत्पद्मेऽशुहीरावलिः।
स्वर्णे तुंगगिरिद्वयाधरचरी दीना कलिंदात्मजा
पश्याश्चर्यमिदं शिवामिति वदन्स्मेरः शिवः पातु वः ॥१॥
कृष्णात्रिगोत्रे नितरां पवित्रे पवित्रकर्मा जनि बूवशर्मा।
तत्सूनुना विट्ठलदीक्षितेन विरच्यते मंडपकुंडसिद्धिः ॥२॥

Desinit in distichis,

इति मंडपकुंडसिद्धिमेतां रुचिरां विट्ठलदीक्षितो व्यधत्त।
अधिकाधिनगर्युमेशतुष्ट्यै विबुधः शोधयतादिमां विचार्य ॥५५॥
शशियुगतिथिगण्ये याति शाके वरेण्ये
विभवशरदि रम्ये मासि शस्ये तपस्ये।
शशधरभृति दृष्टेऽमुष्य पक्षे वलक्षे
कमलनयनतिथ्यां भानुमद्वारवत्यां ॥५६॥

Commentarius incipit: मत्तमतंगजवदनं सादितविघ्नानलीमदनं। गौरीहरयोस्तोकं पालितलोकं हृदालंबे॥१॥ " " कुंडमंडपसंसिद्धेर्विवृतिं लिखितोऽस्मि पु। प्राचीनवाक्यसंदर्भं संदर्शयितुमारभेत् ॥४॥

Auctor distichis 56 sacellorum et fovearum igni sacro excipiendo idonearum structuram tractavit, in operibus architectonicis et gromaticis maxime *Visvanáthadevae* Kundamandapakaumudí usus Libros et auctores hos fere laudat, in quorum numero eos, qui in Kaumudí non occurrunt, literis inclinatis notavi: *Ádityapuràna,* Kátyáyana, Kádimata, Kámika, Kálottara, *Kundakaumudí, Kundaratnákara* (opus a Visvanátha, Srípatis filio scriptum), Kriyására, Ganesavimarsiní, Trailokyasára Náradiya, Pancharátra, *Parasuráma,* Pingalímata, Pratishṭhásárasamgraha, Prayogasára, Bhavishyapurána, Matsyapurána, Mantramuktávalí, Mahákapilapancharátra, Mohasulottara, Yoginíhridaya, Rághavabhaṭṭa, Rámavájapeyin, Lakshanasamgraha, Lakshmanáchárya, *Lingapurána,* Vasishṭha, Vástusástra, Visvakarman, Ṣiradátilaka, Ṣulbam, *Sanatkumára,* Bháskarae Siddhántasiromani, Siddhántasekhara, Somasambhu, Hayagrívapancharátra, Hemádri[1].

---

[1] In Kuṇdakaumudi (E I H 2419) libro praeterea haec nomina citantur Amnayarahasya, Kantharava, Grahalaghava, Jnanaratnávali, Madanaratna, Mantratantranetra, Maya, Ramachandra, Rupanárayana, Vijnanalalita, Sulbaparisishṭa, Sulbavarttika, Sridharácharya, Simhapradipa. Hic liber a Visvanathadeva, Sambhunathae filio, Rámadevae nepote, Puroshottamae abnepote, compositus est Eandem materiam *Kundalakshyavivriti* a Ráma, Suryadásae filio, Sivadasae nepote, Sridharamalavae abnepote, scripta, et Ṣankarabhaṭṭae, Mimansaka-Nilakanṭhae filii, *Kundoddyotadarsanam* tractant

De codicibus Berolinensibus cf. Weber Catal. p. 320.

Subscriptio haec in fine legitur: इति संगमनेरस्थविट्ठलदीक्षितविरचिता स्वकृतकुंडसिद्धिव्याख्या समाप्ताः॥ Codex anno 1817 parum accurate exaratus est. Figurae geometricae praetermissae sunt. (WILSON 386.)

799.

Foll. 66–150. Linn. 16. Inest *Lekhakamuktámanis* (scribarum margarita) libellus a *Haridása,* Vatsarájae filio, scriba Bengalensi, *compositus.* *Incipit:*

श्रीयुतगजमुखमेकदंतं। समरमुनीशायमसेनंतं।
निर्विघ्नार्थं प्रथमस्वामिगौरीतनयं तं प्रणमामि ॥१॥

Post Ganesae, Sarasvatis et Chitraguptae invocationem haec disticha sequuntur.

वत्सराजसुतहरिदासेन हरिमभिवंद्य सुभक्तिरसेन।
लेखकबालकसुखभणनाय मात्राछंदस्समुपादाय ॥५॥
लेखकमुक्तामण्यभिधानं ग्रंथः क्रियते लिखनविधानं।
उद्भवगणितलिखननृपनीति सर्गचतुष्टयमत्र सुरीति ॥६॥
षट्पञ्चर्मुनिनवकाणेषु भुवचतुसुगचंद्रासर्गेषु।
चतुर्षु मिलितैस्तैः पद्यानि सर्वं श्रुतिरसगुणसंख्यानि ॥७॥

Liber earum artium descriptionem brevem continet, quae scribae, praesertim in regis aula viventi, sciendae sunt Versibus in similem sonum desinentibus Haridása usus est.

Cap I distt 66 De scribarum ordinis origine Brahmanis filius Chitragupta scribarum progenitor, et Yamae a commentariis fuit. Ei filii duodecim a Brahmane dati sunt: Mándavya, Gautama, Harshaka, Hárita, Válmíka, Vasishṭha, Sobhari, Dálabhya, Hansa, Bhaṭṭika, Saubhari, Máthura.

Cap II. distt 97. De mensuris. Artis arithmeticae, *geometricae, algebraicae principia.* *Distichis difficilioribus* commentarius, praeterea figurae geometricae adjectae sunt

Cap III. dist. 155 De scribendi ratione De variis rebus cum imperio regio connexis, velut de tributis, de variis palatii locis, de venatione. De emendo et vendendo. De regionibus. De exercitu. De variis ministris et artificibus. De epistolarum formulis.

Cap IV. distt 146. De ministri officiis

Ad majora etiam officia scribas electos esse, his versibus, ceterum corruptis, elucet I 40. ईशत्वामवदनृपसेवि चित्रजकर्मोकर्णेय देवि । स्मृतिपाठकश्च श्रुतिलेपिता सकलपुराणशास्त्रवेदिताः ॥ मंत्री शूरो मुद्राकरं सेनाधिपतिगणितोदरं । श्रीव्ययकारककरणाः संति कोशागारिकतां च धरति ॥ विश्वासी लिपिकारी चैवमुदिता एते ते च मयैव ॥ In scribis qui summum occupabant locum, *karana* appellabantur. IV 78 उत्तमलेखकगुणनिचयेन युक्तो यस्तदृशस्तचिवेन । ईयष्करणस्त विचित्राणि कथ्यते तस्य च कार्याणि ।

In stylo operis multa sunt, quae linguam popularem redoleant. Radix *lá* frequentissime, nec raro radix *rá* usurpatur.

Haec voluminis pars anno 1625 a Devajíka quodam, Rúpapurae degente, exarata est (WALKER 191[c])

800.

Lit Bengal. Charta Ind. Foll 117 Long. 16. Lat 3. Linn 6.

Yuktikalpatarus, proprietatis arbor desideria omnia implens, liber *Bhojae* regi tributus, quo auctor regis ministri, exercitus, arma, elephanti, equi, currus, nec non aliae res in regis aula repertae, quibus virtutibus praeditae esse debeant, sententiis quum e Puránis et legum codicibus desumtis, tum suis adumbravit Incipit·

विश्वसर्गविधौ वेधास्त पालयति यो विभुः।
तदत्ययविधाधीशास्त वन्दे परमेश्वर ॥
कंसानन्दमुकुर्वाणः कंसानन्दः करोति य ।
तं वेदवृन्देराराध्यमनाराध्यमहं भजे ॥
नमामि शास्त्रकर्तृणां चरणानि मुहुर्मुहुः ।
येषां वाचः पारयन्ति श्रवणेनैव सज्जनान् ॥
नानामुनिनिबन्धानां सारमाकृष्य यत्नतः ।
तनुते भोजनृपतिर्युक्तिकल्पतरुं मुदे ॥
विबुधाभीष्टदममुं कल्पवृक्ष समाश्रितः ।
प्राप्नोतीष्टतमां सिद्धिं बुधाः संसेव्यतामयं ॥
दण्डनीतिर्यस्य मूल ज्योतिःशास्त्रं प्रकाण्डक ।
दृष्टार्थ इतरा विद्याः शाखाः पुष्पं तथेतराः ॥
अप्यदृष्ट फल यस्य रसस्तस्यामृतं सता ।
सो यं कल्पतरुर्धीरा उपास्यो भूपमन्त्रिणां ॥
संश्रित्यामु कल्पवृक्षमन्यशास्त्राण्यवीक्ष्य च ।
राजभिर्मन्त्रतामर्थो यः शास्त्रार्थोत्तमो भुवि ॥
अयमिष्टतमो भूपैर्ज्ञेयो हितः फलप्रदः ।
अन्येषां च भवेदिष्टः प्रियन्तेषां ददात्यपि ॥
अस्य नीत्या समारम्भश्छन्दोग्रन्थैः समापन ।
नीतिहीननरेन्द्राणा नश्यन्त्याशु सुसम्पदः ॥
अतो नीति[:] प्रयत्नेन श्रवणीया नृपोत्तमैः ।
अतः प्रथमतो नीतिशास्त्रमत्र निरूप्यते ॥

Libri capita haec: nitiyukti fol 9[b]; dvandvayukti 11[b], nagaríyukti 13[a], vástuyukti 15[b], rájagrihayukti 21[a], grihayukti 23[a], ásanayukti 28[b]; chhattrayukti 31[a], dhvajayukti 33[a]; upakaranayukti 39[a]; alankárayukti 68[b], astrayukti 89[b], yátráyukti 117[b] Libri finis desiderari videtur.

Codex post annum 1810 exaratus est (MILL 5)

APPENDIX.

R CODICES MISCELLANEI

801.

Rotulus chartae bombyceae Lit Devan Lat 2

Hic rotulus, seculo superiore exeunte exaratus, *Bhagavadgítae* lectiones duodeviginti continet

Picturis Krishna, variae ejus incarnationes et res gestae, Arjuna, necnon alii dii et heroes repraesentantur (FRASER 41)

802

Lit Devan Charta Ind Foll 54 Long $5\frac{1}{2}$ Lat 3 Linn 19

Bhagavadgítae textus

Codex anno 1739 nitide exaratus est In fine haec leguntur श्रीसभापतविदरे लिखित ॥ चतुर्पिथीपराजपरजो ॥ (FRASER 7)

803

Lit. Devan Charta Ind Foll 5 Long $4\frac{1}{4}$ Lat $3\frac{1}{4}$ Linn 7

Hic libellus seculo superiore exaratus *Bhagavadgítae* caput quintum decimum continet (WILSON 540)

804—806.

Opus unum in voluminibus tribus religatum Lit Devan Charta Ind

Haec volumina tres *Ramayanae* libros continent Textus eam recensionem exhibet, quae ab optimis literarum Indicarum existimatoribus antiquior habetur

Vol I Foll 78 Long 13 Lat 6 Linn 14, 15 *Kishkindhakanda* capp 50 (51) Capitis primi initium (= 2 edit. Bombay, 1 Gorresio), mendis levioribus sublatis, exscripsi रामायणमयीं नाव समारुह्योत्तरापरां । यश्चकार मुनिः सम्यक्तस्मै वाल्मीकये नमः ॥ तौ तु दृष्ट्वा महात्मानौ भ्रातरौ रामलक्ष्मणौ । वरायुधधरौ वीरौ सुग्रीवः प्लवगाधिपः ॥१॥ नालचक्रे मनः स्यातुं वीक्षमाणः स धन्विनौ । कपेः परमभीतस्य चित्तं व्यवससाद च ॥२॥ उद्विग्नहृदयः सर्वा दिशः समवलोकयन् । न व्यतिष्ठत चैकस्मिन्वनोद्देशे महाबलः ॥३॥ स चिंतयित्वा धर्मात्मा विमृश्य च पुनः पुनः । त्यक्तुकामो गिरेः शृंगं यत्र राम स्थितोऽभवत ॥४॥ चिंतया हि परीतात्मा निश्चित्य गिरिलंघनं । सुग्रीवः परमोद्विग्नः सर्वैरनुचरैः सह ॥५॥ ततः स चिंतयित्वा तु हनुमत्प्रमुखान् हरीन् । मतंगनिश्चयतत्त्वज्ञान्समीपस्थानपश्यत ॥६॥ ततः स सचिवेभ्यश्च सर्वमेव यथातथं । शशंस परमोद्विग्नो दृष्ट्वा तौ रामलक्ष्मणौ ॥७॥ एतौ वनमिदं दुर्गं वालिप्रणिहितौ नरौ । छद्मना चीरवसनौ प्रचरंताविहागतौ ॥८॥ ततः सुग्रीवसचिवा दृष्ट्वा तौ वरवर्णिनौ । वेगवंतो गिरीन्पश्चात्प्रतिजग्मुर्वनौकसः ॥९॥ ते क्षिप्रमभिसंगम्य यूथपा यूथपर्षभं । भ्रात्रा विनिकृतं दीनं ध्यायंतं दीनमानसं ॥१०॥ (भार्यापहरणं दुःखं राज्यापहरणं तथा) । अनाथं नाथमिच्छंतं वानरं सुमहाबलं । हरयो वानराः सर्वे परिवार्योपतस्थिरे ॥११॥ एवमेकायनगताः प्लवमाना गिरेर्गिरिं । वेगेनाकंपयन्वृक्षान्गिरीणां शिखराणि च ॥१२॥ ततः शाखामृगाः सर्वे प्लवमाना महाबलाः । आप्लवंतो हरिवरा मलयं पर्वतोत्तमं ॥१३॥ प्रजग्मुः सहसुग्रीवा वानराः परिशंकिताः । तान्दृष्ट्वा सुमहाभागान्वानरान्वनचारिणः ॥१४॥ बभ्रमुर्मृगशार्दूला भयार्ता विप्रदुद्रुवुः । बभंजुः पादपांस्तत्र पुष्पितान्दुर्गसंभृतान् ॥१५॥ उत्पत्य गिरिशृंगाणि मलयस्य वनौकसः । मार्जारमृगशार्दूलांस्त्रासयंतो महाबलाः ॥१६॥ ततः सुग्रीवसचिवाः पर्वतेंद्रं समाश्रिताः । संगम्य कपिमुख्येन स्थिताः प्रांजलयस्तथा ॥१७॥ तान्विषण्णमुखान्दृष्ट्वा हनुमान्हरियूथ[पान् । शनैः मा]ह महाप्राज्ञः सुग्रीवस्योपशृण्वतः ॥१८॥ संभ्रमस्त्यज्यतामेष सर्वैर्वालिकृतो महान् । मलयोऽयं गिरिवरो भयं नेहास्ति कस्यचित् ॥१९॥

Capitibus singulis hi tituli subscripti sunt 1 Sugrivavakyam 2 Hanumadvakyam 3 Pampatire Lakshmanavakyam 4. Uttariyabharanalambhanam 5 Pampatire Ramanunayah 6 Sugrivavakyam 7 Lakshmanavakyam 8 Sugrivasamasvasanam 9 Valiprakathanam 10 (desinit in fol 15^b) Sugrivabhijnanam. 11 Punaryuddham 12 Taramantrah 13 Tarávákyam 14 Válivadhah 15 Valivakyam 16 Rámavakyam 17, 18 Taravilapah 19 Valiviralokasamkramanam. 20 (fol. 26^b) Tárakarunyam 21 Sugrivarajyábhishekah 22 Prasravanadhirohanam 23 Právrıdvarnanam 24. Sainyaparivádanam 25. Rámavá-

kyam. 26. Sugrívamantrah 27 Lakshmanaguhápravesah 28 Lakshmanaprakopah. 29. Lakshmanaprasádanam 30 (fol 40). Vánarabalágamanam. 31. Digvichayane púrvadiṅnirdesah. 32 Digvichaye dakshinadigvarnanam 33 Angulíyakapradánam. 34 Paschimadigvarnanam 35. Uttaradigvarnanam. 36 Vánaránusásanam 37 Vánaránam pratyágamanam 38 Dakshinadigvichayane vilapravesah. 39 Svayamprabhasamágamah 39 (bis) Viládvahirnirgamanam 40 (fol 56[b]). Digvichaye Angadavákyam 41 Angadapráyopavesanam 42 Sampátivákyam 43 Sitánveshane tatpravrittipralambhah. 44 Sampatipakshaprabhavah 45 Sampátigamanam 46. Ságaralanghanamantrah 47 Hanúmattejah 48 Hanúmadgarjanam 49 Sunábhadarṣanam 50 Hanúmatkapivaraságarataranam

Fol. 78. Ayodhyákándae particulam continet Hoc volumen eadem atque tertium literatura exaratum est

Vol II Foll 190 Long $10\frac{1}{2}$ Lat 6 Linn 13 *Sundarakánda* capp 97 Incipit व्यासवाल्मीकये नमः । जितं भगवतानेन । हरिणा लोकधारिणा । अजेन विश्वरूपेण निर्गुणेन गुणात्मना । स सागरमनाधृष्य । निष्क्रम्य हरिपुंगवः । त्रिकूटस्य तटे लंकां स्थितः स्वस्थो निरैक्षत । ततः पादपमुक्तेन । पुष्पवर्षेण वीर्यवान् । अभिवृष्टः स्थितस्तत्र । बभौ पुष्पमयो यथा ॥

Cap 1. Hanúmatpravesah. 2 Lankávarnanam 3 Pradoshavarṇanam. 4 Antahpuravichaye Hanúmallankápravesah. 5. Antahpuravichaye Rávanabhuvanavarnanam 6. Pushpakavarnanam. 7. Rávanávarodhavarnanam. 8 Rávanastrivarnanam. 9. Bhúmivarnanam 10 (fol 24[a]). Antahpuravichayah 11. Anekapurushachintá. 12. Hanúmadvitarkah 13 Sítáparijnánam. 14. Sítádarsanam 15 Rávanásokavanikápravesah 16. Sítávarnanam 17 Sitápralobhanam. 18 Sítávákyam 19 Rákshasisamádesah 20 (fol 52[a]) Sítátarjanam 21. Sítátarjanam 22 Sítápralapitam 23 Trijaṭásvapnadarṣanam 24. Sitávilápah 25. Hanúmadvikalpah 26 Sítábhibháshitam 27 Sitávákyam 28, 29 Hanúmadvákyam 30 (fol 74[b]) Angulíyakadarsanam 31 Sítáprasnah 32 Hanúmatsambháshanam 33 Sitáhanúmatoh samvádah 34. Manipradánam 35 Sításamásvásanam 36 Pramadávanavidhvansah. 37 Asokavanikáyám kimkaravadhah 38 Jambumálivadhah 39 Amátyaputravadhah 40 (fol 96[b]) Senápativadhah 41. Aṣokavanikápravese Akshakumáravadhah 42 Indrajidyuddham 43. Hanúmadgrahanam 44 Rávanadarsanam 45 Udyogaparvani Hanumadvákyam 46 Udyogaparvani Vibhíshanavákyam 47. Ulángúlapradípanam 48 Lankápradípanam. 49 Saramávákyam 50 (fol 111[a]) Hanúmachchintávishádah 51 Sításamásvásane Hanúmatprasthánam 52 Hanúmatkúṭárohanam 53 Hanúmatpratyágamanam. 54. Hanúmatsvakarmanivedanam. 55 Vánarapratyágamanam 56 Madhubhakshaṇam 57 Madhuvanavilodane Dadhimukhasrávah 58 Angadapratyágamanam. 59 Vánarapratyágamanam 60 (fol 133[a]) Abhijnánamaninirvátanam. 61. Sítápratisamdesasrávanam 62 Hanúmatpriyákhyánam 63 Sításamdesákhyánam. 64 Sugrívavákyam. 65 Lankádurgakarmakathanam. 66. Senáprayánam 67 Samudratírábhigamanam. 68 Samudravarnanam 69 Rámavilápah 70 (fol. 147[a]). Rávanamatur Vibhíshanam praty upadesadánam. 71. Vibhíshanavakyam. 72 Ravanavakyam. 73, 74. Mantrivákyam 75. Vibhishanavákyam 76 Rávanavákyam. 77. Prahastavakyam. 78 Mahodaravákyam 79 Virúpákshavákyam 80 (fol 157[b]) Vibhíshanavákyam. 81. Indrajidvakyánantaram Vibhíshanavákyam. 82. Mahápárṣvavakyam 83. Vibhishanavakyam 84 Rávanavakyam 85 Rávanapratyáharanam 86, 87 Vibhíshanavákyam 88 Kaikasívakyam. 89 Vánaravakyam 90 (fol. 176[a]) Vibhishanaparigrahah 91. Vibhíshanábhishekah. 92 Ramástrávagáhah. 93 Samudravaradánam 94. Setukarmárambhah. 95 Setubandhah 96 Varunadarsanam 97 Mantravarnanam

Codicis antiquissimi specimini proponendo caput tertium selegi, quod cum undecimo editionis a Gorresio curatae et quinto editionis Bombayensis conferendum est Emendationes meas leviores silentio praeterii Inprimis hemistichiorum in similem sonum desinentiam observatam velim. ततः स मध्यं गतमंशुमंतं ज्योत्स्नावितानं महदुद्वमंतं । ददर्श धीमान्दिवि भानुमंतं गोष्ठे वृषं मत्तमिव भ्रमंतं ॥१॥ लोकस्य पापानि विनाशयंतं महोदधिं चापि समेधयंतं । भूतानि सर्वाणि विराजयंतं ददर्श शीतांशुमथाभियांतं ॥२॥ या भाति लक्ष्मीर्भुवि मंदरस्था तथा प्रदोषेषु च सागरस्था । तथैव तोयेषु च पुष्करस्था रराज सा चारुनिशाकरस्था ॥३॥ हंसो यथा राजति पुष्करस्थः सिंहो यथा मंदरकंदरस्थः । वीरो यथा दर्पितकुंजरस्थश्चंद्रोऽपि बभ्राज तथांबरस्थः ॥४॥ स्थितः ककुद्मानिव तीक्ष्णशृंगो महाचलः श्वेत इवोच्चशृंगः । हस्तीव जांबूनदबद्धशृंगो विभाति चंद्रः परिपूर्णशृंगः ॥५॥ प्रकाशचंद्रोदयनष्टदोषः प्रनष्टदोषः पिशिताशिदोषः । रामाभिरारोचितचित्तदोषः स्वर्गप्रकाशो भगवान्प्रदोषः ॥६॥ [तंत्रीस्वनाः][1] कर्णसुखा निवृत्ताः स्वपंति नार्यः पतिभिः सुवृत्ताः । नक्तंचराश्चापि तथा प्रवृत्ता विहर्तुमत्यद्भुतरौद्रवृत्ताः ॥७॥ प्रमत्तमत्तानि समाकुलानि रथाश्वभद्रासनसंकुलानि । वीरश्रिया चापि समाकुलानि ददर्श धीमान्विवरान्कुलानि ॥८॥ परस्परं चापि समाक्षिपंति गात्राणि कांतासु च विक्षिपंति । मत्ताः प्रलापानपि संक्षिपंति मत्तास्तथान्योन्यमधिक्षिपंति ॥९॥ रथांश्च पर्यांश्च समाक्षिपंति केयूरहारांश्च विनिक्षिपंति । ददर्श कांताश्च समालभंतीस्तथापरास्तत्र सुखं स्वपंति ॥१०॥ महागजैश्चापि तथा नदद्भिः सुपूजितैश्चापि तथा सुहृद्भिः । रराज पुंभिश्च समुच्छ्वसद्भिर्ह्रदो भुजंगैरिव निःश्वसद्भिः ॥११॥ प्रधानबुद्धीनुचिराभिधानान्स श्रद्दधानान् जगतः प्रधानान् ।

[1] Hoc vocabulum e codice MillSiano addidi

नानाविधानां रुचिरांबराणां ददर्श तस्यां पुरि राक्षसानां ॥१२॥ ननंद दृष्ट्वा स तु तान्विरूपान्यथायतो न्यायवतोऽभिरूपान् । नानागुणांश्चात्मकुलानुरूपान्ददर्श कांश्चिच्च पुनर्विरूपान् ॥१३॥ ततो वरार्हाः सुविशुद्धभावास्तेषां स्त्रियस्तत्र महानुभावाः । प्रियेषु पानेषु च सक्तभावा ददर्श तारा इव स्विस्वभावाः ॥१४॥ श्रिया ज्वलंत्यः पुरुषोपगूढा[1] निशीथकाले रमणोपगूढाः । ददर्श काश्चित्प्रमदाः सुगूढा यथा विहंगाः कुसुमोपगूढाः ॥१५॥ अन्याः पुनर्हर्म्यतलोपविष्टास्तत्र प्रियांकेषु सुखोपविष्टाः । भर्तृप्रिया धर्मपरे निविष्टा ददर्श धीमान्मदनाभिविष्टाः ॥१६॥ सुप्रावृताः कांचनराशिवर्णाः पुनश्च काश्चिच्छशिकांतिवर्णाः । पुनश्च काश्चित्कमलाभिवर्णाः कांतप्रहीणा रुचिरांगवर्णाः ॥१७॥ ततः प्रियान्प्राप्य मदाभिरामाः सुप्रीतियुक्ताः प्रसमीक्ष्य रामाः । गृहे गृहे ताः परमाभिरामा हरिप्रवीरः स ददर्श रामाः ॥१८॥ चंद्रप्रकाशाश्च हि वक्त्रमाला वक्राक्षिपक्ष्माश्च सुनेत्रमालाः । विभूषणानां च ददर्श मालाः शतह्रदानामिव चारुमालाः ॥१९॥ न त्वेव सीता परमाभिजातां पथि स्थिते राजकुले प्रजातां । लतां प्रफुल्लामिव साधुजातां ददर्श तन्वीमनभिप्रजातां ॥२०॥ सनातने वर्त्मनि संनिविष्टां रामेक्षणीं तां मनसा निविष्टां । भर्तुर्मनः श्रीमदनुप्रविष्टां स्त्रीभ्यो वराभ्यश्च सदा विशिष्टां ॥२१॥ तापान्विता शोककृताश्रुकंठीं पुरा वरार्हां वरनिष्ककंठीं । सुजातपक्ष्मामभिरक्तकंठीं वने प्रनृत्तामिव नीलकंठीं ॥२२॥ अव्यक्तरूपामिव चंद्रलेखां पांसुप्रदिग्धामिव हेमलेखां । क्षतेः प्ररूढामिव बाणलेखां वायुप्रभग्नामिव मेघलेखां ॥२३॥ स तामपश्यन्मनुजेश्वरस्य रामस्य भार्यां वदतां वरस्य । बभूव दुःखाभिहतश्चिरस्य प्लवंगमो मंदमिवाचिरस्य ॥२४॥ सुगुधनांशूनदमालशंतं मणिप्रवेकामलवेदिकांतं । वराप्सरस्त्नाकसूदिमंतं स रावणांतःपुरमाविवेश ॥२५॥ इत्यार्षे रामायणे प्रदोषदर्शनो नाम सर्गः ॥

In margine glossae verba difficiliora explicantes inveniuntur. Codex anno 1433 exaratus est.

Vol. III. Foll. 101. Long 13 Lat 6. Linn 13. *Uttarakánda* capp. 103 Incipit: प्राप्तराज्यस्य रामस्य राक्षसानां वधे कृते । आजग्मुर्मुनयः सर्वे राघवं प्रतिनंदितुं ॥१॥ कौशल्योऽथ यवक्रीतो रैभ्यश्च्यवन एव च । कण्वो मेधातिथेः पुत्रः पूर्वस्यां दिशि संस्थिताः ॥२॥ स्वस्त्यात्रेयश्च भगवान्नमुचिः प्रमुचुस्तथा[2] । आजग्मुस्ते महात्मानो ये श्रिता दक्षिणां दिशं ॥३॥ रुशंगुः कवषो[3] रैभ्यो धौम्यश्चैव (धुम्रश्चैव MS) महानृषिः । तथाजग्मुर्महात्मानः प्रतीचीमाश्रिता दिशं ॥४॥ कश्यपोऽथ वसिष्ठश्च विश्वामित्रोऽथ गौतमः । जमदग्निर्भरद्वाजस्तेऽपि सप्तर्षयोऽगमन् ॥५॥

Cap. 1. Vaisravanotpattih. 2 Sukesavaralambhanam. 3 Rákshasavarapradánam. 4. Rákshasaniryánam. 5. Rakshasabhangah. 6. Rákshasapravásah 7. Rákshasavaradánam. 8 Rávanábhishekah. 9. Indrajijjananam. 10 (fol 15ª). Rávanaprasthánam 11 Kailásayuddham. 12. Kailásavijayah. 13 Mahádevavákyam. 14 Vedavatyákhyánam. 15. Maruttasamágamah 16. Anaranyavadhah. 17 Narmadásuragamanam. 18. Rávanasamgrahah. 19. Rávanamokshah 20 (fol 26ª). Válisakhyam. 21. Náradasamágamah. 22. Yamabalavidhvansanam. 23. Yamavijayah. 24, 25 Pátálavijayah. 26. Rávanayuddham. 27. Brahmaproktastavah. 28. Şúrpanakhávarapradánam 29. Samyopaveşanam. 30 (fol. 40ª) Rávanasápah 31. Sumálivadhah. 32. Indrarávanasamágamah. 33. Indragrahanam 34. Ahalyásápah 35 Mahápurushadarşanam. 36. Hanúmajjanma. 37. Rishiprayánam. 38. Rájaprayánam. 39 Vánararkshaprayánam. 40 (fol. 55ᵇ). Pushpakapratyágamanam. 41. Janápavádah. 42. Kumárahvánam. 43. [Ráma-]nihşvásah 44. Sítávanagamanam 45. Lakshmanavákyam 46 Lakshmanopavartanam. 47. Válmíkidarsanam 48 Sútavákyam 49. Nrigopákhyánam. 50 (fol. 63ᵇ). Nrigasápah. 51. Urvasísápah. 52 Mitrilásambhavah. 53. Yayátijarápradánam 54. Yayátivarnanam. 55 Sárameyavákyam 56. Kaulapatyapradánam. 57. Rishidarsanam 58. Şatrughnaviniyogah. 59 Şatrughnapranámah 60 (fol 72ᵇ). Saudásopákhyánam. 61. Yamunátíravásah 62. Lavanavadhah. 63 Mathuránivesah. 64. Samga[manam]. 65. Şatrughnapratigamanam. 66 Bráhmanaparidevanam 67. Náradavákyam 68. Şúdradarsanam 69. Şúdravadhah 70 (fol. 80ᵇ) Gridhrolúkadarşanam 71 Agastivákyam 72 Svetopákhyánam. 73. Madhumantanivesanam. 74. Rájamaithunam. 75 Sápah 76. Rámapratyágamanam. 77. Bharatavákyam 78 Vritravadhavijnaptih. 79. Vritravadhah. 80 (fol 87ª). Lakshmanamantrah 81. Ilopákhyánam. 82 Kimpurushíyam 83 Purúravojanma. 84. Ilasápah 85 Yajnaprayánam. 86 Yajnasamriddhih. 87. Válmíkyanusásanam 88 Kávyasravanam. 89 Şishyápanam (?) 90 (fol. 93ª). Válmíkivákyam 91 Sítápravesanam 92 Kávyavyákhyánam. 93. Yajnávasánam. 94. Senániryánam. 95 Gándháranivesanam 96 Lakshmanaputrábhishechanam 97. Kálábhyágamanam. 98. Kálavákyam 99 Durvásovákyam 100 (fol 99ª) Lakshmanaparityágah 101. Kuşílavábhishekah 102. Mahápratshánam 103 Svargárohanam

Codex anno 1540 a viro quodam, Stambatírthae degente, emtus, postea in manus Vishnudattae, Vyásatryambakae filii (Gaudajnátiya) transiit. In folio 1ª haec leguntur, वा · भाईचापुत्र मयाराम । (FRASER 8)

807.

Lat. Devan Charta Ind. Foll 61 Long 9½. Lat. 4. Linn 7–10

Jálandharopákhyánam, de Jálandhara gigante narratio, e quinta *Padmapuránae* parte excerpta, capita duodeviginti continens Incipit: नारायणं नमस्कृत्य etc ॥१॥

---

[1] श्रिया ज्वलंत्यस्त्रपयोपगूढा M'L [2] नमुचिः प्रमुचिस्तथा MJ. [3] नृषंगु कवषो MJ

युधिष्ठिर उवाच ॥ भगवन् केन पापेन दु खाब्धौ पतिता वय । समुद्धर ऋषिश्रेष्ठ नान्यो त्राता हि मे मत ॥ तमुवाच ऋषिर्दुःख त्यज त्व पाडुनदन । सुखदु खसमारोहे ससारे क सुखी नर ॥ ईश्वरो पि हि देहस्थ पीड्यते दु खसचये । न दु खरहित कश्चित् देही दु खसहो यत ॥ शरीर सवितुर्यस्मात् राहुस्तद्ग्रसते बली । राहोरपि शिर छिन्न शौरिणाऽमृतभोजने ॥ सो पि शार्ङ्गधरो देव, क्षिप्त सागरगह्वरे । जालधरेण वीरेण निहत सो पि शभुना ॥

Codex noster recensionem uberiorem eam continet, quam Vans Kennedy in libro s p 16[b] laudato Anglice vertit Folium ultimum desideratur

Textus quum et a codice Wilsoniano 111 et a Walkeriano 166 discrepet, capitum singulorum initia exscripsi 2 नारद उवाच । क्रमेण वर्धमानोऽसौ बाल्ये जाते स बालक । निपत्य मातुरुत्सगात्सागर प्रति धावति ॥१॥ 3 राजोवाच । क पितृव्य सिधुसूनो कि वृत्त तस्य विग्रहे । युयुधे स कथ दैत्यस्तन्मे कथय नारद ॥१॥ नारद उवाच ॥ शृणु त्व नरशार्दूल पितृव्य क्षीरसागर । जालधरस्य त देवै प्रनिर्मथ्य हृत धन ॥२॥ 4 नारद उवाच । महेद्रवचन श्रुत्वा निजदूतमुखेन च । समुद्रसूनु सक्रुद्ध सर्वसैन्य समाह्वयत् ॥१॥ 5 नारद उवाच । एव द्वद्वेषु युद्धेषु प्रवृत्तेष्वथ केशव । जघान क्रोधसविष्टो गदया कालनेमिन ॥१॥ 6 नारद उवाच । ततो जालधर क्रुद्ध प्राह त दैत्यसूदन । कपटेन बल हत्वा क्व यास्यसि बलाधम ॥१॥ इत्युक्त्वा त शतमुख सिधुसूनु प्रतापवान् । ससूताश्वध्वजरथ छादयामास मार्गणै ॥२॥ पपात मूर्छित शक्रो रथोपरि शरै र्हत । दृष्ट्वा त पतित शक्र जगर्जार्णवनदन ॥३॥ यतार मातलि कृत्वा ययौ प्राग्मनोरथ । रथमिद्रस्य तरसा जग्राहातिबलोत्कर ॥४॥ जालधरो महाबाहुर्जयान युधि चामरान् ॥५॥ ततश्च कोपात्पुरुषोत्तम स्वय खड्ग समुद्यम्य च नदक रणे । समेपयित्वा गरुड मनोजव जघान कोपेन च दैत्यवाहिनीं ॥६॥ 7 देवान्विद्राव्य समरे विष्णु सस्थाप्य मदिरे । जालधरेणाभिजेन यद्वृत्त ब्रूहि नारद ॥१॥ नारद उवाच । शुभादीना तु वीराणा दत्त्वा दान प्रसादज । जालधरो जगामाशु स्वर्ग प्राप्य व्यलोकयत ॥२॥ 8 युधिष्ठिर उवाच । इद्रादिभिस्तदा देवै कि कृत द्विजसत्तम । जालधरेण निर्विघ्नेन स्वर्गराज्ये क्षय गते ॥१॥ श्रीनारद उवाच । अथ त्यक्त्वा दिव देवा प्रापुस्ते दुर्दिशा चिर । कृत्वा मति तत सव ययु स्थान स्वयभुव ॥२॥ 9 नारद उवाच । अत्रातरे मयागत्य कथित सिधुसूनवे । त्वा हतु सर्ववीरेश प्रतिज्ञा शभुना कृता ॥१॥ 10 (fol 31[a]) अथ जालधरो दूतवाच श्रुत्वा प्रतापवान् । सर्वसैन्य समाहूय प्रयाणमकरोत्तदा ॥१॥ भद मदरमदरेषु शयितानुन्निद्रयन्किनरान्मेरोर्मस्तककदरे प्रतिरवानुत्थापयन्नुल्बणान् । सार्धं धावत यात मुचत पुर पपालमेव विधस्त्रैलोक्य वधिरीचकार महतो सैन्यस्य कोलाहल ॥२॥ 11 नारद उवाच । दनुसैन्य हत दृष्ट्वा गणैर्नदीपुरस्सरै । क्रुद्धा शुभादयो दैत्या समाजग्मुर्गणा प्रति ॥१॥ तत शुभो महादैत्यो नदिन प्रत्यधावत । महाबल निशुभोऽन्य काल केकासुरो रणे ॥२॥ 12 नारद उवाच । ततो जालधर श्रुत्वा दैत्यकोलाहल रणे । आजगाम गजारूढो यत्र देव सदाशिव ॥१॥ सारपि खड्गरोमाण कोपात्त्वरमब्रवीत् । समेपय रथ शीघ्र सहस्रहययोजित ॥२॥ 13 युधिष्ठिर उवाच । क्षीरसागरमध्यस्थो देवर्षे घोरविक्रम । दैत्यैर्हर रणे रुद्ध श्रुत्वा किमकरोद्धरि ॥१॥ नारद उवाच । क्षीराब्धौ च शयानस्य चुक्षोभ हृदय हरे । अकस्मादथ राजेद्र नयनेऽश्रुपरिप्लुते ॥२॥ 14 नारद उवाच । नारायणस्तदा देवो जटावल्कलधार्यथ । द्विपोऽनुचरस्तस्य प्रययौ फलहस्तवत् ॥१॥ तौ दृष्ट्वा स्मरदूती सा विललाप मृगेक्षणा । तत श्रुत्वा वचन तस्या प्रोचतुस्ता च तावुभौ ॥२॥ 15 (fol 45[b]) नारद उवाच । अथ प्राह तपस्वी ता वृदे आतामि भामिनि । अथास्माक मुनीना च स्वागत प्रतिगृह्यता ॥१॥ तथेत्युक्त्वा सखीयुक्ता स्नापिता राजवल्लभा । भूषिता च मुनिस्त्रीभिरावृत्य च सुभूषणै ॥२॥ भोजिता परमाहारैस्ततस्ताबूलचर्वणै । योषिद्भिर्मुनिपत्नीभिस्तत खेद जहौ च सा ॥३॥ 16 राजोवाच । कथ जालधर गौरी हररूपधर मुने । शैलस्थान ददर्शाथ तन्मे कथय विस्तरात् ॥१॥ नारद उवाच । अथातुरस्य ईशस्य प्राप्तस्य तपसा मया । न युक्तमिति निश्चित्य पार्वती प्राह त नृप ॥२॥ 17 नारद उवाच । अथ जालधरोऽपश्यत्कबधचयभीषण । रण रुधिरमासौघैर्मज्जमेदोस्थिदुर्गम ॥१॥ तत्र जालधरोऽभ्येत्य प्रियाहरणदु खित । रणे विलोकयामास रथस्थ पार्वतीपति ॥२॥ 18 श्रीनारद उवाच । अथ जालधर प्राह रक्षात्मानमित शिव । शिवाद्य त्वां क्षिपाम्याशु यत्र ते मधुसूदन ॥१॥ Desinit in disticho 110

Codex seculo sexto decimo exaratus est. Folia 1–5[a] recentiore manu addita sunt (FRASER 12)

808.

Lit Devan Charta Ind Foll 4. Long 5 Lat $3\frac{1}{2}$ Linn 19

Svapnádhyayas, de somniorum interpretatione libellus disticha 38 continens, qui vulgo e *Brahmavaivarta* purana excerptus esse dicitur Incipit

॥ अथ स्वप्नाध्याय लिख्यते ॥

स्वप्नाध्याय प्रवक्ष्यामि । यथोक्त ऋषिभाषित ।
फल विज्ञायते येन । नित्यमेव शुभाशुभ ॥१॥
स्वप्नस्तु प्रथमे यामे । सवत्सरविपाकिन ।
द्वितीये चाष्टभिर्मासै । त्रिभिर्मासैस्त्रियामके ॥२॥
चतुर्थ यामे य स्वप्ने । मासैकेन फल स्मृत ।
अत ऊर्द्ध प्रवक्ष्यामि । पुण्यापुण्यफल स्मृत ॥३॥

Libellus Calcuttae cum versione Bengalica editus est. Haec folia circiter annum 1739 a Rishirajadhara exarata sunt (FRASER 32)

809, 810

Volumina duo Lit Devan Charta Ind Long 13 Lat $5\frac{1}{2}$ Linn 10

Bhagavatapuranae textus In marginibus voluminis prioris scholia multa adscripta sunt

Vol I Foll 189 Skandha I fol 40^b, II fol 56^b, III fol 129^b, IV fol 189^b Hoc volumen anno 1406 (श्रीप्राग्वाटज्ञातीयमहसरवणसुतमहमेलाकेन) exaratum est In libro quarto folium १५२ desideratur

Vol II Foll 190–374. Skandha VI fol 216^b, VII fol 252^b,[1] VIII fol 296^b, XI fol 352^b, XII fol 374^b Libri sexti folia १–१२ et libri V IX X desunt

Hoc volumen anno 1407 a Mahammelaka, Mahamsaravanae filio, Ajayasihae nepote, (श्रीघोघा (?) वेलाकूले राउश्रीसारंगदेवविजयराज्ये) accurate exaratum est (FRASER 2)

811, 812.

Lit Devan Charta Ind Long 15 Lat 8 Linn 13–16

Bhagavatapuranam cum *Sridharae* commentario, *Bhavarthadipika* appellato

Vol I Foll 480 Skandha I fol 77^b, II fol 120^b, III fol 238^b, IV fol 335^b, V fol 418^b, VI fol 480^b

Vol II Foll 583 Skandha VII fol 57^b, VIII fol 102^b, IX fol. 150^b, X^a fol 293^b, X^b fol 422^b, XI fol 551^b, XII fol 583^b

Haec volumina anno 1794 a pandita Kalabhavánedasa exarata sunt (WALKER 215, 216)

813, 814

Opus unum in voluminibus duobus religatum Lit Devan Charta Ind Long 11 Lat 5 Linn 10

Matsyapuranae textus satis accuratus

Vol I foll 301, vol II foll 302–601 Hoc loco de cataclysmo narrationem, collato codice Wilsoniano 21 emendatam, e capitibus 1 et 2 transscripsi

पुरा राजा मनुनाम चीर्णवानखिल तप । पुत्रे राज्य समारोप्य क्षमावाचविनदन ॥१॥ मलयस्यैकदेशे तु सर्वात्मा गुणसयुत । समदु -खसुखो वीर प्राप्तवान्योगमुत्तम ॥२॥ वचन वरदश्चास्य वर्षायुतशते गते । वर वृणीष्व चोवाच प्रीतात्मा कमलासन ॥३॥ एवमुक्तोऽब्रवीद्राजा प्रणम्य स पितामह । एकमवाहमिच्छामि त्वत्तो वरमनुत्तम ॥४॥ भूतग्रामस्य सर्वस्य स्थावरस्य चरस्य च । भविता रक्षणायाह प्रलये समुपस्थिते ॥५॥ एवमस्त्विति विश्वात्मा तत्रैवान्तरधीयत । पुष्पवृष्टिश्च महती खात्पपात सुरार्पिता ॥६॥ कदाचिदाश्रमे तस्य कुर्वत पितृतर्पण । पपात पाण्योरुपरि शफरी जलसयुता ॥७॥ दृष्ट्वा तच्छफरीरूप स दयालुर्महीपति । रक्षणायाकरोद्यत्न स तस्य[1] करकोदके (स तस्मिन्करकोदरे Cod W) ॥८॥ अहोरात्रेण चैकेन षोडशाङ्गुलविस्तृत । सोऽभवन्मत्स्यरूपेण पाहि पाहीति चाब्रवीत् ॥९॥ स तमादाय मणिके प्राक्षिपज्जलचारिण । तत्रापि चैकरात्रेण हस्तत्रयमवर्धत ॥१०॥ पुन प्राहार्तनादेन सहस्रकिरणात्मज । स मत्स्य पाहि पाहीति त्वामह शरण गत ॥११॥ तत स कूपे त मत्स्य प्राहिणोद्रविनदन । यदा न माति तत्रापि तदा मत्स्य सरोवरे ॥१२॥ क्षिप्त स पृथुतामागात्पुनर्योजनसमिता । तत्राप्याह पुनर्दीन पाहि पाहि नृपात्मज ॥१३॥ तत स मनुना क्षिप्तो गङ्गायामप्यवर्धत[2] । यदा तदा समुद्रे त प्राक्षिपन्मेदिनीपति ॥१४॥ यदा समुद्रमखिल व्याप्यासौ समवस्थित । तदा प्राह मनुर्भीत कोऽपि त्वमसुरेतर ॥१५॥ अथवा वासुदेवस्त्वमन्य ईदृक्कथ भवेत् । योजनायुतविंशत्या कस्य तुल्य भवेद्वपु ॥१६॥ ज्ञातस्त्व मत्स्यरूपेण मा खेदयसि केशव । हृषीकेश जगन्नाथ जगद्धाम नमोऽस्तु ते ॥१७॥ एवमुक्त स भगवान्मत्स्यरूपी जनार्दन । साधु साध्विति प्रोवाच सम्यग्ज्ञात त्वयानघ ॥१८॥ अचिरेणैव कालेन मेदिनी मेदिनीपते । भविष्यति जले मग्ना सशैलवनकानना ॥१९॥ नौरिय सर्वदेवाना निकायेन विनिर्मिता । महाजीवनिकायस्य रक्षणार्थं महीपते ॥२०॥ स्वेदाण्डजोद्भिज्जा जीवा ये च जीवा जरायुजा । अस्या निधाय सर्वास्तान नर्थतात्पाहि सुव्रत ॥२१॥ युगान्तवाताभिहता यदा चलति नौर्नृप । शृङ्गेऽस्मिन्मम राजेन्द्र तदेमा सयमिष्यसि ॥२२॥ ततो लयान्ते सर्वस्य स्थावरस्य चरस्य च । प्रजापतिस्त्व भविता जगत पृथिवीपते ॥२३॥ एव कृते महाराज सर्वज्ञो धृतिमान्नृप । मन्वन्तराधिपश्चापि देवपूज्यो भविष्यसि ॥२४॥ एवमुक्तो मनुस्तेन पप्रच्छासुरसूदन । चैर्वै क्रियद्भिर्भगवन्भविष्यत्यन्तरक्षय ॥२५॥ सत्त्वानि च कथ नाथ रक्षिष्ये मधुसूदन । त्वया सह पुनर्योग कथ वा भविता मम ॥२६॥ श्रीमत्स्य उवाच ॥ अद्यप्रभृत्यनावृष्टिर्भविष्यति महीतले । यावद्वर्षशत साग्र दुर्भिक्ष नरकावह[3] ॥२७॥ ततोऽल्पसत्त्वक्षयदा रश्मय सप्त दारुणा । सप्तसप्तेर्भविष्यति प्रतप्ताङ्गारवर्षिण ॥२८॥ और्वानलोऽपि विकृति गमिष्यति युगक्षये । विषाग्निश्चापि पातालात्सकर्षणमुखच्युत ॥२९॥ भवस्यापि ललाटोत्थस्तृतीयनयनानल । जगद्दग्ध तथा क्षोभ गमिष्यति महामते ॥३०॥ एव दग्धा मही सर्वा यदा स्याद्भस्मसनिभा । आकाशमूष्मणा तप्त भविष्यति परतप ॥३१॥ तत सदेवनक्षत्र जगद्यास्यति सक्षय । सवर्ता भीमनादश्च द्रोणश्चण्डो बलाहक ॥३२॥ विद्युत्पताक शोणाम्बु सर्भते लयवारिदा । अग्निप्रस्वेदसभूता प्लावयिष्यन्ति मेदिनीं ॥३३॥ समुद्रा क्षोभमेष्यन्ति तत्रैकेन व्यवस्थिता । एवमेकार्णव सर्वं भविष्यति जगत्त्रय ॥३४॥ दिव्या नावमिमा गृह्य सर्वबीजानि सर्वश । आरोप्य रज्ज्वा योगेन मत्प्रयुक्तेन सुव्रत ॥३५॥ सयम्य नाव मच्छृङ्गे मत्प्रभावाभिरक्षित । एक स्थास्यसि देवेषु दग्धेष्वपि परतप ॥३६॥ सोमसूर्यौ यह ब्रह्मा चतुर्लोकसमन्वित । नर्मदा च नदी पुण्या मार्कण्डेयो महानृपि ॥३७॥ भवो वेदा पुराण च विद्याभि सर्वतो वृत । त्वया सार्धमिद सर्वं स्थास्यत्यन्तरसक्षये ॥३८॥ एवमेकार्णवे जाते चाक्षुषेऽन्तरसक्षये । वेदान्प्रवर्तयिष्यामि त्वत्सर्गादौ महीपते ॥३९॥ सूत उवाच । एवमुक्त्वा स भगवास्तत्रैवान्तरधीयत । मनुरप्यास्थितो योग वासुदेवप्रसादज ॥४०॥

[1] In fine haec subscripta sunt सवत १४६० वष भाद्रपाद्दि ४ रवौ अद्येह श्रीदेवपत्तनमहलकरणे महाराजश्रीब्रह्मदासविजयराज्ये समस्तपक्षकुलप्रतिपन्नौ etc

[1] तस्मि Cod [2] अप्यवर्धत Codd [3] अतुभावह Mill

अथाभूच्च तथाभूतः संभ्रमः पूर्वमूचितः । काले यथोक्ते संजाते वासुदेवमुखोद्गते ॥४१॥ शृंगी प्रादुर्बभूवाथ मत्स्यरूपी जनार्दनः । अनंतो रज्जुरूपेण मनोः पार्श्वमुपागमत् ॥४२॥ भूतसंघान्समाकृष्य योगेनारोप्य धर्मवित् । भुजंगरज्ज्वा मत्स्यस्य शृंगे नावमयोजयत् ॥४३॥

Codex seculo septimo decimo videtur exaratus esse. Fol 505 deest Apographi illius, unde noster descriptus est, folium unum superest, quod post fol. sexcentesimum inserendum curavi (FRASER 1)

815.

Lit Devan Charta Ind Foll 96 Long 9 Lat 4. Linn 10–12

Inest *Dvárakámáhátmyam*, Skandhapuránae pars, in capita 34 divisa, de qua supra p 72 dictum est Folia १–५ १९–२४ ३५–४१. ४३ ६८ ७१ desiderantur In capite 23 Bhágavatae mentio fit: श्रीमद्भागवत शास्त्र पठते कृष्णसन्निधौ। कुलकोटिशतैर्युक्तः क्रीडते योगिभिः सह ॥

Codex anno 1456 exaratus est. (FRASER 15)

816.

Lit Devan Charta Ind Foll. 95. Long 11. Lat 5. Linn 10.

Dvárakámáhátmyam

Codex medio seculo superiore exaratus est (FRASER 40)

817.

Lit Devan Charta Ind. Foll 54. Long 10 Lat 5 Linn. 10

Prabhásakshetratírthayátránukramah, enumeratio locorum sacrorum in Prabhása agro sitorum, qui ab hominibus piis deinceps visendi sunt. Incipit:

क्षेत्रं प्राप्य मगण्यपुण्यपटलैः पुंसां पुरोपार्जितैः
 सर्वक्षेत्रशिरोमणिं गणपतिः प्राभासिक पाति यः
विघ्नाभद्रविदारुणोद्धतहरिः सोमेशसेवार्थिनां ।
 स श्रीमान् सफलं सतां कलयतां कामं कपर्द्दी बली ।१
गंगातुंगतरंगसंगशिरःपालिस्थलेशश्रियं ।
 सोमं सोमसमानशुद्धमहसं सोमोल्लसत्शेखर ।
तेजोभिर्भुवि भासयंतमनिशं क्षेत्रं प्रभासं भृशं ।
 श्रीसोमेशमुपास्महे सुतपसा सोमेन संचितं ।२
अथ प्रभासक्षेत्रातीर्थयात्रानुक्रमः । तद्यथा । पूर्वे तप्तोदकस्वामी पश्चिमे माधवस्तथा ।३। दक्षिणा सागर प्रोक्त भद्रा नद्युत्तरे स्मृता । एतत् प्राभासिकं क्षेत्रं । पुण्यद्वादशयोजनं ।४।

Prabhása agrum in Gúrjarae terrae parte ad occidentem spectante positum fuisse constat, et templum Sivae sacerrimum in Somanáthapattana (lat. 20° 55′, long 70° 23′) conditum esse. Bhadrá flumen, supra memoratum, prope urbem hodie Poorbunder dictam in oceanum Indicum effunditur.

Liber noster e Prabhásakhanda, Skandapuránae parte, videtur excerptus esse, ejusque operis capita nonnulla ad verbum exscripta sunt.

In fine haec leguntur: इति स्कंदप्रोक्तप्रभासखंडयात्रायां सर्वतीर्थानुक्रम यत्राप्रयक्षेत्रतीर्थानुक्रमः । समाप्तः ॥ ॥ संवत् १५ आषाढादि ३४ वर्षे श्रावणशुदि ५ भूमे अद्येह श्रीकदनपुरे स्थाने पातसाह श्री महिमूद विजयराज्ये गूर्जरज्ञातीयः महदेवासुतचांपालाया लिखितं परलोकनार्थः । तथापरोपकारार्थ श्रोद्धारकाया माहात्म्यं श्रीप्रभासक्षेत्र श्रीसोमनाथतीर्थे यात्राया महिमा लिखितः ॥

Codex anno 1478 a scriba linguae Sanscriticae imperito parum accurate exaratus est. (FRASER 17)

818.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll 79 Long. 9½ Lat 7 Linn 15–18.

Nilamatam, quo libro Kasmiriae sacella, inprimis vero loci sacri ad Vitastám flumen siti, Puranarum more celebrantur. Incipit: श्रीनिवासं हरिं देवं वरदं परमेश्वरम्। त्रैलोक्यनाथं गोविंदं प्रणम्याक्षरमव्ययम् ॥ परिक्षिद्वंशभूश्रीमान्नृपतिर्जनमेजयः । पप्रच्छ शिष्यं व्यासस्य वैशम्पायनमंतिकात् ॥ जनमेजय उवाच । महाभारतसंग्रामे नानादेश्या नराधिपः । महाशूराः समायाता पितॄणां मे महात्मनाम् ॥ कथं काश्मीरको राजा नायातः तत्र कौरव। पांडवैर्धार्तराष्ट्रैश्च तदृतः स कथं नृपः । काश्मीरमंडलं चैव प्रधान जगति स्थितम् ॥

Narratio dialogi forma, a Gonanda cum Brihadasva habiti, traditur. Nomen libro a Nila, serpentium domino, inditum est, qui Kasmiriae deus tutelaris esse dicitur

Codex anno 1824 a Bhattabaraka non satis accurate exaratus est. (WILSON 532)

819.

Lit Devan. Charta Ind. Foll. 20. Long 9 Lat. 5 Linn. 8.

Hoc codice *Mayúrasatakam*, vulgo *Súryasatakam* dictum, centum disticha a *Mayúra* poeta in Solis laudem scripta, continetur. Carmen Sragdhará metro compositum est Incipit: जंभारातीभकुंभोद्भवमिव दधतः सांद्रसिंदूररेणु

Distichis quadraginta tribus poeta Solis ortum, sex distichis equos, duodecim sequentibus Anúrum aurigam, undecim currum, octo discum, viginti ultimis Solem ipsum celebravit.

Carmen a Kálíkrishnabahádur editum, et a Haeberlin in Anthologiam receptum est.

Codex exeunte seculo superiore satis accurate exaratus est (WILSON 536)

820.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 128. Long. 10¼. Lat. 4¼. Linn. 12.

Krishnakríditam, quo carmine, libros undeviginti continente, *Keṣavárkas*, Jayádityae filius, Rángae nepos, Ṣriyádityae abnepos, Krishnam deum celebravit. Commentarius, *Padárthadípiká* appellatus, ab eodem auctore videtur profectus esse. Incipit:

संकल्पशिल्पप्रतिबिंबबिंबै-
यैः पर्वभिः सर्वभिदानिदानैः ।
विष्वायते शक्तिमदारमेतं
सदा रमे तं हृदि संदधानः ॥

अहं तं परमात्मतया प्रसिद्धं तं एतं प्रतिशरीरमंतर्यामितया सन्निहितं हृदि संदधानः सदा रमे । नित्यमानंदमुद्वहामि । किंविधं शक्त्या समाश्रय मदारं सपरिग्रहं तं कमित्याह । यो भगवान् विष्वायते विश्वाकारेण विवर्तते । किंविधैः पर्वभिः अंशैः कीदृग्भिः संकल्पशिल्पं मानसी सृष्टिर्मरीचिप्रभृतिका तदेव प्रतिबिंबं तस्य बिंबैर्लेखणया हेतुभिः प्रतिबिंबः किल बिंबत एवेति । अत एव सर्वभिदानिदानैर्घटपटादिपदार्थानां पार्थक्यावभासकैः ॥१ विष्वायमानस्यापि तस्य स्वभावापरिक्षतिमावेदयन्नाह ।

यं बंधयंतीव न वेद माया
स्वमेव तद्बंधितया कथंचित् ।
नमः स्वसंवित्परिकेवलाय
कस्मैचिदस्मै चितिपूरुषाय ॥

माया प्रकृतिर्यं परमेश्वरं बंधयंतीव । अतः आश्चर्यं स्वयमेव तेन परमात्मना बंधितं कथंचित् न वेद । कस्मैचित् अवाङ्मनसगोचराय अस्मै चितिपूरुषाय ज्ञानात्मने नमः । कीदृशाय स्वसंवित्परिकेवलाय स्वानुभवमात्राय ॥२॥

In fine libri septimi (bhagavadyauvanodgama fol 19[b]) haec leguntur: श्रीश्रीराणिगयोः सुतः श्रुतनिधिः काव्यं यदा व्यंजयत्कृष्णक्रीडितमीडितः श्रुतिविदां चक्रे कविः केशवः । तस्मिन्नाश्चर्यपदप्रमाणविलसद्विद्यायशिल्पार्पितैर्भिर्नमः सप्तम एष शेखरमभूत्सर्गः स्वसर्गाधिपः ॥१२६॥ Eadem forma, ab Harsha poeta mutuum sumta, in reliquis libris repetitur Lib 8. vasantavarnanam fol 40[a]; 13. govardhanoddharana fol 63[a]; 14 indrágamana fol 83[b]; 18. ṣrívrikshavisráma fol 115[a]; 19 bhuvanábhyudaya fol 128[b].

In fine Kesavárka de gente sua haec protulit:

Abhúd *Bharadvája*maharshivanṣe viṣvávatanse srutatattvavedí ।
Audíchyachúritrapathapravartí *Janárdano* yájnikachakravartí ॥
Asti *Sriyáditya* iti sma tasya súnuh sriyáditya iva dvitíyah ।
Triskandhapáramgamarangamallas[1] tadátmajo *Rániga* ity udíye ॥
Jayádityas tasmád ajani ganakasrenitilakah,
kaníyán asmán matiruchiravih *Keṣavah* kavih ।
Tatah *Krishno* jnání, jaladhijalajanghálatapatitatottansam tenus Trinayanam amí rájanagaram ॥
Ganitaranitakírtir játake játakelih
kalitagalitagolah kávyakallolasindhuh ।
Jayati jayatitánsur bháratísáratírtham
sahridayahridayasríkármanam *Kesavárkah* ॥
Srísrírángigayoh sutah ṣrutanidhih kávyam yadá vyanjayan Krishnakríditam íditah srutividám chakre kavih Kesavah ।
Etasminn upavinsatám anusaran sargah samápnotim áprúptah sáptapadínam áryasadasi stheyád adínas chiram ॥

Inde hoc Kesavárkae stemma colligitur: Janárdana, Ṣriyáditya, Rániga, Jayáditya, Keṣava, denique Krishna, Kesavárkae filius.

Codex, seculo quinto decimo accurate exaratus, olim e foliis 325 constabat, nunc folia 197 desiderantur (FRASER 9)

821.

Lit. Devan. Charta Europ. Foll. 36. Long 8¼ Lat 6. Linn. 19–21.

Nágánandanátakam, Nágánanda comoedia, *Harshae* regi tributa, et in actus quinque divisa. Incipit:

ध्यानव्याजमुपेत्य चिंतयसि कामुन्मील्य चक्षुः क्षण
पश्यानंगशरातुरं जनमिमं त्रातापि नो रक्षसि ।
मिथ्या कारुणिकोऽसि निर्घृणतरस्त्वत्तः कुतोऽन्यः पुमा-
न्सेर्ष्यं मारवधूभिरित्यभिहितो बुद्धो जिनः पातु वः ॥१॥
कामेनाकृष्य चापं हतपटुपटहावल्गुभिर्मारवीरै-
र्भ्रूभंगोत्क्षेपजृंभास्मितललितदृशा दिव्यनारीजनेन ।
सिद्धैः प्रह्वोत्तमांगैः पुलकितवपुषा विस्मयाद्वासवेन
ध्यायन्यो योगपीठादचलित इति वः पातु दृष्टो मुनींद्रः ॥२॥

नांद्यंते सूत्रधारः ॥ अद्याहमिंद्रोत्सवे सबहुमानमाकार्य नानादिग्देशागतेन राज्ञः श्रीहर्षदेवस्य राजर्षेः पादपद्मोपजीविना राजसमूहेनोक्तः । यथा । यदस्मत्स्वामिना श्रीहर्षदेवेनापूर्ववस्तुरचनालंकृतं विद्याधरजातकप्रतिनिबद्धं नागानंदनाम नाटकं कृतमित्यस्माभिः श्रोत्रपरंपरया श्रुतं न च प्रयोगतो दृष्टं । तत्तस्यैव राज्ञो बहुमानादस्मासु चानुग्रहबुद्ध्या

---

[1] I e 'in scena eorum, qui tres astronomiae partes (mathematicam, astrologiam, astronomiam) penitus perspexerunt, praestantissimus' Inde apparet, Weberi (Catal. p 261) *Ranjamallam* delendum esse

यथाप्रयोगेण त्वया नाटयितव्यमिति । तद्यावदिदानीं नेपथ्यरचना कृत्वा यथाभिलषितं संपादयामि ॥ परिक्रम्यावलोक्य च ॥ आवर्जितान्येव च मया सामाजिकानां मनांसीति मे निश्चय । यत ।

श्रीहर्षो निपुण कवि परिषदप्येषा गुणग्राहिणी
लोकानन्दि च बोधिसत्वचरितं नाट्ये च दक्षा वयं ।
वस्त्वेकैकमपीह वाञ्छितफलप्राप्ते फलं किं पुन
मद्भाग्योपचयादयं समुदितः सर्वो गुणानां गण ॥३॥

Fabulae argumentum hoc Jimutavahana, Vidyadharum princeps pietate summa erga parentes senes probata Malayavatim Mitravasus sororem, Visvavasus Siddharum regis, filiam, in matrimonium ducit Cui nuper sponsus audita Nagarum caede a Garuda facta, summa misericordia motus, ipse morti se devovet A Gauri vero in vitam revocatus, uxori et parentibus necnon regno a Matangahataka usurpato restituitur

Excepto dist cho eleganti jam in Sarasvatikanthabharana et Sarngadharapaddhati laudato

दृष्टा दृष्टिमधो ददाति कुरुते नालापमालापिता
शय्यायां परिवृत्य तिष्ठति बलादालिङ्गिता वेपते ।
निर्यातीषु सखीषु वासभवनान्निर्गन्तुमेवेहते
जाता वामतयैव मेऽद्य सुतरां प्रीत्यै नवोढा प्रिया ॥

nullum equidem in hoc dramate locum reperi fervidum Naishadhiyacharitae auctoris ingenium prodentem Primam hanc Harshae opellam fuisse puto a poeta juvene ad exercendam artem susceptam

Codex anno circiter 1836 exaratus est (MILL 145)

822

Lit Devan Charta Ind Foll 130 Long $9\frac{1}{2}$ Lat $5\frac{1}{2}$ Linn 9–13

A Foll 1–46 *Prabodhachandrodayae* comoediae a *Krishnamisra* scriptae, textus Fol ५ desideratur

B Foll 47–130 Ejusdem comoediae versio poetica Hindi dialecto scripta

Utraque pars seculi quinti decimi literatura exarata est (FRASER 10)

823

Lit Devan Charta Ind Foll 38 Long 11 Lat $4\frac{1}{2}$ Linn 10

Hoc codice fragmentum continetur commentarii, quem *Vamanas* ad Paninis aphorismos composuit et *Kasika vritti* inscripsit In fragmento nostro explicatio regularum VII, 2, 4 – VII, 3 78 inest

Haec folia seculo sexto decimo exarata sunt (FRASER 23)

824.

Lit Devan Charta Ind Foll. 183 Long $9\frac{1}{2}$ Lat $4\frac{1}{2}$ Linn 9–12

Prakriyakaumudi, quo opere *Ramachandras* Krishnae filius Paninis regulas primus systematice disposuit, et commentario brevi illustravit Bhattojis Siddhantakaumudim huic maxime grammaticae superstructam esse, apud omnes constat Incipit

श्रीमद्विठ्ठलमानम्य पाणिन्यादिमुनीन्गुरून् ।
प्रक्रियाकौमुदीं कुर्मः पाणिनीयानुसारिणीं ॥१॥

Capita singula haec Samdhyupayogisamjnaprakarana fol 3^b, achsamdhi fol 7^b, halsamdhi fol. 10^b visargasvadisamdhi fol 12^a, ajantah pumlingáh fol. 21^a ajantah strilingah fol 24^b, ajanta napunsakalingáh fol. 26^b, halantah pumlingah fol 40^a, halantáh strilingáh fol 40^b, halanta napunsakalingah fol 42^a, avyayáni fol 43^a, stripratyayah fol 50^a, vibhaktyartha fol 59^b, avyayíbhava fol 61^b, tatpurusha fol 70^a, bahuvríhi fol 75^a, dvandva fol 78^a, samasaprakriya fol 83^b, taddhitaprakriya fol 105^b Desinit pars prior

Divadiprakriya fol 130^b, svadiprakriya fol 133^a tudadiprakriya fol 135^a, rudhadiprakriya fol 135^a tanadiprakriyá fol 136^a, kryadiprakriya fol 13^a churadiprakriya fol 137^b, nyantaprakriya fol 140^b sansaprakriya fol 143^a, yanprakriya fol. 144^b yanlukprakriya fol 145^b, namadhatuprakriya fol. 148^b padavyavasthaprakriya fol. 153^b, bhavakarmaprakriyá fol 156^a, krityaprakriya fol 162^a, kridantaprakriya fol 180^b, vaidikaprakriya fol 183^b

Codex anno 1577 exaratus est (WALKER 217)

825

Lit Devan Charta Ind Foll 150 Long $8\frac{1}{2}$ Lat $4\frac{1}{2}$ Linn 10

Prakriyakaumudis pars prior

Hic codex seculo quinto decimo praestantissime exaratus est (FRASER 18)

826

Lit Devan Charta Ind Foll 72 Long 9 Lat 4

Fragmenta commentarii a *Durgasinha* ad *Katantra sutra* scripti Vide supra p 169

A Foll 1–38 Linn 7, 8 Foll 1–20 samasaprakaranam, foll 20–38 taddhitaprakaranam

Haec pars anno 1385 a Dhanáka exarata est. In fine haec subscripta sunt संवत् मल्लिकश्रीमत्पातशाहप्रतिपत्ती धोरसिद्धिमहास्थाने दा॰ दोला सुनदा॰ गौतम भ्रातृपठनार्थं ॥

B Foll 39–72 Foll 39–55 samasaprakaranam, foll 55–72 taddhitaprakaranam

Haec folia anno 1413 (नारलीयमहास्थाने) exarata sunt Utriusque partis initium deest (FRASER 27)

827.

Lit Devan Charta Ind Foll 5 Long 9 Lat 4 Linn 6

Bhashamanjari, quo libello vocabula et sententiae Sanscriticae ad rudimenta grammaticae inculcanda adaptatae continentur Incipit

बुधजनचरणसरोरुहभ्रमरामातेन मया धातुरजनोपमानलिनों गीर्वाणवाणीमयार्कविजनपर्णानि विरच्यते सुजनविनोदार्थं कतिपयजनगीर्वाणभाषा लिखामो यथ ॥ यत्रधारिता विद्वाम यत्रधारयता विपश्चिद्भिः इतिन्येव ॥

Haec folia exeunte seculo septimo decimo exarata sunt (FRASER 37)

828.

Lit Devan Charta Ind Foll 9 Long 10½ Lat 4½ Linn 4

His foliis *elementa literaturae Devanagaricae*, ineunte seculo superiore exarata, continentur (FRASER 33)

829.

Lit Devan Charta Ind Foll 48 Long 10 Lat 4½ Linn 10

Hoc codice *Amarasinhae* lexicon, *Namalingánusasana* inscriptum, continetur Textus ab interpolationibus satis purus est Folia ९६, ३३–३८ ४३–४८ desiderantur

Codex anno 1514 accurate exaratus est In fine haec leguntur संवत १५९० वर्षे ज्येष्ठवदि ७ बुधे । अद्येह स्तम्भतीर्थवास्तव्यश्रीचौर्गौडज्ञातीयप० मारणपरसुतपदराजे लिखितं ॥ शुभं भवतु ॥ श्रीनागरज्ञातीयत्रि० मागासुतगाहन लिखापितं परोपकारार्थं स्वममर पठनार्थं ॥ (FRASER 24)

830.

Lit Devan Charta Ind Foll 64 Long 9 Lat 5

Halayudhae lexicon *Abhidhanaratnamála* appellatum (R)

Hujus libri editio nuper Londini prodiit

Codex anno 1434 a Devaraja exaratus est In fine haec subscripta sunt संवत् १४९० वर्षे वैशाखवदि ८ नवम्यां तिथौ सं० । अद्येह श्रीवटपद्रमण्डलकरणे [1] सुरताणश्री अहमंदविजयराज्ये [1] मलिकश्रीमहमन्दलप्रतिपत्तौ ॥ आभ्यंतरनागरज्ञातीयमहंश्रासधरसुतदेवराजेन नाममालाया पुस्तिका लिखिता ॥

Folia ८ et ५५ desiderantur (FRASER 14)

831.

Lit Devan Charta Ind Foll 63 Long 10 Lat 4 Linn 8–11

Hoc codice *Abhidhanaratnamalae* ab *Halayudha* compositae pars major continetur Incipit a verbis इसौ यत्र स्यात्कृष्णभूमिका । गौरीभूमिनाम । पाण्डुभूमिस्तथा प्रोक्ता । धाराशाली-भूमिनाम । उदकभूमिश्च पठिते । [1] Synonymis singulis vocabulum Mahratticum praepositum est

Hujus codicis, in editione mea litera F insigniti, partem ulteriorem nuper reperi Folia १–२० desiderantur

In fine haec leguntur संवत् १५०१ वर्षे मार्गशिरसि भौमे अद्येह श्रीभृगुमण्डलकरण महाराजश्री *Haridasaiyayarajye* नाद्रौ डाग्रामनिवासीयतिगोविंदेन टकारीग्रामे ठाकुरभावासुतपठनार्थं नाममाला लिखिता ॥ (FRASER 26)

832

Lit Devan Charta Ind Foll 29 Long 9½ Lat 4½ Linn 10

Continetur hoc codice fragmentum *Sabdaratnakarae* lexici synonymici a *Mahipa* compositi Liber primus disticha 309 continuit Foll १, २ (distt 1–26) et ११ (distt 175–193) desiderantur In fine hujus libri haec subscriptio legitur इति श्रीभारतीभूषणाभरणमधिपमहीपकृतौ शब्दरत्नाकरे नामोपाग स्वरादि प्रथम काण्ड ॥ Liber secundus incipit भूमभूः पृथिवी पृथ्वी विश्वा विश्वंभरा क्षितिः । स्थिरा वसुधरा धात्री धरित्री धरित्री धरा । १ क्षमा गौ इला वसुमती गोत्रा कुवसुधा मुधा । क्ष्माऽवनी भूतधात्री ज्या गवमाताथिमरला । २॥

Foll २८–३६ (distt 200–364) desiderantur Fragmentum in disticho 447 libri secundi desinit

Codex seculo quinto decimo exaratus est (FRASER 25)

833

Lit Devan Charta Ind Foll 45 Long 10½ Lat 4½

A Foll 1–15 Linn 8 Initium *Namamálae*, glossarii synonymici vocabulorum Práeriticorum Incipit

> दमिश्य पनमुरिस । पुरिमुपमनासिमभन देवं ।
> पुव पाइय लाछम्मि नाममाल निमामे ह ॥१॥

[1] Cap 2 5

836, 837.

Volumina duo Lat. Devan Charta Ind

Bhaṭṭadipika, commentarius ad *Jaiminis Nyayasutra* a *Khandadeva* compositus

Vol. I Foll 213 Long 11 Lat 4½ Linn 11

Incipit

विश्वेश्वरं नमस्कृत्य खड्डदेवः सतां मुदे ।
तनुते तत्प्रसादेन संक्षिप्ता भाट्टदीपिका ॥१॥

आम्नायस्य । वायुर्वै क्षेपिष्ठा देवता वायुमेव स्वेन भागधेयेनोपधावति स एवैनं भूतिं गमयतीत्याद्यर्थवादानां विधिप्रतिषेधवदेव कर्तृस्मरणाभावादपौरुषेयत्वे पूर्वाधिकरणेन सिद्धे संप्रति तद्वदेव धर्माधर्मयोः प्रामाण्यमस्ति न चेति (l *iti*) विचार्यते ॥

Adhyaya I fol 22, II fol 51, III fol 145^b, IV fol 180^b, V fol 213

Hoc volumen anno 1699 a Durgadasa kayastha exaratum est

Vol II Foll 269 Long foll 1–45 10, foll 46–221 10½, foll 222–269 9½ Lat fol 1–45 3½, reliquorum 4 Linn 8–17

Adhyaya VI fol 45, VII fol 66, VIII fol 86^b, IX fol 151, X fol 221^b, XI fol 248^b, XII fol 269^b

Mimánsakaustubham suum auctor frequentissime laudat, *Parthasarathim* nominatim in lectionis secundae initio citat. Madhava recentiorem esse Khandadevam, Colebrooke (Misc Essays I, p 299) auctor est

Hujus voluminis folia 1–118 eadem atque prius literatura exarata sunt, reliqua intra annos 1732–34 a Ramachandra (Ayachitopakhya), Raghunathae filio, scripta sunt. (MILL 59, 60)

838

Lat. Devan Charta Ind Foll 8 Long 12 Lat 4 Linn 6

Paramarthasaras, libellus disticha 88 continens, quibus summum numen Vasudevae forma manifestatum, a rerum natura quamvis veritatem dissimulante Máya, non differre declaratur Multi versus cum opusculo sub numero 575 tractato conveniunt. Subscriptione libellus *Ṣeshanágae* auctori tribuitur Incipit

परमपरस्या प्रकृतेरनादिमेकं निविष्टं बहुधा गुहासु ।
सर्वालयं सर्वचराचरस्थं त्वामेव विष्णुं शरणम्प्रपद्ये ॥१॥
आत्मांबुराशौ निखिलो पि लोको मग्नो पि नाचामति नेक्षते च ।
आश्चर्यमेतन्मृगतृष्णिकाभे भवाम्बुराशौ रमते मृषैव ॥२॥
गर्भगृहवाससम्भवजन्मजरामरणविप्रयोगार्त्तौ ।
भगदालोक्य निमग्नं प्राह गुरुं प्राञ्जलिः शिष्यः ॥३॥
त्वं साङ्गवेदवेत्ता वेत्ता सद्भागतस्य धृतवज्ञा ।
ससारार्णवतरणप्रश्नं पृच्छाम्यहं भगवन् ॥४॥
दीर्घं स्विन्नसारे ससरतः कस्य केन सम्बन्धः ।
कर्म्म शुभाशुभफलकमनुभवति गतागतैरिह कः ॥५॥
कर्म्मगुणजालबद्धो जीवस्ससरति कोशकार इव ।
मोहान्धकारगहनात्तस्य कथं बधनान्मोक्षः ॥६॥
गुणपुरुषविभागज्ञे धर्म्माधर्म्मौ न बन्धकौ भवतः ।
इति गदितपूर्ववाक्ये प्रकृतिं पुरुषञ्च मे ब्रूहि ॥७॥
ity *Adharo* भगवान्पृष्टश्शिष्येण त स होवाच ।
विदुषामप्यतिगहनं यज्ञत्यमिदं शृणु तथापि त्वं ॥८॥
सत्यमिव जगदसत्यं मूलप्रकृतेरिदं कृतं येन ।
तम्प्रनिपत्योपेन्द्रं वक्ष्ये परमार्थसारमहं ॥९॥
अव्यक्तादण्डमभूदण्डाद्ब्रह्मा ततः प्रजासर्गः ।
मायामयी प्रवृत्तिस्सहियत इय पुनः पुनः क्रमशः ॥१०॥
मायामयो यचेता गुणकरणगणः करोति कर्म्माणि ।
तदधिष्ठाता देही सचेतनो पि न करोति किञ्चिदपि ॥११॥
यद्वदचेतनमपि सन्निकटस्थे भ्रामके भ्रमति लोहम् ।
तद्वत्करणसमूहश्चेष्टति चिदधिष्ठिते देहे ॥१२॥
यद्वत्सवितर्युदिते करोति कर्म्माणि जीवलोको यम् ।
न च तानि करोति रविर्न कारयति तद्वदात्मापि ॥१३॥
मनसो हकारविमूर्च्छितस्य चैतन्यबोधितस्येह ।
पुरुषाभिमानसुखदु खभावना भवति मूढस्य ॥१४॥

Desinit in verbis वेदान्तशास्त्रमखिलं विलोक्य *Sesho 'khiladhárah* । आर्य्यापञ्चाशीत्या चवष परमार्थसारमिदम् । ८८॥ इति श्रीशेषनागविरचितं परमार्थसारं समाप्तम् ।

Haec folia anno 1833 exarata sunt (WILSON 535)

839.

Lat Devan Charta Ind Foll 8 Long 10¾ Lat 4¾ Linn 9

Saptapadarthi, septem logicae secundum *Kanádam* categoriarum adumbratio Incipit

हेतवे जगतामेव ससारार्णवसेवते ।
प्रभवे सर्वविद्यानां शंभवे गुरवे नमः ॥१॥

सो सिद्धिः । च्यौ । प्रमितिविषया पदार्थाः । ते च द्रव्यगुणकर्मसामान्यविशेषसमवायाभावा सप्तैव । etc Desinit in verbis

सप्तद्वीपा धरा यावद्यावत्सप्तधरा धरा ।
तावत्सप्तपदार्थीयमस्तु वस्तुप्रकाशिनी ॥

समाप्तमिदं वैशेषिकं प्रकरणं ॥

Codex seculo septimo decimo exaratus est (FRASER 3)

840

Lat Devan Charta Ind Foll 280 Long 11 Lat 5 Linn 10

Vasishṭharamayanam, alio nomine *Yogavasishṭham*

appellatum, quo libro auctor anonymus dialogi forma, a Vasishtha cum Rama adolescente habiti, aeternam beatitudinem (nirvana moksha kaivalya) nisi animo perturbatione libero, firmo, tranquillo, impetrari non posse docuit, et exemplis permultis comprobavit Opus in sex capita (prakarana) divisum est 1 *vairágyaprakarana* 2 *mumukshuvyavaharaprakarana*, 3 *utpattiprakarana* 4 *sthitiprakarana*, 5 *upasamaprakarana*, 6 *nirvanaprakarana* Incipit

दिवि भूमौ तथाकाशे बहिरन्तश्च मे विभु ।
यो विभात्येव भासात्मा तस्मै सर्वात्मने नम ॥१॥
अह बद्धो विमुक्त स्यामिति यस्यास्ति निश्चय ।
नात्यन्तज्ञो नातज्ञ सो स्मिन् शास्त्रे धिकारवान् ॥२॥
गुरुमासीनमेकान्त वाल्मीकि सर्वदर्शिन ।
पप्रच्छ प्रणतो भूत्वा भरद्वाजो मृदुस्वर ॥४॥
भगवन् ज्ञातुमिच्छामि कथ ससारसकटे ।
रामो व्यवहृतो ह्यस्मिन् कारुण्याद्ब्रूहि मे गुरो ॥५॥

Capitum tituli hi 1 Mokshopaye *vairagyaprakarane* vairagyotpattipratipadanam 2 Jagadbodhaprakasah 3 *Mumukshuvyavaharaprakaranam* 4 *Utpattiprakarane* 'rthanirdesah 5 Lilopakhyanam 6 (inc fol 57^b) Karkatirakshasisunyupakhyanam 7 Aindavopakhyanam 8 Kritrimendropakhyánam 9 Chittopakhyanam 10 Balakakhyayika 11 (fol 77^a) Sambarikopakhyánam 12 *Utpattiprakaranam* 13 Bhargavopakhyanam 14 Sthitiprakarane Dámadyupakhyanam 15 Bhimádyupakhyanam 16 (fol 107^a) Dasurakhyayika 17 *Sthitiprakaranam* 18 Upasamaprakarane Janakopakhyanam 19 Punyapavanopakhyanam 20 Balyupakhyanam 21 (fol 141^a) Prahradacharitam 22 Gadhivrittantam 23 Uddalakopakhyanam 24 Sarayupakhyanam 25 Bhasavilasasamvadah 26 (fol 171^b) Vitahavyopakhyanam 27 *Upasamaprakaranam* 28 *Nirvanaprakarane* Bhusundopakhyanam 29 Pujopakhyanam 30 Vilvamdarsanam 31 (fol 215^b) Silakhyayiká 32 Arjunopakhyánam 33 Svapnasatarudriyam 34 Vetalakhyayika 35 Bhagirathopakhyanam 36 (fol 227^b) Sikhidhvajopakhyanam 37 Kachopakhyanam 38 Mithyapurushopakhyanam 39 Vratatrayam 40 Ikshvakubodhanam 41 (fol 275) Mrigavyadhiyam

Quam narrationem speciminis causa exscripsi ea versionem Arabicam in lectorum animos facile revocabit

स्वसकल्पवशान्मूढो मोहमेति न पडित । धिया विचारधर्मिण्या मोक्षमारम्भहीनया ॥१॥ विचारय धिया सत्यमसत्य सपरित्यज । अबद्धो बद्ध इत्युक्त्वा कि मुधा परिशोचसि ॥२॥ अनन्तस्यात्मतत्त्वस्य कि कथ केन बध्यते । अनन्त चिद्घनानन्दे निर्विकल्पैकरूपिणि ॥३॥ स्थिते द्वितीयस्याभावात्को बद्ध कश्च मुच्यते । तस्मादुपशमात्तु मनसो बधता गत ॥४॥ मन प्रशमने राम मात्र एवावशिष्यते । गोष्पद योजनव्यूहस्यासु लीलासु चेतस ॥५॥ कल्प क्षणीकरोत्यन्त क्षण नयति कल्पता । अत्र ते शृणु वक्ष्यामि वृत्तान्तमिममुत्तम ॥६॥ जागतीह प्रभालक्ष्मीश्चित्र स्यात स्थिता यथा । अस्त्यस्मिन्वसुधापीठे नानावनसमाकुल । उत्तर पाडवो नाम स्फीतो जनपदो महान् ॥७॥ तत्रास्ति लवणो नाम राजा परमधार्मिक । हरिश्चन्द्रकुलोद्भूतो भूमाविव दिवाकर ॥८॥ यद्यश कुसुमोल्लसत्पाडुरस्कधमडला । तत्र शैला (तत्राशैला MS) विराजते हसा मोद्बुलिता इव ॥९॥ जिघता यो न जानाति न दृश मन तुच्छता । उदारता येन धृता कैरकेन यथाभिधा ॥१०॥ स कदाचित्त आस्थाने सिहासनगतोऽभवत् । सुखोपविष्टे तत्रास्मिन्राजन्यात्मविराधरे ॥११॥ सभा विवेश साटोप कश्चिदप्यसिद्रजालिक । स ननाम महीपाल शिरसोऽरकधर ॥१२॥ उवाचोत्कधर भूप स पश्यैत पटपन्न । विलोकय विभो तावदेकामिह पयोल्का ॥१३॥ पोत्स्य एवमाश्चर्य चन्द्रोदय इवाननी । इत्युक्त्वा पिच्छिका तेन भ्रामिता भ्रमदायिनी । नानाविरचनाबीज मायेव परमात्मन ॥१४॥ ता ददर्श महाराज तेजोरेणुविराजिता । सभा सैधवसामन्तो विवेशास्मिन्क्षण तदा ॥१५॥ त चैवानुजगामाश्व सौम्य परमवेगवान । स तमश्वमुपादाय पार्थिव समुवाच ह ॥१६॥ इदमुच्चैःश्रवःप्रख्य हयरत्न महीपते । प्रभुणा मम भूचक्रप्रभा सम्प्रहित तव ॥१७॥ राजते हि पदार्थश्रीर्महता सपर्णाच्छुभा । इत्युक्तवति तस्मिन्स प्रत्युवाचेद्रजालिक ॥१८॥ सदश्व मेनमारुह्य भुवन विहर प्रभो । अश्वमालोकयामास ततोऽत्र इति भूपति ॥१९॥ अथानिमिषया दृष्ट्या राजा चित्रोपमाकृति । बभूवालोकयन्नश्व लिपिकर्मार्पितो यथा ॥२०॥ तस्थौ मुहूर्तयुग्म तु ध्यानासक्त इवात्मनि । ततस्ते विस्मयापन्ना पर्युपस्थिता सभासद ॥२१॥ सन्देहसागरे मग्ना स्थितास्तत्र च मन्त्रिण । प्रशशाम सभास्थान जनकोलाहलो महान् ॥२२॥ विततविस्मयनिश्चितया तया जनतया भयमोहविषण्णया । स्तिमितचक्षुषि भूमिपतौ स्थिते मुकुलिताब्जवनस्य धृता द्युति ॥२३॥ श्रीवसिष्ठ उवाच ॥ मुहूर्तमुह्यनेनाथ बाधमाय महीपति । बभूवाथ प्रबुद्धोऽथावासनापरि कपित ॥२४॥ पुरोगर्भीयमाणोऽथ पर्याकुलमतिर्नृप । अथैन परिपप्रच्छु सदस्या मन्त्रिणस्तथा ॥२५॥ समयप्राप्तबोध तु सादर विनयान्विता । मनस्ते निर्मल कस्मात्सधर्मेषु निमज्जति ॥२६॥ मनो मोहमुपादत्ते महत्त्वपरिजृम्भित । अथ राजाह साश्चर्यमुन्मीलितविलोचन ॥२७॥ इदमाश्चर्यमाख्यान शृणुताद्य सभासद । पिच्छिकामहमालोक्य जाल्मेन भ्रामितामिमा ॥२८॥ अश्वमारूढवानेनमात्मना भ्रातमानस । गतु प्रवृत्तो मृगयामेकोऽहमिति रहसा ॥२९॥ अनेनातिविलोलेन दूर नीतोऽस्मि वाजिना । भागाभ्यासजडनाडो मुग्ध स्वमनसा यथा ॥३०॥ तत प्रलयनिर्दग्धजगत्स्पदभीषण । नि[illegible]च्छिस्फारनीहार निर्वृक्षमजल महत् ॥३१॥ सप्राप्तोऽहमपर्यन्तमरण्य श्रान्तवाहन । तदरण्यमथासाद्य मतिम खेदमागता ॥३२॥ क्षा सूर्यात दिन तत्र मक्षत सीदता मया । तदरण्यमथातीतमतिकृच्छ्रखेदिना ॥३३॥ विवेकेन स ससार प्राप्तवानथ जगल । जबूकदम्बप्रायेषु कलालापा पतत्रिण ॥३४॥ यत्र स्फुरति खडेषु पाषाणानिव वधव । तत्र जम्बीरवृक्षस्य तल सप्राप्तवानहं ॥३५॥ आलम्बिता मया तत्र स्कधससगिनी लता । अपि प्रलयमानेऽस्या प्रयात स तुरगम ॥३६॥ गगावलम्बिनि नरे यथा दुष्कृतसचय । चिर दीर्घाध्वग क्षितक्लान्त विश्रान्तवानहं ॥३७॥ तत्र कल्पसमा रात्रिमाहमग्नस्य मे गता । न

ध्यातवान्नार्चितवान्न तदा भुक्तवानहं ॥३८॥ केवलं मे गता रात्रिश्वापदापुरि तिष्ठत । सह शीतार्तिमहतपत्निदकारमीत्कृतं ॥३९॥ सार्धं तिमिरसयातैं सा व्यतीमाय शर्वरी । प्रवृत्तस्तामहं स्फारा सविहर्तुं तत स्थली ॥४०॥ न किंचिद्दृश्यते तत्र भूत जरठजंगले । अभिजातो गुणलवो यथा मूर्खशरीरके ॥४१॥ केवलं विगताशंक खडभ्रमणचंचला । चीचीकुचीचीवचना विहरंति विहंगमा ॥४२॥ अथाष्टभागमापन्ने व्योम्नो दिवसनायके । दृष्टा मयाथ भ्रमता दारिकौदनधारिणी ॥४३॥ तरत्ता रक्तलाता श्यामाभ्रधवलांबरा । अहमभ्यागतस्तत्र शर्वरीमिव चंद्रमा ॥४४॥ मह्यमोदनमाश्वेतद्बाले चलवदापदे । देहि दीनार्तिहरणात्स्फारता याति संपदं ॥४५॥ क्षुदर्तमेहतीय मा बाले वृद्धिमुपेयुषी । याच्यमानापि तया मह्यमित्थं दत्तं न किंचन ॥४६॥ यत्नप्रार्थितया लक्ष्म्या यथा दुष्कृतिने धनं । केवलं चिरकालेन मय्यत्पतानुगामिनि ॥४७॥ खडात्खडं निपतति छायाभूते पुरःस्थिते ।[1] तयोक्तं हारकेयूरीं चंडालीं विद्धि मामिति ॥४८॥ राजन्याचनमात्रेण मत्तो नाशोपि भोजनं । इत्युक्तया (sic) गच्छया चलया च पदे पदे ॥४९॥ कुंजकेषु निगच्छता लीलावनतयोदितं । ददामि भोजनमिदं भर्ता भवसि चेन्मम ॥५०॥ बाहयत्यत्र मे दाता पुष्करे पुष्कस पिता । तस्येदमन्न भवति भर्तृत्वे दीयते स्थिते ॥५१॥ प्राणैरपि हि संपूज्या वल्लभा पुरुषा यतः । अथोक्ता सा मया भर्ता भवामि तव सुव्रते ॥५२॥ कलापदि विचार्यंते वर्णधर्मकुलक्रमा । ततस्तयौदनादर्धं मह्यमेकं समर्पितं ॥५३॥ जंबूफलरसं पीतं संभुक्तं पक्वनोदनं । विश्रांतं च मया तत्र मोहोपहतचेतसा ॥५४॥ मां हस्तेनाथ सादाय प्राण वहिरिव स्थितं । दुराकृति दुरारंभमाससाद भयप्रदं ॥५५॥ पितरं पीवराकारमवीचीमिव यातना । तयाहमनुपगिरण्या मातंगाय निवेदितं ॥५६॥ अयं मम भवेद्भर्ता तात हे तव रोचतां । स तस्या वाढमित्युक्त्वा दिनांते समुपस्थिते ॥५७॥ मुमोच दातावा वद्धौ कृतांत किंकराविव । नीहाराभ्रकडारासु दिक्षु प्रोद्धूलितास्विव ॥५८॥ वेतालवधनात्तस्माद्दिनात चलिता वयं । क्षणेन पक्वण प्राप्ता सध्याया दीर्घजंगलात ॥५९॥ विकर्तितवराहाश्वकपिकुक्कुटवायसं । शोषार्थं प्रसृताद्यंत्रतंत्रीजालपतत्खगं ॥६०॥ बालहस्तस्थितक्रव्यपिंडक्वणितमक्षिकं । सभ्रमोपहितानल्पकदलीदलपिंडके ॥६१॥ अहमास्थितवांस्तत्र नवे श्वशुरमंदिरे । श्वश्रू मे केकराक्ष्यास्तु तेनासृग्मयचक्षुषा ॥६२॥ जामातायमिति प्राक्तं तया तदभिनंदितं । बहुनात्र किमुक्तेन कस्मिंश्चिद्दिवसे ततः ॥६३॥ दत्ताथ तेन सा मह्यं कुमारी भयदायिनी । सुकृष्णा कृष्णावर्णेन दुष्कृतेनैव याचना ॥६४॥ सरभसमभितोऽभिनेदुरत्र प्रसृतमहामदिरासवाः श्वपाकाः । हत[पटुपट]हा विलासवंतः स्वयमिव दुष्कृतराशयो महांत ॥६५॥ ततः प्रभृति तत्राहं सपत्न—पुष्कसः । मत्परात्तोत्सवस्यांते क्रमान्मासाष्टकं गतं ॥६६॥ पुष्पिता साथ सपत्ना स्थिता गर्भवती ततः । प्रसूता तु सदा कन्या विपद्दु स्वक्रियामिव ॥६७॥ सा कन्या ववृधे शीघ्रं मूर्खचितेव पीवरी । पुनः प्रसूता सा वर्षैस्त्रिभिः पुत्रमशोभनं ॥६८॥ अनर्थमिव दुर्बुद्धिराशापाशविधायकं । पुष्कसी सा प्रसूताथ पुनरप्यर्भकं ततः ॥६९॥ तया सह समास्तत्र मया बह्वोऽतिवाहिता । शीतवातातपक्लेश विवशेन दशांतरे ॥७०॥ कलत्रचिंताहृतया धिया मद्यमानया । दृष्टाः कष्टसमारंभा दिशः प्रज्वलिता इव ॥७१॥ अथ गच्छति काले तु जराजर्जरितायुषि । तृणोत्थदहनज्वालासमश्मश्रुधरे मयि ॥७२॥ अकांडमरणोड्डीनचंडचंडालमंडलं । निरन्नतृणपत्रांबु विध्यकच्छं तदाययौ ॥७३॥ न वर्षति घनव्राते दृष्टनष्टे व्यवस्थिते । प्रौढागारगणोन्मिश्रगतौ वहति मारुते ॥७४॥ अकांडमभवद्भीमसुद्दामदग्धपावकं । शोषिताशेषगहनं भस्मशेषतृणोपलं ॥७५॥ तस्मिंस्तदा वर्तमाने कष्टे विधिविपर्यये । जना केचन निष्क्रम्य गतासु ससुहृज्जनाः ॥७६॥ शीर्णाः कथन तत्रैव प्रविष्टा अनलं पुरे । केचित्स्वभ्रेषु पतिता केऽपि जाता मुमूर्षवः ॥७७॥ अहं कलत्रमादाय कृच्छ्रात्तस्माद्विनिर्गतः । सार्धं त्रिभिरपत्यैश्च तया च सहितः शनैः ॥७८॥ प्राप्य तद्देशपर्यंतं तत्र तालतरोस्तले । अवरोप्य सुतान्स्कंधाद्बालाननर्थानिघोल्वणान् ॥७९॥ विश्रांतोऽस्मि चिरश्रांतो रौरवादिव निर्गतः । अथ चंडालकन्याया विश्रांताया तरोस्तले ॥८०॥ सुभाया शीतलच्छाये द्वौ समालिंग्य दारकौ । पुच्छको नाम तनयो ममैकः पुरतः स्थितः ॥८१॥ अत्यंतवल्लभोऽस्माकं कनीयान्मौर्ख्यवानिति । स मामुवाच दीनात्मा बाष्पपूर्णविलोचनः ॥८२॥ तात देह्याशु मे मांसं पानं च रुधिरं क्षणात् । पुनः पुनर्वदन्नेव स बालस्तनयो मम ॥८३॥ प्राणांतिकी दशां प्राप्तः साक्रंदो हि पुनः पुनः । तस्य तामार्तिमालोक्य मया दुःखातिभारिणा ॥८४॥ सोढुं तामापदं तीव्रामशक्तेन हतात्मना । मरणायातिभित्ताय कृतोऽतनिश्चयो मया ॥८५॥ तत्र काष्ठानि संचित्य चितां रचितवानहं । चितां चटचटास्फाटे स्थितां मदभिकांक्षिणीं ॥८६॥ तस्यां तु यावदात्मानं चितायां निक्षिपाम्यहं । चलितोऽस्मि जवात्तावदस्मात्सिंहासनान्नृप ॥८७॥ ततस्तूर्यनिनादेन जयशब्देन बोधितः । इति शाबरीरकेण (°यकेण MS) मोह उत्पादितो मम ॥८८॥ अज्ञानेनैव जीवस्य दशाशतसमन्वितः । इत्युक्तवति राजेंद्रे लवणे भूरितेजसि ॥८९॥ अंतर्धानं जगामासौ तत्र शाबरिकः क्षणात् । अथेदमूचुस्ते सभ्या विस्मयोत्फुल्ललोचनाः ॥९०॥ नायं शाबरिको देव यस्य नास्ति धनैषणा । देवी काचन मायेयं संसारस्थितिबाधिनी ॥९१॥ मनोविलासः संसार इति यस्या प्रतीयते । सर्वशक्तेरनंतस्य विलासो हि मनो जगत् ॥९२॥ इति मोक्षोपाये शाबरीकोपाख्यानं ॥

De codicibus Berolinensibus cf Weber Catal p 187

Codex seculo quinto decimo exaratus est (Fraser 6)

841

Lat Devan Charta Ind Foll 118 Long $10\frac{1}{2}$ Lat $4\frac{1}{2}$ Linn 9–11

Hoc codice major *Manavadharmaşastrae* pars continetur Desunt folia १, २ (I, 1–20), ४–६ (I, 38–37), १२३–१६१ (IX, 159–XII, 37), denique folia duo ultima (XII, 70–126)

Codex seculo quinto decimo exaratus est (Fraser 4)

[1] Locus videtur a scriba corruptus esse

842–844.

Opus unum in voluminibus tribus religatum Lit. Devan Charta Ind Long 11½ Lat 4½ Linn 6–11

Mitakshara (Riju°), commentarius praestantissimus, ad Yajnavalkyae leges a *Vijnanesvara*, Padmanabhabhaṭtae filio e Bharadvaja gente oriundo, compositus

I Achâradhyaya, foll 98, II Vyavaharadhyaya, foll 150, III Prayaschittadhyaya foll 285

Vijnanesvara satis multos legum latores, necnon alios auctores laudat, quorum partem majorem excerpsi

Angiras (Madhyamangiras), Atri, Apastamba (apastambiyam shadratram), Asvalayana, Upamanyu, Usanas, Rishyasringa, Kanva, Kasyapa, Katyayana, Kumara (3, 253), Kratu, Garbhopanishad, Gargya, Gobhila, Gautama, Chaturvinsatimata, Chyavana, Chhagaleya, Jatukarna, Jatukarnya, Jabali (Jabala sruti 3 57), Jaimini, Daksha, Devala, *Dharesvara* Dhaumya, Narada, Parasara, Parisishta, Paraskara, Pulastya, Paingya, Paithinasi, Prachetas (Vrihat prachetas), Prajapati, Baudhayana, Brahmagarbha, Bharadvaja (Bharadvajagrihya 3, 291), *Bharuchi* (qui commentarium ad Yajnavalkyam videtur scripsisse 1, 81), Manu (Vriddhamanu, Vrihanmanu), Marichi, Markandeya, *Medhatithi* (3, 24), Yama (Vrihadyama), Yajnavalkya (Vriddhayajnavalkya, Vrihadyajnavalkya), Laugakshi, Vasishtha (Vriddhavasishtha, Vrihadvasishtha), Vashkala, *Visvarupa* (quem alterum Yajnavalkyae scholiastam auctor et in prooemio et ad 1, 81 3, 24 laudat), Vishnu (Vriddhavishnu, Vrihadvishnu), Vrihaspati (Vrihadvrihaspati), Vaisampâyana (3, 326), Vyaghra, Vyaghrapada, Vyâsa (Vrihadvyasa), Sankha, Sankhalikhitau, Ṣândilya (3, 280), Satatapa (Vrihadsatatapa), Ṣaniraka, Sunahpuchha (3, 16), Saunaka, *Srikara* (2, 136 169), Shaṭtrinsanmata, Samvarta (Vrihatsamvarta), Susruta, Sumantu, Skandhapurana, Harita (Vriddha)

Editio princeps Calcuttae anno 1812 edita est

Haec volumina anno 1397 a Jyotirdamodara exarata sunt, qui in fine haec adscripsit सोदज्ञातीयवट्टरावलपदनार्थं पुस्तिकमलेपि । ज्ञनेपालज्ञातीयज्योतिदामोदरलिखित ॥ (FRASER 5)

845.

Lit Devan Charta Ind Foll 34 Long 6½ Lat 4½ Linn 8, 9

Tithinirnayasamgrahas, compendium *Tithinirnayae* ab *Anantabhaṭṭa* scripti, a *Ramachandra* factum

Hoc libello Râmachandra, Prakriyâkaumudis auctor, dies lunares celebrandis festis sollennibus aptos, versu epico usus, quam brevissime definivit Incipit

नत्वा श्रीविट्ठलं श्रीमत्गुरूननन्यान्परीयस ।
कुर्म्मः सुखावबोधार्थं तिथिनिर्णयसंग्रह ॥
पचधाट्टस्त्रितीयाले सैकभक्तमयाचित ।
नक्तमृघोदयकाले त्रिमुहूर्त्त क्षैलोपन ॥१॥

Desinit in disticho

अनन्तभट्टाभिहितस्तिथ्यादिनिर्णयो महान् ।
आचार्यैरामचन्द्राख्यैः समग्राहि यथामति ॥

इति श्रीअनन्तभट्टदीपिका समाप्ता ॥

Inde a folio 6ᵃ commentarius a *Nrisinha*, Râmachandrae filio, compositus, sequitur Incipit

प्रणम्य सकलत्तागं पाङुरागं सुविद्यासमुद्रं गुरं रामचद्रं ।
तदीयं तिथेर्निर्णयं बोधयत्तस्तात्तदप्रतीते स्वशक्त्या यतिष्ये ॥१॥

Voce *guru* Ramachandram *Gopalaprasadam* coluisse ait, quod aliis ejusdem auctoris libris comprobatur

Codex anno 1562 a Vishnudattaka, Stambatirthae de gente, exaratus est. Fol २९ desideratur (FRASER 11)

846.

Lit Devan Charta Ind Foll 3 Long 10 Lat 5 Linn 11

Karttikamahima, Karttikae mensis majestas Incipit

अश्वनस्य (i e आश्विनस्य) सिते पक्षे सीमातिक्रमणोत्सव । दशम्यां वैष्णवः कुर्यात गीतवाद्यैर्महोत्सव ।१ महायानसमारूढ महाविष्णु महत्तमं । कृत्वा कार्यं पताकाद्यैः सीमातिक्रमणोत्सव ।२ Atha srimat kârttikamasasya mahimâ ॥ तस्मादौ कार्त्तिके वैष्णव व्रत स्वशक्त्या नित्यत्वेन कार्यमिति । सकारणानिषेधकानि ब्रह्मणो वचनानि । Sl andei दु प्राप्य मानुष जन्म कार्त्तिकोक्त चरेत हि । धर्म्मं धर्मभृतां श्रेष्ठ स गहत्रक भुव । etc

Hic libellus, quo Karttikae mensis ad Vishnum colendum praestantia celebratur, aut e Purana aut e libro quodam, Vratakalpadrumae simili, excerptus est

Haec folia seculo septimo decimo exarata sunt. (FRASER 28)

847.

Lit Devan Charta Ind Foll 2 Long 10 Lat 4 Linn 8

In his foliis hymnus *Anobhadra* (ânobhadriya) appellatus, disticha quatuordecim continens, inest. Decem prima Rigvedae hymnum 89 mandalae primi reddunt, sequuntur versus RV 162, 1–4 Verba accentibus notata sunt

In fine haec leguntur लिखित ॥ ऋषि श्री परात्परनो ।

Folia eadem literatura atque cod Fraser 7, eamque ob causam anno 1739 videntur exarata esse (FRASER 30)

848.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 151. Long. 11. Lat. 5. Linn. 8.

Hoc codice *Ashṭángahridayasamhitae*, a *Vágbhaṭa*, Sanghaguptae filio, scriptae, capita duo, *sútrasthána* et *śárírasthána* continentur. Folia १३६–१४८ desiderantur.

Codex anno 1529 exaratus est. In fine capitis prioris haec leguntur: यथेह श्रीतापा: दधिग्रे कूले कटुपद्राधिष्ठितमंडले उदीच्यज्ञातिना लघुना लिखितं संभातिवास्तव्यउदीच्यज्ञातीयव्रवाडिलपो: सुतमहीधरपठनाय etc. (Fraser 20)

849, 850.

Volumina duo. Lit. Devan. Charta Ind. Long. 11. Lat. 5. Linn. 8.

Vrindae liber medicinalis. Textus a codice Wilsoniano (supra, p. 315) aliquantum differt. Distichon secundum in libro nostro hoc modo legitur:

नानामतमथितदृष्टफलप्रयोगै:
प्रख्यापयात्मसहितैरिह सिद्धयोग: ।
वृंदेन मंदमतिनात्महितार्थिनायं
संलिख्यते गदविनिश्चयपाक्रमेण ॥

Vol. I. Foll. 141. Jvarachikitsá fol. 19ª; jvarátísárachikitsá fol. 20ᵇ; atísárachikitsá 25ª; grahaṇíchikitsá 28ª; arsaschikitsá fol. 36ᵇ; krimirogádhikára fol. 42ᵇ; pánduroga-kámaládhikára fol. 45ᵇ; raktapittádhikára 51ª; rájayakshma-urahkshayádhikára fol. 57ª; hikkásvásádhikára fol. 62ᵇ; svaropaghátádhikára fol. 63ᵇ; arochakádhikára fol. 64ᵇ; chhardyadhikára fol. 67ª; trishṇádhikára fol 68ᵇ; múrchhá fol. 69ᵇ; madátyaya fol. 70ᵇ; dáhádhikára fol. 71ª; unmáda fol 73ª; apasmárádhikára fol. 74ᵇ; vátavyádhichikitsá fol 86ᵇ; vátaraktádhikára fol. 91ª; úrustambhádhikára fol. 92ª; ámavátachikitsá fol 96ª; śúládhikára fol. 100ᵇ; pariṇámaśúla-jaratpittádhikára fol. 104ᵇ; gulmádhikára fol. 111ª; hridrogádhikára fol. 113ª; mútrakrichhrádhikára fol. 115ª; mútraghátádhikára fol. 116ᵇ; aśmaríchikitsá fol. 119ᵇ; prameha-madhumeha-piṭakádhikára fol 123ª; sthaulyádhikára fol. 124ᵇ; udarádhikára fol. 127ª. 129ª; śothodarádhikára fol. 129ᵇ; śothádhikára 133ª; vardhmavriddhyadhikára fol. 135ª; galagaṇḍádhikára fol. 136ª.

Foll. १३८–१४३ et finis voluminis prioris desideratur.

Vol. II. Foll. 111. Foll. १. २. ३. desunt. Nádívraṇádhikára fol. 2ª; upadanśádhikára fol. 4ᵇ; kushṭhachikitsitá fol. 14ᵇ; śítapitta-udardádhikára fol. 15ᵇ; amlapittádhikára fol. 18ª; visarpachikitsá, visphoṭádhikára fol. 21ª; masúryadhikára fol. 24ª; kshudrarogádhikára fol. 31ª. 38ª; mukharoga fol. 39ª; karṇarogádhikára fol. 42ª; násárogádhikára fol 44ᵇ; chakshúrogádhikára fol. 62ᵇ; śirorogádhikára fol. 66ª; strírogádhikára fol. 73ª; bálarogádhikára fol. 75ᵇ; vishádhikára fol. 77ᵇ; rasáyanádhikára fol. 80ᵇ; snehádhikára fol. 85ᵇ; svedádhikára fol. 86ᵇ; vamanádhikára fol. 88ᵇ; virekádhikára fol. 91ª; nirúhádhikára fol. 97ª; dhúmádhikára fol. 97ᵇ; nasyakavalagrahádhikára fol. 100ᵇ; arishṭádhyáya fol 103ª, svasthavrittádhikára fol. 111ª.

Finis libri desideratur. Codex medio seculo sexto decimo exaratus est. (Fraser 22.)

851.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 74. Long. 10½ Lat. 5. Linn. 9.

Rugvinischayas sive *Mádhavanidánam*, liber medicus a *Mádhava*, Indukarae filio compositus, de quo supra p 312. diximus. Liber ab initio truncatus, desunt enim folia १–२३, a capite tussis symptomata tractante incipit

Liber Calcuttae anno 1859 pessime editus est.

Codex anno 1529 exaratus est. (Fraser 19.)

852.

Lit. Devan Charta Ind. Foll. 118 Long 10½. Lat. 5. Linn 8.

Chikitsákalikáṭíká, commentarius a *Chandraṭa* ad Tísaṭae patris *Chikitsákaliká* librum compositus Initium, a me paulum emendatum, hoc:

अज्ञानतिमिरांधस्य ज्ञानांजनशलाकया ।
चक्षुरुन्मीलितं येन तस्मै श्रीगुरवे नमः ॥१॥
यं वेदांतविदो वदंति पुरुषं वेदात्मकं योगिनः
सांख्यास्तत्त्वविदो जपंति सततं यं पंचविंशात्मकं ।
बौद्धा बोधमयं यदक्षरमिदं ध्यायंति तेजःपरं
स ब्रह्म सततं करोतु विभवं वाचां परं मे शुभ ॥२॥
तीसटसूनुर्भक्त्या चंद्रटनामा भिषग्द्विजश्रेष्ठो ।
नत्वा पितुश्चिकित्साकलिकाया विवरणं प्राह ॥३॥
व्याख्यातारि (?) हरिचंद्रे भैजटनाम्नि – – सुधीरेच ।
अन्याव्याधुरेदं व्याख्या भास्यात्समायहति ॥४॥

ग्रंथारंभे विघ्नविनायकोपशमनार्थमिष्टदेवतायाः परमगुरोर्गुरूणां च नमस्कारं स्वनामख्यापनं शास्त्राभिधानं चाह ग्रंथकारः ॥

Súryásvidhanvantarisusrutádín
bhaktyá namaskritya pituś cha pádán ।
Kritá Chikitsákaliketi yogair
málá sarojair iva Tísaṭena ॥१॥

कलिकेव कलिका । यथा पुष्पकलिका विवृतपत्रकेसरा सती प्रभूतगंधामोदव्यापका, एवं चिकित्साकलिकाप्यविकलचिकित्सामोदावेदिका । कैरिव । योगैर्माला सरोजैः पद्मैरिव । व्यस्तमन्यत् । किंविशिष्टैर्योगैरित्याह ॥

Harita Susruta Parasara-Bhoja Bheda
Bhrigv Agnivesa-Charakadi chikitsitoktaih ।
Ebhir ganais cha gunavadbhir atiprasiddhair
dhanvantariyarachanaruchiraprapanchaih ॥ २ ॥

आदिग्रहणात Vaitarana Aurabhra Paushkalavata Kshirapani Jatukarna Videha चक्षुष्येण(?) prabhritayo गृह्यन्ते । एभिर्योगैर्गणैश्च तत्त्वादिभिर्गुणवद्भिः शीघ्रमारोग्योत्पादकैरतिप्रसिद्धैः धन्वन्तरिप्रणीतैर्यैर्य धन्वन्तरीया शिष्या सुश्रुतादयस्तया रचना तया शोभनविस्तारिद्क्प्रकारयोगगणरचितायामस्या मालाया सदसद्विशादरमाह etc

Tisatae liber e distichis 404 constat In fine commentarii haec leguntur

Chikitsakalikatikam, *Yogaratnasamuchchayam*, ।
Susrute pathasuddhim cha tritayam Chandrato vyadhat ॥

Codex anno 1530 exaratus est (FRASER 21)

853

Hoc volumine, folia 29 continente, librorum variorum *fragmenta* continentur

a Foll 1–3 *Mahabharata* Sauptikaparvan, capitis primi et secundi pars

b Fol 4 *Matsyapurana* capitis secundi et tertii pars

c Foll 5 6 Libri ritualis cujusdam pars

d Foll 7–12 *Susruta*, Uttaratantra capp 1–3

e Fol 13 *Ganesastuti* a *Raghava* composita Incipit सततमगवय तमुपास्महे वरदमेकरद

f Foll 14–16 Grammaticae cujusdam fragmenta

g Foll 17 Suryastuti

h Fol 18 *Puranae* cujusdam fragmentum quo *Sivastuti* continetur

i Foll 19–23 *Alankâra*

k Fol 24 Grammaticae fragmentum

l Fol 25 Libri incerti initium

m Foll 26, 27 Locorum Pracriticorum in primo Ratnavalis comoediae actu occurrentium interpretatio Sanscritica

n Fol 28 Libri logici fragmentum

o Fol 29 *Adhanapaddhatis*, a Rama Suryadasae filio Sivadasae nepote, Sridharamâlavae abnepote, scriptae initium Incipit

ज्ञानात्मने महेशाय सम्पतनुतनूजुषे ।
नमस्त्र्यीविनेत्राय क्रियाणां फलदायिने ॥ १ ॥
सूनो श्रीधरमालवस्य शिवदासाख्याद्बृहस्यातित
सद्धाऽग्निचिदाप यस्य जनकः श्रीसूर्य्यदासो जनि (janim) ।
यस्मात्सुर्यशसा दिशो दश विशालाख्या वलक्षा भृश
त्याधानस्य स पद्धति हुतभुजा रामो वसवैमिथ ॥ २ ॥

तत्र प्रथम देहशुद्धि । शुद्धदेहस्यैव कर्मस्वधिकारात । (FRASER 39)

854.

Long $8\frac{1}{2}$ Lat $5\frac{1}{2}$

Hoc volumine 178 *imagines regum Indicorum* continentur Unicuique sermone Guzzeratico numerus annorum, quos principes singuli regnasse feruntur, necnon Kaliyugae actatis anni adjecti sunt Regum series a Yudhishthira Parikshit, Janamejaya incipit et in Shah Aurangazeb desinit

Libro folia duo ab Anglo quodam scripta praemissa sunt, e quibus haec excerpsi 'The accompanying Collection of Portraits was procured by a Banyan Merchant Broker to the Dutch at Surat Upon his going up to Dehly, the present residence of the great Mogull By making great Interest, he got permission to have copys taken from the Collection of Originall paintings as they are Preserved at that Court' 'The sketches of the Line of Mogulls from Tamerlane Inclusivo N° 157 down to Aurengzeb, the Last in this Collection are in all Probability just and true, as they have been Compared severally with other loose Detached Copys of the same Originalls'

Liber Alexandri Pope, poetae celeberrimi, dono anno 1737 Bibliothecae accessit, isque propria manu haec adjecit This Book, Containing one hundred and seventy eight Portraits of the Indian Rajahs, continued to Tamerlane and the Great Mogols his Successors as far as to Aurengzebe, was procured at Surat by Mr John Cleland, and given to the Bodley Library, as a Token of Respect, by Alex Pope 1737 (BODL SANSCR 14)

INDICES.

I.

CODICUM CONSPECTUS.

II.

AUCTORUM NOMINA.

III.

LIBRORUM NOMINA.

IV.

INDEX GENERALIS.

I.

CODICUM CONSPECTUS.

Numeris Arabicis post titulos positis hujus catalogi numeri indicantur Abbreviationibus hisce usus sum *Beng* i e Bengalicum *Buddh* i e Buddhicum *cf* i e conferatur *Dial* i e dialecto recentiore Indica compositum, *Guz* i e Guzeraticum *Hind* i e Hindi *Jain* i e Jainicum *Mahr* i e Mahratticum *Vaid* i e ad Vedas pertinens *v* i e vide

I WILSON

1.

Lit Devan Charta Europ Foll 372 Post annum 1828 exar

† *Niruktavritti*, ad *Yaskae Niruktam* commentarius, a *Durgacharya* compositus Desinit in verbis Jambumárgasramanivásino bhagavad-Durgacharyasya kritau Rijvarthávam Niruktavrittav *ashtadaṣo* 'dhyayah samáptah i *Naighantuka* lectionibus *quinque* praetermissis, auctor a Niruktae capite *primo*, sive operis utriusque *sexto*, incipit Codice nostro etiam *Parisishtae primi* commentarius continetur *Vaid*

2–4.

Lit. Devan Charta Europ Vol I foll 157 Vol II foll 193 Vol III foll 228 Codices post annum 1828 exarati

† *Ṣatapathabrahmanae* (mádhyandinasakha) commentarius, a *Sayanacharya* et *Harisvamine* compositus

Cod 2 Foll 1–88[b] *Sayanae* commentarius, *Vedarthaprakaṣa* appellatus *Haviryajna* usque ad *tertium* bráhmaṇam lectionis septimae

Foll 88[b]–103 *Harisvaminis* commentarius, *Ṣatapathabhashya* appellatus inde ab I, 7, 4 usque ad finem libri primi

Foll 104–157 *Harisvaminis* commentarius ad librum secundum (ekapadika)

Cod 3 Foll 1–129 *Sayanae* commentarius ad librum tertium (adhvara)

Foll 130–193 *Sayanae* commentarius ad librum quintum (sava)

Cod 4 Foll 1–65 *Sayanae* commentarius ad librum septimum (hastighata)

Foll 66–124 *Sayanae* commentarius ad librum nonum (samchiti)

Foll 125–228 *Sayanae* commentarius ad librum undecimum (ashtadhyayí) *Vaid*

5.

Commentarius ad Sahityadarpanam, auctore Ramacharana 511

6.

Sahityadarpana, auctore Visvanatha-kaviraja 510

7.

Kavyapradipae pars 503

8.

Anumanamulaṭippani auctore Mathuranatha 590

9

Anumanadidhitiṭippanis, a Jagadisae compositae pars 596

10

Anumanamulaṭippani, auctore Mathuranátha 591

11.

Katantravrittipanjika, auctore Trilochanadasa 377

12

Supadma, auctore Padmanábhadatta 401

13.

Goyichandrae ad septimum Samkshiptasárae librum commentarius 392

14.

Durgasimhae ad Katantra grammaticam commentarius 376

15.

Katantra grammaticae aphorismi 374

16.

Mugdhabodha, auctore Vopadeva. 394

17.

Samkshiptasára, auctore Kramadisvara 388

18, 19.

Durgádasae ad Mugdhabodham commentarius 395. 396

20.

Lit Devan Charta Europ Foll 18 Post annum 1828 exar

† *Katyayanae* ad Vajasaneyisamhitam index, *Sarvanukramanika* dictus *Vaid*

21.

Matsyapurana 95

22

Bhagavatapurana 86

23

a Prayaschittatattva 690
b Jyotistattva 677
c Vivahatattva 696
d Vyavaharatattva 699
Raghunandanae tractatus quatuor

24.

a Dánakaumudi, auctore Govindánanda. 643
b Tattvárthakaumudi, eodem auctore 661
c Putrakramadipiká, auctore Rámabhadra. 716

25.

a Tithitattva, auctore Raghunandana. 680
b Ahnikatattva, eodem auctore 671
c Jyotistattva, eodem auctore 678

26

Vishnupurana. 112

27.

Márkandeyapuráná 97

28.

Suddhikaumudi, auctore Govindánanda. 644

29.

a Práyaschittaviveka, auctore Şulapani 660
b Tithidvaidhaprakarana, eodem auctore 662

30

a Krityatattva, auctore Raghunandana. 674
b Divyatattva, eodem auctore 687

31.

a Tithitattvatika, auctore Kasiráma 682
b Malamásatattvatiká, eodem auctore 694

32.

Subodhini ad Mitaksharám commentarius auctore Visveşvara 633

33

a Malamásatattva, auctore Raghunandana 693
b Dayatattva, —— —— 686
c Grahayajnatattva, —— —— 67?
d Tirthayatratattva, —— —— 683
e Sudrakrityavicharatattva, —— 70
f Purushottamatirthaprayogatattva. —— 689

34.

a Ahnikatattva, auctore Raghunandana. 672
b Práyaschittatattva, eodem auctore 691.
c Dáyatattva, eodem auctore. 685

35.

a Tithitattva, auctore Raghunandana. 679
b Sráddhatattvaṭíká, auctore Kásiráma. 705

36.

a Tithitattva, auctore Raghunandana. 681
b Chhandogasráddhatattvaprakarana 704

37.

Vasavadattá, Subandhus narratio, cum Narasinhae commentario 332

38.

Subodhá, Bharatasenae ad Şisupálavadha carmen commentarius 198

39.

a Hitopadesa, fabularum collectio 338
b Rághavapáṇḍavíya carmen, auctore Kaviraja. 212
c Vidagdhamukhamaṇḍana, auctore Dharmadása 516
d Kumárasambhava, Kálidasae carmen 187

40.

Kálidásae Abhijnánasákuntala, cum Rasachandriká, Sankarae commentario 254.

41.

a Pheṭkárinítantra. 151.
b Şaktiratnákara 157
c Toḍalatantra. 150

42.

Ruguinischaya, liber medicus, auctore Madhava. 745

43.

Rasendrakalpadruma, liber medicus, auctore Rámakrishna 763

44.

Jaiminíyanyáyamáláyistara, auctore Mádhava 531

45.

Tattvachintámani, liber logicus, auctore Gangesa 584.

46.

Tantrasara, doctrinae mysticae compendium, auctore Kṛishnánanda. 149

47.

Rudrayámalatantra, liber mysticus 145

48.

Sahityadarpaṇae commentarius, auctore Rámacharana 512

49.

Prayogamṛita, liber pharmaceuticus, auctore Vaidyachintamani 751

50.

Sabdárthakalpataru lexicon, auctore Venkaṭa 455

51.

Lit Barmanica Charta Europ Foll 192 Post annum 1829 exar

† *Amarakosha* lexicon, Palice, cum versione Barmanica De hoc opere Burnes in literis anno 1832 datis haec refert 'This Dictionary is copied from one which the Prince of Mekkhara kindly sent me

52.

Lit Devan Charta Ind Foll 505 Seculo superiore exar

† *Prithirájarásaka*, Sanscritice Prithvirájacharitra, carmen a *Chanda* dialecto Hindi compositum Conf Garcin de Tassy, Histoire de la Littérature Hindoui, vol I p 138 Incipit: अथ कविचंद रासौ कृपापत्र- चोहानराजे लिख्यते ॥

53.

Vocabulorum index alphabeticus 45[illegible]

54.

Septem tabulae chartae atrae, literis albis inscriptae

† Hoc codice lexicon Palicum, ordine alphabetico dispositum, continetur Post vocabulum Palicum literis Barmanicis exaratum, idem literatura Devanágara expressum sequitur Postea eadem literatura versio Hindustanica traditur Sequitur eadem et vox Palica et versio Hindustanica, literis Bengalicis expressae Burnes in literis supra laudatis 'The latter was prepared for me by the special order of the King of Ava, by his most learned Bramins' Idque anno 1831 factum est

55, 56.

† Codices duo literatura Barmanica in foliis palmaceis exarati

57—60.

Volumina quatuor Lit Devan Charta Europaea Vol I foll 297 Vol II foll 272 Vol III foll 297 Vol IV foll 253 Hi codices post annum 1825 exarati sunt

† *Rigvedae* textus, samhitápatha, accentibus non instructus, cum *Sayanae* commentario

Cod 57, 58 Ashtaka primus
Cod 59 Ashtaka tertius
Cod 60. Ashtaka quartus *Vaid*

61.

Alankárakaustubha, auctore Karnapura 493

64—66.

Lit Devan Charta Europ Vol I foll 247 Vol II foll 224. Vol III foll 192 Codices post annum 18 exarati sunt.

† *Vajasaneyisamhita* cum *Mahidharae* commentario, Vedadípa appellato

Vol I libb 1–10 Vol II libb 11–20 Vol III libb 21–40 *Vaid*

67.

Lit Devan Charta Ind Foll 173 Anno 18.4 exar

† *Satapathabrahmanae* (Mádhyandinasakha) pars

Foll. 1–59 havíryajna, foll 60–95 ekapádiká, foll 96–173 adhvara *Vaid*

68.

Lit Devan Charta Ind Foll 393 Hoc seculo ineunte parum accurate exar

† *Prayogavaijayantí*, commentarius a *Mahádeva* Somanáthae et Gauris filio, ad *Hiranyakesikalpasútra* compositus Desinit in fine panchamaprasnae (chaturmasyaprasna) *Vaid*

69.

Lit Devan Charta Ind Foll 54

† *a* Foll 1–48 *Satapathabráhmanae* (M S) liber XI (ashtádhyáyí) Anno 1804 exar sine accentibus

† *b* Foll 49–54 Lectio tertia decima *Adhyáyas*

72

Lit Devan Charta Ind Foll 125 Seculo superiore exeunte exar

† *Gobhilae* Grihyasutra, cum commentario a *Narayana* Mahabalae filio, Ramadevae nepote, Vyasae ab nepote, scripto *Vaid*

73

Lit Devan Charta Ind Foll 141 Anno 1822 exar

† *Subodhini* (Prayogapaddhati), quo libro *Sivarama*, Visramae (Sukla) filius rituum variorum, Samavedae schola praeceptorum exsequendi rationem exposuit Additamentum hoc esse ad *Krityachintamanim* librum a se scriptum auctor prooemio declarat

Pranamya tatam Visramam Vighnesam Jagadambikam I
Krityachintamanau sviye nirnitanam tu karmanam II 1 II
Prayogapaddhatim samyag gurunam suprasadatah I
Samaganam hitarthaya kurve namna *Subodhinim* I 2 II

Vaid

74

Lit Devan Charta Ind Foll 176 Post annum 1827 exar

† *Sayanae* ad secundae *Rigvedae* ogdoadis lectiones sex primas commentarius Textus usque ad mediam lectionem secundam (desinit in varga 16) additus est *Vaid*

75.

Lit Bengal Charta Ind Foll 92 Hoc seculo ineunte exar

† *Rigvedae* lectiones prima et secunda ogdoadis primae cum *Sayanae* commentario Lectio prima in fol 62ª desinit *Vaid*

76

Lit Devan Charta Europ Foll 123 Anno 1815 exar

† *Chhandogyabhashyatika* commentarius ad Sankarae Chhandogyabhashyam auctore *Anandajnanagiri* *Vaid*

77

Lit Devan Charta Europ Foll 152 Anno 1815 exar

† *Chhandogyopanishad* cum *Sankaracharyae* commentario *Chhandogyabhashya* appellato *Vaid*

78–86.

Volumina novem Lit Devan Charta Ind Anno 1834 exar

† *Sayanae* ad *Rigvedam* commentarius

Vol I foll 310 Ashtaka I Adhyaya 1–3 —Vol II foll 349 Reliqua Ashtakae primi pars —Vol III foll 330 Ashtaka II —Vol. IV foll 266 Ashtaka III Deficit in varga 26 lectionis sextae —Vol V foll 308 Ashtaka IV —Vol VI foll 267 Ashtaka V —Vol. VII foll 236 Ashtaka VI —Vol. VIII foll 287 Ashtaka VII —Vol IX foll 3?9 Ashtaka VIII *Vaid*

87

Lit Devan Charta Ind Foll 232 Ab Achyuta sarman anno 1801 exar

† *a* Foll 1–154 *Mandukya Upanishad* cum *Gaudapadakarika* Adscriptum est *Sankarae Mandukyopanishadbhashya*, cum glossa ab *Anandajnana* composita

† *b* Foll 155–233 *Kathavalli Upanishad* (*Kathopanishad*) cum *Sankarae* commentario et glossa ad Sankarabhashyam *Kathavallibhashyavivarana* appellata quam *Balagopala yatindra*, brevius *Gopala yogin* dictus, composuit *Vaid*

88.

Panchadasi, auctore Bharatitirtha cum Ramakrishnae commentario 541

89

Idem liber 542

90

Sarirakamimansabhashya auctore Sankara cum Govindanandae commentario 535

91

Jaiminiyanyayamalavistara, auctore Madhava 530

92, 93

Lit Devan Charta Ind Anno 1537 exar

† *Vajasaneyisamhita* (Kanvasakhá) jatapatha

Vol I foll 213 Adhyaya 1–20 Vol II fol 164 Adhyaya 21–40 *Vaid*

94.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 256. Anno 1801 ab Achyutasarman exar.

† *a* Foll. 1–16 *Íṣávásyopanishad* cum *Ṣankarae* commentario, et auctoris anonymi glossa (ṭippana)[1]

† *b* Foll 17–42. *Kenopanishad*, vel *Talavakáro-panishad*, cum *Sankarae* commentario, et auctoris anonymi glossa[2].

† *c* Foll 43–98 *Prasnopanishad*, cum *Ṣankarae* commentario, quem *Ráyanendrasarasvatí*, Kaivalyendrae discipulus, commentario (bháshyavivaraṇa) illustravit[1]

† *d* Foll 99–135. *Muṇḍakopanishad*, cum *Ṣankarae* commentario, et auctoris anonymi glossa[1].

† *e* Foll 136–190 *Aitareyopanishad*, cum *Ṣankarae* commentario, et auctoris anonymi glossa[1]

† *f* Foll 191–256 *Taittiríyopanishad*, cum *Ṣankarae* commentario, et *Ánandajnánae* glossa *Vaid*

95–97.

Kásíkhanda, Skandapuránae pars 120–122

98, 99.

Brahmavaivartapurána. *65, 66.*

100.

Lingapurána 101.

101.

Váráhapuráṇa. 106.

102.

Kúrmapuráṇa 43.

103.

Bhavishyapurána. 75.

104.

a Vṛihannáradíyapurána. 48.
b Laghupuravapurána. 128.

[1] Haec glossa a commentario qui in editione a Roer curata Anandagiri tribuitur non differt.

[2] Haec ab editione Calcuttensi discrepat.

105.

Adhyátmarámáyana 73.

106.

Jaiminíya Áṣvamedhikaparvan. 32.

107.

Vishnupuráṇa. 110.

108.

Vishṇupurána. 109.

109.

a. Gurugítá, Skandapuránae pars 123
b. Kapilasamhitá. 131.

110.

a. Vṛihannáradíyapurána. 49
b. Devíbhágavatapurána. 136.

111–116.

Padmapurána. 50–55

117.

Bhágavatapurána. 87.

118.

Náradíyapurána. 140

119.

a. Ṣambhalamáhátmya, Skandapuránae pars 115
b. Váśishṭhalainga Upapurána. 141.

120.

Váyupuráṇa. 104.

121–123.

Bhágavatapurána, cum Ṣrídharae commentario 77–81

124.

Bhavishyapurána, et Bhavishyottarapuráṇa 77

125.

Brahmapurana 62

126.

Bhavishyottarapurána 76

127.

a Vámanapurána 102
b Vrihannáradiyapurána 47

128.

Kálikapurana 132

129.

Agnipurana 42

130.

Vishnupurana, cum Sridharae et Ratnagarbhae commentariis 111.

131—143.

Mahábhárata 1–13

144, 145.

Harivanṣa 19, 20

146.

Goyichandrae ad Samkshiptasáram commentarius 391.

147.

a Prabodhachandriká, auctore Vaijana 370
b Durgasimhae ad Katantram commentarius 375

148.

Goyichandrae ad Samkshiptasaram commentarius 389

149.

a Goyíchandrae ad Samkshiptasaram commentarius 390
b Additamenta ad eandem grammaticam, auctore Jumaranandin 393.

150.

Kávyakámadhenu, auctore Vopadeva 398

151.

Prákritaprakasa, auctore Vararuchi 408

152.

a Vratatattva, auctore Raghunandana 700
b Suddhitattva, —— —— 701
c Vástuyágatattva, —— —— 695
d Jalásayotsargatattva, — —— 676

153.

a Ekadasitattva, auctore Raghunandana. 673
b Yajurvedisraddhatattva, —— —— 706
c Chhandogasráddhatattvapramaṇa, — 703

154.

Dáyabhága, auctore Jimútavahana 714

155.

Kavikalpadruma, auctore Vopadeva 397

156.

Praudhamanorama, auctore Bhaṭṭoji 359

157.

Manjúshákunchiká, auctore Krishnamitra. 404

158.

a Prakritaprakasa, auctore Vararuchi 407
b Prakritasarvasva, auctore Markandeya. 412

159.

a Vyavahára mayukha, auctore Nilakanṭha 655
b Sráddhamayúkha, eodem auctore 657

160.

Mitáksharáṭíká, commentarius ad Mitákshará librum. 632

161.

Lit. Devan Charta Ind Foll. 86 Anno 1822 exar

† *Trepanakriyakatha*, quinquaginta trium rituum Jainicorum enumeratio, auctore *Krishnasinha* (Kisana singh), qui dialecto Hinduica usus est *Jain*

162.

a Saṃskáratattva, auctore Raghunandana. 707
b Sámaga-Vṛishotsargatattva, eodem auctore 698
c Yajurvedi Vṛishotsargatattva, eodem auctore 697
d Durgotsavatattva, eodem auctore 688

163

a Vivádachandra, auctore Misarumiṣra. 718
b Vivádachintámaṇi auctore Váchaspati 647
c Subodhini, auctore Visveṣvara. 634
d Mitáksharae a Vijnaneśvara scriptae, fragmentum 631
e Mitákshará-Siddhántasamgraha, auctore Rádhámohanaṣarman 635

164.

Ratnadarpana, auctore Ratneṣvara 490

165

a Mudrárákshasa, auctore Viśakhadatta. 297
b Prasannarághava, auctore Jayadeva 289
c Náráyanae ad Uttararámacharitam commentarius 262
d Commentarius ad Anarghyarághava comoediam 267

166.

a Uttararámacharita auctore Bhavabhuti 261
b Ratnávali, auctore Harshadeva 303
c Veṇísaṃhárаṭíká, auctore Jagaddhara 309
d Anarghyarághava, auctore Murári 266

167.

a Mṛichchhakaṭikaprakaranavyákhyá, auctore Lalládíkshita. 250
b Mahánaṭaka. 294

168.

a Mahanáṭaka, cum Mohanadásae commentario 293
b Mudrarakshasa, auctore Viṣákhadatta. 296

169.

Mudrarakshasa, auctore Visákhadatta. 298

170.

a Ritusamhára, auctore Kálidasa. 217
b Gitagovinda, auctore Jayadeva 224
c Naishadhiyacharita, auctore Harsha 201

171.

Sarvadarṣanasamgraha, auctore Mádhava. 6 –

172.

a Mahanaṭaka. 295
b Venisamhára, auctore Nárayana 306

173

a Kavikalpalatá, auctore Devendra. 498
b Commentarius ad Sáhityadarpaṇam, auctore Rámacharaṇa. 513

174.

Ṣiṣupálavadha, auctore Magha 194

175.

Gangavákyávali, auctore Vidyápati 708

176

Námalingánuṣásana, auctore Amarasinha. 417

177.

a Commentarius ad Udayanae Nyayakusumánjalim 601
b Commentarius ad Atmatattvavivekam, auctore Raghunátha. 602
c Commentarius ad Bádarayanasutra. 604
d Nyáyakusumánjali, auctore Udayana. 599

178.

Anumánad dhiti auctore Raghunátha. 5..

179—181.

Anumanadidhitiṭippani, auctore Jagadiṣa 593–595

182

Anumanadidhiti, auctore Raghunatha 588

183

Vedantapradipa, auctore Ramanuja 536

184

a Sankhyakarika, auctore Ísvarakrishna.
b Sánkhyachandrika, auctore Narayanatirtha } 569

185—194.

Mahábháshya, auctore Patanjali, cum Kaiyaṭae et Nagojíbhaṭṭae commentariis 342–351

195

a Laghuṣabdenduṣekhara, auctore Nageṣa
b Sadasthimalá, auctore Vaidyanatha } 366

196.

Prakriyákaumudivyakhyána (Prasada), auctore Viṭṭhala 355

197.

Laghuṣabdendusekhara, auctore Nageṣa. 364

198

Tattvabodhini, auctore Jnanendra sarasvati 363

199

Tattvabodhini, auctore Jnanendra sarasvati. 362

200.

Praudhamanorama, auctore Bhaṭṭojidikshita 356

201.

Dhátuvṛitti, auctore Sáyaṇa. 372

202

Kálanirnaya, auctore Madhava ácharya 642

203.

a Prayaschittatattva, auctore Raghunandana 692
b Dvaitanirṇaya, auctore Váchaspatimisra 648

204.

a Smrityarthasagara, auctore Nrisinha. 669
b Putríkaranamimansa, auctore Nanda 717

205.

Lit Devan Charta Ind Foll 35 Hoc seculo ine unte exar

† *Dharmatattvasara*, auctore *Ramaprasada* Capp 18 *Hind*

In folio 1[a] Wilson haec adscripsit 'Dharmatatva—a detail of religious duties according to the new sect of Svami Narayana.—Written about 108 years since, by Ramaprasáda, disciple of Ramánanda—the 3d great teacher in succession of that sect in Guzzerat. The verses are in the Pracrit dialect, viz the Hindvi of Benares with a strong infusion of Guzzeratee'

206.

Vivadachintamani, auctore Vachaspatimisra 646

207

Samskarabhaskara, auctore Ṣankara. 658

208.

Vyavahàramayukha, auctore Nilakaṇṭha 656

209.

a Dayatattva, auctore Raghunandana. 684
b Dayabhaga, auctore Jimutaváhana, cum Krishṇae commentario 715

210.

Prakṛitaprakáṣa, auctore Vararuchi. 405

211.

Prakṛitaprakaṣa, auctore Vararuchi 406

212

Smṛityarthasara, auctore Ṣridharasvamin 670

213.

a Dharmaśástra, Şankhae tributum 640

† *b* *Prayaşchittadípiká*, auctore *Varada* (*Varaddádhiśayajvan*) Incipit

यस्य प्रमादान्मूढोऽपि भवत्यागमपारगः ।
तं वंदे वेंकटाधीशं सर्वाभीष्टप्रदं गुरुं ॥१॥
वत्सवंशाब्धिसोमेन वरदाधीशयज्वना ।
उच्यते सोमपेनैषा प्रायश्चित्तप्रदीपिका ॥२॥
बालानां सुखबोधाय क्रियते दीपिका यतः ।
तस्मादस्य न दोषोऽस्ति सर्वत्र पुनरुक्तितः ॥३॥

दर्शपूर्णमासादिष्वादित आरभ्य कर्म कुर्वतामृत्विजां देशादज्ञानाद्वा ज्ञानेऽपि प्रमादाद्वा पुरुषाशक्त्या वा क्षेपः प्रायेण भवेत ॥

In fine haec leguntur atranuktam aspashṭam va prayaşchittam *Bháshye Prayogavrittau* tavat sarvam samyag boddhavyam *Vard*

c Sirasamgraha 668

214

Karmavipáka, auctore Şankara 659

215—217.

Vratakalpadruma, auctore Ratnákara 665—667

218.

Dvaitaparisishṭa, auctore Kesava 650

219

Sudradharmatattva, auctore Kamalakara 654

220.

Mitrodaya auctore Mitramisra 713

221.

Rájadharmakaustubha, auctore Anantadeva 645

222—224.

Vivadabhangárnava, auctore Jagannátha 719—721

225.

a Commentarius ad Vrittaratnákaram auctore Bhaskarasarman 4[illegible]

b Vrittaratnákara, auctore Kedarabhaṭṭa 464

c Commentarius ad Vrittaratnakaram auctore Narayana 467

d Chhandomanjari, auctore Gangadasa 469

226.

Kavyapradipaṭika, commentarius ad Kavyapradipam 504

227.

a Alankárasarvasva }
b Alankaravimarshiṇi } 496

228.

a Venisamhara, auctore Narayana 308

b Mahánaṭaka, cum Mohanadasae commentario 291

229.

a Málávikágnimitra, auctore Kalidasa 258

b Mahaviracharita, auctore Bhavabhuti 260

c Dhananjayavijaya, auctore Kanchana 279

d Dhurtanartaka auctore Samaraja 275

e Madhuraniruddha, auctore Chandrasekhara [illegible]

230.

a Mahanaṭaka, cum Mohanadasae commentario [illegible]

b Venisamhára, auctore Náravana 307

c Anarghyaraghava, auctore Murari 265

d Prachandapandava, auctore Rajasekhara 2[illegible]3

231.

a Pradyumnavijaya auctore Sankaradikshita [illegible]

b Kansavadha, auctore Şesha Krishṇa 271

c Damacharita, auctore Samaraja 273

d Commentarius ad Anarghyarághava [illegible] auctore Ruchipati 267

232.

a Anarghyarághava auctore Murari 264

b Mudrárakshasa, auctore Visákhadatta 29[illegible]

c Commentarius ad Mudrárákshasa [illegible] auctore Vatesvara 300

233.

Abhijnánasakuntala, auctore Kálidasa 253

234.

a Chitrayajnanáṭaka, auctore Vaidyanátha 272.
b. Hastaratnávali, auctore Rághava 483

235.

a Raghuvanṣa, auctore Kálidása 179
b Naishadhíyacharita, auctore Harsha. 202.

236.

Bháminívilása, auctore Jagannátha, cum Manirámae commentario 236

237.

a Commentarius ad Vátsyáyanae aphorismos, Kámasútra dictos, auctore Bháskara-Nrisinha. 517
b Viṣvagunádarsa, auctore Venkaṭa. 319

238, 239.

Volumina duo Lit Bengal Charta Ind Vol I. foll 185. Vol. II foll 197.

† *Chaitanyacharitámrita*, Krishṇachaitanyae vita, auctore *Krishnadása*. *Bengalice*.

240.

Panchatantra, narrationes ethicae et politicae 336

241.

Commentarii ad Naishadhíyacharita, auctoribus Sesharámachandra et Náráyana. 206

242.

a Krishṇakarnámrita, auctore Vilvamangala. 230.
b Sárangarangadá, commentarius ad Krishnakarnámrita carmen 231
c Vetálapanchavinṣati, auctore Jambhaladatta 327

243.

a Ṣringáratilaka, auctore Rudrabhaṭṭa 491.
b Ánandalaharí, auctore Ṣankaráchárya 168.
c Gaṇeṣasahasranáman, Ganesapuránae particula 135

244.

Panchatantra. 337.

245.

a Damayantíkathá, auctore Trivikramabhaṭṭa. 210
b Kásikátilaka, auctore Nílakaṇṭha. 229
c Káṣimáhátmya. 70

246.

Sarasvatíkaṇṭhábharaṇa, auctore Bhojadeva 489

247.

Saktánandataranginí 159

248.

Lit Devan Charta Ind Foll 163

† *Prayogaratnamálá*, commentarius ad *Ápastambíya-Adhvaratantram*, auctore *Chaundapácharya*, Aryae et Umae filio, Ádityadevae et Manchayáyyae fratre natu majore, Virabhúpati regis ministro, compositus

Incipit a prasna secundo, et in quarto capite (paṭala) prasnae quarti desinit In fine prasnae tertii haec leguntur, fol 149[a] इति श्रीमद्राजाधिराजपरमेश्वरश्रीवीरहरिहरमहाराजसाम्राज्यधुरंधरप्रतापपुत्र Bhukkabhupála श्रीराजेन्द्रपूर्वषट्कस्य राज्यभारराजधारुलीकैः कर्मब्रह्माध्वनीनस्य sri-*Virabhumipati*-bhúmipálasya mantrinomárya-nandanena-Ádityadeva-Manchayyáyyágrajanmaná चौण्डपाचार्येण विरचितायामापस्तम्बीयाध्वरतन्त्रव्याख्यायां प्रयोगरत्नमालायां तृतीये प्रश्ने षष्ठः पटलः ॥ *Vaid*

249.

a Ekáksharakosha, auctore Purushottamadevasarman 431
b. Nánárthadhvanimanjarí glossarium 445
c Dvirúpakosha. 447
d Sabdabhedaprakáṣa. 429
e Dvirúpakosha 449

250.

Nánárthakosha, auctore Ṣáṣvata 250

251.

Unádikosha, auctore Rámasarman 400.

252.

Abhidhánachintámaṇi, auctore Hemachandra. 424

5 C

253.

a. Ṣabdaratnávalí, auctore Mathuresa. 439.
b Nánárthasamgraha, auctore Ajayapála. 427.

254.

Kulárṇavatantra. 147.

255.

Gítábháshya, auctore Sankara. 24.

256.

a Lingaviṣeshavidhi, auctore Vararuchi. 371
b. Asálatiprakáṣa. 444.

257—259.

Volumina tria. Lit. Modi. Charta Europ. Vol. I. foll. 122. Vol. II. foll. 163. Vol. III. foll. 208. Post annum 1815 exar.

† *Sant-saran*, i. e. *Ṣántisarana*, tractatus religiosi a *Sivanáráyana* compositi. *Hind.*

260.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 205.

† *Vijaka*, et alia opera minora, a *Kabír Gosáin* scripta. *Hind.*

261.

Lit. Devan. et Persica. Charta Ind. Foll 216.

† *Panchásad Gáthá*. Prácritice cum versione Sanscritica et commentario Persico. *Jain.*

262.

Lit. Devan. et Persica. Charta Ind. Foll. 86

† *Karmakánda*. Prácritice cum commentario Persico *Jain*

263.

Lit. Devan. Charta Ind Foll 202.

† *Kalpasútravyákhyá*, commentarius ad Kalpasútra, i. e. ad Mahávirae vitam, a Bhadrabáhu scriptam. *Jain.*

264.

Lit. Devan Charta Ind. Foll. 172. Anno 15y9 a Nilayasundara, Padmahemamanis discipulo, exar.

† *Ṣatrunjayamahátírthamáhátmya*, auctore *Dhaneṣvarasúri*. *Jain.*

265.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 122. Anno 1821 exar.

† *Svámikárttikeyánuprekshá*, liber a *Jayachandra* anno 1807 dialecto Hindi compositus. *Jain.*

266.

Lit. Devan Charta Europ. Foll. 84.

† *a*. *Laghuṣántipurána*, epitome Ṣántipurána libri, ab *Asaga* compositi. *Jain.*

† *b*. *Laghulalitavistara Buddhapurána*. In folio 1° Colebrooke haec adscripsit: 'This was abridged at my request by one of the Pandits in my employ.' *Buddh.*

† *c*. *Guruparipáṭí*, magistrorum Jainicorum series. *Jain.*

267.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 148. Anno 1815 a Ṣambhuráma Jayapurae exar.

† *a*. *Vimalanáthapurána*, auctore (*Brahma*-) *Krishnadása*, Harshae et Virikae filio, e Lohákara urbe oriundo. *Jain.*

† *b*. *Ṣántipurána*, auctore *Aṣaga*. *Jain.*

268.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 87.

† *Ṣrípálacharita*, Ṣrípálae res gestae, carmen Hinduicum, auctore *Parimalla*. *Jain.*

269.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 110. Anno 1822 exar.

† *Purushárthasiddhyupáya*, disticha Sanscritica cum interpretatione Hinduica, liber Jainicus, anno 1771 ab *Amritachandasúri* compositus. *Jain*

270.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 104. Anno 1821 exar.

† *Átmánuṣásanam*, opus Jainicum, a *Guṇabhadra*

(bhadanta) Sanscritice compositum, cum interpretatione Hinduica. *Jain.*

271, 272.

Lit. Devan. Charta Ind. Vol. I. foll. 186. Vol. II. foll 185. Anno 1821 e cod. 264 transscriptum.

† *Şatrunjayamahátírthamáhátmya*, auctore *Dhaneşvarasúri* *Jain.*

273.

a. Mímánsábháshyavivarana, auctore Kumárasvámin. 525

b Mímánsátantravárttika, auctore Kumárilasvámin. 522.

274.

Náyakaratna, commentarius ad Párthasarathis Nyáyaratnamálám, auctore Rámánuja. 527.

275.

Nyáyasudhá, commentarius ad Kumárilae Tantravárttikam, auctore Someşvara 523.

276.

Jaiminíyanyáyamáláвistara, auctore Mádhava 532

277.

a Mímánsátantravárttika, auctore Kumárilasvámin. 521.

b Sástradípiká, auctore Párthasárathi. 526

278.

a Udayanácháryae Kusumánjali, cum Haridásae commentario 600.

b Muktivádavichára 603.

c. Anumánatattvachintámani, auctore Gangeşa 585

d Bhásháparichheda, auctore Vişvanátha. 578

e Anumánatattvachintámani, auctore Gangesa. 586.

279.

Lit Devan. Charta Ind. Foll 357.

† *Vrihadáranyakabháshyatíká*, commentarius ad Sankaracháryae Vrihadáranyakabháshyam, auctore *Ánandajnána*, Suddhánandae discipulo *Vaid.*

280.

a Madhyasiddhántakaumudí, auctore Varadarája. 367.

b Paribhíshenduşekhara, auctore Nágeşa. 354.

c. Vaiyákaranabhúshanasára, auctore Kondabhaţţa 402.

281, 282.

Tattvabodhiní, auctore Jnánendra-sarasvatí 360, 361

283.

a. Şabdakaustubha, auctore Bhaţţoji 352.

b Siddhántachandriká, auctore Rámachandrásrama 386

284.

Laghuşabdenduşekhara, auctore Nágeşa. 365

285.

Sárasvatí prakriyá, auctore Anubhútisvarúpa 383.

286.

Sárasvatí prakriyá, auctore Anubhútisvarúpa 385

287, 288.

Index alphabeticus ad Nighanţurája, Naraharis librum 766, 767

289, 290.

Susrutasamhitá, auctore Suşruta 738, 739

291.

Lit Devan Charta Ind Foll 138

† *a* Foll 1–36 *Kalpakedára*, liber medicus, dialecto Hinduica scriptus, auctore *Kálíşiva* *Hind*

† *b* Foll 37–138 *Rámavinoda*, liber medicus, auctore *Rámachandra*. *Hind*

292.

a Susrutasamhitá, auctore Suşruta 740

b Bhávaprakása, auctore Bháva. 744

293.

Sárngadharasamhitá, auctore Sárngadhara. 748.

294.

Bhávaprakása, auctore Bháva 743

295.

Lit. Bengal. Charta Ind. Foll. 156. Calcuttae anno 1823 impressum.

† *Aushadhávalí*, liber medicus, a *Pránakrishna*, Rámavişvásae filio, Dayárámae nepote, anno 1823 sermone Bengalico compositus. Prooemio auctor se ipsum *Kriyámbudhi*, *Bhasmakaumudí* (de mercurio aliisque metallis), *Şábara* libros (nánávidháh siddhamantrás tatraiva parikírtitáh), composuisse docet, jussu suo *Sabdábdhi* lexicon, et *Pránatoshaní*, librorum Tantricorum compendium, compilatum esse. *Beng*

296.

Liber medicus, auctore Vrinda. 750

297.

Nighanţurája, auctore Narahari. 765

298, 299.

Ashţángahridayasamhitá, auctore Vágbhaţa. 741, 742.

300.

a. Şáradátilaka, auctore Lakshmana. 160.
b. Mantramahodadhi, auctore Mahídhara. 154.

301.

a Vidagdhamukhamandana, auctore Dharmadása. 515.
b. Rágamálá, auctore Kshemakarna 482.
† *c*. Foll. 17–33. *Rágamálá*, de modulis musicis libellus, auctore *Srámikárttika*. *Hind.*

302.

Şáradátilaka comoedia, auctore Şankara 310.

303.

a. Sukasaptati. 330
b. Rágamálá, auctore Kshemakarna. 481.
† *c*. Foll. 48. *Rágamálá*, auctore *Srámikárttika*. *Hind.*
d Vidagdhamukhamandana, auctore Dharmadása. 514.

304.

Lit. Devan. Charta Europ. Foll. 106. Post annum 1827 exar.

† Lexicon Palicum, e codice 54 transscriptum

305.

a Vikramorvasíprakásiká, commentarius ad Vikramorvasí comoediam, auctore Ranganátha. 255.
b Viddhasálabhanjiká, auctore Rájasekhara. 284

306.

Málatímádhava, auctore Bhavabhúti, cum Jagaddharae et Málánkae commentariis. 239.

307.

Meghadúta, auctore Kálidása, cum sex commentariis. 218.

308.

a. Yayáticharita, auctore Rudradeva. 301.
b. Abhirámamaninátaka, auctore Sundara 269.
c. Mádhavánalákhyána, auctore Ánanda 340
d Dútángada, auctore Subhaţa 277
e. Dhúrtanartaka, auctore Sámarája. 274
f. Málavikágnimitra, auctore Kálidása 256
g. Hásyárnava, auctore Jagadíşvara 312

309.

Krikalásadípiká. 148.

310.

Urdhvámnáyasamhitá. 735.

311.

a Málavikágnimitra, auctore Kálidása. 257.
b Prachandapándava, auctore Rájasekhara 282

312.

Bhuvanesvarístotra, auctore Prithvídhara, cum Padmanábhadattae commentario. 173.

313.

Commentarius ad Prabodhachandrodayam, auctore Rudradeva. 288.

314

a Namalinganusasana, auctore Amarasimha 418
b Nanartharatnamála, auctore Irugapa. 443

315

Muhurtachintamani, auctore Rama 789

316—319.

Kathasaritsagara auctore Somadeva 321–324

320.

Praudhamanorama auctore Bhattoji 358

321

Lit Devan Charta Europ Foll 20 Post annum 18 1 exar

† *Rasarnava* quo libro mulierum in operibus poeticis depictarum genera varia, earundemque animi affectus describuntur *Hind*

322

Hanumatpaddhati 163

323.

a Saktisamgamatantrae pars 158
b Sukasaptati 331

324

Jnanabodhini libellus Sankarae tributus 548

325

Mimansatantravarttika auctore Kumarilasvamin 520

326

Commentarius ad Sişupalavadham, auctore Bharatasena 198

327

Katharnava auctore Sivadasa 328

328

a Gunaratnakoşastotra, auctore Parasarabhatta 235
b Commentarius ad Vasavadattam, auctore Jagaddhara. 333
c Saundaryalahari, auctore Şankara 172

329.

Lit Devan Charta Ind. Foll 144 Anno 1821 exar

† *Bhaktamala*, a *Narayanadasa* composita, cum *Priyadasae* commentario *Hind*

330, 331

Lit Devan Charta Ind Vol I foll 251 Vol II foll 203 Intra annos 1802 et 1804 exar

† *Ramacharitamánasa*, rerum a Rama gestarum lacus auctore *Tulasidasa* *Hind*

332

a Kuvalayananda, auctore Apyadikshita 505
b Kavyaprakasyakarikavali 501
c Alankarakaustubha, auctore Karnapura 492

333.

a Kavyadarsa auctore Dandin 486
b Kavyalankaravritti, auctore Vamana. 487

334

Kalpadru, auctore Keşava 433

335

Dasarupaka, auctore Dhananjaya cum Dhanikae commentario 484

336

Kavyadarşa, auctore Dandin, cum Harinathae commentario 485

337

a Gorakshasataka auctore Goraksha. 567
b Narayanagita, auctore Nilakanţha 736
c Gitagovinda auctore Jayadeva, cum Narayanae commentario 222

† *d* Foll 49–86 *Ragamala*, de modulis musicis liber, auctore *Hulaşa* pathaka *Hind*

338.

Abhijnánaśákuntala, auctore Kálidása 251

339.

Lit Devan Charta Europ Foll 40 Anno 1825 exar

† *Kavipriyá*, liber rhetoricus, a *Keśavadása* anno 1602 compositus *Hind*

340.

a Samgítaratnakara, auctore Sárngadeva 474
b Rasatarangini, auctore Bhánudatta 506

341.

Kádambarí, auctore Vána 334

342.

Lit Devan Charta Ind Foll 150

† *Bhaktamála*, auctore *Náráyanadása* *Hind*

343.

Vidagdhamádhava, auctore Rúpa, cum commentario 305

344.

Yayátícharita, auctore Rudradeva 302

345.

Vámanavrittitíká, auctore Maheśvara 488

346, 347.

Commentarius ad Naishadhíyacharita, auctore Náráyana 204, 205

348.

a Sankaravijaya, auctore Anantánandagiri 624
b Samkshepaśankarajaya, auctore Madhava 626

349.

a Prákritapáda, auctore Naráyana 413
b Kávyachandriká, auctore Kavichandra 499
c Chhandomanjari, auctore Gangádasa 468

350.

Ganeśapurána 134

351.

Ganeśapurána 133

352.

Kurmapurána 45

353.

Narasimhapurána 139

354.

Brahmapurána 64

355.

Váyupurána 103

356.

Brahmapurána 63

357, 358.

Puránasarvasva, auctore Haláyudha 143, 144

359.

Lit Devan Charta Ind Foll 115 Anno 1519 exar

† *Śatapathabráhmanae* (M. Ś) liber tertius (adhvara) *Vaid*

360.

Lit Devan Charta Ind Foll 49 Anno 1812 exar

† *Rigvedae* ogdoas octava, padapátha *Vaid*

361.

Lit. Devan Charta Ind. Foll 80 Anno 1804 exar

† *Taittiríyasamhitá*, padapátha *Vaid*

362.

Lit Devan Charta Ind Foll 57 Anno 1501 exar

† *Rigvedae* ogdoas secunda, padapátha *Vaid*

363.

Lit Devan Charta Ind Foll 313

† *Satapathabrahmanae* (M S) liber primus (anno 1653 exar), octavus (anno 1702 exar), nonus (anno 1636 exar), omnes accentibus instructi *Vaid*

364.

Lit Devan Charta Ind Foll 123 Anno 1598 exar

† *Satapathabrahmanae* (M S) liber primus, cum accentibus *Vaid*

365

Lit Devan Charta Ind Foll 333

† *Satapathabrahmanae* (M S) liber quartus, graha, duodecimus, madhyama, tertius decimus, asvamedha (anno 1635 exar), Brihadáranyakam Ultimo excepto, reliqui libri accentibus notati sunt *Vaid*

366.

Lit Devan Charta Ind Foll 63

† *Satapathabrahmanae* (M S) liber secundus, ekapádika *Vaid*

367, 368.

Lit Devan Charta Ind

† *Vajasaneyisamhita* (Kanvasakhá), samhitapatha Vol I foll 145 libb I–XX Vol II foll 121 libb XXI–XL Hoc volumen anno 1601 exaratum est *Vaid*

369.

Lit Devan Charta Ind Foll 160

† *a* Foll 1–87 *Satapathabrahmanae* (M S) liber undecimus (ashtadhyayí), cum accentibus, anno 1589 exaratus *Vaid*

† *b* Foll 88–160 *Brihadaranyaka Upanishad* (K S), sine accentibus *Vaid*

370.

Lit Devan Charta Ind Foll 56 Anno 1821 exar

† *Preces Jainicae* *Jain*

371.

Lit Devan Charta Ind Foll 48

† *a* Foll 1–22 *Jivavicharaprakaranavritti* commentarius ad Jivavichara librum, a *Sántisuri* scriptum, auctore *Kshamakalyana*, discipulo Jinalabhasuris, qui ipse Jinabhaktisúris discipulus fuit Hic commentarius anno 1794 compositus, anno 1821 exaratus est *Jain*

† *b* Foll 23, 24 *Jivavicharaprakarana*, auctore Santisuri *Jain*

† *c* Foll 25–29 *Jinadharma* libellus *Jain*

† *d* Foll 30–48 *Paryushanashtahnikaya vya khyanam*, commentarius Hindustanicus ad *Paryushanashtahniká* tractatum *Jain*

372.

Lit Devan Charta Ind Foll 474 Anno 1750 exar

† *Samaveda*, U'hagana. *Vaid*

373.

Lit Devan Charta Ind Foll 289 Anno 1759 a Dhanesvara Purushottamae filio, exar

† *Tandyabrahmana* ad Samavedam pertinens *Vaid*

374.

Lit Devan. Charta Ind Foll 217

a Foll 1–117 *Samaveda*, U'hyagana Anno 1761 exar *Vaid*

b Foll 118–217 *Samaveda*, Aranyakagana. *Vaid*

375.

Lit Devan Charta Ind. Foll 104 Anno 1582 exar

Hoc volumine tractatus cum *Samaveda* conjuncti (parisishta, brahmana, sutra) continentur *Vaid*

† *a* Foll 1–13 *Samavedae Anukramani* (Naigeyasakha) in prapaṭhaka duos divisa (*Naigeyanam arsheyam, Naigeyanam daivatam*) Cf Wilson 466

† *b* Foll 14–19 *Panchavidhasutra* Incipit प्रस्तो॰ पप्रतिहारोपद्रवनिधनानिभक्तयस्तत्पाचविध्य सूत व्याख्यास्याम । Prapathaka duo

† *c* Foll 20–32 *Kalpanupada*, duos prapathaka continens

† *d* Foll 33–35 *Samhitopanishada Brahmana*

† *e* Foll 36–54 *Kshaudra*, in tres prapaṭhaka divisum Incipit ग्रामकामस्य कृष्णो ज्योतिष्टोम

† *f* Fol 55^a *Avagrahaṣakam*

† *g* Fol 55^{ab} *A'dhanavidhi*

† *h* Fol 56 *A'vasatl yadhana*

† *i* Fol. 57^a Fragm *Anavagraha* (?)

† *k* Fol 57 *Samasamkhya*

† *l* Foll. 58–67 *Amritaharana*, vel *Sarpabala*, duos prapaṭhaka continens

† *m* Foll 68–71 *Riktantraiyakarana* Quinque prapaṭhaka

† *n* Foll 72–77 *Stobhanusamhara* Duo prapaṭhaka

† *o* Foll 78–85 *Gitakandika*

† *p* Foll 86–88 *α Pranata*, bis *β Sravana vidhi* *γ Mal anamni*

† *q* Foll 89–104 *Naigeyarchikanukrama* libellus ab *Ananta* Bhimae filio, compositus et in tres prapa thaka divisus Auctor, in vatum et numinum enumeratione tractatum sub litera *a* notatum secutus, de me tris caput unum addidit In prooemio haec leguntur

मादानदे भ्मतरम्य सौराष्ट्र कौथुम सुधी ।
भीमसत्स्यात्मजो नतस्तेनानुक्रमैतो स्वय ॥३॥

376.

Lit Devan Charta Ind Foll 182

† *a* Foll 1–43 *Samavedasamhita* samhitapaṭha, pars prior Haec pars anno 1654 ab Harihara Go vardhanae filio (Visalanagarajnatiya), in usum Visvana tha, Somesvara Sukadeva filiorum Ratnesvara et Ra madeva nepotum, exarata est *Vaid*

† *b* Foll 44–174 *Samavedasamhita*, pars altera, *anno 1760* a *Dhanesvara* Purushottama (Gamodhajnatiya) exarata. *Vaid*

† *c* Foll 175–182 Pars *Samavedae*, Aranyaka et Mahanimnyah appellata, samhitapaṭha *Vaid*

377.

Lit Devan Charta Ind Foll 158

† *a* Foll 1–133 *Samaveda*, Uttararchika, samhita paṭha Anno 1630 exar *Vaid*

† *b* Foll 134–151 *Stobhaprakriti*, duo prapaṭhaka, padapatha *Vaid*

† *c* Foll 152–158 *Aranyaka*, samhitapaṭha *Vaid*

378.

Lit Devan Charta Ind Foll 167

† *a* Foll 1–86 *Samaveda* Uhyagâna Anno 1651 a Gadadhara, Râvalapiramanandae filio exar *Vaid*

† *b* Foll 87–167 *Samaveda*, Aranyakagana *Vaid*

379

Lit Devan Charta Ind Foll 84

a Foll 1–74. *Sarvanukramanivritti*, commentarius a Kâtyâyanae Sarvanukramanim (RV), auctore *Shadgurusishya* Annus, quo liber compositus est, hoc di sticho significatur

खगोत्यान्मेपुमायेति कल्पहोगणने सति ।
सर्वानुक्रमणीवृत्तिर्जाता वेदार्थदीपिका ॥

Haec pars anno 1600 a Vyasapurushottama, Vyasahan nathae filio (विशालनगरज्ञातीय) exarata est *Vaid*

b Foll 75–84 *Nighantu*, vocabulorum Vedicorum index *Vaid*

380.

Lit Devan Charta Ind Foll 261 Anno 1761–6 a Dhanesvara, Purushottamae filio exar

† *a* Foll. 1–253 *Samaveda* padapatha. *Vaid*

† *b* Foll 254–265 *Aranyaka*, padapaṭha *Vaid*

381.

Lit Devan Charta Ind Foll 98 Anno 1667 exar

† *Satapathabrahmanae* (M Ṣ) liber nonus (samchiti) cum accentibus *Vaid*

382

Lit Devan Charta Ind Foll 76 Anno 1761 a Dhanesvara Purushottama exar

† *a* Foll 1–46 *Karmapradipa*, in tres prapaṭhaka divisum ad Gobhilasutra additamentum Incipit चतुर्दसाधारणकर्मप्रदीप लिख्यते । अथातो गोभिलोक्तानामन्येषा चैव कर्मणा । अस्पष्टाना विधि सम्यग्दर्शयिष्ये प्रदीपवत ॥१॥ *Vaid*

† *b* Foll 47–76 *Samavidhana*, Samavedae Brahmana in tres prapaṭhaka divisum *Vaid*

383

Lit Devan Charta Ind Foll 331 Anno 1632 exar

† *Satapathabrahmanae* (M Ṣ) liber tertius (adhvara) cum accentibus *Vaid*

384.

Lit Devan Charta Ind Foll 188 Anno 14 9 a rau Achyuta rau Govindae filio, exar

† Commentarius ad *Latyayanasutra* auctore *Agnisvamin* Foll १–१८ desiderantur Incipit in media kan dika prima libri tertii *Vaid*

385.

Lit Devan Charta Ind. Foll 165

† *a* Foll 1–26 *Baudhayanadarsapurnamasaprayaschitti* Anno 1771 exar *Vaid*

† *b* Foll 27–113 *Latyayanasutra* Anno 1625 exar *Vaid*

† *c* Foll 114–165 *Pushpasutra* Folia १–३ desi derantur Anno 1625 exar *Vaid*

386

Kundamandapasiddhi, auctore Viṭṭhaladíkshita 798

387.

Lit Devan Charta Ind Foll 258 Anno 1761 a Dhaneṣvara, Purushottamae filio, exar

† *Samaveda* Veyagana. *Vaid*

388.

Lit Devan Charta Ind Foll 132

† *a* Foll 1–62 *Kaushitakibrahmana* Lectiones quindecim priores Anno 1454 a Visvarupa, Somanathae filio, exar *Vaid*

† *b* Foll. 63–88 *Drahyayanasutrae* fragmentum, cum commentario a *Dhanvin* composito *Vaid*

† *c* Foll 89–132 *Snanadipika* commentarius ad Kátyáyanae Snanasutra, auctore suiva *Gopinatha* (agnihotrin), saiva Mádhavae (agnihotrin) filio Anno 1795 exar *Vaid*

389

Panchapadikavivarana, auctore Prakasatman 538

390.

Lit Devan Charta Ind Foll 75

† *a* Foll 1–31 *Gotamaprichhka*, libellus Pracritice scriptus, cum commentario Sanscritico, a *Matiiardhana*(?) anno 1682 composito Anno 1701 exar *Jain*

† *b* Foll 32–41 *Navatattva* cum commentario Sanscritico, auctore *Sadhuratnasuri* *Jain*

† *c* Foll 42–60 *Navatattvabalavabodha*, commentarius ad *Navatattvam*, auctore *Somasundara* (Tapagachhanayaka) *Jain*

† *d* Foll 61–64 *Navatattvae* textus, anno 1652 exaratus *Jain*

† *e* Foll 65–69 *Ṣravakavrata* *Jain*

† *f* Foll 70–72 *Karmagranthiprathamavichara*, libellus Hinduice scriptus, in Pársvanathae laudem compositus *Jain*

† *g* *Kriyásthanakavichara*, libellus dialecto Pracritica scriptus *Jain*

391.

Rajatarangini, auctore Jonaraja 315

392

Dhatupatha Paniniya 373

393.

a *α* Rajatarangini, auctore Kalhana *β* Rajavalipataka auctore Prajyabhatta 316

b Sabdabhedaprakasa auctore Mahesvara 430

c Dvirupakosha 450

d Ekaksharakosha auctore Purushottama. 43[illegible]

e Nanarthadhvanimanjari 446

f Dvirupakosha. 448

394.

Lit Devan Charta Ind Foll. 67

† *a* Foll 1–61 Commentarius ad *Pratiharasutra* praecepta (SV), *Katyayanae* tributa, auctore *Varadaraja*, Vamanacháryae filio Anantanarayanae nepote Auctor Madhavacharya recentior est, quem in fine libri, in quindecim khanda divisi, nominatim laudat *Upagranthasya vrittis tu Mádhavácharyena ya krita*, etc Idem *A'rsheyakalpae* commentarium se scripsisse profitetur, de quo vide infra Wilson 509 *Vaid*

b Foll. 62–67 Saura 726

395.

Lit Devan Charta Ind Foll 60 A Mahadeva anno 1727 exar

† *Samaveda* Aranyakagana, padapaṭha. *Vaid*

396, 397.

Lit Devan Charta Ind Vol I foll 241 Vol II foll 283 Anno 1747 a Sivadatta, Sadasivae filio, in Thakkuranandaramae usum exar

† *Tandjabrahmana*, ad Samavedam pertinens cum *Sayanae* commentario, Samavedarthaprakása appellato Incipit a lectione undecima *Vaid*

398

Lit Devan Charta Ind Foll 90

† *a* Foll 1–41 *Drahyayanasutra*, cum commentario a *Rudraskanda* scripto, *Audgatrasarasamgraha* appellato Hunc commentarium supplementum esse ad interpretationem a Makhasvamin compositam Rudra-

skanda epilogo declarat. Desinit in khanda primo patalae septimi.

Haec pars anno 1653 ab Harihara (díkshita°), Govardhanae filio, Venídásae nepote (Visálanagarajnátíya) in usum Víresvarae, Visvanáthae, Somesvara, Sukadevae filiorum exarata est. *Vaid.*

† *b* Foll 42–90. *Navakandikábháshyam*, commentarius ad Kátyáyanae Sráddhasútra, auctore *Nílásura*, Samkarshanae (?) filio *Vaid.*

399, 400.

Lit Pers. Charta Ind Vol I foll 397 Vol II foll 592.

† *Upanishad* tractatuum versio Persica. *Vaid*

401.

Lit Devan. Charta Ind. Foll 191

† *a* Foll 1–11 Commentarius ad Kena Upanishad, *Sankaráchâryae* tributus In fine haec leguntur: तलव-कारोपनिषद्भाष्ये वाक्यविवरण । Ab editione Calc. hic commentarius omnino differt. *Vaid*

† *b* Foll. 12–130 *Sankaráchâryae* ad Chhándogya Upanishad commentarius. *Vaid.*

† *c.* Foll 131–191. *Visvesvaratírthae* ad *Anandatírthae* commentarium, Sankaráchâryae Aitareyopanishadbháshyam illustrantem, glossa. *Vaid.*

402.

Nyáyasiddhántamuktávalídípiká, auctore Mahádeva. 580.

403.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll 50.

† *Audgátrasárasamgraha*, *Rudraskandae* ad *Dráhyáyanasútra* commentarius Desinit in sexto paṭala. *Vaid.*

404.

Abhidhánachintámani, auctore Hemachandra 422

405.

Mánasanayanaprasádiní ṭíká. 615.

406.

Alankárasarvasva, et Alankáravimarshiṇí. 495.

407.

Gautamae Nyáyasútra, cum Visvanáthae commentario. 576.

408.

a. Námalingánusásana, auctore Amarasinha 419

b Sivakosha, auctore Sivadatta. 452.

409.

a. Bhúriprayogi, auctore Padmanábhadatta 435

b. Sabdamálá, auctore Rámesvara 438

410.

a. Unádikosha, auctore Rámasarman, cum Rámatarkavágísae commentario. 399.

b Sabdachandriká, auctore Chakrapánidatta 453

411.

Alankárakaustubha, auctore Karnapúra 494

412, 413.

Amarakosha, cum Bhánujidíkshitae commentario 415, 416.

414.

a. Bhúriprayoga, auctore Padmanábhadatta 436

b. Sabdaratnávalí, auctore Mathuresa. 440

c Sabdamálá, auctore Rámesvara. 437.

415.

a. Visvaprakása, auctore Mahesvara. 428.

b. Nánártharatnamálá, auctore Irugapa. 442

c Abhidhánaratnamálá, auctore Haláyudha. 421

416.

Anekárthasamgraha, glossarium homonymicum. 454

417.

Nánártharatnamálá, auctore Irugapa. 441.

418.

Nyáyasiddhántamálá, auctore Jayaráma 582

419.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 159.

† *Dhátupáṭha*, radices Sanscriticae secundum literas finales dispositae, cum versione Hindustanica, a *Lálakavi* facta. *Hind.*

420.

Lit. Devan. Charta Europ Foll. 24. Post annum 1822 exar.

† *Satsai*, carmen Hinduicum, disticha 706 continens, a Vihárídásae opere diversum. *Hind.*

421.

Lit. Devan. Charta Europ Foll. 93. Post annum 1809 exar.

† *Bhaktamálá*, auctore *Náráyanadása*, cum *Priyadásae* commentario. *Hind.*

422ᵃ, 422ᵇ.

Lit. Pers. Charta Ind. Vol. I. foll. 110. Vol II foll. 352.

† *Mahábhárata* Persice.

423.

A'nandakanda. 759

424.

Lit. Devan Charta Ind. Foll. 56.

Benares urbs topographice descripta. *Hind.*

425.

Rekhágaṇita, auctore Jagannátha. 797.

426.

a Vákyasudhá, auctore Şankara. 551.

b Fragmentum commentarii ad Bádaráyaṇasútra 539

c, *d*. Disticha nonnulla. 737.

e. Devísúkta, Rátrísúkta, Lakshmísúkta. 725.

f. Fragmentum commentarii ad Sánkhyasútra. 574.

g Gítagirísa, auctore Ráma. 234.

h. Sakunyupákhyána, Sakaṭáropákhyána. 341.

i. Paramárae stemma. 317.

† *k*. Foll 70—72. *Pushpasútrae* initium, quo lacuna in cod 385 suppletur.

l. Praudhamanoramá, auctore Bhaṭṭoji. 357.

427.

Mínarájajátaka, auctore Yavaneşvara. 781.

428.

Tájakasárasudhánidhi, auctore Náráyaṇa. 784.

429—432.

Lit. Devan. Charta Ind. Volumina quatuor, anno 1798, 1799 exar.

† *Rigveda*, samhitápáṭha, ashṭaka I–VIII, adpictis accentibus *Vaid.*

433, 434.

Lit. Devan. Charta Ind. Anno 1813, 1814 exar

† Vol I. foll. 185. *Rigveda*, saṃhitápáṭha, ashṭaka I, II, sine accentibus *Vaid*

† Vol. II. foll. 210. *Rigveda*, samhitápáṭha, ashṭaka IV, VI, sine accentibus. *Vaid*

435—438.

Lit. Devan Charta Ind. Anno 1814 exar.

† *Rigveda*, samhitápáthá, ashṭaka I–VIII, sine accentibus *Vaid.*

439—442.

Lit. Devan. Charta Ind. Anno 1655 a Dakshiṇámúrti, Aruṇáchalasthale degente, in usum Krishṇabhaṭṭae exar.

† *Rigveda*, padapáṭha, ashṭaka I–VIII. Accentus adpicti sunt. *Vaid.*

443.

Lit Devan Charta Ind Foll. 74

† *Rigveda*, samhitápáṭha, ashṭaka I, sine accentibus. *Vaid.*

444.

Lit. Devan Charta Ind. Foll. 73

† *Rigveda*, samhitápáṭha, ashṭaka III. accentibus notatum *Vaid.*

445.

Lit. Devan Charta Ind. Foll. 97

† *Rigveda*, samhitápáṭha, ashṭaka VIII, accentibus instructum. *Vaid.*

446.

Lit Devan Charta Ind Foll 130

† *Aitareyabrahmana*, ad Rigvedam pertinens Panchika 3, 5, 6, 8 *Vaid*

447, 448.

Lit Devan Charta Ind Vol I foll 137 Vol II foll. 130 Anno 1814 exar

† *Aitareyabrahmana* Panchika 1–8 *Vaid*

449.

Lit Devan Charta Ind Foll 1–119

† *a* Foll 1–54 *Rigvidhana*, de Rigvedae versibus ad varias superstitiones applicandis tractatus Anno 1707 Mandhatapurae exar *Vaid*

b Foll 55–119 Bhedadhikkarasatkriya, auctore Narayanasrama 556

450

Lit Devan Charta Ind Foll 192

† *a* Foll 1–93 *Hautrasutra, Katyayanae* auctori tributa, in quinque lectiones divisa *Vaid*

† *b* Foll 94–107 *Darṣapaurnamasyahautraprayoga* *Vaid*

† *c* Foll 108–119 *Nirudhapasuprayoga* Incipit निरूढपशुबंधे प्रथमप्रयोगे मातृयाज ।

† *d* Foll 120–192 Commentarius *Yajnikadevae*, Prajapatis filii, ad vicesimum et vicesimum primum librum *Srautasutra* aphorismorum, a *Katyayana* scriptorum

Haec pars Benaris anno 1596 a Ravyi, Raghunathae filio, in usum Ratneṣvarae exarata est *Vaid*

451.

Lit Devan Charta Ind. Foll 187

† *a* Foll 1–7 *Samhitopanishada Brahmana*, ad Samavedam pertinens *Vaid*

† *b* Foll 8–12 *Devatadhyaya*, Samavedae Brahmana. *Vaid*

† *c* Foll 13–16 *Vansabrahmana*, ad Samavedam pertinens *Vaid*

† *d* Foll 17–66 *Shadvinṣabrahmana* ad Samavedam pertinens *Vaid*

† *e* Foll 67–86 *Ársheyabrahmana*, ad Samavedam pertinens *Vaid*

Hi quinque libri anno 1723 exarati sunt

† *f* Foll 87–156 *Saikhyayanabrahmana*, adhyáya 1–15 Anno 1724 exar *Vaid*

† *g* Foll 157–185[b] *Grihyasútra*, auctore *Paraskara*, ad Vajasaneyisamhitam (M S) pertinens

† *h* Foll 185[b]–187 *Vedavratanam vidhih*, et *Dharmajijnasá*, duo e duodeviginti parisishṭis, *Katyayanae* tributis

Libri *g* et *h* anno 1499 in urbe Vriddhanagara a Mahamranal a exarati sunt *Vaid*

452.

Lit Devan Charta Ind Foll 112 Anno 1541 a Prabhakarae filio exar

† *Satapathabrahmanae* (M S) liber quintus (sava) cum accentibus *Vaid*

453.

Lit Devan Charta Ind. Foll 81 Anno 1755 exar

† *Satapathabrahmanae* (M S) liber tertius decimus (asvamedha), accentibus notatus *Vaid*

454.

Lit Devan Charta Ind Foll 162 Anno 1501 (S 1557, nam Weberi '1610' falsum est) exar

† *Satapathabrahmanae* (M S) liber sextus (ukhásambharana), adpictis accentibus *Vaid*

455

Lit Devan Charta Ind Foll 71 Anno 1796 a Vajanathabhaṭṭa, Kasinathabhaṭṭae (Bapayopanámakai) filio, exar

† *Rigveda*, samhitapaṭha, ogdoas secunda. *Vaid*

456

Lit Devan Charta Ind Foll 31 Anno 1780 exar

† *Dandaka* libellus, quo Vajasaneyisamhitae versus ad usum sacrificalem quendam excerpta et in capita nonnulla distributa sunt Subscriptiones hae inveniuntur samidhahoma fol 7[b], navagrahasthápana fol. 8[b], devatasthapana fol 10[b], adhidevatásthapana fol. 11[b], pratyadhidevatasthanam fol 12[b], etc

457.

Lit Devan Charta Ind Foll 210 Anno 1632 ab Audigopála exar

Satapathabráhmanae (M S) liber sextus (ukhásambharana), cum accentibus *Vaid*

458.

Lit Devan Charta Ind Foll 110

† *Panchastikayasamgrahasutra*, liber Jainicus, a *Kundakundacharya* Pracritice scriptus cum interpretatione Sanscritica. *Jain*

459

Lit Devan Charta Ind Foll 270

† *a* Foll 1–259 *Sevasakhivani* liber religiosus, Hinduice scriptus *Hind*

† *b* Foll 260–270 *Singarasiromani*, i e Sringara ... omani, libellus *Hind*

460.

Lit Devan Charta Ind Foll 179

† *Srautapaddhati*, qui liber ad Samavedam pertinere videtur Incipit

विघ्नराज नमस्कृत्य देवीं सरस्वतीं तथा ।

शिष्याणामुपकाराय लिख्यते श्राद्धपद्धति ॥

कृताधानस्य प्रथमपौर्णमास्या मातृपूजापूर्वकमाभ्युदयिकं श्राद्धं ॥ *Vaid*

461

Lit Devan Charta Ind Foll 99 Anno 1599 a Siva Vasudevae filio, exar

† *Satapathabrahmanae* (M S) liber decimus (agni rahasya), cum accentibus *Vaid*

462.

Lit Devan Charta Ind Foll 115 Anno 1505 a Maham Haridasa (Vanathalagramavastavya) exar

† *Satapathabrahmanae* (M S) liber septimus, cum accentibus *Vaid*

463

Abhidhanachintamani, auctore Hemachandra 475

464

Anangaranga, auctore Kalyanamalla 519

465

Lit Devan Charta Ind Foll 83

† *a* Foll 1–31 *Gobhilae Grihyasutra* prapâthaka 2–4 *Vaid*

† *b* Foll 32–39 *Ejusdem libri* prapâṭhaka primus *Vaid*

† *c* Foll 40–83 Anno 1603 a Paramananda exar *Karmapradipa* liber, ad Gobhilasutra additamentum *Vaid*

466.

Lit Devan Charta Ind Foll 54

† Viginti *Samavedaparisishta* *Vaid*

a Foll 1–7ª *Samaganam chhandah* In fine haec leguntur

ब्राह्मणाद्यादिनश्चैव पिंगलाच्च महात्मनः ।

निदानादुक्थशास्त्राच्च छंदसां ज्ञानमुद्धृतं ॥

b Foll 7ᵇ–9ª *Kratusamgrahaparisishta* Incipit

यथाग्निष्टोमसंस्थेन ज्योतिष्टोमेन यो यजेत ।

स पूर्वमृत्विजो वृत्वा देवभूमिविनिश्चये ॥

c Foll 9ª–11ª *Viniyogasamgraha*

d Foll 11ª–13ª *Somotpatti*

e Foll 13ª–25ª *Naigeyanam rikshu ársham*, fol 25ª, fol 34ª *Naigeyanam rikshu daivatam*, quod utrumque Anukramani loco inservit

f Foll 34ª–35ᵇ *Vrishotsargaparisishta*

g Foll 35ᵇ–36ª *Upacharaparisishta*

h Foll 36ª–37ª *Snanavidhi*

i Foll 37ª–38ª *Praushṭhapada*

k Foll 38ᵇ–46ª *Srautaprayaschittaparisishta*

l Foll 46ª–47ᵇ *Srautahomaparisishta*

m Foll 47ᵇ–48ᵇ *Pakshahomasamasyavidhana*

n Foll 48ᵇ–49ª *Aupavasathika*

o Foll 49ª–50ª *Smartahomaparisishta*

p Foll 50ª–50ᵇ *Homadravyaparimanaparisishta* Finis deest

q Foll 50ᵇ–51ᵇ *Smartahomaparisishta*

r Foll 51ᵇ–52ª *Pravásaparisishṭa*

s Foll 52ª–52ᵇ *Annaprasana*

t Foll 52ᵇ–53ᵇ *Ádhanakarika*

u Fol 54ª *Ádhanavidhiparisishta*

467

Lit Devan Charta Ind Foll 333 Anno 1659 ab Anantakrishna exar

† *a* Foll 1–205 *Latyayanasutra* prapathaka 1–10 *Vaid*

† *b* Foll 206–333 *Pushpasutra* prapaṭhaka 1–10 *Vaid*

468

Lit Devan Charta Ind Foll 51

† *a* Foll 1–36 *Pávamana*, in lectiones quatuor

dıvisum, quibus Rigvedae hymni IX, 1–67, incluso khila, continentur *Vaid*

† *b* Foll 37–51 *Mantraprasnakande prathamah prasnah*, sectiones duodeviginti continens *Vaid*

469.

Lit Devan Charta Ind Foll 75

† *Gaudapadabhashyatika*, commentarius ad explicationem a Sankaracharya ad Mandukyopanishad et Gaudapadakarika scriptam, auctore *Anandajnana* *Vaid*

470.

Panchadasisamasa 543

471.

Lit Devan Charta Ind Foll 246

† *a* Foll 1–43 *Aśvalayana-Grihyasutra* Anno 1783 exar *Vaid*

† *b* Foll 44–136 *Aśvalayana-Srautasutra* Adhyaya 1–6 Anno 1821 exar *Vaid*

† *c* Foll 137–246 *Somaprayoga* Incipit अथ सोमप्रयोगो लिख्यते । तद्यं प्रायश्चित्तपशु ॥ प्रागेवोक्त । अथ सोमे ऋत्विग्वरणादिप्रयोगो वक्ष्यते ॥ *Vaid*

472.

Lit Devan Charta Ind Foll 223 Anno 1807 exar

† *Aśvalayana Śrautasutra* *Vaid*

473.

Lit Devan Charta Ind Foll 88

† *a* Foll 1–37 *Maunamantravabodha*, liber a *Sundaraśukla* scriptus, lectiones quatuor continens Incipit [श्रथ]तो मौनहस्तमन्त्रायमुर्जमनेयमाध्यदिनसंहितामन्त्राणामवबोध मुदरशुक्लो ब्रवीति ॥ Anno 1395 exar *Vaid*

† *b* Foll 38–88 *Aitareyabrahmana*, panchamapanchika Anno 1564 a Raghunáthabhaṭṭa Viṭṭhalabhaṭṭae filio, exar *Vaid*

474.

Lit Devan Charta Ind Foll 180 Anno 1781 a Sankarajika, Syamadevae filio, exar

† *Yaskae Nirukta*, libb 7–14. *Vaid*

475.

Lit Devan Charta Ind Foll 150 Anno 1387 in urbe Nandapadra (Durgasimhavijayarajye) a Rama, Kalhanae filio, exar

† Commentarius ad *Yaskae Nirukta* libros 6–1., a *Durga* scriptus *Vaid*

476.

Lit Devan Charta Ind Foll 54

† *a*. Foll 1–49 *Paraskaragrihyapaddhati*, expositio rituum domesticorum a Paraskara traditorum auctore *Vasudeva* (Dikshita°) Anno 1582 exar *Vaid*

† *b* Foll 50–54 *Yajurveda Sraddha* preces et ritus in parentalibus adhibendi, secundum Yajurvedae scholam Anno 1742 exar *Vaid*

477.

Lit Devan Charta Ind Foll 48

† *Keneshitavakyabhashyatippana*, commentarius auctoris anonymi ad Sankarae *Kenopanishad* tractatus interpretationem *Vaid*

478.

Lit Devan Charta Ind Foll 116

† *a* Foll 1–37 *Ashtakapurvakam Śraddham* preces et ceremoniae in parentalibus adhibendae *Vaid*

b Foll 38–42 Tripuriprakarana, Śankarae tributum 549

† *c* Foll 43–116 *Tribhashyaratna*, commentarius ad Taittiriyapratisakhyam *Vaid*

479.

Lit Devan Charta Ind. Foll 39

† *Vrihannarayana Upanishad* *Vaid*

480.

Lit Devan Charta Ind Foll 105

† *Chhandogya Upanishad* *Vaid*

481.

a Yogasirasamgraha, auctore Vijnána 562

b Videhamuktyadikathana. 568

482.

Haṭhapradipiká, auctore Atmárama. 566

501.

a Khandanakhandakhadya, auctore Harsha 620

b *Kaşikhanda*, carmen Bengalicum, in laudem Varanasiae urbis a *Jayanarayana* scriptum *Beng*

502

Lit. Devan Charta Ind. Foll 75

† *a* Foll 1–23 Vedanga *Siksha, Jyotisha, Chhandas* (Paingalabhidhana), *Nighanțu* Anno 1639 exar *Vaid*

† *b* Foll 24–46 *Nighanțu*, vocum Vedicarum collectio Benaris a Visrama, Bhațțanarayanae filio, exar *Vaid*

† *c* Foll 47–75 *Rigvedanukramanika*, index Vedicus, *Katyayanae* tributus Anno 1640 a Trilochana exar *Vaid*

503.

Lit Devan Charta Ind Foll 70 Anno 1793 exar

† Eadem opera *Siksha Jyotisha, Chhandas, Nighanțu, Anukramanika* *Vaid*

504.

Lit Devan Charta Ind Foll 74

† *a* Foll 1–34 *Shadvinşabrahmana*, ad Sámavedam pertinens Anno 1741 exar

† *b* Foll 35–43 *Samatantra*, tredecim prapațhaka continens Incipit स्वरोऽनन्त्य । नीचातानां । उपात्य । उपान्ते । सिद्ध । चार्त्ति । उपान्त च । द्वितीय । सतय । उपान्ते ॥१॥ Anno 1604 a Raghunátha, Pitambarae filio, exar

† *c* Foll 44–62 *Grihyasamgraha*, libellus ritualis, ad Gobhilae Grihyasutra supplementum, *Gobhilae* filio auctori tributum. In fine haec इति गृह्यसंग्रह नाम परिशिष्ट समाप्तं । *Vaid*

† *d* Foll 63–74 *Taittiriya Pratisakhyasutra* Foll १-४ desiderantur Cf Wilson 478 *Vaid*

505.

Lit Devan Charta Ind Foll 180 Anno 1566 ab Anantaka (Májalapuravástavya), Gopálae filio Rámae nepote, exar

† *Pancharaatyayana*, liber accentibus insolitis notatus, argumento Bráhmanae similis Desinit in undecimo prapáțhaka handlae primi *Vaid*

506

Lit Devan Charta Ind Foll 134 Anno 1[illegible] exar

† *Paundarikapaddhati*, liber preces in Paundarika yaga adhibitas continens *Vaid*

507.

Padarthadharmasamgraha 583

508

Lit Devan Charta Ind Foll 241

† *a* Foll 1–186 *Katyayanasutrapaddhati* Fol [illegible] desiderantur In fine hoc distichon exstat [illegible] नोदाय कातीयसूत्रमध्यत । शिष्याणामुपकाराय लिखिता पद्धतिः । Anno 1653 exar *Vaid*

† *b* Foll 187–241 Liber quintus decimus commentarii a *Yajnikadeva* ad *Katyayanae Srautasutra* compositi Anno 1586 exar *Vaid*

509

Lit Devan Charta Ind Foll 178 Anno 1[illegible] exar

† Commentarius a *Varadaraja*, Vamanacharyae filio (e Kausika gente oriundo) ad *Masakae kalpasutra* compositus In fine haec इति कल्पव्याख्याया सतयु प्रपाठकः [illegible] चादितो नवम ॥ *Vaid*

510

Lit Devan Charta Ind Foll 151

† A Foll 1–38 *Parisishța* appellati tractatus *Katyayanae* tributi *Vaid*

a Foll 1–2^b *Yupalakshanam* Incipit

अथातो परिशिष्टानि तदादौ यूपलक्षणं ।
चातुर्वर्ण्यं प्रवक्ष्यामि पृथक्ता यज्ञभि सह ।
पृथक्त्वेन विशेषा यत्न यज्ञकर्मणा ॥१॥
ब्रह्म मायता सेय पौतक यदियं स्मृत ।
पैप्पलं भूसर्ग स्यात्कृता शूद्रं विनिर्दिशत् ॥२॥
मायता मायता यूप यज्ञिये यज्ञियो भवेत ।
पैप्प तु पैप्पयूप स्यात्कृता शूद्र तु यज्ञत ॥३॥
निम्राद्रामे यत्वाम कात्यायनमतान्तया ।
यूपस्य समपालस्य यथावत् कारयेत्तत ॥४॥

b Foll 2^b–3^b *Chhagalakshanam*

c Foll 3^b–4^b *Pratijnaparisishța* Incipit अथातो गायत्रपूर्वार्थं का प्रकृतिर्यागस्य

d Foll 5^a–18^b *Pravaradhyaya* In fine haec Iti pravaradhyayasamjnakam ekadasamam parisishtam samaptam

e Foll 18^b–19^b *Ukthasastram* dvadasamam parisishtam

f Foll 19^b–23^a *Kratusamkhya*-samjnam trayodasamam parisishtam

g Foll 23^a–38^b *Nigamaparisishtam* chaturdasamam Haec folia Benaris anno 1796 exarata sunt

† B Foll 39–47 *Brahmanáchchhansiprayoga* Incipit अथ ब्राह्मणाच्छंसिप्रयोग । आपो मे होताशंसिनस्ता मे होताशंसिने । *Vaid*

† C Foll 48–74 *Snanasutrapaddhati*, quo libello *Harijivanamisra* commentarium a se ad *Snanasutra* compositum in compendium redegit *Vaid*

† D Foll 75–111 *Ásvalayanae Grihyasutra* *Vaid*

† E Foll 112–131 *Samavedachhala* Hoc libello literae quaedam, sine ullo dubio ad Samavedae canendi rationem pertinentes, traduntur Incipit अग्न । होतुतुहूकुपूपेदिद्योदोकूडेगेडेनूपेजूचीहो ॥१९॥ Capita haec Vejachhala, Áranachhala (i e Aranyakachhala), Úhachhala, Úhyachhala, Ganachhalá, Uttarottarapadachhala, Stobhachhala Anno 1625 a Raghunatha exar *Vaid*

† F Foll. 132–151 *Vishtutayah* Haec pars e commentario quodam ad Samaveda sutra excerpta est Incipit एकाहाहीनसत्रेपु सोमोत्तौ ब्राह्मणेन विष्टुतिनात्ता तत्र सूत्र कारण जातिसहारपद्ययुग्मायुग्मसहारपक्षायुक्तो ॥ *Vaid*

511

Abhidhanatantra, auctore Jatadhara 434

512

a Kavyaprakasa, auctore Mammata 500

† *b* *Alankaramala*, liber rhetoricus auctore *Surati misra* brahmana, e Kanyakubja oriundo *Hind*

513.

Lit Bengal Charta Europ Foll 16 Post annum 1809 exar

† *a* Foll 1–9 *Chamatkarachandrika*, carmen Bengalicum, auctore *Krishnadasa* *Beng*

† *b* Foll. 10–16 *Prematattvanirupana*, carmen Bengalicum auctore *Krishnadasa* *Beng*

514.

a Dhurtasamagama, auctore Jyotirisvara 281

b Hasyarnavaprahasana, auctore Jagadisvara 311

515.

Sánkhyatattvakaumudi, auctore Vachaspatimisra 573

516.

Lit Bengal Charta Ind Foll 60

† *Vidyasundara*, carmen Bengalicum, auctore *Bharatachandra* *Beng*

517.

Lit Devan Charta Ind Foll 67 Anno 1822 exar

† *Pothi sadh-sat naminake panthaki*, Sadh sectae instituta religiosa *Hind*

518.

Lit Devan Charta Ind Foll 67 Anno 1822 exar

† *Nalarajopakhyana*, narratio de Nala et Damayanti 'A tale in the Purbutteuh Dialect' *Dial*

519.

Virudavali, auctore Raghudeva 244

520.

Radharasasudhanidhi, auctore Harivansa 239

521.

Lit Nagar Charta Ind Foll 51

† *Santi Upadeṣa*, Ṣantisarana operis, *Sivanarayanae* tributi, pars *Hind*

522.

Lit Devan Charta Ind Foll 82

† Calendaria annorum 1815 1817, 1818, 1819, 1821

523, 524

Lit Hindust Charta Ind Vol I foll 242 Vol. II foll 271

† *Bhagavatapurana* Hinduice *Hind*

525

Lit Devan Charta Ind Foll 161

† *Vaishnavavartta* octoginta quatuor Vallabhacharyae sectae principum res gestae *Hind*

526.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll 119 Anno 1821 exar

† *a* Foll. 1–40 *Jnánaprakása, Mahápralaya, Prathamagrantha,* opera tria a *Jagajjivanadása* composita. *Hind*

† *b* Foll 41–96 *Náchikelupákhyánam,* de Náchiketa narratio philosophica, in duodeviginti sectiones divisa, auctore *Charanadása* *Hind*

† *c* Foll 97–119 *Guruşishyasamváda,* dialogus philosophicus, auctore *Charanadasa* *Hind*

527.

Şráddhachintámaņi, auctore Şivaráma. 710

528.

Lit. Nagar Charta Ind Foll. 258

† *Sántişarana* opus, *Sivanárayanae* tributum *Hind*

529.

Commentarius ad Raghuvanşa carmen, auctore Mallináthа 182

530.

Yoginítantra 530.

531.

a Dvádaşamahávákyavivarana, auctore Vaikunṭhapuri. 557.

b Átmabodha tractatus, Şankarae tributus, cum commentario 547.

c. Vedántasára, auctore Sadánanda. 583

d Aparokshánubhava, tractatus Şankarae tributus. 545

e. Paramárthasára, auctore Abhinavagupta, cum commentario 575

f. Ashṭávakrasamhitá. 558.

g Ádityahridayastotramantra. 727.

h Vyásasukasamváda 559

i Dhanyastotra, Sankarae tributum 550

k Panchíkaraṇavarttika, auctore Sureşvara. 554

l. Dattátreyáshṭottarasatanámastotra. 728

532.

Nilamata. 818

533.

† Opuscula Buddhica *Budh*

a *Ashṭamivratavidhána* (Amoghapásasyashṭamivratavidhi)

b *Naipáliyadevatákalyánapanchavinşatika*

c. *Saptabuddhastotra* (sugatávadánoddhritam)

534.

Srutabodha, cum Manoharae commentario 815

535.

Paramárthasára 838

536.

Mayurasataka, auctore Mayura. 819

537.

Lit Devan Charta Ind. Foll 14

† Particula commentarii a *Sáyana* ad *Şatapatha* librum primum scripti *Vaid*

538.

Áryasiddhánta, auctore Áryabhaṭṭa. 770

539.

a Áryasiddhántae pars 769

b Áryasiddhánta, auctore Áryabhaṭṭa 771

540.

Bhagavadgítae caput quintum decimum 803

II MILL

1.

Prabodhachandrodaya, auctore Krishṇamisra. 21

2.

a Ánandalaharí, auctore Şankara, cum commentario 170.

b Gitagovinda, auctore Jayadeva, cum commentario 223.

3.

Lit Devan Charta Ind Foll 127 Anno 1834 exar

† *a* Foll 1–29 *Chhandogya Upanishad*

† *b* Foll 30–127 *Chhandogyopanishadbhashya*, auctore *Sankaracharya* *Vaid*

4

Kriyayogasara, Padmapuranae pars 56

5

Yuktikalpataru Bhojae regi tributus 800

6

Samkshepasankarajaya Madhavae tributus 628

7.

Lit Bengal Charta Ind. Foll 139

† *Chhandogyabhashyatika* commentarius ad *Sankarae Chhandogyabhashyam*, auctore *Ánandajnana* *Vaid*

8

a Commentarius ad Prakritapingalam, auctore Vamanacharya. 460

b Metrorum Pracriticorum doctrina, auctore Pingala 497

9

Sivapurana 129

10.

Kumarasambhava, auctore Kalidasa 189

11.

Suryasiddhanta, cum Dadabhâ's commentario 772

12

Commentarius ad Suryasiddhanta opus auctore Bhudhara 773

13

Advaitaratnarakshana, auctore Madhusudana 555

14.

Lit Bengal Charta Ind Foll 70

† *Chhandogyamantrabhashya*, auctore *Gunavishnu* Incipit

मन्त्रभाष्य समालोक्य यज्ञविद्यामशेषतः ।
निखिलश्राद्धमन्त्राणा व्याख्येय ख्याप्यते मया ॥

Hoc libro preces et versus, quorum initia in *Gobhilae Grihyasutra* occurrunt, explicantur Kanda I fol 42^{a}, II fol 60^{b}, III fol 66^{b} Quarti libri finis desideratur Cf Mill 21 *Vaid*

15.

Chhandahṣastra, auctore Pingala 458

16

Prakritaprakasa, auctore Vararuchi 409

17

Bhojaprabandha, auctore Ballala 320

18

Brahmavaivartapurana 69

19

Samkshepasankarajaya, auctore Madhava, cum Dhanapatis commentario 627

20

Rajatarangini, auctore Kalhana, cum continuationibus 314

21.

Lit Bengal Charta Ind Foll 53

† *Chhandogyamantrabhâshya*, auctore *Gunavishnu* Cf Mill 14 Hic codex, qui textum paulo variantem continet in fine libri secundi desinit *Vaid*

22, 23.

Lit Bengal Charta Ind Vol I foll 178 Vol II foll 165 Anno 1809 exar

† *Mahâbharata*, a *Kasiramadasa* versibus Bengalicis redditum *Beng*

24—26[b].

Volumina quatuor Lit Devan Charta Europ. Vol. I foll 298 Vol II foll 334 Vol III foll 293 Vol IV foll 324. Anno 1835 exar

† *Vedárthaprakáşa*, commentarius ad *Rigvedam*, auctore *Sáyana*

Codd 24, 25 Ashṭaka I
Cod 26[a] Ashṭaka II
Cod 26[b] Ashtaka III *Vaid.*

27.

Lit Devan Charta Ind Foll 105

† *Tandyabráhmana* *Vaid*

28.

Kumarasambhava carminis capita interpolata 190

29.

Lit Devan Charta Ind Foll 91. Anno 1833 exar.

† *Chhandogya Upanishad*, cum commentario, *Mitákshara* appellato, quem *Nityánandáşrama*, Purushottamasramae discipulus, composuit. *Vaid*

30.

Sankaravijaya, auctore Anantánandagiri 625.

31.

Badarayanasutra, cum Sankarae commentario 534

32.

Lit Devan Charta Ind Foll 26 Anno 1834 exar.

† *Sámavedasamhita*, samhitápáṭha, púrvárchika, sine accentibus *Vaid*

33.

Kathásaritságara, auctore Somadeva 325

34.

Lit Devan Charta Ind Foll 52

† *Gopathabráhmana*, ad Atharvavedam pertinens *Vaid*

35.

Lit. Devan. Charta Europ Foll 30 Anno 1837 exar

† *a.* Foll. 1—14 *Atharvavedae Upanishad* recentissimae. *Krishnopanishad, Gopálottaratápini, Vasudevopanishad, Gopíchandanopanishad, Rámopanishad* (Hanumaduktá), *Yogarájopanishad, Sundaritápini, Mrityulangalopanishad, Krishnopanishad, Krishnapurushottamasiddhántopanishad* *Vaid*

† *b* Foll 14—30 *Mundaka Upanishad*, cum commentario, Mundakopanishaddipika appellato, auctore *Şankaránanda*, Ánandatmanis discipulo *Vaid*

36.

Lit Devan Charta Ind. Foll. 150

† *Kalpasútra*, Mahávirae pontificis vita, auctore *Bhadrabáhu* *Jain.*

37—40.

Volumina quatuor Lit Devan Charta Europ Vol I foll 353 Vol. II foll 287 Vol III foll. 471 Vol IV. foll. 311

† *Sureşvaravárttikaṭiká*, commentarius ad Vrihadaranyakabháshyavárttika, quo Sureşvara Vrihadaranyakopanishadbháshya illustravit, auctore *Ánandajnána* Suddhánandae discipulo *Vaid*

41.

Vidvanmodatarangini, auctore Rámadeva 629

42.

a Panchakrosamáhátmya 71
b Gayámáhátmya 118
c Mathurámahátmya 108
d Kákarudrasamváda. 795

43.

Nauká, commentarius ad Mantramohadadhi librum, auctore Mahídhara 155

44.

Kumarasambhava, auctore Kálidása, cum Mallinathae commentario 184

45.

Kumárasambhavae libri interpolati 191.

46.

† *a* Foll 1–106. *Yájnikadevae* ad librum vicesimum quintum *Kátyáyanaṣrautasútra* praeceptorum (práyaschitta) commentarius. *Vaid.*
b. Mímánsányáyaprakása, auctore Ápadeva. 524.
c Panchadaṣí, auctore Bháratítírtha. 540.

47.

a. Samgítanáráyana, auctore Náráyanadeva. 480.
b. Samgítadarpana, auctore Dámodara. 477.
c. Samgítaratnákara, auctore Sárngadeva. 472.
d. Samgítadarpana, auctore Dámodara. 479

48.

a. Samgítadarpana, auctore Dámodara. 478.
b —— —— —— 476.
c. Samgítaratnákara, auctore Sárngadeva. 473.

49.

Samgítaratnákara, auctore Ṣárngadeva 471.

50.

Lit. Devan. Charta Europ. Foll. 46. Post annum 1833 exar
† *Agnishṭomahotra*, tractatus Vedicus. Incipit: ओं ज्योतिष्टोमोहोत्रं करिष्यजमानं पृच्छति को यज्ञः क ऋत्विजः का देदिक्षेति । *Vaid.*

51.

Adhyátmarámáyaṇa, Brahmándapuránae pars. 72.

52.

Sarvadarṣanasamgraha, auctore Mádhava. 623.

53.

Chhandahṣástra, auctore Pingala. 457.

54.

Lit. Devan. Charta Europ. Foll. 30 Post annum 1830 exar.
† *Átharvanarahasya*, Atharvavedae apologia (Brahmavedadúshanoddhára), hoc seculo ineunte a *Dhiragovindaṣarman* composita. Incipit:

वाचस्पत्यादिदिविपञ्जुतनूतनविग्रहां ।
नीरकुन्देन्दुधवलां शारदाम्समुपास्महे ।१।
विदितनिखिलविद्यः स्यातलेखर्षभश्रीर्
Valisn (i e. Wilson) इति किलायं भाष्यते भूमिपालः ।
Tad-uparachita-vrittir Dhíragovindaṣarmá
कमपि लघुनिबन्धं तुर्यवेदे तनोति ॥२॥

Átharvanopanishadum enumeratio non sine fructu erit. *Vaid.*

55.

Dharmasástra, auctore Yájnavalkya. 630.

56.

Lit. Devan Charta Ind. Foll 53 Anno 1839 exar
† *Gopathabráhmana*, ad Atharvavedam pertinens *Vaid.*

57, 58.

Lit Devan Charta Ind Vol. I foll 279 Vol. II. foll. 304. 'Anno 1722 exar.'
† *Trishashtilakshanamahápuránasamgraha*, epos Jainicum, auctore *Jinasena.* Codicibus nostris capita 47 libri primi (ádikhanda) continentur. Opus a *Jinasena* inchoatum inde a capite quadragesimo tertio *Gunabhadra* absolvit. *Jain.*

59, 60.

Bháṭṭadípiká, auctore Khaṇḍadeva. 836, 837

61.

a. Sánkhyatattvakaumudí, auctore Váchaspatimisra. 570.
b. Yogasútra, a Patanjali composita, cum Bhojadevae commentario. 561.

62.

a. Yogavásishṭhasára, cum Mahídharae commentario. 564.
b. Vedántasára, auctore Sadánanda 552.
c. Aparokshánubhútisudhárnava, tractatus Ṣankaráchâryae tributus. 544.
d. Átmabodha, libellus Ṣankaráchâryae tributus. 546.
e. Ánandalaharí, auctore Ṣankara. 171.

63.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 118. Anno 1681 a Sankarají (Amadávádamadhye) exar.

† *Sámaveda*, samhitápáṭha. *Vaid.*

64.

Lit Devan Charta Ind. Foll. 162. Anno 1511 in urbe Girapura (Raulaṣríudisamvavijayarájye) exar

† *Vrihadáranyabháshya*, commentarius ad Vrihadáranyaka Upanishad, auctore *Sankaráchárya* Folia ११५–२२४ desiderantur. *Vaid.*

65.

Lit Devan Charta Ind. Foll 117

† *a* Foll. 1–66. *Sámaveda*, púrvárchika, padapáṭha. Anno 1675 exar *Vaid*

† *b* Foll 67–117 *Sámaveda*, Áranyakagána *Vaid*

66.

Lit. Devan Charta Ind Foll 123 Anno 1727 a Kásíráma exar

† *Sámaveda*, Veyagana *Vaid*

67.

Karpúramanjarí, auctore Rájasekhara 313

68, 69.

Lit. Devan. Charta Ind Vol I. foll 307. Vol. II foll 298 Folia ६४–३८६ satis antiqua manu, reliqua anno 1835 exarata sunt

† *Vrihadáranyakabháshyavárttika*, commentarius Sankaráchâryae ad Vrihadáranyakopanishad a *Suresvara* metrice expositus *Vaid.*

70.

Lit Devan Charta Ind Foll 29 Anno 1566 (Rávatagorá Chauhánavanse) exar

† *Parsvanáthakávya*, carmen Sanscriticum, quo Parsvanáthae pontificis (arhat) res gestae enarrantur, auctore *Padmasundara* *Jain*

71.

Sankhyatattvakaumudi, auctore Váchaspatimisra 571

72.

Gítagovinda, auctore Jayadeva, cum Náráyanae commentario. 221.

73.

Ṣiṣupálavadha, auctore Mágha. 193

74.

a Práyaschittapaddhati, auctore Kámadeva 709

† *b* Foll 1–33 Glossa ad Ánandatírthae Prasnopanishadbháshyaṭíká (Shaṭprasnopanishad?) commentarium, auctore *Jayatírthabhikshu*. *Vaid*

† *c*. Foll 34–49 *Íṣopanishadbháshyaṭíkávivarana* glossa ad Ánandatírthae Íṣopanishadbháshyaṭíká commentarium, auctore *Jayatírthabhikshu* *Vaid*

d Yogaváṣishṭhasára, cum Mahídharae commentario 563

75.

Rudrajápya, cum Uvaṭae commentario 724

76.

Lit Devan Charta Europ Foll 351 Anno 1833 exar

† *Niruktavritti*, commentarius ad Yáskae Niruktam auctore *Durgácharya* Adhyáya 1–6 *Vaid*

77.

a Gáyatríbháshya 722

b Mathurámáhátmya 107

c Prayágamáhátmya 60

78.

Sákuntalopákhyána. 21

79

Index ad Purána et alia opera 142

80.

Lit Devan Charta Ind. Foll 227

† *Atharvaveda*, samhitápátha, cum accentibus Kánda 1–6 et 11–20 *Vaid*

81.

Lit Devan Charta Ind. Foll 68 Anno 1561 exar

† *Samaveda*, Uhyagana *Vaid*

82, 83.

Jaiminiyanyayamalavistara, auctore Madhava 528, 529

84.

Lit Devan Charta Ind Foll 271 Anno 1583 (Stambhatirthanagare) exar

† *Latyayanasutra*, cum *Agnisvamins* commentario Prapáṭhaka 1–10 *Vaid*

85

Lit. Devan Charta Ind Foll 221

† *Katyayana Srautasutra* Foll 1–117 (purvardha) anno 1600 a Paramananda, foll 118–221 anno 1695 a Jagesvarisanghaji exar *Vaid*

86, 87.

Lit Devan Charta Ind Vol I foll 227 Vol II foll 213

† *Vajasaneyisamhita*, jaṭapaṭha *Vaid*

88

Lit Devan Charta Ind Foll 103 Anno 1610 exar

† *Samaveda*, padapaṭha, uttararchika. *Vaid*

89

Sankhyatattvakaumudi auctore Vachaspatimisra 57?

90.

Lit Devan Charta Ind Foll 172

† *a* Foll 1–26 *Chhándogya Upanishad* *Vaid*

† *b* Foll 27–172 Commentarius, *Padarthakaumudi* appellatus ad Anandatirthae Chhandogyabhashyaṭíkam, auctore *Vedesabhikshu* Vyásatirthae discipul

D Vyasatirtha magistro auctor in prooemio haec profert चीम॰कृतरेगतभाष्य येन प्रकाशित । पदे त व्यासतीर्थाय Jayaryamishevakam n *Vaid*

91.

Lit. Devan Charta Ind Foll. 94

† *a* Foll 1–6 *Áranyaka*, Samavedae pars Anno 1603 exar *Vaid*

† *b* Foll 7–76 *Samaveda*, padapátha, purvarchika. *Vaid*

† *c* Foll 77–94 *Samaveda*, Stobhaprakriti Anno 1611 exar *Vaid*

92

Lit Devan Charta Ind Foll 323

† Commentarius ad Vrihadaranyaka Upanishad (Madhyandinasakha), auctore *Dviveda-Ganga*, Dviveda Narayanae filio *Vaid*

93.

Lit Devan Charta Ind. Foll. 267 Anno 1697 exar

† *Vajasaneyisamhita*, samhitápaṭha Adhyaya 1–40 *Vaid*

94

Lit Devan Charta Ind Foll 160 Anno 1773 exar

† *Asvalayanae Srautasutra* Adhyaya 1–12 *Vaid*

95

Raghuvansa, auctore Kalidasa 178

96

Lit Devan Charta Ind Foll 44 Annó 1772 exar

† *Ásvalayanae Grihyasutra* *Vaid*

97.

Kumárasambhava auctore Kalidasa 185

98, 99

Lit Devan. Charta Ind Vol I foll 183 Vol II foll 208 Anno 1553 a Gopala, Narayanae filio, exar

† *Samaveda*, Uhagana *Vaid*

100, 101.

Lit Devan Charta Ind Vol I foll 203 Vol II foll 195 Prior pars anno 1829, altera anno 1835 exar

† *Vajasaneyisamhita,* samhitápatha Adhyaya 1–40 *Vaid*

102

Rudrajapa 723

103

Lit Devan Charta Ind Foll 29 Anno 1751 exar

† *Brahmatvapaddhati*, auctore *Ramakrishna* (Dikshita°) Damodarae filio, *Nahnabhai* cognomine gaudente Hoc libello auctor, quae Brahman antistitis in Samagarum ritibus officia sint, exposuit Incipit अथ सामगाना ब्रह्मत्वपद्धतिरुच्यते । तत्रादौ ब्रह्मवरण । श्रोताग्नीन् अहमाधास्ये । तत्र मे त्व ब्रह्मा भव ॥

Dhanvibhashyam semel laudat *Vaid*

104.

Sraddha, preces in parentalibus adhibendae 712

105.

a Devimahatmya 100
b Prayagamáhatmya 96

106

Lit Devan Charta Ind Foll 22

† *a* Foll 1–16 *Kathavalli Upanishad* *Vaid*
† *b* Foll 17–22 *Kena Upanishad* *Vaid*

107.

Badarayanasutra auctore Badarayana 533

108

Lit Devan Charta Ind Foll 120 Anno 1711 exar

† *Vrihadaranyakopanishad* *Vaid*

109

Lit Devan Charta Ind Foll 227 Anno 1713 a Lalaka parum accurate exar

† Insunt quinquaginta duae *Upanishad* ad Atharvavedam pertinentes, quas additis codicis foliis ordine alphabetico enumeravi *Atharvasikha* 6 fol 32ª *Atharvasiras* 7 fol 33ª, *Amritavindu* 19 fol 7[illegible]ª *Atman* 28 fol 93ª, *Anandavalli* 44 fol 190ª *Aruneya* 25 fol 87ᵇ, *Asrama* 52 fol 224ª, *Kathavalli* 35 36 fol 143ª, *Kanthasruti* 26 fol 91ª, *Kalagnirudra* 47 fol 196ᵇ, *Kena* 37 fol 146ᵇ, *Kaivalya* 50 fol 217ª *Kshurika* 4 fol 21ᵇ, *Garbha* 8 fol 37ª, *Chulika* 5 fol 23ᵇ, *Jabála* 51 fol 220ᵇ *Tejovindu* 21 fol 80ᵇ *Dhyánavindu* 20 fol 79ª, *Nadavindu* 17 fol 72ª *Naráyana* 38 fol 149ª, *Nilarudra* 16 fol 70ª *Nrisinhapurvatapaniya* 29–33 fol 113ᵇ, *Nrisinhottaratapaníya* 34 fol 130ª, *Paramahansa* 43 fol 180ª *Pinda* 27 fol 92ª, *Prasna* 2 fol 18ᵇ, *Pránagnihotra* 11 fol 47ª, *Brahman* 3 fol 19ᵇ (incipit [illegible] [illegible]), *Brahman* 10 fol 43ᵇ (incipit [illegible] [illegible] पस्य चत्वारि स्थानानि भवति), *Brahmavindu* 18 fol 4[illegible]ª *Bhriguvalli* 45 fol 194ª, *Maha* 9 fol 39ᵇ *Manduk*ya 12–15 fol 67ᵇ, *Mundaka* 1 fol 9ᵇ, *Yogatattva* 23 fol 83ª, *Yogasikhá* 22 fol 81ᵇ, *Ramapurvatapaníya* 48 fol 206ª, *Ramottaratapaniya* 49 fol 213ᵇ *Rudra* 46 fol 195ᵇ, *Vrihannárayana* 39 40 fol 161ª 172ª, *Samnyasa* 24 fol 85ᵇ, *Sarva* 41 fol 1[illegible]5ª *Hansa* 42 fol 178ª *Vaid*

110.

Sivagita 61

111

a Bhagavadgita 23
b Vishnusahasranamakathana 29
c Bhishmastavaraja 27
d Vaishnavi anusmriti 34
e Gajendramokshana 36

112

a Bhagavadgita 22
b Vishnusahasranamakathana 28
c Bhishmastavaraja 26
d Vaishnavi anusmriti 33
e Gajendramokshana 35
f Ramachandrastavaraja 161
g Ramagita 731
h Ramamantrapatala 732
i Sriramapaddhati, auctore Ramanuja 733
k Ramasahasranamastotra 152
l Janakisahasranamastotra 16
m Gayatrimantra 166

n [Mantramuktávali] 146
o Náráyanavarman 89
p Rámakavacha 153
q Lakshmanakavacha 165
r Hanumatkavacha. 164

113

† *a* Foll 1–17 *Karmapradipavivriti*, commentarius ad *Karmapradipa* librum, auctore *Şivarama*, Şuklavisrámae filio Incipit

प्रणम्य तात विश्राम विघ्नेशं जगदम्बिका ।
कर्मप्रदीपविवृतिं करोमि विदुषां मुदे ॥

Verbis अथेति मंगलाय । स्थानतर्पणं या । माध्यंदिनशाखीयसूत्रप्रणयनानन्तरं ॥ Karmapradipam *Katyáyanae* tribuit In codice nostro primae lectionis commentarius exstat *Vaid*

b Şandilyasutra, cum Svapneşvarae commentario 560

114.

Lit Devan Charta Europ Foll 244 Anno 1834 exar

† *Vedadipa*, commentarius ad Vájasaneyisambitam, auctore *Mahidhara* Adhyáya 1–18 *Vaid*

115.

Lit Devan Charta Ind Foll 64.

† *Ejusdem commentarii* adhyaya 16–18 *Vaid*

116, 117.

Lit. Devan Charta Ind Vol I foll 291 Vol II foll 227

† *Şatapathabrahmana* (Kanvasakhá)

Vol. I Foll 1–100 I ekapádika, foll 101–159 II havirvajna (anno 1839 exar), foll 160–208 IV adhvara (prathamánsa), foll 209–291 V graha. Liber quartus et quintus anno 1595 exarati sunt

Vol II Foll 1–12 VI vajapeya, foll 13–40 VII rajasuya, foll 41–65 X chiti, foll 66–104 XII agnirahasya (haec omnia anno 1835 exarata sunt), foll. 105–154 XIV madhyama (lit. antiqua exar), foll 155–184 XV asvamedha, foll 185–227 XVII upanishad *Vaid*

118.

Lit. Devan Charta Ind Foll 196

† *Kátyayanasutrabháshya*, commentarius ad Katyayanae Şrautasútra, auctore *Karka* Foll 1–35 adhy 3 8, 31–4. 15, 30 Reliquis adhyáya 12–26 continentur Folium ultimum desideratur *Vaid*

119.

Lit. Devan Charta Ind Foll 112

† *Baudháyaníyaprayogasára*, rituum domesticorum secundum Baudhayanam expositio, versu epico composita Folium ९, necnon finis libri desideratur *Vaid*

120.

Lit Devan Charta Ind Foll 126

† *a* Foll 1–40 *Aitareyopanishadbháshya*, commentarius ad priorem Bahvrichabráhmanopanishadis partem Incipit इष यथा इत्याद्या बह्वृचब्राह्मणोपनिषत्समाप्ता इदं विवरणमस्याग्रपश्चुवात्वबोधायेमारभ्यते । Codice nostro tres lectiones et quartae initium continentur *Vaid*

† *b* Foll 42–63 *Şankarae* commentarius ad *Kathavalli Upanishad* Anno 1673 exar *Vaid*

† *c* Foll 64–111 *Şankarae* commentarius ad *Taittiríya Upanishad* Anno 1618 exar *Vaid*

† *d* Foll 112–126 *Şankarae* commentarius ad *Mandukya Upanishad* (prathamaprakarana) Anno 1677 a Şivananda, Mádhavaramanandasarasvatis discipulo, exar *Vaid*

121—124.

Lit Devan Charta Ind Vol I foll 325 Vol II foll. 296 Vol. III foll 315 Vol IV foll 289

† *Şatapathabráhmana* (M S)

Vol. I Foll 1–117 havirvajna (anno 1651 a Sadaşiva, Purushottamae filio, in urbe Vriddhanagara exar), foll 118–200 ekapadika, foll 201–325 adhvara (anno 1650 a Sadasiva exar, et anno 1689 a Someşvara accentibus instructum)

Vol. II Foll. 1–90 graha (anno 1649 a Damodara, Purushottamae filio, in urbe Vriddhanagara exar), foll 91–158 sava (ab eodem scriba exar), foll 159–296 ukhásambharana (anno 1572 exar)

Vol. III Foll 1–60 hastighata (anno 1650 a Damodara, Purushottamae filio exar), foll 61–132 chiti (eodem anno ab eodem scriba exar), foll 133–197 samchiti (a Sadasiva, Purushottamae filio, exar, et anno 1688 a Vidyadhara, Prabhujikae filio, accentibus notatum), foll 198–256 agnirahasya (anno 1650 a Dámodara exar., et anno 1659 a Prabhujika, Krishnae filio accentibus notatum), foll 257–315 ashtádhyayi (eodem anno ab eodem scriba exar)

Vol IV Foll. 1–62 madhyama (anno 1650 exar), foll 62–122 aşvamedha (eodem anno exar), foll 123–289 áranyaka (a Pítambara exar) *Vaid*

125, 126.

Lit. Devan Charta Ind et Europ Vol I foll 178 Vol II foll 198 Foll 1–52 voluminis prioris (adhy 1–3) a manu seculi septimi decimi proficiscuntur, reliqua post annum 1833 exarata sunt.

† *Vedadipa* commentarius ad Vajasaneyisamhitam, auctore *Mahidhara* *Vaid*

127.

Lit Devan Charta Europ Foll 110

† *a* Foll 1–13 *Hotrisamsthajapa* Incipit नम प्रवक्त्रे नम उपद्रष्ट्रे नमोऽनुख्यात्र क इदमनुवक्ष्यति etc *Vaid*

† *b* Foll 14–17 *Jyotisha*, tractatus astronomicus, ad Vedas adjunctus (Vedanga) *Vaid*

† *c* Foll 18–65 *Baudhayanadarşapurnamasaprayoga* Incipit उक्तान्वाधानदिने प्रातरग्निहोत्रं हुत्वा कशश्मश्रु लोमनखानि वापयित्वा सपत्नीक स्नात्वा etc In fine haec leguntur Ity *Ásvalayanopayogi* Baudhayanadarşapurnamasaprayogah samáptah *Vaid*

† *d* Foll 66–110 *Ásvalayana Grihyasutra* *Vaid*

128

Lit Devan Charta Ind Foll. 108

† *Vájasaneyisamhita* samhitapatha sine accentibus *Vaid*

129, 130

Parásarasmritivyákhya, auctore Madhava 638, 639

131, 132

Mahábháratae libri duo 14 15

133–136

Bhágavatapurána. 82–85

137, 138

Lit. Devan. Charta Ind Vol. I foll 162 Vol II foll. 142

† *Prajnápáramitá* liber Buddhicus Codice nostro capita 1–32 continentur *Buddh*

139–141

Ramayana, Valmiki tributum 39–41

142

Lit Devan Charta Europ Foll 355 Anno 1839 exar

† *Niruktavritti*, commentarius ad Yaskae Niruktam auctore *Durga* *Vaid*

143.

Bhagavatapuranae libri 6–9 88

144

Lit Devan Charta Ind Foll 164. Anno 1730 a Krishnachanda, Ramachandrae filio, in urbe Amadabad exar

† *Nirukta*, vocabulorum et locorum Vedicorum explicatio, auctore *Yaska* *Vaid*

145

Naganandanataka, auctore Harsha 821

III WALKER

122

Lit Devan Charta Ind Foll 67

† Calculationes astronomicae, secundum systema Europaeum *Mahr*

123.

Anumanamulatippani auctore Mathuranátha. 59

124, 125

Lit Devan Charta Ind Vol I foll. 17– Vol II foll 187

† *a* Vol I et Voluminis II foll 1–156 *Jiráhigamasutra* liber Jainicus cum glossa Guzeratica, a *Malayagirisuri* (Karamunimunişaşivarshe, sed cujus aerae?) composita. Haec pars anno 1740 (Dhamarukanagaramadhye) exarata est *Jain*

† *b* Foll 157–187 *Gunasthanaprakarana*, de quatuordecim gradibus, quibus homines ad summam beatitudinem ascendant liber Jainicus a *Ratnasekhara*, Vajrasenae discipulo, compositus Adscriptus est auctoris anonymi commentarius Textus incipit

गुणस्थानक्रमारोहहतमोह जिनेश्वर ।
नमस्कृत्य गुणस्थान स्वरूप किंचिदुच्यते ॥१॥
चतुर्दशगुणश्रेणिस्थानकानि तदादिम ।
मिथ्यात्वाख्य, द्वितीय तु स्थान सास्वादनाभिधं ॥२॥
तृतीय मिश्रक तुर्यं सम्यग्दर्शनमव्रत ।
श्राद्धत्व पचम, षष्ठ प्रमत्तश्रमणाभिध ॥३॥
सप्तम त्वप्रमत्त चापूर्वकरणमष्टम ।
नवम चानिवृत्त्याख्य, दशम सूक्ष्मलोभक ॥४॥
एकादश शान्तमोह, द्वादश क्षीणमोहक ।
त्रयोदश सयोगाख्यमयोगाख्य चतुर्दश ॥५॥

Desinit in disticho

इत्युद्धृतो गुणस्थानरत्नराशिः श्रुतार्णवात् ।
पूर्वर्षिसूक्तिना चैव रत्नशेखरसूरिणा ॥१३२॥

Ad vocem ultimam scholiasta haec adnotat केरुद्धृतो रत्नशेखरसूरिभिर्बृहद्गच्छीयश्रीवज्रसेनसूरिशिष्यैः श्रीहेमतिलकसूरिपट्टप्रतिष्ठितैः श्रीरत्नशेखरसूरिभि स्वपरोपकाराय प्रकरणरूपतया प्रकटित इत्यर्थः ॥

Haec pars anno 1706 exarata est. *Jain*

126, 127

Ṣarngadharapaddhati, auctore Sarngadhara. 215, 216

128

† *a* Foll 1–16 *Meghamala* libellus, auctore *Ketalikirti* quo nubibus singulis anni diebus surgentibus quid portendatur, exponitur *Guzz*

b Nakshatrasamuchchaya auctore Lallavarahasuta 785

c Nalodaya, cum Gaṇesae commentario 219

d Ratnakoshakarikavichára. 613

129

a. Chaṇḍikamáhatmya 98

b Mahimnah stava, cum Ahobalae commentario 237

c Draupadivastraharana 211

d Rámakrishnakavya auctore Surya 240

e Karmavipaka. 641

f Vakratundashṭaka 243

g Bhairavastotra 729

h Gaṇeṣastavaraja 78

i Ganapatistotrani 730

130.

Adhyatmaramayana 74

131

a Sarasvatiprakriya, auctore Anubhutisvarupa 382

b Bhaktiratnavali auctore Vishnupuri 90

132

† *a* Foll 1–12 *Bhashabhushana*, libellus rhetoricus, auctore *Jasvantsingh* *Hind*

† *b* Foll 13–30 *Manamanjari*, glossarium synonymicum auctore *Nandadasa* *Hind*

c Itihásasamuchchaya 38

d Laghuṣivapurana. 127

133.

Kurmapurana. 44.

134.

Srimalamahatmya 130

135.

Lit. Devan Charta Ind. Foll 166

† *a* Foll 1–10 *Jicharanachihnamahatmya*, de insignibus quae in Krishnae pedibus sculpta sunt colendis tractatus, e versibus Sanscriticis et Hinduicis constans, auctore *Hariraya* Libellus ab Hariṣankara exaratus est. *Hind*

† *b* Foll 12–129 Partes duae *Sinhasanadvatrinsat* carminis a *Samaladasa* Guzzeratice scripti. *Guzz*

† *c* Foll 130–166 *Nandarayaiartta*, carmen Guzzeraticum, auctore *Samaladasa* *Guzz*

136

Lit Devan Charta Ind. Foll. 48 Anno 1775 (श्रीभुजनगरमहाशुभस्थानमध्ये) exar

† Hoc codice carmen continetur, quo Kachha regionis principes celebrantur *Dial*

137

a Vṛikshayurveda, auctore Surapála 768

b Commentarius ad Anumanachintámanim 598

c Commentarius ad Anumanadidhitim, auctore Bhavananda. 597

d Madhyasiddhantakaumudi, auctore Varadaraja. 369

e Dhaturatnamala auctore Devadatta. 760

f Nad pariksha, Kálajnana, Mutraparíkshá. 749

g Sannipatakalika, Pakádhyaya, Vajíkarana. 758

h Satasloklchandrakala, auctore Vopadeva 757

i Foll. 178–215 *Ramavinodae* libri medici a *Ramachandra* Padmarangae discipulo, scripti pars *Hind*

138.

Mallináthae commentarius ad Kirátarjuniya carmen 19?

139

Lit Devan. Charta Ind. Foll 97 Anno 1698 exar

† *Rasikapriya* liber rhetoricus in capita sedecim divisus quem *Keşavadasa* anno 1592 composuit, et *Indrajit* dicto, principis filio dedicavit. *Hind*

140–142

Revamahatmya 114–116

143

Rugvinischaya auctore Madhava, cum Vachaspatis commentario 746

144.

a Dvarakámahátmya 124

† *b* Foll 102–218 Aşvalayanasakhokta *Mantrasamhitá* Hoc libro et hymni et tractatus quidam Vedici continentur fol. 106ᵃ *Saura* fol 107ᵃ *Purushasukta* fol 110ᵃ *Vishnusukta* fol 114ᵃ *Vamanasukta* fol 115ᵇ *Harisukta* fol 116ᵃ *Devisukta* fol 117ᵇ *Sarasvatisukta* fol 120ᵇ *Rudrasukta* ib d *Somarudram* fol. 12?ᵃ *Somasukta* fol 122ᵇ *Duhsvapnanáşano mantrah* fol 123ᵃ *Adityasuktam rujurogaghnam* fol 123ᵇ *Gosukta* fol 1?7 *Srastirácl anamantrah* fol. 130ᵃ *Abhishekamantráh* fol 131ᵇ *Garbhadhanadikramena mantrah* fol 133 *Anavalobhanamantráh* fol 135 *Simantonnayana* fol. 136ᵇ *Navagrahamantráh* fol 138ᵇ *Sántisukta* fol 144ᵇ *Ratrisukta* fol 15?ᵃ *Medhasukta* fol 163ᵇ *Oshadhisukta* fol 164ᵇ *Parjanyasukta* fol. 17?ᵇ *Aşirvádamantrah* fol. 178ᵃ *Virilla-homopayukta mantráh* fol 180ᵇ *Sthalipáká mantrah* fol 183ᵇ *Purnáhutimantráh* fol 184ᵇ *Navánnasthálipáká mantrah* fol 185ᵃ *Sarvatobhadramandaladevatá mantráh* fol 18?ᵇ *Sraddhopayogino mantráh* fol 19?ᵃ *Rikshoghnam* fol 199 *Pitrisukta*,

Fol 204ᵇ *Somotpatti*[1] fol ?0?ᵃ *Pranagnih*, ?? fol 206ᵇ *Charanavyuha* fol. 212ᵃ *Şrisukta* ibid *Daşavidhasnanamantrah* *Vaid*

145, 146.

Commentarius ad Varahamihirae Brihatsamhitam, auctore Bhattotpala 777, 778

147–150.

Volumina quatuor Lit Devan Charta Ind Vol. I. foll 188 Vol II foll 188 Vol III foll 190 Vol. IV foll 198

† *Avataracharitra* vel *Chaturvinşatyavataracharitra*, quo carmine *Naraharadasa*, Barahața cognomine praeditus, viginti quatuor Vishnus manifestationes, Rámayanam et Bhagavatapuranam secutus dialecto Hindnica celebravit. Opus anno 1679 compositum, et anno 1802 exaratum picturisque permultis ornatum est. *Hind*

151.

a Brihadabhidhanachintamani auctore Hemachandra 426

† *b* Foll 107–216 *Maniratnamala* tractatus philosophicus *Sankaracharyae* tributus Sanscritice cum commentario *Guzeratico* Textus ab hoc disticho incipit

> अपारसंसारसमुद्रमध्ये निमज्जतो मे शरणं किमस्ति ।
> गुरो कृपालो कृपया वदैतद्विश्वेशपादाम्बुजदीर्घनौका ॥ Guz

152

Lit Devan Charta Ind Foll 289

† *a* Foll 1–161 *Ramachandrachandriká* carmen anno 1602 a *Keşavadasa* (Misrakeşava) compositum, Ramae res gestas capitibus (prakaşa) triginta novem celebrans *Hind*

† *b* Foll 162–189 *Unvaşinamamalá* glossarium synonymicum dist cha 305 continens, ab auctore anonymo[2], e Mathura gente oriundo anno 16?4 compositum Haec fol ? anno 1800 exarata sunt. *Hind*

c Bhartrihariseta, auctore Bhartrihari. ?4?

d Gitagovinda auctore Jayadeva. ? 5

e Vlamandarastotra ? 7

f Lakshmistotra, Agastyae tributum. 24

[1] Hic libellus a Sámave lae pars dicitur

[2] Nam Sromani merum epitheton est Neque ex verbis quae in subscriptione leguntur आश्रयसमवायविदिन्मनिधि... Manyamişra Sromani nomen fingi debebat.

153.

Lit Devan Charta Ind. Foll. 176 Anno 1810 (Kachbadese Bhujanagaramadhye) exar

† *Panchakhyana*, i e Panchatantra, Guzzeratice Versus plerique in Panchatantra reperti Sanscritice communicati et dialecto vernacula versi sunt *Guzz*

154

Lit Devan Charta Ind Foll. 227

† *Panchopakhyana*, i e *Panchatantra*, versibus Mahratticis redditum Disticha Sanscritica vernaculis praeposita sunt. *Mahr*

155, 156.

Kálidasae *Raghuvansa*, *cum* Mallinathae commentario 175 176

157.

a Pretamanjari, Garudapuranae pars 46
b Prasnarnava, auctore Narayanadasa. 786
c Bhaktiratnavali, auctore Vishnupuri 91
d Şrishaváyana, Romakasiddhantae pars 796

158.

Narasinhapurana 138

159.

a Muhurtadipaka, auctore Mahádeva 790
b Rasendrachintamani, auctore Ramachandra 762
† *c* Foll. 134–172 Pars *Sinhasanadvatrinşat* carminis a *Samaladasa* scripti Haec folia anno 1809 exarata sunt *Guzz*

160.

Vrihadbrahmottarakhanda, Skandapuranae pars 126

161.

a Kavyakalpalatavrittiparimala 497
b Dhatupatha, a Punyasundara alphabetice dispositus 379
† *c* Foll 84–95 Pars *Sinhasanadvatrinsat* carminis, a *Şamaladasa* scripti *Guzz*
† *d* Foll 97–137 *Sundarasringara*, liber rhetoricus, a *Sundara* anno 1632 compositus *Hind*
e Vivahavrindavana, auctore Kesavarka 791

162.

a Commentarius ad Naishadhiyacharitam auctore Naráyana 207
b Sisupalavadha, auctore Magha 195
c Ákhyatavadavivechana, et Nañvadatippani 616
d Graharamakutuhala, auctore Bhaskara 774
e Kalyanarajacharitra, auctore Madana 228

163, 164.

Brahmavaivartapurana. 67, 68

165.

Brihajjátaka, auctore Varahamihira, cum Bhattotpalae commentario 780

166.

a Maghamahatmya, Padmapuranae pars 57
b Karttikamahatmya, Padmapuranae pars 59
† *c* Foll 91–132 Pars *Sinhasanadvatrinşat* carminis, a *Şamaladasa* scripti *Guzz*

167.

Bhagavadgita, cum Subodhani commentario 25

168.

a Smritikaumudi, auctore Visvesvara. 653
b Vibhramasutra, Hemachandrae tributa. 380
† *c* Folium 115 Initium libri Jainici Incipit तेण कालेण२ हरिणेगमेसी नाम सगरे हुत्था । *Jain*
d Dhatupatha, secundum Hemachandrae grammaticam 378
† *e* Foll 122–184 *Sakuna*, de omnibus ex avium aliorumque animalium clamore et motu percipiendis tractatus, e tribus operibus Sanscriticis in sermonem Guzzeraticum versus Disticha Sanscritica vernaculis praemissa sunt *α* Foll 122–136ª Excerpta e *Jayacharya*, a *Narapati* composita *β* Foll 136ª–162ᵇ Novem capita e *Sakunasároddhara*, a *Manikyasuri* scripta. In folio 143ᵇ Sakunarnava liber laudatur *γ* Foll. 162ᵇ–184 *Balavabodha* libellus, capita undecim continens, quo omnia e canum gestibus percipienda secundum *Vasantarajae* librum tractantur Incipit

जिनेंद्रगुरु नत्वा सर्वशास्त्रविशारद ।
सुपानदमूर्तीद्रसेवाप्रामसुधीवल ॥१॥

गुरुं सुमतिपद्मार्यं ज्ञानरत्न - - - ।
दसंतराजे ध्वांतस्य शकुने सर्वसंमात् ॥२॥
बालावबोधं सुगमं लिख्यते स्वधिया मया ।
यत्किंचिद्दूषणं तस्मिंस्तच्छोध्यं सुविचक्षणाः ॥३॥ *Guzz.*

169.

Várábapurána. 105.

170.

Vaiyákaranasiddhántamanjúshá, auctore Nágesa. 403

171.

a Nalodaya, auctore Kálidása. 220
b Grammatica Prácritica, auctore Hemachandra 410

172, 173.

Parásarasmritivyákhyá, auctore Mádhava. 636, 637.

174, 175.

Madanapárijáta, auctore Vişvesvara. 651, 652.

176, 177.

Vrataprakáşa, auctore Vişvanátha 663, 664.

178.

a Rasaráj-lakshmí, auctore Rámeşvara. 761.
b. Keşavajátakapaddhatyudáharaņa, auctore Vişvanátha. 794.

179.

a Şankaráchárya e Ánandalaharí, cum Gaurikántae commentario. 169.
b Vishņusahasranáman, cum Şankarae commentario 30
c Vrittaratnákara, auctore Kedárabhaţţa 462.
d Commentarius ad Vrittaratnákaram, auctore Janardanavibudha. 465
e Siddhántachandriká, auctore Rámachandráşrama. 385

180.

a Sádrsyaváda, auctore Mahádeva 609
b Kárakaváda, auctore Rudra. 618

c. Navínamatavichára, auctore Harirāma. 612
d. Nanvádaţippaní, auctore Raghudeva. 617
e. Navínamatavichára, auctore Harirāma. 611
f. Commentarius ad Kesavae Tarkabháshá librum. 607.
g. Commentarii ad Anumánachintámanim et Anumánachintámanididhitim. 621.

181.

a. Kátyáyanímáhátmya, Skandapuráņae pars. 119
b Rámachandracharitrasára, auctore Agniveşa. 113
c. Kálajnána, auctore Sambhúnátha. 753.
d. Vaidyajívana, auctore Lolimbarája 754
e. Dhanvantarinighantu. 451.
f Yogasata, libellus medicus. 752
g Nyáyasiddhántamanjarí, auctore Bhaţţácháryachúdámani 581.
† *h.* Foll. 184–214. *Niryuktibháshya*, commentarius Guzzeraticus a *Bhaiyajívana* ad praecepta quaedam Jainica scriptus. Anno 1574 (Náradapuráņamadhye) exar. *Jain.*
† *i* Foll. 216–254. *Páraskarae Grihyasutra* Anno 1612 exar. *Vaid*

182.

a. Rugvinischaya, auctore Mádhava. 747
† *b* Foll. 125–162. *Maitráyanagrihyapaddhati*, auctore *Prathamapurusha*. Hoc libello sedecim sacramenta (samskára) tractantur. In fine haec: इति मैत्रायणीशाखायां षोडशकर्मैः प्रथमपुरुषाकी पद्धति ॥ *Vaid.*
c. Raghuvanşa, auctore Kálidása. 177.

183.

Prabodhachandrodaya, auctore Krishnamisra, cum Rámadásae et Ganeşae commentariis. 286.

184.

Muhúrtachintámani, auctore Ráma. 788

185, 186.

Commentarius ad Kálidásae Raghuvansam, auctore Mallinátha. 180, 181.

187, 188.

Lit. Devan. Charta Ind. Vol. I foll. 239 Vol II foll. 181. Anno 1742 exar.
† *Prithirájarásaka*, carmen a *Chanda* compositum *Hind*

189.

Anangaranga, auctore Kalyanamalla 518

190

a Damayantîkatha, auctore Trivikramabhaṭṭa 208
b Chintamani Saranika, auctore Dasabala 776
c Madhavanalakhyana 339

191.

a Sarasvati prakriya, auctore Anubhutisvarupa. 384.
b Pavanavijaya 167
c Lekhakamuktamani, auctore Haridasa 799

192

a Suddhidipika, auctore Srinivasa 792
b Râmavilasakavya auctore Harinatha 241
c Ṣrutabodha, auctore Kalidasa 470
d Gitagangadhara auctore Kalyana 233
e Jyotisharatnamâla, auctore Sripati 782

193.

Lit Devan Charta Ind Foll 62

† Hoc libro, dialecto Hinduica scripto incantationes et artes magicae traduntur *Hind*

194.

Lit Devan Charta Ind Foll 156 Anno 1763 (Kachhadese Bhujanagaramadhye) exar

† Insunt *Harasamakirtana, Chaturi*, et alia carmina, a *Narasinha Meheto*, celebri seculi quinti decimi poeta Gurjarensi, composita. *Gu-z*

195

Lit Devan Charta Ind Foll 100

† *Rasikapriya*, liber rhetoricus, auctore *Keṣavadasa* *Hind*

196

Lit Devan Charta Ind Foll 46

† *Urvaṣinamamala* glossarium Incipit अथ शिरोमणिकृत उर्वशीनाममाला लिख्यते ॥ Cf Cod Walker 152 *Hind*

197

Lit Devan Charta Ind Foll 192

† *a* Foll 1–27 *Manamanjarî*, glossarium synonymicum, auctore *Nandadasa* *Hind*

† *b* Foll 28–192 *Kavipriya*, liber rhetoricus, auctore *Keṣavadasa* *Hind*

198.

Anumânadidhiti auctore Raghunâtha 587

199

Madhyasiddhântakaumudi auctore Varadaraja 368

200.

a Grammatica Pracritica, auctore Hemachandra 411
b Tarkasamgraha, auctore Annambhaṭṭa 605
c Kumarasambhava auctore Kalidasa 186
d Khandapraṣasti, cum Jnananandae commentario 232
e Dravyasuddhidipika, auctore Purushottama 649
f Dutângada comoediae argumentum 278
g Namalinganusasana, auctore Amara 420

201.

a Dharmitavachhedakatapratyasattivichara auctore Harirama 610
b Balabharata, auctore Amarachandra. 37
c Kumarasambhava, auctore Kalidasa 188
d Bhashaparichheda, auctore Visvanâtha 577
e Abhijnanasakuntala, auctore Kalidasa 252
f Sarasvatisutra 381
g Sataslokichandrakalá, auctore Vopadeva 756
h Átmatvajativichara tractatus philosophicus auctore Mahadeva 608
i Laukikavishayavichara 614

202

Jaiminiya Aṣvamedhikaparvan 31

203.

† *Brihaddevata*, quo opere numina in singulis Rigvedae hymnis invocata recensentur *Vaid*

204.

Ṣivapurâna 113

205.

† *a* Foll 1–9 *Karpuraprakarana*, libellus Jainicus, a *Hari*, Vajrasenae discipulo, compositus Desinit in disticho श्रीवज्रसेनस्य गुरोस्त्रिषष्टिसारप्रबन्धस्फुटसद्गुणस्य । शिष्येण चक्रे हरिणेयमिष्टा सूक्तावली नेमिचरित्रकर्त्रा ॥ *Jain*

b Sringarasata, auctore Bhartrihari, cum interpretatione Guzzeratica. 247

c Rajanitisastra, auctore Chanakya. 238

d Pingalachhandogranthatika, auctore Chitrasena. 461

e Tarkabháshaprakasika, auctore Chinnabhatta 606

f Vrittaratnakara, auctore Kedarabhatta 463

g Abhidhanachintamani, auctore Hemachandra 423

h Vagbhatálankara, auctore Vagbhata. 509

206.

a Maghamahatmya, Padmapuranae pars 58

b Suryastotra, Sambae tributum 248

† *c* Foll. 81–94. *Bhugolapuráṇa*, tractatus geographicus, Guzzeratice scriptus In fine haec subscripta sunt इति ब्रह्मणालाभोगलपुराणे मारकडे विरचित समाप्त ॥ *Guzz*

† *d* Foll 96–101 *Gachhacharaprakirnakasutra* *Jain*

† *e* Foll 103–108 Narratio quaedam Jainica. *Jain*

f Bharatakadvatrinsika 329

g Yogaratnamala, auctore Nagarjuna. 764

207.

a Brihajjataka, auctore Varahamihira 779

b Anarghyaraghava, auctore Murari 263

c Rasikaramana, auctore Raghunatha 318

208.

a Damayantikathá, auctore Trivikramabhatta 209

b Chandrarki, auctore Dinakara. 775

c Jnanpakasamuchchaya, auctore Purushottamadeva. 353

† *d* Foll 92–103 *Vansavali*, tractatus geographico-historicus, Guzzeratice scriptus *Guzz*

e Harililavivekha, auctore Hemádri. 92

209.

a Foll 1–10 Vihlanakávya, auctore Vihlana 245

† *b* Foll 12–103 *Madanamohana*, narratio poetica, auctore *Savaldasa* *Guzz*

† *c* Foll. 105–147 *Padmavatyákhyana*, narratio de Padmávati regina, Guzzeratice versa. *Guzz*

210.

a Naishadhiyacharita, auctore Harsha. 203.

b Muhurtamartanda, auctore Nárayana. 78,

c Commentarius ad Raghuvansa carmen, auctore Mallinatha 183

211.

Mantrarahasyaprakasika, auctore Nilakantha 734

212.

Lit Devan Charta Ind Foll 187

† *Sinhasanadvatrinsat*, narrationes poeticae auctore *Samaladasa* *Guzz*

213

a Dutangada, auctore Subhata 276

b Svaratattvodaya, auctore Jivanatha 793

† *c* Foll 16–204 *Sinhasanadvatrinsat*, auctore *Samaladasa* *Guzz*

214.

Jyotisharatnamala, auctore Sripati 783

215, 216

Bhagavatapurana, cum Sridharae commentario 811 812

217.

Prakriyákaumudi, auctore Ramachandra 824

218—220.

Mahabhárata et Harivansa, cum Nilakanthae commentario 16–18

221

† Liber Persicus de arte obstetrica *Pers*

222.

a Badarayanasutra cum commentario 531

b Kávyapradipa auctore Govinda. 502

IV. HODGSON.

1.

Lit Nepal Folia palmarum 99

† *a* Foll 1–68. *Kárandavyúha-maháyánasútra* *Buddh*

† *b* Foll 69–99 *Gosṛngaparvatasvayambhúchaityabhaṭṭárakoddesa*, libellus in octo capita (parichheda) divisus, auctore *Jayachandra* *Buddh*

2.

Lit Nepal Charta Ind Foll 61

† *Kallavíratantra*, vel *Chaṇḍamaharoshanatantra*, in viginti quinque patala divisum *Buddh*

3.

Lit Nepal Charta Ind Foll 74

† *Sukhávatívyúha-maháyánasútra* *Buddh.*

4, 5.

Lit Nepal Charta Ind. Vol I foll 141 Vol II. foll 145

† *Prajnápáramitá*, capp 1–32 *Buddh*

6.

Lit Nepal Charta Ind Foll 195.

† *a* Foll 1–173 *Dháraní*, invocationes et formulae mysticae *Buddh*

† *b* Foll 174–195 *Kapiṣávadána*, capita decem *Buddh*

7.

Lit Nepal Charta Ind Foll 190

† *Lalitavistara*, Ṣákyamunis Buddhae vita *Buddh*

V FRASER

1.

Matsyapuráṇa 813, 814.

2.

Bhágavatapuráṇa. 809, 810

3.

Saptapadárthí 839

4.

Mánavadharmasástra 841

5.

Mitákshará, auctore Vijnánesvara 842–844

6.

Vásishtharámáyana 840

7.

Bhagavadgítá 802

8.

Rámáyana 804–806.

9.

Krishnakrídita, auctore Kesavárka 820

10.

Prabodhachandrodaya, auctore Krishnamisra 822

11.

Tithinirnayasamgraha, auctore Ramachandra, cum Nrisinhae commentario. 845

12.

Jálandharopákhyána 807

13.

Ratnakosha. 834.

14.

Abhidhánaratnamálá, auctore Haláyudha. 830

15.

Dvarakámáhátmya. 815.

16.

a Námamálá.
b. Anekarthatilaka. } 833

17.

Prabhásakshetratírthayátránukrama 817.

18.

Prakriyákaumudí, auctore Rámachandra. 825

19.

Rugvinischaya, auctore Mádhava 851

20.

Ashṭángahridayasamhitá, auctore Vágbhaṭa 848

21.

Chikitsakalikáṭíká, auctore Chandraṭa 852

22.

Vrinda 849, 850.

23.

Kasika vritti, auctore Vámana. 823

24.

Namalingánusásana, auctore Amarasinha. 829

25.

Sabdaratnákara, auctore Mahípa 832

26.

Abhidhánaratnamálá, auctore Haláyudha. 831

27.

Kátantravritti, auctore Durgasinha 826

28.

Kárttikamahiman 846.

29.

Lit. Devan Charta Ind. Foll 19

† Fragmentum *Rágamálae* Hinduice scriptae *Hind*

30.

Ánobhadra hymnus 847

31.

Lit. Devan Charta Ind Foll 16

† *Kokaṣástrae* fragmentum, quo *madanasthanani* describuntur *Hind.*

32.

Svapnádhyáya. 808.

33.

Alphabetum Devanágaricum. 828

34.

Lit Devan Charta Ind Foll 21 Anno 1738 exar

† *Siddhántasára*, libellus Jainicus, Guzzeratice scriptus *Guzz*

35.

Lit. Devan Charta Ind. Foll 11.

† *Vaidyamanotsava*, libellus medicus, auctore *Nayanasukha*, Kesavadásae filio In fine auctor hisce libris usus esse traditur: Ṣárngadhara, Kálajnána, Hitopadesa, Rúpamanjarí, Vindusamgraha, Nágarájapaddhati, Manoramá, Kálikágrantha, Lílávati, Yogasata, Charakagrantha. *Hind*

36.

Lit Devan. Charta Ind. Foll 23 Anno 1733 exar

† *Saptaṣatí* carmen, auctore *Vihárídása* *Hind*

37.

Bháshámanjarí. 827.

38.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 8. Anno 1736 a Rajadhara (Stambhatírthabindare) exar

† *Jivavichára*, libellus Jainicus *Jain*

39.

Fragmenta. 853

40.

Dvárakámáhátmya 816

41.

Bhagavadgítá. 801

VI CODICES BODLEIANI SANSCRITICI

1

Lit Devan Charta Ind Foll. 375

† *Vedarthaprakaṣa*, Sayanae ad primam Rigvedae ogdoadem commentarius *Vaid*

2

Lit Devan Charta Ind Foll 348

† *Mantrabhashya*, commentarius ad Vajasaneyisamhitam, auctore *Uaṭa* *Vaid*

3

Lit. Devan Charta Ind Foll. 158 Anno 1668 a filio Sutarasuraji cujusdam (Vriddhanagaravastavya), Sutaraṣankarae filio exar

† *Sankhayanae Srautasutra*, adhy 1–16 *Vaid*

4.

Lit Devan Charta Ind Foll 86 Anno 1669 ab eadem muliere exar

† *Ṣankhayanabrahmana* ad Rigvedam pertinens, adhy 16–30 *Vaid*

5, 6.

Lit Devan Charta Ind Vol I foll 134 Vol. II foll 153 Anno 1731 a Sukharama Vijayaramae filio, Benaris exar

† *Ṣánkhayanabrahmana* (Kaushitakimatánusari), adhy 1–30 *Vaid*

7.

Lit. Devan Charta Ind Foll 103

† *Sayaṇae* ad *Taṇdyabrahmanam* commentarius Adhy 6–20 *Vaid*

8

Lit Devan Charta Ind Foll 62 Anno 1637 exar

† *Aṣvalayanagrihyakárika*, Aṣvaláyanae de ceremoniis domesticis aphorismi metrice redditi Incipit

आश्वलायनमाचार्यं नत्वा तद्गृहकर्मणा ।
प्रयोग यस्मि संक्षेपाद्विकाराद्भिधियत ॥१॥

Jayantam auctor passim laudat. *Vaid*

9

Lit Devan Charta Ind Foll 31 Anno 1806 a Vishnubhaṭṭa (Karbelopanáman) exar

† *a* Foll 1–30ᵃ *Rigvedapratiṣakhya*, *Saunakae* auctori tributum *Vaid*

† *b* Foll 30ᵇ–31ᵃ De accentu caput, disticha 21 continens, a *Jayantasvamin* scriptum Incipit

उदात्तानिहत स्वार स्वरितात्प्रचयो भवेत् ।
उदात्तात्स्वरितो पूर्वा नान्यमापद्यते स्वर ॥१॥ *Vaid*

10.

Lit Devan Charta Ind Foll 230 Anno 1794 a Vishnubhaṭṭa exar

† *Pratisakhyabhashya*, commentarius ad *Rigveda pratisakhya* tractatum auctore *Uaṭa* Vajraṭae filio (Anandapuravastavya) In prooemio haec leguntur

ययाया न्यवसत्पूर्वं वत्साना कुलमृद्धिमत ।
यस्मिन्द्विजवरा जाता बह्वृचा पारगोत्तमा ॥
Vedamitra इति ख्यातस्तस्मिञ्जातो महामति ।
स चैव पार्षदश्रेष्ठ सुतस्तस्य महात्मन ॥
नाम्ना तु Vishnumitrah, sa Kumara इति शस्यत ।
तेनेय योजिता वृत्ति सङ्क्षिप्ता पार्षदे स्फुटा ॥ *Vaid*

11.

Lit. Devan Charta Ind Foll. 38

† Hoc codice quatuor hymni Vedici continentur hi Vishnusukta, Vamanasukta Manyusukta Quartus cujus nomen non traditur, ab his verbis incipit आह रुद्रेभिर्वसुभिश्चरामि । *Vaid*

12.

Lit Devan Charta Ind Foll 103

† *Ramacharitamanasa* carmen, auctore *Tulasidasa* Hoc codice fragmentum Bálakandae (usque ad p 34 ed Calc) continetur *Hind*

13.

Lit. Gurumukhi Charta Ind Foll 184

† *Adigrantha*, Sikhorum liber sacer

14.

Imagines regum Indicorum 854

VII OUSELEY

65

Ragavibodha, auctore Soma 475

129.

† *Sundarasringara*, auctore *Sundara* *Hind*

136.

Lit Devan Charta Ind Foll 56

† Imagines viginti quatuor pontificum Jainicorum, et preces iisdem adhibitae *Jain*

151.

Nyáyasiddhantamuktavali, auctore Visvanatha 59

714.

Devikavacha 174

VIII MARSH

328.

a Panchatantra 335

b Sinhasanadvatrinsatputrikavartta 376

c Vaidyavallabha, auctore Sarngadhara 755

II.

AUCTORUM NOMINA.

Numeris Arabicis post titulos positis in tribus indicibus sequentibus hujus catalogi paginae indicantur Literis *a* *b* ad ejusdem paginae columnam aut priorem aut alteram refertur Quae literae ubi omissae sunt idem liber auctorve in utraque columna occurrit

III.

LIBRORUM NOMINA.

IV.

INDEX GENERALIS.

[1] Praeterea commentarium ad Kávyaprakásam, Rámakautuka carmen, Sántiratna composuit

[1] Commentarius ad hunc librum ab Ásaditya compositus, in cod E I H 1700 exstat

[1] Cf Kuvalayânandasadalaṃkârachandrikâ commentarius, a Vaidyanâtha, Râmabhaṭṭae filio scriptus

[1] Cf Chakradattanámaka grantha, auctore Rámachandra (Kubakulasambhava) E I H 57.

[1] In utroque vocabulo Tvaritá legendum puto.

[1] वासिष्ठैः सुकृतोद्भवोऽध्वरशतैरस्त्यग्निकुंडोद्भवो भूपालः Paramára इत्यधिपतिः सप्ताब्धिकांचेर्भुवः। अद्याप्यद्भुतहर्षगद्गदगिरो गायंति यस्योद्भटं विश्वामित्रतपोर्जितस्य भुजयोर्विस्फूर्जितं गूर्जराः॥ Sarasvatíkanthábharana V.

[1] Vocabula in B litera desiderata in V serie quaerenda sunt, itidemque vice versa

[1] Bhavadeva quidam, Balavalabhíbhujanga cognomine gaudens, Práyaschittaprakaranam composuit E I H 561

P 139^b l 6 infra *lege* हरेलौलायराहस्य.—P 140^b l. 22 *lege* Sabhásinha Hridayasáhis filius Chhatrasálae nepos —P 142^a l 13 *lege* chikuranikarah —P 142^b l 24 *lege* duae —P 142^b n 1 *lege* Khandaprasasti — P 144^a l 17 *lege* Foll 97 —P 145^a l 3 *lege* prasádanam —P 148^a l 10 *lege* Mándhátri —P 149^a ll 12 13 *lege* Tapodháman Chhatras nha —P 151^a l 25 *lege* prasast —P 154^b l. 17 *lege* Vikramádityae — P 156^a l 30 Pro जपान videtur कपान legendum esse quod ab Hemachandra et Rayamukuta ad शिपिका vocabulum interpretandum traditur —P 162^a l 33 Sero animadverti माघ् vocem *anteriorem* significare grammaticum eumque Ramachandram esse nepotem vero Vitthalam indicari —P 164^a l 9 *lege* ab Hemádri —P 171^a l 6 infra *lege* d vid tur —P 172^b l 29 *lege* Lat 9 —P 174^a l 3? *lege* duae —P 179^a l 8 infra *lege* qui —P 179^a ll 16 17 infra *lege* primum secundum tertium quartum —P 180^a l 14 *lege* सोज्झिय पलास —P 182^a l 26 दृष्टशिष्टप्रयोगो nunc mihi legendum videtur.—P 182^a l 35 *lege* गीतिसुग्मे दयो°.—P 189 n 1 lege *chham* et *achchha* —P 195^a l 13 infra *lege* duabus —P 200^a l 12 *lege* चाभिनय गीत —P 203^a l 10 *lege* filii —P 210^a l 9 *lege* सेना° —P 217^b l 21 *lege* Váhlikadesyáh —P 217^b l 7 infra *lege* Suvasantakas —P 219^a l 7 *lege* compositi —P 221^b l 5 *lege* Rámánuja —P 226^b l 15 *lege* universi —P 226^b l 32 *lege* Samkshepasariraka —P 227^b l 34 *lege* चधमुक्तो.—P 233^a l 25 *lege* Yogavásishthasaras —P 242^b l 12 infra *lege* Mahápásupatah —P 248^b l 15 infra *lege* inusta —P 249^b l 12 infra Tulabhavánípura recte se habet —P 258^a l 27 *lege* °धामान्.—P 259^a l 17 *lege* °विनृभिवल°.—P 259^a l 30 *lege* °चरणाश्रयणे —P 260^b l 6 *lege* ex —P 263^a l 4 infra *lege* Visvesvarae —P 265^b l 25 *lege* °चर्वणादपि —P 266^b l 7 infra *lege* सम —P 268^a l 6 *lege* पृच्छे° —P 276^a l. 22 *lege* Tithi° —P 276^b l. 5 *lege* game —P 277^a l 22 *lege* pronepote —P 278^b n 1 *lege* Dikshitananta —P 292^a l 13 infra *lege* Purá nasára —P 292^b l 27 *lege* auctor —P 305^a l 14 infra *lege* Sarirasthana —P 310^a l 28 *lege* गाल्यो.— P 310^b l. 23 तदा शेषश्च legendum est —P 311^a l 1 *lege* धन्वन्तरि° —P 311^a l 13 *lege* च pro च —P 32?^b l. 4 *lege* Áryabhattae —P 326^a l 10 *lege* chhedyakadhikara —P 329^a l 3 *lege* Foll 143 —P 331^b l. 10 *lege* major pars —P 341^a l 11 infra *lege* Trailokyasára —P 341^a ll 3 5 infra *lege* pronepote et l 5 Purushottamae —P 347^b l 19 *lege* नचोत्पाहि —P 348^a l 12 *lege* Skandapuránae —P 355^a l 21 *lege* पद्मोद्म —P 356^a l. 33 *lege* Vrihachchhátatapa —P 356^a l 35 *lege* Skandap rána —P 357^b l 6 *lege* nasya° — P 358^a l. 2 *lege* pronepote —P 365^a l 5 *lege* pronepote —P 407^b l 1 *lege* 372^a —P 407^b l 8 *lege* 387^b — P 412^a l 4 infra *adde* Narayana (Bhatta°) auctor Venísamhára comoediae 145^b —P 413^a l 15 infra *lege* Ekáksharakosha —P 420^a l. 0 *lege* metris —P 422^b l 2 *adde* 404^b —P 426^a l 21 infra *lege* Navakandikábhashya —P 430^b l 7 infra *adde* 406^b —P 435^c l. 26 infra *adde* 383^a —P 437^b l 4 *adde* 376^b 378^b —P 437^b l 10 infra adde *Anantakrishna scriba anno* 1659 *vixit* 383^b —P 438^c l 4 deleatur — P 451^a l 3 adde *Audágopála scriba anno* 1632 *vixit* 382^b